AZIONALE VITT. EMANUELE
13
2 F
36
13-12-L 28
Google

13-12-F-36 A

Dn. Joannis

GUTIERREZ
JURISCONSULTI
HISPANI, CANONICI DOCTORALIS ALMÆ ECCLESIÆ

Civitatenſis,

TRACTATUS NOVUS,

De Tutelis & Curis minorum, deq; officio & obligatione tutorum ac curatorum, ipſorumque mercede.

UNIVERSAM MATERIAM, SATIS AMPLAM & diffuſam quidem, nunquam tamen ita congeſtam, certa quadam methodo, miro ordine contexens,

OMNIBUS IURISCONSULTIS TUM IN SCHOlis verſantibus apprime utilis & neceſſarius.

CUM SUMMARIIS ET INDICE UBERRIMO.

FRANCOFURTI,

Impenſis Wolfgangi Endteri, Bibliopolæ Noribergenſis,

M. DC. L.

Digitized by Google

13 12 36

Digitized by Google

NOBILIBUS

MAGNIFICIS, CLARISSIMIS AC CONSVLTISSIMIS

VIRIS, DN. JOANNI ADOLPHO ET DN. CHRISTOPHORO KELNERIS, FRATRIBUS, ILLI VIRO CONSULARI ac Scabino nec non Compatri ſuo, huic Syndico Reipub. Francof. meritiſſimo, ſuis Mecœnatibus.

S. P.

OPeram, quam hactenus in Jureconſultis tum Italis, tum Hiſpanis, tum Gallis, tum Germanis, Viri Magnifici, partem typis de novo deſcribendis, partem ſub incudem revocandis, ſummis nocturniſq; vigiliis defatigatus, laborumq; moleſere oppreſſus, adhibui, literatis quidem politioribus gratam, mihi vero non proficuam, ſed nocivam magis fuiſſe, ſole meridiano clarius jam tandem cerno. Sunt enim, qui cum uno atq; altero tractatu ſuam Bibliothecam exornarint, ſe totum librorum pelagus exhauſiſſe, ſuperbe ſatis exiſtiment: Sunt, qui ſolo corpore Juris, Pandectis nimirum & Codice, ſuperbientes, nil niſi leges ipſas ſonent ac crepant, quarum tamen intellectum vix ipſi tenent, ſapiant, quantum velint: Sunt quoq;, qui Conſtitutionibus, Statutis ac Juribus municipalibus inhient, quorum ut nec ipſi conditores fuere, ſic multo minus eorum interpretes eſſe poſſunt. Hinc fit, ut maxima pars horum, quos dico, Davos, nullos ſibi coemant libros, quippe quos ipſi non intelligant Et ſane meo judicio à ſuo, ut putant, ſcopo non multum aberrant. Quippe cum careant oculis, in quem uſum ſibi comparent catoptron ſive ſpeculum? Nec enim qui calvus eſt, plectra crinium deſiderat? Multo minus qui altero pede truncus, ſaltu geſtit. Sed ii ſaltem inſtrumentis, ad habitum accommodis utuntur, qui vere ſunt in ſuo ſtatu, in ſua eruditione, dignitate ac conditione ſani ac ſalvi. Cur hoc afferam, qui jura ſapis, ſtatim intelliges. Non quod vino vendibili hederam velim eſſe ſuſpenſam. Non quod meas tibi velim obtrudere merces. Non deniq; quod auri ſacra fame meum pectus cogatur. Sed ſaltem, ut quos mecum Doctiſſimi tum Academiarum, tum Rerumpubl. Germaniæ Juriſc. agnoſcunt libros eſſe boni, non ſpeciminis, ſed fructus, non mei, ſed tui, eos tibi commendem. Inter ceteros vero, ſi quis un-

quam mea commendatione propter bonum publicum dignus fuit, ſolus victor erit Dn. Joan. Gutierrez J. C. Hiſpanus. Qui

------ Cum multa puer dudum ſudaſſet, amœnum
Appulit in portum tandem, gratoque ſapore
Illectus legum, quem de TUTORE libellum
Conſcripſit, cernis, Res eſt digniſſima laude.

Eum autem cur vobis, Viri Magnifici ac Clariſſimi, commendem, dicem ac conſecrem, faciunt veſtra in me, tum hic, tum in publicis Imperii Comitiis bene merita, faciunt creberrima in noſtro foro de rebus pupillaribus agitata controverſiæ. Non quod chartaceo hoc munere velim veſtra in me beneficia collata exæquare. Nec quod eo velim vos uti in rebus dijudicandis tanquam Cynoſura. Sed ut ſaltem grati erga vos animi publica exſtent monumenta: & quod alibi juris, quid ſtatutorum, quid conſuetudinis obtineat, liquido videatis. Veſtrum eſt hunc eo, quo à me offertur, animo, accipere librum. Quod ſi facietis, profecto ſtimulum mihi addetis, ad practicas hujus auctoris quæſtiones, ad quæſtiones item Canonicas, ad Tractatum tandem de juramento confirmatorio, edendum. Valete & me, quod facietis, amare pergite. Datæ Francofurti, Calend. Aprilis 1606.

V. M.

ex aſſe colens

Zacharius Palthenius D.

INDEX JURIUM, QUÆ IN HOC OPERE TAM EX COMMUNI, QUAM REGIO JURE ENODANTUR ET ILLUSTRANTUR.

EX DIGESTO VETERI.

LEx.res quæ, 55.ff de jure dotium,parr.3.cap.1.nu.87.
L. ſi in emtione.ſ. final. ff. de contrahenda emtione.p.2.c.15 n.1.fol.410.
L. ſi pupilli,ſ.1. ff. de neg. geſt. part.2.cap.13.nu.7.
L. Barbarius Philippus, ff. de officio prætor. p.3.cap.8.num.3.cum ſeqq.
L.2.in prin.ff.de judiciis, p.3.c.9.n.8.
L. ſi ex lapidiciniis, ff.de jure dotium,p.3.c.25. num.10.

EX INFORTIATO.

L.1.ff.de tutelis,1.part.cap.1.num.1.
L. Imperator,ff.ad Trebel.p.1.c.3.ex n.4.
L. ſi patronus,ff.de confirm.tut.1.p.c.3.n.18.
L.Peto,§.mater,ff.de legatis,2.1.p.c.4.n.4.
L.ſi patronus,ff.de confirm.tut.1.p.c 4.n.32.
L.qui tut.ſ.impuberi,ff.de teſt.tut.1.p.c.4. num.12.
L.poſt ſuſceptam,ff.de exc.tut.1.p.c.7.ex n.5.
L.tutela,ff.de tut.1.p.c.7.ex n.18.
L.quæro,ſ.Lucius,ff.de teſt.tut.1.p.c.10.n.1.
L.ſi hereditas.§.fi.ff.de teſtam.tut.1.p.c.10.n.1
L.naturali,ff.de confir.tut.1.p.c.11.n.1.
L.Muto,§.1.ff.de tutelis,p.1.c 11.n.6.
L.inteſtato,ff.de legit.tutor.1.p.c.12.n.1.
L.legitimos,ff.de legit.tutor.1.p.c.12.n.23.
L.Teſtamento,ff.de teſt.tut.1.p.c.32.n.28.
L.3.de adminiſtrat.tutor.1.p.c.14 n.3.
L.Tres tutores,56.ff.de adminiſt.tut.in princip.1.p.c.15.n.1.
L.3.ſ.ſi pupillus,verſ.nunc tractemus,& verſ. plane,ff.de tutel.& ratio.diſtra.2 p.c.15.n. 16.22.& 28.
L.1.ſ.uſqueadeo,ff.de jure & ratio diſtra.1. p.c.15.n.26.
L.jus dandi,ff.de tuto.& curat.3.p.c.16.n.25.
L.2.ſ.ſi mater,ff.ad Tertullianum,1.p.c.16.n. 32.& ſ.confeſtim.79.106.
L.2 ff.qui petant tuto.1 p.c.26.n 336.
L.pater Severinam,ſ.conditionum verba,ff. de cond.& demonſt.p.1.c.36.n.151.& ſeqq.
L.antep.de confir.tut.1.p.c.20.n.16.
L.tutor qui repertorium,ff.de adminiſt tut. p.2.c.1.per totum.
L.tutoribus,ſ.principalibus,ff.de adminiſt. tut.p.3.c.2.n.3.
L.1.§.officio,& ſ.de rationibus,ff.de tutel.& rat.diſt.p.3.c.1.n.2.
L.Neſenius,ff.de excuſ.tutor.p.1.c.22.n.3.
L.teſtamento,ff.de teſtam.tutel.p.1.c.23.n.1.
L.1.ſ.ſi minor,ff.de reb.eorum,p.35.c.2.n.39.
L.3.ſ.quid ergo,ff.de contr.& util.act.p.2.c. 5.n.5.
L.tutelæ,9.ff.de adminiſtr.tut.p.2.c.20.n.5.
L.etiam ſi patris,ff.de leg.1.p.3.c.13.n.8.
L.Item fundi,ff.de uſufruct.juncta l.labores, ff.eod.tit.p.3.c.25.n.7.
L.ſi fundus,9.ff ſolut.matrim.p.3.c.35.n.3.
L.in ratione la.2 ff.ad leg.falcid.p.3.c.36.n.22.

EX DIGESTO NOVO.

L.quod ſi forte,§.ſunt quædam,ff.de ſol.1.p.c. 37.n.2.
L.is cui bonis,ff de verbor.oblig.1.p.c.19.n.5.
L.2.§.quæritur.ff.de jur.60.dand.3.p.c.19.n.13.
L.actus legitimi,ff.de reg.jur.p.1.c.24.n.1.
L.invēd.§.1.ff.de bon.auct.ju.poſ.p.2.c.20.n.4
L.boves,§.hoc ſer.ff.de verb.ſig.p.3.c.38.n.5.

EX CODICE.

L.ſciant qui,C.de legit.hæred.p.1.c.16.n.79.
L.ſciant qui,C.de legit.tut.p.1.c.16.n.77.
L.ſi defunctus,C.arbit.tut.p.3.c.46.n.25.
L.Sancimus,C.de adminiſt.tut p.2 c.22.n.17.
L.1.C.ſi adverſ.ſolut.p.1.c.22.n.16.
L.1.C.de fundo dotal.p.2.c.21.n.7.& 8.
L.3.C.ſi tutor,vel curator,p.2.c.22.n.18.
L.tutela ſecunda,C.de admin.tut p.2.c.9.n.1.
L.fin.C.arbit.tut.p.2.c.1.n.14.
L.fin.C.de ſententiam paſſis,3.p.c.3.ex n.4.
L.mater,C.de teſt.tut.3.p.c.4.
L.2.C.de confir.tut.1.p.c.6.n.fin.
L.fin.C.de legit.tut.1.p.c.7.ex n.18.
L.fin.C.arbitrium tut.1.p.c.8.ex n.77.& 81.
Aut matri & aviæ,C.quando muliar,1.p.c.8. cum ſeqq.
L.ſancimus,C.de nup.3.p.c.9.n.14.
L.fin.§.ſed eum antiquitas,C.de curato.furioſi,1.p.c.12.n.8.
L.1.C.de confirm.tut.1.p.c.12.n.27.
L.fin.ſ.omnes,C.de admin.tut.1.p.c.12.n.31.
L.2.C.de diu.tutel.1.p.c.15.n.1.& ſeqq.
L.2.in prin.C.ſi tutor non geſſerit.1.p c.15.n.11
L.3.C.ubi petant tutor.1.p.c.16.á n.4.& ſeqq.
L.ſciant,C.de legit.hæred.1.p.c.16.n.33.46.77.
L.matres,C.ad Tertul.1.p.c.16.n.79.
L.2.C.ſi adverſus delictum,1.p.c.16.n.9.

L.omnem,C.ad Tertull. 1.p.c.16.n.134.
Auth. minoris debitor, C. qui dare tuto, vel curat.poſſunt,1.p.c.20.n.3.
L.fi.C.qui dare tuto.1 p.c. 20.n.16.
L.Coloni,C.de excuſ. tut. ibidem.
L.1.C.ubi pupil.educari deb.p. 2.c.8.n.1.

EX AUTHENTICIS.

Aut.ut hi qui obligatas, ſe perhibent in princ. 1.p.c.7. n.10.c.1 2.n.7.
Aut.de emt.§.diſponat, collat.4.1.p.c.8.n.94.
Aut.ut hi qui obligatas ſe perhi. in prin. col.6. 1.p. c.20.n.3.

EX INSTITVTIS.

Pr. Inſtit. de tutel. 1. p. c.1. n. 1.
§.tamen Inſtit. de fiduc.tut.1. p.c.7. ex n.58.
In princ.Inſt. qui teſt. tuto. dari poſſunt. 1.p. c.10. nu.1.
§.ad certum, qui teſt.tuto. p.1.c.11. n.5.
§.nos autem, Inſtit. de Attiliano tutore. 5. p. c.12.n.25. c.16.n.26.
In princ.Inſt. de legit.patr.tut. 1. p. c.53. n.2.
In princ.quib.mod. tut. fin. 1.p. c.56. n.141.
In princ. Inſt. de curato. 1.p. c. 59 n.2.
§.1.Inſt. de curat. ibidem n.11. & 18.
§.dantur Inſt. de curat. ibidem. n.29.
§.interdum Inſt.de curat. ibid. nu.32.
§.iidem reſcripſerunt, Inſt.de exc. 1.p. n 31.
§.itē propter litē,Inſt.de excu.tut. p.1.c.21.n.7.
§.ſuſpectus Inſt.de ſuſpectis tut. p.2. c.58.n.17.
§.at ex contrario Inſt. quib.alienare licet,vel non.p.2. c.22. n. 57.

EX IVRE PONTIFICIO.

Cap. fin. de reb. Eccleſiæ. p.3. c.32. n.3.
Cap.Eccleſia S.Mariæ de conſt. p. 3. c.32. n.3.
Cap. 1. §. præſenti. de cler. ægrotanti libr. 6. p.3. c.21. n.1.
Cap.ſi annum 14. de jud. lib.6. p.3. c.32. n.2.
Cap. tua nobis, juncto cap. paſtor. de decim. p.3. c. 37. n.9.

EX IVRE REGIO.

L.6. tit.16. part.6. 1.p. n.6. & 7.
L.4. tit.16. part.6. 1.p. c.7. n. 1. & ſeq.
L.3.Tauri, quæ hodie eſt, l.2. tit. 4. lib.5. novæ col. 1.p. c.8. n. 58. & 59.
L.5. tit.16. part.6. 1. p. c.9. n.21. & 29.
L.23.26.tit.13. part.5. 1.p. c 9. n.29.
L.7. tit.16. part.6. 5.p.c 10.à nu.1.
L.8. tit.16. part.6. 1.p. c.11. n. 1.
L.9. tit. 16. part.6. 1.p. c.12. n.1.
L.13. tit.16. part.6. 5.p. c.12. n.7.
L.94. tit. 18. part.3. 1.p. c.52. nu. 10. cum ſeq. num. 31.
L.10.tit.16. part.6. 1.p c.13. n.1.
L.11. tit.16. part.6. 5.p 1.c.4.n.1.
L.52. tit.16. part.6. 1.c 16. à n.1. & c.19. n.2.
L.54. tit.5. lib 2.novæ compil.1 p.c.16. n.23.
L. fi tit.12. part.4. 1.p. c.16. n.120.
L.3. tit.15. part.2. 5.p.c. 18. n.16.
L.3. tit 10. lib.5.novæ collect. 1.p. c.18. n.27.
L.9. tit.1. part.2. 1.p. c.58. nu.31.
L 2.tit.18.part.3.l.2.tit.15.part.2. 1.p.c.18.n.37.
L.13. tit.16. part.6. 5. p. c.19.
L.54. tit.16. part.6. 5.p. c.20.
L.3. tit.57. part.6. 5.p. c.20. n. 31.
L.6. tit.7. part.7. 1.p. c.20.n.34.
L.Tauri 47. p.1. c. 20. n.34.
L.Tauri 48. p.1. c.20. n.34.
L.2. tit.17. part.6. p.5. c.21. n.2.
L.4. tit.17. part.6. p.1. c. 21. n.33.
L.25. tit.26. part.2. p.1. c.21. n.36.
L.15. tit.16. part.6. p.2. c.1. n.1.
L.99. tit.18. part.3. p.2. c. 1. n.3.
L.94. tit 58. part.3. p.2. c. 5. n.16.
L.6. tit.11. part.3. p.2. c. 1 n.28.
L.5. tit.2. part.1. p.2. c.1. n.33.
L.8. tit.10. part.6. p.2. c.1. n.43.
L.7. tit.11. part.6. p.2. c.5. n.34.
L.120. tit.18. part.3. p.2. c.1. n. 102.
L.20. tit.16. part.6. p.2. c.3. n 3.
L.17. tit.16 part.7. p.2. c.4 n.1.
L.11. tit.2. part.3. p.2. c.4. n. 1.
L.2. tit.7. part.3. p.2. c 4. n.7.
L.4. tit.5. part.5. p.2. c.5. n.2.
L.60. tit.18. part.3. p.2. c.5. n.2.
L 18. tit.16. part.6. p.2. c.5. n.51.
L. 19. tit.16. part.6. p.2. c.8. n.1.
L.9. tit.10 part.4. p 2. c.11. n.5.
L.6. tit. 17. part.7 p.2. c.52. n.5.
L.7. tit.1. part.5. p.2. c.13. n.8.
L.4. tit.5. part.5. p.2. c.15. n.1.
L.23. tit.3. part 5. p.2. c.16. n.31.
L 34. tit.12. part.5. p.2. c.17. n.5.
L.3. tit.18. part.3. p.2. c.18. n.10.
L.4. tit.18. part.6. p.2. c.18 n.17.
L. fin. tit.25. part.3. p.2. c.19. n.22.
L.60. tit.18. part.3. p.2. c.21. n. 3.
L.4. tit.14. part. 5. p.2. c. 22. n. 1.
L.56. tit.5. part.5. p.2. c.22. n. 11.
L.25. tit.16. part.6. p.3. c. 1. n 4.
L.25. tit.13. part.5. p.3. c.5. n. 85.
L.49. tit. 5. part.5. p.3. c.1. n.87.
L.16. tit.16. part.6. p.3. c. 1. n.127.
L.35. tit.12. part.5. p.3. c.1. n. 129.
L.55. tit 16. part.6. p.3 c.1. n.139.
L.17. tit.16. part.6. p.3. c. 5. n. 141.
L.1 2. tit.16. part.6. p.3. c. 3. n.5.
L.35. tit.12. part.5. p.3. c.4. n.4.
L.36. tit.12. part.5. p.3. c.4. n.5.
L.fin. tit.23. part.1. p.3. c.12. n.1.
L.4. tit.29. part.2. p.3. c. 17. n.2.
L.27. tit.11. part.4. p.3. c.25. n. 2.
L.45. tit.28. part.3. p.3. c.26. n.2.
L.23. tit.31. part.3. p.3. c.30. n.7.
L.3. tit.15. part. 6. p.3. c.31. n. 5.

REGES NOVÆ RECOLLECTIONIS.

L.24. tit.25. lib.4. novæ recollect. p.3. c.27. n.36.
L.23. lib.11. tit.5. novæ recoll. p.2. c.25. n.15.
L.5. tit.7. lib.3. fori, p.1. c.7. n.23.

TRACTA-

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO PRINCIPI ET DOMINO,

DN. BERNARDO DE ROIAS ET SANDOVAL, S.R.E. PRESBYTERO, CARDINALI, ARCHIEPISCOPO TOLETANO, HISPANIARUM PRIMATI, A CONSILIO STATUS POTENTISSIMI REGIS PHILIPPI III. MAJORI CASTELLÆ CANCELLARIO, &c.

D. Joannes Gutierrez J. C. Civitatenſis Canonicus, S. P. D.

PRincipibus, ut ille inquit, placuiſſe viris non minima laus eſt. Ego certe Illuſtriſſime Princeps in ſumma mea laude pono, tibi per tot annos placuiſſe. Neque mihi ante oculos fortunæ tuæ ſplendor, quo major eſſe non poteſt, obſervatur, ſed heroicæ, & excellentes virtutes tuæ, quibus fortunam ipſam tuam longo intervallo ſuperaſti. Quibus id aſſequutus es, ut jam inde at adoleſcentia ſummam de te in omnium animis expectationem concitaveris, quam non modo non fefelliſti, ſed profecto etiam viciſti cumulate. Sed de tuis laudibus non libet hoc loco diſſerere, tum quod vires eloquentiæ deſiderent tanto oneri ſuffecturas, tum quod epiſtolæ anguſtiæ materiam tantam capere haud poſſint. Ad proſphoneſin meam convertam orationem, quam tibi jamdiu, ut maxime debitam paravi. Nam ut tu, Princeps illuſtriſſime, Civitatenſis Epiſcopus creatus es, ſtatim ac Eccleſiam hanc gubernandam ſuſcepiſti, me quod forte exiſtimaſti propenſiori in te voluntate futurum, præter cæteros honoraſti, & beneficiis multis affeciſti; cujus tuæ benignitatis memoriam animo incluſam, ſumma cum dulcedine ad extremum vitæ ſpiritum retinebo. Promotus inde fuiſti ad Pampilonenſem Epiſcopatum non ſine maximo totius hujus civitatis dolore, quam adhuc tui deſiderium fere vix poteſt. Nec ideo loci mutatione, quæ tua humanitas eſt, mutata tua voluntas fuit, quin potius me abſentem abſens foviſti ſemper, & quam præſens voluntatem oſtenderas, eandem per literas oſtendiſti frequentiſſime. Tum poſcentibus id, ſeu potius flagitantibus meritis tuis, ad Epiſcopatum Geenenſem aſcendiſti, ubi gratulatione mea benigniſſime accepta, maxima ad innumera beneficia in me tua incrementa acceſſere. Tandem cum ſanctitate morum, ſingulari prudentia, & omnibus numeris abſoluta virtute terrarum pene orbem tui nominis fama compleviſſes, eſſesque mortalium omnium prudentiſſimo Regi Philippo II. probatiſſimus, eo jam è vivis ad cœleſtium cœtum aſſumto, à glorioſo ejus filio, & ejusdem prudentiæ, ut regnorum herede ad maximam in Hiſpania dignitatis ſedem ſumma omnium acclamatione & lætitia evectus es. Et tandem in Cardinalium collegium à Sanctiſſimo Domino noſtro Clemente Octavo cooptatus. In quibus omnibus dignitatis gradibus eundem te ſemper in me animum expertus ſum habuiſſe. Adeo ut videaris Illuſtriſſime Princeps, me quaſi in tutelam tuam, ex quo tibi

cognitus ſum,ſuscepiſſe. Quare ingrati animi notam vix me poſſe effugere ſum arbitratus,ſi quem librum de tutelis, induſtria, & labore ſcripſiſſem, tibi non donarem,dicaremque,cum præſertim ipſe tanto tutore indigeret. Cui enim poteram librum meum committere & tradere, ſub quo tutior eſſet malevolorū probris & calumniis? Nam ſi tu eum,quod ſpero,in tuam clientelam ſuſceperis,quis eſt,qui audeat lividos in illum dentes acuere? Si enim doctrinam,quod in hiſce rebus caput eſt,ſpectamus,quis eſt,qui non intelligat te humanarum,divinarumque rerum cognitione, excellere, ut cum multos ſuperes, ſuperiorem certe ex mortalibus habeas neminem? Quis eſt,qui tuum acerrimum judicium, de quacumque re id tuleris,nequaquam revereatur? Si auctoritatem,quæ tandem eſſe poterit,ubi à ſupremo Eccleſiæ capite diſceſſeris,major? Si in auctorem libri,benevolentiam, non ne, ex quo me cognoviſti, tua ſponte multis in me collatis beneficiis oſtendiſti ſingularem? Quare Illuſtriſſime Princeps, liber hic meus tot nominibus tibi debitus alacris ad te proficiſcitur, confiditque fore, ut tui nominis ſplendore illuſtratus, majora, quam cœteri fratres, hominum ſtudia conſequatur. Faxit Deus Optimus Maximus, ut te ſummo Chriſtianæ Reipublicæ bono multos annos ſervet incolumem. Vale.

AD LECTOREM.

Cum omnem operam impenderem, (amantiſſime Lector) perfectioni Practicarum Quæſtionum ſuper reliquos libros novæ collectionis Regiæ à me non prælectos, importunis precibus cujusdam valde amici, cujus intererat,atque intereſt,adductus ſum,ut eo opere ſuſpenſo,tractatum componerem de Tutelis & Curis minorum ſuper leges Regias tituli, 16. partit. 6. utpote valde utilem futurum omnibus Juris ſtudioſis, atque peritis, quia à nullo noſtrorum conjecta eſt hæc materia,licet valde practicabilis in uſu forenſi: quocirca accipe vigilias has noſtras plusquam quinquennales, & utinam tibi, omnibusque ita placeant, ut inde mihi gratiam apud eos comparem: Vale.

D. Joannes Gutierrez.

INDEX

TRACTATUS

DE TUTELIS ET CURIS, IN TRES DIVISUS PARTES, IN PRIMA AGIT DE IIS, QUÆ TUTORIBUS ET CURATORIBUS in principio ſui officii, in Secunda, quæ in medio, in Tertia, quæ in fine ipſis incumbunt.

ET quidem in Prima parte quid ſit Tutela? quibus diſcernenda erit? quotuplex ſit? qui poſſint dari orphanorum tutores? cujus præcepto? & qui non? docetur.

In Secunda parte quomodo tutores officium ſuum adminiſtrare, exercereque valeant & teneantur tam circa perſonas pupillorum quam eorum bona? quo in loco? apud quem pupillus educari debeat? quo tempore duret tutela, & tutorum officium, diſſeritur.

In Tertia parte quomodo & quando tutores rationem reddere debeant bonorum, quæ adminiſtrarunt? in quibus nonnulla de curatorib. inſeruntur, & de eorum decima fructuum & reddituum minorum, late agitur.

Opus profecto fertiliſſimum & ſumme elaboratum legibuſq; Regiis tit. 16. part. 6. ſuo ordine exornatum, earumq; materia perlecta atq; declarata.

Doct. Joanne Gutierrez, Canonico Doctorali Almæ Eccleſiæ Civitatenſis, J. C. clariſſimo auctore.

Capita primæ partis ſunt 24.

Cap. I. *Quid ſit tutela & de ejus diffinitione?*
II. *Quotuplex ſit tutela?*
III. *Qui poſſint teſtamento dare tutores & de teſtamentario tutore à patre dato?*
IV. *An mater filio ſuo impuberi tutorem dare poſſit? Item de patrono & de patre naturali.*
V. *De tutore teſtamentario.*
VI. *An tutor extra teſtamentum dari poſſit?*
VII. *Qui poſſint tutores pupillorum ſuorumq; bonorum dari?*
VIII. *De matre, vel avia tutrice relicta ſuorum filiorum, vel nepotum.*
IX. *De matre tranſeunte ad ſecundas nuptias.*
X. *De ſervo à domino tutore relicto filiorum ſuorum, & de tutore certo nominando.*
XI. *De tutore à patre filio naturali relicto, vel ab extraneo ejus, quem heredem inſtituit.*
XII. *De legitimis tutoribus.*
XIII. *De patrono tutore liberti, & de patre tutore filii emancipati.*
XIV. *De pluribus contutoribus diſſentientibus, quis eorum tunc adminiſtrare debeat?*
XV. *Pluribus tutoribus conſtitutis, quomodo ſinguli teneantur?*

XVI. De pœna matris & conſauguineorum non petentium tutorem pupillo dari infra annum & de tutore dativo.
XVII. De tutore honorario, & de cauſſa notitiæ dato.
XVIII. De tutela Regis.
XIX. De curatoribus adultorum.
XX. De is, qui uon poſſunt eſſe tutores.
XXI. De excuſatione tutorum & curatorum.
XXII. De tutore tutelam recuſante, quod amittat legatum ſibi in teſtamento relictum.
XXIII. An tutor extra teſtamentum relinqui poſſit?
XXIV. An actus tutela recipiat diem, vel conditiouem?

Capita ſecundæ partis ſunt 23.

Cap. *I. De inventarii & libri ratiouis confectione.*
II. An jurari in litem poſsit adverſus alias perſonas, quæ ad inventarii coufectionem tenentur, quam tutores & curatores aliud conficieutes?
III. De pupillo erudieudo atque educando.
IV. An tutor curatorque, vel pupillus aut adultus agere debeat vel defendere iu judicio?
V. De prohibita alieuatione boaorum immobilium minorum per tutores vel curatores facienda.
VI. An tutor, vel curator poſſit douare de bouis minoris?
VII. Quaado & quo modo poſſit minor, ejuſque tutor, aut curator pacem facere?
VIII. Ubi pupillus educari debeat?
IX. De obligatione tutoris vel curatoris ad converteudum pecunias minorum in eorum utilitatem.
X. Factum à tutore iu dubio, cujus nomine ceuſeatur factum.
XI. Quod tutor vel curator teneatur collocare pupillam in matrimouium eiq; dotem cõgruam aſſiguare.
XII. De uuptiis prohibitis inter tutorem vel curatorem, ejuſq; filios vel uepotes cum pupilla, vel adulta.
XIII. An tutor vel curator teneautur de evictione, & quid de procuratore ad uegotia?
XIV. De tutore perſuadente morienti, ut ſibi reliuquat. quod pupillo relinquere volebat.
XV. Aa tutores, vel curatores palam & bouafide poſſint emere à ſuis minoribus?
XVI. De tacita hypotheca bouorum tutoris, vel curatoris pro ratione adminiſtrationis reddenda.
XVII. De protutore, & procuratore.
XVIII. De ſuſpectis tutoribus, & curatoribus.
XIX. De obligatione tutoris, fiuita tutela ante redditionem rationis?
XX. Au minor teneatur ſtare locationi facta per tutorem ultra tempus tutelæ?
XXI. De alienatione & pignoratione rerum mobilium pretioſarum miuorũ per tutorem vel curatorem faciendam.
XXII. De ſolutione debiti minoris, cui, & quomodo ſit facienda, ut ſecure ſolvatur.
XXIII. An & quando exſequutio locum habeat contra tutorem, vel curatorem?

Capita tertiæ partis ſunt 46.

Cap. *I. De rationibus reddendis per tutorem & curatorem finita tutela.*
II. Au tutori, vel curatori ſalarium debeatur pro officio adminiſtrationis?
III. Au curatori adoleſcentis, ſicut tutori pupilli, ſit danda decima?
IV. De patre tutore, & de matre tutrice filiorum, an decima fructuum potiantur, & de filio curatore patris?
V. An legatum relictum tutori, vel curatori compenſetur cum decima fructuum ſibi à lege regia cõceſſa?
VI. Au decima danda ſit tutori honorario, & dato cauſſa notitia?
VII. Au protutori, ſequeſtro, depoſitario, uegotiorumq; geſtori danda ſit decima?
VIII. Au tutori communiter pro tali reputato, licet tutela nulla ſit, debeatur decima, ſi utiliter adminiſtravit?
IX. An tutori iguorauti tutelam, adminiſtranti tamen tamquam amico ſit danda decima?
X. Au tutori, vel curatori dato, primo tutori impedito debeatur & danda ſit decima?
XI. An tutori, vel curatori Regis debeatur & danda ſit decima?
XII. An decima danda ſit tutori, vel curatori, quando fructus, & redditus pupilli vix ſufficiunt pro eo alendo?
XIII. An tutori nou gereuti ſit danda decima?
XIV. An tutori vel curatori male gerenti, ſit dauda decima?

Capitum.

XV. *An tutori fœminæ luxurioſæ viventis danda ſit decima?*

XVI. *An plures tutores unius, vel plurium pupillorum plures decimas deducere poſſint?*

XVII. *An curatoribus bonorum danda ſit decima?*

XVIII. *An decima danda ſit tutori, vel curatori certæ rei, vel ad litem?*

XIX. *An tutori, vel curatori adminiſtranti poſt tempus tutelæ, vel curæ finitum debeatur exinde decima?*

XX. *An tutor, vel curator promittens integre reſtituere ſuo minori omnem rem cum omnibus fructibus deducat decimam?*

XXI. *An coadjutori regis, vel ducis majoris, 25. ann. & coadjutori Epiſcopi danda ſit decima?*

XXII. *Qualiter computetur decima fructuum? & an aliquid ultra eam tutor, vel curator poſſit accipere?*

XXIII. *Decima fructuum, an de omnibus intelligatur?*

XXIV. *An tutor, vel curator decimam mulctarum, & condemnationum habere debeat?*

XXV. *An tutor, vel curator decimam habere debeat ex lapidicinis, aurifodinis, & ſimilibus.*

XXVI. *An tutor, vel curator decimet theſaurum inventum in fundo ſui minoris?*

XXVII. *An tutor, vel curator decimet ligna arborum ſylvarum, & nemorum cæſa, & alia, de quib. hic.*

XXVIII. *An tutor, vel curator decimet bona annna, hoc eſt,* los præſentes de cada anno, *& res, quæ vaſalli extra ordinem offerunt pupillo domino ſuo in ſignificationem lætitiæ proſperi adventus?*

XXIX. *An tutor, vel curator decimare poſſit jus præſentandi, & commodum proveniens pupillo, vel adulto ex jure patronatus eccleſiaſtico ſibi competente?*

XXX. *An tutor, vel curator decimet partus ancillarum, & augmentum rei?*

XXXI. *An de illicitis fructibus, vel redditibus tutori, vel curatori decima debeatur?*

XXXII. *An tutor, vel curator decimam deducat fructuum vel redditum eccleſiaſticorum minoris?*

XXXIII. *An tutor, vel curator decimam deducat ex fructibus debitis minori, & alii copulative, vel alternative in ſolidum?*

XXXIV. *An onera impoſita ſuper fructibus, vel redditibus minoris deduci debeant, antequam tutor, vel curator eos decimet?*

XXXV. *An tutor, vel curator deducat decimam de annuis redditibus minoris ad vitam tantum ſibi debitis?*

XXXVI. *An tutor, vel curator deducat decimam de fructibus maturis tempore, quo tutela, vel cura incipit, & an de fructibus collectis finita tutela, vel cura, ante tamen maturis?*

XXXVII. *An decima tutoris, vel curatoris intelligatur deductis expenſis circa fructus factis?*

XXXVIII. *An tutor, vel curator deducat ſemel, atque iterum decimam, ſi res minoris bis in anno fructificet?*

XXXIX. *De remediis competentibus tutori, vel curatori pro ſua decima conſequenda collectis fructibus finita tutela.*

XL. *An decima ſolvenda ſit in ipſiſmet fructibus in ſpecie, vel ſufficiat æſtimationem pro eis offerre, & an in qualibet re dari debeat?*

XLI. *An decima debeatur totius anni in quatuor, vel curator deceſſit ante finem anni?*

XLII. *A quo tempore tutor, vel curator, incipiat lucrari decimam?*

XLIII. *An tutor jure communi attento, & etiam lege fori, quæ decimam fructuum ei concedit, poſſit ſuccedere pupillo?*

XLIV. *An decima fructuum ſit concedenda tutori, vel curatori non ſolum bonorum, quæ ſunt in Hiſpania, ubi lex fori ſervatur, ſed etiam quæ ſunt extra hæc regna, ubi non adſit præced. conſuetudo, ſed jus commune ſervatur, nt tutori non detur, nec debeatur ſalarium.*

XLV. *An exſequutores teſtamentorum, poſſint petere, & habere decimam fructuum, & reddituum bonorum defuncti pro ſuo labore?*

XLVI. *An tutor pauper præſumatur ditatus ex bonis pupilli?*

Digitized by Google

Dn. JOANNIS

GUTIERREZ, IVRISCONSVLTI HISPANI PRÆCLARISSIMI, CANONICI DOCTORALIS ALMÆ ECCLESIÆ CIVITATENSIS,

Tractatus Elaboratiſſimus

DE TVTELIS ET CVRIS MINORVM;

Deque Officio & Obligatione Tutorum ac Curatorum, & mercede ipſorum.

SVMMARIA.

1 *Definitio tutelæ eiuſq; defenſio & intellectus.*

2 *Tutores à tutela, & curatores à cura denominantur.*

3 *Duplex in jure reperitur definitio, quid nominis, & quid rei, & hic de utraq; agitur.*

4 *Tutores ideo dicũtur quaſi tuitores, atq; defenſores, & ſic à tuẽdo, eo quod pupillũ defendere debẽt, & n.14.*

5 *Tutor non eſt neceſſe, quod habitet cum pupillo in eadem domo.*

6 *Pupillus alendus eſt apud propinquos eius ſucceſſionẽ non exſpectantes, ſi tutor ei ſuccedere debeat.*

7 *Tutela munus honorificum eſt, & inter munera publica computatur.*

8 *Argumentũ de tutore ad prælatũ nonnunq̃ validũ eſt.*

9 *Majorem poteſtatẽ habet prælatus in adminiſtrandis reb. Eccleſiæ, q̃ tutor in adminiſtrandis reb. pupilli.*

10 *Tutorũ etymologia Alberici de Roſatis dicẽtis, tutores dici, quaſi tollitores, eo quod plerunq; bona pupillorum auferant & tollant, rejicitur atq; reprobatur.*

11 *Mali tutores potius pupillos ſuos ſpoliant quam defendunt, ſicut lupi oves, & hi revera tutores non ſunt, ſed potius raptores, ut hic demonſtratur.*

12 *Tutores fidem integram ab omniq; lucro abſtinentem præſtare debent, nam animo deprædandi tutelæ curave munus obeuntes, fures cenſendi ſunt: unde qui animo deprædandi pupillarium bonorum adminiſtrationem, non tuendi ſuſcipiunt, divinam ultionem & iram pertimeſcant.*

13 *Tutores merito initio ſuſceptæ adminiſtrationis juramentum & ſatiſdationẽ præſtant, ut hic latius declaratur.*

15 *Tutores & curatores dicũtur domini minorũ, rerumq; eorum, & habent à lege mandatum cum libera.*

16 *Tutores vel curatores, quando pupillum ſpoliant, non habentur loco domini.*

17 *Tutela promiſſione, approbatione, forma & incremẽto à jure civili fuit inducta: materia vero & origine à jure gentium exordium cepit.*

18 *Tutelam jus defert tutoribus ſuper perſonis minorum, etiam ipſis invitis, vel non petentibus.*

19 *Tutor datur principaliter pſona, quia tenetur principaliter curare educationẽ atq; inſtitutionem illius, tametſi neceſſe nõ ſit, ut in eadẽ domo habitet cum eo, ſecundario tamẽ datur etiam bonis in univerſũ.*

20 *Judex ex officio poteſt nemine petente dare tutorem pupillo, prodigo & furioſo.*

21 *Tutor cogitur invitus tutelam ſuſcipere, etiamſi eſſet abſens & ignorans.*

22 *Tutor ſi tanquam tutor agat, juri ſuo non præjudicat: ſicut ſi proprio nomine conſentiat alienatione, vel ſi propria bona obligavit.*

23 *Clauſula, rebus ſic ſtantib. &c. in omnib. actibus, & diſpoſitionib. etiã juratis cenſetur ſemper appoſita.*

24 *Tertius rei poſſeſſor ſuper qua annuus cenſus, vel redditus conſtitutus eſt, qui ratione huius poſſeſſionis coactus fuit recognoſcere ipſum cenſum, non tenetur cenſum ſolvere, quoties res illa ad alium pervenerit abſq; eiuſdem poſſeſſoris fraude.*

25 *Poſſeſſor tertius rei cẽſui ſuppoſitæ, jure cogitur redditum ſolvere, ac denuo præmiſſa obligatione emptorem ipſum recognoſcere ut dominum illius juris percipiendi annuum redditum ex re.*

26 *Clerici nõ coguntur recipere aliquã tutelam, poſſunt tamen recipere legitimam, ſi volunt intra quatuor menſes à tempore ſcientiæ mortis patris pupillorũ.*

27 *Clerici in ſacris non conſtituti inviti coguntur recipere tutelam.*

28 *Ad tutelam teſtamentariam vel dativam, clerici vocari non poſſunt, ne à divinis diſtrahantur, imo puniuntur dantes illos tutores vel curatores, privantur namq; eccleſiaſtica ſepultura.*

29 *Fas tamẽ eſt, clericis tutores vel curat. eſſe miſerabiliũ perſonarum, accedente tamẽ ſuperioris cõnſenſu, & ipſi ad hoc etiam nolentes cogi poſſunt, ut in n.º 31.*

30 *Epiſcopi & monachi ex nulla lege tutores vel curatores cuiuſcũq; perſonæ fieri poſſũt, niſi eſſet tutela miſerabiliũ perſonarũ, cum aliæ non eſſent, qui bene & tuto ad tutelã præfici poſſent, tunc n. tenetur Epiſcopus tutelam ſuſcipere & alij clerico demandare.*

32 *Laicus bene poteſt eſſe tutor vel curator clerici, & à quo judice dandus tunc ſit, in nũ. 33.*

34 *Judex laicus minori clerico litiganti corã ſe curatorẽ dare poteſt, quod procedit etiam in delegato.*

35 *Tutor dari debet ad tuendã perſonã pupilli eiuſq; bona, nõ vero decernĩ debet ad unã rem, vel certam litẽ tãtũper, ſed poteſt dari ad adeundã hæreditatẽ; curator tamen bene poteſt dari ad unum actum.*

36 *Tutor non ſolum datur rebus, ſed ut inſtruat pupillum bonis moribus, & reliqua faciat, quæ pertinent ad eius commodum, & ideo jurare debet utilia facere, & inutilia prætermittere.*

37 *Tutor datur principaliter perſonæ, & in conſequentiã creditur datus omnib. rebus; curator vero principaliter datur rebus, minus autẽ præcipuẽ perſonæ.*

CAPUT I.

Quid ſit tutela, & de eius definitione.

PRINCIPIO obſervandum erit, quod tutela, vt Servius definivit, eſt vis ac poteſtas in capite libero, ad tuendum eum qui propter ætatis defectum ſe ipſe defendere nequit, jure civili data ac permiſſa, *l. 1. in pr. ff. de tutel. in l. 1. tit. 16. part. 6. §. 1. Inſt. eod. tit.* vbi ponitur poteſtas pro auctoritate, vt veriſſimum eſſe agnoſcit Joan. Oroſc. *in l. ſcire leges, nu. 4. ff. de leg. ex Alci. in l. poteſtatis, ff. de verb. ſign.* & ita admonet Oroſc. in tutelæ definitione, nõ *vis & poteſtas,* 1

ſed

ſed *jus & poteſtas* legendum ex Theoph. & Harmen. *lib.5.tit.11.* & tenuit prius Alc. *in d.l.poteſtatis*, nec nõ & Forcat. *dialog.66.* & Mynſi. *in pr. Inſt. de tut.*

Verior tamen litera eſt prior, ſc. vis ac poteſtas, &c. Vt vehementem ac efficacem erga pupilli perſonam & ipſius gubernationem poteſtatẽ ſignificet, & ſic ea verba eſſe referenda ad tutoris auctoritatem poteſtatẽq;, quamvis ad tuendam pupilli perſonam tam magna exiſtat tutoris auctoritas ac dignitas, perinde ac ſi loco dñi haberetur tutor, prout habetur *l.interdum, §.qui tutelam, ff.de furt.* ita intelligunt & declarant præd. verba, Bart. *in l.1.n.4.ff.de tut. & ibi Aret.n.2. Fran. Baldui. & Sylv. n.9. & 22. in d.§.1.de tut.* eſtq; receptior ſentẽtia, *ſec. Francum, Cald. Peres. in l.ſi curatorem habens, in tex. ibi, ſine curatore cõſtitutus, n.3. C.de in int. reſt. min.* qui *n.1.* plurimorum JCtorũ reſponſis comprobat phraſin illam ipſorum vim ac poteſtatẽ. Ex hæc definitio eſt abſoluta, totã ſubſtantiam definiti continens ioriuſq; materiæ ac formæ tractationis tutoriæ ſeriẽ, *teſte Pet. Greg. in ſyntag. jur. 2.par. lib.2.c.12.n.1.* eandem definitionem tutelæ probat *l.1.tit.16.pa.6.* cuius verba ſunt hæc.

Tutela, *Tanto quiere dezir en latin, como guarda en romance, que es dada e otorgada al huerfano libre, menor de catorze anaos, e la huerfana menor de doze annos que no ſe puede ni ſabeam parar.*

2 Hinc † tutores à tutela, & curatores à cura denominãtur: & hæc de definitione, quid rei: duplex n. in jure
3 reperitur † definitio, quid nominis ſc. & q̃d rei, ſecũdũ Philoſophũ, definitio namq; q̃d rei ponit ſubſtantiã & rei definitæ quidditatẽ, *l.1.ff.de juſt. & jur.* definitio aũt quid nominis, ponit q̃d nomẽ ſignificet, ſive per accidẽt alia, ſive eſſentialia, *l.2.§.appellata, ff.ſi cert.pet.*

Et ideo definitio quid nominis in propoſito (cum jã
4 dixerimus de definitione quid rei) eſt huiuſmodi: † tutores ideo dicũtur quaſi tuitores atq; defenſores, & ſic à tuendo dicuntur, eo quod pupillũ defendere debent (ſicut æditui dicuntur, qui ædes tuẽtur.) *l.1.ff.de mino. l.1.ff.de tut. & in §.tutores, Inſtit. eod.tit. pract. Papiu. in form. libelli, quomodo agatur ad rationem tutelæ, in verſ. ſuos tutores, in pr. d.l.1.tit.16.par.6.* ibi, *E tal guarda como eſta otorga el derecho a los guardadores ſobre las cabeças de los menores,* & infra *Otro ſi dezimos, que el guardador deve ſer dado para guardar la perſona del moço, e ſus biẽes.* Et ad hoc inter alia ſpecialiter ſe aſtringunt tutores & curat. eorũq; fideiuſſores in inſtrumẽto obligationis, & fideiuſſionis, q̃ conficiunt in ſuſceptione officii.

5 Non tamen neceſſe eſt, vt tutor habitet cum pupillo in eadem domo, *l.non eſt exigendum, ff. de tutel.* vbi inquit text. *non eſt exigendum à pupillo, vt ſibi introitum petat, aut ad interem ſuum proficiſcatur, & in gl. fin. exponit, id eſt, ad domum, &c. & ſequitur Greg. Lop. in d. l.1. in gl. la perſoaa del moço, tit.16.part.6.*

6 Imo † ſi tutor talis eſt, vt deficiente pupillo ei de jure ſuccedere debeat, meli⁹ eſt, vt alatur apud propinquos eius ſucceſſionem nõ exſpectantes, *vt in l.1.C.& ff. vbi pup. educ. deb. Paul. Caſtre. conſil.374. ſuper iſtis dubiis, vlt.dub.lib.2. quem refert Baeza de dec.tut.c.2.n.86. de quo latius agemus infra 2.par.c.8.per tot.*

7 Nihilominus † tamen tutelæ munus honorificũ eſt, *vt in l.teſtamẽto centurio, ibi, aut ab honore adminiſtrãdi, ff.de manum.teſta. Bald in l.pen.C.de verb.ſign. Soci. in l.vtrum ita, §.cum quidã, vlt. not. ff.de reb.dub. quos refert & ſequitur Baez. de dec.tut.c.1.n.26.* & inter munera publica cõputatur, *l.1.ff.de mun. & honor.*

8 Et † de tutore ad Prælatũ nonnunquã validũ eſt argumentũ, *vt cum aliis probat Baez. d.c.3.n.33.*

9 Majorem † tamen poteſtatem habet Prælatus in adminiſtrandis rebus Eccleſiæ, quam habet tutor in adminiſtrandis rebus pupilli, *glo.1. in fin. c.5.q.3. Cardin. conſil.95.n.4. in fin. Pet. Barboſa in l. ſi filiofam. 26.§.fin. num.22. ad fin. ff. ſolut. matrim.*

Ex † ſuperiorib. deducitur verã non eſſe etymolo- 10
giam Alb. de Rol. *in ſuo dictionar. verſ. tutores*, aſſerẽtis, tutores dici quaſi tollitores, eo q̃ plerũq; bona pupillorũ auferant & tollãt, q̃ veriorẽ eſſe cenſet Ant. Piag. JCtus Hiſpellã *in tract. de tut. & cur. qu.1. nu.3.* admonens, quod eam à ſe reiiciant, qui Chriſtianã cũ effectu (vti omnes decet) profitentur religionem.

Hæc namq; etymologia repugnat propriè ſignificationi & nomini tutoris, eique contra ponitur, vnde potius contraria dici poteſt, quam propria ſignificans q̃ male fit, non vero quod fieri debet. fatemur namq; plerunque id ita contingere.

Mali † n. tutores potius pupillos ſuos ſpoliant, quã 11
defendunt, ſicut lupi oves, & hi revera tutores nõ ſunt, ſed potius raptores. Etenim ſi prępoſtero cõſilio tutor in pupilli perniciẽ tutelare officiũ gerat, pupillũ ve ſpoliet, JC. eo cognomẽto indignũ putavit. *l. qui fundum, §.ſi tutor, ff.pro emt. tradũt Iac. Butrig. & Cy. in l.nẽ õni, C.de admi.tut in trac.de patr.pupil. in tit. de tut. & cur. mun.to.5.n.65.fol.43. Peral. in l.1.n.44.ff.de leg.2 quos refert & ſequitur Cald. Per. in l.ſi curatorẽ habẽs, in 1.par. in tex. ibi, ſine curatore cõſtitutus, n.3. C.de in int. reſt. min.*

Fidem † namque integram ab omniq; lucro abſti- 12
nentem præſtare debent, *argu. l.creditor, §. fin. ff. mandati*, nam animo dilapidandi, ſive deprædandi tutelæ, curæve munus obeuntes fures cenſendi ſunt, *l. ſi pupilli, §. ſed et ſi quis, ff. de negot. geſt.*

Vnde qui animo deprædandi pupillariũ bonorũ adminiſtrationẽ nõ tuẽdi ſuſcipiũt, divinã vltionẽ & iram pertimeſcãt, juxta illud Exod. c.22. *vidua & pupillo nõ nocebitis, ſi læſeritis eos, vociferabũtur ad me, & ego audiã clamorẽ eorũ, & indignabitur furor meus, percutiãq; vos gladio, & erunt vxores veſtræ viduæ, & filij veſtri pupilli.*

Merito † igitur ad declinandã ſiniſtrã ſuſpicionẽ & 13
quo recti⁹ ſuſcepti muneris provinciã exſequãtur, debitamq; fidẽ ac veritatẽ erga minorũ patrimonia & facultates præſtẽt, initio ſuſceptæ adminiſtrationis juſiurandũ ſubeunt, rem pupilli ſalvã fore, & q̃ vtilia curabunt, & nihil in eorũ damnũ perniciẽq; moliẽtur, ſed illorũ cõmodis exacte diligẽterq; incũbẽt, *auth. vt qui oblig. ſe pro ſub. hab. rem min. §.fi. coll.6.* & cũ ſatiſdatione promittũt pupillũ minorẽq; indefenſũ nequaq̃ relicturos, nõ n. tutor aut curator eſt, q pupilli aut adulti ſubſtãtiã negligit, *Alc. in l. taberna appellatio, ff. de ve. ſig.*

Nos † vero hic agim⁹ de veris & ꝓpriis tut. juxtã ob- 14
ligationẽ & vinculũ, quo jure tenentur pſonas & bona minorũ tueri atq; defendere quaſi dñi ipſorũ, vnde tutoris nomẽ fluxit; appellãturq; tutores, quaſi tuitores, atq; defenſores, *tex. in §. tutores, Inſt. de tut.* & tutela poteſtatẽ & defenſionem ſignificat, *teſte Vigl. in pr. Inſt. de pupillari ſubſtit. ſequitur Iodoc. de patr. pupillorum, tom. 7. fol.63. nu.5. & Caldas vbi ſupra, nu.4.*

Tutores † namq; & curatores dicũtur dñi minorum 15
& rerum eorũ, *vt in auth. vt hi qui per ſub. hab. res min. in pr. ibi dominus eiuſdẽ exiſtens, coll.6. & ibi notãt gl. & Bar. n.1.* & ſic loco patris & dñi habentur, *l.qui fundum, §.qui tute. ff.pro emt. & ibi Paul. Caſtr. & in l.interdum, §.qui tutelã. ff.de furtis, idẽ Bar. in l.nec tutoris, n.2. C.de prec. 7. idẽ in l.1. §.non poteſt, C.de excuſ. tut. & in l.videamus, n.4. ff.de in lit. jur. & in l.qui teſtamento, ff.de teſta. Greg. Lop. in d.l.1. in gl. la perſoaa del moço, ad med. tit.16. pa.6. Baez. alios allegãs de dec. tut. c.2.n.32. D. Spin. in ſuo ſpec. teſt. gl.29.n.3. Ant. Piag. de tut. & cur. q.15. nu.29. & 45.* vbi ẽtiã q̃ tutor à lege habet mandatũ, cũ libera *ex gl. in l. mãdato generali, in fi. ff. de procur.* q̃ dicit cõiter ꝓbatã *Cur. ju. cõſ.147.n.13. Bal. conſ.376. lib.5. Ang. in §. actionũ, n.37. Inſt. de act. & hos referẽs Baez. d.c.2.n.105.*

Sed † q̃ñ pupillũ ſpoliãt, nõ habẽtur loco dñi, *d.§.tu- 16
tor. & vbiq; Dd. facit l.35. tit.12. p.5. ibi, mas el moço deve lo fazer honra e reverencia en todas las coſas que pudiere.*

Vlterius

17 Vlterius † obſervandum erit, tutelam, permiſſione, approbatione, forma & incremento à jure civili fuiſſe inductā, materia vero & origine à jure gentium exordium cepiſſe, *tex. in §. fin. de Attil. tut. & ibi Othom. idē in pr. Inſt. de tut. & n. 7. & bene Caldas, vbi ſup. n. 8.*

18 Deinde † animadverto, jus deferre tutelam tutorib. ſuper perſonis minorū, etiā ipſis invitis vel nō petētib. *l. nec nō, ff. de tut. & cur. datis ab his, l. 2. ff. de tut. d. l. 1. ibi, è tal guarda como eſta es orga el derecho a los guardadores ſobre las cabeças de los menores, maguer no quiera: o nō lo demanden ellos, tit. 16. pa. 6.* & datur principaliter perſonæ, quia tenetur curare educationē atq; inſtitutionē
19 illius, † tameſi neceſſe nō ſit, vt in eadē domo habitet cū eo: ſecundario tamē datur etiā bonis illius, nō comparatione vni⁹ tantū rei aut negotii: ſed vniverſim cōparatione omniū, *vt Inſtit. de tut. in §. eſt autem, juncta gl. ibi, verbo, data, & §. tutores item certo, Inſti. qui teſta. tut. & d. l. 1. tit. 16. pa. 6. cū Molin. & Theolog. de juſt. & jur. tract. 2. diſp. 220. col. 135. verſ. & datur.*

20 Poterit † igitur judex ex officio ſuo nemine petente dare tutorem pupillo, *ita Bart. in l. hac autē, ff. ex quib. cauſ. in poſſeſ. eat. quem ſequit. Alex. in l. bonorum, in fin. C. qui admit. Alex. Jaſ. Curt. Soc. & Sapia in l. 1. ff. de juriſd. om. jud.* ex quib. patet, hanc eſſe cōmunem opinionem, quæ eſt tenenda contra Dec. *ibi, notab. 1.* vt etiam cum cōmuni probat Caldas *in d. l. ſi curatorē habens, in pr. nu. 24. & 26.* vbi *n. 25.* ampliat etiam cum alia cōmuni, vt prodigo, & furioſo oporteat judicem curatorem dare ex officio, etſi non petatur.

21 Tutor † etiam cogitur invitus tutelam ſuſcipere, *l. 1. §. ſi quis tutor, ff. quando appellandū ſit, Alex. in l. decem, n. 5. ff. de verb. oblig.* officium enim tutoriæ eſt publicū & neceſſarium, & poteſt quis invitus à judice, & à lege cōſtitui & decerni, *Alex. conſ. 26. n. 7. vol. 3. Iaſ. in l. cum qui rei, n. 7. C. de procu. idem Alex. conſ. 109. n. 3. vol. 3. & conſ. 161. vol. 5. Dec. in l. ſi pecuniā, n. 5. ff. ſi cert. pet. Alex. in l. quæſitū, ff. de in jus voc. ſequit. Baez. in d. c. 2. de dec. tut. nu. 37. 39. & 40. & Cavalc. de tut. & cur. nu. 201.* vbi amplia, etiam quod abſens eſſet tutor, & ignoraret, *vt per Aret. in §. idem, n. 4. Inſt. de excuſ. tut.*

22 Quo † fit, vt ſi tutor tanquā tutor agat, juri ſuo non præjudicat, qui nō ſponte ſua, ſed ex neceſſitate officii id facit, *ita ſcribit Io. de Plat. Ange. Aret. & Vigl. in §. ſi tutor, Inſt. de inoff. teſta. quos ſequitur Tiraq. de retract. lign. §. 1. gl. 9. n. 266. & Menoch. conſ. 58. n. 53. lib. 1.* pro quo eſt bonus text. *in l. ſi pars, §. illud, ff. de inoffic. teſta. & l. cum quadā, C. de adminiſtr. tut.* ſecus erit dicendū, ſi tutor proprio nomine conſentiat alienationi bonorum minoris, quia tunc ea propria perſona tenetur, *l. & ſi ie, C. de præd. min. & l. procurator qui per evictionem ff. de proc.* idē erit, ſi tutor vel curator ꝓpria bona obligaret, hic namq; actus ſignificat conſenſum fuiſſe ſuo nomine ꝓprio adhibito, *vt declarat Crav. in qu. de individuitate mulier n. 39. poſt Soc. ſen. conſ. 100. colu. 2. verſ. 2. quia, lib. 3. & Bald. conſ. 333. nobilis vir, col. 1. libr. 5.* qui reſpōderunt, illum ſuo ꝓprio nomine privato & nō officij cōſentire, qui propria bona obligat, vnde tutor tenetur finito officio, obſervare contractū, ſi ꝓpria bona obligavit pro obſervatione cōtractus, *ita Boer. q. 80. in fin. ſequit. & latè probat Menoc. vbi ſup. n. 54. & 56. cum ſeq.* adducens eam rationē ad deciſ. *d. l. procurator, qui per evictionē,* nempe, quia ꝓcurator aſtringendo fidē propriam exceſſit terminos officii, & voluit teneri tanquā perſona privata, *ſecund. Soc. ſe. conſ. 154. col. 2. verſic. ſecundus caſus eſt, lib. 2.* qui alios eiuſdem opinionis auctores recenſet, & Corn. *conſ. 6. n. 6. lib. 2.*

Sed videtur, quod tutor, etiamſi propria bona obligaverit, non teneatur finito officio obſervare contractum à ſe initum nomine officii, quia videtur præfata obligatio intelligenda ſolum, in quantū neceſſitas ipſa poſtulat, & ſic durante officio rebuſq; ſic ſtantib. & in
eodē ſtatu permanētib. Quæ † clauſula in omnib. actib, 23
& diſpoſitionib. ſemper appoſita intelligitur, *text. in c. cum inter, de renunt. & ibi notāt Abb. & cōmuniter Dd.* idemq; eſt in actu jurato, vt plures allegando reſolvimus *in noſtro trā. de juram. confir. 1. p. c. 29. n. 6. & latius c. 71. n. 8.* interponitur n. ea obligatio ex neceſſitate officii, & propter ipſum officiū, vnde tanquam acceſſoria videtur regulanda, juxta naturā principalis, *arg. reg. acceſſoriū, cum ſimilib.* Cum igitur principalis obligatio, in hac re ſit ratione officii, illa altera propriorū bonorum eidem adjecta, videtur eſſe eiuſdem naturæ.

Hinc † eſt, vt tertius rei poſſeſſor ſuper qua annuus 24
cenſus, vel redditus cōſtitutus eſt atq; impoſitus, & ratione huius poſſeſſionis coactus fuerit recognoſcere ipſum cenſum, & eius creditorē titulumq; novum eidē facere, tantum tūc obligatus redditū ſolvere, dum fuerit eiuſdē rei poſſeſſor: quod ſi res illa abſq; fraude poſſeſſoris, qui recognoverit, ad alium devenerit, nō poterit prior poſſeſſor ad ſolutionē redditus conveniri: quia ille titulus nov⁹, recognitio, ſtipulatio, & promiſſio reddit⁹ nō plus, nec magis obligat, vel afficit in ſubſtantia obligationis ipſum recognoſcentē, quam prius virtute poſſeſſionis tenebatur: Tum quia interponitur, ex neceſſitate legis ad hoc cōpellentis, & ſic nō cenſetur liberaliter fieri, ſed ſolum in quātū neceſſitas poſtulat, videl. ad terminos & limites huic obligationi à lege, vel cōſuetudine datos duntaxat, *l. rem legatā, cum ſimil. ff. de adim. leg.* Tum quia expreſſè ad dictos terminos & limites ſe refert & reſtringit: Tum quia nō interponitur animo faciendæ novæ diſpoſitionis, vel obligationis, ſed ſolū animo recognoſcendi, & declarandi obligationē jam diſpoſitā, & ſubſiſtentē: vnde ſimplex titulus novus, non eſt diſpoſitorius, ſed declaratorius, ſeu probatorius, nec aliquid de novo inducit circa ſubſtantiam obligationis, ſed bene circa quædā intrinſeca, & accidentalia, videlic. circa probationē & viam executivā, & ſic huiuſmodi titulus duo tantū operatur. Primum confeſſionē, & probationem in præjudicium recognoſcentis. Secundum viam guarentigiā, & hæc duo dūmodo ſit expeditus ſub ſcriptura authentica, in forma probante, & ſub ſigillo ſeculari authentico habente vim guarentigiæ, ita in terminis decidit per prędicta maxima ſua auctoritate, Car. Molin. *in conſuetu. Pariſ. tit. 1. §. 11. n. 19.* quem refert & ſequitur D. Covar. *lib. 3. var. c. 7. n. 6. verſ. in eo tamē, &c. & Redoan. de reb. Eccl. non alien. in rub. de conſt. annuis red. n. 68. & Felic. de Solu. de cenſib. lib. 4. c. vlt. n. 9. fol. 233.* quicquid in cōtrarium audacter cōtra ſupradictos patres noſtræ facultatis legalis Molin. ſe. & Covar. ꝓbate cōnetur Salaz. *de vſu & conſuet. & ſtylo curia, c. 11. n. 65. & ſeq. fol. 155.* niſi is, qui cenſum recognovit, de creditoris alienaverit cōſenſu rem cenſui ſuppoſitā. Ego vero priorem ſententiam noſtrorum probo proculdubio, licet creditor cōſus in prædicta alienatione minimè cōſenſerit, nec ſciverit, niſi aliud expreſſim Inſtrumento recognitionis probetur; ſiquidem id obſervandū erit, cum voluntate contrahentis ſcriptum fuerit: cęterum in dubio, hoc nō expreſſo, & alienatione abſq; fraude poſſeſſoris facta, recognoſcens non tenebitur amplius ad cenſus & redditus, cum nō poſſideat, & recognitio nō ſit facta animo inducēdæ novæ diſpoſitionis, & ideo intelligēda eſt ſolum, in quantū neceſſitas ipſa poſtulat, & ſic durante poſſeſſione, & reb. ſic ſtantibus, vt cōſtat ex præfatis auctoribus, præſertim ex Covar. *vbi ſup.* & ſequacibus juxta eorū ſententiā jam bis in practica obtinuimus de hoc articulo cōſulti, ſtante recognitione, cum obligatione propriæ perſonæ & bonorum.

Quare idem videbatur prorſus dicendum in ſpecie ſuperiori de tutore, vel curatore obligante ſe & cōtra-

hente nomine ſui minoris & obligante ꝓpria bona ſua & perſonam pro pupillo, nempe vt finito officio, non teneretur amplius ſupradict. rationibus.

Nihilominus tamẽ in tutore, & coratore obligante perſonam ſuã. & propria bona, aliud eſt indubiè tenẽdum & dicendũ, nempe vt etiam finito officio teneatur, vt ſup. ꝓbavimus & reſolvim⁹: nam inter hos caſus maxima eſt differentia & diverſitatis ratio, hæc nempe.

Quod tutor & curator obligans pro ſuo minore ꝓpriam perſonã & bona ipſius tutoris & curatoris liberaliter ex ſua voluntate & ſponte id facit, nullo jure, aut cõnſuetudine ad hoc eundem cogẽte, ſic ſit animo inducendi novam diſpoſitionem & obligationẽ gratuito, ſuo periculo vt patet, merito ergo quod finito officio teneatur, ſicut eo durante.

25 At † tertius rei cenſui ſuppoſitæ poſſeſſor, etiã ſingularis ſucceſſor, qui fundũ poſſidet, huiuſmodi jure cogitur hunc redditũ ſolvere, hac denuo præmiſſa obligatione emtorem ipſum recognoſcere vt dñum illius juris percipiẽdi annuũ redditum ex ea re, ſicut in ſpecie adnotarunt Guid. Pap. *qu. 42. & qu. 576. & Caſſane. in conſuet. Bug. rubr. 11. §. 6. in pr. nu. 2. & in verſ. adverte, nu. 16.* qui etſi hanc opinionẽ potius ad conſuetudinẽ Galliæ quam ad jus comune referat, *vt etiã facit Carol. Molin. vbi ſup.* præmittunt tamen idem eſſe, vbi annui redditus cõſtituuntur ſuper aliquo fundo tanquã jus reale & ſervitutis adhærentis eidẽ fundo, quemadmod. & apud Hiſpanos paſſim cõſtitui ſolent, ſecund. Covar. *vbi ſup. d. n. 6. verſ. & ideo quilibet*, quicquid contrariũ teneat Salaz. *vbi ſup. d. c. 11. n. 63.* ſaltem vt non cogatur hic ſingularis poſſeſſor ſe obligare perſonaliter, nec vt exſecutiva via teneatur, niſi quãdo res eſt per executionem ablata ab hoc ſingulari poſſeſſore ob nõ ſolutionem pẽſionis, quia tunc nõ tenebitur creditor reſtituere ei rem, niſi perſonã quoq; obliget. ſecundum ipſum Salaz. *vbi ſup. n. 64.* ſed prior eius opinio vera quidem non eſt, nec tenenda in praxi, ſed quã prædiximus cum Guid. Pap. Caſſa. Car. Molin. & Covar. *vbi ſup.* nempe ꝙ quilibet etiã ſingularis ſucceſſor, & tertius poſſeſſor rei cenſui ſuppoſitæ teneatur, & cogi poſſit per judicẽ cenſum ipſum & dñm eius in poſterum recognoſcere, eidemq; ꝓmittere ſolvere redditus decurrẽdo ſingulis terminis cum obligatione ꝓpriæ perſonæ, & bonorum via exſecutiva, & ita in praxi obſervatur. Caveat tamen hic tertius poſſeſſor ad fugiendas opiniones, vt nũcupatim obligetur pro tẽpore, quo præd. rem contigerit ipſum poſſidere, non n. ad aliud amplius poterit cogi, aut cõpelli, vt obligetur, cum hæc ſit & nõ amplior obligatio, qua ipſe recognoſcens tenetur, ꝙ ſi hæc adjectio & declaratio omittitur, nihilomin⁹ liber erit, ſi deſinat abſq; fraude rẽ poſſidere & aliud expreſsè inſtrumento recognitionis non contineatur.

Cum igitur hæc recognitio jure cogente fiat merito, vt tantum durante poſſeſſione intelligatur facta, ſecus in obligatione tutoris, vel curatoris voluntarie & ſpõte facta, cum tunc jã ſit expreſſa voluntas, ipſius tutoris & curatoris volentis ſe & ſua bona ꝑpetuo obligari. Tandem ad præd. differentiã conſtituendam inter hos duos caſus ſufficiat videre, quod ſunt admodũ diverſi, vt in quolibet eorũ teneam⁹ & ſequamur, quod Dd. in eis decidunt & tenent, & ita non errabimus.

26 Clerici † autem nõ coguntur recipere aliquam tutelam: poſſunt tamen recipere legitimam, ſi volunt. tex. *in auth. preſbyteros, poſt l. 40. in ordine, C. de epiſc. & cler. gl. in c. pervenit, quod eſt vlt. 86. diſtin. & ibi Dd. text. in auth. de ſanctiſs. epiſc. §. Deo autem amabiles, coll. 9. ibi, preſbyteros autẽ, & diaconos & ſubdiaconos jure, & lege cognationis tutelã aut curam ſuſcipere hereditatis permittimus, proprie & ſolo gradu cognationis ad tutelam & curam vocatis, huiuſmodi ſuſcipere adminiſtrationẽ permittimus, ſi tamen intra quatuor menſes, ex quo vocati ſunt, apud competentẽ judicẽ ſcripto declarent, talẽ adminiſtrationẽ propria volũtate ſuſcepiſſe,* tex. *in l. generaliter, 40. in er d. C. de Epiſ. & cler. l. 14. tit. 16. part. 6. ibi, Mas los otros clericos ſeglares, quier ſean miſſacantanos, o nõ, bien pueden ſer guardadores de los ſus pariẽtes huerfanos por razon del pariẽteſco que han con ellos: pero deuen venir ante el juez ordinario del lugar faſta quatro meſes deſque ſupieren ꝗ aquel ſu pariente murio e dexo hijo ſin guardador, e entonces deuen dezir ante el como ellos quieren ſer guardadores de los huerfanos ꝗ fuerõ hijos de aquel ſu pariente: e deſpues que eſto ouieren fecho pueden tomar los moços en ſu guarda e alimnar e procurar los biẽes dellos.* Et ibi expreſsè gl. Grag. Lop. *in verbo, por razon del parenteſco, in fin. ibi, & quãdo ſunt legitimi admittũtur volentes non inviti, vt hic & ibi habes, ſc. in d. §. Deo autẽ amabiles*, idem magis probant Baeza *de decim. tut. c. 2. nu. 38.* & Ant. Piag. *de tut. & cur. qu. 3. nu. 3.* & Cavale. *in eod. tract. de tut. & curat. nu. 288.*

27 Hoc † autem intelligendum eſt de clericis cõſtitutis in ſacris, alii namq; clerici inviti cogũtur, *vt in d. auth. preſbyteros, & Greg. Lop. in d. l. 14. in gl. miſſacantanos, e nõ,* eſt n. alia optima lex Reg. idem probans, nẽpe *l. 45. tit. 6. p. 1. ibi, e como quiera que los clerigos no ayan de fiar bienes de huerfanos, pero bien pueden reſcebir a ellos en guarda, e a ſus bienes ſi quiſieren ſeyendo ſus parientes, e dando ſegurança ꝗ ſe lo alimnen anſi como dicho es en el titulo que fabla de los huerfanos e de la guarda de ellos*, ſcil. *in d. l. 14. tit. 16. p. 6.* & noviſſimè ex d. leg. Regiis, & aliis juris comunis nec nõ & auctorib. quos citat, hoc idem probat Licent. Caſtillo. *Bobadilla en ſu Politica de corregidores lib. 2. c. 18. n. 226. cum ſeq.* addens, ꝙ per conſequens clericus debet reddere rationẽ tutelæ & curæ coram judice ſeculari loci adminiſtrationis, *vt ibi jure ꝓbat*, & quod non põt compelli acceptare tutelã, vel curam, niſi cõcurrentib. judicib. ſeculari, & eccleſiaſtico, *vt in d. auth. preſbyteros, & per Dd. quos ibi citat.*

28 Ad † tutelam autẽ teſtamentariam, vel dativam clerici vocari nõ poſſunt, ne à divinis diſtrahantur, *vt in c. vlt. 88. diſt. & in c. Cyprianus, 21. qu. 3. gl. in d. c. pervenit, 86. diſtin. verbo, tutelas,* imo puniuntur dantes illos tutores, vel curatores, privantur n. eccleſiaſtica ſepultura, *c. neq; apud, 88. diſt. & tradit Hoſt. in ſũma de ſepult. verſ.* quib. interdicitur eccleſiaſtica ſepultura, *& Ant. Piag. de tut. & cur. qu. 3. nu. 1. & 2.*

Neque eſſe tales tutores & curatores poſſunt, vt innuitur *in d. l. 14. & ibi notat gl. ver. por razon del parenteſco, & gl. in d. auth. de ſanct. epiſc. §. Deo amabiles. verſi. permittimus*, ſuperiora etiã probat Molin. Theolo. *de juſt. & jur. 2. tract. diſput. 221. col. 1365.*

29 Vbi † quod etiam fas eſt clericis tutores, aut curatores eſſe miſerabilium perſonarum interventu, quo id licet Epiſcopis, de quibus ſtatim agemus.

30 Epiſcopi † autem & monachi, ex nulla lege tutores, aut curatores cuiuſcunq; perſonæ fieri poſſunt, *vt in d. auth. preſbyteros, la 2. & in d. §. Deo autem amabiles*, nec tales eſſe poſſunt, *vt in dict. l. 4. in princ. ibi, Obiſpo ni monge, ni otro religioſo non puede ſer guardador de huerfanos porque eſtos tales han de ſervir a Dios en las Igleſias, e embargarſeya eſte ſervicio por la guarda que houieſſe de hazer en las perſonas, e bienes de los huerfanos*, melior text. *in l. 45. tit. 6. part. 1.* neque hoc corrigitur *per d. c. pervenit, 86. diſtin.* quamvis gl. *ibi ver. tutel. ibi, vel dic quod ille*, authen. voluerit contrarium, Archidiaconus namque ibi, & Præpoſitus tenent priorem opinionem gloſſ. ibi, nempe et Epiſcopus, vel monachus etiam colens non poſſit recipere legitimam tutelam, vel curã aliquam *ex dicto §. Deo autem amabiles*, niſi eſſent tutelæ miſerabilium perſonarum: cum alias non eſſent, qui bene, & tute ad tutelam præfici poſſent, quod

etiam

etiam probavit Greg. Lopez. *in d. l. 14. glo. 1.* & Molin. Theolog. *vbi ſupra, verſic. Epiſcopus autem*, tutelam tamen miſerabilium perſonarũ Epiſcopus tenetur ſuſcipere, & alii clerico mandare, *text. in cap. Epiſcopus gubernationem, 88. diſt.*, tutor tamen honorarius Epiſcopus bene eſſe poteſt, *vt tenet addit. Abb. in cap. ex parte, el 2. n. 6. de appell.* Quis autem dicatur & ſit tutor honorarius dicemus *infra in hoc 1. pa. c. 17.*

31 Similiter † clerici poſſunt eſſe tutores, & curatores pauperum & miſerabilium perſonarum, *tex. in d. c. fin. 86. diſt. & c. 1. 88. diſt.* debet tamen in hoc accedere ſuperioris cõſẽſus, *c. monachi, 16. q. 1.* Quinimo ſi ipſi nolunt, cogi poſſunt per Epiſcopũ ad talium egenorũ curam, tutelãve ſuſcipiendã, *c. decrevit, 88. diſt.* Ex quibus jurib. ita tenet & probat Ant. Piag. *de tutel. & cur. 3. qu. n. 4. & 5.* qui *n. 6.* addit, quod iſti quidẽ hoc caſu nominari nõ poterunt, niſi per judicẽ eccleſiaſticũ, eo quod laicus nullã in clericos juriſdictionẽ habeat, *ſecund. Car. Ruin. conſ. 89.* quamvis copioſi *in pr. lib. 5.*

32 Laicus † autem bene põt eſſe tutor, vel curator clerici, *vt decidit Bald. conſ. 45. qu. iſtu, vol. 3. & Dec. conſ. 150. n. 3. & 8. quos refert, & ſequitur Greg. Lope. in d. l. 1. gl. 1. tit. 14. partit. 6. & Ripa*, vbi alios etiam refert *in ca. decernimus, nu. 10. de judic.*

33 Debet † tamen ſecundum Dec. *vt ſupra*, dari tutor laicus clerico à judice eccleſiaſtico, *vt voluit Bal. in l. 1. ff. de tut. & cur. dat. ab his, Oldrad. conſ. 59. Maran. de ord. jud. 4. part. diſt. 11. n. 39. Rip. c. 2. de judic. n. 9. Spino. in ſuo ſpec. teſtam. gloſſ. 29. nu. 18.*

Sed fortè in praxi ſi clericus in minoribus non eſſet beneficiatus, tutoris datio eidem facta par judicem ſecularem teneret, *ſecund. Greg. Lopez. in d. l. 14. glo. 1. ad fin.* qui tamen refert Alb. *in d. auth. preſbyteros, la 2.* tenentem poſt Cyn. tutius eſſe, quod judex laicus, & eccleſiaſticus conſentiant dationi.

Vnde non ſine ratione dubitari poteſt de opinione Pauli Caſtr. *conſil. 352. curator datur bonis, lib. 1.* tenentis, quod judex ſecularis poteſt dare curatorem clerico, quem citat dicens, eſſe peregrinam doctrinam, Pelaez de Maur. *in 1. part. qu. 58. nu. 64.*

Sed non credo veram in clerico conſtituto in ſacris, vel obtinente beneficiũ eccleſiaſticũ ex defectu juriſdictionis & poteſtatis, & quia nõ ſpectat ad judicẽ laicum huiuſcemodi clerico curatorẽ dare, & ideo merito dixit idẽ Paul. Caſt. *vbi ſup. n. 2. ad fin.* bonum eſſe cõſilium, quod detur curator per proprium judicem.

34 Limitatur † ſi minor clericus litiget corã judice laico ſeu ſeculari: tunc enim judex ſecularis illi curatorẽ dare poterit: *vt poſt alios tradit Dec. d. conſ. 150. n. 7. & 8. & in l. 1. nu. 6. ff. de juriſd. omn. jud. & plures alios refert Cald. in d. l. ſi curatorẽ habens, in pr. n. 19.* vbi *n. 22.* quod procedit etiã in delegato ca Nevix. *conſ. 17. n. fin. Aug. in pr. inſt. de curat. Purpur. in d. l. 1. n. 76. ff. de juriſd. om. ju. & Alex. in l. 2. illo tit. verſ. item contra Bart.*

35 Tutor † præterea dari debet ad tuendam perſonam pupilli, eiuſq; bona, non vero decerni debet ad vnam rem, vel certã litem tantiſper, *vt in §. certo, Inſt. qui teſt. tut. & in d. l. 1. ad fin tit. 16. partit. 6. l. certarum, ff. de teſt. tut.* & ibi Bart. aſſignat rationem Laurent. de Pin. *cõſ. 44. n. 9. & latius deciſ. Pedem. octav. 89. n. 3. & 5. & alios allegat Baeza de decim. tut. c. 17. n. 2.* vbi quod ad adeundam hereditatẽ ſpeciale eſt, vt tutor dari poſſit, *l. cum vna, §. tutor, ff de appell. & ibi notant Dd. Paul. Caſt. in l. & ſi ad ſpecies, ff. rem pupill. ſal. for. deciſ. Pede. octav. 84. n. 5.* Curator tamen benè poteſt dari ad vnum actum, *l. non tantum, ff. de tut. & cur. dat. ab his; & tenent plures allegati à Baeza vbi ſupra, nu. 3.*

36 Tutor † etiam nõ ſolum datur rebus, ſed, vt inſtruat pupillum bonis morib. & reliqua faciat, quæ pertinent ad eius cõmodum, *ſec. Bald. in l. eiſd. col. fin. C. de ſecũdis nupt. quem refert, & ſequitur Greg. Lop. in d. l. 1. in gl. la perſona del moço, Baeza de decim. tut. c. 3. n. 37. optima, l. 16. tit. 16. pag. 6.* & ideo tutor jurare debet vtilia facere & inutilia prætermittere, *vt in auth. vt hi qui oblig. &c. §. fin. Bald. in l. omnia, §. item ſolent. ff. de off. præfect. vrb. l. 9. tit. 16. partit. 6. ibi, e ſobre eſto deuen jurar los guardadores de fazer todas las coſas que ſean a pro de los huerfanos, e de no ſe entremeter en fazer coſa que ſea en dauno de ellos.* quã leg. ad hoc citat Baez. *de decim. tut. c. 2. n. 66.*

Tutor † datur principaliter perſonæ, & in conſequentiam creditur datus omnibus bonis, *text. in d. §. certe, & in §. datus, Inſtit. de excuſat. tut. l. cum plures, § cum tutor, ff. de adminiſtr. tut. Laurent. de Pino. conſ. 26. nu. 4. & vbiq; communiter Dd.* Curator vero principaliter datur rebus, minus præcipuè perſonæ, *vt probat Petrus Gregor. in ſyntag. jur. 2. part. lib. 12. cap. 2. num. 6. & lib. 13. cap. 1. num. 20. & clarius Molin. Theol. de juſt. & jur. 2. tract. diſput. 220. col. 1354. verſic. ſic curator præcipuè.* Cur autem placuerit tutelam perſonarum introducere, tres rationes congerit Petr. Gregor. *vbi ſupra, cap. 1. num. 7. cum ſequ.* 37

SUMMARIA.

1 Tutorum triplex ſpecies, teſtamentary, legitimò, & dativi.

2 Tutoris quatuor ſpecies, nempe matris, & aviæ, & iſtæ dicũtur anomala extraordinaria ſeu irregularia, & in nu. 3. & non regulatur à ſucceſſione, nu. 11.

4 Tutela matris, & aviæ eſt legitima, non autem dativa, vt in num. 5.

6 Tutor teſtamentarius præfertur legitimo, dativo, matri, & aviæ. ſed mater & avia præferuntur legitimo, & dativo, vt in nu. 7.

8 Mater volens tutelam filiorum aſſumere, dicitur habere filios in poteſtate.

9 Mater non datur tutrix filiorum, propter hereditatẽ, ſed propter affectionem quam habet ad filios.

10 Mater excluſa per ſtatutum à ſucceſſione filiorum nõ cenſetur excluſa à tutela, vel cura eorum.

12 Excluſus à ſucceſſione, tunc excluditur à tutela, quãdo tutela eſt regularis, ſecus ſi ſit irregularis, &c.

13 Legitimus tutor deficientibus teſtamentario matre, & avia ſuccedit in tutela.

14 Agnati ſi per ſtatutum præferuntur cognatis in ſucceſſione, præferuntur etiam eiſdem in tutela.

15 Tutela de jure antiquo deferebatur agnatis, excluſis cognatis, ſecus de jure authenticorum.

16 Pluribus agnatis & cognatis eiuſdem gradus concurrentibus ad tutelam, quid ſit tunc obſervandum?

17 Tutela in legitima ſuccedi tur eodem modo, quo in hereditate bonorum ſive inter aſcendentes & deſcendentes, ſive inter collaterales, vt in n. 18.

19 Correcta ratione legis, cenſetur correcta & ipſa lex.

20 Tutela ei dari debet, cui hereditas defertur cõtra jus commune: ſed contrarium, nu. 21.

22 Matre minore exiſtente & ideo nõ admiſſa ad tutelã, quis præferri debeat, an avus matern. vel paternus.

23 Tutor dativus admittitur deficiente teſtamentario matre, avia, & tutore legitimo.

24 Tutor dativus cedit legitimo, legitim.⁹ teſtamentario, matri, & aviæ, mater & avia teſtamentario.

25 Tutor teſtamentarius quoties venit confirmandus, ſi confirmatur eſt teſtamentarius, ac pro tali legitimo eſt præferendus.

26 Tutor ante quam confirmetur, poteſt alius à judice dari, & hic datus revocari non poteſt.

27 Tutor dari non debet, quãdiu ſtant conſanguinei proximiores de agnatione, vel cognatione, licet ſint de alieno territorio, dummodo non ſint de extranea provincia, vt in nu. 28.

CAPUT II.

Quotuplex ſit cautela.

1 TRibus modis † ſtabiliri poſſunt tutores pupillis orphanis, *in l.2.tit.16.p.6.* Primu, quãdo pater teſtamento filio ſuo tutorẽ reliquit, qui tutor teſtamẽtarius appellatur; hoc eſt, in teſtamento alterius datus.

Secundo, quando pater filio ſuo in teſtamẽto tutorem non dedit, adſunt tamen cõſanguinei; tunc enim jure ſtatuitur conſanguineum proximiorem eſſe debere tutorem orphani, qui tutor legitimus dicitur, hoc eſt, lege, vel jure datus.

Tertio modo, quãdo pater filio ſuo nullum reliquit in teſtamento tutorem, nec reliquit conſanguineum propinquum, qui talis tutor legitimus, poſſit, vel velit eſſe, & tunc judex illius loci dat pupillo tutorem hominem bonum & fidum, qui tutor dativus dicitur, hoc, eſt, arbitrio judicis datus.

Hæc differentia tutorum conſtat ex titulis de tutelis *de teſta.tut. de legitim.tuto. de legit.agnat.tut. & qui teſt. tut.dar.poſſ. & alijs, & tenet gl.ſpont. in verſ.item nota, in l.1.C.de teſta tut. probat late Ant.Ping. de tut. & cur. qu. 2. in pr. & Cavalc. de tuto. & cur. in pr. nu.1. & Spino. in Spec.teſta.gl.29.n.4. & 5. & ceteri omnes de hac re agẽtes,* eſtque expreſsè lex Regia 2. *tit.16.part.6.* hos tres modos ſtabiliendi tutores complectens.

2 Quibus † adde aliam, & quartam ſpeciem tutelæ, nempe eã, de qua *in auth. matri, & avia, C. quãdo mulier tut.offic.fungi poſſ. ubi Bar. & Dd. Spec. in tit. de tute. §. nũc dicendũ. in pr. Hier.Grat.conſ.115 in præſenti, &c. in 1.part. & alij quãplures auctores, l.9. ibi, ſi los moços no tuvieren madre ni abuela, & in verſ. mas ſi los huerfanos, tit.16.part.6. & ibi Greg.Lop. in gl. madre ni abuela.* Et iſta dicitur tutela anomala ſive extraordinaria, ſeu irregularis, in qua ſpecie matres pupillorum continentur, *ut ex Soc.jun. refert Ant.Piag. de tut. & cur. qu.2. nu.7.* Sed locum Socini ego non invenio.

3 Dicitur † extraordinaria, quoniã non eſt teſtamentaria, cum lex prohibeat dari tutrices mulieres teſtamẽto, *l. jure noſtro, ff. de teſta. tut.* ex quo tutelæ officio magis idoneus eſt maſculus quã fœmina, *ſecũd. Philip. Corn.conſ.284. in præſenti conſultatione, nu.6. lib. 3.* non etiã eſt tutela legitima, quia lex dicit, tales tutrices, hoc eſt, matrem, & aviam poſtponi omnibus tutoribus teſtamentariis & legitimis, *l.2.§. his illud, C. quãdo mulier tut. offic. fungi poſſ.* quamvis hoc correctum ſit quoad legitimos. quos præcedunt matres, & aviæ, *ut in d.auth. matri & avia, eod.tit. & in corpore, unde ſumitur de hæred. ab inteſt. venient. §. ex his.*

4 Nihilominus † tamen, hæc tutela legitima eſt hodie per jura authenticorũ, quia à lege datur & agnoſcitur, alio tamen extraordinario modo, quam ceteris cõſanguineis tutoribus legitimis defertur, *ut in d. juribus, & tenet Bart. in l.2.§. ſi pater, ff. ad Tertu. & in d.auth. matri, & avia, n.9. & in l. ſi quis ſub cond. n.13. ff. de teſt.tut. Spin. ubi ſupr. n 8. dicemus infra c.5.n.8.*

5 Dativa † autem non eſt hæc tutela, quia tutelæ munus eſt neceſſarium, *l. fin. in pr. C. de adminiſt. tut. diximus ſup.c.1. n.21.* matres autem invitæ aſſumere huiuſmodi tutelam nõ cogũtur, ſed tantum eis permittitur, ſi velint eam aſſumere, *ut in d. jurib. & ita prædicta obſervavit Ant.Piag. d q.2.n.7. cum ſeqq.*

6 Secundo † illud præcipuè obſervandũ erit circa ordinem deferendi tutelam. quod in primis locus eſt teſtamentario tutori ſi exſtat, qui non tantum legitimo, ſed etiam dativo, & matri præfertur, *ut ex Corn. & Soc. probavit Ant.Piag de tut. & cura. qu.9. nu.1. & ante eos Bart. in d. l. ſi quis ſub cond. n.5. Bald. in l. precib. nu.20. C. de impub. & aliis ſubſt. citat plures Segura in repe. l. coheredi, § cum filia, n.37. ff. de vulg. & pupill. Tiraq. in l. ſi unquam, in princ. num 9. C. de revoc. donat. Spin. ubi ſupra, n.7.* Idq; conſtat ex ordine titulorum de hoc loquentium, & præcipuè ex *d.l.2.tit.16.par.6.* ab ordine literæ, & ex mente, & expreſſis verbis ipſius, & ex auth. *matri & avia, & corpore unde ſumitur, C. quando mulier tut. offic. fungi poſſit.*

7 Poſt † teſtamentarium tutorem, hoc eſt, illo modo datum, vel qui nolit, aut non poteſt eſſe tutor, locus eſt tutelæ matris, vel aviæ ſucceſſive ipſis hoc officiũ agnoſcere volentib. quæ pferuntur aliis legitimis & dativis tutorib⁹, ſolis teſtamẽtariis exceptis, *ut cõſtat ex ſupradict. & probatur in l.9. in verbis ſup. relatis, tit.16.p.6.*

8 Qua † ratione mater volens filiorum tutelam aſſumere, dicitur habere filios in poteſtate, *ut ex Dec. in c. ex parte, el 2. in 1. notab. de appel. probat Piag. d.q.9.n.2.*

9 Et † quidem mater nõ datur tutrix filiorum propter hereditatem, ſed propter affectionem, quam habet ad filios, *ut in auth. ut ſine prohibitione matres, &c. in pr.*

10 Unde † ſi exſtaret ſtatutum excludens matrem à ſucceſſione filiorũ (prout exſtat Hiſpali, ſuper quo conſuluit Soc.ju. *conſ.141. viſis reformationib. lib.3.*) nõ ex hoc excluderetur mater à tutela vel cura eorum ob rationẽ prædictã, ut ſup ſtatuto civitatis Fulginantis reſpondit Corn. *cõſ.101. videtur prim. facie, per tot. præcipue n.4. & 8. verſ. & hãc partẽ, lib.3. & pulcre Dec. conſ.16. n.2. quem refer. & ſequit. Ant.Ping. d.q.9. ſub n.4. verſ. limita hæc. & tenuit Saly. in d.auth. matri & avia, q.9. n.11. & Io. And. in add. ad Spec. tit. de cur. §. cum autẽ, ſequitur Greg.Lo. in d.l.4. in gl. la guarda de ſus hijos, in verſ. & nota, tit.16. part.6. Soc.ſen.conſ.153.n.37. lib.2. concedit Bero.conſ.124. n.8. & alios referens Caval. de tuto. & cur. n.183. & Ioan. Vinc. Hond. conſ.88. n.5. cum ſeqq & iterum n.25. cũ ſeqq.* Idemq; ſervari in hoc debet & in avia materna, *ut probat Hond. ubi ſupr. nu 6. & 7. ex Dec. d. conſ.16. n.4. verſ. & ea, quæ & alios, quos ibi citat.*

11 Tutela † namq; matri & aviæ debita eſt extraordinaria, & irregularis, nec enim à ſucceſſione regulatur, ut patet ea eo, ꝙ matri de jure antiquo deferebatur hereditas per SCtum Tertul. & tamẽ eis nõ deferebatur tutela exſtantib. legitimis tutorib. *l.2. C. quando mul. offic. tut. fungi poſſ.* Similiter, quia de jure novo auth. mater admittitur ad tutelã ſi vult, nec cogitur illam ſubire, *ut pbavimus ſup.* ꝙ nõ eſt in aliis tutelis debitis agnatis & cognatis ratione ſucceſſionis, q̃ ipſi inviti compelluntur ſuſcipere, *tex. in auth ſicut, & ibi omnes, C. de legitim. tut. & in corpore, unde ſumitur.* Non igitur eſt mirũ, ſi mater & avia ad tutelã admittantur, quamvis nõ ſuccedant; cum eorum tutela ſit extraordinaria, & irregularis, nec ex ſucceſſione reguletur, ſed ſolum deferatur matri & aviæ ratione affectionis, *ut in §. hinc igitur, in authen. ut ſine prohib. matres, &c.*

12 Solum † namq; excluſus à ſucceſſione excluditur à tutela, quando ipſa tutela eſt regularis, ſecus in tutelis anomalis & irregularibus, prout eſt illa, quæ defertur matri & aviæ, *Spec. in tit. de tut. §. nunc videndũ, Hiero. Cagn. in l. quo tutela, n.2. & 3. ff. de reg. ju. poſt Imol. conſ. 193. n 9. Hond. ubi ſup. d. conſ.88. n.29. poſt Calv. d. n.183.*

13 His † autẽ deficientibus, vel nolentib. tutelam agnoſcere, ſc. teſtamentario tutore, matre, & avia, ſuccedit legitimus tutor, & quidẽ proximior, quemadmodũ ad hereditatẽ vocatur, *l 1. in pr. & l. 2. & l.3. §. ſi duo, ff. de legit. tut. & l. quo tutela, ff. de reg. jur. tex. in auth. de here. ab inteſt. venient. §. ex his, Bal. in l. meminimus, n.3. C. de legit. hered. Dec. d. conſ.16. & bene Cald Per. in rep. l. ſi curatorẽ habens, in tex. ibi, ſine curatore conſtitutus, nu.18. C. de in int. reſt. min. & Martins. conſ.15. n.2. expreſſa, l.2. tit.16.p.6. ibi, la ſegunda, quando el padre no dexa guardador al hijo en ſu teſtamẽto e a parientes, ca eſtõces las leyes otorgan que ſea guardador del huerfano el que es mas cercano pariẽte, eſte tal es dicho en Latin tutore legitimo, que quiere tanto dezir, como guardador, q̃ es dado por ley, e por*

derecho

illorecbe, expẽde verba, ca eſtonces, &c. Quia ſunt reſtrictiva, ac ſi diceret, tunc demum & non alias legitimo tutori erit locus, quoties pater non reliquit teſtamento tutorem filio ſuo, quod etiam innuit ordo literæ.

14 Cum ergo tutela jure deferatur conſanguineo proximiori in prædict. ſpecie, ſicut hereditas, hinc eſt, vt ſi per ſtatutũ agnati præferantur cognatis in ſucceſſione in tutela, idem etiam erit obſervandũ, ſecund. Auch. in c.1. verſ. quod ſi lex providit, de conſt. Bart. in l.1. in pr. ff. de legit. tutor. Dec. d. conſ.16. & in l. fœmina, nu.18. & in l. quo tutela, ff. de reg. jur. Durand. de arte teſtan. tit. de tuto. quod curato. caut.1. Cavalc. de tuto. & cura. nu.137. eſt communiter approbata, & veriſſima concluſio, vt plures citatis affirmat Hond. d. conſ. 88. nu. 20. excepta matre & avia, quæ omnibus præferuntur, vt per eundẽ Cavalc. ibi, nu.183. & ſupra diximus.

15 Quinimo † ſecluſo huiuſcemodi ſtatuto, tutela de jure antiquo Digeſtorum deferebatur agnatis, excluſis cognatis, l.1. ff. de legit. tuto. Bald. in l.1. in pr. C. de legit. tuto. Et licet Phil. Corn. conſ.281. præmittendum eſt, in pr. lib.1. in hoc adverſari videatur, dicens; quod legitima tutela defertur conjunctis agnatione vel cognatione, & qui ſunt ab inteſtato ſucceſſuri, vt in d.l.1. ff. de legit. tut. attamen, dum ſtatim citat etiam tex. in auth. de hered. ab inteſt. venien. §. ex his, deducitur, ipſum loqui attento jure novo auth. quo ſublata eſt in hoc differẽtia agnationis & cognationis, quoad ſucceſſionem, & quoad tutelam, vt cavetur in d. §. ex his, & omnes tam agnati quã cognati ſecundũ gradus prærogativam ad tutelã admittuntur, vt ibid. deciditur, & in authe. ſicut, C. de leg. tute. gl. in l.1. verſ. providentur, & ibi Bar. in pr. ff. de legit. tut. Hond. d. conſ.88. nu.1.

Dummodo maſculi, & perfectæ ætatis, & nulla lege prohibeantur tutelã ſuſcipere, vt in l. fin. verſ. quia autẽ, C. de legit. hered. & in aliis ll. ſtatim citandis.

16 Quod ſi † plures ſint eiuſdẽ gradus, qui ad tutelã jure vocantur? Cõmuniter his apud judicem convenientibus, vnus vel plures eligi debent, eumq; vel eos adminiſtrare convenit, vt magis idoneo vel idoneis cõmittatur tutela; periculo tutelæ omnibus imminente, qui ad tutelam vocantur, & ſubſtantia eorum minorib. tacitè ſubjacente pro huiuſmodi gubernatione. Ita apertè deciditur, in d. §. ex his, in auth. de hered. ab inteſt. venient. coll.6. in verſ. ſi autẽ plurimi, & in d. auth. ſicut, C. de legit tut. & in l. ſi plures, ff. eod. tit. gl. ver. provid. in l.1. in pr. ff. eod. & ſequuntur cõmuniter Dd. vtrobiq;, l.9 tit. 16. pa.6. ibi, Mandamos que los parientes mas cercanos q̃ vuieren y que eſtuvieren en vn miſmo grado ſean guardadores dellos, e de todos ſus bienes, vbi Greg. Lop. in gl. En vn miſmo grado, inquit eam legem cum dictis juribus concordare, & l.94. ibi, E otroſi porque eran los pariẽtes mas propinquos que el huerfano avia, titu.16. part.6. hocq; fit propter commodiorem adminiſtrationem, vt in dictis jurib. & in l. legitimos, §. in legitimis, ff. de legit. tuter. & illud de hypotheca probatur etiam in l. pro officio, ff. de adminiſtr. tut. & ſuperiora tenet etiã & jure comprobat Molin. Theolog. de juſtit. & jur. tracta.2. diſput. 220. colu. 1359. in verſic. deficientibus. Et ita in praxi vidi ſemper obſervari in civitate Placentiæ in locis & oppidis eius juriſdictionis, vt mortuo patre, relictis filiis pupillis abſq; tutore, judex ordinarius eiuſdẽ civitatis præcipiebat conſanguineis minorum, vt ſimul convenirent, & inter ſe tutorem eiuſdem idoneorem nominarent periculo ipſorum, & ad ſe deferre facerent nominationem præfatam.

Pro qua praxi eſt etiã optimus text. in l.9. §. quãvis, ad fin. verſ. apparet, ff. de admi. tut. vbi inquit tex. apparet igitur Prætori curæ fuiſſe, ne tutela per plures adminiſtretur, quippe & ſi pater nõ deſtinaverit, quis gerere debeat, attamẽ id agit, vt per vnum adminiſtretur; ſane n. facilius vnus tutor & actiones exercet & excipit, ne per multos tutela ſpargatur, & ibi glo. verb. facilius, refert verſum, ſegnius expediunt commiſſa negotia plures, & Ant. Piag. de tut. & cur. qu.11. nu.5.6. & 7. quod ſi conſanguineus propinquior ſit idone⁹, & cõtendat, ſe eſſe præferendum ceteris remotioribus, proculdubio obtinere debet, vt in jurib. ſupra relatis.

Ex † quib. omnib. jam patet, ꝙ in tutela legitima ſucceditur eadẽ forma, qua in ſucceſſione bonorũ. Itaque, qui admittitur ad ſucceſſionẽ, admittitur etiã ad tutelã legitimã, vt in jurib. ſup. allegatis, & in l.1. §1. tutela legit. de leg. tut tex in §. vnico, inſt. de legit patr. tut. expreſſius in auth. de here. ab inteſt. veni. § ex his, col 9. & in d. auth. ſicut heredit. C. de leg. tut. & tenẽt plures relati ꝑ Roias in Epith. ſucc. c.26. n.83. & optime ꝑ Hond. d. conſ.88. n.19. 17

Quemadmodũ † igitur pater, mater, fratres, patrui, aſcendẽtes & deſcendẽtes, & illis deficientib ſuccedunt collaterales, pari ratione ſucceditur in adminiſtratione tutelæ, vt tenet D. Caſtello in l. 19. Tauri, quẽ refert & ſeq. Spin. in ſuo Spet. teſta. gl.26. n.8. Vnde ordo ſuccedendi & prælationis jure regio datus in hereditatib. per ll. tit. 13. par.6. inter aſcendentes & deſcendẽtes, & collaterales ſervabitur, & in delatione tutelæ, per ſup. dict. 18

Et † ratio omniũ ſupradictorũ eſt, quoniã correcta ratione legis, cẽſetur correcta & ipſa lex, vt eſt de mente glo. in propriis terminis. in d l.1. ver. provid. ibi, ſed hodie ſicut, ff. de legit. tuto. quã in hoc multis exornat Iaſ. in l. poſthumo nato, n.19. & ibi Vbert. Zac. a. n.71. C. de bo. poſſ. cont. tab. & illam gloſſ ad hoc dicit cõiter approbatam Tiraq. tract. de cauſ. ceſ. in pr. num.130. & noviſſimè alios referens Meneſes l. tranſigere, n.78. C. de tranſact. 19

Imo etiã ſunt † qui dicant, ꝙ ſi hereditas alicui deferatur cõtra jus cõmune, eidẽ etiam dari debet tutela, vt latè probat Goz. conſ.54. loquens in patruo, vt p̃feratur avo in tutela, cui etiam in ſucceſſione p̃fertur, & inquit patruũ dandum à judice: ſequitur Curt. ſen. cõſ.46. n.6. cum ſeqq. & n.14. verſ. corroboratur, Iaſ. conſ.149. nu.6. cum ſeq. lib.2. & Hond. d. conſ.88. nu.23. 20

Sed † contrariũ merito reſolvit adverſus eos Hiero. Gabr. cõſ.27. n.7. cum ſeq. in avo materno æque idoneo nominato à matre, tranſeunte ad ſecundas nuptias, vt præferatur patruo, etiamſi eſſet aliquanto minus idoneus avus, vt ex plurib. ibi latè probat, quia hæc eſt tutela dativa, & tunc nõ eſt habenda ratio ſucceſſionis, ſed ꝓbitatis & idoneitatis, & in pari cauſſa, imo etiã aliquãto inferiori petitus à matre, debet præferri legitimo, vt infra dicemus cũ cõmuni, c.5. ibiq; reſpondet ad cõſilia Goz. & Curtii ſen. ratione diverſæ rationis in ſuo caſu: Ergo in ſpecie & caſu Goza. & ſequaciũ ſc. in tutela legitima (& ſic extra caſum Hier. Gabr.) vera eſt eorum opinio atq; recepta à præd. Dd. nempe, ꝙ ſi hereditas alicui deferatur per ſtatutũ contra jus cõmune, eidẽ ẽt dari debeat tutela, vt in exẽplo patrui cõtra avum maternum ſupra relato: præterquã in matre & avia, quæ omnib. p̃feruntur, nõ obſtante huiuſmodi ſtatuto, niſi expreſſè de eis faciat mẽtionẽ, vt cõſtat ex ſuprad. & in terminis cum aliis ꝓbat Caval. de tut. & cur. n.183. 21

Quod ſi mater eſſet minor, & ita ad tutelã vocari nõ poſſet, nec avus maternus admittendus eſſet ad præd. tutelã, qui ſtante matre in medio nõ vocatur ad ſucceſſionem nepotis, vel neptis per ſtatutũ, ſed patru⁹ ſimul cum matre. Quare patruus in hac ſpecie præferendus quoq; erit in tutela præd. avo materno, vt latè probat Hond. d. conſ.88. per tot. præcipuè, n.17. cum ſeq. quamvis cõpleta ætate matris, ipſa quoq; ad tutelã erit admittẽda, vt cõſtat ex eod. Hond. ibid. n.39. Et hoc ſimul cũ patruo, & nõ ipſo excluſo, cum ſimul ambo vocentur per illud ſtatutũ ad ſucceſſionẽ: alias enim ſola mater completa ætate legitima admittẽda eſſet ad tutelã, remotis tutorib. datis ob eius minorẽ ætatem, vt cõſtat ex eod. Hond. d. n.19. & dicemus latius infra ſuo loco. 22

Digitized by Google

23 Teſtamentario † autem tutore, matre vel avia, & legitimo deficientibus, locua ſit dativo, per judicem, *l. 2. tit. 16. part. 6. ibi, La tercera manera es quãdo el padre no dexa guardador, a ſubiẽte a pariente cercano que lo guarde o ſi lo haes embargado: de manera que no lo puede, o no lo quiere guardar: e eſton ces el juez de aquel lugar le da por guardador algun home bueno e leal, e eſte guardador, a tal dizen en Latin tutor dativus, q̃ quiere tanto dezir como guardador que es dado por aluedrio del juez.* Et jure cõmuni probant Dd. præcipuè Corn. *d. conſil. 281. in princ. lib. 1. & alij relati per Ant. Piag. de tut. & cura. qu. 9. num. 6.* vbi quod tutor dativus non habet locum, niſi poſt prædictos, *l. ſeneres, vbi notatur, Cod. qui dare tutor. poſſ. Alexand. conſil. 161. ſuper 1. dubio, num. 2. lib. 1. Socin. jun. conſ. 16. nu. 10. lib. 2.*

24 In ſumma, † vt ex ſupra ratiocinatis cõſtat, tutor dativus cedit legitimo, legitimus teſtamentario, matri & aviæ, mater & avia teſtamentario, & eſt bon. text. *in l. ſi tutor, § 1. ff. de tutel. & ration. diſtrah.* pbãdo quod ſemper legitima tutela teſtamentariæ cedit, *l. ſi quis ſub cód. ff. de teſt. tutel. & in l. 3. C. eod. tit.* & tenet nuncupatim poſt alios, quos citat Cavalc. *de tut. & cura. num. 2. & Ant. Piag. in eod. tract. qu. 3. n. 35.*

25 Sed † quid erit dicendũ de tutore teſtamento dato, quoties venit cõfirmandus, ſi confirmetur, an ſit dativus vel teſtamentarius? Et eſſe dativum magis probat gl. *in l. 2. verſ. ſolet, ibi, ſed dic dativum, C. de confirmãdis tuto. & in l. qui negotiationẽ, §. teſtamento, verſ. tutelam, ff. de adminiſt. tut. & in §. fin. verſ. confirmandum, Inſtit. de tut.* vbi Joan. Faber hanc opinionẽ gl. ſequitur & Dominic. *in c. ſi Apoſtolica, n. 7. verſ. quæ ſit ratio, de præb. lib. 6.* & in eam magis videtur inclinare Tiraq. *de cauſſa ceſſ. in 20. lim. num. 19.*

Sed cõtraria ſententia, imo quod tutor teſtamento datus confirmatus, ſit teſtamentarius, ac proinde legitimis ſit præferendus, eſt verior, cõmunis, & tenenda in praxi, vt patet ex Bart. *in l. 1. nu. 6. ff. de confirmand. tut. & ibi Cuman. nu. 4. tenet idem Bart. in l. 2. C. de cõfir. tut.* vbi Bal. *col. 2.* & Sal. *n. 3.* eam ſequuntur, & cõmunẽ profitentur, & hoc tanquã verius & receptius latiſſimè defendit Sylveſt. *in d. §. fin. ex n. 32. de tut. ſequitur Rip. in l. 1. n. 19 ff. ſi cert. pet. additio ad flores vlt. volu. rub. 31. n. 18. Corn. in l. omnẽ, n. 3. C. ad Tert. idem Bart. in rub. ff. de eo, per quẽ fact. erit,* vbi Jaſ. *nu. 1.* dicit, ꝙ ita tenent Dd. *idem Jaſ. in Rub. n. 14. Inſt. de act.* Et ab hac cõmuni ſententia in praxi non eſt recedendum, *ſecund. Alex. conſil. 140. n. 4. vol. 1.* & eſt communis, *ſecundũ Mainer. in l. quotiens. in pr. nu. 14. ff. de reg. jur. ſequitur etiam eã Montal. in l. 3. tit. 7. lib. 3. fori. gl. vlt. & Greg. Lop. in l. 6. tit. 16. part. 6. in gl. vlt.* Eandam dicit etiam cõmunem & in judicando nõ eſſe ab ea recedendũ cum Alex. vbi ſupra teſtatur Ant. Piag. *de tut. & cur. qu. 9. n. 7. & q. 17. n. 3. 4. & 5.* vbi hoc verum maxime etiã profitetur, cum ſine inquiſitione confirmetur, & quod iſti nuncupari videntur quaſi teſtamentarii. Eandem ſententiam ſequitur & probat, & ab ea, tanquam recepta non eſſe in praxi recedendũ, ex Alex. vbi ſup. affirmat, alios etiã allegans Caldas Per. *in rep. l. ſi curatorẽ habens, in textu, ibi, ſine curatore cõſtitutus, n. 116. c. de in integ. reſti. min. in 2. part. tract. de reſtit. min. pag. 1142.*

26 Illud tamen hic animadvertendũ neceſſario duxim⁹, nẽpe, quod antequã tutor iſte cõfirmetur, poteſt ali⁹, à judice dari, & hic datus revocari nõ poteſt, *text. expreſſus in l. 3. C. de confirm. tut. & ibi glo. & Dd. & Anto. Piag. d. qu. 9. n. 7. in fin.* Non enim debet, quod ratione & ſecundum leges ab initio actum eſt, ex alio eventu reſuſcitari. *vt in d. l. 3. & in l. ſancimus, 25. verſ. non enim, & ibi verſ. reſuſcitari, allegat. d. l. 3. C. de adminiſtr. tut. & in l. Gracchus, C. ad l. Iul. de adult.*

27 Datio tamen tutelæ dativæ ex inquiſitione nõ videtur de jure ſubſiſtere, quandiu extant conſanguinei proximiores de agnatione, vel cognatione, licet ſint de alieno territorio, quia (vt dicemus) vbi extant legitimi tutores, tunc non eſt locus dativæ tutelæ, ſed ea eſt ipſo jure nulla, *l. tutor, §. 1. ff. de tutel. & rat. diſtr. l. ſi ſorores, C. qui dari tutor. poſſ. cum ſimilib.* legitima namq; tutela datur ipſo jure, & ideo habenti tutorem non datur tutor, *vt infra ſuo loco dicetur.*

28 Neq; † obſtat, ſi dicatur, quod cõſanguinei proximiores in præmiſſa ſpecie ſunt alienæ juriſdictionis, & ita quod habeant legitimã excuſationẽ, *l. neq;, C. qui dari cur. vel tut. l. teſtamento, C. de excuſ. tut.* quia hoc verum eſt, vbi eſſet omnino de extranea ꝓvincia, *l. divus, ff. de tut. & cur. l. quaro, ff. de teſta. tut.* licet in dativo tutore requiritur, quod ſit de eodẽ territorio, *d. l. neq;, C. qui dari tut. vel cur.* Oportet n. iſto caſu, quod pupillus & tutor ſint ſubditi judici danti, *l. 1. & l. divus, ff. de tut. & cur. datis ab his, ſecund. Bar. in l. pupillo eod. tit.* niſi tales tutores vellent ſe ſubmittere ad tale onus: verũ tamen in legitimo tutore lex dat eum ipſo jure tutorẽ, & ideo etiam tenet de alieno territorio, *ſecund. Alex. conſ. 161. vol. 5.* Ita in terminis tenet & fundat Franc. Marc. *deciſ. 251. per tota. in 1. par.* verumq; id puto, petentib. tutelã legitimis, qui ſunt de alieno territorio, verũ ſi eam non petant, & minor propinquos nõ habeat in eo territorio, in quo habitat, judex ex officio debet eis dare tutorem, qui eorũ perſonas & bona regat & adminiſtret.

SUMMARIA.

1 *Pater vel avus poteſt in teſtamento filio ſuo vel nepoti, quẽ in poteſtate habet, tutorem dare, nõ ſolum natis, ſed etiã his, qui in ventre matris ſunt, dũmodo, &c. vt & hic in num. ſequenti cavetur.*

2 *Pater dando tutorem filiis, videtur dediſſe filiab. tam natis, quam naſcituris.*

3 *Pater quando diſſiparet omnia bona filij ſui pupilli, dari poteſt curator bonis pupilli propter malos mores patris, cum diſtinctione tamen Bart. magis cõmuni, de qua hic. Sed contrarium, nu. 6. & præcipuè in caſu, de quo infra nu. 7.*

4 *Ad removendum patrem ab adminiſtratione huiuſmodi, ſufficit negligentia & culpa, nu. 4. neque exigitur, quod pater non ſit ſolvendo, aut quod bona ſint mobilia, vt in num. 5.*

8 *Tutor ſcriptus à patre, aut non juſto teſtamento, aut nõ vt lege præcipitur cõfirmandus eſt a judice ad tutelam gerendam, perinde ac ſi teſtamento tutor eſſet abſq; inquiſitione & ſatiſdatione, quod procedit, etiã ſi tutor ipſe datus à patre eſſet ſuſpectus, dũmodo pater ipſe de talis ſuſpicione conſcius fuiſſet & nõ ignoraſſet, vt in n. 9. & õt ſi is tutor foret manifeſtè prodigus, vt in n. 10. imo etiã ſi pater minor 25. annis, talẽ ſuſpectum tutorẽ dediſſet, nã adhuc ſequẽda eſſet eius voluntas, vt in n. 11. ſed regulariter hoc procedit, nõ vero ſemper, vt in n. 14. & 15. unde in hac ſpecie judex ante quam huiuſmodi tutorem cõfirmet, aut ei tutelam decernat, inquirere debet an res ita ſe habeat, vt pupillo dãnoſus ſit, quo caſu, voluntatem patris minime ſequetur: an nihilominus vtilis ſit pupillo, prout in dubio præſumi debet conſilio patris erga filium, & tunc tutelam ei decernat, vt in n. 16.*

12 *Pater quamvis poſſit in teſtamento filio ſuo impuberi tutorem dare, nonnunquã tamen ab hoc receditur, vtputa, ſi pater minus perpẽſo cõſilio hoc fecerit, forte minor 25. annis, vel eo tempore, quo iſte tutor bonæ vitæ, vel frugi videbatur, deinde poſtea idẽ cœpit male cõverſari ignorante teſtatore, vel ſi cõtemplatione facultatum eius res ei cõmiſſa eſſet, quibus poſtea exutus eſt, & idem eſt in curatoribus obſervandũ, quos pater in teſtamẽto deſignavit à prætore cõfirmandos.*

13 *Judex*

13 *Iudex ergo, antequã tutori etiam teſtamentario tutelam decernat, habet inquirere, an duraverit teſtatoris voluntas, & an ſit vtilis pupillo vel damnoſus, ſi habet aliquam cum filio cauſſam damnoſam, & alia, quæ prudenti iudici inquirenda veniunt, de quibus in leg. confirmando, & per totum titulum, ff. de confirmat. tutor.*

17 *Pater ſi filio non exiſtenti in poteſtate, aut filia tutorem dederit, aut ſibi dixerit, precor te curam habere rerum, aut in codicillis quidem nõ confirmatis dederit tutorem aut curatorem, tunc, quod deficit, a iudice replendum eſt, & ſecundum mentẽ debet confirmare tutorem ſine inquiſitione aliqua, ſed ſimpliciter: quod ſi alius ſit, qui inutiliter dederit tutorem vel curatorem, confirmationem debet præcedere inquiſitio, vtrum perſona ſit apta ſit. limitatur 1. membrũ, ſupra dict. in caſu de quo hic.*

18 *Curator relictus bonorũ filij impuberis, cenſetur etiã ex voluntate relictus tutor. ac proinde tanquã tutor confirmari poteſt, legitimiſq; erit præferendus: quod quomodo procedat, hic declaratur.*

19 *Confirmatio tutoris dati in teſtamento legitimè nõ requiritur vbi, quomodo hic intellegatur, & ſeq. 20.*

21 *Tutor legitime datus, non poteſt incipere adminiſtrare, antequam iudicis decretum accedat.*

22 *Tutor an rectè datus ſit ex inquiſitione, quatuor conſideranda ſunt, de quibus hic.*

23 *Tutor datus a patre filio ſuo in codicillis matre exiſtẽte in medio, an confirmandus ſit a iudice?*

24 *Pater poteſt, non ſolum filio heredi inſtituto, ſed etiã exheredato tutorem dare.*

CAPUT III.

Qui poſſunt teſtamento tutores dare, & de teſtamẽtario tutore à patre dato.

1 PATER, † vel avus, poteſt in teſtamento filio vel nepoti, quem in poteſtate habet, tutorem dare, nõ ſolum natis, ſed & etiam ijs, qui in ventre matris ſunt, dummodo in ea cauſſa ſint, vt ſi patre vivo nati fuerint, in poteſtate eius futuri, neq; teſtamentum rupturi ſint: nepotibus tamen ita avus in teſtamento tutorem dare poteſt, ſi poſt mortem avi non ſint recaſuri ſub patris poteſtatem, *l. 1. ff. de teſtam. tuto. text. in §. permiſſum, Inſt. de tut. l. quo tutela, §. fin. ff. de reg. jur. l. 3. tit. 16. p. 6.* & hoc jus à lege 12. tabul. fluxit, vt conſtare videtur *ex l. verbis legis, 120. ff. de verbor. ſignific. ibi*, verbis legis 12. tabularum, *his, vti legaſſet ſua rei ita jus eſto*, latiſſima poteſtas tributa videtur, & hæredis inſtituẽdi, & legata, & libertates relinquendi, tutelas quoq; conſtituendi, ſed id interpretatione coangustatum eſt, vel legum auctoritate, vel jura conſtituentium: de quo latè agit Cald. Per. *vbi ſupra, nu. 11. cum ſeqq.*

2 Pater dando tutorem filiis, videtur dediſſe filiabus tam natis, quam naſcituris, *l. quæ filiab. ff. de teſta. tut.* & quod tali debeat dari tutor, qui non ſit recaſurus in patris poteſtatem, probat etiam, *l. fin. in prin. C. de curat. furioſ.* quia ei, qui eſt in poteſtate patris, non datur, *tradit Iaſ. in l. more, n. 45. ff. de acq. hered. & Philipp. Dec. in repet. l. bonorum, n. 11. C. qui admit. & pulcrè Soc. iu. conſ. 77. viſo puncto, nu. 92. lib. 3. & Philip. Corn. conſ. 55. repertio, nu. 8. lib. 2. & Ant. Piag. qui eos adhoc refert de tut. & cur. qu. 4. n. 6.* vbi *nu. 7.* limitat, quando pater diſſiparet omnia bona filii, tũc enim propter malos mores patris dari poſſet curator bonis pupilli, intelligendo, prout vult Bart. *in l. an qu. n. 2. C. de ſent. paſ.* vbi notat, †

3 ibi eſſe caſum ſingulariſſimũ, in quo filius in poteſtate habet tutorem propter duo.

Primo, quia tutor fuit ſibi datus tempore, quo potuit ſibi tutor dari, item, quia pater nõ habebat bonos mores, & diſſipabat bona filii: ſed ſi primum tantum interveneritt, tutelæ datio evaneſcit, *vt ibi dicitur*, ſecus ſi ſecundum tantum: quia pater bona filii dilapidaret, & ſiquidem dilapidatio eſt talis, quod non impedit, quin filius poſſit recuperare, dum erit à patria poteſtate liberatus, puta, quia vendidit poſſeſſiones ſuas, quas poſtea filius poterit vindicare, tunc propter hoc patri adminiſtratio non interdicitur, *l. 1. C. de bonis maternis*, ſed ſi dilapidatio eſſet talis, cõtra quam filio nõ poſſet eſſe conſultum, vt ſi in bonis filii eſſet pecunia, quam conſumit, vel pateretur domos & prædia filii deſtrui, vel vendi, vel annullari, tunc auferetur ei adminiſtratio, & dabitur curator bonis filii minoris, *argu. d. l. in quaſt. & l. Imperator, ff. ad Trebellia. idem Bart. in dict. l. Imperator, num. 1.*

Hæc tamen limitatio Antonii Piagii minimè cõvenit in propoſito huius cap. Si quidem agimus in eo de patre dante tutorem filiis ſuis in teſtamẽto, poſt mortem ipſius adminiſtraturum; at vero aſſerta limitatio prædicta agit de tutore ſive curatore aſſignando, ſive conſtituendo filio in vita patris, diſſipantis eius bona, & ſic propter eius malos mores, quod eſt diverſum valde à materia noſtri capitis.

Nihilominus tamẽ, jam quod eius limitationis meminimus, obſervandũ eſt, præfatam Bart. doctr. *in d. l. in qu. quæ eſt fin. C. de ſent. paſſ. ſeq. Dd. ibid. & in l. cum oportet, §. non autẽ, C. de bonis qualib. Roder. Soarez. alleg. 4. & Palat. Rub. in rep. c. per veſtras, §. 17. n. 13. de don. inter vir. & vxor. & tenet idem Bar. in l. ſi cõſtante, n. 63. ff. ſolut. matr. & ibi Iaſ. nu. 196. & Rip. col. fin. n. 99. & ibi Crotus in 2. lect. n. 120. cum ſeq. Segura in d. l. Impe. col. 37.* & eſt magis communis ſecundum Aretin. *conſ. 72. nu. 5. verſ. ad quartum*, & cum eo Arrias Pinel. *in l. 1. 2. p. n. 35. C. de bonis matern.* eſt communis ſecundum D. Molin. *de Hiſpan. primog. lib. 1. c. 16. n. 14.*

Et ad removẽdum patrem ab adminiſtratione huiuſmodi ſufficit negligentia & culpa, ſecundum magis communem reſolutionem Bartoli & aliorum, maximè Alex. *in d. l. Imper. col. 5. teſte Arria Pin. vbi ſup. n. 34. & plures refert D. Mol. vbi ſupr. n. 12. contra alios.* 4

Neq; exigitur, quod pater nõ ſit ſolvendo, & quod bona ſint mobilia, vt cõtra Bart. *in d. §. non autem*, probat Arrias Pin. *d. nu. 35.* Sive n. culpa patris in faciẽdo, ſive in omittendo conſiſtat, vel pater ſit ſolvendo, vel non, ſemper ſervanda eſt *d. l. Imper.* deciſio, *vt optime advertit Aret. d. conſ. 72. n. 5. & Alex. in l. Imper. n. 13. vbi etiã Claud. col. 2. id probat & ſequit. Bors. deciſ. 61. nu. 14. ad fin. & eos referens D. Mol. vbi ſupr. n. 16.* 5

Sed quãvis diſtinct. Bart. vbi ſup. cõmuniter ſequuta & approbata ſit, nullo pacto procedere poteſt. Maior n. diſſipatio eſt illa, quæ fit vendẽdo immobilia, quã ea, quę fit in pecuniæ, ſeu bonorũ mobiliũ diſſipatione, nam & ſi primo caſu reſtent, poſſintq; vendicari, in ſecundo aũt facilè vendicari nõ poſſint: in vendicatione tñ immobilium longe maior difficultas verſatur, quã in mobilium reſtitutione. Siquidem prolixę ac pene immortales ſunt lites illæ, quæ in vendicandis rebus immobilib. alienatis, quotidie verſantur, innumeraq; ſunt damna, & expenſæ, quæ inde dñis aut ſucceſſorib. cõparãtur, & ſi in litis eventu, bona ipſa ſint dominis aut ſucceſſorib. reſtituenda, vt optime in ſimili cõſideravit JC. *in l. minorib. ibi, ſed etiã ſi eorum interſit litibus, ac ſumptib. nõ vexari.* Item poterit interdũ etiam probationũ copia deperire, quod etiã maximè inconveniret, *vt advertit gl. in l. cogi. juxta pri. verb. deductionẽ, ff. ad Treb. & in l. pen. ad fin. C. de bon. quæ lib.* pluraq; alia inconvenientia, ex horum bonorum immobilium alienatione ſequerentur, quæ ex eorum vendicatione reparari non poſſent, vt etiam eſt notiſſimum. 6

Vnde merito diſtinctionem præd. Bart. latè improbat Alex. *in d. l. Imper. num. 14.* dicens opinionem contrariam,

trariam, vt hoc indiſtinctè procedat, eſſe veriorem. Eãdem videtur amplecti Boer. *deciſ.61. n.13.* & bene Pin. *vbi ſupr. nu.35.* quorum opinioni libenter aſſentitur D. Molin. *vbi ſupr. nu.15.* & nos quoq; eam ſequimur, vtpote rationabilem & juridicam, & contrariam Bartoli evidente ratione non conſtare cenſemus.

7 Sed † quando alienatio rei im̃obilis fieret à patre in perſonas potentiores, à quibus non poſſet filius ita facilè vendicare, vel in alios, qui eas eſſent deterioraturi, proculdubio nõ obſtante diſtinctione Bart. & cõmuni ſtatim eſſant filio bona fideicom̃iſſi reſtituenda, & ſic ſtatim adminiſtratio auferretur à patre, vt ſumma cum ratione ſic limitans, & intelligens primum membrum diſtinctionis Bart. cenſuit Paul. de Caſtro *in d.l. Imperator, nu.9.* quamvis alias regulariter Bart. diſtinctionem ſequitur, quam limitatiunẽ potiori jure ſequitur D.Molin. *vbi ſupr. nu.14.* qui per totum illud cap. 16. plurima alia elegantia, & neceſſaria pro intellectu & praxi, *d.l. Imperator*, congerit, & adducit, præcipuè in materia majoratus poſſeſſoris dilapidãtis bona majoratus: vel de dilapidatione ſuſpecti, quando cavere debeat, & quando cautio non ſufficiat, ſed teneatur ſtatim ſucceſſori eadem bona in vita reſtituere.

8 Redeamus † nunc ad noſtram materiam tutoris teſtamentarii obſervando, quod tutor ſcriptus à patre, aut non juſto teſtamentu, aut non vt lege præcipitur, confirmandus eſt à judice ad tutelam gerendam, perinde, ac ſi teſtamento tutor eſſet abſque inquiſitione & ſatiſdatione, *text. in l.3. & in l. ſi filio, ff. de confirma. tut. text. in §. fin. Inſtit. de tutor.* vbi idem cavetur in tutore dato à patre filio emancipato in teſtamento, tradunt Dd. *in l.2. C. de confirm. tutor. & dicemus latius infra in verſic. quos ſi pater.*

9 Quod procedit, etiam ſi tutor ipſe datus à patre eſſet ſuſpectus, modo pater ipſe de tali ſuſpicione cõſcius fuiſſet, & non ignoraſſet, *l. in confirmando, & l. vtilitatem, ff. de confirm. tut.* per quæ jura ita concludit Aret. *in l. si cuis lege, col.2. ff. de teſta.* vbi plus dicit.

20 Servandam † ſcili. eſſe voluntatem teſtatoris, etiam ſi is tutor ab eo datus foret manifeſtè prodigus. *per l. tres tutores, §. vlt. ff de adminiſtrat. tutor.* tanta eſt (inquit) præſumptio, quam habet lex pro conſilio patris erga filios, *per l. amiciſſimos, in prin. ff. de excuſat. tutor.* quem refert & ſequitur Tiber. Decian. *conſil.49. nu.10. volum. 1.* adde na *num. 11.*

11 Quod † imo & ſi pater minor 25. annis talem ſuſpectum tutorem dediſſet, ſequenda eſſet eius voluntas, *per text. in l.3. §. quamvis, ff de adminiſtr. tutor.* quem ad hoc dicit ſingularem Roman. *ſingul.171. adultus, notant Dd. in l. ſi frater, C. qui teſtam. facere poſſunt, & in l. 1. §. fuit quæſitum, ff. ad Trebell.*

12 Quamvis † autem pater poſſit filio ſuo impuberi tutorem teſtamento dare, nonnunquam tamen ab hoc receditur, vt puta ſi pater minus perpenſo conſilio hoc fecerit, fortè minor 25. annis, vel eo tẽpore fecerit, quo iſte tutor bonæ vitæ, vel frugi videbatur, deinde poſtea idem cœpit male cõverſari ignorante teſtatore: vel, ſi contemplatione facultatum eius, res ei commiſſa eſſet, quib. poſtea exutus eſt. Et idem eſt in curatoribus obſervandum, quos pater in teſtamento deſignavit à prætore confirmandos, *ita decidit Vlpian. libr.35. ad edict. habetur in l.3. ſi plures, §. quamvis, ff. de adminiſtr. tuto.*

13 † Judex ergo, antequã tutori etiam teſtamentario decernat tutelã, habet inquirere, an duraverit teſtatoris voluntas, & an ſit vtilis pupillo, vel damnoſus, ſi habet aliquã cum filio cauſſam damnoſam, & alia, quę prudẽti judici inquirenda veniunt, de quibus *in d. l. in confirmando, & per tot. ff. de confirm. tut.* cum vtilitatem minoris, nõ vero quid teſtator præceperit, quãdo eſt vtilitati minoris cõtrarium & dãnoſum, inſpicere debet, *juxta text. in d. l. vtilitatem*, & obſervavit Spin. *in ſuo ſpeculo teſtam. gl.29. n.13. ibi, & ſic judex.*

Neque text. *in d. l.3. §. quamvis, ibi fortè minor 25. annis*, contrarius eſt ampliationi, quam modo retulimus ex Deciano, *vbi ſupr. nu.11.* per eundem met text. dum diximus, quod imo, & ſi pater minor 25. annis, tutorem ſuſpectum dediſſet, ſequenda eſſet eius voluntas, cum potius text. ille probare videatur expreſſè cõtrarium, Ibi, *ſi pater minus perpenſo conſilio hoc fecerit, fortè minor 25. annis, &c.* Sed quod conſilium patris minus perpenſum eſſe poteſt? quam ſuſpectum tutorem filio dare, patrem minorem 25. annis. 14

Hanc namq; difficultatem ſuſtulit nobis adverbiũ, nonnunquam, *in d. §. quamvis poſitum.* ibi nonnunquã tamen ab hoc receditur, vt puta ſi pater minus perpẽſo conſilio hoc fecit, forte minor 25. annis. † Adverbium namq; illud, *nonnunquam*, idem ſignificat quod quandoque, vt patet, ſed hoc adverbium, *quandoque*, denutat regulam eſſe in contrarium, *vt in princ. Inſtit. quibus mod. contrah. oblig. Gratus conſil.2. nu.24. libr.1. poſt Guiller. in Spec. tit. de diſput. nu. 9. Octav. Vulp. de præpoſt. adverb. &c. in dictione, quandocunque, ſub n.8. in verſic. quandoque, pag.89. col.1. paulo poſt prin.* Ergo bene probat textus ille, quod pater minor 25. annis, regulariter poteſt filio ſuo in teſtamento tutorẽ dare, *vt notavit ex eo Bart. ibidem, num.1. & idem Bart. in l. quæro. §. Lucius, ad fin. ff. de teſtam. tutor. Angel. & Aret. in § furioſo, nu.2. Inſtit. qui dare tut. Ripa in l. nemo poteſt, num.84 ff. de legat. 1. ſequitur Gregor. Lopez in l.3. gl.1. tit.16. part.6. & Ant. Piag. de tutor. & cura. qu.5. nu.2. & Cavalc. in eod. tract. nu.8.* 15

Quod † autem pater minor 25. annis, tutorem ſuſpectum filio impuberi teſtamẽto ſuo dederit, in cauſſa eſt, vt judex, antequam eum cõfirmet, ſeu ei tutelam decernat, inquirere debeat, an ita res ſe habeat, vt pupillo damnoſus ſit, quo caſu voluntatem patris minimè ſequatur, an vero nihilominus vtilis ſit pupillo, prout in dubio præſumi debet pro conſilio patris erga filiũ, & tunc ei tutelam decernat, *juxta ſupradicta*: & ita eſt intelligenda hæc materia. 16

Quod ſi pater filio non exiſtenti in poteſtate, aut filiæ tutorem dederit, aut, ſi dixerit, *precor te, curam habere rerum*, aut in codicillis quidẽ non confirmatis dederit tutorem aut curatorem, tunc, quod deficit, à judice replendum eſt, & ſecundum mentem debet cõfirmare tutores ſine inquiſitione aliqua, ſed ſimpliciter, quod ſi alius ſit, qui inutiliter dederit tutorem, vel curatorem, cõfirmationem præcedere debet inquiſitio, vtrum, ſc. perſona apta ſit, ita probat text. *in l. 1. ff. de confirm. tut. tex. in §. fin. Inſt. de tutor. l. pater, §. fin. ff. de teſta. tut.* vbi limitatur, quod prædiximus, tutorem nẽpe, minus jure datum à patre, eſſe confirmandum ſine inquiſitione, vt procedat, præterquã ſi cauſſa, propter quam datus videbatur, in eo mutata ſit, velut, ſi ex amico inimicus, vel ex divite pauper effectus ſit. 17

Et quod tutor nõ jure datus à patre, vel curator citra inquiſitionem confirmandus ſit à judice, probat etiam lex *ſi filio, ff. de confir. tutor.* ſimiliter, quod tutor filio emãcipato vel naturali datus à patre in teſtamẽto, abſque dubio ſine inquiſitione confirmandus ſit, probat ex dictis juribus, Anton. Piag. *de tut. & cura. d. qu. 2. num.6. & Cavalc. num. 9.* Et de tutore dato minus legitimè, hoc eſt, in codicillis invalidis, vel teſtamento non legitimo, probat text. *in l. qui à patre, ff. de confir. tut. & in l.2. C. eod. tit. & in l. credendũ, ff. qui pet. tut. & notat Alex. conſ.39. incip. ſuper teſtamento ſeu Nicolas, vol.1.* vbi dicit hanc eſſe communem opinionem, licet aliqui voluerint hoc plus, ſcilic. quod non requiratur cõfirmatio, quia voluntas imperfecta inter liberos, valet, *l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtam. l. fin.*

C. famil.

C. famil. herciſc. cum ſimilib. nihilominus tamen Bal. in d. §. ex imperfecto, in vlt. quæſt. ſequitur cōmunem ſententiam, quia agitur de intereſſe tutoris, qui eſt extraneus. Merito igitur eius datio non tenet, niſi confirmetur, & idem vult Bart. in d. l. qui à patre, & in l. impuberi, ff. de admin. tut. quos cum cōmuni præd. ſequitur Laurent. de Pinu. conſil. 54. nu. 3. & 4. Et ita eſt proculdubio tenendū, præmaxime ſtante jure noſtro Regio, quo adæquata eſt ſolemnitas teſtamentorum inter liberos, & inter extraneos, vt cōſtat ex l. 3. Tauri, hodie l. 2. tit. 4. lib 5. nova coll. Reg. imo etiam jure communi attēto, d. §. ex imperfecto, cum ſimil. ratione præd. Bald. quæ ſatis juri conſona eſt, vt dicemus latius infra ca. 8. huius primæ partis, nu. 56. cum ſeqq.

18 Ruſus ex deciſione d. l. 1. ff. de confirm. tut. colligi videtur, relictum curatorem bonorū filii impuberis, cenſeri etiam ex voluntate relictum tutorē, ac proinde tanquam tutorem confirmari poſſe, legitimiſque præferendum, quod innuit JC. ibi, precor te curam habere rerum, & tradit Bart. ibi num. 1. Aretin. conſil. 65. colu. 2. in medio, & probat latè Caldas Per. in rep. d. l. ſi curatorē habens in parte, ſine curatore conſtitutus, n. 116. vbi hoc verum intelligit, quando tutor datus eſt, tutor inutiliter: tunc namque, vt tutor confirmandus eſt ex reg. d. l. 1. quam cōtra alios ſic eleganter explicat Ant. Aug. ad Modeſt. in pri. pag. 224. Secus ſi teſtator ſimpliciter diceret, precor te curam habere rerum, alio verbo non expreſſo, Verba namq; hæc alio non expreſſo, & maxime expreſſio curæ nihil ad tutelæ dationem conferunt, adeo, vt ſi curator certis rebus detur, nulla ratione, vt tutor confirmari poſſit, & hoc affirmant ſcribentes, vt tanquam curator confirmetur, adveniēte pubertate, vt affirmat Alvarez. quem refert & ſequitur Caldas vbi ſupra adverſus Bart. Aretin. & Coſtam. Cæterum an relictus expreſsè curator filii impuberis cenſeatur relictus eius tutor, & vt talis confirmandus ſit, aut tantum curator adveniente pubertate, agemus latè infra hac prima parte alio cap.

19 Hæc procedunt, quando minus legitime quis à teſtatore datus eſt tutor, vel ex perſona dantis, vel eius, cui datur, vel ex modo dandi; tunc namq; requiritur cōfirmatio judicis: ſecus quādo quis eſt legitime tutor datus in teſtamento, tunc enim non requiritur confirmatio, vt colligitur ex d. l. 1. ff. de confirm. tut. & obſervavit Chald. vbi ſupra, nu. 115. vbiq; multum intereſt, quibus verbis tutor à teſtatore detur; niſi enim apta, & congrua ſint, tutelam ſcilicet deſignantia, non cenſebitur tutor legitime datus.

Neq; abſq; cōfirmatione adminiſtrare poterit: ſed quod non erit omnino neceſſaria expreſſa & ſpecifica mētio tutoris, aut tutelæ, ſed ſatis eſſe, ſi per alia verba æquipollentia tutor detur, vt puta ſi dixerit teſtator, relinquo filiū in poteſtate, vel in manu matris ſuæ, ſecundum Bald. in c. ex parte, de appell. & Iaſ. in l. manumiſſiones, n. 3. ff. de juſt. & jur. & ex cōmuni ſententia reſolvit Dec. in d. c. ex parte, el. 2. in pr. & ibi addit. lite. A. Rip. in l. centurio, n. 198. ff. de vulg. & pupill. ſubſt.

20 Diverſum † tamen judicabit, ſi dixerit, relinquo filiū in cuſtodia, quoniam nomen cuſtodiæ non trahitur ad tutelam, ideo cōfirmatione opus erit, vt colligitur ex text. in l. qui in aliena, §. quanquam, ff. de neg. geſt. & ibi notat gl. 1. Bart. Bald. & omnes, & ſequitur alios allegans Caldas, vbi ſup. ſub d. n. 115. adverſus Boer. deciſ. 124. & cū eo addit. ad Rom. ſing. 165. Idem erit in illis verbis educetur, & gubernetur, vt in terminis tradit Corn. cōſ. 280. vol. 1. quē refert & ſequitur Caldas vbi ſup.

21 Licet † autem tutor teſtamentarius legitime datus, cōfirmatione non indigeat, vt prædiximus, non poterit tamē incipere adminiſtrare, nec adminiſtrationi ſe ingerere, donec decretum judicis accedat, cōmittentis ei adminiſtrationē, ſecund. Bart. in l. legitimi, n. 3. ff. de legit. tut. quā ſequitur Bertr. conſ. 63. n. 5. 1. part. volu. 2. Capic. deciſ. 8. 129. n. 1. Soc. jun. cōſ. 14. n. 8. vol. 2. Rupellan. in Enchirid. juris, pag. 562. quos refert & ſequitur Caldas, vbi ſup. n. 116. verſ. quæ quidem confirmationis, ibi, licet autē, &c. vbi dicit Bart. in hoc eſſe receptum: dicemus latius infra, hac eadem 1. par. c. 5. n. 6.

Si quæratur, an rectè datus ſit tutor ex inquiſitione, quatuor conſideranda ſunt, an is dederit, qui dare potuit, & ille receperit, cui fuerat dādus, & is datus, cuius, dādi facultas erat, & pro tribunali decretū interpoſitū. In cōfirmando aūt tutore, hoc prætor inquirere debet, an duraverit patris voluntas, quod in facili eſt, ſi proximo mortis tempore tutores nō jure, vel curatores ſcripſerit pater; nam ſi ante annos, vt medio ſpatio, potuerit facultatū tutoris, nō jure à patre dati, fieri diminutio, vel morum, ante celata vel ignorata emerſerit improbitas, aut inimicitiæ cū patre emerſerint, vel cum fiſco aliquem contractum damnoſum miſcuiſſet, vtilitatem pupillorum prætor ſequetur, nō ſcripturā teſtamenti, vel codicillorū: nam patris voluntatē prætor ita accipere debet, ſi non fuit ignarus eorum, quæ ipſe prætor de tutore comperta habet, deniq; ſi poſtea de eo, quē patet teſtamento codicilliſve, non jure dedit, ſcripſit, tutorem eſſe nolle, nempe non ſequetur primam volūtatem prætor, a qua pater diſceſſit. Ita deciditur in l. 7. §. 1. cum tribus legib. ſeq. ff. de confirm. tut. 22

Sed ſi mater ſit in medio, nō debet confirmari tutor datus à patre in codicillis filio ſuo impuberi, ſed ipſa eſt præferenda, Et idē in avia, ſecus in aliis legitimis, quia iſte cōfirmatus habet mixtū eſſe ex duabus qualitatib. ſcil. ex teſtamento, & decreto, & quia qualitas teſtamenti eſt dignior, trahit ad ſe minus dignū, ita Bal. cum Mart. Sylla, in c. ex parte, el. 1. n. 5. de appell. Sed hęc eadē ratio Bald. in aliis legitimis idem probat etiā in matre, vel avia in medio exiſtente, vt nō præferatur tutori nō jure dato à patre filio impuberi, cum veniat confirmādus; ſiquidem tutor teſtamentarius præfertur matri & aviæ, & confirmatus præfertur legitimis, quia eſt teſtamentarius, vt ſup. reſolvimus, c. præced. Ergo præfertur etiā matri, vt ibidem quoq; probavimus, verſ. 2. quod ſi mater, avia, vel alius ſit datus tutor à judice impuberi, ante quā datus ei nō jure à patre cōfirmetur, per judicem revocari nō debet datus à judice, vt in l. 1. C. de cōfirm. tut. & probavimus d. c. 2. verſ. illud tamen. 23

Similiter pater nō ſolū filio hæredi inſtituto, ſed etiā exheredato tutorem dare poteſt. l. pater heredi, 4. in pr. ff. de teſta. tut. cuius ratio ea eſſe videtur, quia talis datio tutoris eſt in favorem pupilli, ſicut etiā videmus, quod pater poteſt ſubſtituere filio ſuo pupillo exheredato, text. in §. non ſolum, Inſt. de pupill. ſubſt. & in hoc cōſiſtit prærogativa patris, qui filium habet in poteſtate, ita Dec. in l. quo tutela, §. 1. n. 5. ff. de reg. jur. 24

SVMMARIA.

1 Mater, an & quando poſſit filio tutorem relinquere in ſuo teſtamento, & de confirmatione eius à judice facienda?

2 Mater filios in poteſtate non habet.

3 Mater ſi teſtetur inter ſolos liberos, an vni alterum tutorem relinquere poſſit?

4 Mater ſi ſolum inſtituat filium in legitima, an ei tutorem dare poſſit?

5 Mater ſi ratione ex ſua parte provenientium alterum tutorem communi filio dare velit, quam maritus ipſe teſtamento dederit, quis horum tutor præferatur? & nu. 17. in filio naturali quid tenendum ſit in hac ſpecie, reſolvitur.

6 Mater quando filium heredem inſtituit, judex tenetur tutorem ei datum cōfirmare, ſecus ſi filium heredem nō inſtituit, quia tunc ſolet ex volūtate defunctæ datus

tutor

tutor à præſidib. cõfirmari, quod ſi ſides inquiſitionis congruat, debet eum judex confirmare, & n. 7.

8 *Tutor relictus à matre, an attento jure Regio & communi debeat confirmari cum inquiſitione, vel ſine ea? & num. 9.*

10 *Tutor relictus a matre filio, an debeat ſatiſdare?*

11 *Avus & avia, aliq; deſcendentes per lineam maternã an poſſint ſuis deſcendentib. tutorem relinquere? & reſolvitur in eiſdem, quod in matre.*

12 *Patronus an & quando impuberi liberto tutorẽ dare poſſit, item extraneus impuberi extraneo à ſe herede relicto? & n. 13. latè agitur de differentia inter patronum & extraneum in hoc.*

14 *Tutor datus a patre filio impuberi, quẽ habuit ex concubina, ſi eum heredẽ inſtituat, confirmandus eſt.*

15 *Naturali filio, cui nihil relictum eſt, fruſtra à patre tutor datur, neq; ſine inquiſitione confirmatur.*

16 *Pater naturalis relinquẽdo filio aliquas res, quocunq; modo, intra tamen à legib. definitum modum, poteſt ei tutorem relinquere, qui debet apud competentem judicem citra inquiſitionem confirmari in bonis à patre relictis, in aliis vero bonis inquiſitio eſt neceſſaria ad confirmationem.*

18 *Citatio aliqua nõ requiritur ad dandum tutorem vel curatorem pupillo, vel furioſo ſine inquiſitione.*

CAPUT IV.

An mater filio ſuo impuberi tutorem dare poſſit? Item de patrono, & patre naturali.

1 MATER, niſi filio inſtituto, tutorem dare nõ poteſt, quaſi in rem potius, quam in perſonam dare eum videatur, & tunc judicis confirmatione opus eſt præcedente inquiſitione, vt probat expreſsè lex *pater hered. 4 in pr. ff. de teſta. tut. text. in l. 1. in verſ. ſi autem fuerit perſona talis, juncto verſ. fin. in pr. ſi autem, ff. de confirm. tut. tex. & ibi gl. in l. mater, C. de teſta. tut. l. 6. tit. 16. part. 6.* cuius verba ſunt hæc: *la madre que fizo teſtamento en que eſtablece por ſus herederos, a ſus hijos q̃ no ouieſſen padre, bien les puede eſtablecer guardador en el, pero tal guardador como eſte no puede uſar en ninguna manera de los bienes del moço, menos, de ſer cõfirmado del juez del lugar do ſon los bienes, e el develo cõfirmar e otorgarle guarda dellos, ſi no fuere a tal qual deſiendã las leyes deſte nueſtro lib. q̃ lo no ſeã, mas ſi la madre no eſtableſieſſe por ſu heredero al fijo no le podria dexar guardador maguer la dexaſſe de otra guiſa alguna partida de ſus bienes: pero ſi ac aecieſſe que lo fizieſſe ſiẽdo que ſi eſſe confirmar el juez valdria mi nõ de otra guiſa*, quam l. Regiam citat Mol. Theologus *de juſtit. & jure, 2. tract. diſputa. 220. colum. 1350. verſic. ſi filius caret.*

2 Ratio eſt ſecundum gl. 1. *in d. l. mater*, quia mater filios in poteſtate non habet, prout jure requiritur, *§. fæmina, Inſt. de adopt. §. mater, Inſt. de exhær. lib. juncta l. 1. verbo, in poteſtate, ff. de teſta. tut. § permiſſum, Inſtit. de tutel.* & hanc rationem gl. ſequitur Azo. *in ſumma eod. tit. de teſta. tut. nu. 13. Odofr. Cyn. Saly. & cõmuniter Dd. vbi Ang. in d. l. 1. de confirm. tut. Main. in l. quo tutela, in pr. nu. 9. ff. de reg. jur. Aret. in pr. & Sylveſt. n. 7. & 8. in d. §. permiſſum, quos refert & ſequitur Caldas Per. in rep. leg. ſi curatorem habens, in text, ibi ſine curatore conſtitutus, n. 100. C. de in integ. reſt. minor.*

3 Hinc cavendũ eſt à limitatione Saly. *in l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto n. 6. cum gl. ibi, C. de teſt.* limitantis deciſionẽ *d. l. mater*, ſi mater teſtetur inter ſolos liberos, & vni alterũ tutorẽ reliquerit, quaſi is defectus patriæ poteſtatis, & omnis alia ſolẽnitas in eo teſtamẽto impfecto remiſſa cẽſeatur de jure civili per illũ tex. vbi eam limitatioẽ defẽdebat Marc. Ant. *in rep. n. 125.* ſed jure nõ probatur, vt melius advertit Corn. *ibi n. 17. & 19.* & cum eo Caldas, *vbi ſup. verſ. ex quarati.*

Primo circa intellectum, & praxim ſupra dictarũ legum juris communis, & Regi obſervandum videtur, quod ita demum tutor datus à matre in teſtamento, in quo eum inſtituit hæredem, omnino cõfirmari debet, quando ſcil. inſtituit eum hæredem vniverſalem, ſecus vero erit, ſi eum in ſola legitima inſtituiſſet, ex tex. *in d. l. peto, §. mater, ff. de leg. 2.* vbi videtur probare, tutorẽ filio à matre nulliter datum eſſe, non ex alio, niſi quia in effectu mater non inſtituerat filiũ, niſi in ſola legitima, cum reliqua pars hereditatis ſubjecta eſſet fideicõmiſſo, in quo legitima nõ includebatur, *l. coheredi, §. cum filio, ff. de vulg. & pupill.* ita ad hoc ponderat *d. §. mater*, Ludov. Roma. *conſ. 188. incip. in hac cauſa, n. 3.* & ſequitur ita limitans *d. l. Reg.* Greg. Lope. *in c. propria, in gl. develo cõfirmat, ibi, limita tamẽ*, & Ant. Piag. *de tut. & cura, qu. 3. n. 28.* vbi *nu. 29.* addit, quod etiamſi in totum illum hæredẽ inſtituat, nihilominus non valet talis datio, niſi cõfirmetur, *ſecundũ Bald. in d. l. mulier, ff. de confirm. tut.* & probatur in jurib. principio allegatis. Eandem limitationẽ ſequitur Ferrar, *in forma libelli ad reddendam rationem, §. 1. n. 2.* 4

Sed quamvis hæc limitatio auctoritate quamplurium comprobata ſit, eam tamen falſam eſſe, vt ex ea apparet, evidenter contendit Caldas Pereira *vbi ſup. n. 103.* atq; contra communem omnino ſententiam, nec minus contra dictam *l. Reg. 6.* quæ habet, judicem poſſe præteriti filii tutorem cum inquiſitione confirmare. Ergo multo magis, hoc facere poterit ipſo filio in legitima inſtituto. Neq; text. *in d. §. mater*, aliquid facit in illis verbis, *tutorem dare non potuit.* Ea namq; verba à Jureconſulto dicta non ſunt, quia filius in ſola legitima in effectu eſſet inſtitutus, vt præpoſtera ſubtilitate accipiunt Rom. & ceteri. Sed potius, quia ipſo jure tutelæ datio erat inutilis propter defectum patriæ poteſtatis. Accedat præterea *d. l. 6. tit. 16. par. 6.* indefinitè & generaliter loquens de qualibet inſtitutione, præmaximè, cum hodie per leges noſtras Regias, omnia fere parentum bona pro legitima filiis deſignentur. Et profecto hanc partẽ vti mihi veriorem probo contra Romanũ & ſequaces, quã etiam ſequitur Molina Theol. *de juſt. & jur. in 2. tract. diſp. 220. col. 1356. ad fin.* & colu. ſequẽti reſolvi ſupra in hac ſpecie, quod judex ante, quam illũ tutorem approbet, tenetur facere diligentem inquiſitionem, an idoneus ſit, & hoc comperto debet illum approbare ſine ſatiſdatione, vt conſtat *ex l. 1. & 2. ff. de confirma. tutor.* Quod ſi minus idoneum illum reperiat, illum non approbet, ſed locum habet tutor legitimus, aut dativus. Idemq; probat, quando mater filio legatum relinquit, & tutorem eidem dat.

Illud vero memorabile eſt, quod in d. loco egregiè conſuluit Romanus, ſcil. vt ſi mater ratione bonorum ex ſua parte provenientium, alium tutorem communi filio dare velit, quam maritus ipſe teſtamento dederit, id neutiquam facere poſſit, ſed tutor patris omnino præfertur, quam ſententiam ſequitur, & multis comprobat Petr. Pechi. *de teſtam. viri & vxor. lib. 2. c. 9.* & Caldas *vbi ſupra, d. num. 103. ad fin.* ſequitur Cavalc. *de tut. & curat. num. 11.* vbi limitat, niſi mater, quem velit tutorem dare, hæredem inſtituat, & roget, vt filius illius teſtatricis, cum is ad pubertatẽ venerit, hereditatem plene reſtituat & exprimat ſe ita teſtamentum facere, vt melius filio conſulatur herede ſcripto adminiſtrante bona, dum filius ſit pubes, & mandet interim pupillo alimenta præſtari ex fructib. hereditatis: quia iſto caſu heres ſcriptus, & rogatus reſtituere filio, cẽſebitur adminiſtrator, & ſic tutor electus, potius quam heres, & reſtituet filio hereditatem vna cum fructibus perceptis abſq; detractione Trebell. *l. fideicommiſſ. §. cum Polid. ff. de vſuris. gl. in l. fideicommiſſaria, §. final. verſic. fideicommiſſum cadit, ff. ad Trebell. & ibi Alex.* 5

& præ-

& prædicta refert & ſequitur Durand. *de arte teſtan. tit. de tut. cant. 4. papillo, num. 2. & ſeque.* ſed nihiluminus Cavalc. *vbi ſupra*, inquit, quod etſi videatur vtilis hæc cautela, eam nō probat propter dubium litis eventum, & idem cum eo ſentio atque teneo; Infra de filio naturali agemus 1. *in hoc cap. 4. nu. 17.*

6 Secundo † obſervandum erit in propoſito, hoc differre inter primum caſum *dict. legis partita*, & ſecundū quod in primo, ſcilicet, quando mater filium hæredem inſtituit; judex tenetur tutorem à matre in teſtamento datum confirmare, & ſic neceſſitas imponitur judici in ea ſpecie, quando mater filium heredem inſtituit, vt patet ex dicta lege Regia in illis verbis, *e el jnez denelo cōfirmar*, quod etiam jure communi tenuit Azo, *in ſumma, Cod. de confirm. tutor. in verſic. ſi vero mater*, *ſequitur Gregor. Lopez. in d. l. 6. in gloſſ. denelo confirmar, in princ.* & ita tenent communiter omnes ſecundum Caldam Pereiram, *vbi ſupra, num. 101. verſic. quo caſu*, vbi latè de eius veritate agit, attento jure communi, ſecluſa dict. leg. Regia Caſtellæ.

7 In ſecundo vero caſu, † quando mater filium heredē non inſtituit, licet ei aliquid reliquiſſet, ſolet ex voluntate defunctæ datus tutor à præſidibus confirmari, *vt inquit d. lex mater, C. de teſtam. tut.* vbi gloſſ. *verſic. ſolet*, inquit, non dicit, quod *ſit neceſſe*, ſed *ſolet*, ſi expediat, pupillo, non alias, *vt in l. 3. §. ſed & inquiri. ff. eodem*, id quod dict. *l. 6. in fine*, vt vidimus, relinquit voluntati & arbitrio judicis in illis verbis, *ſi gelo qui ſieſſe confirmar el jnez valdria, mas no de otra guiſa*, & tenuit Ferrara *in praxi in forma libelli ad reddendam rationem, §. 1. num. 1.* & Caldas *vbi ſupr. d. nu. 101. verſic. vrgent*, dicens, hoc fieri debere, ſi fides inquiſitionis congruat, non aliter, vt in ſimili ait text. *in leg. qui tutelam, §. fin. in fin. ff. de teſtam. tutel.* & ita infert *num. 102.* quod ſi mater filiis nō inſtitutis tutores relinquat, cōfirmandi ſunt, ſi fides inquiſitionis congruat, vt ſic extendatur regula legis 4. *in princ. ff. de teſtam. tut.* loquentis in tutore relicto à matre filiis heredibus inſtitutis, & d. lex *mater, C. eod. tit.* quod inquit ſequi communiter Dd. *in d. l. 4. & in aliis locis*, & quod idem probat expreſsè text. *in l. fin. verſic. maximè, ff. qui pet. tut. & d. l. 6. tit. 16. par. 6.* Licet Cujac. & Faber atq; Ludov. Roman. ab eo allegati contrarium putent, ſed, *vt diximus, d. l. 6.* hoc relinquit volūtati & arbitrio judicis. Nihilominus tamen, ſi fides inquiſitionis congruit, eum debet judex confirmare, quādoquidem hoc ex voluntate defunctæ à præſidibus fieri ſolet. Alias enim exponeret ſe maximo periculo judex, aliud faciens, ſi fortè alius tutor ab eo datus, quam à matre relictus non ita bene adminiſtraret aut res pupilli gereret. Quare conſulo judicibus, vt quamvis eorum voluntati & arbitrio hoc eis videatur relictum per dictā leg. 6. *in fin.* à ſolitis non diſcedant, cum fides inquiſitionis hoc poſtulat. Eorum namq; arbitrium, ratione regulari debet præcipuè cum jure communi hæc ſit cōmunis opinio, vt vidimus, quam *d. l. Regia 6.* ea profeſſo non corrigit nec tollit in præmiſſa ſpecie, ſcilicet quādo fides inquiſitionis congruit.

8 Tertio † obſervat Gregor. Lopez. circa dictam leg. Regiam, eiuſque intellectum, quod licet ipſa in primo caſu non requirat ad confirmationem prædicti tutoris relicti à matre filio heredi inſtituto vllam inquiſitionē, quaſi omiſſione inquiſitionis videatur jus commune in hoc corrigere, de quo *in leg. 1. ff. de confirmand. tutor. cum ſimilib.* de quibus in principio huius capitis, & tenuit Azo. *vbi ſupra.*

Nihilominus tamen quando filius inſtitutus à matre, habet alia bona, reſpectu illorum bonorū erit neceſſaria inquiſitio, levior tamen, quam quando inſtituitur ab extraneo. Si vero nulla alia bona habeat, niſi, quæ mater ſibi jure inſtitutionis reliquerit, tunc debet confirmare ſine inquiſitione, *ita tenet Bartol. poſt Dynam in leg. ſi patronus, ff. de confirman. tutor. vbi Alber. & Ang. in leg. 1. Cod. de teſtam. tutel.* & ita eſſe intelligendam *d. leg. partita*, docet Gregor. Lopez. *ibidem in gloſſ. precitata, in verſic. tu vero conclude*, cuius diſtinctio & intellectus *ad dict. leg. 6. Regiam* forſan placebit nōnullis in tanta Doctorum varietate, vtpote concordans, & modificans ambas opiniones, & quia magis expedit pupillo, vt aliqua inquiſitio fiat in præcedenti ſpecie, licet levis, quam quod nulla fiat.

Ego vero non ſolum jure communi attento, ſed etiam jure noſtro Regio Caſtellæ, cenſeo eſſe neceſſariam inquiſitionem, levem tamen & modicam, quoties filius à matre heres inſtituitur, eique datur tutor ad confirmationem eiuſdem. Parum namq; vrget conſideratio Gregor. Lopez. de qua ſupra, nempe dict. l. Regiam in primo caſu omiſiſſe inquiſitionem, quaſi neceſſaria non ſit, quia in ſecunda parte, quoties filius non inſtituitur, ſimiliter de inquiſitione nihil lex illa dicit, & tamen ea ſuppleri, & neceſſario intelligi debet eo caſu ex juris principiis, ſecundum eundem Gregor. Lopez. *ibidem, in gloſſ. vltima.* Ergo & in primo caſu idem probandum eſt. Quod autem in jure cōmuni ſit verius & receptius, vt requiratur inquiſitio ad confirmandum tutorem, relictum à matre filio heredi inſtituto, quāvis levis & modica ſufficiat, quando vero non ſit inſtitutus maior & ſcrupuloſior requiratur, affirmat plurimas congerens Cald. Per. *vbi ſup. num. 102. verſ. non tamen*, vbi eam latè probat contra alteram cōmunem, quæ habebat in dicto caſu ceſſare inquiſitionem, eandem priorem ſequitur Cavalc. *de tutor. & curat. num. 10.*

Secundo † moveor ex eadem leg. 6. ibi, *ſi no fuere, &c.* 9
vbi lex Regia præcipit, quod ſi filio inſtituto tutor à matre detur, à judice confirmetur, niſi talis ſit, qui de legibus huius Regni tutelam gerere prohibeatur, ergo imponitur neceſſitas non ſolum poteſtas judici diſcutiendi & inquirendi: an relictus tutor habilis ſit, habeatque legitimam perſonam, etiam circa mores & conditionē vivendi, *juxta l. 4. & 14. tit. 16. part. 6. ibi, e de malas maneras*, hoc eſt, malorum morum, in qua inſpectione & diſquiſitione verborū tam generalium, cum ceteris requiſitis ibi expreſſis, præcipua inquiſitionis ratio conſiſtere videtur. *ex l. 1. ad fin. ibi, ſi apta ſit, l. vtilitatem, ibi, vel morum improbitas. ff. de confirm. tut.*

Tertio in hanc partem adducor, quod *in præd. leg. 6. partita* tantum agitur de confirmatione facienda à judice tutoris relicti à matre filio heredi inſtituto, & præterea, quando filius ab ea heres nōn eſt inſtitutus. In prima namq; ſpecie debet tutor à judice confirmari: in ſecunda vero, ſi voluerit eum judex confirmare, valebit tutoria datio, *vt inquit illa lex*, nō vero agit de inquiſitione in primo, nec in ſecundo caſu, & ſic nō dicit, quod fiat, nec quod non fiat inquiſitio. Vnde remanet ſub diſpoſitione juris communis, *argumento l. cōmodiſſimè, cum ſimilib. ff. de liber. & poſthum.* & cum de vno quæritur, cetera præſumuntur habilia, *cap. 1. de ætate & qualitate, lib. 6.* & ita merito hanc ſecundam partem contra Greg. Lopez. jure Regio probavit Caldas *vbi ſupra, d. num. 102. verſ. jure autem Regio, &c.*

Quarto obſervandum eſt, quod quando filius inſti- 10
tuitur heres à matre, eidem relicto tutore, remittitur ei ſatiſdatio, *per tex. expreſſum in l. 2. ff. de confir. tut. ibi, nec ſatiſdabit pupillo rem ſalvā fore.* Hoc autem verum intelligit Azo. *vbi ſup.* quando fuit facta cōfirmatio cum inquiſitione. Ergo quādo cōfirmaretur ſine inquiſitione videtur, quod debeat ſatiſdare, *vt voluit gl. in l. fin. verſi. nō debere, in fin. ff. de confir. tut. & tenet Greg. Lop. vbi ſup. in fin. d. gl. bonus text. in pr. Inſtit. de ſatiſd. tut. & cur. ibi, item ex inquiſitione tutores vel curatores dati, ſatiſdatione non onerantur, quia idonei electi ſunt.*

11 Quinto, † quæ dicta ſunt in matre, obſervanda ſunt in avo, & avia, & aliis deſcendentibus per lineam maternam. Hi namque deſcendentes ſuos in poteſtate non habent, §. 1. *verſic. qui autem de patria poteſtat.* §. *ſunt autem in fine, de legit. agnat. tut. natut. in ſpecie gloſſ. 1. in fine. in l. prima, C. de teſtam. tutel. ſequitur Bart. in l. pariter, num. 3. ff. eodem. Gregor. Lopez. in d. leg. 6 gloſſ. 1. Caldas vbi ſupra, nu. 121, in princ.*

12 Patronus † etiam impuberi liberto tutorem dare nō poteſt: ſed ſi congruat ex inquiſitione, cōfirmandus eſt, *l. qui tutelam, 28. §. impuberi, ff. de teſtam. tutel.* Quod ſi patronus, vel quivis extraneus impuberi, quem heredem inſtituerit, tutorem dederit, & extra ea nihil in bonis pupillus habeat, non male dicetur, judicium eius ſequendum eſſe, qui & perſonam eius, quem tutorem eſſe voluit, noverat, & impuberem ita dilexit, vt & eum heredem inſtitueret, *l. ſi patronus, 4. ff. de confirm. tutor.* cum inquiſitione tamen, *vt in gloſſ. fin. ibid. ex dict. leg. qui tutelam, §. final.* eſtque neceſſaria confirmatio, propter defectum patriæ poteſtatis, juxta ea, quæ in matre, & aliis ſupra reſolvimus.

13 Verum † eam differentiam ſcribentes cōmuniter inter patronum & extraneum conſtituunt, ſcilic. vt extraneus, niſi inſtituat impuberem, nullo modo ei tutorem dare poſſit, neque datus confirmari à judice valeat: ſecus in patrono, à quo datus tutor inſtituto, vel non inſtituto liberto, ſemper confirmandus eſt, *ita tenet gloſſ. vlt. in d. l. ſi patronus, Cyn. & Angel. in l. 1. C. de teſtam. tut. Angel. in l. 1. C. de confirm. tut. Ang. Alber. & Salyc. nu. 2. & 3. in l. 4. C. de teſtam. tut. Cuman. in l. 4. ff. eod. tit. Bart. in l. naturali, §. prima, nu. 3. ff. de confirm. tut. Alberic. poſt Dinum in leg. prima, ff. eodem titul. Greg. Lopez. in leg. tertia, titul. 16. partit. 6. gloſſ. 1.* Idem voluit Portius, *Inſtitut. de tutel. num. 5, Baldus in verſicu. quos & ibi Platea in d. §. permiſſum. num. 11.* Ex quibus præfatam differentiam gloſſæ, & omnium eſſe receptā affirmat Caldas, *vbi ſupra*, nempe in dict. leg. *ſi curatorem habeat, in parte ſua curatora conſtitutus, ſub nu. 104. C. de in integr. reſtit. minor.*

Sed in hoc variant Dd. Gloſſa namq; ſecunda, *in fin. in l. naturali, in princ. ff. de confirm. tut.* in extraneo cōtrarium probat, *per l. 5. ff. de confirm. tut.* quæ dum nihil exprimit de inſtitutione, apertè vult, tutorem datum ab extraneo, poſſe à prætore confirmari, ſicut datum à Patrono, quod etiam ſentiunt, Bart. & Alber. *in d. ſi patronus*, æquiparantes patronum extraneo.

Rurſus Odofredus *in dict. leg. 1. C. de teſtam. tutel.* & Bald. *vbi ſupra*, contrarium è converſo tenent, nempe, vt niſi vterque inſtituat, tutorem dare non poſſit, neq; confirmari debeat.

Similiter etiam circa inquiſitionem faciendam variant ſcribentes. Quidam enim reſolvunt, inquiſitionem ceſſare in bonis tantum à patrono relictis, & ita in aliis propriis bonis impuberis liberti eam omnino requiri: in qua ſententia fere omnes conveniunt, *vbi ſup.* exceptis Salycet. & Gregor. Lopez. aſſerentibus, ſemper & omni caſu neceſſariam eſſe: Alii diſtinguunt, vt ſi libertus inſtitutus nihil vltra in bonis habeat, ceſſat inquiſitio, *dict. leg. ſi patronus*, alias ſecus *ex text. in dict. leg. qui tutelam, §. fin. ff. de teſtamen. tutel. & refert Caldas vbi ſupra.*

Quid tenendum in his duobus articulis? Et quidem Caldas, *vbi ſupra*, quo ad primum de confirmatione tutoris dati à patrono liberto impuberi. & ab extraneo, advertit, ſupradictam receptam differentiam inter patronum & extraneum jure non probari, potiuſq; apertè confundi à Jureconſulto *in d. l. ſi patronus, ibi, patronus vel quivis alius*: Deinde verius putat cum Odofredo & Balduino, æquiparationem in omnibus generaliter procedere, & recipiendam eſſe, ita vt impuberibus hæredibus nō inſtitutis tutores dare nequeant, & ſi dederint, judex eos confirmare neutiquam debeat: in quo aliquid amplius aut benignius conceditur matri propter filiationem & maternam pietatem, ſecundum cōmonem, *& dict. l. ſexta, in fine, titulo decimaſexto, partita ſexta, vt prædiximus.* Si vero patronus & extraneus pupillos inſtituat, & hi nihil vltra in bonis habeant, tutor datus confirmandus eſt.

Quoad ſecundum de inquiſitione, inquit Cald. quod ſi patronus libertum inſtituat, tutoremque ei dederit, poſſe defendi in ea ſpecie, pupillo nihil vltra in bonis habente, inquiſitionem ceſſare, ſecus ſi libertus plus in bonis habuerit, quam ei à patrono relictum ſit: tunc nempe eſt neceſſaria inquiſitio, juxta mentē *d. l. ſi patronus, & d. l. qui tutelam, §. fin. ſup. allegatum.*

Ego vero circa primum, & ſi judicium Caldas modo relatum ſubtile eſſe credam, communem tamen differentiam ſupra relatam inter patronum & extraneum impuberem non inſtituentes, ſed ei tutorem abſq; hoc relinquentes, probabilem non minus, quam veram eſſe cenſeo, atque proinde tenendam proculdubio in judicando & conſulendo, nempe, quod tutor datus à patrono liberto ſuo impuberi herede nō inſtituto, confirmandus ſit à judice, ſicut datus à matre, propter jus illud patronatus, quod habet patronus in eo, & ſummam dilectionem ac voluntatem circa libertum, quod deficit in extraneo. Et ideo merito, quod tutor datus à patrono liberto impuberi ſine inſtitutione confirmandus ſit; datus vero ab extraneo eodē caſu minimè: quia nihil juris habet in eo, eſſetq; abſurdum & abſq; vllo jure, æquiparare in hoc extraneum matri & patrono, cum tamen longe maior ratio ſit in his, quam in illo dandi tutores filiis, vel libertis. Si vero patronus vel quivis extraneus impuberi, quem heredem inſtituerit, tutorem dederit, & extra ea pupillus nihil in bonis habeat, proculdubio judicium eius erit ſequendum, atque ita tutor ab vtroque datus confirmandus erit, *vt in dict. leg. ſi patronus*, quæ nihil diſponit, quando pupillus inſtitutus heres non fuerat à patrono, vel extraneo: ſed nihilominus in hac ſpecie differentia prædicta communis probanda venit ex ſupra dicta juris ratione, & diſpoſitio *d. l. ſi patronus*, dum loquitur in extraneo heredem inſtituente impuberem, eique tutorē relinquentem, approbatur *in leg. ſeſena verſiculo E otra ſi dezimas, tit. decimoſexta, partita 6.*

Circa ſecundum ſequor etiam communem opinionem ſupra relatam, nempe, inquiſitionem ceſſare in bonis tantum à patrono relictis, & in aliis propriis impuberis liberti omnino requiri: in quo ferè omnes conveniunt, *ſecund. Cald. vbi ſupr.* & ipſe quoq; non diſſentit, ſed imo potius idem probat, vt vidimus, & juxta hoc eſt intelligenda loqui gloſſ. fin. *in dict. l. ſi patronus*, dum requirit inquiſitionem, *ex d. l. qui tutelam, §. fin*, quam ſupra retulimus, nempe in aliis bonis impuberis liberti, ſecus in ſibi relictis à patrono.

Similiter † etiam tutor datus à patre filio impuberi, quem habuit ex cōcubina, ſi eum heredem inſtituat, cōfirmandus eſt à judice. *vt in d. l. 8.* 14

Naturali † autem filio, cui nihil relictum eſt, fruſtra à patre tutor datur, neque ſine inquiſitione confirmatur, *leg. naturalis. 7. ff. de confirm. tut.* 15

Quod † ſi patres naturalibus liberis aliquas res, quocunque modo reliquerint, intra tamen præfinitum à legibus modum, licebit eiſdem tutorem relinquere, qui debet apud competentem judicem citra inquiſitionem confirmari, & ita res gerere pupillares, *l. fin. C. de confirm. tutor. l. 8. tit. 16. part. 6.* Quod tamen intelligendum eſt in bonis à patre relictis duntaxat, quia ſi filius alis bona habeat, quæ à patre non provenerunt, in his non minus cōfirmatio cum inquiſitione erit neceſſaria, 16

ſecun-

ſecundum Bart. in d.l. naturali, §.1. quem ſequitur Alber. ibi & Maſner. in l. quo tutela, nu. 12. & 13. ff. de reg. jur. Sylveſter in §. permiſſum. nu. 9. de tutel. Et vt receptam eandem reſolutionem latè probant Paleot. *de nothis & ſpur. filiis, c. 52.* & Additionatur ad flores *vlt. voluntat. rub. 31. nu. 14.* & eos referens Caldas, *vbi ſupra, num. 17.* dicens ita eſſe accipiendum Oroſcium, *in l. item in poteſtate, ff. de his, quæ ſunt ſui vel alieni jur. nu. 6. & Marc. decis. 471. in fin. 2. part.* qui omnes contrariũ exiſtimant in filio ſpurio, *ſequuti glo. & Bart. in l. 1. ff. de teſta. tut.* licet aliter defendat Paleot. *vbi ſupra.*

17 Illud † tamen dubitari contingit in propoſito, *quid dicendum ſit, quando pater naturalis dedit vnum tutorem, mater alium, an ambo concurrent, vel præferetur paternus?* In quo Angel. *in d. l. fin. C. de confirmat. tutor.* tenet, quod ſi tutelæ concurrant, quilibet tutor præferatur in adminiſtrando bona à dante relicta. Si vero nõ concurrant, primus erit tutor, non vero qui datus eſt ſecundo loco: quia tutorem habenti, tutor dari nõ poteſt. Alber. vero *in d. l. fin.* & cum eo Gregor. Lopez. *in d. l. 8. gloſſ. fin.* reſolvit, relinquendum hoc arbitrio judicis, attenta vtilitate pupilli, niſi patrimoniũ eſſet magnum & diffuſum, quia tunc procedit opinio Angeli prædicta, Caldas *vbi ſupra, n. 103. ad fin.* refert ſe ad Angel. & Alber. *vbi ſup.* alii vero cogitandum relinquunt, vt conſtat ex eo ibi.

Mihi autem opinio Angel. ſupra relata plus placat *ex d. l. fin. C. de confirm. tut. ibi in eis rebus, quas quocunque modo ei dederint vel reliquerint.*

Ad dandum autam tutorem vel curatorem alicui pupillo vel furioſo ſina inquiſitione, poteſt judex ſuũ decretum interponere ſine citatione alicuius, vt cum Bar. *in l. qui habet. §. quolibet, ff. de tut.* & Alex. *conſ. 86. viſis dubitationib. &c. vol. 2.* concludit Maranta *de ordine jud. in 6. par. tit. de citatione, 1. memb. judicij, nu. 35.*

SUMMARIA.

1 *Tutor teſtamentarius ſatiſdare non debet, neq; tenetur, niſi ſit perſona malæ famæ & incognita teſtatore, vt in num. 4.*

2 *Curatores teſtamentarii non ſatiſdant.*

3 *Mater tutrix filiorum relicta in teſtamento mariti, nõ tenetur ſatiſdare.*

5 *Tutor vnus ex plurib. relictis in teſtamento, volens adminiſtrare, tenetur ceteris contutoribus ſatiſdare de indemnitate pupilli & ipſorum contutorum, niſi à teſtatore fuerit adſcriptus ad adminiſtrandum.*

6 *Tutor teſtamentarius non poteſt adminiſtrare ſine decreto judicis, niſi aliud teſtator diſpoſuerit, vt in n. 7. vel niſi ſit mater, cui à lege tutela defertur, quia tunc decretum judicis non requiritur, vt in num. 8. vbi quomodo hoc intelligendum ſit.*

9 *Mater aut alij legitimi tutores, non habent exercitium adminiſtrandi, niſi eis decernatur à judice, niſi ea, quæ dilationẽ non recipiunt, & ſic tempore peritura, vel, quæ eſſent proculdubio vtilia pupillo, vt in n. 10.*

11 *Deficiente vno ex pluribus tutoribus teſtamentariis, quando, vel non poſſit alius eius loco conſtitui?*

12 *Matre tutrice filiorum tranſeunte ad ſecunda vota, in eius locum ſufficitur tutor legitimus, niſi ipſa adierit judicem, vt alium daret tutorem, quia tunc eſt locus tutori dativo, ſecus ſi mater nunquam aſſumpſit tutelam filiorum, & dixit, nolo eſſe tutrix, ſed peto tutorẽ dari filio meo, quia tũc defertur tutela legitima, non tamen judex providere debet tutorẽ, quem ipſa nominaverit, ſed ex officio, quem magis idoneũ viderit, & magis filiis expedire.*

13 *Vxor vel alia perſona relicta à teſtatore, domina, Maſſaria adminiſtratrice & gubernatrice domus ſuæ & filiorum ſuorum, cenſetur ex hoc adſcripta ad adminiſtrandum.*

14 *Tutela vel cura teſtamentaria, à quo tempore currere incipiat.*

15 *Hereditas ſine tutoris auctoritate adiri nequit, & ad eam adeundam tutor dari poteſt.*

16 *Tutoris nominatio jure Regio conſervatur hereditate nõ adita per heredem, vel nullo herede inſtituto: idemq; eſt à fortiori dicendum rupto teſtamento, ex cauſſa præteritionis vel exheredationis, vt in n. 17.*

18 *Maior defectus erat jure communi omiſſio inſtitutionis heredis, vel aditionis hereditatis, quam præteritio, vel exheredatio.*

19 *Tutor vel curator datus in teſtamento, ſub aliqua conditione, tunc ea purificata incipit eſſe tutor, vel curator ideoq; excuſationem proponere debet, quando tutelã ſuſcipere debet, non autem quando creatur.*

CAPUT V.

De tutore teſtamentario.

TUTOR teſtamentarius ſive confirmatus à judice, ſive non, nunquam ſatiſdare debet, quia fides eius & diligentia ab ipſo teſtatore approbata eſt, *text. in pr. Inſtit. de ſatiſdat. tut. & in l. teſtamento datos, in princ. ff. de teſta. tutel. l. 1. cum gloſſ. verſ. ſimpliciter, & l. 2. & 3. ff. de confirm. tut. l. 1. & 4. C. de tut. qui ſatiſd. non deb. tradunt omnes in prin. de ſatiſd. tut. & refert plures Caldas Pereira in repetit. l. ſi curatorem habens, in parte ſine curatore conſtitutus, nu. 117. C. de in integ. reſt. minor. & tenet Cavalc. de tut. & curat. num. 14.* 1

Idem † eſt in curatoribus in teſtamento datis. Licet enim regulariter curatores non dentur in teſtamento, ſi tamen dati fuerint, confirmantur decreto prætoris, vel præſidis, *text. in § ſed curator, Inſtit. de curat. l. 3. an autem, de confirma. tut. l. 13. in verſ. Otroſi dezimos, tit. 16. part. 6.* & tunc liberantur à ſatiſdando, vt tutores, *vt tenet gl. in pr. Inſtit. de ſatiſdat. tutor. verſi. approbata eſt, & ibi Angel. & Perinus, in ſummario per text. in verſ. etenim ex inquiſitione,* dum conjungit tutores & curatores ex inquiſitione datos, & inquit, eos ſatiſdatione non onerari. Et probatur melius *in § 1. Inſtit. eod. tit. de ſatiſdã. tut.* eſt ſimilis gl. *in d. l. 1. verſ. ſimpliciter,* per text. ibi, *ff. de confirm. tut.* & in vtroq; titul. probavit Ant. Piag. *de tutor. & curat. qu. 7. num. 15.* vbi alios citat, ſequitur etiam Greg. Lopez. *in l. 9. in gl. fiadores, in verſic. & teſtamentarij tutores, tit. 16. part. 6.* 2

Et † idem à fortiori erit dicendum in matre tutrice relicta per patrem pupilli in teſtamento, quia nõ tenebitur ſatiſdare, & in terminis ꝓbat Caſſa. *in conſuet. Burg. rub. 6. de ſeſans de Pluſieurs, lit. Z. in fin. n. 6. fol. 223.* 3

Et ita eſt tenendum in ſupradictis, tametſi Rebuffus ad leges Galliæ, *1. tom. in proœm. gl. 5. nu. 39.* dicat, bonũ eſſe, vt omnes ſatiſdarent, & idem Rebuff. *eodem 1. tom. tit. de ſent. proviſ. art. 3. gl. 2. nu. 8.* teſtetur de contraria conſuet. *vt eum refert Caldas, vbi ſup.*

Et quamvis D. Spino. *in ſuo Spec. teſta. gl. 29. n. 34.* teneat, hodie tam tutores teſtamentarios, quam datos à judice, ſicut & legitimos tenari ſatiſdare, etiam quantumcunq; dives ſit tutor, & quod qualiſcunq; fidejuſſor tali caſu ſufficiet, *gl. Bart. & Dd. in l. mulier, C. de jure dot.* Hoc namq; in tutoribus teſtamentariis verum non eſt, nec in praxi admiſſum, ſed potius contrarium, præterquam in Francia, *ſecundum Caſſan. vbi ſup. n. 3. fol. 215. & Rupell. in enchirid. jur. pag. 361. & Rebuff. vbi ſup.* Sed de ſtylo curiarum patriæ Delphinatus ſervatur & toleratur, quod tutores admittuatur ad adminiſtrationem, etiam ſine ſatiſdatione, teſte Guid. Papæ *decis. 330. num. 5.* De tutoribus autem legitimis & dativis, quod ſatiſdare teneantur, infra ſuo loco agemus.

Supradicta tamen vera & communis reſolutio, quæ habet, quod tutor teſtamentarius nõ teneatur ſatiſdare,

limitatur primo, niſi is ſit perſona malæ famæ, & incognita teſtatori, *vt voluit Bald. in l. 1. C. de confirm. tutor. Platea & Iaſ. in addit. ad Chriſtoph. Portinum, in prin. Inſtit. de ſatiſd. tutor. & additio quadam Salyc. in l. non dubium, C. de tut. & cur. qui ſatis non ded.*

5 Secundo† limitatur eadem concluſio, vt non procedat, quando plures ſunt dati in teſtamento tutores, & vnus vult adminiſtrare. Is namq; tenetur aliis contutoribus ſatiſdare de indemnitate pupilli & ipſorum contutorũ, niſi à teſtatore fuerit adſcriptus ad adminiſtrandum, *text. in §. de his, Inſtit. de ſatiſd. tutor. ex Cavalc. de tut. & cur. nu. 14.* ſed debuit allegare *§. ſed ſi ex teſtame. Inſtit. eod.* vbi cavetur, quod ſi ex teſtamento vel inquiſitione duo pluresve dati fuerint, poteſt vnus offerre ſatiſdationẽ de indemnitate pupilli vel adoleſcentis & cõtutori ſuo vel cõcuratori præferri, vt ſolus adminiſtret vel contutor, aut cõcurator, ſatis offerens præponatur ei, vt & ipſe ſolus adminiſtret, *text. etiam in d. l. teſtamẽto datos, 17. ff. de teſta. tut. per totam l.* in quibus juribus alia plura declarantur, & deciduntur in ea materia opportuna, & ideo ad ea recurrendum, quoties opus fuerit: textum namq; allegatũ per Cavalc. *in d. §. de his,* ego nõn invenio *in tit. illo Inſt. de ſatiſd. tut.*

6 Tutor† præterea teſtamentarius non poteſt adminiſtrare ſine decreto judicis: non enim debet adminiſtrationem propria auctoritate occupare, etiã quod datús fuerit in teſtamẽto, quod nullum invaliditatis patiatur defectum, *l. 4. vbi notatur, ff. de auctor. tuto. & l. fin. §. illud proculdubio, C. arbitr. tutel.* dum ibi dicitur, *niſi prius inventario publicè facto,* dictio enim, *publicè,* judicis decretum præſupponit, *l. fin. ff. vt in poſſeſſ. legat. & tradit Bald. in l. orphanotrophos, in pr. nu. 3. C. de epiſc. & cleric. & in l. fiſculi. 14, C. de jure fiſci, lib. 10.* vbi dicit, quod vltra judicis decretũ requiritur, vt per ipſum decernatur adminiſtratio, & in terminis tenet Bart. *in l. legitimos, in in prin. nu. 3. ff. de legit. tutel,* & Paul. de Caſtro *conſi. 356. poſtquam iſti, nu. 4. lib. 1.* Greg. Lopez. *in l. 3. gloſſ. 1. ibi, & an in tutore, titul. 16. part. 6.* ſequitur Anton. Piag. *de tuto. & cur. qu. 7. num 1. & 2. diximus ſupra, cap. 3. n. 31.* & Bart. in hoc receptum dicit, eumque ſequitur Caldas Pereira *in repet. d. l. ſi curatorem habens, in parte ſine curatore conſtitutus, num. 116. in verſic. licet autem* vbi refert etiam idem tenentes Bertran. *conſil. 63. nu. 1. 1. part. vol. 2.* Capitium *deciſ. 129. nu. 1.* Soc. jun. *conſ. 148. nu. 8. vol. 2.* & Rupell. *in Enchirid. jur. pag. 362.*

7 Limitatur† tamen primo præcedens communis ſententia, quando teſtator tutori decrevit adminiſtrationẽ, vel diſpoſuit, vt propria auctoritate adminiſtrationem aſſumeret, ſi vellet, quod poteſt diſponere, ſicut judex, *text. celebris in l. cum eorum, & ibi gl. 1. ff. de poſtula. Boer. deciſ. 124. nu. 14. ad fin.* Teſtatoris namq; voluntas pro lege habetur, *text. in cap. vltima voluntas, 13. qu. 2. & in §. diſponat, in auth. de nupt.* Merito ergo, vt hoc præcipiente teſtatore in teſtamento valido, tutor aſſumere poſſit tutelæ & curæ adminiſtrationem, abſq; eo, quod per judicem decernatur, *ſecundum Bartol. vbi ſupra, & Carol. Ruinum conſ. 526. quamvis ille, in princ. libr. 5. & Greg. Lopez, vbi ſupra, Ant. Piag. d. qu. 7. num. 4. & 5. & Baeza de decim. tut. c. 2. nu. 65. vbi alios allegat, ſequitur etiam Mendel. d. conſ. 21 nu. 9. ad fin.*

8 Limitatur † ſecundo in matre, cui ipſo jure à lege tutela defertur, & ideo in ea judicis decretum non requiri tenet Philipp. Corn. *conſil. 164. videtur in hac conſultatione, in principio, libr. 4. quem ad hoc refert & ſequitur Ant. Piag. d. qu. 7. num. 3.*

Hæc tamen limitatio ſic ſimpliciter & generaliter intellecta, periculoſa eſt, & quæ poſſet juriſperitos incautos decipere; quare intelligi debet, reſpectu decreti judicis, ad conſtituendum eam tutricem, hoc namq; neceſſarium minimè eſt, nec requiritur, prout non requiritur in aliis tutoribus teſtamentariis vel legitimis: quia ideo dicuntur teſtamentarii, quia teſtamento creantur, & fiunt tutores: & legitimi tutores dicũtur, quia à lege dantur & creantur, legitimũ namq; tutorem nemo dat, ſed lex ipſa facit eos, *l. legitimos, in prin. ff. de legit. tut.* & ideo matri defertur tutela à lege, non à judice jure noviſſimo authenticorũ *de hered. ab inteſt. venien. §. ex his,* ex quo ſumitur authen. *matri & aviæ, Cod. quando mul. tut. officio fungi poſſit,* & ideo eſt tutrix legitima, prout volunt gloſſ. & cõmuniter Dd. *in d. auth. matri & aviæ, & Bart. in l. ſi quis ſub conditione, nu. 13. ff. de teſtam. tut. teſte Philip. Corn. d. conſ. 164. ſtatim in pr. ſequit. Spin. in ſuo Speculo teſtam. gl. 29. nu. 8. diximus ſupra, ca. 2. nu. 4.* Solũ, quãdo eſt inutiliter datus tutor vel curator in teſtamento, intervenire debet neceſſario decretũ judicis in cõfirmando eum, *vt in toto tit. C. & ff. de confir. tut.*

Exercitium † tamen & facultatem adminiſtrandi, nõ 9
habet mater, nec alii legitimi tutores, niſi eis decernatur à judice, *vt ſup. probavimus.* Vnde ſine licentia & facultate adminiſtrandi, cõceſſa à judice nõ poteſt mater aliquid adminiſtrare, *vt in d. l. legitimos, & ibi Bart. in fine principii, & in d. l. fin. §. illud proculdubio, C. arbitr. tutel. & in d. l. 4. ff. de auctor. tut. cum ceteris ſupr. allegatis tenet etiam Baeza plures allegans, d. c. 2. n. 64.*

Niſi ea, † quę dilationem nõ recipiunt, & ſic tempore 10
peritura, vel, quæ eſſent proculdubio vtilia pupillo, hoc eſt, quæ nõ poſſent tendere in incommodum pupilli: hæc namq; quilibet tutor poſſet gerere, etiam ante decretũ ſibi adminiſtrationem à judice, *ſecundum Bart. in d. l. legitimos, in fin. nu. 9. in ſimili, in l. tutor, qui repertoriũ, in princ. nu. 27. ff. de adminiſtr. tut. Angel. in l. fin. §. defenſionem, Cod. de adminiſtrat. tut. Socin. in l. qui duos, nu. 30. ff. de reb. dub. Paul. de Caſtro conſil. 355. nu. 4. 1. pa. Guido Papa, deciſ. 330. num. 6. Boer. deciſ. 124. nu. 19. & Bero. qu. 18. per totam, Philipp. Corn. d. conſil. 164. liter. D.* vbique ſi intra hos caſus adminiſtraret abſque decreto, geſta non valent, *& ſequitur Boer. d. c. 2. num. 65. & D. Spino. d. gloſſ. 29. num. 41.*

Quod vltra prædicta probatur ex literis, & mente d. auth. *matri & aviæ, & in corpore vnde ſumitur,* vbi ita demum matri & aviæ ſecundum ordinem tutela etiam ante agnatos permittitur atque defertur, ſi inter geſta (hoc eſt) coram judice, *juxta gl. ibi, & communiter Dd.* nuptiis aliis, & Senatuſconſulti Velleiani auxilio renunciaverit. Idem probat *l. 4. tit. 16. p. 6.* Ergo ab eodem judice debet decerni adminiſtratio, viſa & approbata ipſa renuntiatione: alias enim, hoc eſt, ante prædictorum ſolemnium obſervationẽ, non poterit adminiſtrare. Et probatur clarè *in l. 95. tit. 18 part. 3.* ibi, *E porende el alcalde ſobredicho teniẽdo e ſobiendo que ella era buena muger e de buen recado &c. otorgolo que tuuieſſe en guarda al huerfano ſobredicho ſu hijo e ſus bienes.*

Rurſus † obſervandum erit, quod ſi duo pluresve 11
fuerint tutores teſtamentarii in locum eius, qui deceſſit, vel in civitate eſſe deſiit, poterit alius tutor dari, quia quamdiu habet locum teſtamentaria tutela, ceſſat legitima. Cæterum, ſi nullus tutor ſuperſit, vel in civitate ſit, legitima tutela ſuccedit. Ita diſponit *l. ſi quis ſub cond. ad fin. verſ. plane, ff. de teſt. tut. Corn. conſ. 175. licet in præſenti, litera F. in verſ. & tunc non obſtat, libr. 3. Baez. de decim. tut. c. 8. nu. 25. Ant. Piag. de tut. & cur. qu. 9. nu. 8.* qui, dum inquit, *quod quando vno ex tutorib. teſtamentariis decedente aliqui remanerent, ſiquidem ſunt ſufficientes, vt ex ſeipſis gerere poſſint, alia non fiet proviſio,* non videtur audiendus, ſiquidem nihil aliud citat quam *d. l. ſi quis ſub condit. in fin.* quæ, vt vidimus, indiſtinctè decidit, quod modo retulimus, quamvis poſſet pro ſe allegare gl. *verbo, ſponte, in verſic. ſi vero vnus, C. de teſta. tut.* quæ idem prius tenebat, nempe, quod quando vnus eorum deceſſit, loco eius conſtituitur dativus, ſi ceteri

non

nō ſufficiunt. Similiter tutore ſub cōditione dato, ioterim datur dativus: ſed ſi noo ſperetur cōditio exſtitura, habet locum legitimus, *ita gloſſ. præcitata.*

Quod ſi tutor teſtamentarius ſit excuſatus, velut ſuſpectus remotus, venit dativus. Ita teoet eadem gloſſ. *quam ſequitur Piagius, vbi ſupradict. num. 8.* cuius rationem adducit Caldas, *vbi ſupra, num. 114.* quoniam tutores in perpetuū excuſati vel remoti adhuc ipſo jure tutores ſunt: ideo ad legitimos tutela redire non poteſt, nec loco ipſorum tutores, ſed curatores dandi erāt, ex regula, de qua *in §. interdictum, Inſtit. de curat. & in l. 4. Cod. in quibus cauſ. tutor, habēti.* Sed cum propter perpetuam excuſationem, vel remotionem, proprius ſit, vt tutores eſſe deſinant, *vt in §. vlt. Inſtit. quib. mod. tut. finiatur, cum ſimilib.* hoc colore Senatuſconſulto cautum fuit, vt contra præcedētem juris regulam io eorum locum tutores crearētur, *vt cum Cuiacio latius probat Cald. vbi ſupr.* non tamen tunc ad legitimum tutorem redit tutela, *vt in d. l. ſi quis ſub conditio. ibi, & ſi ſemel ad teſtamentarium devoluta ſit tutela, deinde excuſatus ſit tutor teſtamentarius, adhuc dicimus in locum excuſati alium dandum, non ad legitimum tutorem redire tutelam*, idem dicimus, & ſi fuerit reuotus, nam ideirco hic abiit, vt alius detur.

12 Si vero mater † tutrix filiorum tranſeat ad ſecunda vota in eius locum ſufficitur tutor legitimus, niſi ipſa adiverit judicem, vt alium daret tutorem: quia tunc eſt locus tutori dativo: quod ſi mater nunquam aſſumpſit tutelam filiorum & dixit *nolo eſſe tutrix, ſed peto tutorē dari filio meo*, tunc deſertur tutela legitimo *ſecundum Bart. in l. ſi quis ſub condit. num. 27. in verſi ideo videtur mihi dicendum, ff. de teſtam. tutel.* quæ eſt communis & tenenda, *vt infra c. 9. nu. 20. & 21. dicemus*: Non tamen judex providere debet tutelam illi, quem ipſa nominaverit, ſed ex officio tenetur, quem magis idoneum viderit, & magis filiis expedire, dare, *ſecundum Bald. in l. precibus, ſub num. 21. C. de impub. & aliis ſubſtit. Decius in c. ex part. el ſecundo, ſub nu. 6. de appellat. Spin. in ſuo Speculo teſtam. gloſſ. 29. ſub num 12.* Nulla enim eſt lex, quæ dicat, quod judex teneatur dare tutorem petitum à matre, ſed quod mater teneatur petere & nominare, & in arbitrio judicis erit dare illum, vel non. Ita refert Cyn. fuiſſe determioatum & conſultum Bononiæ per quendam ſolemnem doctorem Advocatum. Idemq; tenuit Jaco. Butric. quos refert & ſequitur Barsol. *in d. l. ſi quis ſub conditione, n. 29. cum ſequ.* Sed de hoc agemus latius *infra, cap. 9. num. 68. cum ſeqq.*

13 Deinde † ſciendum aſt, quod quādo teſtator reliquit vxorem, vel aliam perſonam, dominam Maſſariam, adminiſtratricem & gubernatricem domus ſuæ, & filiorū ſuorum, cenſetur adſcripta ex hoc ad adminiſtrandum, *vt per Boer. deciſ. 124. num. 3. cum ſeqq. additio ad Remā. ſingul. 165. committo, & Capitius deciſ. 129. numer. 2. quos ad hoc refert & ſequitur Cavalc. de tut. & cur. num. 17. in verſ. adſcriptus, & Baeza de decim. tut. c. 4. num. 69. ſequitur alios allegans Ioan. Baptiſt. Ferret. conſil. 312. n. 1. 2. part. 1.* vbi *nu. 3.* idem probat, quando pater io teſtamēto poſuit filios in poteſtate matris.

14 Vltimo quæri † hic oportet, *quo tempore incipiat deferri tutela & cura teſtamentaria?* Et jure quidem communi proculdubio, quando tutor vel curator fuit ſimpliciter datus in taſtamento, à die aditæ hereditatis defertur, *vt in l. ſi nemo, ff. de teſtam. tutel.* vbi inquit text. *ſi nemo hereditatem adierit, nihil valet, ex iis quæ teſtamento adſcripta ſunt: ſi vero vnus ex pluribus adierit, tutela ſtatim valent, nec exſpectandum erit, vt omnes hereditatem adeant & ibi glo. & Dd.*

Sic etiam ſuitate confirmatur tutela teſtamentaria, ſicut aditiooe, *Bart. in l. ſi filius, qui patre, num. 6. ff. de vulg. & pupill. communiter approbatus ſecundum Alexa. ibi, nu. 23. Sot. 29. Iaſ. 19.* Sed procedit ſecundum communem opinionem, quando ſuitas raſidet in perſona eius, cui datur tutela, *ſecundum* Angel. *in tractat. de ſuitate, qu. 9. num. 27. volum. 7. tract. diverſ. Doctor.* Nam ſi filio impuberi exheredato datus eſſet tutor, & alius filius eſſet inſtitutus, ſola eius ſuitate non confirmaretur datio tutoris prædicti, *ſecundum Angel. vbi ſupra*, vbi laſè agit de huius declarationis veritate.

Ad adeundam † tamen hereditatem, quia ſine tutoris 15
auctoritate adiri nequit, *vt in l. potuit, Cod. de jure delib.* dabitur tutor *ſecundum gloſſam Bart. & Dd. in d. l. ſi nemo, Ant. Piag. de tutor. & curat. qu. 14. num. 1.* eſtque de hoc text. expreſſus *in l. ſi hereditas, 9. ff. de teſtam. tutor.* Licet enim regulare ſit, quod tutor certæ rei dari non poteſt, *l. certarum, ff. de teſtam. tut. & diximus ſupr. c. 1. nu 35.* Attamen ad adeundam hereditatem ſpeciale eſt, vt tutor dari poſſit, *l. cum in vna. §. tut. ff. de appellat. & ibi notant Dd. Paul. in l. & ſi ad ſpecies, ff. rem pupilli ſalvā fore. Baeza de decim. tut. c. 17. ſub n. 2.*

Jure autem † noſtro Regio nominatio tutoris cōſer- 16
vatur hereditata non adita per heredem, vel nullo herede inſtituto, *ita Padilla in l. eam, quam, n. 70. C. de fideicommiſſ. ex l. 1. tit. delos teſtamentos, libr. 5. ordinam. vet. hodie, l. 8. tit. 4. lib. 5. nova collect. Reg. ſequi. ibi, Matienco gl. 14. nu. 83 & Azevede ibid. nu. 150.*

Idem à fortiori † ſecundum ipſos dicendū eſt, rupto 17
teſtamento ex cauſſa † præteritionis, vel exhæredatio- 18
nis. Jure namque communi maior defectus erat omiſſio inſtitutionis heredis, vel aditionis hereditatis, quam præteritio, vel exhæredatio, quandoquidem priori caſu legata minimè debebantur, ſed totum corruebat teſtamentum, *leg. 1. & ibi Dd. ff. de hered. inſtitut. §. ante heredis, Inſtit. de legat.* In vltima vero ſpecie ſolum quoad inſtitutionem heredis corruebat teſtamentum; cetera namque firma permanebant, *vt in authen. ex cauſſa, C. de liber. præt. vel exhæred. cum ſimilib.* Maiore igitur ratione *d. l. 1. tit. 4 de los teſtamentos*, locum habere debet in ſpecie *d. auth. ex cauſſa*, quæ minorē habet dubitationem in jure cōmuni, præcipuè cum datio tutelæ in teſtamento facta, nō adeo heredis inſtitutionem requirat i ſiquidem abſq; ea aliquando conſiſtat, *vt in l. 3. ff. de confirm. tut.* vbi, qui à patre tutor ſcriptus eſt, aut nō juſto teſtamento, aut non, vt lege præcipiebatur, confirmandus eſt ad tutelam gerandam, ac ſi ex teſtamento tutor eſſet, id eſt, *vt ſatisdatio ei remittatur.*

Quod † ſi tutor datus ſit in teſtamento ſub aliqua cō- 19
ditione, tunc purificata conditione incipiet eſſe tutor & curator: ideoque eo tempore excuſationem proponere debet, quando tutelam ſuſcipere nolit, non autem cum creatur, *ſecundum Bart. in l. ſi cui legetur in princ. num. 19. ff. de legat. 1. & Antonius Piagius dicta quaſt. 14. num. 2. de tutor. & curator.*

SVMMARIA.

1 *Pater non tantum in teſtamento filiis, quos in poteſtate habet, ſed etiam in codicillis teſtamento confirmatis, poteſt tutores dare, tunc namq; etiam teſtamento tutores datos accipere debemus.*

2 *Tutor ſcriptus a patre filiis ſuis, vel non juſto teſtamento, aut non, vt lege præcipitur, confirmare debet ad tutelam gerendam, perinde ac ſi teſtamento tutor eſſet, ad cuius imaginem remittitur ei ſatiſdatio, nec tunc requiritur inquiſitio.*

3 *Confirmatio codicillorum præcedentium teſtamentum non requiritur in prædic. caſu.*

4 *Pater in diſpoſitione inter vivos, vel in teſtamento imperfecto, vel codicillis & ab inteſtato filiis tutores dare poteſt.*

5 *Lex 2. C. de confirm. tut. non eſt correcta per l. hac cōſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtamentis.*

CAPUT VI.

An tutor extra teſtamentum dari poſſit?

1 SED † & pater non tantum in teſtamento filiis, quos in poteſtate habet, ſed etiam in codicillis teſtamento confirmatis poteſt tutores dare. Tunc namque
2 etiam teſtamento tutores datos accipere debemus, *l. teſtamento, ff. de teſta. tut.* adeo, vt quamvis à † patre tutor liberis, vel non iuſto teſtamento, aut non, vt lege præcipitur, ſcriptus ſit, confirmari debeat ad tutelam gerendam, perinde ac ſi teſtamento tutor eſſet, ad cuius imaginem, ei quoq; ſatisdatio remittitur, *l. 3. ff. de confir. tut.* Voluntas enim patris in conſtituendis tutoribus vel curatoribus huiuſmodi caſibus à judice, ad cuius officium hæc res pertinet, ſervari ſolet. ac proinde leges noſtræ præcepiunt, judicem ſequi debere voluptatem patris, qui in teſtamento, etiam minus ſolemni, aut poſtea rupto aut alias non iure facto tutorem liberis dederit, *vt in l. 2. C. de confir. tuto. & in l. 1. & 3. & in l. ſi filio, ff. eod. tit. l. pater, §. cum à patre. & l. ſi pater, & l. iure noſtro, §. vlt. ff. de teſtam. tut.* Et id quidem ſine aliqua inquiſitione, *d. §. cum a patre, & l. 1. & ibi DD. ff. de confirm. tuto. §. vlt. Inſt. de tut.* Id quod latè probavit & conſuluit Philipp. Corn. *conſ. 175. licet in præſenti, colum. 4. verſ. concurrit etiam, lib. 3.* vbi hoc extendit ad aliam patris diſpoſitionem circa filiorum educationem, *& conſil. 238. reperio, colum. penult. verſic. cum itaq;, vol. 4. & Caldas Pereira Luſitanus in repet. text. in l. ſi curatorem habens, in verſic. ſine curatore conſtitutus, n. 60. C. de in integ. reſtit. min.* vbi
3 inquit, quod illa † expreſſa confirmatio, quam toties Iuriſprudentes inculcant, hodie neceſſaria non eſt, *vt per text. in § non tantum inſtituta, de codicillis, contendit Sylveſter in commentariis ad §. permiſſum, 16. Inſtit. de tutel.* nempe confirmatio codicillorum præcedentium teſtamentum.

4 Pater † igitur in alia diſpoſitione, etiam inter vivos, vel in teſtamento imperfecto, vel codicillis, & ab inteſtato, filiis tutores dare poteſt. *vt in d. l. 2. C. de confi. tut.* vbi quod licet per epiſtolam, vel ex imperfecto teſtam. tutor rectè dari poſſit. Voluntas tamen patris in conſtituendis tutoribus vel curatoribus, in his caſibus à judice, ad cuius officium hæc res pertinet, ſervari ſolet, *& ibi notat Bald. idem Bald. in l. ſi à patre, C. de teſtam. tut. Rol. in floribus vlt. volunt. rub. 31. in princ. & Greg. Lopez gl. 1. in l. 2. tit. 16. part. 6. & Cald. Per. vbi ſup. nec decſ. d. l. 2.*
5 loquens † de teſtamento imperfecto, hodie correcta eſt *ex l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtam. juxta gl. 2. in d. l. 2. ibi, alij tamen,* cuius opinio receptior eſt, *ſecundum Sylveſt. in d. §. permiſſum, n. 26. Rola. vbi ſup. n. 6. latè Marc. Ant. in d. §. ex imperfecto, n. 21.* ex quibus eam receptiorem appellat Cald. Per, *vbi ſupra d. n. 60.*

SUMMARIA.

1 Tutor & curator eſſe poteſt quicunq;, qui non reperitur prohibitus.

2 Tutor dari non poteſt, mutus, ſurdus, mente captus, hoc eſt furioſus, prodigus, male morigeratus, minor 25. annis, mulier niſi ſit mater, vel avia, primi judici promittens non nubere durante tutela, & Velleiano renuntians, & in num. 3.

3 Mutus & ſurdus, tutores dari non poſſunt, non ſolum teſtamentarij, ſed nec legitimi, aut dativi, vt in nu. 4. & etiamſi intelligeret ad motum labiorum, vt n. 11.

5 Tutor vel curator effectus ſurdus, aut mutus poſt ſuſceptam tutelam vel curam, an deſinat eſſe tutor, vel curator? & num. ſeqq.

6 Verbum, poteſt, exponitur pro debet, ſed regulariter denotat potius actum voluntatis, quàm neceſſitatis, niſi aliter verba verificari non poſſint.

7 Tutela vel cura non vitiatur, ſi perveniat ad caſum, à quo incipere non potuit, & num. 1.

8 Res quotieſcunq; pervenit ad caſum, à quo incipere non potuit, ſi diſpoſitio eſt perfecta, non vitiatur actus: ſecus ſi non eſt perfecta.

9 Intellectus l. poſt ſuſceptum, ff. de excuſat. tut.

12 Surdaſter vel parū audiens, tutor vel curator eſſe pōt.

13 El deſmemoriado, & ſic factus furioſus vel mente captus tutor vel curator eſſe non poteſt.

14 Furioſus ſi ſimpliciter detur tutor, intelligitur ita dari, cum compos ſuæ mentis fuerit, interim tamen dabitur à judice alius.

15 Prodigus, tutor vel curator dari non poteſt.

16 Male morigeratus (h. e.) el de malas maneras, tutor ſeu curator dari non poteſt, y le malas maneras ſe dize el que pueden ſoſpechar contra el que deſgaſtara los bienes del huerfano, o que le moſtrara malas coſtumbre.

17 Ille merito repellitur à tutela & cura, de quo eſt timor, ne dilapidet bona minoris, nec erit admittendus etiam cum cautione.

18 Maior debet eſſe 25. annis tutor vel curator, non vero minor dicta ætate, item maſculus non fœmina: niſi adſit ſtatutum contrarium, vt in num. 30.

19 Minores 25. olim excuſabantur: hodie nova conſtitutione prohibentur ad tutelam vel curam aſpirare: vnde puberes olim poterant aliorum curam gerere, impuberes autem minime, vt in n. 20. & 21.

22 Tutela & cura ſunt onus, & ideo minoribus non committitur.

23 Leg. 1. tit. 7. lib. 3. fori, qui fuerit 20 annis ad minus, poteſt eſſe tutor vel curator.

24 Ll. fori non ſunt propriè ll. ſed potius quædam ſcriptæ conſuetudines, & ideo non habent vim ll. nec per eas eſt iudicandum, niſi quatenus per vſum receptæ fuerint: quo fit, vt allegantis ll. fori, incumbat onus probandi eſſe vſitatas, non vero negantis earum vſum, vt in n. 25.

26 Mater minor 25. annis, tutrix filiorum eſſe non poteſt, defertur tamen tutela tunc temporis vel cura dativo, vt in num. 27.

28 Conſuetudo, vt mater etiam minor 25. annis, aſſumeret tutelam vel curam filiorū, valida eſt & obſervanda, vt in n. 29. an ſimilis conſuetudo ſit in regno Luſitaniæ & Caſtellæ?

31 Minor 25. annis tutor datus, dolo acceptans tutelam obligatur vt maior, neq; reſtitutiōe in integ. adiuvatur.

32 Mater minor 25. annis relicta tutrix filiorum ſuorum in teſtamento patris eorū, an ſtatim poſſit eſſe tutrix? & n. ſeqq. quod non, interim tamen datur curator, qui adminiſtret, & completa ætate mater erit tutrix, vt in n. 34.

33 Regulam qui habet pro ſe, habet intentionem ſuam fundatam in caſibus non exceptis.

35 Minor 25. annis relictus tutor in teſtamento, admittendus erit ad tutelam, & adminiſtrabit cum maior fuerit 25. annis, interim tamen dari debet curator non tutor in eius locum, vt in n. 36. & 37. an debeat eſſe proximior conſanguineus, vel poſſit eſſe alius idoneus arbitrio iudicis?

38 Minore effecto maiore 25. annis, ceſſabit officium curatoris interim dati ad adminiſtrandam tutelam.

39 Maſculus non fœmina debet eſſe tutor aut curator.

46 Mater & avia poſſunt eſſe tutrices & curatrices ſuorum filiorum, vel nepotum.

CAPUT VIII.

Qui poſſunt tutores pupillorum, ſuorumq; bonorum dari?

QUicunque, qui † non reperitur expreſsè prohibitus, tutor & curator eſſe poteſt, *l. 1. §. 1. & ibi notat. ff. de tutel.* ex quo tex. hanc regulam conſtituit Ant. Piag. *in tract. de tut. & curat. q. 3. in pr.* ſed ego non invenio eā probari ibid. in text. nec in gl. Eſt tamen vera reg. hæc. 1

Ruſus

2 Rurſus † obſervandum erit, tutorem dari non poſſe, mutum, ſurdum, mente captum, (hoc eſt) tortuoſum, prodigum, malè morigeratum, minorem 25. annis, mulierem, niſi ſit mater, vel avia, prius iudici promittens, non nubere durante tutela, & Velleiano renuntians, ita in his regnis diſpoſitum exſtat *in l. 4. tit. 16. part. 6.* quæ proſequitur dict. per Azo, *in ſum. c. de teſtam. tut. col. pen. in verſic. datur tutor,* de muto, & ſurdo eſt etiam *l. 14. eod. tit. 16. part. 6.* & de his agit Molin. Theolog. *de iuſt. & iure. 2. tract. diſp. 221. col. 1363. cum ſeqq.*

Oportet tamen hoc capite de vnoquoque iſtorum ſigillatim loqui, vt declaremus diſtinctius materiam, & in praxin reducamus *l. Regiam.*

3 Et † primo de muto & ſurdo loquamur. Hi enim iure etiam communi tutores dari non poſſunt, *text. in l. 1. §. mutus, qui eſt fin. ff. de tutel.* Mutus namque, inquit text. tutor dari non poteſt, quoniam auctoritatem præbere non poteſt.

Surdum non poſſe dari tutorem pleriq; & Pompon. *lib. 69.* ad edictum probant, quia non tantum loqui, ſed & audire tutor debet, *l. vnica C. qui morbo ſe excuſ.*

4 Quorum † textuum deciſio procedit, non tantum in tutore teſtamentario, ſed etiam in legitimo & dativo, *text. in l. pen. verſ. fin. ff. de legit. tut. ibi ſurdus & mutus,* nec legitimi tutores eſſe poſſunt, cum neque teſtamento, nec alio modo vtiliter dari poſſunt, *gl. ver. non poteſt. & ibi Dd. in d. l. 1. §. fin. ff. de tutel.*

5 Dubium † tamen eſt in propoſito, *an ſi quis poſt ſuſceptam tutelam vel curam efficiatur mutus, aut ſurdus,* deſinat eſſe tutor vel curator. Ita quod amplius in tutela, vel cura procedere non poſſit, nec adminiſtrare, & provideri debeat eius loco tutor vel curator nec ne? Et gloſſ. *in d. §. fin. ver. non ſurdum,* inquit, quod superveniens vitium removet. ex tex. *in l. poſt ſuſceptam, ff. de excuſat. tut.* vbi inquit tex. *poſt ſuſceptam tutelam cæcus, aut mutus, aut ſurdus, aut furioſus, aut valetudinarius deponere tutelam poteſt,* & expreſsè idem tenet gl. vnica, *in l. vnica, C. qui morbo ſe excuſant, & Bart. in d. §. fin.* ampliat diſpoſitionem illius text. vt procedat, etiam ſi quis poſt tutelam, vel curam aſſumtam effectus fuerit mutus, & ſic cum gl. ibi, quod vitia supervenientia exſtinguant tutelam ſuſceptam, *& Bart. ſequitur Greg. Lop. in d. l. 4. gloſſ. fin. & Molin. Theologus de iuſt. & iure. 2. tract. diſp. 221. col. 1364. in princ.*

Sed contra hanc ſententiam gloſſ. Bart. & ſequacium retorquetur eadem l. *poſt ſuſceptam,* quatenus loquitur permiſſivè in illis verbis, *deponere tutelam poteſt,* idemq; clarè probat lex *vnic. C. qui morbo ſe excuſant.* Ergo videtur relinqui eius arbitrio, vtrum velit ſe excuſare, nec ne? ex quo ad id per legem non cogitur.

6 Nec † præſtabit, ſi dicatur, verbum illud, *poteſt,* dict. legis *poſt ſuſceptam,* exponendum eſſe, pro *debet.* vt exponitur *in l. 4. § penul. ff. de dam. infect. l. ſi mandavero. §. fin. ff. mandati, l. ſi ex cauſſa, §. nunc videndum. ff. de minor. & alibi ſæpiſſimè.*

Reſponderi namq; poteſt, potius hoc verbum regulariter denotare actum voluntatis, quam neceſſitatis, præterquam ſi verba aliter verificari non poſſunt, *l. quibus diebus, §. dominus ſervo, & ibi Bart. ff. de condit. & demonſtr. l. heredib. §. fin. ff. ad ſenatusconſultum Trebell. l. fundus qui locatus, ff. de fundo inſtruct. & c. l. mulier, ff. de condi. inſt. cum ſimil.* quæ regula præcipuè procedit in ſpecie *d. l. poſt ſuſceptam,* de qua agimus, quæ ſubeſt titulo *de excuſat. tutorum,* ex quo elicitur, quod ſi velit tutor, poſſit tutelam continuare, & pariter, ſi nolit, ſe excuſare.

7 Secundo † contra opinionem gloſſ. & Bart. vbi ſupra facit, quia tutela & cura non vitiatur, ſi perveniat ad caſum, à quo incipere non potuit, *ſecundum eundem Bart. per tex. ibi, in auth. vt hi qui oblig. & in princ. n. 2.* præcipuè cum à principio fuerit perfecta datio tutoris, habuitque ſemel effectum conſummatum ad ſui valorem.

Nam † quotieſcunq; res pervenit ad caſum, à quo incipere non potuit, ſi diſpoſitio eſt perfecta, non vitiatur actus, ſecus ſi diſpoſitio non eſt perfecta, *l. plurib. §. & ſi placet, & ibi Dyn. Bart. & Dd. ff. de verb. obl.* ex quibus opinionem Bart. priorem veram non eſſe cenſet Ant. Piag *de tut. & curat. q. 3. n. 49. cum ſeqq.* 8

Ego vero magis probo opinionem gl. & Bart. præcedentem, tanquam veram, & tenendam in puncto iuris. & in iudicando & conſulendo, tum propter ipſorum auctoritatem, quæ magna quidem eſt, tum etiam ex ratione text. *in d. l. mutus ſcilicet,* quia non tantum loqui, ſed audire tutor debet. Sed ad interponendam auctoritatem tutoris requiritur, quod ipſe loquatur, *vt in l. 3. de auctorit. tutor.* Si enim hoc requireretur, tutor poſſet eſſe mutus, ſicut poteſt eſſe procurator, *l. mutus in pr. ff. de procurator.* Cum igitur mutus non poſſit loqui, nec audire, nullo modo poteſt exercere tutoris officium, ſive à principio ſit mutus, ſive ex poſt facto. Et idem in ſurdo, quia audire non poteſt.

Non † obſtat modo dicta lex *poſt ſuſceptam, ad fin.* vt ſupra expenſa, quia reſpondemus primo, quod impropriè poteſt dici excuſatio, cum & ſi velint mutus & ſurdus id munus exercere non poſſint, ita gl. *in d. l. 1. §. mutus, ver. ſurdum, & in d. l. vnica, C. qui morbo ſe excuſ. in gloſſa vnica.* 9

Secundo reſpondeo, quod ex quo decidit, mutum & ſurdum deponere poſſe tutelam prius ſumtam, non inde ſequitur, nec exprimit, id remanere in ſuo arbitrio & voluntate, vtrum velit ſe excuſare, nec ne? ſed tantũ diſponit textus ille, deponere tutelam poſſe: verum ſi ipſam non deponat, auferri ſibi iure poterit, aliiſque decerni: quia cum ſit mutus, vel ſurdus, nec loqui, nec audire poteſt, ac proinde non valet auctoritatem requiſitam præſtare: paria enim ſunt, tutorem non habere, vel eum penitus inutilem habere: & ſic impoſſibile eſt, vt officium tutoris proſequi poſſit: ergo tanquam inutilis, & ne minor abſque tutore, defenſore, & adminiſtratore remaneat, ei alter providendus, vel iure optimo hoc poſcente, erit.

Nec obſtat ſecundum fundamentum ſupra adductum contra gl. Bart. nempe ex doctrina eiuſdem Bart. *per tex. in auth. vt hi qui obligat. ſe perhib. habere res min. in princ.* nempe quod cum tutela & cura habuerint iam actum conſummatum, etiamſi perveniat ad caſum, à quo incipere non potuit, non vitiatur, *arg. d. l. pluribus, §. & ſi placeat.* Hoc namq; verum eſt, recteq; procedit in ſpecie, in qua loquitur textus ille, ex quo eam deduxit & notat Bar. ibi nempe in l. *illo tutore,* qui † poſt tute- 10
lam ſuſceptam fuit effectus debitor, vel creditor pupilli: tunc enim merito, vt non omnino removeatur tutor vel curator, nec exſtinguatur tutela vel cura, quia huiuſmodi tutor vel curator, quamvis poſt ſuſceptam tutelam vel curam efficiatur denuo debitor, vel creditor pupilli, vel adulti, nihilominus ipſe poteſt loqui, & audire, ac proinde auctoritatem præſtare in rebus minoris gerendis, & ſic adminiſtrare: quia accidens ſuperveniens debiti, vel crediti, non mutat, nec alterat ſubſtantiam, & radicem valoris dationis tutelæ vel curæ, ſed tantum operatur, vt ad evitandas fraudes, & ſuſpicionem earum, & obviandum malitiis hominum, ei coniungatur alter tutor, aut curator, quorum iudicio, & opera minores, eorumque bona fidelius integriſque gubernentur & regantur, quemadmodum in pluribus legum caſibus invenitur, vt cuſtodiat ille, ſcilicet ſecundus tutor vel curator, ne fiat adverſus minorem aut eius ſubſtantiam ab eo, qui eum habet obligatum in medio, vlla malignitas, vt expreſsè decidit textus *in dicta authent. vt hi qui obligat. in princip. in verſic.*

ſed etſi quis jam curam, nempe quando legitimus tutor, vel teſtamentarius, vel dativus non eſt idoneus, *vt in §. interdum, Inſtitut. de curator. & per totum, C. in quibus cauſſis tutor. vel curator. &c.* vel quando tutor vel curator eſt ſuſpectus, tunc enim ei datur adjunctus, *vt infra ſuo loco dicemus.*

Cæterum in caſu noſtræ quæſtionis, mutus vel ſurdus, ſive ante ſuſceptam tutelam, ſive poſt, non poteſt loqui, audire, nec auctoritatem præſtare: ergo vtroq; caſu non poteſt eſſe tutor, neque curator: quia ſemper adeſt eadem ratio prohibitionis, quæ omnino extinguit valorem tutelæ, & radicem ipſius, at, qui poſt ſuſceptam tutelam efficitur debitor, vel creditor minoris, poteſt officium exercere, ſed propter præſumptionem fraudis datur ei coadjutor.

Neque obſtat, quod tutela, & cura non vitietur, ſi perveniat ad caſum, à quo incipere non potuit: quia verum eſt in ſua ſpecie, nempe quando aliud non obſtat, quod in totum eam extinguat, & ſic concurrente eadem ratione, de qua *in dict. authen. vt hi, qui oblig. in princip.* Verum ſi diverſa adſit ratio, quæ omnino inhabilem reddat tutorem, vel curatorem ad adminiſtrãdum, vt quia non poſſit auctoritatem præſtare, quia efficitur mutus, vel ſurdus, ſuſtineri minimè poteſt tutela, vel cura, vtpote deficiente ratione ſubſtantiali requiſita neceſſario ad valorem ipſius tutelæ, vel curæ, & ſic cõcurrente eadem ratione prohibitionis ex poſt facto, quæ à principio eam vitiaret. Habemus igitur ex prædictis ampliationem primam, ad primũ caſum dict. legis Regiæ, dum prohibet, mutum & ſurdum tutores dari poſſe, vt procedat, etiamſi poſt ſuſceptam tutelam efficiatur tutor mutus & ſurdus.

11 Secundo, † eadem concluſio ampliatur, vt procedat, etiamſi mutus, aut ſurdus intelligeret ad mutum labiorum, quia adhuc loqui, nec audire poteſt, & audiri non dicitur, quod per ſenſum auditus nõ percipitur, *ita Bar. in d. §. mutus, quem ſequitur Anton. Piagius, de tutor. & curat. qu. 3. num 55. cum ſeqq.*

Nunc vero præfata concluſio declaratur, vt procedat in eo, qui penitus eſſet ſurdus, aut mutus, non vero in eo, qui minus audit, & ſic eſt ſurdaſter, vel parum au-
12 diens: hic † namq; bene poteſt eſſe tutor vel curator, quia loqui, audire, & auctoritatem pręſtare poteſt, *l. fin. in princip. minus autem audiens poteſt, ff. de legit. tut. & ibi glo. vnica. Gr. Lopez, in d. l. 4. gl. 1. ad fin. tit. 16. par. 6. Molin. Theol. de juſt. & jur. 1. part. 2. tract. diſput. 221, colu. 1363. verſ mutus*, vbi idem eſſe dicit de cæco, qui omnino viſu eſt privatus. *l. luminib. C. qui tut. dare poſſ. cum ſimil. & l. 14. tit. 16. pa. 6.* Eandem declarationẽ ſequitur Ant. Piag. *vbi ſup. n. 57.* allegans ad eam leg. fin. *C. de legit. here.* ſed voluit allegare *d. l. fi. ff. de legit. tut.*

13 Sequitur † in text. Regio, *ni deſmemoriado*, hunc Gr. Lopez. *in ſumma, d. l. 4.* fatuum expoſuit, poſtea vero in gloſſ. *deſmemoriado*, furioſum intelligit, dum citat *l. hereditas, §. furioſus, ff. de teſtam. tut.* & ſic qui eſt mente captus, *vt ſupra explicavimus.*

14 Ex † quo text. noſtra hæc lex Regia interpretari, & declarari debet. Inquit enim *d. §. furioſus*, ſi furioſus teſtamento tutor detur, ſiquidem cum furere deſierit, recte tutorem eſſe datum Proculus exiſtimat, quod ſi datus ſit purè, negat Proculus valere dationem: ſed eſt verius, (quod & Pomponius ait) recte videri datum, & tunc fore tutorem, cum ſapere cœperit.

Si igitur furioſus ſimpliciter datus, ita intelligitur dari, cum compos ſuæ mentis eſſe cœperit, *vt ibi*, eſtq; etiam de hoc expreſſa *l. furioſus, 11. ff. de tutel. & §. furioſus, Inſt. qui teſtamento. tut. dar. poſſ.* dum noſtra l. Regia decidit, *que el que fuere dado por guardador non deue ſer deſmemoriado*: hoc modo ſane intelligenda eſt, nempe vt ſi furioſus datus tutor fuerit, ita dari intelligatur, cum ſanæ mentis eſſe cœperit, *juxta præd. jura.* Et hæc interpretatio jure fit, vt actus valeat potius eo modo & tempore, quo valere poteſt, quam pereat, *leg. quoties, cum ſimilib. ff. de rebus dub.* Interim ergo, quo furioſus tutor datus teſtamento ſimpliciter ſanæ mentis eſſe cœperit, dabitur à judice curator, vt in minore dato in teſtamento infra dicemus.

Prodigus † etiam tutor vel curator dari non poteſt, *vt* 15 *in d. l. Regia 4.* Prodigi namq; furioſum habent exitum, eiſq; dantur curatores, *vt in l. his qui, §. divus, ff. de tut. & cur. dat. ab his & dicemus infra.* Ergo curator alteri' eſſe nõ poteſt. Qui n. eſt ferendum, eundem eſſe tutorem, & ſub tutela cõſtitui? & iterum eundem eſſe curatorẽ, & ſub cura agere? Verba ſunt text. *in l. fin. in verſ. quis n. C. de legit. tut.* Sed & alia poteſt aſſignari ratio huius deciſionis, nempe quod, qui nõ parcit ſibi quoad perſonã ſuam, minus alteri parciturũ eſſe creditur, *ſecu. Soc. jun. conſil. 59. circa primum, nu. 41. lib. 3. quem ad hoc refert & ſequitur Ant. Piag. d. qu. 3. nu. 62.*

Male † morigeratus, quem l. noſtra Reg. 4. appellat, *&* 16 *de malas maneras*, ideo ꝓhibetur dari tutor ſeu curator: nam ſuſpectum tutorem eum putamus, qui morib. talis eſt, vt ſuſpectus ſit, *l. ſuſpectũ, ff. de ſuſpec. tut. & l. 1. tit. 18. pa. 6.* vbi dicitur: *Aquel guardador puede ſer llamado ſoſpechoſo que es de tales maneras q̃ pueden ſoſpechar cõtra el que deſgaſtara los bienes del huerfano, o q̃ le moſtrara malas coſtumbres: e maguer eſte tal fueſſe rico, e quiſieſſe dar fiador de guardar, e aliñar los bienes del moço, por todo eſſo no le deuen dexar en ſu guarda, porq̃ tal fiadura no le toldria al guardador el mal entendimiento, o lamada voluntad que ouieſſe en gaſtar lo del huerfano*, quæ l. cõcordat cũ *d. l. ſuſpectũ, & cum §. ſuſpectus, & §. fin. Inſt. de ſuſp. tut.*

Ex quibus hæc noſtra *l. 4. tit. 16. part. 6.* in verbis præfatis, nempe, *de malas maneras*, declaratur, vt intelligatur, *juxta dict. l. 1.* vt *ex dict. leg. ſuſpectum*, obſervavit Molina Theologus *de juſtitia & jure, 1. part, tractat. 2. diſput. 221. colu. 1364. ad fin.*

Et † ita merito repellitur à tutela & cura ille, de quo 17 eſt timor, ne dilapidet bona minoris, nec vllatenus erit admittendus, etiam cum cautione, *vt in d. l. Reg. 1. tenet in terminis etiã Hier. Grat. conſ. 15. in præſenti cauſſa, nu. 31. 1. pa. quem refert & ſequit. Ant. Piag. d. qu. 3. nu. 64.* vel quia fortè in aliis tutelis male fuerit verſat', *vt in l. 3. §. ſi autẽ, ff. de ſuſp. tut. & d. l. 1. tit. 18. par. 6.* ibi, *aun ſi como ſi alguno huuieſſe ſido guardador de otro huerfano, e ouieſſe procurado mal los bienes del: o le ouieſſe moſtrado malas maneras*, & ita merito vtroq; modo intelligit noſtram leg. 4. Gr. Lopez. *ibid in gl. ni de malas maneras.*

Maior † 25. annis, *Deue ſer el que fuere dado por guar-* 18 *dador de huerfanos y varon, y no muger*, inquit noſtra lex *4. tit. 16. part. 6.* idem probat text. *in l. tutela, ibi, virilis ſexus perfectæ ætatis, juncta gl. ætatis, ff. de tutel. expreſſa l. fin. C. de legit. tut. & l. fin. in fin. C. de legit. hered.* ibi, *ſi ſcil. ſi maſculi ſint, & perfectæ ætatis, tex. in §. furioſus,* ibi, *vel minor 25. annis, Inſtit. qui teſta. tut. & ibi omnes, tex. in §. vnico, ad fin. Inſt. de fiduc. tut. ibi tamen hi ad tutelam vocantur, ſi perfectæ ſint ætatis*, quod noſtra conſtitutio in omnib. tutelis & curationib. obſervari præcepit, quæ cõſtitutio eſt, *d. l. fin. C. de legit. tut. & ibi Ang. Salyc. & alij, idem Ang. conſ. 102.* ad idem eſt tex. *in § item maior, verſ. minores, Inſt. de excuſa. tut.* vbi etiã prædictæ cõſtitutionis fit mentio. cuius verba hæc ſunt: *Minores autem 25. annorum olim quidem excuſabantur, noſtra autem conſtitutione prohibentur ad tutelam, vel curam aſpirare: adeo vt neq; excuſatione opus ſit.*

Ex † quo tex. dicebat Menoch. *conſ. 478. nu. 21. in pri.* 19 *nu. 5.* quod olim permiſſum fuerat minori, alterius tutelam gerere. Nam ſi olim excuſabantur: ergo non ſe excuſando poterant tutelã gerere. Io idem citat *l. non ſolũ, §. ſi libertus, ff. de excuſ. tut.* vbi ſi minor 25. añis detur tutor,

tor, nön moleſtatur, ſed interim in locum eius creatur curator: ergo ſi ipſe vellet, poterat tutelam gerere. Idem probat Cald. Pereira *in d.l. ſi curatorem habens, in parte ſine curatore conſtitutus, nu. 111.* vbi bene advertit Barbarum interpretem *in d. §. ſi libertus,* qui eſt penultim⁹. bis erraſſe ſcribendo, *impubes* & *impuberem,* cum pot.⁹ *minor,* & *minorem* ſcribere & vertere debuiſſet, *ſecundum Auguſt. ibi, pag. 277. & 237.* qui error Accurſ. ibi verbo, *impubes,* & alios vehementer torſit.

Nec contra proxime dicta obſtant jura expreſsè dicentia, minores ante perſectam ætatem 25. annorum, à tutela omninu liberari, & auctores ipſo jure non fieri, vt colligitur *ex l. tutela, ff. de tutel. ibi, perfecta ætatis,* eſt oamq; perſecta ætas 25. annorum, *l. fin. C. de his qui veniam ætat. impet. l. cum filio, ff. de leg. 3. adjuncto ibi, deſcendunt,* quod verbum *aperte* indicat, neque ipſo jura cõſiſtere tutelam in ipſorum perſona, contra tex. *in d. l. fin. C. de legit. tut. & d. §. item major, & ſimil.* Nam põt dici Jureconſultos ibi duntaxat reſpexiſſe ad ſolum effectum, vt minores ante perfectam ætatem tutores cum effectu non ſint, quia ſcilicet poſſunt ſe excuſare, vt in juribus oovioribus: Vel dicendum eſt, ſpeciale eſſe in tutore fiduciario, de quo ea jura loquuntur. *ſecundum Balduin, in d. §. fin. Inſtit. de fiduc. tut.*

Nec abſurdum erit tentare, prædicta verba perfectæ ætatis ex ſubjecta materia referri tantum ad pubertatē, *vt in reſponſ. Alex. in l. 3. Cod. de teſt. im. tut.* illa ſimilia, *ſuæ ætatis,* & apud Juſtinian. *d. §. fin. de Attil. tut ibi, perfectæ ætatis, juncto ibi, alterius tutela,* & ita aliud ſignificare temporis Conſultorum in hac ſpecie, aliud hodie poſt hanc novam conſtitutioocm verba illa: *perfectæ ætatis,* ita Caldas *vbi ſupra, verſicu. nec abſurde,* quamvis fateatur, hoc difficultate maxima & violentia non carere, attcota verborum proprietate, & ideo deliberandum amplius eſſe. Ego ſuperiores ſolutiones probo. Et hæc quoad minores 25. annorum, puberes tameo, & ſic maiores 14. annorum.

20 Sed, † quod mogis vrget, eſt, Juſtinianum *in d. l. fin.* videri ſenſiſſe, pupillum, & impuberem potuiſſe olim ante ipſum iſpo jure tutores eſſe, vt patet ex illis verbis: *qui enim ferendum eſt, eundem eſſe tutorem, & ſub tutela conſtitui?* Videtur igitur non ſolum puberes mioores 25. annorum olim potuiſſe eſſe tutores aliorum, quamvis ab hoc onere ſe excuſare poſſent; quod veriſſimum eſt: quamvis hodie tales eſſe oon poſſint, vt reſolvimus: ſed etiam impuberem potuiſſe olim eſſe tutorem alterius impuberis, vt patet ex prædictis verbis, *d. l. fin.* Hoc autem contra manifeſta juris principia, *de quibus ſupra,* & ridiculum profecto videtur.

Nec obſtat reſolutio Calder. *d. nu. 111. verſ. ceterum quatenus,* nempe nomen tutelæ *in dict. l. fin.* non accipi propriè & ſtrictè pro tutela, quæ ætatis impuberis propria eſt, ſed latius & generalius pro cura & adminiſtratione minoris ætatis, *l. 1. in princ. verſ. tutela, ff. de minor. l. Seius Saturninus, in fin. verb. tutela, ff. ad Trebell. text. in §. fin. verb. tutela, de Attil. tut.* in quibus locis tutela vſurpatur, & ponitur pro cura.

Quoniam hoc ita intelligi minimè poteſt in ſpecie, *d. l. fin.* quia ſtatim poſt illa verba: *qui enim ferendum eſt, eundem eſſe tutorem, & ſub tutela conſtitui,* adjiciuntur ſequentia: *& iterum eundem eſſe curatorem, & ſub cura agere:* Ergo priora verba de tutela impuberis, & ſic propriè intelligi debent.

Denique text. *in dict. §. item minor, verſic. minores, de excuſat. tut.* docet expreſsè conſtitutioocm *d. l. fina.* loqui etiam de pupillis, his verbis: *qua conſtitutione cavetur, ne pupillus ad legitimam tutelam vocetur, nec adultus: cum ſit incivile eos, qui alieno auxilio in reb. ſuis adminiſtrandis egere noſcuntur, & ab aliis reguntur, aliorum tutelam vel curam ſubire.*

Poteſt tamen præcedenti difficultati reſpõderi, quod Juſtin. in illa ſua nova conſtitut. hoc jus novum non induxit, quoad pupillos & impuberes, ſed vetus confirmavit & declaravit, *ita Caldas, vbi ſupr. in fin d. n. 111.* Non enim Juſti. io principali ſua deciſione meminit de impubere ſeu pupillo: Sed tantum pro regula conſtituit, *quod nemo, neq; frater, neq; alius legitimus in tutelam ſive ingenui, ſive liberti vocetur, antequã 25. ſuæ ætatis annum impleat.* Ex quibus verbis nullus ſenſus colligi poteſt, q̃ voluerit olim impuberē poſſe eſſe tutorem alterius impuberis. Et quãvis ex ratione ſuæ deciſionis inferius poſita & aſſignata, ibi, *qui enim ferendũ eſt, eundem eſſe tutorem, & ſub tutela conſtitui?* prima inſpectione ille ſenſus deduci poſſe videtur: nihilominus tamen nõ ob hoc jus oovum induxit, quoad pupillum, quod nõ puſſit eſſe tutor alterius pupilli, ſed eam rationem adjunxit ad jus vetus confirmandum & declarandum.

Relinquitur † ergo ex ſupradictis, quod impubes, tam jure veteri, quam uovo, non poterat, nec poteſt eſſe tutor alterius impuberis, & ſic pupilli vel adulti. Pubes tamen minor 25. annor. olim poterat eſſe tutor & curator alterius, habebat tamē excuſationem. Hodie autem per conſtitutionem Juſtin. minor 25. annor quamvis pubes ſit, non poteſt eſſe tutor, nec curator alterius. Idem jure noſtro Regio *ex d. l. 4.* probatum eſt. 21

Ratio eſt, quam prædiximus, tum *ex d. l. fin. C. de legit. tut.* tum etiam *ex d. §. item maior, verſ. minores.* Præterea cum † tutela & cura ſit onus, *vt in l. tria onera, ff. de excuſ. tut. & in pr. & in §. item tria onera, Inſt. de excuſ. tut. cum ſimil.* minorib. non cõmittitur, *vt ex plurib. auctor. quos refert & tenet Ant. Piag. de tut. & cur. q. 3. n. 8.* 22

Jure † tamen fori Regii ille, qui fuerit ætatis 20. annorum, ad minus poteſt eſſe tutor vel curator, *vt in l. 1. tit. 7. lib. 3. fori Reg.* vbi Montalu. *in glo. 1.* inquit, quod ſervatur de jure huius Regni. 23

Sed † cum leges fori non ſint propriè leges, ſed potius quædam ſcriptæ conſuetudines, & ideo non habent vim legum, nec per eas adjudicandum, niſi quatenus per vſum receptæ fuerint, *vt in l. 1. Tanr.* ibi: *Mandamos q̃ ſe guarden las leyes delos fueros, &c.* junctis verbis ſtatim ſequentibus, ibi: *En lo que ſon, o fueren vſadas y guardadas en los dichos lugares,* quam legē Tauri in hoc eſſe ſervãdam præcipit, nunc nova pragmatica poſita *in pr. nova collect. Reg. circa fin. de pragm.* Et pars ſecunda inſcritur, *in l. 3. tit. 1. lib. 2. eiuſdem nova collect. Reg.* 26

Quo † fit, vt alleganti leges fori, incumbat onus probandi, eſſe viitatas, nõ vero neganti earũ vſum, *vt optimè deduxit Rod. Suar. in proœm. l. fori, & ſequit. Gr. Lope. in l. 42. in gl. o treynta, tit. 13. par. 5. idem in l. 28. tit. 15. p. 7. & in gl. furto, & nos lib. 2. pract. q. 93. n. 2. & 3.* 25

Niſi probetur vſus dictæ legis primæ, *tit. 7. lib. 3.* fori, ſtandum erit prioribus juribus ſupra allegatis juſtiſſimè præcipientibus, vt mioores viginti quinque annorum non poſſint eſſe tutores neque curatores aliorum minorum, vt vidimus. Sed vſus vel conſuetudu in contrariũ valebit in hac ſpecie, vt infra dicemus *hoc c. nu. 28.* Ego vero in his regnis ſemper vidi ſervari, vt minor 25. ãnn. oon ſit tutor vel curator alterius.

Quod † adeo locum habet, vt procedat etiã in matre, quæ minor ſit 25. an. non enim ipſa ad tutelã admittitur, ex generalitate. *d. l. fin. C. de legit. tut. in pr.* ibi, *neq; alius legitimus, cum ſimil. tradit Bal. in l. omnē, n. 9. C. ad Senatuſconſ. Tertu. in auth. eiuſdē pœnis, nu. 5. ceteri ſequũtur, C. de ſecu. nupt. Bott. deciſ. 124. nu. 7. Bero. conſ. 124. in fin. lib. 3. Ant. Piag. de tut. & cur. qu. 3. n. 10. Hond. conſ. 58. n. 16.* licet cõtrariũ teneat Monteroſ. *in ſua pract. fol. 196. col. 1.* quem citat Molina Theolog. io loco ſtatim refercodo. Eorum tamen opinio nõ eſt tencoda, ſed præcedens cõtra matrem minotem viginti quinque annorum, quam etiam ſequitur Cavalc. *de tut. & cur. nu. 185.* 26

Tutela

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

27 Tutela † tamen aut cura tunc temporis defertur dativo, *vt latè probat Philip. Corn. conſ. 284. in præſenti conſultatione, per tot. lib. 3.* & mater poſtmodũ maior effecta admittitur ad tutelam vel curam. Spes enim legitimi in hac materia multũ operatur, *l. 1. §. ſi apud hoſtes, ff. de legit. tut. §. furioſus, Inſt. qui teſta. tut. dar. poſſ.* & in ſpecie ita tenet & ſequitur Ant. Piag. *d. qu. 3. n. 10.*

28 Sed † limitari oportet, quod prædiximus de matre minore, quando conſuetudo adeſſet, quod mater etiam minor aſſumeret tutelã, vel curam filiorum. Hoc enim caſu præfata conſuetudo admittenda & obſervanda eſt, *ſecundum Nicolaum Boerium d. deciſ. 124. nu. 7. quem refert & ſequitur Anton. Piag. vbi ſupra, num. 11.* Et hoc caſu ſervanda erit, & rectè procedit deciſio legis ſori prætitatæ, ſecus vero conſuetudine nõ ſtante, quia tunc jure clariſſimo minor 25. annorum tutor, aut curator eſſe non poteſt, *vt prædiximus.*

29 Inquit † tamen Molina Theolog. *de juſtit. & jur. in 1. part. 2. tract. diſput. 221. colu. 1364. verſic. vtrum mater*, ſe ſuſpicari, quod tam in illo Luſitaniæ, quam in Caſtellæ regnis ſit conſuetudo, vt mater minor 25. annorum ad tutelam admittatur, ſed hanc ſuſpicionem falſam eſſe credo in Caſtella, niſi poſtquam effecta fuerit maior 25. annorum mater. De regno Luſitaniæ nihil dico, quia in eo nun ſum commoratus.

30 Limitari † tamen debent ſuperiora de tutore, vel curatore, quod debet eſſe maior 25. annorum, vt non procedant ſtante ſtatuto requirente minorem vel maiorem ætatem, & ſic dictante, quod ætas perfecta intelligeretur in maiore 15. vel 18. annorum, & quod tunc poſſet ſe obligare & contrahere, ac diſponere, par inde ac ſi eſſet maior 25. annor. quod ſtatutum facere poteſt: valet namq; abbreviare tempus legitimæ ætatis, & habilitare, inhabilem de jure communi ad certum tempus, *ſecundum Bald. in tract. ſtatut. in verſic. ſtatuere, num. 12. hoc conſil. 20. num. 11. volu. 1. & Dec. inc. ex parte, ſub nu. 9. de appell. quos refert, & vtrumq; ſequitur Cavalc. de tut. & curat. nu. 6. in verſ. & prædicta.*

31 Quod † ſi tutor daretur minor 25. annorum, & ipſe doloſè acceptaret tutelam, eſſet obligatus vt maior, nec reſtitutione in integrum adjuvaretur, *vt conſuluit Rum. conſil. 97. circa primum, volu. 5. quem refert & ſequitur Cavalc. d. num. 6. in princ.*

32 Illud † ſi tamen ſatis controverti vidi ex facto in praxi, in quadam tutela opulentiſſima nobilium, *an mater minor 25. annorum in teſtamento à patre relicta tutrix filiabus impuberibus, poſſit ſtatim eſſe tutrix earum, decernià deberet tutela, vt miniſtraret?* Etenim Porti. *in pr. Inſtit. de Attilia. tut.* tenet partem affirmativam, nempe minorem vigintiquinque annorum poſſe relinqui in teſtamento tutoram, quam etiam ſequitur Monteroſ. *in ſud pract. in 7. tractat. fol. 175. colu. 2.* & eam ſupponere videtur ſaltam de facto, Boet. *d. deciſ. 124. num. 8.* & probari videtur argumento textus *in princip. Inſtitut. de ſatiſdat. tutor. cum ſimilib. ſupra allegatis*, quibus approbatur, tutorem teſtamentarium non teneri ſatiſdare, quia eius fides approbata eſt in teſtamento: ergo ita & perſona ipſius atque ætas.

Verum contraria ſententia, imo quod neque etiam mater minor 25. annis poſſit eſſe tutrix teſtamantaria, probatur clarè ex litera noſtræ *l. 4. tit. 16. part. 6.* in verbis ſupra relatis. ibi, *e deue ſer mayor de 25. anaos.* Loquitur enim hæc lex cum præcedentibus, & ſequentib. vſq; ad leg. 9. excluſivè de tutoribus teſtamentariis, de quib, primo incipit agere, *l. 2. huius tit.* lex vero nona cum ſequentibus, *vſq; ad l. 12.* excluſivè de legitimis: lex vero duodecima cum ſequentib. de dativis.

33 Facit † etiam, quia mater minor 25. annis, nec alius minor, poteſt eſſe tutrix aut tutor, *leg. fin. C. de legit. tut. cum ceteris ſupra allegatis*, vbi generaliter id probavimus.

Ergo cum cõtrarium in tutela teſtamentaria, vel in matre tutrice non inveniamus à jure expreſſum, idem in ea tenendum eſt: qui enim habent regulam pro ſe, habent intentionem ſuam fundatam in caſibus nõ exceptis, *juxta gl. in l. omnis definitio, 203. ff. de reg. jur.* quam ſequitur Dec. *in l. 1. nu. 6. ff. eod. tit.* vbi eius additio allegat Alex. & Tiraqu. idem tenentes. Eſt ſimilis gl. *in rubric. eod. tit. lib. 6.* dicit cõmunem plures allegans D. Covar. *lib. 2. var. reſol. c. 12. nu. 4.* tenet etiam gl. *in l. in his quæ contra, ff. de legib.* & ibi Paul. da Caſtro *num. 1. Iaſo. in l. cetera, in princ. nu. 3. & 4. ff. de legat. 1.* quibus adde Rol. à Valle *conſil. 15. num. 18. libr. 1.*

Tertio, hæc verior, & tenenda ſententia apatrè probatur in juribus ſtatim allegandis. pro declaratione ipſius, eamque de jure probavit Boetius, *vbi ſupra, dict. deciſio. 124. numer. 9.*

Neq; obſtat, quod tutor teſtamentarius, vti dicebamus, non teneatur ſatiſdare, ergo ſicut eius fides approbata eſt, ita etiam & perſona atq; ætas eiuſdam.

Reſpondemus namque, non eſſe hanc bonam conſequentiam: ſiquidem præſtatio ſatiſdationis, à tutore alias exhibenda, ſuppleri poteſt per teſtatorem relinquentem eum tutorẽ in teſtamento, ex quo dando eum tutorem filiis præſumendum eſt, eius fidem approbaſſe, idoneumque ad id eſſe facultatibus. Quod ſi aliud contingat, nihilominus pro ſecuritate & vtilitate minoris cogendus erit ſatiſdare, *vt ſupra reſolvimus, capit. 5. num. 4.* At vero perſona ipſius tutoris vel curatoris, & ætas, quæ alias à jure inhabilis eſt, atq; incapax, propter defectum ætatis legitimæ, & ipſius imbecillitatem, à teſtatore approbari non poteſt, nec hic defectus ſuppleri: licet enim aliquando contingat minorem 25. annorum à teſtatore tutorem vel curatorem relictum eſſe ita integri intellectus, ſicut maiorem hoc non impedit, quin in eo eadem juris diſpoſitio obſervanda ſit, quæ in ceteris, nempe quod non poſſit eſſe tutor vel curator, niſi ſit maior vigintiquinque annorum, *ex l. nam ad ea, cum materia, ff. de legib.* quare proculdubio tenenda eſt prædicta ſecunda ſententia: non vero prima, nempe vt minor vigintiquinque annis, etiamſi ſit mater, non poſſit eſſe tutor teſtamentarius.

Verum † hæc ſententia intelligi debet, quod durante 34
minori ætate talis minor non poſſit tutelam vel curam exercere neque adminiſtrare, ſed dabitur à judice, interim curator, qui adminiſtret, & completa ætate legitima erit tutor vel curator, exercebitq; offitium hic, qui talis relictus fuit in teſtamento. Ita probat text. *in §. furioſus, Inſtit. qui teſtam. tutor. dar. poſſ.* in hæc verba: *Furioſus, vel minor vigintiquinque annis tutor teſtamento datus, tutor tunc erit, cum compos mentis, aut maior vigintiquinque annis fuerit factus.* Idem probat text. *in l. quaro, §. Lucius, in fin. ff. de teſta. tut.* ibi, *tutela autem poſt legitimam ætatem onerari*, text. etiam *in l. non ſolum, §. ſi libertus, ff. de excuſat. tutor.* Ex quibus juribus apertè ſatiſque manifeſtè probatur noſtra prædicta ſententia, de qua ſupra, in quæſtione præmiſſa, nempe quod durãte minore ætate tutor teſtamentarius nõ exercebit tutelã, nec adminiſtrabit bona ſui minoris, ſicq; tutorẽ actu eſſe non poſſe, tametſi habitu talis dici poſſit, quouſque potentia reducatur ad actum adveniente legitima ætate, hoc eſt, cum maior vigintiquinque annis fuerit factus, interim tamen à judice dari debet pupillo curator, ne pupillus eiuſque bona indefenſa & abſque tutore remaneant, & loquens in matre, ita tenet cum aliis, Honded. *conſil. 88. num. 29.* nempe quod ipſa completa ætate ad tutelam erit admittenda, remotis tutoribus interim datis ob matris minorem ætatem, *vt dicunt Specular. in rub. de legit. tutor. num. 3. in fin. Corn. conſil. 17. nu. 26. lib. 2. & Vrſil. in addit. ad Afflict. deciſ. 281. nu. 2.* & quod interim eſt locus tutori dativo (quem curatorem

appellat

appellat *d. §. ſi libertus,*) vel legitimo, *ſecundum Spec. & Corn. vbi ſupra, & alios quos ibi citat.*

35 Et † quamvis lex noſtra 4. *tit. 16. part. 6*, in ſua generalitate videatur probare indiſtinctè, quod minor viginti quinque annis non poſſit dari tutor in teſtamento, juxta inductionem, *de qua ſupra*, quatenus probavimus, loqui in tutore teſtamentario: nihilominus intelligenda erit & limitanda, juxta prædicta, ſcilic. quod ſi teſtamento detur tutor minor, tunc admittendus ſit ad tutelam & adminiſtrationem, cum factus fuerit maior 25. annis. Ita in terminis eam intelligit Greg. Lop. *ibid. in gl. mayor de veynte cinco annos, & in gl. madre ad fin.* Et quod matre minore 25. annis exiſtente, interim deferatur tutela dativo, & poſtmodum ea maior effecta admittatur ad tutelam, diximus etiam ſupr. ex Ant. Piag. *de tut. & cur. qu. 3. nu. 10.* tenet etiam Spin. *in ſuo ſpec. teſta. gl. 29. ſub n. 14. ibi, vel quando mater eſt minor,* vbi quod quocunq; caſu, ſive mater debeat eſſe tutrix, ſive in eius defectu, ſemper proximior in gradu dandus eſt à judice, *vt tenet Bart. in l. ſi tutor, §. ſi duobus, ff. de tut. & rat. diſtrah* vbi tamen nihil dicit.

36 Verius † tamen eſt in prædicta ſpecie, durante minore ætate tutoris teſtamentarii, non quidem dari alium tutorem, ſed interim creari debere in eius locum curatorem, non tutorem, per regulā, quæ habet, *quod tutorē habenti, tutor dari non poteſt, ſed curator*, text. *in §. interdum, Inſtit. de curat. l. 4. (in quibus cauſſ. tutor hab. l. an omnem, 15. ff. de tutor. & curat. dat. ab his ſecundum Pandect. Floren.* in quib. legitur, *curator dandus eſt, non tutor*, & in terminis noſtris, de quibus agimus, eſt text. expreſſus *in d. l. non ſolum, §. penult. incip. ſi libertus, ff. de excuſ. tutor.* per quem text. hoc probavit in ſpecie, Caldas Perei. *in tract. Docto. de reſt. in integ. 2. pa. pag. 1137. ſub nu. 111. verſic. non obſtat.* Erit igitur tutor ipſo jure minor viginti quinque annorum relictus in teſtamento, quoad habitum, licet quoad exercitiū, & effectum talis non ſit, quouſque ſit perfectæ ætatis, & hoc modo concordantur jura, quæ alias inter ſe videbantur contraria, vt colliges ex eiſdem, & ex Caldas, *vbi ſupra, & nu. 112.* vbi idem probat in tutore legitimo minore 25. annorū *ex d. §. ſi libertus, verſic. ſimilis.*

37 Non † tamen credo indiſtinctè verum eſſe, quod ait Spino. *vbi ſupra*, nempe quod interim durante minore ætate matris relictę tutricis teſtamentarię proximior in gradu dandus ſit à judice. Nam cum hic curator datus interim, ſit datus à judice, nō video, cur eum debeamus obligare, vt proximiorem in gradu dare debeat, quia jam non erit dativus, ſed legitimus. Cenſeo igitur hoc pendere à recto judicis arbitrio, qui idoneorem curatorem dabit; ſi tamen idoneum extraneum dederit, relicto proximiore, puto ſuſtineri eius dationem, nec revocandam eſſe: ceterum rectè facturum, ſi proximiorem idoneum præſtiterit, nō tamen ad hoc teneri, dummodo alium idoneum det.

38 Obſervandum † tamen eſt in propoſito, quod minore effecto maiore, & ipſo admiſſo ad præfatam tutelam, ſive legitimam, ſive teſtamentariam, ceſſabit officium curatoris interim dati, quia ad tempus fuit tantum datus, nec vltra dari potuit. Ergo poſt tempus curator amplius eſſe nō poterit, quia ſtante tutela teſtamētarie, vel legitima ceſſat dativa, nec ei locus eſt amplius, vt probavimus *ſupr. c. 2. n. 6.* Non n. ſimul & eodem tempore cōpatitur dativa tutela cum teſtamentaria vel legitime, eſſetq; nimis onerare pupillum, tutore dativo, & teſtamētario, aut legitimo, atq; abſurdum.

39 Quod † autem maſculus eſſe debeat tutor vel curator, non autem fœmina, *vt inquit noſtra lex 4. tit. 16. p. 6.* jure etiam communi cavetur, quia tutelam adminiſtrare, virile munus eſt, *l. 1. C. quando mul. tut. officio fungi poſſ.* & vltra ſexum fœmineæ infirmitatis, *l. jure noſtro, ff. de teſtam. tutel.* excipit † noſtra lex Regia, *in verſic. fueras ende, ſi fueſſe madre, à la madre y abuela que fueſſe dada por guardadora de ſus hijos huerfanos*, ſed quia multa 40
vtilia Deo volente dicenda ſunt circa tutelam, & curam matris, & aviæ, ne ſupra juſtum oneremus hoc caput, decrevimus alterum integrum atque præcipuum in hac materia tutelæ, & curæ matris, & aviæ conſtituere: quod eſt ſequens.

SVMMARIA.

1 *Mulier tutelam gerere prohibetur; quia eſt officium virile, & propter infirmitatem intellectus, & imbecillitatem conſilij, vt in nu. 2.*

3 *Diſpoſitio teſtatoris relinquentis tutores ad electionem matris, vel mulieris non valet, valebit tamē præceptum, vt tutela de conſilio mulieris adminiſtretur, quamvis tutor id ſequi nō teneatur, ſed rectè faciet, ſi ſalubriter præſtitum admittat, vt in nu. 4.*

5 *Conſilij ea eſt natura, vt ſequendum neceſſario non ſit.*

6 *Fœminæ poterant à Principe ſpecialiter tutelam filiorum poſtulare.*

7 *Mater, & avia hodie jure recentiori tutrices filiorum & nepotum eſſe poſſunt.*

8 *Mater, & avia tutelam legitimam filiorum, & nepotum ſuorum aſſumere poſſunt, obſervatis his de quibus hic.*

9 *Mater, vel avia intelligitur in propoſito, ſive ſit legitima, ſive naturalis.*

10 *Mater etiam filij ſpurij tutelam petere poteſt, niſi talis filius natus ſit ex dānabili coitu, vel niſi mater ſit illuſtris, vt in nu. 11. & dicta hic in matre habent locū in avia, & aliis aſcendentibus, vt in nu. 11.*

12 *Patre & matre naturali concurrentibus ad tutelam filiorum, præfertur pater quaſi legitimus, licet ſit naturalis tantum.*

13 *Avo & avia concurrentib. matre & avo paterno, item patre & avia, quis ſit admittēdus ad tutelam nepotum & filiorū? & nu. ſeqq. reſolvitur, nu. 14. in primo caſu quod avia volens ſimul cum avo materno admittitur: in ſecunda ſpecie de matre, & avo paterno concurrentib. reſolvitur, num. 15. quod mater præferatur avo paterno, in tertio caſu de patre & avia concurrentib. reſolvitur, nu. 16. quod pater præferatur aviæ paternæ ſive materna.*

17 *Proavia deficientibus matre & avia admittitur ad tutelam pronepotū filiorū, quia proavia vere eſt avia.*

18 *Mater & avia non coguntur inviti ſuſcipere tutelam filiorum & nepotum ſuorum, ſed volentibus ſibi à jure permittitur.*

19 *Mater & avia relictæ tutrices in teſtamento, non egent confirmatione, ſed ſolum habent tutelā agnoſcere coram judice renuntiando ſecun. nuptiis & Velleiano.*

20 *Matre & extraneo datis tutoribus in teſtamento vterq; erit tutor.*

21 *Matris & aviæ tutela eſt legitima & non dativa.*

22 *Verbum guarda, generalius eſt, quam tutela, leg. 4. verſic.* fueras ende, *ibi*, ſe le puede bien otorgar la guarda, *titul. 16. part. 6. comprehendit rectè tutelam & curam.*

23 *Mater & avia poſſunt eſſe tutrices filiorum, & nepotum ſuorum, nedum minorum ætatis, ſed etiam furioſorum vel mente captorum, cum idem ſit in curis, & ideo judex etiam in hoc debet matrem & aviam in ceteris præferre.*

24 *Mater & avia ſuſcipientes tutelam, vel curam filiorum, vel nepotum ſuorum, debent renuntiare ſecūdis nuptiis, & Velleiano, non tamen exigitur juramentum de non nubendo.*

25 *Renuntiatio hæc aliarum nuptiarum requiritur pro forma ſubſtantiali valoris tutelæ matri factæ, alias*

non

non valebit; quia non dicitur continere levem ſolemnitatem, vt num. 27. idem in renuntiatione Velleiani, vt in num. 28.

26 *Forma ſubſtantialis eſt, quæ dat eſſe rei.*

29 *Tutelam ſuſcipere vna die, & alia die renuntiare ſecundis nuptiis & Velleiano, vel econtra primo renũtiare, & alia die tutelam ſuſcipere non ſufficit.*

30 *Omiſſio renuntiationis ſecundarum nuptiarũ, & Velleiani præjudicaret creditorib. pupilli, quib. mater promiſit, quod pupillus eius debet, ſecũ ſi mater conſtitueret actorẽ, non præjudicaret ſibi, quia juvatur Velleiano adverſus filium, poſtea contra ipſam agentem, quod non feciſſet, ſi renuntiaſſet.*

31 *Differentia inter renuntiationes aliarum nuptiarum, & Velleiani ea conſtituitur, quod illa ſpecialis eſſe debet, hæc autem ſufficit generalis, ſed verius eſt vtrãque ſpecialem requirere expreſſionem.*

32 *Mater & avia ſuſcipientes tutelam vel curam filiorum, vel nepotum ſuorum vltra renuntiationem aliarum nuptiarum, & Velleiani, debent quoq; omni alij legum auxilio renuntiare.*

33 *Mater & avia ſuſcipientes tutelam, vel curam filiorũ, vel nepotum ſuorũ, ſi renuntiaverint ſecun. nuptiis, & Velleiano, omniq; alij legum auxilio, an poſſint pro debitore tutelæ, vel curæ incarcerari, referũtur duæ cõmunes opiniones cõtrariæ in hoc, ſed negativa eligitur tanquam verior, & tenenda in praxi.*

34 *Mater vel avia habet privilegiũ, ne cõveniatur vltra quam facere poteſt, cui renuntiari non poteſt, & cui hoc beneficiũ competit, mitti non poteſt in carcerem, vt in n. 35. vbi etiam quod hoc privilegio gaudent omnes aſcendentes, quib. honor & reverẽtia debetur.*

36 *Mater nulla capi poteſt pro debito non deſcendente ex delicto, niſi ſit impudica.*

37 *Hypotheca expreſſa bonorum intervenire quoq; debet inſtrumento tutelæ vel curæ, ſed eius omiſſio non vitiabit dationem tutelæ vel curæ, cum ſufficiat tacita hypotheca hoc caſu à jure inducta.*

38 *Geſta per matrem & aviam, quæ non renuntiavit ſecundis nuptiis, & Velleiano, ſi non ſit ſibi oppoſitum, valent idem in tempore periturís, & quæ cõcernunt vtilitatem pupilli, vt in nu. 41.*

39 *Mater & avia tutrices vel curatrices filiorum, vel nepotum ſuorũ in teſtamento relictæ, an debeant renuntiare ſecun. nuptiis, & Velleiano? eligitur pars negativa.*

40 *Conſuetudo in creatione tutoris, curatoris, ſyndici, vel actoris attenditur.*

42 *Mater exiſtens in montibus, & locis remotis in quibus nõ poteſt facilè conſulere peritiores, excuſatur, ſi non fecerit renuntiationes à jure requiſitas ad valorẽ tutelæ, nempe aliarum nuptiarũ & Velleiani, &c.*

43 *Mater vel avia tutrix tenetur jurare vtilia facere, & inutilia prætermittere, & inventariũ conficere, vt in n. 44. & rationem reddere adminiſtrationis ſuæ, ſive tutrix fuerit, ſive non, vt in nu. 45.*

46 *Mater etiãſi bene & optime adminiſtraſſet bona filiorum, ſi tamen non confeciſſet legitime inventarium, neq; poſſet reddere rationem, non ideo excuſaretur, ſed ſi non ſuſcepta tutela male adminiſtraverit bona filiorum, mitius cum ea agatur: quam ſi ſuſcepta tutela pariter male, & non legitime confecto inventario adminiſtravit, vt in nu. 47.*

48 *Mater, quæ tutelam ſuſcepit præter inventariũ, librũ etiam rationum conficere tenetur, in quo clare contineantur exacta & expenſa, alias eſſet in dolo, & contra eam datur filiis juramentum in litem.*

49 *Bona matris pro adminiſtratione tutelæ, vel curæ filiorum, ſunt tacita hypotheca eiuſq; dos retineri poteſt pro prædicta adminiſtratione, donec reddat rationẽ: & retentio in dote hoc caſu admittitur, vt in n. 50.*

51 *Hypothecata res retineri poteſt ratione hypothecæ.*

52 *Liberatio generalis facta à teſtatore ab obligatione reddendi rationem, non prodeſt matri, nec alij adminiſtranti, ſi dolum committat, vel reliqua poſſideat, & quid operetur prædicta liberatio, nn. 53. & n. 54.*

55 *Mater an teſtamento dari poſſit tutrix vel curatrix filio ſuo, ſuperflua quæſtio eſt, niſi in caſu de quo hic.*

56 *Matre, vel avia relicta à patre tutrice in teſtamento imperfecto, confirmatio requiritur etiã in teſtamẽto imperfecto inter liberos & n. 58. quod ſi judex requiſitus id neglexerit, mater vel avia, vel alius tutor, ſic relictus poterit adminiſtrare. vt in nu. 60.*

57 *Tutela eſt onus, ſed munus honorificum.*

58 *Eadem ſolemnitas jure regio requiritur in teſtamento nuncupativo inter liberos, quæ inter extraneos alias deſideratur: quod procedit etiam in teſtamento, in ſcriptis, vt in nu. 59.*

61 *Mater non poteſt dari tutrix aut curatrix per judicem tanquam extranea,*

62 *Mater vel avia intra quod tempus debeant petere tutelam vel curam filiorum, vel nepotum ſuorum, & num. ſeqq. præcipuè nu 63.*

63 *Agnatus proximior infra quatuor menſes à die ſcientiæ debet petere tutelam vel curam.*

64 *Mater vel avia non removetur à tutela vel cura etiã ſi habeat litem cum minoribus, ſed adjungitur eis alius tutor vel curator.*

65 *Ratio optima prohibitionis, ne mater aſſumens tutelã filiorum ſuorũ tranſeat ad alias nuptias, ſed.* Porq; podria acaecer que cõ el gran amor que avia a ſu marido que tomaſſe de nuevo: no guardaria tambien las perſonas ni los bienes de los moços, o haria alguna coſa que tornara en gran daño dellos.

66 *Matre tutrice filiorum tranſeunte ad alias nuptias, orphanus ſtatim ab eius poteſtate auferendus eſt, ratione ſimili de qua ſupra, nu 65.*

67 *Mulier præſumitur amore magis ardere ad ſecundũ virum, quam ad filios.*

68 *Judex non tenetur de neceſſitate providere tutorẽ petitum, & nominatũ à matre cum tranſit ad ſec. nuptias, ſed eſt in eius arbitrio dare illũ, vel nõ: diligenter tamen ſuper hoc inquirere debet judex, & facere, quod hic dicitur in nu. 69. & vbi comperiet illũ idoneum, quem propoſuit mater, illum potius decernere debet, quã alterum quemvis, vt latius hic agitur, n. 69.*

70 *Tutor aut curator datus ex abrupto, & abſq; cauſſa cognitione ad requiſitionem matris tranſeuntis ad ſecunda vota, non poteſt eſſe tutor neque curator, ſed loco illius legitimus admittendus eſt.*

71 *Mater tranſiens ad ſec. nuptias, poteſt petere aliquẽ tutorem dari filio ſuo, non ſolũ generaliter nemine nominato, ſed etiã nominatis plurib. vel aliquo ex iis: ſed ſolũ matris judiciũ nõ eſt ſatis, ſed inquiſitione judicis opus eſt: & ideo inquiſitione facta poteſt judex ſequi conſiliũ matris, vel aliũ ſuo arbitrio dare, vt in n. 72. ſi tamẽ petitus à matre ex inquiſitione, cõſtat quod ſit idoneus, debet dari à judice, & ad hoc tenetur, vt in nu. 73. licet n. electio ſit judicis arbitrio permiſſa, hoc tamẽ arbitriũ debet eſſe viri boni, & juri cõſonũ, & ſi ſecus arbitretur, appellari põt, vt in n. 74. vbi ẽt quod in pari cauſſa ẽt aliquãto inferiori petitus à matre debet præferri legitimo præcipuè in avo materno petito à matre contra patruum, idem in omnibus ſupradictis dicendum eſt, in coadjutore dando tutore ſuſpecto, vt in nu. 75. & an pater & frater matris trãſeuntis ad ſecundas nuptias, poſſint ab eadem nominari in tutores filiis ſuis, num. 76.*

77 *Vitricus an poſſit eſſe tutor privignorum ſuorũ ad nominationem matris? reſolvitur regulariter negatìve, fallit primo, quando ſimul cõcurreret conſenſus parentũ, vel curatorum teſtamenta. vt n. 78. fallit 2.*

quando

quando ex inquiſitione apparet vtile eſſe minoribus dari vitricum tutorem eorum, vt in n. 79. fallit tertio quando hoc peteret ipſe minor, maior tamen 14. annorum, & ſic iam adultus, vt in n. 80.

81 *L. ſi C. arb. tut. iuncta gl. 1. intellectus circa id, an vitricus poſſit eſſe tutor privignorum.*

82 *Tutor legitimus opponens ſe contra vitricum, ei præferendus eſt.*

83 *Pupillus educari non debet apud matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias, neq; apud eius maritum.*

84 *Decretum iudicis decernentis tutelam filiorum matri tranſeunti ad ſecundas nuptias ſimul cum alio, vel diſcretivè eſt nullum: ſed ſi alter tutor decretus cum matre ſolus ſit ſufficiens adminiſtrationi tutelæ, non debet alius dativus conſtitui, vt in n. 86.*

85 *Suſpicio regulariter eſt contra matrem ſecundò nubentem, quod filios primi matrimonij excoriabit propter novum virum: & ſuſpicio illa eſt manifeſta iuris præſumptione, vt in n. 89.*

87 *Mater quæ tranſivit ad ſecundas nuptias, teſtatore volente, an poſſit eſſe tutrix teſtamentaria communium liberorum? & nu ſeqq.*

88 *Tutela teſtamentaria ipſo iure finitur per tranſitum matris ad ſecunda vota.*

90 *Dolus verus, nec præſumtus futurus remitti poteſt per teſtatorem.*

92 *Mater contrahens ſponſalibus an amittat tutelam, vel an ad eam admittatur, ſi adhuc eam non habebat?*

93 *Prohibitio ſecundarum nuptiarum in matribus viduis tutricibus filiorum ſuorum, eſt iuris publici in favorem ipſorum.*

94 *Voluntas teſtatoris tunc eſt lex, quando contra legem non diſponit, alias ſecus.*

95 *Iudex non tenetur nec debet ſequi voluntatē patris præcipientis, vt mater filiorum ſuorum etiā tranſiens ad ſecundas nuptias ſit tutrix eorum, niſi aperto oſtendatur, quod hoc cedat in vtilitatem illorum.*

96 *Iudex non debet ſequi voluntatē teſtatoris remittentis tutori confectionē inventarij, ſi apparet hanc remiſſionem eſſe contra vtilitatem pupilli: quod etiā poterit fieri ex alijs ſimilibus & iuſtis cauſſis, nempe recedere à voluntate teſtatoris, vt in nu. 97.*

98 *Ratio, quare requiritur, quod mater vel avia aſſumēs tutelam filiorum, renunciet Senatuſconſ. Velleiano.*

CAPUT VIII.

De matre vel avia tutrice relicta ſuorum filiorum vel nepotum.

1 MULIER † (*vt in calce præcedentis, c. dicebamus*) tutelā gerere prohibetur, *vt in l. 1. C. quando mul. tut. officio fungi poſſ. & l. tutela, & l. vltima, ff. de tuto. & l. iure noſtro, ff. de teſta. tut. & l. ſcire, in pr. ff. de tuto. & curat. dat. ab his*, & colligitur ea regula, *l. 2. ff. de regu. juris, juncta l. Athleta, §. tutela, ibi, ſed civili, ff. de excuſ. tut. & l. 4. tit. 16. p. 6.* quod priùs legibus Solonis cautum fuiſſe refert Sylveſter, *in §. fin. n. 31. Inſt. de legit. patro. tut. & refert Caldas Pereira inter tracta. doct. de in integ. reſtit. min. 2. part. pag. 1531. nu. 106.*

2 Eſt† namque officium hoc virile, *vt in d. l. 1.* & omnes eam eſſe rationem profitentur, prout conſtat ex Goaa. *conſ. 18. n. 15. & conſ. 62. n. 2.* & Caldas, *vbi ſupra*. Sed vera ratio rationis eſt propter infirmitatem intellectus, & imbecillitatem conſilij, vt colligitur ex *l. fin. in fine, ff. qui petant. tut.* Si enim mulieri judicium deeſt ad eligendos pupillo tutores aptos & idoneos, vt fatetur juriſconſultus *in d. l. vltim.* multo magis deerit, ad ipſius tutelæ rectam expeditamq; adminiſtrationem: quod ſenſit Imperator *in d. l. 1. ibi, fœminea infirmitatis*, intelligendo de infirmitate non corporis, ſed potius de fragilitate & imbecillitate conſilii & intellectus, *vt ait Tiraq. prim. lege connub. prim. part. gl. 1. nu. 74. & Caldas, vbi ſup.* probans idem eſſe in omnibus tutelis etiam teſtamentaria, ſecūdum gloſſam primam, *ibi à teſtatore in l. fina. ff. de tutel.* quam ſequitur Montalu. *in 3. titu. 7. libr. 3. fori gl. vltima.* & tanquam ab omnibus receptum & indubitatum tradit Berolus, *qu. 67. & ex multis probat Gramma. conſil. 134. in civilibus*, idemq; firmat, *l. 14. tit. 16. p. 6.*

Vſque † adeo, vt non valeat diſpoſitio teſtatoris relinquentis tutores ad electionem matris vel mulieris, *ſecundum Beroium, d. quæſt. 67.* & colligitur ex Conano, *lib. 2. c. 4. nu. 7.* Valebit tamen præceptum, vt tutela de conſilio mulieris adminiſtretur, *l. quidam decedens, §. 1. ff. de adminiſt. tut. Dec. late in l. 2. n. 17. & 20. ff. de reg. jur. Bero, vbi ſup. n. 5. & Catald. vbi ſup.* Nec ratio præfata *d. l. fin. §. fin. ff. qui pet. tut.* erit impedimentum adminiſtrationi, quoniam in præmiſſa ſpecie tutor conſilium mulieris ſequi non cogitur, nec tenetur. licet rectè faciat, ſi ſalubriter præſtitum admittat, quod indicat Papin. *in d. l. quidam decedens, §. 1. & ibi not. 4. gl. verſ. integrū, Bart. Alb. & omnes per tex. in l. ſi Titium in pr. & ibi, glo. verſ. dediſſe, & Bar. eod. tit.* † Natura enim conſilii ea eſt, vt ſequendum neceſſario non ſit, † *l. cum pater, § mando, & ibi Bart. ff. de lega. 2. c. cum olim, de arbit. Rom. conſ. 228. late Decia. in ca. ex parte, n. 3. de Conſtit. Did. Cov. in cap. quamvis pactum, in 2. par. §. 2. n. 6. & 7. verſi. ſecundum, de pact. in ſexto, quos ad hoc refert & ſequitur Caldas vbi ſupra.* 3 4 5

Poterant † tamen fœminæ à Principe ſpecialiter tutelam filiorum poſtulare, *vt inquit, l. fin. ff. de tutel.* 6

Hodie † autem mater & avia jure recentiori tutrices filiorum & nepotum ſuorum eſſe poſſunt, *text. in auth. matri & avia, C. quando mul. tut. officio fungi poſſ. & in corpore unde ſumitur, l. 4. verſ. fueras en de tit. 16. p. 6.* vbi dicitur, *Qua la madre, o abuela que fueſſe dada per guardadera de ſus huerfanos ſe le puede bien otorgar la guarda ſi prometiere en manos del rey, o del juez del lugar de ſen los huerfanos que entretanto que los tuviere en guarda no ſe caſara. E otroſi ſi renunciare la defenſion que el derecho otorga a las mugeres que no ſe puedan obligar por otro.* Et aſſignat rationem prohibitionis ſecundarum nuptiarum: *Porque podria acaecer que por el gran amor que avria a ſu marido que tomaſſe de nuevo no guardaria tāben las perſonas ni los bienes de los moços, o faria alguna coſa que ſe tornaſſe en gran damno dellos, y por que ſi no renūciaſſe la defenſa ſobre dicha, Dudartan los hombres de merear, o fazer pleytos con ella, maguer vuieſſe meneſter de lo fazer por guarda: o por acrecentamiento: o por pro de los bienes de los moços.* Et hoc quando mater vel avia relinquitur vel datur tutrix in teſtamento: quo jure quotidie vtimur. 7

Idem † eſt in tutela legitima, non ſtante tutore teſtamentario. Mater enim vel avia, ſi velit, poteſt aſſumere tutelam filiorum vel nepotum & præfertur legitimis, ſi inter geſta nuptiis aliis & Senatuſconſulti Velleiani auxilio renunciaverit, *vt in d. aut. matri. & avia & in corpore vnde ſumitur, C. quando mul. tut. offic. fungi poſſ. l. 9.* ibi *Si los moços no oviere en madre ni abuela, tit. 16. p. 6. juncto verſ. eiuſdem, l.* ibi, *Mas ſi los huerfanos, &c.* Quo fit, vt inferius dicēda habeant locum in vtroq; caſu, vt probat Gregorius Lopez *in d. l. 4. in gloſſ. dada in prin. tit. 16. part. 6.* 8

Nunc autem † ſigillatim declaremus verba, *d. l. 4.* circa officium tutelæ matris & aviæ, vt hoc ordine materiam vberiorem reddamus, & claro modo digeſtam. 9

Madre o abuela: Intellige † ſive mater ſit legitima, ſive naturalis, *vt in auth. vt ſine prohib. matr. §. 1. in fine, collat. 7. l. ſi. C. quādo mul. tut. officio fungi poſſ. & ibi Dd. gl. in d. auth. matri & avia verb. matri, supr. & ibi Bar. & cōmuniter Dd ſecundum Greg. Lopez. in d. l. 4. in gl. madre, in principio, & Ant. Gomez. in l. 14. Tauri, cum ſequen-*

C *tib.*

ib. nu. 10, verſ. item adde, vbi etiam loquitur in avia naturali; tamen idem Bartol. *in l. ſi quis ſub conditione, n. 7. ff. de teſtam. tut. & ibi DD.*

10 Similiter † etiam mater filii ſpurii tutelam petere poteſt, quia quantum ad ea, ſpurietas nõ inſpicitur nec cõſideratur, *vt in §. vulgo, Inſt. de ſucceſ. cogn. & in §. noviſſimi. Inſt. ad Orficianum. ita gl. in d. l. fin. verbo, profecta, ibi: an autem ſpurij, & ibi communiter DD. ſecund. Ant. Gomo. vbi ſup.* qui hoc verum intelligit, niſi talis filius ſit natus ex damnabili coitu. *ſecund. Salycet. in d. l. ſi. quẽ etiam refert & ſequitur Greg. Lopez. vbi ſupra.*

11 Secundo † fallit, ſi mater ſit illuſtris, *vt tradunt DD. in d. l. ſi. & Bart. in d. l. ſi quis ſub conditione. n. 7. Ant. Gomez. vbi ſupra in verſ. item fallit*, addens, quod prædicta in matre, habent etiam locum in avia, & aliis aſcendentibus, vt in dictis iuribus & ibi communiter DD.

12 Quod † ſi pater & mater naturalis concurrant, præfertur pater quaſi legitimus, licet ſit naturalis tantùm, *iuxta gl. d. verſ. matri verſ. ſed quid ſi mater, & pater, in d. auth. matri & avia, vbi Odofr. Alber. & Salyc. num. 3. verſ. quæro 2. quos ſequitur Gregor. Lopez. vbi ſupr. licet* Bart. aliud videatur ſentire.

13 Quod † ſi ſint avus & avia, ambos eſſe admittendos, probxvit eadem gl. ibi: *item quod ſi*, ſecundum opinionẽ quorundam, & iuxta hoc inquit gl. *ſi fuerint mater & avus, præponitur avus paternus, cum ſit legitimus, ſed ſi ſint pater, & avia, æqualiter admittuntur, cum ille, vt legitimus, illa per auth. admittatur.*

14 Quod † primum, quando concurrunt xvus & avia, maternus & materna, vel è converſo legitimi, in quibus terminis procedit quæſtio gl. licet Bart. *in d. l. ſi quis ſub conditione, num. 9.* teneat, & nitatur probare, avum præferendum: Salyc. tamen *in d. auth. matri & avia, in 8. quæſt. num. 10.* tenet, quod avia ſimul volens cum hoc avo paterno admittatur, cuius opinionem ſequitur Gregor. Lopez *in d. l. 4. in gl. abuela*, & quod admittantur ſimul ad hæreditatem.

Probat text. *in auth. defuncto C. ad Tertull. & l. 4. tit. 13. p. 6.* & vtrumq; de hæreditate, & tutela probatur in authent. *de hered. ab inteſtato venient, §. ex his*: Neq; obſtat argumentum, quod ex eo text. pro ſe deſumit Bart. Illud namque tantum probat, quod mater, & avix non præferantur aliis aſcendentibus, non verò prohibet coniunctionem eorum, qui ſunt in pari gradu. Imo vt prædiximus, text. ille probans, quod coniunguntur xd hereditatem, & tutelxm, vt conſtxt ex illis verbis, *mulieribus, enim etiam nos interdicimus tutelæ ſubire officium, niſi mater, aut avia fuerit, his enim ſolis ſecundum hereditatis ordinem, & tutelam ſubire permittimus, ſi inter geſta, & nuptiis aliis, & auxilio Velleiani Senatusconſulto renunciant.* Sed ad hereditatem fit coniunctio habentium eundem gradum, ex æquo enim inter illos hæreditas dividitur, *vt in d. auth. de hered. ab inteſt. ven. §. ſi igitur in verſ. ſi autem.* Ergo & ad tutelam aſcendentes habentes eundem gradum coniungendi ſunt. Nam, *vt in d. §. ex his*, dicitur, vnumquemq; ſecundum gradum & ordinem, quoad hereditatem vocatur, aut ſolum, aut cum aliis, etiam functionem tutelæ ſuſcipere, nulla factx differentia agnationis, & cognationis, ſed omnibus ſimiliter ad tutelam vocandis, quiq; ex maſculorum, quiq; ex fœminarum prole deſcendunt minori coniuncti. Idemque ſervxndum eſt eadem ratione in xſcendentibus, vt *in d. §. igitur in verſ. ſi autem.*

Stantibus autem matre & avia, præfertur mater aviæ, *vt in dd. iuribus authenticorum, ibi ſecundum ordinem, vbi gloſſ. & DD. expreſſa lege 9. tit. 6. pa. 6. ibi, e ſi la madre no quiſiere, &c.*

15 Quoad † ſecundum dictum, gloſſ. *in dict. authent. matri & avia, verſ. matri*, de quo ſupra, nempe, quod concurrentibus matre pupilli & avo paterno ad tutelam illius, quod præferatur matri avus paternus, obſervãdum eſt, quod quicquid hæc gl. dicat, mater debet præferri avo paterno minoris in præd. tutela, *ſecundum Odofred. Alber. Bart. & Salyc. in d. auth. matri & avia, quos refert & ſequitur Greg. Lopez in dict. l. 4. verbo madre, ibi præfertur etiam tit. 16. part. 6. & tenet etiam idem Bart. in l. ſi quis ſub conditione, n. 12. ff. de teſtam. tutela.* Et ita fuit deciſum in conſil. Neapol. ſecundum Matth. de Afflict. *deciſ. Neap. 183. n. 1. 5. & 6.* vbi hac opinionem iure probat, necnon eundem Matth. de Afflict. *deciſ. 281. per totam præcipuè in fine, hoc eſt n. 4.* Quæ ſententia eo comprobatur fundamento, quia, *vt in ſuperioribus probavimus*, tutelx defertur, ſicut ius ſucceſſionis, *vt in leg. meminimus, C. de legitimis hered. l. 1. ff. de legit. tut. cum ſimilib.* ſed mater tanquxm proximior proculdubio excludit à ſucceſſione avum, vel aviam, *l. defuncto, C. ad Tertul. & probat Afflict. d. deciſ. 281. n. 1.* id, quod l. Regia 6. Tauri *l. 1. tit. 8. lib. 6. nov. collect. Reg.* eſt notiſſimũ *ibi, por ſu orden, y line a derecha.* Ergo & in tutela idem erit obſervandum, præcipuè xttenta auctoritate ſacri concilii Neapol, quod bis iam hoc ita pronuntiavit, vt conſtat ex Matth. de Afflict. vbi ſupra.

16 Quoad † tertium & vltimum dictum gl. ſuprxd nempe, quod ſi ſint pater & avia, æqualiter admittantur ad tutelam, contrxrium eſt etiam tenendum, imo quod in hac ſpecie pater præferatur aviæ paternæ, ſive maternæ. Et ratio eſt clariſſima, quia pater excludit matrem pupilli, quæ eſt proximior, vt ſupra reſolvimus. Ergo fortius aviam, quæ eſt remotior gradu, & quia ſimul cum patre xd eius hereditatem non vocatur, ſed pater præfertur, vt patet ex ſupra xdductis. Ita rectè probavit Salycet. *in d. auth. matri & avia, num. 7.* contendens, quod gloſſ. ibi non tenuit contrarium, nec decidendo id dixit, ſed quod eſt ſecundum ſe inconveniens & abſurdum, ad quos deducit quoſdam, de quibus ſupra fecerat mentionem. & quod potius gloſſa vult, quod pater præferatur.

17 Nec † ſolum mater & avia admittuntur ad tutelam, & curam ſuorum filiorum vel nepotum, ſed etiam eis deficientibus proavia. *Bart. in d. lege, ſi quis ſub conditione, num. 6. text. in authentica de hered. ab inteſt. venientib. §. final.* quia proavia vere eſt avia, licet xdiiciatur dictio *pro, vt in l. appellatione parentis, 51. ibi, ſed & mater & avia, & proavia, ff. de verb. ſignif. cum ſimilib.* & opinionem Bart. vbi ſupra ſequitur Greg. Lopez *in dicta l. 4. in gloſſa abuela, in principio, latè Iaſon allegans Bartol. in pluribus locis, in l. Gallus, §. inſtituens numer. 33. cum ſequent. ff. de lib. & poſthumis.*

18 Non † tamen mater & avia coguntur invitæ ſuſcipere tutelam, ſed volentibus à jure permittitur, vt patet ex tex. *in dicta authent. matri & avia, & in corpore, vnde ſumitur & ibi gloſſ.* & communiter Doctores, ſuper illis verbis ſubire permittimus. Ergo non coguntur, & in d. l. Regia 4. ibi, *Eſtonce bien le puede otorgar la guarda de ſus hiios, o de ſus nietos ſegun que es ſobredicho, Bart. in d. l. ſi quis ſub conditione, n. 12. Ant. Gom. in l. 14. Tauri n. 10.* ibi, adde txmen: & probatur etiam expreſſe, *in l. 9. ibi. Mas ſi los huerfanos ſobre dichos ovieſſen madre, o abuel a que quiſieſſe guardar los huerfanos, e ſus bienes, entonces dezimos que la madre lo puede hazer ante que ninguno de los otros parientes, tit. 16. part. 6. & in l. 95. in princ. ibi, queriendo tener ſu hiio huerfano y los bienes del en ſu guarda. tit. 18. part. 3. & ibi notat Gregor. Lopez. in gl. 1. Baeza de dec. tut, cap 4. num. 39.*

19 Ex † qua veriſſimx concluſione deducit Gregorius Lopez *in d. l. 4. in gl. dada*, quod cum mater vel avia datur tutrix in teſtamento, non indiget confirmatione, ſed ſolum habet tutelam agnoſcere coram iudice, renuntiando beneficiis, de quibus ſupra dictum eſt, hoc eſt, ſecundis nuptiis & Velleiano. Quod etiam probari dicit ex

dict. l.

dict.l.95. ibi, *queriendo*, &c. tenet Barto. *in dict. l. ſi quis ſub conditione, num. 24.* Et ita cenſeo eſſe tenendum, quando teſtamentum eſt ſolemne contra gloſſ. *in dict. authen. matri, & avia, verb. teſtamentariis, in verſic. item quid ſi ſola eſt data, juncto verſi. prima placet.*

Debet tamen ſibi prius decerni adminiſtratio, niſi teſtator aliud juſſerit, *ut ſupr. reſolvimus cap. 5. num. 9.*

20 Quod ſi † mater & extraneus dentur tutores in teſtamento, uterque erit tutor, *ita gl. prædict. in princ.* iuxta opinionem H. quæ ſibi placet, & ibi Salyc. *quaſt. 19.* Bartol. *in dict. l. ſi quis ſub cōditio. nū. 22. ff. de teſtament. tut.* & Gregor. Lopez, *in dict. leg. 4. in glo. verbo, dada tut. 16. p. 6.*

21 Querit tamē † gloſſ. *in dict. auth. matri & avia, verb. permittimus*, an tutela matris & aviæ, de qua ibi, ſit legitima, vel datica? Et arguens ad partes, inquit primo, videri legitimam, *ut in l. omnem, C. ad Tertull.* contra daticam, cum legitimi *per l. Codicis*, eam præcedebant, *l. 2. C. quand. mul. tut. officio fung. poſſ. in verſ. his demum, ibi tūc demum petenda tutela ius habet, cum tutor, vel teſtamētarius, vel legitimus defuerit*, (quamvis hodie ſecus ſit, *ut in dicta authen. matri, & avia, ibi ſolis, &c. & ibi etiā ante agnatos*) Præterea lex non dat matri tutelam, niſi ipſa ſe offerat, colligitur ex dict *authē. matri, & avia*, quod nō ſit in legitimis, *ut in leg. legitimis, in princ. ff. de legit. tut.* Deniq; non compellitur, nec periculū patitur, ſi non ſuſceperit, *ut reſolvimus ſup.* Quare poteſt dici, inquit *glo.* non eſſe legitimā, nec daticam, ſed extraordinariam, niſi dicas legitimam, id eſt ſecundum l. a judice datam. Tandem gloſs. *in fin.* in ea reſidet ſententia, quod videtur legitima, *ut in Authent. de hered. ab inteſt. venient. §. ex his*, & *in auth. presbyteros. 2. C. de Epiſcop. & cleric. adde in dict. authēt. matri & avia*, Et hoc ultimum probat Bart. *in dict. l. ſi quis ſub conditione, nu. 13.* ſcilicet, quod ſit legitima per jura authenticorum, non vero per leges duodecim tabularum, *diximus, ſupr. cap. 2. nu. 4. & cap. 5. nu. 8. cum communi*, eritq; voluntaria, non vero neceſſaria: ſicque legitima tutela, quædam eſt neceſſaria, quædam voluntaria: nec enim ex eo, quod ſit voluntaria, deſinit eſſe legitima: ſiquidem a jure authenticorum defertur, ut alias videmus in legitimis heredibus, quia quidam ſunt ſui & neceſſarii, quidam vero voluntarii.

Quod ſi mater, vel avia ſit data tutrix teſtam. erit teſtamentaria voluntaria, *ſecundum Barto. ubi ſup. n. 4.*

22 In † eadem l. regia, ibi: *Bien le puede otorgar la guarda de ſus fijos*: hoc verbum *guarda* generalius eſt, q̄ ſi diceret tutelam, prout dicunt jura authenticorum, unde lex noſtra regia utrumque recte & proprie comprehendit, nempe tutelam & curam, ex qua ampliatur diſpoſitio prædictorum jurium, loquentium de tutela, ut procedant etiam in cura. Id quod jure etiam communi & æquitate probaverat, *glo. verb. tutelā, in dict. authen. matri & avia, & ibi cōmuniter Doctores, & tenent omnes ſecundum Bartol. in dict. l. ſi quis ſub conditione, num. 11. ff. de teſtament. tut.* eſtq; communis opinio, *ut conſtat ex Anto. Gom. in l. 14. Taur. nu. 10. in ver. & licet præd. jura, & Aviles, in proœm. cap. præto. num. 42.* & probatur, *ut prædiximus in noſtra l. regia ad fin.* niſi dicas, verbum, *guarda dador y guarda*, propri⁹ intelligi de tutore & tutela, q̄ de curatore & cura, juxta phraſin & modum loquendi noſtrarum legum partitarum, ut conſtat *ex l. 1. dict. tit. 16.* ibi, tutela *tāto quiere dezir en romance, como guarda que es dada, y otorgada al huerfano libre menor de 14. annos 2. e a la huerfana menor de 12.* Nihilominus eadem eſt ratio & æquitas, in utraque ſcilicet tutela & cura.

23 Et † procedit hoc, ſive filii ſint minoris ætatis, ſive ſint furioſi, vel mente capti, cum idem ſit in cura. Et ideo debet judex etiam in hoc matrem & aviam ceteris præferre, *ut probat late Grego. Lopez. in dict. leg. 4. in gloſſ. La guarda de ſus fijos.*

24 Sequitur † in textu: *Si prometiere en mano del rey, o del juez del lugar do ſon los huerfanos, que de mientra que los mocos toviere en guarda que no caſara, e otroſi, renunciare la defenſion que el derecho otorga a las mugeres que no ſe puedan obligar por otri.* Idem probat *l. 95. titulo 18. partit. 3.* formā diſcernitionis tutelæ matri factæ præfigēs: ibi, *La qual Donna Hurraca prometio iuro a mi fulano eſcrivano publico recibiente por el huerfano de no ſe caſar miētras tuvieſſe ſus bienes e ſu hijo en guarda*. Quæ ll. Regiæ concordant in hoc cum text. in dict. authent. *matri & avia, & in corpore unde ſumitur*, præterquam in eo juramento de non nubendo, quod quidem non exigitur, ſed promiſſio, & renūtiatio aliarum nuptiarum, ut conſtat ex text. *in d. auth. matri & avia, & ex authen. ſacramentum ſtatim ſeq. & in corpore unde ſumitur, & dict. l. 4. tit. 16. part. 6.* & in terminis obſervavit Greg. Lopez, *in dict. l. 95. in gloſſ. e iuro*, & Anton. Gomez, *in dict. l. 14. Taur. num. 11. in princip.* Et quod debeat renuntiare ſecundis nuptiis, & Velleiano, & omni legum auxilio, tenēt communiter DD. *in d. authē. matri & avia, & in dict. l. ſi quis ſub conditione, & plures citans Boerius, deciſi. 124. num. 9. & Baec. de decim. tut. cap. 4. num. 47. & Anto. Peagius, de tut. & curat. quaſt. 7. num. 39.*

Hæc † renuntiatio aliarum nuptiarum requiritur pro 25
forma ſubſtantiali valoris tutelæ matri factæ, alias non valebit, ut conſtat ex præd. juribus, præcipue ex *dict. l. 4. ibi, ſi prometiere*, quæ verba ſunt conditionalia, *ut probat Decius, conſ. 41. num. 26.* conditio autem inducat formam, *Decius conſ. 58. num. 18.* forma autem ſubſtantialis eſt, quæ dat eſſe rei, *l. Julianus, §. fin. ad exhib.* ergo forma non ſervata corruit actus, *Decius conſ. 72. nu. 31. diximus libr. 3. pract. quaſtio. 15. num. 7. & 11.*

¶ Et † hæc, de qua agimus, conditio non dicitur con- 26
tinere levem ſolemnitatē, *Abb. & Deci. in c. ex parte, n. 4. & Franc. in 3. notab. de appellat. Boer. dec. 124. numer. 4. Baec. de dec. tut. c. 4. n. 48.* & in terminis noſtris ita tenet Bar. *in d. l. ſi quis ſub condit. n. 15. ff. de teſta. tut. & in d. auth. matri & avia, nu. 11. & ibi Bald. nu. 3. & Alb. col. fi. in verſ. item quaro*, dicens, ita vidiſſe ſervari, & tenet etiam ibi Salyc. *qu. 14.* & Gregor. Lop. in *d. l. 4. in gloſſ. que no caſara*, dicens eam l. eſſe mente tenendam, cum vult, quod etiam ſi mater, ſit tutrix teſtamentaria, tenetur renuntiare ſecundis nuptiis & Velleiano: & ita communiter practicatur, *teſte Ant. Go. ubi ſupra* qui addit, quod alii auxilio non oportet de neceſſitate renuntiare, *ſecund. DD. ibid.* ſed Bart. *in d. l. ſi quis ſub conditione, n. 16.* late diſputans de hoc articulo concludit, quod ſi aliquid iſtorum † omittatur, omittitur res magni præjudi- 27
cii, & non erit legitima tutrix; quod etiam ſuadetur ex eiſdem juribus, utcunque ſimul & copulative requirentibus, & eiſdem verbis, & præcipue *d. l. 4.* ibi, *Otro ſi renunciare la defenſion que el derecho otorga a las mugeres que no ſe puedan obligar por otri.* quæ verba ita inducunt conditionem & formam, ſicut præcedentia de renuntiatione aliarum nuptiarum. Sed hæc ſi omittatur, corruit tutela, vel cura, Ergo & † in illa quoque ſpecie, ſi 28
omittatur renuntiatio Velleiani, corruet, & ita hoc ultimum verius eſſe cenſeo & tenendum, ut cum aliis tenet Boer. *dict. deciſ. 124. ſub dict. num. 9. & 10.* ubi addit ex gloſſ in *cap. ut circa, verb. præſtito, de elect. in 6.* quod non ſufficeret una die ſuſcipere tutelam, & alia die renuntiare & alia die tutelam ſuſcipere, quem ſequitur alios † al- 29
legans Baeca *dict. cap. 4. numer. 49. & Anto. Peag. de tut. & cur. quaſtio. 7. n. 39.* eandem Bart. opinionem ſequitur Gregor. Lop. *in d. l. 4. in glo. La defenſion, in princ.* ubi quod (ut exemplificat Saly.) præjudicaret eius omiſſio creditoribus pupilli, quibus mater promittit, quod † pu- 30
pillus eis debet, item q ſi mater cōſtitueret actorē, non præjudicaret ſibi, q̄a juvatur Velleiano advers⁹ filiū poſtea contra ipſam agentem, quod non feciſſet ſi renuntiaſſet.

Illud tamen † intereſſe inter has duas renūtiationes, 31

nempe aliarum nuptiarum & Velleiani, probat Bartol.
in dict. leg. ſi quis ſub conditione, nu. 21. quod illa aliarum
nuptiarum, neceſſe eſt, quod ſpecifice fiat & exprima-
tur, hæc autem de Velleiano ſufficit, quod fiat generali-
ter nempe *omni beneficio*, &c. quia hoc Velleiani eſt be-
neficium mulieris, & ideo de neceſſitate cõcluditur ſub
generali renuntiatione. Poſſe autem tranſire ad ſecun-
das nuptias, non eſt beneficium, ſeu privilegium, ſed eſt
quædam facultas cuilibet competens, & illa ſub genera-
li renuntiatione non comprehenditur, unde neceſſario
debet exprimi: tenet idem Bartol. *in dict. authen. matri
& avia, num. 14. Alexander conſ. 146. num. 3. vol. 7.* ſed
meo judicio merito de hac doctrina dubitavit Salyc. *in
dict. authent. matri & avia, num. 16.* quoniam utramque
renuntiationem in ſpecie requirunt prædict. jura & po-
ſtea clauſula generalis adiicitur, ut patet ex *leg. fin. C.
quando mul. tut. officio fungi poſſ. & in authent. ut ſine pro-
hib mat §. quia vero, collat. 7.* ubi autem forma non eſſet
data, procedit ratio Bartol. Cum ergo iure communi &
Regio pro forma & conditione requiratur, quod mater
vel avia ſuſcipiens tutelam vel curam, renũtiet ſecundis
nuptiis & Velleiano, ut vidimus & cavetur, *in dict. leg.
Regia 4. tit. 16. part. 6. cum ſimil.* non video, quomodo
procedat aut tenenda ſit prædict. Bartol. doctrina. Quo
fit, ut potius credam proculdubio vitiari tutelam vel cu-
ram matris vel aviæ, ſi in eius ſuſceptione ſpecialiter non
renuntietur ſecundis nuptiis & Velleiano. Ita namque
demum à jure permittitur matri & aviæ, ſuſcipere tute-
lam vel curam, ſi renuntiaverit ſecundis nuptiis & Vel-
leiano. Ergo ſi hæc forma non obſervetur, nullo modo
eis permititur, neque ipſis decernenda eſt.

32 Quinimo † ultra iſtam renuntiationem ſecundarum
nuptiarum & Velleiani, debet etiam mater vel avia, re-
nuntiare omni alii legum auxilio, ut ſupra dicebamus ex
*dict. leg. finali, C. quando mul. tut. officio fung. poſſit, dict.
auth. ut ſine prohibit. matrim. §. quia vero, & tenet gloſſa
in dicta authentic. matri & avia, verbo Velleiani*, & ſi
non fiat, vitiabitur datio tutelæ *ſecundum Bartol. in di-
cta lege ſi quis ſub conditione, numero decimoſeptimo ff. de
teſtament. tutel.* ubi Bartol. oſtendit, in quibus hæc re-
nuntiatio poſſit prodeſſe, & Salycet. *in dict authent. ma-
tri & avia, quæſtion. decimaquinta*, admonet, quod,
ſis cautus, quod hæc omnia in actis ſcribi facias, & Alex-
ander *conſ. trigeſimo ſecundo, in cauſſa exſecutionis, verſ.
ſecundo, principaliter moveor, volumine quarto*, ubi &
refert aliud commodum huius renuntiationis, & omni
alii legum auxilio, ſcilicet, quod videntur renuntiare be-
neficio excuſſionis, & quamvis *dict. leg. quarta, & nona-
geſima quinta, tit. decimooctavo, partit. tertia*, nihil dicant
de iſta renuntiatione generali, quia tamen iura com-
muni præcitato ea requiritur, ſemper ipſam apponi fa-
cias in actis, *ut admonet Gregor. Lopez, in dict. lege quar-
ta, titulo decimoſexto, parte ſexta, in gloſſ. La defenſion,
verſiculo, aa autem, ibi, iſta tamen lex*, de quo idem *in
gloſſ. penultim. eiuſdem leg. quarta.*

33 Quod † ſi mater vel avia ſuſcipiens tutelam vel cu-
ram prædict. renuntiationes fecerit, poterit pro debito
tutelæ, vel curæ incarcerari, quoniam per talem renun-
tiationem privilegia mulieribus conceſſa tollũtur, mu-
lierque redigitur ad ſimilitudinem tutoris maſculi, vi-
deturque per huiuſmodi renuntiationem mulieri ſub-
latum beneficium ſibi iure conceſſum, *per authentic. ſed
hodie, C. de officio diverſ. judic. & in authẽ. hodie novo ju-
re, C. de cuſtod. reorum, ita tenet Bartolus in dicta authent.
matri & avia, numero decimo tertio, & ibi Salycet. num.
decimoquarto, idem Bartol. in dict. leg. ſi quis ſub conditio-
ne num. decimooctavo, Roman. Alexander & Iaſon, num.
trigeſimo quarto, in leg. plerique, ff. de in ius voc. idẽ Romã.
in leg. ſi vero, §. de viro & in leg. alia, §. eleganter, num. un-
decimo, ff. ſolut. matrimon. Baldus in tractatu de carcerib.
capit. prim. numero tertio, Socinus de citation. articu. quin-
to, num. trigeſimo nono, verſ. decimoſexto fallit, Matth. eſil.
ſingular. centeſimo nono, Socinus, regul. 259. fallen. ſeptimo,
& regul. 229. fallen. ſecunda, & conſ. 180. numero ſecundo,
volum. ſecundo, tradit Boerius, deciſ. 249. nu. undecimo,
& in repetitione legis conſentaneum numero 141. C. quo-
modo, & quando judex, Hyppolit. ſingula. 248. Palat. rub.
in leg. quinquageſima ſecunda Taur. numero quinto, & ibi
Cyfuentes & Caſtel. in principio. & Antonius Gomez. nu-
mero ſecundo*, ubi dicit communem, idem Antoniꝰ Go-
mez. *in l. decimaquarta Taur. numero undecimo, in verſ.
item adde, & congerit plurimos Bart. de decim. tut. capit.
quarto, numer. quadrageſimoſexto, & ſequuntur plurimi,
quos refert Ioannes Matienc. in l. decima gloſſ. prim. num.
quarto, titu. tertio, libro quinto. Nova Collect. Reg.* Et hæc
ſententia ſupra citata receptior eſt, *ſecundum Covarru.
libro ſecundo, Variar. Reſolut. capitu. ſecundo, numer. ter-
tio*, & auctoritate, & numero ſcribentium videtur com-
munior, & omnino tenenda in judicando, & conſulẽdo,
*ſecundum Caldas Pereyr. in repet. l. ſi curatorem habens,
in parte, ſine curatore conſtituti, numero 108. in verſ. ve-
rum contraria ſententia, C. de in integrum reſtitu. minor.
ubi alios citat, refert etiam plurimos Proſper Farinacius in
Tractatu, de Carcer. & carcerat. quæſtione 27. num. 61.*

Nihilominus tamen proculdubio contraria ſenten-
tia verior eſt, atque tenenda in judicando & conſulẽdo,
jure communi & Regio attento. Imo quod mulier etiã
ob debitum tutelæ incarcerari non poſſit, licet prædi-
ctis auxiliis renuntiaverit, ſufficienter; primo quia licet
ob debitum tutelæ vel curę mulier alias incarcerari poſ-
ſet, habet tamen privilegium, ne cõveniatur ultra, quam
facere poteſt, cui renuntiari non † poteſt, *ut in leg. alia,* 34
*§. eleganter, ff. ſolut. matrimo. ita Bartol. in dict. leg. ſi quis
ſub conditione, numero 20. communiter receptus ſecund.
Matien. ubi ſupra num. tertio, & Anton. Gomez. in dict.
leg. decimaquarta, Tauri. ſub dict. nume. undecimo, & Fa-
rinacius ubi ſupra, numero ſexageſimotertio*, & eſt rece-
ptius, ut cum aliis probat atque affirmat Caldas *ubi ſu-
pra dict. numero 108. verſiculo cæterum.* † Et cui hoc be- 35
neficiũ competit, mitti non poteſt in carcerẽ *l. miles, &
ibi DD. ff. de re iudic. Bal. loquens in milite, in l. 1. in fin. C.
qui bon. ced. poſ. Alexand. in l. Cent. num. 25. ff. de vulg. &
pup. Baez. ubi ſup. dict. cap. 4. num. 78. Matienc. etiam ubi
ſup. nu. 3. & nos de Iuram. Confir. 1. p. c. 16. nu. 48.* quo privi-
legio gaudent omnes aſcendentes, quibus honor & re-
verentia debetur, *l. ſunt qui in id, cum l. ſeq. ff. de re iud. l.
1. tit. 15. p. 5.* ergo mater & avia etiam ob debitum tutelæ
incarcerari non poteſt.

Secundo † ex dict. *l. 62. Taur.* quæ hodie eſt dict. *l. 10.* 36
tit. 3. l. 5. Nova Collect. Reg. quæ ita ſe habet: *Ninguna mu-
ger por ninguna deuda que no deſciẽda de delicto pueda ſer
preſa ni detenida ſi no fuere conoſcidamente mala de ſu per-
ſona*, quæ diſpoſitio cum ſit generalis, ac comprehendat
quodcumq; debitũ tutelę vel curę: & ita merito hanc o-
pinionem, ut veriorem probarunt, Socin. *in l. plerique, nu.
40. ff. de in ius vocand. & ibi Ioan. à Monte Sperel. Prepo-
ſit. in cap. ex parte M. nu. 11. de appellatio. Albe. in l. ubi
adhuc, C. de iur. dot. Barbat. in cap. lator. nu. 4. de pignor.
Pomatus ad Barto. in authent. matri & avia, C. quando
mul. tut. officio fung. poſſ. Ioan. Baptiſta, Severi. in tract.
de debit. ſuſpect. & fugit. quæſt. 5. num. 26. Hyppolit. de Mar-
ſil. in pract. criminal. §. attingam, num. 65. Gome. in capit. 2.
num. 22. de iudic. lib. 6. Soarez. in l. 2. titu. de los goviernos,
lib. 2. for. quæſt. 5. num. 11. Covarr. dict. lib. 2. Varia. reſolu.
capit. 1. num. 3. Petrus Duennas. in regul. 312. limitatio. 2.
Avilas in proœm. c. prætor. glo. prima, numero 27. Petrus
Placa, in Epitom. delict. capitulo 34. n. 12. Menchac. de
ſucceſſio. creat. §. 22. limitatione 18. numero 82. Baez. de
decim. tut. dict. cap. 14 numero 78.* & Matien. *ubi ſupra
numer. 3. ad fin. qui num. 4. ad fin.* inquit quod hæc opi-

nio,

nio, apud noſtrates eſt verior & receptior, atque ideo etiam tenendam dicit, eandem jure noſtro Regio, & communi, atque Luſitaniæ probavit Caldas, *ubi ſupra, dict. numer. 108. verſicu. ceterum*, & Azeved. *in dict. lege 10. nu. 4.* referens ſe aliis locis: Hanc etiam, ut veriorum probat Farinac. *ubi ſupr. nu. 62. & 63.* dicens quod ab iſtorum opinione tanquam judicio ſuo, & æquiori & honeſtiori, atque etiam melioribus rationibus fundata, minime in iudicando ac conſulendo recedendum eſſe, conſulit & judicat: Et profecto ego idem dico, imo cenſeo, omni dubio carere hanc opinionem, & minime poſſe eius fundamentis recte reſponderi: quam etiam ſequuti ſumus & latius probavimus *libr. 2. pract. quæſtio. 26. per totum*.

37 Intervenire † quoque debet in inſtrumento tutelæ, vel curæ hypotheca expreſſa bonorum, ut probari videtur in *dict. §. quia vero, in authent. ut ſine prohib. matr.* & tenet Bart. *in dict. l. ſi quis ſub conditione, num. 22.* idẽ Bart. & Salyc. *in dict. authent. matri & avia*, dicens Saly. *quæſtio. 18.* hoc non eſſe mirandum, cum tutela hæc exorbitet a iure communi, & ibi etiam dicit hoc procedere in tutela, quæ matri vel aviæ per l. defertur: nam ſi eſſet teſtamentaria tutrix, ſufficeret tacita hypotheca, *per leg. inducta*.

Ego vero cenſeo, quod omiſſio huius expreſſæ hypothecæ non vitiet dationem tutelæ, cum hoc in legibus partitarum minime caveatur, & ſufficiat tacita hypotheca, *ut in l. pro officio, C. de adminiſt. tut. de quo infra late in hoc tractatu agimus*, niſi eſſe aliquis caſus, in quo plus prodeſſe poſſet expreſſa hypotheca, quam tacita, ut eum judicio probavit Gregorius Lopez, *in dict. l. 4. in gloſſ. Que no caſara ad fin. verſic. advierte etiam, titu. 16. part. 6.* quem ſequor.

38 Geſta tamen, † per matrem vel aviam, quæ non renuntiavit ſecundis nuptiis & Velleiano, ſi non ſit ſibi oppoſitum, valent & tenent, *argumento l. 1. & per totum, ff. quod falſ. tut. autore, & in l. Barbarius Philippus, ff. de officio prætor. ita tenet Alberic. in dict. authentic. matri & avia, columna penultim. quem refert & ſequitur Anton. Gomez. in dicta l. 14. Tauri, ſub numero 11. in verſicu. unum tamen eſt.*

39 Tunc † videndum eſt, an diſpoſitio noſtræ l. Regiæ *4. titul. 16. partit. 6.* & ſimilium, requirentium prædict. renuntiationes aliarum nuptiarum, & Velleiani, procedat etiam in matre avia vel proavia tutrice, vel curatrice teſtamentaria?

Et procedere quidem etiam in tutela, vel cura teſtamentaria patet ex eadem *l. 4. qua, ut ſupra dicebamus*, & eam quoque intelligit Gregorius Lopez, in proprio loco in gloſſ. *mayor de 25. annos, & in gloſſ. dada:* loquitur in tutela teſtamentaria, & in terminis hanc opinionem tenet Bartol. in *dict. lege ſi quis ſub conditione. numer. 14. verſ. quæro ſi mater: & in dict. authentic. matri & avia, column. fina. verſ. quæro, quid ſi mater eſt data, num. 1.* & pro conſtituta eam tenet Gregorius Lopez, *in l. 5. in gl. ſacar los moços, ibi & conſtat hoc etiam, & Baeca dict. ca. 4. num. 50.*

Sed nihilominus contraria ſententia eſt de iure verior & tenenda, imo quod mater vel avia relicta tutrix vel curatrix in teſtamento, non teneatur renũtiare ſecundis nuptiis nec Velleiano, ne ſit data ſuperfluo tutrix, vel curatrix in teſtamento, & ne ſit deterioris conditionis ipſis extraneis, ut in terminis tenet gloſſ. fina. *ibi exceptis teſtamentariis, in lege final. ff. de tutel.* cum qua tranſeunt Doctores, ibi, *nemine diſcrepante*, & eſt cõmuniter recepta, *gloſſ. illa ſecundum Laurent. de Pino, conſilio 35. numero 3. & 4.* qui hanc opinionem late probat, & dicit, quod ea videtur magis communis, cum habeat auctoritatem gloſſæ communiter receptæ; Hanc etiam ſententiam ſequitur Albericus *in dicta authentica matri & avia, verſ. nunquid data in teſtamento*, dicens, ſe ita vidiſſe determinari, & ſentit Angelus, *conſ. 50. incip. teſtator quidam*, & hæc opinio ſervatur de conſuetudine *ſecundum Ioann. Fabrum, in dict. authentic. matri & avia, & Guid. Papa. deciſio. 330. ut refert Boer. deciſio. 124. num. 13. & deciſ. 61. infra, & inſ. 6. de conſuetud. jur. ſtatut. per. quos etiam refert Baeca, de decim. tut. cap. 8. num. 27.*

Ego tamẽ hoc nõ invenio apud Guid. Papæ, *ubi ſup.* Verũ inqt Boer. *dict. quæſt. 124. quæſt. 13.* quod uſu prævalet hæc opinio, quia infinitæ mulieres juris ignaræ remanerent deceptæ, & etiam contrahentes cum eiſdem.

Et † in creatione tutoris, curatoris, ſyndici, vel actoris, attenditur conſuetudo, juxta gloſſam, quam ibi Doctores faciunt ſingularem *in l. ita tamen, in principio, ff. ad Trebellian.* & Guido Papæ *in ſuo ſingular. 387. verſ. in creatione actoris, & idem deciſ. 452.* dicens, quod in multis locis non ſemper ſervatur diſpoſitio iuris in ipſis cõſtituendis, & addit Boer. quod ita ibi Bordegallæ ſervatur, quia per producta acta coram judice agitata conſtabat, tutelas matrib⁹ ſine aliqua renuntiatione fuiſſe decretas Et opinionem Boerii, *ubi ſupra*, nempe quod de conſuetudine mater & avia relictæ tutores, vel curatrices in teſtamento non renuntient ſecundis nuptiis, nec Velleiano, ſequitur Antonius Piagius. *de tuto. & curator. quæſt. 7. num. 40. & Ioannes Baptiſta Ferret. conſ. 312. conſ. duodecimo, num. 4. in ſecunda parte.* Et ita cenſeo tenendam hanc ſecundam opinionem, ut veriorem, & communem, uſuque approbatam, 40

Neque obſtat inductio noſtræ leg. 4. ſupra pro contraria parte facta, nempe quod loquatur in matre & avia in teſtamento relictis tutricibus, vel curatricibus, quia ipſa lex, non loquitur expreſſe in ea ſpecie, ac proinde eam non decidit nec corrigit opinionem gloſſæ, communiter approbatæ, *in dict. l. fina. ff. de tutel. de qua ſupra*, Unde ſtandum erit in hoc juris communis deciſioni, & determinationi magis communi Doctorum, de qua ſupra.

In iis † tamen, quæ ſunt tempore peritura, vel, quæ concernunt utilitatem pupilli, valent geſta per ipſam matrem, vel alium tutorem ante obſervationem ſolemnium, *ut eſt textus, in lege final. & ibi Doctores, C. ſi tutor ſatis non de. & diximus ſupra capitu. quinto, num. 9. & 11.* & in terminis Boeri. *dicta quæſt. 124. numero 19.* 41

Similiter † ubi mater eſt in montibus & locis remotis, in quibus non poteſt facile conſulere peritiores, excuſabitur, ſi non fecerit prædictas renuntiationes à jure requiſitas, *ita tenet Paul. Caſtrenſ. in lege 2. C. de in ius vocand.* dicens alius conſuluiſſe, & ſi haberet hodie, conſuleret, *ſequitur & probat Boeri, ubi ſupra num. 20.* 42

Mater etiam † tutrix, vel avia tenetur jurare, utilia facere, & inutilia prætermittere, *juxta textum in lege fin. §. defenſionem, C. de adminiſtrat. tuto.* & in terminis ita obſervat Curt. Senior. *conſilio ſexageſimoſexto, ſapienter, column. decimaſeptima, in verſiculo, modo ex iſtis elicitur, Capicius deciſio quinquageſima, numero quinto, quos refert, & ſequitur Baec. de decim. tut. capitulo tertio, numero quadrageſimo.* 43

Tenetur † etiam inventarium conficere, *ut per Doctores in dict. authentic. matri & avia.* quod plures referens tenet Bae. *ubi ſupra, numero quadrageſimo ſeptimo, & cum gloſſ. & alius Decian. conſilio nonageſimoquarto, numero decimoquinto, volum. tertio*, ubi *numero decimo ſexto*, quod alias tutor, quicunq; ſit, qui non conficit inventarium, præſumitur eſſe in dolo, de quo infra alio capitu. late agemus. 44

Tenetur † etiam rationem reddere adminiſtrationis ſuæ, ſive tutrix fuerit, ſive non, *Paulus de Caſtro in lege omnem, C. ad Tertul. Corneus, conſ. 198. column. final. libr. prim. & conſ. 255. eodem libro, allegat alios Baeca, ubi ſupra, numero quadrageſimotertio, diximus latius infra in* 45

tertia parte capitulo primo, in principio.

46 Quiuimo † etiamſi mater bene & optime adminiſtraſſet bona filiorum, & tamen non confeciſſet legitime inventarium, neque poſſet reddere rationem, non ideo excuſaretur, *ſecūd. Bald. in leg. precib. n. 18. C. de impube. & alis ſubſtit. in verſ. ſed quid ſi mater delatam ſibi tutelam, & in leg. matres, C. ad Tertull. in verſ. nunquid mater excuſetur, ſequitur Corneus, conſilio 175. columna ſecunda, in tertio, & conſilio 113. in quarto volumine, & Gozad. in conſ. 17. num. 4. cum ſequenti, quos ad hoc refert & ſequitur Decian. dict. conſ. 94. num. 17. volumine tertio, facit doctrina Bald. in leg. cum oportet, §. final. verſicul.*

47 *modo incidenter quaero, C. de bon. quæ liberis.* ubi † inquit, quod ſi mater male adminiſtraverit bona filiorum, non ſuſcepta tutela, mitius cum ea agitur, quam ſi ſuſcepta tutela, pariter male & non legitime confecto inventario, adminiſtravit: quia quando tutelam non ſuſcepit, non dicitur ſprevisse tutelam & juramentum, quod pro ea rite gerenda præſtitit: ſed quando eam ſuſcepit, & non confecit inventarium, & male adminiſtrat, tunc omnia ſpernit & ideo gravius peccat: quam doctrinam ſequitur Decius *conſ. 591. num. 5. deciſ. Pedemon. 58. Decianus, ubi ſupra, num. 17.*

48 Tenetur † quoque mater, quæ tutelam ſuſcepit, præter inventarium, librum etiam rationum conficere, in quo clare contineantur exacta & expedita, alias dicitur eſſe in dolo, & contra eam datur filiis juramentum in litem de eo, in quo damnum paſſi ſunt, ut probat late plures allegans Decianus, *dict. conſilio 94. numer. 18. cum ſequentib. volum. 3.*

49 Inſuper † pro tali adminiſtratione bona matris ſunt tacite obligata, *ut in leg. pro officio, & ibi notatur, C. de adminiſtratione tut. Decius conſilio 349. conſuluit excellentiſſimus Doctor, num. decimo, Socinus, conſil. 180. colum. prim. libro ſecundo, quos refert & ſequitur Bacca, ubi ſupra, num. quadrageſimo quarto.* ubi etiam quod eius dos retineri poteſt pro adminiſtratione, donec reddat rationem, *ut per Socin. & Dec. ubi ſupra.*

50 Quoniam licet † non admittatur, retentio in dote, *ut in l. unic. §. taceat, C. de rei ux. act.* hoc non procedit, quando eſt legitime hypothecata *ut per Socinum, & Bacc. ubi ſupra.*

51 Res † enim hypothecata retineri poteſt ratione hypothecæ *juxta notata in leg. quamvis, C. de diſtract. pign. & in leg. ſi non ſortem, §. ſi centum, ff. de condic. indeb. & in l. final. C. de commodat.* de quo latius agemus, *infra alio cap.*

52 Adeo autem † mater tenetur reddere rationem, ut ei non proſit liberatio ab obligatione reddendi rationem, ſi dolum committat, vel reliqua poſſideat, *Decius dict. conſilio 349. colum. final. quem ad hoc refert & ſequitur Bacca, dict. capit. quarto, numer. quadrageſimo quarto, ad finem.* Quod eſt generale in quocunque tutore, quia etiamſi ſit ei remiſſa rationis redditio, & etiam ſi teſtator legaverit ei totum illud, in quo contigerit condemnari, nihilominus tenetur reddere, quicquid apud eũ fuerit, ex rebus pupilli, tenebiturque etiam de dolo, non obſtante legato quantumvis ampliſſimis verbis facto, *ut in leg. quidam decedens, in principio, & in leg. qui plures, ff. de adminiſtrat. tut. leg. non ſolum, la ſegunda, §. ſi heres, leg. final. § inter cetera, ff. de liberatione legat.* Ita pluribꝰ rationibus concludit Alexander *conſ. ſexageſimo ſecundo, ſereniſſimus, num. 8. lib. 4. Salycet. plura adducens, in leg. cum neceſſitatem, C. de fideicommiſ. Decius, ubi ſup. & conſ. 418. num. vigeſimo, & conſ. 178. num. ſecundo & tertio,* ubi dicit communem, *atque idem Decius, conſ. 192. numero quarto, & late eam probat Aymon. conſ. 193. nu. nono, libr. prim. & Carol. Molin. alios allegans in conſuet. Pariſ. §. 6. gloſſ. 6. num. 20. Boer. deciſio. 124. num. 8. Baccam, de decim. tut. capit. 2. num. 160. Anton. Gomez. in 3. tom. Varia. reſolut. capit. 12. de legat. numero 82.* ubi generaliter probat, quod ſi quis geſſit officium, adminiſtrationemve, vel negotia alterius, & dominus fecit ei liberationem generalem, & prohibuit exigi ab eo rationes,
tunc non tenebitur geſtor ad res † vel bona deperdita 53
vel conſumta ex negligentia, vel culpa levi, vel leviſſima: ſed tantum tenebitur ad ea, quæ ſunt deperdita, vel conſumta dolo & malitia eius, &c. *ut ibi per eum.*

Ergo in præmiſſa ſpecie, ſi tutor non fuit in dolo, licet adminiſtratio ſit culpabilis, aut temeraria, non tenetur de adminiſtratione, *ut voluit pulcre Angel. conſilio 102. teſtator adultum*: quia potius imputanda eſt heredi fatuitas, *ut ibi, per eum, quem refert & ſequitur Boer. ubi ſupra.*

Operabitur autem † tale legatum, quod ſcrupuloſa 54
ſpecificatio, vel probatio non debebit exigi, nec ratione negligentiæ ſive levis culpæ poterit condemnari, *ut eſt pulcher text. in leg. ſi ſervus vetitus, ff. de legat. 1. & ibi Barto. & pulcre Salyc. in dict. leg. cum neceſſitatem, C. de fideicommiſ.* ubi Cornea expreſſim vult, latam culpam non eſſe remiſſam, *ſequitur Carol. Molin. ubi ſupra, dict. numero vigeſimo, ad med. & de hoc agemus latius infra in tertia part. capit. prim. de redditione rat.* Debet igitur mater adminiſtrare juxta leges tutoribus impoſitas, *Corneus conſ. 164. licet videatur, libr. ſecundo, quem refert & ſequitur Bacc. de decim. tut. capit. 4. numero 47. ad finem.*

Ex prædictis † in hoc cap. ſuperflua videtur illa quæ- 55
ſtio, quam decimo octavo loco examinat Anton. Piagiꝰ *de tutor. & curator.* an mater poſſit dari tutrix, aut curatrix in teſtamento filio ſuo, quis enim unquam dubitavit de hoc? præterquam quod legibus noſtri Regni expedita eſt, præcipue hac noſtra lege quarta, in verbis, quæ nunc exponimus, *ſervatis ſolemniis*, de quibus ſupra.

Sed & crude atque indigeſte ipſam reſolvit Piagius, ſiquidem inquit, quod ratio iſta valet præſuppoſita confirmatione judicis, hoc namque contrarium eſt juribus diſponentibus, patrem filiis impuberibus, quos in poteſtate habet, poſſe teſtamento tutorem dare. Plus namq; manifeſtum eſt. tunc nullam requiri confirmationem, minuſque in matre & avia, ut probat noſtra *lex. 4.* ibi, *Eſtonce bien le puede otorgar la guarda de ſus hijos, o de ſus nietos ſegun que es ſobre dicho*, & ibi expreſſe tenet Gregorius Lopez, *in gloſſ. dada,* dicens, quod cum mater vel avia datur tutrix in teſtamento, non indiget confirmatione. ſed ſolum habet tutelam agnoſcere coram judice. *ſecundum Bartol. in leg. ſi quis ſub conditione, colum. quinta, ff. de teſtament. tut.* Et quod ſatis probatur *in dict. leg. quarta, & in leg. 9. eodem titu. & in leg. nonageſima quinta, titul. decimooctavo, partita tertia,* probatur etiam *in leg. prim. ff. de confirmatio. tut. & ibi Bartol. & Doctores, & in leg. tertia, ff. eodem titul. Barto. & Doctores in l. ſi filio, §. ſi quæratur, numo prim. in princip. ff. eodem titul.* Reſolutio igitur Piagii, in hoc præcitata, ita indiſtincte intellecta falſa eſt in caſu modo narrato.

Poterit tamen procedere in matre vel avia relicta tutrice filiis, vel nepotibus impuberibus à patre, qui eos in poteſtate non habebat, vel curatrice adultis, tunc enim confirmatio judicis requiritur, *ut ſupra alio capite probavimus.*

Vel etiam, † quando mater vel avia tutrix relinquitur 56
à patre teſtamento imperfecto: tunc enim tutor datꝰ à patre teſtamēto invalido confirmatur *dict. l. 9. ff. de confirmat. tutor.* Quod procedit etiam in teſtamēto imperfecto inter liberos, ſi tutor extraneꝰ datus ſit: ſecus, ſi unus ex liberis, quia teſtamentum imperfectum valet, jure communi tantum inter liberos, non vero quoad extraneos, *leg. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtamentis, leg. final. C. famil. ercisc. cum ſimilibꝰ, ita tenet Bart.*

in dict.

in dict. l. 3. num. 2. idem Bart. in d. §. ſi quæratur, numer. 1. ubi ita diſtinguit, quod tutor datus in teſtamento minus ſolemni, olim debebat indiſtincte confirmari, hodie debet diſtingui. quod aut teſtamentum eſt nullum, ex cauſſa prætcritionis, vel exheredationis, aut ex defectu ſolemnitatis. Primo caſu non eget confirmatione, ſed valet hodie, per auth. ex cauſſa. C. de lib. præt. vel exhered. Secundo caſu, aut datur tutor unus liberis, & non eget confirmatione hodie, ut in d. §. ex imperfecto, aut eſt datus extraneus, & tunc eget confirmatione, & ſic Bart in hoc loco idem tenet, quod in d. l. 3. in princip. qui à patre, nu. 2. ubi Alberic. colum. 1. verſ. item oppono, hoc etiam probavit, & hanc diſtinctionem ſequitur Alexand. in d. §. ex imperfecto, col. 1. ubi Curt. Iun. numer. 26. teſtatur, eam eſſe communem.

Contrarium tamen tenuit Cuman. in d. l. qui à patre, n. 2. qui in ultimo caſu ſecundi membri, ſcilic. quando datur tutor extraneus liberis in teſtamento minus ſolemniter, nempe, quod valeat tutoris datio, & non egeat confirmatione. cum adhuc ſit proviſio filii impuberis, ſicut quando alter ex filiis relinquitur tutor: utroque enim caſu vertitur favor filiorum, non vero extranei tutoris, cum tutela ſit onus, ut in §. 1. Inſtit. de excuſat. tutor. Iaſ. in l. ſi quis à filio, §. ſi quis plures, n. 15 ff. de legat. 1. Marian. Socin. in repet. l. cum filio, n. 41. ff. de legat. 1. Baec. de decim. tut. c. 1. n. 15.

Et prædictam opinionem Cumani ſequitur Iaſ. in d. §. ex imperfecto, in fin. & voluit prius ita indiſtincte gl. in d. §. ex imperfecto, verbo, liberos, & in l. 1. C. de teſtament. tutel. ſed tamen defendendo communem diſtinctionem Bart. dicimus, quod licet tutela ſit onus.

57 Nihilominus † tamen munus honorificum eſt, l. teſtamento Centurio, ff. de teſtam. manum. Bart. & Bald. in l penult. C. de verbor. ſignific. Soci. in l. utrum, §. cum quidam, ultimo notabili, ff. de reb. dub. & inter munera publico computatur, l. 1. ff. de munerib. & honor. Baec. ubi ſupra, nu. 26. præcipue in his regnis Hiſpaniæ, in quibus conſuetudine atque uſu cōmuni, & antiquiſſimo, recepta tutoribus decima pars fructuum bonorum minorū in præmium aſſignatur, ut infra in tertia parte dicemus, ad finem operis. Magnum igitur commodum, & honoris, & pecuniarum tutori provenit ex adminiſtratione tutelæ: ergo non valet tutoris extranei datio in teſtamento patris imperfecto liberis ſuis, niſi confirmetur. Ita defendi poteſt præfata communis Bart. diſtinctio.

58 Hodie † tamen in his regnis Hiſpaniæ proculdubio tutor in teſtamento imperfecto, etiam inter liberos indiſtincte confirmatione eget, cum per legem tertiam Taur. in princip. quæ hodie eſt l. 2. tit. 4. lib. 5. nova collect. Reg. eadem ſolemnitas requiratur in teſtamento nuncupativo inter liberos, quæ inter extraneos deſideratur, ut eam legem in hoc expendunt ibi Ciſuent. n. 7. Palat. rubr. num. 4. Caſtell. in gloſſ. entre los hijos, Ferdinandus Arias gloſſ. 2. num. 5. Anton. Gomez. numero 50. Calatayud. & Salon de Paz. ibidem numero 64. & 113. Tellus Fernandez prima parte, numero 13. Roder. Suarez. in l. quoniam, in prioribus, in 9. & ultim. quæſtio. princip. num. 19. C. de inoffic. teſtam. Greg. Lopez. in l. 7. in gloſſ. a los hijos, titu. 1. partita 6. Et hæc eſt communis & recepta opinio, ſecundum Matien. qui prædicta refert in d. l. 2. tit. 4. glo. 1. num. 3. libr. 5. nov. collectio. Reg. idem tenet Molin. lib. 1. de primog. Hiſp. cap. 12. num. 24. Azevedo in d. l. 2. num. 1. non tamen opus eſt, hoc interpretum noſtrorum auctoritate & opinione comprobare, cum habeamus expreſſam legem Regiam corrigentem in hoc jus commune in teſtamento nuncupativo inter liberos condito, de quo in d. §. ex imperfecto, cum ſimil. & d. l. 7. part. nempe d. l. 3. Tauri, quæ habetur in d. l. 2. tit. 4. lib. 5. nov. collect. Reg. in illis verb. aora ſea entre los hijos e deſcendientes legitimos, aora ſea entre herederos eſtrannos.

Quod nedum † procedit in teſtamento nuncupativo, vulgo, dicho abierto, de quo nuncupatim loquitur d. l. 3. Tauri. in princip. ſed etiam in teſtamento in ſcriptis, quod vulgo dicitur, cerrado, mutuoque enim loquitur, & intelligenda eſt præfata lex Regia, ſecundum veriorem & receptiorem noſtrorum ſententiam, nempe, ut eadem ſolemnitas requiratur in teſtamento inter liberos in ſcriptis, quæ inter extraneos, ut patet ex verſicul. Pero en el teſtamento cerrado, ubi poſtquam in verbis præcedentibus æquaverat ſolemnitatem requiſitam in teſtamento nuncupativo inter liberos & extraneos, ſubdit: Pero en el teſtamento cerrado, que en latin ſe dize, in ſcriptis, mandamos que intervengan a lo menos ſiete teſtigos, &c. quæ verba neceſſario referenda ſunt ad teſtamentum in ſcriptis inter liberos factum, quoniam verba continuata inducunt repetitionem præcedentium, ut in l. in repetendis, ff. de legat. 3. l. avia, in princip. ff. de condit. & demonſtrat. Ergo in utroque teſtamento, nuncupativo, & in ſcriptis, adæquata eſt hodie ſolemnitas inter liberos & extraneos. Et ita hanc opinionem tenet Ciſuent. in d. l. 3. Tauri, n. 7. & eam eſſe in praxi receptam teſtatur & late probat Ferdinandus Arias, ibi, num. 5. cum pluribus ſeqq. uſque in fin. gloſſ. 2. & Caſtell. ibid. in gloſſ. entre los hijos, & Anton. Gom. nu. 59. & 60. & Gregor. Lopez. in d. l. 7. in gl. a los hijos, & Covarr. de ſponſal. 2. part. c. 8. §. 4. num. 13. in fin. Eandem ſequitur & latiſſime aliis comprobat urgentiſſimis fundamentis Matienc. in d. l. 2. gl. 1. numer. 5. cum ſeqq. ubi quod hæc opinio verior & receptior eſt contra Calatayud. Salon. de Paz, & Mench. contrarium tenentes levibus ſuis fomentis. Et quidem in praxi nunquam de cōi prædicta ſententia vidi dubitari, quia compertum eſt, eam eſſe certam.

Relinquitur ergo ex ſupradictis, quod tutor datus à patre in teſtamento minus ſolemni inter liberos, ſive nuncupativo, ſive in ſcriptis, eget judicis confirmatione. An autem in hac ſpecie requiratur ulla inquiſitio, & quando æqualis eſſe debeat, conſulendus eſt Bartol. late diſtinguens in d. l. ſi filio, §. ſi quæratur, ſub n. 1. verſic. ſed advertendum, ff. de confirmat. tut.

Quod † ſi mater vel alius tutor teſtamentarius in teſtamento minus ſolemni relictus, petierit à judice confirmationem, & judex neglexerit tutelam confirmare, poterit adminiſtrare, ut voluit Bart. in d. l. qui à patre, n. 4. ff. de confirmand. tut. Angel. in §. ſed ſi emancipatio, nu. 4. Inſtitut. de tutel. Antonius Piagius de tutor. & curato. quæſt. 18. num. 4. 60

Mater † autem non poteſt dari tutrix, aut curatrix per judicem, tanquam extraneo, quia tutela eſt virile officiū, l. tutela plerumque, ff. de tutel. l. fœmina, ff. de regul. juris, & ibi late Dec. & non permittitur, niſi ut matri, & aviæ, ut prædiximus, non vero tanquam extraneæ, ita Paul. de Caſtr. conſ. 413. incip. viſo d. caſu, n. 2. lib. 2. quem refert & ſequitur Anton. Piag. de tut. & curat. q. 18. n. 4. 61

Vlterius † videndum eſt, quod tempus habeat mater vel avia in terminis in d. authent. matri & aviæ. C. quando mulier tut. offic. fung. poſſ. & leg. 9. tit. 16. part. 6. nullo, nēpe tutore teſtamētario exſiſtēte, ſed legitimo, cui fuit decreta tutela per judicē, tanq̃ proximiori, vel dativo, ad petendā prædictam tutelam, excluſo legitimo. vel dativo, cui prius fuerat decreta, juxta tradita per Bart. in l. ſi impuberi, n. 5. ff. de tutor. & curat. dat. ab his, & alios Dd. 62

Et † quidem in agnato proximiori deciſum habem⁹, quod infra quatuor menſes à die ſcientiæ debeat petere coram judice, ſe admitti in tutorem & curatorē, & quod alias dicto tempore elapſo non admittatur, ut tenet Bar. & Salycet. in auth. presbyteros, la 2. per tex. ibi, ſi tamen intra quatuor menſes, ex quo vocati ſunt, apud judicem competentem in ſcriptis declaraverint, talem adminiſtrationem ſuſcepiſſe, C. de epiſcop. & cleri. loquitur nam- 63

que in clericis. *& in auth. de ſanctiſſ. epiſcop. §. Deo autē, collat. 9. tenet Bart. in l. tutor ſi petit⁹, n. 4. ff. de tut. & cura. datis ab his. idē Bart. in d. authent. matri & avia, nu. 18. & ibi Dd. Ioann. Anan. conſ. 100. viſa, Alex. conſ. 140. ſuper teſtamento, nu. 5. verſ. aliud etiam videtur, vol. 1. & conſ. 161. ſuper primo, vol. 5. & conſ. 109. viſo ſtatuto, n. 1. cum ſeqq. vol. 3. Dec. conſ. 16. n. 7. quos refert & ſequitur Caval. de tuto. & curat. 200.* qui eſt videndus à *n. 197.*

Sed in matre & avia aliud probat Decius, *ubi ſupra* nempe ut poſſint etiam ultra quatuor menſes petere adminiſtrationem, *ſecundum Bald. in d. authent. presbyteros*, ſed nihilominus in matre & avia adhuc idem videtur dicendum, quod in agnatis, *per ſupra dicta*, nempe, ut intra quatuor menſes tutelam petere debeant, non vero admittātur, ſi eo tempore elapſo eam petant, quia iam ſunt in mora, *ut inquit Bart. in d. l. tutor ſi petitus, n. 4.* ideoque non eſt tutum, quod Bald. & Dec. *ubi ſupra* in contrarium tenent ſecundum Cavalca. *d. n. 200.*

64 Mater † præterea vel avia non removetur à tutela vel cura filiorum, vel nepotum, etiam ſi hæ perſonæ habeant litem cum minoribus, ſed adiungitur eis alius tutor, vel curator, *ut tenet Bald. Salyc. & alii Dd. in d. auth. matri & avia, quos refert & ſequitur Matth. de afflict. deciſio. Neapol. 207. n. 1.*

65 Sequitur in textu Regio: † *E la razon por que defendemos que no caſſe de mientra que los moços toviere en guarda es eſta: por que podria acaeſcer que por el gran amor que avia a ſu marido que tomaſſe de nuevo, no guardaria tan bien las perſonas, ni los bienes de los moços, o faria alguna coſa que ſe tornaria en gran dañno dellos*, Eſt etiā altera lex Regia optime idem probans *in l. 19. tit. 16. part. 6.* ubi agens lex illa, apud quem debet educari pupillus, & præferens in hoc matrem eius, ſi mulier bonæ famæ ſit, & in viduitate permanſerit, inquit, *mas luego que caſare devan ſacar el huerfano de ſu poder, por que dixeron los ſabios que la muger ſuele amar tanto al nuevo marido, que no tan ſolamente de la ria los bienes de ſus fijos, mas aun conſentiria en la muerte dellos, por fazer placer a ſu mari-*
66 *do.* Præſumitur † enimque amore ardere magis ad ſecundum virum, quam ad filios, *l. lex, qua tutores, C. de adminiſtr. tut.* & mulieres diligunt viros, etiam ultra filios, *Bart. in l. pater Severinam, §. penultim. ff. de condit. & demonſtr. quem refert Greg. Lopez. in d. l. 4. in glo. amor que avia a ſu marido.* Eādē ratione, quod amore ſecūdi mariti, vel ei⁹ cauſſa non bene gubernabit bona filiorū, adducit Anto. Gomez. *en 14. Tauri, n. 11. in verſ. item adde.*

67 Ex quibus † merito ſupra reſolvimus *c. 5. nu. 12.* iudicem non teneri de neceſſitate providere tutorem petitum, & nominatum à matre, cum tranſit ad ſecundas nuptias, ſed eſſe in eius arbitrio dare illum, vel non: ſiquidem amore nimio ſecundi viri præſumitur nominaſſe, quem ipſe voluerit, quem forte non expediat pupillis tutorem habere, & qua ratione lex noſtra prohibet, ne mater vel avia transeat ad ſecundas nuptias, dum habet filios vel nepotes ſub tutela, vel cura, ſcilicet: *Por que podria acaeſcer que por el gran amor que avria a ſu marido, &c.* ut ſupra retulimus, eadem profitendum eſt, non teneri iudicem in hoc ſequi voluntatem mulieris, volentis tranſire ad alias nuptias, & ſic approbare nominatum ab ea tutorem vel curatorem eiſdem filiis, vel nepotibus, ſed eum dare, quem magis expedire judicaverit minoribus: ex eo, quod mater poſſet fraudulenter eligere, ad rationes fraudandas, *l. divus, §. ſi quidem. ff qui pet. tutor.* Et hæc eſt magis communis opinio, *ſecundum Greg. Lopez. in l. 5. en gl. al mas cercano, in verſ. ſed an cum mater, tit. 16. part. 6. eamq. ſequitur Cravet. conſ. 190. nu. 8. & plures referens Menoch. de arbit. iud. libr. 2. cēt. 2. caſu 151. num. 2. cum ſequentibus, quos addere poteris, quas ſupra dicto cap. 5. num. 12. ibidem citavimus.* Et ita eſt tenēdum reiecta diſtinctione Bald. *in cauſe ... ex parte, tit 2. n.*

4. de appell. tenentis, quod tutor petitus à matre tutrice teſtamentaria præfertur legitimis, quia teſtator tacite excluſit eos, ſed ſi non erat tutrix teſtamentaria, legitimos anteferri, ſi eſſent idonei: hæc namq; differentia iure non probatur, ac proinde verior eſt, & tenēda præfata reſolutio magis communis, cum ſit etiam radicalis, & concernens utilitatem pupillorum.

Diligenter † ergo ſuper hoc inquirere debet judex, 68
quem in hoc caſu tutorem eligat, & non male, ſed bene ac prudenter aget judex, ſi agnatos, & cognatos, & notos pupilli ad hoc citari faciat, ut ab illis de propoſiti à muliere tutoris, vel de alterius conditione informationes habeat, ut admonuit Salyc. *in authent. ſacramentum, in fin. C. quando mul. tutr. officio fung. poſſit.*

Vnde ubi † comperiet illum idoneum, quem propo- 69
ſuit mater, illum potius decernere debet, quam alterum quemvis, *ut ſenſit gloſſ. in leg. ſi quis ſub conditione, ff. de teſtamen. tuto. quam ſecutus eſt Speculator à Salyceto relat⁹, idem reſpondit Decius conſ. 674. num. 4.* dicens, tutorem à matre iſta nominatum eſſe cum inquiſitione dandum, alioquin ei legitimum eſſe præferendum, *ſequitur Greg. Lopez. ubi ſupr. ad idem citans Curt. Sen. conſ. 46. ſuper cōtroverſia. & Bald. in l. omnem, verſ. quæro, an dativus, C. ad Tertull.* ubi tenet, quod eſt prædictū, & limitat, quādo dativus daretur perfunctorie, & legitimi ſint magis idonei, inquitque, ſe tūc intelligere, dari per inquiſitionem, quando vocatis vocandis datus eſſet. Verba namque appoſita per tabelliones dicentes, *quod judex vidēs & cognoſcens eum idoneum*, &c. non probant, quod ſic datus ex inquiſitione, ſed ſolum quod ſit idoneus ex aſpectu, & quia quilibet præſumitur idoneus ex generali conjectura, quæ ſunt verba gravia, & ſingularia *ſecundū Gregor. Lopez. in fin. d. gl.* ubi etiam addit videndum eundem Bart. *conſ. 82. ſtatuta. volum. 2.* Eandem reſolutionem in effectu ſequitur & probat Menoch. *ubi ſupra n. 3. & 4.* & nos quoque probavimus omnia ſupr. *d. conſ. 52. n. 17. cum ſeqq.*

Vnde tutor † aut curator datus ex abrupto, & abſq; 70
cauſſæ cognitione, ad requiſitionem matris tranſeūtis ad ſecunda vota, non poteſt eſſe tutor, neque curator, ſed loco illius legitimus admittendus eſt, *Decius d. conſ. 474. in teſtamento Bernardi, in fin. quem ad hoc refert & ſequitur Anton. Pragius de tut. & curat. q. 3. n. 44.*

Cum igitur † mater tranſiens ad ſecundas nuptias, 71
poſſit petere aliquem tutorem dari filio, non ſolum generaliter nemine nominato, *ut in l. 92. C. qui pet. tuto.* ſed etiam nominatis pluribus, vel aliquo ex eis, *l. divus, ff. eod. titu.* ſed & unum nominatim, *iuxta gl. d. l. ſi quis ſub conditione, & Speculat. en titu. de tutel. anomal. in fin. & notant omnes in d. auth. ſacramentum, C. quando mul. tut. offic. fung. poſſ. & patet ex ſupr. citatis*, & reſolvimus, cum cōmuni, deducitur quod ſolum matris judicium, quoad electionem tutoris, non eſt ſatis, ſed inquiſitio fieri debet à judice, ut etiam patet ex prædictis, & probatur *en l. final. C. qui pet. tu.* matris enim eſt petere, judicis eligere, *Bald. conſil. 470. quidam, vol. 3.* & hoc eſt communiter receptum, *teſte Hieron. Gabr. conſ. 27. n. 31.*

Idcirco inquiſitione † facta poteſt judex ſequi conſi- 72
lium matris, vel alium ſuo arbitrio dare, *Cyn. in authent. matri & avia. q. 7. C. quādo mul. tut. offi. fung. poſſ. Ang. n. 5. en dict. auth. ſacramentū, & alii, quos refert & ſequitur Hieron. Gabr. ubi ſupr. n. 4* tutor tamen petitus à matre, ſi ex inquiſitione conſtet eſſe idoneum, debet dari à ju-
dice, † & ad hoc tenetur, ut bene probat, dicens, eſſe ve- 73
riſſimam opinionem Hieron. Gabr. *ubi ſupr. num. 5.* ubi etiam, quod ceteris parib. is eſt præferendus, quem mater elegerit. Imo, dummodo eſſet idoneus, quamvis aliquanto magis idoneus alter eſſet, idem eſt dicendum juxta communem opinionem, *teſte eodem Gabriele ibid.* Licet enim electio ſit judicis arbitrio permiſſa, hoc tamen

Digitized by Google

74 men arbitrium debet eſſe viri boni,† & iuri coolonum, & ſi ſecos arbitretur, appellari poteſt, ut ibi bene probat *num.6.* reſolvens opinionem Cyni & aliorum ſupra citatorum, putantium, non cogi judicem ſequi conſilium matris, ſed poſſe alium dare, procedere, cum petitus à matre non eſt æque idoneus, & iterum *num.8.* inquit in pari cauſſa, etiam aliquanto inferiori, petitum à matre debere præferri legitimo, *& num.7. cum ſeqq.* late comprobat hoc præmaxime procedere in avo materno, petito à matre, qui præferendus eſt patruo contradicenti, tutelamque petenti, licet ex vi ſtatuti patruus avo in ſucceſſione pupilli præferretur. Quod procul dubio in his noſtris regnis Caſtellæ procedit, in quibus avus præfertur patruo in ſucceſſione pupilli, ut eſt notiſſimum. Igitur & tutela.

75 Supradicta omnia † eadem ratione procedunt in coadjutore dando tutori ſuſpecto: licet enim prima facie videtur, quod mater, cum ſit jam nupta, non poſſit eum nominare, ſicut nec tutorem; attamen, quia mater, poſtquam nupta fuit, relicto tutore filio ſuo, accuſaverit eũ de ſuſpecto, & judex coadiutorem eidem dandum eſſe decreverit, merito, quod eadem mater nominare poſſit prædictum coadiutorem, licet judex non arctetor, ſemper eum admittere, ſed tunc demum, cum pupillo expedire ex inquiſitione arbitratus fuerit, alias ſecus, ut probavimus *dicto conſ.52.num.21.* Vbi quod quidam judex, qui in hac ſpecie reſervavit nominationem coadiutoris in voluntate matris, rectius feciſſet, ſi in prædicta reſervatione, quam fecit in favorem matris, adieciſſet, dummodo idoneum nominet arbitrio judicis ordinarii, & ita merito in illa met eadem cauſſa in regali Cancellaria Valliſoletana in gradu appellationis adiectum fuit, ut coadiutor iuſſus nominari per dictam ſententiam à matre, non ſit maritus eius, dummodo, ſi ipſe vellet, poſſet eſſe præſens rationibus reddendis, *ut retulimus dicto conſilio quinquageſimo ſecundo, num. vigeſimo ſeptimo.*

76 Fit etiam ex ſupradictis,† quod pater & frater matris tranſeuntis ad ſecundas nuptias ab ea nominati, ſunt evidenter ſuſpecti, *ſecundum Decium dicto conſ.674. num.5.6.& 7. & in capi. ex parte, num.6. de appellat.* Hoc autem falſum eſſe affirmat Menochius, *ubi ſup. num.5.* ea tantum ratione: quoniam poteſt mater vitricum pupilli tutorem nominare. Si ergo tutor dari poteſt vitricus, à fortiori frater ipſius mulieris. Hæc tamen ratio de vitrico firma non eſt contra opinionem Decii, quia ex infra dicendis apparebit, quod vitricus regulariter non poteſt eſſe tutor privigni: adeſt tamen altera ratio fortior contra Decium, nempe, quod in patre & fratre mulieris ceſſat ratio prædict. leg. 4. partit. ob quam mulier nubens non poteſt eſſe tutrix filiorum ſuorum, Hi namque non debent plus diligere, novum maritum filiæ, vel ſororis, quam ſuos nepotes, & ideo cum ipſi ſint cognati ipſorum, ac proinde legitimi tutores, præſumendum potius eſt, eos recte geſturos perſonas, & bona minorum, ac proinde cum ſint nominati, & petiti ab ipſa matre, judicem ſaltem cum inquiſitione (niſi aliud ex ea appareat) debere eos confirmare, tutoreſque dare pupillis. Et ita mihi videtur tenendum & reſolvendum in hoc articulo & puncto, ſalva cenſura rectius ſentientis, prout etiam reſolvimus *d. conſ.52. num.29.* Quod ſi Decius indiſtincte aliud tenuit, forte niſi fuit ex ſola ipſa inquiſitione, in ſuo caſu non obſervata, *ut recte advertit Menoch. ubi ſupra.*

77 Supereſt nunc, ut videamus, † & examinemus quæſtionem illam utilem, & in praxi frequenter contingentem, *an mater tutrix filiorum tranſiens ad ſecundas nuptias poſſit nominare filiis ſuis tutorem vitricum, hoc eſt, novum maritum, quem ducere intendit, vel aſſumitur.* Ex quidem plenum & conſequens videtur neceſſarium ex ratione *dicta leg. Regia,* quam ſupra literaliter retulim⁹, ipſum vitricum tutorem eſſe non poſſe privignorum ſuorum, etiamſi eum in talem mater eorum nominaverit, antequam ad ſecundas nuptias tranſiret; *Porque podria acaeſcer, que por el gran amor que avria a ſu marido que tomaſſe de nuevo, non guardaria tan bien las perſonas, nin los bienes de los mocos, o faria alguna coſa, que ſe tornaria en gran danno de ellos;* Ergo à fortiori novus maritus eius non poterit eſſe tutor privignorum ſuorum, cum in eo militet eadem, & maior ratio prohibitionis, & propter quod unumquodque tale, & illud magis. *ut in auth. multo magis, cum ſimil. C. de ſacroſanct. Eccleſ.*

Præterea vitricus erit ſuſpectus ad rationes fraudandas, & reddendas, ut patet: ergo judex non debet eum admittere, *juxta ſupra dicta.*

Et in terminis, quod vitricus non poſſit eſſe tutor privignorum ſuorum, tenet *gl.2. ad fin. ibi. alii dicunt, quod à patre dari poteſt tutor, non à judice, C. ubi pupillus educari debet,* & hoc eſſe verius, niſi de conſenſu parentum, quod vitricus habeat, prout communiter faciunt, affirmat Boer. *deciſ.124.n.12. in fin.* Idem eſſe de conſenſu tutorum teſtamentariorum, volunt Bald. *in auth. eiſdem pœnis, verſ. ſed pone, quod iſta mater vult excludere, C. de ſecund. nupt. & in l. omnem, verſ. ſed nunquid iſta nubens, C. ad Tertull. quem refert & ſequitur idem Boer. deciſ.266. n.3.* & quod vitricus regulariter non poſſit eſſe tutor privignorum, tenet Cavalcan. *in tract. de tut. & cura. num.289.*

Nihilominus tamen gloſſ.1. per text. ibi, *in l. fin. C. arbit. tut. ibi, ſi pater tuus,* quem privigni ſui tutelam adminiſtraſſe proponis, notat, vitricum poſſe eſſe tutorem privigni. Idem tenet Speculator *in tit. de tuto. §. nunc videndum, num.4.* licet privignus non debeat apud ipſum ali, & Cravet. *conſ.190. n.7.* Et quod vitricus cum inquiſitione dari tutor poſſit, *per l. ultimam, & ibi Bald. C. de contrar. iud. tut.* tenet Menoch. *libro 2. de arbitr. cent. 2. caſu 151. num.4.* ubi etiam citat Curt. iun. *conſ.94. num.7.* & Boer. *deciſ.266.* idemque probat textus *in l. nonnunquam, in fin.32. ff. de adopt. & l.2. C. de interdict. matr. ubi notat gl. Bald. Salyc. & communiter omnes, ſecundum Cald. Pereyra, in repet. in l. ſi curatorem habens in parte ſine curatore conſtitutus, nu.110. verſicu. quoniam verum, C. de in integrum reſtitutio. minor.* ubi etiam quod vitricus prohibetur eſſe educator privigni, & eum alere, *ut in l.1. C. ubi pupill. educari deb.* ſecundum intellectum gl. 2. ubi Bald. Salycet. & communiter omnium, ibi & utrumque late ibi examinat, præcipue hoc, de quo agimus, an vitricus poſſit eſſe tutor privigni, & refert aliorum diverſas ſententias: & tandem dicit, veriorem eſſe quartam & ultimam Cuiacii *lib. 6. obſervationum, c.29.* exiſtimantis, vitricum regulariter à tutela vel educatione pupilli nullatenus prohiberi, & quod judex, qui ſemper inquirere debet, & utilitatem pupilli inſpicere, ſi viderit ſuſpicionem ceſſare, poterit vitricum tutorem creare, nec minus ei educationem pupilli committere: ſin minus, ab utroque poterit eum repellere, & tandem inquit Caldas, quod tanquam receptam hanc ſententiã ſequuntur omnes, ubi ſupra, & quod ſi prius tutor conſtitutus fuerit, & demum vitricus factus, eadem cauſſa, & nova ſuſpicione ſuperveniente, inſpecta utilitate pupilli, tantundẽ judex facere poterit, & tutorẽ removere.

Pro hac etiam parte facit cautela, quam nonnulli Dd. aſſignant, ad hoc, ut vitricus poſſit eſſe tutor privignorum, nempe, quod mater vadat ad judicẽ, & dicat, qualiter intendit, velle tranſire ad ſecundas nuptias, & quod petit dari in tutorẽ, quem deſiderat accipere in virum: tunc namque poterit eſſe tutor vitricus privigni ſui, ſi judex illũ admittat, *ut docit Sylva nupt. li. 2. n.51. in verſ. imo ſi contraxiſſet, Carol. Ruy. conſ.87. nu.1. & 8. volum.5. Aymon. Cravet.* ubi ſupra dicens, quod licet poſſit eſſe tutor, pupillũ tamen educare non debet, *ſequitur Caval. de tutor.*

tutor. & curat. n. 289. Arbitrio igitur judicis relinquitur decernitio tutelæ vitrico facienda, *ut patet ex prædictis*: Quid tenendum?

Ego quidem cenſeo, & doceo, priorem opinionem eſſe tenendam regulariter, nempe quod vitricus non poſſit eſſe tutor privignorum ſuorum, nec ſi a matre ipſorum ſit nominatus, & petitus, nec ei decernenda ſit per judicem tutela ex rationibus, de quibus ſupra, quæ quam urgentiſſimæ ſunt, atque potentes, præcipue illa, quam aſſignat dicta *l partita* ſupra relata, quæ hanc opinionem convincit, neque enim eam viderunt cæteri, qui contrariam opinionem tenuerunt. Quamvis enim jure communi eadem ratio conſiderari poſſet, & conſiderata fuerit per eos, nihilominus expreſſe aſſignata a noſtra lege Regia magis premit, & urget ad hanc opinionem probandam, juxta quam jam obtinui in praxi, in gradu appellationis in regali Cancellaria Valliſoletana, ubi pronuntiatum fuit, auferendam eſſe tutelam a judice decretam vitrico per nominationem matris pupillorum in coadjutorem tutoris ſuſpecti, ut pluribus rationibus probavimus *d. conſ. 52. n. 22. & nu. 27.* de prædicta praxi affirmavimus.

78 Fallit † primo iſta ſententia, quando ſimul cum nominatione, vel datione vitrici in tutorem, concurreret conſenſus parentum, vel tutorum teſtamentariorum, *ut per Roer. ubi ſupra.*

79 Fallit ſecundo, † quando ex inquiſitione apparet, utile eſſe minoribus, dationem tutelæ fieri eorum vitrico, alias nunquam, niſi per inquiſitionem tutela decerni non poteſt vitrico, *ſecundum Gulier. & Cyn. in l. nonnunquam, ff. de adopt. Bald. conſ. 310. in primis, lib. 4. quos ad hoc refert & ſequitur accuratius idem Cravet. conſ. 18. nu. 20. ſequitur etiam Caldas, ubi ſupra d. n. 110. ad fin. in verſ. judex ergo* ubique tanquam receptam hanc ſententiam ſequuntur omnes, nempe dictam opinionem negativam cum hac limitationa.

80 Fallit tertio, † niſi adultus minor, & ſic maior 14. annorum, petiiſſet dari ſibi in curatorem vitricum: tunc namque vocatus ab ipſo adulto præfertur cuicunque legitimo, niſi judici videretur fuiſſe inductum a matre, vel ſimplicitate ſua ad eligendum vitricum, aut redundare in damnum ipſius adulti, quod arbitrio judicis relinquitur, *ut per Alciat. de præſumt. reg. 1. præſumt. 12. n. 4. ubi refert Alber. in l. fin. de contr. jud. tut.* dicentem, ſe ita obtinuiſſe de facto, prout eos refert & ſequitur Cavalc. *d. n. 289. ad fin. & n. 308.* ubi alios allegans etiam limitat, quando illa perſona electa a teſtatore, vel ab adulto, deteriorem fecerit eius conditionem, & eſſet inhoneſta, prodiga, & ſuſpecta, quia tunc poſſet à judica repelli pro utilitate pupilli.

81 Neq; ſupradictis † obſtat *l. fin. C. arbit. tut. juncta glo.* ibid. ſupr. in contrarium adducta, quia ibi potius factũ, quam jus refertur. Iure autem tenendum eſt, quod prædiximus cum limitationibus ſupra adductis, in quibus vitricus tutor eſſe poteſt privignorum. Et in his procedere poteſt opinio contraria tenentium, hoc ſimpliciter, & tanquam perfunctorie, non vero ex profeſſo agẽtium, quibus præferendi ſunt Dd. diſtinguentes, prout ſunt tenentes partem negativam cum prædictis limitationibus.

82 Non † obſtat etiam cautela Dd. ſupra relata: quia procedit, alio legitimo tutore non opponente: nam ſi legitimus tutor id oppoſuerit, & voluerit præferri vitrico, & extraneo, ipſe erit admittendus, *ut Alex. conſ. 158. ſupr. primo, vol. 5. & in terminis conſuluit Franciſ de Piſis, inter conſ. Bartol. conſ. 145. factum ſic ſe habet, vol. 1. quem ad hoc refert & ſequitur Cavalc. de tuto. & cura. ſub d. n. 289.*

83 Pupillus † tamen educari non debet apud matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias, neque apud eius maritum & ſic vitricum, *ut in l. 19. titul. 16. partita 6.* ubi Deo volente dicemus.

Vltimo † ex dicta ratione aſſignata a *d. l. partit. tit. 16.* 84
part. 6. quam ſupra retulimus, deducitur etiam, quod ſi iudex matri tranſeunti ad ſecundas nuptias ſtulte quidẽ & inepte decreverit tutelam perſonæ, vel bonorum minoris ipſi matri ſimul cum alio, vel diſcretive matri tutelam perſonæ, alii vero bonorum, huiuſmodi decretum eſſe nullum, nam per tranſitum ad ſecunda vota mater ipſo jure deſinit eſſe tutrix, *tex. in authent. de nupt. §. ſi autem tutelam, Ang. per illum text. in auth. ut fine prohib. mater, &c. in verſ. mox, &c. c. ex parte, ubi gl. & Dd. de appellat. glo. ult. in l. omnem. C. ad Tertul. l. 5. ubi dicem⁹ late, tit. 16. p. 5.* & cum hac opinione tranſeunt communiter Dd. ſecundum Carol. Ruyn. *conſ. 87. n. 2. vol. 5.*

Ratio eſt triplex: prima propter mores inhoneſtos: ſecunda ratione mutatæ affectionis: tertia ratione præſumtæ de cetero dilapidationis, *Bald. conſ. 96. hic plura, columna 1. lib. 4. Boerius alios allegãs deciſ. 266. nu. 1.* ideo cum ipſo jure cadat a tutela per ſecundas nuptias, & tutrix eſſe prohibeatur, judex ordinarius non poteſt eam tutricem perſonæ, nec bonorum decernere, quia ad Principem hoc ſpectat, *l. fin. ff. de tutel.* & iudex aliter faciens videtur reus læſæ maieſtatis. Ita in terminis tenet & probat Cravet. *d. conſ. 18 per totum præcipue, nũ. 1. cum ſeqq.* Regulariter enim eſt ſuſpicio contra matrẽ ſecun-
do nubentem, quod filios primi matrimonii † excoriabit propter novum virum, 85
l. lex, quæ tutor. C. de adminiſt. tut. Bart. in auth. matri & avia, colu. 3. circa med. C. quãdo mulier tutel. offic. fung. poſſit, id, quod lex quarta noſtra expreſſe approbat in prædicta ſua ratione.

Quare in ſpecie præmiſſa † de qua agimus, ſi alter tu- 86
tor decretus cum matre ſolus eſt ſufficiens adminiſtrationi tutelæ, non poteſt judex alium tutorem dativum conſtituere in locum matris remotæ a tutela per ſubſequens matrimonium, *juxta gl. in l. 1. de teſtam. tut. Socin. conſ. 183. 1. q. lib. 4. quem refert & ſequitur Cravet. d. conſilio 18. n. 5.*

Ex quibus altera inſurgit dubitatio, † *utrum mater,* 87
quæ tranſivit ad ſecũdas nuptias teſtatore volẽte, poſſit eſſe tutrix teſtamentaria cõmunium liberorum? Ex Bald. quidem *in c. ex parte, el ſecũdo, nu. 2. ad fin. de appell.* tenet, ꝙ mater tranſiens ad ſecunda vota, perdit tutelam ipſo iure, nec diſtinguitur, utrum eſſet teſtamentaria, vel anomala, niſi teſtator hoc mulieri cõceſſiſſet expreſſe, quod tutela ſoluta poſſet accedere ad ſecunda vota, *ex tex. notabili in auth. de nupt. §. diſponat, & cum Bal. ubi ſup. trãſit ibi Philip. in 3. notab.* quod ea ratione probari videtur: nam mater per ſecundas nuptias efficitur ſuſpecta propter novum maritum, a quo præſumitur poſſe ſeduci, *facit lex, quæ tutores, C. de adminiſt. tut.* melius dicta lex Regia in ſua ratione, ſed ſecũdus vir, qui vitricus dicitur, poteſt tutor dari privigno in teſtamento, *l. fi. C. de contrar. iud. tut. & ibi not. gl. & Dd.* Ergo etiam mater poterit tutelam aſſumere & retinere volente teſtatore.

Nihilominus tamen in quæſtione præmiſſa contrarium eſt tenendum ex deciſione expreſſa noſtræ *l. 4. tit. 16. partita 6.* in tutoribus teſtamentariis loquentis, *ut ſupra probavim⁹, junct. l. 5. ſtatim ſequenti,* Teſtator namq; facere non poteſt, quin leges in ſuo teſtamento locum habeãt, *l. nemo poteſt, cum materia. ff. de legat. 1.* Secundo, quia iure antiquo mater non poterat dari tutor in teſtamẽto, *l. iure noſtro, ff. de teſtament. tut. l. fin. ff. de tutel.* hodie vero dari poteſt & durat tutela, donec tranſeat ad ſecunda vota. Illis vero contractis amittit tutelam ipſo jure, ut dicebam⁹, *text. in auth. matri & avia, & in auth. ſacramentum, C. quando mul. tut. officio fung. poſſ. l. 4. & 5. tit. 16. partit. 6.* & ſic a iure antiquo non eſt receſſum, niſi ſolum durante viduitate matris, quia vult lex, quod tunc poſſit eſſe tutrix etiam ex teſtamento, ſed poſtquam vidua eſſe deſiit, ius antiquum non reperitur immutatum, nec iure cautum, quod tunc poſſit mater dari tutor filiis,

filiis, imo potius contrariũ, *vt prædiximus.* Ergo durat etiã jus antiquũ, ex quo nõ mutatur, *arg. l. præcipimus, in fin. C. de appell. & l. ſancimus, in fin. C. de teſta.*

88 Tertio, quia ſecundum opin. Joan. † & Azon. magis communiter approbatam, de qua per gl. *in d. l. omnem, gl. fin.* tutela teſtamentaria ipſo jure finitur per tranſitũ ad ſecunda vota, *vt diximus ſup.* quæ gl. ſecundum verã interpretationẽ Car. Ruin. *d. conſ. 87. nu. 4.* rejecta & reprobata: alia Salyc. *in d. l. omnẽ*, vult, ꝙ ideo per tranſitum ad ſecunda vota finiatur tutela matris ipſo jure: quia jure antiquo, à quo (vt dictum eſt) non eſt iſto caſu receſſum, prohibetur tunc eſſe tutrix, quæ ratio militat, & etiam locum habet teſtatore volente, quod ſalva ſit tutela, quia dicto jure teſtatoris voluntas in hoc non attendebatur, nec ſervabatur, *vt in d. l. jure noſtro.*

89 Quarto † confirmatur etiam ratione hæc opinio. Lex namq; removet matrem à tutela poſt ſecundũ matrimonium contractũ propter fraudem, & dolum præſumtũ, & tanquã ſuſpectam, *vt notatur in d. auth ſacramentũ. C. quãdo mul. tut. offic. fungi poſſ. & probat noſtra l. 4. tit. 16. p. 6. in ſui ratione expreſſa*, & quia ſuſpicio iſta eſt manifeſta juris præſumptione, & ideo removetur mater à tu-
90 tela per tranſitũ ad ſecunda † vota ipſo jure, & ſententia nõ eſt neceſſaria, *ſecund. Raphael. & Modern. in d. l. omnem.* Non ergo poteſt teſtator velle, quod ſalva ſit tutela
91 per tranſitũ ad ſecunda vota, qui hunc † dolũ præſumtũ de futuro non põt remittere, ſicut verus dolus remitti nõ poteſt, *l. cõvenire, ff. de pact. dota. l. ſi vnus, §. illud, ff. de pact.* vbi Paul. de Caſt. vult, quod etiã dolus præſumtus remitti non poſſit, ſicut nec verus.

Quibus fit, vt hæc noſtra ſent. ſit vera, & tenenda indiſtinctè, prout eam eandẽ tenet & firmat Carol. Ruin. *vbi ſup. n. 4. cum ſeqq.* tametſi prius, *n. 3.* voluerit diſtinguere in hunc modũ, ſc. vt quãdo mater fuerit pure data tutrix, & ſic quãdo durante etiã viduitate cœpit eſſe tutrix, etiã ſi tranſeat ad ſecunda vota, remaneat tutrix, ſi teſtator voluit, ꝙ ſalva remanente tutela poſſet tranſire ad ſecũ. nuptias, quo caſu inquit loqui Bal. *in d. c. ex part.* ſupr. pro contraria parte à nobis citatus.

Si vero mater non fuit à principio data tutrix pure & ſimpliciter, ſed caſu, quo tranſiret ad ſecunda vota, voluit teſtator, vxorem ſuam eſſe tutricem filiorum ſuorum, & ſic durante viduitate non cœpit eſſe mater tutrix teſtamentaria, quamvis dicto tempore eſſe potuerit legitima, *vt in d. auth. matri & avia*, non valeat iſto caſu talis datio.

Et ratio diverſitatis ſecundum Carol. Ruin. eſt, quia primo caſu tutela teſtamentaria durante viduitate valuit, & valida eſſe cœpit, ideoque de facili conſervatur, etiam poſt ſecundum matrimonium, ſi teſtator velit, ꝙ tutela duret, ſed in ſecundo caſu, in quo tutela per teſtatorem confertur expreſſe in tempus ſecundi matrimonii, valet, quia quod hoc tempore poſſit inchoari tutela, non reperitur permiſſum, ſed prohibitum: facilius ergo conſervatur, quando certum eſt, quod ab initio valuit, quam quod novè inchoatur, *l. patre furioſo, ff. de iis, qui ſunt ſui vel alien. jur.*

Quæ ratio comprobatur ex doctrina Specul. *in titul. de tut. §. nunc dicendum, in verſ. quid ſi nondum*, vbi te-
92 net, quod † mater cõtractis ſponſalib. non debet admitti ad tutelam, ſi adhuc eam non habebat, ſed ſi illam ha-
2 bebat, non perdit eam, & facilius quis impeditur habere, quam habitam perdere, *arg. l. 1. caſum, ff. de poſtul. & l. 2. ff. de adult. & Specul. ſequitur Salyc. in d. auth. ſacramentũ, qu. 2. C. quando mul. tut. offic. fung. poſſ.* & dicemus latè *infra c. ſeq. nu. 2. cum ſeqq.*

Nihilominus tamen præfata diſtinctio vera non eſt, ſed meo judicio falſa omnino. In vtroque etenim caſu militant fundamenta, ſupra jacta pro noſtra ſententia negativa, vt patet; & præterea reijcitur prædicta diſtinctio, quoniam jus commune & noſtræ leges Regiæ de hoc loquentes ſupra citatæ, non ſolum decidunt atque præcipiunt, matrem per tranſitum ad ſecunda vota perdere tutelam filiorum, ſed etiam, quod ita demum, eis viduis exiſtentibus decernatur ſive legitima, ſive teſtamentaria, ſi ſecundis nuptiis renuntiaverint, adeo quod ſi pdicta renuntiatio omittatur, ſit nulla de jure decernitio tutelæ, vt ſupra reſolvimus & probavimus cũ cõi ſententia. Ergo ſi facta d. renunciatione decernatur, & ſit mater vidua tutrix, durante viduitate, tranſeundo ad ſecũdas nuptias, amittit tutelã, licet teſtator pceperit eã retinere. Nã decreta à principio ita damũ vim habẽt, vt cõtractis ſecundis nuptiis finiatur: nõ ergo põt teſtator contrarium, jure ipſo adverſante, pcipere ſeu ordinare.

Secundo † quia prohibitio hæc ſecundarũ nuptiarũ 93
in matribus viduis tutricibus filiorum ſuorum, ſive teſtamentariis, ſive legitimis, eſt iuris publici, in favorem ipſorum tã in perſonis, quàm in bonis, *vt patet ex d. l. 4. Reg. in ratione ſup non ſemel repetita.* Expedit enim reipubl. vt perſonæ & bona pupillorum rectè tueantur & defendantur, quia concernit bonum commune totius reipublicæ: jus autem publicum renuntiari non poteſt, *vt in l. ius publicum, cum ſimil. ff. de pactis.*

Ratio præterea diverſitatis ſupra relata aſſignata per Carol. Ruin fragilis eſt, ſiquidem in vtroq; caſu diſtinctionis militat eadem prohibitionis ratio: Deinde quãvis Ruin. dicat, quod in primo caſu, quando mater fuit purè data tutrix, & ſic tutela teſtamentaria, durante viduitate, valida eſſe cœperit, id quidem non eſt ſimpliciter verum, quoniam à principio ita demum valuit ſimplex datio tutelæ, ſcilicet ſi ipſa mater renunciaverit ſecundis nuptiis, vt prædiximus, & conſtat ex prællegatis iuribus, præcipueq; ex legibus Regiis ſupra citatis, & ideo ipſis ſecundis nuptiis ſecutis non conſervatur, etiamſi teſtator contra iuris prohibitionem aliud diſpoſuerit. At ſecundus caſus prædictæ diſtinctionis raro eveniet, vnde Metaphyſicus videtur, quia nunquam teſtatores relinquunt vxores tutrices liberorum communium, poſtquam ipſæ contraxerint ſecundas nuptias, & non antea. Quinimo valde ſtulti eſſent, atq; inſani, qui hoc modo diſponerent: nec enim præſumendum eſt, ipſos talem voluntatem habituros, ſed imo potius naturaliter abhorrere damnum filiorum ſuorum. Licet enim aliquando contingat, ipſos iuſtis ex cauſis motos permittere vxoribus, eiſque licentiam impertiri ſecundo nubendi, nuſquam tamen legitur, nec vidimus diſpoſuiſſe, vt ſic ſecundò nuptæ retineant tutelam filiorum communium, nec quod perſonæ & bona eorundẽ intrent ſub imperio vitricorum; quod ſi id facerent, minimè eſſent audiendi, nec iudex deberet ſequi eorum voluntatem, tanquam pupillis maximè nocivam, vt ſtatim dicemus.

Doctrina Speculatoris ſupra relata nobis non obeſt, quia loquitur in ſponſa, quæ poteſt ſponſalibus renuntiare, vt ipſemet Speculator exprimit.

Supereſt igitur, vt præfata diſtinctio Car. Ruini, nec eius ratio diverſitatis vera ſit vllo modo, idcoq; ipſemet Car. Ruin. eius auctor reſipiſcens, *d. n. 4. in prin.* inquit, *vel dici etiam poteſt, & quidem rationabiliter*, quod dictum Baldi in hoc caſu non ſit verum, & contrarium iudicio meo ſentit gl. communiter approbata *in d. l. omnẽ C. ad Tertull.* Itaq; hoc loco Car. Ruin. latè fundat noſtram ſententiam negativam indiſtinctè, quam ſup. probavimus, nempè vt teſtator præcipere non poſſit, quod mulier relicta ab eo in teſtamento tutrix filiorum, contractis ſecundis nuptiis, retineat tutelam. Quare prædicta voluntate non obſtante tutela privabitur iure optimo per ſupradicta: ſicq; non obeſt opinio Bald. contraria, quia eſt falſa, vt patet ex eodem.

Nec obſtat ẽt † *d. §. diſponat, in auth. de nupt.* quẽ alle- 94
gat

gat Bald. pro ſe: quia tunc demum voluntas teſtatoris eſt lex, vt ibi dicitur, quando contra legem non diſponit, alias ſecus, *vt in l. teſtandi 13. C. de teſtam.* vbi dicitur, teſtandi cauſa de pecunia ſua legibus certis facultas eſt permiſſa, non autem iuriſdictionis mutare formam, vel iuri publico derogare cuiquam permiſſum eſt.

Non etiam obeſt, quod vitricus poſſit eſſe tutor privignorum, quia regulariter contrarium eſt verius, vt ſupra reſolvimus.

Præterea vt ponamus gladium ad radicem, † conſi-
95 derandum eſt, quod dato, ſed non conceſſo, quod datio tutelæ, de qua agimus, eſſet valida propter voluntatem expreſſam teſtatoris, iudex tamen non tenetur, nec debet eam ſequi: niſi apertè oſtendatur, quod hoc cedat in vtilitatem pupilli, *vt in l. vtilitatem, & in l. in confirmando, & ibi Dd. ff. de confir. tut. & diximus in rep. l. nemo poteſt, ff. de legat. 1.* in quibus locis, & *in l. tutor, qui repertorium, ff. de adminiſtr. tut.* communiter concludi-
96 tur, † quod quamvis poſſit teſtator remittere tutori cōfectionem inventarij, *in l. fin. C. arbitr. tutel.* nihilominus ſi appareat hanc remiſſionem eſſe contra vtilitatem pupilli, non debet iudex eam voluntatem ſequi ex dictis iuribus, quinimo, non tantum ex cauſſis, de quibus ibi poteſt iudex recedere à teſtatoris voluntate, † ſed etiam
97 aliis ſimilibus & iuſtis cauſſis, ſecundum Aret. *in d. l. nemo poteſt,* dicentem, hoc eſſe de intentione Bart. eſtque textus optimus pro hoc, *in l. 3. §. ſi pater, cum verſ. ſeq. vſq; ad §. quod in tutoribus, ff. de adminiſtrat. tutor. & ſequitur Carol. Ruin. vbi ſupr. d. conſ. 87. nu. 9. volu. 5.* qui ex hoc idem probat à fortiori in noſtro caſu, quia in eo præſumtio doli & fraudis, quæ eſt contra matrem tranſmittetur ad probandum contrarium, quia indiſtinctè repellitur à tutela, nec iure cautum reperitur, quod odeuntem ad ſecundas nuptias, eſt juris & de jure, nec admittatur ad purgandam ſuſpicionem, quæ eſt contra eam, imo evidenter & manifeſtè apparet de damno, & evidenti præiudicio pupilli, *arg. l. licet Imperator, ff. de legat. 1. cum ſimilib.* & ideo iudex non debet ſequi voluntatem teſtatoris in hoc, quamvis mater ſit tutrix, ſed eam tanquam ſuſpectam removere, quamvis ante, quā removeatur à iudice propter voluntatem teſtatoris, tutela ſuſtineatur, quia in hac ſpecie ipſo iure non privatur mater tutela, *ita Carol. Ruin. vbi ſupra n. 10.* dicens, quod effectus eſt maximus, quia interim eſt tutrix, &
98 valent geſta per eam.

Sequitur nunc ratio legis noſtræ regiæ quartæ, *tit. 16. partit. 6.* quare requiritur, quod mater & avia, volentes agnoſcere tutelam filiorum, & nepotum ſuorum, renuntient Senatusconſulto Velleiano, ſcil. *Por que ſi no renunciaſſe la exception ſobredicha, dudarian los omes de mercar, o de fazer pleyto con ella, maguer oviesse meneſter lo facer por guarda, o por acreſcētamiēto o pro de los bienes de los moços.* Hæc ratio fuit prius Azon. *in ſum. C. quando mulier tutor. officio fungi poſſit, vt refert Gregor. Lopez in d. l. 4. in gl. dudarian los omes.*

SVMMARIA.

1 Matre tutrice filiorum nubente, iudex loci, vbi hoc contigerit, ſtatim debet eos à ſua tutela & poteſtate extrahere, conſanguineoq; eorum proximiori, viro probo & ſuſpicione carenti, atq; alias à jure non prohibito tradere.
2 Mater an per ſponſalia ſolum contracta amittat tutelam, quam antea habebat filiorum ſuorum?
3 Mater tutrix filiorum volens tranſire ad ſecundas nuptias, ſi fecerit filiis dari alium tutorem, non recuperabit tutelam, ſi mutato conſilio non nubat.
4 Mater tutrix filiorum tranſiens ad ſecundas nuptias, an amittat tutelam ante traductionem ad domum? & numeris ſequentibus latè examinatur, & deciditur affirmativè.
5 Nuptias non concubitus ſed conſenſus facit.
6 Sponſus & ſponſa de præſenti reverà vir & vxor dici poſſunt.
7 Matrimonium primum per verba de præſenti contractum præfertur ſecundo, etiam ſecuta copula conſummato.
8 Maritus & vxor, quamvis rapto matrimonio ſignificatione nominis intelligantur, dotali tamen prædio tractatu propoſito, idem ius tam de vxore, quam de ſponſà obſervari debet.
9 Sponſati vocabulo Hiſpano propria ſignificatione appellantur quoq;, los que ſon caſados, licet non dicantur velados, & inter eos dicitur eſſe matrimonium ante velationem.
10 Mulier ſponſata iure quoq; cōi dicitur maritata.
11 Vxor à ſponſa quid differat.
12 Maritus an dicatur ante conſummationē matrimonij.
13 Leges huius regni punientes concubinas coniugatorum, locum etiam habent, ſi illi ſint tantum deſponſati.
14 Mulierem deprehenſam in adulterio poteſt ſponſus propria auctoritate occidere.
15 Nuptiarum vbi ſit mentio, non ſufficit nubilis ætas, ſed oportet, quod matrimonium reipſa contrahatur.
16 Mater per tranſitum ad ſecundas nuptias nedum amittit tutelam, vel curam legitimam, ſed etiam teſtamentariam.
17 Gloſſa vlt. in l. omnem 6. C. ad SC. Tertull. ibi, ſed Ioan. & Alciati contra intellectus.
18 Princeps indulgere poteſt, vt mater tutrix filiorū tranſiens ad ſecundas nuptias, retineat tutelam eorum.
19 Mater luxurioſè vivens amittit tutelam filiorum.
20 Matre tranſeunte ad ſecundas nuptias, vel luxurioſè vivente, ad quem tranſeat tutela filiorum, & n. ſeq.
21 Legitimo ſtante ad tutelam, non pervenitur ad dativū.
22 Pater legitimus adminiſtrator filiorum, licet ſecundò nubat, non perdit prædictam legitimam adminiſtrationem filiorum.
23 Mulieri luxurioſè viventi poteſt fieri interdictio bonorum per iudicem tanquam prodigæ ſecus in viro: quia maſculus conſtantior & fortior eſt, & in eo non tantū ardet ſtimulus & concupiſcentia carnis, ſicut in muliere, vt in n. 24. ſed hoc quomodo intelligatur, declaratur in n. 25.
26 Mater expulſa à tutela filiorum ſuorum propter tranſitum ad ſecunda vota, ſi iterum viduetur, an poſſit reaſſumere tutelam filiorum ſuorum.
27 Tutorem idoneum pupilli tunc dicuntur non habere, quando non haberent legitimos niſi ſuſpectos, ſecus verò eſſet, ſi alij eſſent tutores teſtamentarij, quia tunc matre tranſeunte ad ſecundas nuptias, tutela potiùs rediret ad eos, ſi eſſent ſufficientes, quam ad matrem iterum viduam effectam, vt in n. 28.
29 Bona matris & mariti cum ea contrahentis ſecundum matrimonium, ſunt tacitè hypothecata pro reddenda ratione tutelæ filiorum prioris matrimonij: ſed hoc locum habet, quando mater adminiſtravit bona filiorum tanquam eorum tutrix, ſecus alias, vt in n. 30.

CAPUT IX.

De matre tranſeunte ad ſecundas nuptias, quod amittat tutelam filiorum.

MAtre tutrice filiorum nubente, † iudex loci, vbi hoc contigerit, ſtatim debet eos à ſua tutela & poteſtate extrahere, conſanguineoque eorum proximiori viro probo, & ſuſpicione carenti, atque alias à jure non prohibito tradere, & bona tam matris, quam viri eam in vxorem ducentis ſunt obligata filiis pro debito tutelæ. Ita diſponit regia *l. 5. tit. 16. part. 6.* incipiens, *Caſando la madre, &c.* concordans cum auth. *ſacramentum, C. quando mul. tut. officio fungi poſſ. & l. fin. tit. 7. lib. 5. fori.* 1

Ex quibus

Et quibus juribus hoc probant & tenent plures Doct. quos citat Bae. *de decim. tut. c. 4. n. 51.*

2 In primis cum † noſtra lex dicit: *Caſando la madre, demientra ſus hijos tuviesſe en guarda. &c.* hic habemus legem probantem opinionem Speculatoris *in tit. de tutor. §. nunc dicendum, in verſ. quod ſi nvndum, num. 3. & 4.* tenentis, quod mater contractis ſponſalibus, licet non admittatur ad petendam tutelam, eam tamen, quam prius habebat, non amittit, cujus opinionem ſequitur Salice. *in d. auth. ſacramentum, colu. penult. verſ. quaero, an contractus, & alios allegaat Caſſaneus in conſuetud. Burg rub. 6. §. 8. in princip. num. 2.* Unde ſecundum eundem Speculatorem, licet mulier vadat ad judicem, & dicat, ſe velle nubere, non ex hoc ſtatim definit eſſe tutrix, cum leges dicant, quod contractis nuptiis expellatur, non vero dicant, cum animum nubendi habuerit, & pœnæ ſunt molliendæ, non vero extendendæ, *ut in l. interp. ff. de pœn. cum ſimil.*

Contrariam tamen ſententiam in utroque tenebat expreſſe Bart. *in l. ſi quis ſub conditione, n. 28. ff. de teſtam. tut. quem ſequitur Bald. in l. omnem, n. 10. C. ad Tert.* limitans, niſi ſimulate mater dixerit, ſe velle tranſire ad ſecundas nuptias, *ſequitur etiam Lucas de Penna in l. mulieres, 1. col. in verſ. ſed cum mulier, C. de incol. lib. 10. & voluit Dec. in c. ex parte, el. 2. n. 6. de appellat.* ubi alios allegat ad hoc, quod mater ſtatim, quod vadit ad judicem, & dicit, ſe velle nubere, definit eſſe tutrix, non tamen agit, an habeat locum pœnitentia, ſed Bart. ſequitur Gozad. *conſ. 54. n. 8.* & Tiraq. *de cauſſa ceſſant. limitat. 12. n. 10.* Et quod mater per declarationem, quod vult tranſire ad ſecundas nuptias, debeat tutela privari, aut ad eam non debeat admitti, cum Matth. de Afflict. tenet Caſſan. *ubi ſup. §. 8. in princ. nu. 25.*

Nihilominus tamen prima opinio Speculatoris & ſequacium jure communi & Regio verior eſt, & tenendo in judicando, & conſulendo, ex *d. authen. ſacramentum, & in corpore, unde ſumitur*, ibi contractis ſecundis nuptiis expelli eam à tutela convenit, hoc eſt, ſi contraxerit ſecundas nuptias, & non alias, quia ablativus abſolutus importat conditionem, *l. à teſtatore cum ſimil. ff. de condit. & demonſtat.* Eodem modo expendo *l. noſtram Reg. ibi, Caſando la madre, &c.* Ergo antequam nuptiæ contrahantur, mater non perdit tutelam, licet vadat ad judicem, & petat tutorem filiis, dicens, ſe velle nubere, quia non ſufficit ad hoc voluntas, & animus nubendi, ſed requiritur, quod nuptiæ cum effectu ſequantur. Unde nec ſponſalia de futuro excludunt matrem à tutela filiorum, quouſque nuptiæ revera contrahantur. Hoc namque modo intelligo opinionem Speculato. & Salycet. *ubi ſupra*, ut conſtat ex ejus dictis: & ita merito opinionem Speculatoris & Salycet. adverſus Bart. ſequitur, dicens, ſibi videri juſtum, nempe ut habeat locum pœnitentia. Matth. de Afflict. *in conſtitut. regni Sicilia, lib. 3. verb. honorem, num. 10.* & in eam inclinavit Senatus Neapolit. *ſecundum eundem, deciſ. Neapol. 357. n. 3. & 4.* eamq; ſequitur adverſus Bart. & alios Boer. *deciſ. 266. n. 4.* dicẽs, quod videtur magis æqua, & quod magis placet, & Sylva nuptial. *lib. 2. in verſ. ampliant. 1. n. 50.* Gregor. Lopez. ſic intelligens ſpeculatorem, ſcili. contractis ſponſalib. de futuro, *in l. 5. tit. 16. partita. 6. gl. 1. & Menoch. lib. 2. de arbitrariis judic. centur. 2. caſu 151. n. 7. & Anton. Pragam de tutor. & curator. quaſt. ultima, num. 29.* ubi quod hæc ſponſalia de futuro contracta impediunt ſuſceptionem tutelæ, *arg. l. oratio, ff. de ſponſal. & l. ſi uxor, de adult.*

3 Quod ſi in † ſpecie Bartoli mater feciſſet dari liberis alium tutorem, non recuperaret tutelam, etiamſi mutato conſilio non nubat, *ſecundum Bald. & alios, quos refert & ſequitur Baez. de decim. tut. c. 4. n. 32.* & hoc caſu limitanda veniunt ſuperiora, & ſalvari poteſt opinio Bartol. contraria, alias non tenenda, eandem opinionem Bald. alios allegans ſequitur Boer. *deciſ. 266. n. 4.*

Imo ſcribit † Roman. *ſingul. 229. in habet, quod mater, &c.* Mulierem contractis ſponſalibus, & matrimonio, nondum tamen traductione facta ad domum mariti, tutelã non amittere, & cum eo tranſit Sylu. nupt. *ubi ſup. num. 50.* qui ita ex facto Mediolani eveniſſe ſcribit, *ſequitur Goz. ad. dict. conſ. 18. num. 4. & Nicolaus de Ubald. de ſucceſſ. ab inteſt 2. part. n. 21. & Boer. alios plures citans dicta deciſ. 266. num. 5.* qui hoc intelligit verum, niſi matrimonium fuerit conſummatum ante traductionem, dicens, hanc eſſe benigniorem, & de jure veriorem opinionem, cum quo tranſit Menoch. *d. caſu 1. n. 8.* & pro hoc ſententia allegatur text. *in l. ſancimus in 2. C. de nupt. ibi, niſi ipſa nuptiarum accedat feſtivitas*, ubi probatur, quod facta mentione nuptiarum in quocunque pacto, non aliter conditio eſt implenda, vel non extenuanda, niſi ipſa nuptiarum accedat feſtivitas. 4

Contraria tamen opinio eſt vera & tenenda in praxi, non ſolum jure communi attento, ſed etiam & procul dubio, ſecundum jus noſtrum Regium. Primo, quia cũ contractis ſecundis nuptiis mater amittat tutelam filiorum, *ut in juribus ſupra allegatis*, eam amittere debet mater, quæ ſponſalia de præſenti per verba, verum conſenſum exprimentia, contraxerit coram parocho, & teſtibus, juxta deciſionem ſacroſancti Concilii Tridentini *ſeſſione 24. c. 1.* de reformatione matrimonii, etiam † ante 5
copulam, & traductionem ad domum, quia nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit, *ut in l. nuptias cum ſimil. ff. de regu. jur. ubi Philip. Dec. num. 1.* not. ex eo. leg. quod conſenſus facit matrimonium, non concubitus & citat ad idem text. *in auth. de nupt. §. nuptias itaq;, collatio. 4. & in auth. quib. mod. natur efficiantur legitim. §. illud, & in l. ſi, in princip. C. de re jud.* ſolo namque conſenſu matrimonium contrahitur, *c. cum locum, de ſponſalib. c. ſufficit, & c. matrimonium, cum ſimilib. 27. q. 2.*

6 Secundo, † quia ſponſus & ſponſa de præſenti revera vir & uxor dici poſſunt, quia vere inter eos eſt matrimonium contractum per verba de præſenti, *cap. ultimo, in fin. de ſponſa duorum. c. 1. cum locũ, c. tua, c. tua, de ſponſal. & in cap. ſi inter virum, eod. tit. l. 2. in fin. tit. 1. part. 4.* ubi probat tex. improprie hæc dici ſponſalia, ſed verum potius & legitimum matrimoniũ, *& in d. cap. 1. ſeſſion. 24. concilii Trident.* per quæ jura ita tenet Matien. *in l. 8. gl. 1. n. 4. tit. 1. & in l. 4. gl. 1. n. 2. tit. 2. lib. 5. novæ collect. Reg.*

7 Hinc eſt, † ut matrimonium per verba de præſenti contractum præferatur ſecundo matrimonio, etiam ſecuta copula conſummato, *tex. in cap. fin. de ſponſa duorum.*

8 Tertio hæc † eadem pars probatur optime *ex l. aen ſine 5. C. de bon. quæ lib. ibi, quamvis ergo ſignificatione nominis maritus vel uxor poſt cœptum matrimonium intelligatur, & ibi de dotali prædio tractatu propoſito idem jus, tam de uxore, quam de ſponſa obſervare arbitratus ſit:* ex quo textu, dum æquiparat uxorem, & ſponſam de præſenti, inquit Curt. Junior *in l. 1. n. 9. C. unde vir & uxor*, eſſe communem opinionem, quod ille textus habeat locum in ſponſa de præſenti.

9 Quarto facit, † nam vocabulo noſtro Hiſpano propria ſignificatione ſponſati appellantur quoq; *caſados*, licet non dicantur *velados*, & inter eos dicitur eſſe matrimonium ante velationem, *ut in d. l. 2. in fin. tit. 1. & in l. 26. tit. 11. partita 4.* & nominatim notat Joan. Lup. Decanus Segovienſis *in tract. de legit. & matrim. col. 2. Matienc. ubi ſupra in d. l. 4. gl. 1. n. 2. tit. 2. & Avend. reſp. 10. num. 4.* dicens, quod cum dependeat à jure, quis dicatur, *caſado* & non conſuetudine vulgi, ſufficit, quod ſponſatus dicatur *caſado*, per jura hujus Regni. Nam & jure communi mulier ſponſata per verba de præſenti, dicitur maritata,

10 *ut notat* † *Guili. Benedict. in c. Raynutius, verbo, duas, el r. n. 161. de teſtam.* & probatur *in d. l. non ſine, in verbis.* & deciſione text. ſupra relatis. Et ita licet homines, commu- 11 niter loquendo de more, uxorem ab † ſponſa, quæ conſenſum conjugalem de præſenti præſtitit, in hoc ſolum diſtinguant, quod ſponſa ante benedictionem nuptialem appellatur, poſtea vero uxor, & non ſolum homines vulgares ſic diſtinguunt, ſed etiam Pontifices ita diſtinguunt uxorem a ſponſa, ut patet ex text. *in c. ex publico, de convers. conjugat.* Sed revera hujuſmodi ſponſæ uxores dicuntur proprie & vere, ut elegantiſſime divus Hieronymus oſtendit *lib. 6. de perpet. virginit. beatæ Mariæ Virginis, adverſus Elvidium.* Et ad hoc propoſitum congerit etiam multa Gratian. 27. *q. 2. ut refert Petrus de Ledeſma, de matrimon. q. 43. artic. 1. pag. 93. colum. 1.*

Neque obſtat ſecundum Avenda. *ubi ſupra numer. 5.* quod notat Anchar. *in capit. 1. de conſtit.* quem ſequitur Hippol. *conſ. 61. n. 4.* dicens, quod appellatione nuptæ, vel maritatæ, non venit ſponſa de præſenti, quia illud eſt verum attento ſermone Latino, ſecus in ſermone Hiſpano: Sed melius reſponderet Avenda. ſi diceret, non eſſe veram hanc Anchara. opinionem, ut patet ex modo proxime dictis.

Similiter ex eiſdem non videtur vera altera ejuſdem Petri Anchar. doctrina, qui *conſ. 21. n. 8. ad fin.* (*& voluit Lucas de Penna in l. fin. C. de incol. libr. 10. & Caſſan. in con-* 12 *ſuet. Burg. in rubr. 4. §. 1. n. 1.*) tenuit, quod † verbum, *maritus*, & de jure communi & ſecundum communem uſum loquendi debet intelligi conſummato matrimonio. Nam ante talem confirmationem jura appellant ſponſum, & ſponſam, & non maritum, & uxorem, *ut patet in toto tit. de ſponſal. quos ad hoc refert & ſequitur idem Avend. in ſuo dictionario, verb. otorgamos, in fin.* niſi prædictam doctrinam Anchara. & ſequacium ſalvemus intelligendo eas, quando ex mente diſponentium in materia, de qua agitur, id conſtat, aut apparet, hoc eſt, ſecundum ſubjectam materiam, juxta quam verba regulariter ſunt intelligenda *l. ſi uno, cum ſimil. ff. locat.* nempe, ut appellatione nuptæ vel maritatæ non veniat ſponſa de præſenti, ut quia ei quadrare, vel convenire non poſſit diſpoſitio, quia diſponentes voluerunt inter eas differentiam conſtituere, & hoc caſu veræ ſint, & recte procedant præfatæ duæ doctrinæ Anchar. & ſequacium, ſcil. quoties in materia, de qua agitur, eſt diverſa ratio inter maritatam, & ſponſam de præſenti. Ceterum cum eadem ratio prohibitionis militat in ſponſa de præſenti, quæ in uxore, idem jus in utraque ſervandum eſt, *arg. l. illud, cum ſimil. ff. ad l. Aquil.* Et quia, cum quid prohibetur, cenſetur prohibitum omne illud, per quod pervenitur ad illud, ſubſiſtente eadem ratione, *l. oratio, ff. de ſponſal.* ubi loquitur in oratione Imperatorum Antonii, & Commodi, quæ quaſdam nuptias in perſona Senatorum inhibuit, & licet de ſponſalib. nihil locuta eſt, recte tamen dicitur etiam ſponſalis comprehendere, ut ſint nullius momenti ipſo jure, ut ſuppleatur, quod orationi deeſt. Idem probat text. *in l. ſi quis tutor, verſic. quamvis, ff. de ritu nupt.* ubi inquit text. quamvis verbis orationis cautum eſt, ne uxorem tutor pupillam ſuam ducat, tamen intelligendum, ne deſpondere quidem poſſe. Ex quibus juribus communiter notatur regula præfata, quod cum quid prohibetur, prohibitum cenſetur omne illud, per quod pervenitur ad illud, quia prohibito matrimonio cenſentur etiam ſponſalia prohibita, quia per ea pervenitur ad matrimonium, quia ſubſiſtit eadem ratio, ſecus ſi diverſa militaret inter matrimonium, & ſponſalia, *ut late probavimus in noſtro tract. de juramento confirmatorio, 1. par. c. 51. n. 9. 10. & 11.*

At in propoſito noſtræ quæſtionis, de qua agimus, matris tutricis filiorum ſponſalia de præſenti contrahentis eadem ratio prohibitionis nuptiarum, de qua *in d. l. 4.* ibi: *E la razon por que defendemos que no caſe de menteras que los moços tuviere en guarda es eſta. Por que podria acaeſcer que por el gran amor que auria a ſu marido que tomaſſe de nuevo non guardaria tan bien las perſonas, nin los bienes de los moços: o faria alguna coſa, que ſe tornaria en gran daño dellos*, militat (ut omnibus patet) in matre contrahente ſecunda ſponſalia per verba de præſenti coram parocho & teſtibus, juxta formã Concilii Tridentini, quæ in maritata. Imo fortior in ſponſa de præſenti ante conſummationem matrimonii videtur adeſſe ratio, cum amor inter ſponſos ut plurimum ardentior ſit.

Sic videmus, † quod leges noſtri regni punientes con- 13 cubinas uxoratorum, locum etiam habent, etiamſi illi ſint tantum deſponſati per verba de præſenti, quod apud nos ita eſſe judicandum teſtatur *l. 82. ſtyli, ſecundum Avend. d. reſponſio. 10 num. 5.*

Sic etiam † ſponſam per verba de præſenti in adulte- 14 rio deprehenſam poteſt ſponſus propria auctoritate occidere, ſicut & maritus uxorem, *l. 2. tit. 20. lib. 8. novæ collect. Reg.* ubi dicemus Deo volente.

Quinto pro eadem parte veriori, † & tenenda expen- 15 do in terminis prima verba noſtræ *l. 5. tit. 16. par. 6. ibi, Caſando la madre, &c.* non enim loquitur de nuptiis, ſicut loquitur *d. auth. ſacramentum*, hoc eſt, *de las bodas*, quia non dicit, *ſi contraxerit ſecundas bodas*, quaſi hoc referendum eſſet ad copulam, & traductionem ad domum; ſed dicit, *Caſando*; at *Caſar* matrimonium proprie ſignificat, ut ſupr. probavimus jure cõj, & Regio. Eodem modo & phraſi loquendi utitur l. 4. præcedens, ut patet ibi, *ſi pro metiere en mano, &c. que no caſara.*

Sexto & ultimo hanc ſententiam eo inconcuſſo, & fortiſſimo fundamento probo, quia ratio, quare mater tutrix filiorum † prohibetur ſecundas contrahere nupti- 16 as, eſt, quam prædiximus ex *d. l. 4. Regia*, ſed illa ratio potiſſimum & præſertim convincit, idem eſſe ſtatim contracto matrimonio per verba de præſenti ante copulã, & traductionem ad domum, ut patet ex illis verbis: *Por el gran amor que auria a ſu marido que tomaſe de nuevo.* Hæc namq; lex tantum conſiderat amorem maximum, quem ſuſcipit mulier erga maritum, quem de novo recipit: *Y aun ſi ſolo recibirle de nuevo por marido baſta para que pierda la madre la tutela de ſus hijos que antes tenia, y no ſe requiere copula, ni traductio ad domum, y en el deſpoſorio por palabras de preſente ſe recibe el uno al otro por eſpoſo y marido, eſpoſa y muger*, & quod noſtra lex *ſupr.* loquatur in caſu *l. 4.* præcedentis, patet ex eadem l. 5. ibi, *ſegun diximos en la ley antes deſta*, ex ratione autem in l. expreſſa ejus diſpoſitio regulanda ac declaranda eſt, ac ſi ita expreſſe diſpoſitum eſſet, *juxta late à nobis adducta lib. 3 pract. q. 17. nu. 78. cum pluribus ſeqq.*

Et ne auctoritate careamus (præterquam, quod ex prædictis fundamentis jam claret veritas hujus opinionis) hanc noſtram ſententiam *ſup.* fundatam contra Roman. & ſequaces voluit Spec. *ubi ſupr. n. 3.* dum loquitur, quando mater nondum contraxit matrimonium, ſed ſponſalia, *ut C. de bon. qualib. non ſine, ibi, poſt cœptũ matrimoniũ, &c. & l. oratio, ff. de ſponſal.* per ſponſalia n. initiatur matrimonium, *ut ibi, & in c. cum initiatur 27. q. 1. hæc ſunt verba Spec. ubi ſup.* Ex quib. primo illud expreſſe colligitur, nempe loqui manifeſte Specul. in matre contrahente ſponſalia de futuro, prout eum intelligit clare Greg. Lopez. *ubi ſupra.* Secundo deducit Speculator in prædictis verbis innuere à contrario ſenſu, ſecus eſſe in matre ſponſalia de præſenti contrahente, nempe ut hæc tutelam, quam habet filiorum, amittat, copula, vel traductione ad domum minime exſpectata, cum indiſtincte loquatur Speculator, quem ſenſum tacitum etiam recipit, habet Gregorius Lopez, *ubi ſupra*, atque ex-

preſſe

preſſe ita intelligit Speculatorem, *ubi ſupr.* & tenet hanc opinionem Guillel. Benedict. *in c. Raynutius, verbo, & uxorem nomine Adelaſiam, n.82, de teſtam.* tametſi Boer. *ubi ſupra*, alleget Speculatorem, *ubi ſupr.* pro prima opinione contraria, quam ipſe poſt alios, quos ibi pro ea citat, tenet, & defendit, ut prædiximus, & dicat, quod Guliel. Benedict. dum citat Speculat. pro hac 2. parte male eum vidit: meo tamen judicio melius illum vidit & intellexit Guiliel. Benedict. quam Boer. ut patet ex verbis formalibus Speculator. modo fideliter relatis, quæ licet præcedant allegationem de Speculato. factam per Boer. *ubi ſupr.* tamen in *nu. 4.* ſtatim ſequenti Speculator (quē citat Boer.) loquitur ſucceſſive, & ſic contractis ſponſalibus, de quibus ſupra locutus fuit, nempe de futuro.

Sed & hanc ſecundam partem ut veriorem probavit Bart. *in d. auth. ſacramentum, n. 3. ibi, idem puto. & Baldus in l. omnem, verſ. quæro, quid ſi iſta mulier, n. 10. C. ad Tertul. idem Bald. conſil. 268. ex ore mater, quæ tranſit ad ſecunda vota, vol. 4.* ubi etiam tenet, privari ſucceſſione filiorum, etiamſi petierit tutorem ante copulam carnalē, & traductionem ad domum (licet in hoc quoq; contrarium probet Boer. *ubi ſupr. d. n. 5. ut videbimus infra alio capite*) ſequitur etiam eandem ſecundam ſententiam Anton. Piagius *in tract. de tutor. & curator. quæſt. final. n. 29. in verſic. declara*, & hæc ſententia longe verior eſt. & tenenda meo judicio, tam in puncto juris, quam in praxi: qua retenta non obſtat, *l. ſancimus C. de nupt.* ſupra in contrariū adducta, quia nihil contra nos probat in hac parte, imo ſi recte expendatur, pro nobis facit, & contra adverſam opinionem. Hoc namq; ſolum intendit, & expreſſe decidit, ſcilicet, quod ibi in quocunque pacto ſit mentio nuptiarū, non ſufficit nubilis ætas, ſed oportet, quod matrimonium re ipſa contrahatur, ſecundum Bal-
25 dum ibi, vel ſecundum Salycet. quod conditio nuptiarū impletur per actum, & rem ipſam, non per habitum, & potentiam, ut patet ibi, *niſi ipſa nuptiarum accedat feſtivitas*, junctis verbis ſtatim ſequentibus, & non eſſe tempus inſpiciendum, in quo nuptiarum ætas, vel fœminis poſt 12. annum acceſſerit, vel maſculis poſt 14. annum completum, ſed ex quo vota nuptiarum re ipſa proceſſerint. Itaque non ſufficit habitus in prædicta ſpecie pacti ad matrimoniū contrahendum, & ſic ætas legitima, ſed quod vota nuptiarum re ipſa procedant. Ergo ſecutis re ipſa verbis de præſenti inter ſponſos ſolemniter verum matrimonium facientibus, indubium eſt, pactum adimpleri, & ſic habemus intentum, & quod ita interpretandus & intelligendus ſit textus ille, non vero quod requiratur copula, ſeu traductio ad domum, prætequā quod ex ejus litera patet, probatur ex deciſione dictæ leg. *non fine, C. de bon. quæ lib.* ubi probat text. quod propoſito tractatu de dotali prædio, idem jus tam de uxore, quam de ſponſa obſervandum eſt, ſed & eadem noſtra ſententia probatur quoq; *ex d. l. 5. tit. 16. partit. 6. ibi, deue ſacar los moços luego de ſu guarda*, ubi probatur, matrem tranſeuntem ad 2. vota ſtatim ipſo jure amittere tutelam, vel curam legitimam filiorum, & ex text. *in auth. ut ſine prohib. matr.* ibi, *mox tamē*, ut ſecundas contraxerit nuptias, repente expelli à tutela, *& in auth. de nupt §. ſive autem tutelam, collatio. 4. & ibi Ang. in gl. fin.* Et hæc eſt magis communis opinio, ut reſolvimus *ſupr. c. præcedenti, n. 88.* & Anton. Gomez. *in l. 14. Taur. n. 11. verſ. item adde.*

26 Superiora omnia, † quæ habent, quod mater per tranſitum ad ſecundas nuptias amittat tutelam filiorum, nedum procedunt in tutela, vel cura legitima: ſed etiam in teſtamentaria, cum in utraque militet eadem ratio, ne ſcilicet fiat præjudicium filiis, eorumque bonis ſecundum opinionem Joann. & Azon. relatam per gloſſ. ult. *in l. omnem 6. C. ad Senatuſconſult. Tertul. ibi, ſed Joan. & Alb. contra, &c. quam ibi ſequuntur Cyn. Bar. & Bald.* & dicit communem Corne. ibidem, tamq; tenent communiter Dd. ſecundum Boer. *deciſ. 124. num. 12.* & magis communiter Dd. *ſecundum Carol. Ruyn. conſi. 87. num. 2. volum. 5.* qui *num. 4.* dicit, prædictam gloſſam eſſe communiter approbatam, & eſt etiam magis communis ſecundum eundem Boer. *deciſ. 266. nu. 4.* dicit etiam communem, & tenendam in judicando & conſulendo plures allegans Anton. Gom. *in l. 14. Taur. num. 11. in verſ. item adde*, eſt communis ſecundum Tellum Fernandez *in l. 60. Taur. num. 30. & 31. ſequitur eam Gregorius Lopez in d. l. 5. en gloſſ. ſacar los moços*, & eſt magis communis ſecundum Bæc. *de decimis tutor. cap. 4. num. 51.* qui alios citat, & ampliat, ex Guid. Pap. *deciſ. 529.* etiamſi teſtator dixerit, quod ſit tutrix per totam vitam, ſequitur eum aliis Caſſaneus *in conſuet. Burgund. Rubric. 6. §. 8. in prin.*
num. 6. cujus rei eam aſſignat in gloſſa præfata † rationē, 17
quod in teſtamento ſecundum hæc jura dari non poteſt mater tutrix, *ut in l. mater, ff. de teſtam. tut. niſi in caſu l. fin. ff. de tutel.* nempe à Principe filiorum tutelam poſtulans, quam rationem gloſſæ Salycet. ibi declarat, dicens, quod voluit ſic arguere, Mater jure iſto non poterat dari tutrix in teſtamento, ſed confirmabatur per judicem, & erat dativa. potius vero ceſſabat tutela per tranſitum ad ſecunda vota, ſicut ceſſabat & legitima. Verum hanc gl. intelligentiam improbat ex duobus Carol Ruyn. *d. conſ. 87. nu. 4. volum. 5.* ubi aliam aſſignat, dicens, gloſſam hoc voluiſſe dicere in ſua ratione, nempe quod ideo tutela matris finiebatur ipſo jure per tranſitum ad ſecunda vota, quia mater non poterat iſto jure dari tutrix in teſtamento, quaſi dicat, quod ab illo jure tantum hodie ſit receſſum durante matris viduitate, & quod remanet ſalvum, poſtquam deſinit eſſe vidua, quia jure cautum non reperitur, quod poſt ſecundas nuptias à jure antiquo recedatur, & propterea, dum gloſſa dicit, quod iſto jure non poterat mater dari tutrix in teſtamento, ſenſit, quod etiam dictum jus duret adhuc in caſibus, in quibus ab illo non eſt receſſum expreſſe, prout ab eo non invenitur receſſum poſt contractum ſecundum matrimonium: & hoc modo exponenda atque intelligenda eſt ratio prædictæ gloſſ. & ſi ipſa id ita non aperiat. Utcunque ſit, ejus opinio in quantum remanet cum ſententia Joan. & Azon. veriſſima eſt, atque communis, & tenenda, ſcil. quod mater tutrix filiorum teſtamentaria per tranſitum ad ſecunda vota amittit tutelam præfatam teſtamentariam,

Cautela tamen eſt ad hoc, † quod mater, quæ tranſit 18
ad ſecundas nuptias, poſſit hoc non obſtante retinere tutelam filiorum, nempe, ut porrigat preces Principi, ut concedat ſibi, ut tutelam filiorum poſſit retinere, hoc namque princeps facere poteſt, *ſecundum Carol. Ruyn. conſ. 125. eſt primo videndum, in princip. lib. 5. quem refert & ſequitur Ant. Pingius de tutor. & curat. q. fin. n. 30.*

Procedit † etiam deciſio noſtræ *l. Regiæ. & d. auth. ſa-* 19
cramentum, quæ habet, ut mater per tranſitum ad ſecundas nuptias amittat tutelam filiorum, in matre luxurioſe vivente, licet non tranſierit ad ſecundas nuptias, ea enim ita amittit tutelam filiorum, ac ſi ſecundas contraxiſſet nuptias, *l. fin. C. quando mul. tut. offic. fung. poſſ. ibi, ſed pudicitiam ſuam intactam conſervet, ita tenet gl. in d. auth. ſacramentum, verbo, à tutela, quam ibi ſequuntur Bart. Salycet. & communiter Dd. idem Bart. in l. ſi quis ſub conditione. n. 26. ff. de teſtam. tut. Palat. Rub. in repetitione rubricæ de donat. inter vir. & uxor. §. 67. n. 16 Greg. Lop. in l. 4. in gl. madre, ibi, item intellige, titu. 16. partita. 6. Aviles in proœmio c. prat. n. 41. Caſſaneus in conſuet. Burg. rubr. 6. §. 8. in pr. n. 3.* eſt communis, *ſecundū Anton. Gom. in l. 14. Taur. nu. 13.* ubi alios allegat, & aliis argumentis comprobat & citat, *l. expreſſam 9. titu. 16. part. 6. ibi. ſolo que ſea buena muger, e de recado* ſequitur Andr. Gail. *in pract. obſerv. lib. 2. obſerv. 98. n. 16.* eſt communis etiam, & lege Luſitaniæ probata, *ſecundū Molin. Theolog. de juſti-*

tia & jure, ſecundo tractatu, diſputatione 220. colum. 1358. ibi, an vero.

20 Nunc vero diſſerendum eſt, † ad quoa redeat tutela, vel cura matris tranſeuntis ad ſecundas nuptias, vel luxurioſe viventis? Et ad dativum redire adinſtar ejus, qui in locum ſuſpecti, vel remoti datur, *argum. d. l. ſi quis ſub conditione, ff. de teſtam. tutel.* tenuit gloſ. ultima *in d. auth. ſacramentum, C. quando mulier tutor. officio fung. poſſ.* præcipue cum ipſa mater tranſiens ad ſecundas nuptias debeat petere tutorem filiis, *ut in auth. de nupt. §. ſi autem tutelam, collatione 4. & in l. omnem, C. ad Tertull.* ſitque In arbitrio judicis eum dare, quem mater nominaverit, debeatq; dare, quem magis pupillis expedire judicaverit, *ut ſupra alio capite reſolvimus.* Hanc upinionem gl. *d. auth. ſacramentum,* ſequuntur Cyn. Alber. Ioan. Faber, & Angel. *in d. auth. matri & avia, C. eodem tit.* eſtq; communis, *ſecundum Alber. ibid. in verſ. expeditis quaſtionib. prout eum ad hoc refert Greg. Lopez. in d. l. 5. in gloſſ. al mas cercano, tit. 16. part. 6.*

21 Sed † contra hanc opinionem facit regula communis, & vera, quæ babet in hac materia, quod donec reperiatur legitimus, non pervenitur ad dativum, *ut in l. ſi tutor reipublica. §. 1. ff. de tutel. & rat. diſtr. & in l. non ſolum, §. ſi libertus, ff. de excuſa. tutor.* & patet ex ordine rit. ff. de inſtit.

Quæſtio eſt difficilis, & cum ſemel olim contigiſſet pro tutela filiæ Bernandini Comitis Marciana, fuit commiſſa Bononiæ quatuor Doctoribus, nempe Ricard. de Malumbre, Jacob. de Beluiſo, Jacob. Butrigario, & Raynerio de Forlivio, qui fuerunt diſcordea, duo u. tenuerunt, quod loaua erat tutori dativo, cum gl *ubi ſupr.* alii vero, quod legitimo, *ut refert Bar. in d. auth. ſacramentum, & in d. l. ſi ſub conditione, n. 27.* ubi his opinionibus omiſſis, ipſe in hunc modum diſtinguit, ſcil.

Primo, quod ſi mater nunquam aſſumſit tutelam, ſed vadit ad judicem, & dicit, *nolo eſſe tutrix, & peto tutorem dari filio meo,* & tunc non eſt dubium, quod defertur tutela legitimo, *ex l. 2. ff. qui pet. tut.*

Secundo, quando mater aſſumſit tutelam, & poſtea deſiit eſſe tutrix, vadens ad judicem, dicens, *ego intendo tranſire ad ſecunda vota, detis tutorem filio meo,* & tunc eſt locus tutori dativo, & in hac ſpecie loquitur gl. ultima, *d. auth. ſacramentum.*

Tertio, quando mater non curaret de judice, nec de filiis, ſed ſimpliciter ad ſecunda vota tranſivit, tunc ipſo jure, per legem, non vero per judicem deſinit eſſe tutrix, *ut in d. authen. ſacramentum,* & tunc devenitur ad legitimum tutorem, non vero ad dativum, *ut in d. l. ſi quis ſub conditione,* hanc diſtinctionem Bartoli ſequuntur *in dict. auth. ſacramentum,* Baldua *columna 1.* Salycet. *2. & 3. colu.* & eos referens Anton. Gomez. *in l. 14. Tauri, num. 12.* & Paulus de Caſtr. *conſi. 127. ex capite, num. 2.* & Villalob. *in ſuo arario commun. opin. lit. T. nu. 133.* Et hæc opinio eſt etiam communis ſecundum Greg. Lopez. *in d. l. 5. in gl. al mas cercano, ad medium, ibi, non videtur recedendum ab opinione Bart.* quæ etiam eſt communis. Eandē quoque communem dicit Hieron. Gabr. qui eam ſequitur, *conſi. 27. n. 2. ubi citat Ruin. conſ. 125. vol. 5. & Bero. q. 66. eandem ſequitur Anton. Piagius de tutoribus & curatorib. q. 9. n. 9.* ubi *n. 10.* ait, quod deficiente legitimo tutore, ſervanda eſt diſtinctio ſupra poſita, quoad teſtamentarios tutores, de qua ſupra egimua, *c. 3. in verſ. rurſus obſervandum erit,* & hæc de jure communi.

Jure autem noſtro Regio per *d. l. 5. tit. 16. partita 6.* vidatur reprobata opinio gloſſ. *in d. auth. ſacramentum,* & ſic probata opinio Alberic. Jacob. Butrig. & Rayneeü, nempe, quod in prædicts ſpecie non ſit locus tutelæ dativæ, ſed legitimæ indiſtincte. Inquit namque lex Regia, *Caſando la madre, de mientra que ſus hiios tuuieſſe en guarda ſegun diximos en la ley anta deſta, El iuez del lugar do acaeſciera, deue ſacar los moços luego de ſu guarda, e de ſu poder, a dar los a alguno de ſus parientes de los moços al mas cercano que ouiere que ſea ome bueno, e ſin ſoſpecha, &c.* Ecce legem indiſtincte decidentem, quod tranſeunte matre tutrice filiorum ad ſecundas nuptias, tutela debet dari legitimo, boc eſt, conſanguineo propinquiori pupillorum. Ergo cum ipſa lex non diſtinguat, nec nos diſtinguere debemus, *juxta jura vulgaria.*

Sed re maturius conſiderata videtur, quod hæc noſtra lex Regia ſolum loquatur in tertio caſu diſtinctionis Bartoli, nempe, quando mulier, hoc eſt, mater nupſit, ſecundo ſimpliciter non adeundo judicem, quis non exprimit illum caſum, ubi prius petiit tutorem ordinari, *ut in d. aut. de nuptiis, §. ſi autem tutelam.* Imo ex prædictis verbis patet, quod loquitur de ea matre, quæ non dato tutore filiis tranſit ad ſecunda vota, dum dicit, *de mientra que tuuieſſe ſus hiios en guarda.*

Quando vero mater, antequam tranſiret ad ſecundas nuptias, ivit ad judicem, & petiit tutorem filio ſuo dari, habet locum ratio, quæ ponitur *in d. l. ſi quis ſub conditione, & in l. 3. §. quaris poteſt ff. de legit. tutor.* & ſic eſt locus dativo. Cum enim factum judicia duret in hac ſpecie in tutela removenda, in eaq; durent reliquiæ prioris tutelæ, & non deſinit mater tali caſu ipſo jure eſſe tutrix, antequam tutor alius detur, merito, ut quamdiu ipſa eſt tutrix, non ſit locus legitimo, neq; poſtea, quia iſte, qui datur à judice, ſubrogatur loco matris, quæ alios legitimos excludit, & ſic cum ſubrogatus in hoc caſu aſſumat naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur, *ut latius declarat Salyc. in d. aut. ſacramentum.* Videtur, quod debeat limitari d. l. Regia, cum ipſa non loquatur in hac ſpecie, ſed in priori, nempe, quando mater tutrix filiorum ſimpliciter non petito tutore, nec judice ſuper hoc adito, tranſivit ad ſecundaa nuptiaa, quo caſu cum ipſo jure ſtatim amittat tutelam, merito, ut ad legitimos deferatur, hoc eſt, ad proximiorem idoneum, ut in ipſa l. Regia cavetur, & diſponitur: ſecus vero, quando mater ivit ad judicem, & dixit, ſe intendere ad ſecundaa nuptias tranſire, adeoque petit tutorem filiis ſuis dari, qui caſus à noſtra l. Regia omittitur, vel ſaltem in eo expreſſe non loquitur, ideo remanere debet ſub diſpoſitione juris communia, nempe, ut ſit locus tutelæ dativæ, non vero legitimæ, juxta opinionem gl. & Bart. in hoc convenientium communiter approbatam. Ita noſtram l. Regiam intelligendam & limitandam eſſe cenſet Grego. Lopez. *ibidem, in gl. al mas cercano.* quam etiam l. Regiam juxta prædictam Bartoli diſtinctionem dicit eſſe intelligendā Villalob. *ubi ſupr.* cum Gregor. Lopez, quem ſequitur. Et recte iudicio meo.

Superiora † omnia dicta de matre tutrice filiorum, quod per tranſitum ad ſecundaa nuptias perdat tutelam, limitanda ſunt, ut non procedant in patre legitimo administratore filiorum. Is enim, licet aliud contrahat matrimonium, non tamen amittit prædictam adminiſtrationem legitimam, quia in eo ceſſat ratio prohibitionis, quæ in matre adeſt, & militat. Animus enim viri præſumitur conſtantior & firmior, & non ſubiicitur fœminę, ſicut ipſa ſubiicitur viro. Hanc opinionem probat text. *in l. generaliter, ad fin. C. de ſecundis nuptiis, ibi, negotia vero liberorum patri utiliter adminiſtrare concedimus,* quem textum ad hoc reputat ſing. Angel. *in auth. de non eligendis ſecundo nuben. §. quia vero, collatione 9.* Secundo hoc idem probat per *l. ultimam, C. de bon. mater.* ubi pater legitimus adminiſtrator filii per tranſitum ad ſecunda vota non amittit uſumfructum bonorum, quem habet in bonia filiorum: ergo per conſequens nec legitimam adminiſtrationem. Tertio idem probatur ex text. *in auth. de nuptiis, §. ſi vero ſpectet, in verſic. nam ſic, & ille filios habens, coll. 4.* Et in terminis, quod non perdat tutelam, vel legitimam adminiſtrationem, tenet Joannea de 22

Imo.

Digitized by Google

Imo. *in l. ex facta, ff. de vulg. & pupill. ſubſt. & Phil. Corn. in l. jubemus, num. 4. Fulgoſ. num. 6. C. ad Trebell. Boer. deciſ. 266. num. 2. Anton. Gomez in l. 14. Tauri num. 15.* & plures referens Arias Pinellus *in l. fin. num. 15. de bon. matern,* ſequitur alios referens. Baec. *de decim. tutorum c. 4. n. 51.* vbi pro ea allegat *l. 4. tit. 7. lib. 3. fori,* & ita eſt tenendum, tametſi Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. 6. §. 8. n. 8. in princ.* ſimpliciter dicat, quod de jure pater perdit tutelam filij per tranſitum ad ſecunda vota, ſicut mater: hoc enim nec vetum eſt, nec ipſe ibi hoc probat aliquo juris fundamento.

Quin imo licet mulieri † luxurioſè viventi fieri poſ-
23 ſit interdictio bonorum per judicem, tanquam prodigæ, quia ſicut prodiga eſt ſui corporis, ita etiam præſumitur eſſe rerum, *l. & mulieri, ff. de curat. furioſ. & ibi gl. & communiter Dd.* & declarat hanc Anton. Gomez. *in d. l. 14. Tauri num. 13. in verſic.* Et quod magis eſt: & refert alios idem tenentes Arias Pinellus *in l. fin. n. 20. C. de bon. mater.* in maſculo tamen hoc locum non habet, quia licet is luxurioſè vivat, non tamen ex hoc fit ſibi interdictio bonorum, quia ſexus muliebris & debilior & fragilior. Vnde cum illo vitio & improba vita præſumitur, quod magis prodigaliter effundet bona ſua; maſculus verò conſtantior & fortior eſt, & in eo non tan-
24 tùm ardet † ſtimulus & concupiſcentia carnis. Ita tenet originaliter Specul. *in tit. de actor. colum. 5. in verſic. ſed vtrum maſculo, n. 12. & ibi Ioan. Andr. in addit.* eſtque communis opinio vera & tenenda, *vt conſtat ex Ant. Gomez. vbi ſup. n. 14.* vbi eam defendit ab impugnationibus Baldi & aliorum tenentium contrarium. Eandem priorem ſententiam in maſculo luxurioſè vivente, vt nõ fiat ei interdictio bonorum ſuorum, magis communem appellat Arias Pinell. *vbi ſup. n. 24.*

25 Hæc † tamen magis communis ſententia vera eſt, & procedit in bonis propriis ipſius maſculi, ſecus reſpectu bonorum filiorum, quorum pater eſt legitimus adminiſtrator, quia in his propter luxurioſam & inhoneſtam vitam, & malos mores, aufertur ſibi adminiſtratio bonorum filij, non verò propriorum bonorum. Ita probat text. *in l. fin. §. minores, C. de ſent. paſſ. ibi, nam ſi patria poteſtate ad corrumpendi atq; effundendi patrimonij licentiam abuteretur, vt furioſo ac dementi, item prodigo, libidinum, omniumq; vitiorum ſervo, non eſt eorum pecunia committenda: & ibi notant Dd. & tenet Anton. Gomez. in dicta lege 14. Tauri, numero 14. ibi, nec abſtat textus, &c.*

26 Illa † tamen quæſtio in propoſito non minimam difficultatem habere videtur; *an ſi mater, quæ fuit expulſa à tutela filiorum ſuorum, propter tranſitum ad ſecunda vota, viduetur, poſſit reaſſumere tutelam filiorum?* In qua reperio duas opiniones contrarias, ſive diverſas.

Prima eſt Speculat. *in tit. de tutel. §. nunc videndum, in verſ. quid ſi mater. num. 7.* dicentis: quod ſi res eſt integra, & pueri nullum habent tutorem, vel habere poſſunt, tunc admittatur: ſecus ſi alium tutorem legitimum habent, vel habere poſſunt: quem ſequuntur Angel. *in auth. matri & avia, C. quando mul. tut. offic. fungi poſſ. & Io. Faber in auth. ſacramentum, eiuſd. tituli. & Alex. in addit. ad Bart. in l. ſciant, C. ad Tertull. ſequitur Marant. in repetit. l. 15. poteſt, n. 253. de acquir. hered.*

Contrariam tamen ſententiam, & ſic ſecundam, imò quod huiuſmodi mater in præmiſſa ſpecie poſt mortem ſecundi viri, tutelam reaſſumere non poſſit, tenet Petr. quem ſequitur Cynus *in d. auth. matri & avia, num. 8. & vlt. quæſtione,* quia cum ſuſpecta abierit à tutela filiorum, adhuc durat ſecundum ipſos ipſa ſuſpicionis cauſa, propter ſobolem ex ſecundo viro ſuſceptam, quam veriſimile eſt, prædiligere, & in craſtinum poterit ad alia convolare vota. In eadem namq; ſpecie delicti ſemel malus, ſemper præſumitur eſſe malus, *l. ſicut, §. fin. ff. de accuſat. in reg. ſemel malus, de reg. iur. in 6.* iuxta eius communem ſenſum & intellectum. Hanc etiam opinionem ſequitur Hypp. de Marſil. *in l. etiam ſi redditus, verſ. patet etiam hoc, n. 6. ff. de quaſt. & Maſuerius in ſua praxi tit. de tut. in verſ. item ſi mater habens tutelam.* Et ita fuit deciſum per Dominos Cameræ Imperialis, *ſecundum Mynſing. ſingul. obſerv. cent. 3. obſervatione 83. numero 2.* vbi addit contra Baldum, *in d. auth. ſacramentum.* quod ſi mater depoſuerit tutelam, quia ſit nuptura, ſi tamen non nubat, poſſit tutelam recuperare, *ſecundum Salycet.* cuius opinio velut æquior eſt ſequenda, vt affirmat ibidem Mynſing.

Has duas opiniones concordabat Raymundus, dicens, priorem procedere, quando mater non habet liberos ex ſecundo viro: ſecundam vero, quando filios ex eo habet: ſed hanc concordiam meritò improbat Salyca *in dict. authent. ſacramentum, num. 5. in verſic. quarò etiam ab extra.*

Quid ergò tenendum? Reſolvo opinionem Specul. eſſe veram & tenendam, dum vult, matrem admitti in ſubſidium, vbi pupillus alium non habet tutorem, nec habere poteſt, vt probant leges ab eo allegatæ: & ſic intelligendo ipſum non contradicit Petro, ſed potius limitat illum: Id namque, quod Petrus dicit, nempe, *matrem nunquam admitti,* intelligi debet, niſi in ſubſidiũ, hoc eſt, cum alium tutorem idoneum habere non poſſit, quod rarò evenict. Ita concordat has duas opiniones & benè Salyc. *vbi ſupra.* Quare potius ſunt diverſæ, quam contrariæ, & ipſum ſequitur Boer. *deciſ. 266. col. fi. verſ. quare alio modo,* concludens matrem, quæ per tranſitum ad ſecunda vota tutelam perdiderat liberorum primi matrimonij, reſumere eam poſſe in ſubſidium, ſi alium idoneum tutorem non habent, vel habere non poſſunt, ſimul cum tutela liberorum ſecundi matrimonij. Et ad declarationem prædictam Salyc. *vbi ſupr.* in hoc paſſu lectorem remittit Greg. Lopez *in d. l. 5. in gloſſ. ſacar los moços, in verſic. quid autem ſi mater,* & ſic eam probare videtur, & ad Boerium, *vbi ſupr.* idem facit Baec. *de decim. tut. cap. 4. ſub numer. 52. ibi, & an recuperare poſſit, &c.*

Tunc autem ſecundum Boerium, † vbi ſupra, pupil- 27
li non haberent, nec habere poſſent tutorem idoneum, quando non haberent legitimos (niſi ſuſpectos, quamvis judicio Salyceti, *vbi ſupr.* Speculat. ſumit generaliter, nec curat, ſit dativus, vel legitimus) ſecus vero erit, ſi alii eſſent contutores teſtamentarii, quia tunc potius tutela rediret ad eos, ſi eſſent ſufficientes, quam ad matrem, nec alios legitimos: Cum enim adſunt alii tutores teſtamentarii, mater tranſiens ad ſecunda vota non tenetur petere alium ſubrogari, ſed ſolum judici notum facere, ſe velle ad ſecunda tranſire vota, & renuntiare tutelæ, ac reddere rationem adminiſtrationis contutori, *ve inquit Baldus conſilio 489 punctus quæſtionis, volumine 4. Decius conſilio 246. requiſitus ab illuſtri gubernatore, in fin. num. 7.* Quinimo iſto caſu, quando mater eſt data tutrix in teſtamento cum aliis, quamvis perdat tutelam per tranſitum ad ſecunda vota, alii contutores remanentes adminiſtrare poſſunt, etiam matre non petente, ſi ſufficientes ſunt, *ſecundum Dd. prællegatos,* quos & alios ad hoc refert & ſequitur Boer. *vbi ſupra ad fin. deciſionis.*

Sequitur in litera noſtræ legis quintæ: † *E quo no ſea* 28
de aquellas aquien defienden las leyes deſte nueſtro libro que no lo pueda ſer: Scilic. *l. 4. eod. titul. 16. part. 6.* vbi late de eis agemus.

Ibi: † *Y ſi el iuez hallare que alguna caſa deve dar la ma-* 29
dre a los moços por razon de ſus bienes que tuva en guarda, a per otra manera qualquier fincan porende obligados tambien los bienes de ella, como las de aquel que caſe con ella. De bonis ipſius matris idẽ probat *l. 23. in verſ. e aun decimos, & ibi Greg. Lopez. in gloſſ. de los guardadores, & l. 26. tit. 13.*

partit. 5. in verſ. Eſſo miſmo decimos: De bonis ſecundi mariti eſt etiam expreſſa *d. l. 26. in d. verſ. ibi: E aun de los, de aquel con quien, caſa faſta que aya guardador o que les den cuenta e recaudo de lo ſayo*, & jure communi idem cavetur *in l. 2. C. quando mul. tut. officio fung. poſſit, & in l. ſi mater, C. in quib. cauſſ. pign. tacit. contrah.* & ibi dicunt, cavendum eſſe marito contrahenti matrimonium cum vidua habente filios prioris matrimonii, & Gregor. Lopez. *in d. l. 26. in gloſſ. Los de aquel.* quas leges citat etiam ad idem D. Spino *in ſuo Specul. Teſtament. gl. 29. n. 70.* & jure communi hoc etiam probat Neguſant. *de pignor. 2. part. 4. anm. 19. cum ſequentib. & Marant. de ordin. judic. 6. part. ultimo actu. num. 53.* & declarat Bolognin. *in d. l. ſi mater, in primis interpretat. & Beer. in conſued. Bituricenſ. tit. de jure perſon. § fin. column. 2. & in deciſ. Burdegal. 200. num. 2. quos refert Baec. de decim. tut. cap. 4. n. 55.*
30 *& Anton. Piag. de tut. & curat. quaſt. ult. num. 29.* † hoc tamen tunc locum habet, quando mater adminiſtravit bona filiorum tanquam eorum tutrix, ſecus alias, *ſecundum Bologain. ubi ſupr. & Boer. quos ad hoc refert & ſequitur Baec. de decim. tat. c. 7. ſub n. 16. colum. 2. illius n. 1.*

SUMMARIA.

1 *Servus relictus tutor in teſtamento à domino filiorum ſuorum, licet antea non fuerit manumiſſus, liber ex hoc efficitur, ſi fuerit major 25. annorum, quod ſi minor fuerit, licet remanent liber, non tamen erit tutor, donec ſit ætatis 25. annorum, ſervus autem alienus relictus tutor filiorum, nec liber, nec tutor erit: tutor à patre relictus debet nominatim deſignari, alias ſi duo nominati ſint ejuſdem nominis, ita ut dignoſci non poſſit, de quo ſenſit teſtator, nullus erit tutor.*

2 *Servo proprio tutore relicto, an ſit libertas directa, quæ ei competit, an fideicommiſſaria; reſolvitur, quod directa, agiturq; late de intellectu tex. in l. ſi hereditas, §. fin. verſ. quid enim intereſt, ff. de teſtamen. tut. contrarium probantis.*

3 *Minor 25. annorum relictus tutor in teſtamento, licet interim non poſſit tutelam exercere, completa tamen ætate legitima erit tutor, interim tamen alius tutor à judice dari debet, idemq; ſervandum eſt in ſervo minore 25. annorum, relicto tutore à domino filiis ſuis in teſtamento, ut in n. 4.*

5 *Servus alienus tutor pure dari non poteſt, ſecus ſub conditione, cum liber erit, & quomodo hoc intelligatur, n. 6.*

7 *Tutor nominatus non erit tutor, ubi duo ſunt ejuſdem nominis, & neſcitur, de quo ſenſerit teſtator, quod procedit etiam in eo, qui aliquo futuro eventu veniret certificandus, ut in n. 8. limitatur tamen in tutore, vel curatore incerto à teſtatore relicto, & à matre conſcia voluntatis teſtatoris declarato, hic enim omnino confirmandus eſt, ut in nu. 9. limitat. & 2. niſi conjecturis appareat, de quo teſtator ſenſerit, ut in nu. 10. Sed cui incumbat onus probandi unum vel aliud, agitur num. 11. cum ſeqq.*

12 *Pluralitas nominum non præſumitur, diſtinguitur n. 13. ſed n. 14. refertur quadam concordia, & num. 15. altera ipſaque improbantur; vera reſolutio eſt, quod quando conſtat, plures ejuſdem nominis reperiri, tunc probari debet identitas perſonarum: ſi vero non conſtat, quod alii ſic appellentur, tunc in dubio ex nominis conformitate præſumitur corporum identitas, & alleganti pluralitatem incumbit onus id probandi, ut in num. 16. & hæc diſtinctio ſervari quoq; debet in nominatione incerta tutoris, ut in num. 17.*

CAPUT X.

De ſervo à domino tutore relicto filiorum ſuorum, & de tutore certo in teſtamento nominando.

1 SERVUS † relictus à domino in teſtamento filiorum ſuorum, licet antea non fuerit manumiſſus, liber ex hoc efficitur, ſi fuerit major 25. annorum, quod ſi minor fuerit, licet remaneat liber, non tamen erit tutor, quouſque ſit ætatis ſupradictæ 25. annorum. Servus autem alienus relictus tutor filiorum, nec liber, nec tutor erit. Tutor autem à patre filiorum relictus, debet nominatim deſignari, ita ut poſſit certo ſciri, qualis ſit; alioquin ſi duo nominati ſint ejuſdem nominis, ita ut dignoſci non poſſit, de quo eorum ſenſerit teſtator, nullus eorum tutor erit. Ita decidit *l. 7. tit. 16. part. 6.* quam ad ſupradicta citat Molin. Theolog. *de juſt. & jur. in 2. tract. diſput. 221. in princ.*

In textu ibi, *Faze ſe libre*, concordat cum *l. quaro, § Lucius. ff. de teſtam. tut.* textus *in princip. Inſtit. qui teſtam. tut. dari poſſ. l. penult. §. cum igitur, C. de neceſſ. ſerv. hered. inſtit.* Unde hac ratione, quod remaneat liber, tutor eſſe poteſt, non quod tanquam ſervus ſit capax hujus officii, *ut in d. §. cum igitur, uti obſervarunt Anton. Piag. de tut. & cur. q. 3. n. 32. verſ. amplia,* ubi loquitur etiam ſervo relicto à domino tutore vel curatore.

Ex quibus juribus & aliis, nec non ex noſtra præfata d. l. Regia 7. jam clare patet, competere ſervo directam libertatem in ea ſpecie, tanquam in neceſſarium antecedens, *arg. l. illud, ff. de acquir. hered. & l. 2. ff. de juriſdict. omn. jud.* quaſi teſtator, qui directo & ipſo jure ſervum proprium tutorem fieri voluerit, etiam directam libertatem dediſſe videatur, ſine qua directa libertate tutela non poteſt competere, *l. in ſervili, C. eod. titu. & l. tutere. 7. & l. qui tutel. §. 1. ff. de teſtam. tut.* Hæc eſt ſententia Juſtiniani aperte probata *in d. princ. Inſtit. qui teſtam. tut. verſic. ſed ſciendum. & in l. quidam verſic. 1. C. de neceſſ. ſervis hered. inſtit.* & ante ipſum expreſſe idem voluit Paul. *in d. l. quaro, §. ult. ff. de teſtam. tut. verb. vindicare,* quod refertur ad directam *l. mater, §. non eſt dubitandum, verſ. neque, ff. ad Trebell. & verſ. ibi: liberum ab adita hereditate, & ſic diverſo, l. ſi legato, §. cum in teſtamento, & l. teſtamento manumiſſus, ff. de manumiſſ. teſtam. l. directis 10. C. de fideicommiſſ. lib. l. ſi nemo, ff. de regul. jur.* idemque ſenſit Papinianus *in dict. l. qui tutelam, §. 1. ibi, verbis fideicommiſſi à contrario ſenſa.*

Ulpianus tamen *in d. l. ſi hereditas 10. §. fin. verſ. quid enim intereſt, ff. de teſtament. tut.* hoc caſu cenſet, ſolam fideicommiſſariam, non vero directam libertatem competere, ut † ſic ſervus hujuſmodi, poſtquam ad libertatem perductus fuerit, tutor eſſe incipiat, *juxta tex. in d. l. qui tutela, §. 1.* idem expreſſius probarunt Impp. *in l. ſi non ſcripta, in princ. C. de fideicommiſſ. liber.* 2

Hæc antinomia JCtorum adeo ingens eſt, ut ingenue fateantur omnes, hæc jura prorſus contraria eſſe, præcipue Hottoman. & Cujacius *in d. princ.* quorum alter putat, ſententiam Juſtiniani veriorem, alter vero contrariam aliorum Imperatorum.

Sed ex variis ſolutionibus ad illa jura relatis per gloſſas, receptior eſt illa, quæ diſtinguit inter codicillos & teſtamentorum, *ſecundum Portium in d. princ. Inſtit. qui teſtam. tut. & ſequitur Æginarius*, quaſi ex Codicillis non ſic directa libertas vel tutela poſſit competere, ſicut ex teſtamento, ſed divinat hic intellectus. Ceteroa intellectus gloſſarum refellunt Dd.

Sed & alias ſolutiones novas & intellectus ad illa jura pro eorum concordia aſſignant, *Cujac. & Hottomann. ubi ſupr. & Coaanus lib. 2. cap. 4. num. 7. nec non & Emanuel Coſta, lib. 1. ſelect. c. 25. n. 3. 4. & 6.* quas omnes nuncupatim improbat Caldas Pereyra Luſit. *in repeti. l. ſi curatorem habens, ſuper illis verbis, ſine curatore conſtitutus, num. 109. col. 2. & 3. C. de integr. reſtit. minor.* qui tandem *in fin. illius nu.* inquit, nullam in tanta difficultate conciliationem afferri, quæ recte conveniat, & ideo maturius deliberandum & cogitandum relinquit.

Ego vero cenſeo, non eſſe vexandum intellectum ſuper hoc, ſed uno verbo concludo, atque reſolvo, quod

quod ſi Juriſconſulti antiqui, ſupra relati, varii atque contrarii in hoc fuerint quod libenter fateor (ſolent enim illi, ut cæteri homines contrarium opinari, & in diverſas inter ſe ſententias ire, & noviores antiquiores corrigere, ut paſſim videmus) nihilominus ſententia Juſtiniani decidentis, in præmiſſa noſtra ſpecie libertatem directam competere, hodie tenenda eſt, correcta contraria ceterorum Imperatorum, exiſtimantium contrarium, nempe fideicommiſſariam libertatem, non vero directam eſſe. Et ita tenet Salycet. Fulgoſ. Sylveſt. Aldobran. Balduinus, Æguinar. Hottoman. & Myuſinger. relati per Caldas, *ubi ſupra, ſub dict. num. 109. in verſiculo, adeo omnes gloſſa, ubi exiſtimantes cum gloſſ. &c.* ex quibus ſcribentibus receptius videtur, & omnino tenendum, prævalere in hac ſpecie directam libertatem, *teſte eodem Cald. ubi ſupra, ibi, & ita ex ſcribentibus.*

Neque obſtat, hoc jus non eſſe novum Juſtiniani cum prius illud introduxerit Paulus Juriſconſultus, ut conſtat ex dict. *leg. quæro, §. final. ff. de teſtam. tut. ſupra allega.* quoniam in hac requieſcit animus reſpondendo, quod Juſtinianus ultimus Juriſconſultus & Imperator atque legiſlator ſequutus eſt ſententiam Pauli contra judicium & ſententiam Vlpiani: Unde vere dici poteſt, eam correxiſſe Juſtinianum, approbando illam, quæ fuit Pauli: Jure quoque noſtro Regio ſententia Juſtiniani approbata eſt, *noſtra l. 7. tit. 16. parcit. 6.*

3 In text. † ibi, *Faſta que ſea de la edad ſobredicha*, Nota textum Regium pro ea ſana doctrina, quam ſupra, *cap. 7. num. 34. & 35.* adduximus & defendimus, ſcilicet quod mater minor 25. annorum relicta tutrix filiorum ſuorum à marito (vel alius adultus relictus etiam tutor teſtamentarius) licet interim non poſſit tutelam exercere, neque adminiſtrare, completa tamen ætate legitima, erit tutrix vel tutor, exercebitque officium ut talis tutrix vel tutor teſtamentarius: interim tamen alius tutor à judice dari debet; ne pupilli eorumque bona indefenſa & ſine tutore remaneant, *ut ibi etiam diximus.*

4 Ex quibus † eadem declaratio applicanda eſt ad hanc noſtram legem Regiam, nempe ut ſervo minore 25. annis relicto à domino tutore teſtamentario filiis ſuis, interim quod complet legitimam ætatem, & quo medio tempore tutor non eſt, ut in noſtra leg. Regia dari debet à judice alius tutor dativus, qui interim perſonas & bona pupillorum tueatur, curet & adminiſtret: ceſſabit tamen officium hoc dativi, ſtatim quod ſervus minor relictus tutor, ætatem 25. annorum compleverit, ut patet ex noſtra l. ibi, *Faſta que ſea de la edad ſobredicha*, ut ibidem in ſimili quæſtione matris probavimus.

5 In eadem † l. Regia, ibi, *Mas ſi dexaſſe ſiervo ageno, no valdria ni ſera guarda dellos*: Concordat cum *§. 1. Inſtitut. qui teſtament. tutor. dar. poſſunt*, ubi ita diſponitur, ſervus autem alienus pure inutiliter datur tutor, ſed ita, cum liber erit, utiliter datur.

Sed contra hanc deciſionem, imo, quod ſervus alienus pure tutor dari poſſit filiorum, utiliter facit, quia tunc tacite ſubintelligitur præfata conditio, cum liber erit, *ut in leg. ſi heredstas decimo §. ultimo verſiculo, quintimo ff. de teſtament. tutor.* ita ut per fideicommiſſum manumiſſus cenſeatur, & demum liber factus tutor eſſe incipit, *leg. 9. verſic. prim. C. de fideicommiſſ. libert. juncta; leg. qui tutelam, §. prim. ff. de teſtament. tutel.* Ergo neceſſario conſequitur dationem tuteli ſervi alieni, ſive pure, ſive expreſſa conditione, ſemper utilem futuram: ac proinde nullum caſum exſiſtere, in quo præfata differentia Juſtiniani *in dict. §. prim.* poſſit procedere: in qua difficultate cogitandum reliquit Sylveſt. ibi, *num. primo & tertio*, & tanquam hæc jura prorſus contraria ſint, ſententiam Ulpiani, ot veriorem probat Hottomannus *enuntiat: quarta.*

6 Sed † omiſſa divinatoria conciliatione Conani, *lib. 2. cap. 4. num. 9.* & alia Contii in notis *dict. §. 1.* aliter accipientis verb. *pure*, ibi aliter *dicto §. final.* verior interpretatio eſt gloſſ. 1. *dict. §. 1. & dict. §. ultimo, verſ. cum liber.* intelligentis, conditione non expreſſa inutilem eſſe tutelæ dationem, ut valeat eo modo, quo datur, ſcilicet *pure*, & conſiderato præſenti ſtatu, ut ſic ſervus ſtatim tutor eſſe incipiat: at vero expreſſa conditione, *cum liber erit*, utilis dicitur eo modo & tempore, quo datur, nempe in futurum impleta conditione, poſtquam ſervus fideicommiſſariam acceperit: Sic enim Juriſconſultus in *dict. leg. qui tutelam, §. 1. & §. ult.* & Juſtinianus, *in §. furioſus, qui teſtament. tut. dari poſſ.* fruſtra & inutiliter datum tutorem dicunt reſpectu temporis præſentis, cum tamen poſtea, ſequuto effectu idem tutor utilis efficiatur: quem intellectum & concordiam ſequitur Bartol. *in dict. §. final.* Alberic, *in dict. leg. ſi quis tutorem, in fine, eodem titulo*, Balduinus, Myuſingerus & Cujacius *in dict. principio*, concedens, hæc jura ſic intellecta non eſſe contraria, prout eos refert & ſequitur Caldas Pereyra *ubi ſupr. n. 110.* quibus fit, ut eodem modo, & juxta eandem diſtinctionem intelligenda ſit deciſio generalis noſtræ l. partitæ, quæ habet, quod ſervus alienus non poteſt relinqui tutor filiorum; quod ſi relinquatur, non erit tutor illorum, intelligendo hoc modo, ſcilicet, ut valeat eo modo, quo datur, nempe pure & conſiderato præſenti ſtatu, ut ſic ſervus ſtatim tutor eſſe incipiat, non enim ita erit: ſed tacite ſubintelligetur præfata conditio, *cum liber erit*, ita ut per fideicommiſſum manumiſſus cenſeatur, & demum liber factus, tutor eſſe incipiat, *ut in juribus ſupra allegatis*, ut ſic jura juribus concordentur, eo potiſſimum, cum leges Regiæ partitarum, ut plurimum in dubio non cenſeantur jus commune corrigere, ſed potius cum eo concordare.

7 In text. † ibi, *Caſi acaeſcieſſe que nombraſſe a uno por guardador, y oviesſe y otro que oviesſe el miſmo nombre, &c.* junctis finalibus verbis ejuſdem, *leg.* ibi, *Eſconce lo deve ſer ninguno dellos*: conſonat cum *l. duo ſunt Titii trigeſima, ff. de teſtament. tutel.* Periculoſum enim eſſet pupillo, ſi eſſet ei tutor ille, de quo pater non ſenſit, ut inquit gloſſ. ultim, *ibi. ſed dic ibi, in l. ſi quis à filio 32. §. final. ff. de legat. prim. & ibi Dd.*

8 Ampliatur † hæc deciſio, ut procedat etiam in eo, qui aliquo futuro eventu veniret certificandus, ſecundum Bartolum *in lege quidam, num. 4. ff. de rebus dub.* licet valeat legatum incerte factum, quo ad perſonam exinde certificandam, *ut notatur in leg. prima, ff. de legat. 2. Ioann. Faber in §. tutor autem, Inſtitut. de legat.* ſecus tamen eſt in noſtro caſu, adeo ut in eo declarationi alterius ſtari non debeat, *ſecundum Bald. in dict. leg. quidam*, utrumque refert & ſequitur Anton. Piagius *de tutor. & curator. quæſt. 3. num. 46.*

9 Limitanda † tamen eſt eadem deciſio, in tutore aut curatore incertu, à teſtatore relicto, & à matre conſcia voluntatis teſtatoris declarato, hic enim omnino confirmandus eſt, *ſecundum Philipp. Corneum conſilio 210. repetito divino numine, num. 2. libr. 3. & Anton. Piagi. d. quæſt. 3. num. 47.*

10 Limitari † etiam debet & ſecundo, niſi ex conjecturis appareat, de quo teſtator ſenſerit, ut puta propter amicitiam, quam habebat magis cum uno, quam cum alio: vel ſi adſint aliquæ conjecturæ, de quibus *in leg. ſi patronus plurium, §. final. ff. de legat. primo*, ubi ſi numerus nummorum legatus ſit, nec appareat, quales ſint legati, ante omnia ipſius patrisfamilias conſuetudo, deinde; regio, in qua verſatus eſt, exquirenda eſt, ſed & mens patrisfamilias & legatarii dignitas & caritas, neceſſitudo item earum, quæ præcedunt, vel quæ ſequuntur ſummarum ſcripta, ſunt expectanda: cujus textus argumento idem probat in noſtra ſpecie tutoris per

amici-

amicitiam, quam teſtator habebat, magis cum uno, quã cum alio, & propter alias conjecturas, *Barto. in dict. l. duo ſunt Titii, in verſiculo quæro, quomodo & Antonius Pia-gius ubi ſupra num. 48. voluit etiam Bartol. in dict. l. quidam, num. 4. ff de reb. dub. ibi quia tunc valeret, ſi conſtaret, de quo teſtator ſenſerit, ut in dicta leg. duo ſunt Titii*, Pro qua limitatione facit noſtra *l. Regia*, ibi, *ſi no pudieſſen ſaber ciertamente, qual dellos fuera ſu intencion que lo fueſſe*: Ergo cum conſtare non poſſit de mente teſtatoria, ſervanda eſt. Conſtare autem de mente proprie dicitur, quando per conjecturas de ea apparet. Alias enim, ſi verbis exprimeretur, vel clara ejus voluntas probaretur, jam non diceretur tantum de mente conſtare, ſed & de ejus expreſſa & manifeſta voluntate, & quod quando ſunt duo ejuſdem nominis, recurrendum ſit ad cõjecturas, pro ſpecificanda perſona, & in tali caſu, ſolet etiam plurimum valere probatio, quæ ſit per communẽ uſum loquendi, de qua tradit Baldus *in leg. de quibus, num. 233. columna penultima, ff. de legibus*, quem refert, & ſequitur Franciſcus Caleti. *in additione ad Patianum, de probat. 1. tom. c. 48. lit. X, folio 148.*

11 Sed cum † noſtra lex, ſeptima dicat, quod cum ſunt duo ejuſdem nominis, nullus debet eſſe tutor, *ſi non pudieſſen ſaber ciertamente qual dellos fuera ſu intencion que lo fuera*, inquirendum hic erit, cui incumbat in hac ſpecie onus probandi unum, vel aliud? Et videtur primo quod debet probari ab allegante, duo eſſe ejuſdem nominis.
12 Pluralitas † namque nominis non præſumitur, *Socinus. conſilio 28. viſis teſtamento, num. 7. volum. 3. & conſilio 40. num. 3. ejusdem voluminis* & in terminis noſtris cum Socin. ubi ſupra, ita tenet Greg. Lopez. *in dict. l. 7. in gl. omiſſe y otro*, inquit tamen poſtea ipſe Gregorius, videndũ, quod in hoc notat Abb. *in capitul. cum Ioannes, de fide inſtrum. & Decius conſil. 101. colum. 1. ad fin.* Quare pro perfecta hujus rei cognitione radicitus declarare oportet, an pluralitas nominum præſumatur, nec ne? ut hoc cognito perveniamus ad deciſionem noſtræ quæſtionis.

13 Et † pluralitatem nominum non præſumi conſtat ex Abb. *in dict. cap. cum Ioannes, num. 16. in verſic. ſed extra, gloſſa quæro, & Felin. in cap. auditis, ſub num. 27. in verſic. item in quantum, Abbas ſolemniter reaſſumit de præſcriptioni*, ubi refert Cardinalem, dicentem ſe obtinuiſſe in quo de reprobando inſtrumento agebatur, Nam licet teſtes, qui examinati dicebant ſe non interfuiſſe, vocarentur eiſdem nominibus, & cognominibus, quibus ſcripti in teſtamento vocabantur, tamen ſubjungit, hoc non ſufficere, niſi probetur amplius, ſcilicet, quod illi teſtes eſſent illæ, & eædẽ perſonæ, quæ fuerunt deſcriptæ. Potuerunt enim iſti teſtes, *ut inquit Abbas ubi ſupra*, ſibi mutare nomina, eſtque etiam poſſibile, quod tempore confecti inſtrumenti eſſent alii, qui vocarentur eiſdem nominibus, qui dicto inſtrumento intereſſe potuiſſent: idcirco non ſufficere probare identitatem nominis, & cognominis, niſi etiam probetur, quod tempore confecti inſtrumenti, iſti, qui nunc producuntur, vocabantur eo nomine, & quod tunc non erant alii, qui vocarentur illis nominibus. Idem ſequitur Alexander *conſil. 190. plura narrata, num. 33. verſic. 2. reſpondeo volum. 6. & Felin. in d. cap. cum Ioannes, column. 2. verſic. poſtea ſignanter dicis, & Decius conſil. 36. pro tenui facultate mea, ſub num. 4. verſic. nec obſtat, quod notarius, & conſil. 101. in verſic. bene facit, quod dominus, colum. 2. Iaſon. conſil. 13. videtur, volum. 22. verſic. item in dicto presbytero, volum. 3. Menoch. de arbitrar. jud. libro 2, cent. 2, caſu 105. num. 4. verſic. præterea, Petrus Follerius, conſil. 140. præſuppono num. 15. verſic. 2. libr. 1. inter conſilia criminalia diverſorum, quos pro hac parte citat Patianus de probation. libr. 1. cap. 48. num. 81. folio 147. & alios, Maſcard. de probat. 3. tomo concluſ. 1174. num. 28.*

Bald. autem *conſ. 70. cum apparet de condemnatione, vol. 4. inquit*, non eſſe neceſſe, ut articuletur de corporis identitate, quando non conſtat eſſe plures ejuſdem nominis, quoniam ubi eſt nominis conformitas, ibi præſumitur corporis identitas, niſi aliter probetur: quod idem notavit Alexander *conſilio 125. viſo proceſſu, num. 7. in verſiculo, confirmantur prædict. volum. 7.* ubi tradit, quod pluralitas nominis alicujus hominis, ultra quam appareat, non præſumitur, Idem tenet Paulus Caſtrenſ. *conſilio 60. pro evidentia ejus, column. ſecund. volum. 1.* ubi dicit, quod ſi oſtendatur unus, cui nominatio congruat, præſumitur eſſe illa, & quod nullus alius ſit, quam ille, niſi contrarium probetur: & Iaſ. *in l. eum qui, §. in popularibus, numero 15. verſic ſimiliter in nomine, ff. de jur. jurand*, ubi inquit, quod neque in nomine hominis, neque in nomine civitatis, neque in nomine villæ præſumitur pluralitas: & ante ipſum hoc tenuit Bartol. *in leg. ſi rem, numero prim. in verſic. nota ergo, ff. de rei vindic. & in leg. ſi quis ſervum, §. ſi inter duos, in fine, ff. de legat. 2. Anton. de Butrio in cap. 2. ſub num. 8. verſi. in quantum dixi nomen, de libell. oblat. Abbas conſil. 6. num. 12.* addens incumbere onus probandi dicenti, in aliqua cognatione vel deſcendentia plures ejuſdem nominis extitiſſe, cum in nomine hominis, & minime pluralitas præſumatur, & tenent alii plurimi, quos congerit Patianus *ubi ſupra num. 82.* & nonnullos Maſcard. *etiam ubi ſupra, numero 24. cum ſequentibus.*

Inter has † duas opiniones ſic diſſidentes Aretinus, *conſil. 103. in cauſſa & quæſtione, num. 3. in fine ſecundi dubii*, diſtinguit: aut quæritur de nominibus, quæ plerunq; ſunt in uſu, & tunc procedit opinio, pro qua conſuluit Decius *conſ. 13. num. 9.* & ſic prior ſupra poſita; aut quæritur de nominibus, quæ non ſolent frequentari, & tunc procedit, ſecunda opinio, quæ diſtinctio videtur etiam fuiſſe de mente Baldi, & cum ea tranſit Maſcard. *ubi ſupra num. 29.* Verum mihi non placet, cum ſimus in materia præſumtionis, & in dubio pluralitas nominis præſumi non debeat. 14

Alii † dicunt, quod prior opinio Cardinalis procedat in caſu valde arduo, prout eſt in reprobatione teſtamenti, & in ſalvando notarium à falſo, in quo probationes magis exactæ requiruntur ut ait Jaſon ſic reſpondendo ad Cardinal. *in conſil. 34. ad motiva, num. 19. verſic. & auctoritatem, volum. 1. & Felin. in dict. cap. auditis, ſub num. 27. verſic. conſidera utrum Cardinalis de præſcript. & iterum Iaſon conſil. 13. num. 23. verſic. quia reſpondetur. volum. 3. & Natta conſil. 97. volum. 1.* In criminalibus enim identitas non præſumitur, licet in civilibus præſumeretur, *ut ait Philip. Corneus conſil. 223. lit. B. volum. 3. & Aymon. Cravet. 4. conſilio 224. in cauſſa inquiſit. num. 2. & Foller. d. conſil. 140. num. 17. verſ. & ubi alias. vol. 1. Burſat. conſ. 116. ex actis n. 29. verſic. rurſusq; identitas, volu. 1.* 15

Hæc tamen opinio non videtur eſſe tuta, quoniam in caſu arduo, ubi de vita hominis agebatur, loquitur etiam Baldus, *ubi ſupra, dict. conſil. 70.* & tamen voluit, ut corporis identitas præſumeretur, ubi nominis conformitas reperitur, cujus opinionem ſequuntur plures ex ſupra relatis, & in cauſſa falſi, & de reprobando teſtamento, hanc eandem opinionem ſequutus eſt Gargiareus *inter conſilia criminalia conſil. 123. & ſi deducta, n. 25. verſic. ultim. non obſtat volum. 1. & conſil. 126. ſuaſus fui num. 102. verſic. ad quintum decimum, volum. 1.* quem refert & ſequitur improbans præcedentem opinionem aliorum Pacianus *ubi ſupra, num. 84. verſic. ſed iſta opinio non videtur eſſe bene tuta*, Quid tenendum?

Articulus † hic meo judicio ita eſt reſolvendus, quod, aut conſtat, plures ejuſdem nominis reperiri, & tunc procedit opinio Cardinal. & ſequacium: & ſic prima opinio, aut non conſtat, quod alii ſic appellentur, & tunc in dubio ex nominis conformitate præſumitur corporum identitas, & alleganti pluralitatem incumbit onus id pro- 16

id probandi. Ita diſtinguit reſpondendo ad Cardinal. Socinus *dict. conſilio 28. viſis teſtamento, num. 7. in verſic. ſed ad hoc reſpondetur, volu. 3. & Felin. in dict. c. cum Joannes, ſub num. 9. verſic. in quantum dominus Cardinalis, de fide inſtrument. & Natta conſilio 97. num. 15. volum. prim. Gargiar. dict. conſil. 123. num. 25. & dict. conſil. 126. num. 102. volum. 1.* ubi dicit hanc eſſe communem opinionem, *prout eum ad hoc refert Paci. ubi ſup. nu. 85.* ubi quod hæc ſententia receptior, & verior eſſe cenſetur, & procedit magis ſine dubio, quando nominatus in inſtrumento id habet, & producit, tunc enim adeſt ex hoc altera, & ſecunda præſumtio, quod ſit idem in eo contentus.

17 Hac † itaque reſolutione in genere ſic ſuppoſita, tanquam veriore, & receptiore, ſupereſt, ut eam obſervemus etiam in ſpecie noſtræ l. Regiæ, nempe, ut allegantis duos Titios, vel alios eſſe ejuſdem nominis, quando non conſtat, quod alii ſic appellentur, & ſic in dubio incumbat onus probandi, duos eſſe ejuſdem nominis: ſi autem conſtet plures eſſe ejuſdem nominis, & cognominis, non ſufficiat nominis conformitas, & identitas, niſi aliter probetur, actorem, ſcilicet, & ſic petentem tutelam eſſe contentum in eo teſtamento *per ſupra dicta.*

SUMMARIA.

1 Pater poteſt filio naturali herede inſtituto, vel extraneo patrem non habenti dare in teſtamento tutorem, quem (ſcilicet extraneum) heredem inſtituit, confirmari tamen debet per judicem antequam adminiſtrationem ſuſcipiat, & num. 3. & 4.

Tutor poteſt dari in teſtamento pure, vel ad tempus, vel ſub conditione, juxta voluntatem teſtatoris, ut in dict. num. 1. & num. 5.

2 Pater non poteſt dare tutorem in teſtamento filio ſuo ſpurio.

6 Judex tutorem dare non poteſt ad tempus, nec ſub conditione: & num. 7. de ratione differentiæ in hoc inter teſtatorem, & judicem: illudque de jure intelligitur de conditione, quæ ſit extra actum: ſecus de illa conditione, quæ tacite ineſt dationi tutelæ, veluti, ſi ſatisdederit, ut in num. 8.

9 Conditio, quæ tacite ineſt actui ſi exprimatur, nihil operatur & ſic non facit actum conditionalem.

10 Mater etiam poteſt tutorem filiis ſuis in teſtamento dare ad tempus, vel ſub conditione. Imo & extraneus cum minorem heredem inſtituit, & tutorem, vel curatorem ad tempus, vel ſub conditione eidem reliquerit.

CAPUT XI.

De tutore à patre filio naturali relicto, vel ab extraneo ei, quem heredem inſtituit.

1 PATER poteſt † filio naturali heredi inſtituto, vel extraneo patrem non habenti, dare in teſtamento tutorem, quem (ſcilicet extraneum) heredem inſtituit. Confirmari tamen debet per judicem, antequam adminiſtrationem ſuſcipiat: item tutor poteſt dari in teſtamento pure, vel ad tempus, vel ſub conditione juxta voluntatem teſtatoris, *ita decidit lex 8. titul. 16. part. 6.* quæ concordat, cum *l. naturali, ff. de confir. tut. & l. fin. C. eodem titul, Doct. Molin. Theolog. de Iuſtitia & Iur. Tract. 2, diſputatione 220, colum. 1356. verſic. filii etiam & in verſic. ſequenti.*

2 Spurio † tamen filio non poteſt tutor dari in teſtamento per patrem, *gloſſ. & ibi Bart, in l. 1. ff. de teſtam tut. gloſſ. 1. ſuper verb. parentibus, ibi, ſpurio nullo modo, cum nec filius dicatur, ſequitur idem Bartol. in l. 3. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. jur. & ibi, Ioan. Oroſc. num. 6. Greg. Lopez, in dict. l. 8. gloſſ. 1, ad fin.*

3 In textu † ibi, *Otroſi decimos que ſi algun home eſtableciere en ſu teſtamento, per ſu heredero a algun huerfano eſtranno que le puede dar guardador en aquel meſmo teſtamento.* Idem probat, *l. ſi patronus 4. ff. de confirm. tut.* ubi † ea aſſignatur ratio ſcilicet, quia non male diceretur ju- 4
dicium ejus ſequendum eſſe, qui & perſonam ejus, quem tutorem eſſe voluit, noverit & impuberem ita dilexit, ut eum heredem inſtituerit. Confirmari tamen debet hic tutor à judice, priuſquam ſe ingerat tutelæ, *ita gloſſ. verſ. ſequendum eſſe in dict. l. ſi patronus, & approbatur, in dict. l. 8.* ibi, *E eſte guardador a tal deue ſer confirmado del juez, ſegun diximos del otro, ſcilicet, del que fue dado por el padre a ſu hiio que ouo de barragana.*

In † textu, ibi, *Ea un deZimos, que los guardadores que* 5
ſon eſcriptos en los teſtamentos pueden ſer eſtablecidos ſimplemente e a tiempo cierto, o ſo condition ſegun que fuere ſu voluntad del faZedor del teſtamen, concordat cum, *§. ad certum tempus, Inſt. qui teſtam. tut. dare poſſ.* hoc autem intelligendum eſt de tutoribus datis in teſtamento, *ut in dictis juribus,* hi namq; ſub quacunq; conditione etiam extra actum dari poſſunt in teſtamento, Socin. Juni. conſideratis verbis, *num. 5. libr.* quem ad hoc refert & ſequitur Anton. Piagius *de tutor. & curator. q. 3. num. 43.*

Secus † eſt in tutore dato à judice, qui eum ad tem- 6
pus, nec ſub conditione dare poteſt, *l. muto. §. 1. ff. de tutel.* ibi inquit text. *ſub conditione à præſidibus provinciarum non poſſe dari tutorem, places, & ſi datus ſit nullius eſſe momenti dationem, & ibi Barto. gloſſ. & Dd. in verb. poſſe dari, in dicto §. ad certum, & ibi DD. Cardinal. Pariſ. conſil. 11. cum iſte infans, num. 7. lib. 2. Anton. Piagius dict. qu. 3. num. 42. verſic. limita.*

Ratio † eſt ſecundum Speculat. *in tit. de tut. & gene-* 7
raliter, nu. 14. & 15. quia datio tutoria eſt actus legitimus, qui non recipit diem, nec conditionem, *l. actus legitimus. ff. de reg. juris, ſequitur Greg. Lopez, in dict. l. 8. gl. fin.* hæc tamen ratio, licet in ſe vera ſit, non tamen tollit difficultatem, vel ſaltem aliam differentiæ Rationem requirit inter teſtatorem, & judicem, quare hic non poſſit tutorem dare, ad tempus, vel ſub conditione: ille vero, hoc eſt teſtator, poſſit, Et ideo Petrus & Cyn. quos refert, & ſequitur Bartolus, *in dict. l. muto, §. ad finem, num. prim.* eam aſſignat rationem differentiæ, quia factum teſtatoris in eo, quod deficit, poteſt ſuppleri per judicem: ſed factum judicis, non debet ſuppleri, niſi per judicem, ideoque injungitur ſibi, quod pure & perfecte det.

Hæc ratio ita explicatur: Cum enim teſtator dat tutorem, vel curatorem minori ad tempus, vel ſub conditione, non bene providet: Vnde tunc ſuccedit proviſio judicis, qui conditione nondum purificata de tutore, vel curatore providet, quamvis legitimum tutorem pupillus habeat. quia quamdiu teſtamentaria tutela ſperatur, legitima ceſſat, *l. ſi quis ſub conditione in principio, ff. de teſtamen. tutor. & in §. 1. Inſtit. de Attil. tutor,* ſicq; minor hoc caſu nunquam reperietur, ſine tutore vel curatore: At in eo, qui ſub conditione per judicem datur, ſecus eſt, quia pendente conditione, minor tutore, vel curatore carebit, quod minori valde damnoſum erit, cum alius ſibi non providetur, *ut cum Angel. in dict. §. ad certum, explicat Ant. Piag. de tut. & curat. d. q. 3, num. 43.*

Quod † autem prædiximus, tutorem vel curatorem à 8
judice dari non poſſe ſub conditione, intelligendum eſt, de conditione, quæ ſit extra actum, ſecus vero erit de conditione, quæ tacite ineſt dationi tutelæ, veluti eſt illa, ſi ſatiſdederit, *ut in l. muto, §. 1. ibi hanc autem adjectionem, quam præſides provinciarum faciunt, tutorem do ſi ſatiſdederit, non conditionem in ſe habere, ſed admonitionem: non aliter enim ei tutela committi, quam ſi ſatiſdederit, hoc eſt, non aliter ei gerere permittendum, quam ſi rem ſalvã fore caverit,* & ibi gl. *ver. ſub conditione,* ubi alia exempla refert, quam ibi ſequitur Bart. *ſtatim poſt n. 1. Dec. in c. ſignificaſti, n. 14. de elect. ſdẽ Dec. alios allegãs in d. l. act. legit. n. 8. & 9. An. Piag. d. q. 3. n. 41.* quia condit. quæ tacite

ineſt

ineſt actui, ſi exprimatur, nihil operatur, & ſic non facit
9 actum conditionalem, † *ſecundum Alexand. Dd. in l. qui liberos in princip. ff. de vulgar. & papil. l. 3 & ibi Dd. ff. de legat. 1.*

10 At quod † in teſtamento tutor vel curator dari poſſit ad tempus, vel ſub conditione, non ſolum procedit in patre, de quo præſumitur, quod benefaciat, & leo multum de eo confidit, ſed etiam in matre eadem ratione: imo & in extraneo. cum eum heredem inſtituit, & tutorem vel curatorem relinquit ex ratione *l. ſi patronus, 4. ff de confirmand. tut.* & ita conſtat expreſſe ex noſtra *l. 8.* in verbis, quæ nunc explicamus in ſua generalitate, ut vere obſervavit Greg. Lopez, *gloſ. fin. ad medium in d. l. 8.*

SUMMARIA.

1 Legitimi tutores ſunt conſanguinei proximiores pupillorum deſitientibus tutoribus teſtamentariis, matre & avia, & quid debeant jurare, idem eſt decedentibus teſtamentariis in vita patris pupillorum vel ipſo mortuo impubere adhuc filio, ut num. 3.

2 Legitimi tutores in Francia, quomodo creentur.

4 Tutor alius dari poteſt in locum tutoris teſtamentarii, qui deceſſit vel in civitate eſſe deſiit, quãdo duo, vel plures fuerint tutores teſtamentarii: ceterum ſi nullus ſuperſit, legitima tutela ſuccedit, hicque alii caſus ponuntur de tutore teſtamentario excuſato, & remoto, & aliis.

5 Nulla cura eſt legitima niſi furioſi & prodigi.

6 Cura non reperitur niſi una ſcilicet dativa: teſtamentarius namq; curator non ſuſtinetur niſi ſubſequuta fuerit judicis confirmatio.

7 Curatores fatuo, dementi & mente capto non legitimi, ſed dativi aſſignantur.

8 Curator teſtamento relinqui non poteſt, teſtamento datus tutor in eo confirmari poteſt à judice, ut in num. 6. limitatur primo in curatore furioſi, qui teſtamento per patrem dari poteſt, & tunc non ſatiſdat, ut in numer. 8. ſecundo limitatur de Iure canonico, ſed hac limitatio non eſt vera, ut in num. 9.

10 Legitimi tutores debent ſatiſdare: non tamen requiritur iſta ſatiſdatio ad inchoationem naſcentis officii, ſed ad exequutionem ipſius jam in eſſe producti & ideo in alia die, quam in die data tutela & in alio inſtrumento præſtari poteſt, ut in num. 11. & ibi quid jure Regio in hoc ſtatutum ſit, & num. 14 praxis in his regnis ſervata refertur, forma ſatiſdationis, num. 12. ponitur.

13 Exſequutio, ut fieri poſſit in omnes fidejuſſores interim, cautela conceptionis inſtrumenti aſſignatur.

15 Tutor legitimus ante præſtitam ſatiſdationem, neq; procuratorem, neque actorem in judicio facere poteſt, nec per ſe ipſam comparere, alias proceſſus erit nullus, neque adminiſtrat, niſi tempore peritura, vel niſi forte patrimonium pupilli ſit modicum.

16 Mater vel avia ſuſcipientes tutelam filiorum vel nepotum ſuorum. an teneantur ſatiſdare?

17 Patronus ejuſq; liberi ſuſcipientes tutelam liberti an teneantur ſatiſdare?

18 Pater tutor filii emancipati an teneatur ſatiſdare?

19 Tutor legitimus etiam valde dives tenetur ſatiſdare.

20 Fidejuſſor valde idoneus ſupplet inopiam debitoris.

21 Satiſdationis tutela de ſubſtantia non eſt, quod patrimonium tutoris, vel curatoris valeat tantum, quantum facultates pupilli, vel adulti.

22 Fidejuſſor tutelæ debet eſſe locuples ſecundum qualitatem inventarii?

23 Legitimus tutor etiam ſi ſit perſona multum fida & honeſta adhuc ſatiſdare tenetur, niſi quando non inveniret fidejuſſores, ut in num. 24.

25 Tutor dativus ſatiſdare tenetur rem pupilli ſalvam fore, & num. 26. duæ limitationes aſſignantur, num. 27. ſed ibi reprobantur.

28 L. teſtamento, ad fin. ff. de teſtament. tut. intellectus.

29 Tutores plures dati à judice pro rerum exigentia, omnes ſatiſdare tenentur.

30 Satiſdationis omiſſio inducit nullitatem tutelæ & in num. 33. niſi in caſibus de quibus num. 32.

31 Tutores jurare debent, quod hic continetur. Sed an requiratur pro forma, & valore tutelæ quod tutor juret non ſolum utilia facere, & inutilia prætermittere, ſed etiam addere quod pupilli defenſionem abſque ulla dilatione ſuſcipiat, alias tutela non valeat: late agitur, d. numer. 31.

34 Tutor ſi non fecerit inventarium, non valet auctoritas ejus.

35 Iuramentum tutoris requiritur pro validitate tutelæ.

36 Inventarii omiſſio non vitiat tutelam, neque geſta per eum.

37 Omiſſio promiſſionis de faciendo utilia & prætermittendo inutilia non vitiat tutelam.

CAPUT XII.

De legitimis tutoribus.

DECEDENTE † patre ab inteſtato, vel cum teſtamento, non relicto tutore filiis ſuis, vel tutoribus relictis, decedentibus in vita ejuſdem patris, ſi filii matrem, ſeu aviam non habeant, vocantur ad tutelam eorum conſanguinei ipſorum proximiores, qui ſint in uno eodemque gradu, & hi dicuntur tutores legitimi: debent tamen præſtare idoneos fidejuſſores judici loci, quod bene & fideliter bona minorum, ipſorumque fructus adminiſtrabunt: & inſuper jurare debent, omnia ſe facturos, quæ utilitatem minorum concernant & ſiot, non vero, quæ in damnum eorum vergant. Et quod fideliter perſonas & res minorum tuebuntur & conſervabunt: Si tamen pupilli matrem vel aviam habeant, ipſæ volentes præ aliis conſanguineis erunt tutrices, dummodo tutrix hæc ſit mulier bona & cauta, promittatque ad alias nuptias non tranſire & renunciet auxilio Senatusconſulti Vellejani: quod ſi mater nolit tutelam filiorum ſuſcipere, poteſt tunc avia habere tutelam nepotum. Ita ad literam cavetur *in l. 9. titu. 16. partit. 6.* quæ concordat cum *l. inteſtato ff. de legitim. tut.* 1

In † Francis autem mortuis parentibus, aut uno eorum ad inſtantiam & requæſtam procuratoris Regii, citantur omnes parentis conſanguinei coram Ballivo, qui cum inquiſitione ſummario, quæ fit per eos & vicinos inter eos præſtito per eos ſacramento in manibus judicis, quod magis idoneum ex eis eligent, eligunt proximiores, qui eſſent alias legitimi, quibus datur tutela per judicem, & hæc dicitur ibi tutela dativa, jungendo legitimam cum dativo, *teſte Caſſan. in conſuet. Burg. rubric. 6. §. 4. n. 7. fol. 215. & iterum, d. rub. 6. §. 6. num. 3.* ubi quod eo hoc inolevit in pract. quod cogunt eos tutores ſatiſdare, & quod hæc practica eſt bona. 2

In † textu ibi, *O ſi lee dexaſſe guardadores e ſe murieſſen anteque el padre:* Idem obſervandum erit, ſi decaſſerint mortuo patre, impubere adhuc filio, *ut in dict. l. inteſtato, in fine ff. de legitim tut.* ubi inquit text. idem dicemus, ſi tutor teſtamento datus adhuc filio impubere manente deceſſerit, nam tutela ejus ad agnatum revertitur: & ibi gloſſa *verb. deceſſerit,* hoc verum intelligit, cum unus ſolus erat tutor datus in teſtamento, nam ſecus eſſet, ſi plures, † *ut in l. ſi quis ſub conditione. ff. de teſtam. tut.* Poterit tamen, ſi duo, pluresve fuerint tutores teſtamentarii, in locum ejus, qui deceſſit, vel in civitate eſſe deſiit, alius tutor dari: Ceterum ſi nullus ſuperſit, vel in civitate ſit, legitima tutela ſuccedit, *ut in verſiculo plane ejuſdem, leg. notat Philip. Corneus, conſilio 175. licet in præſenti litera F. in verſiculo & tunc non obſtat. libro 3. Bursa, de decim. capit.* 3 4

capit. 8. numero 25. Quod ſi ſemel ad teſtamentarium devoluta ſit tutela, deiode excuſatus ſit tutor teſtamentarius, adhuc diceinus in locum excuſarialium dandum, non vero ad legitimum tutorem redire tutelam, idemque erit, ſi fuerit remotus, nam & hic idcirco abiit, ut alius detur: ſed ſi tutor teſtameoto datus deceſſerit, ad legitimũ tutela redit, *ut in d. l. ſi quis ſub conditione,* Quod ſi unus ſuit legitimus, & deſiit, ſequens legitimus erit tutor, quocunquemodo deſinat primus, *ſecundum gloſſ. ibi vera in civitate eſſe: ibi item, quod ſi fuit legitimus, &c.* ſed in hoe diſtinguit Barto. *ibi num. 2.* ad quem & alios DD. ſe remittit Greg. Lopez *in l. 8. titu. 16. partit. 6. in gl. mas cercano,* Et de ratione differentiæ inter prædictos caſus *dict. l. ſi quis ſub conditione,* agit late Cald. Pereyra *in repetitione l. ſi curatorem habeas in parte ſine curatore conſtitutus, num. 114. C. de integrum reſtitutione minor.*

5 Deiode † obſervandum eſt, quod nulla cura eſt legitima, niſi furioſi. *l. de creationibus. C. de epiſc. aud. l. ſciro oportet, & l. ventri, §. fin. ff. de tut. & curat. dat. ab his, & l. ſed & milites, & l. amiciſſimos, ff. de excuſat. tut. text. in l. fin. §. ſed cum antiquitas, in verſ. ſin autem, ibi, lex autem curatorem, utpote agnatum vacaverit, C. de cura. furioſ. et a tenet Bartol. in Rubrica, ff. de legit. tutor. & in authent. ut hi, qui ablig. &c. §. final. collatione 6. Alexand. in l. curatorem, num. 2. C. de negot. geſtis, & conſ. 221 ponderatis verbis, ſub num. 5. volum. 9. Anton Piagius de tut. & curat. qu. 2. n. 19. & 28. Gregor. Lopez in dict. l. 2. in gloſſ. ſupra citata. ibi, & adverto.* Idem eſt in curatore prodigi, *ut cum aliis tenet Anton. Piagius de tutor. & curat. q. 2. num. 20. & 31,*

6 Licet † uamque tutela diſtinguatur in tres ſpecies, ſcilicet, teſtamentariam, legitimam, & dativam, *ut ſupra diximus cap. 1.* cura tamen oou reperitur, niſi una, ſcilicet, dativa tantum, *ſecundum Speculat. in tit. de curat. §. cum autem, num. 19. Bar. in dict. Rubr. ff. de legit. tu.* teſtamentarius namq; curator, ſicut tutor oon reperitur. Quod ſi fuerit in teſtamento relictus, vel datus, talis datio ipſo jure non ſuſtinetur, oiſi judicis fuerit ſubſequuta confirmatio, *ut in l. 1. in fin. ff. de confirmat. tut. & in l. curatorē, C. de neg. geſt. l. penul. in fin. C. de teſtam. tut. l. 3. in verſic. an autem, ff. de confirmat. tut. §. ſed curato. Inſtit. de curat. l. 13. verſic. otroſi deZimos, tit. 16. part. 6. Bart ubi ſupra, Alexan. conſil. 3. in cauſſa, & lite vertente, num. 8. l. 2. refert, & ſequitur Anton. Piagius dict. quaſt. 2. num. 12. & 13.* ubi quod ſi ante confirmationem adminiſtrationi ſe ingeſſerit, negotiorum geſtorum non curatoris nomen merebitur, *ſecundum Soci. junior. conſi. 79. perſpectis omnibus, numero 21, libr. 2.*

7 Curatores † tameu fatuo, dementi, & mente capto, noo legitimi, ſed dativi aſſignantur, *ſecundum Bart. in l. furioſi, C. de nup. poſt gl. 1. in §. 1. Inſt. de curat,* voluit Gregorius Lopez *ubi ſupra*, dum dicit, & adverte, quod nulla cura eſt legitima, niſi furioſi, & expreſſe idem *in l. 13. gl. 2. titu. 16. parc. 6.* ibi, *quia cura furioſi eſt legitima, menta capti vero eſt dativa*: Sed hæc opinio mihi non placet ex textu *in dict. authent. ut hi, qui obligatas*, ubi ad literam probatur, dari curatores à leg. noo tantum dari prodigis & furioſis, verumetiam amentibus, & hujusmodi: deinde, quia cum tales curatores dentur perſonæ principaliter, ut eſt uotum, plus compatietur talibus agnatus, quā extraneus, majoremq; in eo gubernando adhibebit diligentiam, & patientiam. Qua ratioua videtur juberi per legem, aſſignari curatores furioſis, & prodigis, etiam licet in ceteris caſibus lex ſiluerit. Cum ergo eadem hic militet ratio, quæ in illis, idem jus in utriſque ſtatuendum erit, *juxta l. illud, cum ſimil. ff. ad l. Aquil.* Ex quibus merito contra Bartol, ubi ſupra tenet Anton. Piagius, *q. 2. num. 24.* ubi reſpondit ad gloſſ. ſup. in contrarium adductam, quod loquitur ſimpliciter, & non per dictionem taxativam, & quod quando etiam ita loqueretur, nihilominus caſus ſimiles nunquam cenſerentur excluſi, juxta gloſſam communiter approbatam, *in l. ab ea alienum tantum, C. de præd. & aliis reb. min.* & cum hac ſecunda opinione tandem remanet Greg. Lopez *in d. l. 13. ibi debe tamen judex mente capto curatorē dare legitimū.*

Quod † autem diximus, curatorem teſtamento dari non poſſe, limitatur primo, in curatore furioſi, qui per patrem teſtamento dari poteſt. *l. fin. §. ſed cum antiquitas, verſic. & ſiquidem, C. de curat. furioſi,* ubi expreſſe etiam cavetur, ſatiſdatiunem hanc in ſpecie ceſſare, paterno teſtimonio pro ejus ſatiſdatione ſufficiente, dum tameu in actis coram præſide provinciæ, & antiſtite loci, & tribus primatibus tactis ſacroſanctis Evangeliis edicat omnia ſe recte, & cum utilitate furioſi agere, & neq; prætermittere ea, quæ utilia furioſo eſſe putaverit, nec admittere, quæ inutilia exiſtimaverit: quod nunc generale eſt circa omnes curatores, ut jurent quidem, non tamen à rationibus ſunt exemti. Idem eſt in tutore, *ut in authent. quod nunc ibidem inſertu, & in corpore unde ſumitur,* & cavetur *in l. noſtra 9.* ibi, *e ſobre todo deuen iurar.* &c. Inſuper, & quod inventario, cum omni ſubtilitate publice conſcripto, res ſuſcipiat, & eas ſecundum ſui opinionem diſponat, ſub hypotheca rerum ad eum pertinentium, ad ſimilitudinem tutorum, & curatorum adulti, *ut in verſic. & inventario ejuſdem, §. & legis.* 8

Secundo † limitat Joban. Andreas *in cap. finali de iudic. libr. 6.* in novellis, ut non procedat de jure canonico, *prout eum ad hoc refert, & ſequitur Antonius Piagius de tutor. & curat. quaſt. 2. num, 17.* dicens, & hic non temere videmus in foro quotidie curatores in teſtamento relictos, & tamen de eorum ratione non occurrit dubitandum, cum ſimus in terris eccleſiæ, in quibus jus canonicum ſervandum eſt, *juxta tradita per Philippum Decium conſilio 452. viſa, numer. 6. & per Carol. Rain. conſilio 70. quoad primum, ſub numero 5. lib. 4.* 9

Hæc limitatio in his Regnis Hiſpaniæ inutilis eſt, tum, quia uon video jus Canonicum hoc expreſſe diſponens, nempe, ut curatores in teſtamento dari poſſint, tum etiam quia ſumus in terris noſtri Regis: Quod ſi ſunt nonnulla oppida eccleſiarum, hoc eſt, epiſcoporum, & capitulorum eccleſiaſticorum, vel religioſorum, in eis ſervatur jus commune Regium: in foro autem eccleſiaſtico noo poteſt contingere inter laicos lis ſuper hoc, cum non cognoſcat judex eccleſiaſticus de eo, ſed ſolus laicus.

In text. Regio ibi, *que las parientes mas cercanas que ouieren, e que eſtuuieren en un miſmo grado ſean guardadores de ellos, e de todos ſus bienes,* idem probat, *lex 21 eodem titulo 16. partit. 6.*

Ibi, *Ca eſtonce las leyes otorgan que ſea guardador del huerfano el que es mas cercano pariente:* diximus plura ſupra, *cap. 2. num. 7. cum ſequentibus.*

In textu, ibi, *Pero deZimos que ante que vſen de los bienes de los moços deuen dar fiadores valioſos al iuez del logar que prometan e ſe obliguen por los guardadores que ellos aliuuaran e guardaran bien e lealmente los bienes de los huerfanos e los fructos dellos,* ſuper hoc verſ. declarabimus per ordinem materiam, & praxim fidejuſſionum tutorū.

Et primo videndum eſſet de tutoribus teſtamentariis, *an & quando teneantur fidejuſſores præſtare, niſi de ois aſſet jam dictum ſupra cap... n.... cum ſequentibus,* ubi reſolvimus de jure, & in praxi eos regulariter fidejuſſores præſtare non teneri.

Secundo † de tutoribus legitimis: Et hic eſt proprius locus eorum, de quibus, lex noſtra Regia præcipit in verbis iam relatis, ut fidejuſſores præſtent, *Antes que vſen de los bienes de los menores en la furma que aqui ſe contiene y hemos referido,* Debēt n. tutores legitimi ſatiſdare rē pupilli ſalvā fore, *ut ibi, & in l. legitimos, ff. de legit. tut.* 10

Google

& ibi gloſſ. & Bart. Bald. in l. 1. ff. rem pup ſalu. fore. & antea non poſſunt quicquam adminiſtrare, *ut in l. 1. 3. & final. C. tutor. vel curat. qui ſatis non ded. Bart. in l. multo. §. ſub condit. num. 3. col. fin. ff. de tutel. Greg. Lop. in dict. l. 9. en gloſſ. fiadores. in princip. & in l. 94. in gloſſ. por fiador, in princ. tit. 18. p. 3. Baeca de decim. tut. capit. 2. num. 72. & 73. Doctor Spino in ſuo Specul. teſtament. gloſſa 29. num. 33. Anton. Piagius de tutor. & cura. q. 7. num 22.*

11 Non † tamen requiritur iſta ſatiſdatio ad incoationem naſcentis officii, ſed ad exſequutionem ipſius jam in eſſe producti, & ideo in alia die, quam in die datæ tutelæ, & in alio inſtrumento præſtari poteſt *Bal. in addit. ad Specul. in tit. de tutor. quem refert & ſequitur Gregor. Lopez. ubi ſupra.*

Jure tamen noſtro Regio hæc forma reſcribitur, *Que el juez aviendo hecho emplazar a los parientes del huerfano o eſcoje a los que de ellos, e parece que lo haran mejor por ſer hombres buenos e de buen teſtimonio, y deſembaracados para ello, que ſon los parientes mas propinquos del huerfano y los otorga por ſus guardadores: los quales prometen y juran al eſcrivano publico recibiente por el huerfano, eſtando preſente de facer y cumplir todas las coſas que ſon buenas e provechoſas, &c.* Et poſtea in eodem inſtrumento præſtant fidejuſſorem, qui promittit & ſe obligat in forma, ut nuncupatim cavetur *in dict. l. 94. titu. 18. partit. 3.*

12 Forma autem, † ſub qua debet concipi obligatio fidejuſſoris, aſsignatur *in dict. leg. 94.* ſcilicet, ſimpliciter, ut ibi in defectum tutoris: ſcilicet, quod tutore non ſolvente ipſe ſolvet, & bona eſt utraque forma, *ut in leg. non eſt ambigui & ibi Bald. C. de fidejuſſion. tut.* tutior tamen & præſtantior eſt forma obligandi ſe fidejuſſorem ſimpliciter ſimul cum tutore, & in ſolidum cum renunciatione legum & authentic. *de fidejuſſoribus*, in forma ſolita, ut fit quotidie: quamvis in ſubſidium, & defectum tutoris, *ut advertit Gregor. Lopez. in dicta leg. 94. in gloſſa. por fiador, ad finem*, quoniam concepta obligatione fidejuſſoris hac forma legis Regiæ poterit fidejuſſor ipſe conveniri tutore non excuſſo: ſi vero alia forma obligatio fidejuſſoris concipiatur, vel ſub forma Indemnitatis, nihil obſtabit renunciatio dict. authent. quia non tenebitur niſi tutore excuſſo, ut declarat Salycet. *in dict. l. non eſt ambigui, & Gregor. Lopez. ubi ſupra, in fine gloſſ. ſequitur etiam Parlad. libro 2. rerum quotid. capit. 6. 4. part. §. 7. num. 7.* conſulit etiam Bald. *in dict. l. non eſt ambigui in*
13 *fin.* quod ut in omnes fidejuſſores † exſequutio fiat, facias eos promittere, non ſolum reſpectu contractus, ſed etiam reſpectu judicii, ut promittant debitum & ſolvere judicatum, *argumento l. fin. C. de uſur. rei judic. refert & ſequitur Gregor. Lopez. in dict. gloſſ. por fiador. ad medium en l. 94. tit. 18. partit. 3.*

14 Praxis † tamen, quam ſemper in his Regnis vidi ſervari, eſt, ut in eodem inſtrumento, eadem die & momẽto, quo tutela diſcernitur, imo prius in ordine inſtrumenti, quam tutela diſcernatur, præcedit fidejuſſorum præſtatio & obligatio: judexque his viſis diſcernit tutori vel curatori tutelam legitimam vel curam, nihilominus tamen ſi ſatiſdatio præſtaretur alia die, vel in alio inſtrumento, valeret ſecundum Gregor. Lopez, *ubi ſupra*, Et merito, quia hoc modo ſatis fit fini & rationi, quibus fidejuſſores pręſtari pręcipitur à tutoribus & curatoribus.

15 Ante † tamen præſtitam prædictam ſatiſdationem, tutor neque procuratorem, neque actorem in judicio facere, nec per ſe ipſum comparere poteſt & ſi compareat proceſſus reddetur nullus, ſecundum Sebaſt. Vantium *de nullitat. ſententia ex defectu inhabilit. ſeu mandat. comparent. num. 128.* neque adminiſtrat, niſi tempore per jura, *ſecundum Bald. in leg. tutor qui, in princip. C. de tut. & curator. qui ſatis non dederit. Anton. Piagius, de tut. & curator. quaſt. ſeptima, num. 23. & 24.* vel niſi forte patrimonium pupilli ſit modicum, *ſecundum Alberi. in l. ſciſe, ff. de integrum reſtituend. Firmian. in tractatu de Epiſcop. lib. 4. quaſt. 12. poſt princip. quos refert & ſequitur Baec. de decim. tut. c. 2. num. 72.* dicens, quod hæc res arbitrio judicis videtur relinquenda: ante ſatiſdationem etiam poteſt tutor utilia facere, *lege fina. C. de tutor. & curator. qui ſatis non dedar. notat Iacobin. in leg. ſi tutor, num. 13. C. in quibus cauſ. in integrum reſtitutio non eſt neceſſ. Guido Pap. deciſio. 330 quos refert & ſequitur, Baec. dict. capit. 2. nu. 74.* ubi *num. 75.* an qui non ſatiſdedit, poſſit proſequi cauſſam, ſi poſt ſatiſdet.

Dubium tamen † optimum eſt in propoſito, *an mater vel avia, ſuſcipiens tutelam filiorum ſuorum, vel nepotum teneatur hanc ſatiſdationem præſtare?* Et ipſam non teneri probari videtur ex hac noſtra *leg. nona* Regia, 16
juncta *l. quarta ejuſdem tit. 16. partit. 6.* ad quam eandem *leg. 9.* ſe refert: In his, namq; legibus nihil cavetur expreſſe in matre & avia de præſtanda hac fidejuſſione, ſed tantum de promiſſione, non tranſeundi ad ſecundas nuptias, & de renunciatione Vellejani: Ergo cum dict. *lex 9.* præcipiens, quod tutores legitimi præſtent fidejuſſores, vel ſatiſdationem, rem pupilli ſalvam fore, ulterius procedat diſponendo, *Que ſi los huerfanos ovieren madre, o abuela que quiſiere guardar los huerfanos, e ſus bienes que la madre lo pueda hazar ante que ninguno de los otros parientes, ſolo que ſea buena muger de recato, e que les deve hazer primeramente tal ſegurança como de ſuſo ſe dixo en la ley ſexta ante deſta*, ubi nihil de ſatiſdatione diſponitur, conſequens fieri videtur, ut nullã in matre vel avia, tutrice teſtamentaria, vel legitima requirat, vel exigat ſatiſdationem, ſed tantũ promiſſionem non tranſeundi, ad ſecundas nuptias, & renunciationem Vellejani. Quod in teſtamentaria tutela proculdubiu verum eſt, & procedit ex regula generali, de qua ſupr. *dict. c. 5.* quæ habet, quod tutores teſtamentarii non tenentur ſatiſdare.

Ceterum quatenus attinet ad tutelam legitimam matris vel aviæ, contrarium dicendum eſt, nempe ipſam teneri in hac ſpecie ſatiſdare, rem pupilli ſalvam fore; ſicut reliqui tutores legitimi, ex regula generali, dictæ *leg nona*, quæ etſi id non præcipiat nuncupatim in matre & avia, non tamen contrarium dicit in eis, ſed remanet res ſub diſpoſitione juris communis tanquam caſus omiſſus, *argumento legis commodiſſime, ff. de liber. & poſthum. cum ſimil.* & quod non mutatur, quare ſtare prohibetur? *lege præcipimus, C. de appellatio. cum ſimilib.* ſed jure communi, hoc eſt expreſſum, ſcilicet ut mater vel aviã ſuſcipiens tutelam legitimam filiorum, vel nepotum teneatur prædictam ſatiſdationem præſtare, ergo habemus intentum: Quod autem eam teneatur præſtare, decidit expreſſe text. *in authentic. ut fine prohib. mat. §. fina. collatione ſeptima ibi, & fidejuſſionibus dandis*, ubi gloſſa dandis ſcilicet, rem popilli ſalvam fore, per quem text. ita in terminis tenet Azo *in ſumma. C. quando mulier tutor. officio fungi poſſit in final. verbu. & Albe. in authent. matri & avia, ejuſdem tit. colum. 2. & in rubri. C. de tutor. & curator. qui non ſatiſdeder. & in lege decreationib. C. de Epiſc. audient. quos refert & ſequitur Gregor. Lopez. in d. l. 9. in gloſſ. diximos & eis non relatis D. Spino, in ſuo Speculo teſtamentorum glóſ. 29. num. 35. & 36.*

Neque repugnat *dict. l. 9.* ut ſupra pro priori parte expenſa, Imo facit (ut prædiximus) quod teneatur ſatiſdare, eum in legitimis hoc requirat, idemque præcipit, *d. l. 94. tit. 18. partit. 3.* & mater vel avia eſt legitima, vel licet dicatur anomala, ſaltem non poteſt negari, quod participet de legitima, *ut tenet Gregor. Lopez, ubi ſupra; & diximus etiam ſupra cap. 2. num. 2.* Quod autem, *dict. l. 9. & 4. tit. 16. part. 6.* non exprimat nec exigat ullam ſatiſdationẽ præſtandã à matre vel avia, tutelam filiorũ vel nepotum ſuſcipiente, ſed tantũ promiſſionẽ ſecundo non nubendi, & renunciationem Vellejani, ideo fuit, quia ſolũ agunt de addendo hæc duo ſpecialia, quæ requirũtur, ut

tutela

tutela eis deferatur; non vero in aliis tutorib. legitimis, de quibus prius generaliter loquuntur prædict. ll. Regiæ, nec illis conveniunt. Et dum loquuntur de matre & avia, non agunt de cæteris requiſitis comunibus omnibus tutoribus, veluti de ſatiſdatione, de inventario & reliquis ab eis faciendis, quia hæc eiſdem & aliis legibus caventur, & tamen certum eſt, matrem & aviam ad ea teneri, ut in perſequutione hujus operis docebimus. Quinimo ipſa l. 9. in ſua generalitate eas comprehendit, ſcil. matrem & aviam: ergo & ſatiſdare tenentur.

Supereſt igitur ex omnibus ſupradictis ampliatio ad regulam generalem noſtræ l. 9. præcipientis, quod tutores legitimi teneantur ſatiſdare, rem pupilli ſalvam fore, ut procedat etiam in matre vel avia tutelam legitimam ſeu anomalam filiorum vel nepotum ſuorum ſuſcipiente, ſecus in teſtamentaria.

17 De patrono † patronique liberis contingit dubitari; *an hi teneantur prædictam ſatiſdationem præſtare, cum vocantur ad tutelam liberti?* Et etiam eos ad hoc teneri pleriſque viſum fuit: nihilominus tamen hoc cauſſa cognita judicem ſtatuere debere, melius eſt, ut ſi perſona honeſta ſit, remittatur ei ſatiſdatio, & maxime ſi ſubſtantia modica ſit: ſi autem patroni perſona vulgaris, vel minus honeſta ſit, ibi dicendum eſt ſatiſdationem locum habere, ut, aut motus tutelæ, aut perſona aut cauſſa admittat ſatiſdationem. Ita decrevit Ulpia. *in leg. legitimos, in prin. ff. de legit. tut. gl. in §. item ex inquiſitione. verſ. donec, Inſtit. de ſatiſdat. tut.*
18 Idem inquit Salycet. *in l. 3. C. de tutor. & curat. qui ſatiſdat. non deder.* dicendum eſt in patre, qui majus eſſe tribuit filiis, quam patronus liberto; nempe ut cauſſa cognita ſatiſdet, non vero alias, quod etiam tenuit Alber. *in rub. ejuſdem titu.* agens in patre tutore filii emancipati, dicens conſiderandum eſſe, quod ſi patrimonium filii ſit amplum, & perſona patris indigens & ſuſpecta, quod ſatiſdare teneantur, aliàs non, *ut colligitur ex d. l. legit. §. 1. & 2.* Et quia ſi hoc eſt in patrono, fortius in patre, & quia eiſdē privilegiis utuntur parentes circa filios, quib. patroni circa libertos, *l. fi. C. qui & adverſ. quos, l. ſi quis à liberis, §. ſolent, ff. de liber. agneſc.* Et horum ſententiam ſequitur Greg. Lopez. *in d. l. 9. gl. magna, verb. Fiadores, in verſ. limita tn. ibi*, & idem dicit Salycet. dicendum in patre, & Baec. *de dec. tut. c. 2. n. 78.*

19 Ampliatur † etiam diſpoſitio noſtræ l. 9. de ſatiſdatione præſtanda per tutores legitimos, loquens, ut etiamſi tutor ſit valde dives, hanc ſatiſdationem præſtare debeat, quamvis tunc ſufficiat qualiſcunq; fidejuſſio, etſi nihil habeat in patrimonio hujuſmodi fidejuſſor. *gl. Bald. in l. mulier, in utraq; lectura C. de ju. dot.* ſicuti econtra fidejuſſor valde idoneus ſupplet inopiam debitoris; *gloſſ. in l. ſi*
20 *plures, §. 2 incip. præterea, verb. aggregandā. ff. de fidejuſſ. Bald. in d. l. mulier*, ubi dicit illam gl. non eſſe alibi, *Joan. de Plat. in l. 1. C. de peric. nominand. lib. 11. & in l. quicunq; la ſecunda, C. de fundis patrim. l. 11.* ubi quod tutor, quantumvis dives, ſatiſdare debet, & quod non procederet in alio adminiſtratore publico, *ut in dictis ll. & tradit Paul. de Caſtr. in l. 1. ff. qui ſatiſd. cog.* ſequitur hanc ampliationem Greg. Lopez *in d. l. 9. gl. magna, verb. Fiador: in verſ. quid autem ſi tutor ſit valde dives, &c. & Baec. de decim. tut. c. 2. num. 79. & Spino. ubi ſup. gl. 29. nu. 34. & 36.* dicens de ſtylo & praxi hoc ſervari; & quod hoc arbitrio judicia relinquitur, *ut reſolvit Formianus in tract. de epiſc. 4. part. lib. 4. q. 12. poſt princip.*

21 Non tamen † eſt de ſubſtantia ſatiſdationis tutelæ, vel curæ; quod patrimonium tutoris vel curatoris valeat tantum, quantum facultates pupilli vel adulti, *ſecundum Bal. in d. l. mulier, in 1. lectura, ſequitur Gregor. Lopez. ubi ſupr. in d. gl. magna, ver. & nota.* Non enim hoc requiritur à noſtra lege, ſed quia tutor præſtet ſatiſdationem idoneam, qua præſtita ſuccurritur fini à lege prætenſo, nempe, ut res pupilli ſalva ſit.

Fidejuſſor † autem tutelæ debet eſſe locuples, ſecun- 22
dum quantitatem inventarii, *ut in l. fin. & ibi Bald. C. de magiſt. conven. Bart. in l. 2. §. idoneos, ff. ad Tertull.* & probat noſtra *l. 9. ibi fiadores valioſos*, ubi Greg. Lop. *in gloſſ. magna, in verſ. & adverte etiam, Baec. d. cap. 2. num. 73.* non tamen vitiatur tutela, etiamſi fidejuſſor non ſit idoneus, *Bal. in d. l. mulier, & in l. fi. C. de magiſt. conveni. Bar. in l. legitimos, n. 8. verſ. quare quid ſi dederit, de legit. tut. Greg. Lop. ubi ſupra, & Baec. ſub d. n. 73. in ver. non tamen.*

Ampliatur † & tertio deinde deciſio noſtræ l. 9. de fi- 23
dejuſſoribus præſtandis loquens, ut procedat etiam, ſi tutor legitimus perſona ſit multum fida & honeſta, adhuc n. ſatiſdare tenetur, ut probatur ex *l. 94. tit. 18. part. 3. ibi; Porque los fallaron que eran omes buenos y de buen teſtimonio y de ſembargados*, juncto verſ. inferiori ejuſd. l. ibi, *Y dieron fiador*, per quam l. ita voluit Greg. Lop. *in d. l. 9. in gl. magna ad fin.* licet tandem relinquat cogitandum: & hoc eſt cautius attenta prædicta noſtra l. Regia.

Jure autem communi contrarium probat Bald. *in d. l. legitimos, & in leg. tutores, ſecundo notab. ff. eod.* tenet argumento illius l. quod multum fido & honeſtiori remittitur ſatiſdatio: Prodeſt namque ad ſatiſdationem non præſtandā præcedens vita laudabilis, *ut per Joan. de Plat. in leg. agentes, nu. 3. verſic. ſic etiam prodeſt tutori, C. de agent. in reb. lib. 12. & Jaſ. in l. ſi quis ſtipulatus, §. 1. n. 3. ff. de verbor oblig.* Et licet opinionem Bald. ubi ſupra, ſequatur Jaſ. *in l. jubemus, num. 13. C. de judic.* & cum probet Anto. Piag. *de tut. & cur. qu. 7. num. 28.* & adhuc attenta l. noſtra Regia Baec. *d. cap. 2. nu. 80. cum ſeqq.* reſpondens eidem non obſtare, quoniam ibi factum narratur non jus præſcribitur, & quod licet vir bonus, ibi, dederit fidejuſſorem; non ideo infertur, quod non poſſet abſque fidejuſſore admitti ad tutelam, & quod deinde verba illius legis non probant virum optimum teneri dare fidejuſſorem, ſed ſolum ſignificant, virum bonum dandum in tutorem, non turpem, nec ſceleribus infamem, *ut in leg. 1. titul. 3. libr. tertio, fori.*

Nihilominus tamen præcedens noſtra ſententia ſecurior & verior etiam eſt, attenta noſtra lege Regia, quæ ſi non expreſſe, mente tamen & virtualiter eam probat: ſiquidem adhuc à bonis & fidis, idoneiſque tutoribus electis à judice exigit, vel ſaltem refert, fuiſſe datum fidejuſſorem, ergo ipſe erit præſtandus;

Poterit tamen forſan † procedere opinio Baldi con- 24
traria (ut ipſe voluit) quando tutor legitimus non invenit fidejuſſores, tunc enim ſecundum ipſum judex præcedente inquiſitione poſſet ei adminiſtrationem decernere, faciendo in ſuo decreto mentionem de hoc, & de tali fidelitate & honeſtate; quod dicit eſſe notandum ipſe Bald. ibidem.

Et ſufficit tunc juratoria cautio pro fidejuſſione, *ſecundum Palat. Rub. in repetit. cap. per veſtras. ſexto notab. §. ſeptimo, quem refert & ſequitur D. Spino. d. gl. 29. n. 36. ad fin.* licet hi ſimpliciter loquantur; ſcil. quando legitimus tutor eſt perſona multum fida & honeſta: verum attenta d. lege Regia non videtur eorum opinio poſſe procedere, *ut diximus*; niſi talis perſona non inveniat fidejuſſorem, caute tamen judex tunc procedat, ne alias ipſe teneatur de damno.

Tertio videndum eſt de tutore dativo, hoc eſt, dato 25
à judice; an teneatur ſatiſdare rem pupilli ſalvam fore ſicut legitimus? Et in hoc gl. *in auth. ut hi, qui obligat. ſe perhib. hab. res minor. §. fin. ver. agat.* tenet quod tutor cum inquiſitione datus à præſide; vel prætore, ſatiſdare debet, rem pupilli ſalvam fore; ſecus ſi à defenſore civitatis ſit datus; quia hic non ſatiſdabit, quam ibi; Bartol. *num. 8.* dicit notandam, *text. in princip. ad fin. Inſtitut. de ſatiſdat. tutor. vel curator.* ubi ita diſponitur. Item ex inquiſitione tutores, vel curatores dati ſatiſdatione non onerantur, quia idonei electi ſunt, ſed quod dati à mi-

norihus judicibus ſatiſdent, probat text. *in §. nos autem, ad fin. de Attil. tut.* quem ſic iotelligit Joan Faber *in §. final. in fin. Inſtit. de ſatiſdat. tut.* Hanc eandem diſtinctiooem ſequitur Salyceт. *in l. 1. C. de tutor. & curat. qui ſatis non deder.* ea ratione: quia propter majorem auctoritatem, qua nitirur fides, approbata dicitur. *refert Baec. de decim. in cap. 2. ſub num. 78. in verſic. item datus, & Doctor Spino. in ſuo ſpecul. teſtament. gloſſa 29. num. 33. & Anton. Piagius de tutor. & curator. qu. 7. num 27.* eſt communia, *ſecundum Greg. Lopez. in d. l. nena.* gloſſa magna, ibi, de jure communi approbarur per Dd. communiter, d. gloſ. Lex præterea, *12. titu. 16. partit. 6.* quæ loquitur de tutore dativo, nullam exigit in eo ſatiſdationem.

26 Hodie tamen † ex conſtitutione Græca, quæ refertur *in d. §. nos autem, Inſtit. de Attilian. tut.* omnia tutor dativus tenetur ſatiſdare, *ut inquit gl. verb. idoneis, verſi. ſed hodie, in leg. 1. C. de tutor. vel curat. qui ſatis non deder. & tradunt Dd. communiter in l. ſi nemo, §. hoc edictum, ff. de teſtament. tut. ſecundum Anton. Piagium de tut. & curat. quæſt. 7. num. 27.* ita etiam tenet Speculat. *in tit. de tutor. §. ſi autem, num. 3.* Et ita videmus in praxi indiſtincte à tutoribua dativis exigi ſatiſdationem, & forte ideo, quia iſta inquiſitio, qua dantur, non eſt ita in uſu, *ſecundum Greg Lopez. ubi ſupr. ibi. in practica tamen, & Baec. d. c. 2. nu. 77. & Spino. d. gl. 29. num. 34 & Molin. Theol. de juſtit. & jure, 2. tract. diſput. 223. colum. 1374.* referentes ad hoc Greg. Lopez. *ubi ſupra.* Et ira erit obſervandum, licet Guid. Pap. *deciſ. 330. num. 6. ad fin.* dicat, quod de ſtylo Curiarum illius patriæ Delphinatus tolerantur geſta per iurorem, etiam ſi non ſatiſdederit.

27 Hanc tamen † ſententiam communem limitat Piag. *ubi ſupr.* in duobus caſibus, Primo quando mater dat filio curatorem, *ut in l. 1. C. de confirmand. tut.* Sed lex illa non ſacit ad rem, quia præterquam, quod non loquitur in tutore dativo, ſed in relicto in teſtamenro matris, & ex inquiſitione confirmato, non agit de ſatiſdatione. Secundo limitat Piagius, quando tutor vel curator eſt locuples, ex *l. teſtam. circa fin. ff. de teſtam. tut. ibi, nec ſatis non dantes temere repelluntur,* quia plerunque bene probati & idonei, atq; honeſti tutores, etiãſi ſatis non dent, non debent rejici, quinimo nec jubendi ſunt ſatiſdare.

Hæc tamen limitatio vera non eſt, ut conſtat ex ſupra dictis, *num. 19. ver. ampliatio etiam*, & in terminis contrarium probat D. Spino. *d. gloſſ. 29. num. 34. in princip.*
28 neque obſtat *d. l. teſtamento, ad finem*, in verbis ſupra relatis. Lex namque illa rora, atque iutegr. aut ex eius patet litera, loquitur in rutoribus teſtamentariis, in quibus pro regula cavetur principio ejuſdem legia, quod tutores teſtamentarii non ſunt cogeodi ſatiſdare rem pupilli ſalvam fore: ſed nihilominus inquit text. quod cum quis ex pluribua offert ſatiſdationem, ut ſolua adminiſtret, audiendus eſt. ſed ſi ceteri velint quoq; ſatiſdare, non debent excludi alterius oblatione, ſed impleta ab omnibus ſatiſdatione, omnes gerent: & qui contentus eſt magis ſatis accipere, quam gerere, ſecurua eſſet: non autem omnimodo is, qui ſatiſdat, præferendus eſt: ſi enim perſona ſuſpecta ſit vel turpia, non debet ei committi tutela, etiam cum ſatiſdatione, vel ſi multa flagitia in tutela admiſit. Deinde inquit lex illa (& nunc intrat verſiculus ſup. allegatua pro contraria parte) nec ſatis non dantea temere repelluntur, quia plerunq; bene probati & idonei, atq; honeſti rutores, etiamſi ſatis non dederint, non debent rejici, &c. Agit itaq; lex illa, ut patet in tutoribus teſtamentariia, in quibus nimirum, ſi non ſatiſdent, nec repelluntur ab adminiſtratione, ſicet ceteri contutores, vel aliquis eorum ſatiſdatiooem offerant. Noa vero nunc hic agimus de tutoribus dativia à judice, & recte contendimus, etiamſi ſint locupletes, comprehendi ſub communi regula generali, quæ habet, quod hodie omnis tutor dativus ſatiſdat. Præterea ideo & ſecundo in caſu dictæ legia, teſtamento plerumque beoe probati & idonei, etque honeſtiores, non debent rejici, nec compellendi ſunt ſatiſdare, quia babent alioa contutorea ſatiſdantes, quorum cautela res minoris ſalva fiet, ut patet ex tenore & continentia ejuſdem legis, & præcipue in fine, ibi, *duplex igitur cauſſa cognitio eſt, una ex perſona ejus, qui obtulit ſatiſdationem, quis & qualis ſit, alia contutorum, quales ſint, num forte ejus exiſtimationis, vel ejus honeſtatis ſint, ut non debeant hanc contumeliam ſatiſdationis ſubire,* qui text. in boc eſt ſingularis, ſecundum Alberic. *in rubric. numer. 1. ff. qui ſatiſdar. coguntur.* Hoc autem non contingit in noſtro caſu, in quo tutor unus datur à judice, qui ſolus adminiſtrare debet, non vero à teſtatore. Ideo licet dives ſit, ſatiſdare teoetur, cum hodie omnis tutor dativua id teneatnt facere. Quinimo cenſeo, quod etiam ſi plures tutores dati eſſenr à judica pro retum exigentia, omnes ſatiſdare teoerentur ex tegula commuoi & generali ſupra dicta, tametſi aliqui eorum eſſent beoe probati & idonei.

29 Deinde obſervandum eſt, † quod omiſſio ſatiſdationis inducit nullitatem tutelæ, text. expreſſus *in l. ſi tutor, C. in quibus cauſſ. in integrum reſtitutio non eſt neceſſar.* cujus verba ſunt hæc: *ſi tutor tuus, qui pro tutelari officio non caverat judicio expertus eſt, contra eum lata ſententia juri tuo officere non potuit, nec ea, qua ab eo geſta ſunt ullam firmitatem obtinent. Fruſtra igitur in integrum reſtitutionis auxiliũ deſideras, quando ea, qua ab eo geſta ſunt qui legitima adminiſtrationis perſonam ſuſtinere nõ potuit, ipſo jure irrita ſunt.* Idem ad literam cavetur. *in leg. in dubium, C. de tutor. vel curat. qui ſatis non deder.* majoris namq; momenti eſt ſatiſdatio, quam alia requiſita, quia inanis eſſet actio contra tutorem, ſi non extaret perſona aliqua idonea ad ſolvendum, contra quam poſſet agi: *leg. nam, ff. de dol. ita Jacob. Mandel. conſil. 21. nume. 6. & Marc. Anton. Eugen. conſil. 19. num. 17.* ubi *num. 18.* hoc limitat in teſtamentario tutore.

30 In text. † ibi, *E ſobre todo deuen jurar los guardadores de fazer todas las coſas que ſean apro de los huerfanos que han en guarda, e de no ſe entremeter de fazer coſa que ſe torne a danno dellos:* hæc lex dirimere videtur illam difficilem quæſtionem, quam jure communi late examinant Dd. noſtri. *An requiratur pro forma & valore tutelæ, quod tutor juret non ſolum utilia facere, & inutilia prætermittere, ſed etiam addere, quod pupilli defenſionem abſq; ulla dilatione ſuſcipiet, ita ut niſi his verbis rite conceptis defenſionem promittat, tutela non valeat: vel ſufficiat, eum per verba æquipollentia promittere & jurare, licet in ſpecie defenſio non exprimatur, veluti facere utilia, & inutilia prætermittere?*

31 Textus namque † *in l. final. §. omnem. C. de adminiſtrat. tut.* ad rolleodam omnem dubitationem pro defenſione pupillorum & adultorum ſancivit omnes tutores vel curatorea non aliaa creari, niſi prius eum aliis ſolemnibus verbia, quæ pro guberoatione rerum tam in geſtis, quam in cautionibus ab his ſcribuntur, & hoc ſpecialiter expreſſeriot, quod omnimode ſine ulla dilatione defenſionem pupillis & adultis, aliiſque ſupra memoratis perſonis ſubire eos oeceſſe eſt: Ergo niſi hæc verba formaliter addaotur, tutela non valet. Plura namque tutores jurare ſolent coram judice præſente tabellione, cum tutelam ſuſcipiunt, & ſibi ipſa diſcernatur. Primo quod pupillum, ejuſque bona, bene & fideliter adminiſtrabunt. Secundo, qood utilia procurabunt, & inutilia evitabunt, ſicque rem pupilli ſalvam fore. Tertio, qnod de bonis pupillorum certum & verum inventarium facient: Quarto, quod de adminiſtratis ſuo loco & tempore rationem reddeot, & reliqua ſolvent, quæ omnia, licet ſic juraverint, niſi quoque addant in ſpecie, ſe defẽſionẽ pupilli vel adulti ſine ulla dilatiõe ſuſcepturos, corruet tutelæ datio ſive decernitio, ut pro-

ut probari videtur manifeſta ex d. §. omnem, & in terminis ex illo text. ita tenet Bart. in l. legitim. in princ. num. 8. verſic. quiatum quod requiritur, ff. de legitim. tut. dicens, quod antiqui non ponebant iſtud, propter quod jam vidi multas tutelas caſſari, ſed hodie hoc in qualibet apponitur. Et quod licet jure antiquo hoc eſſet præcipuum officium tutoris, ſc. pupillū ipſum indefenſum non relinquere, ut in l. tutoris præcipuū, ff. de adminiſtrat. tut. tamen lex ultima, quod hodie tutor hoc expreſſe promittat, idem Bart. in l. prætor. in princ. ff. de nov. oper. nunt. ubi Jaſ. n. 9. verſic. juxta prædicta, teſtatur hanc eſſe communem ſententiam, quam etiam ſequitur idem Jaſon plures referens, in l. 1. num. 21. ff. de lib. & poſthum. & Guido Papæ q. 330. num. 6. verſic. 5. & iterum ad fin. nu. 6. ubi quod tutores ſemper promittunt pupillum indefenſum non relinquere, & tenent communiter Dd. teſte Philip. Corn. conſ. 164. videatur litera D. lib. 4. Et communia ſecundum Grat. conſ. 156. n. 2. lib. 2. & ſecund. Baec. plurea referentem de decimis tutorum, c. 2. n. 67. & inquit Matheſil. notab. 107. Nota tex. ſingularē, antiquo a practicoa in hoc erraſſe, obſervantes, quod loco promiſſionis defenſionis ſufficeret præaſſerta promiſſio, ſc. utilia facere, & inutilia prætermittere. Eandem principalem ſententiam ſequitur, & probat, alios allegans, & dicens, hoc nullam habere difficultatem Ant. Piag. de tut. & curat. q. 8. n. 29. & Joan. Bapt. Ferretus, conſ. 312. n. 12. in 2 part. ubi quod omnea in hoc concordant, & quod eſt communis opinio, & per omnes celebrata, & in judiciis practicata, ſecund. Bart. & Jaſ. & alios quos refert. Et pro hac communi ſententia adeſt nobia regnicolis hodie bona lex 94 tit. 18. partit. 3. ibi, Los quales guardadores prometieron, e iuraron a mi fulano eſcrivano publico recipiente por el huerfano que eſtava delante de fazer, e cumplir todas las coſas que ſen buenas e provechoſas a aquel huerfano, e le deſviar, e no fazer las que le fueſſen damnoſas, e de guardar bien, e lealmente la perſona del huerfano, e todos ſu bienes: e otroſi de buſcar todo ſu pro dell huerfano. &c. e de defender, e amparar, a buena fee ſin mal engaño los derechos del huerfano en iuyzio, e fuera de iuyzio, expende verba illa, defender, e amparar, &c.

Sed contrariam ſententiam, imo quod tutela & geſta per tutorem valeant, etiamſi defenſio non ſit promiſſa per ea verba, ſed per æquipollentia voluit Cyn. in d. l. fin. §. omnem, & ibi Bald. in d. l. legitimos, & in l. 1. & 2. C. de tut. & cur. qui ſatis non deder. cujus tanta videtur eſſe auctoritas, ut quando illius deciſionem habemus, non videatur laborandum, ſecundum Phil. Dec. conſ. 165. pro tenui facultate, ad fin. quem refert Piagius, ubi ſup. nu. 30. licet adhuc contra Baldum teneat in hoc priori opinioni adhærens, eum ſalvans quodammodo, hanc etiam ſecundam opinionem probat Marcus Mantua, ſing. 570. & Capell. Tholoſan. deciſ. 69. quoniam jura conſiderant effectum verborum non formam, l. quoniam indignum, C. de teſtam. idem alios allegans ſequitur, & latè probat Baec. d. c. 2. num. 68. cum ſeqq. & nos late probavimus propter virtutem juramenti, & alia de juramento confirmatorio, 1. par. cap. 73. per totum, & nobiſcum D. Spino. in ſuo Speculo teſtamentorum, gl. 29. n. 28. cum tribus ſeqq. & noviſſime eandem ſententiam probat Patianus, de prob. lib. 1. c. 26. n. 80. fol. 70. & Iacob. Mand. conſ. 21. n. 11. Et hanc opinionem probat text. in auth. ut hi, qui oblig. &c. §. fin. collat. 6. ibi, etiam jusjurandum eum dicere ſacroſancta Dei Evangelia tangentem, quia per omnium pergens viam utilitatem adoleſcentis aget. &c. ſed & expreſſiva approbatur hæc ſententia in noſtra hac l. Regia, 9. tit. 16. par. 6. in verbis, prænarratis, in quibus nihil formaliter exprimitur de defenſione, ſed ſatis æquipollenter, & virtualiter in eis comprehenditur. Unde hoc ſufficit, quia veritati ſtandum eſt, non vero apicibus verborum. Litera namq; occidit, ſpiritus autem vivificat, ut inquit D. Paulus 2. ad Corinth. cap. 3. Et ideo hanc ſecundam partem amplector & probo, utpote jure veriorem, & noſtra lege approbatam, quæ etiam comprobatur ex his, quæ in fine hujus capitis dicemus.

Neque obſtat d. l. fin. §. omnem, quia loquitur in judice, ne ſcilicet creet tutorem, qui non promittit defenſionem abſq; ulla mora ſuſcipere: non tamen inquit tex. quod tutela alia forma decreta non valet, neq; quod tutor formaliter hoc promittere debet. Itaque licet id requiratur ex parte judicis, non tamen ex parte tutoris. Ita reſpondet Baec. ubi ſupra num. 69. ſed ſufficit, quod faciat juramentum per verba æquipollentia, juxta formam noſtræ l. 9. in verbis ſupra relatis.

Similiter non obſtat leg 94. tit. 18. partit. 3. in verbis ſupra relatis adducta pro priore opinione, quoniam ibi factum narratur potiusquam neceſſitas præciſa inducatur. Non enim lex illa requirit, quod verba ibi poſita ad literam ponantur, neque addit ſine dilatione. Ita reſpondent & bene Baec. ubi ſupr. num. 71. & Spin. n. 31. id quod probatur in noſtra l. 9. quæ novior loco poſita eſt in hoc opere ſeptem partitarum, quoniam ea verba non appoſuit, neque eorum meminit, ſed tantum, quæ nunc explicamus; ergo illa non ſunt de forma ſubſtantiali, ita quod omiſſa vitient tutelam, ſed ſufficit, quod juramentum tutoris contineat, quæ in noſtra l. exprimitur, quibus ſufficienter, & efficaciter comprehenditur defenſio pupillorum.

Ultimo obſervandum erit, † quod in his, quæ dilatio- 32
nem non recipiunt, vel quæ principaliter ad commodum pupilli ſpectant, geſta per tutorem valent, etiamſi prædictum juramentum non præſtiterit, neque cetera ſolemnia obſervaverit, ita Bart. in l. legitimos, in princ. n. 9. ff. de legit. tut. & conſuluit Socin. conſ. 153. n. 3. & 5. volu. 5. & tenet Guid. Pap. q. 330. nu. 6. & Aug. Berοi. q. 68. nu. 1. & 2. Sylveſt. Aldobran. in princ. Inſtit. de agnat. tut. n. 14. & alios referens Baec. de decim. tut. cap. 2. n. 64. & 65. diximus ſupra non ſemel.

Quinimo dicebat Spec. in tit. de tut. §. generaliter, n. 4. 33
quod licet tutor non juraverit (intellige extra prædictos caſus) valent tamen facta per eum, quia cum multa egerit, decepti eſſent, qui cum eo contraxiſſent, arg. legis Barbarius Philipp. ff. de offic. præt. hæc tamen opinio Specul. vera quidem non eſt: quoniam d. l. Barbarius, non habet locum, niſi in officiis publicis auctoritate & utilitate, non in privatis & ſic geſta à tutore putativo communiter reputato valido, non valent, nec regula dict. l. Barbarius, in tutore locum habet, ut probat Baec. de decimis tutor. c. 12 n. 8. & 9 & Azeu. in l. 8. ſub. n. 13. tit. 9. lib. 3. & in l. 2. tit. 3. num. 85. & 86. lib. 5. nova collect. Regiæ.

Sic etiam Bald. in addit. ad eundem Speculat. tit. de cu- 34
rat. circa fin. tenet, quod ſi tutor non fecerit inventarium, non valet auctoritas ejus; quia omiſſio modi, vel formæ vitiat actum, etiam favorabilem, l. qui Romæ, §. Flavius, ff. de verb. oblig. etiamſi communis error adſit.

Prætetea Bart. † ubi ſupr. & communiter Dd. pro for- 35
ma valoris tutelæ requirunt iuramentū tutoris, & iſtud ſervatur, quia in omnibus decretis tutelarum judices faciunt jurare tutores, ita Guid. Pap. d. q. 330. num. 4. verſi. 3. requiritur. Ergo eo omiſſo omnia inde ſequuta erunt nulla, præterquam in duobus caſibus ſpecialibus ſupra dictis in hac ultima obſervatione. Et ita merito contra opinionem Speculatoris, ubi ſupra, tenere, aut ſaltem remanere videtur Greg. Lopez in d. l. 9. in gl. jurar.

Tametſi circa omiſſionem † inventarii verius exiſti- 36
mem contra Bald. ubi ſupr. ut non vitiet tutelam, quinimo geſta per tutorem ante confectionem inventarii valeant: ſiquidē omiſſio inventarii præſtat cauſam removendi tutorem: ergo interim eſt tutor, & valent geſta per eum, ut concludit Bart. in l. tutor, qui repertorium, col. 2. ver. contrarium puto, ff. de adminiſt. tutor. Abb. conſ. 90. in 2. par. conſilii, & alios allegans Mandel. conſ. 21. n. 7. & di-

cemus latius infra ſuo loco, ſequitur etiam cum aliis Marc.
37 *Ant. Eug. d. conſil. 19. n. 16.* ubi *n. 19.* quod † multo magis idem concludendũ eſt de omiſſione promiſſionis de faciendo utilia, & prætermittendo inutilia, quia non reperitur jure cautum, *ſecundum Alb. conſil. 21. n. 11.* quod iſta omiſſio operetur nullitatem tutelæ, cum ſit promiſſio modici momenti, & licet hoc lex requireret, non tamen eſt novum, quod lex aliquid requirat, vel prohibeat, & tamen actus non ſit nullus, ſi illud non obſervaretur, *ut late docet Iaſo in l. patr. furioſo, col. 3. 4. & 5. ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. jur.* quẽ refert & ſequitur Eug. *d. conſ. 19. n. 20.*

SUMMARIA.

1 Dominus manumittens ſervum impuberem erit ejus tutor, & num. 2. ubi quod ex l. 12. tabularum tutela hac ad patronos liberoſq; eorum pertinet.

3 Patronus non præfertur in tutela matri & aviæ, & multo minus avo materno, vel paterno, de jure regni Caſtellæ, & conſuetudine Luſitaniæ, ſi liberi ſint.

4 Patronus ejuſq; liberi coguntur ſatiſdare, ſi eorum perſona vulgaris, vel minus honeſta ſit, alias ſecus.

5 Pater emancipans filium ſuum impuberem, debet eſſe ejus tutor, eſtq; tutela legitima.

6 Pater hic tutor filii ſui emancipati, non debet ſatiſdare, niſi cauſſa cognita, ut hic.

7 Pater non erit tutor filii ſui, quando ejus mater, qui de mariti moribus ſecus ſuſpicatur, filios ſuos ſub ea conditione inſtituit heredes, ſi à patre emancipati fuerint.

8 Frater impuberis emancipati patre decedente erit ejus tutor, & hac appellatur fiduciaria tutela.

CAPUT XIII.

De patrono tutore liberti, & de patre tutore filii emancipati.

1 DOMINUS † manumittens ſervum ſuum impuberem, erit ejus tutor, quia ei decedenti ſine heredibus, qui de jure ſuccedere debeant, heres exſiſtit univerſorum bonorum. Pater etiam qui filium ſuum impuberem emancipavit, ejus tutor eſſe debet: Patre autẽ ante pubertatem filii decedente, frater pupilli major 25. annis, debet eſſe ejus tutor loco patris ſui. Ita decidit *l. 10. tit. 16. partit. 6.*

2 Ibi. *l. ſennor deue aver en guarda a el e a ſus bienes*, ex l. namq; 12. tabellarum, libertorum & libertarum tutela ad patronos liberoſq; eorum pertinet, quæ & ipſa legitima tutela vocatur: non quia nominatim in ea lege de hac tutela caveatur, ſed quia perinde accepta eſt per interpretationem, ac ſi legis verbis introducta eſſet. Eo enim ipſo, quod hereditates libertorum libertarumq;, ſi inteſtati deceſſiſſent, juſſerat lex ad patronos liberoſve eorũ pertinere, crediderunt veteres voluiſſe legem etiam tutelas ad eos pertinere. cum & agnatos, quos ad hereditatem lex vocat, eoſdem & tutores eſſe inſtituit, quia plerunque, ubi ſucceſſionis eſt emolumentum, ibi, & tutelæ onus eſſe debet, *text. in princ. Inſt. de legit. patron. tut.* ubi quod ideo dixit, *plerunq;* quia ſi fœmina impubes manumittatur, ipſa ad hereditatem vocatur, cum alius ſit tutor, *facit auth. ſicut, C. de legit. tut.* ubi quod ſicut hereditas agnatione non inſpecta proximis defertur, ſic & tutelæ onus comitatur emolumentum, ſi maſculi, & perfectæ ætatis ſint, & nulla lege prohibeantur ſuſcipere.

3 Obſervandum tamen † eſt in propoſito, patronum non præferri in tutela matri, aut aviæ, & multo minus avo materno, aut etiam paterno de jure regni Caſtellæ, & conſuetudine Luſitaniæ regni, ſi liberi ſint, *teſte Molina Theologo de juſtitia & jure, 2. tract. diſputation. 220. ver. Patronus, pag. 1360.*

4 Patronus hic & patroni liberi coguntur ſatiſdare, ſi eorum perſona vulgaris, vel minus honeſta ſit: quod ſi honeſta fuerit, remittitur ei ſatiſdatio, Itaque cauſſæ cognitio prætoris in hac ſpecie neceſſaria eſt, *juxta l. legit. in princ. ff. de legitim. tutor.* diximus *ſupr. in c. præcedenti.*

In text. ibi, † *Otroſi decimos que ſi el padre ſaco al hijo de ſu poder que es menor de quatorze annos que el lo deu e aver en guarda a el e a todos ſus bienes.* Hæc tutela exemplo patronorum recepta eſt. quæ & ipſe legitima vocatur. Nam ſi quis filium aut filiam, nepotem aut neptem ex filio, & deinceps impuberes emancipaverit, legitimus eorum tutor erit, *ut in princ. Inſtit. de legit. parent. tut.* cum quo concordat *l. noſtra Regia hac 10.* Pater autem † hic non debet ſatiſdare niſi cauſſa cognita, veluti ſi patrimonium filii ſit amplum, & perſona patris indigens & ſuſpecta, ut reſolvimus ſup. cap. præcedenti. 5 6

Limitatur deciſio ſupradictæ noſtræ legis in caſu *leg. filius matrem, 25. C. de inoff. teſtam.* nempe, quando mater, quæ de mariti morib. ſecus † ſuſpicata, filios ſuos ſub ea inſtituit conditione heredes, ſi à patre emancipati fuerint, tunc enim pater hic filios emancipans non erit eorum tutor, *ſecundum Bald. ibid. num. 5. quem refert & ſequitur Greg. Lopez. in d. l. 10. gl. el padre, in fine.* 7

In text. ibi, *E ſi el padre † murieſſe en ante que el moço fueſſe de edad ſi el huerfano tuvieſſe otro hermano, que fueſſe mayor de veyntecinco annos el lo deue aver en guarda en lugar de ſu padre*: hæc appellatur fiduciaria tutela, *text. in princ. Inſtit. de fiduciar. tut.* à quo noſtra lex Regia emanavit, ubi quod patrono legitimo tutore mortuo, liberi quoque ejus legitimi ſunt tutores. 8

SUMMARIA.

1 Tutoribus plurib. conſtitutis, aut datis, ortaq; diſcordia inter eos ſuper adminiſtratione bonorum pupilli, õmiũ conſenſu poteſt uni eorum adminiſtratio committi, & per judicem decerni cum cautione, quolibet autem adminiſtrare volente eligat judex unum ex eis, & in numeris ſeqq. quomodo hoc intelligatur.

2 Et procedit tam in tutoribus teſtamentariis, quam legitimis & dativis.

3 Tutorib. plurib. relictis in teſtamento à patre filiis ſuis, adminiſtrabit ille, quem pater deſtinaverit, ceteri vero tutores non adminiſtrabunt, ſed erunt honorarii tutores, qui tenentur de his, de quib. hic. Si autem non eſt à teſtatore electus tutor, aut gerere nolet, tunc is geret, cui major pars tutorum tutelam declaraverit, & quod erit officium judicis in hac ſpecie hic differitur. Si a. fuerint plures tutores legitimi, & expediat per unum tantum geri, tunc unus eorum poteſt reliquos compellere, vel quod ſatiſdent, vel recepta ſatiſdat. ab eo conſentiant, quod ei geſtio committatur, quod ſi inter eos non conveniat, quis eorũ gerat, judex eliget meliorem & utiliorem pupillis, & præſtita ſatiſdatione decernet ei adminiſtrationem.

4 In patronis circa adminiſtrationem tutela non oportet admitti provocationem, niſi ex magna cauſſa.

CAPUT XIV.

Pluribus contutoribus diſſentientibus, quis eorum tunc adminiſtrare debeat?

ORta † diſcordia inter plures contutores ſuper adminiſtratione bonorum pupilli, omnium conſenſu poteſt uni adminiſtratio committi, & per judicem decerni cum cautione, quolibet autem eorum tutelam adminiſtrare volente, eliget judex unum ex eis: Ita latius cavetur *in l. 11. tit. 16. partit. 6.* 1

In text. † ibi, *ſi los guardadores de los huerfanos fueren muchos, &c.* dum diponit, *que ſi ſe lauantare de ſacuerdo entre ellos de manera que no ſe puedan todos ayuntar a fazer aquellas coſas que ſon tenudos de fazer e guardar de ellos e de ſus bienes, que eſt ence el uno de ellos puede dezir al juez que el quiere dar recado, e obligar ſe complir lo que auian todos de cumplir ſi los otro lo touiere por bien, e ſi non que lo haga alguno dellos. e que ſi acordaren en eſto que deue el juez tomar tal recado del como ſe dixo en la ley antes deſta.* 2

Adde quod procedit † tam in tutoribus teſtamentariis, 3

quam

Digitized by Google

quam legitimis & dativis, *ut obſervavit Greg. Lop. ibi gl. 1. in princ.* in teſtamentariis probatur ex *l. teſtamento 17. cum l. ſeq. ff. de teſtam. tut.* ubi præfinitur ordo habendus, quando unus ex tutoribus teſtamentariis offert ſatiſdationem, ut ſolus adminiſtret, & itidem quando ceteri contutores velint ſatiſdare, *ut ſup. retulimus c. 12. praeced.* quod ſi plures ſatiſdare parati ſunt, tunc idoneor præferendus erit, ut & tutorum perſonæ inter ſe & fidejuſſorum comparentur, *ut in leg. quod ſi plures, 18. ejusdem tit.* Quod lex noſtra in verſic. ſeq. apprubare videtur, orta tamen ſuper hoc inter eos diſcordia, ut patet ibi, *Y ſi deſacordaren de manera que cada uno quiera obligar ſe aeſto, e quiera auer en guar da los bienes de los mocos, eſtonce el iueZ deue eſcoger aquelqae entendiere que lo hara meior, e que ſera mas prouechoſo a los mocos e tomar tal recado del como ſobredicho es. e dar le poder que el ſolo los pueda auer en ſaguarda, e alenaar, e aproaechar los bienes dellos:* tunc demum igitur data iſta electio judici, quando tutores non concordant, ut unus eorum gerat, ſed omnes velint gerere, *ut patet ex dictis verbis noſtræ l. & praeterea tenet Gregor. Lopez ibidem in gl. eſcoger. ibi, & adverte.*

3 Sed ut res hæc apertior fiat, diſtinctione uti opus eſt, de qua *in l. 3. per totam, uſq; in fin. ff. de adminiſtr. tut.* nempe, quod quando plures tutores dati ſunt in teſtamento per patrem, & dubitetur, quis eorum gerere debeat, ſi pater, qui in poteſtate habet, deſtinavit teſtamento, quis tutorum tutelam gerat, ille debet eam gerere, quem pater deſtinavit, meritoq; patris ſtatur voluntati, qui utique recte filio proſpexit: Idem eſt de his, quos parens deſtinavit teſtamentu, & præter eos confirmavit, ut ſi parens declaravit, quem velit tutelam adminiſtrare, ille ſolus adminiſtret; ceteri vero tutores non adminiſtrabunt, ſed erũt hi, quos vulgo *honorarios* appellamus, qui poſſunt conveniri excuſſione præcedente bonorum illius, qui geſſit: dati ſunt n. quaſi obſervatores actus ejus & cuſtodes: imputabiturq; eis quandoq;, cur ſi male eum converſari videbant, ſuſpectum non fecerint, aſſidue igitur & rationem ab eo exigere eos oportet, & ſollicite curare qualiter converſetur, & ſi pecunia ſit, quæ deponi poſſit, curare, ut deponat ad prædiorum comparationem: blandiuntur n. ſibi, qui putant honorarios tutores omnino non teneri, tenentur n. ſecundũ ea, quæ ſup. oſtẽdimus. Ita cavetur *in d. l. leg. 3. in toto ſuo princip.*

Nonnunquam tamen ab hoc receditur, ut in caſibus expreſſis *§. 1. ejusdem l. 3.* de quibus ſupra egimus. Apparet igitur prætori curæ fuiſſe, ne tutela per plures adminiſtretur, quippe, & ſi pater non deſtinaverit, quis gerere debeat, attamen id agit, ut per unum adminiſtretur, facilius enim unus tutor & actiones exercet, & excipit, ne per multos tutela ſpargatur.

Si autem non eſt à teſtatore electus tutor, aut gerere nollet: tunc is geret, cui major pars tutorum tutelam declaraverit. Prætor igitur jubebit eos convocari, quod ſi non coibunt, aut coacti non decernent, cauſſa cognita ipſe ſtatuet, quis tutelam geret: ſi vero conſentiant tutores prætori, ſed velint omnes gerere, quia fidem non habent electo, nec patiuntur, ut ſuccedanei ſint alieni à periculo, omnes gerent: quod ſi velint inter ſe tutelam dividi, vel in partes, vel in regiones, audiendi ſunt, & quilibet tuetur ſe exceptione pro ea parte, vel regione, quam non adminiſtravit. Ita probat text. *in l. 3. § fin. cum leg. ſeq. ff. de adminiſtr. tut. & ibi notat Alber.* Et inquit ibi Bartol. *n. 1.* quod ſi unus vult dividere, & omnes alii velint adminiſtrare, tunc fiet diviſio ceteris invitis per officium judicis: Et præfatam diſtinctionem, quæ legalis quidem eſt, ſequitur Greg. Lopez *in d. l. 11. in gl. eſcoger, ibi, & adverte hic tit. 16. par. 6.*

Si autem ſint plures tutores legitimi, & expediat per unum tantum geri, tunc unus eorum poteſt reliquos compellere, vel quod ſatiſdent, vel recepta ſatiſdatione ab eo, conſentiant, quod ei geſtio committatur, *ut in leg. legitimos. § ratio, & ibi notat Bald. ff. de legit. tut.* & ſi inter ſe non concordent, quis eorũ gerat, judex eliget meliorem & utiliorem pupillis, & præſtita ſatiſdatione decernet ei adminiſtrationem, ut is ſolum perſonam, & bona pupillorum ſub ſua tutela, & cuſtodia habeat, *juxta l. noſtram regiã 11.* quæ indiſtincte in plurib. tutorib. orphanorũ loquitur, nec diſtinguit, an ſint teſtamentarii, legitimi, vel dativi. Ergo in omnibus his locum habet, & in terminis. Ita tenet Greg. Lop. *ibid. in gl. verb. eſcoger. ad fin.* & in dativis idem probaverat ead. gl. 1. *ibidem.*

In patronis † autem non oportet admitti provocationem, niſi ex magna cauſſa: ne quis ſpem ſucceſſionis diminuat, juxta text. *in d. leg. legitimos, §. primo, ibi patroni a patronus.* 4

SUMMARIA.

1 *Plures tutores ſimul conſtituti non ſolum viriliter obligantur, ſed ita etiam ut quilibet eorum in ſolidum conveniri poſſit, quod late hic jure probatur, & eſt prima regula.*

2 *Praecedens juris regula procul dubio procedit, quando unus tutorum geſſit tutelam mandato aliorum contutorum, tunc namq; indubie omnes in ſolidum tenentur abſq; beneficio ordinis.*

3 *Procedit etiam, licet tutores non ſint legitime conſtituti.*

4 *Procedit multo fortius, quando tutores non adminiſtrantes ſunt in dolo.*

5 *Proceditq; non ſolum in favorem pupillorum, ſed etiam creditorum hereditariorum.*

6 *Fallit autem praedicta prima regula in duobus caſibus, de quib. hic. 1. quando teſtator tutelam diviſit. 2. ſi à judice diviſa ſit niſi in caſibus, de quib. hic.*

7 *Fallit tertio, quando ſunt tutores diverſa ſpeciei, unus teſtamentarius, & alius dativus, quo caſu pro ſua quiſq; parte tenetur.*

8 *Fallet quarto in caſu l. 1. C. de divid. tut.*

9 *Differentia tamen eſt in hoc inter tutores, & eorum fidejuſſores, de qua hic.*

10 *Tutores plures licet in ſolidum teneantur regulariter, habent tamen inter ſe quatuor juris beneficia. Primum eſt beneficium ordinis. Secundum diviſionis. Tertium ceſſionis actionis. Quartum utilis actionis.*

11 *Beneficium ordinis competit, quando ſunt plures tutores, quorum aliqui geſſerunt aliis minime gerentibus.*

12 *Beneficium ordinis non datur, nec competit, ubi, qui non geſſerunt tutelam ſunt in communi, vel proprio dolo.*

13 *Beneficium ordinis non datur, nec competit, ubi gerentes geſſerunt ex mandato eorum, qui non geſſerunt: non tamen ſufficit in hac ſpecie ſimplex permiſſio, ut in n. 14.*

15 *Beneficium ordinis, non datur pro neglectis, in his enim omnes æqualiter ſine beneficio ordinis tenentur.*

16 *Beneficium diviſionis impenditur tutoribus omnibus gerentibus, vel nullis gerentibus, ita ut non ſit locus ordinis beneficio, ut obligatio inter omnes dividatur, qui ſolvendo reperti fuerint.*

17 *Beneficium diviſionis competit etiam fidejuſſoribus etiamſi ſint in ſolidum obligati.*

18 *Beneficium diviſionis competit fidejuſſoribus & tutoribus, non ſolum in modum exceptionis, ſed etiam per officium judicis poſſunt impetrare, ut inter eos dividatur obligatio.*

19 *Beneficium diviſionis an pertineat ad tutores, qui ex communi dolo conveniuntur, & numeris ſequentibus referuntur diverſa ſententia: affirmativa eligitur rejecta concordia, de qua nu. 21.*

20 *Pupillo competit actio adverſus unumquemque magiſtratum in ſolidum abſque beneficio diviſionis, quando ipſi magiſtratus dolo pupillo non proſpexerant.*

22 *Beneficium diviſionis facilius conceditur, quam utilis actionis*

23 *Beneficium ordinis non competit pro neglectis, & doloſe adminiſtratis, quia differentia ſunt hæc beneficia.*

24 *Actio eadem, licet competat contra tutores, & contra magiſtratus, ſolent tamen à jure diſtingui.*

25 *Magiſtratus male proſpicientes pupillo de tutore, licet mero jure teneantur ei in ſolidum, ex æquitate tamen competit illis beneficium diviſionis.*

26 *Tutor conventus non ex communi, ſed ex proprio dolo, non habet beneficium diviſionis.*

27 *Magiſtratus præponens tutorem, pupillo excutiendus eſt prius, quam agatur contra tutores non gerentes, ſed hoc receſſit ab aula curiarum, & uſus illud non admiſit amplius, ſed immediate conveniuntur ipſi tutores.*

28 *Beneficium cedendarum actionum datur tutoribus ſolventibus pro contutoribus, ut ſibi ſolventibus cedantur à pupillo actiones negotiorum geſtorum, competentes illi adverſus tutores, ut eos poſſint exigere, ſi quando ſolvendo eſſe reperti fuerint.*

29 *Beneficium cedendarum actionum competit tutori convento ex communi culpa, vel ex culpa alterius, ſecus ſi conveniatur ex communi dolo, vel alterius.*

30 *Beneficium cedendarum actionum, non comprehenditur ſub renunciatione generali omnium beneficiorum, niſi ſpecialiter renuntietur.*

31 *Beneficium utilium actionum datur tutoribus conventis atq; exactis contra alios tutores, quo caſu actiones ab eo, qui pupillus fuit, ceſſa non ſunt.*

32 *Beneficium cedendarum actionum nihilominus neceſſarium fuit, non obſtante beneficio utilium actionum ex ratione, de qua hic.*

33 *Tranſactio facta cum quibuſdam adminiſtratoribus, ceteris, cum quib. non eſt tranſactum, non prodeſt.*

CAPUT XV.

Pluribus tutoribus conſtitutis, quomodo ſinguli teneantur?

SUperioribus in cap. proxime præcedenti dictis conſonum eſt, ut de pluribus tutoribus ejuſdem pupilli, vel eorundem pupillorum ſimul relictis, datis, vel conſtitutis, quomodo unuſquiſque teneatur, & conveniri poſſit, agamus, & in hoc.

1 REGULA † juris eſt, quod plures tutores ſimul conſtituti non ſolum viriliter obligantur, ſed ita etiam, ut quilibet eorum in ſolidum conveniri poſſit: gerunt n. negotium publicum auctoritate, licet utilitate privatum, *ut in princ. Inſt. de excuſ. tut.* & ſunt rei plures debendi, licet non in omnibus & per omnia, & in ſolidum obligentur, *l. tres tutores, in princ. 56. ff. de adminiſt. tut.* ibi inquit tex. *tutores pupillo dati ſunt, unus tutelam geſſit, & ſolvendo non eſt: ſecundus Titio gerendam mandavit, & Titius quadam adminiſtravit: tertius nihil omnino geſſit, quæſitū eſt, quatenus quiſq; eorum teneatur? & tutorum quidem periculum commune eſt in adminiſtratione tutelæ, & in ſolidū univerſi tenentur*: Addit ead. l. *in verſic. non ſolum*: quod non ſolum geſſiſſe tutelam creditur is, qui alii gerendam mandavit, ſed & qui ſatis à contutore accepit rem ſalvam pupillo futuram, eiq; permiſit adminiſtrationem totius tutelæ, nec poteſt ſe defendere conſtitutionibus, quæ jubent, ante conveniri eum, qui geſſit, itē in eo, quod nemo geſſit, non utiq; ejus periculum eſt, qui quædam geſſit, ſed communiter omnium: exigi autem ab eo ſolo periculū ob alia, quæ non geſſit, non oportet, niſi quę talia ſunt, quæ vel conſummationem cœptorum ab eo deſiderabant, vel ita conjuncta fuerunt, ut ſeparari nō debeāt.

Secundo principaliter ead. juris regula probatur *ex l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tut. & ratio. diſtrah.* ubi inquit tex. *nunc tractemus, ſi plures tutelam pupilli adminiſtraverint, pro qua quiſq; eorum parte conveniendus ſit? & quidem omnes geſſerunt tutelam, & omnes ſolvendo ſunt, æquiſſimum erit dividi actionem pro portionibus virilib. exemplo fidejuſſorum, ſed & ſi non omnes ſolvendo ſint inter eos, qui ſolvendo ſunt, dividitur actio: ſed prout quiſq; ſolvendo eſt, poterunt conveniri, & ſi forte quis ex facto alterius condemnatus præſtitit, vel ex communi geſtu, nec ei mandatæ ſunt actiones, conſtitutum eſt à D. Pio, & ab Imperatore noſtro, & divo patre ejus, utilem actionem tutori adverſus contutorem dandum.*

Tertio idem probatur ex *l. 2. C. de divid. tut.* ubi inquit textus ſi diviſio adminiſtrationis inter tutores ſive curatores in eodem loco, ſeu provincia conſtitutos, necdum fuerit, licentiam habet adoleſcens, & unum eorum eligere, & totum debitum exigere: ceſſione videl. ab eo adverſus ceteros tutores ſeu curatores actionū ei competentium facienda.

Ex quibus juribus merito hanc juris regul. probarunt gl. Cyn. Fab. Bar. Bal. Aug. Salyc. Alex. Jaſ. Ruin. Seyſel. Curt. & Alc. *in l. 1. C. de tranſact. & ibi Padilla noviſſimus, n. 6.* & eſt communis *ſecund. Ronch. in l. eand. in princ. n. 218. ff. de duob. reis, Boe. deciſ. 59. in princ. in 1. par.* quos ad hoc refert & ſequitur excepto Padilla, Mar. Ant. Eugen. *d. conſ. 19. n. 23.* ubi quod alibi paſſim.

Quæ quidem, † juris regula procul dubio procedit, 2
quando unus tutorum geſſit tutelam mandato aliorum contutorum, tunc namq; indubie omnes in ſolidum tenentur abſq; beneficio ordinis, *gl. in d. l. tres tutores, & in d. l. 1. C. de tranſact. Boer. d. deciſ. 59. n. 6. Eug. d. conſ. 19. nu. 25. & 27.* & eſt text. expreſſus *in d. l. tres tutores, in princ.* ut vidimus, & dicemus infra.

Procedit etiam, licet tutores non ſint † legitime conſti- 3
tuti, *leg. tutores §. curat. ubi Bar. ff. de admin. tut.* & in terminis conſuluit Aret. *conſ. 29. col. 2. ad fi. ver. & ſi dicatur, & c. ſub n. 3. quem refert & ſequitur Eug. d. conſ. 19. n. 24.*

Tertio † procedit multo fortius, quando tutores non 4
adminiſtrantes ſunt in dolo, quia tunc quiſq; proprii delicti pœnam in totum meretur, cum delinqui non niſi in ſolidum poſſit, *d. l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tu. & rat. diſtrah. & leg. ſi plures, ff. de admin. tut. la ſecunda*, ex veriori ſententia, quā probat Ronch. *in d. l. eand. ſub n. 221. verſ. ſed majus dubium eſt, & in l. 3. §. ubi duo, ſup. 2. q. Bar. ff. de duob. reis, & Eug. ubi ſup. n. 40. & 58.* ubi *n. 41. cum ſeqq.* late probat de dolo conſtare, quādo tutor prępoſitus ab aliis contutorib. adminiſtravit, non confecto inventario, *& n. 55. & 56.* ponit exempla culpæ tutoris adminiſtrantis, de qua ceteri contutores tenentur, *ut ubi per eū, & n. 58.*

Et prædicta procedunt † non ſolum in favorem pu- 5
pillorum, ſed etiam creditorum hereditariorum, ut probat *Eug. ubi ſup. n. 71.* Nunc autem referamus nonnullos caſus exceptos à prædicta juris regula, in quibus tutores non tenentur in ſolidum, ſed unuſquiſq; pro parte.

Primus eſt, † quando tutor tutelam diviſit: Secundus, ſi 6
à judice diviſa ſit, niſi per dolum, aut culpam, ſuſpectum non removerunt, vel tarde ſuſpicionis rationem moverunt, cum alter eorum non ſolvendo effectus eſt, vel ſuſpicionis cauſſam agendo ſua ſponte jura pupilli prodiderunt. Nec prodeſt eis dicentibus, eum contutorem ſuum non adminiſtraſſe res pupillares. Ita decidit text. *in l. 2. ver. in diviſionem, C. de divi. tut.* ubi idem in textu inquit, quod ſi ipſi tutores inter ſe tutelam diviſerint, non prohibetur adoleſcens unū ex his in ſolidum convenire, ita ut actiones, quas adverſus alios habet, ad electum transferat, & tenent gl. & Dd. *in d. l. 2. & in d. l. 1. C. de tranſact. Ronch. in d. l. eandem, n. 222. Decia. conſ. 11. nu. 55. vol. 1. Eugen. d. conſ. 19. num. 1. juncto num. 35. cum ſeq.*

Tertius caſus eſt, † quando ſunt tutores diverſæ ſpeciei, 7
quoniā unus eſt teſtamentarius, alius dativus, quo caſu pro ſua quiſq; parte tenetur, *l. Lucius, §. cum teſtam. ff. de admin. tut.* ubi eum tex. ita interpretatur Bar. *idem Bar. in d. l. 1. n. 4. C. de tranſact. & ibi Jacobin. n. 11.* & cōmunem eſſe teſtatur hunc intellectum Alex. *ibi, n. 3. Cur. Senior, n. 10. & Padilla, n. 6.* contra gl. exiſtimantem diviſionem ibi fuiſſe factam à teſtatore, ſed arguitur ejus intellectus, quod tex. ipſe inquit in illis verbis, *ac ſi teſtamēto in partes dimidias tutores dati eſſent.*

Quartus

8 Qnartus caſus eſt in ſpecie *l. 1. C. de divid. tut.* cujus verba ita ſe habent, *ſi poſt finitum adminiſtrationis officium collegatus indemnitati praſtanda idonei fuerint, poſteaque dum non conveniuntur minus idonei effecti ſunt: vitium aliena ceſſationis ad diſpendium tuum pertinere. juris ratio non patitur*, & ibi gloſſ. *ver. non patitur, alia jura allegat l. 5. C. de probat. Fulgoſ. Alciat. num. 15. Purpur. 55. & Padilla, num. 16. in d. l. 1. C. de tranſact.* conſtituentes in hoc differentiam inter fidejuſſores & tutores: licet enim inter utroſque obligatio dividatur, ac proinde tutor conventus diviſionem poſtulans, teneatur probare, contutorem ſolvendo eſſe, *l. ſi dubitetur in princ. ff. de fidejuſſar.* fidejuſſori oeceſſe eſt probare alterum fidejuſſorem ſolvendo eſſe tempore litis conteſtatæ, *ut in §. ſi plures, de fidejuſſor.* Tutori tamen ſatis eſt, ſi prober, contutorem fuiſſe ſolvendo tempore depoſitæ adminiſtrationis, *ut in juribus, ſupra allegatis.*

9 Sed † quamvis tutores io ſolidum regulariter teneantur. habent tameu inter ſe quatuor juris beneficia, ne in ſolidum excutiantur. Primum eſt beneficium ordinis: Secundum beneficium diviſionis: Tertium beneficium ceſſionis actionis: Quartum beneficium utilis actionis.

10 Beneficium † ordinis competit, quando ſunt plures tutores, quorum aliqui geſſerunt, aliis minime gerentibus. Nam ſi non gerentes conveniantur, benificio ordinis poterunt impetrare, ut primo qui geſſerit, ejuſque heres, conveniatur. *l. 2. in princ. C. ſi tutor. nan geſſ. l. 2. in princ. & l. fin. C. de admin. tut. l. cum interdicta, C. de arbit.*
11 *tute.* Naturali namq; æquitate ſuit introductum, ut primo reddat rationem, qui adminiſtravit, quam, qui non adminiſtravit: atque ad gerentem prius manus porrigatur, *ita Bald. in d. l. 1. fin, verſic. ſic demum quaritur, Cad. de tranſact. quem ad hoc refert & ſequitur Padilla, ibi n. 7.* ubi quoque, quod hoc ordinis beneficium, & ad heredes non gerentium extenditur, *ut in l. pater, verſ. prius, C. de hered. tut.*

12 Sed † hoc beneficium ordinis non datur, nec competit, ubi qui non geſſerunt tutelam, ſunt in communi vel propriu dolo, ut probare nititur Eugenius, *d. canſil. 19. n. 62. cum ſequens.*

13 Secundo limitatur, quod diximus de beneficio ordinis, ut non procedat, ſi gereates geſſerint ex mandato eorum, qui non geſſerunt, tunc enim omnes geſſiſſe videotur, *l. ita tamen, §. geſſiſſe, ff. de adminiſt. tut. gloſſ. in d. l. tres tutores, ff. de adminiſt. tut. & in dict. l. 1. C de tranſact. Boer. d. deciſ. 56. num. 6. Padilla in d. l. 1. num. 8. Marc. Ant. Eugen. d. conſ. 19. num. 25. cum ſequents.*

14 Nun tamen ſufficit hac in ſpecie ſimplex permiſſio, *ſecund. Saly. in d. l. 1. col. 2. & ibi Alciat. nu. 11. Claud. nu. 4. & Padill. ſub nu. 8.* Neq; obſtat text. *in d. l. tres tutores, §. ſi. um ff. de adminiſt. tut. ibi, ei, qui permiſit:* quia in illa lege non ſolum ſimplex permiſſio adſuit, ſed etiam mandatum videri potius propter exactam ſtipulationem, rem pupilli ſalvam ſore, ut patet ex eu text. ita & bene reſpondent Purpur. *num. 50.* & Padilla, *num. 8. ad fin. in d. l. 1. C. de tranſact.*

15 Tertio limitatur in neglectis. In his enim omnes æqualiter ſine beneficio ordinis tenebuntur. *l. 2. verſic. ſi qua, C. ſi tutor. nan geſſ. l. tutar. qui, §. in eum, ff. de adminiſtr. tut.* niſi neglecta appendicia ſint eorum, quæ geſta fuere, *l. tutor. verſ. inde in eo, ff. de adminiſtr. tut. text. optimus in l. quid ergo, verſi. judicio, ff. contra jud. tut.* Ex quibus juribus hanc tertiam limitationem in ſpecie conſtituit Padilla *in d. l. 1. nu. 9.* ex qua etiam comprobatur prima limitatio præcedens Marc. Ant. Eugenii de his non gereotibus, qui ſunt in communi vel proprio dolo: ſi enim in neglectis omnes æqualiter ſine beneficio ordinis tenentur, à fortiori pro doloſe admiſſis abſque prædicto beneficio tenebuntur.

Beneficium † diviſionis impenditur tutoribus omnibus gerentibus, vel nullis gerentibus, ita ut non ſit locus ordinis beneficio: tunc namque tutori convento competit & datur hoc beneficium diviſionis, quo impetrari ſolet, ut obligatio inter omnes dividatur, qui ſolvendo reperti fuerint, *l. 1. §. ſi pupillus, verſ. nunc tractemus, ff. de tutel. & rat. diſtrah.* ubi text. inquit, hoc eſſe introductum ad ſimilitudinem fidejuſſorum, qui licet plures
intercesſerint, † & ſint in ſolidum obligati, dividitur ta- 17
men inter eos obligatio, *ut in dict. §. ſi plures, Inſt. de fidejuſſor. & l. ſi. C. de conſt. pec.* eſt tamen differeotia, in hac ſpecie inter fidejuſſores & tutores, quam prædiximus, *numero 9.*

Competitq; † hoc beneficium diviſionis fidejuſſori- 18
bus & tutoribus, noo ſolum in modum exceptionis, ſed etiam per officium judicis poſſunt impetrare, ut inter eos dividatur obligatio, *gloſſ. 1. in l. ſi contendat, ff. de fidejuſſ.* quam ibi ſequitur Bar. eſtque ſingularis & communiter approbata, ut plures allegans affirmat eam ſequutus Padilla *in d. l. 1. num. 17. C. de tranſact.*

Illa † tamen quæſtio in propoſito valde controverſa 19
eſt inter DD. *an hoc diviſionis beneficium pertineat ad tutores, qui ex communi dolo conveniuntur?* In qua quæſtione Azo exiſtimavit, doloſe gerentibus non dari hoc diviſionis beneficium: Pro qua ſententia, primo facit text. *in l. 1. § plane, ff. de tut. & curat. diſtr.* ubi tutori convento ex dolo communi non competit beneficium utilis actionis, ergo nec beneficium diviſionis competere debet, eadem ratione, *argum. l. illud, cum vulg. ff. ad l. Aquil.*

Secundo, quia beneficium ordinis datur pro neglectis & doloſe geſtis, ut ſupra in primo beneficio reſolvimus: ergo nec beneficium diviſioois.

Tertio † pro ſententia Azonis adduci ſolet text. pul- 20
cher, *in l. in magiſtr. ff. de magiſt. conven.* ubi, quod quando magiſtratus dolo pupillo proſpexerunt, competit ei actio adverſus unumquemq; magiſtratum in ſolidum, ſine beneficio diviſionis, & tamen magiſtratus, ac tutores eadem actione conveniuntur, *l. final. ff. de magiſtr. convent.*

Quarto facit text. *in l. ex facto ibi, ſi non ſit conſcius fraudis, ff. de negot. geſt.* ex quibus juribus hanc opinionem Azonis ſequuntur in *d. l. magiſtratus, Cynus, Rayner. Alber. Bald. & Cuman. & DD in d. l. 1. C. de tranſact. nempe, Alberic. Paul. Caſtr. n. 3.* ubi quod eam ſequuntur Doctores & Jaſ. *n. 9.* & communiorem eſſe teſtatur *ibi Purp. nu. 57.* Et eſt verior, nec contraria communis, *ſecundum Marc. Ant. Engen. d. conſ. 19. nu. 60.*

Contrariam tamen ſententiam in hoc tenuit ac probavit Hugolin. & cum eo gloſſ. magn. *in verſ. nam & uterq; in d. l. 1. C. de tranſact.* Imo quod etiam doloſe gerẽtibus conventis ex communi dolo competat hoc beneficium diviſionis ex text. *in l. ſi plures, ff. de adminiſt. tut.* ibi excipere debebunt periculi ſocietatem, quod magis ratio ſuadet. Ibi enim plures tutores ex communi dolo conveniuntur, quoniam tutelam non adminiſtraverunt: Ceſſatio enim in adminiſtratione dolus eſt, *l. ſi procuratorem, §. dolo, l. dolus, ff. mandat.* & tamen fit diſcuſſio inter eos. Atq; ita ex illo text. *gloſſ. in d. l. ſi plures, ver. ratio ſuadet*, ſequitur banc opinionem Hugolini contra Azo. & Bar. & ibi oppoſitio. 1. idem Bart. *in d. l. 1. n. 6. Cod. de tranſact.* & ibi Bald. *col. 2. verſ. quaro 4.* dicens eſſe communiter approbatam: ſequuntur eam etiam ibi Angel. *in fin. Fulgoſ. n. 2.* dicens ceteros Doctores tranſire cum ea & Alexand. *nu. 4* dicens, hanc eſſe magis communem opinionem, quod etiam profitetur & affirmat Jaſ. *ibi. n. 9.* & communem eſſe teſtantur eam ſequuti Riminald. *col. penult. Claud. num. 4.* uterq; Curt. Senior, *n. 11.* Junior, 19. & Jacobinus, *nu. 26.* eam ſequutus. quam etiam tenet gl. *in illo §. nunc tractemus, ver. ulla ſocietas*, & eſſe comunẽ eam ſequutus affirmat Angel. Aret. *su§. ſed ſi ex teſtam-*

nu.4. de ſatiſd. tut. eamq; lubens ſequitur Padilla citatos referens *in dict. l. 1. num. 18. Cod. de tranſactio.* ubi *num. 21. in princ.* quod eſt sommunis, & vera videtur: eſt etiam communis, *ſecundum Ronch. in leg. eandem, num. 221. ff. de duobus reis, & eam ſequitur Boer. deciſ. 59. num. 3.* Et revera hæc ſententia magis communis videtur, & bene probata *in dict. l. ſi plures,* ideo tenenda in judicando & conſulendo: rejecta concordia Alexand. *in d. l. 1. num. 4.*
21 exiſtimantis, ut † ſiquidem dolus ſit commiſſus in faciendo, vera ſit opinio Azon. ſi in omittendo, opinio Hugolini contraria procedat, quo caſu loqui videtur, *dict. l. ſi plures,* quam concordiam ſequuntur Deci. *numer. 3. Alciat. num. 8. & in dict. l. 1.* ſed hæc Alexand. limitatio manifeſte contradicit communi opinioni Hugolini, ſecundum Padill. *ubi ſupr. num. 20. ad fin.*

22 Modo reſpondeamus ad fundamenta ſupra adducta pro opinione Azonis: & non quidem obſtat primum, hoc eſt, *dict. l. 1. verſic. plane, ff. de tutor. & ration. diſtrah.* ubi utilis actio non datur doloſo: quoniam facilius conceditur beneficium diviſionis, quam utilis actionis: quoniam illud tendit ad defenſionem, hoc ad actionem *l. Arianus, ff. de action. & obligat.* Ita reſpondent Petrus de Bellapertica, Bald. & Fulg. *num. 3. in dict. l. 1.* & Aretin. *col. fin.* & hanc differentiæ rationem confirmant poſteriores, *ſecund. Purp. ibi, nu. 73. quos ſequitur Padill. ibi, num. 19. ad fin.*

23 Ad ſecundum de beneficio ordinis non competente pro neglectis, & doloſe adminiſtratis, quia diverſa ſunt hæc beneficia, & inter ea eſt differentia, *ut inquit Marc. Ant. Eugen. dict. conſ. 19. n. 62. 66. & 67.* ubi quod ex diverſis rationibus ſunt introducta.

24 Ad tertium, ſcilicet, *ex dict. leg. in magiſtratus,* Reſpondemus, primo, quod licet eadem actio ſit contra tutores, & contra magiſtratus, ut ibidem cavetur, attamen ſolent à jure diſtingui, *leg. Lutius, §. 1. ff. ad municipia,* ubi dicitur, aliam eſſe cauſſam tutorum, aliam eorum, qui rem publicam adminiſtrant: Ita reſpondent Alexander, & Padill. *ubi ſupra, num. 20.* Secundo reſpondent Rayne. & Cuman. in proprio loco: quod licet mero jure magiſtratus teneantur in ſolidum, ex æquitate competit illis beneficium diviſionis, & ſequuntur hunc intellectum, ad illum text. Salye. Jaſ. Dec. & plerique alii, licet non multum illi diſpoſitioni conveniat, *ſecundum Padill. ubi ſupra num. 20.*

25 Ad † quartum, & ſic ad text. *in dict. leg. ex facto,* ibi ſi non ſit conſcius fraudis, *ff. de nego. geſt.* Reſpondemus, quod ibi non agitur de beneficio diviſionis, ſed de actione negotiorum geſtorum, in qua diverſa ratio militat, quam in beneficio diviſionis, ut patet.

26 Hæc opinio Hugolini † magis communis limitanda eſt, ut minime locum habeat, ſi tutor non ex communi, ſed ex proprio dolo conveniatur, quo caſu vera erit opinio Azonis contraria, ut minime competat illi beneficium diviſionis ex Bart. *in d. l. 1. num. 6. Cod. de tranſact.* cujus opinionem teſtantur eſſe communiter approbatam Curtius Senior, *ibi numero 12. Junior, numero 17. Purpur. numer. 39. Padilla, numer. 21.* ſequitur cum communi, Boerius *dict. dec. 30. numer. 4. & Marc. Ant. Eug. conſ. 19. num. 60.*

27 Ultimo antequam nos † expediamus ab hoc ſecundo beneficio diviſionis, obſervandum duxi, quod & ſi verum ſit, quod antequam agatur contra tutores non gerentes, excutiendus ſit prius magiſtratus, præponens tutorem adminiſtrationi tutelæ, *ex l. 1. §. uſq. adeo, ff. de tutel. & rat. diſtrah. & per gloſſ. ver. eligere, communiter ibi approbatam in l. 2. C. de dividend. tut.* quæ habet, quod in hac ſpecie, primo loco conveniatur magiſtratus, ſi eſt ſolvendo, demum magiſtratu excuſſo, non gerens, quæ gloſſa recepta eſt communiter, *ſecundum Eugen. d. conſ. 19. numer. 74. 76.* attamen hoc receſſit ab aula curiarum, & uſus illud non admittit amplius, ſed immediate conveniuntur ipſi tutores, ut de conſuetudine iſta teſtatur Aret. *conſ. 29. ſub num. 9. verſ. præterea conſuetudo, refert & ſequitur. Claſeus in dict. l. 1. num. 10, C. de tranſactio.* & aſſerit valde notatu dignum Ronche. *in d. l. eandem, num. 225. ff. de duob. reis, prout eos refert & ſequitur Eug. dict. conſil. 19. num. 79.*

Beneficium cedendarum † actionum datur tutoribus 28
ſolventibus pro contutoribus, ut ſibi ſolventibus cedantur à pupillo actiones nrgotiorum geſtorum, competentes illis adverſus tutores, ut eos poſſint exigere, ſi quando ſolvendo eſſe reperti fuerint, *l. 1. §. ſi pupillus, ver. nunc tractemus, ff. de tut. & rat. diſtrah.* Et † competit 29
hoc beneficium tutori convento ex communi culpa, vel ex culpa alterius. Nam ſi conveniatur ex communi dolo, vel ex proprio, non habebit hoc beneficium, *l. 1. §. plane, ff. de tutor. & rat. diſtrah.* & in hoc concordant omnes, *teſte Bar. in dict. l. 1. num. 8. C. de tranſactio.* & eſſe communem hanc doctrinam affirmat, Curt. Junior, *ibi nu. 23.* & ex eis Padilla, *nu. 22.* quicquid in contrarium dicat Marc. Anto. Eugen. *dict. conſ. 19. num. 65,* nempe dari hoc beneficium uni tutori ex pluribus in ſolidum convento ex communi dolo, vel culpa.

Eſt autem utiliſſimum † hoc remedium cedendarum 30
actionum, quoniam renunciatio omnium beneficiorum facta à correo, vel fidejuſſore, hoc beneficium non comprehendit, niſi ſpecialiter facta ſit, cum *Bald. in l. ſi diviſa, C. locat. & Roman. conſ. 472. num. 3. & Hippol. in rub. ff. de fidejuſſ. num. 29. voluit & probavit Padill. in d. l. 1. num. 22. ad finem.*

Beneficium † utilium actionum datur tutoribus con- 31
ventis atque exactis contra alios tutores, quo caſu actiones ab eo, qui pupillus fuit, ceſſæ non ſunt, *ut in d. l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tut. & rat. diſtrah.* Et in hoc beneficio poſſunt repeti omnia, quæ in beneficio cedendarum actionum dicta ſunt, & ideo inſiſtendum hic minime eſt, *teſte Bar. in dict. l. 1. & Padilla, num. 24.* Fuitque nihilominus neceſſarium † remedium præcedens cedenda- 32
rum actionum, quoniam ex ipſa ceſſione transfertur exercitium directarum actionum, & ideo poteſt ceſſionarius directas actiones intendere nomine cedentis, *l. qui ſtipendia, C. de procur.* quod non poteſt facere habens tantum utilem actionem, *ut in Bald. in d. l. 1. colum. 2. verſic. quaro, quod operatur, & ibi Padill. nu. 24. C. de tranſact.*

De tranſactione † autem facta cum quibusdam ex ad- 33
miniſtratoribus, quod ceteris, cum quib. non eſt tranſactum, non proſit, decidit *d. l. 1. C. de tranſact.* ubi omnes DD. late hanc ſpeciem declarant. Sed nos eam omittimus, quia non eſt nuſtræ ſpeculationis.

SUMMARIA.

1 L. 12. tit. 16. part. 6. caſus ad literam refertur.

2 Judices tres ſunt competentes ad dandum tutorem pupillo, nempe judex loci, domicilii, pupilli, vel adulti: & judex originis ipſius minoris, vel ejus parentis: & judex loci, ubi minor habet majorem partem bonorum ſuorum: tametſi aliud velit Anton. Gomez, ut in numero 12.

3 Tutor datus ab aliquo prædictorum trium judicum, quando prædict. loca ſunt diverſa, ad diverſaſque pertinent juriſdictiones, prævalet.

4 Judex domicilii minoris eſt judex competens ad dandum tutorem pupillo, abſque concurſu judicum originis & loci, ubi pupillus habet majorem partem bonorum, ut in num. 5.

6 Judex cautus dans tutorem pupillo, non exprimat, quod dat etiam reſpectu bonorum, quæ ſunt extra territorium, quia adminiſtratio & bona, licet alibi poſita, veniunt in conſequentiam perſonæ, cum tutor detur principaliter perſonæ, quod ſi exprimeret, quod dabat etiam ad patrimoni-

monium extra territorium judicis conſiſtens, tunc talis datio, quoad id non valeret.

7 *Judex loci, cujus eſt dominus pupillus, non poteſt ei dare tutorem.*

8 *Juriſdictio dandi tutores an prorogari poſſit de conſenſu partium?*

9 *Datio tutelæ potius eſt actus juriſdictionis contentioſæ, quam voluntariæ.*

10 *Judex civitatis habitationis minoris oriundi ab altera vicina, à qua bannitus eſt, poteſt ratione neceſſitatis illi dare tutorem, quia ibi convenitur, quamvis alias non liceret.*

11 *Judices illi, qui tutores dare poſſunt, pupillis: curatores adultis dare quoq; poſſunt.*

13 *Judices, qui poſſunt dare tutores dativos, poſſunt & legitimos.*

14 *Judex originis minoris, vel ipſius patris, poteſt ei dare tutorem & curatorem.*

15 *Tutores vel curatores providendi vulgo conceptis, dandi ſunt à judicibus ſuæ originis, vel maternæ.*

16 *Judex loci, ubi major pars bonorum fuerit, poteſt tutorem, vel curatorem dare minorib. Sed an ad hoc requiratur, quod ibi quoque minor domicilium habeat, late diſcutitur. num. 17. & ſeq. reſolvitur negative.*

18 *Pupillus domicilium habere videtur, in loco, ubi habet majorem partem fortunarum ſuarum.*

19 *Minore habente domicilium in uno loco ratione originis, & in alio ratione habitationis, & in alio, in quo nullum habet domicilium res ſit ſita, quæ vendi expediat, quilibet judex prædictorum locorum poteſt decretum interponere ſuper venditione dictæ rei.*

20 *Judex ordinarius eccleſiaſticus dare debet tutorem, vel curatorem clerico, non vero judex laicus.*

21 *Judices chartularii habentes poteſtatem à Principe vel à comite Palatino poterant jure communi tutores & curatores dare: quod hodie jure noſtro regio non procedit.*

22 *Judex competens dationis tutelæ, vel curæ exſiſtente matre, vel avia non debet devenire ad tutorem dandum, niſi ea citata, quo facto, ſi appareat eam eſſe negligentem judex dabit tutorem legitimo non exſiſtente, ubi quomodo hoc intelligatur.*

23 *Tutor, vel curator magnatis debet dari & provideri per ſolum noſtrum regem.*

24 *Judex competens debet per ſe dare tutorem, & non per alium, ſi ſubſtantia minoris fuerit ultra 500 ſolidos, ſecus ſi infra eos.*

25 *Tutores & curatores jure communi in uſu erat, quod Romæ præfectus urbis, vel prætor ſecundum ſuam juriſdictionem in provinciis autem præſides ex inquiſitione crearentur, vel magiſtratus juſſu præſidum, ſi non erant magnæ pupilli facultates.*

26 *Juſtinian. a. poſtea aliud ſtatuit, atq; ſancivit, ut in n. 26.*

27 *Datio tutoris mixti ſemper imperii eſt, alias majoris, alias minoris, & delegari non poteſt, niſi pupilli facultates ultra 500. ſolidos non ſint, vel ei delegatio fiat, qui alioquin juriſdictionem habeat: quod & in curatoris datione procedit, ut in num. 28.*

29 *Cautela legitima præſtanda à tutoribus & curatorib. hoc eſt ſatiſdatio, cujus periculo accipienda ſit?*

30 *Tutor dativus, qualis eſſe debeat?*

31 *Tutores plures, vel curatores ſi reperiantur dati à diverſis judicibus, cujus datio tenebit & præferenda erit.*

32 *Mater & ceteri conſanguinei pupillorum tenent eis petere tutorem, alias privantur eorum ſucceſſione, ſi inteſtati decedant: quod verum eſt etiam in aliis omnibus conſanguineis ſucceſſuris ab inteſtato pupillis, ut in nu. 33. & hoc intra annum, ut in num. 34.*

35 *Avia tenetur nepotib. ſuis intra annum tutorem petere, alias privatur ejus ſucceſſione & quando ei incipiat currere hic annus, n. 26. nec non & aliis, n. 37. & n. 38.*

36 *Annus datus matri & aviæ, aliisq; conſanguineis pupilli ad petendum ei tutorem, quando ſingulis incipiat currere? num. 36. 37. & 38.*

39 *Anno primo lapſo per quem primus conſanguineus pupilli excluditur a petitione tutelæ, alius ſequens in gradu, an excludatur per lapſum alterius anni?*

40 *Mater naturalis tantum intra annũ quoq; tutorem pupillis ſuis petere tenetur, alias privatur ipſo ſucceſſione.*

41 *Mater non ſolum privatur ſucceſſione pupilli, quando fuit negligens in petendo ei tutorem: ſed etiam ſi illum petiit, & deinde ille tutor non adminiſtravit, vel non fecit inventariũ, vel alia ſolemnia à jure requiſita, nam ſi mater non ſollicitaverit, ut adminiſtret, vel faceret inventariũ ſimiliter privatur ſucceſſione, ac ſi nõ petiiſſet, ſecus eſt in tutore teſtamentario, vel legitimo, ut in n. 42*

42 *Mater tenetur petere confirmari tutorem in teſtamento minus legitime relictum, alias privatur ejus ſucceſſione, & quid ſi unus tutor ex pluribus idoneis datis deceſſerit; vel temporalem excuſationem accepit, an mater teneatur alium ejus loco petere? nu. 44.*

45 *Mater, ſi decretũ fuerit, tutore pupilli accuſato ei adjungi alios, tenetur eos petere, alias in ſentẽtiã conſtitutionis.*

46 *Subſtitutus pupillaris tenetur petere tutorem pupillo intra annum, alias privatur jure ſubſtitutionis.*

47 *Mater ſubſtituta fideicommiſſaria non privatur fideicommiſſo; licet non petierit tutorem pupillo.*

48 *Mater quoque tenetur petere curatorem pupillo ſuo in caſibus, in quibus eſt neceſſarius curator, alias privatur ejus ſucceſſione.*

49 *Mater prægnans tenetur quoq; petere curatorem bonis, alias ſi poſthumus naſcatur & moriatur ei non ſuccedit, & an ventri quoq; petere curatorẽ dari teneatur? n. 50.*

51 *Mater petens tutorem filiis ſuis minus idoneum, & inhabilem, habetur, ac ſi non petiiſſet, & punitur privatione hereditatis, idoneus in propoſito intelligitur, dummodo ſit locuples facultatibus licet non morib. & n. 56.*

52 *Tutorem tantum petere non ſufficit, ſed requiritur, quod id fiat cum effectu taliter, quod tutor detur, & adminiſtret cum effectu.*

53 *Mater privatur omnino hereditate pupilli, propter non petitum tutorem, etiam quoad legitimam.*

54 *Mater non petens tutorem, vel curatorem filio ſuo furioſo, privatur ejus ſucceſſione.*

55 *Mater, quæ data opera petiit tutorem ſuis pupillis defunctorio, vel privilegio munitum, vel oneratum trib. tutelis privatur eorum ſucceſſione, niſi in caſu de quo hic.*

57 *Mater, quæ prioribus tutoribus excuſatis vel rejectis intra annum aliorum nomina non ediderit, privatur jure ſuccedendi filio impuberi decedenti, etiamſi non fuerint omnes excuſati, vel rejecti, idem eſt ſi deceſſerint, ut in nu. 58. ampliatur alio modo, nu. 59.*

60 *Mater, quæ tutorẽ petiit filiis ſuis tempore debito, compulſa tamen à libertis vel cognatis, amittit ejus ſucceſſionẽ, non vero, ſi cũ petere non cunctaretur, admonita eſt.*

61 *Mater incidit in prædictam pœnam amiſſionis ſucceſſionis pupillorum ſuorum, etiamſi pater eorum prohibuiſſet petitionem tutoris, quoniam per matrem eorum adminiſtrari voluit, ſi nec petat, nec legitime tutelam adminiſtret.*

62 *Mater filiabus quoq; ſuis impuberibus tutorem petere tenetur, ſicut & filiis eadem pœna.*

63 *Mater quæ forte abſens à libertis prævẽta eſt in petitione tutoris vel ab aliis, privatur ſucceſſione filiorum ſuorum impuberum, ſed ita demum ſi forte id fecit, cum fruſtraretur, alias ſecus.*

64 *Matre deficiente ceteri conſanguinei, qui ſucceſſuri ſunt pupillo ab inteſtato, tenentur ei petere tutorem int. annum, quod procedit etiamſi ſint ſexagenarii, vel majores hac ætatis, ut in num. 65.*

66 *Mater, quæ ut tutrix rectè adminiſtravit bona pupilli, non tamen legitima fuit tutrix, amittit ſucceſſionem ejus, ſed intellige, ut in num. 67.*

68 *Ma-*

Digitized by Google

68 Mater, vel alius conſanguineus elapſo anno non petito tutore, an poſſit moram purgare?
69 Mater non petens tutorem filiis intra annum, amittit eorum ſucceſſionem, etiamſi maritus eidem tutrici relictæ reliquiſſet liberationem ab adminiſtratione.
70 Mater privatur ſucceſſione filiorum ſuorum, non petens eis tutorem infra tempus etiam minus anno ad id per ſtatutum præfixum.
71 Annus à jure conſtitutus ad petendum tutorem à matre aliiſq; conſanguineis impuberum, poteſt cauſſa cognita per judicem abbreviari, ſi pupillo multum intererſit.
72 Mater & cæteri conſanguinei non petentes tutores pupillis privantur etiam ea hereditate, quæ eis obveniret ex forma ſtatuti.
73 Clericus ſucceſſurus pupillo, qui ei non petiit tutorem infra annum, privatur etiam ejus ſucceſſione ſicut laicus.
74 Mater tutrix relicta in teſtamento filiorum, ſi non petiit adminiſtrationem ſibi decerni & inventarium fecerit & alia, quæ facere debebat, nec alium tutorem petierit, privatur hereditate.
75 Mater tutrix teſtamentaria tenetur facere inventariū.
76 Mater ruſtica non excuſatur à petitione tutoris, quia non conſuluit peritiores, etiamſi non potuerit eos conſulere, vel unum conſulat, etſi ſaltem utiliter adminiſtraverit bona pupilli.
77 L. ſciant, qui, C. de legit. tut. & l. 12. tit. 16. part. 6. diſpoſitio procedit, quando pupillus moritur, & decedit impubes, ſecus ſi factus pubes moriatur, niſi quando per ſtatutum duraret tutela uſq; ad 18. annum, ut in num. 78.
79 L. ſciant qui, C. de legit. hered. & d. 12. tit. 16. part. 6. diſpoſitio procedit, dummodo pupillus moriatur poſt annum à tempore, quo indiguit tutore, ſecus eſt ſi moriatur infra annum.
80 L. 2. §. ſi mater, verſic. confeſtim, ff. ad Tertull. intellectus.
81 Agens ad excluſionem matris à ſucceſſione pupilli, ob non petitum ei tutorem, debet probare non ſolum filium impuberem mortuum & tutorem non petitum, ſed etiam quod filius ſupervixit matri poſt annum, & intra annum non fuiſſe petitum tutorem.
82 Mater ſi nimium ſe arctavit in fine anni ad petendum tutorem, & pupillus moritur in fine anni, de quo anno ſupererant pauci dies, infra quos veriſimiliter non potuiſſet peti, & decerni tutela, an privetur ſucceſſione pupilli? cum num. ſeqq. reſolvitur negative vel limitatur duobus modis, num. 84. & 85.
83 Mater non prius excluditur, quam ſit tranſactus integer annus, in quo tutor non ſit petitus à matre.
86 Mater ſi petiit curatorem pupillo petenti & conſentienti, non privatur ejus ſucceſſione, licet tutorem petere debuiſſet.
86 Mater nec conſanguinei tenentur petere curatorem puberi, ſed ſolum pupillo, quando tutor eſt impeditus.
88 Mater, quæ miſit procuratorem ad petendum tutorem filio ſuo, qui fuit mortuus in itinere, & propter ejus mortem fuit tardata petitio tutoris, non privatur ſucceſſione pupilli.
89 Mater, & alii ſucceſſionem pupilli ſperantes tenentur ſuis ſumtibus ad onus petendi tutorem, ubi quomodo hoc intelligatur.
90 Mater minor 25. annis, licet tutorem non petierit pupillo ſuo dari, non privatur ejus ſucceſſione, & procedit etiam ſi mater efficiatur major, ut in num. 91. & quid ſi id contingat ante annum, ut in n. 92. cum ſeq.
93 Minoribus 25. annis heredibus non obeſt crimen inulta mortis, etiam ſi ſtatim poſt aditionem hæreditatis efficiantur majores.
94 Mater minor effecta major 25. annis infra annum mortis mariti durante pupillari ætate filiorum ſuorum, tunc ſtatim, quod compleverit minorem ætatem, incipit ei currere annus ad petendum tutorem filiis ſuis impuberibus à jure conceſſus, ut late hic probatur.
95 Mater, quæ tempore mortis mariti erat minor 25. annis, & fuit effecta major poſt pupillarem ætatem filiorum ſuorum, non privatur eorum ſucceſſione ob non petitum eis tutorem.
96 Mater effecta major 25. annis filiorum ſuorum, & ante annum completum filii impuberes decedunt non petito ſibi tutore à matre, non privatur eorum ſucceſſione, niſi deveniſſet ad eam ætatem, in qua ex forma ſtatuti haberetur pro majore 25. annis, ut eſt Florentiæ, ut in nu. 97. & in n. 98. an procedat in maſculo minore 25. annis.
99 Mater an privetur ſucceſſione pupillorum ſuorum ob non petitū eis tutorem intra annum ſtatutū. conſanguinei, quibus legitima tutela defertur late hic agitur, & reſolvitur affirmative, & n. 116.
100 Mater, nec conſanguinei pupilli tenentur ei tutorem petere, quando intereſt pupillo, ut non petatur, ut quia ſibi eſſet factum amplum legatum ſub conditione, ſi tutores non habuerit.
101 Idem quando pupillus non erat ſolvendo, ut in n. 101.
¶ Idem eſt, quando pupillus haberet multos creditores, & mater nollet ei petere tutorem, ut ſit indefenſus, & non poſſit conveniri à creditorib. nec condemnari, ut in nu. 102. & quid ſi patrimonium pupilli ſit tenue, in n. 103.
104 Mater præventa ab alio conſanguineo infra annum in petendo tutorem, an excuſetur?
105 Mater, vel alius, qui debebat petere tutorē abſens ignorans, vel infirmitate impeditus aliave magna cauſſa excuſatur, & an. 106. quomodo hoc intelligatur.
107 Mater, quæ geſſit tutelam minus legitime, vel paſſa eſt tutorem minus legitime gerere, & erat in tali loco, in quo erat penuria peritorum, & diſtabat à civitatibus, vel locis inſignibus, ubi eſſet copia eorum, excuſatur propter ejus ſimplicitatem, & præſumtam ignorantiam &c. ut hic.
108 Mater prodiga, cui fuit interdicta adminiſtratio bonorum excuſatur, ſi non petierit tutorem filio ſuo impuberi intra annum.
109 Mater, vel alius, qui petere debebat tutorem, qui tamen ſit bannitus, vel miſſus in exilium excuſatur, ſi eum non petierit, & quomodo hoc intelligatur.
110 Impeditus duo debet probare, de quibus hic, ad hoc, ut impedimento juvetur.
111 Mater non tenetur petere tutorem filio ſuo pupillo habenti ſubſtitutum pupillarem, ex quo tale onus ad ipſum ſubſtitutum pertinet.
112 Mater heres inſtituta rogataq; reſtituere hereditatem filio ſuo puberi facto remiſſa ſatiſdatione non tenetur ei petere tutorem.
113 Mater non tenetur petere tutorem pupillo ſuo, quando ei eſt relictus tutor teſtamentarius, niſi in caſibus de quibus n. 114.
115 Mater non tenetur petere tutorem filio ſuo pupillo, quando alii præferuntur ei in tutela ex forma ſtatuti, vel diſpoſitione teſtatoris.
117 Mater tutrix filiorum tranſiens ad ſecundas nuptias, non petito alio tutore, nec reddita ratione, & reliquis ſolutis, incidit in pœnas juris: quæ quidem jure canonico non ſunt ſublata, quia reſpiciunt favorem filiorum, ut num. 118.
¶ An privetur ſucceſſione pupilli per ſola ſponſalia de præſenti contracta, agitur n. 119.
120 L. fin. tit. 12. par. 4. intellectus.
121 Mater habens licentiam tacitam à marito tranſeundi ad ſecunda vota, an per hoc videatur liberata ab onere petendi tutorem filiis.
122 Licentia mariti etiam expreſſa conceſſa uxori tranſeundi ad ſecundas nuptias, vel conſenſus filiorum liberat eam ab aliis juris pœnis, non vero ab onere petendi tutorem filiis.
123 Mater tenetur filio pupillo petere tutorem, etiamſi nullus alius filius ei ſuperſit, alias privatur ejus ſucceſſione.

126 *Mater non petens tutorem filio ſuo impuberi intra annum, quibus bonis privatur, & n.ſeqq. quid de fideicommiſſaria, & vulgari ſubſtitutione.*

127 *Heres ejus, qui poterat excludere non petentem tutorem pupillo, & tacuit in vita ſua, an poſſit eum excludere?*

128 *Mater prodiga, cui bonis interdictum eſt, non privatur ſucceſſione pupilli, ob non petitum ei tutorem.*

129 *Mater, quæ ante annum ingreditur monaſterium, etiamſi efficiatur de tertio ordine, non privatur ſucceſſione filiorum, ob non petitum tutorem.*

131 *Mater nõ petens tutorem filiis intra annum licet privetur eorũ ſucceſſione, non tamen interim privatur tutela.*

132 *Subſtituti pupillorum, quibus in teſtamento fuit relicta eorum tutrix mater minor 25. annis, ob non petitum tutorem privatur jure ſubſtitutionis.*

133 *Mater, & ceteri conſanguinei pupilli non petentes ei tutorem non privantur ejus ſucceſſione in conſcientia ante condemnationem.*

134 *Mater tutrix filiorum, tranſiens ad ſecundas nuptias non petito tutore eiſdem &c. privatur eorum ſucceſſione: declaratur, nu. 135.*

136 *Amici, & quilibet de populo poſſunt, & debent minorib. tutorem petere, & quomodo hoc intelligatur, n. 137. & judex ex officio, nu. 140.*

138 *Verba ſunt intelligenda juxta ſubjectam materiam, plura in propoſito adducuntur hic.*

139 *Verbum, debet, licet regulariter importet neceſſitatem, ſicut verbum, oportet, aliquando tamen decentiam, & honeſtatem large importat.*

141 *Tutela, & cura, quo tempore finiantur, & n. 149.*

¶ *Finita tutela tutor tenetur admonere minorem, ut petat ſibi curatorem, alias tenetur num. 142. & num. 146. & 147.*

143 *Idem eſt in procuratoribus fabricæ rerum Eccleſiaſtic. & in rectore Eccleſiæ parochialis, ut in nu. 145.*

144 *Fidejuſſor tutoris non tenetur ad ea, quæ poſt pubertatem ſponte geſſit tutor.*

¶ *Tutor tenetur litem inceptam durante tutela, eam proſequi tutela finita, idem in curatore receptum eſt, ut in num. 148.*

¶ *Curator tenetur ſatiſdare ſicut tutor, num. 150.*

¶ *Tutoris appellatione, an veniat curator & econtra, latiſſime hic declaratur, cum num ſeqq. uſq; in fin.*

159 *L. pater ſeverinam, §. conditionum verba, ff. de condit. & demonſt. declaratio, ibidem & præcipue num. 159. cum ſeqq.*

162 *Datio curatoris alicui facta, ut furioſo, qui non erat talis, ſed prodigus, vel econtra, an vitietur?*

CAPUT XVI.

De pœna matris, & conſanguineorum non petentium tutorem pupillo dari infra annum, & de tutore dativo.

1 DEFICIENTE tutore teſtamentario, & legitimo, qui tutelã pupilli velit ſuſcipere, tunc mater, & conſanguinei ejus, qui jus habebant ei inteſtato decedenti ſuccedendi, tenentur petere ei tutorem probum, & locupletem dari per judicem loci, alias privantur ejus ſucceſſione, ſi orphanus inteſtatus deceſſerit, & tunc amici, & quilibet de populo poſſunt petere tutorem, & judex debet eum dare per ſe, & non per alium, ſi patrimonium pupilli, ultra quingentos ſolidos fuerit: ſin minus poteſt alii judici inferiori mandare dationem tutelæ, & talis tutor dicitur dativus à judice: hanc autem tutelam non ſolum poteſt diſcernere judex loci, ubi eſt pupillus: ſed etiam ejus loci, ubi pupillus vel ejus pater natus eſt, vel ubi pupillus habet majorem partem bonorum, ſive ipſe ſit præſens, vel abſens, vel etiamſi ſit invitus: tutor autem datus ab alio judice, quam à prædictis, non poterit tutelam habere. Durat autem quælibet tutela, ſive teſtamentaria, vel alia ſit, uſque ad ætatem quatuordecim annorum completam pupilli, & duodecim pupillæ: poſt illam vero ætatem judices debent curatorem adultis providere, cum ea ſatiſdatione, quam tenentur tutores præſtare, duratque hujuſmodi cura uſque 25. annum adimpletum minorum. Hæc omnia ad literam decidit egregia, & neceſſaria *l. 12. titul. 16. partita 6.* in cujus expoſitione, & praxi plurima ſunt videnda, quæ quotidie in praxi contingunt in his regnis Hiſpaniæ.

Primum, quis judex ſit competens ad dandum tutorem pupillis, & curatorem adultis, & de hoc agemus ſuper verbo, *deuen, e pueden pedir*.

Secundo, quomodo mater, & ceteri conſanguinei pupillorum teneantur eis petere tutorem: & qua pœna puniantur, ſi hoc negligant, ubi ſimul de pluribus quæſtionibus neceſſariis agemus ſuper verbo, *Eſtonce la madre, e los otros parientes.*

Tertio, quod in defectum eorum amici pupilli, & etiam pupilli, & etiam quilibet de populo ei tutorem petere poſſint, ſuper verbo, *le demas dezimos.*

Quarto, quo tempore durat tutela, & cura, & an appellatione tutoris veniat curator? ſuper verbo, *E la guarda.*

Aggrediamur ergo materiam eodem ordine.

In text. ibi, † *deuen, y pueden pedir alsnez del lugar &c.* habemus hic legem expreſſam probantem, tres judices eſſe competentes ad dandum tutorem pupillis. Primus eſt judex loci domicilii pupilli, ſeu adulti, *ut patet ex prædictis verbis*. Secundus eſt judex loci, in quo natus eſt minor, vel parens eius, *ut patet ibi, e non tan ſola mente:* Tertius eſt iudex loci, ubi minor habet maiorem partem bonorum ſuorum, *ut patet ex eadem l. ibi, eſſo miſmo puede ſer, &c.* 2

Alius autem iudex tutorem pupillo dare non poteſt, niſi unus ex prædictis tribus iudicibus, & ab alio datus non poteſt habere tutelam pupilli, ut patet ex eadem lege duodecima ibi, *mas ſi el iuez que da el guardador no oviesse por ſi alguna deſtas razones non podria eſtonce el que fueſſe pueſto por mandado de tal iuez aver la la guarda del moço.*

Et quando prædicta † loca ſunt diverſa, ad diverſaſq; pertinent iuriſdictiones, tunc tutor, qui rite ab aliquo horum iudicum datus fuerit, prævalet, quia eſt verus tutor, & interim, dum aliquis eſt verus tutor, locum non habet alius tutor, *ut recte enim aliis agnovit Greg. Lopez, in d. l. 12. verbo, del antes, o no: & probat Molina Theologus de iuſtitia, & jure, 1. parte, tractatu ſecundo diſputat. 420. colu. 1361. in princ.* 3

Judex † igitur domicilii, minoris eſt iudex, competens ad dandum tutorem pupillo, *ut noſtra lex Regia 12.* per quam approbatur opinio Azonis, de qua per gloſſam *in leg. 1. Cod. ubi pet. tuto. verbo, ubi morantur, ibi, alias &c.* quæ ſecundum Bartolum, Angelum, & Albet: communiter approbatur, reprobata opinione Hugolini, de qua in dicta gloſſa, quam tenebant Cyn. & Salyc. ſecundum Gregor. Lopez *in d. l. 12. in gloſſa, al iuez del lugar*, quæ opinio Hugol. iure communi erat probabilis: Ceterum hodie ceſſat per noſtram l. Regiam, ut conſtat ex eodem Greg. Lopez. ibi. 4

Sicut etiam ceſſat timor ſive conſilium Alberic. *in l. prima, circa principium, ff. de tut. & curat. dat. ab his:* dicentis, tutum eſſe ſi fieri poſſet, quod cum judice domicilii concurret in datione tutoris iudex originis, & iudex territorii, in quo pupillus habet patrimonium. 5

Cautus tamen † ſit iudex domicilii, vel originis in forma dandi tutorem, ut eum diſcernat ſimpliciter, non exprimens, quod dat etiam reſpectu bonorum, quæ ſunt extra territorium, quia adminiſtratio, & bona licet alibi ſita, veniunt in conſequentiam perſonæ, cum tutor 6

pri-

noribus judicibus ſatiſdent, probat text. *in §. nos autem, ad fin. de Attil. tut.* quem ſic intelligit Joan Faber *in §. final. in fin. Inſtit. de ſatiſdat. tut.* Hanc eandem diſtinctionem ſequitur Salycet, *in l. 1. C. de tutor. & curat. qui ſatis non deder.* ea ratione: quia propter majorem auctoritatem, qua nititur fides, approbata dicitur. *refert Baec. de decim. in cap. 2. ſub num. 78. in verſic. item datus, & Doctor Speno. in ſuo ſpecul. teſtament. gloſſa 29. num. 33. & Anton. Piagius de tutor. & curator. qu. 7. num 27.* eſt communis, *ſecundum Greg. Lopez in d. l. nona.* gloſſa magna, ibi, de jure communi approbatur per Dd. communiter, d. gloſ. Lex præterea, *12. titu. 16. partit. 6.* quæ loquitur de tutore dativo, nullam exigit in eo ſatiſdationem.

26 Hodie tamen † ex conſtitutione Græca, quæ refertur *in d. §. nos autem, Inſtit. de Attilian. tut.* omnis tutor dativus tenetur ſatiſdare, *ut inquit gl. verb. idoneis, verſi. ſed hodie, in leg. 1. C. de tutor. vel curat. qui ſatis non deder. & tradunt Dd. communiter in l. ſi nemo, §. hoc edictum, ff. de teſtament. tut. ſecundum Anton. Piagium de tut. & curat. quæſt. 7. num. 27.* ita etiam tenet Speculat. *in tit. de tutor. §. ſi autem, num. 3.* Et ita videmus in praxi indiſtincte à tutoribus dativis exigi ſatiſdationem, & forte ideo, quia iſta inquiſitio, qua dantur, non eſt ita in uſu, *ſecundum Greg. Lopez ubi ſupr. ibi. in practica tamen, & Baec. d. c. 2. nu. 77. & Spino. d. gl. 29. num. 34. & Molin. Theol. de juſtit. & jure, 2. tract. diſput. 223. colum. 1374.* referentea ad hoc Greg. Lopez, *ubi ſupra.* Et ita erit obſervandum, licet Guid. Pap. *deciſ. 330. num. 6. ad fin.* dicat, quod de ſtylo Curiarum illius patriæ Delphinatus tolerantur geſta per tutorem, etiam ſi non ſatiſdederit.

27 Hanc tamen † ſententiam communem limitat Piag. *ubi ſupr.* in duobus caſibus, Primo quando mater dat filio curatorem, *ut in l. 1. C. de confirmand. tut.* Sed lex illa non facit ad rem, quia præterquam, quod non loquitur in tutore dativo, ſed in relicto in teſtamento matris, & ex inquiſitione confirmato, non agit de ſatiſdatione. Secundo limitat Piagius, quando tutor vel curator eſt locuples, ex *l. teſtam. circa fin. ff. de teſtam. tut. ibi, nec ſatis non dantes temere repelluntur,* quia plerunque bene probati & idonei, atq; honeſti tutores, etiãſi ſatis non dent, non debent rejici, quinimo nec jubendi ſunt ſatiſdare.

Hæc tamen limitatio vera non eſt, ut conſtat ex ſupra dictis, *num. 19. ver. ampliatio etiam,* & in terminis contrarium probat D. Spino. *d. gloſſ. 29. num. 34. in princip.*

28 neque obſtat *d. l. teſtamento, ad finem,* in verbis ſupra relatis. Lex namque illa tota, atque integr. aut ex eius patet litera, loquitur in tutoribus teſtamentariis, in quibus pro regula cavetur principio ejuſdem legis, quod tutores teſtamentarii non ſunt cogendi ſatiſdare rem pupilli ſalvam fore: ſed nihilominus inquit text. quod cum quis ex pluribus offert ſatiſdationem, ut ſolus adminiſtret, audiendus eſt. ſed ſi ceteri velint quoq; ſatiſdare, non debent excludi alterius oblatione, ſed impleta ab omnibus ſatiſdatione, omnes gerent: & qui contentus eſt magis ſatis accipere, quam gerere, ſecurus eſſet: non autem omnimodo is, qui ſatiſdat, præferendus eſt: ſi enim perſona ſuſpecta ſit vel turpis, non debet ei committi tutela, etiam cum ſatiſdatione, vel ſi multa flagitia in tutela admiſit. Deinde inquit lex illa (& nunc intrat verſiculus ſup. allegatus pro contraria parte) nec ſatis non dantes temere repelluntur, quia plerunq; bene probati & idonei, atq; honeſti tutores, etiamſi ſatis non dederint, non debent rejici, &c. Agit itaq; lex illa, ut patet in tutoribus teſtamentariis, in quibus nimirum, ſi non ſatiſdent, nec repelluntur ab adminiſtratione, licet ceteri contutores, vel aliquis eorum ſatiſdationem offerant. Nos vero nunc hic agimus de tutoribus dativis à judice, & recte contendimus, etiamſi ſint locupletes, comprehendi ſub communi regula generali, quæ habet, quod hodie omnis tutor dativus ſatiſdat. Præterea ideo & ſecundo in caſu dictæ legis, teſtamento plerumque bene probati & idonei, atque honeſtiores, non debent rejici, nec compellendi ſunt ſatiſdare, quia habent alios contutores ſatiſdantes, quorum cautela res minoris ſalva fiet, ut patet ex tenore & continentia ejuſdem legis, & præcipue in fine, ibi, *duplex igitur cauſſa cognitio eſt, una ex perſona ejus, qui obtulit ſatiſdationem, quis & qualis ſit, alia contutorum, quales ſint, num forte ejus exiſtimationis, vel ejus honeſtatis ſint, ut non debeant hanc contumeliam ſatiſdationis ſubire,* qui text. in hoc eſt ſingularis, ſecundum Alberic. *in rubric. numer. 1. ff. qui ſatiſdar. coguntur.* Hoc autem non contingit in noſtro caſu, in quo tutor unus datur à judice, qui ſolus adminiſtrare debet, non vero à teſtatore. Ideo licet dives ſit, ſatiſdare tenetur, cum hodie omnis tutor dativus id teneatur facere. Quinimo cenſeo, quod etiam ſi plures tutores dati eſſent à judice pro rerum exigentia, omnes ſatiſdare tenerentur ex regula communi & generali ſupra dicta, tametſi aliqui eorum eſſent bene probati & idonei.

29 Deinde obſervandum eſt, † quod omiſſio ſatiſdationis inducit nullitatem tutelæ, text. expreſſus *in l. ſi tutor, C. in quibus cauſſ. in integrum reſtitutio non eſt neceſſar.* cujus verba ſunt hæc: *ſi tutor tunc, qui pro tutelari officio non caverat judicio expertus eſt, contra eum lata ſententia jure tuo officere non potuit, nec ea, quæ ab eo geſta ſunt ullam firmitatem obtinent. Fruſtra igitur in integrum reſtitutionis auxiliũ deſideras, quando ea, quæ ab eo geſta ſunt qui legitimæ adminiſtrationis perſonam ſuſtinere nõ potuit, ipſo jure irrita ſunt.* Idem ad literam cavetur. *in leg. in dubium, C. de tutor. vel curat. qui ſatis non deder.* majoris namq; momenti eſt ſatiſdatio, quam alia requiſita, quia inanis eſſet actio contra tutorem, ſi non exſtaret perſona aliqua idonea ad ſolvendum, contra quam poſſet agi: *leg. nam, ff. de dol. ita Jacob. Mandel. conſil. 21. nume. 6. & Marc. Anton. Eugen. conſil. 19. num. 17.* ubi *num. 18.* hoc limitat in teſtamentario tutore.

30 In text. † ibi, *E ſobre todo deuen jurar los guardadores de fazer todas las coſas que ſean a pro de los huerfanos que han en guarda, e de no ſe entremeter de fazer coſa que ſe torne a danno dellos:* hæc lex dirimere videtur illam difficilem quæſtionem, quam jure communi late examinant Dd. noſtri. *An requiratur pro forma & valore tutelæ, quod tutor juret non ſolum utilia facere, & inutilia prætermittere, ſed etiam addere, quod pupilli defenſionem abſq; ulla dilatione ſuſcipiat, ita ut niſi his verbis rite conceptis defenſionem promittat, tutela non valeat: vel ſufficiat, eam per verba æquipollentia promittere & jurare, licet in ſpecie defenſio non exprimatur, veluti facere utilia, & inutilia prætermittere?*

31 Textus namque † *in l. final. §. omnem. C. de adminiſtrat. tut.* ad tollendam omnem dubitationem pro defenſione pupillorum & adultorum ſancivit omnes tutores vel curatores non alias creari, niſi prius cum aliis ſolemnibus verbis, quæ pro gubernatione rerum tam in geſtis, quam in cautionibus ab his ſcribuntur, & hoc ſpecialiter expreſſerint, quod omnimode ſine ulla dilatione defenſionem pupillis & adultis, aliiſque ſupra memoratis perſonis ſubire eos neceſſe eſt: Ergo niſi hæc verba formaliter addantur, tutela non valet. Plurea namque tutores jurare ſolent coram judice præſente tabellione, cum tutelam ſuſcipiunt, & ſibi ipſa diſcernatur. Primo quod pupillum, ejuſque bona, bene & fideliter adminiſtrabunt. Secundo, quod utilia procurabunt, & inutilia evitabunt, ſicque rem pupilli ſalvam fore. Tertio, quod de bonis pupillorum certum & verum inventarium facient: Quarto, quod de adminiſtratis ſuo loco & tempore rationem reddent, & reliqua ſolvent, quæ omnia, licet ſic juraverint, niſi quoque addant in ſpecie, ſe defẽſionẽ pupilli vel adulti ſine ulla dilatiõe ſuſcepturos, corruet tutelæ datio ſive decernitio, ut pro-

ut probari videtur manifeſte *ex d.§.omnem*, & in terminis ex illo text. ita tenet Bart. *in l. legitim. in princ. num. 8. verſic. quinimo quod requiritur, ff. de legitim. tut.* dicens, quod antiqui non ponebant iſtud, propter quod jam vidi multas tutelas caſſari, ſed hodie hoc in qualibet apponitur. Et quod licet jure antiquo hoc eſſet præcipuum officium tutoris, ſc. pupillũ ipſum indefenſum non relinquere, ut *in l. tutoris præcipuũ. ff. de adminiſtrat. tut.* tamen lex ultima, quod hodie tutor hoc expreſſe promittat, idem Bart. *in l. prætor. in princ. ff. de nov. oper. nunciat.* ubi Jaſ. *n. 9. verſic. juxta prædicta*, teſtatur hanc eſſe communem ſententiam, quam etiam ſequitur idem Jaſon plures referens, *in l. 1. num. 21. ff. de lib. & poſthum.* & Guido Papæ *q 330. num. 6. verſic. 5. & iterum ad fin. nu. 6.* ubi quod tutores ſemper promittunt pupillum indefenſum non relinquere, & tenent communiter Dd. *teſte Philip. Corn. conſi. 164. videatur, litera D. lib. 4.* Et communis ſecundum Grat. *conſ. 156. n. 2. lib. 2. &* ſecund. Baec. plures referentem de decimis tutorum, *c. 2. n. 67.* & inquit Matheſil. *notab. 107.* Nota tex. ſingularẽ, antiquos practicos in hoc erraſſe, obſervantes, quod loco promiſſionis defenſionis ſufficeret præaſſerta promiſſio, ſc. utilia facere, & inutilia prætermittere. Eandem principalem ſententiam ſequitur, & probat, alios allegans, & dicens, hoc nullam habere difficultatem Ant. Piag. *de tut. & curat. q. 8. n. 29.* & Joan. Bapt. Ferretus, *conſi. 312. n. 12. in 2 part.* ubi quod omnes in hoc concordant, & quod eſt communis opinio, & per omnes celebrata, & in judiciis practicata, *ſecund. Bart. & Jaſ. & alios quos refert.* Et pro hac communi ſententia adeſt nobis regnicolis hodie bona lex 94 tit. 18. partit. 3. ibi, *Los quales guardadores prometieron, e iuraron a mas ſul ano eſcriunno publico recipiente por el huerfano que eſtaun delante de fazer, e cumplir todas las coſas que ſon buenas e pruechoſas a aquel huerfano, e lo deſuiar, e nõ fazer las que lo fueſſen damñoſas, e de guardar bien, e lealmente la perſona del huerfano, e todos ſu bienes: e otroſi de buſcar todo ſu pro dell huerfano. &c. e de defender, e amparar, n buena fe ſin mal elganno los derechos del huerfano en iuyzio, o fuera de iuyzio*, *expende verba illa, defender, e amparar, &c.*

Sed contrariam ſententiam, imo quod tutela & geſta per tutorem valeant, etiamſi defenſio non ſit promiſſa per ea verba, ſed per æquipollentia voluit Cyn. *in d. l. fin. §. omnem, & ibi Bald. in d. l. legitimos, & in l. 1. & 2. C. de tut. & cur. qui ſatis non deder.* cujus tanta videtur eſſe auctoritas, ut quando illius deciſionem habemus, non videatur laborandum, *ſecundum Phil. Dec. conſi. 165. pro tenui facultate, ad fin.* quem refert Piagius, *ubi ſup. nu. 30.* licet adhuc contra Baldum teneat in hoc priori opinioni adhærens, eum ſalvans quodammodo, hanc etiam ſecundam opinionem probat Marcus Mantua, *ſing. 570. & Capell. Tholoſan. deciſ. 69.* quoniam jura conſiderant effectum verborum non formam, *l. quoniam indignum, C. de teſtam.* idem alios allegans ſequitur, & latè probat Baec. *d. c. 2. num. 68. cum ſeqq.* & nos late probavimus propter virtutem juramenti, & alia de juramento confirmatorio, *1. par. cap. 73. per totum*, & nobiſcum D. Spino. *in ſuo Speculo teſtamentorum, gl. 29. n. 28.* cum tribus ſeqq. & noviſſime eandem ſententiam probat Patianus, *de prob. lib. 1. c. 26. n. 80. fol. 70. & Iacob. Mand. conſ. 21. n. 11.* Et hanc opinionem probat text. *in auth. ut hi, qui oblig. &c. §. fin. collat. 6. ibi, etiam jusjurandum eum dicere ſacroſanctá Dei Evangelia tangentem, quia per omnem pergens viam utilitatem adoleſcentis ages. &c.* ſed & expreſſius approbatur hæc ſententia in noſtra hac l. Regia, *9. tit. 16. par. 6.* in verbis, *prænarratis*, in quibus nihil formaliter exprimitur de defenſione, ſed ſatis æquipollenter, & virtualiter in eis comprehenditur. Unde hoc ſufficit, quia veritati ſtandum eſt, non vero apicibus verborum. Litera namq; occidit, ſpiritus autem vivificat, ut inquit D. Paulus *2. ad Corinth. cap. 3.* Et ideo hanc ſecundam partem amplector & probo, utpote jure veriorem, & noſtra lege approbatam, quæ etiam comprobatur ex his, quæ in fine hujus capitis dicemus.

Neque obſtat *d. l. fin. §. omnem*, quia loquitur in judice, ne ſcilicet creet tutorem, qui non promittit defenſionem abſq; ulla mora ſuſcipere: non tamen inquit tex. quod tutela alia forma decreta non valet, neq; quod tutor formaliter hoc promittere debet. Itaque licet id requiratur ex parte judicis, non tamen ex parte tutoris. Ita reſpondet Baec. *ubi ſupra num. 69.* ſed ſufficit, quod faciat juramentum per verba æquipollentia, juxta formam noſtræ *l. 9. in verbis ſupra relatis.*

Similiter non obſtat *leg. 94. tit. 18. partit. 3.* in verbis ſupra relatis adducta pro priore opinione, quoniam ibi factum narratur potiusquam neceſſitas præciſa inducatur. Non enim lex illa requirit, quod verba ibi poſita ad literam ponantur, neque addit ſine dilatione. Ita reſpondent & bene Baec. *ubi ſupr. num. 71.* & Spin. *n. 31.* id quod probatur in noſtra l. 9. quæ noviori loco poſita eſt in hoc opere ſeptem partitarum, quoniam ea verba non appoſuit, neque eorum meminit, ſed tantum, quæ nunc explicamus; ergo illa non ſunt de forma ſubſtantiali, ita quod omiſſa vitient tutelam, ſed ſufficit, quod juramentum tutoris contineat, quæ in noſtra l. exprimitur, quibus ſufficienter, & efficaciter comprehenditur defenſio pupillorum.

32 Ultimo obſervandum erit, † quod in his, quæ dilationem non recipiunt, vel quæ principaliter ad commodum pupilli ſpectant, geſta per tutorem valent, etiamſi prædictum juramentum non præſtiterit, neque cetera ſolemnia obſervaverit, *ita Bart. in l. legitimos, in princ. n. 9. ff. de legit. tut. & conſuluit Socin. conſ. 153. n. 3. & 5. volu. 5. & tenet Guid. Pap. q. 330. nu. 6. & Aug. Berot. q. 68. nu. 1. & 2. Sylveſt. Aldobran. in princ. Inſtit. de agnat. tut. n. 14. & alios referens Baec. de decim. tut. cap. 2. n. 64. & 65.* diximus ſupra non ſemel.

33 Quinimo dicebat Spec. *in tit. de tut. §. generaliter, n. 4.* quod licet tutor non juraverit (intellige extra prædictos caſus) valent tamen facta per eum, quia cum multa egerit, decepti eſſent, qui cum eo contraxiſſent, *arg. legis Barbarius Philipp. ff. de offic. præt.* hæc tamen opinio Specul. vera quidem non eſt: quoniam *d. l. Barbarius*, non habet locum, niſi in officiis publicis auctoritate & utilitate, non in privatis & ſic geſta à tutore putativo communiter reputato valido, non valent, nec regula *dict. l. Barbarius*, in tutore locum habet, ut probat Baec. *de decimis tutor. c. 12. n. 8. & 9* & Azeu. *in l. 8. ſub. n. 13. tit. 9. lib. 3. & in l. 2. tit. 3. num. 85. & 86. lib. 5. novæ collect. Regiæ.*

34 Sic etiam Bald. *in addit. ad eundem Speculat. tit. de curat. circa fin.* tenet, quod ſi tutor non fecerit inventarium, non valet auctoritas ejus, quia omiſſio modi, vel formæ vitiat actum, etiam favorabilem, *l. qui Romæ. §. Flavius, ff. de verb. oblig.* etiamſi communis error adſit.

35 Præterea Bart. † ubi ſupr. & communiter Dd. pro forma valoris tutelæ requirunt juramentũ tutoris, & iſtud ſervatur, quia in omnibus decretis tutelarum judices faciunt jurare tutores, *ita Guid. Pap. d. q. 330. num. 4. verſi. 3. requiritur.* Ergo eo omiſſo omnia inde ſequuta erunt nulla, præterquam in duobus caſibus ſpecialibus ſupra dictis in hac ultima obſervatione. Et ita merito contra opinionem Speculatoris, ubi ſupra, tenere, aut ſaltem remanere videtur Greg. Lopez *in d. l. 9. in gl. jurar.*

36 Tametſi circa omiſſionem † inventarii verius exiſtimem contra Bald. *ubi ſupr.* ut non vitiet tutelam, quinimo geſta per tutorem ante confectionem inventarii valeant: ſiquidẽ omiſſio inventarii præſtat cauſam removendi tutorem: ergo interim eſt tutor, & valent geſta per eum, ut concludit Bart. *in l. tutor, qui repertorium, col. 2. ver. contrarium puto, ff. de adminiſt. tutor. Abb. conſ. 90. in 2. par. conſilii, & alios allegans Mandel. conſ. 21. n. 7. & di-*

cemus latius infra ſuo loco, ſequitur etiam cum aliis Marc.
37 *Ant. Eug. d. conſil. 19. n. 16.* ubi *n. 19.* quod † multo magis idem concludendũ eſt de omiſſione promiſſionis de faciendo utilia, & prætermittendo inutilia, quia non reperitur jure cautum, *ſecundum Alb. conſil. 21. n. 11.* quod iſta omiſſio operetur nullitatem tutelæ, cum ſit promiſſio modici momenti, & licet hoc lex requireret, non tamen eſt novum, quod lex aliquid requirat, vel prohibeat, & tamen actus non ſit nullus, ſi illud non obſervaretur, *ut late docet Iaſo in l. patr. furioſo, col. 3. 4. & 5. ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. jur.* quẽ refert & ſequitur Eug. *d. conſ. 19. n. 20.*

SUMMARIA.

1 Dominus manumittens ſervum impuberem erit ejus tutor, & num. 2. ubi quod ex l. 12. tabularum tutela hac ad patronos liberosq; eorum pertinet.

3 Patronus non præfertur in tutela matri & aviæ, & multo minus avo materno, vel paterno, de jure regni Caſtellæ, & conſuetudine Luſitaniæ, ſi liberi ſint.

4 Patronus ejusq; liberi coguntur ſatiſdare, ſi eorum perſona vulgaris, vel minus honeſta ſit, alias ſecus.

5 Pater emancipans filium ſuum impuberem, debet eſſe ejus tutor, eſtq; tutela legitima.

6 Pater hic tutor filii ſui emancipati, non debet ſatiſdare, niſi cauſſa cognita, ut hic.

7 Pater non erit tutor filii ſui, quando ejus mater, qui de mariti moribus ſecus ſuſpicatur, filios ſuos ſub ea conditione inſtituit heredes, ſi à patre emancipati fuerint.

8 Frater impuberis emancipati patre decedente erit ejus tutor, & hac appellatur fiduciaria tutela.

CAPUT XIII.

De patrono tutore liberti, & de patre tutore filii emancipati.

1 DOMINUS † manumittens ſervum ſuum impuberem, erit ejus tutor, quia ei decedenti ſine heredibus, qui de jure ſuccedere debeant, heres exſiſtit univerſorum bonorum. Pater etiam qui filium ſuum impuberem emancipavit, ejus tutor eſſe debet: Patre autẽ ante pubertatem filii decedente, frater pupilli major 25. annis, debet eſſe ejus tutor loco patris ſui. Ita decidit *l. 10. tit. 16. partit. 6.*

2 Ibi. *l. ſenner deue aver en guarda a el e a ſus bienes*, ex l. namq; 12. tabellarum, libertorum & libertarum tutela ad patronos liberosq; eorum pertinet, quæ & ipſa legitima tutela vocatur: non quia nominatim in ea lege de hac tutela caveatur, ſed quia perinde accepta eſt per interpretationem, ac ſi legis verbis introducta eſſet. Eo enim ipſo, quod hereditates libertorum libertarumq; ſi inteſtati deceſſiſſent, juſſerat lex ad patronos liberosve eorũ pertinere, crediderunt veteres voluiſſe legem etiam tutelas ad eos pertinere, eum & agnatos, quos ad hereditatem lex vocat, eoſdem & tutores eſſe inſtituit, quia plerunque, ubi ſucceſſionis eſt emolumentum, ibi, & tutelæ onus eſſe debet, *text. in princ. Inſt. de legit. patron. tut.* ubi quod ideo dixit, *plerunq;* quia ſi fœmina impubes manumittatur, ipſa ad hereditatem vocatur, cum alius ſit tutor, *facit auth. ſicut, C. de legit. tut.* ubi quod ſicut hereditas agnatione non inſpecta proximis defertur, ſic & tutelæ onus comitatur emolumentum, ſi maſculi, & perfectæ ætatis ſint, & nulla lege prohibeantur ſuſcipere.

3 Obſervandum tamen † eſt in propoſito, patronum non præferri in tutela matri, aut aviæ, & multo minus avo materno, aut etiam paterno de jure regni Caſtellæ, & conſuetudine Luſitaniæ regni, ſi liberi ſint, *teſte Molina Theologo de juſtitia & jure, 2. tract. diſputatione. 220. ver. Patronus, pag. 1360.*

4 Patronus hic & patroni liberi coguntur ſatiſdare, ſi eorum perſona vulgaris, vel minus honeſta ſit: quod ſi honeſta fuerit, remittitur ei ſatiſdatio, Itaque cauſſæ cognitio prætoris in hac ſpecie neceſſaria eſt, *juxta l. legit. in princ. ff. de legitim. tutor.* diximus *ſupr. in c. præcedenti.*

In text, ibi, † *Otroſi decimos que ſi el padre ſaca al hijo de* 5
ſu poder que es menor de quatorze annos que el lo deue e auer en guarda a el e a todos ſus bienes. Hæc tutela exemplo patronorum recepta eſt, quæ & ipſe legitima vocatur. Nam ſi quis filium aut filiam, nepotem aut neptem ex filio, & deinceps impuberes emancipaverit, legitimus eorum
tutor erit, *ut in princ. Inſtit. de legit. parent. tut.* cum quo 6
concordat *l. noſtra Regia hac 10.* Pater autem † hic non debet ſatiſdare niſi cauſſa cognita, veluti ſi patrimonium filii ſit amplum, & perſona patris indigens & ſuſpecta, ut reſolvimus ſup. cap. præcedenti.

Limitatur deciſio ſupradictæ noſtræ legis in caſu *leg. filius matrem, 25. C. de inoff. teſtam.* nempe, quando ma-
ter, quæ de mariti morib. ſecus † ſuſpicata, filios ſuos ſub 7
ea inſtituit conditione heredes, ſi à patre emancipati fuerint, tunc enim pater hic filios emancipatus non erit eorum tutor, *ſecundum Bald. ibid. num. 5. quem refert & ſequitur Greg. Lopez in d. l. 10. gl. el padre, in fine.*

8 In text. ibi, *E ſi el padre † murieſſe en ante que el moco fueſſe de edad ſi el huerfano tuvieſſe otro hermano, que fueſſe mayor de veynticinco annos el lo deue auer en guarda en lugar de ſu padre:* hæc appellatur fiduciaria tutela, *text. in princ. Inſtit. de fiduciar. tut.* à quo noſtra lex Regia emanavit, ubi quod patrono legitimo tutore mortuo, liberi quoque ejus legitimi ſunt tutores.

SUMMARIA.

1 Tutoribus plurib. conſtitutis, aut datis, ortaq; diſcordia inter eos ſuper adminiſtratione bonorum pupilli, omnium conſenſu poteſt uni eorum adminiſtratio committi, & per judicem decerni cum cautione, quolibet autem adminiſtrare volente eligat judex unum ex eis, & in numeris ſeqq. quomodo hoc intelligatur.

2 Et procedit tam in tutoribus teſtamentariis; quam legitimis & dativis.

3 Tutorib. plurib. relictis in teſtamento à patre filiis ſuis, adminiſtrabit ille, quem pater deſtinaverit, ceteri vero tutores non adminiſtrabunt, ſed erunt honorarii tutores, qui tenentur de his, de quib. hic. Si autem non eſt à teſtatore electus tutor, aut gerere nolet, tunc is geret, cui major pars tutorum tutelam declaraverit, & quo deerit officium judicis in hac ſpecie hic diſſeritur. Si a. fuerint plures tutores legitimi, & expediat per unum tantum geri, tunc unus eorum poteſt reliquos compellere, vel quod ſatiſdent, vel recepta ſatiſdat. ab eo conſentiant, quod ei geſtio committatur, quod ſi inter eos non conveniat, quis eorũ gerat, judex eliget meliorem & utiliorem pupillis, & præſtita ſatiſdatione decernet ei adminiſtrationem.

4 In patronis circa adminiſtrationem tutelæ non oportet admitti provocationem, niſi ex magna cauſſa.

CAPUT XIV.

Pluribus contutoribus diſſentientibus, quis eorum tunc adminiſtrare debeat?

ORta † diſcordia inter plures contutores ſuper ad- 1
miniſtratione bonorum pupilli, omnium conſenſu poteſt uni adminiſtratio committi, & per judicem decerni cum cautione, quolibet autem eorum tutelam adminiſtrare volente, eliget judex unum ex eis: Ita latius cavetur *in l. 11. tit. 16. partit. 6.*

In text. † ibi, *ſi los guardadores de los huerfanos fueren* 2
muchos, &c. dum diponit, *que ſi ſe levantare deſacuerdo entre ellos de manera que no ſe puedan todos ayuntar a fazer aquellas coſas que ſon tenudos de fazer e guardar de ellos e de ſus bienes, que eſt ence el uno de ellos puede dezir al juez que el quiere dar recado, e obligar ſe complir lo que auian todos de cumplir ſi los otro lo toviere por bien, e ſi non que lo haga alguno dellos. e que ſi acordaren en eſto que deue el juez tomar tal recado del como ſe dixo en la ley ante deſta.*
Adde quod procedit † tam in tutoribus teſtamentariis, 3
quam

quam legitimis & dativis, *ut obſervavit Greg. Lop. ibi gl. 1. in princ.* in teſtamentariis probatur ex *l. teſtamento 17. cum l. ſeq. ff. de teſtam. tut.* ubi præfinitur ordo habendus, quando unus ex tutoribus teſtamentariis offert ſatiſdationem, ut ſolus adminiſtret, & itidem quando ceteri contutores velint ſatiſdare, *ut ſup. retulimus c. 12. praced.* quod ſi plures ſatiſdare parati ſunt, tunc idoneor præferendus erit, ut & tutorum perſonæ inter ſe & fidejuſſorum comparentur, *ut in leg. quod ſi plures, 18. ejuſdem tit.* Quod lex noſtra in verſic. ſeq. approbare videtur, orta tamen ſuper hoc inter eos diſcordia, ut patet ibi, *Y ſi deſacordaren de manera que cada uno quiera obligar ſe a eſto, e quiera auer en guar da los bienes de los mocos, eſtonce el iuez deue eſcoger aquelque entendiere que lo hara mejor, e que ſera mas pronechoſo a los mocos e tomar tal recado del como ſobredicho es, e dar le poder que el ſolo los pueda auer en ſuguarda, e aliunar, e aprouechar los bienes dellos*: tunc demum igitur data iſta electio judici, quando tutores non concordant, ut onus eorum gerat, ſed omnes velint gerere, *ut patet ex dictis verbis noſtra l. & praterea tenet Gregor. Lopez. ibidem in gl. eſcoger, ibi, & adverte.*

3 Sed ut res hæc apertior fiat, diſtinctione uti opus eſt, de qua *in l. 3. per totam, uſq; ad fin. ff. de adminiſtr. tut.* nempe. quod quando plures tutores dati ſunt in teſtamento per patrem, & dubitetur, quis eorum gerere debeat, ſi pater, qui in poteſtate habet, deſtinavit teſtamento, quis tutorum tutelam gerat, ille debet eam gerere, quem pater deſtinavit, meritoq; patris ſtatur voluntati, qui utique recte filio proſpexit: Idem eſt de his, quos parens deſtinavit teſtamento, & præter eos confirmavit, ut ſi parens declaravit, quem velit tutelam adminiſtrare, ille ſolus adminiſtret; ceteri vero tutores non adminiſtrabunt, ſed erũt hi, quos vulgo *honorarios* appellamus, qui poſſunt conveniri excuſſione præcedente bonorum illius, qui geſſit: dati ſunt n. quaſi obſervatores actus ejus & cuſtodes: imputabiturq; eis quandoq;, cur ſi male eum converſari videbant, ſuſpectum non fecerint, aſſidue igitur & rationem ab eo exigere eos oportet, & ſollicite curare qualiter converſetur, & ſi pecunia ſit, quæ deponi poſſit, curare, ut deponat ad prædiorum comparationem: blandiuntur n. ſibi, qui putant honorarios tutores omnino non teneri, tenentur n. ſecundũ ea, quæ ſup. oſtẽdimus. Ita cavetur *in d. l. leg. 3. in toto ſuo princip.*

Nonnunquam tamen ab hoc receditur, ut in caſibus expreſſis *§. 1. ejuſdem l. 3.* de quibus ſupra egimus. Apparet igitur prætori curæ fuiſſe, ne tutela per plures adminiſtretur, quippe, & ſi pater non deſtinaverit, quis gerere debeat, attamen id agit, ut per unum adminiſtretur, facilius enim unus tutor & actiones exercet, & excipit, ne per multos tutela ſpargatur.

Si autem non eſt à teſtatore electus tutor, aut gerere nollet, tunc is geret, cui major pars tutorum tutelam declaraverit. Prætor igitur jubebit eos convocari, quod ſi non coibunt, aut coacti non decernent, cauſſa cognita ipſe ſtatuet, quis tutelam geret: ſi vero conſentiant tutores prætori, ſed velint omnes gerere, quia fidem non habent electo, nec patiuntur, ut ſuccedanei ſint alieni à periculo, omnes gerent: quod ſi velint inter ſe tutelam dividi, vel in partes, vel in regiones, audiendi ſunt, & quilibet tuetur ſe exceptione pro ea parte, vel regione, quam non adminiſtravit. Ita probat text. *in l. 3. § fin. cum leg. ſeq. ff. de adminiſtr. tut. & ibi notat Alber.* Et inquit ibi Bartol. *n. 1.* quod ſi unus vult dividere, & omnes alii velint adminiſtrare, tunc fiet diviſio ceteris invitis per officium judicis: Et præfatam diſtinctionem, quæ legalis quidem eſt, ſequitur Greg. Lopez *in d. l. 11. in gl. eſcoger, ibi, & adverte hic tit. 16. par. 6.*

Si autem ſint plures tutores legitimi, & expediat per unum tantum geri, tunc unus eorum poteſt reliquos compellere, vel quod ſatiſdent, vel recepta ſatiſdatione ab eo, conſentiant, quod ei geſtio committatur, *ut in leg. legitimos. §. 1. ibi, & ibi notat Bald. ff. de legit. tut.* & ſi inter ſe non concordent, quis eorũ gerat, judex eliget meliorem & utiliorem pupillis, & præſtita ſatiſdatione decernet ei adminiſtrationem, ut is ſolum perſonam, & bona pupillorum ſub ſua tutela, & cuſtodia habeat, *juxta l. noſtram regiã 11,* quæ indiſtincte in plurib. tutorib. orphanorũ loquitur, nec diſtinguit, an ſint teſtamentarii, legitimi, vel dativi. Ergo in omnibus his locum habet, & in terminis. Ita tenet Greg. Lop. *ibid. in gl. verb. eſcoger. ad fin.* & in dativis idem probaverat ead. gl. 1. *ibidem.*

In patronis † autem non oportet admitti provocationem, niſi ex magna cauſſa: ne quis ſpem ſucceſſionis diminuat, juxta text. *in d. leg. legitimos, §. primo, ibi puto in patronis.* 4

SUMMARIA.

1 *Plures tutores ſimul conſtituti non ſolum viriliter obligantur, ſed ita etiam ut quilibet eorum in ſolidum conveniri poſſit, quod late hic jure probatur, & eſt prima regula.*

2 *Pracedens juris regula procul dubio procedit, quando unus tutorum geſſit tutelam mandato aliorum contutorum, tunc namq; indubie omnes in ſolidum tenentur abſq; beneficio ordinis.*

3 *Procedit etiam, licet tutores non ſint legitime conſtituti.*

4 *Procedit multo fortius, quando tutores non adminiſtrantes ſunt in dolo.*

5 *Proceditq; non ſolum in favorem pupillorum, ſed etiam creditorum hereditariorum.*

6 *Fallit autem pradicta prima regula in duobus caſibus, de quib. hic. 1. quando teſtator tutelam diviſit. 2. ſi à judice diviſa ſit, et ſi in caſibus, de quib. hic.*

7 *Fallit tertio, quando ſunt tutores diverſa ſpeciei, unus teſtamentarius, & alius dativus, quo caſu pro ſua quiſq; parte tenetur.*

8 *Fallit quarto in caſu l. 1. C. de divid. tut.*

9 *Differentia tamen eſt in hoc inter tutores, & eorum fidejuſſores, de qua hic.*

10 *Tutores plures licet in ſolidum teneantur regulariter, habent tamen inter ſe quatuor juris beneficia. Primum eſt beneficium ordinis. Secundum diviſionis. Tertium ceſſionis actionis. Quartum utilis actionis.*

11 *Beneficium ordinis competit, quando ſunt plures tutores, quorum aliqui geſſerunt aliis minime gerentibus.*

12 *Beneficium ordinis non datur, nec competit, ubi, qui non geſſerunt tutelam ſunt in communi, vel proprio dolo.*

13 *Beneficium ordinis non datur, nec competit, ubi gerentes geſſerunt ex mandato eorum, qui non geſſerunt: non tamen ſufficit in hac ſpecie ſimplex permiſſio, ut in n. 14.*

15 *Beneficium ordinis, non datur pro neglectis, in his enim omnes aqualiter ſine beneficio ordinis tenentur.*

16 *Beneficium diviſionis impenditur tutoribus omnibus gerentibus, vel nullis gerentibus, ita ut non ſit locus ordinis beneficio, ut obligatio inter omnes dividatur, qui ſolvendo reperti fuerint.*

17 *Beneficium diviſionis competit etiam fidejuſſoribus etiamſi ſint in ſolidum obligati.*

18 *Beneficium diviſionis competit fidejuſſoribus & tutoribus, non ſolum in modum exceptionis, ſed etiam per officium judicis poſſunt impetrare, ut inter eos dividatur obligatio.*

19 *Beneficium diviſionis an pertineat ad tutores, qui ex communi dolo conveniuntur, & numeris ſequentibus referuntur diverſa ſententia: affirmativa eligitur rejecta concordia, de qua nu. 21.*

20 *Pupillo competit actio adverſus unumquemque magiſtratum in ſolidum abſque beneficio diviſionis, quando ipſi magiſtratus dolo pupillo non proſpexerunt.*

22 *Beneficium diviſionis facilius conceditur, quam utilis actionis*

23 Beneficium ordinis non competit pro neglectis, & doloſe adminiſtratis, quia differentia ſunt hæc beneficia.
24 Actio eadem, licet competat contra tutores, & contra magiſtratus, ſolent tamen à jure diſtingui.
25 Magiſtratus male proſpicientes pupillo de tutore, licet mero jure teneantur ei in ſolidum, ex æquitate tamen competit illis beneficium diviſionis.
26 Tutor conventus non ex communi, ſed ex proprio dolo, non habet beneficium diviſionis.
27 Magiſtratus præponent tutorem, pupillo excutiendus eſt prius, quam agatur contra tutores non gerentes, ſed hoc receſſit ab aula curiarum, & uſus illud non admiſit amplius, ſed immediate conveniuntur ipſi tutores.
28 Beneficium cedendarum actionum datur tutoribus ſolventibus pro contutoribus, ut ſibi ſolventibus cedantur à pupillo actiones negotiorum geſtorum, competentes illi adverſus tutores, ut eos poſſint exigere, ſi quando ſolvendo eſſe reperti fuerint.
29 Beneficium cedendarum actionum competit tutori convento ex communi culpa, vel ex culpa alterius, ſecus ſi conveniatur ex communi dolo, vel alterius.
30 Beneficium cedendarum actionum, non comprehenditur ſub renunciatione generali omnium beneficiorum, niſi ſpecialiter renuntietur.
31 Beneficium utilium actionum datur tutoribus conventis atq; exactis contra alios tutores, quo caſu actiones ab eo, qui pupillus fuit, ceſſæ non ſunt.
32 Beneficium cedendarum actionum nihilominus neceſſarium fuit, non obſtante beneficio utilium actionum ex ratione, de qua hic.
33 Tranſactio facta cum quibuſdam adminiſtratoribus, ceteris, cum quib. non eſt tranſactum, non prodeſt.

CAPUT XV.

Pluribus tutoribus conſtitutis, quomodo ſinguli teneantur?

SUperioribus in cap. proxime præcedenti dictis conſonum eſt, ut de pluribus tutoribus ejuſdem pupilli, vel eorundem pupillorum ſimul relictis, datis, vel conſtitutis, quomodo unuſquiſque teneatur, & conveniri poſſit, agamus, & in hoc.

1 Regula † juris eſt, quod plures tutores ſimul conſtituti non ſolum viriliter obligantur, ſed ita etiam, ut quilibet eorum in ſolidum conveniri poſſit: gerunt n. negotium publicum auctoritate, licet utilitate privatum, *ut in princ. Inſt. de excuſ. tut.* & ſunt rei plures debendi, licet non in omnibus & per omnia, & in ſolidum obligentur, *l. tres tutores, in princ. 56. ff. de adminiſt. tut.* ibi inquit tex. *tutores pupillo dati ſunt, unus tutelam geſſit, & ſolvendo non eſt: ſecundus Titio gerendam mandavit, & Titius quadam adminiſtravit: tertius nihil omnino geſſit, quæſitũ eſt, quatenus quiſq; eorum teneatur? & tutorum quidem periculum commune eſt in adminiſtratione tutelæ, & in ſolidũ univerſi tenentur*: Addit ead. l. *in verſic. non ſolum*: quod non ſolum geſſiſſe tutelam creditur is, qui alii gerendam mandavit, ſed & qui ſatis à contutore accepit rem ſalvam pupillo futuram, eiq; permiſit adminiſtrationem totius tutelæ, nec poteſt ſe defendere conſtitutionibus, quæ jubent, ante conveniri eum, qui geſſit, itẽ in eo, quod nemo geſſit, non utiq; ejus periculum eſt, qui quædam geſſit, ſed communiter omnium: exigi autem ab eo ſolo periculũ ob alia, quæ non geſſit, non oportet, niſi quę talia ſunt, quæ vel conſummationem cœptorum ab eo deſiderabant, vel ita conjuncta fuerunt, ut ſeparari nõ debeãt.

Secundo principaliter ead. juris regula probatur *ex l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tut. & ratio. diſtrah.* ubi inquit tex. *nunc tractemus, ſi plures tutelam pupilli adminiſtraverint, pro qua quiſq; eorum parte conveniendus ſit? & quidem omnes geſſerunt tutelam, & omnes ſolvendo ſunt, æquiſſimum erit dividi actionem pro portionibus virilib. exemplo fidejuſſorum, ſed & ſi non omnes ſolvendo ſint inter eos, qui ſolvendo ſunt, dividitur actio: ſed prout quiſq; ſolvendo eſt, poterunt conveniri, & ſi forte quis ex facto alterius condemnatus præſtitit, vel ex communi geſtu, nec ei mandatæ ſunt actiones, conſtitutum eſt à D. Pio, & ab Imperatore noſtro, & divo patre ejus, utilem actionem tutori adverſus contutorem dandum.*

Tertio idem probatur ex *l. 2. C. de divid. tut.* ubi inquit textus ſi diviſio adminiſtrationis inter tutores ſive curatores in eodem loco, ſeu provincia conſtitutos, necdum fuerit, licentiam habet adoleſcens, & unum eorum eligere, & totum debitum exigere: ceſſione videl. ab eo adverſus ceteros tutores ſeu curatores actionũ ei competentium facienda.

Ex quibus juribus merito hanc juris regul. probarunt gl. Cyn. Fab. Bar. Bal. Ang. Salyc, Alex. Jaſ. Ruin. Scyſel. Curt. & Alc. *in l. 1. C. de tranſact. & ibi Padilla noviſſimus, n. 6.* & eſt communis *ſecund. Ronch. in l. eand. in princ. n. 218. ff. de duob. reis, Boe. deciſ. 59. in princ. in 1. par.* quos ad hoc refert & ſequitur excepto Padilla, Mar. Ant. Eugen. *d. conſ. 19. n. 23.* ubi quod alibi paſſim.

Quæ quidem, † juris regula procul dubio procedit, quando unus tutorum geſſit tutelam mandato aliorum contutorum, tunc namq; indubie omnes in ſolidum tenentur abſq; beneficio ordinis. *gl. in d. l. tres tutores. & in d. l. 1. C. de tranſact. Boer. d. deciſ. 59. n. 6. Eug. d. conſ. 19. nu. 25. & 27.* & eſt text. expreſſus *in d. l. tres tutores, in princ.* ut vidimus, & dicemus infra. 2

Procedit etiam, licet tutores non ſint † legitime conſtituti, *leg. tutores §. curat. ubi Bar. ff. de admin. tut.* & in terminis conſuluit Aret. *conſ. 29. col. 2. ad fi. ver. & ſi dicatur, &c. ſub n. 3. quem refert & ſequitur Eug. d. conſ. 19. n. 24.* 3

Tertio † procedit multo fortius, quando tutores non adminiſtrantes ſunt in dolo, quia tunc quiſq; proprii delicti pœnam in totum meretur, cum delinqui non niſi in ſolidum poſſit, *d. l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tu. & rat. diſtrah. & leg. ſi plures, ff. de admin. tut. la ſecunda*, ex veriori ſententia, quã probat Ronch. *in d. l. eand. ſub n. 221. verſ. ſed majus dubium eſt, & in l. 3. §. ubi duo, ſup. 2. q. Bar. ff. de duob. reis, & Eug. ubi ſup. n. 40. & 58.* ubi *n. 41. cum ſeqq.* late probat de dolo conſtare, quãdo tutor prępoſitus ab aliis contutorib. adminiſtravit, non confecto inventario, *& n. 55. & 56.* ponit exempla culpæ tutoris adminiſtrantis, de qua ceteri contutores tenentur, *ut ibi per eũ, & n. 58.* 4

Et prædicta procedunt † non ſolum in favorem pupillorum, ſed etiam creditorum hereditariorum, ut probat *Eug. ubi ſup. n. 71.* Nunc autem reſetamus nonnullos caſus exceptos à prædicta juris regula, in quibus tutores non tenentur in ſolidum, ſed unuſquiſq; pro parte. 5

Primus eſt, † quando tutor tutelam diviſit: Secundus, ſi à judice diviſa ſit, niſi per dolum, aut culpam, ſuſpectum non removerunt, vel tarde ſuſpicionis rationem moverunt, cum alter eorum non ſolvendo effectus eſt, vel ſuſpicionis cauſſam agendo ſua ſponte jura pupilli prodiderunt. Nec prodeſt eis dicentibus, eum contutorem ſuum non adminiſtraſſe res pupillares. Ita decidit text. *in l. 2. ver. in diviſionem, C. de divi. tut.* ubi idem in textu inquit, quod ſi ipſi tutores inter ſe tutelam diviſerint, non prohibetur adoleſcens unũ ex his in ſolidum convenire, ita ut actiones, quas adverſus alios habet, ad electum transferat, & tenent gl. & Dd. *in d. l. 2. & in d. l. 1. C. de tranſact. Ronch. in d. l. eandem, n. 222. Decia. conſ. 11. nu. 55. vol. 1. Eugen. d. conſ. 19. num. 1. juncto num. 35. cum ſeq.* 6

Tertius caſus eſt, † quando ſunt tutores diverſæ ſpeciei, quoniã unus eſt teſtamentarius, alius dativus, quo caſu pro ſua quiſq; parte tenetur, *l. Lucius, §. cum teſtam. ff. de admin. tut.* ubi eum tex. ita interpretatur Bar. *idem Bar. in d. l. 1. n. 4. C. de tranſact. & ibi Jacobin. n. 11.* & cõmunem eſſe teſtatur hunc intellectum Alex. *ibi, n. 3. Cur. Senior, n. 10. & Padilla, n. 6.* contra gl. exiſtimantem diviſionem ibi fuiſſe factam à teſtatore, ſed arguitur ejus intellectus, quod tex. ipſe inquit in illis verbis, *ac ſi teſtamẽto in partes dimidias tutores dati eſſent.* 7

Quartus

Digitized by Google

8 Quartus caſus eſt in ſpecie *l. 1. C. de divid. tut.* cujus verba ita ſe habent, *ſi poſt finitum adminiſtrationis officium collegatus indemnitati præſtandæ idonei fuerint, poſtea que dum non conveniuntur minus idonei eſſe cœperint: vitium alienæ ceſſationis ad diſpendium tuum pertinere: juris ratio non patitur*, & ibi gloſſ. *ver. non patitur, alia jura allegat l. 3. C. de probat. Fulgoſ. Alciat. num. 15. Purpur. 55. & Padilla num. 16. in d. l. 1. C. de tranſact.* conſtituentes in hoc differentiam inter fidejuſſores & tutores: licet enim inter utroſque obligatio dividatur, ac proinde tutor conventus diviſionem poſtulans, teneatur probare, contutorem fuiſſe ſolvendo eſſe, *l. ſi dubitetur in princ ff. de fidejuſſor.* fidejuſſori neceſſe eſt probare alterum fidejuſſorem ſolvendo eſſe tempore litis conteſtatæ, *ut in §. ſi plures, de fidejuſſor.* Tutori tamen ſatis eſt, ſi probet, contutorem fuiſſe ſolvendo tempore depoſitæ adminiſtrationis, *ut in juribus ſupra allegatis.*

9 Sed † quamvis tutores in ſolidum regulariter teneantur, habent tamen inter ſe quatuor juris beneficia, ne in ſolidum excutiantur. Primum eſt beneficium ordinis: Secundum beneficium diviſionis: Tertium beneficium ceſſionis actionis: Quartum beneficium utilis actionis.

10 Beneficium † ordinis competit, quando ſunt plures tutores, quorum aliqui geſſerunt, aliis minime gerentibus. Nam ſi non gerentes conveniantur, benificio ordinis poterunt impetrare, ut primo qui geſſerit, ejuſque heres, conveniatur. *l. 2. in princ. C. ſi tutor. non geſſ. l. 2. in princ. & l. fin. C. de admin. tut. l. cum interdicta, C. de arbit.*

11 *tute.* Naturali namq; æquitate fuit introductum, ut primo reddat rationem, qui adminiſtravit, quam, qui non adminiſtravit, atque ad gerentem prius manus porrigatur, *ita Bald. in d. l. 1. fin. verſic. ſic demum quæritur, Cod. de tranſact. quem ad hoc refert & ſequitur Padilla, ibi n. 7.* ubi quoque, quod hoc ordinis beneficium, & ad heredes non gerentium extenditur, *ut in l. pater, verſ. prius, C. de hered. tut.*

12 Sed † hoc beneficium ordinis non datur, nec competit, ubi qui non geſſerunt tutelam, ſunt in communi vel proprio dolo, ut probare nititur Eugenius, *d. conſil. 19. n. 62. cum ſequent.*

13 Secundo limitatur, quod diximus de beneficio ordinis, ut non procedat, ſi gerentes geſſerint ex mandato eorum, qui non geſſerunt, tunc enim omnes geſſiſſe videntur, *l. ita tamen, §. geſſiſſe, ff. de adminiſt. tut. gloſſ. in d. l. tres tutores, ff. de adminiſt. tut. & in dict. l. 1. C de tranſact. Boer. d. deciſ. 56. num. 6. Padilla in d. l. 1. num. 8. Marc. Ant. Eugen. d. conſ. 19. num. 25. cum ſequent.*

14 Non tamen ſufficit hac in ſpecie ſimplex permiſſio, *ſecund. Saly. in d. l. 1. col. 2. & ibi Alciat. nu. 11. Claud. nu. 4. & Padill. ſub nu. 8.* Neq; obſtat text. *in d. l. tres tutores, §. ſi nu ff. de adminiſt. tut. ibi, ei, qui permiſit*: quia in illa lege non ſolum ſimplex permiſſio adfuit, ſed etiam mandatum videri potius propter exactam ſtipulationem, rem pupilli ſalvam fore, ut patet ex eo text. ita & bene reſpondet Purpur. *num. 50.* & Padilla, *num. 8. ad fin. in d. l. 1. C. de tranſact.*

15 Tertio limitatur in neglectis. In his enim omnes æqualiter ſine beneficio ordinis tenebuntur. *l. 2. verſic. ſi qua, C. ſi tutor. non geſſ. l. tutor. qui, §. in eum, ff. de adminiſtr. tut.* niſi neglecta appendicia ſint eorum, quæ geſta fuere, *l. tutor. verſ. inde in eo, ff. de adminiſtr. tut. text. optimus in l. quid ergo, verſ. judex eo, ff. contra jud. tut.* Ex quibus juribus hanc tertiam limitationem in ſpecie eo conſtituit Padilla *in d. l. c. nu. 9.* ex qua etiam comprobatur prima limitatio præcedens Marc. Ant. Eugenii de his non gerentibus, qui ſunt in communi vel proprio dolo: ſi enim in neglectis omnes æqualiter ſine beneficio ordinis tenentur, à fortiori pro doloſe admiſſis abſque prædicto beneficio tenebuntur.

Beneficium † diviſionis impenditur tutoribus omnibus gerentibus, vel nullis gerentibus, ita ut non ſit locus ordinis beneficio: tunc namque tutori convento competit & datur hoc beneficium diviſionis, quo impetrari ſolet, ut obligatio inter omnes dividatur, qui ſolvendo reperti fuerint, *l. 1. §. ſi pupillus, verſ. nunc tractemus, ff. de tutel. & rat. diſtrah.* ubi text. inquit, hoc eſſe introductum ad ſimilitudinem fidejuſſorum, qui licet plures intercesserint, † & ſint in ſolidum obligati, dividitur tamen inter eos obligatio, *ut in dict. §. ſi plures, Inſt. de fidejuſſor. & l. ſi. C. de conſt. pec.* eſt tamen differentia, in hac ſpecie inter fidejuſſores & tutores, quam prædiximus, *numero 9.* 17

18 Competitq; † hoc beneficium diviſionis fidejuſſoribus & tutoribus, non ſolum in modum exceptionis, ſed etiam per officium judicis poſſunt impetrare, ut inter eos dividatur obligatio, *gloſſ. 1. in l. ſi contendat, ff. de fidejuſſ.* quam ibi ſequitur Bar. eſtque ſingularis & communiter approbata, ut plures allegans affirmat eam ſequutus Padilla *in d. l. 1. num. 17. C. de tranſact.*

19 Illa † tamen quæſtio in propoſito valde controverſa eſt inter DD. *an hoc diviſionis beneficium pertineat ad tutores, qui ex communi dolo conveniuntur?* In qua quæſtione Azo exiſtimavit, doloſe gerentibus non dari hoc diviſionis beneficium: Pro qua ſententia, primo facit text. *in l. 1. §. plane, ff. de tut. & curat. diſtr.* ubi tutori convento ex dolo communi non competit beneficium utilis actionis, ergo nec beneficium diviſionis competere debet, eadem ratione, *argum. l. illud, cum vulg. ff. ad l. Aquil.*

Secundo, quia beneficium ordinis datur pro neglectis & doloſe geſtis, ut ſupra in primo beneficio reſolvimus: ergo nec beneficium diviſionis.

20 Tertio † pro ſententia Azonis adduci ſolet text. pulcher, *in l. in magiſtr. ff. de magiſt. conven.* ubi, quod quando magiſtratus dolo pupillo proſpexerunt, competit ei actio adverſus unumquemq; magiſtratum in ſolidum, ſine beneficio diviſionis, & tamen magiſtratus, ac tutores eadem actione conveniuntur, *l. final. ff. de magiſtr. convent.*

Quarto facit text. *in l. ex facto ibi, ſi non ſit conſcius fraudis, ff. de negot. geſt.* ex quibus juribus hanc opinionem Azonis ſequuntur *in d. l. magiſtratus, Cynus, Rayner. Alber. Bald. & Cuman. & DD in d. l. 1. C. de tranſact. nempe, Alberic. Paul. Caſtr. n. 3.* ubi quod eam ſequuntur Doctores & Jaſ. *n. 9.* & communiorem eſſe teſtatur *ibi Purp. nu. 57.* Et eſt verior, nec contraria communis, *ſecundum Marc. Ant. Eugen. d. conſ. 19. nu. 60.*

Contrariam tamen ſententiam in hoc tenuit ac probavit Hugolin. & eum eo gloſſ. magn. *in verſ. nam & utero; in d. l. 1. C. de tranſact.* Imo quod etiam doloſe gerentibus conventis ex communi dolo competat hoc beneficium diviſionis ex text. *in l. ſi plures, ff. de adminiſt. tut.* ibi excipere debebunt periculi ſocietatem, quod magis ratio ſuadet. Ibi enim plures tutores ex communi dolo conveniuntur, quoniam tutelam non adminiſtraverunt: Ceſſatio enim in adminiſtratione dolus eſt, *l. ſi procuratorem, §. dolo, l. dolus, ff. mandat.* & tamen ſit diſcuſſio inter eos. Atq; ita ex illo text. *gloſſ. in d. l. ſi plures, ver. ratio ſuadet*, ſequitur hanc opinionem Hugolini contra Azo. & Bar. & ibi oppoſitio. *1.* idem Bart *in d. l. 1. n. 6. Cod. de tranſact.* & ibi Bald. *col. 2. verſ. quæro 4.* dicens eſſe communiter approbatam; ſequuntur eam etiam ibi Angel. *in fin. Fulgoſ. n. 2.* dicens ceteros Doctores tranſire cum ea & Alexand. *nu. 4.* dicens, hanc eſſe magis communem opinionem, quod etiam profitetur & affirmat Jaſ. *ibi. n. 9.* & communem eſſe teſtantur eam ſequuti Riminald. *col. penult. Claud. num. 4.* uterq; Curt. Senior, *n. 11.* Junior, 19. & Jacobinus, *nu. 26.* eam ſequutus, quam etiam tenet gl. *in ſtilo §. nunc tractemus, ver. nulla ſocietas*, & eſſe communem eam ſequutus affirmat Angel. Aret. *inſ. ſed ſi ex teſtamento, num.*

nu.4. de ſatiſd. tut. eamq; lubens ſequitur Padilla citatos referens *in dict.l.1.num.18.Cod.de tranſactio.*ubi *num.21. in princ.* quod eſt communis, & vera videtur: eſt etiam communis, *ſecundum Ronch.in leg.eandem, num. 221.ff. de duobus reis, & eam ſequitur Boer.deciſ.59.num.3.* Et revera hæc ſententia magis communis videtur, & bene probata *in dict. l. ſi plures,* ideo tenenda in judicando & conſulendo: rejecta concordia Alexand. *in d.l.1.num.4.*
21 exiſtimantis. ut † ſiquidem dolus ſit commiſſus in faciendo, vera ſit opinio Azon. ſi in omittendo, opinio Hugolini contraria procedat, quo caſu loqui videtur, *dict. l. ſi plures,* quam concordiam ſequuntur Deci. *numer. 3. Alciat. num.8. & in dict. l. 1.* ſed hæc Alexand. limitatio manifeſte contradicit communi opinioni Hugolini, ſecundum Padill. *ubi ſupr. num 20. ad fin.*

22 Modo reſpondeamus ad fundamenta ſupra adducta pro opinione Azonis: & non quidem obſtat primum, hoc eſt, *dict.l.1.verſic.plane,ff.de tutor. & ration. diſtrah.* ubi utilis actio non datur doloſo: quoniam facilius conceditur beneficium diviſionis, quam utilis actionis: quoniam illud tendit ad defenſionem, hoc ad actionem *l. Arianus,ff.de action. & obligat.* Ita reſpondent Petrus de Bellapertica, Bald. & Fulg. *num. 3. in dict. l. 1.* & Aretin. *col.fin.* & hanc differentiæ rationem confirmant poſteriores, *ſecund.Purp.ibi,nu.73.quos ſequitur Padill.ibi, num.19.ad fin.*

23 Ad ſecundum de beneficio ordinis non competente pro neglectis, & doloſe adminiſtratis, quia diverſa ſunt hæc beneficia, & inter ea eſt differentia, *ut inquit Marc. Ant.Eugen,dict.conſ.19.n.62.66.& 67.* ubi quod ex diverſis rationibus ſunt introducta,

24 Ad tertium, ſcilicet, *ex dict. leg. in magiſtratus,* Reſpondemus, primo, quod licet eadem actio ſit contra tutores, & contra magiſtratus, ut ibidem cavetur, attamen ſolent à jure diſtingui, *leg. Lucius, §.1,ff. ad municipia,* ubi dicitur, aliam eſſe cauſſam tutorum, aliam eorum, qui rem publicam adminiſtrant: Ita reſpondent Alexander, & Padill. *ubi ſupra, num.20.* Secundo reſpondent Rayne. & Cuman. in proprio loco: quod licet mero jure magiſtratus teneantur in ſolidum, ex æquitate competit illis beneficium diviſionis, & ſequuntur hunc intellectum, ad illum text. Salyc. Jaſ. Dec. & plerique alii, licet non multum illi diſpoſitioni conveniat, *ſecundum Padill. ubi ſupra num.20.*

25 Ad † quartum, & ſic ad text. *in dict.leg ex facto,* ibi ſi non ſit conſcius fraudis, *ff. de nego. geſt.* Reſpondemus, quod ibi non agitur de beneficio diviſionis, ſed de actione negotiorum geſtorum, in qua diverſa ratio militat, quam in beneficio diviſionis, ut patet.

26 Hæc opinio Hugolini † magis communis limitanda eſt, ut minime locum habeat, ſi tutor non ex communi, ſed ex proprio dolo conveniatur, quo caſu vera erit opinio Azonis contraria, ut minime competat illi beneficium diviſionis ex Bart. *in d.l.1.num.6.Cod.de tranſact.* cujus opinionem teſtantur eſſe communiter approbatam Curtius Senior, *ibi numero 12. Junior, numero 17. Purpur.numer.59. Padilla, numer.21.* ſequitur cum communi, Boerius *dict. dec.50. numer. 4. & Marc. Ant. Eug. conſ.19. num.60.*

27 Ultimo antequam nos † expediamus ab hoc ſecundo beneficio diviſionis, obſervandum duxi, quod & ſi verum ſit, quod antequam agatur contra tutores non gerentes, excutiendus ſit prius magiſtratus, præponens tutorem adminiſtrationi tutelæ, *ex l.1.§. uſq; adeo, ff. de tutel.& rat.diſtrah. & per gloſſ. ver. eligere, communiter ibi approbatam in l.2.C.de dividend.tut.* quæ habet, quod in hac ſpecie, primo loco conveniatur magiſtratus, ſi eſt ſolvendo, demum magiſtratu excuſſo, non gerens, quæ gloſſa recepta eſt communiter, *ſecundum Eugen. d.conſ. 19. numer.74.76.* attamen hoc receſſit ab aula curiarum, & uſus illud non admittit amplius, ſed immediate conveniuntur ipſi tutores, ut de conſuetudine iſta teſtatur Aret. *conſ.29.ſub num.9. verſ. præterea conſuetudo, refert & ſequitur. Claſſeus in dict.l.1.num.10. C. de tranſactio.* & aſſerit valde notatu dignum Ronche. *in d. l. eandem, nu. 225. ff. de duob. reis, prout eos refert & ſequitur Eug. dict. conſil.19.num.79.*

Beneficium cedendarum † actionum datur tutoribus 28
ſolventibus pro contutoribus, ut ſibi ſolventibus cedantur à pupillo actiones negotiorum geſtorum, competentes illis adverſus tutores, ut eos poſſint exigere, ſi quando ſolvendo eſſe reperti fuerint, *l.1.§. ſi pupillus, ver.*
nunc tractemus, ff. de tut. & rat. diſtrah. Et † competit 29
hoc beneficium tutori convento ex communi culpa, vel ex culpa alterius. Nam ſi conveniatur ex communi dolo, vel ex proprio, non habebit hoc beneficium, *l.1. §.plane,ff.de tutor.& rat.diſtrah.* & in hoc concordant omnes, *teſte Bar. in dict. l. 1. num. 8. C.de tranſactio.* & eſſe communem hanc doctrinam affirmat, Curt. Junior. *ibi nu.23.* & ex eis Padilla, *nu.22.* quicquid in contrarium dicat Marc. Anto. Eugen. *dict.conſ.19.num.65.* nempe dari hoc beneficium uni tutori ex pluribus in ſolidum convento ex communi dolo, vel culpa.

Eſt autem utiliſſimum † hoc remedium cedendarum 30
actionum, quoniam renunciatio omnium beneficiorum facta à correo, vel fidejuſſore, hoc beneficium non comprehendit, niſi ſpecialiter facta ſit, cum *Bald. in l. ſi diviſa, C. locat. & Roman.conſ.472. num.3. & Hippol. in rub.ff. de fidejuſſ. num.29. voluit & probavit Padill. in d.l. 1.num.22.ad finem.*

Beneficium † utilium actionum datur tutoribus con- 31
ventis atque exactis contra alios tutores, quo caſu actiones ab eo, qui pupillus fuit, ceſſæ non ſunt, *ut in d.l.1.§. nunc tractemus, ff.de tut.& rat.diſtrah.* Et in hoc beneficio poſſunt repeti omnia, quæ in beneficio cedendarum actionum dicta ſunt, & ideo inſiſtendum hic minime eſt, *teſte Bar. in dict.l.1.& Padilla, num.24.* Fuitque nihil-
ominus neceſſarium † remedium præcedens cedenda- 32
rum actionum, quoniam ex ipſa ceſſione transfertur exercitium directarum actionum, & ideo poteſt ceſſionarius directas actiones intendere nomine cedentis, *l. qui ſtipendia, C. de procur.* quod non poteſt facere habens tantum utilem actionem, *ita Bald. in d.l.1.colum.2.verſic. quæro, quod operatur, & ibi Padill.nu.24.C.de tranſact.*

De tranſactione † autem facta cum quibuſdam ex ad- 33
miniſtratoribus, quod ceteris, cum quib. non eſt tranſactum, non proſit, decidit *d.l.1.C.de tranſact.* ubi omnes DD. late hanc ſpeciem declarant. Sed nos eam omittimus, quia non eſt noſtræ ſpeculationis.

SUMMARIA.

1 L.12.tit.16.part.6.caſus ad literam refertur.

2 Judices tres ſunt competentes ad dandum tutorem pupillo, nempe judex loci, domicilii, pupilli, vel adulti: & judex originis ipſius minoris, vel ejus parentis: & judex loci, ubi minor habet majorem partem bonorum ſuorum: tametſi aliud velit Anton. Gomez, ut in numero 12.

3 Tutor datus ab aliquo prædictorum trium judicum, quando prædict. loca ſunt diverſa, ad diverſaſque pertinent juriſdictiones, prævalet.

4 Judex domicilii minoris eſt judex competens ad dandum tutorem pupillo, abſque concurſu judicum originis & loci, ubi pupillus habet majorem partem bonorum, ut in num.5.

6 Judex cautus dans tutorem pupillo, non exprimat, quod dat etiam reſpectu bonorum, quæ ſunt extra territoriũ, quia adminiſtratio & bona, licet alibi poſita, veniunt in conſequentiam perſonæ, cum tutor detur principaliter perſonæ, quod ſi exprimeret, quod dabat etiam ad patri-

moni-

monium extra territorium judicis conſiſtens, tunc talis datio, quoad id non valeret.

7 *Judex loci, cujus eſt dominus pupillus, non poteſt ei dare tutorem.*

8 *Juriſdictio dandi tutores an prorogari poſſit de conſenſu partium?*

9 *Datio tutelæ potius eſt actus juriſdictionis contentioſæ, quam voluntariæ.*

10 *Judex civitatis habitationis minoris oriundi ab altera vicina, à qua bannitus eſt, poteſt ratione neceſſitatis illi dare tutorem, quia ibi convenitur, quamvis alias non liceret.*

11 *Judices illi, qui tutores dare poſſunt, pupillis: curatores adultis dare quoq; poſſunt.*

13 *Judices, qui poſſunt dare tutores dativos, poſſunt & legitimos.*

14 *Index originis minoris, vel ipſius patris, poteſt ei dare tutorem & curatorem.*

15 *Tutores vel curatores providendi vulgo conceptis, dandi ſunt à judicibus ſuæ originis, vel maternæ.*

16 *Index loci, ubi major pars bonorum fuerit, poteſt tutorem, vel curatorem dare minorib. Sed an ad hoc requiratur, quod ibi quoque minor domicilium habeat, late diſcutitur. num. 17. & ſeq. reſolvitur negative.*

18 *Pupillus domicilium habere videtur, in loco, ubi habet majorem partem fortunarum ſuarum.*

19 *Minore habente domicilium in uno loco ratione originis, & in alio ratione habitationis, & in alio, in quo nullum habet domicilium res ſit ſita, quæ vendi expediat, quilibet judex prædictorum locorum poteſt decretum interponere ſuper venditione dictæ rei.*

20 *Index ordinarius eccleſiaſticus dare debet tutorem, vel curatorem clerico, non vero judex laicus.*

21 *Judices chartularii habentes poteſtatem à Principe vel à comite Palatino poterant jure communi tutores & curatores dare: quod hodie jure noſtro regio non procedit.*

22 *Index competens dationis tutelæ, vel curæ exſiſtente matre, vel avia non debet devenire ad tutorem dandum, niſi ea citata, quo facto, ſi appareat eam eſſe negligentem judex dabit tutorem legitimo non exſiſtente, ubi quomodo hoc intelligatur.*

23 *Tutor, vel curator magnatis debet dari & provideri per ſolum noſtrum regem.*

24 *Index competens debet per ſe dare tutorem, & non per alium, ſi ſubſtantia minoris fuerit ultra 500 ſolidos, ſecus ſi infra eos.*

25 *Tutores & curatores jure communi in uſu erat, quod Romæ præfectus urbis, vel prætor ſecundum ſuam juriſdictionem in provinciis autem præſides ex inquiſitione crearentur, vel magiſtratus juſſu præſidum, ſi non erant magnæ pupilli facultates.*

26 *Juſtinian. a. poſtea aliud ſtatuit, atq; ſancivit, ut in n. 26.*

27 *Datio tutoris mixti ſemper imperii eſt, alias majoris, alias minoris, & delegari non poteſt, niſi pupilli facultates ultra 500. ſolidos non ſint, vel ei delegatio fiat, qui alioquin juriſdictionem habeat: quod & in curatoris datione procedit, ut in num. 28.*

29 *Cautela legitima præſtanda à tutoribus & curatorib. hoc eſt ſatiſdatio, cujus periculo accipienda ſit?*

30 *Tutor dativus, qualis eſſe debeat?*

31 *Tutores plures, vel curatores ſi reperiantur dati à diverſis judicibus, cujus datio tenebit & præferenda erit.*

32 *Mater & ceteri conſanguinei pupillorum tenent eis petere tutorem, alias privantur eorum ſucceſſione, ſi inteſtati decedant: quod verum eſt etiam in aliis omnibus conſanguineis ſucceſſuris ab inteſtato pupillis, ut in nu. 33. & hoc intra annum, ut in num 34.*

35 *Avia tenetur nepotib. ſuis intra annum tutorem petere, alias privatur ejus ſucceſſione & quando incipiat currere hic annus, n. 26. nec non & aliis, n. 37. & n. 38.*

36 *Annus datus matri & aviæ, aliisq; conſanguineis pupilli ad petendum ei tutorem, quando ſingulis incipiat currere? num. 36. 37. & 38.*

39 *Anno primo lapſo per quem primus conſanguineus pupilli excluditur à petitione tutelæ, alius ſequens in gradu, an excludatur per lapſum alterius anni?*

40 *Mater naturalis tantum intra annũ quoq; tutorem pupillis ſuis petere tenetur, alias privatur ejus ſucceſſione.*

41 *Mater non ſolum privatur ſucceſſione pupilli, quando fuit negligens in petendo ei tutorem: ſed etiam ſi illum petiit, & dato dein ille tutor non adminiſtravit, vel non fecit inventariũ, vel alia ſolemnia à jure requiſita, nam ſi mater non ſollicitaverit, ut adminiſtret, vel faceret inventariũ ſimiliter privatur ſucceſſione, ac ſi nõ petiiſſet, ſecus eſt in tutore teſtamentario, vel legitimo, ut in n. 42*

42 *Mater tenetur petere confirmari tutorem in teſtamento minus legitime relictum, alias privatur ejus ſucceſſione, & quid ſi unus tutor ex pluribus idoneis datis deceſſerit, vel temporalem excuſationem accepit, an mater teneatur alium ejus loco petere? nu. 44.*

45 *Mater, ſi decretũ fuerit, tutore pupilli accuſato ei adjungi alios, tenetur eos petere, alias in ſententiã conſtitutionis.*

46 *Subſtitutus pupillaris tenetur petere tutorem pupillo intra annum, alias privatur jure ſubſtitutionis.*

47 *Mater ſubſtituta fideicommiſſaria non privatur fideicommiſſo; licet non petierit tutorem pupillo.*

48 *Mater quoque tenetur petere curatorem pupillo ſuo in caſibus, in quibus eſt neceſſarius curator, alias privatur ejus ſucceſſione.*

49 *Mater prægnans tenetur quoq; petere curatorem bonis, alias ſi poſthumus naſcatur & moriatur ei non ſuccedit, & an ventri quoq; petere curatorẽ dari teneatur? n. 50.*

51 *Mater petens tutorem filiis ſuis minus idoneum, & inhabilem, habetur, ac ſi non petiiſſet, & punitur privatione hereditatis, idoneus in propoſito intelligitur, dummodo ſit locuples facultatibus licet non morib. & n. 56.*

52 *Tutorem tantum petere non ſufficit, ſed requiritur, quod id fiat cum effectu ut aliter, quod tutor detur, & adminiſtret cum effectu.*

53 *Mater privatur omnino hereditate pupilli, propter non petitum tutorem, etiam quoad legitimam.*

54 *Mater non petens tutorem, vel curatorem filio ſuo furioſo, privatur ejus ſucceſſione.*

55 *Mater, quæ data opera petiit tutorem ſuis pupillis defunctoris, vel privilegio munitum, vel oneratum trib. tutelis privatur eorum ſucceſſione, niſi in caſu de quo hic:*

57 *Mater, quæ prioribus tutoribus excuſatis vel rejectis intra annum aliorum nomina non ediderit, privatur jure ſuccedendi filio impuberi decedenti, etiamſi non fuerint omnes excuſati, vel rejecti, idem eſt ſi deceſſerint, ut in nu. 58. ampliatur alio modo, nu. 59.*

60 *Mater, quæ tutorẽ petiit filiis ſuis tempore debito, compulſa tamen à libertis vel cognatis, amittit ejus ſucceſſionẽ, non vero, ſi cũ petere non cunctaretur, admonita eſt.*

61 *Mater incidit in prædictam pœnam amiſſionis ſucceſſionis pupillorum ſuorum, etiamſi pater eorum prohibuiſſet petitionem tutoris, quoniam per matrem eorum adminiſtrari voluit, ſi nec petat, nec legitime tutelam adminiſtret.*

62 *Mater filiabus quoq; ſuis impuberibus tutorem petere tenetur, ſicut & filiis eadem pœna.*

63 *Mater quæ forte abſens à libertis præventa eſt in petitione tutoris vel ab aliis, privatur ſucceſſione filiorum ſuorum impuberum, ſed ita demum ſi forte id fecit, cum fruſtraretur, alias ſecus.*

64 *Matre deficiente ceteri conſanguinei, qui ſucceſſuri ſunt pupillo ab inteſtato, tenentur ei petere tutorem int. annum, quod procedit etiamſi ſint ſexagenarii, vel majores hac ætate, ut in num. 65.*

66 *Mater, quæ ut tutrix recte adminiſtravit bona pupilli, non tamen legitima fuit tutrix, amittit ſucceſſionem ejus, ſed intellige, ut in num. 67.*

68 Ma-

126 Mater non petens tutorem filio ſuo impuberi intra annum, quibus bonis privatur, & n. ſeqq. quid de fideicommiſſaria, & vulgari ſubſtitutione.

127 Heres ejus, qui poterat excludere non petentem tutorem pupillo, & tacuit in vita ſua, an poſſit eum excludere?

128 Mater prodiga, cui bonis interdictum eſt, non privatur ſucceſſione pupilli, ob non petitum ei tutorem.

129 Mater, quæ ante annum ingreditur monaſterium, etiamſi efficiatur de tertio ordine, non privatur ſucceſſione filiorum, ob non petitum tutorem.

131 Mater nõ petens tutorem filiis intra annum licet privetur eorũ ſucceſſione, non tamen interim privatur tutela.

132 Subſtituti pupillorum, quibus in teſtamento fuit relicta eorum tutrix mater minor 25. annis, ob non petitum tutorem privetur jure ſubſtitutionis.

133 Mater, & ceteri conſanguinei pupilli non petentes ei tutorem non privantur ejus ſucceſſione in conſcientia ante condemnationem.

134 Mater tutrix filiorum, tranſiens ad ſecundas nuptias non petito tutore eiſdem &c. privatur eorum ſucceſſione: declaratur, nu. 135.

136 Amici, & quilibet de populo poſſunt, & debent minorib. tutorem petere, & quomodo hoc intelligatur, n. 137. & judex ex officio, nu. 140.

138 Verba ſunt intelligenda juxta ſubjectam materiam, plura in propoſito adducuntur hic.

139 Verbum, debet, licet regulariter importet neceſſitatem, ſicut verbum, oportet, aliquando tamen decentiam, & honeſtatem large importat.

141 Tutela, & cura, quo tempore finiantur, & n. 149.

¶ Finita tutela tutor tenetur admonere minorem, ut petat ſibi curatorem, alias tenetur num. 142. & num. 146. & 147.

143 Idem eſt in procuratoribus fabricæ rerum Eccleſiaſtic. & in rectore Eccleſiæ parochialis, ut in nu. 145.

144 Fidejuſſor tutoris non tenetur ad ea, quæ poſt pubertatem ſponte geſſit tutor.

¶ Tutor tenetur litem inceptam durante tutela; eam proſequi tutela finita. Idem in curatore receptum eſt, ut in num. 148.

¶ Curator tenetur ſatiſdare ſicut tutor, num. 150.

¶ Tutoris appellatione, an veniat curator & e contra, latiſſime hic declaratur, cum num ſeqq. uſq; in fin.

159 L. pater ſeverinam, §. conditionum verba, ff. de condit. & demonſt. declaratio, ibidem & præcipue num. 159. cum ſeqq.

162 Datio curatoris alicui facta, ut furioſo, qui non erat talis, ſed prodigus, vel e contra, an vitietur?

CAPUT XVI.

De pœna matris, & conſanguineorum non petentium tutorem pupillo dari infra annum, & de tutore dativo.

1 DEFICIENTE tutore teſtamentario, & legitimo, qui tutelã pupilli velit ſuſcipere, tunc mater, & conſanguinei ejus, qui jus habebant ei inteſtato decedenti ſuccedendi, tenentur petere ei tutorem probum, & locupletem dari per judicem loci, alias privantur ejus ſucceſſione, ſi orphanus inteſtatus deceſſerit, & tunc amici, & quilibet de populo poſſunt petere tutorem, & judex debet eum dare per ſe, & non per alium, ſi patrimonium pupilli, ultra quingentos ſolidos fuerit: ſin minus poteſt alii judici inferiori mandare dationem tutelæ, & talis tutor dicitur dativus à judice: hanc autem tutelam non ſolum poteſt diſcernere judex loci, ubi eſt pupillus: ſed etiam ejus loci, ubi pupillus vel ejus pater natus eſt, vel ubi pupillus habet majorem partem bonorum, ſive ipſe ſit præſens, vel abſens, vel etiamſi ſit invitus: tutor autem datus ab alio judice, quam à prædictis, non poterit tutelam habere. Durat autem quælibet tutela, ſive teſtamentaria, vel alia ſit, uſque ad ætatem quatuordecim annorum completam pupilli, & duodecim pupillæ: poſt illam vero ætatem judices debent curatorem adultis providere, cum ea ſatiſdatione, quam tenentur tutores præſtare, durat que hujuſmodi cura uſque 25. annum adimpletum minorum. Hæc omnia ad literam decidit egregia, & neceſſaria *l. 12. titul. 16. partita 6.* in cujus expoſitione, & praxi plurima ſunt videnda, quæ quotidie in praxi contingunt in his regnis Hiſpaniæ.

Primum, quis judex ſit competens ad dandum tutorem pupillis, & curatorem adultis, & de hoc agemus ſuper verbo, *deuen, e pueden pedir.*

Secundo, quomodo mater, & ceteri conſanguinei pupillorum teneantur eis petere tutorem: & qua pœna puniantur, ſi hoc negligant, ubi ſimul de pluribus quæſtionibus neceſſariis agemus ſuper verbo, *Eſtonce la madre, e los otros parientes.*

Tertio, quod in defectum eorum amici pupilli, & etiam pupilli, & etiam quilibet de populo ei tutorem petere poſſint, ſuper verbo, *le demas dezimos.*

Quarto, quo tempore durat tutela, & cura, & an appellatione tutoris veniat curator? ſuper verbo, *E la guarda.*

Aggrediamur ergo materiam eodem ordine.

In text. ibi, † *deuen, y pueden pedir alſuez del lugar &c.* 2
habemus hic legem expreſſam probantem, tres judices eſſe competentes ad dandum tutorem pupillis. Primus eſt judex loci domicilii pupilli, ſeu adulti, *ut patet ex prædictis verbis.* Secundus eſt judex loci, in quo natus eſt minor, vel parens eius, *ut patet ibi, e non tan ſola mente:* Tertius eſt iudex loci, ubi minor habet maiorem partem bonorum ſuorum, *ut patet ex eadem l. ibi, eſſo miſmo puede ſer, &c.*

Alius autem iudex tutorem pupillo dare non poteſt, niſi unus ex prædictis tribus iudicibus, & ab alio datus non poteſt habere tutelam pupilli, ut patet ex eadem lege duodecima ibi, *mas ſi el iuez que da el guardador no ouieſſe por ſi alguna deſtas razones non podria eſtonce el que fueſſe pueſto por mandado de tal iuez aver la la guarda del moço.*

Et quando prædicta † loca ſunt diverſa, ad diverſaſq; 3
pertinent iuriſdictiones, tunc tutor, qui rite ab aliquo illorum iudicum datus fuerit, prævalet, quia eſt verus tutor, & interim, dum aliquis eſt verus tutor, locum non habet alius tutor, *ut recte cum aliis agnovit Greg. Lopez, in d. l. 12. verbo, de l'antes, o no: & probat Molina Theologus de iuſtitia, & jure, 1. parte, tractatu ſecundo diſputat. 420. colu. 1361. in princ.*

Judex † igitur domicilii, minoris eſt index, compe- 4
tens ad dandum tutorem pupillo, *ut noſtra lex Regia 12.* per quam approbatur opinio Azonis, de qua per gloſſam *in leg. 1. Cod. ubi pet. tuto. verbo, ubi morantur, ibi, alias &c.* quæ ſecundum Bartolum, Angelum, & Albe. communiter approbatur, reprobata opinione Hugolini, de qua in dicta gloſſa, quam tenebant Cyn. & Salyc. ſecundum Gregor. Lopez *in d. l. 12. in gloſſa, al iuez del lugar*, quæ opinio Hugol. iure communi erat probabilis: Ceterum hodie ceſſat per noſtram l. Regiam, ut conſtat ex eodem Greg. Lopez. ibi.

Sicut etiam ceſſat timor ſive conſilium Alberic. *in l.* 5
prima, circa principium, ff. de tut. & curat. dat. ab his: dicentis, tutum eſſe ſi fieri poſſet, quod cum iudice domicilii concurret in datione tutoris iudex originis, & iudex territorii, in quo pupillus habet patrimonium.

Cautus tamen † ſit iudex domicilii, vel originis in 6
forma dandi tutorem, ut eum diſcernat ſimpliciter, non exprimens, quod dat etiam reſpectu bonorum, quæ ſunt extra territorium, quia adminiſtratio, & bona licet alibi ſita, veniunt in conſequentiam perſonæ, cum tutor

prim-

principaliter detur pupillo, *l. in copulandis, C. de nupt.* pro quo videtur textus *in l. propter litem, § fin. in prin. ff. de excuſat. tutor. ibi, licet datus tutor ad univerſum patrimonium datus eſt, &c.* Namque ſi exprimeret, quod dabat etiam ad patrimonium extra territorium judicis, tunc talis datio reſpectu rerum, quæ non ſunt in territorio ſibi ſubdito, non valeret, *ut late tradit Ang. in d. l. 1. Cod. qui pot. tut. quem refert & ſequitur Greg. Lopez. in d. l. 12. gl. Alinez del lugar, ibi & ſit cantus judex.* Ex quod adminiſtratio tutoris porrigatur etiam ad bona ſita extra territorium ejus, qui tutorem dedit, tenet quoque Bart. *in l. legitimos, num. 5. ff. de legitim. tut.* ubi, quod decretum ſuper actu voluntario à judice ordinario interpoſitum, valet etiam ſuper rebus extra territorium ſitis, *per text. in l. magis puto, §. illud, ff. de rebus eorum & l. 1. Cod. qui pot. tut. & dict. l. propter litem, §. licet, ff. de excuſat. tutor.* concludens, ex hoc, quod judex, ſub quo eſt pupillus, poteſt interponere illud decretum, quod extenditur ad bona ubicunque poſita, ſi contradictionem non habet: ſed ſi contradictor eſſet, ita quod haberet neceſſe mitti in poſſeſſioné per miniſtros judicis, tunc non ſufficeret litera illius judicis, ſed deberet ſcribi illi judici, ſub quo res ſunt, *idem Bart. in l. pupillo, numero primo. ff. de tutor. & curator. dat. ab his, Bald. in lege final. numer. 46. C. de edicto D. Adrian toll. Alexand. conſil. 128. num. 4. volum. 1. Decius conſil. 207. numer. 5. & hos referens Andreas Gail lib. 2. pract. obſerv. obſervatione 123. numer. 6. pag. 240. colum. 1. & Cavalcan. de tutor. & curator. num. 681. Martianeus conſ. 78. num. 58.*

7 Quod † ſi pupillus fuerit dominus loci, in quo habitat, & habet domicilium, non tenebit datio tutoris eidem facta per judicem ab eo ibi poſitum, quia requiritur, quod perſona pupilli ſit judici ſubdita, qui dat ei tutorem, *ut in d. l. 1.* & quia actus tutelæ videtur potius actus contentioſæ juriſdictionis, quam voluntariæ, unde apud ſe ipſum, ſive ejus judicem fieri non poteſt, *l. ſi conſul. ff. de adop. l. 1. ff. de tut. & curat. dat. ab his, l. ille à quo, §. tempeſtivum, ff. ad Trebell.* Unde recurrendum eſſet tali caſu ad judicem originis propriæ, vel paternæ, vel ubi habet majorem partem ſuarum facultatum, *ut in d. l. 1. & in d. l. 12. Regia. 7. part.* vel ad Regem, qui jubeat ei provideri de tutore, *ſecund. Greg. Lopez. ubi ſup. ad finem gl.* ubi etiam refert Bald. *in l. 1. colum. 1. Cod. de emancip. liber.* dicentem,

8 † quod juriſdictio dandi tutores, poteſt prorogari de conſenſu partium, cum ſit actus voluntariæ juriſdictionis: ſed ſtante noſtra *l. Reg. 12.* credo non poſſe procedere hoc dictum Baldi, cum per eam tres judices prædicti conſtituantur pro diſcernanda tutela, & præterea præcipiatur in verſ. *mas ſi el juez, que ſi el juez que da el guarda der no oviſſe por ſi alguna de las razones ſobredichas, (que ſon domicilio, o naturaleza del pupillo, o de ſu padre o exiſtencia de la mayor partida de los bienes del huerfano) no puede eſtonce el que fueſſe pueſto por mandado ... tal juez aver la guarda del moço.*

Et quamvis lex hæc nuncupatim non loquatur in caſu, quo adſit, vel non adſit prorogatio partium, nihilominus tamen ex ſua generalitate, & quia non excipit caſum prorogationis de conſenſu partium factæ in alium judicem, quam præd. tres, procedere quoque videtur, etiamſi juriſdictio alterius judicis incompetentis prorogetur de conſenſu partium: alias enim, quilibet judex extraneus poſſet dare tutorem non ſubdito de conſenſu partium, quod aſſa videtur contra mentem noſtræ legis, cum ipſa ad hoc conſtituit unum ex tribus judicibus, & annullet dationem tutelæ ab alio, quam in ea contentis factam, fierentque præterea in hoc mille fraudes in damnum pupillorum, ſi aliud diceremus, & quia facto privatorum juriſdictio dari non poteſt, *ut in juribus vulgaribus.*

9 Denique † verius eſſe cenſeo, dationem tutelæ potius eſſe actum juriſdictionis contentioſæ, quam voluntariæ, quia tutores dativi diſcernuntur per judices habentes juriſdictionem ordinariam non delegatam, & ſic per judices civitatum ſecund *Bar. in l. 1. in princ. ff. de tut. & cur. dat. ab his, n. 4. Alex. & Jaſ. in l. 1. ff. de juriſd. omnium judic. idem Jaſ. & Dec. in l. 1. ff. de offic. ejus, prout eos refert, & ſequitur Ant. Piag. de tut. & cur. q. 5. n. 3. & Greg. Lop. in d. leg. 12. in gl. que ſea menor:* Et præterea, quia in tutela diſcernenda requiritur plerumq; cauſſæ cognitio, *ut ſup. in aliis c. diximus.* Item ſolent oriri contentiones inter plures tutelam prætendentes: Denique; tutores nonnunquã excuſantur, & tutelæ onus ſubire contendunt: Alii vero eam prætendunt contra alios, ſuper quibus magnæ lites cauſantur, rixæ; & contentiones: Ergo cum hæc omnia judicis decreto diffinienda ſint, atq; pendeant ab ipſa datione tutelæ, conſequens eſt, ut datio tutoris ſit actus juriſdictionis contentioſæ, non vero voluntariæ.

Ratione † tamen neceſſitatis, (ut quia minor originarius unius civitatis, habens etiam ibi facultates ſuas, ab ea bannitus eſt, & habitat in civitate vicina, & ibi cõvenitur) poteſt Iudex civitatis habitationis illi dare tutorem, quamvis alias non liceret, *ſecundum Joannem Andream in addit. ad Specul. in rubr. de curat. in verſic. ſciat ergo, ubi allegat Guido. de Suzar. quem refert, & ſequitur Gregor. Lopez. in d. l. 12. in gloſſa, do naſcio el moço, o el padre del, ad finem.* 10

Omnia ſupradicta in datione † tutelæ videntur quoque procedere in datione curæ, tum ex noſtra lege regia 12. ad finem ibi, *e de allo adelante deuen los juzgadores dar, e otorgar al moço otro guardador, que llamen en latin curator & t. los juzgadores.* Namque videntur intelligi hoc caſu de ſupradictis ab eadem l. aſſignatis ad dationẽ tutelæ, cum ipſa lex aliud in curatore dando non exprimat, nec dicat: tum etiam ex identitate rationis, & quia nulla differentiæ ratio aſſignari poteſt in hoc inter dationem tutelæ & curæ: Ergo idem ius in utriſque eſt ſtatuendum, *argum. l. illud. cum ſimil. ff. ad l. Aquil.* pro quo eſt text. *in rubr. & nigro, C. ubi per tut. vel curat.* 11

Ex quibus corruere † videtur diſtinctio Anton. Gomez. *2. tom. var. reſol. cap. 14. de reſtit. min. nu. 17. verſic. ex quibus,* quæ habet, quod ſi agatur de dando tutore alicui minori, debet dari in loco originis, & non in loco ubi habet patrimonium, & bona ſua: quia talis tutor datur principaliter perſonæ, & virtus & effectus tutelæ extenditur ad alia loca: Si vero ageretur de dando curatore, quilibet iudex prædictorum locorum poſſet dare, quia principaliter datur rebus & non perſonæ, *ut ibi per eum, de quo infra latius agemus*, ſed nunc eam differentiam improbamus, contendentes tam ad dationem tutelæ tres iudices eſſe competentes, de quibus *in d. l. 12.* quam ad dationem curæ ex prædictis. 12

Procedit etiam † noſtra *l. 12.* loquens in tutoribus dativis, in tutoribus legitimis: Iudex namq; pupilli triplici modo conſideratus, *ut in eadem noſtra l. Reg. 12.* legitimis tutoribus tutelam decernet, cum in hac inſpicienda ſit perſona pupilli: Iudex etiam originis pupilli, vel ipſius patris iuxta noſtram leg. Regiam † poteſt dare minorib. tutorem vel curatorem, ut in ea vidimus, & de origine patris idem etiam probat *l. unic. C. ubi pot. tut.* ubi gloſſ. prima concordantia iura allegat. 13 14

Quod ſi pupilli vulgo † concepti eſſent, inſpicienda eſt propria ſui origo, vel ex perſona matris, & in eo loco petuntur tutores vel curatores, *ſecund. Greg. Lopez. in d. l. 12. in gloſſ. de naſcio, el moço, o el padre del, in princ.* ſed contra iudicem originis in hoc caſu faciunt tradita per Anto. Galeac. Malvaſ. *conſ. 37. ſub num. 22. col. 3.* Sed nihilominus tenendum eſt, quod prædiximus, etiam iure communi attento, *ut per Malvaſ. ubi ſupr. num. 24. cum ſeqq.* & præcipue iure regio per noſtram leg. Regiam 12. Similiter iudex loci, ubi maior pars hominum fuerit, 15

poteſt

poteſt tutorem vel curatorem dare minoribus, *ut in noſtra lege 12. ibi, eſſo miſmo puede, &c.*

17 Dubitari tameo contingit † circa intellectum bujus concluſionis, ad hoc, quod judex loci, ubi eſt major para bonorum minoris, puſſit ei dare tutorem, requiratur, quod ibi quoque minor habeat domicilium, ita quod alias non ſit judex competens ad id.

Et quidem Doctotes communiter *in l. prim, Cod, ubi pet. tut.* bane partem tenent, licet curatorem rebus ibi exſiſtentibua dare poſſit, *ut in leg. juris peritos, §. oriundus, ff. de excuſat, tutor. teſte Anton Gomez. ubi ſupra,* qui eam ſententiam quoque probat, & ſequitur: Judex namque, qui dat tutorem, debet habere juriſdictionem in perſonam pupilli, quam juriſdictionem non habet judex, ubi tantum ſunt res pupilli.

Sed nihilominus contrarium eſt tenendum, imo quod judex loci, ubi eſt major pars bonorum pupilli, ſit competens ad dandum ei tutorem, etiamſi ibi mioor domicilium non habeat. Primo, *ex l. 1. in prin. C. ubi pet tut. ibi, vel ubi eorum ſunt facultates, &c.*

18 Secuudo, quia † eo ipſo, quod minor habet in eo loco majorem partem fortunarum ſuarum, videtur pupillus ibi habere domicilium, *ut tradit Paulus Caſtr. in l. 2. num. 2. ibi & etiam, Cod ubi Senat. vel clariſſ.* Unde licet Pupillus alibi haberet aliud domicilium, ſeu babitationem, poterit provideri de tutore per judicem, ubi eſt major pars ſui patrimonii, *ut voluit Azo,* cujus opinio approbatur expreſſe in noſtra lege Regia, per quam, & tertio, hæc pars expreſſe, & procul dubio deciditur, dum tres judicea ad dationem tutelæ, vel curæ conſtituit, & quemlibet ipſorum, nempe judicem loci, ubi minor domicilium habet, vel habitat, & judicem originis propriæ vel paternæ, denique judicem loci, ubi eſt major pars bonorum mioois: Judex igitur hic ultimus, ita judex eſt, ſicut primus domicilii, & ſicut ſecundua originis minoris, vel paternæ: Quare merito hanc partem probavit Gregorius Lopez, *in dicta l. 12. in gloſſ. la mayor parte da de ſus bienes, ad fin. ibi, ſed in dic,* & eam ſequi videtur Molina Theologus *de juſtitia & jure, 2. tractatu primo parte, diſputat. 120. col. 1361. ibi, ſed Paul. Caſtrenſ.*

Quæ adeo procedunt, ut non ſit neceſſarium redire jure domicilii, in alterum prædictorum locorum, ut magiſtratua det minoribua tutores, *ut in dicta l. 12. & in dicta leg. 1. & tenet Azo in ſumma, Cod. ubi pet. tutor. & Gregorius Lopez. in dicta l. 12. in gloſſ. do naſcio el moco, ibi, item etiam.*

19 Sic † etiamſi minor habeat domicilium in uno loco ratione originia, & in alio ratione babitationis, & in alio, in quo nullum habet domicilium, res eſt ſita, & expediat ei eam vendere, quilibet judex prædictorum locorum poteſt decretum interponere ſuper venditione dictæ rei, *text. eſt ſingularis & unicus in lege magis puto, verſiculo, illud quæri, ff. de rebus eorum, & ibi Dyn. Alber. Baldus, & Cuman. Antanius Gomez, ubi ſupra,* eam reddens rationem, quia judex originis, & babitationis illud interponit ratione juriſdictionis perſonæ minoria, quæ extenditur ad aliud territorium, judex etiam loci, in quo res ſita eſt ratione ipſius rei, quam habet in ſuo territorio, & juriſdictione, *ut in l. ſi prædium, 16. ibi, ſine decreta præſidis provinciæ, in qua ſitum eſt vendediſti, Cod. de præd. minor. & ibi communiter Doctores.*

20 Prædicta † de judicibus circa dationem tutorum vel curatorum procedunt, quando tutor vel curator dandus eſſet pupillo, vel adulto laico: ſecus ſi clerico: tunc enim dari debent à judice ordinario eccleſiaſtico, non autem à laico, quia non habet juriſdictionem in illum, *Bartolus in lege prima, numer. 5. ff. de tutoribus & curatoribus dat. ab his. Carolus Ruin. conſil. 89. incipit, quamvis copioſe, num. 1. vol. 5. Anton. Piag. de tut. & curat. qu. 5. num 6.*

21 Poterant etiam jure communi † tutores, & curatorea dari à judicibus Cartulariis, habentibus poteſtatem à Principe, vel à Comite Palatino, cui Princeps conceſſit, *ut tenet Bartolus in dict. l. 1. num. 3. ff. de tutor. & curator. dat. ab his, Angelus in §. actionum, num. 70. Inſtit. de act. & Antanius Piagius ubi ſupra, n. 7.* Sed hodie jure noſtro Regio non procedit hæc doctrina, attenta prædicta lege 12. partitæ, *in verbis ſupra relatis,* quibus prædictis tribus judicibus id conceditur, non vero aliis.

22 Judex † tamen competens dationia tutelæ, vel curæ, exſiſtente matre, (adde tu) vel avia, non debet devenire ad tutorem dandum, niſi ea citata: quo facto, ſi apparebit eam eſſe negligentem, judex dabit tutorem, legitimo non exſiſtente, *ita Piagius dicta quæſtione 5. numero 8. citant ad hoc Bartol. in lege tutor, numero quarto, ff. de tutoribus, & curatoribus datis ab his,* ubi tenet, quod non valet datio tutoris facta à judice, alio petente, non facta mentione matris, & *numero 5.* tenet, quod ſi de matre eſt facta mentio in petitione, debet ipſa requiri, ſi tutor daretur ex inquiſitione: ſed ſi judex vellet dare tutorem abſq; inquiſitione, tunc ſufficeret coram eo eſſe narratum: nec enim habet neceſſe inquirere, quod habet, quia poteſt fieri, quolibet loco, & tempore, *ut in leg. qui habet, §. penult. ff. de tutelis, & numer. 6.* quærena, quid ſi judici narratum fuerit de matre, & tutorem ſine inquiſitione dederit, an matri poſtea tutelam volenti præjudicet? Inquit, quod hoc caſu eſt tenenda diſtinctio Odofredi, quod aut mater fuit in mora, aut non: Primo caſu ſibi præjudicet, & præferatur dativua: in ſecundo vero caſu, quando mater non fuit in mora, neque eſt, quid ſibi imputetur, tunc præfertur ipſa, & tacendo mater per quatuor menſea, eſt in mora, *ut per eundem Bart. ibid. nu. 4.*

Nihilominus tameo ſemper erit optima praxis, ut priuſquam detur tutor à judice, mater requiratur: Si n. hoc omittitur, & de matre non fuerit facta mentio, corruet datio tutoris: ſi vero de ipſa fuerit facta mentio, & datio tutoris fit ex inquiſitione, neceſſario debet ipſa requiri, ut patet ex doctrina Bartol. *ubi ſupra.* Quod ſi datio tutoris fiat ſine inquiſitione, licet mater non debeat requiri, quando in petitione de ipſa fuit facta mentio, utile tamen erit, ut requiratur ad hoc, ut in mora conſtituatur, & ut ſibi imputetur, ſi tutelam non petierit. Idem videtur dicendum reſpectu ceterorum conſanguineorum agnatorum deficiente matre, cum agitur de dando à judice tutore, qui dicitur dativus minoribus, ut hoc petentea debeant aſſerere judici, quomodo proximiores conſanguinei, ſive agnati eeſſent petere tutorem pupillis, cum ſint admoniti, ne erretur in cauſſa facti: id, quod probare videtur noſtra lex duodecima, ibi. *de mas dezimos, que ſi los parientes fueſſen negligentes en demandar guardador ad huerfano ſobredicho, a ſi non avieſſe parientes que lo fizieſſen, entonces los amigos del moco, o otros qualeſquier del pueblo deuen pedir al juez, que de al huerfano guardador, &c.* Ergo conſtare debet de negligentia conſanguineorum prius, quam deveniatur ad tutorem dativum: & à fortiori de negligentia matria vel aviæ, ea ſtante, vel utriuſque, ſi utraque adſit.

23 Illud prætetea † obſervandum eſt in propoſito quod tutor, vel curator magnatia, debet dari & provideri per ſolum noſtrum regem. *ut in leg. 14 titulo 5. libro 2. Nova Collect. Regia,* quæ ita diſponit: *Mandamos que quando quiera que en nueſtras audiencias ſe pidiere por parte de algun grande tutor, o curador para ſu perſona y bienes, o para litigar: nueſtro Preſidente y Oydores de las dichas nueſtras audiencias, lo remitan a veſtras perſonas reales, pues aquello es a nos de proveer, y cumple a nueſtro ſervicio.* Jure

cibus competentibus, nec conſtet de prioritate, tunc Alber. poſt Dyn. *in l.1.ff.de tutor. & curator.dat. ab his, & in leg.1.Cod.ubi petat tut.* tenet, quod præferatur datio originis, *ut refert & ſequitur Gregor. Lop. in dicta leg. 12. in gloſſ. delante e uc, ad finem.* Ego vero crederem datum per judicem domicilii, præferendum eſſe ex noſtra *l. Reg. 12.* arguendo ab ordine literæ, quod argumentum validum eſt, *l. quoties, in principio, ubi eſt text. notab. ff. de uſufruct. l. generaliter, §. quid ergo, ff. de fideicommiſſ. lib. allegat alia jura Everard. in Centuria legal. loco primo ab ordine, verſicul. 2. iſtud argumentum, &c.* & in *verſ. 3. qui in verſ. 5.* iſtud argumentum probat, etiam quod ex ordine arguitur prærogativa.

Quantum ad ſecundum principale, quomodo mater & ceteri conſanguinei pupillorum teneantur, eis petere tutorem, & qua pœna puniantur, ſi id negligant, atq; prætermittant, inquit lex noſtra:

Deſamparado fincando el moco que fueſſe menor de catorze annos de guiſa que ſu padre no le oviesse dado guardador en ſu teſtamento nin oviesse pariente cercano que lo quiſieſſe guardar: eſtonce, la madre e los otros parientes que heredaren à eſte moco ſi murieſſe ſin teſtamēto, deven pedir al juez del lugar que e le de guardador, &c. E ſi eſtos tales no piden guardador, à tal moco como ſobredicho es, pierden porende aquel derecho que avian de heredar en los bienes del huerfano ſi murieſſe ſin teſtamento.

De iure communi in matre, quod ad hoc teneatur, & alias cadat à ſucceſſione, & ſequentibus in gradu deferatur, probat *l. 2. §. ſi mater, ff. ad Tert. & in §. ſed quemadmodum, Inſtit. eod. titul. & leg. matris, & l. cum a matribus, C. qui pet. tut. & leg. 2. ff. eodem titulo, ubi Bartol. late agit de hac materia, Pariſi. conſil. 41. volum. 2. Mantua. conſ. 331. & latiſſime Marant. in repet. l. is poteſt, num. 219. cum pluribus ſequentibus, Sylva nupt. Joan. Neviz. lib. 1. num. 53. Anto. Gabriel. lib. 6. communium opinionum, concluſ. 1. de Tutel. & Cyfuent. in l. 6. taur. n. 3. cum ſeqq. & alii infra citandi.*

De aliis vero † omnibus conſanguineis ſucceſſuria
33 ab inteſtato pupillo, idem probat & concordat *l. ſciant, 16. C. de legit. hered.* cuius verba ſunt hæc:

Sciant, qui ad ſucceſſionem vocantur pupilli mortui, ſi defuncto ejus patre, tutorem ei ſecundum legem non petierint intra annum, omnes eis, ſive ab inteſtato, ſive jure ſubſtitutionis ſucceſſionem ejus, (ſi impubes moritur) denegandam eſſe, Bart. in l. 2. §. confeſtim, in fin. ff. ad Tertul. Nicolaus de Neald. in tractatu de ſucceſſib. ab inteſt. 2. part. in tertia limit. atque Marian. Socin. Junior, conſil. 16. volum. 2. Calcan. conſil. 33. idem in agnatis & cognatis ponit Odofred. in dict. l. ſciant, & ibi Paul. de Caſtr. dicens, idem eſſe in omnibus conſanguineis, & Salycet. & Curneus *in princ. idem Corneus, in l. matres, C. ad Tertul. in princ. Ancharan. conſ. 104. & alios allegans Anto. Gabr, ubi ſup. num. 3. & 4. ubi n. 5.* Idem in avunculis probat ex Signorola de Homodeis *conſ. 168.*

Et † ex *dict. l. ſciant*, ſupplenda & interpretanda eſt noſtra leg. 12. nempe, ut quamvis ipſa non aperiat, intra quod tempus mater & alii pupillo conjuncti teneantur ei petere tutorem, id tamen facere debeant, & teneantur intra annum mater & alii conſanguinei, *ut in dict. l. ſciant*, ubi magis communiter hoc tenent Doctores reſpondentes ad *l. 2. §. confeſtim, ff. ad Senat. conſult. Tertul.* quæ videbatur aliud probare ſecund. Gregor. Lopez *in d. leg. 12. in gloſſ. No piden guardador*, ſtatim poſt principium.

Sed quia iſta materia ſæpiſſime in praxi cõtingit, eſtque utiliſſima, longaſque habet radices, ideo eam, claro ſtylo (more ſolito) explanare intendo atque radicitus, prout fiet (annuente Deo) per ampliationes & limitationes tam ex textibus deductas, quam ex DD. infra citandis recollectas.

Sit igitur prima ampliatio, ut dum hæ † leges loquun-
tur de matre, procedant etiam in avia, *ut in leg. 2. §. ſi ma- 35
ter, in verſicul. quid ſi nepotibus, ff. ad Senat. conſult. Tertullian. leg. 2. ubi Bartolus, ff. qui petant. tut.* & in hoc non eſt difficultas, *ſecundum Tellum Ferdinand. in leg. 6. Tauri, nume. 31. verſicul. alter caſus*, & in avia, avo & patruo, Cornel. *conſil. 113. volum. 4. Petrus Ancharan. conſilio 250. & in avia, Pariſi. conſilio 83. volum. 2. & Marian. Socin. Junior conſil. 19. volum. 2. quos refert, & ſequitur Ant. Gabriel, ubi ſupra num. 1.* ubi *n. 6.* idem eſſe ait in proavo materno.

Eſt tamen differentia inter matrem & † aviam ex una
parte, & alios conſanguineos ſperantes ſucceſſionem 36
pupilli ex altera: quia licet mater prius veniat & avia poſterius, annus tamen currit ambabus, & ambæ excluduntur, ſi intra annum tutorem non petant: quia una & eadem cauſſa, ſcilicet, naturalis pietas eas adſtringit, non tamen avia debet prævenire matrem præcipiti feſtinatione; nec detineri in oratoria cunctatione, ſed cum viderit matrem negligentem, ipſa debet excitari & petere: non ſic in aliis ſucceſſionem ſperantibus, qui annus non currit niſi ei, qui tenet primam cauſſam, hoc eſt, primum locum ſucceſſionis, *ſecundum Paul. Caſtrenſ. in dicta leg. ſciant, ſub numer. 2. & Bartol. in dict. leg. 2. colum. fin. ff. qui pet. tut. ſequitur Grego. Lopez, ubi ſupra, in glo. No piden guardador, ubi, eſt tamen differentia, refert plures pro & contra Ant. Gab. ubi ſupra num. 11.* Et ideo non eſt tuta nec vera hæc differentia, *ut inf. dicemus, n. 39. & 116.*

Unde & ſi tenentes † primum locum excludantur, ſe- 37
quentes non excludentur, & ſi non petant tutorem intra illum annum, *ita tenet gloſſ. final. in fine, in l. 2. ff. qui pet. tutor. & gloſſ. 1. in l. nepotibus, ibi non tamen obeſt, ſi non petieris, cū eorū mater te præceſſerit, Cod. qui pet. tut. & Angel. & Paul. de Caſtr. in dict. l. ſciant, numer. 2.* eſt communis ſecundum Corn. *conſ. 113. lit. C. & lit. E. volu. 4. ſequitur Greg. Lop. ubi ſup. verſic. nota etiam*, & omnes idem concludunt, ita, ut in hoc nulla ſit controverſia apud DD. maxime primo vivente, *ut per Mant. conſilio 262. teſte Ant. Gabr. ubi ſup. nu. 8.* & eſt communis vera & tenenda ſententia, *ſecund. Ant. Gom. in l. 14. tau. n. 18. in verſic. item etiam limita.* ubi hoc intelligit, quando proximior in gradu vivebat, ſecus vero ſi mortuus ſit, quia tunc ſequens in gradu tenetur petere pupillo tuto-
rem intra † annum à tempore mortis primi, quia cum 38
ius ſucceſſionis ex tunc ſibi incipiat competere, ſimiliter ſibi incumbit onus & tempus petendi tutorem, *ſequitur plures referens Anton. Gabr. ubi ſupra num. 13. & Sylv. Nupt. ubi ſupra limit. 1.*

Sed quod † maiorem difficultatem habet, eſt, an la- 39
pſo primo anno, per quem primus excluditur, alius ſequens in gradu excludatur per lapſum alterius anni? In quo Calcan. *conſilio 53.* tenet, quod alius annus currit ad præjudicium ſequentis in gradu. Idemque voluit Bart. *in l. nepotibus, Cod. qui pet. tut.* ubi inquit, quod ſi mater fuit negligens per annum, ita quod certum erat, eam à ſucceſſione eſſe excluſam: ſi alius conjunctus fuerit negligens per alium annum, putat, eum à ſucceſſione excludi. Idem ſentit *in l. 2. §. confeſtim, ff. ad Tertull. juncta declaratione Nicol. in Concordia, Bart. 108. & Angel. conſ. 37.* dum dicit, quod ideo non excluditur patruus, quia periculo ſuo res pupilli ſtabant, & clarius idem *conſil. 108. in fin. & ſentit Baldus in Auth. ſi captivi, verſic. breviter dico, Cod. de Epiſcopis & Cleric. & Ancharan. conſil. 440.*

Sed contrarium voluit gloſſ. præallegata *dict. l. nepotibus*, dum indiſtincte loquitur ſine præfinitione temporis. Et idem Bart. *in l. 2. nume. 15. ibi, ſi ergo primus excluditur propter non petitum tut. aliat ad quem incipit pertinere ſpes ſucceſſionis, non privatur ea, ſi tutorem non*

 petiit

petiit. quia lex illa hoc non dicit, nec debet extendi, cum ſit contra ius commune. Et hanc ſecundam partem ſequitur plures citans & appellans eam communem, & magis comũnem, Anton. Gabriel, *dict. concluſ. 1. de tut. lib. communium opinionum, n. 9. per totum.* Et ita eſt tenendum cum veriori hac & magis communi ſententia adverſus priorem, cum declarationibus Gabrielis, *ubi ſupra nume. 10. 11. & 12.* quarum præcipua eſt, quando prior in gradu mortuus eſſet, quia tunc mortuo priore in gradu, incipit currere annus ſequenti, ut prædiximus: quod in matre mortua, vel ſecundo nubente abſq; petitione tutoris, infra etiam probabimus *in 17. limitatione, num. 116.*

Secundo † principaliter ampliatur deciſio horum iurium, dum loquuntur de matre, ut procedat nedum in
40 matre legitima, ſed etiam in matre naturali tantum, quæ tenetur petere tutorem filio ſuo naturali, alias privatur eius ſucceſſione ex text. in hoc expreſſo, in *l. ultim. Cod. qui pet. tut.* ac proinde non eſt opus citare auctores, qui hoc tenent, eſt enim planum, ſi tamen eos adhuc habere & videre volueris, conſulito Ant. Gabr. *ubi ſupra, nu. 2. poſt Bart. in l. 2. §. ſi mater, ff. ad Tertul.*

41 Tertio ampliatur, ut procedat † non ſolum, quando mater fuit negligens in petendo tutorem, ſed etiam ſi petiit tutorem, & deinde ille tutor non adminiſtravit, vel non fecit inventarium, vel alia ſolemnia à iure requiſita. Nam ſi mater non ſolicitavit, ut adminiſtraret, vel faceret inventarium, ſimiliter privatur ſucceſſione, ac ſi non petiiſſet, *text. & ibi gloſſ. verb. nec legitime, in l. 2. §. ſi mater, verſic. quod ſi pater, ff. ad Tertul.* ſed eſt text. clarior *in verſ. quid ſi non compulit eos, §.* ubi dicitur, *quid ſi non compulit eos miſcere ſe tutelæ?* & cum plenum officium à matre deſideremus, & hæc ei curanda ſunt, ne in hereditate ei obſtent, & tenet Bart. *in l. ultima, §. perſonis, C. de adminiſtr. tut. Marant. in repet. l. si poteſt, n. 221. ff. de acquirend. hered. Greg. Lopez. in d. l. 12. verb. No peden guardador, ad fin. ibi, adverte etiam:* intellige & de·lara, *ut infra n. 107.*

Et † hæc tertia ampliatio procedit in tutore petito à
42 matre non adminiſtrante, vel omittente facere inventarium, vel alia ſolemnia: Secus namque eſt in tutore teſtamentario, vel legitimo, quia in eo mater non tenetur eſſe ſolicita, ut adminiſtret, vel inventarium conficiat, unde tunc non punitur, *ut probatur in l. 2. ff. qui pet. tutor. & ibi Bartol. num. 3. idem Bart. in dicto §. perſonis & Bald. in l. precibus, num. 18. Cod. de impub. & aliis ſubſtit. Socin. conſ. 20. n. 4. volum. 1. Marant. ubi ſup. n. 222. Gregor. Lopez. in dict. l. 12. in gloſſ. No peden guardador, ad fin. ibi, quod autem ſi mater.* Idem conſtat ex text. *in d. l. 12. in principio,* dum loquitur, *Quando el padre del menor no le vieſſe dexado guardador en ſu teſtamento, ni oveſſe pari‹ te cercano que lo quiſieſſe guardar:* Ergo ſtante tutore teſtamentario vel legitimo non tenetur mater tutorem petere filio ſuo, nec curare, quod adminiſtret, quod etiam tenuit in terminis, Bald. *conſ. 403. in 4. volu. quem refert & ſequitur Marant. ubi ſupra, nume. 251.* & ſtante tutore teſtamentario idem probaut Abb. *conſ. 90. volum. 2. Aretin. conſil. 107. Marsan. iunior conſil. 16. volum. 2. prout eos refert & ſequitur Anton. Gabriel. ubi ſupra, num. 26.*

Vnde concluſio principalis ſupra poſita, de cuius ampliatione agimus, procedit, quando ob iſtum defectum dandus eſt tutor dativus, veluti quia teſtamentarius tutor eſt remotus vel excuſatus, vel eo caſu, quo proximior eſſet inhabilis inhabilitate temporali, vel aliis caſibus, quibus locus eſt dativo. Ita declarat *Bart. in l. 2. n. 2. verſ. oppono iſta neceſſitas, ff. qui pet. tutor. & refert Gregor. Lopez., ubi ſupra, in gloſ. No peden guardador, ibi adverte etiam.*

Contrariam tamen ſententiam in hoc tenet Lucas de Penna, *in leg. nullus, Cod. de proxim. ſacro. ſcrin. lib. 12. verſicul. 3. quæritur,* nemqe, quod etſi ſit teſtamentarius tutor, vel legitimus, qui tamen non adminiſtret, adhuc mater teneatur inſtare, ut adminiſtret & inventarium faciat, cum finis legis ſit proviſio pupilli, & lex non debeat imponi verbis, ſed rebus, *l. 2. Cod. commun. de legat.* & ex aliis fundamentis, quæ ibi adducit, cuius opinionem refert Gregor. Lopez, *ubi ſupra, in verſic. Lucas tamen de Penna,* qui tandem ſe remittit ad ea, quæ in fine illius gloſſæ ipſe dicit, ubi tenet priorem ſententiam Bald. & aliorum. Quid tenendum?

Ego in hoc puncto potius adhæreo priori ſententiæ negativæ, tanquam veriori, quæ, ut prædiximus, colligitur ex verbis noſtræ leg. ut ſupra expenſis: & denique quia cum ſimus in pœnalibus, ſervanda eſt noſtra lex cum ſimilibus ſtricte in terminis, quibus loquitur, nec extra eos trahenda eſt, quia odia reſtringi & favores cõvenit ampliari, & non habemus legem expreſſam. quæ aliud prober, aut dicat in tutore teſtamentario: præſertim cum in ſpecie noſtræ principalis tertiæ ampliationis ſint opiniones diverſæ Doctorum, quas refert Sylva nuptial, *1. part. num. 53. limitatione quart.* Sed nihilominus cenſeo tenendam prædictam tertiam ampliationem cum ſua prædict. declaratione & reſtrictione, ut non procedat, quando tutor teſtamentarius vel legitimus non adminiſtrat, vel inventarium, aliave ſolemnia conficere omiſit, per ſupradicta contra Lucam de Penna: non tamen excuſatur mater à petitione tutoris filiis ſuis; eo ſolum, quod poſt eam exſtent conſanguinei, quibus legitima tutela defertur, niſi intra annum renuntiet expreſſe tutelæ filiorum, *ut infra latius agemus, numero 99.*

Illud tamen † obſervandum eſt in propoſito, quod ſi 43
tutor eſſet datus in teſtamento minus legitime, adeo q; indigeret confirmatione iudicis, ſi mater non petierit ipſum confirmari per prætorem, privabitur ſucceſſione, tex. eſt de hoc expreſſus *in l. credendum, in princ. ff. qui pet. tut.* Et idem eſt in alio ſucceſſuro, ut tenet Maran, *ubi ſup. n. 224.*

Si † autem pluribus tutoribus idoneis datis, unus eo-
rum, vel deceſſerit, vel temporalem excuſationem ac- 44
cepit, mater, quæ propterea in locum eius alium non petit, quia numerus reliquorum adminiſtrationi tutelæ ſufficiebat, incidit quidem in verba conſtitutionis, ſed ſententia excuſatur, *ut in d. l. credendum, in verſicu. ſi autem pluribus.*

Sed ſi ſuſpecto tutore † pupilli accuſato, decretum e- 45
rit, ei adiungi alios, mater eos quoque petere debet, alias incidit in ſententiam conſtitutionis, ut ibidem quoque deciditur, *in verſic. ſed ſi ſuſpecto:* ſecus vero erit, ſi ſuſpectum tutorem non fecit, *ut ibidem probatur, in verſ. qua autem.*

Quarto † ampliatur eadem deciſio, ut procedat et- 46
iam in ſubſtituto pupillari: is namque tenetur petere tutorem pupillo intra annum, alias regulariter privatur iure ſubſtitutionis, & ſic non ſuccedit, textus eſt *in dicta leg. ſciant, C. de legitim. hered. & tenet Bartol. in l. 2. colum. 4. num. 8. & 9. ff. qui pet. tutor.* ad quem ſe remittit Gregorius Lopez *ubi ſupra in verſicul. & quod ſi exſtent mater, & ſubſtitutus pupillaris, leg. coheredi, §. cum filio ff. de vulgar. & pupill. ſubſtitut. & ſequitur Marant. in d. l. si poteſt, n. 223. & alios allegans Ant. Gabr. d. concl. 1. de tutel. num. 7.*

Non tamen † hoc procedit in ſubſtitutione fideicõ- 47
miſſaria, quia mater ſic ſubſtituta, non privatur fideicommiſſo, licet non petierit tutorem pupillo, quia ex alieno iudicio ſuccedit, cum per fideicommiſſariam ſubſtitutionem non ſuccedatur pupillo gravato, ſed ipſi teſtatori, à quo emanavit ſubſtitutio, *ut in dicta l. coheredi, §. cum filio,* text. eſt expreſſus pro hac limitatione

in dict.

in dicta l. credendum, in verſic. ſi vero maritus, ubi notat Bartol. poſt antiquos, & in dict. l. ſciant, qui, & ibi communiter DD. Marant. ubi ſupra, num. 223. in verſic. quod limita, eſt communis ſecund. Anto. Gomez. *in l. 14. Taur. n. 18. in verſ. item etiam limit.* ubi loquitur in matre, & aliis conſanguineis, & tandem Emanu. Coſta, *in rep. c. ſi pater, in 3. parte, in verb. verbis, num. 4. & 5.*

48 Quinto † ampliatur, ut procedat non ſolum in tutore petendo, ſed etiam in curatore, quia ſi mater non petit curatorem filio ſuo pupillo in caſibus, in quibus eſt neceſſarius curator pupillo, veluti, quando tutor legitimus non eſt idoneus, *ut in §. interdum, Inſtitut. de curat.* privatur ſucceſſione filii, textus expreſſus *in leg. 1. ff. qui pet. tutor. & in l. 2. §. ſi mater, verſic. quid ſi curatores, ff. ad Tertullianum.* Secus eſt, ſi haberet filium adultum, quia non tenetur ei petere curatorem, *ut in dict. leg. 1. & in l. mater his, Cod. eodem titul. Marant. in dict. leg. is poteſt, numer. 226.*

49 Sexto ampliatur, ut † procedat etiam in matre prægnante, quia nihilominus tenetur petere curatorem bonis, alias ſi poſthumus naſcatur & moriatur, ei non ſuccedit, *text. & ibi Bartol. in dict. §. ſi mater, verſ. quid ſi cum prægnant.*

50 Idem nonnulli probant, † ſi mater prægnans non petiit curatorem dari ventri, per *dict. §. ſi mater, verſ. quid ſi curatores*, licet tutelam ſuſceperit, & poſthumus ſtatim deceſſerit, *ita Bald. in d. l. matres, colum fin. C. ad Tertull. Maran. in rep. l. is poteſt, num. 227. ff. de acqui. hered.* ubi limitat, *ut ibi per eum, ſequitur etiam Nicol. de Ubal. de ſucceſſ. ab inteſt. 2. part. num. 20.* ubi quod ad hoc non habet annum, ſed tempus præfinitum à *l. 1. §. ſed ſi maritus, ff. de lib. agnoſc.* Alii vero prorſus contrarium probant, nempe, quod mater non privatur ſucceſſione ob non petitum curatorem ventri: *ita tenet Baldus ſibi contrarius, conſil. 283. ad finem, volum. 2. & in lege matres, num. 3. Cod. ad Tertullianum, Joannes Andreas in addition. ad Speculato. titulo de tutor. §. nunc dicendum, in additione finali*, dicens, quod textus in dicto *§. ſi mater, verſicul. quid ſi cum prægnans*, loquitur de curatore bonis dando, non vero de curatore dando ventri: Unde ſi mater manſit in bonis mariti, & eo mortuo, nec petiit ſe mitti in poſſeſſionē nomine ventris, nec petiit curatorē ventri, ex hoc non perdit jus ſuccedendi, quod refert Gregor. Lopez, *in d. l. 12. in gloſſ. non piden guardador, ibi, quod autem de muliere*, nihil tamen decidit: Mihi videtur, quod text. *in d. §. quid ſi cum prægnans*, non ſit extrahendus à ſuo caſu, cum ſit pœnalis: non enim loqui poteſt text. ille in curatore ventri dando intra annum, cum poſthumus ante annum naſci debeat: ſed in curatore bonis dando intra annum. Opinio ergo Joan. Andreæ prædicta vera eſſe videtur, dummodo mater petat curatorem bonis intra annum, ut cavetur in illo textu, ubi reddens rationem inquit: *nam & ſi apud hoſtes habuerit impuberem, idē erit dicendum*, Ad effugiendas tamen opiniones, cautius faciet mater prægnans, ſi intra annum petierit curatorem dari bonis, ac ventri, tametſi hoc ultimum petere non teneatur ſub prædicta pœna privationis ſucceſſionis, ut reſolvimus cum Joan. Andrea.

51 Septimo ampliatur, ut procedat † etiamſi mater petiit tutorem, ſed minus idoneum, & inhabilem, quia habetur, ac ſi non petiiſſet, & punitur privatione hereditatis, *textus eſt in dicta l. 2. § ſi mater ſtatim, in l. linea, ibi, idoneos, & in verſic. ergo, ſive non petierit, ſive non idoneos petierit, punietur etiamſi dati fuerint minus idonei prætore errante, ff. ad Tertull.* niſi ſtatim alios petat, *ut in verſ. ſed & ſi prioribus ejuſdem, §. ſed ita demum, ſi doloſe animo nocendi pupillo minus idoneum petat*, ut cum Salyc. *in d. l. ſciant, col. 2.* & ibi cum Corneo tenet Sylva nuptial. *ubi ſupra n. 53. ampliat. 9.* & alios referens Anton. Gabriel, *d. concluſ. 1. de tutel. num. 20.*

Idoneus autem intelligitur, dummodo ſit locuples facultatibus, licet non moribus, *ut in d. §. ſi mater, verſ. idoneus, Marant. in d. l. is poteſt, n. 229.*

Octavo ampliatur, ut † non ſufficiat tantum petere 52
tutorem, ſed requiritur, ut id fiat cum effectu taliter, quod tutor detur, & adminiſtret cum effectu, *ut notat gloſſa, & obſervare licet in l. matris, C. qui pet. tuto. Mara. ubi ſupra, num. 230.*

Nono ampliatur, † ut mater privetur omnino here- 53
ditate filii propter non petitum tutorem in caſibus prædictis, & in aliis, quibus ibid. ea privatur, etiam quoad legitimam, *ſecund. Bald. conſ. 140, volum. 5. quem refert & ſequitur Marant. ubi ſupr. num. 231. Barbat. conſ. 67 vol. 3. & Anton. Gabr. etiam ubi ſupr num. 13.*

Decimo ampliatur † in matre non petente tutorem, 54
vel curatorem filio furioſo, *text. in d. l. 2. §. ſi mater, verſ. quid ſi furioſo, ff. ad Tertul.*

Undecimo ampliatur, † ut procedat etiam in ma- 55
tre, quæ data opera petiit defunctorie, vel privilegio munitum, vel oneratum tribus tutelis, *dicta leg. 2. §. ſi mater, verſicul non ſolum autem*, præterquam ſi tales petiit, & ſuſceperunt nihilominus, vel detenti ſunt, quia tunc excuſatur mater, *ut ibidem probatur verſicul. quid ergo.*

Duodecimo ampliatur, † ut ſi quidem mater indi- 56
gnos, ſeu minus habiles ad tutelam petierit, cum ſciebat, prætorem eos non daturum: vel ſi dedit eos prætor, matris petitionem ſequutus, tunc licet jam quidem prætoris delictum ſit, matris etiam punitur conſilium. Igitur ſi forte recuſati ſint illi, vel improbati, debet mater alios ſine mora petere, *ut in dicto §. ſi mater, verſicul. quid ſi indignos.*

Decimo tertio ampliatur, † ut procedat etiam in ma- 57
tre, quæ prioribus tutoribus excuſatis, vel rejectis non confeſtim (hodie intra annum, *ut in dicta l. ſciant*, & expreſſe *in §. penultimo, Inſtitut. ad Tertull.*) aliorum nomina ediderit, Intellige, & fuerit ſollicita, ut adminiſtrent, & ſolemnia conficiant, *juxta ſupradicta in tertia ampliatione*, privatur in amiſſione juris ſuccedendi pupillo impuberi decedenti, etiamſi non fuerint omnes excuſati, vel rejecti, *ut in dict. §. ſi mater, verſic. ſed & ſi prioribus*, niſi cum reliqui ſufficiunt, *ut in l. credendum, ff. qui pet. tutor.*

Idem eſt, ſi quidam deceſſerint: licet † enim verba 58
conſtitutionis deficiant, ſententia tamen ipſius locum habebit, *ut ibidem probatur verſ. quid ſi deceſſerit.*

Et † quod ſi dictum eſt de tutoribus nominatis reje- 59
ctis, procedit etiam, tam in non datis à prætore, quam in remotis ut ſuſpectis, vel ob negligentiam, vel ignaviam repulſis, *ut in verſiculo, ſed quod diximus ejuſdem, §. ſi mater:* ubi ſecus dicitur eſſe, ſi latitent, quia poteſt eos prætor edicto adeſſe jubere, & ſuſpectos eos removere, ſi deeſſent: non tamen imputatur matri, ſi tutores datos ſuſpectos non fecerit, ut ibidem cavetur, & *in dicta lege credendum, verſiculo, qua autem, ff. qui pet. tutor.* Quod ſi ſuſpecto tutore pupilli decretum erit, ei adjungi alios, eos quoque petere debet mater, & ſi non petiit, incidit in pœnam dictæ conſtitutionis, *ut in d. l. credendum, verſ. ſed ſi ſuſpecto*, & erit eadem pœna ſecundum gloſſam ibi, *verb. in ſententiam, ut in leg. nominis, §. 1. ff. de verb. ſignif.*

Decimo quarto † ampliatur, ut procedat etiam in 60
matre, quæ tutorem petiit filiis tempore debito, verum hoc fecit compulſa à libertis, vel cognatis, non vero, ſi cum petere non cunctaretur, ab eis admonita eſt, *text. in d. l. 2. §. ſi mater, ſtatim poſt principium, verſic. quid ergo ſi petiit, ff. ad Tert.*

Decimo quinto ampliatur, † ut procedat etiam, quan- 61
do pater pupillis prohibuerat peti tutorem, quoniam per matrem rem eorum adminiſtrari voluit. Incidet

namque tunc in pœnam prædictam matet, ſi nee petat, nee legitime tutelam adminiſtret, *ut ia verſ. quid ſi pater, ſtatim ſequenti eiuſdem §. ſi mater*, ubi limitatur, quando penitus egenis filiis non petiit tutorem.

Decimo ſexto † ampliatur, ut non ſulum filiis, ſed et-
62 iam filiabus mater tutorem perere teneatur, ſicur & filiis ſub eadem pœna, *ut in dict. §. ſi mater, verſicul. filiis autem.*

63 Decimo ſeptimo ampliatur, † ut procedst etiam in matre, quæ ſorte abſens à libertis præventa eſt, vel ab aliis. ſed ita demum, ſi ſorte id fecit cum fruſtraretur, alias ſecus, *ut in d. §. ſi mater, verſ. ſed ſi forte.*

Has prope omnes ampliationes deduximus ex *dicta lege 2. §. ſi mater, ff. ad Tertullianum*, ſed ideo eas ſigil-
64 latim ſecuimus, ut clarius materia liqueret; ſicut etiam eodem † ſine limitationes præfatæ concluſionis ab eodem textu deducemus: Omnes ramen prædictæ ampliationes, & limitationes procedunt eadem ratione in ceteris conſanguineis, qui ſucceſſuri ſunt pupillo ab inteſtato, & ideo tenentur eis petere tutorem infra annum, ſicut in matre, quamvis plerumq; de ipſa loquantur more Iuriſconſulti *in dicto §. ſi mater, ita teneat Bartolus, Angel. & Doctores in dict. l. ſciant, & alios citans Sylva Nupt. lib. 2. n. 53. in princ. volu. 6. tractatu diverſorum DD. in antiquis.*

65 Decimo octavo † ampliatur, ut procedat etiamſi talis debens petere tutorem aſſet ſexagenarius, & ſic. quod poſſit excuſari à tutela; adhuc namque à petendo tutore non excuſatur, ſecundum Curt. *quem refert & ſequitur Sylva Nupt. ubi ſupra verſ. amplia 3.* Imo etiam maſculus, ſau fœmina attingens annos ſeptuaginta, & ultra, privatur ob non petitum tutorem, neque excuſatur prætextu ætatis, *ita Bald. in l. matres, C. ad Tertul. & Ant. Gabriel. d. conclus. 1. de tutel. n. 14.*

66 Decimo nono ampliatur, † ut procedat, etiamſi mater, ut tutria recte adminiſtraſſet bona pupilli, quia tũc non eſt legitima geſtio, licet bene adminiſtraverit, *ita Salycetus, in d. l. ſciant, qui, n. 2. Cod. de legitim. hered. in verſ. quaro mater, ex gl. in leg. 2. §. ſi mater, verſ. quid ſi pater, verb. nec legitime, per tex. ibi, sacidet, ſi nec petat, nec legitime tutelam adminiſtret, ff. ad Tert. ſequitur plures referens Sylva Nupt. ubi ſupra in 4. ampliat.*

67 Hoc tamen † verum intelligit Salyretus, quando ex abrupto ut tutrix adminiſtravit. Nam ſi ei, per iudicem eſſet decreta adminiſtratio, licet in ceteris ſiendis eſſet defectus, excuſaretur, cum potius ſecundum eum ſit culpa judicis, qui ſatiſdationem non exigit. & alia requiſita, quam culpa matris iura & alia requiſita ignoranris, *ſequitur Gregorius Lopez in dict. leg. 12. in gloſſa, pierden, verſ. addit etiam Salycet. titul. 16. partit. 6. & alios allegans Antonius Gabriel. dict. concluſion 1. de tutel. n. 23. & 24.* ubi *n. 25.* limitat 2. in muliere ruſtica, quæ non potuit conſulere peritiores, quia excuſatut, licet turorem nun petierit, ſi modo utiliter adminiſtravit, *ut teneat Doctores, quos ibi refert, & alii, quos infra citabimus in limitationibus.*

Vigeſimo ampliatur, ut proredat, etiamſi mater elapſo tali anno intraret monaſterium: ſecus ſi eo durante ingrederetur. *Prepoſit. poſt Bald. in c. ex parte, el. 2. colu. 2. de appellat. & cum eis Sylva Nupt. ubi ſupra in 6. ampliat. & Ant. Gabr. ubi ſupra, n. 19. & 72.* ubi ampliat, etiam ſi efficiatur de tertio ordine.

68 Vigeſimo primo ampliatur, † ut procedat, etiamſi mater, vel conſanguineus elapſo anno vellet moram purgare, *ita Salycet. in dict. l. ſciant, qui, colum. final. n. 70. de legitim. hered. Antonius Gomez in l. 14. Taur. n. 18. in verſicul. ſed his non obſtantibus, & Maraat. in repetitione dicta legis, ſi poteſt. numer. 234. ff. de acquirenda hereditate, & Sylva Nupt. ubi ſupra ampliat. 7. Anton. Gabr. d. concluſ. 1. de tutelis, n. 21.*

Ubi *num. 22.* videtur hoc limitare, quando res eſt integra, nempa, quod filio non ſit proviſum de tutore, ut fuit opinio Speculatoris, *in titulo de tutor. §. nunc dicendum, verſ. quid ſi mater, numer. 8. Alexand. in Apoſtil. ad Bartol. in dict. leg. ſciant, Bald. conſil. 424. num. 3. volum. 5.* Speculator ramen *ubi ſupra*, loquitur in matre, quæ aſſumta tutela filii ſui tranſivit ad ſecuodas nuptias, & ſic privata fuit tutela ſucceſſiona, & dominio, & poſtea effecta vidua, volebat tutelam reaſſumera, quod poſſit hoc facere, ſi res eſt integra, nempa, quia pupillo non ſit proviſum de rutore, alias ſecus, *per legem finalem, Cod. de repud. hered.* & Baldus, *ubi ſupra* loquitur in matre, quæ infra annum moram purgavit, nec agit, an res ſit integra, nec ne? Ideo non facit pro limitatione prædicta, quia infra annum nulli dubium, quin puſſit petere tutorem filiis impuberibus impune, ſed eam probant expreſſe additio Barrol. *ubi ſupra, litera F. in prima*, idem dicens, ſi mater ſtetit per annum, quod non petiit tutorem, ſcilicet re integra, quia pupillo non eſſet pruviſum de rutore, & Antonius Gabriel, *ubi ſupra*, eſtque benigna, & favorabilis hæc opinio, atque etiam vera, dummodo jus pupilli non eſſet ſactum deterius, quia tuoc licita eſt moræ purgatio, *juxta late a nobis tradita, & reſolutis in noſtro tractat. de juramento confirmat. 3. par. c. 17. num. 5. cum ſeqq.*

Vigeſimo ſecundo † ampliatur, ut procedat, etiamſi 69
teſtator in teſtamanto matri filiorum tutrici relictæ reliquiſſet liberationem ab adminiſtratione: adhuc namque ſi mater inſra annum tutorem filiis non petierit, privatur eorum ſucceſſione, ſi nec ipſam tutalam teſtamentariam acceptaſſet, *ut cum aliis teaet Sylva Nupt. ubi ſupra, dict. num. 53. in 10. ampliatione.* Quæ ſententia eo poteſt muniri fundamento, quod petitio tutoris, ad quam tenetur mater, eſt in favorem ipſorum, ut patet. Huic ergo juri, & ſavori eorum pater præjudicare non poreſt, nec facere, quin leges locum habeant in ſuo teſtamento, *per jura vulgaria.*

Vigeſimo tertio † ampliatur, ut etiam ſi ſtatutum 70
præfigat minus tempus anno juris ad petendum rutorẽ, elapſo illo tempore perdat ſucceſſionem, & legitimam, *ut cum Andrea Barbat. teaet Sylva Nupt. ubi ſup. num. 53. in 11. ampliatione.* Sed hoc verum intelligo de ſtaruto valido ad derogandum juri communi, annum ad hoc præfigente, vel etiam quoad hereditatem, quæ eſt forma ſtatuti, eiſdem obveniret.

Poterit etiam cauſſa cognita † iſte annus abbreviari 71
per judicem, ſi pupillo multum interſit, *Baldus in leg. matres, C. ad Tertullianum, Gregor. Lopez. in d. l. 12. in gl. no piden guardador. paulo poſt princip. ibi. poterit cauſſa cognita, Sylv. Nupt. ubi ſupr. in 6. limit. ad fin.*

Vigeſimo quarto ampliatur, ut propter † prædictam 72
negligentiam privetur etiam mares, & conſanguinei, ea hereditate, quæ eis obveoiret ex forma ſtatuti, *ſecund. Bart. per tex. ibi, in l. 2. §. ſi mater, in verſ. ſi forte, ff. ad Tertull. ſequitur Greg. Lopez. in d. l. 12. in gloſ. pierden, ad fin. verſ. & nota.*

Vigeſimo quinto ampliatur, † ut procedat, etiamſi 73
ſucceſſurus pupillo, qui non petiit rutorem intra annum, eſſet clericus. Ita declarat Fel. *in c. Ecclesia Sancta Maria, verſ. ſequuntur alii, de conſtit. quem refert, & ſequitur Ant. Gabr. d. concl. 1. de tutel. num. 18.*

Vigeſimo ſeato ampliatur, † ut procedat, etiamſi ma- 74
ter fuiſſet tutrix data in teſtamento, quia ſi non petiit adminiſtratiooem ſibi decerni, & inventarium fecetit, privatur hereditate, *Bartolus conſilio 215. quæſtione 4. Sylva Nuptial. prima parte, numero 53. ampliatione 5. Antonius Gabriel, dicta concluſione prima de tutelis, numer. 27.*
Neque † obſtat opinio Joann. Baptiſt. Ferreti, *conſil. 312.* 75
numer. 4. in ſecunda parte, tenentis, quod mater tutrix

teſta-

teſtamentaria non tenetur facere inventarium, nec probare ſulemnia, de quibus *in authent. matri & avia, Cod. quando mul. tutor. offic. fung. poſſ.* quæ loquitur in tutela legitima, non vero in teſtamentaria, quia ipſa mater cenſetur approbata à teſtatore marito ſuo; quia licet vera ſit ejus opinio quoad renunciationem, de quibus *in dicta authent, matri & avia, ut late reſolvimus ſupra, capitul. 8. de matre & avia tutrice relicta, verſicul. nunc videndum eſt, num. 39.* Attamen quod mater tutria teſtamentaria relicta à marito, non teneatur facere inventarium, verum non credo, & praxis probat contrarium in tutore teſtamentario, ut late probabimus infr. *in 2. part. cap. 1. num. 12. & 16. & Baer. deciſion. 125. num. 15.* allegatus per Ferret. *ubi ſupra*, pro ſua opinione loquitur, quando teſtator decrevit adminiſtrationem, ut propria auctoritate poſſit adminiſtrare, Præterea Guid. Pap. *deciſione 530.* quem etiam citat pro ſe Ferretus, *ubi ſupra.* loquitur generaliter in quocunque tutore, quod de ſtylo curiarum hoc non ſervatur, quia tolerantur geſta tutorum in judiciis, & extra, pro & contra pupillos, poſito, quod non conſtet de confectione inventarii, ſed hoc eſt contra jus commune, & horum regnorum & praxin ipſorum.

76 Vigeſimo ſeptimo ampliatur, † ut etiam mulier ruſtica non excuſetur, quæ non conſulit peritiores, etiamſi non potuerit illos conſulere, vel unum conſuluerit, niſi ſaltem utiliter adminiſtravit bona pupilli, *ut ſupra eſt dictum, tenet etiam Anton. Gabr. ubi ſupra, num. 28.* ubi *num. 29.* limitat. ſi non conſuluit peritiores, quia multum diſtaret à civitatibus, vel locis, ubi erant peritiores, ut per Socin. *conſi. 59. vol. 1.*

77 Non vero diſpoſitio † dictæ l. *ſciant, qui, C. de legit. hered.* & noſtræ *l. 12. tit. 16. part. 6.* & ſimilium declaratur, primo ut procedat, & intelligatur, quando pupillus moritur, & decedit impubes, ut patet ex dict. leg. *ſciant, ibi, ſi impubes moritur*, & in dicta l. 12. ibi, *pierden el derecho que avian de heredar en los bienes del huerfano*: ſecus ſi factus impubes moriatur filius, filiave, text. eſt expreſſus, *in leg. matres, C. ad Tertull.* cujus verba ſunt hæc; *matres, quæ puberes amiſerunt filios, licet impuberibus eis tutores non petierunt, præſcriptionem non petiti tutoris ad excludendam eorum ſucceſſionem, minime debere præſcribi, certum eſt*, & ibi communiter Dd. *gloſſ. 1. in dicta leg. ſciant*, & ibi communiter Dd. *refert plures idem ſequutus Sylva Nupt. dicto libr. 2. num. 53. in 7. limitat. & Marant. in repe. dicta leg. ut poteſt, num. 239. ff. de acquirend. herad. Anton. Gabr. d. concl. 1. de tutel. num. 45. & Anton. Gomez, in l. 14. Taur. num. 18. ver. item etiam limita.*

78 Hoc autem limitandum videtur, † quando per ſtatutum duraret tutela, uſq; ad 18. annum, quia tunc, etiam ſi filius decedat poſt 14. annum, infra 18. privatur mater ſucceſſione ejus, ob non petitum tutorem infra annum, *ſecundum Pet. Acharanum, in cap. Canonum ſtatuta, verſic. quare etiam ſi ſtatuta de conſtit. Joan. Crot. in leg. omnes populi, ff. de juſt. & jur. Brunus in tract. quod ſtant. maſcul. quæſt. 5. prout eos refert & ſequitur Gabr. concluſ. 1. de tutel. num. 16.* licet contrarium ſentiant Baldus, *in l. matris, in fin. C. ad Tertull. & Barbat. ibi in Apoſtill.* prout etiam non excuſatur, quando tempus tutelæ duravit minori tempore, *ſecundum Sylvam Nup. d. num. 53. in 11. ampliat. quem ſequitur Gabr. ubi ſupra, num. 17.*

79 Secundo † principaliter limitatur eadem deciſio, ut procedat, dummodo pupillus moriatur poſt annum à tempore, quo indiguit tutore: ſecus eſt ſi moriatur infra annum, quia non privatur mater, aut alius agnatus ejus ſucceſſione. Cum enim à dict. leg. *ſciant*, detur annus integer ad petendum tutorem, ſi pupillus moriatur infra illum annum, non dicitur eſſe in mora mater, & ideo non privatur hereditate, *ita tenet Alex. in l. ſi deceſſerit, col. fin. ff. qui ſatiſdar. cogant.* ubi atteſtatur, hanc eſſe magis communem opinionem, ſequitur Angel. loquens etiam in aliis agnatis, *conſil. 166. ſi teſtator, col. fin. & Bald. conſil. 288. volum. 2.* dicens, quod ita communiter obſervatur, *& conſil. 288. volum 1. & conſil. 279. volum. 5.* quos ad hoc refert & ſequitur Marant, *in repe. dicta leg. ut poteſt. num. 23. ſequitur alios allegans Anton. Gabriel ubi ſupra, num. 46. & Sylva Nup. etiam ubi ſupra, in 6. limitat.* addens, quod ſi intra annum res pupilli dilapidaretur, tunc intra annum teneretur petere ex Paulo, *in leg. 2. ff. ad Tertullianum*, & Corneus *in dict. leg. ſciant*, omnino laudat, ut petant, quam primum poſſunt.

Eſt tamen textus qui videtur expreſſus contra hanc ſecundam limitationem, *in leg. 2. §. ſi mater, verſic. confeſtim ff. ad Tertullianum*, ubi dicitur, *confeſtim autem ſit erit accipiendum, ubi primum potuit*, id eſt, *prætoris copiam habuit huic rei ſedentis.* Ergo non datur annus ad petendum tutorem, ſed ſtatim quamprimum potuit mater vel agnatus, eſt petendus: alias ſi ſit in mora etiam intra annum, privatur ſucceſſione pupilli. Et ita tenet Bartol. *in d. §. confeſtim*, dicẽs, quod ille §. refertur ad omnes §§. præcedentes, & ſic comprehendit petitionem tutoris, nempe, ut intra annum peti debeat confeſtim, ubi primum potuit, & ſic quod d. lex. *ſciant, C. de legit. heredibus*, intelligatur juxta *dict. §. confeſtim*, quaſi hæc ſit lex, ad quam ſe referat, *d. l. ſciant, ibi, ſecundum legem.*

Nihilominus, tamen communis ſententia præfata, & ſic limitatio noſtra hæc ſecunda eſt tenenda, quia vera eſt, & procedit ex dict. leg *ſciant*, & Bartoli contrariam reprobant communiter Doctores, *ut patet ex ſupra dictis*, & contra eum cum noſtra limitatione tenet etiam alios allegans Tellus Fernandez *in leg. 6. Tauri. num. 38.* Neq; obſtant verba *d. l. ſciant, ibi, ſecundum legem*, quia ſtatim addit intra annum: & late Paulus de Caſtr. *conſil. 147. per totum, volum. 1.* ubi, quod præfata opinio Bartoli tanquam nimis rigida & inhumana, & inducens altercationes & dubitationes, non eſt amplectenda, ſed altera Bald. & Angel. cum ſit magis congrua textibus & æquitati. *Idem Paulus in l. cum ſtipulatus ſim mihi Proculo, nu. 6. ff. de verborum obligatione.* Eandem ſententiam communem contra Baldum, ſequitur etiam Nicolaus de Ubald. *de ſucceſſione inteſtat. 2. parte, num. 16.* ubi ampliat etiamſi ultimo die anni deceſſerit pupillus, & inquit Baldus *conſilio 288. ſub numer. 1. volumine 2.* eſſe communem opinionem, & quodammodo vulgarem, quod mater debeat habere annum, & quod ita communiter practicatur.

Difficultas † adeſt in reſponſione ad d. §. *confeſtim*, & 80
Dd. quidem reſpondent textum illum procedere jure antiquo, dict. vero leg. *ſciant*, de jure novo, quo in hoc corrigitur jus illud vetus. Itaque in petendo tutore mater, vel agnatus ſucceſſurus primo loco pupillo habet annum, *ut in dicta leg. ſciant, & ibi communiter Doctores.* Ita intelligunt *d. §. confeſtim.* ut profitetur alios allegans Octavian. Cacheran. *deciſione Pedemon. 58. num. 6.* Verior tamen & planior intellectus ad d. §. *confeſtim*, eſt, ut non referatur ad omnes §§. præcedentes, ſed quod tantum loquatur, quoties tutor removetur, ut patet primo ex litera ejuſdem. §. *ſi mater, in princip.* ubi fuit appoſita primum dictio illa, *confeſtim.* Inquit enim, *ſi mater non petierit tutores idoneos filiis ſuis, vel prioribus excuſatis rejectisve non confeſtim filiorum nomina ediderit, jus non habet vendicandorum ſibi bonorum inteſtatorum ſuorum.* Idem dicitur inferius *in verſiculo, ſed & ſi prioribus.* Obſerva namque, quod dictio illa, *confeſtim*, non fuit appoſita petitioni primi tutoris ſiendæ: Sed cum prioribus jam petitis, excuſatis vel rejectis, aliorum nomina non eduntur, tunc namque in hoc ſecundo caſu exponit dictum §. *confeſtim*, poſtea ſequentem.

Coofeſtim autem ſic erit accipiendum, ubi primum potuit, id eſt prætoris copiam habuit, huic rei ſedentis oiſi forte infirmitate impedita, vel alia magna cauſſa, quæ etiam mandare eam ad petendos tutores impediret: Ita tamen, ut oullo modo annale tempus excederet, oon v. loquitur in primo caſu de primo tutore petendo, de quo prius loquutus fuerat, §. *ſi mater*, abſque dictione *confeſtim*. Ergo §. *confeſtim*, ſequens ad ſecundum caſum, ubi eſt dictio, *confeſtim*, refertur, cum ſit expoſitio ejuſdem dictiooìs præcedentis, non vero ad ceteros §§. antecedentes, & poſtquam huuc intellectum ſcripſiſſem, inveni eum prius aſſignatum à Salycet. *in dicta leg. ſciant, num. 6. ad fin.*

Secuodo idem probo, quia d. §. *confeſtim*, non refertur ad §. *quod ſi prægnans*, præcedentem, cujus diſpoſitio noo tollitur, etiamſi partus naſcatur, & intra annum pereat, ut ex aliis probat d. deciſio Pedemont. *58. num. 29.* Sicque tutor iu hac ſpecie debet peti intra annum. Eſt communis, ut prædiximus, & affirmat Angel. *in §. ſed quemadmodum, num. 3. Inſtit. ad Tertull.* Quinimo hodie idem eſt in petendo tutore iu locum remoti vel excuſati, ut patet ex *dicto §. penult. Inſt. ad Tertull. ibi, ſciturì eis, quod ſi tutores liberis non petierint, vel in locum remoti, vel excuſati intra annum petere neglexerint, ab eorũ impuberum morientium ſucceſſione, merito repellerentur.*

81 Supereſt igitur, † ut noſtra ſecunda limitatio procul dubio ſit tenenda: ex qua plane deducitur, quod agens ad excluſionem matris, à ſucceſſione pupilli, debeat non ſolum probare, filium impuberem mortuum, & tutorem non petitum: ſed etiam quod filius ſupervixit matri poſt annum, & intra anoum noo fuiſſe petitum tutorem, *ita Alexand. conſilio 185. num. 10. volum. 6. poſt Baldum, conſilio 289. volum. 1. prout eos refert & ſequitur eadem deciſio Pedemont. 58. num. 8. & conſtat ex Gabriel. d. concl. 1. de tutel. num. 30. 31. & 32.*

82 Hanc tamen † limitationem veram iotelligunt nonnulli, præterquam ſi mater ſe nimium arctaſſet in fine anni ad petendum tutorem, & pupillus eſſet mortuus in fine anni, de quo anno ſupererant pauci dies, infra quoa veriſimiliter noo potuiſſet peti & decerni tutela: alias ſecus; tunc namque privatur ſucceſſione, ac ſi poſt annum mortuus eſſet. Ita tenet Paolus de Caſtr. *in leg. non omnis, in princ. num. 10. ff. ſi cert. petat. & in l. ſi deceſſerit, num. 8 ff. qui ſatiſdar. cogant. & conſil. 147. poſtpoſitis, &c. colum. final. 1. parte conſil. & Alexand. in l. cum ſtipulatus ſim mihi Proculo, num. 11. ff. de verborum obligatione. Marant. in d. l. is poteſt, num. 233. & alios allegans Ant. Gabr. ubi ſupra, ſub 6. limit. & prius, num. 47.*

Sed verius videtur, ut etiam in hac ſpecie mater non privetur ſucceſſione filii, niſi filius moriatur poſt lapſum totius anni, ut tenet idem Paul. *in d. leg. cum ſtipulatus ſim mihi, num. 6.* dicens, quod iſta pars humanior ſibi videtur, & quod eſt mente teneodũ perpetuo, quia hoc quotidianum eſt & de pane lucrando, idem tenet Alex. *in d. l. ſi deceſſerit, num. 5.* quos refert & ſequitur, duobuſque fundamentis comprobat Aotoo Gomez. *in leg. 14. Tauri, num. 19. ad fin. idem in 2. tom. variar. reſolut. cap. 11. num.*
83 *35.* quæ ſententia ex altera communi † comprobatur, quæ habet, ut non prius mater excludatur, quã ſit tranſactus integer annus, in quo tutor petitus oon fuit à matre, *ſecundum Odofred. in d. l. ſciant, & clarius Angel. ibi, Pau. de Caſtr. & Salyc. ver. ſequitur in text. Corn. in verſic. nota, quod ad hoc,* ubi quod iſta eſt tenenda, quia humanior, & eam probat Tellus Fern. *in d. l. 6. Taur. num. 38.* ubi qood ſufficit, quod ultima die anoi petat, eamq; ſequitur, & communem profitetur plures allegans Anton. Gabr. *d. concl. 1. de tut. n. 33. juncto n. 36.* ex quo in num. intermediis conſtat, & videtur idem teoendum in ſpecie, de qua agimus, ſcilicet, quando parum de anno ſupereſt, & mater ſe arctavit ad petendum tutorem in fine anni, ſiquidem adhuc in hoc caſu, *d. num. 36.* inquit, tenendam communem prædictam ſententiam: Limitatur, niſi annus fuiſſet reſtrictus per judicem, *ſecundum Nicol. de Ubald. de ſucceſſione ab inteſtat. in 2. part. in 3. limitatione.*
Quod verum credo ex cauſa, † alias ſecus; eaſdem opioiones contrarias iterum refert ipſe Antonius Gabriel, *numero 47.* 84

Et ideo ſi mater fuiſſet † intra annum citata, ut peteret tutorem pupillo periclitanti, & id facere neglexiſſet, tunc etiam ſi intra annum moriatur pupillus, privatur ejus ſucceſſione mater, *ſecundum Bald. in l. precibus, col. 6. ver. item dixi confeſtim. & c. C. de impub. & aliis, quem refert & ſequitur Marant. in d. l. is poteſt, num. 235.* 85

Tertio limitatur principalis concluſio † noſtræ l. Regiæ 12. *cum ſimilibus*, niſi mater petiiſſet curatorem pupillo petenti & conſentienti. Nam licet debuiſſet petere tutorem, attamen per d. petitionem curatoris excuſatur, ut non puniatur, ita tenet Maran. *ubi ſupra, n. 236.* 86

Curatorem tamen mater, † nec conſanguinei teoentur petere puberi, ſed ſolum pupillo, quando tutor eſt impeditus. *leg. 1. & 2. ff. qui pet. tut. juncta l. curator, & l. in omnem, ff. de tut. & curat. dat. ab his, & l. matris, C. qui pet. tut. Molin. Theol. de juſtit. & jur. 1. part. tract. diſputat. 220. col. 1261. in fin. & in princ. ſeq.* 87

Quarto limitatur, † ut non procedat, ſi mater miſiſſet procuratorem ad petendum tutorem filio ſuo, qui procurator fuit mortuus in itinere, & propter ejus mortem fuit retardata petitio tutoris: Tunc namque non privatur ſucceſſione, ex quo per eam non ſtetit, *ut in l. cum à matribus, C. qui petant. tut. notat gloſſ. in l. præſes, C. de appellat. tenet Marant. ubi ſupra, numer. 237.* ex qua leg. conſtat, & probatur, quod tam mater, quam alii poſſunt prædictum tutorem petere per procuratorem, *ut ibi notat Angel.* 88

Obſervandum tamen eſt in propoſito, † quod mater & alii ſucceſſionem pupilli ſperantes, tenentur ſuis ſumtibus ad hoc onus petendi tutorem. *l. ſuo victu, de oper. liber. Bald. num. 4. & Bart. in l. 1. in utraq; lectura, C. de negot. geſt. in leg. Neſennius, ff. eodem tit.* ubi hoc declarat, ut intelligatur de expenſis factis circa perſonam matris, quia non tenetur ad alias expenſas, veluti inducendo filium ad civitatem, ubi ei daretur tutor. *& ſimil. Pet. Surd. de aliment. titul. 5. quæſt. 8. num. 86. fol. 205.* Et licet loquatur de matre, ejus ratio concludit in aliis, qui ſimiliter ad hoc tenentur, *ut declarat Greg. Lopez. in d. leg. 12. in gloſſ. No pidan guardador, paulo poſt princip. ibi: adverte etiam:* Et generale quidem eſt, quod tutor oon poſſit imputare pupillo expenſas, quas fecit io euodo ad civitatem, ad acceptandum tutelæ munus, quoniam jure cogente id facit, & ex officii natura, *ut tradunt Barto. Alberic. & Bald. in d. leg. Neſennius, ff. de negot. geſt. & Doct. in leg. 1. eod. tit. prout eos refert & ſequitur Baec. de decim. tut. cap. 21. num. 27.* Et ita videtur teoendum, tametſi Petr. Surd. *ubi ſupra, num. 92. cum ſequentib.* contrarium ejus quod diximus *in princ. hujus num. 89.* probare nitatur, qui *num. 89. cum ſequent.* agit, an mater repetat expenſas, quas fecit in accuſando tutorem ſuſpectum. 89

Quinto principaliter limitatur † cooclusio noſtræ l. 12. cum ſimilibus, in matre minore 25. aonorum, quia licet tutorem oon petierit, noo privatur ſucceſſione pupilli, *text. expreſſus, in leg. 2. C. ſi advers. delict.* cujus verba ſunt hæc: *licet in delictis ætate neminem excuſari conſtet, matri tamen, quæ filiis tutorem ætatis lubrico lapſa non petiit, eorum minime denegari ſucceſſionem convenit. cum hoc in majoribus matribus tantum obtineat,* ubi gloſſ. fin. verb. *obtineat,* inquit, intra annum, & quod ſont tutæ matres minores ipſo jure, *& ibi etiam Doctores, Ludovic. Roman. conſ. 279. viſis thematis narratione, &c. Philipp. Cornem, conſil. 40. circa hanc columm. 2, volum. 3. & conſil. 204. pro deciſione, libr. 4. Anton. Gomez. in l. 14. Tauri, num. 18.* 90

Odofr.

Odofr.& alii plures relati per Ant. Gabr. d. concluſ. 1.de tutel.n.49.poſt Sylvam Nup.ubi ſup.num.53. limitat. 9. & Maran.inrep.l.is poteſt,n.237.in 4.limit.ff.de acq. hered. itaque eſt ſententia veriſſima,uti lege expreſſe deciſa, & tenent Dd. omnes, *in l.matres, C. ad Tertull. ſecund. Mar.Soc.Iun.conſilio 8.n.14. vol.1.*

91 Et procedit etiam,† ſi mater poſtea efficiatur maior, nam durabit excuſatio, ut cum communi Dd.ſententia reſolvit Greg.Lopez, *in.d.l.12.in gl. pierden.*

Difficultas tamen in eo verſatur, † an prædicta limitatio procedat ſolum, quando mater poſt annum, in
92 quo alias debebat petere filio tutorem, efficitur maior,
vel etiam ſi intra annum, eoq; durante maior fiat? Sunt namque in hoc articulo diverſæ & contrariæ opiniones Doctorum.

Prima habet, ꝙ licet mater minor non teneatur petere tutorem, & ſi non petat intra annum, non cadat à iure ſuccedendi, nec ſucceſſione filii privetur, *ut prædiximus*,tamen cum facta eſt maior intra annum,debet petere,quia privilegium,quod fuit conceſſum ætati minori matris, non debet durare ultra illam ætatem, cum ceſſante cauſſa privilegii ceſſet privilegium, *l. Titia Seie, §.uſuras,ff.de leg.2.*

Deinde & ſecundo hoc probatur ratione. Nam onus petendi tutorem habet cauſſam continuam, quouſque filii ſunt in pupillari ætate: Licet ergo mater excuſetur, quia erat minor tempore mortis teſtatoris eius mariti, & ſi intra annum à die mortis teſtatoris,& per totum illum annum fuerit minor. Verum tamen ſi poſtea eſt maior,& filii ſunt adhuc impuberes, videtur, quod debeat petere tutores,quoniam eſt intra añum à die mortis teſtatoris,& ſi eſt maior, intra annum tenetur. Præterea cum mater intra annum teneatur petere tutorem filiis ſuis impuberibus,ut habet regula noſtra,quam declaramus,& hæc verba,*intra annum*,ſunt generalia,& verificantur in qualibet parte anni,ſive in principio,ſive in fine,ſive in medio: Ergo ſi in fine anni non petit tutorem incidit in conſtitutionem,cum verum ſit, intra annum non petiiſſe; Facit etiam *d.l.2.C.ſi advers.delict.* ibi *cum hoc in maioribus matribus tantum obtineat.* Sed iſta eſt maior tempore, quo petere potuit: Ergo in ea locum habet. Item mater, quæ filiis tutorem lubrico ætatis lapſa non petiit,excuſatur,*ut in d. l. 2.* Ergo hoc intelligitur durante minori ætate, quia qualitas adjecta verbo, debet regulari ſecundum tempus verbi, *l. in delictis, §.ſi extraneus,ff.de noxali, l.Titio,ff.de milit. teſtam.* Cum igitur pervenerit ad maiorem ætatem, ceſſat iam privilegium, & tutorem petere tenetur, cum ſit maior, & maior ad id teneatur,*ut in d.l.2.*

Tertio eadem opinio aſtruitur ex eo, quod pupillus quotidie novam læſionem incurrere poteſt,ſi ſibi de tutore non provideatur,ſed in his, quæ tempore variantur,ſingula temporis momenta inſpicienda ſunt, *l. cum in annos,ff.quando dies leg. ced.*

Quarto,quia licet non petiiſſet tutorem, ſaltem ipſa tutelam ſuſcipere debeat facta maior, ut omnino filiis ſuis pupillis conſuleret, & ſic ſatisfaceret menti conſtitutionis, utrumque omiſit:ergo propter negligentiam incidit in pœnam prædictæ conſtitutionis.

Et in terminis hanc partem tenent, probant atque tuentur Oldradus & Paulus de Caſtr. *in leg. minoribus, C.de his,quibus ut indign.& ibi Angel. idem Angel. in leg. ſollicitas,§.fin.ff.de offic.præſid.* ubi diſtinguit & declarat, ut ſi mater elapſo anno efficiatur maior, excuſetur,ſi tamen intra annum ad hoc datum efficeretur maior, tunc non excuſaretur, ex quo delictum negligentiæ non erat conſummatum, & ita tenet in hac ſecunda parte, primam opinionem ſupra fundatam, cuius diſtinctio certe æqua videtur,ſecundum Greg.Lopez,*in d.l.12.in glo. pierden,in verſ.limita tamen & intellige.*

Contrariam † tamen ſententiam, imo quod mater, effecta maior intra annum à morte mariti ſui non petens tutorem filiis ſuis,poſtquam eſt maior, non privetur ſucceſſione filiorum ſuorum, tenet Specul. *in tit.de reſti.in integr.§.1.n.16.*dicens eſſe verius,quia initium eſt ſpectandum,*ut in iuribus ibi per eum allegatis.*

Quæ ſententia comprobatur ex glo. † communiter approbata,*in d.l.minorib.C.de his, quibus ut indig. verb.
reſpondet, in verſic. ſed quid ſi*, ubi cum lex illa decidat, 93
quod minoribus 25.annis, heredibus non obſit crimen inultæ mortis,quærit glo.quid ſi tempore aditæ hereditatis minores fuerunt, nunc autem conveniunt, ex appellatione ſunt maiores, vel ſtatim poſt aditionem facti ſunt maiores,nunquid tenebuntur accuſare? Et reſpondet,quod non,quaſi initium ſit exſpectandum, *ut in l.3. §.ſcio, ff.de minor*, & ideo non amittunt beneficium, quod debet eſſe perpetuum, *ut in auth, conſtit.' quæ de digni.§.illud quoq;,collat.6.*quam gl.ſententiam ſequuntur communiter Dd. ibi reprobata opinione Petri & Cyn.*teſte Iaſ.*ubi *n.7.*communem quoque alios allegans profitetur Maran.Soc,Iun.*conſi.8.n.15.vol.1.*

Secundo facit,quia non eſt verum,quod mater ceſſaverit per annum à morte mariti, ſed tantum per aliquot menſes,poſtquam eſt effecta maior,& hoc non debet ſibi nocere, cum requiratur ceſſatio per annum, & hæc non ſit ceſſatio per annum, ſed per partem anni, & in pœnalibus & privationibus ſtricta ſit interpretatio, ut minus contineant *l.in pars,ff.de regul.iur.& leg.cum quidam.ff. de lib. & poſthum.* Pœna igitur appoſita contra negligentem per annum, non debet habere locum in negligente par partem anni, cum non ſit tam longa negligentia, & conſequenter non ſit eadem ratio. Ergo non poteſt eadem diſpoſitio locum habere, *leg. à. Titio, ff.de verborum obligat.*

Et ita merito opinionem hanc ſecundum Speculat. tenet & iure comprobat Bald.*in auth. ſi captivi, C. de Epiſcop.& cleric.*dicens, ſe ita ſæpe conſuluiſſe, & eſt *in n.5.& in l.2.ad fin.C.ſi adver.delict.& in l.precibus,colum. 4.verſic.quid ergo ſi tempore primo,num. 17. C. de impub. & aliis ſubſt.*ubi eam dicit communiorem, & eſt communior hæc opinio ſecundum Iaſ.*in d. l. minoribus.* qui eam ſequitur. Eandem etiam ſequitur & communem atque communiorem profitetur Cur.Iun.*d.conſil.8.n.15.* & Hieron.Gratus,*conſilio 83.n.7.cum ſeq.* ubi reſpondet fundamentis contrariis,ſupr.iactis. Idem refert Grego. Lopez,*ubi ſupra* & ſequitur Marant,*in repet. dicta leg.is poteſt,n.237.verſic.4.limit.* ubi ampliat, etiam ſi per triduum poſt efficiatur maior. Eandem ſententiam communem profitetur,& eam ſequitur Ant.Gabr.*in d.conclu.1.de tutel.n.51.* dicens, quod etiamſi tranſacto anno mater maior efficiatur, & poſtquam maior fuerit, non petierit tutorem per annum, non privatur ſucceſſione pupilli: plerique tamen Doctores, quos citat, non loquuntur in hac ſpecie, ſed in priori ſupradict. communis ſententiæ principalis: nempe quando mater minor efficitur maior,intra annum à morte mariti, & non pe-
tiit tutorem filiis impuberibus, poſtquam eſt maior. 94

Quid tenendum? † Ego rem hanc ita veriſſime reſolvendam cenſeo, diſtinguendo ſcilicet tres caſus. Primus eſt,cum mater minor efficitur maior 25.annorum, infra annum mortis mariti, durante pupillari ætate filiorum ſuorũ,quo caſu ſtatim, quod compleverit minorem ætatem, incipit ſibi currere annus ad petendum tutorem filiis impuberib. à iure conceſſus,ita ut ſi durante eadem pupillari ætate filiorum,non petierit eis tutorem dari cum effectu intra annum, & ipſi decedant impuberes poſt illum annum integrum decurſum, poſt maiorem ætatem matris, ipſa privetur eorum ſucceſſione, quia maioribus currit hic annus,*ut in dict.l.2.C.ſi adver. delic.juncta diſpoſit.d.l.ſciant.qui,& l.2.§. ſi mater, ff. ad Tert.& noſtra l.12.tit.16.p.6.& in term. ex d.iur. ita tenet Bald.*

Bald.Novell.in tract.de dote,11.parte princ.privil.1.n.14. ad fin.ibi,& maxime poſt annum à die,quo mater eſt facta major,non excuſatur à d.pœna perditionis ſucceſſionis,per illum text. ex quo tunc ceſſavit cauſſa excuſationis ſuæ, quem refert & ſeqoitur Sylv.Nupt. *libr.2.n.53.limit.9. ibi intellige tamen, &c.* Eſtque veriſſima hæc ſententia meo judicio ex prædictis juribus, nec oon eſt textus inevitabilis,*in leg qui contra 4.C.de ſucceſſ.nupt.ibi,exceptis tam fœminis,quam viris*, qui aut errore acerrimo non affectato, in ſimulatione , neque ex vili cauſſa decepti ſunt,aut ætatis lubrico lapſi,quos tamen (nunc ad rem) ita demum legis ooſtri laqueis eximi placuit, ſi aut errore compertu, aut ubi ad legitimos pervenerit annos, conjunctionem bujuſmodi ſine ulla procraſtioatione diremerint: Ergo ita in propoſito, de quo agimus, dicendum jure optimo eſt, ut tunc demum mater minor effecta major liberetur à pœna perditioois ſucceſſionis filiorum impuberum decedentium, ſi intra annum juris, poſtquam ad legitimos annos pervenerit, tutorem eiſdem dari petierit:ſecus alias eſt.

Nec huic ſententiæ contraria eſt magis communis opinio ſupra relata, quæ habet, matrem minorem non petentem tutorem filiis ſuis impuberibus, non privari ſucceſſione eorum, etiamſi intra annum fiat major, *ut tenent Spec.Bald.& alii ſup.citat.* quia quamvis videantur loqui generaliter, intelligi tamen debent neceſſario, quando prædict. quæ erat mater minor tempore mortis mariti,& poſtea fuit effecta major, non petiit tutorem filiis intra annum,à morte ſcil. mariti numerando,quo duraote,fuit effecta major:tunc enim merito,quod ſucceſſione filiorum non privetur, quia poſtquam fuit effecta major,non habuit integrum annum ad petendum tutorem filiis, ſed illud minus, quod cucurrit durante minore ætate ipſius, & ſic in hac ſpecie initium eſt exſpectaodum,in qoo aonus prædictus non incipit currere propter minorem ætatem matris : Et hoc eſt quod habet & teoet prædicta magis communis ſententia cum ſuis fundamentis, & de vera mente ipſius.

Ceterum cum prædictus anous à iure conceſſus matri ad petendum tutorem filiis ſuis impuberibus , obtineat in maioribus ætate, *ut in d. l. 2. C.ſi adverſus delict.* tenebitur procul dubio mater infra anoum à die, quo ad legitimos ætatis annos pervenerit,numerandum tutorem filiis ſuis impuberibus petere ſub prædicta pœna: quod non oegat communis opinio , nec eius auctores negare iuridice poſſent , ſi de hoc caſu ioterrogati fuiſſent. Quinimu ex eis fundamentis virtualiter conſtat ipſos loqui iutra anoom à die mortis mariti , oon vero à die quo ipſa mater effecta ſuit maior, qoo caſu non inſpicitur nec conſideratur primum initium,hoc eſt,tempus minoris ætatis,cuius reſpectu fuit cauſſata excuſatio ſeu immunitas à pœna privationis: ſed ſecuodum initium,hoc eſt tempus perfectæ jam ætatis, à qua iocepit currere præfatus anous,ad hoc , ut ipſo elapſo abſq; petitiooe tutoris incidat in pœnam , ac ſi iotra primum annom non petiiſſet,ſi temp. mortis mariti eſſet maior.

Eodem modo intelligendus eſt Salyc. *in l.fin.n.2.C.ſi adver.delict.* dum dicit , quod ſi mater tempore mortis mariti erat mioor , & tractu temporis facta eſt maior,& poſtea ſtetit per annum, quod tutorem non petiit,non incurrit in pœnam,nempe de anno à morte mariti,& ſimiliter Ant.Gabr.*d.concluſ.1.de præbend.n.51.* dum dicit, & hoc procedit , etiã ſi traoſacto anno efficiatur maior, & poſtquam maior fuerit, noo petierit tutorem per annum,allegans Saly. *ubi ſup.*& ceteros Dd.tenentes præfatam magis communem ſentantiam , cum taman ipſi non ita in ſpecie ouncupatim io aono integro elapſo poſt maiorem ætatem loquantur , ſed ut prædiximus. Quare ant de primo aono intelligeodus eſt loqui Ant. Gabr.& ſi qui ſunt alii Doctores eodem modo loquentes,ne errent,aut minus caute & perfunctorie loquutos fuiſſe, neceſſario fatendum eſt , cum ratio juris non patiatur,ut mater mioor 25. annis,quæ per annum iotegrũ poſt minorem ætatem completam elapſum , fuerit in hoc negligens,non privetur ſucceſſione filiorum ſuorũ impuberum decedentium , ceſſante iam privilegio minoris ætatis,tametſi Nicol. de Vbald. *de ſucceſſ.ab inteſtat.2.par.n.18.verſic.quinto limita,* contrarium expreſſe etiam in hac eadem ſpecie teneat,

Secuodus caſus eſt in matre, † quæ tempore mortis mariti erat minor 25. annis,& fuit effecta maior poſt pu- 95
pillarem ætatem filiorum,& ſic ipſis puberibus exſiſtentibus,& tunc procul dubio non privatur eorum ſucceſſione, etiamſi poſtea non petierit eis tutorem dari,quia iam non ſunt impuberes,nec egent tutore,& quia decedentibus ipſis poſt pupillarem ætatem , ceſſat & limitatur diſpoſitio prædictarum legum , ut probavimus *ſupra,in 1. limitatione.*

Tertius caſus, † quando mater efficitur maior, du- 96
rante pupillari ætate filiorum ſuorum , & ante annum completum filii impuberes decedunt , noo petito ſibi tutore à matre, & tunc non privatur ipſa eorum ſucceſſione,cum nondum effluxerit totus & integer annus & ſic non fuerit in mora conſummata petendi tutorem, & quia non aſt verum,quod mulier ceſſaverit per annum à morte mariti , ſed ceſſavit tantum per aliquos menſes illius anni, poſtquã eſſet effecta maior , quod non debet ſibi noecre,cum requiratur ceſſatio per anoum, ut optime probat cum prædicta communiore ſententia, quam in hoc tertio caſu intelligit procedere Hieron. Grat. *d. reſponſ.83.n.7. in fin.cum ſeq.*

Sublimitatur tamen hic tertius caſus † io matre mi- 97
nore, quæ iam devenit ad eam ætatem , in qua ex forma ſtatuti baberetur pro maiore 15. annis ut eſt Florentiæ, ubi habetur,quod mulier quæ excedit 18. annum, babeatur pro maiure 25.annis. Hæc namque non excuſatur, ut fuit conſultum, quia valet huiuſmodi ſtatutum. *ſecundum Salyc.in l.2.C.de his,qui veniam ætat. impet.* & quia quoad iſtam pœnam maior 25.annis, reputatur, quæ excedit 18. aonum , & ſtatutum recipit interpretatiooem ſecuodum iura communia, *ita tenet Dec.in cap.ex parte, el ſecundo,col.fin.in verſi.quid autem ſi mulier,de appellat. quem ſequitur Ant.Gabr.d.concl.1.de tutel.n.53.*

Sublimitatur & ſecundo in maſculo † minore, quia 98
propter ætatem noo excuſaretur ipſo iure, ſicut excuſatur mater minor : cũ *l. fin.C.ſi adver. delic.* dicat, hoc eſſe ſpeciale in matre, quia fœmina, ſed nihilominus maſculus minor ope reſtitutioois io integrũ iuvabitur , ut à pœna liberetur, mater antẽ minor ipſo jure excuſatur, & in hoc privilegiator, *ita Salyc.in d.l.ſciant,in princ.n.1 in ver.ſed quid ſi maſculo minore,C.de legi. here. quem refert Ant.Gab,ubi ſup.n.54.*

Ego vero oon video rationem differentiæ probabilem in hac ſpecie ioter fœminam & maſculum minores 25.annis , cum hæc indulgentia & excuſatio à iure concedatur ob lubricum ætatis , non vero favore matris , quod lubricum ætatis ita reperitur io maſculo minore, ſicut in fœmioa, quinimo in fœminis acceleratius feſtioat rationis uſus, quam in maſculis , ut ex bonis auctoribus probavimus *in repet.auth.ſacramenta puberum,n.2.C.ſi adverſ.vend.* denique contra præfatam differeotiam facit optime, *l.fin.C.in quib.cauſſ.in integr.reſtit.non.eſt neceſſar,* ubi indiſtinctè in quibuſcunq; minoribus deciditur, quod in omnibus caſibus , in quibus vetera jura currere quidem temporales præſcriptiones adverſus minores conceſſeruot, per iointegrum autem reſtitutionem eis ſubveniebat, eas ipſo iure non currere ; melius etenim eſt intacta eorum jura ſervari, quam poſt cauſſam vulneratam remedium quærere, exceptis præſcriptionibus 30. vel 40. annorum, quæ in ſuo ſtatu remanent, concordat,

cordat. *l.9.titu.19.part.6.* Unde verius eſſe cenſeo, atque tenendum contra hanc ſecundam ſublimitationem, imo quod maſculus minor 25. annis, ita excuſetur ipſo jure ab hac pœna privationis ſucceſſionis, ſicut mater minor ob non petitum tutorem pupillis intra annum, ex identitate rationis, *ut in terminis voluit Speculat. ubi ſupr. & expreſſe Fulg. conſil. 52. quos refert & cum eis tranſit Anton. Gab. ubi ſupr. d. concl. 1. de tut. num. 55.*

99 Sexta & principalis limitatio noſtræ † l. Regiæ *12. tit. 16. part. 6. cum ſimilibus* aſſignatur à quibuſdam, nempe, quando exſtarent conſanguinei, quibus legitima tutela defertur: tunc namque mater ſecundum eos non tenetur petere tutorem dativum pupillo; ex quo legitimus præfertur eidem dativo. Unde ſequitur, quod ſi pater moriatur relictis duobus filiis, uno pupillo, & altero majore 25. annis, mater non tenetur petere tutorem filio pupillo, ex quo ipſo jure frater eſt ejus legitimus tutor. Et idem quando eſſent alii conſanguinei ſucceſſionem pupilli ſperantes. Ita tenet gl. *1. in leg. matres, C. ad Senatuſconſult. Tertull. ibi, item ſi filius haberet alium tutorem puta legitimum, & Soc. conſ. 153. col. fin. volum. 2.* nec non & Socin. nepos loquens in avia, ut ipſa non privetur ſucceſſione nepotis, propter non petitum tutorem, quia ipſe nepos habebat patruos. Nunquam enim mater aut avia privantur ſucceſſione filii impuberis morientis, & ſi tutorem non petierint: niſi quando pupillus caruerit tutore teſtamentario vel legitimo, ut conſtat ex t. par. noſtræ l. Reg. *12. tit. 16. part. 6.* Ergo quovis horum exiſtente etiam in potentia, mater nec avia non petentes tutorem, non privantur ſucceſſione. Onus igitur petendi tutorem ſecundum Socin. ibi ſolum verſatur, quando tantum eſt locus tutelæ dativæ, *l. 2. ff. qui pet. tut.* Accedat altera & ſecunda ratio. Lex namque ideo oneravit matrem, & alios aſcendentes petendi tutorem, ne pupilli, eorumque bona deſerta eſſent defenſione, ſed quamdiu hoc proviſum eſt ex lege, quia vel fuit datus tutor in teſtamento, vel adeſt perſona, cui lex defert legitimam tutelam, ceſſat illa neceſſitas & onus petendi tutorem, *ut in d. l. 2. ff. qui pet. tut. & in l. 2. §. is illud, C. quando mul. tut. off. fung. poſſ. ibi tunc demum mulier tutela petenda jus habeat, cum tutor teſtamentarius vel legitimus defuerit:* ſed ſtantibus patruis, vel aliis perſonis, quibus defertur tutela legitima, mater vel avia liberæ ſunt. Ergo &c. Et ita reſidet cum hac opin. Socin. nepos, ubi ſupra, dicens etiam eam tenuiſſe ejus avum. Marian. Socin. *conſ. 20. vol. 2. n. 8.* concludit, quod etiam ſtante matre vel avia, hodie dicuntur legitimi tutores, qui de jure erant ante auth. *matri & avia, C. quando mul. tut. offic. fung. poſſ.* Ergo ſi ſunt legitimi tutores, mater non tenetur petere, & ſic non privatur ſucceſſione, ſi non petierit, cum mater & avia ita demum efficiantur tutrices, ſi voluerint. Ergo ante ſuam hac de re declarationem, alter dicitur legitimus tutor, & per conſequens nulla eſt inducenda privatio in matre, tuncq; demum mater tenetur dare filio ſuo iſtos adminiſtratores, ſi legitimi non adſunt, *ſecundum Barto. conſ. 22. homo à Curſil. number. 5.* ſed ubi adeſt patruus, eſt legitimus. Ergo non patietur mater pœnam *d. l. ſciant, cum ſimilib.* Hæc Socin. ubi ſupra.

Hæc tamen ſexta limitatio vera quidem non eſt, nec tenenda, ſed potius contrarium, imo quod mater vel avia non liberentur à pœna privationis ſucceſſionis, etiã ſi defunctus & pupillus, legitimos habeat conſanguineos, quibus tutela & hereditas defertur, ipſa ſublata de medio, niſi mater publice apud acta renuntiet tutelæ, vel alii juris impedimento, puta minoris ætatis, & ſimilibus, quod non poſſint eſſe tutrices, ut probat late Petr. Ancharanus, *conſilio 104. num. 3.* & ita tenent omnes Doctores indifferenter, eſtque communis opinio, & tenenda, ſecundum Tellum Ferdinandez, *in dict. leg. 6. Taur. n. 31.* *cum ſequentibus*, ubi late eum probat & reſpondet concludenter omnibus fundamentis contrariis Socini nepotis. Eandem ſententiam cum Bart. probat Bald. *in leg. matres, num. 1. C. ad Tertull. & in leg. precibus, num. 18. C. de impub. & aliis.* Et in caſu proprio ejuſdem Socin. contrarium & rectius conſuluit Pariſius *conſil. 54. per totum, volum. ſecundo, & ibi etiam Nicol. de Ubald. de ſucceſſione ab inteſtato 2. part. numero. 17. ad finem,* & opinio gloſſæ contraria, *in dict. l. matres,* communiter reprobatur ſecundum Cyfuent. *in l. 6. Tauri, numer. 3. in verſic. item procedit etiam ſi pupilli*: vel ſaltem illa gloſſ. debet primo intelligi, quod tunc tantum mater excuſatur, cum pupillus habet tutorem legitimum, id eſt, à judice datum legitime: vel alium legitimum, qui per renunciationem matris ſolemniter à judice confirmatus ſit, & decreta adminiſtratio, *ut in l. legitimos, ff. de legit. tut.* ita gloſſ. illam intelligit Anch. *ubi ſupra, numer. 3. ibi intelligo, ergo &c.* Vel ſecundo eſt intelligenda, ut procedat, ſi mater inter annum renuntiet expreſſe tutelæ filii: ita quod declaretur, ſe nolle eſſe tutricem; nam tunc facta iſta renunciatione eſt aperta via legitimis, & ex tunc mater vel avia, non tenetur petere tutorem filiis vel nepotibus; ſecus ſi non renuntiet intra annum, & non adminiſtrat, nec petit tutorem, quia tunc privatur ſucceſſione, etiam ſi mille conſanguineos habeat pupillus, quia mater præfertur omnibus conſanguineis in tutela filii, & avia matre deficiente. Verum eſt tutrix voluntaria, quia ſi non vult, poteſt eam repudiare, ita tenet in terminis dictæ gloſſ. cum Bartol. & Bald. quos citat Marant. *in repet. dict. leg. ſi poteſt, num. 241. ff. de acquiren. hereditat.* quod iſte eſt verus & communis intellectus ad illam gloſſ. *in d. l. matres,* Accedit alia non infima ratio, nam ſi aliud diceremus profecto pœna *dict. leg. ſciant,* & noſtræ l. Regiæ 12. fere hodie eſſet ſine effectu, & non erit in uſu, cum nuſquam deficiet ex agnatione, vel cognatione, cui tutela deferatur. Et quamvis rationes Socini nepotis in ſe ſint veræ, non tamen applicabiles ſunt ad propoſitum: Fatemur namque, quod mater ſolum oneratur petere tutorem dativum non ſtante teſtamentario vel legitimo; ſed legitimus nullus eſt ſtante matre vel avia in medio, & donec ipſa apud acta renuntiaverit tutelæ: ergo ſi hoc non facit, nec petierit tutorem filiis intra annum, punitur privatione ejus ſucceſſionis. Et ita eſt tenendum omiſſis diſtinctionibus & irreſolubilitate Anton. Gabr. *d. concluſ. 1. de tutel. limitat. 13. num. 66.*

Septima principalis limitatio eſt, † quando intereſt pupilli, ut non petatur ſibi tutor, ut quia eſſet ſibi factum amplum legatum ſub conditione, ſi tutores non habuerit, & propterea mater ei tutorem non petierit, ne conditione deficeret, tunc namque ceſſabit conſtitutio, nec ſucceſſione ejus mater privabitur, ſi damnum minus ſit cumulo legati, test. eſt expreſſus *in leg. 2. §. ſi mater, verſic. tractare, ff. ad Senatuſconſult. Tertull.* per quem text. ita tenet Bald. *in dicta leg. matres, column. prim. C. eodem titul. & cum eo Marant. in dicta leg. ſi poteſt. nu. 242. ff. de acq. hered.* 100

Octavo limitatur, † quando pupillus non erat ſolvendo; Tunc namque mater ſi ei tutorem non petiit, excuſatur, quia conſuluit ei, ut minus inquietetur quaſi indefenſus, *leg. 2. §. ſi mater, verſic. ego etiam,* ſicuti quando penitus egenis pupillis tutorem non petiit, *ut in d. §. ſi mater, in verſicul. quod ſi penitus, Bartol. in leg. 2. C. de negot. geſt. & alios referens Marant. in dicta leg. ſi poteſt, numero 246.* Cum enim favore pupilli ceſſatum eſt à petendo tutorem (ut in hac ſpecie) non habet, imo limitatur noſtra de hac re principalis concluſio, ut refert ex pluribus Antonius Gabriel. *concluſione prima, de tutel. numer. 56.* 101

102 Ex quo deducitur idem eſſe, quando pupillus haberet multos creditores, & mater nollet ei petere tutorem, ut ſit indefenſus, & non poſſit conveniri à creditoribus, nec condemnari. Ita ſingulariter tenet addit. Bartol. *in d.leg.ſciant, & d. §. quod ſi penitus*, ſed facit melius d. verſic. *ego etiam. ſequitur Maran. ubi ſupr. n. 247. Sylva nup. d. 2. par. num. 53. limitat. 12.*

103 Unde videtur procedere † non poſſe opinionem Pet. Anchar. *d. conſ. 124. n. 5.* dicentis, quod licet forte tenue patrimonium pupilli haberet, matrem excuſari à petitione tutorum, tamen ſecundum formam juris per officium pietatis debuit ipſa aſſumere iſtud onus, & non relinquere pupillos deſtitutos, & ſine proviſione indefenſos. Erat enim in ejus arbitrio vel recipere, vel aliter demandare per judicem procreari. Cum ergo neutrum fecerit, non eſt functa pietate, nec plene officium exhibuit, ut tenetur. Igitur eſt privanda, *ut in l. 2. verſic. quod ſi non compulit, ff. ad Tertullian.* Nec poteſt modo allegare ſubſtantiam pupillorum egenam, non ſolvendo, poſtquam ad eam aſpirat, quia ſic eſt ſibi contraria, & per conſequens repellenda, *ut in l. 1. C. de furt. & in cap. ſollicitudinem. de appell.* Eſt enim præſumtio contra eam de eo, quod agit in præſenti, in præterito negligenter ſe habuiſſe *juxta notata in cap. quoſdam. de præſumpt.* Ex hoc igitur capite concludit ibi Anchar. matrem ſe non poſſe tueri, & per conſequens, quod ſit privata, & hanc partem putat veram, Ant. Gabr. *ubi ſupr. ſub d. num. 56.* quia licet ſubſtantia pupilli non exigat tutorem, perſona, quæ ali & gubernari debet, cui perſonæ principaliter tutor datur, ſemper exigit tutelam. *argum. text. in §. 1. de tut. cum vulg.* Hæc namque doctrina videtur contra expreſſum, *in d. l. 2. §. ſi mater, verſ. quod ſi penitus, & in verſic. ego etiam, ſupra citata pro hac octava limitatione.*

Nihilominus tamen opinio Ancharani ſalvari poteſt adhuc in ſpecie, in qua ipſe loquitur, nempe quando pupillus habebat patrimonium, licet tenue: tunc enim hujus auctoris rationes jam relatæ bene probant, & concludunt ejus opinionem & doctrinam, ut vidimus: Ceterum text. *in d. ver. quod ſi penitus*, loquitur, ut patet ex ejus literâ, quando mater pupillis penitus egenis tutorẽ non petiit, tunc n. ignoſcendum eſt ei, ſimiliter d. verſic. *ego etiam*, loquitur, quando mater ei, qui ſolvendo non erit, non petierit tutorem: tunc namque eſt ei ignoſcendum, ut ibi cavetur, quia conſuluit ei, ut minus inquietetur, quaſi indefenſus.

Supereſt igitur, ut limitatio noſtra octava ſit vera, & tenenda in ſpecie d. jurium, nempe, quando mater non petiit tutorem filiis ſuis penitus egenis, vel, qui non erant ſolvendo, veluti, quia debita, quibus aſtrictus, & oneratus erat, prævalebant bonis, quæ pupillus habebat. Unde cum bona non dicantur, niſi deducto ære alieno, *ut in l. ſubſignatum, §. cum ſimilib. ff. de verb. ſignificat.* conſequitur, quod ſolutis debitis pupillus penitus egenus remanebat, ut in caſu priori *d. verſiculo, quod ſi penitus*. Ergo conſultius fecit mater non petendo ei tutorem, utpote minus inquieretur quaſi indefenſus.

Ceterum ſi pupillus non eſſet penitus egenus, quia habebat bona ex quib. debitis ſolutis adhuc ipſi amplius remanere, quo viveret, poſſet: tunc mater tenetur ei tutorem petere intra annum: alias ſi negligat, denegandа eſt eidem ſucceſſio, tanquam contraria alleganti, ut probat Anchar, *ubi ſupra*, cujus doctrina, ſic intellecta mihi veriſſima & tenenda videtur. In dubio tamen, quando non conſtat notoriè bona non remanſura pupillis ſolutis debitis, vel dubitatur, an ſint eis aliqua bona, conſulo matri, ut petat tutorem filiis ſuis intra annum juris, ne ei poſtea petenti ejus ſucceſſionem juſte denegetur ob ſuam negligentiam.

Quod ſi pupilli nullam habeant ſubſtantiam, ſubveniendum eſt matri atque ignoſcendum, ſi eis tutorem non petierit, quia licet adhuc tutore egeant, ut alantur & gubernentur, & quia tutor detur principaliter perſonæ: nihilominus non jure arctatur mater in hac ſpecie ad petendum tutorem pupillis ſuis, ac proinde non privabitur eorum ſucceſſione propter tutorem non petitum, licet poſtea pupillis deferatur aliqua bona, eo forſan tempore, quo mater non fuerit negligens in petendo eis tutorem, veluti quia nondum transierat annus à tempore, quo eis fuerunt delata vel acquiſita illa bona uſque ad mortem ipſorum, ut in dictis juribus, nempe verſi. *quod ſi penitus, & in verſic. ſic ego etiam*: & in noſtra octava limitatione, quicquid aliud velit in ſua ratione prænarrata Ant. Gabr. *ubi ſupra*, qui magis caute loqui debuit, adhærens literæ dd. verſiculorum.

Nono limitatur, † ut non procedat deciſio *d. l. ſciant*, 104
qui C. de legit. hered. & d. l. 10. tit. 16. part. 6. quando mater fuit præventa ab alio forte conſanguineo infra annum in petendo tutorem, quia alius petiit ante eam: tunc namque ipſa excuſatur, ex quo non fuit in mora, & pupillo tempore debito fuit proviſum de tutore: alias ſecus, ſi forte fuit lapſus annus, *gl. 1 in l. matres, C. ad Tertull.* pro quo eſt text. *& ibi gl. in l. ſororem, C. de his, quibus ut indign.* & tenet Marant. *in d. l. is poteſt, numer. 243 ff. de acquiren. heredit.* Quam limitationem ego veram eſſe intelligo, quando petitio tutoris prædicta fuit effectum conſecuta, quia fuit proviſus tutor intra annum, & ipſe inventarium confecit & adminiſtravit, alias ſecus, quia non excuſatur mater, licet ipſa intra annum tutorem filiis ſuis petierit impuberibus, niſi tutela ſit decreta & inventarium confectum, & ipſa adminiſtret, ut reſolvimus ſupra *in tertia ampliat.*

Decimo limitatur. † ut non procedat, quando mater 105
vel alius, qui debebat tutorem petere, fuiſſet abſens, ignorans, vel infirmitate impeditus, vel adeſſet alia magna cauſa, quæ eam impediret, mandare ad petendos tutores, *ut in l. 2. §. ſi mater, verſic. confeſtim, ibi, niſi forte, &c.* & tenet in terminis Socinus *conſil. 152. nu. 35. & 36. vol. 2.* quem refert & ſequitur Marant. *in repetit. d. legis, is poteſt, nu. 245 ff. de acq. hered.* Sylva Nupt. *ſecunda parte, num. 53. limitat. 13.* ubi addit juſtam cauſam non faciendi aliquid, eſſe tempus peſtis, vel quando alii pro majori parte ita faciunt, vel quando eſt communis opinio de hoc, vel rumor populi, ut ibi probat & generaliter limitat præfatam deciſionem Ant. Gabr. *d. concl. 1. de tutel. n. 58.* quando mater aliquo caſu fuiſſet impedita petere tutorem, ſecundum plures Dd. quos ibi citat, quod ipſe intelligo de iuſto & vero impedimento, alias ſecus.

Sed contra † hanc X. limitationem obſtare videtur tex. 106
in dict. leg. 2. confeſtim, ff. ad Tertull. ibi. ita tamen, ut nullo modo annale tempus excederet. Reſpondemus tamen, quod text. hic in his verbis procedit in caſu infirmitatis, vel alia magna cauſa, quæ etiam mandare eam ad petendos tutores impediret, in quibus caſibus tantum loquitur verſic. *niſi forte*, ut ex eo patet. In his namque licet adhuc huiuſmodi impedimenta durarent, nihilominus juſtum eſt, ut annale tempus non excedant, cum inſtet neceſſitas tutorem petendi, & impeditus id ſciat, & eo longo tempore poſſit damnum imminens pupillo faciliter prævideri atq; ei ſuccurri: at vero abſentia longa, & ignorantia invincibilis, quæ omnino intra annum prævideri, evitari, vincive non poteſt, omnino excuſaret. Et ita ſalvari poteſt & procedit, in his ultimis caſibus. Excuſatur itaque is, qui debebat petere tutorem intra annum propter probabilem ignorantiã, ut cum aliis probat Anton. Gabr. *ubi ſupr. num. 48.* Secus vero, alias data ſcientia intra annum, vel quando abſentia eſſet talis, quæ data ſcientia mortis patris pupilli, poſſet intra annum prædictum converti in præſentiam ad petendum tutorem, aut ſaltem ſuppleri per procuratorem, per quem peti poteſt tutor, ut ſupra reſolvimus.

Unde

Vndecimo † limitatur eadem deciſio noſtræ leg. *cum*
107 *ſimilibus*, ut non procedat, quando major geſſiſſet tute-
lam minus legitime, vel paſſus eſt tutorem minus legiti-
me gerere, & erat in tali loco, in quo erat penuria peri-
torum, & diſtabat à civitatibus, vel locis inſignibus, ubi
eſſet copia eorũ, quia tunc excuſatur propter ſuam ſim-
plicitatem, & præſumtam ignorantiam. *Ita tenet Socinus*
conſil.39.nu.16. & 17. volum.1. ubi id maxime procedere
exiſtimat, ſi peritus tutor adminiſtravit, quamvis non
fuerit confectum inventarium legitime, vel forte non
fuerit decretaadminiſtratio: & præmaxime, ſi ex negli-
gentia ſua jus pupilli non fuit factum deterius. Et Soci-
num ſequitur Ripa *in tractatu de præſervat. remed. contra*
peſt. num.240. & Sylva Nupt. ubi ſupra d. num.53. limit.5.
& Gregor. Lopez in dicta lege 12. in gloſſ. pierden, ibi, quid
autem ſi mater, tit.16. partita 6. & Marant. in repet. d. l. is
poteſt, n.244. ff. de acq. hered. qui hanc 11. limitationem
ſublimitant cum communi, quando mater potuit con-
ſulere peritiores, quia tunc punitur.
108 Duodecimo limitatur, ut non procedat in matre pro-
diga, cui fuiſſet interdicta adminiſtratio bonorum: ea
namque excuſatur, ſi non petierit tutorem filio ſuo im-
puberi intra annum, *ita Alexand. & Angel. in l. is, cui bo-*
nis, ff. de verbo. oblig. & Sylva Nupt. ubi ſupra, num.53. li-
mitatione 8. Anton. Gabriel, concluſ.1. de tutel. number.71.
quia prodigus excuſatur à delictis conſiſtentibus in o-
mittendo, *l. Fulcinius, § adeo. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. ea-*
tur, ſequitur Marant. in dict. l. is poteſt, numer.248. dice-
mus infra num.128.
109 Decimo tertio † limitatur in matre, vel alio, qui petere
debet tutorem, qui tamen ſit bannitus, vel miſſus in exi-
lium, quia excuſatur ſi eum non petierit, *ut tenet gloſſa, &*
ibi Bartol. in fine in lege, plane ff. de excuſation. tutor. verbo
facilius, in fine, ſequitur Marant. ubi ſupra, nu.249. Hæc
tamen limitatio intelligenda videtur, quoties bannitus
vel miſſus in exilium fuit ignorans, vel impeditus vere
& realiter mittere procuratorem, vel mandatum ad pe-
tendum tutorem: Si enim potuit per procuratorem tu-
torem petere, cum hoc liceat, *ut ſupra probavimus*, non
videtur ullo modo excuſandus, cum potuerit facili ne-
gotio impedimentum hoc removere, quo caſu nun-
quam impedimenta ſolent excuſare.
110 Duo † enim ſunt probanda ab eo, qui ob impedimen-
tum juvari vult. Primo, impedimentum illud in caſu
fuiſſe, ne præſtiterit, quod præſtare tenebatur, quoniam
quantum in ſe erat, omni diligentia uſus eſt, *in lege qui*
commeatus, ff. de re milit. & notant omnes in lege ſecunda,
§. quod diximus, ff. ſi quis caut. Secundo illud impedimẽ-
tum hujuſmodi fuiſſe, ut removeri minime potuerit, *ut*
probat text. in l. ſed & ſi per prætorem, §.2. ff. ex quib. cauſ.
mai. ubi Bart. & utrumq; tenent plures Doctores, quos
refert & ſequitur Menoch. *de arbit. judic. libr.2. cent.2.*
caſu 118. num.7. & diximus alibi.
111 Decimo quarto limitatur † concluſio noſtræ *l. Regia.*
cum ſimilibus, ut non procedat, quando pupillus habet
ſubſtitutum pupillarem, quia tunc non tenetur mater
illi petere tutorem, ex quo tale onus petendi ſpectat ad
ſubſtitutum, qui ſperat ejus ſucceſſionem, *ut tenet Bald.*
conſil.317. num.1. & 4. volum.5. & conſil.140. num.1. vol.1.
per text. in dict. l. ſciant, qui, C. de legit. hered. Marant. in
dict. l. is poteſt, num.250. ff. de acquirend. hered. Ant. Gabr.
dict. concluſione, 1. de tutel. nu 63. contra eundem Bal. conſ.
410. num.3. volum.3. qui cum *num.2.* recte jure probaſſet
hanc noſtram 14. limitationem, poſtea *d. num.3.* inquit,
veritatem eſſe, quod excluditur avia per lapſum anni,
non vero ſubſtitutus pupillaris, quia ipſe non potuit ſu-
ſcipere tutelam, antequam avia repudiaſſet eam: unde
annus incipit à die, quo avia repudiaſſet: Sed fallitur cla-
re meo judicio Bald. in hoc ultimo loco, quia ejus ratio
tunc demum locum, & ſuam vim habet, quando adſunt
agnati, vel legitimi, quibus ſecundo loco poſt matrem
competit jus ſuccedendi pupillo ab inteſtato: tunc e-
nim, merito quod mater, vel avia non excuſetur à pe-
tendo tutorem filio ſuo pupillo, ſed potius eo non peti-
to intra annum excludatur ab ejus ſucceſſione, non ob-
ſtante, quod adſit legitimus, cui ſecundo loco hoc jus
competat, quia ipſe non potuit ſuſcipere tutelam, ante-
quam mater vel avia repudiaſſet, ut cum communi re-
ſolvimus *ſupra in 6. limitatione*, & tenet idem Bald. *conſ.*
411. numer.1. vol.3. At vero, quando eſt datus pupillo
ſubſtitutus pupillaris, ad ipſum pertinet primus locus
ſucceſſionis pupilli decedentis intra pupillarem ætatem,
excluſa matre, *ut in l. Papinianus, §. ſed neque impuberis,*
ff. de inofficio. teſtam. in cap. ſi pater, de teſtam. in 6. l.12. ti-
tul.5. part.6. Anton. Gomez late 1. tom. Variar. cap.4. num.
7. & cæteri omnes. Ergo ad ipſum ſpectat etiam primo lo-
co onus petendi tutorem, non vero ad matrem, vel avi-
am, quia cum ipſa ſit excluſa à ſucceſſione pupilli dece-
dentis infra pupillarem ætatem, *ut probavimus*, ergo &
ab obligatione petendi tutorem, *argumento, text. in au-*
thent. de hered. ab inteſt. ven. §. ex his, collatione 9. & au-
thent. ſicut C. de legitim. tutor. ubi dicitur, ſicut hereditas
agnatione non inſpecta proximis defertur, ſic & tutelæ
onus comitatur emolumentum. Et in expreſſo eſt text.
pro hac noſtra 14. limitat. *in dict. l. ſciant*, qui ad ſucceſ-
ſionem vocantur pupilli mortui, & junctis illis verbis,
ſive ſubſtitutionis, &c. per quem text. merito hanc limi-
tationem probavit Bald. in duobus prioribus locis ſu-
pra citatus, & ceteri omnes: tametſi immemor ſui idem
Bald. *in d. conſil.410. num.3.* contrarium, ductus æquivo-
ca ratione, conſuluerit, à quo cavendum eſt, tum ex ſu-
pra dictis, tum etiam, quia limitationem noſtram jure
communiter DD. probarunt, tum ſupra citati, tum et-
iam alii ab eis relati. Ex quibus hæc communis opinio &
vera cenſeri poteſt.
Decimo quinto † limitatur in ſpecie text. *in l.2. §. ſi mut.* 112
in verſic. & ſi forte, ff. ad Senat. conſult. Tertul. nempe cum
quis uxorem, matrem communis filii ſcripſerit here-
dem, rogaveritque remiſſa ſatiſdatione, ut uni puberi
facto reſtitueret hereditatem: tunc namque licet ma-
ter ei non petierit tutorem, non incidit in pœnam con-
ſtitutionis, cum patris voluntatem ſequuta ſit, & nihil
habenti filio tutores non petiit, niſi remiſſa ſatiſdatio
non fuerit, quoniam vel propter hoc debuit tutorea
habere, ut ibidem probatur *in verſiculo, quod ſi ei: ſta-*
tim ſequenti.
Decimo ſexto limitatur, † ut non procedat diſpoſi- 113
tio noſtræ legis cum ſimilibus, quando pupillus haberet
tutorem teſtamentarium, quia tunc non tenetur mater
gerere tutelam, nec petere tutorem, *ſecundum Bald. con-*
ſil.403. num.2. volum.4. quem refert, & ſequitur Marant.
in repet. dictæ l. is poteſt, num.251. Idem probat Socin.
conſil.20. num.4. vol.1. & alios referens Anton. Gabriel,
dicta concluſione, 1. de tutel. num.70. ubi idem probat in
alio quoque alias petere debente tutorem. Ceſſat nam-
que tunc ratio finalis conſtitutionis, ut patet, nec etiam
punitur mater, ſi non petiit cogi tutores teſtamentarios
ad adminiſtranda, *ut probat Bald. in lege precib. num.18.*
C. de impub. & aliis.
Quinimo † addit Sylva Nuptialis, *ubi ſupra limitatio-* 114
ne 12. quod *dict. l. lex ſciant, qui, C. de legit. hered.* procedit,
quando tutor in teſtamento datus eſt remotus, vel ex-
cuſatus, & remanſerunt reliqui teſtamentarii, quorum
reſpectu excluditur legitimus, vel caſu, quo proximior
in gradu eſt inhabilis inhabilitate temporali, ita quod
interim fuit locus tutelæ dativæ, quam mater omiſiſſet
petere, alias ſecus, *ſecundum Signor. conſ.195. veritas, An-*
gel. conſil.166. ſi teſtator, Corn. conſil.84. in hac conſult. co-
lumna fin. lib.3. quos ibi ad hoc refert: hoc tamen intelli-
gendum eſt juxta deciſionem text. *in leg. credendum 7. ff.*

qui pet, tut. ibi ſiu autem pluribus tutoribus idoneis datis unus eorum, vel deceſſit, vel temporalem excuſationem accepit: mater, quapropter ea in locum ejus alium non petiit, quia numerus reliquorum adminiſtrationi tutelæ ſufficiebat, incidit quidem in verba conſtitutionis, ſed ſententia excuſatur; ſed ſi ſuſpecto tutore pupilli accuſato decretum erit, ei adjungi alios, mater eos quoque petere debet: & ſi non petat incidet in ſententiam conſtitutionis. Hac autem mater, ab omni quidem bonorum vendicatione inteſtatorum filiorum repellitur. Secundum hanc igitur diſtinctionem præfata ſententia Sylv. Nupt. & reliquorum digerenda atque temperanda eſt: alias enim cruda, & indigeſta remaneret.

115 Decimo ſeptimo limitatur, † niſi alii præferrentur matri in tutela ex forma ſtatuti, vel ex diſpoſitione teſtatoris, puta agnati: tunc enim nihil eſt, quod matri imputetur, ſi ipſa non petiit, *ita tenet Bald. in lege matres, num. 5. C. ad Tertull.* ubi addit, quod ſi agnatus non eſſet in ætate, & ſic interim eſſet locus dativo, ſi intra annum compleatur ætas legitima, mater non punitur, alias punietur, *ſequitur Nicol. de Ubal. de ſucceſſione ab inteſtat. 2. part. num. 18. verſ. 6, limita.*

116 Unde † eadem ratione dicendum eſt, quod licet mater non petierit tutorem intra annum, cum ad eam jure ſpectet primo loco ſucceſſio, & onus tutelæ, non ex hoc excluditur avia à ſucceſſione, etiamſi per alium annum ſteterit, quod tutorem non petierit, nec etiam alii conſanguinei, quibus hoc competeret matre excluſa, non ſtante avia, quia licet mater, ſi tutorem non petiit, intra annum excludatur à ſucceſſione, non tamen videtur renuntiare tutelæ, nec ſibi in hoc generatur præjudicium, *in lege tutela, verſiculo, ſed & ſi in gloſſa, & per Bartolum, ff. de legitim. tutor.* Cum tamen ſit neceſſarium, quod mater publice renuntiet tutelæ apud acta, vel alii iuris impedimento ad hoc, ut ceteris conſanguineis incumbat onus petendi tutelam, vel tutorem, *ut reſolvimus ſupra in ſexta limitatione, verſiculo, hac tamen ſexta limitatio:* Limitatur tamen hæc ſententia, & principalis deductio: ſi mater eſſet mortua, vel tranſiret ad ſecunda vota, quia tunc jam non eſt, quod amplius petere poſſit, & ideo avia ſuccedit in primum locum, eique incumbit eadem ſolicitudo, quæ matri incumbebat, & propterea in his caſibus negligentia per annum ſibi noceret. Ita reſolvit Baldus *in dicta lege matres, ſub numero primo, verſiculo modo habui, Codic. ad Tertullianum,* dicens, quod hæc eſt veritas, *idem Bald. in dicta lege precibus, numero 19. & 20. C. de impuber. & aliis, ſequitur Nicolaus de Ubald.* ubi ſupra, *numero 19.* addens, quod quæ dicta ſunt de matre, videntur poſſe dici de avia, & aliis, quibus hoc facere de jure competit: *diximus ſupra in prima ampliatione ad fin. & Corneus conſilio 113. litera E. volum. 4.*

117 Decimo octavo † limitatur præfata concluſio principalis noſtræ legis Regiæ duodecimæ, *titul. 16. partita 6. cum ſimilibus,* ut quamvis verum ſit, quod mater tutrix filiorum tranſiens ad ſecundas nuptias, non petito alio tutore, nec reddita ratione adminiſtrationis, & reliquis ſolutis, incidit in pœnas, de quibus *in lege 1. & in authent. 4. eiſdem pœnis. C. de ſecundis nuptiis, & in corpore unde ſumitur, videlicet in authentic. de nuptiis, §. ſi autem tutelam.*

118 Quæ quidem † iure canonibus ſublata non ſunt, quia eorum pœnæ reſpiciunt favorem filiorum ſecundum communem opinionem, *teſte D. Covarru. de ſponſal. 2. parte, capit. 3. §. 9. numero 6.* Imo dicta fœmina privatur ſucceſſione filii, cum tutorem minime petiit ante ſecundas nuptias, ſi filius inteſtatus moriatur, hoc eſt impubes, *l. omnem C. ad Tertull. & in auth. de nupt. §. ſi autem tutelam.*

119 Si † tamen mater actualiter non tranſivit ad ſecundas nuptias, ſed contraxit ſecunda ſponſalia de præſenti, antequam petat tutorem filio dari, non privatur ſucceſſione pupilli, cum ipſa per hoc non omittat tutelam ejus. Ergo non privatur ſucceſſione, niſi per tranſitum ad ſecundas nuptias ſolemniter, vel per traductionem ad domum, vel copulam. Ita voluit quamvis ſub dubio relinquens cogitandum Nicolaus de Ubald. *ubi ſupra, num. 21. & 22.* & ante eum affirmavit Albert. *in l. fœmina, ff. de ſenat. & Covarru. ubi ſupra, verſic. ſed ne pœna Boer. deciſ. 266. num. 5. & ad Alber. ubi ſupra ſe remittit Gregorius Lopez, in l. fin. tit. 12. part. 4. col. fin.*

Sed hæc limitatio vera non eſt, neque tenenda, tum quia falſum eſt, per ſponſalia de præſenti matrem non amittere tutelam filiorum ſuorum, imo eam amittet, *ut latiſſime probavimus ſupra capite 9.* Ergo & per conſequens, ſi non petat tutorem filiis, privatur eorum ſucceſſione, ſi decedant infra pupillarem ætatem, quia remanſerunt ſine tutore: tum etiam quia contrarium in terminis hujus limitationis tenuit Angel. *in authentic. matri & aviæ, C. quando mulier tutoris officio fungi poteſt,* quem ad hoc refert Nicolaus de Ubald. *ubi ſupra, ſequitur Bald. in dicta lege omnem, num. 10. & conſilio 366. numero 1. volumine 4. & Socin. Junior. conſilio 8. numero 4. volumine 1. & cum Bald. & Montalu. Avilés in capite 47. prætor. in gloſſ. o caſado, numero 5. folio mihi 245. & ante eum Cifuentes in lege 6. Taur. numero 3. item procedit etiamſi talis mater in ſecreto, &c.* Et hæc opinio verior eſt, & tenenda in judicando, & conſulendo *ex ſupradictis, & ex textu in lege omnem. C. ad Tertull. ibi, ad ſecundas contra ſacramentum præſtitum aſpiraverit nuptias.* Non enim ibi requirit conſummationem nuptiarum, ſed aſpirationem ad ipſas, hoc eſt, celebrationem, quia nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit, *ut probavimus late ubi ſupra.*

Nec obſtat † dicta lex *final. tit. 12. partit. 4.* in contrarium allegata per Covarru. ubi ſupra, qui non loquitur de conſummatione matrimonii per copulam, nec tale quid exprimitur ibidem: ſed ut cenſeo de completione, & perfectione per verba de præſenti, nempe, in illis verbis, *ſi el eſpoſo murieſſe antes que el matrimonio fueſſe cumplido, &c.* & iterum ibi, *ſolamente que eueſte comedio re cumpla el matrimonio.* Itaque in ſumma lex illa loquitur in ſponſa de futuro ante perfectionem matrimonii per verba de præſenti: Unde mater contrahens ſecunda ſponſalia non perdit tutelam, nec incidit in pœnas ſecundo nubentium, *ſecundum Bald. & Ang. per textum ibi in textu ſolent, §. 1. ff. de his, qui not. infam. Greger. Lopez in ſum. titul. 1. partita 4. in gloſſa 1. verſic. & adde* 120

Denique, & ſi verba *d. l. fin.* ſupra relata intelligerentur de matrimonii conſummatione per copulam, adhuc non obeſſent noſtræ de hac re ſententiæ, quia dicta lex Regia non loquitur de matre tutrice filiorum, contrahente ſecundas nuptias, non petito tutore, nec reddita ratione adminiſtrationis, & reliquis ſolutis, prout loquitur dicta lex *omnem,* quæ tantum requirit, quod ad ſecundas aſpiraverit nuptias, his non factis: ſed loquitur dicta lex finalis, quoad alias pœnas mulieris ſecundo nubentis.

Decimo nono † limitat eandem concluſionem Anton. Gabr. *dict. concluſ. 1. de tutel. num. 73.* in matre, quæ à marito habuit tacitam licentiam tranſeundi ad ſecunda vota, quod colligit ex Hieronym. Grato. *conſil. 83. volum. 2. & eſt in fine, num. 12. & 13.* ubi hoc voluit Gratus ex voluntate defuncti, quæ colligitur ex legato facto uxori ſuæ, eo addito, ut illud habeat, etiamſi ad ſecunda vota tranſiverit, ex quo legato videtur eſſe de voluntate defuncti, ut mulier non ſit tutrix, cum iſta ſint incompatibilia, quod tranſeat ad ſecunda vota, & ſit tutrix: Qua ratione inquit Gratus, Joannem Crotum in quodam ſuo conſilio limitaſſe leges, volentes matrem ſuſcipere 121

tutelam

tutelam filiorum: Addit præterea Gratus, quod pro hoc bene facit textus, *in lege ſecunda, §. ſi mater, cum ſequentibus, ff. ad Tertullian.* ubi textus videtur conſiderare, an mulier aliqua juſta cauſſa fuerit impedita, vel et ignoſcendum ſit propter aliquem prætextum excuſationis, maxime cum nullum attulit damnum.

Hæc tamen limitatio vera non eſt meo judicio, quoniam & ſi ex prædicta tacita licentia mariti uxori ſuæ præſtita tranſcundi ad ſecunda vota, videatur eſſe de voluntate defuncti, ut ipſa non ſit tutrix, nihilominus tamen, ob hoc non excuſatur ab onere, alias ſibi à jure injuncto, petendi tutorem filio impuberi infra annum à morte mariti numerandum, *ut in dicta lege ſciant, qui C. de legitim. hered. & noſtra lege 12. cum ſimilib.* Neque etiam ſi fuerit tutrix filiorum ante contractas ſecundas nuptias, ex dicta voluntate uxori ſuæ præſtita ſecundo nubendi, liberetur ab obligatione tutorem petendi filiis ſuis impuberibus, & reddendi rationem, atque reliqua ſolvendi, de quo ſtatim agemus: Limitantur etiam per prædictam licentiam leges volentes matrem ſuſcipere tutelam filiorum, non tamen aliæ leges præcipientes, quod mater intra annum mortis mariti, vel cum voluerit tranſire ad ſecunda vota, petat tutorem filiis ſuis impuberibus ſub pœna privationis ejus ſucceſſionis, quæ leges ſunt diverſæ ab illis, quæ concedunt mulieri, hoc eſt matri, & aviæ ſuſcipere, ſi velint, tutelam filiorum, vel nepotum ſuorum.

Non etiam obeſt altera allegatio Hieron. Grati conſiderantis, juſtum impedimentum mulieris ad petendum tutorem filiis, ut eam excuſet: ſiquidem hoc ceſſat in ſpecie noſtra.

122 Denique † licentia mariti etiam expreſſa, conceſſa uxori tranſcundi ad ſecunda vota, ſolum poteſt eam liberare à pœnis alias impoſitis ipſi matri in favorem filiorum prioris matrimonii, *gloſſa in authent. de nupt §. unum itaq., ver. ſive dic, & alii quos refert & ſequitur Gratus ubi ſupra, num. 16.* eſt communis, *ſecundum Decium in cap. Eccleſ. Sancta Maria, num. 35. de conſtitut. & ſecundum Covarr. plures referentem de ſponſal. ſecunda part. capit. 3. §. 9. num. 5. & Gregorius Lopez in lege 12. in gloſſa, faſt a uno anno, ibi, omnes tamen, tit. 12. partit. 4.* Et eſt magis communis opinio ſecundum Matth. de Afflict. *deciſ. 75. numero 5. quam ſequitur alios referens Rolandin. à Valle conſil. 66. numer. 26. cum ſequentibus, libro 1,* ubi ampliat in voluntate tacita Antonius Gomez *late in leg. 14. Taur. num. 6* ubi idem probat, quando mater, vel pater contraxit ſecundum matrimonium de conſenſu filiorum primi matrimonii, quibus tenebatur reſervare proprietatem bonorum, quæ à primo viro habuit: *& Matienço in l. 3. gloſ. 2. num. 9. titul. 1. libr. 5. nova collect. reg. & num. 43.* non vero à pœnis alias ipſi matri impoſitis à jure, propter non petitum tutorem in favorem aliorum agnatorum, qui ſunt ſucceſſuri ipſi pupillo, cui non fuit petitus tutor à matre: Hæ namque pœnæ diverſæ ſunt ab illis prioribus ſtatutis in favorem filiorum primi matrimonii, quibus renuntiare & derogare poteſt primus maritus, & filii prioris matrimonii ætate majores, non vero illi pœnæ, de qua hic agimus: hoc enim nullibi reperitur expreſſum, nec fieri poteſt in præjudicium ſuccedere debentium ipſi pupillo: Cavendum eſt igitur à prædicta limitatione Antonii Gabrielis, & opinione Grati.

123 Vigeſimo † limitare videtur noſtram præfatam concluſionem principalem Aretin. *conſil. 40. num. 4.* ut procedat, quando ſuperſunt alii filii ejuſdem matrimonii: ſecus alias, ſi nullus alius filius ſuperſit illius, cui hereditas, vel alias legatum, acquiratur pupillo ab inteſtato, quia matre exſtante nullus poteſt pupillo ab inteſtato, niſi ipſi mater ſuccedere: Pœnæ namque introductæ in matre propter tranſitum ad ſecunda vota ſunt introductæ propter filios, ſcilicet, ut ipſis ſucceſſio deferatur, *ut in authent. de nupt. §. quoniam. & §. ſi vero exſpectet, in principio.* Ergo ſi tempore, quo ſucceſſio, & lucrum ex teſtamento mariti defertur, matri nullus ſupereſt filius, non habet locum conſtitutio pœnalis, quæ extra caſum ſuum extendi non debet: *text. in capit. odia, & in pœnis de regul. jur. cum ſimilib. quam ſententiam ſequitur cum Deci. in dict. capit. Eccleſia Sancta Maria. num. 35. & Bologn. in addit. ad Matheſil. de ſucceſſ. ab inteſt. 2. artic. prin. colum. 10. in additione, incip. vera pro certo Bald. conſil. 317. num. 3. volum 5.*

Sed cavendum eſt ab iſta aſſerta limitatione, *ſecund. Sylvam Nupt. 2 part. num. 53. limitat. 11.* quia iſtæ auctoritates loquuntur, quo ad excuſandam mulierem à pœna inflicta, tranſeunte nimis tempeſtive ad ſecunda vota: nos vero loquimur in quocunq; proximo ad ſucceſſionem pupilli negligente petere tutorem, quo caſu contra prætenſam limitationem facto inſpecto conſuluerunt Paul. de Caſtr. *conſil. 29. Fulgoſ conſil. 90. Anchar. conſil. 104. Barbat. conſil. 67. lib. 3.* prout eos refert Sylv. Nupt. *ubi ſupr.* dicens, quod quicquid alias tenuerit, nunc magis inclinat contra prædictam limitationem.

Vigeſimo primo † limitatur eadem concluſio principalis, ut ſolum procedat reſpectu bonorum, quæ iſte pupillus habuiſſet ab alio, quamvis contemplatione mariti, *Decius in d. cap. Eccleſia Sancta Maria, num. 35. de conſtitut.* Et inquit Aretin. *d. conſil. 40. num. 5.* quod iſta mater ob non petitum tutorem filio intra annum, non privatur legato vel fideicommiſſo ſibi facta per maritum, puta ſi ei legaſſet uſumfructum, ex text. *in leg. credendum. §. 1.* & ibi hoc tenet Bartol poſt Petrum & alios, *ff. qui pet. tut.* Et idem Bartol. in aliis ſubſtitutis pupillo per fideicommiſſum, *in l. 2. eodem titulo, in verſic. ſi vero &c. & Bald. in dict. l. ſciant C. de legit. hered.* Bonis autem pupilli, ſive ex legato ei obvenerint, ſive aliter, bene privatur, *ſecundum Salycet. in d. l. ſciant columna fin.* ubi dicit, quod propterea non privaretur ſubſtitutione fideicommiſſaria, quia per eam non ſucceditur pupillo, ſed teſtatori (quod jam ſupra reſolvimus) niſi ſubſtitutus pupillo per fideicommiſſum eſſet gravatus reſtituere hereditatem pupilli matri, quia tunc videtur potius hereditas pupilli, quam teſtatoris, *Phil. Corneus, in dict. l. ſciant qui, colum. 2. & in dict. l. omnem ad fin. C. ad Tertull. ſequitur Sylv. Nupt. ubi ſupra limitat. 14.* Et juxta ſupra dicta in hac limitatione intelligenda eſt, meo judicio ampliatio 18. Antonii Gabriel. *concl. 1. de tutel. num. 40.* dicentis, quod mater omni commodo privetur, nedum ſucceſſione, *ſecundum Mantuam, conſ. 335. num. 3.* & ita declarat ſtatim ipſe Gabriel. *num. 41. limitat. 1.* dicens, quod mater non petens tutorem impuberi, licet excludatur à ſucceſſione, non tamen excluditur à legatis particularibus ſibi factis, *juxta gloſſ. 1. in l. ſciant, C. de legit. hered. & ibi Bald. in 1. quaſt. Cyn. in l. omnem, in princ. C. ad Tertullian. & ibi Alber. de Roſat. Paul. Caſtren. & Salycet. & Corn. & Aretin. ubi ſupra,* licet contrarium ſentiat Socin. *conſil. 39. volum. 1.* hoc tamen verum intelligit Petrus & cum eo Salycet. *in dict. l. ſciant qui, ſub num. 8.* de legato facto de bonis patris, ſecus ſi fiat de bonis pupilli, *ſequitur Sylva Nupt. ubi ſup. limit. 14.* Et ab hac opinione non eſt recedendum in practica, *ſecundum Corneum in dict. l. ſciant, num. 3. quem refert Anton. Gabr. d. concl. 1. de tut. num. 42.*

Quod † autem prædiximus, matrem non petentem tutorem filio impuberi intra annum, non privari ſubſtitutione fideicommiſſaria, quia per eam ſucceditur teſtatori, non autem pupillo, probat etiam poſt alios Gabriel, *ubi ſupra, numero 43.* ubi *numero 44.* hoc verum intelligit cum Bald. *in dict. l. omnem. C. ad Tertullian.* quando fideicommiſſum eſt relictum in primis tabulis, ſecus ſi in ſecundis, de quo dubitat Corneus, *ubi* 125

ſupra, & inquit in practica eſſe obſervandam primam opinionem.

126 Idemque † dicendum eſt in vulgari ſubſtitutione, ex qua ſimiliter ſucceditur teſtatori, *l. fin. C. de Inſt. & ſubſt.* & in terminis ita tenet Petrus de Anchar. *conſil. 440. numer. 5. & alios referens. Anton. Gabr. d. concluſ. 1. de ſatelu, num. 44. verſ. & idem.*

Vigeſimo ſecundo limitant quidam noſtram concluſionem principalem, ut non procedat, quando is, qui petere debet tutorem pupillo, tanquam proximior in gradu, & ad quem ſpectat ſucceſſio, eſſet legitimus tutor, tunc namque ſecundum ipſos non tenetur alium petere, nec privatur ſucceſſione, ſi non adminiſtravit: *ita tenet Angel. conſilio 37. numero 2.* ubi reſpondet ad *dict. leg. ſciant*, ut vendicet ſibi locum in illis, qui ad ſucceſſionem pupilli inteſtati vocantur, tamen propter inhabilitatem perpetuam, ut quia mulieres, vel temporalem, ad tutelam inhabiles ſunt, in aliis enim impoſſibile eſt. Idem colligitur ex Dyn. quem refert Bartolus ſtatim citandus, hæc ſaventia & reſtrictio *ad dict. leg. ſciant*, magna profecto eſt, atque inaudita ceteris ſcribentibus, ſi vera eſt.

Ceterum quod ipſe cenſeo, falſa eſt, & contra mentem, & verba *dict. leg. ſciant, qui*: & omnium ſcribentium, tum etiam, quia cum ipſe idem ſit tutor legitimus, ad ejus curam pertinet acceptare tutelam, & facere ſibi decerni, inventarium conficere & legitime adminiſtrare: quod ſi fecerit, punitur privatione ſucceſſionis pupilli, non quia non petiit alium tutorem, cum ipſe ſit legitimus, ſed quia non legitime adminiſtravit, vel ſi tutelam noluit, quia ſaltem alium tutorem non petiit tempore debito, hoc eſt, intra annum, qui legitime adminiſtraret. Cum igitur, utrumque negligenter omiſerit, merito ut prædicta pœna puniatur, ſicut habemus deciſum in matre, cui delata eſt tutela legitima. Nam ſi non adminiſtrat legitime, vel tutorem petiit, puniatur, *ut prædiximus*. Ergo à fortiori idem in ceteris ſucceſſuris pupillo, dicendum eſt, ut probatur, *in dict. leg. ſciant, qui, C. de legitim. hered.* cum materia, quæ de omnibus loquitur, nec patitur ullo modo reſtrictionem, *Angel. ibi*, quæ penitus divinat, præterquam quod eſt contra generalitatem dict. legis & rationem verſm, qua ipſa nititur. Et in noſtris terminis hanc partem contra priorem probat & tenet Bartol, *in l. 2. numero 2. verſic. contrarium crede, ff. qui pet. tutor. Corneus conſilio 113. litera F. & G. volumine 4. Pinell. de Caſtro, conſilio 370. num. 3. volumine 1. & Antonius Gabriel. concluſio. 1. de tutel. numero 62.*

127 Vigeſimo tertio, † limitat Petrus Anchar. *conſil. 440. ver. præterea non abſurdum, numero 3.* quando, is, qui poterat excludere negligentem, tacuit in vita ſua. Nam heres ejus non poterit eum excludere, *argumento leg. his ſolis, & l. fin. C. de revoc. donat.* ubi probatur, quod ſi donator, dum vixit, quæſtionem ingratitudinis contra donatarium non retulit, non poterit ejus heres referre: ſed certum eſt, quod privari ſucceſſione ob non petitum tutorem, eſt pœna quaſi cujuſdem ingratitudinis commiſſæ in pupillum, *ut in lege ſecunda, §. ſi mater, ff. ad Tertullian.* ubi pluries textus ille, utitur hoc verbo, *punitur ergo. &c.* Sequitur hanc limitationem Antonius Gabriel. *dict. concluſione prima, de tutel. numer. 64.* non tamen hoc Ancharan. ubi ſupra, pertinaciter tuetur, ut ipſemet fatetur, quia ſibi novum dictum, ſed benigna in pœnis interpretatione, ſic dicere, & conſentire, in dubio eſſe potius laudabile, quam reprehenſibile, affirmat, *argumento, capit. odia, de regulis juris in ſexto.*

Idem mihi videtur, nempe, ut prædicta opinio non ſit omnino certa, ſed in dubio probabilis, & ſuſtentabilis propter odium pœnarum, & taciturnitatem defuncti, niſi aliud conſtaret ex ejus voluntate, vel videretur ſequendum ob ejus ignorantiam, vel abſentiam aliudve juſtum impedimentum, ob quod quæſtionem non petiti tutoris in vita non retulerit, aut reſtrieaverit, tunc namque heres referre poſſet.

Vigeſimo quarto, † limitatur in matre prodiga, cui bonis interdictum eſt, quia non privatur ſucceſſione ex eo, quod tutorem non petiit, *ut cum aliis probat & tenet Sylva nupt. 2. par. num. 53. Fall. 8. & Anton. Gabr. ubi ſupra num. 71. diximus etiam ſupra, num. 108.* 128

Vigeſimo quinto † limitatur, ſi mater ante annum ingrediatur monaſterium, *ita Bald. in cap. ex parte, de appell. num. 9.* ubi idem tenet etiam, ſi efficiatur de tertio ordine S. Franciſci. *& Præpoſit. ibi, Sylva nupt. ubi ſupra ampl. 6. Bald. in l. omnem, verſ. ſed quid ſi mater, C. ad Tertull. Ant. Gabr. ubi ſupra, num. 72.* 129

Vigeſimo ſexto, † ut mater nedum habeat annum, ſed etiam novem dies ultra annum, *juxta gl. conſuet. Turon.* Verum hæc non eſt limitatio, quia per eam non corrumpitur, nec limitatur regula, ſed extenditur tempus anni ad alios novem dies, ultra annum: deinde non continet jus ſcriptum, nec generale, ſed potius conſuetudinem Turon. 130

Vigeſimo ſeptimo † limitatur, ſeu potius declaratur concluſio noſtræ l. Regiæ 12. *cum ſimilib.* quod licet mater, vel alius proximus agnatus intra annum non adminiſtraverit, vel tutorem non petierit, & ſic privetur hereditate pupilli impuberis decedentis, ut in his juribus, non tamen interim privatur tutela, *ut tenet Bartolus, in l. tutela, §. ſed & ſi hac, numero 1. ff. de legitim. tutor. quem ſequitur Gregorius Lopez, in dicta lege 12. in gloſſ. Pierden, ad fin. ibi, ſed an mater vel alius, titul. 16. partit. 6. tenet Bald. in leg. precibus, verſicul. & ſcias columna 5. Cod. de impuber. & aliis, & deciſio Pedemontan. 58. numero 22.* 131

Vigeſimo octavo † limitatur, ut non procedat, quoties mater minor viginti quinque annis, fuit relicta tutrix teſtamentaria à marito, & tamen iſta minor ætas fuit incognita ſubſtitutis, debentibus petere tutorem dari pupillo, durante minori ætate matris: debent enim præſumere vehementer, quod fuerit major viginti quinque annis. ex quo ejus maritus reliquit eam tutricem, qui veriſimiliter debebat præſumi ſcire uxoris ſuæ ætatem, cum eam puellam duxerit in uxorem, & apud ſe tenuerit, & cum ea converſatus fuerit, & ſic videtur eam reputaſſe majorem dictæ ætatis: Unde longe fortius debebant eam majorem viginti quinque annorum reputaſſe prædicti ſubſtituti. Quo fit, ut excuſentur, ſi tutorem non petierint, eo, quod eam tutricem reliquerit teſtator in teſtamento, nec facta fuit aliqua renuntiatio, & repudiatio. Et licet eſſet minor viginti quinque annis, habebant tamen in hoc ſubſtituti juſtam ignorantiam, quæ excuſat, cum non probatur, quod dicti ſubſtituti habuerint notitiam minoris ætatis matris. Ita in terminis tenet & probat Socin. *conſilio 20. columna final. poſt numerum decimum octavum, volumine primo, quem refert & ſequitur, Gregorius Lopez, in dict. leg. duodecima, in gloſſ. pierden, poſt med. ibi, & quid ſi ſit relictus.* 132

Ultimo † noſtra præfata concluſio limitatur, ut non procedat in foro conſcientiæ ante ſententiam & condemnationem. Leges namq; noſtræ privantes matrem & reliquos conſanguineos ſucceſſuros pupillis, non petentes eis tutorem dari intra annum, ſucceſſione pupillorum, ſunt pœnales, ut patet, quia eos puniunt prædicta pœna, *dicta leg. 2. §. ſi mater per totum ff. ad Tertullian. & leg. omnem, cap. eadem, & leg. ſciant. qui C. de legit. heredib. & noſtra leg. 12. titul. 16. partit. 6.* leges autem pœnales non obligant in conſcientia ante condemnationem 133

tionem, *juxta gloſſam communiter approbatam, in capit. fraternitas, 12. quæſtione 2.* etiamſi pœna ipſo jure imponatur, ut tenent communiter Doctores, eſtque Theologorum atque juris petitiorum receptiſſima & veriſſima ſententia, *ut late adduximus, libro 2. Canon. quæſtionum, capitulo 5. numero 14.* ubi *numero 28.* quod procedit in illa pœna, ad cujus exſequutione requiritur aliqua actio, verbi gratia, pœna mortis, mutilationia membri, verberum, carceris, exilii, ſolutionis, confiſcatiooia, ſeu privationis bonorum (ut in noſtra ſpecie) hæ enim exſequi oon poſſunt per ſolam legem, niſi interveniat actio, & ante ipſam actionem non obligatur in conſcientia: Quamvis igitur mater, & alii conſanguinei negligentea ſint in petendo tutorem pupillis intra annum, ac proinde juxta prædictas, ll. & alias ſimiles, privari debeant, aut etiam ſi privati exſiſterent ipſo jure ſucceſſione impuberum, nihilnminus tamen interim, quod oon petitur, hanc pœnam in eos exſequi, nec condemnaotur in ea tuta conſcientia, hereditate & ſucceſſiooe prædicta potiri poſſunt, juxta præſatam communem ſententiam, & in terminis noſtris hoc nuncupatim tenet Molin, Theologus, *de Juſtitia & Jure, 1. part. 2. tractatu, diſputatione 220. columna 1362. in principio.*

Hactenus expoſuimus concluſionem & deciſionem principalem noſtræ l. Regiæ 12. *titulo 16. part. 6. cum ſimilibus*, quæ habet, quod mater & alii conſanguinei pupillia ſucceſſuri ab inteſtato, ſi intra annum eis tutorem non petierint, amittunt ejus ſucceſſionem, ſi ipſi impuberea deceſſerint, quam pluribua ampliationibua & limitationibus ornavimus, ita, ut mire & ſupra modum hæc materia ſit abſoluta & explanata.

134 Nunc † vero ſuperioribua addendam duximus aliam perſimilem deciſiooem, nempe, quod mater, quæ legitima liberorum totela ſuſcepta ad ſecundas aſpiraverit nuptias, antequam tutorem filio impuberi fecerit ordinari, eique, quod debet ex ratione tutelæ geſtæ perſolverit, perdit omnem ſucceſſionem pupilli infra pupillarem ætatem decedentis, ſive ab inteſtato, ſive jure ſubſtitutionis, *text. capitalis. in leg. omnem, C. ad Tertullian.* nec tunc ſolum privatur ſucceſſione filii, ſed etiam omnibua legatis & fideicommiſſia ſibi à viro & patre pupilli relictis, & vadunt ad heredes mariti, *text. eſt in l. 1. §. omnium, juncta authentic. eiſdem pœnis, ibi poſita in verſic. Item ea, Codic. de ſecundis nupt. per quem text. ita tenet Socin. conſilio 29. numero 11. volumine 1. & Marant. in repet. l. ſi poteſt, numero 252. ff. de acquirend. hered.* ubi etiam, quod iſtæ pœnæ ſunt hodie in uſu, eſtque de hoc magia communis ſeoteotia, *ut probavimus ſup. num. 122. hoc eod. cap.*

135 Quæ † deciſio recipit & patitur, eaſdem peoe ampliatiooea & limitationes, quas ſupra ad primam concluſionem princip. dict. *l. ſciant, qui,* & noſtræ l. Regiæ 12. adduximus, eas inquam, quæ coovenire poſſunt huic ſecundæ deciſioni, prout eas enumerat, & in terminis aſſignat Cyfuentes *in l. 6. Tauri num. 9.* ubi ampliatiooes cumulat, & 16. limitationes.

136 Quoad † tertium principale, de quo ſupra in principio hujus cap. diximus, oempe ſuper illis verbia noſtræ l. 12. ibi, *De mas dezimos que ſi los parientes fueſſen negligentes en demandar, guardador al huerfano, &c.* Diximus hanc l. ortum habuiſſe à *l. 2. ff. qui pet. tut.* ubi cavetur, quod in defectum eorum, qui ex legibus minoribua defenſores ſunt, ſiquidem tutoribus indigent propter ætatem, poſſunt eia petere tutorea conſtitui cognati, & qui affinitate conjuocti ſunt parentibus, tam maſculia, quam fœminis: poſſunt & amici pareotum & educatorea ipſorum pnerorum hoc petere, & hi quidem ex electione vel voluntate petunt tutores. Sunt autem quidam, quibua neceſſe eſt petere tutorea, puta mater & liberti: ſimiliter & alii conſanguinei, qui ſucceſſuri ſunt pupillis, *ut in l. ſciant, qui, C. de legit. hered, cum ſimilib. & in noſtra l. 12. tit. 16. part. 6.*

Quod autem noſtra l. Regia ultra jus commune magia exprimit & declarat, hoc eſt, ut non ſolum amici, ſed etiã quilibet de populo poſſit pupillis tutorem petere ut patet ex ea ibi, *O otros qualeſquier del pueblo deuen pedir al juez que de al huerfano guardador que ſea tal que aliune el pro del moço.* Et ita notat Gregor. Lopez, hic in gloſſ. *Otros qualeſquier del pueblo,* io principio.

Ego † ultra ipſum obſervandum duxi ex eadem no- 137
ſtra l. hoc videri eſſe obligatorium, ſicut in matre & ceteris conſanguineis, qui jus ſuccedendi habent pupillo ab inteſtato, ut patet ex verbis modo relatia, ibi *Deuen pedir al juez.* ſicut ſupra dixerat in matre & ceteris conſanguineis, ibi, *Deuen y pueden pedir al juez del lugar que de le guardador a tal, que ſe bueno e rico, &c.* Tenentur igitur omnes ſupra dicti, tam conſanguinei, quam extranei, in eorum defectum hoc petere: ſicque æquiparantur in hoc: Sed videtur alienum à ratione, ſiquidem mater & conſanguinei pupilli ſunt ſucceſſuri ei ab inteſtato, nimirum ergo, quod hoc onere tutorem petendi per legem graventur, alias priventur ſucceſſione, alias ſibi eodem jure civili delata: At vero extranei non ſuccedunt pupillo, cur ergo gravari debeot? Quare (ſalvo judicio melius ſentieotis) exiſtimo, legem noſtram hanc Regiam in hoc eſſe intelligendam juxta jus commune, de hoc loquens nempe dict. *leg. 2. ff. qui petant. tut.* ubi diſponitur, matrem & liberoa teneri de neceſſitate petere hos tutorea impuberibus, & idem in agnatis, *ut ia dict. leg. ſciant, qui, Cod. de legitim. heredib.* & in cognatis, qui primum locum in ſucceſſione habent, ut diximus: amici vero & educatores ex voluntate: Neque obſtat quod l. noſtra Regia in omnibua ſupradictis perſonia videatur obligationem inducere petendi tutorem? quia reſpondemua, quod verbum *deven*, in amicis & quibuslibet de populo exponitur pro *oportet*, hoc eſt, *Conviene*: in matre vero & conſanguineia ſucceſſuris ab inteſtato importat neceſſitatem, ut patet ex *d. l. 2.* Idem ergo verbum in d. l. Regia in 1. part. ſtat proprie, in ſecunda vero ſecundum alteram ipſiua verbi ſignificationem, quod non eſt abſurdum.

Quia † verba ſunt intelligenda juxta ſubjectam ma- 138
teriam, *l. ſi ano. ff. locat.* & ratione ſubjectæ materiæ verba moderari debent, *ut in dict. l. ſi ano, & in l. ſi oles. ubi Bartol. C. locat, l. inſulam, ff. de præſcriptis verb. Cephal. conſil. 259 numer. 33. Socin. Junior conſil. 1. numer. 120. volumine 1.* ubi quod verborum interpretatio ſumitur à ratione ſubjectæ materiæ, *Bero. conſil. 66. num 14. volum. 1.* ubi quod verba ſemper ſunt in dubio intelligenda & reſtringenda ſecundum materiam ſubjectam, *Roland. à Valle conſil. 39. num. 9. 10. & 11. volum. 4. & optime Marc. Anton. Blanch. in tractatu de Comprom. num. 55. verſic. prat. vol. 3. tractat. diverſ. Doct. fol. mihi 181. in antiquis,* ubi ex aliis probat, quod verba interpretaotur ſecundum ſubjectam materiam, & naturam rei contractua, qui geritur, non autem ſecundũ quod nude proferuntur: & quod verba accipiuntur ſecundum ſubjectam materiam etiam impropriando, quamvis eſſemus in materia, in qua debet fieri ſtricta interpretatio. Subjecta ergo materia in propoſito poſcit, ut verbum *deuen*, importet neceſſitatem, *in 1. part. l.* in ſecunda vero voluntatem & convenientiam, *juxta d. l. 2.* ne alias detur abſurdum, quod extranei nullo jure cogente petere tenerentur tutorem pupillis, & tandem, ut evitetur correctio juris communis.

Et in † terminis, quod verbum *debet*, licet regulariter importet neceſſitatem, ſicut verbum oportet, *ut per Rebuff. in l. verbum oportere, 37. in verſic. & ſic ex iſto text.*

& in verſic. ſtatim ſequenti, ff. de verb. ſignif. aliquando tamen iſta verba decentiam & honeſtatem, large tamen important, ratione ſubjectæ materiæ, *gloſſ. in cap final. de lit. conteſt. lib. 6. cap. 1. de reſcript. ibidem. & in cap. penult. de re judic. ibidem etiam gloſſ. in l. unic. C. de rap. virg. Socin. pulchre in cap. 1. colum. 2. de libell. oblat. Bart. & alii in l. 1. ff. de. juſt. & jur. gl. in c. 2. de deſponſat. impub. Felin. in cap. ſi quis teſtium, de teſtib. prout eos refert & ſequitur Rebuff. ubi ſupra, in verſic. aliquando*: aliquando etiam ponitur pro conſeutaneum eſt, vel opportunum, *ut in dict. leg. 1. ff. de juſtit. & jur. & Rebuff. ubi ſup. in verſic. idem dicerem in fin.*

140 Superioribus † addendum eſt, quod judex ex officio poteſt dare impuberi tutorem, *leg illud, ff. de tut. & curator. dat ab his*, ubi ita habetur, illud ſemper conſtitit præſidem poſſe tutorem dare tam abſentem, quam præſentem, & tam præſenti quam abſenti: nec non ignoranti & invito, *ut in leg. ſtatim ſequenti, idem probatur ex l. 1. §. 1. verſic. magiſtratibus, ff. de magiſtrat. conven.* ubi dicitur, magiſtratibus imputatur, etiamſi omnino tutor vel curator, datus non ſit; ſed ita demum tenetur, ſi moniti non dentur. Ergo non moniti, & ſic nemine petente, ex officio judex poteſt pupillo tutorem dare. Et ita in terminis ex illis juribus tenent & probant Bartol. *in l. hac autem, in princip. ff. ex quib. cauſ. in poſſ. ea. Alexand. in l. bonorum, in fin. C. qui admit. Alexand. Jaſ. Cur. Purpur. Socin. & Sapia. in l. 1. ff de juriſdict. omn. jud. Gregor. Lopez. in dict. l. 12. in gloſſ. Otros qualeſquier del pueblo. tit. 16. partit. 6.* Ex quibus merito hæc communis opinio dici poteſt & tenenda, licet Decius *in dict. l. 1. notab. 2.* teneat adverſus ram.

141 Quoad quartum † Principale, de quo ſupra in principio hujus capit. nempe *quo tempore duret tutela & cura*, item *an appellatione tutoris veniat curator?* ex noſtra l. deciditur. *Que la tutela dura haſta que el moço ſea de edand de catorze annos, e faſta que la moça ſea de edand de doze: aora ſea dexado el tutor en teſtamento, o de otra guiſa, y que de alli adelanto deuen los juzgadores dar e otorgar ad moço otro guardador a que llaman en latin curador, tomando tal recado del como del tutor, e que eſte tal*, ſcilicet, *el curador deue aver en guarda al moço faſta que el huerfano ſea de edad de veynte y cinco annos.*

Hæc l. quoad tempus durationis tutelæ concordat cum textu in principio inſtitut. *quibus modis, tut. fin.* idemque probat *l. final. in principio, ſupra hoc titulo 16. partit. 6.* & quoad tempus, quo durat cura, cum principio Inſtitut. *de curator.* Quare autem majus tempus in maſculis, quam in fœminis exſpectetur, egimus in repet. authentic. *ſacramenta puberum, numero 1. & 2. C. ſi advers. vend.*

Pubertate igitur incipiente tutela finitur, & pubertas in maſculis poſt 14. annum completum, illico initium accipit, fœminæ vero poſt duodecimum completũ illico viripotentes eſſe creduntur, *ut in dicto principio Inſtitut. quibus modis, tut. fin.*

142 Finita autem † tutela tutor tenetur admonere minorem, ut petat ſibi curatorem, alias tenetur, *juxta text. ubi id notat Bartol. in l. ita autem ſupra in ordine, §. ſi tutor, ff. de adminiſtrat. tut*, probat etiam text. *in l. à tutoribus, §. 1. ff. eodem titulo, & in l. admonen. C. qui pet. tut. Caſſan. in conſuetud. Burgund. Rubrica 6, §. 4. in tex.* ibi, *on age ſenſſiſant. numero 2. folio mihi 216. pagina 2.* ubi, *numero 3.* quod ſi inceperint litem pendente tutela, tenetur proſequi.

143 Et idem † dicit cum Boerio de procuratoribus fabricæ rerum Eccleſiaſticarum, ut finito officio pẽdente alios ſubrogari faciant: Et idem in rectore ſeu in curatore alicujus Eccleſiæ parochialis: & in tutore, quod prædiximus tenet etiam Gregor. Lopez, *in dict. l. 12. in gloſſ. deuen. durar.*

Ubi etiam † quod ad ea, quæ ſponte poſt pubertatem 144
geſſit tutor, non tenetur ejus fidejuſſor, *l. Lucius, §. Paulus. Et ibi Bart. ff. de adminiſtrat. tut.* Quare † caveat tu- 145
tor, ut quamprimum tutela finitur, curatorem petat minori, alias non liberatur, & ſi quid interim perit, tenetur, *ut cum Fabro & aliis ſupra relatis advertit Baec. de decim. tut. cap. 2. num. 134.*

Ubi † *num. ſequent.* refert & ſequitur illud, quod præ- 146
diximus nempe de lite incepta durante tutela, ut tutor teneatur eam proſequi finita tutela niſi de curatore adulto provideri fecerit, *ut ibi jure probat. & nu. 136. cum ſequentib.* Refert etiam & ſequitur extenſionem, quam ea Boer. & Caſſan. retulimus, nempe ad rectorem Eccleſiæ, & ad ſyndicum, vel procuratorem fabricæ Eccleſiarum, ut finito eorum officio teneantur petere alios ſubrogari, ut inquit etiam docere Bart. *in l. fin. §. fin. & in l. negotiorum, §. fin. ff. de appell. Innoc. in cap. gratum, de officio deleg. Rota decis. 377.*

Et † quod finita tutela, ſi quid interim ex rebus mi- 147
noris uſque ad 25. annum perierit, damno & periculo tutoris pereat, niſi puberem admonuerit, ut petat ſibi curatorem, probat text. *in lege ita tamen, §. ſi tutor & Barto. ibi in princip. ff. de adminiſtrat. tut. text. in l. à tutoribus. §. 1. & in l. tutores, qui poſt, ff. eodem, titul. & in dict. leg. admonen. la 2. C. qui petant, tut. & ibi gloſſ. verb. non vetaberis, & tradit Andreas Gail. libr. 2. practic. obſervat. obſervatione 96. num. 3.*

Ubi, *num. 4.* quod tutor litem cum pupillo cœptam proſequi teneatur tantiſper, donec adminiſtratio rerum in curatorem transferatur, *per text. in l. unic. C. ut cauſſa poſt pubert.*

Et *num. 15.* quod † item in curatore receptum eſt, qui 148
litem etiam poſt majorem ætatem continuare debet, *l. ita autem, §. fin. ff. de adminiſtrat. tut. gloſſ. in dict. l. unic. verb. cauſſarum*, & quod hoc procedit, niſi curator inſtrumenta ad cauſſam pertinentia majori reddiderit, *dict. l. ita autem §. fin.* de quo ſuo loco agemus.

Ex generali † tamen ubique locorum recepta con- 149
ſuetudine, præſertim in Germania, officium adminiſtrationis, & per conſequens periculum futuri temporis continuatur & porrigitur uſque ad legitimam ætatem 25. ann. adultorum, qui ſemel dati ſunt legitimi tutores, iidem plerumque & curatores permanent, & rebus minorum præſunt uſque ad majorem ætatem, *teſte Gail. ubi ſupra, numero 1.* ubi, *numero 6.* quod poſſunt tutores non obſtante conſuetudine, finita pubertate, tutela & rationibus diſtractis, adminiſtrationem deponere & adulto curatorem dari petere, per text. *in dicta lege à tutoribus, §. 1.* prout in Camera id factum ſæpe meminit: quod ſi id non fiat, adminiſtratio continuatur uſque ad legitimam ætatem adulti: & decretum, quod in Camera ſuper adminiſtratione tutelæ interponitur, extenditur etiam ad curatoris officium, per text. *in dicta lege tutores, qui poſt, & alia jura ſupra allegata, ita Andr. Gail. dict. num. 6.* Sed hoc in noſtra Hiſpania non fit, nec conſuetudo prædicta ſervatur, quia decretum tutelæ non extenditur ad curatoris officium, ſed tantum interponitur pro tutela & tempore ipſius, non autem pro cura & adulta ætate.

Ulterius obſervandum eſt, quod ſicut tutor pupilli 150
debet ſatiſdare rem pupilli ſalvam fore, ita & curator rem adulti ſalvam fore ſatiſdare tenetur, & judex ab eo hanc ſatiſdationem accipere tenetur, ut patet ex noſtra lege Regia 12. ad finem ib, *tomando tal recado del como del tutor.* Æquiparantur igitur in hoc tutor, & curator, quamvis plures differentiæ alias ſint inter utrumque, ut conſtat ex lege *ventri. 20. & ibi, gl. fin. ff. de tut. & curat. dat. ab his*, ubi differentias aſſignat.

Nihilominus † tamen tutela, & cura magnam inter 151
ſe habent affinitatem, ita quod appellatione tutoris veniat

niat etiam curator, per textum ſingularem *in leg. pater Severinam, §. conditionum verba, ff. de condition. & demonſtrat.* ubi teſtator filio ſuo impuberi dedit tutorem uſque ad decimum octavum ætatis ſuæ annum, & ſicinibi, tutor pro curatore accipitur, *Iaſo. in lege ſi quis in fundi vocabulo 46. ff. de legat. 1. & in lege qui in quartum, in fine principii, num. 10 ff. eodem titulo, & in lege quod dicitur, numer. decimo ſeptimo, ff. de verborum obligatione, Andreas Gail ubi ſupra num. 6. Anton. Piag. de tuto. & curato. quæſtione octava, numer. 1. Baeça de decimis tutorum, cap. 3, num. 11.* eſt optimus textus, *in l. 1. C. de peric. tuto. & cur.* ubi, quod appellatione tutoris continetur curator, & ideo, quod ut curator, id adminiſtrare poſſit, late probat Nevizan. *conſil. 17. num. 60. prout eum refert, & ſequitur Menoch. conſil. 113. numero 68. volumine 2.* In paucis enim diſtant tutores à curatoribus, *ut in lege ſciro oportet, ff. de excuſat. tut. lege 2. §. quid ſi curato. ff. ad Senatuſconſ. Tertullian. l. fina. in fin. C. de author. præſt.* Et ideo Doctores communiter interpretantur, & accipiunt dictionem, *tutor*, aut *tutela* pro curatore, & cura. Ita ſentiunt gloſſ. Alberic. & Salyc, & communiter doctores, *in rubrica, & in lege 3. 4. & final. C. de in litem dand. curat. & gloſſ. in lege 2. C. de ſuſpect. tut. & alii teſte Octav. Cacheran. deciſio. Pedemontan. 86. num. 4.* Eſtque recepta omnium ſcribentium ſententia, quod in diſpoſitione legis, tutela curam comprehendit, *ut ſcripſit Accurſ. in authentic. ut hi, qui obligat. in princip. ver. ad curationem, & in authentic. minoris debitor, C. qui tut. dar. poſſ.* Ita teſtatur Caldas *in lege, ſi curatorem habens, C. de in integr. reſti. minor.* in textu ibi *ſine curatore conſtitutus, n. 62. in 2. parte tracta. de reſt. minor. pagina 1112.* Non tamen inde dicendum eſt, ſecus eſſe in diſpoſitione hominis, prout volunt præfata communis ſententia, quia in hoc reiicienda, & non tenenda eſt, *ſecund. eundem Cald. ibidem, num. 65. & 66.* ut infra docebimus in reſolutione huius articuli.

152 Sic etiam † appellatione curatoris venit tutor ſaltem large ſumpto vocabulo textus *in authentic, ut hi, qui obliga. & ibi gloſſa ſupradicta, verbo ad curationem, & in dict. authentic. minoris debitor, in verbo à curatione*, ubi legem correctoriam loquentem in tutore extendit ad curatorem, & *late Iaſo. in dicta lege, ſi quis in fundi vocabulo*, ubi limitat, & Andreas Gail *ubi ſupra dicto numero ſexto.*

153 Contrarium † tamen in terminis, *dict. §. conditionum, verba* tenent Bartol. & alii *in dicta l. tutores, §. 1. ff. de adminiſtrat tut.* & Anton. Piagius, *ubi ſupra, num. ſecundo*, nempe. ut minime exponatur *in dict. §. conditionum, verba*, curator, id eſt tutor, bene autem tutor, id eſt curator, quia cum ſit plus tutor, cum detur perſonæ, & rebus; poteſt trahi ad id, quod eſt minus, non vero cum datur curator, exponi poteſt, id eſt, tutor, cum ſit minus *ut in dicto §. primo.* Hæc tamen non ſunt directe contraria inter ſe. Nam in terminis dictæ authent. *minoris debitor*, eadem militat ratio ad hoc, ut ſicut ille, qui eſt debitor minoris, nō poteſt eſſe eius curator, ita etiam neque tutor, & ideo negative, eadem ſubſiſtante ratione, qui non poteſt eſſe tutor minoris, nec etiam eius curator eſſe poterit: In terminis vero *dict. §. conditionum verba*, ex diverſitate rationis ſupra relatæ curator exponi non poteſt, id eſt, tutor; ideoque hæc diverſa ſunt, & unaquæque diſpoſitio erit in ſuo caſu probanda: Quin imo adverſus præfatam communem differentiam, & diſtinctionem poteſt in utroq; membro attentari, quia verba legis debent propriè intelligi, cum à ſapientibus proferantur, verba autem teſtatoris; vel contrahentium magis abuſive accipi poſſunt, tanquam ab ignaris prolata *l. non aliter 67. §. primo, verſiculo ſic plerumque, ff. de legat.*

154 Unde † poteſt hæc materia ita reſ[...]empe, quod regulariter omnia dicta in tutore, locum ſibi vendicant in curatore, & econtra, & ſic diſpoſitum in uno ad alium extenditur, dummodo eadem in utroque exſiſtat ratio, etiam in materia odioſa, & pœnali, *dict. leg. ſecunda §. quod ſi curator, ff. ad Tertullian. lege final. in fine, C. de authorit. præſtan. & in dicta lege pater Severinam, §. conditionum verba:* Itaque in omnibus requirentibus adminiſtrationem, tutor & curator æquiparantur, *Bartolus in lege inter bonorum, ff. de adminiſtratione tutorum*, & in terminis ita concludit D. Spino. *in ſuo Specul. teſtamen. gloſſ. 29. num. 19.* addens, quod ubicunque DD. agunt de tutore, de curatore intelligendi ſunt, quia promiſcue his vocabulis utuntur; quod deſumſit à Baeça *ubi ſupra, numero undecimo, & decimoſeptimo, in verſiculo, & generaliter in omnibus, qui numero duodecimo*, optime cenſet, clavum huius diſputationis pendere à mente, & ratione legis, quam conſiderare oportet potius, quam urgere ex ſcriptis iuris locis, quæ ſuam peculiarem habent iuris rationem, & ideo varie & diverſe in eis præcipitur ac definitur, quam ſententiam confirmat Cald, *ubi ſupra. numer. 66.* reſolvens, in propoſito ſemper attendendam eſſe ſubjectam materiam; & faciendam coniecturam ex mente diſponentis, ex tex. optimo *in l. ſi cum filio 49. ff. de leg. tertio*, ubi illa verba, *cum in ſuam tutelam pervenerit*, diverſimode interpretantur inſpecta conditione proferentis, & eius, de quo proferuntur, & ex aliis iuribus, quæ ibi in idem citat.

Non igitur † vera eſt cōmunis ſententia ſupra relata, quatenus facit; & conſtituit differentiam in hoc inter legis & hominis diſpoſitionem, nempe, ut in illa verbum *tutela*, vel *tutor*, *curam*, vel *curatorem* comprehendat, in hac vero minime: ſiquidem in utraque idem affirmative ex identitate rationis, & mente diſponentis dicendum eſt, exploſa prædicta communi differentia ex dicta lege *cum filio*, & ceteris iuribus à Caldas citatis, ut ipſemet ubi ſupra, *dicto num. ſexageſimo quinto*, late probat, falſam eſſe prædictam differentiam, recteque procedit reiecta ſententia gloſſæ in dicta authentica; *ut hi, qui obligatus, ver. ad curationem, de qua ſupra.* Siquidem eadem ratio, & mens legis diſponentis militat in curatore, quæ in tutore ſecundum ſubiectam materiam; de qua ibi agitur. Idem ergo dicendum erit in ceteris caſibus & diſpoſitionibus, tam legis, quam hominis, in quibus iuxta ſubiectam materiam eadem ratio, & mens diſponentis coniectari poſſit: alias ſecus, *ut in caſu ſupra præmiſſo ex Bartol. & aliis in dicta lege tutores, §. 1. ff. de adminiſtrat. tutor.* Ex hæc erit prima limitatio ad præfatam regulam, & reſolutionem, nempe, ut procedat ubicunque eſt eadem ratio in tutore, quæ in curatore, & econtra, alias ſecus. 155

Secundo limitatur, † ut vera ſit, & procedat prædicta regula affirmativa, præterquam in caſibus à iure expreſſis, in quibus differentia reperietur inter tutorem & curatorem, *ut in dicta lege ventri, iuncta ſua gloſſa ff. de tut. & curator. datis ab his*, quia in his appellatione tutoris, non venit curator, nec econtra. 156

Tertio limitatur, † ut non procedat, quando teſtator, vel iudex, cum deberet dare tutorem, dedit curatorem minori impuberi, quia non valet huiuſmodi datio, nec attenditur patris vel iudicis voluntas, cum ſit in animo reiecta; & datio curatoris expreſſa contra formam à l. præſcriptam tutorem conſtituendi, *ut late probat Cald. ubi ſupra, numero ſeptuageſimo, melius ceteris idem tenentibus, prout eſt Baeça dicto capit. tertio, num. duodecimo. & Spino. ubi ſupra. num. decimo nono. verſic. unde, &c. atque Antonius Piagius dicta quæſtione octava, num. 3.* 157

Hæc † tamen limitatio recte procedit, quando datur curator impuberi: tunc enim nihil fit, nec poteſt exponi curator, id eſt tutor: ſecus vero erit, ſi puberi detur 158

tutor, quia tunc exponitur, id eſt, curator ex optima ratione differentiæ, de qua per Bartol. & ceteros, *in dict. l. tutores, §. 1. ff. de adminiſtratione tutorum*. tutela namque quia maior eſt, comprehendit curam, non è converſo, *juxta prædicta DD.* ſic concilianies dictum, §. *conditionum verba, & dict. leg. tutores, qui, & §. curator, ff. de adminiſtratione tuto.* qui alias videbantur contrarii, quæ eſt receptior reconciliatio *ſecundum Caldam, ubi ſupra, num. 67.* ubi aliis reiectis aliam ſuam novam concordiam aſſignat, eamque late probat. Eandem communem declarationem ſequitur, & probat Baeca *dict. capite tertio, numer. 26. & ante eos Jaſon in dicta lege ſi quis in fundi vocabulo, num. 46. poſt alios, quos citat & voluit in ſimili ſpecie præfata deciſio Pedemontan. 89. num. quinto, ibi, & ideo ſi judex*. Et ita eſt tenendum cum communi. tametſi Spino. ubi ſupra velit & teneat contrarium, *ut infra dicemus.*

159 Merito † igitur in caſu dictæ legis *pater Severinam, §. conditionum verba, ff. de conditione, & demonſtrat.* conditio fideicommiſſi, ſcilicet, ſi tutelam in annum vigeſimum octavum geſſerint. defeciſſe non videtur, ſi tutores in teſtamento dati id egerint, ut curatores ipſi conſtituerentur, adveniente pueri adoleſcentia: quoniam verba illa, *ſi tutelam in annum decimum octavum geſſerint*, recte verificantur in cura poſt pupillarem ætatem uſque ad decimum octavum annum ex mente teſtatoris proferendo dicta verba, *ex quibus ejus de hoc voluntas colligitur*: & uterque, *tam tutor, quam curator*, tutor recte dicitur, quia tutores appellantur, quaſi *tuitores*, atq; defenſores, quod etiam comprobatur ex noſtra lege Regia *duodecima, titulo decimo ſexto, partita ſexta*, in verſiculo, *el aguarda &c.* recte expenſa, *en quanto al tutor, y al curator, llama guardadores de los menores, el uno haſta cumplir la edad pupillar, y el otro deſde que ſe cumple aquella edad haſta que el huerfano ſea de edad. de veynte cinco annos.* Et quamvis deciſio dict. §. *conditionum verba*, videatur fundata in veriſimili mente diſponentis, ut prædiximus, quaſi verba omnino repugnarent, ut talis interpretatio admitteretur, præcipue cum lex 12. tabularum loquatur tantum in tutela & tutore, nihilominus ubicunque eadem ratio militaret, idem in utroque dicendum eſt, ut in regula, quam ſupra conſtituimus, & præcipue, ubi mens diſponentis concurrit.

Contraria igitur opinio Spini, *ubi ſupra*, dum tenet, quod ſi teſtator, vel iudex dedit tutorem puberi, non valet datio, quia deficit intentio dare debentis ſecundum iuris diſpoſitionem, & actus non operatur, ultra intentionem agentis, vera quidem non eſt, tum ex proxime dictis, tum etiam, quia non deficit intentio dare debentis, & actus operatur ſecundum intentionem agentis. Magna eſt ergo differentia inter prædictos duos
160 caſus, ut videmus.

Reſolutio igitur, † quod ſi teſtator, vel iudex cum deberet dare tutorem, dedit curatorem minori, non valet talis datio, niſi iudicis confirmatio accederet, defectumque ſuppleret, ut hoc ultimum recte obſervavit Caldas *dicto n. 70. ad finem*, ſi vero dederit tutorem puberi, valet & tenet eius datio.

Verum cum vulgus promiſcue his nominibus, *tutor, y curador* utatur, appellans curatorem, eum, qui tutor eſt, & è contra, etiam in diſpoſitione hominis (ſi mens id ſuadeat) curator accipietur pro tutore, quia verba ſunt intelligenda iuxta communem uſum loquendi, & quia verba vulgariter ſcripta intelligenda ſunt iuxta linguam vulgarem, non vero iuxta vim, & proprietatem latini ſermonis, *ut notat Bartolus in lege ſi quis filiabus, ff. de teſtamentis tutorum, argumento librorum, §. quod tamen Caſſius, ff. de legatis tertio*, ubi † appellatione char-
161 tæ venit liber, quia, & in uſu plerumque ſolent libros chartas appellare, Ita in terminis tenet Baeca *de decimis tutorum, capite tertio, num. 25.* quæ opinio benigna quidem eſt, & favorabilis, ut potius actus valeat, quam pereat, ac proinde tenenda, non tam ex vi propria ſignificationis verbi, *curator*, latine, quam ex uſu communi loquendi, probato prædicto uſu. 162

An † autem vitietur datio curatoris facta alicui, ut furioſo, qui talis non erat, ſed prodigus, vel ut prodigo, qui erat ſurdus, vel mutus, vel huiuſmodi, & ſic erratum fuit in propriis curatorum ſpeciebus, agit Antonius Piagius *de tutor. & curator. quæſt. 8. n. 4.* ſuper cuius diſtinctionis veritate erit deliberandum, quoties caſus de facto contigerit.

SUMMARIA.

1 *Tutor honorarius datur, ut pupillus ſit magis honoratus, ejus auctoritate & protectione.*

2 *Tutor datus cauſſa notitiæ dicitur ille, qui in id præcipue datur, ut inſtruat contutores, qualitatem & naturam rerum pupillarium ignorantes.*

3 *Tutor datus cauſſa notitiæ tutor eſt, & talis appellatur, eidemque inopi alimenta debentur.*

4 *Tutor cauſſa notitiæ datus, Dux, & oculus ceterorum tutorum eſt.*

5 *Tutor datus cauſſa notitiæ in omnibus pertinentibus ad adminiſtrationem & acceſſionem, tenetur ut ceteri tutores, & periculo ſunt omnes obligati, ut in numero 6.*

7 *Tutor cauſſa notitiæ datus non debet gerere, quoniam non in hoc datur, ſed ut ceteros contutores inſtruat.*

8 *Tutori honorario, & etiam dato cauſſa notitiæ recte ſolvitur, niſi interdicta eis fuerit à prætore adminiſtratio*

9 *In Hiſpania abolevit uſus tutores cauſſa notitiæ datos.*

CAPUT XVII.

De tutore honorario, & de cauſſa notitiæ dato.

SUPERIORIBUS capitibus de tutoribus teſtamentariis, legitimis, & dativis, diſſeruimus, nunc brevi ſermone agemus, de tutore honorario, & de tutore cauſſa notitiæ dato, ne de tutela agentes notitiam eorum ignoremus.

Dicitur † autem tutor honorarius, qui datur, ut pu- 1
pillus ſit magis honoratus eius auctoritate, & protectione, puta ſi quis plebeus, magnatem aliquem, vel antiſtitem, aut inſignem rempublicam tutorem, vel tutricem filio reliquit, quo filius magis ab omnibus coleretur, ut legitur quendam feciſſe, qui filio Florentinam rempublicam tutricem reliquit, Ita docet gloſſa *in lege jure noſtro 26. §. gloſſa 1. ff. de teſtament. tutor.* dicens, *honorarius* dicitur, quia honor eſt ei, cui datur, ſi alicuius dignitatis ſit, cui datur, *& ibi Dynus, Baldus, Alberic. & Raph. Comen. gloſſ. etiam in lege, quod ſi forte, 14. §. ſunt quidem, verbo, honorarii, ff. de ſolut. & ibi notant Bartol. Paul. & Angel. & cum eis Baeça de decim. tutor. capit. 6. num. 2.* ubi etiam arbitratur honorarium tutorem dici, qui proprii honoris cauſſa datur, ut in exemplo, de quo ibi per eum,

Circa tutorem † cauſſa notitiæ datum, ſciendum eſt, 2
quod inter tutores quidam dantur, ut gerant, quidam vero dantur cauſſa notitiæ, *dict. leg. quod ſi forte, §. ſunt quidam, ff. de ſolut.* de illis dictum eſt ſupra, & infra amplius dicemus. Tutor autem datus cauſſa notitiæ dicitur ille, qui in id præcipue datur, ut inſtruat contutores qualitatem, & naturam rerum pupillarium ignorantes, multum enim in adminiſtratione præcellit, qui rerum ſitus, regionis naturam, temporis opportunitatē noſcit: ea mutatione enim regionis, mira ſuccedit rerum varietas, ut inquit Baeca *dicto cap. 6. n. vigeſimo.*

Deinde † tutor datus cauſſa notitiæ tutor eſt, & talis 3
appella-

appellatur, eidemque inopi aliter ſe exhibere impotenti alimenta debentur ex bonis pupilli, *lege prima, §. ſi pupillus, ff. de tutelis, & ratio. diſtrah. ibi, ergo ſi ex inquiſitio. ne propter rei notitiam fuerit datus tutor, eique alimenta ſtatuerint contutores, debebit eorum ratio haberi*, quia iuſta cauſſa eſt præſtandi, ſcilicet, quia aliter ſe exhibere non poterat, *ut in principio illius, §.* & non ſolum tutor eſt, verum etiam Dux, & oculus ceterorum tutorum, *ut recte ſcripſit Odofredus in leg. prima, C. de pericul. tutor. prout eum refert, & ſequitur Baeça dicto capit. 6. numero vigeſimo primo.*

5 Tutor † etiam datus cauſſa notitiæ in omnibus pertinentibus ad adminiſtrationem, & acceſſionem tenetur, ſicut ceteri tutores, *l. quæro. §. idem Paulus, ff. de teſtamentario tutore*, ubi inquit textus, *idem Paulus reſpondit*, eum quoque, qui propter rerum notitiam tutor datus eſt, proinde in omnibus, & adminiſtrationis & acceſſionis, iure conveniri poſſe, atque ceteros tutores, qui eodem teſtamento dati ſunt, per quem textum notantibi ſecundum alteram lectionem Dyn. Bartol. & Cuman. quod tutor notitiæ cauſſa datus, tenetur de acceſſione, & quod ſi non gerat, obligatur, & ceſſationis pœnas dat, *ut refert, & ſequitur Baeça dict. capit. 6. numero 24.*

6 Eſt † etiam optimus textus, in propoſito *in leg. 1. C de pericu. tut.* cujus verba ſunt hæc, *& qui notitiæ cauſſa liberis tutores dantur, quamvis ſoli adminiſtrandorum negotiorum pupillorum, ſive adultorum facultatem interdũ non accipiant, propter tenuitatem ſui patrimonii, periculo tamen omnes ſunt obligati, ſive ea, quæ ſcire debent ex utilitate eorum tutores, ſive curatores diſſimulaverunt, ſive fraudem aliquam adhibuerunt, vel cum aliis participaverunt, aut cum ſuſpectos facere deberent, vel in officio muneris, vel debito obſequio ceſſaverunt*, ubi † notant

7 Odofred. Barto. Bald. & Salycet. tutorem notitiæ cauſſa datum non debere gerere, quoniam non in hoc datur, ut gerat, ſed ut contutores inſtruat, quod etiam refert, & ſequitur Baeca, *dict. capit. 6. numero vigeſimoquinto.* Neque his obſtat text. *in dicta lege, quæro, §. idem Paulus, ff. de teſtamen. tutor.* dum probat, tutorem cauſſa notitiæ datum poſſe conveniri perinde in omnibus, & adminiſtrationis, & acceſſionis iure, atq; ceteros tutores, qui debet intelligi de adminiſtratione naturæ ſuæ congruenti, inſtruendo diligenter bona fide contutores, & in faciendo ſuſpectum eum, qui ex dolo, vel negligentia dignus eſt, ut removeatur, *ut in dict. l. 1. C. de peric. tut. ita Baeça ubi ſupra, n. 29.*

8 Tutori autem † honorario, & etiam dato cauſſa notitiæ, recte ſolvitur, quia ad eos pertinet periculum, niſi interdicta eis fuerit à prætore adminiſtratio, quia tunc non recte eis ſolvitur, *tex. in leg. quod ſi forte, §. 1. ff. de ſolut.*

An autem tutori honorario, & cauſſa notitiæ dato debeatur, & ſolvenda ſit decima fructuum, & redditum bonorum minoris, infra ſuo loco agemus, *in tertia parte, cap. 9.*

9 Sed † quia in Hiſpania hic uſus tutoris cauſſa notitiæ dati abolevit, cum ſemper tutores dentur, ut adminiſtrent indiſtincte, hæc pauca de eo dicta ſufficiant.

SUMMARIA.

1 *Regis tutela, vel cura, quo tempore finiatur? & num. ſequentibus.*

2 *Scientia, & maturitas conſilii deſideratur, jure quodam naturali, & divino ad exercendam jurisdictionem, & imperii poteſtatem.*

3 *Minor 25. ann. ad republicæ adminiſtrationem non eſt admittendus.*

4 *Rex pubes omnia poteſt, quæ alias major 25. ann. ſecundum opinionem Jo. de Imol. ſed non eſt vera.*

5 *Rex pubes poteſt exercere ea, quæ ſunt jurisdictionis, non vero regnum adminiſtrare ſine curatore, ſecund. Bart. ſed reprobatur quoque hæc opinio.*

6 *Rex minor, vero titulum regni, & Regiam jurisdictionem habet, non tamen actualem adminiſtrationem, neque exercitium jurisdictionis.*

7 *Regis tutela finitur ejus pubertate, ita quod non ſi ei dandus curator, ſive regens, aut alius quocunque nomine loco Regis adminiſtrator, non tamen debet ſolus de per ſe, proprio motu, & conſilio adminiſtrare, ſed per ſe, & nomine ſuo cum conſilio, & directione delectorũ prudentum, & fidelium virorum, & hæc ſententia verior eſt, & n. 9. cum ſequentibus, ad quos ſpectet horum aſſiſtentium electio, & n. 14. limitatur in primogenito Regis captivi, vel mentis impotis, ut hic.*

8 *Rex Franciæ minor adminiſtrationem regni ſuſcipere debet, cum decimum quartum annum agit, lege lata in illo regno per Carolum quintum Francorum Regem, ann. 1377.*

10 *A populo in Regem fuit translatum imperium.*

11 *Regis nova electio fieri debet per proceres & ſtatus regni deficientibus omnibus ſanguinis Regis.*

12 *Regnorum adminiſtratio & regimen decedente Rege cum filio minore, committendum eſſe proximiori ſucceſſori in regno, nec electioni tunc locum eſſe, ſunt qui autument, & num. 14. opinio auctoris ponitur.*

13 *Filius primogenitus Regis captivi, vel mentis impotis ſi ſit idoneæ ætatis, poteſt regni regimen ſuſcipere, etiam proprio, & prærogato jure: imo poſſet pater adhuc vivens filium ſibi regni coadjutorem aſſumere, & in vita coronare, ut in num. 15.*

16 *L. 3. tit. 15. partit. 2. diſpoſitio procedit & ſi Regina prægnans remaneat.*

17 *Rex ſicut quilibet privatus poteſt filio ſuo tutores relinquere, & nominare non ſolum inſtrumento, vel Epiſtola, ſed etiam verbo, nec eſt opus tunc alia judicis inquiſitione, ſeu confirmatione, ut in num. 18. differentiaque in hac ſpecie, inter Regem, & privatum conſtituatur, num. 19.*

20 *Tutores Regi impuberi, deficiente patris judicio, qui eligant.*

21 *Tutorum Regis qualitates.*

22 *Tutores Regis quot eſſe debeant?*

23 *Tutores Regis quid jurare debent?*

24 *Regi furioſi tutor dari debet, ſicut Regi impuberi.*

25 *Tutela, & adminiſtratio Regis minoris maſculi, & regni jure regio durat uſq; ad vigeſimum ætatis ſuæ annum completum, & in fœmina donec nupſerit.*

26 *Rex minor maſculus poſtquam fuerit ætatis 20. ann. poterit per ſe ſine tutore, & curatore exercere jurisdictionem, atq; regni adminiſtrationem ſumere.*

27 *L. regia 3. tit. 15. partit. 2. diſpoſitio de tutela Regis anno ſuæ ætatis vigeſimo finienda loquens probanda eſt, cum aliter per proceres regni non ſtatuitur in caſu occurrenti, & Rex pubes cũ eis aliud nollet, nempe, ut completo 14. ætatis ſuæ anno ſuſciperet adminiſtrationem regni, & ſic quod ultra illud tempus non duret tutela, & quid in aliis dominiis inferioribus, numero 20. remiſſive.*

28 *L. 3. tit. 15. partit. 2. contraria conſuetudine hujus regni eſt ſublata, ut hic.*

30 *Tutela Reginæ finitur pubertate, non vero per ejus matrimonium.*

31 *Regina matrimonium contrahente, an ejus maritus Rex adminiſtret per ſe ſolum regnum, an vero ipſa de conſilio viri, & ſic uterq; hoc eligitur, nu. 32. idem in Ducíſſa, Comitiſſa, & Marchioniſſa, ut in nu. 33.*

34 *Fœmina non poteſt eſſe judex, niſi ſit Regina, vel alia domina heres alicujus domini.*

35 *Regina effecta furioſa, & mente capta, quæ jã erat nupta; ſi alter*

ſi aliter proceribus regni, & procuratoribus civitatum non placuerit, prebanda eſt certa ejus tutelam, & curam diſpoſitio d.l.3.tit.15.partit.2.

36 *Matrimonium contrahens cum Regina vocari poteſt Rex, licet ab ſtirpe Regia non deſcendat, & n.39.*

37 *Fœmina ſuccedit in regno deficiente maſculo ejuſdem gradus: & ſic fuit ſemper obſervatum, atque uſitatum in his regnis Caſtella, quod & in aliis majoratib. obſervatur, ut in n.38.*

39 *Regina nobilitat maritum etiam ex progenie Regia non provenientem, & etiamſi nubat duci, vel comiti dicetur Regina, idem in duciſſa nubente alicui militi ſimplici, nam dicetur duciſſa, ſi tamen dignitas mariti ſit major, tunc uti poterit ea.*

40 *Vir ſeu maritus Duciſſa, Comitiſſa, vel Marchioniſſa, an ſit Dux, Comes, vel Marchio?*

41 *Tutorum Regis facta electione, & præſtito ab eis juramento juxta form. in l. Regia partit.* deven meter al Rey en ſu guarda, &c. *ut hic.*

42 *Tutela Regis, an ſit decernenda, & per quos.*

43 *Mater Regis debet eſſe primus, & major tutor, non relictis eidem aliis tutoribus à Rege mortuo ejus patre, & hoc donec non nupſerit, & cum ipſo ſtare velit.*

44 *Mater Regis, & cætere ejus tutores electi juxta formam l. Regia, an debeant fidejuſſores præſtare?*

45 *Pœna ſubditorum nolentium tutoribus Regis obedire hic deſcribitur.*

46 *Proviſiones Regia, & alia reſcripta juſtitia, ſive gratia, & programmata tempore tutela Regis quo nomine concipiantur.*

47 *Tutor Regis an leges poſſit condere?*

48 *Comitia vulgo,* las cortes, *à Romanis primum originem traxerunt: Poſtea vero tam in regno Caſtella, quam Luſitania conſuetudo introduxit?*

CAPVT XVIII.

De tutela Regis.

QVAMVIS de tutela Regis, quo tempore duret, & finiatur, opportune agere poſcebat locus ille, *cap.* 16. præcedentis circa interpretationem *leg. 12. titul. 16. partit. 6.* de tempore, quo regulariter tutela privatorum finitur, loquentis conſtituti: attamen propter excellentiam perſonæ Regiæ, qui eſt caput, & dominus totius regni, ſeorſim, & ſigillatim hoc *cap. 18.* de tutela Regis agere decrevi.

1 Inprimis † iure communi hanc quæſtionem, ſacræ ſcripturæ, civiliſque, & canonici iuris argumentis diſſeruit Oldradus *conſilio 52. quæſtio eſt talis, per totum*, ubi & ſi aperte non exprimat, quid ſentiat, in partem tamen negativam ſimpliciter inclinat, videlicet, quod tutela, vel cura Regis non finiatur pubertate, ſive in 14. anno; ſed quod ei etiam invito dandus ſit curator uſque ad 25. annum, & quod nedum iuriſdictionem, ſed nec reliquam bonorum iurium, & negotiorum regni adminiſtrationem per ſe exercere habeat, niſi poſt 25. annum completum. & loquitur Oldradus ibi de Rege Legionis, & Caſtellæ: non tamen generaliter de alio quocunque Rege, quamvis eius diſputatio generalis ſit ad omnem Regem, ad quem, vel infantem forte etiam in utero exſiſtentem, regnum ex ſucceſſione deferri poteſt, *ut ex leg. Gotorum deduxit Doctor Molin. libro primo. de Hiſpan. primogen. capit. 2. n. 13. & fuit ſententia Oldradi ubi ſupra*, & paſſim noſtri auctores intrepide affirmant, & quampluribus chronicis generalibus Hiſpaniæ, Franciæ & Sabaudiæ comprobat curioſe Caldas *in repet. l. ſi curatorem habens, ſuper verb. hunc contractum ſervare, num. 45. C. de integr. reſtit. minor. quæ repetitio eſt inter tractatus diverſor. de reſtitut. minor. ſecunda parte, pag. 1041. & 1042.*

Sententiam igitur principalem Oldrad. *ubi ſupra*, quod ſcilicet tutela, vel cura Regis non finiatur pubertate, ſed quod ei etiam invito dandus ſit curator uſque ad 25. annum, &c. tenent quamplurimi auctores, nempe, Alberic. *in rubric. C. quando tutor. vel curator. eſſe deſin.* & Ioann. Andreas, *in addit. ad Specul. de tutor. in prima addit.* Bartol. *& in l. quidam conſulebant, colum. fin. quæſtio. penultim. ff. de re iud.* & alii relati per Anton. Gomez *in l. 40. Taur. n. 8.* qui eam ſequitur, *& in tertio tomo, Variar. ſolut. c. 1. de delict. nu. 56.* Tiraquell. *de primogen. quæſtio. 40. num. 207.* & Caſtald. *de Imperat. quæſtio. 73. n. 25.* ubi alios citat, & Sylveſt. *in §. item invite, Inſtit. de curat.* & noviſſime Pelaez. de Maiorat. *2. part. quæſt. 6. num. tertio*, ubi id veriſſimum arbitratur, & inquit Carol. Molin. *in conſuetud. Pariſienſ. prima parte, §. 29. num. 7.* quod hanc opinionem eligeret, ſi eſſet eligendum inter eam & aliam ſimpliciter appoſitam Imolæ & aliorum, de qua ſtatim agemus. Verum ipſe Molineus aliam & tertiam probat, ut poſtea videbimus, & plures alios auctores huius primæ ſententiæ citat Bacca *de decim. tut. capit. 9. numero 29. verſicul. an autem Rex*, ex quorum relatione & ex Guilielm. Benedict. *in capit. Raynutius, verbo, adjecta impubere, de teſtamen.* conſtat, hanc eſſe communem ſcribentium ſententiam, *teſte Caldas ubi ſupra, numero 47. verſicul. quocirca pagin. 1044.* ubi etiam alios citat, & inquit, quod ita obſervavit Theobaldus 2. Rex Navarræ, qui pubes ſub materna cura regnare maluit, *ut tradit in Annalibus Garibay, libro 25. capit. 5.* & quod idem fecit Alphonſ. cognomento Caſtus Rex Aragoniæ, *ut refert idem Garibay, libr. 32. ca. 3. colum. 2.*

Et huius ſententiæ † ratio ea eſt, quia ad exercendam 2
iuriſdictionem, imperii poteſtatem in ſubditos, iure quodam naturali & divino, ſcientia & maturitas conſilii deſideratur & mentis, *ut adnotavit Molin. ubi ſupr. num. 6. ex Ariſtot. in quinto Polit. & Exodi, capit. 18. ibi, de omni populo, ſeu plebe, viros ſapientes, &c.* Et ideo in cap. *inde eorum, de ætat. & qualitat.* ſcriptum eſt, † ad 3
reipublicæ adminiſtrationem minores 25. annis non eſſe admittendos, *l. ad rempublicam, ff. de muner. & hon. l. ſpurii, §. minores, ff. de decur.* Præſumtio enim eſt naturalis contra minores, ut non ſciat bene regere & gubernare, & ideo ſcriptum eſt, nemo iuvenes elegit duces, quia conſtat eos non eſſe prudentes. Præterea Sapientiſſimus Salomon, licet tria dicat ſibi eſſe difficilia, fatetur tamen quartum penitus ignorare ſcilicet, viam iuvenis in adoleſcentia: & Dominus comminans ſupplicium perverſis regionibus ait: *dabo pueros Principes eorum.* Eſaiæ tertio, & alibi habetur, *væ terra cuius Rex puer eſt* Eccleſ. cap. 20. & probat latius hanc ſententiam, Caldas *ubi ſupra.*

Altera, † & ſecunda opinio fuit Ioannis de Imol. *in* 4
capit. grandi, de ſupplenda negligentia prælat. lib. 6. tenentis, quod Rex pubes omnia poſſit, quæ alias minor 25. annis, ex quo iure proprio ſuccedit in regno & dignitate. Et cum hac opinione tranſeunt ibi Dominic. à Sancto Gemin. *n. 13. Francus & Probus ante nu. 12. Menchac. de ſucceſſion. creat. §. 1. num. 13.* & comprobat late Caldas, *ubi ſupra, num. 46. pagin. 1042.* Sed hæc opinio & periculoſa & irrationabilis eſt, atque falſa, *ſecundum Carol. Molin. ubi ſupra dict. n. 6.*

Tertia † fuit opinio Bartol. *in l. quidam conſulebant,* 5
nu. 13. ff. de iudic. diſtinguentis inter ea, quæ ſunt ſimplicis iuriſdictionis, ut ea ſtatim à pubertate poſſit, quaſi tranſmittens regnum in minorem, videatur dare iuriſdictionem minori: & inter ea, quæ concernunt adminiſtrationem regni, ut hæc non poſſit exercere ſine curatore. Quam ſententiam ſequitur Abb. *in capit. cum*

viceſi-

viceſimnm, in fine primn columna, de officio. & poteſt. jnd. deleg. Corſetus in tra&nt. de excellentia & poteſt. reg. qunſt. 16. & Incob. de ſanct. Greg in inveſti. in verſic. quid ſit Rex, & inte Guilielm. Benedict. ubi ſupra n. 52. Sed hanc diſtinctionem reprobat quoque Carol. Molin. *ubi ſupra*, quia etiam in adminiſtratione ſimplicis iuriſdictionis, & in iudicando requiritur ſcientia, & matnritas mentis & conſilii, non ſolum iure poſitivo, cui in quantum tale eſt, non ſubſunt Reges & regna, ſed etiam iure naturali & Divino, ut perſpicuum eſt cuilibet ratione utenti, & ſatis patet apud Ariſtot. *ubi ſupra*, & Eaod. *d. cn. 18. in verbis ſupra relatis.*

Neque obſtat, quod tranſmittens regnum in minorem, videatur etiam ei dare iuriſdictionem, quia hoc verum eſt, quantum ad proprietatem, ius & dominium ipſius iuriſdictionis, ſive proprius & verius loquendo, quantum ad ipſum titulum regni & Regiæ iuriſdictio-
6 onis, non autem quantum † ad ipſam actualem adminiſtrationem & exercitium iuriſdictionis: hæc enim duo inter ſe valde differunt: regnum namque, ducatus & comitatus, iuriſdictioque ei adhærens, quantum ad ipſum ius, proprietatem & titulum, poteſt vere competere nedum infanti, ſed etiam exiſtenti in utero nondum nato. *ut per Bald. & alios in l. final. in fin. C. de teſt. mil. & diximus ſupra in princip. hujus capit.* & mulieri, & infanti, *ſecundum Bald. in l. 1. colum. 1. verſic. pone ergo, C. de ſecundis nuptiis*, ſed exercitium ipſius iuriſdictionis non poteſt competere infanti, nec impuberi, ut omnes fatentur, propter carentiam iudicii, quæ eſt defectus naturæ, & non poteſt à Principe ſuppleri de plenitudine poteſtatis abſolutæ, *ut per Innoc. in ca. ſciſcitatus, de reſcript. & alias.* Igitur nec puberi adhuc minori committi debet propter debilitatem iudicii, & facilitatem lubricæ ætatis, quia de iure natnrali & divino requiritur in hoc maturitas iudicii.

7 Quid † tenendum? Ego cum Carol. Molineo, *ubi ſupra, numero octavo, in principio*, utilius & conſultius cenſeo, eſſe dicendum, quod tutela Regis (late ſumto vocabulo, prout in hac quæſtione etiam pro cura, accipitur) finiatur pubertate, ita quod non ſit ei dandus curator, ſive regens, aut alius quocunque nomine loco Regis adminiſtrator, ſive unus ſive plures: non tamen quod ſolus habeat per ſe proprio motu & conſilio adminiſtrare, ſed per ſe & nomine ſuo cum conſilio & directione delectorum prudentum & fidelium virorum.

8 Hinc refert † Carol. Molin. *ubi ſupra*, Carolum V. Francorum Regem anno Domini 1377. publica concione in ſupremo ſenatu habita, & in forma pragmatica legem ſtatuiſſe, quemque primogenitum Francorum Regis filium regni adminiſtrationem recipere debere, cum decimum quartum annum ageret, ne per longiorem tutelam occaſio incideret malevolis res novas excitandi: Ante tamen annum 14. licet & expedit Regem coronari & inungi, ut in veteri teſtamento Salomon in 12. anno, *3. Regum 1.* & Ioas ſeptem annorum, *4. Reg. 11.* & apud Francos Divus Ludovicus 9. & Carolus 8. impuberes uncti & coronati ſunt, *ſecund. Carol. Ruyn. ubi ſupra ſub d. num. 8. ad fin.* ubi *n. 9* quod non expedit tantam poteſtatem vel adminiſtrationem, in alium, vel alios, vel ut proprio & prærogato quodam iure transferri, propter magna inconvenientia, quæ inde oriri poſſent, pro ot innumera ex hiſtoriis depromi poſſent. Quæ verba eiuſque auctorem refert Greg. Lop. *in l. 3. gloſſa. de veynte annos tit. 15. part. 6.* & D. Azeved. *in l. 1. n. 8. tit. 3. lib. 2. nov. collect. Reg.* & ante eos gl. *in prag. ſanctione in proœmio, §. inſcrutabilis, verb. ſuſceptione folio 8.* ubi additio *ſub ſigno 4.* inquit, hanc eſſe Pauli ſententiam *c. 4. ad Galat.* hanc etiam Carol. Moli. ſententiam ſequitur Caldas *ubi ſupra n. 47. verſ. quod ſi quis pag. 1044. col. 2. in prin.*

Dubitari † tamen iure poterit, ad quem ſpectet ho- 9
rum aſſiſtentium electio? in quo Caldas *ubi ſupra n. 48. uſque in fin.* plures opiniones diverſas refert.

Vna eſt eorum, qui putant ad eos, qui ſunt à conſiliis Regis pertinere, qui regno & imperio præſunt, *argum. l. hereditas 34. ff. de acquir. rer. domin. Corſet. de poteſt. reg. quæſt. 18. Anton. Gom. cap. 1. delict. nu. 57.*

Alii opinantur, † eiuſmodi electionem pertinere ad
populum, eiuſque procuratores in publicis commerci- 10
is congregatos; quia à populo in Regem fuit translatum imperium *ut per gloſſ. in capit. Moyſes, & capit. ſi ergo 39. diſtinctio. & in cap. legimus, eadem diſtinct.* & habetur Regum 11. & 14. populum ſibi regem feciſſe, *& tradit Joann. à Terra Rubc. libro primo, ſui tractat. articulo primo. concluſio. final.* Quamobrem, cum in reipublicæ utilitatem fuerit translatum imperium in Regem, utique per minorem regentem conſervari non poteſt, *ita Guilielm. Benedict. in dict. cap. Raynutius, verbo adjecta impuberi, n. 25. de teſtamen. Ioann. à Terra Rube. libr. 1. artic. final. & lib. 2. artic. 1. concluſ. 16. Burgenſ. in ſua hiſtor. reg. Hiſpan. c. 29.* dicens ita fuiſſe obſervatum tempore Regis Ioannis 2. Et hanc opin. ſequitur Caldas *ubi ſup. d. n. 48. in verſ. ego autem.*

Nec mirum, † quia & deficientibus omnibus ſangui- 11
nis Regii, deberet per proceres & ſtatus Regni nova electio fieri, *ut tradit Didac. Perez in proœm. ordinam. qu. 1. & Menchac. lib. qq. illuſtr. c. 22. num. 3. & 12. & Carol. Molin. in conſuet. Pariſ. §. 8. gloſſ. 3. num. 8. verſic. ex quibus*, & cum communi reſolvit Anton. Gomez. *in l. 40. Taur. n. 4. quos refert & ſequitur Caldas ubi ſupra d. n. 48. in verſ. nec mirum.*

Nonnulli cenſent ad Romanum Pontificem huiuſmodi aſſiſtentium electionem ſpectare, quoniam ille eſt generalis in terris Dei vicarius, & univerſalis orbis Dominus, prout voluit in ſpecie Imol *in c. grandi, de ſupplen. neglig. prælat. in 6. & ibi Dominicus Anch. & Ioan. Andr. nec non & Probus, & aliquos refert & ſequitur Anto. Gom. in d. l. 40. Taur. n. 9. ad fin.*

Sed & ſunt, † qui autument, Regnorum adminiſtra- 12
tionem & regimen illi, qui ius ſucceſſionis habet, & ſanguine proximior eſt ſucceſſurus, in regno, decedente ſine filio Rege, de cuius tutela, aut cura agitur, committendum fore, nec hoc caſu electioni locum eſſe, ex text. *in dict. capit. grandi, ut in ſpecie reſolvit Joann. à Terra Rube. lib. 2. artic. 1. concluſ. 3. & 4.* ubi infert, proximiorem poſſe propria auctoritate capeſſere poſſeſſionem huius regiminis, *argumento, cap. licet in fine, & cap. venerabilem, de electio.* Et qui hanc opinionem ſequuntur populum atque ſummi Pontifices electionem reſpuunt, *ut in ſpecie obſervavit Ioann. à Terra Rub. lib. 2. artic. 1. concl. 6.* Et hanc ultimam opinionem iuris fundamentis comprobat Caldas, *ubi ſupr. dict. n. 48. verſ. alii rurſus*, qui *in verſ. ego autem*, probat electionem aſſiſtentium, qui Regibus puberibus dandi ſunt, non ſpectare ad ſummum Pontificem. Et hanc eſſe veriorem ſententiam arbitratur, ut probat Ioan. à Terra Rub. *lib. 2. art. 1. concl. 4.* niſi regnum temporaliter eccleſiæ Romanæ ſit ſubiectum & obnoxium, *ut per Ioan. à Terra Rub. d. tract. lib. 2. art. 1. concl. 7. traditur in c. inter diverſas ubi Abb. col. 2. ver. ſed quæritur de elect. Corſet. de pot. reg. qu. 12.* Ceterum quod vacans Regnum Papa gubernabit ſibi temporaliter ſubiectum, *c. licet ex ſuſcepto, de foro comp. Rom. a ſing. 414. Corſet. de poteſt. reg. q. 10. Ioan. a Ter. Rub. d. conclu. 7. ita Caldas, ubi ſupr. d. verſ. ego autem*, quam ſententiam, ego quoque probo adverſus priorem Imol. & ſequacium prius relatam, *in verſ. nonnulli cenſent.*

Sed † inter has opiniones, ego priorem eligerem in 13
hunc nempe ſenſum, ut Rex pubes cum conſilio & directione conſiliariorum Regiorum nempe, *Del praſidente de los del Conſejo Real ſupremo y de Conſejo de eſtado*, regnū admi-

Digitized by Google

adminiſtret,regat & gubernet,tam circa adminiſtratio-
nem iuſtitiæ, & iuriſdictionis, quam circa ſtatus regni
gubernarionem reſpective, & circa negotia bellica per
conſiliarios conſilii Regii,*Dela guerra*, & circa res do-
minicas,*Per el preſidente,y Conſejo de hazienda*, & ſic de
reliquis,abſque eo,quod curatore,ſive regente,aut alio
quocunque nomine loco Regis adminiſtratore egeat,
nec ei talis provideatur, ſed per ſe & nomine ſuo cum
conſilio & directione prædictorum regat, gubernet,
ceteraque omnia gerat & iuſtitiam adminiſtret. Qui
enim magis delecti,prudentiores aut fideliores eſſe poſ-
ſunt ipſis præſidibus,atque conſiliariis Regis electis ad
regni adminiſtrationem & gubernationem à Rege ma-
iore mortuo? Nulli profecto. Quodſi adhuc alii deſi-
derentur, ipſe Rex pubes ſucceſſor, cum conſilio præ-
dictorum eos eligat, quorum omnium conſilio,& dire-
ctione omnia gubernet atque decernat. Et cum hoc
ceſſabunt quamplures difficultates, quibus ſubſunt ce-
teræ opiniones aliorum ſupra relatæ: & Regiæ poteſta-
ti non detrahitur, quod ſuum eſt, & populus in Regem
ſemel tranſmiſit. Quod obſervatum ad literam pruden-
tiſſime nunc videmus his temporibus. Deceſſit enim
ſanctiſſime invictiſſimus Rex noſter Philippus huius
nominis ſecundus die 13. Menſis Septembris hora
quinta auroræ,anni præſentis 1598. & ſtatim Philippus
eius unicus filius, huius nominis tertius, legitimus Re-
gni ſucceſſor aſſumſit eius gubernationem anno 20. æ-
tatis ſuæ iam completo, & cum conſilio & directione
prædictorum virorum, omnia rectiſſime atque ſcien-
tiſſime geruntur, ita ut omnes admirentur Regiam in-
dolem & animum dignum imperio, ſolertiam atque e-
ius dexteritatem, & unanimiter infinitas gratias Deo
reddant, eo quod ſibi talem Regem dederit, enixe de-
precantes pro eius vita,incolumitate, & ſalute, & con-
14 tinuatione rectæ & prudentiſſimæ eius gubernationis.
Inquit tamen Carol. Molin. *ubi ſupra*, præfatam ſuam
ſententiam, quam ſupra probavimus & ſequuti ſumus,
locum non habere in primogenito Regis captivi, vel
mentis impotis,quia illum (ſi ſit idoneæ ætatis) expedit
regimen regni ſuſcipere, etiam proprio & prærogato
iure,cum ſit perſona ſuſpicione carens, & ſimultatibus,
& invidiæ ceterorum principum, & aulicorum minime
obnoxia,prout experientia docuit in prudentiſſimo il-
lo Carolo V. qui poſtquam regni adminiſtrationem
durante captivitate patris Ioannis ſub nomine regentis
ſuſcepit,regnum pacatius reddidit, feliciterque rexit &
tutatus eſt,nec tunc in illo requiritur maior ætas 25. an-
nor, ſed ſufficit ætas conſilii capax, puta ſeptemdecim
vel 20. annorum, Nec ſubeſt periculum, cum plurimo-
rum prudentum,quibus latus eius cingitur, conſilio iu-
vetur,& utatur,& Carol. Molineum in hoc refert & ſe-
quitur Gregor. Lopez,*in dict. l. tertia, tit. 15. partita ſe-
cunda,in gloſſa.Perdieſſe el ſentido*,loquens in filio Regis
furioſi, ut tunc filio habili ſit committenda adminiſtra-
15 tio ex *l. 1. in fin. ff. de curat. furioſ.*
Imo † poſſet pater adhuc vivens filium ſibi regni co-
adiutorem aſſumere,& in vita coronare,ut pluries con-
tigiſſe apud Reges Galliæ commemorat curioſe Guil-
liel. Benedict. *ubi ſupr. nu. 54.* Et hæc de tutela & cura Re-
gis attento iure communi.
16 Iure tamen noſtro regio habemus Hiſpani legem hoc
expreſſe decidentem,nempe *dict. leg. tertiam, titu. 15.
partis. 2.* quam citant Oldradus,*dict. conſil. 52.* & Carolus
Molin. *ubi ſupra, nu. 2.* & omnes noſtri † Cohiſpani au-
ctores de hac re agentes: & procedit eius diſpoſitio,& ſi
Regina prægnans remaneat,*ſecundum Ioann. Oroſc. in l.
penultim. colum. 252. in fine. ff. de ſtat. homin. Azeved. in l.
prima, num. 8. tit. 3. lib. 2. Nova collect. Reg.* ex qua l. Regia
plures deducuntur concluſiones.
17 Prima concluſio legis Regiæ hæc eſt: *Quando finca el
Rey ninno, ſi el padre diſunto le dexe tutor, o tutores ſennna-
lados que le guardaſſen mandannolo, por carta, o per pala-
bra, aquellos le han de guardar, y los del Reyno ſon obliga-
des a los obedecer en la manera que el Vey lo oviеſſe manda.*
Rex igitur, ſicut quilibet privatus poteſt filio ſuo tu-
tores relinquere, & nominare, non ſolum inſtrumen-
to,vel epiſtola,ſed etiam verbo,ut patet ex dict. l. tertia,
in verſiculo,*Porende los ſabies antigues de Eſpanna*: Nec
puto attenta hac noſtra lege eiuſque verbis, neceſſariam
tunc eſſe aliquam iudicis inquiſitionem, aut confirma-
tionem,Sed eo † ipſo, quod pater Rex tutores filio Re- 18
gi conſtituerit,vel nominaverit ſcripto, vel verbo, cum
forma ſervanda in eius adminiſtratione, eos eſſe veros
tutores,& poſſe tutelam ſuſcipere mortuo Rege patre,
ſubditoſque teneri eis obedire, iuxta formam à patre
Rege præſcriptam & præceptam,*ut in hac l. noſtra Regia*,
ex quo videtur eis Rex defunctus adminiſtrationem
conceſſiſſe, quo caſu neque in privatis eſt neceſſarium,
quod à iudice diſcernatur adminiſtratio, *ut ſupra reſol-
vimus, cap. 5. n. 7.*
Sed per privatos, † neque per Epiſtolam, neque ex 19
imperfecto tutor recte datur, quamvis voluntas patris
privati in conſtituendis tutoribus in his caſibus à iudi-
ce,ad cuius officium hæc res pertinet,ſervari ſoleat, *l. 2.
incip. neque per Epiſtolam, C. de confirm. tut.* & confir-
mandus quidem eſt ſine inquiſitione, *ut in l. ſi filio ff. de
confirmand. tut. & §. fina. Inſt. de tutel.*
Secunda concluſio:*No aviendo de xado el Rey defun-
cto mandado quien fueſſen tuscres de ſu hijo: los mayorales* 20
*del Reyno, como ſon los prelados e los Ricos omes, e los otros
omes buenos e honrados de las villas, ſe devon juntar adon-
de eſtuviere el Rey y aſſi juntos jurar en forma ſobre los ſã-
tos Evangelios, que cataran primeramente el ſervicio de
Dios, honra y guarda del ſennor que han: y el procomunal
de la tierra del Reyno: y ſegun eſto hã de elegir tales homes
en cuyo poder lo metan que le guarden bien, e lealmente, los
quales dichos tutores, han de tener en ſi oche coſas, que ſon
las ſiguientes.*
*La primera, que teman ad Dios: La ſegunda, que amen
al Rey: La tercera, que venga de buen linage: La quarta, q.* 21
*ſean ſus naturales: La quinta ſus vaſſallos: La ſexta, que ſe-
an de buen ſeſo: La ſeptima, que ayan buena fama: La
octava, que tan tales que no codicien heredar lo ſuyo: cuy-
dando que han derecho en ello deſpues de ſu muerte.*
Eſtos guardadores † *deven ſer uno, dos, o tres, e cinco, y ve* 22
*mas, y es valedero a quello en que la mayor parte ſe acorda-
re, ſi alguna vegada, deſacuerdo oviere entre ellos.*
Deven jurar que † *Guardaran el Rey ſu vida e ſu ſa-*
lud y que haran y allegaran el pro e honra del Rey e de ſu ti- 23
*erra en todas las maneras que pudieren: e las coſas que fuerẽ
a ſu mal e danno las deſviar an e las quitaran en todas gui-
ſas, e que guardaran que el ſennor ſea uvo, e que no lo de-
xaran parſer ni enagenar en ninguna manera, mas antes
que lo acrecentaran quando pudieren con derecho e que la
ternan en paz y en juſticia haſta que el Rey ſea de edad de
20. an. o ſi fuere hija la que oviere de heredar faſta que ſea
caſada: e que todas eſtas coſas faran e guardaran bien e le-
almente aſſi como de ſuſo ſon dichas.* hæc dicta l. Regia.
Eadem ſervanda † ac adimplenda ſunt etiamſi con-
tingeret,*Quod el Rey perdieſſe el ſentido haſta que tornaſſe* 24
en ſu memoria, o finaſſe, ut cavetur in eadem l. 3. ibi, *E to-
das eſtas coſas, &c.*
Habemus † igitur legem expreſſam decidentem, tu-
telam & adminiſtrationem Regis minoris atq; regni in 25
Rege maſculo durare, uſq; ad 20. annum ætatis ſuæ
completum,& in fœmina donec nupſerit.
Poterit ergo Rex minor maſculus, poſtquam fuerit 26
ætatis 20. annorum per ſe ſine tutore & curatore exer-
cere iuriſdictionem,atq; regni adminiſtrationem ſumẽ-
re,cum ſit finita tutela & cura poſt 20. ætatis ſuæ annum
com-

Digitized by Google

completum, juxta hanc noſtram l. Regiam, nec deinceps curatore opus habet.

27 Hæc tamen lex † Regia ſervanda eſt, eique ſtandum, cum aliter non ſtatueretur per proceres regni in occurrenti caſu, & Rex pubes cum eis aliud nollet. Per proceres namq; regni poteſt aliter ordinari, eritq; ſervandum quod ab eis in hoc fuerit ordinatum, ut expreſſe tenet Greg. Lop. *en d. l. 3. gl. 1. verſ. E los ricos homes, & in gloſſa, de veynte annos.* Refertq; quod tempore minoris ætatis Regis Henric. 3. filii Regis Joan. 1. fuit diſpoſitum, quod regnum gubernaretur per conſilium, & conſiliarios Regios, & non per tutores, ut patet in ordinatione curiarum, *de Madrid. ann. 1391.* & in ordinamento Regis Alphonſi Valliſoleti, *era. 1363.* quod Rex in initio anni 15. aſſumſit regimen regni, & exſpiravit tutela Regis, *ut patet in curiis de Madrid. ann. 1419.* de quibus fit aliqua mentio *in l. 3. ſtatim poſt principium, tit. 10. lib. 5. nova collect. Reg.* Et ita apud nos fuiſſe obtentum in Joan. 2. qui 14. anno ætatis ſuæ regnare cœpit; affirmat Baeca *de decima tutor. cap. 10. num. 30.* ubi etiam refert ordinamentum & definitionem Regis Alphonſi in conſtitutionibus editis Pintiæ ann. 1363. & credit apud nos continenter fuiſſe obſervatum, ut vidimus in Carolo quinto Cæſare, primo hujus nominis Hiſpaniarum Rege, qui 17. ætatis anno regnare cœpit, ut de Carolo octavo Galliæ Rege memoriæ prodiit Gaguinus. Et hoc Baecæ prudentius videtur, quia Rex plures habet conſiliarios, quorum prudentia ſupplebit ejus minus eruditum judicium. Deinde ad tranquillitatem regni ita videtur expedire: Quid enim malorum non perpetitur regnum à tutoribus, vel curatoribus adminiſtratum? late & impune regnat avaritia, quivis in alienum caput violenter graſſatur, omnia prædonibus & peculatoribus plena ſunt: fluctuat populus, tanquam oves paſtore deſtitutæ. Denique nuſquam plus malorum. Reſolvit igitur Baeca *ubi ſupra,*
28 non eſſe curandum † de *dict. lege 3. tit. 15. partit. 2.* quoniam contraria conſuetudine videtur abolita, & quod ſic non eſt ſervanda, & quod hæc opinio præcipue ſervanda eſt, ſi in principe concurrat Regia indoles, & animus dignus imperio. Et cum Baeca in his tranſit Doctor Azevedo *in lege 1. num. 8. tit. 3. libr. 2. nova collectionis Reg.* & addit Pelaea *de majorat. quarta parte, quæſt. 38. num. 1.* diſpoſitionem dictæ leg. tertiæ, hodie immutatam eſſe, ut conſtat ex practica ordinatione Alphonſi Valliſoleti, *era. 1363.* & aliis, quæ refert Gregorius Lopez, *ubi ſupra.* Et ita eſt tenendum, tametſi Humada *in dicta lege 3. titul. 15. partit. 2. numero 2. cum ſequentibus,* relatis prædictis auctoribus (excepto Pelaea) & ordinatione Regis Alphonſi nolit fateri, leg. illam Regiam tertiam ſublatam conſuetudine contraria dici poſſe, recte loquendo, quoniam conſuetudo per inferiores inducitur, non per illos, qui legem dare poſſunt, ſed eſſe dicendum, quod Rex, & proceres, ſeu gubernatores pro illa vice aliter, quã ſancitum, *in dict. leg. 3.* eſt, diſponere, animadverterunt, expedire propter caſus indigentiam, & quod ſi non videtur illam l. eſſe ſublatam, eo quod in ſpecie ceſſet ejus ratio, & ideo dicit tunc temporis l. illius diſpoſitionem practicandam eſſe, quando Rex poſt pubertatem velit aſſumere regni adminiſtrationem ipſe de per ſe, ſine aſſociatione magnatum, & procerum, iſtique gubernatores propter Regis imbecillitatem, ac incapacitatem, ſcilitatemque renuant. Et quod hæc repugnatio merito Regi fieri poteſt in prædict. ætate conſtituto, ne regni ſtatus turbetur, cujus auctoris ſententia in hoc non multum diſtat ab opinione Gregor. Lopez. Sed nihilominus probo ſententiam Gregor. Lopez, & ſequacium.

Huc convenit, quod utilius & conſultius ſibi videri affirmavit Molineus, *ubi ſupra,* nempe quod tutela Regis finiatur ejus pubertate, ita quod non ſit ei dandus curator, ſive regens, ſeu alius quocunque nomine, loco Regis adminiſtrator, ſive unus, ſive plures, dum tamen non ſolus de per ſe adminiſtret, ſed cum conſilio delectorum & fidelium, & prudentum virorum, quam ſententiam, ut veriorem ſequuti ſumus ſupra poſt alios, quos citavimus.

Quid autem † dicendum ſit in dominis inferioribus 29
Rege, agit late Pelaez *de majorat. d. 4. par. quæſt. 38. per totam, ad quem ſe remittit Azeved. ubi ſupra n. 9.*

Et hæc in Rege maſculo minore: in fœmina vero Re- 30
gina dicitur in text. Regio dicta leg. 3. *Que ſi fuere hyala que ouiere de heredar, dure la tutela haſta que ſea caſada.* Inquit tamen Gregor. Lopez, ibidem in gloſſ. *Faſta que ſea de edad.* Non intelligas, quod per contractum matrimonii tutela finiatur: ſed pubertate, *ut in leg. fin. C. quando tut. eſſe deſin.* quis tunc cum eſt pubes, contrahit matrimonium.

Neque etiam † intelligas, quod contracto matrimo- 31
nio maritus erit ejus curator & adminiſtrabit regnum, quia eſſet contra diſpoſitionem *l. maritus, C. qui dan. tut. & l. fin. ad fin. tit. 17. p. 6.* Sed quod tunc ipſa de conſilio viri adminiſtrabit, *ſequitur Azeved. in d. l. 1. nu. 7. tit. 3. lib. 2. Nova Collect. Reg.*

Sed contra hanc opinionem gloſſatoris noſtri, imo quod maritus Reginæ adminiſtret regnum, juriſdictionemq; ejus exerceat, facit *l. 9. tit. 1. partit. 2.* ibi, *La tercera razon es por caſamiento, y eſto es, quando alguno caſa con duenna que es heredera del Reyno: que maguer el no venga de linage de Reyes puedeſe llamar Rey deſpues que fuere caſado con ella:* Ergo adminiſtratio regni ei incumbit & vere acquiret dominium regni, ut in *d. l. 9.* ibi: *Verdaderamente es llamado Rey aquel que con derecho gana el ſennorio del Reyno: e puede ſe llamar con derecho en eſtas quatro maneras: y la tercera en orden que pone es por razon de caſamiento como eſta referido, luego ſi es verdadero Rey a el le incumbe el govierno, adminiſtracion y juramento del.*

Secundo contra Greg. Lopez, *ubi ſupra,* etiam facit, *l. 2. tit. 15. part. 2.* à contrario ſenſu, ibi *Faſta que ſea caſada.* Ergo poſtquam nupta fuerit, adminiſtratio regni pertinebit ad maritum, cum ceſſet tutela, & cura pubertate Reginæ, ex quibus ll. forte in terminis inquit Pala. Rub. *in tract. de juſt. & jur. obtention. & reten. regni Navar. 5. p. §. 5.* quod ſecundum leges Hiſpaniæ (quas tamen non citat) adminiſtratio regni pertinet ad maritum & uxorem, licet regnum ſit proprium uxoris, quod etiam voluit Montalu. *in d. l. 9. tit 1 part. 2.* & probatur magis Anton. Pichardo *in l. 3. & 7. ſub nu. 51. C. de muneral. leg. lib. 1.* ubi, *num. 52.* quod hoc eſt introductum in his regnis duobus actibus notoriis, nempe in catholico Rege Ferdinando, & Rege Philippo I.

His nihilominus † non obſtantibus veriorem cenſeo 32
eſſe, & tenendam opinionem Gregor. Lopez, ſcilicet, quod Regina de conſilio mariti adminiſtret regnum, ejuſque juriſdictionem exerceat, non vero maritus ſolus ſuo nomine, ſed ambo ſimul, niſi ipſe habeat ab uxore ſufficiens mandatum ad hoc: tunc namque ipſe utriuſque nomine hoc expreſſo adminiſtrare poterit, *ut tenet Baldus in capite ſignificavit, de reſcriptis,* ubi quod regnum non poteſt dari in dotem, & quod ipſa Regina eſt domina regni, & ejus eſt adminiſtratio, neque competit viro, niſi quatenus ipſa permiſerit, quem refert, & ſequitur, atque jure comprobat Gregor. Lopez *in leg. 1. in gloſſa, fueſſen muchos, ad finem, titul. 1. partita 2.* Idem Gregorius Lopez *in dicta lege 9. ejuſdem titul. & partita in gloſſa, llamar,* ubi etiam refert Abbatem *in cap. prudentiam, columna 4. de officis deleg.* dicentem, quod videtur quaſi monſtrum, ſi in eodem loco videantur duo domini, & quod hoc tendit in præjudicium ſubditorum, & quod fœminæ ſuccedentes in regnum poſſunt exercere juriſdictionem, & adminiſtrare jura regni de

jure, conſuetudine ceſſante, *ſecundum Innocent. Hoſtienſ. Abb. & Joan. de Imol. in cap. dilectis, de arbit. Ang. & Paul. in leg. cum prætor, ff. de judic.* Tandem Gregor. Lopez, *in d. leg. 9.* refert Chronicas Siculi, ubi quod hoc fuit ordinatum tunc temporibus Catholicorum Regum. Nam ſecundum eum pro indubitato fuit, adminiſtrationem regni de jure tantum ad Reginam pertinere: & ita exordiebantur proviſiones, & leges Regiæ, *don Ferdinando, y donna Yſabel Reyes de Caſtilla, &c.* Neque obſtant leges Regiæ ſupra in contrarium allegatæ, quibus niti potuit Palat. Rub. quia *dict. l. nona.* non dicit, quod adminiſtratio regni pertineat ad maritum, ſed tantum, *que ſe pueda llamar rey por caſarſe con reyna.* Et hoc procedit per communicationem dignitatis uxoris, quia ſunt duo in carne una: Ergo non adminiſtrabit ipſe, niſi per communicationem ipſius, & quatenus ipſa permiſerit: ſiquidem *dict. l. 9.* ulterius non proceſſit. Ergo tanquam caſus omiſſus remanet ſub diſpoſitione juris communis. Similiter etiam *d. l. 3. tit. 15. par. 2.* non aperit, nec dicit, quod maritus Reginæ adminiſtrabit regnum, ſed quod tutela Reginæ durat, donec ipſa nupſerit: nupta ergo pertinebit ad ipſam, cujus eſt regnum, cum conſilio tamen mariti, non vero ad maritum, cujus non eſt regnum in proprietate. Licet vere Rex appellari poſſit, quia Reginam duxit in uxorem, non vero inde ſequitur, quod ipſe vir ſolus adminiſtrare poſſit regnum ſuo nomine: neque argumentum à contrario ſenſu ſumendum eſt, quoties contrarium in jure eſt expreſſum in illo caſu, neq; quoties reſultat pravus, & abſonus intellectus, *ut per Everard. late in hoc eodem loco, & argumento.*

33 Tandem † ad omnia motiva Montalvi facile reſponderi poteſt, *ut per Gregor. Lopez. in d. l. 9.* ubi nuncupatim tenet contra Montalv. & Palat. Rub. *ubi ſupra.* Idem igitur, quod reſolvimus in Regina, credimus, & cenſemus tenendum eſſe in Comitiſſa, Marchioniſſa & Duciſſa, tum ob identitatem rationis, tum etiam *ex l. 7. tit. 9. lib. 3. nov. collect. Reg.* ubi quoad juriſdictionem exercendam æquiparantur Regina, Comitiſſa, & aliæ dominæ temporales, ut ſtatim dicemus.

34 Et quamvis † verum ſit, jure etiam noſtro Regio fœminam non poſſe eſſe judicem. *Pero ſiendo Reyna o Condeſſa o otra ſennora que heredaſſe ſennorio de algun Reyno, o de alguna tierra, tal muger como eſta lo puede haZer por honra del lugar que tiene: pero eſto por conſejo de hombres ſabios, por que ſi en alguna coſa errare la ſepan à conſejar, y emendar.* Ita cavetur in *d. l. 7. verſic. Otro ſi decimos,* titulo 9. libro 7. novæ collect. Regiæ *que es de don Alonſo en Alcala, era de 386. tit. 32. ley. 43. como ſe refiere en la margen de la dicha ley ſeptima,* per quam l. ita tenet Aviles *en proœm. c. prætor. in gl. y Reyna, num. 8.* ubi allegat ad idem Abbatem in capite *dilectis col. 1. de arbit.* & Lucam de Penna *in l. ſi quis in Marchiatri in fin. C. de profeſſ. & Medic.* ubi etiam, an ſit regnum committendum mulieri.

35 Quod † ſi Regina efficiatur furioſa, & mente capta, quæ jam erat nupta, ſi aliter proceribus regni & procuratoribus civitatum non placuiſſet, ſervanda eſſet prædicta l. Regiæ diſpoſitio *tit. 15.* partita ſecunda, in verſiculo, *e todas eſtas coſas ſobredichas,* (de eligendis curatoribus Regi puero) *deZimos que deuen guardarſe ſi aeaſcieſſe que el Rey perdieſſe el ſentido faſta que tornaſſe en ſu memoria, o finaſſe* tametſi Palat. Rub. in prædicta ſpecie voluerit, quod adminiſtratio regni pertinebit ad maritum Regem, cujus deciſio eſt æqua, ſaltem quando maritus eſſet idoneus, & haberet filios ex matrimonio. Sed nihilominus de rigore obſervandum eſt, quod prædiximus cum ſua prædicta limitatione, *ut affirmat Greg. Lop. in d. l. 3. in gl. perdieſſe el ſentido, ad fin.* Fundamenta namq; Palat. Rub. non concludunt, ejuſq; opinio contraria, non ſolum lege caret, ſed imo eſt contra eam, in verbis modo relatis. Quare tenenda non eſt, niſi id ita viſum fuerit, & placuerit juſtis ex cauſſis proceribus regni, & procuratoribus civitatum.

Ulterius, † quod ex noſtris legibus prædiximus, *que el que ſe caſa con Reyna aunque el no venga de linage de Reyes ſe puede llamar Rey.* fuit obſervatum in Rege noſtro Catholico Ferdinando, qui cum ex patrimonio ſuo regnū 36
Aragonum tantum haberet, quia tamen contraxit matrimonium cum Regina Eliſabet Regina Hiſpaniæ domina noſtra, vocatus fuit ſemper Rex Caſtellæ in ſuis decretis & proviſionibus, atque legibus ſimul cum uxore ſua, nempe, hoc modo, *don Fernando y donna Yſabel Reyes de Caſtilla &c.* ut obſervavit Aviles, *en proœmio capitulorum prætorum, in principio, & numero 1.* & id jure probat, *numero 12. 13. & 14.* tum ex l. 2. titulo ſexto, partita ſecunda, ibi, *quanto mas honrada fuere, tanto es el mas honrado por ella,* ex dicta lege 9. *titulo 1. partita 2.* tum etiam ex Bald. *in capite ſignificavit, numero 3. de reſcriptis, in verſiculo pone,* ubi agit, quod ſi Regina Apuliæ nubat cuidam ſimplici militi, nominabitur vir ejus Rex, quia hoc caſu coruſcat radiis uxoris, quia ejus lateris comitatus illuſtrat, *ut in l. 1. C. de prapoſit. lab. libro 12.* additque quod ſic Rex Philippus Pater noſtri Caroli quinti Imperatoris habuit regnum iſtud Hiſpaniæ ratione ejus uxoris, noſtræ Reginæ Joannæ, & ſic concludit, quod de jure, & conſuetudine, quæ inducitur per iſtos duos actus ad minus vocatur Rex, ſequitur alios allegans Antonius Pichardus *ubi ſupra, numero 49. 50. & 51.*

Sed † & fuit ſemper obſervatum, atque uſitatum in 37
his regnis Caſtellæ, ut fœmina deficiente maſculo ejuſdem gradus ſuccedat in eis, juxta *legem ſecundam, titulo decimo quinto, partita ſecunda,* ibi, *E por ende eſt able ſcieron que ſi fijo varon y no oviesse la hya mayor heredaſſe el Reyno,* & in l. ſecunda, titulo decimo octavo, partita tertia, *o ſi varon no oviesse la hija mayor. &c. & l. 1. titulo 3. libro 2. nova collection. reg. ibi hyas, & l. 7. titulo 9. libro 3. nova collect. reg.*

Ex † quibus legibus Regiis ceſſare debet in Regno 38
Caſtellæ diſputatio antiqua, tam reſpectu ipſius regni, quam aliorum majoratuum in eo exiſtentium ſucceſſione. In ais namque ſemper fœmina maſculo ejuſdem lineæ, & gradus deficiente admittenda eſt, *ut patet, & firmat Doctor Molin. de Hiſpan. primogen. lib. 3. cap. 4. numero 5. ad finem,* ubi quod adeo hoc in Hiſpaniarum regnis uſu receptum eſt, ut iam ſupervacanea ſit huius articuli diſpoſitio, præterquam, quod eandem ſententiam iure etiam communi probaverunt plures, quos à principio *dicti num. 5.* enumerat, & optime ex pluribus comprobat Doctor Burgos de Paz *in proœmio ll. Taur. num. 42. cum pluribus ſequentibus.* Et eſt procul dubio verior opinio ſecundum ipſos, contra nonnullos alios diverſum ſentientes, quos ibi allegat, eandem noſtram ſententiam iure communi, & Regio probat Aacvedo *in l. 1. num. 6. & 7. tit. 3. lib. 2. nov. collect. Reg.*

Et conſtat ita etiam uſu receptum eſſe in Hiſpania ex chronicis antiquis, ubi invenitur, quod plures fœminæ ſucceſſerint in his regnis ſufficientibus maſculis, quas Aviles *ubi ſupra* enumerat *in gloſſa, y Reyna, num. 8* & præcipue ex Chronica practica Catholicorum Regum Ferdinandi, & Eliſabet *ſecunda parte, capitulo ſecundo.* Et ita in certamine iudiciali ſententia pronuntiatum eſſe inter prædictos Catholicos Reges aſſerit Illeſcas *libro 6. de la Hiſtoria Pontifical, ſecunda parte, capitulo de don Fernando y donna Yſabel Reyes de Caſtilla, folio 125. colum. 4. & Doctor Molina ubi ſupra, & Azevedo in dict. l. 1. num. 7.*

Addendum eſt etiam, † adeo verum eſſe, quod Regina 39
nobilitet maritum, etiam ex progenie Regia non provenientem, ut quamvis filia Regis nubat alicui Duci, vel Comiti, dicetur Regalis, & etiā ſi filia Ducis nubat alicui

militi

Digitized by Google

militi ſimplici, dicetur Ducifſa, quia dignitas generis filii, quæ venit à patre, eſt excellentior, & præferri debet nobilitati obvenienti ex parte mariti, *ſecundum Jacob. Rebuff. in leg. 1. per textum ibi, C. de dignit. libr. 12.* quem refert & ſequitur Caſſanens *in Catalog. gloria mundi, ſecunda parte, conſiderat. 40. verſic. & adverte*, ubi etiam in idem citat Baldum *in l. fæmina, ff. de Senat.* dicentem, quod fortior eſt nobilitas, quam habet filia ab origine, quam illa, quam habet à marito, quia proprio radio, & non alieno coruſcat, *idem Caſſan. in eodem tractatu, parte 5. conſideratione 39. verſiculo adverte, quod Regina, &c.* Si tamen dignitas mariti ſit major, quam dignitas, quæ uxori obvenit ex parte patris, tunc uti poterit nobilitate viri, ut ſi filia Ducis nubat Regi dicetur Regina, & ſi filia militis nubat Comiti, dicetur Comitiſſa, *ſecundum Caſſan. ubi ſupra, in priori loco.*

40 Inquit † tamen Avilez *in proœmio capitulorum prætor. in principio, numero 7.* quod ſi uxor ſit Marchioniſſa, vel Comitiſſa, non ſequitur, quod maritus ejus ſit Marchio vel Comes *ſecundum Signor. de Homodeis, in repetitione leg. Princeps legibus. colum. 2. verſic. de ratione ultimi, ff. de ll. quæ eſt inter ejus conſilia, ſequitur Aviles, ubi ſupra, num. 11.* dicens, quod ſic videmus in Hiſpania noſtra, quod ſi uxor eſt Comitiſſa, & maritus non, non vocatur maritus ejus Comes.

Ego vero contrarium ſæpe vidi, & video obſervari in Hiſpania, nempe, quod maritus uxoris Comitiſſæ, Marchioniſſæ, vel Duciſſæ, alias non Comes, Marchio, vel Dux appelletur, Comes, Marchio, vel Dux, reſpective: idque jure fit, non ſolum conſuetudine ad ſimilitudinem mariti Reginæ. Regnum ſiquidem eſt caput dignitatum, Marchionatus autem, Comitatus, & Ducatus ſunt membra ejuſdem regni. Non ergo licet membra à capite diſcedere, *textus in cap. cum non liceat, cum ſimilibus, de præſcript.* Et ita merito alias omnes Doctores Cohiſpani docent, ll. loquentes in ſucceſſione regni procedere, locumque habere, ac ſervandas eſſe in ſucceſſione cujuſcunque majoratus particularis ob identitatem rationis, & ad inſtar ſucceſſionis regni: Ergo idem dicendum eſt in noſtro propoſito, quoad nominationem viri, titulo dignitatis uxoris ſuæ, ut recte in terminis probavit, & tenuit Anton. Richard. *ubi ſupra, numero 49.*

41 Facta † autem electione tutorum Regis, & præſtito ab eis juramento iuxta formam dict. *leg. 3. tit. 15 partit. 2.* inquit eadem lex, *deuen meter al Rey en ſu guarda de manera que faga con conſejo de ellos todos los grandes fechos que oviere de fazer, e contenuamente deuen tener tales omes con el que ſepan monſtrale aquellas coſas por que ſea bien coſtumbrado, e de buenas maneras.*

42 Dubitari † tamen in propoſito non abre poterit, *an hujuſmodi tutela, vel cura Regis decernenda tutoribus, & curatoribus in judicio, & per quos?* Et videtur quidem, prima, quod aiunt, facie, neceſſarium eſſe, quod decernatur, licet in prædicta leg. 3. de hos non fiat mentio, cum per alias ll. ſit ſatis expreſſum in ceteris omnibus tutelis & curis. Et in hoc caſu videtur, quod à conſilio ſupremo Regali decerni debeat, cum non ſit alius iudex, Regi non ſubditus, qui eam decernat in regno, & conſilium Regale præeſt toti regno, eiuſque gubernationi intendit.

Nihilominus tamen noſtra lex tertia ſæpe allegata *in verbis prænarratis*, innuit, quod ipſimet proceres congregati ad electionem tutorum, & qui eos elegerint, tutelam, & curam quoque decernant, ut colligitur ex eadem le. ibi, *e deſpues que eſſo ouieren iurado deuen meter al Rey en ſu guarda, &c.* Quibus enim conceditur prædicta electio principalis, videtur etiam commiſſum in conſequentiam decretum tutelæ, vel curæ, tanquam neceſſarium ad perfectionem primi, *argumento l. 2. cum ſimilibus, ff. de juriſdictione omnium judicum.* Non enim fit mentio in prædicta lege de conſilio regali, nec de alio judice, aut perſona, qui huic actui intervenire, aut auctoritatem interponere debeat, ideoque videtur hoc ſpectare ad prædictos proceres, vel potius, quod ipſum decretum formaliter, & expreſſe non ſit neceſſarium, ſed quod ſufficiet præſtito juramento à tutoribus & curatoribus, de quo in dicta lege Regia actualis immiſſio ipſius Regis minoris in tutelam, & curam prædictorum, quæ loco decreti habetur, auctorante ipſa leg. quæ hoc facere jubet.

Tertia † concluſio principalis dict. leg. 3. titulo 15. partita 2. *Fincando madre del Rey ninno ella ha de ſer el primero, y el mayor al guardador ſobre los otros, e ellos deuen la obedeſcer como a ſennora, e fazer ſu mandado en todas las coſas que fueren a pro del Rey y del Reyno.* Quam concluſionem intelligo veram eſſe, & procedere, non ſtantibus tutoribus teſtamentariis, vel alias à patre Rege defuncto datis filio ſuo impuberi, cum planum ſit in jure, tunc demum matrem admittendam eſſe ad tutelam filiorum, cum teſtamentarii tutores non exſiſtunt: hi namque omnibus præferuntur, nempe, matri, & aviæ, legitimis, & dativis: mater autem, vel avia legitimis, & dativis anteponitur: legitimi vero dativis, *ut ſupra late probavimus capite 2. numero 6.* quæ in tutoribus Regis locum etiam habent, præterquam quod hoc etiam patet ex tenore dict. l. 3. Regiæ: Similiter etiam mater Regis hanc tutelam habere debet, donec nupſerit, & cum filio impubere velit eſſe, ut in eadem leg. 3. cavetur, ibi, *mas eſta guarda deue auer en quanto no caſe, e quiſieſſe eſter con el ninno.* 43

Dubium † eſt etiam, *an mater Regis, & ceteri tutores ipſius electi, juxta formam noſtra l. 3. teneantur fidejuſſores, & ſic ſatiſdationem præſtare, rem pupilli ſalvam fore, ſicuti tenentur alii tutores privatorum?* Et videtur quidem illos minime eſſe obnoxios præfatam ſatiſdationem præſtare, quia prædicta lex Regia præfixit ſpecialiſſimam formam ſervandam in tutoribus Regis impuberis, & per ipſos tutores, nec non, & juramentum, quod tenentur præſtare, ut vidimus, & tamen nihil loquitur de ſatiſdatione ab ipſis præſtanda: Ergo eam non præſtare tenetur, quia ſi hoc vellet lex noſtra Regia, id exprimeret, ſicut, & cetera expreſſit, ut non videretur deficere in re tam neceſſaria. Præterea qui quæſo fidejuſſores inveniri poſſunt pro adminiſtranda tutela Regis, qui ſufficiant ad valorem regni? Non igitur Rex voluit obligare ad impoſſibile. 44

Nihilominus tamen verius eſſe cenſeo, atque tenendum contrarium, imo quod mater Regis impuberis, & ceteri ejus tutores, non teſtamentarii teneantur prædictam ſatiſdationem præſtare, cum & hoc per alias ll. tutores legitimi & dativi teneantur, *ut diximus ſupra leg. 9. titulo 16. partita 6.* Cum enim hæc ſatiſdatio aliquid amplius ſpecialiuſve continere non debeat, quam ceteræ aliorum privatorum tutorum, non fuit neceſſarium exprimere, quod ipſa præſtaretur, cum ll. aliæ eam requirentes generaliter loquantur in omnibus tutoribus legitimis, & dativis. Et cum hoc reſpondetur ad primum fundamentum contrarium, & in terminis ita tenet Gregorius Lopez, *in dicta leg. 3. in gloſſ. fincaſſe madre, ad finem titulo 15. partita 5.* Ad ſecundum de facultatibus tutorum agens, comparative ad valorem regni, Reſpondetur ſufficere, quod mater tutrix filii ſui Regis, & ceteri tutores electi præſtent, quos invenire poſſunt, *ut in terminis tenet Albericus in l. de creationibus, columna ſecunda, in medio, verſiculo,* ſin autem per textum ibi, dum dicit, *ſin autem non talis ejus cenſus inveniatur, tunc & fidejuſſio, in quantum poſſibile eſt, ab eo exploretur C. de Epiſcopal. aud.* & refert Ubert. de Bobio, qui in iſta quæſtione conſuluit pro domina Blanca matre

Regis Franciæ: Idem tenet Jacob. de S. Greg. *in tractat. de Fend. verb. Carolus, 1. columna*, & probatur etiam *in l. finali, ff. ſin autem nontalis, C. de curat. furioſ.* quem ad hoc notat & commendat Bald. *in l. final. C. de Magiſtr. conven. 1. columna, num 3.* & Roderic. Suarez, *in l. quoniam in prioribus, folio 169. columna 3. verſiculo unum tene menti, C. de inoffic. teſtament.* pro ut eos ad hoc refert, & ſequitur in terminis Antonius Gomez *in dict. l. 40. Taur. num. 9.* Et cum hac opinione tranſit Gregorius Lopez, *ubi ſupra.* Caſſan. *in conſuetud. Bur. rubr. 6. §. 4. verbo, Curateur num. 4.* Landen. *in tractatu de offic. al. domin. in quarto notab.* & cum eis Baeca *de decim. tutor. cap. 9. n. 29.* ubi quod prudentius eſt, ut ſatiſdent meliori modo, quo poſſint. Nam metu, vel reverentia fidejuſſorum abſtinebunt ſe à flagitiis, quis ſolent Regum tutores regnum prædæ habere.

45 Quarta † & ultima concluſio dict. l. 3. Regiæ eſt, *Los del pueblo que no quiſieren eſcoger eſtos guardadores aſſicomo dicho es, o deſpues que fueſſen eſcogidos no los quiſieſſen obedeſcer no haziendo ellos porque furian trayeton conoſcida per que dariana entender que no amanan guardar al Rey, ni al Reyno, y ſi fueren hombres honrados han da ſer echados de la tierra para ſiempre, y ſi fueren otros tienen pena de muerte: Pero ſi alguno de los tutores erraſſe en alguna coſa de lo que es tenudo de hazer, deue auer pena ſegun el fecho que fiziere.* Et cũ hoc explicata eſt atq; abſoluta *d. l. 3. tit. 15. p. 2.*

Illud tamen pro abſolutione hujus capitis non omittam, quod longo ſermone probat, & pluribus ornat Caldas Pereyra *in repetitione l. ſi curatorem habens, verbo, ſine curatore conſtitutus, num. 115. C. de integrum reſtitutione minorum: Alias inter tractatus de reſtitutione minorum, p. 1142.* nempe, donationes, diplomata, programmata, ſeu quas vulgus, *proviſiones*, vocat, & alia reſcripta juſtitiæ, ſive gratiæ, nomine tutoris Regis expedienda fore, addendo ſub nomine, & tanquam tutor Regis, & hoc potius, & congruentius, atque tenendum videri ibi affirmat, & quod hoc quoq;, docet experientia, & antiqua in eo Regno Portugalliæ olim obſervata conſuetudo, gubernante infante domino Petro tutore Regis Alphonſi 5. nepotia ex ſorore, quo tempore omnes proviſiones prædictaa infans expediebat ſub nomine tutoris ſub his: *Nos infans dominus Petrus tutor, & gubernator, cum Dei auxilio defenſor pro Rege domino meo horum regnorum, &c.* Et quod plura hujuſmodi exſtant in ſenatu Regio Uliſipponæ.

46 Ego † vero & ſi hia non contradicam, cenſeo tamen, non errari, ſi hujuſmodi diplomata & proviſiones Regiæ conficiantur principaliter ſub nomine Regia impuberis, & poſtea adjiciantur nomina tutorum ejua, dicendo nomine, hoc eſt, Regis in hunc ſcilicet modum, *Dominus, N. & N. N. ejus tutores nomine ſuo, Rey de Caſtilla, &c.* ceſſant namque tunc rationes & argumenta Cald, ubi ſupra.

47 An autem † Regia tutor legea poſſit condere, agit pro & contra Caldas *ubi ſupra, num. 121. pag. 1144.* ubi quod in ferendis legibua ſeu promulgandis conſultiua arbitratus, ſi priua cum conſilio & ſuffragio magnatum, atque etiam convocatia comitiis, civitatumque & regni procuratoribus (ſi opus fuiſſet) id faceret.

48 Quæ † quidem comitia *cortes* appellamus, & à Romanis originem primum traxerunt, poſtea vero, tam in Regno Caſtellæ, quam Luſitaniæ conſuetudo introduxit ex textu *in cap. 1. de prohib. feud. alien. per Feder.*

SUMMARIA.

1 Legis decima tertia, titulo decimo ſexto, partita ſexta, litera & caſus refertur, & declaratur per totum caput.

2 Curatores vocantur dati majoribus, 14. ann. minoribus tamen 25. ann. ſanamentis.

3 Cura furioſi eſt legitima, mente capti vere eſt dativa.

4 Curatores dandi ſunt prodigo, mente captis, ſurdis, mutis atque his, qui perpetuo morbo laborant, requiritur tamẽ cauſſa cognitio, ad hoc, ut aliqualiter de furore, vel alia cauſſa ob quam datur curator, conſtet, ut in n. 7.

5 Curator prodigo dari non poteſt, antequam illi ſit bonis interdictum, præterquam ſi eſſet notorius prodigus, ut in num 6.

8 Curatoribus legitimis deficientibus judex, venit ad dationem curatorum, non tantum ex inquiſitione, ſed etiam ſine ea.

9 & 10 Curator bene dari poteſt ad unum actum, licet tutor regulariter certa rei dari non poſſit, niſi ad adeundam hereditatem.

11 Puberes ſanamentis inviti curatores non accipiunt, ipſi tamen curatores inviti dantur, ut in num. 12.

12 Curatores inviti dantur, ſive dentur principaliter negotiis, & ſecundario perſona, vel e contra.

13 Curator bonorũ non datur invitus, niſi adſit cauſſa, ut in num. 14. & etiam fallit ex neceſſitate, vel commoditate, & hoc quando à judice præcipitur: ſecus ſi ab apparitore, & officiali judicis habente commiſſionem ad exſequendum, prohibendum, & commiſſarios deputandum: non enim poteſt initus deputare, ſed ſervare, quod hic dicitur, aliud eſt in exſequutore mixto, & etiam in mero exſequutore, quando deputatio curatoris eſt magna neceſſitatis, & non poteſt pati dilationem, ut in num. 15.

16 Curator bonorum invitus datur ad mandatum principis ſupremi; niſi juſtam habeat excuſationem, ut hic.

17 Curator ad litem, vel lites invitus an detur? & n. 20.

18 Curatur ſemel ab adulto accepto tenetur hic, & ſtare cogitur ſub ejus cura, uſq; ad 25. ann.

19 Curatorem adultus invitus accipere cogitur de mandato Regis.

21 Curator dari etiam poteſt pupillo carenti tutore per judicem, etiam ex officio, ut in num. 22.

23 Curatorem ad lites dabit judex, qui liti præeſt, etiamſi ſit delegatus.

24 Curator ad lites infanti dandus non eſt, ſed tutor.

25 Curator ad lites melius eſt, ut unus detur, quamvis plures dari poſſunt, ſed præſens dari debet.

26 Curator ad litem quandocunq; revocari poteſt, ſicut eſt in tutore.

27 Curator ad litem, vel ad lites inventarium facere non tenetur.

28 Curator in teſtamento relinqui non poteſt, ſed relictus ſi ita expediat, confirmari debet à judice, & an hoc procedat, etiamſi adultus curatorem nolit habere? agitur numero 30.

29 Ratio differentiæ quare tutor in teſtamento relinqui poſſit, curator vero minime.

31 Patre curatorem filio ſuo primogenito ſibi in majoratu ſucceſſuro dante, illum filius acceptare cogitur.

32 Tutorem habenti, tutor dari non poteſt, alias datio erit nulla, etiamſi ex diſpoſitione ſtatuti id fiat, ſi datio contutoris eadem die fiat, in qua datus fuit primus tutor, ut in num. 33. cum ſeqq.

¶ Tutorem habenti poteſt dari tutor in quam pluribus caſibus, de quibus in num. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. & 41. ſed tunc non eſt vere curator hic ſecundo datus, ſed adminiſtrator, ut in num. 53.

42 Curatores adjungi ſolent ob augmentum facultatum, non tamen prius dati tutores adminiſtratione curum liberantur.

¶ Tutore tempore finita tutela exſiſtente ſolvendo, ſequentis temporis periculum ad tutorem non pertinet, eod. n. 42.

43 Curator appellatur datus habenti tutorem impeditum, alii appellant eum tutorem. Poterit tamen judex utrumq; facere, vel tutorem dare, vel curatorem, & erit utilius quod detur tutor, ut in n. 44. & finitur officium

hujus

hujus tutoris, vel curatoris finito impedimento primi tutoris, ut in num. 45.

46 *Tutor cum ſecundus datur habenti tutorem impeditum, primus deſinit eſſe tutor, & tenetur hic ſecundus ſolemnia obſervare, & proprio periculo rem adminiſtrat, ſed magis adminiſtrator rerum, quam curator eſſe dicitur. Unde in omnibus, quæ juris ſunt, auctoritatem interponere non poteſt, ut in num. 47. & alienare non poteſt, nec obligare pupillum, nec alia gerere, quæ juris ſunt, ut in num. 48. nec hereditatem adire, numero 49.*

50 *Tutor primus abſens cauſſa reipublicæ, dato ob id curatore minori, deſinit eſſe tutor, & ſecundus curator eſt.*

51 *Tutore primo dato deſinente eſſe tutore in perpetuum, tunc ſecundus in locum ipſius ſuffectus tutor eſt: & idem tutore primo ſe excuſante, & à parte adminiſtrationis, ut in num. 52. & tunc hic ſecundo loco datus verus tutor, & curator eſt, & omnia facere poteſt, quæ primus tutor facere poterat, ut in num. 54.*

CAPUT XIX.

De curatoribus adultorum.

1 CURATORES vocantur † dati majoribus 14. ann. minoribus tamen 25. annorum ſanæ mentis, & etiam majoribus furioſis, & mente captis: Adulti tamen ſanæ mentis inviti curatores non recipiunt, præterquam in litem: Curator autem in teſtamento dari non poteſt: datus vero, ſi utilitati minoris expediat, confirmandus eſt à judice: Habenti vero tutorem, alius non datur, niſi primus male adminiſtret, aut ſuis negotiis taliter occupetur, quod bona minoris adminiſtrare nequiret; aut ſi in adverſam valetudinem incideret, vel in longam peregrinationem, vel aliud longum iter eſſet iturus; tunc enim ejus loco datur curator, donec primus ſanus efficiatur, vel redeat ab itinere, quod peregiſſet. Ita diſponit *l. 13. tit. 16. part 6.*

2 De curatoribus † datis majoribus 14. ann. minoribus tamen 25. annorum ſanæ mentis, habemus etiam l. Regiam præcedentem. nempe 12. *tit. 16. ad finem, partita 6.* ubi diximus, & agit Molina Theologus *de juſtitia & jure, tractat. 2. diſputat. 220. pagina 153. verſiculo, curator vero,* & eſt textus de jure communi, *in principio Inſt. de curat.* ubi ea redditur ratio; quia licet puberes ſint, adhuc tamen ejus ætatis ſunt, ut ſua negotia tueri non poſſint: additur inſuper, quod dantur curatores ab eiſdem magiſtratibus, à quibus, & tutores.

3 De curatore furioſi, † & mente capti diximus ſupra alio capite. Obſerva tamen, quod iſta lex æquiparat furioſum, & mente captum; prout fit ſemper in legibus partitarum: differunt tamen, quia cura furioſi eſt legitima, mente capti vero eſt dativa; licet debeat judex etiam mente captis dare curatorem legitime, *ut ibi diximus,* & probat *in §. 1. Inſtitut. de cura. ibi, tamen in curatione ſunt agnatorum ex l. duodecim tabularum.*

4 Idem † eſt dicendum in prodigo, mente captis, ſurdis, & mutis, & his, qui perpetuo morbo laborant. Eis namque, quia rebus ſuis intereſſe non poſſunt, curatores dandi ſunt, *ut in dict. §. 4. & in l. 1. ff. de curat. furioſ.* Prodigo autem curator dari non poteſt, antequam bonis illi fuerit interdictum: in † qua interdictione cauſſæ
5 cognitio requiritur, ſcilicet prodigi citatione prævia, *ſecundum Angel. Paul. Caſtrenſ. & cæteros Doctores in l. ei, cui bonis, ff. de verb. obligat. & Pomates ad Bart. in l. qui habet, §. quolibet, ff. de tutel. litera H. & Anton. Piag. de tut. & curat. q. 2. num. 34.*

6 Limitari † tamen poteſt hoc de citatione ſecundum, Bald. *in dict. l. ei, cui bonis,* præterquam ſi notorium eſſet, illum eſſe prodigum: quia tunc non requiritur alia citatio, quod tamen non eſt ſine dubio, *ſecundum Pomat. ubi ſupra,* quia pendet ab illo dubio paſſu, an in notoriis requiratur citatio: Et magis communis concluſio eſt, quod ipſa requiratur, Abbas tamen *in cap. cum ſit Romana, de appell.* dicit, quod ante eſt tale notorium, ex quo conſtat nullam eſſe defenſionem, & tunc non requiritur citatio, aut econtra, & tunc ſecus: & ita poteſt diſtingui in propoſito noſtræ limitationis. An autem in notoriis poſſit ferri ſententia excommunicationis, monitione non præmiſſa nec ne? agit bene Doct. Covarr. *in cap. alma mater, 1. part. relect. §. 9. num. 6. de ſententia excommun. in ſexto, & Ugolinus de cenſur. 1. Tabul. C. 16. §. 7. fol. 241.*

7 Prædicta autem † cauſſæ cognitio requiritur etiam in donatione curatoris furioſi & mente capti, ſcilicet, ut aliqualiter de furore, & alia cauſſa, propter quam datur curator, conſtet, *l. obſervare, ff. de curator. furioſ.* ubi Bald. *poſt Jacob. de Aret.* quod judex debet adhibere medicos, qui hoc cognoſcant, *argumento l. ſemel, C. de re milit. lib. 12. ſequitur Gregor. Lopez, in dict. l. 3. in gloſſa. Locos o deſmemoriados, ad finem,* ubi etiam, quod poteſt dari talis curator cum inquiſitione, vel abſque ea, *ſecundum Alex. conſ. 86. viſis dubitationibus, vol. 2.*

8 Illud † tamen non eſt ignorandum, quod legitimis deficientibus, judex veniet ad dationem curatorum, non tantum ex inquiſitione, ſed etiam ſine ea, *ſecundum Alex. ubi ſupra, num. 7.* quem etiam ſequitur Piagius, *dict. quæſt. 2. ſub num. 32.*

Sed & alios plures caſus, in quibus aliis perſonis & bonis dantur curatores, congerit Anton. Piag. *ubi ſupra, n. 36. cum ſequentibus.*

9 Illa † tamen differentia eſt in propoſito inter tutorem & curatorem, quod licet regulariter tutor certæ rei dari non poſſit, *ut in l. certarum, cum duabus ſequent. ff. de teſtament. tut.* & ibi Bartol. aſſignat rationem *Paul. Caſtren. in l. ſi ad ſpecies, ff. rem pupill. ſalvam for. Bart. in l. ſi hereditas, ff. de teſtam. tutor & in l. impuberi, ff. de tutor. & curat. dat. ab his, Deci. conſil. 479. expreſſa l. 1. ad fin.* ibi, *Otroſi dezimos que el guardador deve ſer dado para guardar la perſona del moço e ſus bienes, e non deve ſer puesto por una coſa, o un pleyto ſennalado tan ſolamente,* & ibi Greg. Lopez in gloſſ. fin.

10 Tamen † ad adeundam hereditatem ſpeciale eſt, ut tutor dari poſſit, *l. cum in una, §. tutor. ff. de appell. & ibi notant Doctores & Paul. in dict. l. & ſi ad ſpecies, & prædict. allegans Baeç. de decim. tutor. cap. 17. num. 2.* Curator tamen bene poteſt dari ad unum actum, *l. non tantum. ff. de tutor. & curator. dat. ab his, Barto. in dict. l. certarum, columna 1. ad finem plures alios citans idem probat Baeça, ubi ſupra, num. 3.*

Ulterius circa illa verba noſtræ l. 13. ibi, *Pero los que ſon en acuerdo non pueden ſer apremiados que reciban tales guardadores ſi no quieren:* obſervandum eſt, idem probari in dict. §. *1. Inſt. de curat. ibi.* 11 Item inviti † adoleſcentes curatorem non accipiunt, ipſi tamen curatores inviti dantur, *ſecundum Bart. in l. illud, ff. de tut. & curat. dat. ab his:* 12 ſive † dentur principaliter negotiis & ſecundario perſonæ, *ut in l. fin. in princ. C. de adminiſtr. tut.* ſive principaliter dentur perſonæ mente capti & furioſi, *ſecundum Salyc. in l. 1. C. qui petant. tut. Greg. Lopez. in d. l. 13. in gloſ. Apremiados, & optime Carol. Molin. in conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 6. gl. 6. nu. 9.* Cum enim hi publico munere fungantur, & neceſſario, quia dantur perſonis vel propter perſonarum imbecillitatem vel incapacitatem, *ut in d. l. fin. in princ. C. de adminiſtr. tut.* Merito ut inviti etiam, niſi legitimam excuſationem habeant, conſtituantur: ſecus eſt, ſi propter aliam cauſſam committatur cura rerum tantum: tunc enim eſt officium privatum, & per ſe voluntarium, quia perſonæ neceſſitas majori indiget proviſione & ſubventione, *ut Molin. ubi ſupra.*

13 Hinc eſt, † ut curator bonorum non datur invitus, *l. 4. §. qua-*

*2.§.quæritur,& ibi Bart.ff.de curat.bon.dan.Bald.& Salycet.in l.tutor.C.de neg.geſt.Odofred.in tract. de cur.bon. dand.num 43 Bar.in l qui habet,§.ſi pupillus,num.2 ff.de tut.*ubi limitat ſi adſit cauſa,*ſequitur plures referens Bae. de decim.tut.cap.16.num.23.& ante eum Carol.Molin.ubi ſupr.num.2.*

14 ubi † etiam quod commiſſarius non tenetur acceptare commiſſariam.& quod officium ſequeſtri eſt voluntarium,& non neceſſarium.

15 Fallit † etiam ex neceſſitate, ut quia res ſunt in periculo & non poteſt aliter commode provideri, quam per deputationem curatoris, & nullus voluntarius invenitur,tunc enim cogitur etiam invitus.*text.eſt in d.§ quæritur,& ibi gloſſ.& Angel.Carol.Molin. ubi ſupra, num.3.* ubi idem putat nedum propter neceſſitatem, ſed etiam propter commoditatem,ut ſi non ſit idoneor, quam Titius, qui eſt vicinus, & habet notitiam rei prehenſæ, & pertinentiarum ejus,& peritiam gubernandi, nec habet aliquam rationabilem excuſationem,puta quod ſit conſanguineus vel affinis illius,contra quem proceditur,vel multis litibus,aut tutelis, aut aliis negotiis valde implicatus:tunc enim licet perquirendo forte poſſent alii voluntarii idonei, ſed non æque reperiri, putat Molineus, commoditatem adminiſtrationis cum ceſſatione alterius incommoditatis Titii eſſe cauſſam ſufficientem, ut judex ex officio poſſit,ſi velit,& ulterius de aliis inquirere,non gravatur, deputare Titium etiam invitum, ad hujuſmodi curam:ſic tamen, ut ponat ſolum operam & non impenſam aliquam de ſuo. Et ita videtur ſentire Bald. *in l.1. in fin. ff. ubi pupill. educ.deb.ſequitur Curt.in tractat.de ſequeſtrat. quæſt.2.* quos ad hoc refert & ſequitur Molin.*ubi ſupr.num.3.*qui *nu.4.*intelligit,poſſe invitum cogi demum à judice & cauſſa cognita, ſecus ab apparitore & officiali judicis habente commiſſionem, ad exſequendum, prehendendum, & commiſſarios deputandum: non enim poſſet invitos deputare, etiamſi nullos voluntarios inveniret, ſed debet opponentes vel recuſantes ad diem certam evocare, coram judice dicturos cauſſas oppoſitionis & recuſationis, & compellendos ad commiſſionem ſuſcipiendam: ſecus eſſe dicit *n.5.* in exſequutore mixto,qui eſt judex delegatus,*& num.6.* idem probat,etiam in mero exſequutore,quando deputatio curatoris eſt magnæ neceſſitatis,& non poteſt pati dilationem,& agitur de periculo magnæ rei: tunc namque neceſſitati parendum eſt, quantum ſalvo juris ordine fieri poteſt,*ut ibi latius per eum.*

16 Fallit † etiam prædicta Reg. principalis, quæ habet, quod curator bonorum non datur invitus, ut procedat, niſi ad mandatum & præceptum ſpeciale ſupremi Principis,cui omnes ſubditi obedire tenentur, *cap.2.de major.& obed. ita Molin. ubi ſupra, num.8.* Addens,quod ſi ſe minus idoneum vel impotentem, aut alia neceſſitate impeditum ſentiat, debet reverenter notificare, & ſupplicare Principi pro exoneratione ſua,tunc Princeps qui eſt juſtitiæ vigor.*l.prohib.in fin.C.de jur.fiſ.lib.10.* & ipſa juſtitia & lex animata,*ut in auth.de conſult.ad fin.collat.4.* non patietur quemquam ſupra vires onerari.

17 Similiter † curator ad litem, vel ad lites non datur invitus, nec cogitur acceptare officium, *ſecundum Jacob. de Aret.& Bar.in l.qui habet.§.ſi pupillus per text.ibi,ff.de tutel.Bald.in l.qua fortuitus,num.16.C.de pign.act. Alex. Bald.& Salyc.in l.tutori,C.de negot.geſt.Alexan.conſ.122. lib.1.& conſ.85.lib.2.Angel.Aret.in princ.Inſtit.de curat. col.final.verſ.quid e contra.*

Fundamentum hujus opinionis duplex eſt, primum, ex *d §.ſi pupillus*, ubi dicitur,talem curatorem neminem dari poſſe,niſi præſentem:ex quo innuitur,quod non niſi volens & acceptans dari poteſt, alioqui fruſtra requireretur ejus præſentia,quia qui invitus deputari non poteſt,ejus præſentia non curatur, tunc enim etiam abſens deputatur *l.illud,ff.de tut.& curat.dat.ab his.*

Secundum fundamentum eſt text. *in authen.ut liceat matri & aviæ,in princ. in verſ.ſi vero forſan.collat.8.* ubi loquitur de gubernatore, ſive curatore dando certæ rei filiifamilias minoris, & clare innuit text. nolentem non committi: & ſic videtur, quod jura de coactione tutorũ & curatorum intelligantur, prout etiam loquuntur de tutoribus vel curatoribus generalibus ſive univerſalibus tantum,& non de curatore ſpeciali ad certam rem.& ſic nec de curatore ad lites tantum, vel ad unam certam litem tantum; quoniam in defectu iſtorum non eſt tantũ periculũ,ſicut in defectu generalis adminiſtratoris. Unde dicta jura non debent ad iſtos extendi, ut punctualiter decidit Aret *conſ.29.diligenter & mature col.4.verſic. præterea ſicut,ſub num.4.*

His tamen non obſtantibus contraria ſententia,nempe,ut curator ad litem vel lites poſſit invitus dari,tenent Oldr.*conſ.59.vertitur in dubium,in fin. Alber.in rub.circa med.C.de in lit.dand.tut.vel cur.& Specul.in tit.de curat.§.cum autem,verſ.ſed nunquid invitus,& ibi Joann. Andr.in addit.in verſ.ſpecialem,cum quo tranſit Ang.in d.2.l.§.quæritur,ff.de curat.Bald.in d.§ ſi pupillus & ſentit Bart.in l.eundem q.6.verſ.2.caſu,ff.de duob.reis.* Et inquit Carol.Molin.*d.§.6.gl.6.n.11.*quod hanc putat de jure veriorem,& procedere,ſive ſit curator generalis ad omnes lites, ſive ſingularis ad unam certam tantum, ſive etiam ad certum actum,vel contractum tantũ, *ut in l. non tantum.ff. de tut.& curat.dat.ab his,* non enim in hoc facit differentiam, quantum ad hunc articulum; tum quia in utroq; agitur de neceſſaria ſubventione perſonæ,& ejus legitimatione, tum quia eſt text. apertus *in l. muner. §. defenſores,ff. de mun.& honor,*defenſionem certæ cauſſæ agendæ,vel defendendæ,atq; eſſe munus publicum perſonale & neceſſariũ,ac defenſio generalis,quæ committitur ſyndico;Ad hoc ergo, ut cura ſit munus publicum, ſufficit, quod detur ad legitimationem ſive integrationem perſonæ,cum qua opinione videtur etiam tranſire Baec. *de decim.tut.cap.17.num.17.* & tenet Ant. Piag. *de tut.& curat. q.2.n.61.* Et ita eſt tenendum & obſervatur quotidie in praxi,& dicemus,*infra num.20.*

Non obſtat primum fundamentum partis contrariæ nempe dict.§.*ſi pupillus*,quia ibi non fruſtra deſideratur præſentia deputandi curatoris, non propter intereſſe futuri curatoris, nec ad hoc, ut conſentiat, ſed propter juramentum à curatore præſtandum, & propter intereſſe pupilli, & cauſſæ jam actu motæ egentis actuali & præſenti defenſore,qui ſtatim poſſit inſtrui, & ſtatim agere,vel defendere,quæ non poſſunt fieri, nec obtinari ab abſente.

Ad verſic.*ſi vero forſan*, reſpondetur, non concludere, nec probare contrarium, ideo debet intelligi ſecundum alia jura. Ita reſpondet Molineus,*ubi ſupra*, & tandem inquit, quod ita quotidie in judiciis practicatur: Addit etiam,quod licet hanc opinionem admittat, non tamen id ita proclive eſt, ac ſi de generali curatore ageretur, in quo verſatur major neceſſitas & maius periculum, & ſic cautius & aſtrictius agendum in eo deputando,quam in particulari. Unde non male videtur dixiſſe Gregor.Lopez,*in d.l,13.in gloſſ.Apremiados ad fin.*quod curator ad litem debet dari volens,& ex cauſſa poſſet invitus dari.Sed melius diceret per contrarium, nempe,ut curator invitus detur ad litem vel lites, ſed ex cauſſa legitima excuſetur.

Sed † ut ad curatorem bonis & perſonæ adultis dandum, ut eum inviti adoleſcentes non accipiant, redeamus:hoc dupliciter eſt moderandum. Primo,quod ſi ſemel eum acceperint, teneantur & cogantur ſtare ſub eius cura, uſque ad 25. annum, *ſecundum Abb. conſil. 91. volumine 1.* quem refert & ſequitur Gregorius Lopez *in dicta lege 13. in gloſſa Apremiados, in principio,* 18

& Baeca

& Barça de decim. tuto. cap. 3, num. 16. Molin. Theolog.
ubi ſupra col. 1353. ad fin.
Secundo, † quod non procedat prædicta regula, ſi
19 Rex mandet dari adulto curatorem, quia tunc dandus
eſt curator etiam invito, ita Reb. in primo tom. Commeat.
ad ll. Gallicas in titulo de ſentent. prœviſio. articul. 3. gloſſ. 2.
num. 10. fol. 278.
Tertio † in litem vel ad lites adulti etiam inviti cura-
20 torem recipiunt, d. §. item inviti, ibi, præterquam in li-
tem, Inſti. de curat. & l. qui habet, §. ſi pupillus, ff. de tutel.
& dict. leg. 13. ibi. Fueras ende ſi fizeſſen demanda à alguno
en juyzio o otro la fizeſſe à ellos, ca eſtonce los juzgadores
les puedendar tales guardadores como eſtos. Idem probat
l. 11. tit. 2. par. 3. diximus latius ſupra, num. 17.
Pupillo † carenti tutore poteſt etiam dari curator ad
21 litem, Alex. conſil. 122. videtur prima facie, volum. 1. Greg.
Lopez, in dict. leg. decima tertia, in gloſſa, Ca eſtonce, ad fin.
Et hoc non tantum ad lites, ſed ad negotia peragenda,
l. 1. §. ſi curator, ff. de eo, qui pro tut. Quod † ſi pupillus il-
22 lum nominare nolit, iudex ex officio eum nominat, ſe-
cundum Matthaeum de Afflict. deciſione Neapo. 256. n. 2.
& etiam non petentibus dantur per rationem, quam
ponit Ripa in l. 4. §. hoc autem iudicium, n. 41. ff. de dam-
no infecto, quem ſequitur Piagius de tut. & curator. quaſt.
2. n. 66. ubi numer. ſequenti, quod illum curatorem ad li-
tes dabit iudex, qui liti præerit, etiam quod ſit delega-
tus, ſecundum Bar. in l. fin. §. ſed & ſi quis, per † illum tex-
23 tum, C. de adminiſtratione tutorum, quem tex. non eſſe
alibi teſtatur Alex. in l. 1. n. 21. ff. de iuriſd. omn. iud. & Ang.
in prin. n. 5. Inſt. de curat. & tamen in ceteris caſibus cu-
ratorem dabit iudex ordinarius, & idem, qui dat tutores
ſecund. Spec. in tit. de cura. §. viſo, in prin.
Quæ autem † dicta ſunt de curatore dando impube-
24 ri ad litem, procedunt, ſi maior ſit ſeptennio. Nam ſi eſ-
ſet infans, omnino dandus eſt tutor, non vero curator,
ita Alex. conſ. 122. videtur prima facie ad finem libri pri-
mi, Matth. de Affl. deciſ. Neap. 292. n. 4. ſequitur alios alle-
gans deciſ. Pedemont. 89. n. 1. 7. 8. 9. & Anton. Piag. ubi ſu-
pra n. 59. Non enim, niſi præſenti & petenti datur, ut in
dicta l. qui habet, §. ſi pupillus, & ibi gloſſa, & Bartol. ff. de
tutel. & infans fari, id eſt, ordinate loqui non poteſt, quia
non intelligit, quæ agit, text. in §. pupillus, verſic. quod di-
ximus, Inſt. de inutil. ſtipul, l. fin. ff. rem pupill. ſalvam fore,
l. ſi. ff. de iur. & fact. ign. cum ſimil. congeſtis per deciſ. Pede-
mont. ubi ſupr. num. 2.
25 Et melius eſt, † ut unus tantum curator ad litem de-
tur, quam plures, quamvis etiam plures dari poſſunt,
dummodo in ſolidum hoc fiat, ut per Bartolum, in lege
cum ſemel, ff. de tut. Antonius Piagius, ubi ſupr. n. 60. Nec
dantur his, qui habent tutores, niſi ſit lis cum eis, Socinus
iunior conſil. 46. magnifice ac iuſtiſſime, num. 4. & 6. lib. 1.
Piag. d. qu. 2. n. 62. ubi, n. 64. cavendum eſſe admonet, ut
quando tales curatores dantur, notarius diligens ſit, ut
in inſtrumento curæ apponat, quod præſens datur præ-
ſenti, ſecundum Bartol. in l. 3. §. ſi pupillus, n. 2. ff. de tutel.
Matth. de Afflict. d. deciſ. 262. n. 5. Inſuper etiam bene
faciet, ſi apponat, & petenti maxime in pupillo, ut tex.
in. d. l. qui hab. §. ſi pupillus, el. quamvis ſecus dicendum
ſit in curatore dato furioſo, vel prodigo, quibus etiam
non petentibus dantur, Piag. ubi ſupra d. qu. 2. num. 85.
& 66. & diximus ſupra.
Curator † ad litem, quandocunque revocari poteſt,
26 licet ſecus ſit in tutore, Bart. & Alb. in l. ſi quis eum, §.
Iul. ff. de proc. l. curator. C. qui dari tut. poſ. Alb. in rub. n. 8.
ff. de proc. quos ad hoc refert & ſequitur Bae. de decim. tut.
c. 17. n. 19. ubi alia in propoſito curatoris ad litem agit.
Curator † tamen ad litem vel ad lites, cum nihil reci-
27 piat, nec ei ſolvi poſſit, inventarium facere non tenetur,
ut poſt alios probat, & tenet Carol. Mol. ind. §. 6. gl. 6. n.
2, tit. 1. & Baec. d. c. 17. num. 16.

In † tex. Regio dict. l. 13. tit. 16. p. 6. ibi, Otroſi dezimos 28
que el curador no deve ſer dexado en el teſtamento, Pero ſi
fuere y pueſto, e el juzgador entendiere que es apro del mo-
ço develo confirmar. Idem probat tex. in d. §. 1. Inſtit. de
curat. in verſic. ſed curatorem, &c. & l. 1. §. fin. & l. 3. in
verſ. an autem. ff. de confirm. tut. l. tutela, §. curat. C. de te-
ſtam. tut. & l. curatorem, C. de neg. geſt.
Circa † rationem differentiæ in propoſito, quare tu- 29
tor impuberibus filiis à patre in teſtamento recte dari
poſſit, curator vero adultis minime, valde laborant ſcri-
bentes in §. dantur, Inſtit. de curat. pluresque aſſignant
Bald. Othoman. & Mynſing. ibi, & maxime Sylveſt. nu.
2. Vera tamen, genuina, & germana ratio eſt, legem 12.
Tabul. tutelam duntaxat expreſſiſſe, non vero curam,
ibi ſuper pecunia tutelave: melius in l. verbis legis 120. ff. de
verb. ſignif. ubi ſic dicitur, verbis legis 12. Tabularum,
ii uti legaſſet ſua rei, ita ius eſto: latiſſime poteſtas tributa
videtur, & heredis inſtituendi, & legata, & libertates
dandi: tutelas quoque conſtituendi: ideoque ultra quam
in ipſa lege conceſſum, & nominatim patri permiſſum
eſt, extendi nequaquam poteſt, nec exerceri eius pote-
ſtatem, ut probat late Cald. ubi ſupra, nempe in repet. dict.
l. ſi curatorem habens, in parte ſine curatore conſtitutus, n.
62. pagin. 1112. ubi prædictam rationem differentiæ aſſi-
gnat & tenet.
Illud † tamen in propoſito dubitari contingit, an hu- 30
iuſmodi curator in teſtamento patris datus, debeat con-
firmari à iudice, etiamſi adultus nolit habere curatorem
ſi tamen utilis ſit pupillo: alias enim iudex non debet
eum confirmare? Et videtur quod non, quia inviti ado-
leſcentes curatorem non recipiunt, præterquam ad li-
tem, ut modo dicebamus ex eiſdem iuribus: Nihilomi-
nus tamen contraria ſententia eſt tenenda, ut patet ex
dicta l. Regia, ibi, Develo confirmar. Et ſic videtur neceſſi-
tatem inducere, cum poſtquam præmiſerit, quod invi-
ti adoleſcentes, curatorem non accipiunt, ſubdit, quod
ſi curator detur in teſtamento, debet confirmari. Quod
iure communi attento probarunt Odofred. & Ioan. de
Platea, quos refert & iure etiam Regio noſtram l. ſe- 31
quitur † Greg. Lopez, in dict. l. 13 in gl. Develo confirmar
& Pelaez de maiorat. 4. par. q. 37. n. 2 fol. 124. inferens ex
hoc num 3. quod ſi pater filio primogenito ſibi in maio-
ratu ſucceſſuro curatorem det, illum filius minor acci-
pere cogitur.
In eadem † l. Regia, ibi, E aun decimos que el huerfano 32
que ha guardador non le devea dar otro. Concordat cum
l. cum iure, C. qui pet. tut. & l. licet, C. in quib. caſ. tut. hab.
& l. propter lit. §. 1. ff. de excuſ. tut. §. interdum, Inſt. de cur.
ibi quoniam habenti tutorem tut. dari non poteſt. & ſcribit
Specul. in tit. de tut. §. generaliter, n. 8. ubi aliquibus mo-
dis limit. & alios referens Baec. de decim. tut. c 8. n. 2. cum
ſeq. Petrus Pechius, in tract de teſtam. coniug. lib 2. cap. 9.
Charta 73. relatus ad hoc per Caval. in indice ad ſuum tra-
ctatum de tut. & cura. in verſ. tutorem habenti, &c. Et ta-
lis datio tutelæ habenti tutorem, cum regulariter fieri
non poſſit, niſi in caſibus ſpecialibus, ſi alias fiat, eſt nul-
la, ut habetur in §. interdum & ibi glo. & Dd. Inſtit. de cur.
& in l. ſi ſororis, C. qui dar. tut. poſſ. & in l. licet & in l. pro-
pter, C. in quib. caſ. tut. hab, & tenet Philip. Corneus conſ.
281. præmittendum eſt, col. 2. in princ. vol. 1. & conſ. 132. fun-
data videtur, col. penult. vol. 2. quem refert & ſequitur Pa-
riſ. conſ. 85. n. 1. vol. 3. ubi n. 2. quod in prædictis locis ha-
betur, quod ſi eſſet caſus ſpecialis, in quo tutorem ha-
benti tutor poſſit dari, ſi tamen exprimatur alia cauſſa,
propter quam datur, quæ de iure non deberet admitti,
talis datio eſt nulla & invalida, etiamſi interveniſſet de-
cretum iudicis, ſequitur Menoch. conſ. 380. numer. 1.
vol. 4.
Quinimo † ſi ex diſpoſitione ſtatuti poſſit dari tutor 33
habenti tutorẽ, talis datio erit nullius momenti, ſi con-

tingat, quod contutor ona die petatur, &eadem die fuerit datus à iudiee, ex quo propter temporis brevitatem præſumtio eſt, iudicem non diſcuſſiſſe utilitatem pupilli, ita Petrus de Anchar. conſ. 36. viſu quadam petitione per totum & præcipue, n.4. quem refert & ſequitur Curt. Senior conſ.46.ſuper controverſia col.3.verſ. & in propoſito Thom.Serru.caut.ultima,col.4.Pariſ.ubi ſupra,num.3. Menoch.etiam ubi ſupra num.8.

34 Excipiuntur † à noſtra l. Regia caſus ſequentes. Si aquel que lo tiene en guarda fueſſe ome de mal recado, o talque oviesse de ver tanto en lo ſuyo que no pudieſſe aliunar los bienes del huerfano, o ſi enfermaſſe, o oviesse de yr en romeria, o en otro gran camino, ca eſtonce pueden le dar otro guardador que lo guarde en lugar de aquel a quien dizen en latin, curator, faſta que el otro ſea ſano, o torne del camino, do oviesse ydo.

35 Item † ſi teſtamento datus tutor, vel à prætore, aut præſide, idoneus non ſit ad adminiſtrationem, nec tamen fraudulenter negotia adminiſtraret; ſolet ei cura-
36 tor adiungi: item loco tutorum, qui non in perpetuum, ſed † ad tempus à tutela excuſantur, ſolent curatores dari, d.§.interdum, verſ.item ſi teſtamento, Inſt. de curator.

Et generaliter, † quoties tutor adverſa valetudine,
37 vel alia neceſſitate impeditur, quo minus negotia pupilli adminiſtrare poſſit, & pupillus, vel abſens, vel infans ſit, quem velit actorem periculo ipſius tutoris, prætor, vel, qui provinciæ præeſt, conſtituet, ut in §. quod ſi tutor, qui eſt fin. Inſt. de curat. Itaque, quando pupillus ha-
38 bet tutorem impeditum, in eius locum datur ſibi coadiutor, ſecund. Bart. in. ſolet, n.3.ff.de tutel. & ille quidem † tantum durat, quantum neceſſitas, l. neq̃, C. de procur. refert. Ant. Piag. de tut. & curat. quæſt.4 n.5. & probatur in hac lege noſtra 13. ad fin. in verſic. ca eſtonce, in verbis ſupra relatis, & in l.1.C.in quib.caſ.tut.hab.&c.

39 Similiter † quando fuerunt dati plures tutores teſtamento, & unus ex his removetur aut decedit, tunc poterit dati alius tutor, quantumcunque pupillus tutorem habere dicatur, ſecundum Corn. conſ.175.in præſenti conſultatione, in princip. & num.8.lib 3. quem refert & ſequitur Ant. Piag. d. q.4.n.4.

40 Ea iuſta igitur † cauſſa, ſcilicet, ſi tutor ſit impeditus, datur alius tutor, puta propter valetudinem, ut vidimus & probatur in noſtra lege Regia, ſenium, furorem,
41 vel ſurditatem † primi tutoris, l.1.ff.de tut. item, ſi prim⁹ tutor relegatur ad tempus, l.licet, in fin. C. in quib. caſib. tut. hab. vel ſi ab aliqua parte adminiſtrationis ſeſe excuſet, puta ſi pupillus habeat bona in diverſis regionibus. & ſolus adminiſtrationi non ſufficiat, ut in l.3.C. eodem titulo, & in l.propter litem.§.1.ff.de excuſat.tut. Idem ſi primus tutor abſit cauſſa reipublicæ, ut in l.ſi quis abſuturus, ff.de ſuſpect.tut.l. quæſitum, ff.de tut. Imo, vel alias eſſet longum iter iturus, ut in noſtra l.Reg. & tradit Baec. ubi ſup. d.c.8.n.3. item in locum ſuſpecti, qui convictus ac remotus eſt, & in locum excuſati, vel defuncti, vel relegati tutoris, alius idoneus tutor ſententia competentis iudicis conſtitui ſolet, d.l.licet.

42 Præterea † ob augmentum facultatum curatores adiungi ſolent, non tamen prius dati tutores adminiſtratione eorum liberantur, ut in l.fin.C.in quibus caſib.tut. hab. ubi etiam, quod ſi is, qui adminiſtravit tempore finitæ tutelæ fuit ſolvendo, ſequuti temporis periculum ad tutorem non pertinet.

43 Præterea † dum dict. l.13.ad fin. tit, 16.part.6, appellat curatorem datum habenti tutorem impeditum, videtur approbare opinionem Irnerii, quæ etiam fuit opinio Placentini, de qua in rubric.C.in quib. caſibus.tut. hab. ut ibi dicit Azo in ſumma, tametſi ipſe Azo teneat, quod etiam dicitur tutor in prædict. caſibus ſpecialibus, Idem tenet Salycet. in dict. rubric. & in l.1,C. eodem titu. quod etiam probatur in l.penult.ff.de tutel. & in authent. de nupt. §. ſin autem, ſolutione 4. & tenet alius referens Baeca dict.cap.8.nu. 4. Poſſet ergo iudex ſecund. Greg. Lopez in dict.l.13.glo.ſin. facere † utrumque, vel tutorem 44
ſcilicet dare, vel curatorem, & erit utilius, quod detur tutor ut ibi dicit Azo.

Et † finiatur officium iſtius tutoris vel curatoris, ſub-
lato impedimento primi tutoris, ut in noſtra l. Regia cavetur in fine ipſius & ſupra diximus, & probat late Baeca dict. cap. 8. n. 16, Similiter & poſt pubertatem minoris, ſicut & ipſa prima tutela, ut in l.2.C.in quibus caſibus tut. habet. ubi notant Barto. Bald. & Salyc. quos refert Baeça de decim.tut.c.8.num.10. 45

Ulterius eſt † obſervandum, quod cum ſecundus da-
tur, ſi primus deſinit eſſe tutor, ut cum aliis probat Baec. 46
dict.cap.8.num.6. veluti ſi tutor reipublicæ cauſſa abſit, quia datur in locum eius curator, & primus deſinit eſſe tutor, ut in l.1.C.in quib. caſibus tut. hab. & ibi Doctores. Probatur etiam in l.ſi tut. reipublica, ff. de tutel. & ratio. diſtr. & ibi notant Alberic. & communem Baeca, ubi ſupr. n.17. & hic ſecundus habet liberam generalemque adminiſtrationem, ut habebat primus ex Alberic. in dict. l.fin. C. in quibus caſibus tut. hab. & Baeca, ubi ſupra, d.c.8.n.7. & tenet hic ſecundus eadem ſolemnia obſervare. ſecundum Bartolum in l.tut. qui repertoriam col.1.ff. de adminiſtr. tut. poſt Dyn. Alber. in d.l. de creationibus, col. penul. C. de Epiſco. aud. Baec. dict. cap.8.n. 9. quod proprio periculo rem adminiſtrat. ſecund. Bar. ubi ſupra & alios, quos refert ex l.1. & 2.C. in quibus caſibus tut. hab.

Hic † tamen ſecundo loco datus tutor magis admini- 47
ſtrator rerum, quam curator eſſe intelligitur, l.ſolet, ff.de tutel. & ſic regulariter & improprie appellatur curator. Et probat cum aliis Baeca, ubi ſupra d.c.8.num.13. Unde in his omnibus, quæ iuris ſunt, auctoritatem interponere non poteſt, & ſi huiuſmodi aliquid ipſo auctore geſtum ſit, non valet, ſicuti factum abſque auctoritate tu-
toris, l.curatore, ff.de auctor. tut. Non † ergo curator hic 48
poterit alienare, nec obligare pupillum, nec alia gerere, quæ iuris ſunt, ſed tantum bona adminiſtrare & conſervare, fructus colligere & recondere, quod eſt proprium officium curatoris bonorum, ut probat hæc omnia alios allegans Baec. d.c. 8. n.14.

Addens † etiam num.14. quod licet curatore auctore 49
adoleſcens poſſit adire hereditatem, ut in l.cum quidam, C. de adminiſtr. tut. tamen ſi habenti tutorem adiungatur ex aliqua cauſſa curator, hereditatem adire non poteſt, l.cum in una, § tutor, ff.de appellat. & ibi Barto. Doctores in l.potuit, C.de iur. delibor. & in l.pupillus ſi ſuis, ff. de acquirend. heredi. quia curatori dato habenti tutorem minus iuris & poteſtatis conceditur, quam tutoribus & curatoribus adoleſcentium: Habent ergo hi curatores maiorem poteſtatem, ut nominatim gloſſ. in dict. l.ſolet, ff.de tutel. verbo, quam curator, Azo in ſumma, C. in quib. caſibus tut. hab.

Sed † ut materia hæc liqueat, diſtinguendi ſunt tres,
vel quatuor caſus. Primus eſt, quando primus tutor rei- 50
publicæ cauſa abeſt. & datur in locum eius curator, & tunc primus deſinit eſſe tutor, & ſecundus curator eſt, ut prædiximus.

Secundus caſus eſt, † quando per dationem ſecundi 51
curatoris, quia deſinit eſſe tutor in perpetuum, puta ſi primus tutor factus ſit furioſus, vel mutus, & tunc ſecundus in locum iſtius ſuffectus, tutor eſt, l. penul. ff. de tut. Idem eſt, cum mater tutrix filiorum tranſit ad ſecunda vota. In locum enim eius datur alius, qui vere tutor eſt, ut in authentica de nupt. §. ſin autem, & diximus ſupra ſuper l.12.tit.16.part.6.c.17.

Tertius caſus eſt, † quando quis poteſt ſe excuſare à 52
parte tutelæ, puta ſi pupillus habet bona in diverſis regionibus, & tutor videns ſe obligatum eſſe omnia adminiſtrare, & imparem ſe eſſe tanto negotio, utitur excu-
ſatione,

ſatione, quoad bona ſita in alia regione, petitque pupillo, quoad illa tutorem alium dari: tunc namque ipſe quoad illa deſinit eſſe tutor, *ut in dicta l. propter litem, §. ſiaa. ff. de excuſatione tutorum*, & ſecuodo loco datus erit verus tutor quoad ea.

53 In aliis † autem caſibus, in quibus habenti tutorem dari poteſt, puta ſi tutor ſit valetudioarius, vel ſenio confectus, vel bis ſimilibus, ſecundo loco datus non eſt vere curator, ſed adminiſtraror. Et ita loquitur textus *in dicta l. ſoles, ff. de tutel.* ubi dicitur, ſolet etiam aliquando curator dari tutorem habenti, propter adverſam tutoris valetudinem vel ſenium ætatis, qui magis adminiſtrator rerum, quam curator eſſe intelligitur. Ita diſtinguit Angelus *in rubr. C. in quibus caſibus tut. habent, prout eum refert & ſequitur Baeca de decim. tutorum, dicto c. 8. n. decimoſeptimo.* Et io hac ſpecie procedit, quod ſupra diximus, *num. 47. in verſiculo, hic tamen ſecundo loco datus, uſque ad verſiculum, ſed ut materia hic excluſive.*

54 Ceterum in tribus caſibus huius diſtinctionis præcedentibus, cum primus tutor deſinit eſſe tutor, & ſecundus verus tutor, vel curator ſit, conſequitur, ut omnia poſſit facere, quæ primus tutor facere poterat, quia ipſe tutor deſiuit, & in locum eius ſufficitur ſecundus: Et ita intelligo materiam hanc.

SUMMARIA.

1 *Legis 14. tit. 16. par. 6. litera refertur, & caſus figuratur, atque per totum c. declaratur.*

2 *Debitores vel creditores minorum non poſſunt eſſe eorum curatores: & quid debeant iurare ab initio circa hoc.*

3 *Debitor minoris non poteſt eſſe eius tutor.*

4 *Tutor vel curator minoris eſſe non poteſt, qui eius rem poſſidet, nec habens rem communem cum eo, n. 5.*

6 *Tutores teſtamentarii an poſſint eſſe debitores, vel creditores minorum ubi diſtinguitur an hoc ſciverit, vel ignoraverit teſtator: ſufficit tamen aliter de ſcientia conſtare, quam ex verbis teſtamenti, ut in n. 7. in dubio autem præſumitur ignorantia, ut in n. 8.*

9 *Fideiuſſor debitoris pupilli eius tutor eſſe non poteſt.*

10 *Tutor pupilli eſſe non poteſt ille, cuius filius eſt debitor, aut creditor minoris, ſi pater habet uſumfructum in bonis talis filii.*

11 *Mater, vel avia, & ſi ſit debitor filii, poteſt eſſe eius tutrix, debito in ſua natura durante; ubi idem in patre avo paterno, & materno, probatur, ſecus in fratre: agitur etiam hic, an pater repellatur à tutela, eo, quod filius eius ſit debitor, vel creditor pupilli: filius tamen bene poteſt eſſe tutor, licet pater eius ſit debitor, vel creditor, ut in num. 12.*

13 *Debitor modicæ quantitatis poteſt eſſe tutor, vel curator minoris, & quid ſi lis ſit ſuper eo debito.*

14 *Lis non excuſat à tutela, vel cura ſuſcipienda, niſi ſuper omnibus bonis, vel ſuper hereditate controverſia ſit.*

15 *Colonus Regis eidem obligatus, non poteſt eſſe tutor vel curator minoris, & num. 16. quomodo intelligatur.*

17. *Tutor durante tutela non poteſt vectigalia conducere; conducta tamen antea retinet, ut in n. 18.*

19 *Gabellarum conductores, an excuſentur à tutela?*

20 *Miles actu ſerviens, tutor aut curator etiam volens eſſe non poteſt.*

21 *Cæcus tutor aut curator eſſe non poteſt, ſi utroque oculo careat, ſecus ſi uno tantum.*

22 *Impeditus morbo perpetuo, tutor vel curator eſſe non poteſt, temporali autem morbo impedito, interim datur curator, & num. 28.*

23 *Excommunicatus publice, & nominatim denuntiatus, tutor aut curator eſſe non poteſt: alias ſecus.*

24 *Teſtamenti factionem paſſivam non habeat tutor aut curator eſſe non poteſt, nec mulier, ut in num. 25. nec ſervus, ut in num. 26.*

27 *Tutor datus à patre, qui cauſſam mutavit, puta quia de amico factus eſt inimicus, vel de divite pauper, non eſt confirmandus à iudice.*

29 *Iudæus hodie repellitur à tutela Chriſtianorum.*

30 *Maritus non poteſt creari curator uxoris ſuæ, & nu. 25.*

31 *Socrus datus curator nurus ſuæ poſt contractas nuptias, debet ſe excuſare, ne incidat in infamiam.*

32 *Maritus non prohibetur dari curator ad litem uxori ſuæ, niſi lis eſſet magni præiudicii.*

33 *Vitricus, an poſſit eſſe tutor ſui privigni remiſſive.*

34 *Minor per contractum matrimonii, an efficiatur maior, ita quod liberetur à curatore ſuo? negative reſolvitur, & tunc curator cogatur ei alimenta, & ſumptus iuxta vires facultatum eiuſdem miniſtrare, & poterit etiam tunc minor veniam ætatis à principe impetrare, ut in num. 35.*

CAPUT XX.

De his, qui non poſſunt eſſe tutores.

EPISCOPUS, aut † religioſus non poteſt eſſe tutor, 1
ne à divinis avocetur: ſed clerici ſeculares etiam ſacerdotes, poſſunt eſſe tutores ſanguinis prætextu, ſi intra quatuor menſes, ex quo conſanguineum cum filiis ſine tutore deceſſiſſe ſciverint, coram iudice ordinario loci venerint, & tutelam petierint: item nec pupilli debitor, niſi ſit teſtamentarius, neque obligatus ad Regis ratiocinia, nec miles dum extra domum in Regis occupatur ſervitio, vel alterius ſui domini in officio militiæ, item nec mutus, nec ſurdus, nec valetudinarius, Ita cavetur *in l. 14. tit. 16 par. 6.*

De Epiſcopis religioſis, & aliis clericis diximus, *ſupra cap. 1.* ad ibi dicta remitto lectorem, de muto, & ſurdo diximus *ſup. cap. 7.*

In textu ibi, *los que fueſſen dendores de los moços no pueden ſer guardadores de ellos.* Coocordat † cum iure com- 2
muni, quo excipitur non ſolum minoris debitor, ſed etiam creditor, & qui minoris res tenet: & cavetur, ut qui antea erat curator, ſi minoris creditor efficiatur, non ſine adiuncto curatore adminiſtret: quare ab initio curator minoris creatus, debet probare vel iurare, ſe credere minorem obligatum, vel res eius tenere: Nam ſi taceat, actionis ſuſtinebit iacturam, item ſi debitor taceat, nec redhibitione, nec alio tempore adminiſtrationis ſolutione iuvabitur: & ſic actionis ceſſionem adverſus minorem ſuſceperit, & ea uti non poteſt, etiam cura depoſita, nec cedens agere debet, cum in legem commiſerit, licet ceſſio pro iuſtis cauſſis facta ſit, ſed minor lucrabitur: quod etiam procedit in omni cura prodigorum, furioſorum, ac dementium, & omnium, quas introducunt leges. Ita cavetur *in authentica, ut hi, qui oblig. ſe perhib. hab. res min. in principio per totum, collatione 6. & in authen. minoris debitor, C. qui dar. tut. vel curat. poſſunt, refert Molina Theologus de iuſtitia, & iure, ſecundo tractatu diſp. a. 221. col. 1365. cum ſequent.*

Circa † quorum iurium praxin & intellectum: Primo
obſervandum eſt, ipſa procedere, et in tutela, tum quia 3
eſt eadem ratio prohibitionis. Ergo & idem ius, *l. illud. ff. ad l. Aquil. l. à Titio in fine primi reſponſi ff. de verborum oblig.* tum etiam ex dicta authentic. 1, *ut hi, qui oblig. &c. in princ. in verſic. ſed & ſi quis, ibi, ſed adiungit tutorem aliquem, aut curatorem, &c. & in verſ. Sancimus, ibi tutelam non contingere, neque curam.* Et colligitur etiam ex authentica, *ut ſine prohibitione mater, §. 1.* ex quibus iuribus ita tenet gloſſa, verbo *ad curationem, in dict. authentica, ut hi, qui oblig. & in dict. authen. minoris debitor, verbo, ad curationem, in princip. & ibi Cyn. qua. 1. & tenent omnes ſecundum Bar. ibi, n. 10. in fine, & Salyc. n. 8. in fine,*

& Maya

& Mayner. in l.quę tutela, num. 25.ff. de regulis iuris,& Curt.iunior in l.final. num. 69. C. de edicto Divi Adrian. tollend. ſequitur plures allegans Baec,de tut. & curat. c.3. ſub n.11. Eſtque recepta omnium ſententia, ut profitetur Caldas in repetitione l.ſi curatorem habens,in parte ſine curatore conſtitutus,n.103.& iterum ſub num.105. ubi, quod fatetur eam communiter receptam, Iaſ.in rubric. n.13 ff.de regul.iuris,ac multi alii C. de in integ. reſtit. minor. Eſtque veriſſima, & recepta obſervatio,& probata in noſtra l.Reg.14.in verbis præcitatis.ibi, Non pueden ſer guardadores dellos. Quæ verba & tutelam, & curam recte comprehendunt, quam l.ut expreſſe confirmantem communem hanc ſententiam allegavit Caldas ubi ſupr.dict.num.105.

Secundo † obſervandum erit,procedere illa iura,et-
4 iam in illo,qui rem minoris poſſidet, quia inſtrumenta pertinentia ad eam poſſet ſubtrahere, ut in dicta authentica,ut hi,qui oblig.ibi,nec ubi ad cautionem iuretur, aut alias probationes, quæ erunt minoris,corrumpat. Sed videtur ad hoc textus expreſſus in dict. authentica minoris debitor,ibi,aut qui minoris res tenet, ubi gl.1. ibi quidam tamen,hanc opinionem probavit, & ſequitur Bart. ibi. n.7.& 8. ubi quod ita communiter tenetur. Idem profitetur Salycetus,ubi n. 7. & communem dicit Angel. in §.fin.colum.2 n.5.Inſti.de uult.tut.ubi quod ab iſta communi opinione non eſt recedendum, & Mainer.in dict. l.quo tutela,num.32.Et quamvis lex noſtra Regia 14.tit. 16.par.6.hunc caſum non exprimat, ſed tantum, De los deudores de los moços,nihilominus tamen,cum in eo non dicat contrarium, remanet ſub diſpoſitione iuris communis.ac proinde obſervandum erit,quod ex iure communi retulimus,argumento l.commodiſſime, cum ſimil.ff. de lib.& poſthum. præmaxime cum poſſidens res minoris dicatur eius debitor illarum rerum,ac proinde comprehenduntur ſub verbis noſtræ l.14.ibi ,Los que fueren deudores de los moços.

Quinto † idem eſſet, ſi quis habeat res communes
5 cum minore, ut tenet gl. 1. d. auth. minoris debitor, ibi, item quid ſi habet, quam Doctores communiter approbant adverſus gloſſ.contrariam l.quod res.C.de excu.tut. teſte Bart.in dict. auth. minoris debitor, num. 9. quia ex comunione oritur quidam quaſi contractus producens obligationem & actionem communi dividundo, & ſic poteſt dici debitor & creditor, qua ratione multi ſequuntur hanc gl.opinionem,ſecundum Salyc.ibi,n.8.Nihilominus tamen Bart. d. nu.9. in hoc ponit quandam diſtinctionem, quæ quidem iuſta ac vera videtur, & tenenda,& quoties opus fuerit, ad eam accurrito.

Tertia † ſit obſeruatio, quod iuxta opinionem gloſ-
6 ſarum,aliorumq; auctorum iura illa prohibitiva procedunt in omnibus tutelis & curis, etiam teſtamentariis, quia generaliter loquuntur, & eadem ratio in omnibus tutelis militare videtur: Ita gl.in d. auth. ut hi, verbo ad curationem & ibi Iacob.de Belloviſ.& Angel.glo.etiam in dict.auth.minoris debitor verbo à curatione glo.1.in l.par. ff.de procuratorib.gl.in §.fin. verbo iudicio Inſtit. de auct. tut.ubi Ioannes Faber,n. 1.hanc appellat communem & eam defendit ibi,Sylveſt. Aldobran.d.n.15.Et ita volunt glo.communiter, quarum ſententia à pluribus recepta eſt,ſecundum Bero.quaſt.49.in prin. quamvis poſt longã varietatem cogitandum relinquat Mayner.in dict.l.quo tutelam,n.26.ff. de reg.iur. Sed forte in regno Luſitaniæ ſtabitur prædictæ opinioni gloſſarum, quæ authenticis eſt conſona & communiter non reprobatur, ſecund. Molin. Theolog. in loco infra citando.

Contrariam tamen opinionem, imo quod prædicta iura non habeant locum in tutore teſtamentario, quia eius fides videtur à teſtatore approbata, argumento text. in §.1.Inſtit.de ſatiſd.tut.& in l.ſi furioſo,in fin.ff.de cur.furioſ.referunt prædict.gloſſ.tenuiſſe alios,& fuit Martini Gloſſatoris antiqui,eamque tenuit Speculat.in titulo de tuto.§.fin.verſiculo,ſed excipitur,& Bald.in dict. authen. minoris debitor,n.3.& Alber.in dict. l.pater, col.final.dicens,quod ita obtinuit coram maximis viris, & eſt communis,ſecundum Ioan.Oroſ.in l. cum in eo, n.1.ff.de pact. ſed Azo in hoc articulo variat,ut refert Salycetus in dict. authentica minoris debitor,ſub.n.9.

Quare in hac controverſia, & conflictu opinionum ita diſtinguendum eſt, quod aut teſtator, qui dedit,& reliquit tutorem,ſciebat, ipſum eſſe debitorem, vel creditorem pupilli,& tunc poteſt eſſe eius tutor,quia fides eius videtur approbata, aut ignorabat, & tunc vera eſt opinio gloſſarum,quod non poſſit eſſe tutor, quia non poteſt videri approbaſſe fidem eius, quem talem ignorabat,argumento l. mater decedens,ff. de inofficioſ. teſtam. cum ſimil.Et in terminis, ita probat late poſt Guillel. de Cugn.Bartolus in dicta authentica matri, & avia, num. 11 & 12.inde deducens, n.13. quod ſi aliquis eſt creditor pupilli ex teſtamento, in quo datus eſt tutor, puta quia aliquid eſt ſibi relictum, propter hoc non prohibetur à tutela, vel cura,quem ſequitur ibi Bald.num.3.Salycet. nu.9.& Angel.dicunt communem, Bald.in dicta l.cum in eo,num.3.& Angel.in dicto §.finali,colum.2.nu. 4. ubi etiam,quod ſic communiter obſervatur d.authen.tutor, & Auguſt.Bero.quaſtio.49.colu. 2.ubi eam late probat, dicens eſſe veriorem,& æquiorem, & ſequitur Antonius Piagius de tutor.& curat.quaſt.3.n.14. & 15. Et eſt receptior ſententia ſecundum Caldas, ubi ſupra. nempe in dicta l.ſi.curatorem habens, in ſecunda parte tractatu de reſtitutione in integrum ſuper verb. ſine curatore conſtitutus ſub.num. 105. ibi,ſed receptior eſt,pag. 1131. Et hæc de Iure communi.

Iure tamen Regio per noſtram l.14.tit.16.partita 6.in verſiculo fueras ende.ſecunda opinio prædicta affirmativa videtur indiſtincte approbata,dum dicitur,fueras ende ſi los padres eſt ablecteſſen en ſu teſtamento que los guardaſſen,nihilominus tamen ex mente eiuſdem l. Regiæ,& Iuris communis, & ex ratione eorum, qui hanc opinionem tenuerunt, videtur limitanda, ut intelligatur, dummodo pater notitiam debiti habuerit; ſecus alias, id eſt, ſi ignoraverit: tunc namque etiamſi pater reliquerit debitorem,vel creditorem pupilli eius tutorem, vel curatorem, nihilominus talis eſſe non poterit, quia militat tunc adhuc ratio prohibitionis iuris communis, & Regil.Non enim videtur pater approbaſſe fidem eius, quẽ talem eſſe ignoravit,ut ſupra dicebamus,ac proinde prędicta diſtinctio erit etiam obſervanda ad noſtram l. Regiam,& iuxta eam erit intelligenda, ut viva ratione patet.Et ita bene placet Gregor.Lopez ibidem in gloſſa,en ſus teſtamentos ibi,bene tamen placet,& ſequitur Molina Theologus de iuſtitia, & iure, ſecundo tractatu, diſputat. 22.col.1366.in verſic.utrum autem.

Satis tamen eſt, † aliunde ſufficienter conſtare de ſci- 7
entia teſtatoris,quam ex verbis teſtamenti, ut cum Gregorio Lopez alios allegante,& tenet Caldas, & Molina, ubi ſupra, & eſt de mente ſcribentium fere omnium communiter (excepto Salyceto in dicta authentic. minoris debitor, num.9. ad fin.) cum Guilielmo de Cugn. qui hoc idem voluit, dum dixit, maxime ſi teſtator de credito in teſtamento mentionem feciſſet, ergo idem eſſe innuit,etiam ſi aliter ſciverit,ut probat,& tenet Beroius dicta quaſtio.49.n.1.in verſiculo, & quod qualiber, uſque ad finem quaſtionis,ubi etiam quod Saly.qui aliud voluit habuit verba Guiliel.de Cugn.corrupta in ſuo libro, & aliter ſe habebat,& quod eſt præſumendum, Salycetum aliter dicturum fuiſſe, niſi eius liber mendoſus ſtetiſſet.

Si tamen † ſufficienter non conſtaret de hac ſcientia 8
teſtatoris ex teſtamento, vel alias, præſumendum eſſet patrem id ignoraſſe ex regula iuris, quæ habet, ſcientiam non præſumi,niſi probetur, ac proinde debitor, vel

creditor

creditor pupilli vel adulti non poterit eſſe eius tutor,
vel curator teſtamentarius, *per ſupra dicta.*

9 Quarto † obſervandum erit, iura prædicta, & noſtrã
l. Regiam habere etiam locum in fideinſſore debitoris
popilli, quia ipſe debitor eſt, *ut in l. & magis, ff. de ſoluti-
one* ac proinde tutor, vel curator eius eſſe non poteſt.
Ita tenet Angel. *in dicta authent. ut hi. qui oblig. prope fin.
princip.* dicens ita fuiſſe iudicatum, *Aretin. 1. notab. &
Iaſ. colum. 1. in l. ſi fideiuſſer. ff. de legat.* ubi dicit hanc eſſe
magnam determinationem, ſi vera ſit. Et tenet idem Ia-
ſo, *in l. 1. n. 49. ff. ſi cert. pet. & ibi Decius in 1. lectura, n. 30.
& Curt. Iunior n. 80. Alciat. 42. & Purp. n. 48.* Ex quibus
hæc videtur eſſe communis opinio.

10 Quinto † quod ſi filius tutoris, aut curatoris debi-
tor, aut creditor eſſet minoris, & pater haberet uſum-
fructum in bonis talis filii, non admitteretur ad tutelam,
vel curam, ſecus ſi uſufructuarius non eſſet, *ut cum Ang.
& Gregor. Lop. probat Molin. ubi ſupra.*

Fallit † tamen regula præmiſſa noſtræ l. Regiæ, & iu-
11 ris communia in matre. Eius namque tutela, & ſi debi-
tum inter ipſam & filios quoquomodo vertatur, non
ideo minus admittitur, debito in ſua natura durante,
*text. in rubric. & nigro in authen. ut ſine prohibit. mat. col-
latione, 7. & in authentica ad hac C. quando mul. tut. of-
ficio fung. poſſ. Anton. Piagius de tutor. & curator. quæſtio-
ne 3. n. 16.* ubi loquitur etiam in avia *poſt gloſſam primam
in dicta authentica adhac, per textum ibi, ſequitur Gre-
gorius Lopez in dicta lege 14. in gloſſa, deudores, ibi, item li-
mitat gloſſa,* ubi etiam cum gloſſa *in corpore, & commu-
niter Doct. ibidem,* limitat etiam in patre, & avo paterno
vel materno, propter affectionem, quæ ſuſpicionem
tollit: & ibi quoque limitat in filio, qui poteſt dari cura-
tor patri mente capto, vel furioſo, *ſecundum Guilielm.
de Cugn. in dicta lege cum in eo. ff. de pact. & Salycetum in
dicta authentica minoris debiter, colu. 1.* ubi quod ſi filii
eſſent plures. Et addit Gregor. Lopez, quod in fratre
debitore non limitaretur, ſed in eo procedit prohibitio
iuris, ſicut in extraneo: Tandem quærens, an pater re-
pellatur à tutela, eo, quod eius filius ſit debitor, vel cre-
ditor minoris, reſolvit cum Angel. quod ſi prædictus fi-
lius eſt emancipatus, vel in poteſtate, & ad patrem non
ſpectat uſusfructus, poterit eſſe eius tutor, ſecus autem
ſi uſusfructus ſpectaret ad patrem.

12 Filius † autem bene poteſt eſſe tutor, licet pater ſit de-
bitor, vel creditor, *ſecundum eum.* Et quod prædicta re-
gula non procedat in matre, & avia, tenet Matthæus de
Afflictis *deciſione Neap. 207.* Secus in cognatis, *ut per
Plotum de in lit. iurand. §. 9. n. 9. & Caldas in loco ſtatim
citand. & Molina ubi ſupra,* qui idem probat cum com-
muni in patre, & avis, tam paterno, quam materno,
nempe, ut non repellantur à tutela.

13 Fallit † etiam prædicta regula, quando debitum eſſet
modicum arbitrio iudicis, *argumento eorum, quæ conge-
rit Palat. Rub. in repetitione rubricæ de donat. inter vi-
rum, & uxorem, §. 11. n. 13.* Ita in terminis tenet gloſſa *in
dicta authentic. ut hi, qui oblig. in principio, verbo, gerens
obligatum, Baldus in dicta l. cum in eo. n. 2. ff. de pact. Ti-
raquell. in tractatu de iudic. in rebus exig. pag. 61. verſi. 33.
& Anton. Piag. de tut. & curat. quæſt. 3. num. 19. Caldas Pe-
reyra de reſtitutione in integrum, 2. parte, pagin. 1131. verſ.
extenditur Molin. Theolog. ubi ſupra, & Greg. Lopez alios
allegans in dict. l. 14. in gloſſa deudores, in principio, titulo
16. par. 6.* ubi cum Bald. limitat, niſi ante tutelam delatã
eſſet iam lis ſuper debito, quia magnum videtur ex eo,
quod ſit de eo magna lis inter partes, *& Moli. ubi ſup.
d. col. 1366. in princ.* Quod non placet, ſi revera debitum
eſſet parvum, quia lis non poteſt dici magna, niſi reſpe-
ctu eius, ſuper quo litigatur.

14 Unde † lis non excuſat à tutela, vel cura ſuſcipien. niſi
forte de omnibus bonis, vel de hereditate controverſia
ſit, *textus in §. item propter litem, Inſtit. de excuſ. tut. l. 2.
tit. 17. partita 6.*

In † eadem l. Regia, ibi, *Otroſi no podria ſer guardador
de huerfanos el que fueſſe obligado al Rey por razon que* 15
*oviſſe tenido, o tuvieſſe ſus cilleros, o ſus heredades, o otras rẽ-
tas de que le oviſſe à dar cuenta &c. Mol. ubi ſup. col. 1367.*

Dubium ſe offert, † circa praxin, & intelligentiam
horum verborum, quæ concordant cum *l. antepenult. &* 16
*ibi gl. ff. de confirmatione tutor. tex. etiam in l. fin. C. qui
dar. tut. &c.* an intelligantur de colono privatæ rei prin-
cipis, non vero de conductore prædii fiſcalis: hic namq;
non removetur à tutela per *l. coloni, C. de excuſ. tut.*

Sed verius eſt, ut indiſtincte noſtram legem Regiam
intelligamus in utroque, nempe, ſive ſit conductor pri-
vatæ rei principis, ſive conductor prædii fiſcalis: tum
quia noſtræ ll. partitarum communiter accipiunt atque
promiſcue res privatas Regis, & res fiſcales, cum de eis
loquuntur, tum etiam, quia eadem ratio prohibitionis
militat in utriſque, ſaltem in caſu iſto propter damnum
pupilli, ſi res tutoris obnoxiæ eſſent Regi vel fiſco, *ut
tradit gl. d. l. penul.* Et in terminis ita tenet Gregor. Lo-
pez *in d. l. 14. in gl. obligado al Rey,* ubi reſpondet ad dictã
l. coloni, ut procedat, quando conductor prædii fiſcalis,
vel patrimonialis nihil ex hoc deberet fiſco, vel Regi, &
non alias. Quod etiam videtur probari *in d. l. 14. ibi, de
que oviſſe a dar cuenta, & ſequitur Molina, ubi ſupra*
quamvis videatur contra generalitatem dict. *l. coloni,
ibi, ideoq; iniuncta tutela munere fungi debet:* Nihilomin⁹
tamen diſpoſitionem d. l. Regiæ Hiſpan. ſervare tene- 17
mur. Et † contra tutor durante tutela, non poteſt vecti-
galia conducere, *tex. in l. unic. C. ne tutor, vel curator ve-
ctig. conduct. & ibi Bart. & Alber. in rub. Greg. Lop. in d. l.
14. in gl. obligado al Rey, in fin. Baeça de decima tutorum
c. 2. n. 119. Firmian. de Gabell. 3. par. n. 7. Girond. de Gabell.
3. part. n. 16.* ubi hoc verum intelligit, dummodo ne Re-
giarum gabellarum fuerint conductores ante curam †
& tutelam ſuſceptam: nam tunc temporis bene poterunt 18
conduct. proſequi, & non prohibentur ea uti, quia faci-
lior eſt retentio, quã acquiſitio *l. fin. ff. unde liber.* & ſemper
cauſſa de præterito inſpicitur, *ut late alias probavimus
ſupra. l. 3. tit. 5. lib. 7. nov. collect. Reg. lib. 4. pract. quæſt.*

Quinimo † nec conductores gabellarum excuſantur
à tutela, *l. ſpadonem §. qui vectigal. ff. de excuſatione tutorũ* 19
*& ibi Bart. & doctor. gl. in leg. ſemper, §. conductores, in
verbo non obſtringantur, ff. de iur. immun. Bart. in leg. uni-
ca, n. fin. C. ne tut. vel curat. &c. Gironda ubi ſupr. n. 17.* ubi
allegat gl. contrariam *in d. l. Coloni, verbo, eis vilib. in fi. C.
de excuſatione tutorum,* cuius ſententiam inquit hodie
probatam eſſe iure Regio *in c. 22. 23. & 33.* in novis Ga-
bellarum punctuationibus, ubi noviter diſponitur, ꝙ
gabellarum conductores, tam à tutelis, quam ab hoſpi-
tibus excuſationem habent, & voluit fortaſſe *l. 14. ibi, ob-
ligado al Rey, tit. 16. part. 6.* & ibi Gregor Lop. & Laſſar-
te *in addi. ad c. 18. de deci. vendit. n. 11.* quicquid aliud de
iure communi eſſet *per l. ſpadonem. §. qui vectig. ff. de ex-
cuſ. tut.* Hoc tamen verum intelligit Laſſarte de princi-
palibus debitorum Gabellarum, non vero de minorib.
ut ibi per eum. Imo ipſi tutores, & curatores Gabellas
conducere prohibentur, *ut in tit. C. ne tut. vel cur. vectig.
conduc.* ubi notat Bald. quod ſi de facto conducant, falſi
pœnam incurrunt, eo ꝙ bona ſua plurib. in ſolidum ob-
ligent, ꝙ eſt ſpeciale in hac materia, quia in alia crimen
ſtellionatus committitur *l. 3. ff. de crim ſtellio. refert, &
ſequitur Math. de Affl. & cum eo Laſſarte ubi ſupra.*

In † textu Regio, ibi, *Otroſi no puede ſer guardador de* 20
*huerfano el cavallero mientra biviere fuera de ſu caſa ſer-
viendo al Rey o otro ſu Sennor en ſervicio de cavalleria.* Ad-
de hoc procedere, & ſi ipſe miles velit eſſe tutor, vel cu-
rator ut adhuc nõ poſſit, nec ſi legitim⁹ ſit, teſtamentar.
vel alio modo dat⁹, *iuxta textũ l. mil. armat. C. q. dar. tut.*

vel

vel curator poſſ. tex. in §. idem, & in melius. Inſtitut. de excuſat. tut.

In textu, † ibi, *nin ol que fueſſe occaſſionado*: veluti lu-
21 minibus captus, *l. luminibus, C. qui dar. tut. l. 1. & 2. Codic. qui morboſo excuſ. lib. 10.* ſecus ſi oculum tantum amiſiſſet, *l. frater, C. de excuſat. tut.*

22 In text. † ibi, *o embargado de ſu perſona, o en otra manera de guiſa que no pudieſſe entender ni trabajarſe en pro de ellos*: Adde tex. *in §. item propter adverſam valetudinem inſtit. de excuſat. tut.* Et hæc noſtra lex intelligi debet de morbo perpetuo: nam in temporali interim datur curator, *juxta gloſſ. in dict. §. item propter, ibi, ſed furor non excuſat.* ſed interim curator datur. Ita notat atque noſtram legem intelligit Gregor. Lopez *in d. l. 14. gloſſ. final. tit. 16. part. 6.* & eſt expreſſa de hoc l. 13. ſupra eodem tit. ad fin. ibi: *o ſi enfermaſſe ca eſtonce pueden le dar otro guardador*, &c. ut diximus.

23 Excommunicatus † etiam tutor eſſe non poteſt, *ſecundum Philipp. Decium in c. intelleximus, n. 56. de judic.* Cum enim ei non communicemus interponere auctoritatem, nequiret eſſe tutor vel curator, *ſecundum Lanfrancum in cap. quoniam contra c. 4. nu. 17. de probat. prout eos refert & ſequitur Antonius Piagius de tut. & curat. quæſt. 3. num. 26.* Hæc autem ratio tantum obtinet in publice excommunicato nominatim & denuntiato, & in notorio clerico percuſſore, cum quibus tantum communicare prohibemur: non vero in eo excommunicato, qui nominatim excommunicatus non ſit, neque denuntiatus, iuxta Concilium Conſtantienſe Martini quinti, de quo *in extravagant. ad vitanda ſcandala, ut late declaravimus lib. 1. canonicarum quæſtionum, capit. primo per totum.* Vnde ratione ceſſante occulte excommunicatus, vel etiam publice, non tamen denuntiatus tutor vel curator eſſe poterit.

24 Similiter † non habens teſtamenti factionem, tutor eſſe non poteſt, *lege teſtamento tutores, 21. ff. de teſtamentis tutorum*, ubi inquit textus, teſtamento tutores ii dari poſſunt, cum quibus teſtamenti factio eſt: ergo à contrario ſenſu, qui non habet teſtamenti factionem, tutor eſſe non poteſt. Quod intelligit gloſſa unica, ibi *de teſtamenti factione paſſiva*, id eſt, qui capere non poſſit ex teſtamento: ſecus de teſtamenti factione activa, ut in filiofamil. qui iure communi teſtari non poteſt, & tamen poteſt eſſe tutor, *textus in principio Inſtitut. qui teſtament. tutor. Philipp. Corneus conſilio 17. num. 14. libro ſecundo.* In his enim, quæ publici iuris ſunt, non curamus de patria poteſtate, *l. nam quod, §. final. ff. ad Senat. conſult. Trebell. l. filiusfamil. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. jur.* & illa eſt communiter à DD. recepta, *ſecund. Ant. Piag. de tut. & curat. quæſt. 3. n. 32.* Mulier etiam, & alii
25 prohibiti, de quibus egimus ſupra, licet † habeant teſtamenti factionem paſſivam, tutores eſſe prohibentur. Alia ratione ſervus quoque, cum primum tutor aut cu-
26 rator ſine libertate † à domino filiis ſuis relictus eſt, libertatem conſequitur favore pupillorum, *ut habetur in leg. pen. §. cum igitur, C. de nec eſſ. ſerv. hered. inſtit. leg. 7. tit. 16. partita 6.* ubi diximus. Vnde hac ratione, quod remaneat liber, tutor eſſe poteſt, non quod tanquam ſervus ſit capax huius officii, *ut in dicta lege penultima, §. cum igitur ita Ant. Piagius, ubi ſupra.*

27 Qui cauſſam mutaverit, † ut puta datus à patre, qui de amico factus inimicus, aut ex divite factus eſt pauper non eſt confirmandus, *textus in lege pater heredi, §. fin. ff. de teſtamentis tutorum.* Et quod ob inimicitiam inter patrem minoris, & tutorem, & curatorem contractam adminiſtratio removeri poſſit, tradunt Bartol. & Doctores *in leg. tutor. §. ſi tutor, ff. de ſuſpect. tutor. ſequitur Socin. junior conſ. 59. circa 1. dubitationem, n. 39. lib. 3. & Anton. Piag. dict. quæſt. 3. n. 34.*

28 Repellitur † etiam à tutela & cura adverſa valetudine impeditus, & ſic, qui non eſt idoneus facultatibus ſuis quidem, pro animi, aut corporis valetudine adminiſtrandis, *l. 2. §. in illud C. quando mulier tutor. offic. fung. poteſt. tradit Socc. jun. conſ. 16. viſo themate, n. 25. lib. 2. Ant. Piag. ubi ſupra n. 38. leg. 13. ad fin. tit. 16. partita 6.* ibi, *o tal que oviesse de ver tanto en lo ſuyo que no pudieſſe aliviar los bienes del huerfano.* Sed illud de adverſa valetudine impedito intelligi debet, ut prædiximus, *n. 22.*

Iudæus etiam † repellitur ſaltem hodie à tutela Chri- 29
ſtiani, *ſecund. Bart. in rubr. n. 2. ff. de juſti. & jur.* ne pravis moribus pupillum & iudaicis ſuperſtitionibus erudiat. Et quamvis Fulgoſ. & Mart. Laud. *in d. rubr.* contrarium probent ex tex. *in l. ſpadonem, §. jam autem & ibi gl. verbo, non Iudæorum, ff. de excuſ. tut.* nihilominus tamen opinionem negativam Bar. veriorem eſſe, atq; eam plures ſequuntur, conſtat ex Covar. *in Clemen. furioſus, 1. p. relect. §. 2. nu. 7. in verſ. ſed quæritur an Iudæus de homic.* & Io. Oroſc. *in d. rubr. & de juſti. & jur. num. 7.* Ex quibus hæc communis ſententia appellari poteſt. Inter tutorem namque & pupillum, curatorem & adultum adeſt nimia familiaritas, quæ interdicta eſt Chriſtianis cum Iudæis, *tex. in c. adhæc, & in cap. nullus, 28. quæſt. 1. ita Piagius, dict. quæ. 3. n. 60.* Neque obſtat dict. §. *jam autem*, quia loquitur ſecundum illa iura antiqua, non vero ſecundum iura hodierna, cum tutor iurare debeat tactis Evangeliis, quod non præſtaret Iudæus *ut in auth. ut hi, qui obliga. §. fin. collat. 6.* Ita reſpondet Barto. *ubi ſupra* cum quo tranſeunt ceteri.

Maritus etiam † & ſi rebus uxoris ſuæ debeat affecti- 30
onem, attamen curator ei creari non poteſt, *l. 2. incip. maritus, C. qui dar. tut, & c. virum, ff. de curator. furioſ.* Sic etiam datus curator nurui ſuæ poſt contractas † nu- 31
ptias, debet ſe excuſare, ne incidat in infamiam, *l. licet 17. C. de excuſat. tutor. gl. in d. l. 2.* ubi aſſignat rationem ad dict. *l. 2.* quia ſi male gerat vir, uxor propter affectionem remitteret. Et deciſionem *d. l. 2.* cum prædicta ſua ratione approbat expreſſa lex tertia, *ad fin. tit. 17. part. 6.* in hæc verba, *E ſobre todo dezimos, que el marido non deva ſer dado por guardador de los bienes de ſu muger que fueſſe menor de edad porque ſoſpechamos que la muger por amor que ha à ſu marido, no le demandaria emienda del danno, o del menoſcabo que fizieſſe en elloso que gelo perdonaria todo de ligero: E porende deve pedir el marido al juez que de à los bienes de ella otro guardador que ſea ſin ſoſpecha.*

Ex quibus iuribus conſtat, non tantum maritum excuſationem habere à cura uxoris ſuæ, licet ei ſe immiſceat, *ut in §. iidem reſcripſerunt Inſtitut. de excuſatio. tutor.* ſed etiam eum curatorem eſſe non poſſe uxoris ſuæ ut patet ex dict. *l. 2. ibi, attamen curator ei creari non poteſt. & d. l. Regia*, ibi, *Non deve ſer dado por guardador de los bienes de ſu muger, &c.* Quæ verba ſunt prohibitiva ob damnum minoris evitandum, non vero ſunt dicta ob favorem tantum mariti, ut innuebatur, *in d. §. iidem reſcripſerunt*, cuius diſpoſitio intelligenda & amplianda eſt iuxta deciſionem *d. l. 2. & noſtra leg. Regia:* nempe, ut non ſolum maritus excuſari poſſit à cura uxoris ſuæ minoris 25. annorum, ſed quod etiam eius curator eſſe non poſſit, licet velit, ob prædictam rationem.

Non tamen prohibetur † maritus dari curator ad li- 32
tem uxori ſuæ, quia ceſſat tunc ratio dictarum legum. Et ita in praxi ſervatur *ſecundum Bald. in leg. prima, in fin. ff. de excuſatio. tutor.* quam ad hoc refert, & ſequitur Gregor. Lopez, *in dicta l. tertia, gloſſ. fin. tit. 17. part. 6.* ubi limitat, quando lis, ad quam maritus datur curator, eſſet magni præiudicii, quia tunc forte ex ratione, ibi poſita, *Porque ſoſpechamos, &c.* idem dici debet, quod de curatore bonorum, *prout etiam voluit Salycet. in dicta lege maritus.*

Deinde † *an vitricus poſſit eſſe tutor ſui privigni*, magna 33
contentio eſt inter noſtros Dd. quod late diximus reſol-
ventes

ventes quid tenendum ſit, *ſupra cap. 8. num. 77. cum pluribus ſequentib. in verſic. ſupereſt nunc, ut videamus, &c.* Ideo ad ibi dicta lectorem remittimus.

34 Ulterius † ex dicta *l. 3. in fin. tit. 17. part. 6.* ibi, *e por onde deve pedir el marido aliwez que de a los bienes de ella otro guardador que ſea ſin ſoſpecha*, deducitur manifeſte, quod per contractum matrimonii minor non efficitur maior, adhuc, ut liberetur à curatore, quem antea habebat. Idem probat Roderic. Suarez *in l. 9. tit. 11. lib. 1. fori. §. nota ulterius*, probat latiſſime iuri communi, & Regio Joan. Parlado *lib. 1. rer. quot. c. 12. per tot. & Greg. Lopez. in l. 3. tit. 15. part. 2.*

Pro contraria tamen parte ſolet allegari *l. 6. tit. 7. part. 7.* ibi: *eſto es por que el huerfano deſpues que es caſado trae ſu muger à ſu caſa, e non recibe embargo ninguno en demandar cuenta a ſu guardador de todos ſus bienes.* Ex qua lege hanc ſecundam partem probant Didac. Perez. *in l. 5. tit. 11. lib. 4. ordin. col. 1522.* dicens, quod de ſtylo huius regni hodie non ſervatur, quod requiratur ætas 25. annorum, cum matrimonium ſuppleat ætatem, *ut in d. l. 6. & præterea conſtat ex verbo, poſito, in l. 47. Taur.* ibi: *en todas las coſas para ſiempre.* Et ſic, quoad omnia, quæ ei inducunt ſubiectionem & impedimentum adminiſtrationi rerum ſuarum ſuæque familiæ, extendi debet, & cum præſit familiæ per matrimonium, non eſt æquum, nec decens, ut aliis ſubiiciatur, & ideo poſt velationem ſunt ei reſtituanda omnia cum uſufructu, *ut in l. 48. Taur.* Et tandem pro hac parte allegat D. Seguram *in l. unum ex familia, §. ſed ſi fundum, num. 24. verſic. 3. quod ætatem, ff. de legat. 2.* Et inquit ultimo Didac. Perez, quod ita pluries vidit in hoc regno hanc quæſtionem à iudicibus diffinitive deciſam. Eandem opinionem voluit Monteroſo *in ſua praxi, ſexto tratado de eſcripturas publicas, fol. 121. col. 1. ad fin. & Molin. Theolog. etiam ubi ſupra de juſtit. & jur. 2. tract. diſp. 221. col. 1368. in verſic. hac tamen hodie, & Baeça de inhabil. debit. cap. 14. num. 4.* Nihilominus tamen prior ſententia verior, & tenenda eſt in praxi *ex d. l. 3. tit. 17. part. 6.* quam forſan non vidit Didac. Perez. aut ſaltem eius non meminit, quæ expreſſior eſt, quam *d. l. 6.* in contrarium allegata, cui reſpondet Parlad. ubi ſupra tenens expreſſe contra Didac. Perez. Et meo iudicio nihil obeſt *dict. l. 6.* dum dicit: *e non recibe embargo ninguno en demandar cuenta a ſu guardador de todos ſus bienes, &c.* quia non dicit: *ante ætatem legitimam 25. annorum*, nec illa lex de hoc agit, ſed principaliter de pœna adulterii, quam incurrit tutor, qui ſuam minorem filio proprio in uxorem dedit. Hoc namque limitat ibi textus, quando curator minoris, eum dedit maritum filiæ ſuæ, quia minor, poſtquam matrimonium contrahit, ducit mulierem in domum ſuam, *e no recibe embargo ninguno en demandar cuenta a ſu guardador de todos ſus bienes: lo que no pudiera hazar tan literamente la huerfana deſpues que fuere caſada con el o con ſu marido*, ut alias dicebant Dd. *in l. curatorem, C. de interdict. matrim.* Unde intelligi debet lex illa juxta alia iura, quibus cautum eſt, curam minoris finiri, 25. ætatis ſuæ anno, *ut in l. 12. ad fin. & in l. 13. hoc tit. 16. part. 6.* Nec contrarium expreſſit *d. l. 6.* Unde non fuit eius mentis corrigere in hoc deciſionē generalem dictæ legis 12. & 13. nec id voluit, ſed tantum, quod ipſa ſonat, ut prædiximus. Correctio igitur nullo modo eſt inducenda, præcipue in leges partitarum, niſi expreſſe fiat, *ut alibi diximus.* Et quod ad praxin attinet Rodericus Suarez. *ubi ſupra*, aſſerit, quod in practica non vidit huc uſque obtentum filium, vel filiam per matrimonium cenſeri maiorem, quod autem in contrarium affirmat vidiſſe deciſum Didacus Perez. Forſan ſic contigit parte non opponente, vel de facto, De iure namque nullo modo minor per contractum matrimonii liberatur à cura, ſed quidem mulieri carenti curatore, debet peti à marito, ut detur curator ſine ſuſpicione, *ut in d. l. 3. in fin. tit. 16.* nulloque jure cavetur, quod per contractum matrimonii liberetur minor à cura ſibi proviſa ante vigeſimum quintum annum. Fateor, ſæpe me vidiſſe, curatores ipſos rationem reddere minoribus, qui matrimonium contraxere ante ætatem legitimam, & maritis earum. Hoc autem ſponte fit, & plerunque cum ſecuritate indemnitatis, non vero coacti curatores hoc faciunt, nec poſſunt inviti ad hoc compelli in contradictorio judicio per prædicta. Sed imo eſt textus expreſſus in contrarium, qui hanc quæſtionem dividit & dirimit, *in l. 1. verſic. apparet, juncta l. 2. ff. de minoribus*, quorum verba ſunt hæc: *apparet minoribus viginti quinque annis eum (hoc eſt, prætorem) opem polliceri. Nam poſt hoc tempus compleri virilem vigorem conſtat. Et ideo hodie in hanc uſque ætatem adoleſcentes curatorum auxilio reguntur: nec ante rei ſuæ adminiſtratio eis committi debet, quamvis bene rem ſuam gerentibus.* Sequitur *l. 2. nec per liberos ſuos rem ſuam maturius à curatoribus recipiant: quod enim legibus cavetur, ut ſinguli anni per ſingulos liberos remittantur, ad honores Divus Severus pertinere ait, non ad rem ſuam accipiendam*, quem textum ad hoc allegat Moran. *in l. Regia Toleti, de los terminos, 6. fundamento, 2. part. ſub n. 10.* dicens, eum didiciſſe ab egregio, & erudito Doctore Benedicto de Caſtro cathedratico Primario in facultate Cæſarea Salmantica. Sed eſt alius expreſſior & clarior textus ad idem *in l. 3. incipit, cum proponas, C. de interdicto matrimonio inter pupillum & tutorem*, ubi fuit datus curator ſocer nurui ſuæ minori viginti quinque annorum poſt ſuſceptos liberos ex illo matrimonio, & probat lex, non ex eo vitiare matrimonium rite contractum, ſed tantum, ut omnis ſcrupulus auferatur, debet peti alius curator loco ſoceri, qui repetat rationem negotiorum, eo, quod fuerit ſubſtitutus.

Quod † ſi objiciatur, magnum incommodum minori manere ex eo, quod dicat, ſe non habere, unde oneribus matrimonii, & domeſticis impenſis ſuppeditare poſſit, reſpondebitur, curatorem minoris huiusmodi cogendum eſſe, ut adultæ vel adulto id poſtulanti juxta vires facultatum ſuarum alimenta, & ſumtus impertiatur, *ut in l. curat. ff. de adminiſtrat. tutor. & l. fin. C. de aliment. præſtand. l. aliment. ff. ubi pupill. educ. deb. l. 20. tit. 16. part. 6.* eritque cauſſa ſummaria & locus appellationis non dabitur, *ut in terminis tradit Parlad. ubi ſupra, numer. 4. ad finem*, ubi *num. 5.* quod poterit etiam minor in hac ſpecie ſibi conſulere veniam ætatis à Principe impetrando: nam tunc temporis à poteſtate curatoris liberabitur, & per hoc rationes ab eo exigere poterit. 35

SUMMARIA.

1 *Tutores & curatores variis ex cauſſis excuſantur.*

2 *Numerus quinque liberorum excuſat à tutela vel cura, eu quo numero computantur liberi in bello amiſſi.*

3 *Numerus duodecim liberorum an excuſet à muneribus patrimonialibus & etiam à tributis.*

4 *Exactores ſive receptores redditunm Regalium, legati & judices excuſantur à tutela & cura, & hi tamen excuſationem tutelæ ante ſuſceptæ non habent, ut in numero 5.*

6 *Profecturus longe in ſervitium Regis, vel cauſſa Reipublicæ excuſatur à tutela, vel cura pro tempore abſentia, interim tamen minores & ſua bona ſub cura alterius debet relinquere, qui bene curet: reverſus tamen eos recuperat, & ſub cura habebit ſicut prius, excuſationem tamen habebit ab aliorum tutela vel cura per annum.*

7 *Lis magna ſuccedens inter tutorem vel curatorem, & minorem ſuper tota hereditate minoris, vel magna parte ejus, excuſationem præbet.*

8 *Tria onera tutelarum vel curarum non affectata excuſant: non tamen præſtant vacationem ab aliis muneribus publicis, ut in num. 9. nec quando ante excuſationem finita eſt una tutela vel cura trium prædictarum, ut in num. 10.*

11 *Tutela una ſufficit ad excuſationem ſecundæ, ſi tam diffuſa & negotioſa illa ſit, ut pro pluribus cedat.*

12 *Fidejuſſio tutelæ non connumeratur in numero trium tutelarum ad excuſationem quartæ.*

13 *Paupertas excuſat à tutela vel cura, quando quis nihil habet in bonis, niſi quod acquirit labore manuum ſuarum, a prælatura tamen non excuſat hæc paupertas, ut in num. 14.*

15 *Infirmitas perpetua excuſat à tutela vel cura.*

16 *Cæcus, mutus, ſurdus, furioſus, aut valetudinarius deponere poteſt tutelam ſuſceptam antea.*

17 *Neſciens legere, & ſcribere, quando excuſationem habeat à tutela vel cura.*

18 *Inimicitia capitalis cum patre minoris excuſat à tutela vel cura, & quæ dicatur inimicitia capitalis, in propoſito declaratur, num. 19. niſi in tutore in teſtamento relicto, ut in num. 20. præterquam ſi poſt teſtamentum inimicitia orta ſit, ut num. 22.*

21 *Tutor relictus ab inimico ſuo nuper reconciliato jam mortuo non habet excuſationem tutelæ.*

23 *Quæſtio ſtatus tutoris paſſiva vel activa tribuit excuſationem tutelæ vel curæ.*

24 *Major ſeptuaginta annorum, & minor viginti quinque annorum excuſationem habet à tutela vel cura.*

25 *Miles in curia Regis exiſtens, vel alibi ejus mandato, vel ex cauſſa Reipublicæ excuſationem habet à tutela vel cura, imo nec volens admittitur ad prædictam tutelam vel curam.*

26 *Magiſtri Grammaticæ, Rhetoricæ, Dialecticæ, vel Phyſicæ docendo, & operando per eam in ſua patria vel alibi, juſſu Regis: nec non & Doctores legum ſervientes Regibus tanquam judices vel conſiliarii, & Philoſophi, qui docent ſcientiam naturalem excuſationem habent à tutelis & curis, dummodo prædicti Magiſtri & literati doceant, & exerceant officium ſuum, ut in num. 27.*

28 *Docentes in publica Univerſitate, cenſentur docere de mandato Regis, quoniam Regia auctoritate conſtituitur Univerſitas.*

29 *Eminens in qualibet diſciplina ubicunque doceat, excuſatur à tutela & cura.*

30 *Tutor exiens à tutela alicujus minoris invitus non cogitur eſſe curator deinceps ejuſdem minoris, etiam ſi paterfamilias, qui eum tutorem dederit, in teſtamento adjecerit, ſe eundem curatorem dare.*

31 *Maritus non debet eſſe curator ſuæ uxoris.*

32 *Conductor gabellarum a tutela excuſatur.*

33 *Excuſatio tutoris vel curatoris intra quantum tempus, & quomodo proponi debeat. & de praxi in hoc ſervanda, num. 34.*

35 *Tutor vel curator adminiſtrans vel patiens ſe confirmari, præjudicat ſibi in excuſatione.*

36 *Cautela Capollæ ad hoc, ut invitus quis non cogatur ſuſcipere tutelam vel curam procurando, ut non reperiatur aliquis, qui pro eo velit fidejubere, improbatur, niſi adſint aliqua circumſtantia.*

37 *Propinquior, alio dato tutore, intra quod tempus petere poſſit tutelam.*

CAPVT XXI.

De excuſatione tutorum & curatorum.

1 TUTORES † & curatores variis ex cauſſis excuſantur, ut patet in legibus, *tit. 17. part. 6. & ff. C. & Inſtit. de excuſat. tutor.* plures congerit Molina Theologus *de juſtit. & jur. tract. 2. diſp. 222. col. 1368. cum ſeqq.* de quibus hic agemus.

La † primera es, quando aquel que es dado por guardador a eſtos hyos legitimos y naturales bivos, en eſte numero entran los partidos en batalla en ſervicio de Dios e del Rey, l. 2. ibi; *La primera es, tit. 17. part. 6.* quæ concordat, *cum l. 2. §. remittit, ff. de excuſat. tutor. text. in princ. & in §. 1. Inſtit. eod. tit. & in l. 1. C. qui num. lib. ſe excuſ. lib. 10. Lamentiſſimos, §. ult. de excuſat. tutor.* ubi quod tres liberos habens ſuperſtites Romæ, vel in Italia quatuor, vel in provinciis quinque, poteſt excuſari à tutela vel cura, exemplo cæterorum munerum: nam & tutela & cura eſt munus publicum: adoptivi tamen non proſunt, item nepotes ex filio proſunt, ut in locum patris ſuccedant, ex filia non proſunt, *& in d. l. 1.* quod filii in bello amiſſi, illi tantum proſunt, qui in acie amittuntur: hi enim, qui pro Republica ceciderunt, in perpetuum per gloriam vivere intelliguntur. Idem probatur *in l. bello amiſſi, ff. eodem titulo.* 2

Hic † tamen numerus liberorum excuſat tantum à muneribus perſonalibus: numerus autem duodecim liberorum excuſat à realibus & patrimonialibus, *ut in l. ſi quis decurio, & ibi gloſſ. C. de decurionib. lib. 10.* ubi inquit lex, *ſi quis decurio, pater ſit duodecim liberorum, honoratiſſima munerum quiete donetur,* & inquit gloſſa, *munerum,* ibi, *etiam patrimonialium:* quæ lex, licet loquatur in decurione, procedit etiam in quocunque duodecim liberorum parente, licet is decurio non ſit, *ſecundum Bart. ibi, ubi idem ſentiunt Lucas de Penna, & Ioann. de Platea. idem Bart. in l. ſemper, §. 1. de jure immun. Anchar. in cap. licet de cenſib. Guido Papa quæſt. 401. Caſſan. in conſuet. Burgund. rubr. 1. §. 4. verſic. adverte, num. 55. Angel. Aret. in princ. Inſtit. de excuſat. tutor. num. 4.* ubi aſſerit, ſic in practica obtinuiſſe, & ſervandam eſſe hanc Bartoli opinionem, quæ tanquam benignior videtur ſequenda: *ſecundum Gregor. Lopez in d. l. 2. in gloſſ. Cinco ſios, ad fin. tit. 17. part. 6.* Et eſt communis & in judicando, & conſulendo ab ea non eſt recedendum, *ſecundum Iaſ. in l. ſciendũ, §. fin. num. 7. ff. qui ſatiſd. cogantur.* Communem etiam fatetur Joan. Mauric. *in repet. l. 1. C. mult. in quo loc. mun. lib. 10. pag. 142.* Eandem ſequitur & communem affirmat Anan. *conſil. ult. col. 1. & 2. & illic Bologn. in addit. teſtatur etiam communem Roland. à Valle conſil. 60. num. 35. lib. 1. & D. Covarru.* licet contra eam teneat *in 4. de ſponſal. 2. part. cap. 8. in princ. num. 1.* Et inquit Avend. *cap. 19. prat. num. 26.* quod licet de jure Regio hæc opinio non procedat, ita tamen practicatur, quia dantur quotidie mandata in conſilio ſupremo, ut habens duodecim liberos, excuſetur ab oneribus realibus. Judices tamen inferiores hoc non practicabunt, ſecundum eundem Avend. *2. part. cap. 14 prætor, num. 34.* & Jaſ. *ubi ſupra, à num. 3. cum ſeqq.* late agit, an hæc communis opinio procedat, etiamſi aliquis eorum filius moriatur, nec non & Alciatus *regul. 1. præſumtione 36.* Et hoc privilegium extendit Didacus Perez. *in l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. colum. 97. verſicul. ſubinfertur etiam ad uxorem patris duodecim liberorum, eo defuncto.* 3

Alii vero exiſtimant, numerum duodecim liberorum excuſare decurionem tantum à muneribus patrimonialibus: *ut in d. l. ſi quis decurio,* quæ in decurione, patre duodecim liberorum tantum loquitur: Alii vero, ſi numerum decem & ſex liberorum habeant, *ut in l. ſemper, § demonſtratione, & ibi Bart. ff. de jur. immun.* Ita videtur tenere gloſſ. *in l. 1. C. qui num. liber. lib. 10.* & firmat Bald. *in d. l. ſi quis decurio, & alio quos refert Ioan. Andreas in reg. decet, in mercurialibus, de regulis juris, in 6. & Ioannes Mauric. ubi ſupra,* ſed & Guido Papæ *dicta quæſt. ant.* ſcribit, conſuetudine & moribus non eſſe receptam opinionem, quæ deducitur *ex dicta leg. ſi quis decurio.*

decurio. Communis tamen ſententia præcedeus idem habet in eo, qoi decurio non ſit, ut ex ejua auctoribua patet, & affirmat Cavarruvias *ubi ſupra.* Fatetur tamen ipſe ibi, quod & ſi aliquando eam in praxi ſequutus fuerit, modo eam falſam eſſe opinatur, exiſtimans numerum duodecimum, aut decimum ſextum liberorum non excuſare quenquam à muneribus patrimonialibus, neque ab his exactionibus, quas vulgo, *Pechos*, appellant. Nam communis ſententia minime probatur *in d. l. ſi quis decurio*, quæ vere loquitur in decurionibus, in quo diſtinguitur à Juriſconſulti reſponſo *in dict. §. demonſtratur*, ubi requiritur numerus ſedecim liberorũ & tamen utraque reſponſio, ut palam eſt, non agit de muneribos patrimonialibus, ſed de perſonalibus, & municipalibua, quod apertius conſtat ex couſtitutione *C. Theodoſ. lib. 12. tit. 1. l. 55.* ubi ita legitur; *qui pater ſit duodecim liberorum, non modo ad curam non vocetur, verumetiam ſi ſit decurio, honoratiſſima quiete donetur.* Deinde & ſuam opinionem potiſſime inſtrui, inquir Covarruvias, auctoritate Juriſconſulti, *in l. in omnibus, ff. de vacat. muner.* ubi dicitur, quæ patrimoniorum ſunt onera, filiorum numero non excuſantur, *& in l. neque, & in l qui immunitatem, C. de muneribus patrimonialibus libr. 10.* Ego huic opinioni Covarruviæ & ſequacium libentiſſime adhæreo. Eſt enim veriſſima & tenenda: neque unquam vidi, communem contrariam in praxi ſervari aut decerni proviſionem Regalem juxta eam. Eſſet enim iniquum plebejos Triburarios majori onere prægravare propter prætenſam axemtionem illius, qui nullo jure, imo potius contra ipſa jura exemtionem habere prætendit.

4 *La † ſegunda eſcuſacion de tutela, curaduria es, el ſer recaudadores de rentas Reales, e los que ſon ſus menſegeros, y los qua han de juzgar y cumplir la juſticia por obra.* Ita cavetur *in d. l. 2.* ibi; *Otroſi ſe pueden excuſar.* De primis idem probat *§. item divus, Inſtitut. de excuſat. tutor.* ubi Angel. Aretin. inquit, hoc procedere etiam in adminiſtrantibus res fiſcales, quam res pattimoniales Principis, *l. adminiſtrantes, in princ. ff. eodem tit. l. bene à Zenone, C. de quadrien. præſcript. ſequitur Gregor. Lopez. in d. l. 2. in gloſſ. Del Rey.* De lecundis, hoc eſt, de legatis, idem probat textus *in §. item qui Republica, Inſtit. eod.* De ultimis, hoc eſt, da judicibus, textus *in §. qui poteſtatem, eodem titulo.*

5 Quod † ſi aliquis horum trium ante officium ſuſceptum eſſet tutor vel curator minorũ, excuſationem tutelæ vel curæ jam ſuſceptæ non habet, textus *in d. l. 2.* ibi, *Pero ſi alguna deſtos*, textus *in dict. §. item qui Republica:* ubi tamen dicitur, quod à tutela vel cura excuſantur, quatenus Reipublicæ cauſſa abſunt, & interea curator loco eorum datur, qui ſi reverſi fuerint, recipiunt onua tutelæ, neque anni habent vacationem. Nam hoc ſpatium habent ad novas tutelas vocati. Quæ declaratio, etſi omiſſa fuerit à dicta lege Regia 2, attamen juxta eam interpretationem juris communis omiſſi, intelligenda eſt noſtra lex Regio, nempe, quod interim, durante abſentia cauſſa Reipublicæ, à tutela vel cura excuſentur, qui prius erant tutores vel curatores, & interea curator loco eorũ detur, & reverſi recipiant onus tutelæ, *ut in dict. § item qui Raipublica*, & probatur *in l. duodecima. ad finem, verſicul Fueras ende tit. 16. part. 6.*

6 *La † tercera eſcuſacion es de aquellos que oviſſen de yr en ſervicio del Rey por ſu mandado a alguna parte que fueſſe muy luenne: fueſſe alla por ſervicio o por pracommunal de la tierra en que bive por que à eſte devenle attender haſta que venga pera deve denedexar los moços e ſus bienes an guarda e en recado de tal ome que pienſe bien dellos de mientra que el tornare, e quando viniere deve cobrar e averlos, huerfanos en ſu guarda bien anſi como los tenia en ante e deſde aquella ſazon que viniere haſta un anno nole deven dar otro huerfano nuevamente en guarda fueras ende ſi ploguiere a el miſmo de lo recibir.* Ita diſponit dicta lex ſecunda *in verſicul. Otroſi dezimos que ſi algun guardador, titul. 17. part. 6.* quæ concordat *cum d. §. item qui Republica, Inſtitut. de excuſat. tut.*

La † quarta eſcuſa de tutela y curaduria es, ſi ſuccedieſſe algun pleyto granado de nuevo entre el guardador del huerfano ſobre toda la heredad del moço, o ſobre alguna partida grande de ella, ut in dicta lege 2. *in verſic. Otroſi dezimos que ſi acaſcieſſe, titul. 17. part. 6.* & *lege propter litem, ff. de excuſat. tutor. & §. item propter litem, Inſtitut. eod. tit.* 7

La † quinta eſcuſa es, ſi alguno oviesse tres guardas de huerfanos porque entonces ſi le quiſieſſen echar otro bien ſe puede eſcuſar de ſta quarta Ita diſponit dicta l. 2. ibi *e aun dezimos, & l. tria, & l. ſi duas, & l. ſi quis, in princ. ff. de excuſat. tutor.* textus in §. *item tria onera, Inſti. eod. tit.* ubi hoc declaratur, ut procedat quamdiu prædicta tria onera turelæ non affectatæ vel curæ, adminiſtrantur de affectatis & procuratia. Videndus eſt Jaſ. *in l. ſi ſervus plurium, §. ſi quis ante, num. 5. cum ſequentib. ff. de legat. 1. & Felin. in cap. fin. de teſtibus, Capol. caut. 4. & Ripa in cap. cum M. in fin. de conſtit.* Hæc tamen tria onera tutelarum non præſtant vacationem ab aliis † muneribua publicia, auctoritate, & utilitate *l. 2. & ibi Joan de Platea, C. de excuſ. mun. lib. 10.* 8 9

Hæc † tamen quinta excuſatio, trium ſcilicet tutelarum, non procedit, quoties ante, quam tutor ſe excuſaverit à quarta, finita eſt una ex prædictis tribus, qua ejus pupillus deceſſit, tunc quarta tutela ſuccedit in locum illius finitæ: nam ipſo jure tutor eſt, & antequam excuſetur, *l. ſi is, qui in princ. 34. ff. de excuſ. tut.* 10

Præterea † una tantum tutela ſufficit ad excuſationem ſecundæ, ſi tam diffuſa & negotiuſa illa ſit, ut pro pluribus cedat, *ut in l. ſi is. qui, verſ. ceterum.* 11

Obſervandum † eſt eriam in iſta materia, quod quamvis tres tutelæ excuſent à quarta tutela, *ut in ſupradictis juribus*, fidejuſſio tamen tutelæ non enumeratur in numero tutelarum, quia licet quis ſit fidejuſſor tutoris, ac proinde ſit debitor, non tamen eſt tutor, nec habet officium tutoris, *juxta text. in l ſpadonem, §. ſi civitatis, ibi, quemadmodum nec fidejuſſores tutela, ff. de excuſat. tut. & ibi notat Bart. in lect. antiq. idem Bart. in l. 1. num. 34. ff. ſi certum petat.* ubi addditio dicit, hanc eſſe communem opinionem. Idem profirentur ibidem communiter Doctores, & eam ſequitur, & magis communem eſſe affirmat Franciſcus Marc. *decis. 340. num. 2. & 10. in 1. part. deciſionum.* 12

La † ſexta eſcuſa de la tutela, y curaduria es, ſi fueſſe una tan pobre que no oviesse al por que guareſcer ſino por la labor de ſus manos dicta lex ſecunda, *in verſic. Otroſi el que fueſſe tan pobre*, concordat cum textu *in §. ſed & propter paupertatem, & ibi gloſſ. Inſtit. de excuſ. tut. Avendan. cap. 14. prat. ſub num. 35. ibi, item alii, 2. par. cap. prætor*, à prælatura † tamen non excuſat paupertas, *ſecundum Greg. Lopez in d. l. 2, in gl. manos.* 13 14

La † ſeptima es, del enfermo de tal enfermedad, que nunca pudieſſe guareſcer, ut in dicta l. 2. *verſ. Otroſi ſe podria eſcuſar.* Idem probat textus *in d. §. item propter adverſam valetudinem, Inſtit. de excuſat. tut.* Poſt † ſuſceptam tamen turelam, cæcus, aut mutus, aut ſurdus, aut furioſus, aut valetudinarius, deponere tutelam poteſt, *l. poſt ſuſceptam, 43. de excuſ. tut.* 15 16

La † octava es, del que no ſabe leer ni eſcrivir, ſi fueſſe tan ſimple, o tan neſcio que no ſe atreviesse a hazer la guarda con recado. ut *in d. l. 2.* idem probaverat ſimpliciter textus *in §. ſimiliter, Inſt. de excuſat. tut.* loquens de eis, qui literas neſciunt, ut hi excuſationem habeant, quamvis & imperiti literarum poſſint adminiſtrationem negotiorum ſuſcipere, ſed debet intelligi textus hic juxta 17

textum *in l.athleta.§.fin.ff.ead.ibi, ejus qui ſe negat literas*
ſcire, excuſatio accipi non debet, ſi modo expers non ſit nego-
tiorum: tunc itaque demum neſciens legere, & ſcribere
tutor eſſe non poteſt, & excuſatur à tutela & cura, quo-
ties ſimul eſt expers negotiorum: alias ſecus: quamvis
legere & ſcribere neſciat, ut conſtat ex dicto §.*fin.* & no-
ſtra lege Regia: Et ita merito ruſtici ſagaces non excu-
ſantur, *juxta gloſſ. memorabilem, in §.fin. verbo, interdum,*
ibi, & in ruſtico. Nam quidam ſunt ſagaces, communiter
approbatã, ut plurimos referens adverſus alios nonnul-
los affirmat Padilla *in l.fin.num.6.C.de juris & fact. igno-*
rant. ubi conſiderat bonas leges Regias pro illa gloſſ.
nempe *l.29.ibi, o en el labrador ſimple, tit.14.part.3.& in l.*
13.tit.7.part.6.ibi o ſi fueſſe villano neſcio. Sed eſt melior &
expreſſior lex in terminis noſtris, nempe dicta lex ſe-
cunda, *in verbis ſupra relatis*, quæ vere opinionem gloſ-
ſæ probat.

18 *La † nona razon legitima para eſcuſarſe uno de ſer tu-*
tor, y curador de otro es, ſi oviesse avido gran enemiſtad ca-
pital con el padre de aquel que le quiſieſſen dar en guarda.
Idem probat textus *in §. inimicitia, Inſtit. de excuſat. tut.*
Et hoc dummodo reconciliatio non intervenerit, ut i-
bidem expreſſe deciditur.

19 Capitalis † autem inimicitia in propoſito dicitur, *quan-*
do aquel que es dado por guardador del huerfano accuſo al
padre del de coſas que ſi le fueſſen probadas le devian matar
por ende, o ſer mal infamado: o ſi le oviesse acechado en otra
manera por lo matar, o ſi oviesse ſido ſu enemigo conoſcida-
mente, e no fueſſe deſpues fecha paz entre ellos. Ita diſponit
noſtra præfata lex 2. *verſ. e capital enemiſtad, tit.17 part.6.*

20 Qua in re † ſummopere obſervandum eſt, pro hujus
rei intelligentia, in praxi, inimicitiam à tutelæ vel curæ
munere omnino excuſare, niſi tutor ſit teſtamento da-
tus: tunc enim non excuſatur quis à tutela vel cura, etiam
propter capitales inimicitias. Quia qui tutorem Titium
filiis dat, quamvis Titius fuerit ejus inimicus, viſus eſt o-
mnem pro ſua inimicitiæ labem ac radicem à ſe quidem
abjicere, eaque reconciliatio præſumenda eſt vera atq;
immunis ab omni ſuſpicione, vel ex eo tantum, quod
proprios filios, & eorum patrimonium ei commenda-
verit: quamobrem quoad ipſum teſtatorem reconcilla-
tio amicitiæ integra eſt, & ab omni libera ſuſpicione, id-
eoq; non eſt, cur tutor aliquam excuſationem juſte præ-
tendere poſſit ob capitales inimicitias, *ſecundum Covar.*
in pract. quæſt. cap.18.num.3.

21 Qui † hac ratione perpenſa exiſtimat, mortuo inimi-
co, nuper tamen reconciliato, non poſſe à tutela filio-
rum ejus quem excuſari ob inimicitias, quæ reconcilia-
tione ſimul, & morte obliteratæ omnino videntur. Neq;
eſſe in hac ſpecie rationem illam admittendam, propter
quam inimicus olim, nuper tamen reconciliatus repel-
litur à teſtimonio, juxta communem opinionem de qua
per Covarruviam *ubi ſupra, d.num.3.in princ. & Anton.*
Gomez de probat. delict. num. 14. verſic. limita tamen, &
Menoch. de arbitr. judic. lib.1. quæſt.28. num.8. Etenim
ceſſat, quia fides detrahitur teſtimonio ob veteris & pri-
ſtinæ inimicitiæ radicem: ſic deniq; dicto §. *inimicitia, ff.*
de excuſat. tutor. dum ex eo probatur, non excuſari quem
à tutela propter inimicitias capitales, ubi reconciliatio
contigerit, eſt intelligendus, etiam ſi reconciliatio pau-
lo ante facta fuerit, nec non & noſtra lex Regia ſecunda,
ibi; *e nu fueſſe deſpues fecha paz entre ellos.*

22 Quod † ſi poſt ſcriptum teſtamentum capitalis ini-
micitia orta ſit, aut prior eſt teſtamento, ſed ea cauſſa is
tutor teſtamento datus eſſe videatur, ut eo onere & ne-
gotio vexetur, aliud erit dicendum. Nam excuſabitur
is à tutela propter capitales inimicitias, ut probat tex-
tus *in d. §. item ſi propter inimicitias, & ibi gloſſ.1. & Dd.*
Inſtit. de excuſatione tutorum, & in l. athleta, §. dat remiſ-
ſionem, ff. eod. tit. quem ita intelligit, & interpretatur Co-
var. *ubi ſupra*, & pulchre certe *ſecundum Menoch. ubi ſu-*
pra, & Molina Theologus *de juſtit. & jur.2.tract.1.part.*
col.1371.

La † decima cauſa de eſcuſa es, ſi al nombrado, o dado por 23
guardador oviesse movido pleyto de ſervidumbre el padre
del huerfano, o el al otro. Ita diſponit d.l.2. *ad fin. ibi, e eſcu-*
ſarſe podria &c. & textus *in §. item ſi quis, Inſtit. de excuſat.*
tut. & ibi gloſſ.

La † undecima es, en el mayor de ſetenta annos, o menor 24
de veynta y cinco, ut *in fin. d.l.2.tit.17.part.6.* textus *in d.§.*
item maior, Inſtit de excuſat. tut. & de minore 25. an. quod
non poſſit eſſe tutor aut curator, etiamſi velit, eſt etiam
l.4.tit.16.part.6. ubi diximus.

La † duodecima es, en el cavallero qui eſtuvieſſe en corte 25
del Rey, o en otro lugar ſennalado por ſu mandado, o por pro
communal de la tierra pro que eſte tal bien ſe puede eſcuſar
que no tome guarda de huerfano por razon de aquel ſervicio
que haze. Imo nec volens admittitur, *ut in l. militem, C.*
qui dar. tut. poſſ. & in §. idem & in milite, Inſtit. de excuſ.
tut. & l.14.tit.16.part.6. ubi diximus.

La † decima tercia es, en el que fueſſe maeſtro de Gram- 26
matica, o de Retorica, o de Dialectica, o de Fiſica monſtran-
do ſu ſciencia a los eſcolares, e obrando por ella en ſu tierra
o en otro lugar por mandado del Rey, e lo miſmo ſeria de los
maeſtros de las leyes que ſirven a los Reyes viviendo con ellos
por ſus juezes, o por ſus conſejeros, y de los Philoſofos que mu-
eſtran el ſaber de las naturas: todos eſtos ſe pueden eſcuſar
que no ſean guardadores de huerfanos contra ſu plazer. Ita
diſponitur lege 3. *in verſic. Otro ſi el que fueſſe maeſtro, &c.*
cum ſeqq. ubi Gregor. Lopez allegat jura concordantia,
& limitat.

Ego † vero circa hoc illud tantum obſervandum du- 27
xi, ex præfata lege Regia requiri, ut prædicti magiſtri, &
literati poſſint excuſari à tutela & cura, quod actu le-
gant, doceant, vel exerceant officium ſuum, ob quod
excuſationem merentur, ut patet ex ead. l. ibi, *monſtrado*
ſu ſciencia a los eſcolares, obrando por ella, & ibi, *que ſir-*
ven a los Reyes viviendo con ellos por ſus juezes, o por ſus
conſejeros, & ibi; *que mueſtran el ſaber, &c.* Ergo ſi non
doceant, vel judicent, non habebunt prædictam excu-
ſationem, nec etiam erunt immunes à tributis, licet ſint
Magiſtri, Doctores vel licentiati, ut alias probavimus,
lib.1. practic. quæſt.21. & 22.

Quod † ſi prædicti Magiſtri doceant in publica uni- 28
verſitate, cenſentur, iſta docere de mandato Regis, quo-
niam Regia auctoritate conſtituitur univerſitas, ut cum
Greg. Lopez probat Molina Theol. *de juſtit. & jur. 1.par.*
2.tract. col.1371. ad fin. col. ſeq. in princ. quod qui in quavis
diſciplina eminentes ſunt, † ubicunque doceant, excu-
ſantur à tutela & cura, *ut in l. ſed & reprobari, §. amplius,* 29
ff. de excuſat. tutor.

La † decima quarta eſcuſa es, de aquel que acaba de ſer 30
tutor de un menor que llega a los catorze annos, que eſte
bien ſe puede eſcuſar de ſer ſu curador de ay a delante ſi no
quiſiere, d.l.3.*tit.17.part.6.* ibi, *Otro ſi dezimos, &c.* text. *in*
§. *qui tutelam, Inſt. de excuſat. tutor.* ubi hoc extenditur,
etiam ſi paterfamilias, qui teſtamento tutorem dederit,
adjecerit ſe eundem curatorem dare, quia adhuc invitus
eam curam ſuſcipere non eſt cogendus.

La † decima quinta eſcuſa es, en el marido el qual no deve 31
ſer dado por guardador de los bienes de ſu muger que fueſſe
menor de edade por tanto deve pedir al juez que de a los bi-
enes de ella otro guardador. Ita diſponit d.l.3. *in verſ. E ſo-*
bre todo dezimos, tit.17. par.6. de quo late diximus ſupra
e. *prac.* Conductor † etiam gabellarum à tutela excuſa- 32
tur, *ut diximus ſup. capite præcedent. num.19.* Nonnullas
harum excuſationes congerit ſummatim Anton. Piagi.
de tutor. & curator. quæſt.10. num. 6. & plures alias Petrus
Gregorius *2. part. ſyntagma. jur. univerſ. libr.12. capit.6.*
per totum, pag.187. cum ſequentib. Sed & latius patet hæc
materia

materia excuſationis tutorum & curatorum apud titulum *ff. de excuſat. tutor.* Nos autem ſuperiores tantum retulimus, quia ſunt conformes juribus & legibus noſtri regni. Quæ vero deficiunt, quoties caſus ſe obtulerit, ab illo titulo ſumends erunt, dummodo noſtris patriis legibus oon ſint contraria.

33 Illud † pro coronide tanquam in praxi utiliſſimum sddendum duxi, quod excuſatio tutoris vel curatoris debet exhiberi & proponi, coram judice intra quinquaginta dies à die ſcientiæ primitus dationis tutelæ vel curæ numerandos, dummodo is ſit in loco, in quo datur tutor vel curator, uel slibi intra tamen centum milliaria: ſi vero fuerit abſens ultra centum milliaria, aſſignantur pro ſingulis viginti milliariis unus dies, & inſuper triginta dies, in quibus ſuam excuſationem manifeſtet, & judex jurare debet, ut ab eo die, quo numerari inceperunt prædicti dies, uſque ad quatuor menſes completos, lis decidatur, utrum excuſatio propoſita debeat valere, necne? Quod ſi excuſationem legitimam adducens non fuerit auditus, poterit appellare, ſi ſenſerit ſe gravatum. Ita diſponit lex quarta *quæ eſt fin. tit. 17. part. 6.* Et eſt textus idem probans de jure communi. *in §. qui autem, Inſtitut. de excuſat. tutor. & l. ſcire oportet, §. 1. & 2. ff. eodem tit.* Et hanc praxin ponit Speculatur *in tit. de tutor. §. ſi autem, num. 8. Angel. in d. §. qui autem, num. 4. Abb. conſil. 90. omnipotentis Dei, num. 4. lib. 2. Anton. Piag. de tutor. & curator. quæſt. 10. num. 1. cum ſequentibus*, ubi quod alias intra dictum tempus non ſe excuſando videtur tutelam vel curam acceptare. Ita & amplius ſe excuſare non poſſit, *l. ſi pater, §. oportet, ff. de excuſat. tut.* Et quod ut non videatur acceptare, debet ab adminiſtratione ſe abſtinere, *ſecundum Curt. Jun. conſil. 29. habita diligente conſideratione, numer. 6. in 1. part.* & quod debet excuſationem proponere, vel cautius dicere, dationem nullam, & ſi aliqua eſt, excuſationem proponere, *ſecundum Bart. in l. qui teſtamento, §. item quæro, num. 6. ff. eod. tit.* Eandem praxin ſequitur, & probat Petrus Gregorius *in ſuo ſyntagmat. jur. 2. part. lib. 12. cap. 6. num. 12. & voluit Cavalc. de tutor. & curator. numer. 195. cum ſeqq.* qui *num. 193.* dicit, quod excuſatio debet fieri ante acceptationem, non vero poſt.

34 Habens † autem excuſationem legitimam, non poteſt propria auctoritate ſe à tutela vel cura exonerare, ſed hoc judici debet denuntiare, ut det tutorem vel curatorem huic pupillo, vel adulto in illam litem, & cum illo curatore debet cauſſam excuſationis agere & litigare: & ſententia diffinitiva ſuper hoc dari debet, alias prædicta ſententia ſine prædicto curatore lata, non valeret ipſo jure, tanquam lata contra pupillum indefenſum. Ita Matheſil. *ſing. 13. nota pract. & Aretin. in §. deſinunt, num. 1. Inſtitut. quibus modis tutor, quos ad hoc refert. & ſequitur Cavalcan. de tutor. & curator. num. 191.* dicens, eſſe memoriæ mandādum in practica ad omnia, quæ facere volueris contra pupillum, & alios allegans Anton. Piagius *d. q. 10. num. 7.*

35 Si † tamen tutor vel curator adminiſtret, vel patiatur ſe confirmari, tollitur excuſatio, *l. Cajus, & ibi Nicol. de Neapol. ff. de excuſat. tutor. & gloſſ. in l. ſive oportet, §. fin. ff. eodem, & l. tutores, C. ſi ex falſ. alleg. ubi gloſſ. ſequitur Gregor. Lopez. in d. l. 4. gloſ. 1.* qui in reliquis gloſſ. allegat concordantias, & Anton. Piag. *d. quæſt. 10. num. 8.* ubi limitat, niſi confirmatus fuerit invitus: tunc enim non clauditur ſibi via ad excuſationem allegandam, *ſecundum Bartol. in l. ſcire etiam oportet, §. qui autem, ff. de excuſatione tutorum.*

36 Non † tamen poſſum probare cautelam 16. Cæpol. dicentis, eſſe cautelam, ne invitus quis cogatur ſuſcipere tutelam vel curam, procurando ſcilicet, ut non reperiatur aliquis, qui velit pro eo fidejubere: eſt enim doloſa & cauteloſa, atque remedium procuratum & affectatum, & ideo non prodeſt, niſi adeſſent aliquæ circumſtantiæ: malitiis enim nullo modo eſt indulgendum, *l. in fundo, verſic. neque enim, cum ſimil. ff. de rei vindic. ita Piag. d. quæſt. 10. num. 9.* Et non placet dicta cautela Cavalcan. *de tutor. & curat. num. 191.* nempe ſi iſte tutor haberet bona aliqua. Ego illam non probo, ſive tutor habeat bona, ſive non: non enim debet ei dolus proprius patrocinari, nec ex ſuo delicto commodum debet reportare, *l. itaq. fullo. 12. ff. de furt. & ibi gloſſ. ſed nemo, & c. l. non fraudantur, §. nemo, ff. de reg. jur. cum ſimilibus.* Tria millaria faciunt unam leucam, *l. 25. tit. 26. part. 2. & ibi Greg. Lopez.*

Quod † ſi fuerit datus tutor aliquis, qui non eſſet de agnatis, vel de propinquis, & alter propinquior vellet tutelam vel curam, excluſo remotiore in gradu, debet talis agnatus propinquior intra quatuor menſes à die ſcientiæ hoc proponere judici, alias dicto tempore elapſu non audiretur talis propinquus agnatus, *ſecundum Bart. & Salycet. in authent. preſbyteros, la 2. C. de epiſcopis & clericis, & alios allegans Cavalcan. de tutor. & curator. numer. 197. & 200.* ubi eum Decio limitat in matre & avia, quia poſſent etiam ultra quatuor menſes petere admitti, *ſecundum Bartol. in dicta authentic. preſbyteros.* Inquit tamen Cavalcan. *d. num. 200.* Hoc non eſſe tutum per ſupradicta. 37

SUMMARIA.

1 Tutor teſtamentarius recuſans tutelam, vel excuſans ab ea regulariter amittit legatum, & quicquid à teſtatore erat ſibi in teſtamento relictum, ſed hoc ita demum, ſi legatum ei ideo ſcriptum appareat, quod eidem filiorum ſuorum tutelam injunxit: non, quod alioquin daturus eſſet etiam ſine tutela, ut in numero 2. in dubio autem privatur legato tutor, ut in numero 3.

5 Alimentorum favore onus adjectum non præſumitur cauſſa legati.

2 Alimentorum legata conſervantur indiſtincte, quod moratur is, cum quo legatarius debet morari, niſi quando onus alimentis adjectum reſpiceret commodum filiorum exiſtentium in pupillari ætate, ut in numero 6.

6 Legatum factum novercæ non præſumitur factum favore filiarum.

8 Onus injunctum per viam conditionis ſemper eſt implendum, & cenſetur adjectum in favorem alterius quam legatarii.

9 Tutor teſtamentarius non adminiſtrans tutelam amittit legatum ſibi in eo teſtamento relictum.

10 Tutor teſtamentarius, cui eſt relictum aliquod legatum, cum injuncta tutela onere, ſi & ſi velit, non poteſt aſſumere tutelam propter militiam vel aliam cauſſam, non amittit prædictum legatum.

11 Tutor teſtamentarius recuſans tutelam, vel ſe excuſans ab ea, non amittit legatum ſibi relictum, quando conſtat teſtatorem alia contemplatione reliquiſſe, quam ob recompenſanda onera tutelæ.

12 Tutor teſtamentarius, conſanguineus teſtatoris non amittit legatum ei relictum ob excuſationem tutelæ.

13 Tutor teſtamentarius recuſando tutelam non amittit legatum ſibi relictum cum onere reſtituendi.

14 Tutor teſtamentarius, an attento jure noviſſimo authenticorū ſemper, & indiſtincte amittat legatum ſibi relictum in eodem teſtamento recuſando tutelam, eo quod teſtatoris voluntatem non adimpleat.

15 Tutor teſtamentarius recuſando tutelam licet amittat legatum, non tamen amittit ſubſtitutionem pupillarē.

17 Excuſans ſe à tutela dativa, non amittit legatum ſibi factum in teſtamento abſq; aliquo juncta tutela onere per teſtatorem.

CAPUT XXII.

De tutore tutelam recuſante, quod amittat legatum ſibi in teſtamento relictum.

1 TUTOR † teſtamentarius recuſans tutelam, vel ſe excuſans ab eo, regulariter amittit legatum, & quicquid à teſtatore erat ſibi in teſtamento relictum, *l. Neſennius, verſic. recte, & in l. tutor petitus, §. 1. ff. de excuſ. tutor. l. 1. §. verſic. certe, ff. ubi pupill. educar. deb. l. poſt legatum, §. amittere, ff. de his quibus ut indign. l. etiam partis, ff. de legat. 1. l. ſi legatarius, C. de legat. Carol. Ruin. conſil. 38. num. 2. & conſil. 49. num. 1. vol. 2. Dec. conſil. 192. Emanuel Soarez. in ſuis commun. opin. verbo, tutor, num. 323.* ubi dicit communem, *& Tiraquell. de cauſſ. ceſſ. 1. part. num. 121. verſic. legati cauſſa, & hos referent Cavalcan. de tutor. & curator. num. 190.* ubi non poteſt petere legatum, & ſolutum reſtituet, *Petrus Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 23. num. 4. fol. 248.*

2 Non † tamen ſemper is, qui onus tutelæ recuſavit, repellendus eſt à legato, ſed ita demum, ſi legatum ei ideo aſcriptum appareat, quod eidem tutelam filiorum injunxit: non quod alioquin daturus eſſet etiam ſine tutela. Idque apparere poterit, ſi poſueris teſtamento legatum adſcriptum, codicillis vero poſtea factis tutorem datum. Hoc enim legatum poteſt dici non ideo ei relictum, quia & tutorem eſſe voluerit teſtator, *ut inquit text. in d. l. Neſennius, verſ. non ſemper, idem probat text. in d. l. 1. §. 1. in fin. ff. ubi pupill. educar. deb. ibi, quod ita demum placuit, ſi idcirco ſit relictum.* Ceterum ſi eſſet relicturus, etiamſi educationem recuſaturum ſciret, non
3 denegabitur ei actio. In † dubio tamen quando non conſtat, quod legatum ſit relictum tutori ratione injunctæ ſibi tutelæ, neque quod alias relicturus erat eidem teſtator, privatur legato tutor, qui recuſat onus tutelæ, *ut in l. ſed hac, 36. ff. de excuſatione tutorum,* quæ eſt immediate ſequens poſt dictam legem *Neſennius*, ubi inquit dicta lex, ſed hæc nimis ſcrupuloſa ſunt, nec admittenda, niſi evidenter pater expreſſerit, velle ſe dare etiamſi tutelam non adminiſtraverit. Semper enim legatum aut antecedit, aut ſequitur tutelam. Ergo quando de hoc non conſtat, tutor legatum amittit, nec intereſt legatum ſit relictum in teſtamento, in codicillis autem poſtea datus ſit tutor, cum ſemper legatum aut antecedit, aut ſequitur tutelam: Ita merito banc noſtram obſervationem probavit Carol. Ruin. *d. conſil. 38. num. 3. volum. 2.* dicens, quod ita demum tutor amittit, ſi tutelæ onus non agnoſcit, quando ideo legavit teſtator, quia dictum onus injunxit, & ſic quando appatet, quod onus tutelæ fuit cauſſa legati. Sed quando omnino teſtator erat relictus, etiamſi non impoſuiſſet dictum onus, & ſic quando conſtat, quod onus prædictum non fuit cauſſa legati, tunc legatarius legatum conſequitur, licet onus tutelæ agnoſcere nolit, *d. l. Neſennius, verſic. non ſemper,* addens, quod in fine dictæ legis probari videtur, (& nunc pro nobis) quod non erat teſtator aliter relicturus in dubio, niſi adminiſtraverit tutor, *& Carol. Ruin. in prædicto loco refert, & ſequitur Cavalcan. ubi ſupra, & ſequitur alios allegans Baeca de decim. tutor. capite 4. numero 21. & 25. & Petrus Surdus de aliment. ubi ſupra, numero 6.*

4 Speciali † tamen favore alimentorum inductum eſt, quod onus in dubio non præſumatur cauſſa legati, ne deficiat legatum onere deficiente *ex l. 1. C. de legat.* ubi neceſſitas morandi in domo cum filiis non deſtruit legatum, etiam filiis mortuis, quem textum ita intelligit gloſſ. *in l. 1. C. de inſtit. & ſubſtit.* quem ſequitur Bart. *in l. teſtamento, l. 2. poſt princ. ff. de condit. & demonſtrat.* dicens eſſe ſpeciale favore alimentorum, *idem Bart. in l. illis libertis, ff. de condit. & demonſtrat.*

Conſervantur † enim legata alimentorum indiſtincte, non obſtante, quod moriatur is, cum quo legataria debet morari, *l. Cato. §. Imperator, ff. de aliment. & cib. legat. & ſequuntur plures, quos refert & probat Petrus Surdus, ubi ſupra, num. 17.* Favore igitur alimentorum præſumendum eſt in dubio, quod onus impoſitum non ſit cauſſa legati, ſed quod imo teſtator fuiſſet omnino relicturus, etiamſi non fuiſſet legatario onus prædictum injunctum, *ut prædiximus, & tenet etiam Ruin. conſil. 38. num. 4. volum. 2. & conſil. 42. num. 20. eod. volum. Cephal. conſil. 429. num. 109. Menchac. controverſ. illuſtr. cap. 93. num. 27. Simon de Pratis de conjectur. ult. volunt. lib. 4. dubit. 8. num. 62. cum ſeqq. Cerdu. in l. ſi quis à liberis, §. ſi quis ex his, num. 170. in fin. ff. de lib. agnoſc. prout eos refert, & ſequitur Petrus Surdus, ubi ſupra, d. num. 7. & ſequitur Anton. Prag. de tut. & curat. quæſt. 13. nu. 7.* 5

Sed † quando onus alimentis adjunctum reſpiceret commodum filiorum exſiſtentium in ætate pupillari, puta ſi eſſent relicta alimenta uxori cum onere habitandi cum filiis impuberibus, tunc onus prædictum præſumitur acuſſe legati adjectum, & legatum factum videtur favore filiarum, ut mater eas educat, vel nutriat. Unde ſi in hac ſpecie contingat unam ex filiabus nubere, & aliam mori, exſtinguetur legatum, tanquam factum in favorem filiarum, ut cum aliis probat Surdus *ubi ſupra nu. 8.* ubi quod ſecundum Ruin. *d. conſil. 38. n. 6.* aliud eſſet, ſi filii eſſent puberes. Quin imo dicunt ipſi, ceſſare limitationem hanc, ſi filii eſſent pro parte puberes, & pro parte impuberes, quia non eſt inconveniens, quod legataria agnoſcat onus, quoad aliquos, & non quoad alios. 6

Sed † quando legatum factum eſt novercæ, non eſt præſumendum, quod factum fuerit favore filiarum, cum de ea lex ſuſpicetur in filiorum perniciem, *l. non eſt, ff. de inoffic. teſtam, ita Ruin. d. conſil. 38. num. 6. volum. 2. Cephal. d. conſil. 429. num. 106. quos ad hoc refert, & ſequitur Petrus Surdus, ubi ſupra, num. 9.* ubi quod in matre filiis exſiſtentibus impuberibus, res videtur clara, *ut per Signorol. conſil. 179. num. 6,* ubi conſiderat, quod filii erant infantes, *Dec. conſil. 485. num. 7. & 9.* ubi idem dicit, quando filius erat debilis, & male complexionatus, & ſubdit, quod ex qualitate perſonæ cognoſcitur legatum eſſe factum favore filiorum, & arguit etiam cum Ancb. ex qualitate matris, quæ erat ſenex, infirma & debilis. Præſumendum eſt enim, *ſecundum Surdum, ubi ſupra,* teſtatorem cognita neceſſitate voluiſſe in ea parte conſulere, ubi vidit neceſſitatem urgere. 7

Quod † ſi onus injungatur per viam conditionis, ſemper eſt implendum, & cenſetur adjectum in favorem alterius, quam legatarii, & cauſſa legati, & declarat Cephal. *conſil. 429. num. 101.* & cum eo Petrus Surdus *d. privileg. 23. num. 10. fol. 285.* Et hæc generaliter procedunt in legato alimentorum. 8

Ceterum in legato relicto ei, qui tutor nominatur in teſtamento vel codicillis, ſervandum eſt, quod prædiximus, nempe ut is recuſans tutelam legatum amittat. Et hæc ſit regula juris regularis.

Hæc † regula ampliatur, ut procedat etiam in tutore non adminiſtrante. Is namque etiam amittit legatum, *ut in præcitatis juribus, & in l. amiciſſimos, ff. de excuſat. tutor. lib. 2. in fin. tit. 5. lib. 3. fori, l. qui tutelam, ff. de teſtamen. tutor. cum ſimilib. ſequitur plures referens Baeca de decimus. c. 5. n. 92. cum ſeqq.* Unde tutor, cui relinquitur legatum, cavere debet, cum illud accipit, ſe illud redditurum, ſi tutelam non adminiſtraverit, *Bald. in l. fin. ff. de confirm. tut. & cum eo Baeca, ubi ſupra, num. 24.* 9

Limitatur † primo dicta regula, ut non procedat, quando is, cui legatum eſt cum injunctæ tutelæ onere, & ſi vellet, non poſſet tutelam aſſumere propter militiam & aliam cauſſam, *text. in l. ab adminiſtratione, C. de legat.* 10

legat. Bald. conſ. 356. licet allegatum, in princ. Angel. conſil. 166. ſi teſtator, poſt princ. Grat. conſi. 84. arbitror, circa fin. in 2. part. prout eos refert & ſequitur Anton. Piag. de tut. & curat. quæſt. 13. n. 9. Idem probat in clerico, in quo militat eadem ratio, quæ in milite.

11 Fallit ſecundo, † niſi conſtet teſtatorem alia contemplatione reliquiſſe, quam ob recompenſanda onera tutelæ, *ut in d. l. Neſennius, in fin.* In dubio namq; relictum cenſetur ob onus tutelæ, *ut ſupra probavimus.*

12 Fallit tertio, † niſi is, cui relictum fuit, conſanguineus fuerit teſtatoris, quia tunc in dubio magis cõtemplatione ſanguinis, quam reſpectu recompenſandi oneris reliquiſſe præſumitur, & ideo legatum non amittit, ſi tutelam recuſet, *l. tutor petitus, §. 1. incip. qua tutoribus, ff. de excuſat. tut.* cuius text. hic eſt communior intellectus *ſecundum Spino. in ſuo ſpeculo teſtam. gloſſ. 29. n. 26.* & loquens in teſtamentario exſequutore conſanguineo per illum text. idem tenet D. Covar. *in c. Ioan. n. 3. de teſta.*

13 Fallit † quarto, niſi ei, qui tutor deputatus fuerit, relictum ſit cum gravamine reſtituendi, *ut in d. l. amiciſſimos, Anton. Piag. ubi ſupra n. 6.* Has quatuor limitationes congerit Romanus *conſi. 235. quoad primum, in prin.* Et hæc de iuris antiqui diſpoſitione ſecundum ipſum ibi.

14 De iure † tamen noviſſimo datus teſtamento tutor, neq; tutelam aſſumens, quæcunque ſibi in teſtamento relicta amittit, nulla facta diſtinctione, an eo contemplatione recompenſandi oneris tutelæ, an vero alias ſibi relicta fuiſſent, *ex text. in auth. de hered. & Falci. §. his omnibus, coll. 1.* ubi Iacob. de Belloviſo in ultima oppoſitione ita expreſſe tenet text. *etiam in auth. hoc amplius, C. de fideicommiſſ.* In quibus iuribus generaliter ſtatuitur, ut, quocunque reſpectu teſtator aliquid reliquerit alicui, ſi eius voluntati minime pareatur, ſive in dando, ſive in faciendo conſiſtat, privatur heres, legatarius vel fideicommiſſarius, eo, quod ſibi relictum eſt, *ut inquit Meneſius in d. auth. hoc amplius, citans in id. text. in d. auth. de hered. & falc. §. ſi quis vero non implens, collat. 1. & ca. nos quidem. & cap. ſi heredes, de teſtamen. & l. 8. tit. 10. par. 6.* ex quibus iuribus comprobarunt præfatam opin. Iacob. de Belloviſ. comprobarunt Bart. & Bald. *in l. ſi legatarius, C. de legat.* & dicit communem, atque eam conſulendo ſequitur Ludov. Roman. *ubi ſupra d. conſi. 235. in verſic. eſt igitur videndum, ſequitur idem Ludov. Roma. conſ. 270. in verſic. ſed ad hoc reſpondetur, Decius conſi. 192. in caſu propoſito, nu. 4.* Communem profitetur Emanuel Soarez. *in theſaur. recept. ſenten. verſi. tut. n. 323. & Ant. Piag. de tut. & curat. quæſt. 13. n. 1. & 2.* & eſt receptior ſecund. Baec. *de decim. tut. c. 5. num. 37. ubi plures refert, & Petrus Surdus de alimen. tit. 8. privileg. 25. nu. 4. fol. 284. & Spino. ubi ſupra n. 25.* Contrariam tamen opinionem tenet Salyc. *in l. fin. num. 6. C. de fideicom.* dicens, quod præcedens opinio fuit reprobata per collegium Dd. Bononien. quia d. auth. *hoc amplius*, habet locum, quando commodum eſt cauſſa gravaminis, & econtra, quando monitus per annum ſtetit, ibi, *igitur gravamen non eſt cauſſa commodi* puta quia teſtator nihilominus fuiſſet relicturus: ſecus quando lex non privat eo, quod nihilominus teſtator fuiſſet relicturus, *ut ibi per eum.* Eodem modo poteſt reſponderi ad d. §. *his omnibus*, & hanc ſententiam veriorem (& ni fallor) in iudicando & conſulendo tenendam putat Anton. Piag. *de tut. & curat. q. 10. n. 3. & n. 4.* intrepide concludendum dicit, quod quando teſtator erat alias relicturus, ob hoc quis non privabitur eo, quod tutelam aut curam non aſſumſerit, ut eſt text. apertus *in d. l. Neſennius, verſicu. non ſemper, ff. de excuſat. tut.* Nec in dubio hoc iure noviſſimo authenticorum correctum debet cenſeri, cum hoc ibi expreſſe non dicatur, *argum. l. præcipimus, C. de appell. cum ſimil.* Durum namq; videtur, quod ligatæ eſſent manus teſtatoris, quominus poſſet de ſuo ad libitum diſponere, quia corrigentur iura dicentis, voluntatem teſtatoris, quoad diſpoſitionem de rebus ſuis, haberi pro lege, *ut in auth. de nupt. §. diſponat, cum ſimil.* tametſi difficile ſit cognoſcere, qua[illegible] fuerit mens teſtantis, ſcilicet, an voluerit etiam non aſſumta tutela, & cura deberi legatum. Sed poſito, quod clara ſit, ut præſupponunt Dd. præcitati, non videtur aliquo modo dubitandum, quin debeatur legatum ſtante voluntate clara teſtatoris, quod ipſum debeatur, etiã recuſata tutela. Hæc Piag. *ubi ſup.* Cuius opin. probo eo addito, ut in dubio legatum non debeatur, recuſata tutela vel adminiſtratione: quo caſu vera eſt & recte procedit communis ſupra dicta ſententia contraria: alias ſecus, *ut bene probat Piag. ubi ſupra*, qui etiam fuit eius mentis, ut hanc additionem probaret, & tenent alii relati per Baec. *d. c. 5. n. 37. verſi. nam non deſunt, &c.* 15

Licet † autem tutor, qui recuſat ſubire onus tutelæ, amittat legatum, non tamen amittit ſubſtitutionem pupillarem, *d. l. amiciſſimos, ff. de excuſat. tut.* ubi licet amittat legatum tutor ob non ſuſceptam tutelam, non tamen amittit ſubſtitutionem pupillarem, quia non eſt veriſimile, hunc demum teſtatorem ſubſtituere voluiſſe, ſi & tutelam ſuſcepiſſet, quem text. dicit unicum ad hoc Segur, *in l. cum patronus, n. 59. ff. de legat. 2. & in l. 1. §. ſi vir uxori, n. 15. ff. de acq. poſſ.* ubi, quod ſi quis ignoraret illum text. reſponderet contrarium, *refert & ſequitur Spino. ubi ſupra n. 27.* Quod hodie non cenſeo eſſe correctum ex dictis iuribus authenticorum *per ſup. dicta* & quia prædicta ſubſtitutio non cenſetur facta ob ſuſceptionem tutelæ, ut probavimus.

Similiter † excuſans ſe à tutela dativa non amittit legatum ſibi factum in teſtamento abſque aliquo iniunctæ tutelæ onere per teſtatorem, *l. ex his apparet, ff. de excuſat. tut.* ubi reddit text. rationem, quia hic nihil contra iudicium fecit teſtatoris. Nam, quem ille non dedit tutorem, eum voluiſſe tutelam filii adminiſtrare, dicere nõ poſſumus: qua ratione attenta non poteſt dici hoc hodie eſſe correctum per iura noviſſima authenticorum, de quibus ſupr. & tenet Baec. *d. c. 5. n. 38. per totum.* 16

SUMMARIA.

1 *Pater non ſolum in teſtamento filiis, quos in poteſtate habet, tutorem dare poteſt, ſed etiam in codicillis teſtamento confirmatis.*

2 *Tutor à patre datus filiis ſuis in teſtamento non iuſto, aut non ut lege præſcribitur, confirmandus eſt à iudice ad tutelam gerendam, perinde ac ſi teſtamento tutor eſſet. ad cuius imaginẽ ſatiſdatio ei remittitur, idem [illegible] eſt in alia patris diſpoſitione circa filiorum educationem, ut in n. 3.*

4 *Confirmatio codicillorum præcedentium teſtamentum ad valorem tutelæ in codicillis relictæ, hodie neceſſaria non eſt.*

5 *Pater in diſpoſitione inter vivos, vel in teſtamento imperfecto, vel in codicillis & ab inteſtato, filiis tutorem dare poteſt, neq; hoc correctum eſt hodie ex l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſtam.*

CAPUT XXIII.

An tutor extra teſtamentum relinqui poſſit?

Pater non ſolum in teſtamento filiis, quos in poteſtate habet, tutorem dare poteſt, ſed etiam in codicillis teſtamento confirmatis: tunc namque etiam teſta- 1
mento † tutores datos accipere debemus, *l. teſtamento, ff. de teſtam. tutel.* Adeo, ut quamvis à patre tutor liberis 2
vel non iuſto teſtamento, aut non ut lege præcipitur, ſcriptus ſit, confirmandus tamen eſt ad tutelam gerendam, perinde, ac ſi teſtamento tutor eſſet, Ad cuius imaginem ei quoque ſatiſdatio remittitur, *l. 3. ff. de [illegible]*

tut. Voluntas enim patris in conſtituendis tutorib. vel curatoribus huiuſmodi caſibus à iudice, ad cuius officium hæc res pertinet, ſervari ſolet, ac proinde ll. noſtræ ſuſſerunt, iudicem ſequi debere voluntatem patris, qui teſtamento etiam minus ſolemni, aut poſtea rupto, aut alias non iure facto tutorem liberis dederit, *ut in l. 2. C. de confirm. tut. 1. & l. 3 & l. ſi filio, ff. eod. titu. l. pater, §. cum à patre, & l. ſi pater, & l. iure noſtro, §. ult. ff. de teſtam. tut.* Et id quidem ſine aliqua inquiſitione, *d. §. cum a patre, & l. 1. & ibi Dd. ff. de confirm. tut. §. ult. Inſtit. de tutel.* quod late probat, & iuxta id conſuluit Philip. Corn. *conſ. 175. licet in præſenti, col. 4. verſ. concurrit etiam, lib. 3.*

3 Vbi † hoc extendit ad aliam patris diſpoſitionem circa filiorum educationem, *& conſ. 238. reperio, col. penult. verſ. cum itaq; vol. 4. & Caldas Pereyra Luſitanus in repet. l. ſi curatorem habens, ſuper illis verbis, ſine curatore conſtitutum, n. 60. C. de in integr. reſtit. min.* ibi inquit, quod illa expreſſa confirmatio, † quam toties iuris prudentes

4 inculcant, hodie neceſſaria non eſt, ut per text. *in §. non tantum, Inſtit. de codicill.* contendit Sylveſt. *in commentariis ad §. permiſſum, nu. 16. Inſtit. de tutel.* nempe confirmatio codicillorum præcedentium teſtamentum.

5 Pater igitur in alia diſpoſitione etiam inter vivos, vel in teſtamento imperfecto, vel in codicillis, & ab inteſtato filiis tutores dare poteſt, *ut in dict. l. 2. C. de confirm. tut.* ubi, quod licet per epiſtolam, vel ex imperfecto teſtamento tutor recte dari poteſt: voluntas tamen patris in conſtituendis tutoribus, vel curatoribus in his caſib. à iudice, ad cuius officium hæc res pertinet, ſervari ſolet, *& ibi notat Bald. idem Bal. in l. & ſi a patre, C. de teſta. tut. Roland. in florib. ultim. volunt. pag. 31. in princ. Greg. Lopez. gl. 1. in l. 2. tit. 16. part. & Caldas Pereyr. ubi ſupra, & præd. omnia probat & tenet Anto. Piag. de tut. & curat. q. 17. per totam.* Ex quibus omnibus conſtat, requiri his duob. caſib. confirmationem iudicis. Nec deciſio *d. l. 2.* loquentis de teſtamento imperfecto hodie correcta eſt *ex l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto, C. de teſtam. ſecund. gl. 2. in d. l. 2. ibi, alii tamen contra.* Cuius opinio recepta eſt ſecund. Sylveſt. *in d. §. permiſſum, n. 26. Rolandin. ubi ſup. n. 6. iuxta Marc. Antonium in d. §. ex imperfecto, nu. 21.* & ex his eam receptiorem appellat Caldas Pereyra *ubi ſupra, n. 60.* ſed oportet, quod ſequatur confirmatio, quæ operabitur, ut ceteris in legitimis præferatur, *ut etiam alius tenet Antonius Piagius ubi ſupra, d. q. 17. n. 12.*

SUMMARIA.

1 *Tutela dativa actus legitimus eſt, non recipiens diem, nec conditionẽ, ſed hoc in tutela dativa à iudice procedit, non vero in teſtamentaria, ut in n. 2. ratioq; differentiæ inter tutelam dativam & teſtamentariam in hoc aſſignatur, n. 3.*

4 *Tutela tacitam & intrinſecam conditionem habet & recipit.*

5 *Tutela expreſſam etiam conditionem quandoque poteſt habere, quæ tamen non reſpicit ſubſtantiam actus, ſed executionem.*

6 *Tutela in regno Portugalliæ ad biennium tantum datur à iudice, nec ultra id tempus tutores eum ſuſcipere coguntur: in Caſtella vero ius commune & Regium partitarum in hoc obſervatur.*

CAPUT XXIV.

An actus tutelæ recipiat diem vel conditionem?

1 CVM tutelæ † ratio actus legitimus ſit, non recipiens diem vel conditionem, *l. actus legitimi, ff. de regu. iur. l. mutat. § ſub conditione, ff. de tutor.* proculdubio videtur, quod tutela non poſſit dari ſub conditione ex die vel ad diem.

Nihilominus tamen contrarium in terminis probat text. *in l. ſi quis ſub conditione, ff. de teſt. tut.* nempe tutor. teſtam. dari poſſe ſub conditione ex die, vel ad diem quod etiam probatur *in l. tut. 8. verſ. 1. & 2. ff. eod. tit. & in §. ad certum, Inſtit. qui teſtam. tut. & l. 9. §. ſi teſtam. ff. de tut. & ration. diſtrah.*

Sed pro vera reſolutione huius puncti obſervandum eſt, quod tutela dativa, quæ decernitur à iudice, non recipit diem, nec conditionem. Et ita intelligenda ſunt iura primo loco allegata, & patet *ex d. §. ſub conditione, ibi à præſidibus.* In tutela vero teſtamẽtaria ſecus eſt, quia ea bene recipit diem & conditionem ab ipſo teſtatore poſitam, *iuxta gl. in d. § ſub conditione, verb. procedat, & in d. l. 8. gl. 1. & ult. & in d. l. actus legitimi, in princ. & in d. §. ad certum.* Et hanc diſtinctionem ſequuntur Dynus, Bald. & Alber. *in d. l. 8. ver. 1. Bart. Alber. & communiter omnes in d. §. ſub conditione. Faber, Aret. Portius n. 5. Plat. & communiter omnes in d. § ad certum, Sylveſt. in §. ſed & ſi, Inſtit. quib. mod. tut. fin. addit. ad flores ult. volun. rub. 31. n. 6. & 7. Aretin. in §. ſervum. n. 3. qui teſtam. tut. dar. poſſ. Mayner. in d. l. actus legitimi, n. 21. & ibi Faber, in fin.* & tanquam receptam eandem diſtinctionem tradit Socin. Iun. *conſ. 85. n. 5. vol. 3.* & referens prædictos Caldas Pereyra *in repet. l. ſi curatorem habens, ſuper illis verbis, ſine curatore conſtitutus, n. 113. C. de in integr. reſtit.* 2

Difficultas ſtat in reddenda ratione differentiæ inter tutorem relictum à teſtatore, & tutorem datum à iudice: quare ille poſſit relinqui ſub conditione in diem vel ex die, hic vero minime. In quo maxime laborant & torquentur Dd. plures rationes reddendo, eaſque improbando, ut ex infra citandis apparebit. Ego vero duabus contentus ero, una communi, & altera nova, quæ verior videtur. 3

Cõmunis ratio differentiæ in propoſito eſt illa Bart. *in l. muto. §. ſub condit. num. 1. ad fin. ff. de tut.* nempe, quia factum teſtatoris in eo, quod deficit, poteſt ſuppleri per iudicem; ſed factum iudicis non debet ſuppleri niſi per iudicem, ideo iniungitur ſibi, quod pure & perfecte det: Hanc rationem quam Bart. deſumſit ex Petro, ſequitur Alber. ibi Aret. & omnes *in d. § ad certum, additio ad flores, ubi ſupra,* & ex multis confirmat Cagnol. *in d. l. actus legitimi, n. 15. & Mayner. ibi, nu. 21.* & receptior videtur *ſecund. Cald. Pereir. ubi ſupra,* eam q; inter alias plures improbat & refellit Sylveſt. *in d. § ad certum,* reddens ipſe ſuam cum gloſſ. *1. in princ. C. de teſtam. tutel.* quæ minus tuta eſt, *ſecundum Caldam ubi ſupra,* qui ponit aliam, quam veriſſimam & germanam appellat. & eſt ſecunda, quam nos probavimus, nempe, quod lex duodecim tabularum teſtamentariam tutelam introducens, eiuſq; verba expreſſe eam poteſtatem teſtatoribus conceſſerunt, ut ad libitum, & cui voluiſſent, modo de rebus ſuis & ſimul de tutela filii diſponerent, ibi, *uti quiſque legaſſet ſuper pecunia tutelave, ſuæ rei ita ius eſto* id eſt, *quomodocunq; ſalvis legibus.* At vero tutelæ dativa à iudice ex inquiſitione & ſolemniter ſemper fieri debet, ut merito tanquam actus legitimus non recipiat expreſſam conditionem, *ut eleganter explicat Cuiacius, ad l. 2. colum. 4. ff. de excuſat. tut.*

Licet tacitam & intrinſecam in ſe conditionem habeat & recipere poſſit, *ſecund. gl. per text. ibi, in §. 1. Inſtit. de Attil. tut. & ſequuntur omnes ibi, ut late per Sylveſt. n. 19. Fabrum in d. l. actus, in fin. teſte Cald. Pereir,* ubi ſup. qui addit, † quod poteſt etiam non minus expreſſam quandoque conditionem habere: quæ tamen non reſpiciat ſubſtantiam actus, ſed executionem, *ut in exemp. d. §. ſub conditione declarat Bart. ibidem in princ. idem Bart. in l. 2. n. 3. ff. de condit. & demonſt. Dec. in d. l. actus, n. 7. & ibi Mayner. n. 21. idem Dec. in cap. ſignificaſti, nu. 14. de electione.* 4 5

Ordinatione tamen Regia † Luſitana *l. 1. tit. 67. §. 29.* ſtatutum eſt, deficientibus tutoribus teſtamentariis & legiti- 6

Digitized by Google

legitimis,ad quos tutelæ munus pertineat, locũ eſſe tutelæ dativæ, quæ iudicis approbatione & decreto, quibuſcunq; etiam extraneis defertur: qui tutores iudicis decreto uſq; ad biennium conſtituuntur,nec ultra duos annos tales extranei tutores dativi tutelæ munus ſuſcipere coguntur:quo tempore elapſo,ſi prætori orphanorum conſtiterit,bene,ut decuit, tutelam minor. geſſiſſe, aliud tempus ex prætoris arbitrio tutelario oneri præfiget,quo fit ut à prædict.ordinario iure communi&recepta ſententia deflectat, ut recte arbitratur Cald. *ubi ſupra ad fin.d.n.113.* addens etiam,quod huiuſmodi tutores. qui cum non fuerint cognati, coacti fuerunt, non erunt oligati inire eas tutelas contra eorum voluntatem ultra duos annos continuos. Et hoc in illo regno Portugalliæ:nam in his noſtris Caſtellæ & Legionis ius commune & legum partitarum ſervandum proculdubio erit,nempe,ut tutela 14.ann.maſculorum,& in 12.fœminarum finiatur,cura vero 25. ætatis ann, adultorum. Inſuper tutela dativa à iudice conferri nec decerni poterit ſub conditione,nec in diem,aut ex die,ut iure communi deciſum exſtat loco iam ſupra relato.

Finis primæ Partis.

D_N. JOANNIS GVTIERREZ, IVRISCONSVLTI HISPANI PRÆCLARISSIMI, CANONICI DOCTORALIS ALMÆ ECCLESIÆ CIVITATENSIS,

Pars Secunda.

DE TVTELIS ET CVRIS MINORVM,

Deque Officio & Obligatione Tutorum ac Curatorum.

SUMMARIA.

1 *Tutor ante omnia facere debet inventarium de omnibus reb. pupilli, in quo contineantur eius privilegia & inſtrumenta manu tabellionis publici cum iudicis licẽtia, alias à tutela ut ſuſpectus removebitur, niſi iuſtã cauſſam oſtendat impedimenti, & tunc debet ille præcipi, ut ſtatim illud conficiat, &c. & n.16. & 17.*

2 *Inventarium ideo dicitur, quia in eo ſcribuntur reperta & inventa in bonis pupilli.*

3 *inventarii forma conficiendi per tutores & curatores.*

4 *Inventarii forma ſubſtantialia obſervanda ſunt, quamvis alias verba mutentur, quæ ſubſtantiã non mutẽt.*

5 *In Inventario nihil omitti debet, etiamſi ſit minimum.*

6 *Tutor, qui inventario non appoſuit omnes res, dolo feciſſe videtur, niſi ex cauſſa, ut quia tempore confectionis inventarii aliqua res ſibi occulta eſſent, ut in n.7. præterquam in filiis heredibus patris reſpectu mobilium in eadem domo exſiſtentium, quia non poſſunt allegare eorum ignorantiam, ut in n.8. & n.9 ponitur cautela & proteſtatio, ne officiat tutoribus & curatoribus omiſſio appoſitionis in inventario aliquarum rerum ignoranter facta.*

10 *Tutores & curatores minorum, intra quod tempus inventarium conficere teneantur? reſolvitur cum vera & concordi ſententia, quod mox, id eſt, quamprimum poſſint: & quod non habeant tempus, aliis heredibus conceſſum.*

11 *Tutor ſi antequam accuſetur ſuſpectus, & adminiſtret, fecerit ſolemnia non facta, non poterit per hoc accuſari poſtea ſuſpectus, & admittetur ad agendum & adminiſtrandum, ſecus ſi adminiſtraverit, antequam faciat inventarium, & n.19.*

12 *Mater tutrix filiorum tenetur inventarium conficere, mox ut creata fuerit tutrix filiorum ſuorum, neque ad id habet annum, & n.13. ponitur differentia inter matrem non petentem tutorem filiis ſuis intra annum: & tutorem adminiſtrantem & non facientem & perficientem inventarium.*

14 *Inventarium fieri debet poſt decretam tutelam, non vero ante.*

15 *Mater tutrix filiorum non conficiens inventarium, quatuor pœnas incurrit, de quibus hic agitur: Prima eſt, quod doloſam præſumtionẽ incurrit, nempe furti, quæ eſt liquidiſſima probatio, cũ ſit iuris, unde poterit poni ad torturã, ſed hoc ultimum non probat auctor. Secunda pœna eſt, q. in vinculis cauſſam dicit. Tertia pœna eſt, quod infamiam incurrit. Quarta eſt, quod per pupillum iuratur in litem contra eam.*

16 *Tutor teſtamentarius ẽe inventariũ conficere tenetur.*

17 *Tutor qui repertorium non ficit, dolo feciſſe videtur, & tenetur in id, quod pupillo intereſt, quod ex iureiurando in litem æſtimabitur, & n.18. ubi, quod bonorũ uſurpator reputabitur, & infamia ſubiacet, & in duplum rei non ſcripta in inventario punitur.*

19 *Tutor non conficiens inventarium mox, prout de iure tenetur, ſed poſtquam ſuſcepit adminiſtrationem bonorum, eiſq; ſe immiſcuit, poterit accuſari, & removeri, ut ſuſpectus, & contra eum dolus præſumitur, non tamen incurrit alias pœnas, nec aliquid poteſt obiici inventario: ſed ſi nihil adminiſtravit, licet tardius venerit ad confectionem inventarii, & ad gerendum, nihil poteſt ei obiici à quocunque.*

20 *Tutor ſi rationem in debito tempore reddere differat aut neglexerit, etiamſi poſtea eam reddat, ut ſuſpectus eſt removendus.*

21 *Tutor teſtamentarius ſatiſdare non tenetur, & ideo ob ſatiſdationem non præſtitam accuſari non poteſt, nec propter omiſſionem promiſſionis de faciendo utilia, & prætermittendo inutilia, ut in n. 22.*

23 *Tutor vel curator non conficient inventarium mox, id eſt, quamprimum poſſit, poteſt removeri à iudice ut ſuſpectus.*

24 *In inventario debent omnia ſigillatim ſcribi.*

25 *Inventarium augendum eſt, ſi augeantur bona facto inventario.*

26 *Tutor non conficiens inventarium, quando tenetur id conficere, incidit in ſuſpicionem furti rerum minoris poteſtque ſubiici tortura, & cauſſam dicit in carceribus, quod etiam procedit de iure canonico, & in clerico tutore, iuratur q; præterea contra eum in litem,*

num

ut in nu. 27. ſed non contra eius heredem, niſi lis eſſet conteſtata contra defunctum, ut in nu. 28. afficitur etiam pœna infamiæ tutor inventarium non conficiens, ut in num. 29.

30 In inventario non ſunt ponenda debita, quæ pupillus debet, ſed quæ ipſi debentur.

31 Inventarium quod ſit cœptum, licet non perfectum, ſufficit ad hoc, ut tutor agere poſſit.

32 Conſuetudo non faciendi inventarium excuſat.

33 Conſuetudo ad hoc ut valeat, an requiratur binus actus iudiciarius, vel ſufficiant extraiudiciales.

34 Inventarium conficiendi, excuſat neceſſaria & iuſtiſſima cauſſa.

35 Teſtator poteſt ſpecialiter vetare, ne conficiatur inventarium.

36 Quod non tantum procedit in tutore teſtamentario, ſed etiam in legitimo & dativo.

37 Procedit etiam non tantum, ſi teſtator expreſſe vetuerit confectionem inventarii, ſed etiamſi eam tacite remittat ſimpliciter, ſed limitatur, quando remiſſio inventarii eſſet contra utilitatem pupilli, ut in num. 39. cum ſequentib.

38 Teſtator quamvis remiſerit tutori confectionem inventarii, nihilominus deſcriptio bonorum fieri debet ad faciliorem probationem, & ne bona baratentur.

39 Inventarii remiſſio facta à teſtatore, ſi eſſet contra utilitatem pupilli, poteſt iudex non ſequi eius voluntatem: unde ſi apparet nova cauſſa, quæ non fuiſſet cognita teſtatori, quod talis remiſſio eſſet dãnoſa minori, cogi poſſit tutor & curator per iudicem, ad conficiendum inventarium, ut in n. 40. ſimiliter ſi adeſſet ſuſpicio, quod tutor vel curator ſupprimeret res minoris, idem poſſet iudex facere, & librum rationis conficere mandare, ut in n. 41.

42 Teſtator non poteſt remittere confectionem inventarii in præiudicium creditorum.

43 Filius non conficiens inventarium, non præiudicat ſibi quoad legata in quarta ſibi debita iure naturæ, & ſic in legitima, ſecus quoad creditores paternos, & n. 44 quod neque etiam tertiæ partis meliorationem amittet filius propter non confectum inventarium, & n. 45. quomodo hoc intelligatur?

46 Iudex ex cauſſa poteſt remittere confectionem inventarii, ut in ſpecie hic poſita.

47 Tutor poteſt omittere confectionem inventarii, quando pupillus eſſet inops, ita quod forſan maior eſſet expenſa, quam precium res pupillaris.

48 Inventarii non conficiendi, an ſit iuſta cauſſa longa lis pendentia ſuper excuſatione tutelæ teſtamentariæ in caſu de quo hic.

49 Inventarium factum à tutore vel curatore minorum, an proſit illis, quoad eorum creditores.

50 Minores heredes exiſtentes alicuius defuncti, inventarium facere tenentur, ſed eo omiſſo duplex eis remedium ſupereſt, nempe reſtitutionis in integrum, & actionis contra negligentes curatores.

51 Inventarium factum ab uxore de bonis mariti defuncti cum diviſione & partitione facta cum heredibus mariti, ſufficit pro ipſis, maxime ſi in capite vel in fine inventarii hoc dictum ſit.

52 Inventarium per pupillum, eiuſque tutorem factum, non ſufficit pro ſubſtituto, ſed hic tenetur aliud inventarium facere.

53 Tutor honerarius, vel datus cauſſa notitiæ, tenetur facere inventarium.

54 Tutor datus ad unum articulum, vel ad adeundam hereditatem, inventarium facere non tenetur, licet tutius ſit, quod illud conficiat, & in eo ponat tantum ius adeundi illam hereditatem.

55 Curator ad lites non tenetur facere inventarium.

56 Curator ad litem poteſt quandocunq; revocari, non vero tutor datus pupillo.

57 Tutor vel curator non poteſt adminiſtrare ante inventarium, alias infamis eſt, & poteſt ut ſuſpectus revocari, & geſta ab eo, & ante confectionem inventarii ſunt ipſo iure nulla, ut in n. 58. & contra eos eſt præſumtio iuris & de iure, & poteſt iurari in litem, ut ibidem, & n. 59. limitatur in his, quæ non modicam dilationem exſpectare poſſunt, ea namque adminiſtrare poſſunt ante confectionem inventarii, ut in n. 60. & ea, quæ ad commodum pupilli ſpectant, ut in num. 66.

61 Tutores & curatores poſſunt vendere fructus minorum, etiam qui biennio non corrumpantur ante confectionem inventarii.

62 Tutores vel curatores non tenentur conſervare frumentum vel vinum minoris in tempus cariſtiæ, ſed poſſunt id vendere occurrenti, & communi pretio, nec tenentur mittere in alium locum.

63 Tutor vel curator in rationibus ſuis ponere debet tempus venditionis, alias in eius præiudicium inſpicietur tempus, quo plurimum illo menſe vel anno valuit, debet tamen, ut in n. 64. exſpectare tempus congruum, & vendere iuſto pretio, & in loco fori, & ad utilitatem minoris, & non ad beneplacitum, & ſecundum ſuum caput, alias tenetur ad intereſſe.

65 Tutor poteſt præſcrutari, & res ponantur in inventario.

66 Tutor vel curator ante decretam adminiſtrationem, & confectionem inventarii, poteſt gerere ea, quæ ad commodum pupilli ſpectant, dummodo nullo modo poſſint obeſſe pupillo, ſed tantum prodeſſe, ut in n. 68.

67 Tutores de neceſſitate tenentur ad finem perducere, quæ dilationem non recipiunt.

68 Tutor an ante decretam ſibi adminiſtrationem à iudice, vel inventarium confectum poſſit facere pacem nomine pupilli? & numeris ſequentibus. reſolvitur affirmative.

69 Minor faciendo pacem, & reconciliando ſe cum inimico, dicitur lucrari, cum eius interſit inimicitias, quæ ſumtus & expenſas magnas afferunt, vitare: non autem dicitur aliquid remittere aut perdere, etiamſi remittat damna & intereſſe, ut in n. 71.

72 Tutor faciendo pacem pro pupillo, dicitur utiliter pro eo agere, etiam quod de pupilli bonis aliquid donaret vel damna & intereſſe remitteret, ut in n. 73.

74 Tutor vel curator agens ante inventarium, removetur, quia non poteſt agere nec conveniri in iudicio, nec extra inventario non confecto. & quid ſit cœptum inventarium, non tamen perfectum, n. 77. de ſtylo curiarum aliud ſervatur, ut in n. 79.

75 Tutori incumbit onus probandi, ſi ei opponatur, quod non fecit inventarium.

76 Tutor opponere non poteſt nullitatem tutelæ, propter defectum inventarii, aut aliarum ſolemnitatum.

78 Reo petenti copiam inventarii danda eſt, quæ tantum probetur tutorem eſſe actorem: non vero plus.

80 Tutores ante confectionem inventarii tutores ſunt, & adminiſtrare poſſunt ſub pœnis legalibus, præterquã poſt litem conteſtatam ſuper ſuſceptione tutelæ.

81 Inventarium tutoris vel curatoris, an fieri debeat in præſentia iudicis, vel cum eius licentia? reſolvitur num. 82.

83 Conſuetudo conficiendi inventarium eſt ſervanda.

84 Tutores & curatores adimplent faciendo inventarium quamprimum poſſunt, certum & verum coram tabellione & teſtibus, etiam ſine iudice, licet melius ſit, ut id fiat de iudicis licentia, & confectum producatur coram iudice cum iuramento, de quo hic.

85 Creditores & legatarii, aliiq; ſua intereſſe putantes, citandi ſunt ad inventariũ conficiendum per heredes.

86 Debi-

86 *Debitores minorum, quando poſſunt conveniri ex inventario ab eorum tutoribus vel curatoribus, confecto deperdito inſtrumento originali debiti.*

87 *Tutores, & curatores non tenentur apponi facere in inventario exemplum inſtrumentorum debitorum ſuorum minorum, ſi tamen id ſolemniter fecerint, tenentur eo uti, ſi opus fuerit, alias pupilli eos iudicio tutelæ convenire poterunt, ut in n. 88.*

89 *Probatio in contrarium admittitur contra inventarium confectum per heredem, ſecus contra factum per tutorem vel curatorem.*

90 *In inventario tutorum, & curatorum ſumma privilegiorum, & inſtrumentorum minorum deſcribenda eſt*

91 *In inventario tutorum & curatorum inſtrumenta eorum, quæ pupillus debet, non ſunt ponenda.*

92 *Tutor non tenetur ponere in inventario debita pupilli, de quibus in bonis ſuis non reperitur inſtrumentum, ſed poſtquam ea exegerit, ponet in inventario, ſicut res de novo obvenientes.*

93 *Tutor vel curator debet deſcribere in inventario bona, quæ invenit penes minorem ſtatim, quod fuit datus ipſe tutor, vel curator, & omnes res ſcribi debent per ſigna, latera, & confinia, ſicut in libello ponerentur. ut in n. 94.*

95 *Aeſtimatio rerum non requiritur, quod apponatur in inventario.*

96 *Res, quæ in pondere numero, & menſura conſiſtunt, poni debent in inventario ſecundum ſuum pondus, numerum & menſuram.*

97 *Tutor vel adminiſtrator non tenetur ponere in inventario id, quod domini non eſt, ſed an res depoſitas, vel commodatas, & ſub alienas repertas in bonis pupilli teneatur ponere? agitur n. 98.*

99 *Inventarium debet fieri expenſis pupilli.*

100 *Per tutores & curatores circa appoſita in inventario, vel confeſſa per eos in ſcriptura privata ſibi præiudicant, etiamſi aliud proteſtentur, ut in n. 101 & non admittitur probatio in contrarium, ut in n. 102. ſed quid in allegatione erroris, n. 103. reſolvitur affirmative, imo etiam per indirectum probatio admittitur, ut in n. 104. idem in aliis probationibus, quæ adverſus præſumtionem iuris, & de iure admittuntur, ut confeſſio adverſarii, ut in num. 105. tertio autem deſcripta in inventario non præiudicant, num. 106. neq; ipſi tutori, vel curatori in immobilibus deſcriptis in inventario, ut in num. 108.*

109 *Inventarium hereditatis adeundæ aliud eſt ab inventario conficiendo per tutores & curatores.*

110 *Tutores, & curatores in adeunda hereditatem minorum, quid videre & conſiderare debeant.*

111 *Hereditas infanti delata, debet adiri per eius patrem vel tutorem ſolum, & quid quando maiori infanti defertur.*

112 *Tutor, & curator librum rationum conficere tenentur ſub pœna non conficientis inventarium: adeo ut etiamſi teſtator remiſerit confectionem inventarii, adhuc librũ rationis remiſiſſe non videatur, ut in n. 113.*

114 *Protutor & procurator inventarium, & librum rationum conficere tenentur, ſicut tutor, & curator.*

115 *Tutores & curatores confecto inventario, quid debeant facere?*

116 *Tutores & curatores eam diligentiam adhibere debẽt circa adminiſtrationem rerum pupillarium, quam paterfamilias rebus ſuis bona fide præbere debet.*

117 *Tutor non debet ſinere quodcunq; ædificii genus collapſum ipſius fraude deperire, &c.*

118 *Tutor reparare debet ſarta tecta, ne pupilli frumentum pluviis corrumpatur.*

¶ *Tutor non excuſatur, ſi poſuit actorem communi opinione reputatum fidelem, & diligentem eodem n. 118.*

119 *Tutor reficere debet ædes & cetera, quæ ad ſui cõſervationem refectione indigent, colereq; prædia, aut locare, prout expedire iudicaverit: & tenetur greges nutrire, & poſt vendere ſive permutare, atque alienare: ſine decreto, veſtes attritas, iumenta minori non neceſſaria, triticum, vinum, & oleum, atque his ſimilia.*

120 *Tutor non tenetur mittere triticum & alias res ubi plus valeant, ut ibi vendantur, ſatis namque eſt eas vendere ubi exiſtunt: neque tenetur expectare tempus, in quo nimio precio vendantur, præſertim, cum, ſi ob multam moram corrumpantur, pereant periculo tutoris, ſed ſatis eſt, ſi pretio ordinario in loco quo ſunt, vendantur, utile tamen eſt, diẽ venditionis inſcribi, alias, &c. ut hic n. 121.*

122 *Tutor, qui bona fide opus incoatum à patre pupilli perficit, non tenetur.*

123 *Tutor tenetur adminiſtrare bona fide res pupilli, nempe, domum fulcire, agrum curare, debita exigere, &c.*

124 *Tutor debet bona pupilli recte & fideliter adminiſtrare, & non minorem curam, affectionem, & diligentiam habere in gubernando & adminiſtrando rem pupilli, quam propriam, aliter eam de neglectis, & male adminiſtratis, & indebite conſumtis tenebitur & poteſt contra ipſum iurari in litem de damnis, impenſis & intereſſe, niſi eſſet ruſticus groſſus, vel aſſiſtit teſtamento fuiſſet ſibi relicta liberatio, & omne illud, in quo contingeret condemnari, quia tunc de neglectis & omiſſis non tenebitur, nec poterit contra eum iurari in litem: nihilominus tamen tunc reddere debet, quicquid apud eum fuerit de bonis pupilli, & tenetur quoque de dolo, ut in n. 125. & an talis liberatio relicta profit heredi tutoris, n. 126.*

127 *Tutor & curator imminente periculo in rebus minoris pariter, & ipſius adminiſtratoris quas præponere debeat & ſalvare? & nu. 128. & quid dicendum in dubio, n. 129.*

130 *Tutor in caſu certo, quo non potuit ſalvare res pupilli, ſed ſuas, non eſt in culpa.*

131 *Tutor rem propriam pretioſiorem re pupilli vel parem poteſt ſalvare, relictare pupilli, quam ſalvari non potuit, adhibita diligentia, quia in hac ſpecie locus eſt gratificationi.*

132 *Tutor & adminiſtrator, qui in eius uſum & utilitatem bona minoris convertit, tenetur ipſo iure in duplum, & ad damnum & expenſas & intereſſe minori ſolvenda.*

CAPUT I.

De inventarii & libri rationis confectione.

TVTOR † ante omnia conficere debet inventarium de omnibus rebus pupilli, in quo contineantur eius privilegia & inſtrumenta hereditatum minorum, manu tabellionis publici cum iudicis licentia, alias à tutela, ut ſuſpectus removebitur, niſi iuſtam cauſſam oſtendat impedimenti, & tunc debet ſibi præcipi ut ſtatim ſine dilatione inventarium conficiat, quo confecto tutor debet fulcire res pupilli, ne ruant, & colere prædia & paſcere pecora: & hoc bona fide & fideliter. Ita cavetur ad literam *in leg. 15. nu. 16. part. 6.* 1

Inventarium ideo dicitur, † quia in eo deſcribuntur reperta & inventa in bonis pupilli, *ut notat gloſſ. 1. in leg. tut. qui repertorium, ff. de adminiſtrat. tut. & ibi Bart. n. 10. ad fin. ſequitur Procellin. de inventar. capit. 1. nu. 1. gloſſ. etiam in l. tutores, C. de adminiſtrat. tuto. gloſſ. in l. fin. verſic. facto, C. de arbit. tut. gloſſ. in auth. de hered. & falcid. §. ſi vero abſunt, verſiculo inventarium, collatione prima. Vitalis in tractatu clauſularum, in clauſula nihil* 2

novari

nevari confeſſioae inventar. pendea. a. 66. Capel. in repet. l. ſi fugitivi, n. 73. C. de ſerv. fugitiv. & Chaſſan. in conſuetud. Burg. rub. 7. § 13. in verſi. pal. le bene fiac. n. 1. & probatur *in l. 5. in prinс. ibi: Inventario, en Latin, tanto quiere dezir ca romaace como eſcritura que es fecha de los bienes del finado, tit. 6. part. 6.* Et in terminis probat noſtra l. 15. *tit. 16. part. 6. ibi, E á eſſe eſcrito à tal llamaa en Latin inventario,* quam legem cum communi ſup. d. refert Ayora *de partit. 1. par. c. 2. a. 22 pag. mihi 9.*

3 Formam autem inventarii, † quod debent conficere tutores & curatores, ponit *l. 99. tit. 18. part. 3.* quæ eſt huiuſmodi: *Inventario llaman la carta en que deve el guardador fazer eſcrivir todos los bienes de los huerfanos: & tal eſcrito haſe de fazer aſſi. Sepan quantos eſta carta vieren como Garcia Alvarez Guardador de Ruy Fernandez Huerfano, hijo que fue do Pero Ruyz, aſſi como parece por la carta fecha por mano del tal eſcrivano publico, que mande e hizo eſcrivir eſte inventario de los bienes que fallo en poder del huerfano ſobre dicho luego que fue dado por ſu guardador E primeramente dixo e otorgo el guardador ſobre dicho que fallo tantas coſas muebles en los bienes del huerfano: e tantos heredamientos de pan, tantas vinnas, e tantos olivares, e tantas caſas. Diziendo ſennaladamente quantos ſon, e en que lugares. E otro ſi, que fallara que avia de recebir de fulano tantos maravedis, e de fulano tantos: de los quales tenia cartas fechas por mano de fulano eſcrivano publico. E tetas eſt ut coſas, e cada una dellas otorgo que falla ad huerfano ſobre dicho: e que las tiene en ſu poder, e en ſu guarda, e mando à mi fulano eſcrivano publico ante los teſtigos que ſon aqui eſcriptos que fizieſſe eſta carta publica porque no*
4 *pudieſſe naſcer dubda ſobre los bienes del huerfano.* Subſtantialia † igitur huius formæ obſervanda ſunt, quamvis alias verba mutentur, quæ non mutent ſubſtantiam & eſſentiam inventarii; quam leg. Regiam citat, & iure cõmuni comprobat Baec. *n. 41. cum ſeqq. in loco ſtatim referendo,* & formam inventarii de iure communi ponit Specul. *tit. de inſtrum. editio. § fin. incip. dicto de impugnatione, num. 9.*

5 In † textu Regio *d. l. 15. tit. 16. par. 6.* quem exponimus ibi. *ca luego que otra coſa fagan deven fazer eſcripta de todos los bienes de los moços, &c.* Adde, quod nihil omitti debet, etiamſi ſit minimum, *ut cum Alberic. in ſi tutores, C. de adminiſt. tut. tenet Bae. de dec. tut. cap. 2. n. 41. in fin.* Simile eſt, quod in confectione inventarii, nihil ex his, quæ apponenda ſunt, omitti debet, *ſecundum Bar. in l. 1. § ſolent, ff. de offic. præfect. urb.* ut ſuſpecti removebuntur, ex quo dolo omiſiſſe præſumuntur, *ut ex aliis probat Ant. Piag de tutor. & curat. q. 7. nu. 7. el 2. & refert plures idem ſequutus Baec. d. c. 2. n. 44.*

6 Tutor namq; † qui inventario non appoſuit omnes res, dolo feciſſe videtur, cum omnes res in eo deſcribere debuiſſet, *ita Bart. in l. tutor, qui repertorium, nu. 15. ff. de adminiſtr. tut.* cuius opinionem ſequuntur Abb. *conſ. 73. n. 6. & 7. lib. 2. Alex. conſil. 74. au. 1, libr. 7. Aymo. Cravet. conſi. 115. n. 2. in fin. lib. 1. Gratus conſi. 25. nu. 6. lib. 2. Maſcard. de probat. concluſ. 521. num. 64. & hos referent Ioan. Vincentius Honded. conſi. 35. num. 24.* ubi cum numero ſequenti idem probat eadem ratione in heredis inventario, *ut per Abb. ubi ſupra, & Capraa. conſi. 161. num. 21.*
7 *cum ſeqq. & Ant. Piag. ubi ſupra,* id limitantes, & niſi ex aliqua legitima cauſſa venirent excuſandi, ut puta, ſi tempore, quo conficiunt inventarium, illæ res omiſſæ, fuiſſent ſibi occultæ, quod ſublimitat Honded. *ubi ſupr. num. 25. cum ſeqq.* in filiis † heredibus patris, cum ipſo in
8 eadem domo permanentibus, ſi agatur de mobilibus relictis in hereditate patris, & in eius domo retentis, quia non poſſunt allegare eorum ignorantiam, ſed ratione coniunctionis ſcientia præſumitur, *ut ibi late probat.*
9 Ut igitur tutores vel curatores, aut heredes à periculo, de quo ſupra, † liberentur, aliquid inſcientes omittentes apponere & ſcribere in inventario, optimum eſt proteſtari. Quod ſi aliqua ponenda non ponuntur, habeatur pro appoſitis, ut admonet Baec. *d. c. 2. num. 44.* adiiciens quod hæc res ignoranti, alias eſſe res, proderit, non vero ſcienti: Sed melior eſt praxis quotidiana, nempe, quod confecto inventario producatur coram iudice, & tabellione cum iuramento, quod eſt certum & verum rerum omnium, quæ uſque adhuc in notitiam conficientis pervenerint cum proteſtatione, quod quoties aliæ res ad ſuam notitiam venerint, eas in inventario deſcribit, hoc autem bona fide fieri debet; alias enim non proderit, præter incurſum periurii.

Sed eſt dubium, † intra quod tempus tutores & curatores inventarium conficere debeant, ad hoc, ut ſuo oneri & obligationi ſatisfaciant, & correſpondeãt? Text. *in d. l. tutores,* dicit, *mox,* quod creati fuerint. Idem inquit noſtra l. Regia, ibi, *luego,* quod quidam intelligunt intra tempus, quod datur heredi, de quo *in l. fin. C. de iure delib. cum ſimil.* alii vero dicunt intra quatuor menſes. 10

Vera tamen & communis, & concors cæterorum opinio eſt, quod tutores tenentur conficere inventarium rerum pupillarium, *mox,* id eſt, quamprimum potuerint, quod ſi non fecerint, dolo feciſſe videntur, *ut in d. l. tutor qui repertorium, ff. de adminiſtr. tutor.* Atq; ita intelligunt dictionem, *mox,* in propoſito, gloſſ. & omnes Doctores ibidem teſte Bart. qui eos ſequitur *nu. 6. & Baec. d. c. 2. n. 43.* Eſt communis ſecundum Octavian. Cache. *deciſ. Pedemont. 58. ſub. n. 19. ibi, & communiter Dd. exponunt,* ubi refert Speculator, *de tutor. § generaliter, n. 3. in verſic. item fiet inventarium,* dicentem, *mox ab initio, quam cito poteſt,* puta infra triduum incipient facere, *& ſequitur Alber. in d. l. tutores. num. 7.* ubi Ang. dicit, quod debet incipi & perfici una vice, ſi eſt poſſibile, & prædicta prior ſententia eſt communis, *ſecundum eundem Octav. ubi ſupra, n. 24.* ubi *n. 25.* quod tutores non habent ad conficiendum inventarium tempus ad conficiendum conceſſum, per heredem videlicet 30. dierum ad incoandum à die aditæ hereditatis, & ſexaginta ad perficiendum, *iuxta l. fin. C. de iur. delib.* ſed debent ſtatim, cum poſſint, illud perficere. Eandem etiam ſententiam ſequitur, & communem profitetur Ayora, *de partit. 1. par. c. 2. n. 14. in verſi. pero en el tut.* Non igitur eſt præciſe definitum tempus à iure, quando, & intra quod tempus teneatur tutor vel curator facere inventarium.

Et ideo, † ſi ille tutor, antequam accuſaretur ſuſpectus, & adminiſtraret, fecerit ſolemnia non facta, non poterit per hoc accuſari poſtea ſuſpectus, & admittetur ad agendum & adminiſtrandum, ſecus ſi adminiſtravit, antequam faceret inventarium: tunc namque nihil poteſt obiici inventario, ſed poſſet accuſari ut ſuſpectus, *ita Bart. in l. tutor, qui repertorium, col. 2. num. 7. ff. de adminiſtr. tut. ſequitur plures referens ſic intelligendus Caval. de tut. & cur. n. 20.* ubi quod ſecus erit, ſi poſt querelam factam de removendo eum à tutela ob ſolemnia nõ facta voluerit adimplere, & facere, quia tunc non erit audiendus, ſed uti ſuſpectus removendus propter ius quæſitum dicto pupillo, & querelanti, *ut per Bell. conſ. 54. num. 11.* 11

Et procedit † præcedens communis ſententia etiam in matre tutrice filiorum, quæ inventarium tenetur conficere, mox cum creata fuerit eorum tutrix. *l. tutores. la. 2. C. de adminiſt. tut. diximus ſupr. c. 1. n. 12. huius ſecunda partis,* non vero ad id habet annum, qui ſibi alias à iudice conceditur ad petendum tutorem filiis, *ex l. ſciant, cum ſimul, ff. de legitim. tut.* Imperatores namque Arcadius & Honorius auctores, *d. l. tutores,* cum ſcirent diſpoſitionem dictæ *l. ſciant, qui,* maxime cum à Theodoſio eorum patre promulgata eſſet, utique annum confectioni & perfectioni inventarii præfigere ſciviſſent, ſi voluiſſent, *argumento gloſſ. penult. in c. ſi poſtquam, de electione, in 6. & textus in c. inter corporalia, de translat. prelat. &* 12

lat. & l. unica, §. ſi autem ad deficientes, C. de caduc. tollend. ſicuti in petitione tutoria ſtatutum ſuit, & tamen non intra annum, ſed mox, cum ordinati fuerint tutores, voluerunt, eos curare facere inventarium. Quod & Juſtin. comprobavit *in l. fin. in C. arbit. tut.* ubi pœnis legalibus afficit tutores, ſi neglexerint conficere inventarium, & eos quaſi ſuſpectos ab officio dicit eſſe removendos, text. etiam *in l. hæ enim, in fi. ff. de ſuſpect. tut. & l. 1. §. ſolent. & ibi Bald. ff. de offic. præfect. urb.* Id quod expreſſe probat l. noſtra Regia 15. ibi, *E ſi el guardador, no fiziere tal eſcripto como eſſe, puede le taller el juez del lugar la guarda de huerfanos e de ſus bienos, como a hame ſoſpechoſo.* In his namq; juribus nullum tempus eſt diffinitum ad conficiendom inventarium. Alias n. ſi mater tutrix haberet ita annum ad conficiendum inventarium, ſicut ad petendũ tutorẽ abſq; incurſu pœnæ alicujus poſſet differre confectionem inveotarii uſq; ad finem anni, & ſic negligere adminiſtrationem bonorum, cum ea non poſſit adminiſtrare, niſi prius confecto inventario, *ut in d. l. fin. C. arbit. tut.* ſicut poteſt differre petitionem tutoris abſq; eo, quod aliqua mora intra annum ei imputetur. Licet itaq; detur annus matri ad petendum tutorem filiis, non tamen ad conficiendum inventarium, ubi mater punitur propter dolum præſumtum. Ita in terminis late probat Octav. *d. deciſ. Pedem. 58. num. 25. cum ſeq.* cujus ſententia comprobatur, quia ſi tutores mox, ut creati fuerint, tenentur facere hoc inveotarium, & mater habet à jure annum ad petendum tutores filiis ſub pœna privationis eorum hereditatis & ſucceſſionis, ſi pupillus impubes deceſſerit, *ut in d. l. ſciunt, qui, cum ſimil.* conſequitur, quod ſi ipſa mater antea non ſuſceperit tutelam, ſed ad finem anni eam ſuſcipiat, non teneatur priuſquam creata fuerit tutrix filiorum, ioventarium facere, ſed poſtea mox, ut creata fuerit tutrix filiorum. Nec dicitur tunc datus annus ad confectiooem inveotarii, ſed ad petendum tutorem filiis, intra quem annum ipſa deliberare poterit, utrum velit ſuſcipere tutelam filiorum vel non, ſed alium tutorem filiis ſuis petere. Tenetur oamque mater intra annum mortis mariti, vel ſe facere provideri tutricem filiorum, vel eis tutorem petere. Unde prædict. pœnam non incurret, ſi intra annum fecerit ſe tutricem filiorum ſuorum provideri, vel eis tutorem petierit alternative, ut conſtat ex mente & ratione finali jurium in hoc loquentium. Imo poſt annum tutelam ſibi provideri, petere poterit, licet ob non petitum tutorem intra annum incurrat pœnam *d. l. ſciunt, qui: cum ſimil. ut ſtatim dicemus*, & mox, ut ereata fuerit tutrix, inventarium facere tenebitur, non vero prius, cum tunc non ſit tutrix.

13 Eſt † tamen maxima quædam differentia inter matrem, non petentem tutorem filiis intra annum, & tutorem adminiſtrantem, & non facientem, vel perficientem inventarium de rebus pupilli: quia mater, licet non petat tutorem intra annum, quamvis præjudicet ſibi, quoad ſucceſſionem pupilli decedentis in pupillari ætate, *ut in dictis juribus*, non tamen ſibi præjudicat quoad tutelam, quin poſſit eam aſſumere poſt annum, *ibi Bald. in d. l. precibus, col. 5. verſ. & ſcias, num. 21. C. de impub. & aliis ſubſtit.* tutor vero adminiſtrans ante confectionem inventarii, poteſt accuſari ut ſuſpectus, *ut ſupra diximus n. 11.* Magis igitur in propoſito tutelæ delinquit, qui non facit Inventarium, vel minus perfecte illud facit, quam qui non petit tutorem intra annum, *ut expreſſe dicit Sylva nupt. in rubr. vidua non nubendum, in verſ. 3. limitat Gaz. adin. conſil. 17. num. 5. & 8. & cum Cornea Octavian. ubi ſupra num. 23.*

14 Ex † quo falſa redditur opinio Bartol. *in l. legitimas, in princ. num. 7. ff. de legit. tut.* dicentis, quod licet gloſſ. ibi ponat decretum primo, tamen ultimum eſt. Debet enim tutor prius facere inventarium, & alia, quæ ſupra dixerat, quam ei tutelæ adminiſtratio concedatur, *ut in l. fin. C. arb. tut.* vel ſaltem dicit, quod debet fieri in ipſo actu, quo decretum interponitur, *ut in auth. ut hi, qui obligatas ſe perhib. hab. res min. §. fin.* Cum enim *l. tutores, ia. 2.* dicat, quod tutores vel curatores mox, quam fuerint ordinati ſub præſentia publicarum perſonarum, inventarium rerum omnium & inſtrumentorum ſolemniter facere curabunt, & ibi Salyc. exponit verb. *ordinati*, id eſt, ſub præſentia publicarum perſonarum: & l. noſtra Regia 15. expreſſe dicat, quod tutores, qui habent ſub tutela orphanos, debent facere inveotarium, *Luego que otra caſa hagan*, conſequitur manifeſtiſſime, quod prius decerni debet eis tutela per judicem, & poſtquam ſibi fuerit decreta, ſtatim, quamprimum poterunt, tenentur Inventarium conficere, non vero ante decretum tutelæ, nec in ipſo actu decreti. Praxis, etiam communis tribunalium hujus regni, ſuffragatur huic noſtræ ſententiæ contra Bart. Hoc namq; videmus fieri in praxi, nempe ut prius decernatur tutela & cura per judicem coram tabellione & teſtibus, & poſtea fit invcotarium, de qua etiam praxi teſtis eſt Greg. Lopez. *in dict. l. 15. gl. 1.* & nos quoq; ſæpiſſime ita fieri vidimus, & de eodem jure practico, quo utimur, teſtatur quoq; Spino *in ſuo Spec. teſt. gl. 29. n. 41. ad fin.*

Neq; obſtat *l. fin. C. arb. tutel.* quia ipſa non prohibet adminiſtrationem per judicem verbaliter decerni, ſed ipſa realis adminiſtratio interdicitur ante confectionem inventarii, *ut ſupra dicemus.*

Mater † ergo non conficiens inventarium, cum ſit 15
tutrix filiorum (ſicut infra, & ceteri tutores, de quibus nuncupatim agemus) quatuor pœnas incurrit. Prima eſt, quia doloſam ſuſpicionem incurrit, *l. tutor qui repertorium, ff. de adminiſtr. tut.* nempe furti rerum pupillarium, ſicut heres inventarium non conficiens incidit in ſuſpicionem furti rerum hereditariarum, jure communi ita præſumente, *ut in authen. de hered. & falc. § ſancimus, coll. 1.* Quæ quidem præſumtio, cum ſit juris, eſt liquidiſſima probatio: *juxta gl. in l. ſicut, C. de perie. tut. l. licet Imperator, ff. de legat. 1. ita Roman. conſil. 118. quoad primum, in 2. dubio*, addens, quod mater hoc caſu poſſit poni ad torturam, ſi bona non repeniuntur, quem ad hoc refert & ſequitur Anton. Piag. *de tutor. & curat. cap. 2. num. 12. & Marc. Anton. Eug. conſil. 18. num. 47. ubi alios citat.* Sed hoc ultimum verum non puto nec tenendum, primum vero ſequor, ut cum aliis etiam obſervavit Baec. *de decim. tut. c. 2. n. 55. & 59.* Secunda pœna eſt; quod in vinculis cauſſam dicit, licet ſit de jure ſecus, *ita Roman. ubi ſupr. & Ant. Eugen. ubi ſupr. & Ant. Piag. etiam ubi ſupr.* ſed in hoc etiam reprehenditur Roma. per Hippolyt. de Marſil. *in ſua pract. crimin. in verb. attingam, n. 64. & 65. quem ad hac refert & ſequitur addit. Bartal. Chaſſan. in conſuet. Burgund. rubr. 6. des enfans, &c. in text. ibi, par inventure, n. 12. fol. 221. col. 1.* licet Baec. *ubi ſup. n. 56.* teneat, quod tutor, qui non confecit inventariũ, poteſt poni in vinculis, *per l. 3. § tutores, qui repertorium, ff. de ſuſpect. tut. Gaz. ad. conſil. 18. num. 14.* Quod in aliis tutoribus veriſſimum eſt, & probatur expreſſe *in d. § tutores, qui.* Ceterum in matre tutrice non videtur procedere, quia ipſa etiã ob cauſſam tutelæ incarcerari non poteſt, cum non teneatur ultra, quam facere poteſt, ut obſervarunt Marſil. & Chaſſ. *ubi ſup.* & nos late dicemus *infr. alia c.* Nihilominus tamen adhuc in ſpecie, de qua agimus, propter dolum præſumtum à jure, & ſuſpicionem furti in matre tutrice filiorum, ob non confectum inventarium, verius & tenendum videtur, quod mater in hoc caſu poſſit Incarcerari ex dolo proprio, qui ipſi patrocinari non debet: Eſt enim delictum & cauſſa criminalis, atque ideo merito, ut incarcerari pro eo poſſit. Tertia pœna eſt, quod infamiam incurrit. Quarta eſt, quod per pupillum juratur in litem contra eam, *ut ubi per Roma. plenius habetur, & Chaſſan. ubi ſupra, d. n. 8. cum ſeqq.*

Digitized by Google

16 Tutores igitur & curatores minorum, ut dividimus, inventarium ſolemniter facere tenentur omnium rerum ſuorum minorum & inſtrumentorum pertinentium ad res pupilli vel adulti, *ut in juribus ſupra citatis. & præterea in l.94.tit.18.par.3.& per Jaſ.conſ.219.lib.2. Decia.reſp.85.n.25.vol.2.* congerit alios plures Ant. Piag. *de tut.& cur.q.9.n.6.* ubi ampliat etiam in tutore teſtamentario. Id, quod veriſſimum eſt atq; certiſſimum, & in praxi quotidie obſervatum: eſtq; de mente præciſa omnium tenentium, quod teſtator poteſt remittere tutori teſtamentario confectionem inventarii. Ergo clare præſupponunt, quod alias abſq; præd. remiſſione id tenebatur facere: quicquid aliud velit in tutrice teſtamentaria Joan. Baptiſt. Feret. *conſ.312.n.4.in 2.part.* quem ſupra improbavimus. Addit inſuper Ant. Piag. *ubi ſupra*, quod ſi plures ſunt tutores, omnes conficiunt inventarium, ſibiq; imputet, qui id non confecerit: non enim poſſunt cogere contutores ſeu concuratores ad dandum ſibi copiam, *ſecund. Bar. in l. actus, ff. de adminiſt. tutor.*

17 Tutor autem, † qui repertorium non fecit, quod vulgo *inventarium* appellatur, dolo feciſſe videtur (ut in matre tutrice prædiximus) niſi forte aliqua neceſſaria & fortiſſima cauſſa allegari poſſet, cur id factum non ſit. Si quis igitur dolo inventarium non fecerit, in ea conditione eſt, ut teneatur in id, quod pupillo intereſt, quod ex jurejurando in litem æſtimatur. Nihil itaque gerere ante inventarium factum oportet, niſi id, quod neque modicam dilationem exſpectare poſſit. Ita dicit *l. tutor, qui repertorium, in princ. ff. de adminiſtr. tut.*

18 Quod † ſi tutor inventarium non fecit, vel minus legitime, in dolo eſſe præſumetur, ac bonorum uſurpator reputabitur, ut conſulendo tradit Jaſ. *d. conſ. 219. n. 3. cum ſeqq. incip. materia rationum, vol. 2. & voluit Bald. in l. fin. in princip. C. de jur. deliber. quem refert & ſequitur Afflict. deciſ. Neapol. 13. n. 17. Soc. conſ. 46. col. 2. & Dec. conſilio 138. col. 1. quos refert & ſequitur Roland. à Valle conſil. 49. n. 18. vol. 1.* dicens, quod ultra pœnas infamiæ, cui ipſe tutor ſubjacet, & aliis quibus puniendus erit, tenebitur pupillo, quatenus juraverit in litem, quod etiam voluit Afflict. *deciſ. 207. n. 4. Bero. conſil. 128. cum aliis auctoribus relatis à Caval. de tut. & cur. n. 59. cum ſeqq.* ubi etiam, quod puniri debet in duplum rei non deſcriptæ in invẽtario. Eadem etiam plures allegans probat & tenet Baec. *de decim. tut. c. 2. num. 53. cum ſeqq. & Ant Piag. de tut. & curat. q. 7. n. 10. verſ 4. & Ayora de partit. 1. part. c. 2. n. 17.* ubi *n. 18.* idem probat & tenet, quando tutor vel adminiſtrator non legitime, ut debuit, fecit inventarium, quia omiſit in eo apponere aliqua bona vel res qualitatis, vel valoris, vel ita obſcure eas poſuit, ut pro re certa conveniri non poſſit, tunc enim contra eum etiam poterit peti id, quod intereſt, juramento in litem alterius partis probandum, quia tunc hujuſmodi inventarium pro infecto habetur, *l. 1. ff. de his, quæ in teſtam. delentur, & in l. 2. ff. de his, quæ pro non ſcript. hab. & tenet Bartol. in terminis, in d. l. tutor, qui repertorium, in princ. nu. 21. ff. de adminiſt. tut. quem ceteri ſequuntur, teſte Ayora, ubi ſupr. ſub d. n. 18. & diximus jam ſupra.*

19 Quod ſi tutor † vel adminiſtrator inventarium non fecerit mox, prout de jure tenetur, ſed poſt multum tempus à morte defuncti, & poſtquam ſuſcepit adminiſtrationem bonorum, eiſque ſe immiſcuit, poterit quidem accuſari & removeri, ut ſuſpectus, & contra eum dolus præſumitur, non tamen incurrit alias pœnas tutorum, vel adminiſtratorum, non conficientium inventarium, *ut ſupra dicebamus*, & præterea ita tenet Ayora *ubi ſupra, num. 16.* allegans ad id Spec. *in tit. de inſtrum. edit. §. fin. circa prin.* & Bart. *in d. l. tut. qui repertorium, in princ. n. 7.* qui tamen ita diſtinguit, quod ſi tutor nihil adminiſtravit, licet tardius venerit ad conficiendum inventarium, & tardius venerit ad gerendum, nihil poteſt ei objici à quocunque: ſed ſi adminiſtravit, antequam faceret inventarium, nihil poteſt objici inventario, quia tutor eſt & facere debet, ſed poſſet accuſari ut ſuſpectus, quam Bart. opinionem ſequitur alios allegans Capicius *deciſ. 50. num. 2. & 3.* & Marcus Anton. Eugen. *conſil. 19. num. 16.* nec non & Mandel. *conſil. 21. num. 7.* & Malvaſ. *conſil. 113. num. 17.*

20 Ubi idem † probat in tutore, qui rationem conficere & reddere tenebatur, ut ſi illam debito tempore reddere neglexerit, etiamſi demum illam reddiderit, nihilominus ſit, ut ſuſpectus, removendus, quia concurrit eadem ratio, validumq; eſt argumentum de inventario ad rationis confectionem, *ut per Bartolum in l. 1. §. de ſervis, in 2. lectur. in fin. in verb. ff. de tut. & rat. diſtra. Socin. conſil. 159. & conſil. 213. & conſil. 190. volum. 2. Roman. conſilio 414. in princ. Dec. conſil. 178. num. 1. & 2. Roland. à Valle conſil. 49. n. 62. lib. 1. Nevizan. conſil. 94. in fin. & latiſſime Plotus in l. ſi quando, n. 194. C. unde vi, prout eos ad hoc refert, ſequitur Malvaſ. d. conſil. 113. n. 18.*

21 Sed † non idem erit in omiſſione ſatiſdationis tutoris teſtamentarii, quia ipſam præſtare non tenetur tutor teſtamentarius, *ut in princ. Inſt. de ſatiſdat. tut. cum ſimil.* Ita in terminis dicit M. Anton. Eug. *d. conſil. 19. num. 17. & 18.* eſtque indubium, & ideo accuſari non poterit ut ſuſpectus ex omiſſione ſatiſdationis, ſiquidem illam præſtare non tenetur, ut modo dicebamus.

22 Multoq; magis idem concludendum eſt de omiſſione promiſſionis de faciendo utilia, & prætermittendo inutilia, quia non reperitur jure cautum, quod iſta omiſſio operetur nullitatem tutelæ, cum ſit promiſſio modici momenti, *ut in terminis affirmat Eugenius ubi ſupra, numero 19.*

23 Pœna † autem tutoris vel curatoris, non conficientis inventarium ea eſt, quam prædiximus ex noſtra l. Regia: nempe: *Que el juez le puede quitar la guarde de los huerfanos e de ſus bienes como a home ſoſpechoſo.* Quod aliis legibus ſupra comprobavimus, & tenet Philip. Corneus *conſil. 175. in præſenti conſultatione, num. 4. lib. 3. Ant. Piag. de tut. & curat. quæſt. 7. num. 6.* & humiliores in vinculis publicis jubentur contineri *in l. 3. §. tutores, ff. de ſuſpect. tut. & ibi Bart. Greg. Lopez, in d. l. 15. gloſſ. 2. tit. 16. part. 6. Ant. Piag. de tut. & curat. d. quæſt. 7. num. 10. Marc. Ant. Eugen conſil. 19. n. 44. cum ſeqq.* Idem eſt ſi faciat inventarium, & non omnia bona pupilli in eo ſcribat. Accuſari enim poteſt ex hoc. ut ſuſpectus, & removetur à tutela & inſuper criminaliter punitur, *l. 1. §. ſolent, & ibi Bart. colum. 1. ff. de offic. præfect. urb. l. in eos, ff. de tut.* Dolus enim contra eum præſumitur ex hoc, *ut per Jaſ. d. conſil. 219. num. 3. verſic. 2. & Abb. conſil. 73. num. 7. 2. part. Baec. de decim. tut. c. 2. n. 44.*

24 Debent † enim omnia ſigillatim deſcribi in inventario, *dict. l. fin. §. fin. C. arbit. tut. l. chirographis, ff. de adminiſtratione tutorum.* Erit autem optimum conſilium ad hoc, ut aliquis inſtius bonorum aliquorum ab hoc periculo liberetur: quod prædiximus *hoc eodem capit. numero 9*

25 Unde facto † inventario, ſi bona augeantur, augendum eſt inventarium, *gloſſ. in l. mulier, C. de jure dotium, gloſſ. 1. in fin. in l. tutor. qui repertorium, ff. de adminiſtrat. tut. & ibi Bart. num. 11. ad fin. ſequitur plures allegans Baec. d. c. 2. num. 42.*

26 Sed † & eſt alia pœna contra tutorem non conficientem inventarium, quia incidit in ſuſpicionem furti rerum minoris, poteſtq; præterea ſubjici torturæ & cauſſam dicit in carceribus (præterquam in matre tutrice filiorum, *ut ſupra dicebamus*) & tenet præterea Mar. Anton. Eugen. *d. conſil. 16. num. 48. cum ſeqq. & Ant. Piag. d. q. 7. num. 10.* quod etiam procedit de jure canonico, & in clerico tutore, *ut cum Natta conſ. 683. viſo punicto, nu. 13. lib. 4. tenet Ant. Eugen. ubi ſup. n. 51. & 52.*

Juratur

Juratur † præterea in litem per majorem effectum
27 contra tutorem, non conficientem inventarium, ad intereſſe declarandum per dictum juramentum, in litem ipſius partis, *ut ſupra dicebamus. & præterea tenet plures citans Ant. Eng. ubi ſup. n. 52. & Ant. Piag. d. q. 7. ſub n. 10. in verſ. 4. & ult.* Et probatur expreſſe in l. 6. tit. 11. part. 3. ubi dicitur: *Rebelde ſiendo el guardador de manera que no quiſieſſe dar cuenta verdadera al huerfano deſpues que fueſſe de edado a otro que lo quiſieſſe recibir en moneda del, o no le quiſieſſe entregar ſus cartas io non monſtraſſe le carta del inventario in que fueſſen eſcriptos a las e los bienes del huerfano, o no le entregaſſe las otras coſas que oviſſe tenido en guarda por el, o ſi le fueſſe probado que al huerfano menoſcabara alguna coſa de lo ſuyo, por culpa, o por engano de ſu guardador, dezimos que eſtonce en qualquiera de los caſos puede el juzgador dar la jura deſte que fue huerfano que jure ſior quanto no querra aver menos aquella coſa que ſu guardador no le querra entregar, o en quanto apreçia el danno e el menoſcabo que recibio per razon del, deve ſe librar el pleyto por ſu jura, apreciando toda via el juzgador e aſmando faſta que*
28 *quantia manda el huerfano que jure.*

Sed † contra heredem tutoris non conficientis inventarium delatio hujus juramenti locum non habet, *l. 8. & l. alio, & l. fin. C. de in lit. jur. expreſſa l. Regia præfata 6. tit. 11. par. 3. in verſ. Si el guardador ſe finaſſe,* ubi præfigit formam procedendi in hoc contra heredes tutoris, *ubi Gregor. Lop. in gl. herederos,* dicit, bene notandam practicam illius l. & eam limitat, niſi lis eſſet conteſtata cum defuncto. Lite namque non conteſtata, mortuo reo ob dolum præſumtum, prout eſt dolus tutoris, non conficientis inventarium, adverſus heredem in litem jurandum non eſt, ut eſt ab omnibus receptum, *teſte Covarru. lib. 2. variar. reſolut. cap. 14. num. 5. ad fin.* ubi idem probat in dolo vero cum Bart. *in d. l. in actionibus,* cui frequentiſſimo omnium conſenſu ſuffragatum eſſe dicit Curtius Junior, ibi *num. 34.* refragante auctoritate ejuſdem Bart.
29 *in l. 1. C. de in lit. jur.*

Similiter † etiam tutor inventarium non conficiens, infamiæ nota afficitur, *l. fin. C. arb. tut. Anton. Piag. d. q. 7.*
30 *num. 10. ad fin.*

In † inventario autem non ſunt ponenda debita, quæ pupillus debet, ſed quæ ipſi debentur, *Bart. in d. l. tut. qui repertorium, ſub n. 10. Aret. conſil. 148. q. propoſita, col. 1. &*
31 *alios allegans Baet. d. c. 2. num. 52.*

Quoad † agendum autem, non eſt neceſſarium, quod tutor inventarium perfecerit. Sufficit namque illud incoaſſe, *ſecundum Abb. in cap. ex tenore, num. 5. de tempor. ordin.* quem ad hoc refert & ſequitur Anton. Piag. *d. q. 7.*
32 *num. 10. ad fin.*

Superiora † omnia dicta de obligatione tutorum & curatorum conficiendi inventarium limitantur nunc primo, quando in loco adeſſet conſuetudo non conficiendi inventarium, tunc enim illud non conficiens excuſabitur, *ſecundum Abbatem in cap. ex part. num. 6. de appellat.* dicentem, hoc eſſe admodum ſingul. dictum, & notabile in practica, ſequitur Armil. aurea *in ſumma, verb. tutor, num. 4. & hos referens Ant. Piag. de tut. & cur. quaſt. 7. num. 11.* Eandem limitationem probavit Crotus *conſil. 131. facti contingentia, num. 51.* & cum eo Maſcard. *de probat. 3. tom. concluſ. 1392. num. 5. & ante eos Specul. de inſtrum. editione, §. fin. verſ. quid ſi ſit de conſuetudine regionis, num. 8. Cyn. in l. fin. C. arbit. tut. & ſequitur Bald. in auth. ſed cum teſtator, colum. 2. verſic. alii dicunt, C. ad leg. Falcid. Ayora de partit. 2. par. cap. 2. nu. 11.* Et conſuetudo per allegantem probanda erit, *ſecundum Crotum & Maſcard. ubi ſupr. num. 6.* addentes, quod ad hoc, ut valeat conſuetudo, neceſſe eſt, quod fuerit obtentum in contradictorio judicio, juxta formam, quam ponit Bart. *in*
33 *l. de quibus, ff. de legib.*

Falluntur † tamen in hoc ultimo hi duo auctores. Nam non eſt de eſſentia & valore conſuetudinis, quod ſit obtenta in contradictorio judicio: quia licet gloſſ. dicant, requiri actus ſententiarum ad inducendam conſuetudinem. Quarum opinionem inſinuat eſſe communem Mencha. *de ſucceſſ. creat. §. 21. num. 114.* & videtur ipſam probare *in l. 5. tit. 2. part. 1. ibi, dos juyzios.* Verius tamen eſt & receptius, ſcilicet, quod per actum judiciorum, & non judiciorum inducatur conſuetudo, *ut in leg. cum de conſuet. ff. de legib. ibi an etiam contradictorio aliquando in judicio, &c.* Dictio namq; etiam innuit, idem eſſe etiam extra judicium. Ita cum communi probat Bart. *in d. l. de quibus, nu. 13.* tam in lectura, quam in repetitione, cujus ſententiam dicit etiam communem Paul. Caſtr. *ibi num. 11. & 16. ſequitur Jaſ. alios allegans ibi n. 51.* Et dicit magis communem Oroſc. *ibi, n. 50.* communem quoq; plures allegans teſtatur Menc. *ubi ſupr.* dicit etiam magis communem Oroſc. *in d. l. cum de conſuetudine, n. 1.* & communem profitetur idem Oroſc. *in l. nam imperator, n. 2. ff. eodem tit. de legib.* Eſt etiam communis ſecundum Avend. *in ſuo dictionario, verb. coſtumbre, ad fin.* Neq; obſtat *d. l. 5.* in contrarium allegata, quia debet intelligi & ampliari, ut non ſolum per ſententias, ut illa lex dicit, ſed etiam per actus extrajudiciales conſuetudo inducatur, *ſecundum Oroſc. ubi ſup. utrobiq;,* & melius Greg. Lopez, *in d. l. 5. n. 2.* reſpondet Avanda, *ubi ſup.* quod non requiritur binum judicium, ut valeat conſuetudo, & habeat eſſe ſimplicis conſuetudinis, ſed ut habeat vim legis, omnino requiritur binum judicium, ut colligitur ex mente legum Regni, nempe *d. l. 5. & l. 6. ſtatim ſeq.* Male igitur Crotus & Maſcard. ubi ſupr. requirunt ad hoc, ut valeat & excuſet tutores conſuetudo non conficiendi inventarii, quod fuerit obtenta in contradictorio judicio: ſiquidem ſufficiunt actus extraiudiciales ad eius valorem, juxta magis communem præfatam ſententiam.

Secundo † ſuperiora omnia de obligatione tutorum 34
& curatorum conficiendi inventarium limitantur, ut non procedat, quando eſſet neceſſaria & iuſtiſſima cauſſa. Hæc namq; bene excuſare poteſt ab inventarii confectione, ut expreſſe deciditur *in l. tut. qui repertorium, in princ. ff. de adminiſt.* ubi Bartol. *n. 17.* quærens, quæ ſit illa neceſſaria cauſſa, reſpondet, poſſe eſſe primo in perſona tutoris, qui morbo ſontico impeditur, *ut in l. quaſitum, ff. de re jud.* Et poteſt etiam eſſe impedimentum ex parte rei, quia nō reperitur adhibita diligens inquiſitio. Et quod juſta cauſſa excuſet, probatur etiam in noſtra lege Reg. 15. ibi: *Pero ſi el guardador moſtraſſe razon derecha porque no pudieſſe fazer el inventario, non le deven deſapoderar de los huerfanos nin de ſus bienes: mas deven le mandar que faga luego el inventario ſin alongamiento ninguno.* Eſſet etiam iuſta cauſſa in propoſito, ſi tempore, quo conficiunt inventarium, res in eo non appoſitæ eſſent illis occultæ, *ut prædiximus ſupr. hoc cap. in verſ. in text. Regio,* ubi ſublimitavimus, & prava in opportunam adduximus. Similiter quoque iuſta cauſſa non faciendi inventarium, excuſans tutorem vel curatorem, erit teſta- 35
toris ſpecialis voluntas † inventarium confici vetantis, *l. fin. §. proculdubio, C. tut.* Poteſt igitur teſtator remittere tutori confectionem inventarii, ex illo §. *illo procul dubio, ſecundum Bartol. in dicta lege tutor, qui repertorium, numer. 18.* dicentem, hanc eſſe iuſtiſſimam cauſſam non faciendi tutorem inventarium, licet non ſit neceſſaria, tenet idem Bartol. *in l. nemo poteſt, in 6. quaſt. princ. & ibi Dd. ff. de legat. 1.* Et eſt communis ſecundum nos, *ibidem n. 405.* ubi alios citavimus, *& ſecundum Ant. Piag. de tut. & curat. quaſt. 7. num. 15.* 36

Quæ concluſio † primo ampliatur, ut non tantum procedat in tutore teſtamentario, cuius fidem viſus eſt teſtator approbare, ſed etiam in legitimo & dativo, *juxta gloſſ. in d. l. tutores, la 2. verb. publicarum, ad fin.* Eſt communis, ut diximus *in d. l. nemo poteſt, n. 406.* namque

Digitized by Google

ſequitur Joan. Oroſc. *in l. 1. num. 26. ff. de offic. præfect. urb. & Anton. Piag. d. num. 12. & Cavale, de tut. & curat. num. 210.* ubi citat Bernardum Diaz. de Lug. *in reg. 766.* & Jul. Clar. *in §. teſtamentum, q. 66. verſ. quoad tertium.*

37 Secundo ampliatur, † ut procedat non tantum, ſi teſtator expreſſe vetuerit confectionem inventarii, ſed etiam, ſi eam tacite remittat ſimpliciter, ut conſtare videtur ea gloſſ. ſupra allegata *in d. l. tutores, la 2. & in l. 3. §. tutores, verb. non fecerunt, ff. de ſuſpect. tut.* dum gloſſ. ſimpliciter dicit, teſtatorem remittere poſſe confectionem inventarii, & non exprimunt, quod ſpecialiter eam vetat, ſeu fieri prohibeat. Ita tenet Cyn. *in dict. § illo,* & eſt de mente Bartol. *in d. l. nemo poteſt, d. q. 6. prine.* & eſt magis communis opinio *ſecundum Rip. ibi, nu. 85. & ſecundum Baec de decim. tut. cap. 2. num. 48.* qui eam ſequitur, & nos etiam, *in dict. l. nemo poteſt, num. 409.* eam defendimus à contradictione Joannis Andreæ Salycet. Angel. & aliorum tenentium contrarium. ubi reſpondimus fundamentis contrariis & præcipue *dict. §. ibi,* in illis verbis, *ſpecialiter inventarium confici vetuerint.* quia in rei veritate paria ſunt dicere, remitto inventarium, vel veto id fieri, *argumen. text. in l. ſi heres vetitus, juncta l. cum tale, §. Titius, in fin. ff. de condit. & demonſt.* & quia nihil intereſt, quibus verbis utatur teſtator, ſi de voluntate ejus appareat, *ut in l. 2. C. commun. de legat. & in l. 2. C. de formul ſublat.* Et ita eſt tenendum, tametſi Anton. Piag. *de tut. & curator. quæſt. 7. num. 25. verſic. declaratur, cum aliis quos citat, & inter eos Jul. Clar. § teſtament. quæſt. 66. in verſic. quoad tertium teneat contrarium.*

38 Quamvis † tamen teſtator remiſerit tutori confectionem inventarii, nihilominus debet fieri deſcriptio bonorum ad faciliorem probationem, & ne bona baratentur, ut reſolvimus cum aliis pluribus *in dict. leg. nemo poteſt, num. 411.* ubi idem quoqus probavimus in patre, qui non tenetur inventarium bonorum filiorum, tanquã legitimus adminiſtrator conficere, ut teneatur, prædictam deſcriptionem facere ex Doctore Molin. *de Hiſpan. primogen. lib. 1. c. 15. n. 34. & aliis.*

39 Si † tamen remiſſio inventarii facta tutori à teſtatore eſſet contra utilitatem pupilli, poteſt judex ex hac ratione non ſequi teſtatoris voluntatem, *l. in confirmande, & l. utilitatem, ff. de confirm. tut. cum ſimil. ita Bart. ubi ſupra.* Eſt communis, ut alios allegans dixi *in dict. leg. nemo poteſt, num 416. & Doct. Molin. lib. 1. de Hiſpan. primogen. cap. 28. num. 16. & Molin. Theolog. lib. 1. de juſtit. & jur. col. 1377. in verſic. utrum.*

40 Unde † ſi apparet nova cauſſa, quæ non fuiſſet cognita teſtatori, quod ſcilicet talis remiſſio eſſet damnoſa minori, cogi poſſet tutor & curator per judicem ad inventarium conficiendum, *ſecundum Franciſcum Aret. conſil. 22. diligenter & mature, poſt num. 5. Deci. conſil. 349. quod in præſenti, num. 6.* & hos referentem Anton. Piag. *de tutor. & curat. q. 7. num. 16.*

41 Similiter † etiamſi adeſſet ſuſpicio, quod tutor vel curator ſupprimeret res minoris, poſſet judex ex officio, non obſtante prædicta remiſſione teſtatoris, eum cogere ad conficiendum inventarium, & librum rationis pro utilitate pupilli vel adulti, *Bald. in l. fin. C. arbitr. tut. Angel. conſil. 114. quos refert & ſequitur Anton. Piag. ubi ſupra num. 18. & plures allegans Cavalc. de tut. & curat. num. 210.*

42 Denique † & tertia non valeret remiſſio confectionis inventarii in præjudicium creditorum: ea namque non obſtante inventarium fieri debet, *ſecundum Bald. in l. final. §. cum igitur, C. de jur. deliber.* ſecus eſſet, ſi ſolummodo legatariis præjudicium afferret: hæc namq; non eſſet cauſſa legitima ad impediendam voluntatem teſtatoris, cum illis potuerit non legare, *ut cum Paul. Caſtren. & Alexandro probat Anton. Piagius dict. quæſtione 7. numero 17.*

43 Hinc eſt etiam, † ut filius non conficiens inventarium, non præjudicet ſibi quoad legata, in quarta ſibi debita jure naturæ, & ſic quoad legitimam: ſecus quoad creditores paternos: illis namque integre filius non conficiens inventarium ſatisfacere tenetur, quia æs alienum hereditatem conſumit: bona namque hereditas non dicuntur, niſi deducto ære alieno, *l. ſubſignatum, §. bona cum concordant. ff. de verborum ſignificat. & in terminis ita tenet gloſſ. in l. fin. §. ſi autem, qui eſt penultimus, verbo, ſacramento, C. de jure delib.* quam etſi Oldradus, quem ibi refert Alberic. reprehendat, eam tamen ceteri approbarunt, ex quibus Alexand. *num. 8.* Corneus *in fin. verbis,* Jaſ. *num. 2.* teſtantur illius gloſſ. opinionem eſſe communiter approbatam, & ſequuntur communiter omnes, ſecundum Ayoram *de partit. 1. part. cap. 2. num. 23.* eſtque ſimilis gloſſ. *in authent. de hered. & Falc. §. ſi vero non fecerit, verbo, non lucrari, collat. 1.* ubi etiam ſequuntur omnes. Gloſſ. etiam communiter ibi recepta, *in authentic. ſed cum teſtator, verbo excedant, C. ad legem Falcid.* quæ gloſſæ omnium conſenſu ſunt receptæ, *ſecundum Doctor. Covarr.* qui plures citat *in cap. ſi heredes, nu. 9. de teſtament.* & communem profitetur, plures etiam conferens Padilla *in authent. hoc amplius, num. 19. C. de fideicommiſſ.* ubi etiam gloſſ. *verbo, naturale, in fine, idem Padilla in l. 3. num. 31. C. de juris & fact. ignorant.* Communem etiam contra alios dicit Roderic. Suarez *in l. quoniam in prioribus, in 7. ampliat. num. 18. C. de inoffic. teſtam.* ubi *num. 19.* dubitat, an hodie ea procedat attenta *l. fori,* præcipiente: omnia bona patris eſſe legitimam filiorum, excepto quinto, nam poſſent filii fraudare legatarios, non faciẽdo inventarium. Idem ipſe inquit, quod ſi ipſe eſſet judex, recurreret ad conjecturas, quas ibi refert. Ego vero filium vel filios non conficientes inventarium, vel id conficientes ultra quintum inter extraneos, & ultra tertium & quintum inter deſcendentes, legatis invitos non onerarem, nec condemnarem, *juxta leges claras hujus Regni,* niſi legitime conſtaret de fraude, & occultatione bonorum. Et ultra omnes ſupradictos, eandem ſententiam gloſſarum communem, & magis communem, atque receptiorem plurimos allegans, affirmat, latiſſime eam comprobans, & reſpondens fundamentis contrariis Octavian. Cacheran. *deciſione Pedemont. 30. num. 6. cum ſequentibus uſque in fin. deciſio.* ubi in ultimis verbis inquit, ſenatum cenſuiſſe ſequendam eſſe crebriorem hanc ſententiam, videlicet, legitimam non amitti, & ſic contraria de jure forte ſit verior, ſed communis ſententia longe verior eſt, & ſequenda eſt, ſecundum Mencha. qui eam bene probat *de ſucceſſ. creat. §. 8. num. 15. ad fin.*

Et pro hac receptiore & tenenda ſententia adducitur per Doctores textus optimus *in authen. de hered. & Falc. §. penult. verſic. non autem excepimus.* Nam in proximo *§. ſi vero non fecerit,* dicitur, quod ſi heres inventarium non confecerit, in ſolidum teneatur legatariis & creditoribus, deinde ſubſequitur *d. §. non autem excepimus,* ubi ſi patronus inventarium non fecerit, nihilominus legitimam ſibi debitam in bonis liberti non amittit. Ergo multo minus debet filius amittere debitum jure naturæ, magis enim debita eſt legitima filiis in bonis parentum, quam patrono in bonis liberti, cum hæc jure poſitivo, illa vero iure naturæ debeatur, *ut notatur in l. ſi quis libertum, §. final. ubi gloſſ. fin. ff. ad leg. Cornel. de ſicar.* Fit igitur ex his, ut textus *in dicto §. penult.* maxime faciat pro hac communiore ſententia, quamvis eum evertere contendat Raphael *in dicta authentica, ſed cum teſtator,* ne eam probet, ſed bene reſpondet eius ſubtili ponderationi Octavian. *ubi ſupra, dicta deciſione 30. numero 7. per totum* Quod ſi aliqui ex ſupra citatis indiſtincte loquuntur, dicentes, quod filius non conficiens inventarium, non præiudicet ſibi quoad legitimam

ſibi debitam jure naturæ, intelligenda ſunt juxta præfatam diſtinctionem, nempe, quoad legata; ſecus quoad æs alienum defuncti debitum creditoribus ſuis, ut conſtat ex textis, quas allegant, & præterea in terminis ita nuncupatim obſervavit Ayora *ubi ſupra.* Et ita eſt procul dubio tenendum cum prædicta magis communi ſententia.

Quamvis contrariam ſententiam, imo, quod filius non conficiens inventarium indiſtincte privetur ſua legitima, tenuerit gloſſa *in dicta auth. de hered. & Falc. §. ſi quis autem non implens, in verbo, auferre, & Oldrad. in d. l. fin. C. de jure delib.* quem ibi refert Alber. *in §. ſin autem dubius, & idem Oldrad. conſil. 134. num. 4. Salycet. in dicta l. final. §. ſi quis autem temerari, num. 35. & in dict. authent. ſed cum teſtator, nu. 6. & alii plures relati per Octavian. dicta deciſ. 30. num. 4.* dicentes eam in puncto juris eſſe veriorem, cujus fundamenta refert ibidem Octavian. *à num. 1. cum ſequentibus*, ſed eis reſpondet idem auctor, *num. 7. cum ſequentibus*, licet in finalibus verbis illius deciſionis ſentiat forte de jure eſſe veriorem hanc ſententiam ejuſque fundamenta refert etiam Mencha. *dicto §. 8. num. 15. in princ.* ubi late eam fundat. Sed nihilominus communis contraria verior eſt, & tenenda in praxi per ſupra dicta, & præcipue attentu jure noſtro Regio, per l. 8. titulo 11. partita 6. ad fin. ibi, *fueras ende ſi alguno de ellos fueſſe hyo del teſtador, ca eſte tal non deve perder la ſu legitima parte que los fijos deven aver en los bienes del padre por razon de la naturaleza.* ſed quia lex illa loquitur in filio non adimplente voluntatem patris ſui defuncti, hoc eſt non ſolvente legata ab eo in ſuo teſtamento relicta, allego aliam legem Regiam in terminis propriis loquentem, nempe, in filio non conficiente inventarium, nempe lege 7. titulo 11. partita 6. ibi, *e ſi por aventura el inventario non oviessen fecho eſtonce non podrian ſacar falcidia, fueras ende ſi los herederos fueſſen de los que deſcienden, e ſuben por la linea derecha de los fazedores de los teſtamentos, ca eſtos tales deven aver da ſu parte legitima por deudo ben en los bienes del padre naturalmente.*

44 Eadem † ratione exiſtimat Segur. & eum referens Padilla *in dicta authent. hoc amplius, num. 20.* neque tertiæ partis meliorationem amiſſurum filium propter non confectum inventarium.

45 Sed videtur, † quod ſupra dicta magis communis ſententia & reſolutio ſit nullius effectus. Siquidem eam intelligunt Doctores, ita ut quamvis non confecto inventario legitima minuat legata, iſta legata ſic diminuta per legitimam, præſtari debeant ſolida, etiamſi excedant vires patrimonii, *ita Ricardus de malumbre, Cyn. & Bart. in dicta authent. ſed cum teſtator, num. 11. & Paul. Bald. & Angel. in l. ſcimus, §. penult. C. de jure delib. Corneus in eadem l. §. ſi vero, & conſil. 180. vol. 4. Bald. in l. 1. num. 3. C. de bon. auctor. jud. poſſid. Suarez ubi in dicta ampliat. 7. ad fin Gregor. Lopez in d. l. 7. tit. 11. partit. 6. in gl. legitima, & Mencha. ubi ſupr. num. 16.* & hoc frequentiſſime dicunt Bart. & ceteri Doctores *ſecundum Doct. Covarr. in d. c. ſi heredes, num. 9.* ubi eam Bartoli & ceterorum opinionem declarat, quo pacto intelligenda ſit: & tandem inquit neceſſario dicendum eſſe, filium heredem ex legatis poſſe portionem legitimam deducere, atque ita legata per hanc deductionem diminuta ſoluturum: tunc tamen non poterit certo ſciri, an hæc legatorum ſolutio vires hereditarias exceſſerit, tametſi hoc videatur opinioni Cyn. Bart. & Doctorum aliqua ex parte refragari. Reſpondemus igitur prædictam Cyn. & Bart. & ceterorum declarationem veram non eſſe, nec procedere poſſe ullo pacto, ſtante prædicta magis communi ſententia & reſolutione, quam diximus eſſe in praxi tenendam. Alias enim per indirectum filius non conficiens inventarium, privaretur re ipſa ſua legitima, vel parte ipſius, ſi ſemel deducta integra ex legatis, poſtea legata ſolida teneretur ſolvere ipſis legatariis, etiamſi excederent vires patrimonii. Quod minime eſt dicendum. Aſſerendum eſt ergo, prædictam declarationem, & intellectum Cyn. Bart. & ceterorum eſſe directo contra prædictã magis communem reſolutionem, & ſic ipſos tenuiſſe in effectu opinionem & ſententiam Oldradi, & ceterorum, quos ſupra contra prædictam receptiorem ſententiam retulimus & rejecimus, prout nunc quoque rejicimus.

Quod certius efficitur jure noſtro Regio: Regia ſiquidem *d. l. 7. tit. 11. part. 6.* ita communem & receptiorem præfatam opinionem probat, ut ſecluſa Bartoli & ceterorum declaratione, filius heres legitimam portionem prius, quam legata deducat, ex bonis, quæ conſtiterit in patris hereditate eo mortuo remanſiſſe: nec legata ſolvere tenebitur, niſi quatenus poſſint deducta legitima ſolvi ex bonis hereditariis, ea ſiquidem l. ſtatuit aperte filium heredem non confecto inventario legitimam portionem poſſe deducere, eo modo, quo heres conficiens inventarium falcidiam à legatis deduxiſſet, *ita D. Covarru. ubi ſupra, in verſic. Regia vero l.* cujus obſervationem libentiſſime probo, utpote l. regis expreſſe approbata rejecta d. declarat. Cyn. Bart. & ſequacium.

Redeundo † igitur ad propoſitum (à quo aliquantu- 46
lum digreſſi ſumus) ſed non inutiliter, nempe cauſſæ juſtæ excuſandi tutorem, vel curatorem conficiendi inventarium; obſervandum eſt, quod judex etiam ex cauſſa poſſet remittere confectionẽ inventarii, veluti, quando expediret pupillo non habere tutorem, vel quantitatem patrimonii ſui non manifeſtari, *arg. l. 2. §. tractari, verſic. ergo etiam ſi mater, ff. ad Tertull. ita Bartol. in d. l. tutor, qui repertorium, num. 19. ſequitur. Rip. in d. l. nemo poteſt, num. 81. & nos ibi, num. 413.* ubi addidimus Porcellin. *de invent. in princ. num. 13. volum. 7. tractatu diverſorum Doctorum.*

Poteſt etiam omitti † confectio inventarii à tutore, 47
quando pupillus eſſet inops, ita quod forſan major eſſet expanſa, quam precium rei pupillaris, *Bart. in l. Mediterranea, num. 3. C. de annon. & trib. lib. 11. & Alber. in l. tutores. la 2. C. de adminiſtrat. tutor. & Corſiſius verbo, expenſa, num. 3. Abb. in cap. de appellationibus, quos refert & ſequitur Baeca de decimis tutorum, cap. 2. nu. 48. in princ. adde Boer. deciſione 124. num. 16. & Menoch. de arbitr. judic. lib. 2. cent. 1. caſu 72. num. 8. & Tiraq. de judic. in reb. exig. ferend. verſic. 45. & Petram Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 56. num. 101.*

Non † tamen erit iuſta cauſſa non conficiendi inven-
tarium longa litis pendentia, ſuper excuſatione tutelæ 48
teſtamentariæ, cum tamen ipſi tutores teſtamento dati à patre communiter fratribus impuberibus per tredecim menſes à morte patris adminiſtraverint bona communia, tametſi allegetur nomine proprio adminiſtraſſe: adhuc namque debebant confeciſſe inventarium, & librum rationis, alias iurabitur in litem contra eos. *ex d. l. tutor qui repertorium.* Ita fuit concluſum in facti contingentia per maiorem partem dominorum de conſilio Neapolitano, teſte Matth. de Afflict. *deciſione 360. per totam praecipue, ad fin.* cum taxatione moderatione fienda per dictum conſilium antequam iuraretur. Nam poſt iuramentum taxari non poteſt, quia redargueretur periurium, *ut in auth. ſed novo jure, C. de iudic. & notat Bart. in l. iiſdem, §. iurare, ff. de in lit. iurand.*

Ex ſupra dictis † venit decidenda quæſtio illa, *an in-*
ventarium factum à tutore vel curatore minorum, proſit 49
illis quoad eorum creditores, hoc eſt, ut excuſentur ab onere conficiendi inventarium, quod eis incumbit, tanquam heredibus patris vel matris, ita, etiamſi ipſi minores aliud inventarium per ſe non fecerint intra tempora à jure præfinita, non teneantur ultra vires hereditarias creditoribus patris, vel matris prædefuncti, licet ipſi creditores contrarium prætendant aſſerentes verum eſſe, minores tanquam here-

heredes inventarium confeciſſe, ſiquidem factum à tutore, vel curatore confectum fuerit pro ſe, & ratione officii ſui quoad minores, non vero pro minoribus, quoad ſuos creditores: Duplex ſiquidem vinculum, atq; obligatio hic diverſa concurrit, una ex parte tutoris, vel curatoris quoad ſuos minores, de qua in d. l. *tutor, qui repertorium, in princ. cum ſimil. ff. de adminiſt. tut.* altera heredum, quoad creditores hereditarios, de qua *in l. ſi per totam, C. de jur. deliber.* Cum ergo ſint quoad diverſas perſonas, & quoad diverſos effectus, videtur, quod implementum unius, alteram non abſolvat, neque conſumat: Secundo, quia ſi aliud diceremus, ſequeretur inde, quod Inventarium bonorum minorum factum ab eorum tutore, vel curatore, poſſet ſuis minoribus nocere, ſi forte minores aliunde haberent bona, quam ab hereditate patris, vel matris: omnia ſiquidem tenetur tutor, vel curator inventario à ſe conficiendo deſcribere. *ut ſupra late obſervavimus*, & creditores hereditarii contenderent omnia prædicta bona, utpote hereditaria ſibi eſſe obligata, cum tamen verum ſit, bona minorum aliunde quæſita, quam ab hereditate parentis, non eſſe obnoxia creditoribus hereditariis parentis: & durum vel difficile eſſet minoribus probare diverſitatem patrimoniorũ, ſicq; contingere poſſet, ut quamvis hereditatem parentis adiverint cum beneficio inventarii, ob illud non confectum, de ſolis bonis hereditariis, ſed permixtim cum aliis tenerentur creditoribus hereditariis parentis ultra vires hereditarias; quod eſt contra naturam, effectum, & beneficium inventarii, ut patet. Ergo inventarium confectum à tutore vel curatore, pro ſe, quoad ſuos minores, non relevat ab altera obligatione, qua ipſi tanquam heredes parentis tenentur conficere inventarium.

His tamen non obſtantibus contrarium reſolvendum eſt in iſto puncto, & ſic pro parte affirmativa in ſavorem minorum, ut eis ſufficiat, quoad creditores hereditarios inventarium confectum à ſuis adminiſtratoribus cum ſolemnitatibus utriuſq; inventarii, ut non teneantur ultra vires hereditarias; hocq; procul dubio eſt, quando ipſi minores autoritate tutorum vel curatorum inventarium conficiunt, quia tunc verum eſt utroſque pro ſuis obligationibus inventarium conficere: Idemq; eſt, ſi tutor vel curator pro ſe, & ſuis minoribus inventarium confecerint, ut patet.

Quod autem majorem dubitationem habere videbatur, eſt, *quando tutor vel curator nomine tantum proprio, vel ſimpliciter inventarium conficiat*, cum in dubio id præſumatur facere ratione officii, & obligatione ipſius quoad ſuos minores, non vero pro ipſis minoribus quoad ſuos creditores hereditatis parentis prædefuncti, nihilominus tamen in hac ſpecie idem probamus ex ſequentibus fundamentis.

Primo ex textu in d. l. *l. tutor, qui repertorium in princ. ff. de adminiſtratione tutorum*, ubi habetur, (ut non ſemel diximus) quod tutor excuſatur à confectione inventarii ex aliqua juſta cauſſa: ſed quæ cauſſa, quæſo poteſt eſſe juſtiur in propoſito in ſavorem minorum heredum: quam quod invenerint inventarium ſolemne confectum à ſuis tutoribus vel curatoribus? Non igitur tenentur aliud inventarium conficere, niſi bona poſtea creverint.

Secundo, quia inventarium fit, ut heres non ſubtrahat bona defuncti, de quib. tenetur ſolvere debita & legata, *ut in auth. de hered. & Falcid. §. ſcimus, cum ſimil. ib. collat. 1.* Sed iſta ratio ceſſat in huc caſu, cum conſtet heredem nihil ſubtraxiſſe de hereditate, ſed omnia bona hereditaria, quæ defunctus reliquit tempore mortis tutorem vel curatorem heredum in inventario ſolemni deſcripſiſſe, cum conſenſu & approbatione ſaltem tacita, vel præſumta heredũ, ergo, ceſſare debet *l. diſpoſitio, nempe l. fin. C. de jur. delib. ut in c. cum ceſſante de appel. cũ ſim.*

Tertio, quia per iſtud inventarium à tutore vel curatore factum, magis ſatisfieri videtur intentioni legis volentis heredem inventarium conficere teneri, quam per inventarium ipſius heredis factum ſolum de bonis hereditariis defuncti. Nam in primo inventario ponuntur omnia bona minorum, tam quæ habuerunt à parente defuncto, quàm aliunde: in ſecundo vero inventario, quod heres facere debuit & tenetur, ſolum contineri debebant atque deſcribi bona hereditaria ipſius defuncti, quæ obvenerunt minoribus, ut hereditas eorum parentis, non vero bona aliunde ſibi ante acquiſita: plenius ergo videtur ſatisfactum juris obligationi, & menti per primum inventarium, quam per ſecundum. Creditores igitur hereditarii conqueri minime poſſunt de omiſſione ſecundi inventarii, cum pleniusve exuberans habeant primum pro ſatisfactione & exactione ſuorum debitorum: aut ſaltem omnium bonorum defuncti, ſi forte minores alia bona non acquiſierint, vel habuerint ex aliis heredibus, vel donatione avorum, vel aliorum conſanguineorum. Non igitur poterunt prædicti creditores, ut hujuſmodi heredes ultra vires hereditarias in ſolidum condemnentur, ob non confectum inventarium petere: ſiquidem tutores vel curatores illud ſolemne, æquivalens, aut forte plenius confecerint.

Quarto, quia inventarium hoc à tutore vel curatore confectum non ſolum pro ſe, & ſua obligatione quoad minores confectum cenſeri debet, ſed & merito etiam pro minoribus ſuis, quoad ſuos creditores, & ſic pro utraque obligatione adimplenda, ſiquidem, ut tutor, vel curator id confecerit, & ſic etiam pro minoribus, eorumque obligatione, quia tutor, & curator ipſorum eſt, eorumque perſonas, bona & jura tueri, atque curare debeat, ipſique ſint minores ſub poteſtate adminiſtratoris conſtituti, & ignorant, quid facere debeant, & teneantur. Merito ergo quod eis non incumbat alterum inventarium conficere, ſed quod potius præſumendum ſit, etiam in dubio tutorem, vel curatorem ſuum inventarium, etiam eorum nomine confeciſſe, cum ad id quoque ratione officii teneatur, ne minores ultra vires hereditarias conveniantur, & ſic feciſſe inventarium omni meliori modo & forma, quo teneretur, & utilius ſuis minoribus eſſet, cenſendum eſt, cum juraverit eorum utilitatem prius, quam ſibi tutela vel cura decerneretur, & alias ob ſuam negligentiam ob hoc à minoribus conveniri poſſet, *ut expreſſe probat text. in authent. de hered. & Falc. §. pupillus.*

Quibus fit, ut hanc noſtram ſententiam ſic, ut ſupra, fundatã eſſe exiſtimemus, ac tenendam. Non obſtat primum ſundamentum priori parte allegatum, quia jam ex ſupra dictis diluitur: neq; etiam ſecundum, quoniam in inventario bonorum minoris, quod conficit tutor vel curator, ſignanter deſcribi poſſunt & debent, quæ parens defunctus ipſius reliquit tempore obitus ſui, & quæ minor aliunde acquiſivit. Quod ſi permixte & confuſe omnia ſimul deſcribantur, onerabitur minor onere probandi, quæ fuerint parentum, & quæ aliunde. Non vero erit ideo condemnandus, ut debita parentum ſolvat ultra vires hereditarias, quod aliud inventarium non fecerit tanquã heres, ultra confectum à ſuo adminiſtratore. Quod ſi adbuc ob confuſionem patrimonii parentum condemnatur, id culpæ tutoris vel curatoris non diſtinguentis adſcribetur, præterquam, quod raro, aut nunquam continget caſus hic,

Et hæc quidem procedunt, quando creditores ſua debita peterent contra heredes jam effectos majores 25. annorum, & ultra tempora petendi reſtitutionem in integrum ad conficiendum inventarium, quo caſu ſingularia, & perquam utilia ſunt pro defendendis ipſis heredibus à præd. petitione creditorum.

Cæte-

Cæterum ſi impetantur durante minore æt..., vel
tempore ad petendam reſtitutionem in integrum non-
dum elapſo (dato, ſed non conceſſu) quod non ſuffice-
ret inventarium confectum à tutore vel curatore, niſi
aliud ipſi heredes confeciſſent (quod negamus) ut patet
ex ſupradictis, ſufficiens remedium eis remanebit ad
hoc, ut omnino excuſentur à prædicta particulari con-
fectione inventarii, de qua ſupra, nempe ut habeant be-
neficium reſtitutionis in integrum ob non confectum
prædictum inventarium.
50 Licet † enim omnis perſona, quæ ſit heres inſtituta,
teneatur facere inventarium ad hoc, ut ultra vires here-
ditarias ad debita defuncti ſolvenda non teneatur, *ut in
authentic. de hered. & Falcid. § quia vero duplex*, & ideo
etiam pupillus, & minores ad id tenentur: remanet ta-
men duplex ſubſidium, nempe reſtitutionis in inte-
grum, & actionis contra negligentes curatores, qui eis
de damno ſubſequuto tenentur, eo quod non confe-
cerint inventarium, *ut in §. pupillis autem, d. authentic.
de her. & Falcid. & optime Molin. Theol. 1. part. de iuſt. &
iur. diſput. 217. col. 1338. per totam.* Quinimo ex eo textu
comprobatur noſtra præcedens ſententia, nempe ut
inventarium ſolum tutoris vel curatoris ſufficiat: liqui-
dem eo confecto non poſſunt tutores vel curatores ne-
gligentes fuiſſe in hoc dici, cum tamen textus ille fun-
detur in negligentia curatorum. Ipſis ergo non negli-
gentibus non eſt opus ipſis heredibus aliquo remedio,
nec læſi dici poſſunt, cum curatores inventarium con-
fecerint, & ideo heredes non tenebuntur ultra vires
hereditarias in præmiſſa ſpecie.
51 Ex † ſupradictis comprobanda venit opinio Ayoræ
de part. 1. part. cap. 2. num. 21. & 22. tenentis, ſufficere
heredi pro inventario id, quod uxor fecit de bonis ma-
riti defuncti cum diviſione & partitione facta cum here-
dibus mariti: maxime ſi in capite vel fine ejus dixiſſet tu-
tor, vel heres, quod illa bona ponebat pro inventario
minoris vel heredis, cum hoc ſit plenius inventarium,
quam illud, quod communiter faciunt heredes, & ſo-
lum in nomine differant, non vero in effectu. Quam
opinionem alijs etiam fundamentis probat, idemque
eſſe dicit in inventario facto à marito de bonis mu-
lieris, quamvis ejus filij non faciant aliud inventa-
rium.
52 Inventarium † tamen per pupillum, eiuſque tuto-
rem factum, non ſufficit pro ſubſtituto, ſed ſubſtitutus
tenetur aliud inventarium facere, alias tenebitur ad ſo-
lida debita, & legata defuncti, *ita tenet Bart. in l. ratione,
§. quod vulgo, in verſic. venio ad quæſtionem, ff. ad legem
Falcid.* cuius ſententiam late probat Ayora *ubi ſupra*,
rationem differentiæ conſtituens inter hunc caſum &
caſum præcedentem.
53 Tutor † etiam honorarius, vel datus cauſſa notitiæ,
de quibus ſupra egimus, tenetur facere inventarium,
quia *d. l. tutor qui repertorium, ff. de adminiſtr. tut.* inde-
finite loquitur in omni tutore, & quia poteſt eis ſolvi, &
habet communionem in tutela, *ita gloſſ. in verbo, feciſſe
videtur, in d. l. tutor qui repertorium, quam ſequitur Bart.
ibidem, num. 3.*
Tutor † tamen datus ad unum articulum, vel ad ade-
54 undam hereditatem, inventarium facere non tenetur,
licet tutius ſit, quod illud conficiat, & in inventario tan-
tum ponat ius adeundi illam hereditatem, *ut cum Cyno
tenet Bart. in d. l. tutor qui repertorium, num. 4. ſequitur
Carol. Molinæus in conſuet. Pariſienſ. tit. 1. §. 6. gloſſ. 6. nu.
& alios allegans Baeca de decim. tut. cap. 17. n. 9. Ant. Piag
de tut. & cur. quæſt. 17. n. 14.*
Tutor † etiam vel curator ad lites, non tenetur face-
55 cere inventarium, *Bart. in d. l. tutor qui repertorium, n. 5.*
Et hoc verum ſaltem de conſuetudine, quia nihil reci-
pit, *ita Specul. in tit. de actor. n. 8. & ibi Bald. in addit. gloſſ.
Dd. in l. de creationibus, C. de epiſcop. aud. ſequitur plures
referens Baeca de decim. tut. c. 17. n. 16. & Ant. Piag. de tut.
& cur. qu. 7. n. 13. & antecces tenuit Caſſan. in conſuet. Bur.
rubr. 7. §. 13. n. 6. ad fin. in verſ. nam quod autem, ſub verbo,
por benefice, de inventayre.*
Poteſt † namque curator ad litem quandocunque re- 56
vocari, non vero tutor datus pupillo, *ita Bart. & Alber.
in l. curator, C. qui dar. curat. poſſ. Alber. in rubr. ff. de pro-
curat. n. 8. Baeca d. c. 19. n. 19.*
Rurſus † inventarii confectio adeo eſt neceſſaria, ut 57
ante inventarium adminiſtrare tutor vel curator non
poſſit, & ſi adminiſtret, infamis eſt, & veluti ſuſpectus
revocari poteſt, *d. l. tutor qui repertorium, in princip. ff.
de adminiſtratione tutorum, text. in l. fin. §. illud procul
dubio, C. de arbit. tut.*
Imo † ab ea geſta ante confectum inventarium ſunt 58
ipſo iure nulla & invalida, *ut ex dictis iuribus probat Pro-
ſper Farinac. in ſuis quæſtionib. crimin. 1. tom. tit. de accu-
ſat. quæſt. 13. n. 39. fol. 144. col. 3.* ubi quod ita tenent com-
muniter Dd. prout etiam de communi atteſtatur Socin.
Iun. *conſil. 22. li. 2. & alii quamplures ibi ab eo relati, & per
Ant. Piag. de tut. & cur. quæſt. 7. n. 7.* & probat *l. Regia, 15.
tit. 16. part. 6.* ibi; *Calvego ante que otra coſa fagan, & in
verſic. E ſi el guardador no fiz ſiero tale ſcripto como eſte puc-
dele toller el juez del logar la guarda delos huerfanos, e de
ſus bienes como à homo ſoſpechoſo*: Tradit etiam ſupradicta
Molin. Theolog. *1. par. de iuſtit. & iur. diſpu. 223. col. 1878.*
addens, quod ſi ſine iuſta cauſſa res adminiſtrarent ante
confectum inventarium, præſumatur dolo eos inven-
tarium non feciſſe, & tenentur minori, quantum ſua in-
tererat inventarium eſſe confectum, atque adverſus eos
iuratur in litem ab eo, qui rationem adminiſtrationis ab
illis exigit, ſive ſit alius tutor aut curator, ſive minor iam
omnino ſui iuris effectus, ſive quicunque alius, qui in
eis bonis ſuccedit, aut rationem exigere debet, *ut habe-
tur in d. l. tutor qui repertorium, in princ. iuncta gloſſ. ibi,
ff. de adminiſt. tut.*
Et † ſupradicta præſumtio eſt iuris, & de iure, *ſecun-* 59
*dum Bald. in d. ult. §. ult. numer. 7. in gloſſ. violenta, & ibi
Salyc. in fin. C. arbitr. tut. quos refert & ſequitur Menoch.
lib. 6. præſumt. 97. n. 11.* ubi quod aliis ex cauſſis tutor vel
curator ſuſpectus non afficitur pœna infamiæ, imo
nec removetur ab adminiſtratione, ſed ei datur adiun-
ctus, niſi ob manifeſtum dolum ſuſpectus ſit, *ſecundum
Bald. ubi ſupra.*
Ea † tamen, quæ non modicam dilationem exſpecta- 60
re poſſunt, tutor vel curator ante inventarii confectio-
nem adminiſtrare poteſt, *tex. in d. l. tutor qui repertori-
um, in fin. princ. quod & Dd ubique fatentur, & Molin.
Theolog. ubi ſupra, Neviz. conſil. 17. numer. 33. Bero. quæſt.
68. Rolan. à Valle conſil. 30. num. 15. cum ſeqq. vol. 3. Farin.
ubi ſupra, num. 60. verſ. 2. Ant. Piag. de tut. & cur. quæſt. 7.
num. 7.* Vbi † ex eo infert, quod fructus ante confectio-
nem inventarii vendere poſſunt tutores, *ſecundum Bart.* 61
*Bald. Angel. & Alexan. & ceteros Dd. in l. procuratorem,
C. de procuratorib.* Et quod hoc procedit etiam in fru-
ctibus, qui biennio non corrumperentur, *ſecundum Dd.
in l. fin. ff. de tutor. & curator. qui ſatis non ded.* In quibus
vendendis non requiritur aliter iudicis decretum, *ſe-
cundum Bald. in l. ſancimus, § omnem, in princ. C. de ad-
miniſtrat. tutor.* nec tenentur † conſervare frumentum,
vel vinum minoris in tempus cariſtiæ, ſed poſſunt ven- 62
dere occurrenti & communi pretio, nec tenentur mit-
tere in alium locum, *l. fin. §. fin. & ibi Bart. C. de adminiſt.
tutor.* Quod Salycet. † ibi dicit cordi tenendum, & debet 63
ſecundum eum tutor in rationibus ſuis ponere tempus
venditionis, alias in eius præiudicium inſpicietur tem-
pus venditionis, quo plurimum in illo menſe vel anno
valuit, utrumque *ſequitur Gregor. Lopez. in l. 13. gloſſ. fin.
tit. 16. part. 6.*

Digitized by Google

Debet † tamen exſpectare tempua congruum,& ven-
64 dera iuſto pretio,& in loco ſori , & ad utilitatem mino-
ris,& noo ad beneplacitum , & ſecundum ſuum caput:
aliaa ad iotereſſe erit obligatus , ut alios allegans conclu-
dit Cavalc.de tut.& cur.n.117.

Poteſt † etiam tutor perſcrutari cea pupillarea,ut po-
65 nantur in inventario, Bartol.in dict. l.tutor,qui reperto-
rium,num. 27.ff. de adminiſtratione tutorum, Romanus
conſil.106.calum.final.Baeca de decimis tutor. cap. 2.n.57.

66 Similiter † etiam tutoc vel curator ante decretam
adminiſtrationem & confectionem inventarii poteſt
gerere ea,quæ ad commodum pupilli ſpectant, Bart.in
l.legitimos,num.9.ff.de legitim.tutor.per tex.in l.fin. C.de
cutor.& curator. qui ſatis non ded. Guid. Papa deciſ.ſeu
quæſt.330.numer.6.Boer.deciſ.124.numer. 19.ubi idem de
67 tempore perituris, Baeca alios allegans d.c. 2. num.57.&
D.Spino in ſuo ſpec.teſtam.gloſſ.29.num.37.& 38.& Fari-
nac.ubi ſupra,n. 60.& Anton. Ptag. de tutor.& curator.
quæſt.7.n.7. cl.1.verſ.& quidem generaliter. Vbi † addit,
68 quod da neceſſitate tenentur tutores ea ad finem per-
ducere,quæ dilationem non recipiunt,ſecundum Carol.
Ruin.conſil.108.viſo inſtrum.n 13. lib. 1. Hanc † tamen li-
mitationem velim intelligatia da his , quæ nullo modo
poſſunt obeſſe,ſed prodeſſa tantum,ut declarat Bartol.
in d.l.tutor,qui repertorium,in princ.numer. 27.ibi,idem
puto, idem Bartol.in dicta l.legitimos , numer.9.& probat
Anton.Ptag.ubi ſupra.

69 Ex † ſupradictis decidenda venit quæſtio illa ſatis
difficilia, an tutor ande decretam ſibi adminiſtrationem à
iudice,vel inventarium confectum,poſſit facere pacem no-
mine pupilli ſui? Et quod non poſſit,& pax ab eo in præ-
dicta ſpecie ſacta valida non ſit,probatur ex regula com-
muni,de qua ſupra,quæ habet, quod tutor ante decretam
adminiſtrationem & inventarii confectionem bona pupil-
li adminiſtrare non poſſit , in doloque ob non confectionem
inventarii præſumatur , & ab eo propterea geſta nulla &
invalida ſint ipſo iure: Quo fundamenta iuxta hanc par-
tem in terminia conſuluerunt Tobias Nonius conſil.
crim.diverſ.Dd.152 n.10.Lud.Sen.Pariſ.conſ.crim.155.
num.6.lib.1.nec diſſentit Clar.in pract.crim.quæſt.58.ſub
verſic.quæra an tutor,propo ſin.

70 Nihilominus † tamen contraria in hoa ſententia va-
rior & tenenda eſt. Primo , quia regula præfata omnis,
qua fundatur præcadens opinio negativa , non proce-
dit in actu ipſi pupillo utili(prout eſt pax,) ut ſupra pro-
bavimus. Secundo, quia eadem regula limitatur in his,
quæ dilationam non recipiunt , ut etiam prædiximus:
Quod autem minor faciendo pacem & reconciliando
ſa anm inimico dicatur locrari , cum eius interſit inimi-
citias , quæ ſumtum & expenſaa magnas afferunt vitara,
non autem dicatur aliquid remittere aut perdare, pro-
batur in l.furti,§.pen.ff.de his qui not.infa.& in l.ſepulcri,
ff.de ſepulc.violat.& in l.minoribus viginti quinque anno-
rum,ff.de minoribus,l.creditor,§.1.ff.mandat.l.præſes, cũ
ibi notatis,C.de tranſact.& tenet plures allegans Farinac.
d.quæſt.15.nu. 11. ubi id lata probat , quod nec etiam dici
poteſt læſus minor faciendo pacem , ut pluribus com-
probat Sforcia Oddus in ſuo tractat.de in integrum reſtitu-
tione,parc.2.quæſt.75.artic.7.nu.46.cum ſequentib. Qui-
nimo † licet in paca aliquando minor remittat damna,
& intereſſe,nou tamen per hoc diceretur inutiliter age-
ra , Nam quies , ſalus animæ , inimicitiarum,& expenſa-
rum expulſio , quas minor ax pace conſequituc , ſunt
71 multo maioris utilitatia, importantiæ, & ponderis,quã
amiſſio illius parvæ pecuniæ , quam pro damnia, & in-
tereſſe remiſſis,ſi ea non remiſiſſet, conſequutus fuiſſet,
& propterea multo verius eſt,pacem dici minori utilem
etiam quod damna,& intereſſe remittat, ut probat Fari-
nac.ubi ſupra,n.26.

Hinc † ergo eſt, quod tutor faciendo pacem pro pu- 72
pillo,dicitur utiliter pro eo agere,etiam quod de pupil-
li bonis aliquid donaret adverſario,ſeu alteri, ſecundum
eundem Farinac.d.num.26.& latius alios allegantem,ibi-
dem d.num.57.

Nea etiam minor adverſua pacem reſtituitur, ut cum
communi plurea allegans tenet Farinaciua,ubi ſupra , n.
30.etiamſi damna & intereſſe remiſerit , ſecundum eun-
dem Farinacium dicto n.29.& n.30. ad finem.

Quod † autem pax ſit talia, quod dilationem non 73
racipiat,patet, quia donea minoc ſtetiſſet obſtinatua in
non ſacieodo pacem , ſempar parmanſiſſet illaqueatus
in odio & rancora , & propterea incurriſſet pericula,
pœnas,& canſuras,de quibua in cap.placuit , 90. dicit &
tenet Farinacius,ubi ſupra, n. 60. Tertio principaliter
hæc noſtra ſententia principalis affirmativa probatur,
quia ratio,quara tutori ante invantarii confectionem à
iure eſt interdicta bonorum adminiſtratio, ea commu-
niter per Doctores recipituc , quia ſcilicet præſumituc
in dolo , & ideo uti ſuſpectus removeri poteſt , ut præ-
diximus.Et ita etiam affirmat Farinaciua dicta quæſt. 15.
ſub dicta num. 60. Sad hæc doli præſumtio in actu pacis,
quæ ſemper pupillo affert utilitatem , prorſus caſſat.
Ergo ceſſante cauſſa prohibitionis , debet etiam ceſſare
& ipſa prohibitio, per iura vulgaria. Quare merito in
terminia hanc ſecundam partem defendit Collegium
Maceraten.conſil.criminal.150.numer.62.cum ſequentib.
& Ludovicua da Alſer. conſil. criminal. 151. numer. 39.
cum ſequentib.eodem libr.1. & Caravit. ſuper ritu magna
curia 275. numer. 23. cum ſequentib. ubi aliia rationibus
eam bene comprobat,prout eot refert. & ſequitur Fari-
nac.ubi ſupra,d. num. 60.

Tutor † præterea , vel curator agena ante inventari-
um,removetur,quia noo poteſt agere,nec conveniri in 74
iudicio, nex axtra inventario non confecto, ita tenet
Corn.conſil.207.videtur prima facie,poſt numer. 4. lib. 3.
& alios allegans Baeca de decimis tutor. capit. 2. num.59.
& Anton.Ptag.de tutor.& curator.quæſt.7.numer. 7.cl.1.
& aliter iudicium factum aſt nullum , ut plures allegans
reſolvit Cavalcanus de tutoribus & curatoribus , numer.
23. & 57.

Vnde † ſi opponatur tutori , quod non ſecit inven- 75
tarium : neceſſitas probandi incumbit ipſi tutori : defe-
ctus namque inventarii facit , ut ipſe non habeat legiti-
mam perſonam ſtandi in iudicio,in l.fin.§.illo procul du-
bio,C.arbitr.tutor.& in dicta l.tutor, qui repertorium, in
princip.ff.de adminiſtratione tutorum,ita notat Iaſon in l.
in illa ſtipulatione,num.13.verſicul.quarto ultra,ff.de ver-
borum obligation.& Angel.in l.hoc iure,numer. 2. verſic.
item ſubdit,ff.eodem titulo,Salycetus in l. 2. ſub num. 16.
verſicul. ego puto,ſuper dubio prædicto , C. de iure emphy-
teutic.Imol.in dicta l.hoc iure,ſub num.3. in verſicul. item
ſubdit,Bartolus, & Alexander in dicta l.in illa , num. 11.
verſicul.item in quantum tangit , & ibi Aretin. num.5.
verſicul.tertio adde,Antonius de Butria in capit.ſuper his,
numer. 30 verſicul. idem dicit , ſi accuſo te tutorem , ff.de
accuſationibus, Ioannes Igneus in l. neceſſarios , §. non
alias , numer. 196. ff. ad Syllanianum , Baeca de decimis
tutorum, cap. 2. numer. 60. Paris.de probationibus,
libro 1.capitul. 51. numero 66. folio 163. colum. 3. & . 4.
Debet itaque tutoc agena nomine tutorio docera de
tutela & inventario , licet reus non poſſit ipſum impu-
gnare,ſicut in Prælatis, qui agunt ut Prælati, debent do-
cere da inſtitutione , val poſſeſſione , ut dicit Ioan.
Faber in lib. non utiliter , C. de eo qui pro tutore negotia
geſſit, quem ad hoc refert & ſequitur Caſſan. in conſuetud.
Burg.rub.6.§.6.in tex ibi, por inventayro , numer. 7.fol.
mihi 221.& quamvis Bart.in d.l.in illa ſtipulatione,n.8.&
in verſ.& idem ſi ego accuſo , videatur aliter hanc mate-

riam intellexiſſe, dicens; quod ſi accuſo tutorem de ſuſpecto, qui non fecit inventarium, tunc cum talis accuſatio ſit ad commodum pupilli, cui hoc eſt debitum, tutor debet probare, ſe feciſſe inventarium. Sed ſi ad meam utilitatem, oppono tutori contrà me agenti, quod non debet audiri, quia non fecit inventarium, tunc dicit eſſe magnum dubium, cui in tali caſu incumbat onus probandi, an tutori, an excipienti. Vnde concludit ad effugiendam huiuſmodi dubitationem potius eſſe, ut exceptio proponatur in hunc modum; *Peto copiam mihi dari, quæ mihi omnino danda eſt*, alias repelletur à iudicio.

Communiter tamen Doctores (*teſte Patiano, ubi ſupra, num. 67.*) etiam in hoc ultimo caſu concludunt, ut tutori incumbat onus probandi, ſe feciſſe inventarium, cum talis exceptio reſpiciat legitimationem ſuæ perſonæ, quam tenetur quilibet legitimare in quocunque iudicio, ſive plenario, ſive ſummario, *ut tradit Marſil. in l. ſi quis ut quæſtio, nu. 5. & 31. ff. de quæſtionibus & Rotand. à Valle conſil. 48. viſis his, in princ. vol. 1.* Id quod de iure veriſſimum cenſeo: Nam cum confectio inventarii ſit facti, non præſumitur, niſi probetur, *Grat. conſil. 9. num. 17. in 1. part.*

76 Tutor † autem non poteſt opponere nullitatem tutelæ propter defectum inventarii, aut aliarum ſolemnitatum, *ut probat Mandel. conſil. 21. numer. 1. cum ſequentibus.*

77 Superiora † adeo procedunt, quod antequam inventarium ſit perfectum, licet cæptum ſit, tutor vel curator agere non poteſt, *Bar. in d. l. tutor qui repertorium, in prin. n. 22. ff. de adminiſtrat. tutorum, Philip. Corn. conſil. 207. litera C. verſic. item peccat, vol. 3. Ant. de Butr. in cap. ex literarum, nu. 5. de tempor. ord. quos refert & ſequitur Baeca de decim. tut. cap. 2. n. 61.* Sed ego potius credo in hoc contrarium, *ut voluit Specul. in tit. de tut. §. generaliter, n. 2. in verſic. quid ſi cœpit, ibi, argumento contra*, dum remanent in hac ſententia, quamvis Bar. ubi ſupra eum citaverit pro ſua *in princ. d. verſic. quid ſi cepit*, ubi eam videtur fundare, ſed poſtea remanet cum hac noſtra opinione, quem in ea ſequitur Abb. *in d. ca. ex literarum, n. 5.* & ſecure Ant. Piag. *de tut. & cur. quæſt. 7. n. 10. ad fin. ibi*, quoad agendum tamen. Reo † autem petenti copi-
78 am inventarii danda eſt, ut ſibi conſtet de legitimatione perſonæ actoris, non tamen ponentur in hac copia omnes res poſitæ in inventario, ſed tantum fides fiet, quo modo talis tutor vel curator, tali die, menſe, & anno incepit facere inventarium publicum ſuorum minorum filiorum talis defuncti, ex bonis ad eos pertinentibus, idque perfecit tali die, menſe, & anno, vel alias: ita tamen ut conſtet, actorem habere legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ut conſtat ex doctrina Bart. *in d. l. tutor qui repertorium, in princ. num. 24. ff. de adminiſtrat. tutor.* ubi quod copia totius inventarii non eſt petenti edenda, ſed ea ſola pars, quæ poſſit probare ipſum eſſe tutorem, & habere legitimam perſonam, *Patianus de probat. lib. 1. cap. 66. num. 4. fol. 126. & refert plures Baeca de decim. tut. 62.* ubi quod hoc verum eſſe intelligit parte hoc petente alias ſecus (ut prædiximus) ex Bart. *in l. 1. ff. de curat. bon. dand.* Et ſatis eſt præſtare initium & finem inventarii, *D. Spino in ſuo ſpec. teſtament. gloſſ. 29. num. 40.* Nec etiam, ſi reus conventus petat copiam totius inventarii, qui intendit accuſare tutorem de ſuſpecto, ei danda eſt omnino, ſed in forma prædicta *ſecundum Bartol. ubi ſupra, num. 25.* qui bene hoc probat, *ſequuntur alii allegati per Cavalcan. de tut. & curat. num. 63.* quamvis ipſe ibi, *num. 46.* velit contrarium.

79 Hæc † quamvis ita de iure ſint recte conſtituta, de ſtylo curiarum tolerantur geſta tutorum in iudiciis, & extra, pro & contra pupillos, poſito, quod non conſtet de confectione inventarii, *teſte Guid. Pap. quæſt. Delph. 330. numer. 3.* Quod & in his Caſtellæ Regnis quotidie obſervari videmus, nempe ut ex ſola tutelæ vel curæ inſtrumenti authentici productione; abſque inventario, nec fide ipſius agant, & conveniantur in iudicio tutores & curatores, atque ipſi admittuntur; & iuxta merita cauſſæ principalis lites deciduntur, non obſtante allegatione defectus partis legitimæ. Solum namque attenditur & conſideratur, cur ſint tutores, vel curatores decreti, non vero cur inventarium confecerint necne? Et merito quidem, quia hoc ſpectat, in idque tendit; ut tutores vel curatores inventarium non conficientes removeantur ut ſuſpecti, & ut contra eos in litem iurari poſſit, *ut in d. l. tutor qui repertorium, in princ. ff. de adminiſtr. tut. & in noſtra l. Regia, 15. tit. 16. part. 6.*

Interim † igitur tutores ſunt & adminiſtrare poſſunt 80
ſub prædictis pœnis legalibus, *ut in d. l. fin. §. fin. C. arbitr. tut. & docet nuncupatim Bart. in d. l. tutor qui repertorium in princ. n. 7. in verſic. dico ergo, Capic. alios allegans deciſ. 50. n. 2.* præterquam poſt litem conteſtatam ſuper ſuſpicione tutoris, quia non poteſt deinceps adminiſtrare; licet ante litem prædictam conteſtatam debeat adminiſtrare, *ita Angel. in l. quod ſi forte, §. ſunt quidam, ff. de ſolut.* dicens, ita fuiſſe obtentum Peruſii per dictum ſingulare Azonis *in ſumma, de ſuſpect. tut.* & firmavit Ioan. de Imol. *in d. §. ſunt quidam, & Aret. in §. ſi quis autem, Inſtit. de ſuſpect. tut. ſequitur Math. de Afflict. deciſ. Neapol. 357. numer. 5.* dicens, ſecundum hanc opinionem Ang. fuiſſe iudicatum, niſi mater, de qua ibi ante litem conteſtatam tranſiſſet ad ſecunda vota, & ideo deſiit eſſe tutrix, & ipſamet reliquit tutelam, *& Afflict. refert, & ſequitur Lancellot. de attentat. 2 part. cap. 4. de attentat. lit. pend. declarat. 4. n. 34. pag. 150. col. 2.*

In † eadem l. Regia, 15. ibi, *con otorgamiento del iuez* 81
del logar: idem probat *l. 2. tit. 17. lib. 3. fori*, & tenuit gloſſ. *1. in l. tut. qui repertorium, ff. de adminiſtratione tutorum*, dicens, quod inventarium debet fieri in præſentia iudicis. Gloſſa etiam *in l. tutores, la 2. verbo, publicarum, C. de adminiſtrat. tutor.* & ſequitur Angel. *in tract. de invent. num. 51.* Idem *in dicta l. tutores, num. 1.* facit eadem *l. tutores, ibi, in præſentia publicarum perſonarum, & in l. nonnulli, § cum autem, C. de epiſcop. & cleric. & in l. de creationibus C. de epiſcop. audient.* ubi Epiſcopus, qui tenet locum heredis, coram iudice tenetur inventarium facere: Idem tenet Cavalcan. *de tutor. & curator. n. 56.* ubi quod debet fieri per publicum inſtrumentum coram iudice cum eius decreto, & quod debet eſſe purum, liquidum, & clarum.

Sed non eſſe neceſſariam præſentiam iudicis, nec eius licentiam probari videtur *in l. 99. tit. 18. part. 3.* ubi ponitur forma inſtrumenti inventarii conficiendi à tutoribus & curatoribus, & tamen de præſentia, ſeu licentia nulla ibi fit mentio, ſed tantum tabellionis publici & teſtium: Idem in inventario heredum probant text. *in l. fin. C. de iure deliber. ibi, ſub præſentia tabulariorum, &c. & in auth. de hered. & Falcid. collat. 1.* Ergo non debemus aliam ſolemnitatem quærere, quam lex non deſideravit. Et ita merito Cyn. *in d. l. tutores, la 2. n. 4.* quem ſequuntur alii Dd. dicit, communiter ſervari, quod inventarium hoc tutorum fiat tantum coram tabellione; idem obſervari de conſuetudine, nempe quod ſufficiat fieri coram notario, dicit gloſſa Montalv. *in d. l. 2. tit. 7. lib. 3. fori, verbo, el alcalde, in fin.* quem refert, & ſequitur Baeca *de decim. tutor. cap. 2. n. 52. ad fin.* Faber etiam *in d. l. tut. la 2. C. de adminiſtrat. tut.* dicit, ſufficere, quod fiat coram notario: Et ita moribus receptum eſt, *teſte Caſſan. in conſuet. Burgun. rubr. 6. §. 4. verbo, ſe par le pere, num. 8. & Math. de Afflict. in conſtit. Sicil. incipit, minoribus, in 14 quæſt. 1. notab.* ubi dicit, quod ſaltem debet fieri manu publica, quos refert Baeca, *ubi ſupra, n. 51. & tenet idem Caſſan. ubi ſupra, rub. 6. §. 6. n. 8.*

Et

82 Et † conſuetudo conficiendi inventarium eſt ſervanda, *ut late probat Ioan. Vinc. Hond. conſ. 53. per tot. & cum aliis Caſſan. ubi ſupra rubr. 7. §. 13. verbo, Per benefice de inventayre, n. 4.* Quid tenendum?

83 Vera † reſolutio eſt, quod quantum ad tutorem vel curatorem obligandum, ſufficit inventarium fieri extra iudicium coram tabellione & teſtibus; ſed quantum ad hoc, ut faciat fidem contra eos, quorum nomina in inventario deſcribuntur, requiritur, quod fiat corã iudice *ut in d. l. chirographis, ff. de adminiſtr. tut.* Ita diſtinxit rectiſſime Bart. *in d. l. tutor, qui repertorium, n. 9. ff. de adminiſtr. tut.* & tenuit ante eum Cyn. *ubi ſupra* & ſequitur Porcellin. *de inventar. c. 2. n. 9.* Vital. de Camba. *in tract. clauſ. in part. nihil novari inventarii confectione pend. n. 71. cum ſeqq. & Greg. Lopez. in d. l. 15. verſ. Con otorgamiento del juez del logar, & in d. l. 99. gloſſ. 1. ad fin.* ubi etiam, quod ad hoc, ut faciat fidem contra debitores pupilli, citandi ſunt ipſi debitores per iudicem: Eandem diſtinctionem ſequitur & communem profitetur Pet. Duen. *in reg. 187. n. 15. verſic. in qua quaſtione ſic communiter diſtinguitur*, & ſufficit unus notarius iuxta gl. & ita communiter obſervatur, *teſte Bart. in d. l. tutor, qui repertorium, in princ. n. 8.*

84 Ex † qua communi diſtinctione primo deducitur, quod tutores vel curatores adimplent faciendo inventarium bonorum ſuorum minorum certum & verum, quam primum poſſint coram tabellione & teſtibus etiam ſine iudice. Et ita in praxi obſervatur ſecundum Spinum, *in ſuo ſpic. teſtament. gloſſ. 29. n. 38.* Conſultius tamen erit, quod id conficiant de iudicis licentia, & perfectum coram eo producant cum iuramento; *Que es cierto le aly verdadero ſegun Dios les ha dado e tender, y que proteſtan que cada y quando que à ſu noticia viniere tener otros bienes, el menor, o menores los pornã en el dicho inventario.* Quamvis hoc non ſit neceſſarium, *ut per Gregor. Lopez. in d. l. 99. in gloſſ. 1. ibi, & ut hic vides*, licet Spino ubi ſupra dicat, obſervari in praxi, quod inventarium debeat præſentari coram iudice cum iuramento, quod omnia contenta in eo ſunt vera, & ſolum illa bona, & non alia reperiantur pupilli, *ut reſolvit Angel. in tract. de inventa. n. 11. & in l. tut. n. 4. C. de adminiſt. tutorum.*

85 De inventario conficiendo per heredes nunc non agimus, quoniam non eſt noſtra materia. Ad illud enim conficiendum ſunt citandi creditores & legatarii, aliiq; ſua intereſſe putantes, *ut habetur in d. l. fin. cum gloſſ. verbo, cetorarum, & per Dd. ibid. & Octavian. in deciſ. Pedemont. 179. nu. 2. 8. & 10.* ubi quid de abſentibus à loco, in quo ſit inventarium.

Secundo † deducitur ex prædicta communĩ diſtin-
86 ctione, quod ex inventario facto coram iudice per tutores & curatores, in quo auctoritate ipſius iudicis, & cum citatione ad hoc ſpeciali debitorum, ſcribitur exemplum inſtrumentorum debitorum minoris, poſſunt ipſi debitores conveniri, ſi forſan deperditum ſit inſtrumentum debiti originale, ut probat *d. l. chirographis, iuncta gloſſ. 1. ibi, reſpondeo auctoritate iudicis fuit publicatum, gloſſ. etiam 1. ad fin. in authent. ſi quis in aliquo, C. de edend. quam ſequitur Bart. ibi, in tertia oppoſitione, idem Bart. in d. l. tutor qui repertorium, in princ. n. 16.* Et eſt communis ſecundum Decium *ibi nu. 9.* & Curt. Iun. *n. 14.* qui requirunt partis citationem, & cum illis gloſſ. eſt communis opinio, *ſecundum Padill. in d. l. 3. nu. 5. C. de diverſ. reſcript.* ubi *n. ſeqq.* latiſſime de citatione agit.

Hoc tamen ego verum eſſe intelligo, quoties late deſcriberetur in inventario ſubſtantia inſtrumenti originalis, licet non ad literam. Nam alias ſi breviter & mance atque imperfecte mentio fieret prædicti inſtrumenti, quo modo ex eo conveniri poſſet debitor? Imo tunc potius deſerviret ad memoriam prædictæ deſcriptionis, & ad faciendam alias exactionem, & rationem reddendam, quam ad probationem contra ipſos debitores.

87 Non † tamen tenentur tutores vel curatores hanc deſcriptionem & exemplum inſtrumentorum debitorum ſuorum minorum apponi facere ipſi inventario, neque in praxi id obſervatur, ut patet *ex d. l. 99. tit. 18. part. 3.* ibi; *E otroſi que fallara que avia de recibir de fulano tantos maravedis, e de fulano tantos, de los quales tenia cartas fechas per mano de fulano eſcrivano publico.* Ex in terminis ita tenet Bart. *in d. l. tutor, qui repertorium, nu. 16.* dicens, quod ita obſervatur.

88 Si † tamen tutores vel curatores ſponte id fecerint, ſolemniter iuxta formam prædictæ legis, chirographis, his debitorum incendio exuſtis, cum ex inventario tutores convenire eos poſſent ad ſolvendam pecuniam, aut ad novationem faciendam cogere, cum idem circa proprios debitores propter eundem caſum feciſſent, & id omiſiſſent circa debitores pupillorum, ſi quid propter hanc eorum ceſſationem pupilli damnum contraxerunt, iudicio tutelæ conſequentur, ſi probatum fuerit eos tutores hoc per dolum vel culpam prætermiſiſſe, & præſtari hoc ab eis debet. Hic eſt caſus principalis dictæ legis *chirographis, in princ. ff. de adminiſtratione tutorum.*

89 Inventarium † tamen tutorum & curatorum in hoc differt ab inventario heredis, quia contra inventarium factum per heredem admittitur probatio in contrarium, *l. fin. §. licentia, Cod. de iure deliberan* ubi eſt mirabilis modus per text. gloſſ. & Dd. probandi negativam & per alios Dd. alibi: Sed contra inventarium, quod fit per curatorem adulti, vel tutorem pupilli non admittitur probatio, in contrarium, *ut notatur in l. fin. C. arbitr. tutor.* Item differunt, quia in inventario, quod fit per heredem, non inſeruntur tenores inſtrumentorum, ſed ſolum deſignantur, ſed in inventario tutoris ſic, *ut in d. l. chirographis, cum gloſſ. ita Caſſan. in conſuet. Burgund. rubric. 7. §. 4. in text.* ibi; *per benefice de inventayre, nu. 7. fol. mihi 280. ad fin.* Hæc tamen ſecunda differentia intelligenda, & temperanda eſt iuxta ſuperiora, *in ver. vera reſolutio, & in verſ. non tamen tenentur.*

90 In † eadem l. *15. tit. 16. part. 6.* ibi; *e en tales eſcripturas como eſta deven ſer traſlada dos todos los privilegios e laſcar das de las heredades de los moços*, Non intelligas, quod ad hoc, ut tutor gerere, aut adminiſtrare poſſit, requiratur iſta deſcriptio in inventario de verbo ad verbum: quia ſufficit, quod ſummam & effectum inſtrumenti, ut ſupra diximus, de inſtrumentis debitorum pupilli, ſed quantum ad hoc, ut ſi periret inſtrumentum privilegii per inventarium probari poſſit: tunc namq; neq; neceſſarium eſt totum privilegium in inſtrumento deſcribi, & debent citari illi, quibus præiudicari poſſit auctoritate iudicis competentis, & nuncupãtis ad illam exemplationem faciendam, ut in terminis tenet Bart. *in d. l. tutor qui repertorium, in princ. num. 16.* dicens ita obſervari, quem ſequitur Gregor. Lopez. *in d. l. 15. in gloſſ. traſlados, ad fin.*

Inſtrumenta † tamen, per quæ probatur, pupillum
91 debitorem eſſe, non ſunt ponenda in inventario, licet poſſit tutor, ſi vellet, ea apponere, *Bart. & Salyc. in d. l. tut. la 2, C. de adminiſtr. tut. idem Bart. in d. l. tutor qui repertorium, n. 10. ibi, primo,* ubi quod debita à pupillo aliis tutor non tenetur ponere in inventario, quia illorum ius non eſt pupilli: poteſt tamen ſi vult ponere, *ſequitur Greg. Lopez. in d. l. 15. in gl. de las heredades. Baeca alios allegans, de decimis tut. cap. 2. n. 25.*

92 Quinimo † concludit Bart. *ibid.* quod ſi ſunt aliqua debita ipſi pupillo, de quibus in bonis ſuis non reperiatur inſtrumentum, tutor non tenetur ea ponere in inventario, antequam exigat, ſed poſtquam exegerit, ſicut ea

ut res de novo obvenientes, *ut in l. fin. §. tali, C. de cur. furioſ. ſequitur Greg. Lopez. in d. l. 99. in gloſſ. de tantas coſas, poſt princ.*

Debet † igitur tutor vel curator deſcribere in inven-
93 tario bona, quæ invenit penes minorem, ſtatim quod
fuit datus ipſius tutor vel curator, inquit dicta lex 99.
ibi; *E vizo eſcrevir eſte inventario de los bienes q, fallo en poder del huerfano ſubre dicho luego que fue dado por ſu guardador, tit. 18. par. 3.* Non ergo tenetur aſſerere rem
eſſe pupilli, ſed quod invenit in hereditate pupilli, *ut ibi ex ea lege obſervavit Greg. Lop. in gl. que fallo en poder, & tenet Bart. in d. l. tutor qui repertorium, in pr. ſub n. 12. ibi, dico etiam, quod tutor debet ſcribere, ſi inveniſſet in bonis d. l. pupilli inutile n. 12.* præmiſerat Barto. quod res debent
ſcribi in inventario taliter, quod tutor ex illo inventa-
rio poſſit conveniri, *ut in l. fi. in pr. C. de arbitr.*

94 Ex † quo ipſe inquit, quod omnes res debent ſcribi
per ſigna, per latera & confinia, ſicut in libello poneren-
tur, quod probare videtur dicta lege 99. ibi; *Dezendo ſenneladamente quantos ſon, e que lugares,* & ibi Gregor.
Lopez *in gl. tantas coſas, poſt princ.*

95 Neq; † requiritur, quod in inventario ponatur æſti-
matio rerum, prout de conſuetudine aſſerit eſſe Salyc.
in l. fin. C. de magiſtr. conveniend. licet malè pro pupillis
& contra d. l. fi. *vbi notat Bart. & hanc opinionem Salyc. ſequitur Greg. Lopez in d. l. 99. in gl. tantas coſas,* quamvis
contrarium iure probet D. Spino *in ſuo ſpec. teſtament. gloſ. 29. n. 39.* vbi quod non ſolum, quidditas & ſubſtan-
tia, ſed quantitas & æſtimatio eſt ponenda, vt fraudibus
obvietur, quæ de facili poſſent perpetrari & committi,
ſubrogando loco rei æſtimationis dignæ, rem vilem &
futilem, *arg. l. fin. C. de magiſtr. convenien. & Cavalcan. de tut. & curat. num. 58.* Nihilominus tamen de conſue-
tudine contrarium ſervatur, *ſecundum Salyc. & Greg. Lopez. ubi ſupra.*

96 Niſi † in rebus, quæ pondere, numero, vel menſura
conſtant, quæ quidem ad hoc, ut in inventario deſcri-
bantur, prius ponderantur, numerantur, & metiuntur,
vt pondus certum, & numeratio perfecta, & menſura
clara ponatur, non tamen taxatur earum valor.

97 Nec † tenetur adminiſtrator ponere in inventario,
id, quod domini non eſt, *ſecundum Bald. in l. 1. §. ſolent, ff. de offic. præf. vrb.* In contrarium tamen facit, quod he-
res tenetur ponere in inventario etiam res depoſitas, &
commodatas, *vt tenet Ang. Imol. Paul. de Caſtro, & Alexand. in l. ſi de re, §. 1. ff. de acquir. poſſeſſione, quos in hoc citat Greg. Lopez in d. l. 99. in gloſſ. tantas coſas,* dicens vi-
dendum per Bart. *in d. l. tutor, qui repertorium, col. 2. in verſic. quæro, quid ſi tutor, & eſt in numero. 14.* vbi
quærens, quid ſi tutor dicit in inventario, quod credit
eſſe tales res dicti pupilli, & ad eum pertinere, reſpon-
det, quod inventarium fit de eo, quod invenitur. Si er-
go inventarium clarè dicit id, quod ſpectat ad inventi-
onem, vt quod poſſeſſionem vel ipſam rem invenit in
bonis, ſatis eſt, nec putat, quod tutor habeat neceſſe, aſ-
ſerere de dominio ipſius rei, cum hoc non ſubjiciatur
inventioni de facili propriè loquendo. Ex prædictis er-
go patet, Bart. voluiſſe, quod tutor ſive adminiſtrator
tenetur ponere in inventario, quod invenit in bonis pu-
pilli, non adjiciendo aliquid de dominio.

98 Vnde † circa opinionem præmiſſam Baldi & cetero-
rum priùs adductam obſervandum erit meo iudicio,
quod tutor, ſive adminiſtrator tenetur ponere in inven-
tario omnia, quæ penes minorem invenit, *ut inquit d. l. 99. & d. l. tutores, la 2. C. de adminiſtrat. tut. & in d. l. tutor qui repertorium, in princip. cum ſimilib.* Vnde tenetur
ſcribere in inventario res depoſitas, & commodatas,
& ſic alienas repertas in bonis pupilli, niſi conſtaret ita
notorie alienas eſſe, & ſine aliquo iure eas detinere
pupillum, ut nulla tergiverſatione negari poſſit: tunc
enim veritati ſtandum cenſeo. In dubio autem ponere
ea tenetur in inventario iuxta præmiſſa, & qui dixerit
illas res ſuas eſſe, tenebitur id probare.

Inventarium † autem debet fieri expenſis pupilli, *ut* 99
cum Ferm. dicit eſſe probabilius Baeça de decim tut. cap. 2. n. 46. & Cavalcan. de tut. & cur. n. 62. in princ. Non enim
officium ſuum debet eſſe alicui damnoſum, *l. ſi quis ex ſignatoribus, ff. quemadmod. teſtam. aperiant.* officiumque
tutelæ eſt civile, & perſonale, *l. athleta. §. 1. ff. de excuſat. tut.* & qui ſubit officium civile & perſonale, non debet
erogare de ſuo, *l. fin. §. perſonale, ff. de mun. & hon.*

Rurſus † in hac materia inventarii conficiendi per 100
tutores & curatores, obliviſci non oportet, textus *in l. fin. verſic. ſin autem, C. arbit. tut.* ubi probatur, quod ſi tu-
tor vel curator in inventario publice facto, res pupilli,
vel adulti inſcripſerit, & ipſe per huiuſmodi ſcripturam
confeſſus fuerit, ampliorem quantitatem ſubſtantiæ
non eſſe, aliud inſpiciendum, niſi hoc quod inſcripſe-
rit, & ſecundum vires eiuſdem ſcripturæ, patrimonium
pupilli, vel adulti exigit. Nec enim ſic homo ſimplex
(imo magis ſtultus) invenitur, ut & in publico inventa-
rio ſcribi contra ſe aliquid patiatur: Idem probatur, *l. 120. tit. 18. part. 3.*

Et † licet tutor vel curator faciat proteſtationem, 101
quod ſi quæ appoſuit non ponenda, vult habere pro
non appoſitis, iſta proteſtatio nihil operatur, *Bart. in l. 1. §. ſolent, ff. de offic. præfect. urb. Bald. in l. fin. C. arbitr. tutel. & eos referens ſequitur Gregor. Lopez. in d. l. 120. in gloſſ. 1. tenuit etiam Bart. in d. l. tutor qui repertorium, in princ. n. 23. ff. de adminiſt. tut.*

Et † deciſio text. *in d. l. fin. verſic. ſin autem, C. de arbitr. tutor.* adeo procedit, ut probatio in contrarium non ad- 102
mittatur, *ſecund. Vital. de Camban. in tract. in clauſ. nihil novari in inventarii confectione pendente, nu. 62. & Baeça de decim. tut. c. 2. ſub n. 63.* Id quod probare videtur *d. l. fi.*
dum dicit, non eſſe aliud inſpiciendum, quam quod in
ipſo inventario ſcriptum legitur. Ergo reiicit probatio-
nem contrariam huic præſumtioni, quam ob id iuris, &
de iure eſſe ſcripſerunt Specul. *in tit. de præſumt. §. ſpecies, n. 5. in fi. Bald. in d. l. fin. n. 2.* dum dixit, admitti probati-
onem contrariam per indirectum, ſicuti fit adverſus
præſumtionem iuris, & de iure, *ſecundum Menoch. lib. 1. præſumt. quæſt. 65. ubi n. 11.* De hac ſcripſit & alios allegãs
idem Menoch. *lib. 6. præſumt. 97. n. 1. & Cavalc. de tut. & curator. n. 66.* expreſſa deciſio *l. 120. tit. 18. part. 3.* ubi iſt-
hæc ampliatio ad literam approbatur.

Speciale igitur eſt hoc in inventario tutoris & cura-
toris, ut obſervavit gl. *in d. l. fin. verbo, inſcripſerit, C. arbit. tut. & ibi Salyc.*

Qui † & ſpecialius vult, quod neque allegatio erro- 103
ris proſit tutori, ex quo lex non admittit probationem
in contrarium, idem tenet Bald. *in d. l. 1. §. ſolent, ff. de offic. præfect. urbis.*

Contrarium tamen in his terminis erroris, imo quod
poſſit prætextu erroris huiuſmodi confeſſio revocari,
tenent Petrus, & alii antiqui Cyn. & Alber. *in d. l. fin.* &
Specul. eiuſque additionator, Ioan. Andr. *in tit. de inſtrum. edit. § fin. col. 1.* ut in exemplis ibi per eum poſi-
tis, idem tenet Bald. *in auth. ſed cum teſtator. col. fin. C. ad legem Falcid.* ſcilicet quod poſſit tutor iuſtum errorem
allegare. Et hæc opinio probabilior & æquior videtur,
ut iuſtus error poſſit allegari: Imo quicunque error, quo
tutor fuiſſet ductus ad credendum, rem eſſe pupilli, *ſecundum Greg. Lop. in d. l. 120. gl. fin. ad fin. & hanc ſequor.*
Neq; obſtat d. l. 120. quia non tollit probationem erro-
ris, ſed probationem tutoris dicentis ideo poſuiſſe tales
res, ut pupillus ditior appareret, vel ſimili cauſſa, & ſic nõ
prætẽderetur error, ſed ſimulatio, ut expreſſe conſtat ex
d. l. 120. ibi; *E que conſintiera el à ſabiendas que las eſcrivi eſſe, y perfazer muestra que el huerfano era mas rico porque*
pudi-

Digitized by Google

pudieſſe meior caſar, e por otra razon ſemeiante. Ergo à contrario ſenſu, quando non ſcienter, ſed errore iuſto res ſuas deſcripſerit in inventario, non videtur conſentire, ac per conſequens admittenda erit eius probatio in contrarium.

104 Quinimo † non ſolum error poteſt allegari, & probari à tutore vel curatore, contra ſcripta à ſe in inventario publico, ſed etiam per indirectum probatio admittetur, quæ adverſus hanc præſumtionem iuris & de iure ſolet admitti, nempe res illas deſcriptas in inventario fuiſſe uſu conſumtas, *Matth. de Afflict. deciſ. Neap. 13. n. 26. & 27.* vel fuiſſe reſtitutas, *Menoch. lib. 1. præſumt. q. 63. nu. 2. & quæſt. 65. nu. 6.* & generaliter Bart. *in l. quod ad præſens, C. de murileg. lib. 10. Bald. in d. l. fin. nu. 2. C. arbitr. tut. Menoch. de præſumt. 197. n. 2. & 7. lib. 6.* ubi † *num. 8.*
105 idem in aliis probationibus, quæ adverſus præſumtiones iuris, & de iure admittuntur, ut confeſſio adverſarii, de qua ſcripſit idem Menoch. *lib. 1. præſumt. quæſt. 61.* & notorium, *ut in d. lib. 1. q. 67.*

Similiter † etiam limitatur diſpoſitio *d. l. fin. C. arbit.*
106 *tutel.* ut non procedat in præiudicium tertii, nempe quando res deſcripta in inventario reperitur aliena: illa namque deſcriptio non nocet domino rei eam vendicanti, nec tutori, quia illam deſcribi fecit, *ita poſt Iacob. de Raven. docuit Salycet. in d. l. fin. in fin. princ. C. arbitr. tut. quem refert & ſequitur Greg. Lopez. in d. l. 120. in gloſ. quantos eram, & Menoch. d. lib. 6. præſumt. 97. n. 9.*

107 Non † etiam procedit diſpoſitio *d. l. ult. in d. verſic. ſin autem. C. arbit. tutel.* in rebus immobilibus in inventario publico deſcriptis per tutorem vel curatorem, quæ ſua eſſe probare poſſunt tutor, & curator inſtrumentis: ſed tantum procedit in rebus mobilibus, in quibus contrarium directe probare non poſſunt, *ita Bald. in d. l. fin. num. 1. & Salycet. colum. 1. verſic. quæro an hæc, & Brun. conſil. 120. n. 7. Alciat reſponſ. 237. breviter in propoſito, num. 2. quos refert, & ſequitur Menoch. lib. 6. præſumt. 97. num. 6.* ubi quod etiam probare poterit teſtimonio quinque teſtium, *ſecundum Matthæum de Afflict. deciſ. 13. numer. 26. & ſenſit Bald. in d. l. ultim. num. 2.* ubi idem tenet Iacob. de Aret. Cyn. & Alberic. ſic intelligentes eam legem, nempe in rebus, quæ poſſunt occultari, ut vinum, frumentum, & ſimilia, & videtur iſtud habere æquitatem, licet Salycetus ibi teneat contrarium. Imo quod dicta lex ultima procedat etiam in immobilibus *ſecundum Gregor. Lopez. in d. l. 120. in gloſſ. quantos eram*, id bene deducens ex dicta lege Regia, dum loquitur de quantitate, & ſic de rebus mobilibus, pro quo etiam facit *d. l. ultim. verſ. ſin autem, ibi, ampliorem quantitatem ſubſtantiæ.*

Sed † & diſpoſitio *verſ. ſin autem*, extenditur, ut locũ
108 habeat etiam in confeſſione tutoris & curatoris, factũ in ſcriptura privata, in qua aſſerat rem eſſe pupilli, vel adulti. Nam & in hac ſpecie oritur præſumtio iuris, & de iure adverſus ſic confitentem, *ita poſt alios Dec. in l. ſingularia, num. 8. & 9. ff. ſi cert. pet. & ibi Cagnol. num. 83. Socin. Sen. conſ. 159. n. 2. lib. 2. Menoch. d. lib. 6. præſumt. 97. nu. 4.* inferens inde *nu. 5.* quod ſicut adverſus tutorem & curatorem agi poteſt ex ſolo inventario ſic confecto, *ut reſpondit Soc. Sen. conſ. 62. col. 1. lib. 1.* ita etiam agi poterit ex confeſſione hac in ſcriptura privata facta.

109 Vltimo † in materia inventarii conficiendi per tutores, & adminiſtratores minorum, illud obſervandum erit, aliud eſſe inventarium hereditatis adeundæ, aliud inventarium fiendum per ipſos tutores & curatores ad legitimandas eorum perſonas, & negotia pupillorum peragenda, *ut notatur in d. l. tut. qui repertorium, ff. de adminiſtr. tut. & l. fin. C. de iure deliber.* Et ideo neceſſe habet tutor aliud facere inventarium, quando vult adire hereditatem cum beneficio legis, & inventarii: ſed utile erit, & cum minori diſpendio unum facere inventarium cum ſolemnitatibus utriuſque inventarii, ut pro cautela tradit Cæpol. *caut. 226. duplex eſt inventarium*, ubi dicit ſe feciſſe ita practicari, quem refert, & ſequitur Cavalcan. *de tutor. & curator. n. 108.* Et iſtud inventarium ſic confectum proderit etiam minoribus quoad creditores hereditarios & legatarios, ne teneantur ultra eas vires hereditarias in prædicto inventario deſcriptas, tametſi ipſi minores aliud inventarium non confecerint, *ut ſupra n. 49. cum ſeqq. late probavimus.*

Debent † tamen iſti tutores & curatores in adeunda hereditate minorum videre, & diligenter perſcrutari, an ſit lucroſa vel damnoſa, & ſi cognoverint illam damnoſam, debent cum beneficio legis, & inventarii, eam adire: alias tenebuntur ad damna, & expenſas, & intereſſe minorum, & contra eos poterit iurari in litem, *ut per Parſ. conſil. 25. vidi, nu. 44. cum ſequentib. volum. 2. & per Plotum in l. ſi quando, nu. 228. verſic. minoribus, C. unde vi, quos refert, & ſequitur Cavalcan. de tut. & curat. num. 67.* 110

Et † hereditas minori delata, ſi pupillus eſt infans, 111
debet adiri per patrem, vel tutorem ſolum, cum infans non habeat velle, nec nolle, & quicquid vidit, ignorat, *l. ſi infanti, C. de iure deliber. ubi Dd.* Si autem minor eſt maior infante, tunc ipſe adire debet hereditatem, cum auctoritate patris vel tutoris. Et uterque ſolus non poteſt eam adire, *ut tradunt communiter Doctores, in l. bonorum, C. qui admittant. & reſolvit Cavalcan. ubi ſupra, numer. 68.* quia hereditas debet fundari in perſona pupilli, cum intelligat, & tutor & pater tantum auctoratur, *ut conſuluit Paulus de Caſtro conſil. 355. ſub numer. 4. in 1. part. & cum eo, & cum aliis Cavalcan. ubi ſupra, n. 68.*

Librum † quoque rationis de adminiſtratis tutor vel
curator conficere tenetur, *ut per Dd. in l. 1. §. officium, ff.* 112
de tutor. & rat. diſtrah. Roland. à Valle conſil. 49. n. 20. lib. 1. ubi num. 24. quod ſi non exhibuerit librum, quia non confecerit, ex quo ſtatim in eo deprehenditur dolus præſumtus, ſicut contra tutorem, qui non confecit inventarium, tenebitur ad intereſſe declarandum per iuramentum in litem, *ut per Bart. & alios in d. §. officium, utrumq; ſequitur plures referens Maſcard. de probat. 3. tom. concluſ. 1392. num. 8. & Baeça de decim. tut. c. 2. n. 172. Decian. conſ. 49. n. 18. vol. 3.*

Quod † adeo procedit, ut etiamſi teſtator remiſerit
confectionem inventarii, non tamen intelligitur remi- 113
ſiſſe librum rationis, tanquam diverſum ab inventario, *ut inquit Plotus in l. ſi quando, n. 244. verſic. memoria ſervabis, & num. ſeq. C. unde vi, quem refert, & ſequitur Cavalcan. de tut. & cur. n. 206.* ſed & alia plura de libro rationis adducemus *infra in 3. part. c. 1.*

Et † quæ dicta ſunt ſupra in tutore & curatore in ma-
teria inventarii, & de libro rationum conficiendo, & de 114
rationibus reddendis, locum habent etiam in protutore & in eo, qui pro curatore ſe geſſit, & cæteris aliis, qui bona alterius adminiſtrant, vel adminiſtrarunt, *iuxta doctrinam Bar. in d. l. 1. §. officio, & in conſ. 140. & 150. & Aneh. conſ. 317. quos refert, & ſequitur Boer. deciſ. 128. n. 15. & Maſcard. ubi ſupra, n. 16.*

Sequitur † in tex. reg. d. l. 5. tit. 16. par. 6. *e deſpues que* 115
eſte oviere fecho (ſcilicet) *el inventario, deven los guardadores en dereçar las coſas del huerfano que no cayan e fazer labras las heredades, e criar los ganados que fallaren en los bienes del finado, e eſto deven fazer a buena fe, e lealmente.*

A † tutoribus enim pupillorum eadem diligentia exi- 116
genda eſt circa adminiſtrationem rerum pupillarium, quam paterfamilias rebus ſuis ex bona fide præbere debet, *ut inquit Paulus Iuriſconſultus in l. à tutoribus, 34. ff. de adminiſtratione tutorum.* Præſtare enim debet tutor, quantam in ſuis rebus diligentiam, & ideo in omnibus, quæ tutor fecit, cum facere non deberet, item in his,

quæ

quæ noo fecit, rationem reddere debet, præſtando dolum, & culpam, *l. 1. in princ. ff. de tutel. & rat. diſtrah.*

117 Unde tutor † non debet ſinere, quodcunque ædificii genus, quod integrum hereditas dabat, collapſum ipſius frsude deperire: ſed & ſi parens, vel ille, cujuſcunque heres eſt mioor, reliquerit deformatum ædificium, tutor teſtificatione operis ipſius, & multorum fide id reficere tenetur, & cogi debet *l. lex, quæ tutores verſ. ergo & domus, C. de adminiſt. tut.* alias teoetur ad intereſſe, *ut cum Rip. de peſte, n. 14. tenet Baec. de decim. tut. c. 2. n. 20.*

118 Tutor quoque † reparare debet farta tecta, ne pupilli frumentum pluviis corrumpatur, & non excuſatur, ſi poſuit actorem communi opinione reputatum fidelem & diligentem, *ita Joan. de Platea in l. 2. C. de condit. in publ. horr. libro 10. prout enm refert & ſequitur Gregorius Lopez. in dict. l. 15. in gloſſ. enderecar las coſas, & Baec. dicto cap. 2. num. 90. Molin. Theologus de juſtitia & jure, 2. tractat. diſputatione 224. columna 1383. verſicul. quod adminorum,*

119 Reficereque debet ædes, † & cetera, quæ ad ſui conſervationem refectione indigent, colereque prædia, aut locare, prout expedire judicaverit, & tenetur greges nutrire, ſecuodum Molin. *ubi ſupra*, addcutem, quod ea mobilia, quæ commode ſervari nō poſſunt, ut veſtes attritas, jumenta minori noo neceſſaria, triticum, vinum, & oleum, atque his ſimilia, poteſt ſine judicis decreto vendere, permutare, atque alienare, *ut in d. l. lex, qua & l. ult. §. ult. C. de adminiſt. tut. & l. ult. C. quand. decret. opus non eſt.* Et quod vendere tenetur hujuſmodi congruo tempore, nec tamdiu exſpectare, quouſque pereant, alioqui ſuo damno pereunt, *l. tutor, qui repertorium, §. ſi tutor, ff. de adminiſt. tut.*

120 Nnn tamen † tenetur mittere triticum, & alias res, ubi plus valeant, ut ibi veodaotur, *ſecundum Bartolum & Salycet. in dict. l. ult. §. ult. C. de adminiſt. tutor. quos refert & ſequitur Gregorius Lopez. in l. 16. tit. 16. partie. 6. gl. ult. & cum eis idem probat Molin. ubi ſupr. d. columna 1383. ad finem*, ubi quod ſatis eſt eas vendere, ubi exſiſtūr, nec tenetur exſpectare tempus, in quo nimio pretio vendantur, præſertim cum ſi ob multam moram corrumpantur & pereant, totoris aut curatoris periculo pereant: ſed ſatis eſt, ſi pretio ordinario io loco, ubi ſunt, vendantur.

121 Utile † tamen eſſe, ut dies, in qua res venduntur, ſcribatur, alioquin pretio, quo plus valuerunt eo menſe, aut anno, in quo venduntur, illi ſupputabuntur, ſi non conſtet, quo die illius menſis, aut quo menſe illius anni veoditæ ſint, *ſecundum Greg. Lopez, quem ipſe Mol. ibi refert & ſequitur.*

122 Hinc probari † poteſt opinio Jo. Andreæ *in addit. ad Specul. tit. de judic. §. 2. col. 8. ad fin. addit. magna*, dicentis, quod tutor, qui bona fide opus incoatum à patre pupilli perfecit, non tenetur, cum pupilli honorem tueri debuerit, *arg. l. cum plures, §. 2. ff. de adminiſtr. tut.* quod notaodum dicit eſſe Greg. Lop. *in d. l. 15. gl. fi. tit. 16 part. 6.*

123 Denique † tutor tenetur adminiſtrare bona fide res pupilli, nempe domum fulcire, agrum curare, debita exigere, quæ ſummatim primum, deinde ad longum & ſigillatim enumerat atque diſcutit Baec. *de decim. tut. capite 2. numero 88. cum ſequentibus, & nos aliis in locis diſſeremus.*

124 Debet † præterea bona pupilli recte & fideliter adminiſtrare, & oon minorem curam, affectionem, & diligentiam habere in gubernando & adminiſtrando rem pupilli, quam propriam. Aliter enim de neglectia & male admioiſtratis & indebite conſumtis tenebitur, text. *in §. igitur, Inſtit. de obligatio. quæ ex contract. naſc. Decius conſilio 192. ſub numer. 5. in fin. & Plotus in dict. l. ſi quando, numero 214. verſic. tutor ac curator, C. unde vi*, ubi *ſub num. 440. & ſeq. & num. 546. & ſequent.*, dicit, poſſe contra ipſum jurari in litem de damnis, expenſis, & intereſſe, niſi eſſet ruſticus groſſus, *refert & ſequitur alios allegans Cavalc. de tut. & curat. n. 38.* † vel niſi in teſtamento 125
fuiſſet ſibi relicta liberatio, & omne illud, in quo contingeret condemnari, quia tunc de oeglectis & omiſſis non tenebitur, nec poterit contra eum jurari in litem, *ſecundum Plotum in dict. l. ſi quando, num. 217. cum ſequentib. quem refert & ſequitur Cavalc. ubi ſupr. ſub num. 115.* Nihilominus tamen tuoc reddere debet, quidquid apud eum fuerit ex rebus pupilli. Et præterea tenetur de dolo, non obſtante prædicto legato, quantumvis ampliſſimis verbis facto, juxta communem opinionem, quam refert & probat Baec. *de decim. tut. cap. 2. num. 160. & nos quoque late probavimus ſupra alio in cap.* Talis † tamen 126
liberatio & legatum non valebit in favorem heredis tutoris condemnati ad reddendam rationem adminiſtrationis: cum verba remiſſionis & legati non ſunt concepta etiam in perſonam heredis, alias ſecus, *ut per Durant. de arte teſtan. tit. de tut. & exſeq. caut. 2. n. 4. per text. in l. qui Rom. §. Angerius, & ibi Inſ. & Dd. ff. de verbo. obligat.* ubi admonet tutoré, ut faciat ſcribere à teſtatore, quod legat id, in quo ipſe tutor aut ejus heres condemnari contigerit, quod eſt notandum, *ut inquit Cavalc. ubi ſup. num. 208.* qui illud comprobat, *num. 209.*

Si tamen † periculum immineret rebus adulti & i- 127
pſius curatoris, ita quod non poſſet unanimiter & unico actu ſalvare bona minoris & ſua, ſalvando ſua bona potius, quam bona mioorìs, non poterit ſibi imputari, & ad damna nōn erit obligatus, alias ſecus eſſet, *ita Cavalc. de tut. & curat. n. 239. ubi citat ad hoc Bart. in l. tut. §. non eſt, ff. de adminiſt. tut.* ubi tenet, quod tutor in pupillaribus rebus eandem diligentiam adhibere debet, quam in propriis, & quod ſi certum eſt, quod pecuniam pupillarem non potuit collocare, ſed ſuam potuit, non eſt in culpa, ſi utilitatem propriam prætulit utilitati pupilli, ne alias officium ſuum ſit ſibi damnoſum, quod eſſe oon debet. Hoc autem diverſum eſt ab eo, ad quod eum citat Cavalc.

Sed & Baec. *de decim. tut. cap. 2. num. 91.* aliter in prædicta ſpecie, Cavalcan. reſolvit, nempe quod tutor adeo res pupilli curare debet, ut eas præponere debeat ſuis, *l. tutor ſecun. dignitatem. §. 1 ff. de adminiſt. tut.* & eas melius curare debeat, quā ſuas, niſi forte res tutoris pretioſior ſit. tunc enim locus eſt gratificationi, *juxta gloſſ. in l. ſi ut certo, §. proinde, ff. commod. & ibi notat Bart. Curt. Jun. conſ. 29. num. 19. colum. ſ. n. lib. 1. Roman. ſing. 705. alias 698. incip. attende*, ibi ſcribit, quod ſi tutor eſt in tali periculo, quod non poteſt ſimul & ſemel cuſtodire bona ſua, & bona pupilli, quod debet præferre bona pupilli, niſi res ipſius tutoris ſit pretioſior. Allegat etiam Caſſan. *in conſuet. Burg. rubr. 6. §. 4. verbo, entre gens nobles, verſ. Mantenir, n. 2.*

Quid tenendum? Ego † articulum hunc ita reſolve- 128
rem, ut in pari periculo rerum, & facultatum minoris & tutoris, ſeu alterius adminiſtratoris, ita quod tutor vel curator non poſſit unanimiter, & unico actu ſalvare bona minoris, & ſua, ſed tantum illa, vel hæc, potius tenetur ſalvare res minoris, quam ſuas regulariter, *argumento textus in l. ſi ut certo 5. §. nunc videndum, ff. commod. ibi, proinde, & ſi incendio vel ruina aliquid contigit, vel aliquod damnum fatale, non tenebitur, niſi forte cum poſſet res commodatas ſalvas facere, ſuas prætulit.* ubi gloſſ. verbo, *ſalvas facere*, idem probat in tutore, dicens ſic, *& tutor pupilli pecuniam*; quia tutor tenetur ad cuſtodiam rerū pupilli, ita quod ſi dicat, ſe non potuiſſe cuſtodire, incumbit ei probatio text. *ad literam, in dict. l. tutor*, ſecundum dignitatem *§. 1. ff. de adminiſt. tutorum*, ubi inquit textus, non eſt audiendus tutor, cum dicat, ideo ceſſaſſe pupillarem pecuniam collocare, quod idonea nomina non inveoit ſi arguatur eo tempore ſuam pecuniā bene

L collo-

collocaſſe, & ſic eſt textus ibi ſecundum Chaſſan. *ubi ſupra*, qui hanc opinionem probat, quod ſi tutor videat res ſuas, & res pupilli in periculo, debet præferre res pupilli. Idem per illum textum tenuit Curt. Jun. *ubi ſupra*, & ante eum Roman. *ubi ſupr.* nec non & Baec. *dict. cap. 2. num. 91.*

129 Ampliatur hæc concluſio & regula, ut procedat † non ſolum, quando conſtat, quod potuit res pupilli ſalvare, & hoc non fecit, ut ſuas ſalvaret, ſed etiam in dubio, quia tunc tutori incumbit probare, non potuiſſe ſalvare res pupilli, *ut probatur in dict. l. tutor, §. 1. & tenet ibi Bart. n. 2. & Rom. ubi ſupr.*

130 Secus tamen † erit in caſu certo: nempe, quod non potuit ſalvare tutor res pupilli, ſed ſuas: *ſecundum Bart. ibidem*, quo caſu inquit Bartolus, non eſſe tutorem in culpa, ſi utilitatem propriam prætulit utilitati pupilli, nc alias ſuum officium ſit ſibi damnoſum, quod eſſe non debet. *ut ſup. diximus*, & hæc ſit prima limitatio regulæ.

Unde Cavalcan. *ubi ſupra, num. 329.* qui directe contra prædictam regulam tenuit, non recte loquutus eſt, niſi eum intelligamus *juxta ſupra modo proxime dict.* ſiquidem allegat Bartolum *ubi ſupr.* debuit prædicto modo hanc materiam declarare.

131 Limitatur nunc † dict. regula, & 2. niſi res tutoris vel curatoris ſit pretioſior, vel par re vel rei pupilli: tunc enim locus eſt gratificationi, quia tutor in re pupillari, ceu commodatarius excuſatur, ſi eam adhibuit diligentiam in re aliena, quam quilibet diligens, ut in tutore probatur, *in l. in tutoribus, ff. de adminiſtratione tutor.* & in commodatario, *in l. in rebus, ff. commodat. ita Rom. Curt. Jun. & Baec. ubi ſup. & bene.*

132 Tutor autem † & adminiſtrator, qui in ejus uſum & utilitatem bona minoris converterit, tenetur ipſo jure in duplum, & ad damna & expenſas, & intereſſe minori ſolvenda, *ut in l. tutor, qui repertorium, §. ſi quis uſuras, ff. de adminiſtratione tutorum. de quo late agemus infra in 3. parte alio capite.*

SUMMARIA.

1 *Jurari in litem, an poſſit contra alias perſonas, quæ tenentur inventarium conficere ob eum non confectum, quam contutores & curatores minorum? & numeris ſequentibus.*

2 *Heres tenetur conficere inventarium, ſi non vult teneri ultra vires hereditarias.*

3 *Heres, qui hereditatem alii reſtituere debet per fideicommiſſum, tenetur ad inſtantiam fideicommiſſarii inventarium conficere.*

4 *Heres gravatus reſtituere alteri hereditatem, tenetur rationem reddere fideicommiſſario de his, quæ fideicommiſſo ſubjecta, culpa ſua deteriorata ſunt, & num. 12. ſed non juratur adverſus eum in litem, ut in num. 9 & in dicto num. 12. perdet tamen Falcidia, ſeu Trebellianica detractionem ob non confectum inventarium, ut in num. 13.*

5 *Omnis, qui rationem reddere tenetur, inventarium conficere debet.*

6 *Primus majoratus poſſeſſor nedum inventarium conficere debet, rationem reddere, ſed etiam ſequentes reſpectu ceterorum, & num. 7. ſed non juratur adverſus eos in litem, ut in num. 9. & 10.*

8 *Gerens negotia privata alterius, rationem reddere tenetur, ſed non juratur adverſus eum in litem, ut in n. 9.*

10 *Fideicommiſſarius univerſalis, tenetur inventarium conficere, ſi primus heres illud non fecerit, non tamen adverſus eum juratur in litem, nec adverſus majoratus ſucceſſorem.*

11 *Majoratus de rebus particularibus, ut de rerum quota ſucceſſor inventarium facere non tenetur.*

14 *L. tutor, qui repertorium, ff. de adminiſtratione tutor. dum loquitur de juramento in litem contra tutorem, vel curatorem, qui inventarium non conficit, pœnalis eſt, favorem pupilli concernens, ideoq; ad alios caſus detrahenda non eſt.*

15 *Argumentum non procedit, aliquis tenetur ad conficiendum inventarium, ergo propter ejus omiſſionem jurandum eſt adverſus eum in litem.*

16 *Jurari in litem ratione præſumtæ doli, ob non confectum inventarium, contra eum poteſt, qui habet officium publicum, ſeu publicam adminiſtrationem, non autem contra eum, qui ſolum tenetur reddere rationes ex aliqua cauſſa privata.*

17 *Remedium quod dabitur majoratus ſucceſſori, timenti bonorum ſubtractionem, ut poſſit ſibi circa hoc conſulere.*

18 *Uſufructuario recuſante (inſtante proprietario) inventariũ conficere, quomodo conſuletur ipſi proprietario?*

CAPUT II.

An jurari in litem poſſit adverſus alias perſonas, quæ ad inventarii confectionem tenentur, quam tutores & curatores, illud non conficientes?

QVAMVIS de tutoribus & curatoribus tantum in hoc tractatu agamus, liceat mihi tantiſper ab ſcopo divertere, ne alias in errorem incidere aliquem forſan faciamus, ignorantia rei, in praxi neceſſario ſciendæ, quæ tamen non multum à noſtra materia diſtat.

Egimus late in capite præcedenti, quomodo contra tutorem vel curatorem inventarium non conficientem, poſſit in litem iurari propter dolum præſumtum, *vt in l. tutor, qui repertorium, in princip. ff. de adminiſtr. tut. cum ſimil.*

Modo quærimus, † *an etiam contra alias perſonas, quam tutores & curatores minorum, ad inventarium ſimiliter conficiendum iure obnoxias, procedat, ſit ſervanda eadem diſpoſitio, nempe, vt contra eos inventarium non conficientes iurari poſſit in litem?* 1

Heres † enim ſi vult non teneri vltra vires hereditarias, aditione hereditatis, tenetur conficere inventarium, iuxta formam & ſolemnitatem, *l. ſi. per totam, C. de iur. delib. & ll. Reg. cum ea concordant. vtpote l. 5. tit. 6. part. 6. cũ ſimilibus.* Similiter heres, qui hereditatem alii reſtituere debet per fideicommiſſum, tenetur ad inſtantiam fideicommiſſarii inventarium conficere, † *juxta gl. in l. in ratione, la §. quod vulgo, ver. nimirum, quam ſequuntur ibi Dd. ff. ad l. falc. ſimilis in l. 1. §. hac verba, ver. ſufficiunt, ff. ſi cui plus quam per l. falc. gl. etiam in auth. de hered. & falc. §. ſi vero non fecerit, verb. legatorum. & ver. lucrari, Paul. de Caſtr. in l. cum tale, §. Titius. n. 2. verſ. ex hoc dicunt Dd. ff. de condit. & demonſtr. quem ſequitur ibi Ioan. de Imol. col. 2. Socin. conſ. 51. viſo teſtamento, vol. 3. quem refert & ſequitur Greg. Lop. in d. l. 5. in gl. las deudas, cõtra Ioa. Andr. in addit. ad Spec. tit. de inedit. § fin. ſuper verb. fecerit.* Eandem opinionem gloſſarum ſequitur alios allegans D. Mulin. *de Hiſpan. primog. lib. 1. c. 28. n. 1.* 2 3

Quod † ea ratione probatur, quia heres hic tenetur reddere rationẽ fideicõmiſſario de his, quæ in re fideicommiſſo ſubiecta culpa ſua deteriorata ſunt, *vt in l. mulier, §. ſi heres. ff. ad Trebell. ibi, culpa plane rationẽ reddere* Ergo tenetur facere inventarium. 4

Omnis namque, qui † rationem reddere tenetur, inventarium facere debet, *l. cum oportet. §. non autem C. de bon. quæ lib. Baldus in authent. ſed cum teſtator, num. vigeſimo tertio. C. ad legẽ falcid.* Idque in maioratus poſſeſſore aſſeruit Peralt. *in lege 3. §. qui fideicommiſſam, numero 45. ff. de hered. inſtit.* Quod nedum procedit in primo maioratus poſſeſſore, ſed etiam in vlterioribus, reſpectu ſequentium, vt ex pluribus probat idem *ibid. d. n.* 5

d.n. 45. cum ſeqq. & verum videtur Molin. *vbi ſupr. n. 4.*
quamvia id non audeat affirmare Mench. *de ſucceſſ. crea.*
lib 1 §. 6. n. 46. Et non video hoe eſſe in vſu.
6 Ad quæſtionem igitur reſpondendo, † videtur di-
cendum, quod contra hunc beredem gravatum, cum i-
pſe teneatur fideicommiſſario inventarium conficere
eique rationem reddere, ſi inventarium non fecerit,
poſſit in litem iurari ob dolum præſumtum, ſicut con-
tra tutnrem & curatorem inventarium non conficien-
tes, eadem ratione doli præſumti. Et † in terminis ita in
7 herede & fideicomiſſario cenſuit Claudius *in d. l. ſi muli-
er, §. ſi beres. ff. ad Trebellian.* & Plotus *in l. ſi quando, num.
595. C. vnde vi*, & Marzarius *in epitom. fideicommiſſ. 2. part.
quæſtione 54.* quorum opinionem in maioratus poſſeſ-
ſore tenendam eſſe dixit Perals. *vbi ſup. n. quadrageſimo
quinto, verſicul. certe licet articulus iſte non ſit reſolu-
tus.*
8 Idem in eo, † qui ſolum tenetur reddere rationem ex
aliqua cauſſa privata, nempe, quia geſſit negotia aliena,
prubavit Angel. *conſilio 277. num. 6. quem & alios refert
& ſequitur Roland. à Valle conſilio 49. numero 22. cum ſe-
quentibus, volumine 1.* vbi etiam, quod iuratur in litem
contra gerentem negotia alterius, ſi non confecerit &
exhibuerit librum, & generaliter, quod ob præſumtum
dolum iuratur in litem, etiam vltra caſum tuturis. aſſir-
mat eſſe veriorem & magis receptam ſententiam adver-
ſua Cor. *conſilio 81. columna tertia, verſic. imo, libro quar-
to, Dec. in l. in actionibus, num. 28. ff. de in litem iuran. &
Cottam, in dictione, iuramentum in lit. Covarr. lib. 2. var.
reſol. c. 1. n. 6.*
9 Nihilominus † tamen contraria ſententia verior in
herede vniverſali grauato reſpectu fideicommiſſarii, &
in maioratus poſſeſſure, reſpectu ſequentium, & in ne-
gotiorum geſtore reſpectu dumini negotiorum,
nempe, vt propter non confectum ab his inventarium,
vel minus legitime confectum, minime contra eos iu-
rari poſſit in litem, & ſic quod, *d. l. tutor, qui repertorium,
in princ. ff. de adminiſt. tut.* in hoc tantum procedat in tu-
toribus & curatoribua minorum, qui habent publicum
officinm, ſeu publicam adminiſtrationem, non vero in
ceteris privatis.
Et in primua agemua de herede univerſali grauatò
hereditatem alii vel aliis reſtituere. Et hic quamuis in-
ventarinm non facere teneatur, tanquam heres, aliaa te-
nebitur in ſolidum creditoribus hereditariia, & fidei-
comiſſariis, *vt in l. fi. §. ſin vero, de iur. delib. & in l. Regia,*
non tamen adverſus eum propter non confectum in-
uentarium in litem iurari poteſt, *vt in ſpecie cenſuit Ra-
phael Cuman. in d. l. in ratione la 2. §. quod vulgo, ff. ad l.
falc.* Nulla namque lege hoc cavetur, ſed quod heres te-
neatur creditoribua hereditariis in ſolidũ præſtare, quæ
debeat ſolida legata, & fideicommiſſa: ſed fideicommiſ-
ſarius debet probare, quid in hereditate fuerit. Si enim
in litem iuraretur, euenire poſſet, vt heres non ſolum
teneretur ſolvere integrum fideicommiſſum, ſed plus
quam in fideicommiſſo fuerit, cuiua dictum refert & ſe-
quitur Here. *ibid. col. 29. & Alex. conſ. 82. n. 13. lib. 2. & ali-
os plures citans D. Mol. vbi ſup. d. l. 1. de Hiſp. primog. c. 28.
n. 5. verſ. nec hoc caſu, & n. 9. & ante eum Greg. Lop. in d. l.
c5. in gl. dendas, ad fin. tit. 6. part. 6* Non enim debemus
heredem inuentarium non conficientem ad alias pœ-
nas adſtringere, quam eas, quibus legibus adſtrictus eſt.
quia contenti eſſe debemua pœnis legabus, *l. ſi ſtipulatio
facta fuerit, cum ſimil. ff. de verb. oblig.*
10 Fideicommiſſariua † autem, ſeu ſequens maioratus
ſucceſſor (de quo & n. 2. ſupra egimus, & nunc quoque
proſequimor) cui bereditaa reſtituenda eſt, ſi fideicom-
miſſariua univerſalis ſit, tenebitur etiam inuentarium
conficere, ſi heres illud non fecerit, cum loco heredis
habeatur, alias ſolida etiam debita, legata & fideicom-
miſſa ſolvere tenebitur, *vt tenuit Bart. in d. l. in ratione, §.
quod vulgo, n. 10. ff. ad l. falc.* Eſt communis, *vt cum aliis
reſolvit D. Mol. vbi ſup. n. 6.* non tamen lege cautum in-
uenitur, quod ex hac obligatione, qua fideicommiſſari-
ua tenetur ad conficiendum inuentarium tanquam he-
res, poſſet adverſus eum iurari in litem. Cum enim con-
tra heredem non iuretur, à fortiori adverſus fideicom-
miſſarium non iurabitur, qui locum heredis obtinet;
neque adverſus maioratꝰ ſucceſſorem: & multo minus ſi
maioratus de rebus particularibus, ſeu de bonorũ quo-
ta inſtitutus ſit.
Eius † namque ſucceſſor, cui bona maioratus reſti- 11
tuenda ſunt, inuentarium hac ratione facere non tene-
tur, quia nec herea eſt, nec locum heredia obtinet, *vt in
d. § quod vulgo, & in §. is, qui quadringenta, ſcribentes ad-
vertunt, & obſeruat D. Molin. vbi ſupr. n. 7.*
Et quamuia † heres grauatus, ſicu ceteri commiſſarii, 12
vel maioratus ſucceſſores teneantur reddere rationem
ſequentibua fideicommiſſariis, & ſucceſſoribus maio-
ratus, *ex tex. in l. cum tale §. Titius, ff. de cond. & demonſtr.
& in d. l. ſi mulier. § ſi heres ff. ad Trebell.* & ideo conficere
inuentarium, *vt refert plures ita tenentes D. Mol. vbi ſu-
pra d. n. 7. & n. 8.* item in vſufructuario probat ex Matth.
de Afflict. *deciſ. Neap. 342. n. 2. & 3.* ubi inquit, ita fuiſſe
iudicatum, *& Arias Pin. in l. 1. C. de bon. mater. 2. part. n. 22.*
ubi plures idem aſſerentea refert, & nos quoque proba-
uimꝰ *in repet. l. nemo poteſt, n. 314. ff. de lega. 1.* Nulla tamẽ
lege cauetur, quod ſi heres fideicommiſſarius maiora-
tus poſſeſſor, ſeu uſufructuarius inuentarium non fece-
rit, adverſus eos iurari poſſit in litem.
Tametſi † heres grauatus inuentarium non fecerit, 13
perdet vltra ea, quæ ſupr. dicta ſunt, Falcidiæ ſeu Trebel-
lianicæ detractionem, *ut late probat D. Mol. lib. 1. de Hi-
ſpan. primogen c. 17. n. 33.*
Neque † obſtat, quod adverſua tutorem, vel curato- 14
rem, qui rationem reddere debet, iuretur in litem ob
non confectum inuentarium *vt in d. l. tutor, qui reperto-
rium, in princ. ff. de adminiſt. tut.* Lex namque illa pœna-
lis eſt, favoremq; pupilli concernens, ideoque ad alios
caſus trahenda non eſt, *vt dixit Philippus Corneus in d. §.
quod vulgo, quem ibi ſequitur Alex. n. 14. & Vincen. Her-
culan. col 29. Cum. conſ. 300. col. penult.* qui ad id eſt omni-
no videndus, *idem in ſpecie tenuit Bertrand. conſ. 243. n. 5.
lib. 1. ſentit quo Alex. conſ. 62. n. 13. vol 2. quos refert & ſequi-
tur D. Molin. vbi ſupr. n. 9. d. c. 28. lib. 1.*
Non enim † procedit argumentum: *Aliquis tenetur* 15
*ad conficiendum inuentarium. Ergo propter eiuſdẽ omiſ-
ſionem iurandum erit adverſus eum in litem, vt optime
probat Philip. Corn. conſ. 81 libr. 4. per totum, pracipue, n. 4.*
vbi † inquit, quod qui cenſetur eſſe in dolo ob non con- 16
fectum inuentarium, eſt ille, qui habet officium publi-
cum, ſeu publicam adminiſtrationem, non autem is, qui
ſolum tenetur reddere rationea ex aliqua cauſſa priua-
ta: alias enim ſequeretur, quod contra procuratorem ad
negotia, negotiorum geſtorem; vſufructuarium, & ce-
teras eiuſdem generis perſonas, quæ tenentur rationem
reddere ob non confectum inuentarium in litem iura-
ri poſſet, quod nullatenus dicendum eſt, *vt ib. optime
conſiderat Corn. & approbat D. Molin. d. n. 9. c. 28. lib. 1. &
prius Dec. & Catel. Cott. pracitati à Covar.*
Ex quibus reſoluo contra priorea, verius & tenen-
dum eſſe, vt iurari in litem minime poſſit ob inventa-
rium non confectum, vel minus legitime confectum
aduerſua heredem univerſalem gravatum, nec adverſua
fideicommiſſarios poſſeſſorea, & ſucceſſores maioratua
nec etiam adverſus gerentes neg[illegible] aliena, & obligatos
ad priuatas rationes redden[illegible] ex aliqua cauſſa, ſed tan-
tum aduerſus eum, qui h[illegible] officium publicum, ſeu
publicam adminiſt[illegible] quod latius probauit D.
Mol. *vbi ſupr.* exiſtimans, [illegible]iam eſſe opinionem Claud.

end.§.ſi heres,& Peralt. *in d.§.qui fideicommiſſum,n.45.* dicentium, ob non confectum inuentarium poſſe aduerſus maioratus poſſeſſorem in litem iurari. Eſſet namque abſurdiſſimum omnes maioratus ſucceſſores huic pœnæ ac rigori abſque lege adſtrictos reddere. Neque obſtat aſſertio Covarr. vbi ſup. dicentis contra Corn. Dec. & Catel. Cottæ eſſe veriorem & magis receptam ſententiam, quia non inuenio alium auctorem præter ipſum Covar. dicentem, eam eſſe communem, aut magis communem ſententiam. Quinimo, vt ex dictis patet, opinionem contrariam Corn. ſequuntur plures auctores. Denique ea verior & magis iuridica apparet eſſe ex fundamentis & rationib. prædictis, quam opin. Covar. cuius nullum iuris fundamentum ipſe refert. Nec relata pro eo à Curt. Iun. *in d.l. in actionib. n.28.* quem Covar. pro ſe refert, ſunt alicuius vigoris, aut momenti. Ideo malo probare opinionem Cor. & ceterorum ſupr. recte fundatam, & probatam, quam contrariam.

27 Quod ſi quæras, † quid remedium dabitur maioratus ſucceſſori, qui bonorum ſubtractionem timet, vt poſſit ſibi recte conſulere? Reſpondendum erit, vt inſtet coram iudice, vt maioratus poſſeſſor de rebus eiuſdem maioratus inuentarium conficiat: Hoc namque iudex ipſe neceſſario præcipere debet, cum ad id teneatur poſſeſſor maioratus ex ſupradictis. Quod ſi ipſe ad iudicia præceptum inuentarium non fecerit, tunc ex contumacia & dolo poterit adverſus illum in litem iurari, *l.2. ibi, cum vero dolus, aut contumacia reſtituentis, vel non exhibentis punitur, quantum in litem iurauerit actor, ff. de in lit. iur. vbi Bart. Paul. Iaſ. & communiter Dd.* quia contumacia delictum eſt, *l. omne delictum, in princ. vbi gl. & Bart. n.1. ff. de re milit. gl. en l.1.§. fin. ff. ſi quis iudic. non obtemp. vbi Bart. n.9. & ceteri ſcribentes.* Idemq; nimirum ſi ex ea in litem iurari poſſit, *vt optime aduertit Iaſ. in d.l.2. num.3.*

28 Idq; in † vſufructuario, qui inſtante proprietario recuſauit inuentarium ſeu deſcriptionem bonorum facere, cenſuit Bertraud. *conſ.243. n.6. & 7. lib.1.* & utrumque probat D. Molin. *d.l.1. c.28. n.10.* quamuis, *vt prædixit*, nunquam viderim eſſe in uſu, quod maioratus poſſeſſor conficiat inuentarium, ſed forte in cauſſa erit non inſtari à ſucceſſore, vt fiat, ſi tamen inſtetur, de iure tenebitur, & compellendus erit ad id conficiendum.

SUMMARIA.

1 *Tutor tenetur pupillum bonis moribus inſtituere, facereque eum legere, ſcribere, nec non & officium ſuæ conditioni, & facultatibus ſuis aptum diſcere, & iuxta eas alere.*

2 *Tutor vel curator debet curam habere de pupillo, vel adulto, & illum mittere ad ſcholas, & ſecundum illius qualitatem, conditionem & ingenium, & facultates facere addiſcere ſcientiam, & artem, debitaſque mercedes debitis temporibus ſolvere magiſtris & artificibus alias teneatur, &c. vt hic.*

3 *Tutoris officium eſt alere pupillum pro modo facultatum ejus, quando judex ſuper hoc non eſt aditus, ex cauſſa tamen poteſt hoc tutor abſq; judice facere, ut in num. 4. & 5.*

6 *Educatio continetur in tutela, niſi aliter ſit diſpoſitum, & dicitur pars tutelæ.*

7 *Tutor plus æquo in alimentis pupilli conſumens, non id reputat.*

8 *Judex aditus pro alimentis taxandis minoribus, modum ſervandum ſtatuit, & quomodo judex in hoc ſe habere debeat.*

9 *Supereſſe tamen aliquid debet in fine anni de redditibus pupilli, ſi commode ita fieri poteſt, alioquin redditus omnes expendi poſſunt, & quid ſi redditus non ſufficiant, num.10.*

11 *Alimenta ſtatuta per patrem liberis, quos heredes ſcripſit, ſunt præſtanda & reputanda per tutorem, vel curatorem, niſi ea ſint ultra vires facultatum, quod ſi modica ſint, poterit tutor ea pinguiora præſtare uſq; ad condecentem quantitatem, ut in n.12.*

13 *Tutor, ubi taxatio alimentorum eſt immodica, poteſt illam reſtringere.*

14 *Conſuetudo in conſtituendo alimenta eſt inſpicienda.*

15 *Tutores & curatores cauti atq; prudentes ſolent a judice petere, ut decernat, quæ alimenta minoribus ſint præſtanda, juxta qualitatem & conditionem perſonarum, &c. ut hic.*

16 *Tutor repetit a pupillo contrario judicio tutelæ, quicquid in alimentis impenderit.*

17 *Tutores & curatores poſſunt alimenta præſtare ſorori pupilli, non habenti alias, unde ſe alat, eamq; liberalibus artibus inſtituere, quia ad id pupillus tenetur.*

18 *Retentio eſt magis favorabilis, quam petitio.*

19 *Frater dives tenetur fratres atq; ſorores inopes alere, etiam male merentem de patre, adeo, quod pater non poterit ei interdicere alimentationem, ut in num.20. & etiam fratrem exheredatum, ut in num. 21. & etiam clericus tenetur ſororem alere, imo & dotare, num. 22. & frater dives non ſolum fratrem inopem alere tenetur, ſed etiam ejus uxorem & filios, ut in num.23. eademque procedunt in fratre uterino, ut in num. 24. & in fratre naturali, & ſpurio, ut nu. 25. limitantur tamen ſupradicta, ſi is, à quo petuntur alimenta, non habeat ultra, quam neceſſarium ſit ſibi, ut in numero 26.*

27 *Poſſeſſor quicunq; antiquiſſimi majoratus tenetur proprios fratres atque ſorores inopes ex primo majoratus inſtitutore deſcendentes alere, atq; dotare, idemq; eſt etiam in attinentibus ex parte majoratus inſtitutoris, licet ab eo non deſcendant, ut in num.28.*

29 *Majoratus inſtitutio ex horum regnorum conſuetudine ea lege facta videtur, ut filius primogenitus familiæ caput atq; robur fratres & ſorores egentes alere & dotare teneatur, quæ obligatio in omnes primogenitos in infinitum transfunditur, prout in ſimili in feudis, in quibus jure Francorum ſuccedit ur, dici ſolitum eſt.*

30 *Frater dives non tenetur alere fratrem divitem, vel aliunde habentem, unde ſe alat, & an procedat in alimentis, quæ frater primogenitus præſtare tenetur ſecundogenito, nu.31.*

32 *Aſcendentes majoriam facientes ex facultate Regia, qui legitimam debent ſuis deſcendentibus, tenentur eis alimenta & dotes præſtare in locum legitimæ eis debitæ, etiamſi alias habeant, unde ſe alant.*

33 *Frater dives tenetur fratres & ſorores inopes alere, ſive ſint conſanguinei, vel uterini.*

34 *Frater dives non tenetur ſororem uterinam dotare, ſed tantum ex eodem patre natam: ſed in hoc diſtinguitur vere, ut n.35.*

36 *L.18. tit.16. ibi.* por caſar alguna de las hermanas, *part. 6. intellectus, & n.37.*

38 *Fratres non ſolum dotem ſorori inopi dare tenentur, ſed etiam ultra dotes à patre vel avo relictas alia, quæ ad dotem adduntur, ſubminiſtrare, & exhibere debebunt veſtes, & jocalia, quæ ſponſis dantur, &c.*

39 *Frater clericus poteſt etiam uterinam ſororem, ſi velit, ex redditibus eccleſiæ dotare.*

40 *Frater an teneatur dotare ſororem ſpuriam, ſicut eam tenetur alere.*

41 *Aſcendentes tenentur alere ſuos deſcendentes ſpurios.*

42 *Frater majoratus poſſeſſor non tenetur alere vel dotare fratrum vel ſororum filios, etiam eorum parentibus mortuis, niſi eis legitimam à primo inſtitutore debeat.*

43 *Frater majoratus poſſeſſor non tenetur alere fratres vel ſorores habentes patrem, vel ſaltem matrem, qui illos alere vel dotare poſſint.*

44 Tu-

44 *Tutor vel curator alens & dotans fratres & ſorores pupilli, quos ipſe pupillus alere & dotare tenebatur, nihil judicio tutelæ pupillo vel ejus ſubſtitutus præſtare tenetur, idem in protutore & procuratore, n. 44.*

45 *Bona protutoris ſunt tacite hypothecata pupillo.*

46 *Alimenta præſtita per tutorem, vel curatorem ſuis minorib. eis ſervientibus, an ſint reputanda, & n. 47.*

48 *Tutor, qui neglexit præſtare alimenta pupillo, puta recedendo à domo, nulla facta proviſione removeri poteſt, & quid tunc judex facere debeat, n. 50.*

49 *Tutor tenetur erga pupillum ad ea omnia, quæ diligens paterfamilias ſolet expedire.*

51 *Judex ex officio nemine petente removere poteſt tutorem, qui neglexerit providere pupillo, imo enim poteſt punire pro facti qualitate, ut in n. 52.*

CAPUT III.

De pupillo erudiendo atq; educando.

1 TUTOR tenetur † pupillum bonis moribus inſtruere, facereque eum legere, & ſcribere, nec non, & officium ſuæ conditionis, & facultatibus ſuis aptius diſcere, & juxta eas alere. Ita faciendum & curandum mandat L. 16. part. 6.

In tex. Reg. ibi: *Trabajar ſe deue el guardador de fazer al moço que tuuiere en guarda que aprenda buenas maneras: e deſi deue fazer aprender, leer, e eſcriuir.* Adde optimum text. *in l. cum plures 13. §. cum tutor, ff. de adminiſtr. tut.* ubi ita dicitur: *cum tutor non rebus duntaxat, ſed etiã moribus pupilli præponatur, in primis mercedes præceptoribus, non quas minimas poterit, ſed pro facultate patrimonii pro dignitate natalium conſtituet.* Quod latius proſequitur citans noſtram l. Regiam & d. §. *cum tutor Baez. de decim. tutor. c. 2. n. 87.* aſſerens, quod in ſumma tutori incumbere videtur, vitam pupilli à criminibus, & rea ab impiorum manibus defendere, *ut in c. 12. q. 1.*

Tutor igitur pupilli animum ad virtutem format, juveniles calores coercet. Unde dubium non eſt, quin ei ſatis digna gratia referri nequeat. Præclare enim ſecundum ipſum Baez. dicit Ariſtot. *plus debere nos his, a quib. inſtituti ſumus, quam à quibus progeniti, quod à parentibus tantum accipimus, ut vivamus, ab inſtitutoribus, ut bene vivamus.* Et ſuperiora etiam ex dicto §. *cum tutor, & l. 3. §. tutor, ff. de ſuſpect. tutorib.* probat cum aliis Petrus Surdus *de alimentis. tit. 3. quæſt. 7. n. 2 fol. 124. & iterum tit. 8. privilegio 86. n. 4. & 5. fol. 333.*

2 Tutor † ergo & curator debet curam habere de pupillo vel adulto, & illum mittere ad ſcholas, & ſecundum illius qualitatem, conditionem & ingenium, & facultatem facere addiſcere ſcientiam, & artes, & debitas mercedes debitis temporibus ſolvere magiſtris, & artificib. ut probant prædicta jura. Et in terminis docet Plot. *in l. ſi quando, num. 203. verſ. dare operam. C. unde vi,* addens, quod alias tenetur tutor & curator de negligentia, & diceretur eſſe in lata culpa, & quod contra eum poterit jurari in litem per minorem ad damna, & intereſſe, quem refert & ſequitur Cavalc. *de tut. & curat. n. 275.* quia iſti tutores nedum tenentur adhibere diligentiam in gubernandis & adminiſtrandis rebus minorum, ſed etiam creandis & bonis documentis, & actibus dandis pupillis, & in illis debitis temporibus maritandis: alias uti ſuſpecti poterunt removeri à tutela & cura, quod ultimum verum credo. Illud autem, quod poſſit jurari in litem, in præmiſſa ſpecie per minorem ad damna & intereſſe, falſum cenſeo, aut ſaltem ſine ulla lege, ac proinde non tenendum, tametſi id ſimpliciter ſequatur Petrus Surd. *ubi ſupr. d. n. 2.*

In eadem lege Regia ibi: *Deue guardarlo, e penſar del, dãdole de comer, e de veſtir, e de las otras coſas que meneſter fueren ſegun entendiere que lo deuo fazer catando todavia que lo faga, ſegun lo bienes que recibio del.*

Officium † ergo tutoris eſt, alere pupillum pro modo facultatum pupilli, quando prætor non eſt aditus, *ut in noſtra lege, & l. officio, verſ. ſi vero, ff. ubi pupill. educ. deb.* ubi, quod debet arbitrio judicis æſtimari. Conſonat *lex 20. tit. 16. part. 6.* ubi inquit: *que deue el juez del lugar eſtablecer ſegun ſu alvedrio, e la riqueza del menor cierta quãtia de pan, e de vino, e dinero que les den cada anno para ſu gouierno, e para ſu veſtir del, e de ſu companna, catando todauia que de la renta, e de los eſquilmos de los bienes del huerfano ſalgan eſtas deſpenſas, e que todo le finque en ſaluo, ſi ſe pudiere fazer.* 3

Limitat † præcedentia eadem lex Regia, *quando el guardador entendieſſe que ſeria danno del moço en deſcubrir la riqueza, o la pobreza del, e por eſta razon le governaſſe de lo ſuyo eſpendiendo por el tanto quanto fueſſe guiſado, o poco mas. por eſta razon, que entonces lo puede facer, e deuele deſpues el moço, quando fuere de edad pagar todo lo que deſta manera ouieſſe deſpendido por el.* 4

Quod † nedum eo caſu procedit, nempe, quod licet judex alimenta non taxet, ſed tutor aut curator ſuo proprio judicio, ea minori tribuat, quando videt non expedire, ut patrimonii quantitas intelligatur, ſed etiã quando id faciat tutor vel curator alia juſta ratione. Imo eſto per incuriam accedendi ad judicem id efficiat: nam nihilominus perſolvendum eſt ipſi, quod in alimentis debite expendiſſe conſtiterit, aut vir prudens fuerit arbitratus, *ut in l. ult. C. de aliment. pupill. præſtand. & l. 2. ff. ubi pupill. educ. debeat,* ex quibus juribus citans etiam *d. l. 20.* ita affirmat Molin. Theologus *1. part. de juſtitia & jur. 2. tractat. diſputatione 224. columna 1382. in verſiculo eſto judex.* 5

In † tutela enim continetur & educatio, niſi aliter ſit diſpoſitum. 6

Quia educatio liberorum dicitur pars tutelæ, *ut in ſpecie tradit Bald. in l. omnem, C. ad Tertull. colu. 4. verſic. ſed nunquid iſta nubens, ad fin. quem refert & ſequitur Dec. conſ. 49. n. 13. vol. 1.*

Sed ſi tutor † plus æquo dederit, non ei permittendum eſt tantum reputare, quantum dedit, *ut in d. l. officio,* ubi addit, quod etiamſi prætor modum alimentis ſtatuit, veruntamen ultra vires facultatum eſt, quod decretum eſt, nec tutor ſuggeſſit prætori de ſtatu facultatum, debet ratio haberi alimentorum omnium, quia ſi ſuggeſſiſſet, aut minuerentur jam decreta, aut non tanta decernerentur. Judicis igitur officio, qui de tutela cognoſcit, congruit, reputationes tutoris non improbas admittere, ut puta, ſi dicat. impendiſſe alimenta pupilli, vel diſciplinam, *ut in dict. l. officio, in princ. Molin. Theol. ubi ſup. d. col. 1382. in princ.* 7

In ſumma circa modum alimentorum ſequens diſtinctio ſervari debet.

Aut igitur † prætor aditus non fuit, & tunc obſervandæ ſunt noſtræ leges Regiæ, & quod prædiximus ex *d. l. offic. ff. ubi pupill. educ. debeant.* 8

Si vero † judex aditus eſt pro alimentis taxandis, is modus ſervandus eſt, quem prætor ſtatuerit, *ut ibidem probatur poſt principium, ibi, modus autem.* Jus namque alimentorum decernendorum pupillis prætori competit, ut ipſe moderetur, quam ſummam tutores vel curatores ad alimenta pupillis, vel adoleſcentibus præſtare debeant, & modum quoque patrimonii ſpectare debet, cum alimenta decernit, atque eam tam moderate ſtatuere, ut non univerſum redditum patrimonii in alimenta decernat, ſed ſemper ita ſit, ut aliquid ex redditibus ſuperſit. Ante oculos in decernendo habere debet etiam mancipia, quæ pupillis deſerviant, & mercedes pupillorum, veſtem, & tectum pupilli, ætatem etiam contemplari, in qua conſtitutus eſt, cui alimenta decernuntur. 9

Digitized by Google

In amplis tamen patrimoniis poſitis, non cumulus patrimonii, ſed quod exhibitioni frugaliter ſufficit, modum alimentis dabit. Quod ſi non conſtat, quis modus facultatum ſit inter tutorem, & eum, qui alimenta decerni deſiderat, ſuſcipere debet cognitionem, nec temere alimenta decernere, ne in alterutram partem delinquat, prius tamen exigere debet, ut profiteatur tutor, quæ ſit penes ſe ſumma, & communicari graviores ei uſuras in dilig. eius, quod ſupra profeſſionem apud eum fuerit deprehenſum. Ita decidit lex *ius alimentorum, ff. ubi pupill. educ. deb.*

Cui l. dum probat, quod in fine anni aliquid ſupereſſe debet, maledixit Dynus, qui liberalis erat, & ob id omnia expendere cupiebat: ſed Rogerius illi legi benedixit, & à maledictione Dyni defendit Bartol. ibi, & qui eam ſervabit, nunquàm pauper erit, ſecundum Petrum Rebuffum *in tractatu de congrua portione, num. 69. pag. mihi 102* Sed quod aliquid in fine anni ſupereſſe debeat ex redditibus minorum, quo patrimonium augeatur, intelligi debet in his regnis, ſi commode ita fieri poſſit, alioqui redditus omnes expendi poſſunt, *ut in dicta lege 2. in princip. tit. 16. partit. 6. & Molin. Theologus de juſtitia & jure, 1. parte 2. tractatu, diſputat. 224. column. 1382. verſicul. admonetur, ubi citat prædict. leg. 20, & ante eum Pelaez de majorat. 1. parte, quæſtione 28. ſub num. 4 folio mihi 509.* ubi eam legem appellat ſingularem ad intelligentiam text. *in d. l. jus alimentorum, & Gregorius Lopez in d. l. 20.*

10 Sed ultra † redditus expendendum non eſt in alimentis pupillorum, *ut in l. Mediterranea civitatis, & ibi Ioa. de Platea, C. de anno. & trib. lib. 10. cap. ſapite c. cum nuper, de cenſib. & probat Baec. de decimis tutor. cap. 2. num. 83,* nihilominus tamen, ſi pupillus habeat modicum patrimonium, ita quod redditus non ſufficiant ad alimenta, tutor poteſt ponere manum ad proprietatem, maxime ubi pupillus eſſet nobilis, *ſecundum Alber. in d. l. jus alimentorum, ff. ubi pupill. educ. debet, quem refert & ſequitur Pelaez, ubi ſup. num. 7. & Gregor. Lopez in d. l. 20. in gl. alimoco, & Molin. Theologus etiam ubi ſupr. verſic. utrum,* addentes, quod quando arbitrio prudentis, attentis circumſtantiis concurrentibus, judicatur ita minori expedire, fas eſt, minuere patrimonium in ſimilibus aut aliis ſumtibus, ut expreſſe ſtatuitur *in l. 3. in princ. ff. de contrar. util. act. tut. & in d. l. Reg. 20. ibi, ſi pudiere fazer, quam ad hoc citat Pelaez, ubi ſupra.*

11 Sed † ſi pater ſtatuit alimenta liberis, quos heredes ſcripſit, ea ſunt præſtanda, & reputanda per tutorem vel curatorem, niſi forte ultra vires facultatum pater alimenta filiis præſtanda ſtatuerit: tunc namque imputabitur tutori, cur non adito prætore deſiderarit alimenta minui, *ut in l. officio, verſ. ſi. ff. ubi pupill. educ. deb.*

12 Quod ſi teſtator † in teſtamento decernat tam modica alimenta, quæ non ſufficiant, poterit tutor ea præſtare pinguiora uſque ad condecentem quantitatem, *argumento text. in l. & ſi quis, §. quicquid ergo. ff. de religioſ. & ſumt. fun.* ubi dicitur, ſequendam non eſſe teſtatoris voluntatem in faciendu ſumtum. Allegatur etiam text. pro hac ſententia *in d. l. jus alimentorum, in fine, ff. ubi pupill. educ. deb.* per quem ita tenet Brun. *in tract. de augment. & diminut. concluſ. 10. in princ. num. 11. & in tract. de diminut. & deterior. concluſ. 5. num. 30. quem citat & ſequitur Cordub. in leg. ſi quis à liberis, §. ſed ſi filius, num. 9. ff. de lib. agnoſcendis & ambos Petrus Surdus tract. de alimentis, tit. 8. privileg. 85. num. 2. & 3.* ubi quod textus *in d. l. jus alimentorum*, hoc non probat, ſed nihilominus in numeris ſequentibus præſtatam concluſionem aliis fundamentis juridicis comprobat.

13 Sic etiam, † ubi taxatio alimentorum eſt immodica, poteſt tutor illam reſtringere, *ut ex d. l. & ſi quis, §. quid ergo. ff. de relig. & ſumt. fun. poſt Bartol. & Aſinium notat Cordub. ubi ſupra, quem refert & ſequitur Petrus Surd. ubi ſupra, num. 4.*

Denique † conſtituendo alimenta, conſuetudo eſt inſpicienda, *Boer. in conſuetud. Bituricenſ. titul. de jur. perſ. §. 12. column. 2. Caſſaneus in conſuetud. Burg. Rubric. 6. §. 4. verbo, & alimenter, quos & alios refert & ſequitur Baec. de decimis tutor. dicto capite 2. numero 84.* ubi *numero 85.* quæ veniant in propoſito appellatione alimentorum. 14

Cauti † igitur & prudentes tutores atque curatores ſolent à judice petere, ut decernat, quæ alimenta minoribus ſunt præſtanda, juxta qualitatem & conditionem perſonarum, ac facultates patrimonii, & conſuetudinem loci pro ſe, & famulis ſuis alendis; à judice autem cum ſummaria quadam cauſſæ cognitione hæc decernuntur. 15

Repetet † ergo tutor à pupillo contrario judicio tutelæ, quidquid in alimentis impenderit, *juxta ſuperiora, ut in terminis cum Cuman. conſilio 88 caſus talis eſt, num. 4. circa ſecundum tenet Petrus Surd. de aliment. titulo 3. quæſtione 7. numero 1. cum ſequentibus.* ubi bene probatur. 16

Quinimo † non ſolum tutores & curatores minoribus ſuis alimenta præſtare debent, ſed etiam ſi ſorori pupilli, non habenti alias, unde ſe alat, ea præſtiterit, vel liberalibus artibus eam inſtituerit, nihil eis erit imputandum in tutelæ judicio, nec pupillo reſtituendum, ut probat expreſſe textus *in leg. qui filium 4. ff. ubi pupill. educ. deb. ibi, exiſtimo.* Et ſi citra magiſtratuum decretum tutor ſororem pupilli ſui aluerit, & liberalibus artibus inſtituerit (cum hæc aliter ei contingere non poſſent) nihil eo nomine tutelæ judicio pupilli, aut ſubſtitutis pupilli præſtare debere, ex quo ita tenet Cuman. *dicto conſilio 88. num. 4. Petrus Surd. ubi ſupra, num. 18. nempe, in tractatu de aliment. tit. 1. quæſt. 25. num. 1. cum ſequentibus, & iterum tit. 3. quæſt. 7.* cum pupillus ad id teneretur, tutor debitum pupilli excluſit, & in *d. l. qui filium*, deciditur, quod judicio tutelæ hoc repetitur, ergo ſi ſolvuntur tutori præſtita ſorori pupilli in prædicta ſpecie, quanto magis reputari debent ipſi tutori, vel curatori, eique dari retentio. 17

Quæ eſt magis favorabilis, † quam petitio, *l. per retentionem, C. de uſufruct. l. Paulus, ff. de dol. except. Bald. conſil. 455. colum. 2. vol. 2. Iaſ. in l. naturaliter, §. nihil commune, 12. colum. ff. de acquir. poſſeſſ. Dec. in l. divus, n. 5. ff. de reg. jur. Ruyn. conſ. 66. n. 11. vol. 1. Cravu. conſ. 148. n. 2. Ceph. conſ. 86. n. 20. quos ad hoc refert & ſequitur Petr. Surd. ubi ſupr. de alim. tit. 3 q. 7. n. 12.* 18

Frater † etiam dives tenetur fratres atque ſorores inopes alere, *l. mutus, ibi, ut egentem virum, fratrem, ſororemve ſuſtineat, ff. de jure dot. leg. cum plures §. fin. tutor,* ſecundum dignitatem, *§. fin. ff. de adminiſtrat. tutorum, d. l. qui filium, ff. ubi pupill. educ. deb. l. 1. §. ſed nonnullos, ff. de lib. agnoſc. gloſſ. final. in fine, in dict. leg. qui filium,* quam receptiorem appellat Joann. Oroſ. *in l. 1. §. jus naturale, num. 22. ff. de juſtitia & jure,* & communem Anton. Gomez *in l. 40. Tauri, num. 75.* ubi eam limitat, præterquam ſi adſit mater communis dives, quia tunc ipſa tenetur ceteros filios alere, non vero frater etiam dives, inferens ex hoc ad quæſtionem, an ſucceſſor majoratus teneatur alere fratrem inopem, ſtante matre divite, & reſolvit, quod non: quem ſequitur, & idem probat jure communi, & Regio, loquens etiam ſtante patre divite, D. Molin. *libro 2. de Hiſpan. primogen. capite 15. numero 68.* reſolvens ſolum in eorum ſubſidium, fratrem divitem fratres atque ſorores inopes alere adſtrictum eſſe, & *numer. 69.* inquit, ſic intelligendum eſſe textum in *dict. leg. cum plures, §. fin. & leg. tutor, ſecundum dignitatem, §. fin.* 19

§ final. ff. eodem. & l. qui filium, cum ſimilibus, ff. ubi pup. edu. deb. Eandem ſententiam principalem communem dicit, ex Alber. alios etiam allegans Petrus Surdus *in præfat. tract. de aliment. tit. 1. quæſtione 25. num. prim. cum ſequentibus*, & tenet Cuman. *in d. conſ. 88. verſic. circa ſecundum, quem ſequitur idem Petrus Surdus de alim. titu. 6. quæ. 14. num. 14.*

20 Ampliatur primo † hæc communis ſententia, ut procedat etiam in fratre male merente reſpectu patris, adeo quod pater non poterit interdicere alimentationem, quia talis prohibitio eſſet contra ius naturale, & ideo ſemper iudex condemnabit fratrem divitem ad alendũ pauperem, imo ad aſſignandum illi bona, quorum redditus ad alimenta illi ſufficiant, *ſecundum Bal. conſ. 103. n. 3. volum. 5. ſequitur plures referens Cordub. in l. ſi quis à liberis, §. item reſcripſit, num. 83. ff. de lib. agnoſ. & Petrus Surdus d. quæſt. 25. n. 2. & 3.*

21 Ampliatur ſecundo, † ut procedat etiam in fratre, qui fuit exheredatus, quia, & is eſt alendus à fratre divite ratione ſanguinis, licet non hereditario iure, *ut eſt tex. in d. l. cum plures §. cum tutor, ff. de adminiſt. tuto. per quem dixit Bald. novel. de dote 6. part. ſpeciali. 16. colum. 3. verſic. item ſi pater filiam.* Et hoc dicit, valde notandum, quia alii non tangunt, Palat. Rub. *in repetitione c. per veſtras in 3. notab §. 24. n. 4.* & ante eos voluit Bald. *dict. conſi. 103. n. 2. volum. 5. & eos referens Petrus Surdus dict. quæſt. 25. n. 7.* ubi *n. 7. ampliat.* ut procedat prædicta communis ſententia etiam quando ſoror virum haberet, cum tamen dotis fructus non ſufficiant pro ea infirma curanda, nec etiam pro expenſa cibi & potus, quia tunc frater ipſe tenetur ei medicum, & medicinas præſtare, *ſecundum Ruyn. conſi. 139. n. 4. volum. 4.*

22 Ampliatur tertio † ut non ſolum frater laicus, ſed etiam clericus teneatur ſororem alere, imo & dotare, *ut late iure comprobat alios allegans Palat. Rub. in repet. c. per veſtras, 3. notab. §. 24. n. 4. de don. inter vir. & uxor. & Greg. Lopez in leg. 18. glo mag. ad fin. tit. 16. par. 6. & Petrus Surdus dict. quæſt. 25. n. 11. cum ſequentib. & nu. 9.* late iure probat plures allegans, quod frater tenetur dotare ſororem inopem.

23 Ampliatur quarto, ut frater, qui fratrem egenum alere tenetur, non ſolum eum, ſed eius uxorem, & filios exhibere debeat, eiſq; alimenta præſtare, *Hieron. Gabriel conſ. 25. num. 18. volum. 1. per gl. in d. l ſi quis à liberis, §. non tantum, in verb. onera ff. de lib. agnoſc. ſequitur Petr. Surd. de aliment. tit. 4. q. 24. n. 11.* dicens hoc eſſe generale, quod qui tenetur ex legis diſpoſitione aliquem alere, is alimenta filiis quoque & uxori præſtare debet: Sed quod hoc non habet locum in alimentis teſtamento relictis, vel ex pacto debitis, quia ea ad filios & uxorem non extenduntur, ſed bene ad ſervitores, & alios, ſine quibus alimentarius non poteſt honeſte vivere.

24 Ampliatur quinto, † ut quamvis Doctores præcitati loquantur de fratre, utrimque coniũcto, vel conſanguineo alendo, non vero de fratre, vel ſorore uterinis, nihilominus tamen quando ſoror, vel frater ex eadem matre tantum, ſunt valde egentes, & non habent aliunde, alendi ſunt à fratre uterino, *dict. leg. qui filiam, circa finem, ubi pupill. educ. deb.* qui tex. indiſtincte loquitur: ergo indiſtincte quoque venit intelligendus, *l. de pretio, cum ſimil. ff. de pub. in rem actio. & ita notat Bald. in d. l. qui filium, & plures alios allegans ſequitur Pet. Surd. de aliment. tit. 1. quæſtione vigeſimaquinta, num. decimoſeptimo cum ſequenti*, ſed de hoc agemus latius *infr. hoc cap.*

25 Ampliatur ſexto, † ut frater fratrem naturalem alere teneatur, ſi alii non ſtent habiles ad eum alendum, *text. expreſſus in auth. quib. mod. natur. effic. ſui circa finem, in § ſi quis igitur habens*, ubi dicitur naturales filios paſcendos eſſe à legitimis: Hoc etiam probatur *in authentic. licet, circa finem, C. de natural. liberis, tenet Barto. in leg. ſi quis à liberis, § utrum, n. 5. ff. de lib. agnoſc. Rip. in l. 1. nu. 85. ff. ſolut. matrim. Greg. Lopez. in l. 4. tit. 16. partit. 4. in gloſſ. final & in l. 18. titul. 16. partit 6. in gloſſ. verbo, caſar alg. & Doctor Molin. hoc referens lib. 2. de Hiſpan. primogen. capit. 15. num. 64.* Et eſt cõmunis opinio, ut plures allegans affirmat Petrus Surdus *dict. quæſtio. 25. n. 29. ubi numeris ſequentibus*. an hoc procedat iure hereditario, vel ſanguinis, & reſolvit, quod iure ſanguinis, etiamſi frater dives non ſit heres patris, *& nu. 33.* addit intelligendum eſſe, quod dictum eſt de fratre naturali, ut procedat etiam in ſpurio, *ſecundum Socin. Palat. Rub. & Cordub. quos citat.* Sed & de hoc quid tenendum ſit? infra reſolvemus.

Limitantur † ſuperiora, ſi is à quo petuntur alimenta, non habeat ultra, quam neceſſarium ſibi ſit, *argumento legis præſes, C. de ſervit. & aq.* & probat etiam in fratre naturali, & aliis perſonis ſimilibus Petrus Surd *de aliment. titulo ſeptimo, quæſtio. 15. ſub. num. 29. & num. 30.* Sed & alias limitationes congerit idem Petrus Surdus *dicta quæſtio. 15. per totam*, apud quem ſunt videndæ, quoties opus fuerit. 26

Ex ſuperioribus deducitur, † quod quicunque antiquiſſimi maioratus poſſeſſor teneatur proprios fratres, atque ſorores inopes ex primo maioratus inſtitutore deſcendentes alere, atque dotare, *ut inſpecte probat Rodericus Suarez in repetitione legis, quoniam in prioribus, ſuper legem fori, in ſecunda limitatione, num. decimo, C. de inoffic. teſtam.* ubi inquit, ſe ita vidiſſe iudicatum in Regali Cancellaria, & eſt communis opinio, *ſecundum Palat. Rub. in repetitione capit. per veſtras, §. 24. nu. quarto*, & practicatam ſecundum Padillam *in Rubrica C. de fideicommiſſ. num. quinto, in fin.* dicit etiam communiorem Pelaez *de maiorat 4. part. quæſtione 27. num. 5.* communem etiam profitetur, eam ſequutus, & alios citans, inter quos, & Gregorius Lopez, *D. Molina, de Hiſpan. primog. lib. 2. cap. 15. n. 56. & 57.* 27

Sed quamvis † ipſe Suarez hoc ad fratres, & ſorores, ex primo inſtitutore deſcendentes, reſtringat, id ipſum dicendum videtur in quolibet fratre ſeu ſorore maioratus poſſeſſoris, ex parte maioratus inſtitutoris ſibi attinentibus, etiamſi à primo maioratus inſtitutore non deſcendat ex dictis iuribus. Et ita pluries in forenſibus controverſiis obſervatum vidit Doctor Molin. de *Hiſp. primogen lib. 2. capit. 15. numer. 59.* ubi fatetur ſe nunquam vidiſſe fratrem divitem, bona tantum libera poſſidentem, condemnatum fuiſſe ad alendos fratres, vel dotandum ſorores, tametſi nulla ratione petentibus denegari poſſit, & merito, *ut ſupra reſolvimus, & iure probavimus.* 28

Sed & alia † ratione hoc probari poterit, nempe, quod maioratus inſtitutio ex horum Regnorum conſuetudine ea lege facta fuiſſe videtur, ut filius primogenitus familiæ caput, atque robur, fratres, & ſorores egentes alere, & dotare teneatur, quæ obligatio in omnes primogenitos in infinitum transfunditur, atque ita ſortiuntur maioratuum propriam, & peculiarem naturam cenſentur, prout in ſimili in feudis in quibus iure Francorum ſucceditur, dici ſolitum eſt. In illis namque filius primogenitus, qui in feudo ſuccedit, ſemper tenetur fratribus, & ſororibus victum, & militiam præſtare, qui enim ipſum hac lege, & conditione eidem delatum iri, prout habetur in conſtitutione Regni Siciliæ *libro tertio, Rubric. decimaoctava, incip. comitibus*, ubi Andr. de Iſern. & Matth. de Afflict. plura in idem adducunt, & in terminis comprobat idem Molin. *in adnotationibus ad lib. de Hiſpan. primoge. ad fin. poſitis, num. decimoquarto, & decimoquinto.* & Antonius de Padilla *in Rubrica, capite fideicommiſſ. num. 5.* 29

Quinimo, † & ſi verum ſit alias regulariter, ꝙ quando frater, qui alimenta petit, dives eſt, vel aliunde 30

habeat,

habeat, unde ſe alat, non ſiot præſtanda alimenta, quæ à legis diſpoſitione per iudicis officium debentur, ſecundum Alexandr. in conſilio 27. nnmer. ſecundo, volnmine quarto, ubi tenet, quod ille, cui ex diſpoſitione legis, ſeu officio iudicis alimenta debentur, ita demum ea petere poteſt, ſi aliunde non habeat, unde ſe alat, lege, ſi quis à liberis in principio, in verſiculo ſed & filius, & in verſiculo denique, & in §. ſolent, verſiculo alimenta, ff. de lib. agnoſc. & in fratre, vel ſorore probat textus, in lege tutor, ſecundum dignitatem, in fine, ff. de adminiſtratione tutorum, & in lege, qui filium, in fine, ff. ubi pupill. educ. deb. cum ei aliter contingere non poſſet, & ibi gloſſa, in verſiculo, hoc, Bartolus in §. diſcretis, num. quarto, in authentic. quibus modis natur. effic. ſui, Capola, caut. 244. ſi pater habens, in verſi. ego autem intelligo, Cordub. in leg. ſi quis à liberis, §. idem reſcripſit, n. 98. & alios allegans Pet. Surd de aliment. tit. 7. quæſtione 15. num. 14. cum ſequentib. fol 242. ubi nu. 15. cum ſequentibus, idem probat, quando frater eſſet opifex, vel ex induſtria vivere poſſet: Et idem quando frater aliquo io loco vivere poteſt de ſuo, idque ipſum erit etiam diceodum etiam pendente lite, non enim divitibus, ſed pauperibus pendente lite alimenta miniſtranda ſunt, l. extraneo, ff. de vent. in poſſ. mitt. ubi Barto. & communiter ſcribentes id notant, l. ſin. C. de ord. cog. ubi glo. ſ. non poterit, & ceteri Dd. Covarr. in practicis quæſtionibus, capite 6. num. 6. verſic. 3. requiris, Idque verum, ac probabile videtur Doctor Molin. lib. 2. de Hiſpan. primogen. capit. 16. numero 46. dummodo paupertatis conſideratio iudicantis arbitrio relinquatur.

31 Attamen † hæc non procedunt in alimentis, quæ primogenitus præſtare tenetur ſecundogenito, quia ille alendus eſt, etiam ſi habeat aliunde, unde vivere poſſet, ut fertur tenuiſſe Guilier. à Perno. conſilio 11. num. 10. inter conſilia feudalia, voluiſſe etiam Afflict. conſil. 138. num. 4. uſque in finem, ubi dicit, quod vita militum eſt à ſecundogenito præſtanda, etiamſi habeat aliunde, quod non ſolum procedit in feudo, ſed etiam in aliis rebus, quando alimenta debentur ex legis diſpoſitione, expreſſa iure actionis, ſecus ſi officio iudicis, quia tunc non debentur diviti, ut probare videtur Petrus Surdus de aliment. dicto titulo ſeptimo, quæſtione decimaquinta, num. 22. cum ſequentibus, reſolvens num. 27. quod cum lex, vel conſuetudo, deſerens ſucceſſionem integram primogenito, mandat ſecundogenitum ali, tunc datur actio, & non officium iudicis, & conſequenter ſecundogenitus, quamvis dives, ea petit.

Nihilominus tamen, quidquid in hoc ſit, in feudis in vits, & militia in noſtris Hiſpaniæ primogenitis, procul dubio contrarium dicendum, & tenendum eſt. Imo, quod frater primogenitus, poſſeſſor maioratus no teneatur alere fratrem ſecundogenitum, divitem, vel habentem alias, unde ſe alere poſſit, tum ex præcedenti regula, & communi Doctorum traditione, iure communi expreſſe probata, quæ habet, quod pater, frater, nec ceteræ perſonæ, quæ alere tenentur filium, fratrem, vel alium, compelluntor eos, ſi divites ſint, ſuſtinere, ſed tunc demum, cum alimentis egent: tum etiam ex mente Doctorum in ſpecie loquentium, ut conſtat ex D. Mol. de Hiſpan. primogen. libro ſecundo, dict. capit. decimoquinto, numer. 56. ibi, ſi ipſe id commode facere poſſit, fratreſque aut ſorores inopes ſint, & in termiois tenent etiam Martin. Lauden. in tract. primogen. colu. 7. verſiculo ultimo, & Cordub. in dict. lege, ſi quis à liberis, §. idem reſcripſit, n. 139. ff. de lib. agnoſc. quos ad hoc refert (licet eos non ſequatur) Petrus Surdus ubi ſupra, ſub nu. 23. & 24. tum denique ex commuoi praxi huius Regni, quæ eos tantum fratres ſecundogenitos ali à primogenitis introduxit, qui inopes, & egentes ſunt: ſecus vero ſi divites exſiſtant, idque merito quocunque titulo alimenta debeantur, quia obligatio alimentorum præſupponit egentiam, atque proinde ea deficiente, ceſſat & locum non habet obligatio, ut in præcitatis iurib. præterquam in caſu ſpeciali, de quo per D. Molin. dicto capit. decimoquinto, num. 6.

32 Nempe † in alimentis præſtandis à parentibus, avis & proavis, ceteriſque aſcendentibus, maioriam facientibus ex facultate Regia, à quibus legitima debita eſt: Hi enim tenentur alimenta & dotes ſuis legitimis deſcentibus præſtare in locum legitimæ debitæ omni iure, etiam ſi alias habuerint, unde ſe alant, quia cum in locum legitimæ ſubrogentur, & legitima debeatur etiam habentibus aliunde, unde ſe alere poſſint, conſequens eſt, ut ſimiliter alimenta etiam habentibus aliunde, unde ſe alant, debita ſunt, ut voluit in ſpecie Cynus in leg. Sancimus, in fin. C. de nupt. Roderic. Suarez in leg. quoniam in prioribus, ſecunda limitatione ad leg. for. num. decimoſecundo, C. de inoffi. teſtament. Gregor. Lopez. in l. 11. tit. 4. par. 6. in verb. libremente, ad finem.

Ceterum cum fratri ſecundo genito maioratus poſſeſſoris legitima non debetur à primo inſtitutore, proculdubio eadem ratione, ſaltem à contrario ſenſu, quod argumentum fortiſſimum eſt in iure, fatendum eſt, idem diviti exſiſtenti minime alimenta deberi à fratre primogenito maioratus poſſeſſore, cum tunc alimenta non debeantur ratione legitimæ, ſed iure ſanguinis propter egentiam, hoc autem ceſſante, ceſſat & ipſa obligatio, ut modo dicebamus.

33 Illud † tamen diſtare videtur in hac ſpecie inter alimenta præſtanda fratribus & ſororibus egentibus, & dotem conſtituendam ſororibus: Reſpectu namque alimentorum nulla differentia conſtituenda eſt inter fratres & ſorores conſanguineos, vel uterinos, ſed utriſque à fratre divite præſtanda ſunt, ut in ſpecie probavit Cyn. in leg. 1. quæſt. 2. C. de alend. liber. Bald. in l. qui filium, per text. ibi, ff. ubi pup. educ. deb. Alexander optime declarans in leg. filia, n. 6. ff. ad Trebell. idem Alexand. in l. 1. nu. 13. ff. ſolut. matrimon. ubi Rip. num. 85. Iaſon. in authent. res, quæ, n. 10. C. communia de legat. Tiraquell. de primogen. quæſt. 62. num. 3. & hos referens D. Molin. lib. 2. de Hiſpan. primogen. c. 15. n. 61. concludens, ideo ſemper atque indiſtincte maioratus poſſeſſorem divitem teneri ex fructibus maioratus fratres atque ſorores inopes alere, ſive conſanguinei, ſive uterini ſint: Unde tutor, vel curator dicti fratris divitis vel maioratus poſſeſſoris, alimenta præſtare poteſt, & debet fratribus & ſororibus ſui minoris egentibus, ſive conſanguinei, vel uterini ſint.

34 Reſpectu tamen † dotis diſtinguendum eſt. Nam frater dives non tenetur ſororem uterinam dotare, ſed tantum ex eodem patre natam, ut in d. l. cum plures, §. fin. incipit. cum tut. ff. de adminiſt. tut. ibi, ſed non dabit dotem ſorori pupilli alio patre nata, etiamſi aliter ea nubere non potuit: Nam etſi honeſte, ex liberalitate tamen ſit, quæ ſervata arbitrio pupilli eſt: & ibi gloſſa ordinaria, verb. alio patre, ad fin. ibi, vel poteſt dici, quam ſequitur Barto. ibi, ſimilis gloſſ. in l. non omni, verb. nulla ratione, C. eod. tit. ubi eam ſequuntur omnes: & teſtantur communem Iaſ. nu. 27. Rip. num. 83. in l. 1. ff. ſolut. matrim. gloſſ. etiam in l. 2. verbo, incumberet, C. ad Macedon. quam allegat & ſequitur Bart. in rubric. proœmii, ff. vet. num. 14. Eſt communis opinio, ſecundum Palat. Rub. in repet. cap. per veſtras, tertio notabil. §. 24. num. 3. de donat. inter vir. & ux. & Boer. deciſ. 129. num. 7. & Tiraquel. qui plura refert de primogenit. quæſt. 62. num. 1. Arias Pinell. in l. 1. 3. part. n. 101. C. de bon. mater. Padill. in authent. res, quæ, num. 62. C. commun. de leg. & Doctor Molin. d. c. 15. num. 60. Et iſta videtur magis communis concluſio, ſecundum Gregorium Lopez. en l. 18. in gloſſa, caſar alguna de, ibi, & iſta videtur, &c. titulo 16. partita 6. quam ſequitur Pelaez de majoratu, 4. part. quæſtio. 27. n. 6. & latius idem quæſtione 28. numero 1. cum ſequentibus, & Petrus Surdus de aliment.

ment. titulo 1. quæſtio. 25. n. 19. ſequitur, diecns eſſe communiorem ſententiam cum Gregorio Lopez. *ubi ſupr. Molin. Theologus de iuſt. & iur. 2. tract. diſputat. one 224. column. 1388. verſiculo ad dotandum & column. ſequenti*, ubi quod non valet hæc conſequentia, tenetur quis alimenta præſtare alicui puellæ, ſi aliunde ea non habeat. Ergo tenetur eam dotare quantum ſatis ſit, ut perpetuo ſe alat, quoniam longe plus eſt, dotem dare, quam per partes alimenta illi præbere. Sed quid hæc conſequentia valet, tenetur quis alimenta puellæ præſtare. Ergo poteſt eam dotare, ita ut ex dote perpetuo ali poſſit.

Contra ſuperiorem tamen magis communem ſententiam & reſolutionem adeſt nobis *dict. lex, decima octava*, quæ indiſtincte permittit, tutoribus & curatorib. dotem conſtituere ſororibus pupilli, & ob eam cauſſam bona immobilia eiuſdem vendere, atque alienare, ibi, *o por caſar alguna de las hermanas del moco*: Ergo ſive ſoror pupilli adulti ſit utrimque coniuncta, ſive uterina, tantum frater eam dotare tenetur, quod & iure communi pluribus comprobat Tiraquell. *ubi ſupra, num. 3. cum ſequentibus, & etiam Surdus ubi ſupra, dicto num. 19. cum ſequentibus.*

35 Vera † tamen reſolutio eſt in propoſito (iuxta quam intelligendus eſt textus *in dict. l. cum plures, §. cum tutor, ff. de adminiſtratione tut. & ibi gloſſa, & communis opinio ſuprarelata, & dicta lex Regia*) nempe, ut ſi agimus de dote, quæ excedat legitimam, ſicut illa, quæ iuxta valorem legitimæ æſtimanda, atque taxanda eſt, vel ultra alimenta protrahenda, ut congrua eſſe dicatur, in hac ſpecie frater dives, ſive maioratus poſſeſſor non tenebitur dotare ſororem uterinam, uſque ad legitimæ valorem, ſeu ultra quantitatem, quæ ad alimenta neceſſaria eſt: Si vero agamus de dote, quæ ad alimenta tantum neceſſaria eſt, & quæ ſuccedit loco alimentorum, in huc caſu frater dives tenebitur dotare ſororem, tam uterinam, quam conſanguineam, *ita reſolvit Tiraquell. dicta quæſtione ſexageſima ſecund. n. decimoquint.* Et videtur opinio vera, & iuridica, quia valet argumentum de alimentis ad dotem *ſecundum Gregorium Lopez. ubi ſup. in gloſſ. magn. in verſiculo lex iſta partitarum*, quamvis dicat non carere ſcrupulo, & ita relinquit cogitandum, ſed intrepide probat D. Mol. *dicto lib. 2. de Hiſpan. primog. cap. 15. n. 62.* qui *n. 63. poſt Greg. Lopez, ubi ſupra*, ſic eſſe cenſet intelligendum textum *in dicto. §. cum tutor, cum ſimilibus*, atque id, quod æquivoce dixit Rodericus Suarez *in dicta ſecunda limitatione ad legem fori*, quia id ſimpliciter, & indiſtincte ſumtum falſum eſſet.

63 Alium intellectum † ad *dict. leg. Regiam 18.* aſſignabat Palatius Rubeus, *dict. §. 24. nu. quarto*, ne obſit prædict. magis communi ſententiæ, nempe, quod lex illa non videatur imponere neceſſitatem fratri ad dotandam ſororem, ſed pro iuſta cauſſa reputat, quod ſi tutor velit dotare ſororem pupilli ſui, tanquam res ſit licita, honeſta & pia, quod poſſit res minoris ad hoc alienare cum decreto iudicis, & quod ad hoc forte lex *Regia octava, & nona, titulo prim. part. quarta*, quæ loquuntur de perſonis, quæ tenentur ad dotandum, de fratre nihil dixerunt. Hic tamen intellectus contradicit menti & verbis, *d. l. 18.* in primis verbis, *non devenlos guardaderes dar, ni vender. &c.* ſequitur nunc exceptio (quæ debet eſſe de regula ut in iuribus vulgaribus) *fueras ende, ſi lo fiziere alguno por pagar las deudas que oviesse dexado el padre del huerfano, o por caſar alguna de las hermanas del moco*, dum æquiparat hæc duo. Ergo ſicut tutor tenetur ſolvere debita patris pupilli, & ad ea perſolvenda bona immobilia, ceteris deficientibus, cum decreto tamen prætoris vendere, & alienare, ut patet, *in lege ob æs alienum, C. de præd. & aliis rebus min.* ita, & ſororem minoris dotare. Non igitur ſuſtineri poteſt ad eam legem hic intellectus Palatii Rub. Et ideo merito ipſemet non firmat pedes in eo, ſed tandem relinquit cogitandum, ſuperior ergo intellectus verior, & tenendus eſt.

Quinimo † quamvis frater ſit pupillus, poſſunt tamen cogi tutores ad congruam dotem conſtituendam, 37
lege prim. §. prim. in fine, ff. de tut. & rat. diſtr. & quamvis ibi videatur requiri decretum iudicis, tamen ille textus intelligendus eſt ad abundantiam, *ut inquit Gofred. ibi per leg. qui filium, in fin. ff. ubi pupill. educ. deb.* ubi etiam ſine decreto iudicis receditur à voluntate paterna ex iuſta cauſſa. Nec enim iſtæ filiæ dicuntur poſſe nubere ex dote aſſignata, ſi congrue, & ex dignitate non nubunt, *l. nepos Proculo, ff. de verborum ſignificatione, Lucas de Penna in lege finali, colum. 4. in fin. C. de exac. trib. libro decimo*, ita obſervavit Antonius Theſaur. *deciſ. Pedemont. 192. nu. 8.* Sed ſi bona immobilia minoris venderentur, vel darentur ad dotandam ſororem minoris, iudicis decretum eſſet neceſſarium. *ut in dicta lege decima octava, in verſic. e aun entorce, tit. 16. par. 6.*

Neque ſolum † dotem filiæ tradere fratres, vel illorum tutores tenentur, ſed etiam ultra dotes à patre, vel 38
avo relictas, alia, quæ ad dotem adduntur, ſubminiſtrare & exhibere debebunt, veſtes, & iocalia, quæ ſponſis dantur, & quæ in teſtamentis avi & patris non relinquuntur, *argumento tex. in dict. l. qui filium*, ubi ſi pater ducenta tantum filiæ legaſſet, & nihil aliud, tutor tamen poterit conſequi etiam alimenta ab eo illi præſtita, & alias expenſas circa eruditionem filiorum factas: Ita in terminis per illum textum, tenet Theſaur. *ubi ſupra numero nono.*

Frater † clericus poteſt etiam dotare ſororem, ſi velit
ex redditibus Eccleſiæ, *Ripa in l. prim. num. 89. ff. ſolut.* 39
matrimon. Petrus Surdus de aliment. titu. 1. quæſtio. 25. n. 28. Imo tenetur ſororem ex eodem patre natam dotare, ſi ipſa alias non habet, unde ſe dotet, *ſecund. Abb. & Anton. in cap. pervenit, de arbit. & Gregorius Lopez, in d. l. 18. gloſſ. magn. ad fin. & Palat. Rubric. ubi ſupr. nempe, in repet. dic. cap. per veſtras 3. notab. §. 24. n. 4.*

Quinimo † frater tenetur etiam dotare ſororem ſpu-
riam, ſicut tenetur eam alere, *ut cum Socin. in l. 1. ff. ſolut.* 40
matrim. tenet Palat. Rubeus ubi ſupra, ſub n. 3. ibi amplia bis iſta, ſequitur Cordub. de alimentis, in l. ſi quis à liberis, §. item reſcripſerunt, n. 89. ff. de lib. agnoſ. quod verum credit & probat *Petrus Surdus de alimentis, titul. 1. quæſtio. 25. nu. 33.* Sed hoc verum non credimus: æquitas namque text. *in cap. cum haberet, de eo, qui duxit in matr. quam poll. per adult.* ſolum in patre, de quo ille text. loquitur, verſatur, ideoque ad fratrem extendenda non erit, in quo minor longe ratio, quam in patre militat. Sed iura civilia præciſe in hoc caſu obſervanda erunt. Et præterea nullo iure cautum reperitur, quod frater dives teneatur alere fratrem ſpurium inopem, vel ſororem ſpuriam alere, aut dotare: Et ita merito hanc ſecundam partem negativam reſpectu alimentorum pro vera probavit D. Molin. *ubi ſupra, num 65 & 66.* quam etiam probavit in avo & proavo Gregorius Lopez, *in leg. 5. titu. 19. partit. quarta, in gloſſ. que ſuben, per tex. ibi iuncto dict. cap. cum haberet.*

Sed in his † aſcendentibus verius eſſe credimus ad- 41
verſ. Gregorium Lopez, *ubi ſupr.* obligationem alimentorum currere contra eos in favorem nepotum & pronepotum ſpuriorum ex identitate rationis, quæ in patre (dummodo pater non habeat, unde filium alere poſſit) & ideo merito dubitari poteſt de dicto Gregorii contrario *ubi ſupra*, prout dubitavit Doctor Antonius de Padilla *in authentica res quæ, n. 66. C. commun. de leg.* & contra Gregor. tenet Mol. *ubi ſup. n. 66.*

Similiter † etiam frater maioratus poſſeſſor non te- 42
nebitur alere vel dotare fratrum vel ſororum filios, etiã eorũ parentibus mortuis, niſi eis legitima à primo inſtitutore debeatur: hæc namq; obligatio fratres & ſorores

alendi,

alendi, vel dotandi ad fratrum vel ſororum filios non protrabitur, ſed in ipſis fratribus, & ſororibus finitur, *ut nuncupatim affirmavit Alexander in leg. 1. num. 20. poſt Angel. & Ioann. de Imol. ibi, ff. ſolut. matrim. & alii plures, quos refert, & ſequitur D. Molin. de Hiſpan. primog. lib. 2. d. c. 15. n. 67.* ubi refert Sylvan. hanc opinionem communem eſſe profitentem, *conſi. 38. n. 22. cum ſequentib.* Iure enim cautum non invenitur, quod patruus dives nepotes alere, ſeu neptem dotare teneatur. Et prætera, quia alimenta mortuo fratre ad eius liberos, ſeu heredes non deferuntur, ſed eius morte finiri debent: Vnde ab hac communi opinione recedendum non eſt, licet ſemel, cũ quæſtio ſimilis in quodam Caſtellæ ſupremo conventu quoad alimenta, controverteretur contrariũ obtentum fuiſſe acceperit Molin. *dicto n. 67.* qui communem adhuc probat, & defendit, reſpondens bene fundamentis, quæ contra eam adducuntur, & inquit hoc eſſe ſingulariter notandum atque memoriæ commendandum: Quotidie namque poterit in forenſibus controverſiis contingere, ſed neque frater maioratus poſſeſſor tenetur alere fratres vel ſorores habentes patrem, vel ſaltem matrem,
43 qui illos alere, vel dotare poſſint, † ſed tunc primæva actio in patrem, vel eo mortuo, vel inope exiſtente, in matrem dirigenda erit, nec aliter quam ipſis deficientibus in fratrem maioratus poſſeſſorem excercebitur, quod in patre apertiſſime procedit: De matre eſt text. *in leg. ſi quis à liberis, §. utrum. ff. de lib. agnoſc.* ubi obligatio alendi liberos patre deficiente in matrem transfunditur, Quod ex ea leg. & aliis in ſpecie probat Antonius Gomez *in l. 4. Tauri, n. 75.* & D. Molin. *dict. l. 2 capit. 15. n. 68.* addens leg. Regiam id apertius probantem, nempe, *leg. 4. titul. 19. part. 4.* ubi onus alendi liberos, patre inope exiſtente, vel alias deficiente, ad matrem atque avos, & proavos maternos, ſeu paternos transfunditur: neque in ea lege de fratre ulla mentio fit: Solum namque in eorum ſubſidium frater dives, fratres, atque ſorores alere aſtrictus eſt, ut prædict. legibus apertiſſime probatur, ſicque intelligendus erit tex. *in dict. leg. cum plures, §. fi. ff. de adminiſt. tut. & l. tutor ſecundum dignitatem ff. eodem tit. & l. qui filium, cum ſimili. ff. ubi pup. educ. deb.*

Vnde † (ut ad propoſitum redeamus) in caſibus, in
44 quibus iuxta ſupradicta, & reſoluta frater dives tenetur alere, & dotare fratres, & ſorores inopes, in eiſdem, ſi id fsciat eius tutor vel curator, iudicio tutelæ nihil ea ratione pupillo, vel eius ſubſtitutis præſtare tenebitur: ſecus vero in caſibus, in quibus minor ad id non tenebatur, & iuxta hanc reſolutionem, quæ vera eſt, amplianda, & limitanda eſt diſpoſitio *dict. l. qui filium, ff. ubi pup. educ. deb. & dict. leg. cum plures, §. cum tutor, qui eſt §. final. ff. de adminiſtr. tut.*

Et quæ dicta † ſunt de tutore in hoc c. locum quoque
45 habent, in eo qui ſe geſſit pro tutore, vel curatore, licet tutor, aut curator non eſſet, *l. 1. §. hac actio, ff. de contra. ind. tut. Cuman. d. conſi. 88. n. 3.* Idem enim iudicamus de protutore, quod de tutore ipſo, & ideo bona protutoris, qui adminiſtravit, non minus ſunt in iure tacite hypothecata pupillo, quam tutoris, *iuxta gloſſ. in l. dabimus §. 1. ff. de privil. cred. gloſſ. fin. in l. c. pro officio. C. de adminiſt. tut. ubi Bald. notat, dictus non eſſe alibi, ſequitur Neguſant. de pignor. in 4. membr. 2. partis, nu. 7.* ubi ampliat multis modis, quos, & alios refert & ſequitur Petrus Surdus *de alimen. tit. 9. privileg. 44. n. 6. fol. 414.* ubi dicit communem: Refert etiam, & ſequitur idem auctor *in eod. tract. tit. 3. q. 7. n. 14. qui num. 13.* Ex hoc probat prædictam opinionem Cuman. de qua nunc agimus, de eadem communi agemus etiam *infra hac 2. part. cap. 12.*

46 Nunc vero concluſio principalis de qua *ſup. paulo poſt princ.* huiꝰ cap. quæ habet, quod tutor repetere poſſit à pupillo, imo ei reputare expenſas alimentorum. † Limitatur primo, ut non procedat, ſi pupillus ſervierit, vel ſerviat tutori, tunc namque fiet compenſatio pro rata operarum, præterquam ſi operæ eſſent, vel ſint modici momenti: non enim rationabile eſt, quod qualecunque ſervitium induci debeat ad exſtinctionem alimentorum: At ſi conſiderabilis ſit operarum utilitas, facienda eſt prædicta compenſatio, quia tutor, qui ſervitia recepit, tanto minus dicitur impendiſſe de ſuo, ut inhærendo, nedum rationi, ſed etiam Doctorum communi opinioni (ut ipſe inquit tenet Petrus Surdus *de aliment titu. 6. quæſt. 14. n. 21.* addens *n. 22.* quod non curat, æquivaleant operæ alimentis in toto, vel in parte, quando eadem ſit ratiartis quo ad partem, quæ eſt totius, quoad totum *ut in lege. qua de tota. ff. de rei vendic.* tametſi Cuman. *conſilio 88. column. 2. verſiculo, ac etiam, quia & verſiculo fateor tamen*, dicat, quod ſi pupilli operæ æquivalent alimentis, fieret compenſatio, innuens, quod ubi minoris ſunt valoris, non fiat pro rata: ſed hoc non dicit, nec præſumendum eſt voluiſſe. Et quamvis Cordub. *in dict. lege quis à liberis, §. ſi mater, num. 73. ff. de lib. agnoſc.* poſt multum concludat: quod ubi tutori nullum eſt conſtitutum ſalarium, & ubi ex tutela nullum illi commodum provenire poteſt, tunc non prohibetur repetere tutor expenſas alimentorum, ſed operæ pupilli compenſantur cum laboribus tutoris, ſed quod ubi tutori datur ſalarium, tunc ipſe ſolvet operarum nomine commodum, quod à pupillo percipit: eius tamen rationibus ſatisfacit Surd. *ubi ſupra n. 18.*

Vnde † contra tutores inſert Didacus Perez *in leg. 1. 47
tit. 2. libro 1. ordin. colu. 62.* qui pupillos in ſuo ſervitio habent, victumque his, & veſtitum computant, ac ſine ulla conſcientia & timore Dei bona pupillorum exhauriunt. Ibi enim egerat, qua ætate poſſit famulus ſtipendium, & ſalarium petere, & reſolvit, quod impubes artem habens, vel æſtimabile ſervitium impendens, pro ſui, dominique qualitate mercedem recipiet victum ſaltem, & veſtitum, *iuxta leg. 2. tit. 23. libro 4. for. à decimo anno cum dimidio, & Didac. Perez ubi ſupr. refert, & ſequitur frater Emanuel Roderic. in ſua ſumma de caſos de conſcientia, 2. p. cap. 48. concluſ. 8.*

Tutor † autem, qui neglexit præſtare alimenta, puta 48
recedendo à domo nulla facta proviſione, removeri poteſt, ut ſuſpectus, *l. finali. ff. ubi pupill. educ. deb.* Imo poteſt etiam pro facti qualitate puniri, *l. 3. §. tut. qui ad alimenta, ff. de ſuſpect. tut.* per quæ iura, ita decidit Barto. *in tractatu aliment. num. 46. quem refert, & ſequitur Petrus Surd. de aliment. titul. 8. privileg. 86. num. 2.* tenetur enim tutor erga pupillum ad ea omnia, quæ diligens paterfamilias ſolet expedire, *leg. generaliter, ff. de adminiſtratione tutorum, Roman. conſilio 425.* Nullus † autem tam ne- 49
gligens eſt paterſamilias, qui familiam ſuam deſerat & alimenta non miniſtret. Neglectio autem tutoris ex eo arguitur, quod per abſentiam deſerta, derelictaque ſunt negotia pupilli: quo caſu iudex evocatis affinibus atque amicis tutoris, edicto propoſito cauſſa cognita, † etiam
abſente tutore, vel removendum eum, qui dignus tali 50
nota videbitur, decernet, vel adiungendum curatorem, et ita, qui datus erit, expendet alimenta pupillo. Quod ſi neceſſaria abſentia tutoris, & improviſa acciderit, forte, quod ſubito ad cognitionem principalem profectus, nec rei ſuæ providere, nec conſulere pupillo poterit, & ſperetur redire, & idoneus ſit tutor, nec expediat alium adiungi, & pupillus alimenta de re ſua poſtulet, recte conſtituetur ad hoc ſolum, ut ex re pupilli alimenta expediat, Ita cavetur *in d. l. fina.*

Ex officio † igitur iudicis nemine inſtante removeri 51
poterit tutor, qui neglexit providere pupillo, ut conſtat ex *dict. l. final. & adnotavit ex ea Petrus Surdus ubi ſupra, n. 6.* Id quod eſt alias regulare, nempe iudicem ex officio removere poſſe tutorem ſuſpectum, *l. tutor quoque, §. præterea, ff. de ſuſpect. tut.*

Quod

52 Quod † autem ulterius tutor, qui neglexit præſtare alimenta pupillo, recedens à domo, nulla facta proviſione poſſit pro facti qualitate puniri, *ut dixerunt Bartolus, & Petrus Surdus, ubi ſupra ex dict. l. 3. §. tut. qui ad alimēta, ff. de ſuſpect. tutor.* intelligendum eſt iuxta deciſionem illius text. & ſic iuxta Cottam, quem allegant præfati auctores, non quidem tutore abſente, quia tunc inquit textus ille, quod removeri poteſt. ſicut cavetur *in d. l. fin.* ſed quando non latitat, ſed præſens nihil poſſe decerni contendat quaſi inopi, tunc namque inquit text. ille *in dicto §. tutor*, quod ſi datis pupillo advocatis de mendacio convincatur tutor, ad præfectum urbis remittendus eſt, non ut quaſi ſuſpectus removeatur, ſed puniendus ea pœna, qua ſolent affici, qui tutelam corruptis miniſteriis prætotis redemerunt.

SUMMARIA.

1 Legis 17. titulo 16. partita 6. litera ſummatur, ſexque ex ea concluſiones deducuntur & per totum caput declarantur.

§ Tutor nomine pupilli minoris ſeptem annorum, vel maioris huius ætatis abſentis debet agere & defendere ius eius in omnibus cauſſis movendis tam per eum, quam contra eum ibidem & quid iure communi in hoc ſtatutum ſit refertur, n. 3.

2 Duplex praxis circa hoc refertur.

4 Duplex praxis formādi libellum in cauſſis contra minores habentes tutores vel curatores refertur, & n. 5.

6 Citatio prima quomodo fiat contra minores, & defenſores eorum? & iure Regio, n. 7.

8 L. 2. verſic. y otroſi dezimos titu. 7. partit. 3. intellectus.

9 Minor tam in civilibus quam in criminalibus non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, ideoque ei provideri debet de curatore: & praxis in hoc ſervanda refertur, num. 10.

11 Sententia ferri non poteſt contra minorem, ſi tutor, vel curator citetur & nolit liti adeſſe.

12 Sententia lata contra tutorem, vel curatorem non debet exſequi in eius bonis ſed in bonis ipſius minoris: fallit, quando exſequutio fieret pro condemnatione expenſarum, tutore non habente iuſtam cauſſam litigandi, ut num. 13.

14 Tutor vel curator licet iuſtam cauſſam pupilli tueri debeat, malam tamen defendere non tenetur, alias impenſas pupillo imputare prohibentur, & in n. 15.

16 Tutor, vel curator in dubio præſumitur moviſſe litem animo calumniandi iniuſte ac temere.

17 Tutor tenetur reficere expenſas, ſi mutaverit libellum nomine pupilli, idem erit ſi fuerit condemnatus in expenſis propter peremtam inſtantiam vel ſi non appellaverit, vel appellationem non fuerit proſequutus, cū bonam cauſſam minor habebat, ut in num. 18.

19 Tutor tenetur defendere pupilli cauſſam nullamq; utilē occaſionem omittere.

20 Tutela eſt ius ac poteſtas in capite libero ad tuendum eum, qui propter ætatem ſe ipſum defendere nequit.

21 Tutor adeo tenetur pupillum defendere, ut poſſet advocatum eius agere in cauſſa, quam adverſus eius patrem defendebat.

22 Minor conſtitutus ſub tutela vel cura alterius non poteſt alteri ſe obligare: limitatur in contractu utili minori & ſic in ipſius favorem, ut in n. 23.

24 Pupillus ſine tutoris auctoritate ſocietatem ſibi utilem contrahere poteſt.

25 Auctoritas tutoris vel curatoris in iudicio, vel extra non poteſt præſtari per curatorem, neque per epiſtolā neque per nuntium.

CAPUT IV.

An tutor curatorque, vel pupillus, aut adultus agere debeat vel defendere in iudicio?

LEG. Regia † decima ſeptima *tit. 16. partita 6.* cavetur, 1
Primo, quod tutor nomine pupilli minoris ſeptem annorum, vel maioris huius ætatis abſentis, debeat agere, & defendere ius eius in omnibus cauſſis movendis, tàm per eum, quàm contra eum: quod ſi plures ſint tutores, quilibet eorum hoc facere poſſit abſque præſentia alterius.

Secundo, quod minor ſeptennio poſſit agere in iudicio cum licentia tutoris vel curatoris, vel ipſe tutor, aut curator nomine minoris cum præſentia ipſius.

Tertio, quod ſententia lata in dictis cauſſis contra tutorem, vel curatorem non debet exſequi in eius bonis, ſed in bonis ipſius minoris ſub ſua tutela, vel cura conſtituti.

Quarto, quod minor hic conſtitutus ſub tutela, vel cura alterius, non poteſt alteri ſe obligare ſine auctoritate ſui tutoris, vel curatoris, & aliter factum in ſui præiudicium non tenet, nec valet.

Quinto, quod contractus cum minore factus, & celebratus ab alio utilis minori valet, & tenet.

Sexto, quod auctoritas tutoris, vel curatoris nomine minoris in iudicio, vel extra non poteſt præſtari per procuratorem, vel per epiſtolam, ſed perſonaliter eſt præſtanda, & aliter præſtita non valet.

Circa primam ſupradictam concluſionem habemus etiā legem undecimam, *tit. 2. p. 3* dicentem, *que menor ſiendo alguno de edad de veynte y cinco annos nō pueden facerē cōtra el demanda ninguna en iuyzio a menos que ſea delantē aquel que lo ha de guardar a el e a ſus bienes* Concordat, *l. 1. & 2. C. qui legitim. perſ. &c.* & quod ad tutorem hoc ſpectet, *l. generaliter, & l. tutoris præcipuū, ff. de adminiſtr. tut. & l. eum, qui, C. de proc. l. fi. in princ. C. de adminiſt. tut.* Quod autem, quilibet tutorū poſſit prędicta agere, probat etiam, *l. 1. & 2. C. ſi unus ex plurib. tut. & l. 3. §. 1. & d. l. decreto §. ult. ff. de adminiſtr. tut.* Quod ſi omnes velint agere, & convenire gl. *in d. l. dicit*, quod poſſint, & debēt admitti: ſed in hoc duplex eſt praxis, & quælibet videtur bona, *ſecundum Greg. Lop. in d. l. 17. tit. 16. part. 6. in gl. 2.* 3

Prima † eſt ex Salyc. *in d. l. C. ſi unus ex plurib. tutorib.* in hunc modum diſtinguentis, nempe ut ſi agant omnes admittantur uno, & eodem libello, non vero diverſis, quia omnium intereſt ratione officii, & communis periculi; ſi vero conveniantur, aut pupillus eſt conventus, & tunc ſi omnes velint ſuſcipere defenſionem, poſſunt, *l. 1. §. ſufficit, ff. de adminiſt. tut.* aut pupillus non convenitur, ſed tutor nomine pupilli, & tunc illo invito alii non poſſunt defenſionem ſuſcipere, poſſunt tamen aſſiſtere cauſſæ, ne concludantur, & reſpondet ibi *l. ne in plur.* , *ff. de exercit.*

Altera praxis eſt Cyn. *in d. l. 1.* & Angel. & Bartol. *in l. decreto, § fi. ff. de adminiſt. tut. per d. l. ne in plures*, quo iudex eligat idoneorem, & alii poterunt aſſiſtere, & profecto probabilis, & iuſta eſt unaquæque harum praxis.

Circa † prædictam primam & ſecundam concluſionē noſtræ l. Regiæ, obſervandum eſt, quod iure etiam communi ſufficit tutoribus ad plenam defenſionē, quod ſive ipſi iudicium ſuſcipiant, ſive pupillus ipſis auctorib⁹. Licentia igitur erit, utrum malint ipſi ſuſcipere iudicium, vel pupillum exhibere, ut ipſis auctoribus iudicium ſuſcipiatur: ita tamen, ut pro eis, qui fari non poſſint, vel abſunt, ipſi tutores iudicium ſuſcipiant: Pro eis autem qui ſupra ſeptimum annum ætatis ſunt, & præſto fuerint auctoritatem præſtent: In cauſſis autem adultorum licentia erit agentibus, vel ipſum adultum præſentem in iudicium vocare, ut conſenſu curatoris conveniatur, vel contra curatorē agere, ut ipſe litem ſuſcipiat: In abſentib⁹ autem adultis omnino contra curatorem agendum. Ita decidit ad literam textus *in leg. 1. §. ſufficit, ff. de adminiſt. tut.* ubi tandem in fine cavetur: *non denegari tutorib. neq; curatorib. ēt debitores pupil. vel adultorum ex perſona ſua ꝓ ſpectu officii in iudiciū vocare, vel illos (ſcil. pupillus*

Digitized by Google

vel adultis) hoc facientibus ſuũ acommodare conſenſum.

Igitur iuata huius textus, nempe §. *ſufficit*, deciſionem diverſorum caſuum, & ſpecierum eorum, intelligendæ, & declarandæ ſunt prima, & ſecunda prædictis concluſionis noſtræ legis Regiæ 17. *titulo 16. partit. 6.* quæ non ita ſigillatim, ſed, ut vidimus, materiam declaravit. In omiſſis namque caſibus, ſtandum erit iuri communi, *argumento l. commodiſſime, cum ſimil. ff. de lib. & poſthum.*

4 Praxis † autem formandi libellum in cauſſis contra minores, habentes tutorem vel curatorem, duplex poteſt eſſe. Prima, ut prius citetur tutor, & interrogetur, an ipſe velit per ſe pupillum defendere, vel pupillo defendenti auctorari: & ex hoc redditur actor certus, qualiter formet libellum. Secunda, formando generaliter libellum contra pupillum, & quamlibet perſonam pro eo legitime comparentem, ſeu defendentem, vel intervenientem: Et ita admittit conſuetudo ſecundum Bartol. *in dicto §. ſufficit, num. 1.* ubi, quod in adulto non eſt dubium, cum electio ſit actoris: Vnde poteſt ipſe formare libellum, vel in ipſum curatorem, vel in ipſum adultum, vel etiam ſimpliciter.

5 Ego † vero eam praxin in hoc ſemper obſervari vidi, & iuridicam cenſeo, *iuxta noſtram l. Regiam, & dictum, § ſufficit*: ut libellus contra minorem ſeptennio habentem tutorem, dirigatur contra ipſum tutorem nomine pupilli ſui, & ita etiam eius tutor agat nomine pupilli: Contra maiorem vero ſeptennio formatur libellus contra eius tutorem, vel contra ipſum minorem, eiuſq; tutorem nomine ipſius minoris, quod probat gloſſ. communiter approbata, *ut infra dicemus in leg. 4. ff. de in ius voc. verbo, infantes*, dum dicit, quod maiores infantibus conveniuntur tutore auctore, vel ipſe tutor, *leg. 1. §. 1. ff. de adminiſt. tut.* Idemque ſervatur in agendo, Nam tutor nomine minoris maioris ſeptennio, & pro eo, vel ipſe minor, cum auctoritate ſui tutoris agit, & libellum format contra reum conventum.

6 Quærit † præterea Bart. *in d. §. ſufficit*, qualiter fiat prima citatio, an citabuntur minores, vel defenſores eorũ? Et reſpondet, ꝙ in adulto eſt electio actoris, ſed in pupillo debet fieri alteratio alternative, quod compareat per ſe, vel per legitimam perſonam, ut inquit evidenter dicere text. *in dict. §. ſufficit*, Et quod etiam poteſt fieri in adulto: Putat enim Bart. quod ſi ſolus pupillus citetur, valeat citatio, quia intelligitur ut compareat per ſe, vel per legitimam perſonam, quod conſtat ex gloſſ. *in dict. l. 4. verſ. infantes, ff. de in ius. voc.* quatenus tenet, quod maiores infantibus conveniuntur tutore auctore vel ipſe tutor, quam ſequitur Paul. Caſtrenſ. *in l. 2. n. 7. ff. eodem titulo.* dicens, ſe pluries vidiſſe dubitari de hoc, & quoſdam dicere, quod debeat citari ipſe tutor: Et inquit idem Paulus *in l. 2. ff. de condi. furtiva*, quod advocati & procuratores communiter practicant, quod nunquam citetur pupillus, ſed opinio illius gloſ. eſt verior & communis, ut conſtat ex Iaſ. *in d. l. 2. nu. 11.* & Ioan. Oroſ. *in dict. l. 4. nu. 1.* Imo quod ipſe pupillus poſſit citari, ut compareat per ſe, vel per legitimam perſonam: quam etiam tenet Ioann. And. *in addit. ad Specul. in titu. de reo, §. 1. & in additione qua incip. quaeris Gofred. & Matth. de Afflict. deciſ. Neapolit. 262. n. 2. & 4. & Gregor. Lopez, in l. 2. in gloſſ. aquellos, titu. 7. part. 3.* Minor autem ſeptennio citari non poteſt, etiam prædicto modo, & ſi citetur, citatio erit nulla, *ſecund. Ioan. Andr. & Afflict. ubi ſup. n. 1. 2. & 4.* Et hæc de iure communi.

7 Iure autem † noſtro Reg. indiſtinctè cavetur, *Que non deven ſer emplacados los que no ſon de edad ſino aquellos que tuvieron à ellos y a ſus bienes en guarda*, Ita expreſſe decidit, *l. 2. verſiculo. Otro ſi dezimos, tit. 7. part. 3.* quod notat ibi Gregor. Lop. *in gloſ. aquellos*, dicens, quod lex illa innuit, quod citatio non poteſt fieri in perſonam minoris, ſed tutoris.

Sed dubium † eſt, an prædicta *l. Regia 2. in verſ. præallegato*, 8
intelligi debeat iuxta ius commune prædict. nempe in infante tantum: ſecus in maiore ſeptennio, ut habet præfata communis opinio gloſſæ Bartol. & ceterorum, & in hoc Gregor. Lopez, *ubi ſupra*, primo dicit intelligendam eſſe illam iuxta prædictam communem ſententiam, poſtea tamen credit, quod ſi pupillus habet tutorem, non ſufficeret pupillum citari per illam l. quæ expreſſe hoc decidit: ſi tamen minor maior infante non haberet tutorem, teneret citatio in eius perſona, & ipſe deberet legitime comparere, *ut notat gloſ. in le. minor, C. de bon. auct. iudic. poſſid. Bal. in l. 1. C. qui pet. tut.*

Ego hanc opinionem Gregor. Lop. in primo dicto. proculdubio probo, ſiquidem l. illa Regia, indiſtincte loquitur in minoribus ætatis, non diſtinguens ætatem ſeptem, & plurium annorum ab infantia, cum legiſlator ſciret, iure communi fieri prædictam diſtinctionem quoad comparendum in iudicio. *ut in dict. l. 1. §. ſufficit, ff. de adminiſtratione tutorum, & in noſtra leg. Regia, tit. 16. partit. 6.* & nihilominus generaliter, & indiſtincte præcipit, citationem fieri non poſſe in minores ætate, ſed in eorũ tutores debere fieri, quod ſi aliud voluiſſet, expreſſiſſet. Licet itaque quoad comparendum in iudicio, tam agendo quam defendendu, ſervãda ſit prædicta diſtinctio, *ut in dict. iuribus*, tamen quoad citationem habemus legem expreſſam præcipientem, quod non fiat in minores ætate, ſed in eorum tutores vel curatores, nempe, *dict. l. 2. titulo 7. partit. 3.* Et ita merito in hoc corrigitur dict. communis ſententia, quia ſi citaretur maior infante, ut compareat ipſe per ſe, vel per legitimam perſonam, & ipſe ut minor, & imbecillis utrumque omitteret, quomodo ferri poſſet ſententia contra ipſum, nec comparentem, nec defenſum, ut prolata, quas vires haberet: vel ſi valeret iuxta ius commune, profecto iniquum videretur & Indignum, ut in minorem indefenſum, eiuſque bona exſequeretur: quapropter iuſtiſſime noſtra *l. Regia 2.* ſtatuit, ut minores ætate citari non poſſint; ſed eius tutores vel curatores.

Ceterum in minore maiore infante non habente tutorem, licet ſequendo gloſſ. *in dict. l. ſi minor*, & Gregorius Lopez, *ubi ſupra*, teneret citatio, & ipſe deberet legitime comparere, hoc verum intelligo, ſi comparitio cum effectu fiat per legitimam perſonam: tunc enim merito, quod valeat citatio & iudicium inde ſ[illegible]: attamen ſi minor hic citatus, neque per ſe, nec per legitimam perſonam compareret: Imo etiam ſi ipſe per ſe compareret, profecto fateri non poſſum, validam eſſe citationem, vel ſaltem iudicium cum eo tantum agitatũ ad hoc, ut condemnari ipſe minor valeat. Quinimu deberet ei ad inſtantiam actoris provideri curator ad illã litem; alias iudicium, & inde omnia ſequuta contra minorem eſſent nulla, utpote indefenſum, præterquam ſi ſententia eſſet lata in ipſius favorem, quia tunc eſſet valida. *l. non eo minus, C. de procur. minor.* Namq; † tam in 9
civilibus, quam in criminalibus non habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio, *l. clarum, C. de auct. præt. Rolandin. à Valle conſiliis 31. n. 1. & num. 9. & conſil. 51. nu. 34. cum ſequentibus, libro 1. Beccius conſilio 59. num. 11. & Antonius Gomez, 3. tomo, cap. 1. de delict. num. 64. & 65.* adeo, ut iuxta ſupradictos ex confeſſione minoris, cui non fuit datus curator ad litem, quia eſt nulla, ſequi non poſſit condemnatio, & probat late Avendanno *Reſponſione 4. n. 1. & 2.* quidquid de hoc diſputet Affli. *deciſio. 258. per totam.* Verum eſt alia expreſſa lex Regia hanc noſtram ſententiam contra Gregorium Lopez, ad literam probans, nempe, *11. titulo 2. partit. 3.* quæ ita ſe habet: *Menor ſiendo alguno de edad de veynte y cinco annos non pueden fazer contra el demanda ninguna en juyzio à menos que ſea delante aquel que le ha de guardar à el, e a ſus bienes, e ſi por aventura ac aeſciſſe que tal demãdado como*

eſte no

oſſe novieſſe quielo guardadaſſe, aquel qua quiere ſacer demanda contra el deue pedir al iuez del logar que de quien lo guarde er eſponda por el en iuizio el iuez deue catar algun ome bueno, qua ſea ſu pariente, e vezino ſin ſeſpecha, aſſi commodize en el titulo de los guardadores, e darſelo que ſea guardador en aquel pleyte, e aquel deue reſponder por el, e guardarle ſu derecho bien e lealmente, e el que de otra guiſa fizieſſe de manda contra tal perſona, que no ovieſſe edad cũplida, ſi el iuyzio fueſſe dado contra el demandado no deue valer, e ſi fueſſe dado a ſupro e danno el de mandador es valedero, ubi Greg. Lop. in gl. *deue pedir al iuez*, tenet, non eſſe neceſſarium per illam leg. priua admonere adultum, ut ſibi petat curatorem, ſed judex ſtatim ad petitionem partis citabit oblato libello adultum, ut legitime compareat reſponſurus Titio, & ſi compareat ſine curatore, monebitur per judicem, ut petat ſibi curatorem dari, & compelletur ad volendum in genere ſecund. Salycetum quem refert: Ipſe tamẽ Greg. Lop. inquit ſe ſemper practicari vidiſſe, ut ipſe adoleſcens nominet, quem vult in curatorem ad illam litem: non tamen declarat, quid faciendum ſit, quando ipſe minor ſic citatus non comparet.

10 Quare rectius ſentio, † eſſe dicendum & practicandum, quod judex ad inſtantiam actoris ſtatim faciat coram ſe comparere adultum, vel majorem ſeptennio, cui lis movetur, eique præcipiat, ſi tutorem vel curatorem non habet, ut curatorem ad eam litem nominet, vel petat, & nominato vel petito ab eo, curam decernat, eo vero non nominante judex ei curatorem nominet, atque decernat, *juxta d. l. 11.* quæ licet indiſtincte præcipiat, ut judex nominet prædictum curatorem ad litem: ſic tamẽ communiter in praxi interpretatus eſt, ut prius requiratur hujuſmodi minor, ut nominet ſibi curatorem ad litem, & in ejus defectum nominat judex: Non ergo bene incipiet à citatione minoris, ut legitime compareat reſponſurus Titio, ſed ut compareat ad nominandum curatorem ad litem ſibi motam per Titium, quo comparente, vel in ejus defectum fiet, quod prædiximus.

11 Adde tamen, † quod ſi tutor vel curator dicetur, & nolit litiadeſſe, non poteſt ferri ſententia contra minorem, quia eſt indefenſus, & ſi feratur, erit nulla, *gloſſ. in lege alia apud ſe. §. fin. juncto text. verb. non habentes, ff. de re judic.*

12 Tertia concluſio, † quam ex noſtra l. Regia deduximus, quæ habet, quod ſententia lata contra tutorem vel curatorem, non debet exſequi in ejus bonis, ſed in bonis ipſius minoris: Probatur etiam iure communi *in l. 2. ff. de adminiſtr. tut. & in l. 4. verſic. tut. quoq; ff. de re judic. & in l. 1. C. quand. ex fact. tut. & in l. 1. C. quand. fiſc. vel privat. & tenet Marant. de ordin. judic. 6. parte in 3. actu de exſequutione ſententia, num. 38. Petrus Duen. in Reg. 275. num. 8.*

13 Limitatur hæc concluſio, † quando exſequutio fieret pro condemnatione expenſarum, ſi tutor non habuit juſtam cauſſam litigandi, & propterea fuit condemnatus in expenſis, fit executio contra eum & non contra pupillum, *text. eſt in l. non eſt ignotum, C. de adminiſtr. tut. Bartol. in l. edita colum. fin. C. de edend. & in l. qui ſolidum, §. etiam, ff. de leg. 2. & in 4. in princ. C. de re judic. ita Marant. ubi ſupra, num. 39. & Petrus Duenn. dict. num. 8. &*
14 *Cavalc. de tut. & curat. num. 51.* licet † enim cauſſam juſtam pupilli tutor vel curator tueri debeat, malam tamẽ defendere non tenetur. Imo ſi ſupervacuam litem inſtituiſſent tutores vel curatores, vel convenirentur à vero creditore, impenſas imputare pupillo prohibentur, quia non prohibentur bonam fidem agnoſcere, *l. quoties, §. ſicut. verſic. tueri enim debet, ff. de adminiſtr. tut. d. leg. qui ſolidum, §. etiam, ff. de leg. 2. Alberic. in l. præſes in fin. C. de tranſact. & in l. properandum in princ. verſic. item ſi tutor colum. 12. C. de judic.* unde ſi temere litigent, condemnabuntur in expenſis, *ut in d. l. non eſt ignotum C. de adminiſt. tutor.* & etiam plures refert Baec. *de decim. tut. cap. 2. num. 109. & dicemus latius infra 3. part. cap. prim.* cum alias generaliter defenſio debeat fieri expenſis pupilli, auctore *Geminian. conſil. 55. num. 2. quem refert & ſequitur Baec. ubi ſupra.*

Caveat † igitur tutor & curator agens pro minore, ut juſtam cauſſam foveat. Alias enim ſi ſuccubuerit in cauſſa, tenebitur reſtituere pupillo omnes pecunias ſolutas, atq; expenſas factas in tali cauſſa, cum foverit injuſtam, & non conſideraverit, an pupillus obtinere deberet, *in d. cauſſa, nec nel Iaſon. in l. omnibus, §. ſi procurator, nu. 21. ff. ſi quis judic. non obtemper. Bartol. in leg. ſi ſe non obtulit, num. 1. ff. de re judic. Capel. Tolo. deciſ. 40. & ibi Steph. Aufrer. in addit. & alios allegans Cavalc. de tutor. & curat. numero 49.* ubi dicunt ſecus eſſe, ſi habuiſſent juſtam cauſſam litigandi. 15

In dubio † autem præſumitur moviſſe litem animo calumniandi injuſte ac temere; *juxta gloſſam 1. in l. ſi bonam, C. de adminiſtratione tutorum, & in cap. 1. de elect. libro 6. & Covarruv. in practicis quæſtionibus, capit. 27. num. 3. verſic. 6. condemnatio expenſarum, ibi quamvis in dubio præſumtio ſit contra victum, quod non habuerit juſtam cauſſam litigandi,* ubi plures hoc tenentes allegat, & Abbatem profitentem hanc eſſe communem opinionem ſequitur Covar. *ubi ſupra num. 50.* 16

Similiter † expenſas tenebitur reficere tutor, ſi mutaverit, aut emendaverit libellum nomine pupilli, *Iaſon. in leg. edita, num. 40. C. de edend. ſequitur Cavalc. ubi ſupra, num. 52.* tunc contra tutorem fiet exſequutio *ſecundum Iaſon. ubi ſupra.* 17

Idem erit † ſi fuerit condemnatus in expenſis propter peremtam inſtantiam, *ut per Iaſ. in l. Imperatores, ſub numero 11. ff. de re judic. Bart. in l. properandum, §. final. C. de judic. Cavalc. ubi ſupra, num. 53.* vel ſi non appellavit, aut ſi appellationem non fuerit proſequutus, cum bonam cauſſam minor habeat; tutelæ enim judicio indemnitatem minori præſtare debet, *text. expreſſus in leg. ſi bonam cauſſam, C. de adminiſtr. tutor. Specul. in titulo de advoc. §. utriuſq; quanquam num. 15. verſic. item etiam caveat. in 1. parte, Carolus Ruin. conſil. 119. volum. 5. Cavalc. ubi ſupra, num. 54.* 18

Tenetur † namque tutor defendere pupilli cauſſam, nullamq; utilem occaſionem omittere, *lege tutoris præcipuum, ff. de adminiſtrat. tutorum, lege ſi bonam, C. eodem titulo,* & hoc, tam agendo, quam defendendo in judicio, & extra, *d. l. 17. tit. 16. partit. 6. l. generaliter, ff. de adminiſt. tutor. l. fin. in princ. C. eodem titulo, l. eum, qui, de procurat.* 19

Tutela enim † eſt vis, ac poteſtas in capite libero ad tuendum eum, qui propter ætatem ſe ipſum defendere nequit, *§. 1. Inſt. de tutel.* Quod ſi non defendat, removeri poteſt à tutela, *Paul. Caſtrenſ. in lege invitus, num. 6. C. de procurat. & ibi Bart. & in l. final. C. de adminiſt. tutorum, Baec. de decimis tutorum, cap. 2. num. 107.* adeo autem † 20
tutor tenetur defendere pupillum, ut poſſet advocatus ejus agere in cauſſa, quam adverſus ejus patrem defendebat, *leg. ult. ff. de poſtul. Specul. in titulo, de advocat. §. 1. num. 19. verſic. ſed nunquid clericus, quem ſequitur Baec. ubi ſupra, num. 108.* 21

Quarta concluſio, † quæ habet, quod minor conſtitutus ſub tutela, vel cura alterius non poteſt ſe alteri obligare, probatur late pluribus exemplis *in lege obligari, in princ. ff. de auctor. tut. & in princ. Inſt. eodem titul.* 22

Quinta † concluſio, quæ limitat quartam præcedentem, quando ſcilicet contractus eſt utilis minori, ut valeat in ipſius favorem, probatur etiam in dictis juribus. Placuit (*ut dicitur in dicto principio Inſtit. de auctor. tutor.*) meliorem quidem conditionem licere eis facere, etiam ſine tutoris auctoritate, deteriorem vero non aliter, quam cum tutoris auctoritate: Unde in his cauſſis, ex quibus obligationes mutuæ naſcuntur, ut in emtionibus, venditionibus, locationibus, conductionibus, 23

mandatis, depoſitis, ſi tutoris auctoritas non intervenit, ipſi quidem qui cum his contrahunt, obligantur ad invicem, pupilli non obligantur: Claudicat igitur contractus hic, ut patet: & probatur etiam *in leg. Julianus, §. ſi quis à pupillo, ff. de action. emt. & ibi, notat Bartol. & bene Petrus Surd. conſil. 9. num. 8. cum ſequentibus libro 1.* ubi plures Dd. ita tenentes allegat, *& num. 16.* probat cum Romano Socin. & Corneo, quod pupillus ſine tutore
24 contrahit ſocietatem, † quæ ſibi ſit utilis, quia ſecundum ipſum Corneum nulla ex hoc reſultat iniquitas, quia tenebitur pupillus major factus ratificare, ſi voluerit, & hoc modo erit hinc inde æqualis obligatio. Erit igitur valida ſocietas, quatenus pupilli contineat commodum *ſecundum Petr. Surd. d. n. 16. in fin.*

25 Sexta concluſio, † quæ habet, quod auctoritas tutoris vel curatoris, nomine minoris in judicio, vel extra, non poteſt præſtari per procuratorem, probatur etiam jure communi, *in §. tutor, Inſtit. de auct. tut.* ubi, quod tutor ſtatim in ipſo negotio præſens, debet auctor fieri, ſi hoc pupillo prodeſſe exiſtimaverit: poſt tempus vero, vel per epiſtolam, aut per nuntium impoſita auctoritas nihil agit.

SUMMARIA.

1 L. 18. tit. 16. partit. 6. litera refertur, & per totum caput declaratur.

2 Tutores vel curatores minorum non debent vendere, nec alienare immobilia eorum, quod ſi aliud fecerint ſine decreto judicis, poteſt contra eos in litem jurari, ut in n. 3. idem eſt in adminiſtratorib. civitatis, vel univerſitatis abſque ſolemnitatibus alienantibus bona communia, ut in n. 4.

5 Subhaſtatio rerum minorum quomodo fieri debeat?

6 Conſuetudo minuens ſolemnitates juris requiſitas ad alienationem rerum minorum valida eſt.

7 Solemnitates requiſita ad alienationem bonorum minorum, an ex curſu temporis præſummatur interveniſſe vel non: remiſſive.

8 Alienatio rei immobilis minoris facta ſine judicis decreto, vel abſente curatore eſt nulla: quo caſu minor vel ejus heres, ne dum poteſt agere contra emtores, ſed etiã contra quoſcunque poſſeſſores, ut in num. 9. & ad fructus quoq; agere poteſt, ſi emtor non fuit bonæ fidei, ut in num. 10. & quando dicatur eſſe bona vel mala fides, num. 11. idem, num. 12. in emtore rei Eccleſiæ indebite alienatæ: & induſtriales quoq; fructus in hac ſpecie ab emtore malæ fidei reſtituendi ſunt, in quantum poſſeſſor factus ſit locupletior, licet ſint conſumti, num. 13.

14 Error juris bonam fidem producit quoad acquiſitionem fructuum & ad præſcribendum, & multo magis, ſi cum errore juris ſit admixtus error facti, ut in num. 15. & excuſatur emtor à vera mala fide, ſi adſint conjectura ignorantiæ juris, ut in num. 16.

17 Error juris tunc bonam fidem producit quoad acquiſitionem fructuum, quando jus illud non reſiſtit nec aſſiſtit, ſecus in errore juris expreſſe reſiſtentis: abſq; diſtinctione, de qua in num. 18.

19 Minor vel alius debitor, qui bona non ſervatis ſervandis alienata cum fructibus recuperat, an & quando pretium ſolutum, vel pecuniam debitam reſtituere teneatur cum legitimo intereſſe, & num. 21.

20 Reſtitutio rei juſte capta pro exſequutione debiti, non fit cum fructibus quando confirmatur exſequutio & ex gratia in ſententia præcipitur, ut ſoluto debito cum expenſis res exſequutione capta reſtituatur debitori.

22 Pater tutor vel curator filii emancipati non poteſt ejus bona immobilia ſine decreto alienare, ſecus eſt in patre legitimo adminiſtratore filii.

23 Bona emphyteutica minoris non poſſunt alienari ſine decreto judicis.

24 Bona minoris immobilia in emphyteuſin dari non poſſunt ſine decreto & debita juris ſolemnitate, nec etiam conſtitui uſusfructus, aut uſusfructus minoris conſtitutus in alieno prædio, alienari ſine decreto prætoris poteſt: idemq; eſt de quavis alia ſervitute reali.

25 Curator furioſi prædium, ſeu alia bona immobilia alienare non poteſt abſq; decreto judicis.

26 Bona minoris quaſi dominii eorum alienari non poſſunt ſine decreto.

27 Bona minoris abſq; decreto remitti non poſſunt, nec cedi actio, quam minor habet ad rem.

28 Bona immobilia minoris permutari non poſſunt abſq; decreto nec alio modo alienari, puta per compromiſſum aut tranſactionem, niſi per eam minor retineret ipſa bona, aut ſi poſſent alienari ſine decreto, ut in n. 29. ſi tamen eo caſu, quo valet compromiſſum, minor lædatur, poterit reſtitui, ut in n. 30.

31 Tutor, aut curator in claris compromiſſum & tranſactionem facere non poteſt, aliàs tenetur, ſecus in caſu dubio.

32 Pater legitimus adminiſtrator filii an compromittere, vel tranſigere, poſſit ſuper adventitiis filii? num. 32.

33 Alienatio rei immobilis minoris evidenter ipſi utilis, an valeat facta abſq; juris ſolemnitatibus.

34 Bona minoris alienari non poſſunt etiam pro eo alendo fame laborante ſine debitis juris ſolemnitatibus, niſi res dilationem non patiatur, aut moram.

35 Bona immobilia minoris hypothecari non poſſunt ſine decreto judicis, & quid ſi emat eo pacto, ut res remaneat hypothecata pro ſecuritate ſolutionis pretii quo ipſa venit, num. 36. cum ſeqq.

37 Minor ſeu eius tutor vel curator, an poſſit facere pactum de retrovendendo.

38 Pactum reſolutivum contractus contra Eccleſiam, vel minorem ementem, valet.

39 L. 1. §. ſi minor, ff. de rebus eorum, intellectus.

40 Minor non poteſt remittere, vel renuntiare, aut deſinere acquirere rem ſuam immobilem ſine decreto.

41 Pecunia deſtinata ad emtionem prædiorum, an poſſit converti in alium uſum ſine decreto, & in num. ſeqq.

42 Pecunia regulariter eſt de rebus quæ ſervando ſervari non poſſunt, & num. 46.

43 Pecuniarum magna quantitas ab immobilibus non differre.

44 Pecunia depoſita ad emtionem prædiorum dimidia, pars pertinet ad mulierem ſtante ſtatuto, quod ipſa ſuperſtes marito ſuccedat in dimidia parte bonorum immobilium ipſius mariti: contrarium, num. 49.

45 Pecunia deſtinata ad comparandum bona immobilia non mutat qualitatem, nec ſubſtantiam pecuniæ, nec immobilium naturam aſſumit. Sed res mobilis cenſetur, ut in num. 48.

47 Mobilibus legatis continetur pecunia cambiis tradita.

50 L. 3. §. quid ergo, ff. de contrar. & util. act. tut. intellectus.

51 Bona minoris immobilia in dotem dari nec expreſſe obligari poſſunt abſq; decreto judicis, & in nu. 52. nec propter nuptias donari, ut in n. 53. nec in arrhas dari, ut n. 54. quamvis jure communi minor teneretur donationem propter nuptias uxori facere, ſed ſecus eſt iure noſtro regio, ut ibidem.

55 Bona immobilia minoris non poſſunt alienari ad pias cauſſas ſine decreto prætoris, &c.

56 Judex quis erit competens ad interponendum decretum pro alienandis rebus immobilibus minorum.

57 Bona immobilia minorum donari non poſſunt ſine decreto: procedit etiam in donatione remuneratoria, ut in num. 58.

59 Minor poteſt donare res, quæ ſervando ſervari non poſſunt, de quibus hic.

60 Minor ſi conſulte ac iuſtam & honeſtam cauſſam ſibiq;

alioqui

alioqui utilem donationem fecerit, reſtituendus non eſt, ſecus alias.

¶ *Minor ergo regulariter donare non poteſt: fallit in caſibus de quibus hic in num. 60.*

61 *Tutor, curator, vel prælatus an poſſit alienare ſine decreto Molendina & alia bona ſita juxta flumen obnoxia inundationi.*

62 *Bona immobilia minorum poſſunt alienari ſine decreto, quando pater vel teſtator id juſſit: item quando minor in ſuo teſtamento cavit rem ſcilicet ſuam immobilem certo pretio vendi, ut in num. 63.*

64 *Minor vel ejus tutor aut curator, an poſſit vendere vel alienare prædium ſine decreto, quod teſtator juſſit vel promiſit vendere, & num. ſeqq.*

65 *Tutor, qui emit rem à patre minoris defuncto, poteſt eam ſibi tradere abſq; alia ſolemnitate.*

67 *Pacti formalis venditionis expreſſo pretio & aliis conditionibus, & pacti informis de vendendo differentia.*

68 *Alienatio legalis vel hypotheca tacita à jure inducta bonorum immobilium minoris valet ſine decreto.*

69 *Minor an poſſit bona ſua immobilia alienare ſine decreto pro redimendo teſtatore vel conſanguineo à carcere vel captivitate.*

70 *Fideicommiſſum reciprocũ inter fratres minores remitti poteſt, & ſuper eo tranſactio fieri, nec competit reſtitutio.*

71 *Minor, qui veniam ætatis impetravit, an bona ſua immobilia alienare poſſit ſine decreto.*

72 *Juramentum minoris 25. annis, ſupplet defectum decreti judicis.*

73 *Conſuetudo, quod in alienationibus rerum immmobilium minorum non interveniat decretum judicis, valet.*

74 *Bona minorum poſſunt alienari ob æs alienum: & quæ requiſita ſunt tunc ſervanda, num. 75.*

76 *Bona immobilia minorum poſſunt alienari propter utilitatem ipſorum.*

77 *Domus paterna vel avita minorum alienari non poteſt, ſed requiruntur plura, de quibus in n. 82. & 83. & 84.*

78 *Venditio prohibita trahitur ad omnem alienationem rerum majorum.*

79 *c. 21. lib. 3. regum adducitur.*

80 *Monumenta majorum ad alios tranſire impium olim ducebatur.*

85 *Minor reſtituitur adverſus adjectionem ab alio factam in re majorum ſuorum.*

¶ *Servi minorum, an & quando alienari poſſint.*

CAPUT V.

De prohibita alienatione bonorum immobilium minorum per tutores vel curatores facienda.

1 TUTORES, † vel coratores non debent alienare bona immobilia minorum, niſi ad ſolvenda debita patris minoris defuncti, vel ad ſorores miooris matrimonio copulandum, vel ob matrimonium ipſius, vel ob aliam juſtam cauſſam, cum aliter fieri non poſſit: & tunc id facere debeot cum judicis decreto, non tamen debet judex conſentire, ut domus patris, aut, in quo ipſe minor natus fuit, ullo modo alienetur, ſi hoc evitari poſſit: Idem in ſervia ab antiquo ſervientibus in domo patris: hi enim utiles eſſe ſolent, conſciique ſunt bonorum defuncti: qui autem damnoſi eſſe poſſent, vendi poteront, pretiumque eorum in utilitatem minoris converti debet, Ita decidit, *l. 18. tit. 16. partit. 6.*

2 In textu † Regio in principio, ibi, *Non deuen los guardadores dar, nin vender, nin enagenar ninguna de las coſas de el huerfano que ſea rayz.*, de hoc agitur late *in toto tit. C. & ff. de rebus eorum, & C. de præd. & aliis reb. min. l. lex quæ tutores, per totam, præcipue in ver. venditione tutoris, C. de adminiſtr. tut. l. 4. tit. 5. partit. 5.* ubi excipit eum caſum, ſcilicet, *quando los fueſſe tam gran meneſter que no podrian al fazer, o por gran pro de los menores*, idem etiam habetur *in leg. 60. tit. 18. part. 5*, ubi quod in caſibus debet fieri, *con otorgamiento del juez del logar andando la coſa publicamente en almoneda treynta dias, y alli ſe pone la forma de la carta de venta para que el comprador pueda ſer ſeguro de lo que comprare, y el guardador del huerfano ſe guarde de yerro*; quas leges allegat bene materiam declaraos Anton. Gomez, *ſecundo tomo, cap. 14. de reſtit. min. num. 13. per totum cum ſequentibus, & Pet. Duennas in regula 88. ampliat. 5. & reg. 187. num. 3. & Cald. Pereyra in repetitione legis ſi curatorem habens, in parte contractum ſeciſti, num. 1. cum ſequentibus, C. de in integrum reſtit. minor. habetur in tract. de reſtitutione in integrum, 2. parte, pag 1145. & Petrus Surdus de aliment. tit. 8. privileg. 45. in princip. & per totum, ubi plures alios citant, & Molin. Theologus, 1. parte. de juſtit. & jur. tractatu 2. diſputat. 224. column. 1387. verſic res immobiles, & colum. ſeq.* ubi nonnullas cauſſas legitimas refert.

Quod adeo procedit, † ut tutor alienans rem immobilem minoris ſine decreto judicis ſit in dolo, & minor poteſt in tali caſu contra eum in litem jurare, *ita Plotus in tractatu de in lit. jur. §. 5. anum. 3.* 3

Inferens † idem eſſe in adminiſtratoribus civitatis vel univerſitatis, abſq; ſolemnitate alienantibus bona communia, *Roland. à Valle conſil. 49. num 38. lib. 1. Cavalcan. de tutor. & curat. num. 123. & 124. ubi alios refert, & Petr. Surdus conſil. 28. num. 61. lib. 1.* 4

Quomodo † autem debeat fieri ſubhaſtatio, & de ea conſtare, agit Joannes de Platea *in lege 1. num. 2. C. de fid. inſtrument. & jure haſt. fiſcal. lib. 10.* & de ſolemnitatibus ad hanc venditionem neceſſariis Gregorius Lopez *in dicta lege 4. tit. 5. partit. 5. in gloſſ. con muy gran ſabiduria, & gloſſ. ſeq. & Decius conſil. 403. anum. 11. & ſeqq. optime, & late Rolandin. à Valle conſil. 33. per totum, lib. 1. y de los pregones que ſe han de dar y en que manera, Monterroſo in ſua pract. 7. tract. fol. 144. ad fin.* 5

Et valet † conſuetudo minuens has ſolemnitates, *ſecundum Roch. de Curt, de conſuet. ſect. 5. num. 27. fol. 73. in parvis, ubi alios refert.* 6

Et an, † & quando hæ ſolemnitates & curſu temporis præſumantur interveniſſe, vel non, agit latiſſime Maſcard. *de probat. 3. tom. concluſ. 1595 num. 6.* 7

Alienatio † igitur rei immobilis minoris facta ſine judicis decreto, vel abſente curatore eſt nulla, & minori nullum parat præjudicium, *lege fin. §. ſin autem, C. ſi propter pup. penſit. dict. lege, lex quæ tutores, in verſ. venditione tutoris nulla, C. de adminiſtr. tutorum.* Unde reſtitutio non eſt neceſſaria, quia minor ſervatur ipſo jure illæſus, *leg. in cauſſa §. Pomponius ff, de minor. Bald. in l. 2. C. ſi adverſ. vendit. Cald. ubi ſupra, num. 1. per totum.* Et quod talis alienatio, & in ſolutum datio abſque decreto prætoris ſit nulla, Decius *d. conſil. 403. num. 11. & ſequentibus, Alexander conſil. 53. viſis column. 2. volum. 3. Corneus conſil. 92. volum. 4. & conſil. 71. quod non valet, volum. 3. Petrus Duennas in reg. 186, verb. decretum, ampliatione 2. & 4. Rolandinus à Valle dict. conſil. 33. num. 21. & ſequenti, vol. 1. & hos referens Cavale. de tut. & curat. num. 123.* 8

Ubi quod hoc caſu minor, † & ejus heres, ne dum poſſunt agere contra emtorem, ſed etiam contra quoſcunque poſſeſſores uniuerſales & ſingulares, *per textum in leg. magis puto, §. ſi æs alienum, & §. maneat. ff. de reb. eorum, & Roman. conſil. 321. in cauſſa propoſita conſultatio. Pariſ. conſil. 100. volum 1. & Paulus de Caſtro conſil. 105. n. 2. in 2. par.* ubi ponit remedium utilius, & formam libelli contractum reſcindendi, *& Decius conſil. 303. num. 19.* 9

Eadem ratione † (& hæc erit prima ampliatio) poterit minor non ſolum rem ſic alienatam, ſed etiam fructus univerſos vendicare, ſi non bona fide emtorẽ fuiſſe, qui emit, conſtiterit, text. eſt expreſſus *in leg. 2. ſi quis ignor. rem. min. eſſe, &c. & leg. ſi prædium, C. de præd. min.* Igitur ſi emtor bonam fidem habuerit, non reſtituet neceſſario fru- 10

M 2

Digitized by Google

rio fructus omnes, quos perceperit, ut conſtat *ex d. l. 2.* & deducit Doctor Covar. *lib. 1. variar. reſolut. cap. 3. nu. 6. ad fin.* & Caldas Pereyra, *ubi ſupra, dicto numero 1. in verſiculo, ſi denique.*

11 Ubi quod † dicitur poſſeſſor bonæ fidei, ubi neſcivit rem minoris eſſe, & quod ſi id ſciverit, & ſine decreto eam emerit, judicatur malæ fidei poſſeſſor, ut fructus cogatur reſtituere, nec uſucapiendi conditionem habeat, *ut in lege 1. C. ſi quis ignor.* Eandem reſolutionem in emtore rei eccleſiæ vel minoris omiſſis juris ſolemnitati-
12 bus, † ut teneatur omnes fructus reſtituere, jure late probat, & ſequitur plures allegans, ut veriorem, & crebriorem Octavianus Cach. *in deciſione Pedemont. 159. numero 1. & 2. & 10. ad finem,* quem nos retulimus, & ſequuti fuimus, *conſilio 18. numero 71.* ſed intelligi debet in emtore malæ fidei, ſecus ſi ſit bonæ fidei *per ſupradict.*

13 Et induſtriales quoque fructus † in hac ſpecie ab emtore malæ fidei reſtituendi quoque ſunt, in quantum poſſeſſor factus ſit locupletior, licet conſumti ſint, *ſecundum Covarruviam dicto capite 3. numero 6. ad finem.* ubi, quod neque diſcrimen ipſe aliquod conſtituit in ſpecie *dict. leg. 2. C. ſi quis ignor.* an is, à quo fundus evincitur, ſit primus, qui à minore emit, an qui ab hoc emtore minoris emerit. Utrumque enim pari ratione teneri ad fructuum reſtitutionem exiſtimant, quamvis Carolus Molin. *in conſuetudine Pariſ. §. 22. numero 54.* conatus fuerit, maximam inter hos differentiam adnotare, de qua per eum ibi: quam ſententiam Covarruviæ veram intelligo, data mala fide emtoris, alias ſecus, *ut in leg. bona fides 45. in principio, & §. 1. incipit, nec intereſt, ff. de acquir. rer. dom. quam ad hoc citat deciſio. Pedemont. ubi ſupra, num. 15.*

14 Error † tamen juris bonam fidem producit, ſufficiensque eſt ad acquiſitionem fructuum rei minoris, vel alterius ex titulo minus ſolemni, quia titulus nullus, vel putativus errore juris, etiam iniuſto cauſſatus, bonam fidem producit, quæ ad præſcribendum ſufficit, ubi titulus non eſt ad præſcriptionem neceſſarius, *ut in lege igitur, §. poteſt, ff. de liber. cauſ. & in capite per venit, de emt. & vendit. ubi Imol. column. 2. in verſiculo, item nota, quia licet error: & Butrius etiam ibi, quem refert, & ſequitur Felinus in capite de quarta, numero 34. de præſcript. & in capite cum contingat, numero 3. de reſcript. idem tenet Bartolus in lege Celſus, numero 17. verſiculo dic ergo, ubi etiam Paulus de Caſtro column. 1. ff. de uſucap. & in conſilio 44. columna penultima, libro 2. ſequitur D. Covarruv. in reg. poſſeſſor, in 7. parte, §. 7. num. 5. verſic. 2. concluſ. & Rubeus, conſil. 75. num. 4.* ubi poſt Bald. Barbat. Alex. & Jaſ. concludit, ex juſtis cauſſis induci bonam fidem, dicens hanc eſſe communem opinionem, prout eos refert, & ſequitur deciſ. Pedemont. *ſupra citatam, nu. 5.* dicens, etiam eſſe hanc communẽ concluſionem, & quod licet ad præſcribendum dubitabilis ſit, attamen quoad fructuum acquiſitionem indubie dicitur procedere, ſecundum Imol. *in cap. fin. colum. 4. de præſcript.* & alios, quos ibi refert bene id probans, eſtque etiam communis, ut plures allegans affirmat Doctor Covarruv. *lib. 1. variar. reſol. cap. 3. num. 8.*

15 Hocque † multo magis verum eſſe, ubi cum errore juris admixtus quoque eſſet error facti: tunc enim error juris bonam fidem produceret, non modo ſufficientem ad fructuum acquiſitionem, ſed etiam ad præſcriptionem, *Balb. in dicta lege Celſus, in quarto notabili, numero 22. poſt alios quos refert, & Covarruvias dicto libro 1. variar. reſolut. cap. 1. numero 8. verſic. poteſt etiam, & dicta deciſione Pedemontana 159. numero 9. ad finem,* ubi *num. 10.* hoc limitari exiſtimat in emtore rei minoris, viro prudenti, & ſagaci, quia is non excuſatur à fructibus ob bonam fidem ex errore juris cauſſatam, *ſecundum Aretin. conſilio 17. columna 8. verſiculo præterea, alia ratione, & Grammat. deciſione ſeptuageſima ſeptima, numero 7. & 8.*

Hinc moderni † Pariſ. *in conſil. Pariſ. §. 22. numero 52.* 16
dicunt, excuſari emtorem à vera mala fide, ſi adſint veriſimiles conjecturæ ignorantiæ juris ex qualitate emtoris, aut ex qualitate venditoris, quia erat forte vicinus ætati majoris extra tutelam & curam, & forte uxoratus, qui induſtrioſe res ſuas per ſe exercebat, *lege 1. C. qui advers. vend. veniam ætatis impetraver.* & non apparet in aliqua circumventione, vel fraude procedente ab emtore: Hi namque, vel aliquibus ex his, aut aliis ſimilibus concurrentibus bonus judex æſtimare poteſt, emtorem caruiſſe dolo, & mala fide, quamvis in jure erraverit, & ejus ſacramento ſtare, & ſic non condemnabit eum ad fructus, niſi poſt litem conteſtatam, maxime ſi ſit perſona fide digna, *ſequitur Balb. in dicta lege Celſus, numero vigeſimo tertio, in fine, ff. de uſucapion, quos refert, & ſequitur deciſio Pedemontana prædicta 159. numero 10.* ubi, quod ſi non ſit perſona fide digna, tunc probabitur error juris ex qualitate facti, & perſonarum juxta practicam, quam tradit Bartol. *in l. non fatetur, numero 12. ff. de confeſſ.*

Sed & quod † prædiximus, errorem juris bonam fi- 17
dem producere, quoad acquiſitionem fructuum, procedere velim intelligas in titulo cauſſato ex errore iuris non reſiſtentis, nec aſſiſtentis: ſecus vero in errore iuris expreſſe reſiſtentis actui ſive contractui, quia talis titulus non cauſſat bonam fidem, ſed potius malam, & ideo errans tenetur ad fructus, *ut in lege 1. C. de fide inſtrumentorum, & jure haſtæ fiſcalis, lib. 10. & l. quemadmodum, C. de agricolis & cenſitis, libro 11.* Ita notabiliter declarat Bartol. ſic intelligens præd. iura *& cap. qui contra jura, de regulis juris, in l. ſed ſi lege, §. ſcire, numero 4. ff. de petitione hereditatis,* quem refert & ſequitur Fel. *in cap. cum cauſſam numero 27. de re iudicata. poſt alios quos citat, & Pariſius in cap. ſi diligenti, numero 27. de præſcriptis,* ubi limitat non procedere in perſona ſimplici, vel quando ius eſſet dubium: Et quod talis titulus non ſit ſufficiens ad acquiſitionem fructuum, eſt etiam textus *in lege jubemus, §. ſane el 1. C. de ſacroſanctis Eccleſ. & in dicta lege 1. C. de fide inſtrumentorum, &c. & in cap. ſi quis presbyterorum, de rebus Eccleſiæ, non alienandis,* eandem doctrinam Barto. ſequuntur plures relati per Doct. Covarruv. *dicto lib. 1. var. reſol. c. 3. num. 8.* ubi profitetur, eam eſſe communem quam etiam ſequitur, late eam iure probans, & alios allegans *d. deciſio, Pedemont. 159. numero 11. cum ſequentibus,* ubi ſpecificat in emtione rei minoris, non ſolenniter factæ, quia lex ei expreſſe reſiſtit, eamque irritam declarat, *ut in dict. l. lex, quæ tutores C. de adminiſtr. tut. & ſupra latius reſolvimus,* & ita procul dubio cenſeo tenendum, tametſi gloſſa *in dict. leg. 2. verſiculo ſi non bona fide, C. ſi quis ignorans rem min &c.* contrarium teneat in his terminis rei minoris emtoris errantis in iure, ob ſolemnitates non ſervatas, quod faciat fructus ſuos, quã ibi commendant Baldus & Salycetus, & eſt ſimilis *in lege, quæcunq; §. final. in gloſſ. final. ff. de public. in rem act.* eandem etiam notabilem dicit Jaſon. *in lege prima, §. ſi vir, numero 22. ff de acquirenda poſſeſſione Curtius Senior, dicto conſilio 72 column. ſexta, in fine poſt Ioannem de Platea in lege 1. quarto notabili, C. de præd. decur. non alien. libro 10. & Laurentius de Rodulf. in repetitione capitis, fine, 12. quæſt. in penult. quæſt.* quos in hoc citat, non tamen ſequitur deciſio Pedemont. *præd. 159. n. 8.* ſed veriorem eſſe exiſtimant D. Covarruv. *dicto libro 1. variar. reſol. capite 3. numero 8.* addens pro ea Innoc. Anchar. & Imo. *d. c. ad noſtram, de rebus Eccleſiæ non alien.* & conantur reſpondere iuribus in contrarium adductis, ut procedant & intelligantur, & locum habeant, cum poſſeſſor malæ fidei fructus percipit, ſed cũ d. iura abſq; ulla huius rei diſtinctione loquantur, *ut fatetur ibidem ipſe Covar.* profecto

non

non video, qualiter hic intellectus graviſſimi viri ſubſi-
ſtere poſſit: Nec obeſt, quod ſit ab omnibus receptum,
bonam fidem ex juris errore ortam ſufficere ad fructu-
um acquiſitionem, cum hæc recepta ſententia procedat
tantum in errore juris non reſiſtentis, nec aſſiſtentis: ſe-
cus vero in errore juris expreſſe reſiſtentis actui, vel con-
tractui: quia talis titulus non cauſſat bonam fidem, ſed
potius malam, & ideo merito talis errans tenetur ad fru-
ctus, ut bene probatur in juribus ſupra citatis: Et hoc
eſt, quod habet noſtra communis ſententia, quam de-
fendimus adverſ. gloſſ. & ſequaces.

18 Nec † placet diſtinctio quorundam in propoſito in-
telligentium, prædictam communẽ ſententiam ut pro-
cedat, quando jus ita reſiſtit, ut rem prohibeat regulari-
ter alienari, ſicut in prohibitione alienationis rerum ec-
cleſiæ contingit, *ut in dicto capite ſi quis presbyterorum, & in deciſione dictæ legis quemadmodum, C. de agricol. & conſ. libro 10. cum ſimil.* ſecus vero, ubi & ſi jus reſiſtat, per-
mittit tamen rerum alienationem certis adhibitis ſole-
mnitatibus: ſicut apparet in alienatione rerum minoris:
item in donatione inter virum, & uxorem, *ut tenet Aret. in leg. quod uxor, ff. de acq. poſſeſſ. Curt. dict. conſil. 72. num. 8. ex gloſ. in dict. l. 2. C. ſi quis ign. rem minor.* Utroq; namq;
caſu reſiſtit contractui, & tandem res eſt alienari prohi-
bita ex juris regula, niſi alienetur eo modo, quo jure ſta-
tutum eſt: Conſtat etenim alienationem rerum minoris
factam abſque iuris civilis ſolemnitatibus irritam eſſe
ipſo iure, *ut ſupra probavimus*, ſicut rerum Eccleſiæ, in-
ter quarum rerum alienationes parum diſcriminis eſt
quoad effectum: Et ita merito prædictam diſtinctionẽ
impugnavit D. Covar, *dicto libr. 1. cap. 3. num. 8. verſiculo ceterum opinio.*

19 Illud tamen † obſervatione digniſſimum cenſeo in
propoſito, quod minor, vel alius debitor, qui bona non
ſervatis ſervandis alienata cum fructibus recuperat, vel
petit, ſive vendicat, tenetur pretium ſolutum, ſi conver-
ſum fuerit in ipſius utilitatem, vel pecuniam debitam,
cum legitimo intereſſe reſtituere creditori, omiſſa diſ-
putatione, alias per doli exceptionem repelli poteſt, *ex textu in lege prædiorum 10. & in lege uero 14. & lege ſi prædium 16. C. de præd. & aliis rebus minor.* qui text. loquun-
tur in minoribus vendicantibus prædia ſua alienata ex-
tra decretum iudicis. Tenentur namque, ſi eis oppona-
tur, ſortem vel pretium cum uſuris reſtituere: item &
ſumtus meliorati prædii, *ut in dictis juribus, & ibi Doctores.* Et hoc, ſi pretium verſum ſit in utilitatem minoris,
alias ſecus, ut ibidem expreſſe probatur, & tenet alios al-
legans Rolandinus à Valle *conſilio 60, numero 38. libro 4.*
Et in hac cauſſa locum habere poteſt æquitas, *leg. curavit, C. de act. emt.* quam ad hos terminos citat Franci-
ſcus March. *deciſione 21. in fine, quem refert & ſequitur Rebuff. de reſtitutione, articulo 1. gloſſa 3. numero 31. & deciſione Pedemont. præcitata 159. numero 16. ubi numero 13.*
refert ita condemnaſſe ſenatum in ſpecie, de qua ibi,
nempe, declaratis actis exſequutionis nullis, condem-
navit poſſeſſorem conventum ad reſtitutionem bono-
rum cum fructibus à die traditionis, actore prius ſol-
vente quantitatem debitam cum legitimo intereſſe,
quod cum fructibus facta omnium liquidatione pro-
portionabiliter compenſari mandavit, ſequutus ea,
quæ ſcribit Jaſo. *in §. actionum, numero 137. cum ſequentibus, de action.* id, quod obſervant, & iubere ſolent iudi-
ces ſuperiores in his Regnis, cavendo cenſum annua-
tim ſolvi ad reſpectum quatuordecim pro militario, &
compenſari cum fructibus, *ſecundum Doctorem Azevedo in lege finali, numero 127. titulo 21. libro 4. novæ collectionis Regiæ*: Ex quibus in utroque caſu remanet pro-
bata noſtra præfata obſervatio, nempe, in minoribus
vendicantibus res ſuas immobiles abſque decreto iu-
dicis alienatas, & in aliis debitoribus petentibus res à ſe
per exſequutionem perperam, & abſque juris ſolemni-
tatibus ſublatas cum fructibus. Utriſque enim hoc pe-
tentibus opponi poteſt per emtores vel creditores doli
mali exceptio pro ſolutione pretii ſoluti, converſi in u-
tilitatem minoris, vel debitæ ſortis cum uſuris, hoc eſt,
intereſſe licito, & ſumtibus melioramentorum, & quod
hoc ſoluatur ante omnia, & iubetur cum fructibus præ-
dictis compenſari, & eorum liquidationem fieri: Quod
procedit, quoties alienatio, vel exſequtio eſt nulla: tunc
enim, ut vidimus bona ſic alienata capta, iubentur reſti-
tui cum fructibus ſoluto debito, cum intereſſe prædio-
rum ante omnia, compenſando tamen cum prædictis
fructibus: Secus vero † eſt quoties exſequutio eſt valida, 20
& pro tali confirmatur per iudices ſuperiores, licet ipſi
ex gratia ſoleant in eadem ſententia iubere, quod ſolven-
te debitore debitum, pro quo exſequutio fuit facta, cum
expenſis ei reſtituantur bona capta: quia tunc reſtitutio
non fit, cum ex gratia potius, quam ex rigore iuſtitiæ hæc
ſententia feratur, *ut probavimus libr. 2. pract. quaſt. 161. num. 2.*

Sed ad hoc, † ut ſuperiora procedant, requiritur ne- 21
ceſſario, quod opponatur de pretio non ſoluto, & ſic in-
telliguntur parte opponente, *ex his, quæ notat Jaſ. in dicto §. actio. nu. 134. & ſeq. Inſt. de action. poſt alios, quos refert, & Dec. conſil. 119. num. 1. & conſil. 298. num. 2. Afflict. deciſ. 220. num. 4. & 5.* Et hæc eſt crebrior ſententia, *ſecundum Octavian. Cacheran. d. deciſ. Pedemont. 159. num. 17.* ubi di-
cit, fuiſſe concluſum, audiri poſſe actorem, ſi de precio
non ſoluto non opponatur: Et de prædictis late egemus
lib. 4. practicarum quaſtionum, ad fin.

Secundo † principalis ampliatur concluſio, noſtræ l. 22
Regiæ *18. tit. 16. partit. 6. cum ſimil.* ut procedat etiam in
patre tutore vel curatore filii emancipati: adhuc enim is
pater non poteſt res immobiles filii alienare ſine decre-
to & licentia prætoris in caſibus à iure permiſſis, *ut in l. ſi pupillorum, § ſi pater, ff. de reb. eorum, & ibi notant Bar. Bal. & communiter Dd. text. in l. cum emancipatis, C. de præd. min. & ibi Dd.* eſt communis ſententia, *ſecund Ant. Gom. d. 2. tom. cap. 14. de reſtit. min. num 13. in verſ. quod primo extende, & eundem in l. 48. Taur. nu. 18. ibi; Secundo quia eo caſu, ſequitur plures referens, Pinel. in l. 1. in 3 part. n. 21. C. de bon. mat & Cal. Pereyr. ubi ſupr. n. 5. pag. 1145. in fin. & col. 2. in fin & col. ſeq. in princ.*

Non tamen procedit in patre legitimo adminiſtra-
tore filii ſui fam. Hic namque pater ex cauſſa iuſta, & ne-
ceſſaria & à iure permiſſa poteſt vendere & alienare rem
immobilem ſui filii minoris 25. annor. abſque decreto &
auctoritate iudicis, *ſecundum Azo. in ſum. C. de bon. quæ lib. num. 11.* cuius opinionem plures allegans teſtatur eſſe
communem & tenendam Anton. Gom. *ubi ſup. utrobiq;*,
tametſi contrariam opinionem cum Salyc. & Jaſ. dicat
eſſe veriorem in puncto iuris: Eandẽ communem ſen-
tentiam ſequitur Matth. de Afflict. *deciſ. Neapol. 393. n. 1.*
communem eſſe profitetur plures allegans D. Covarr,
lib. 1. var. reſol. c. 8. n. 6. & Arrias Pinel. *ubi ſup.* ubi eam di-
ait eſſe receptiſſimam, & quod ſecund. eam iudicatum
vidit, & licet *n. ſeq.* fundet opinionem contrariam Salyc.
& aliorum, quos ibi citat, nihilominus tamen *n. 22.* dicit,
quod à communi ſententia non recedit, eamque deſen-
dit atq; probat. Eandem plures referens ſequitur Cald.
ubi ſup. n. 5. verſ. ſin autẽ dicens, quod licet hæc ſententia
Azonis communis ſit, & ab ea in iudicando non ſit re-
cedendum, contrarium verius videtur ex iuris principiis
cum Joa. Crot. *in l. frater à fratre, n. 22 ff. de cond. indeb.* &
Ant. Gom. *ubi ſup.* & quod ita in illo Regno Portugalliæ
videtur iudicatum attenta l. Reg. illius contra Azon. ſic-
ut in Burgund. affirmat Caſſaneus *in conſuet. Burgu. rubr. 6. c. 5. n. 4.* & tandem Caldas *ubi ſup. in verſ. at ſi*, inquit,
quod ſi quis à ſententia Azon. & communi recedere non
audeat, intelligenda eſt, quando patar, imminente ære

alieno, aut alia ſimili vrgente cauſſa alienavit, ac vendi-diti. Nam ſi voluntarie vendidit, nihil aget, & hanc cauſſam probare debet emtor, *ſecund. Pinel. ubi ſup. num. 23.* ubi quod in hoc non eſt ſtandum relationi patris, aſſerentis ex cauſſa neceſſaria pro ſolvendis debitis alienaſſe, quam ſententiam veriſſimam arbitratur Caldas *ibidem* Cautius tamen erit emtori, ut decretum judicis interveniat ad fugiendas opiniones.

23 Tertio † ampliatur concluſio noſtræ legis Regiæ, ut non tantum bona minoris propria, & patrimonialia ſine decreto judicis alienari prohibeantur, verum etiamſi ſint emphyteutica, ut eam probat Alvar. Valaſc. *de iure emphytent. queſt. 1. num. 22.*

24 Quarto † ampliatur, ut neque etiam res minoris immobiles in emphyteuſin dari poſſint ſine decreto, & debita juris ſolemnitate, *l. etiam, C. de prædiis min. l. ſed ſi pecunia, §. ſi ius, ff. de rebus eorum, Abbat in cap. nulli, de rebus Eccleſiæ non alien. Alexand. conſil. 46. libr. 3. Antonius Gomez, ſecundo tom. cap. 14 num. 14. in verſi. 7. & Molina Theologus de iuſtitia & iure, 1. part. 2. tract. diſputat. 224. colum. 1391. verſic. iudicis decretum,* ab eo, quod judicis decretum neceſſarium eſt ad emphyteuſin, & conſtitutionem uſusfructus in proprio prædio, aut ad alienandum uſumfructum minoris conſtitutum in alieno prædio: Et idem de quavis alia ſervitute reali, *lege, ſed ſi pecunia, §. ſi ius, cum ſequentibus, ff. de reb. eorum, & leg. ult. C. de reb. alien. non alien.* Et ita quoque res libellaria, *ſecundum Pariſ. conſil. 85. num. 6. 7. 8. 9. 12. & 35. volum. 3. Menoch. conſil. 29. num. 17. volum. 1.* & hos referens Cald. *ubi ſup. num. 3. pag. 1145. col. 2.* ubi quod neque redditus annuos ſuper bonis ſuis poteſt conſtituere, quoniam hi inter immobilia connumerãtur, de quo alibi egimus, an ſcilicet inter immobilia connumerentur. Nihilominus tamen, quicquid ſit in hoc, hanc ultimã ampliationẽ de redditibus annuis non conſtituendis ſine decreto prætoris à minoribus, vel eorum curatoribus probo. Addit Pacil. *dict. num. 9. & Alvar. Valaſ. de iure emphyt. quaſt. 35. num. 3.* quod neque è converſo minor poteſt accipere prædium ad libellum ſine debita ſolemnitate, quibus ſuffragatur text. *in lege 1. §. fin. cum leg. ſequent. ff. de reb. eorum.* Sed contrarium in hoc verius eſſe probat Cald. *ubi ſupra dict. num. 3.* quia cum cauſſa ſit lucrativa, nihil obſtat, quominus minor in emphyteuſin pretium accipere poſſit ſine decreto, quamvis ſi læſus fuerit, poterit reſtitui, in quam partem inclinat Alva. Valaſc. *dict. quaſt. 35. num. 4. & 5.* & libenter amplectitur Caldas, *ubi ſup.*

25 Quinto ampliatur, † ut curator quoq; furioſi prædium, ſeu alia bona immobilia abſq; decreto alienare non puſſit *l. 2. C. de curator. furioſ. l. interdum, §. qui tutelam ff. de furt. l. ab agnato, & l. ult. ff. de curat. furioſ.*

26 Sexto ampliatur, † ut non modo decretum ſit neceſſarium, quando venditur res, cuius minor eſt verus dominus, ſed etiam, quando eſt quaſi dominus, *l. magis puto, §. ſi pupil. ff. de reb eorum, ubi gloſ. Bar. Alb. & alii communem firmant, Ant. Gom. 2. tom. c. 19. de reſtit. min. ante num. 14. & alios referens Cald. ubi ſup. num. 6.*

27 Septimo ampliatur, † ut neque res immobilis minori poſſit remitti abſq; decreto, neq; cedi actio, quam minor habet ad rem, quia de actione idem eſt judicandum, quod de ipſamet re, *per text. in l. ſi ad reſolvendam, C. de præd. minor. Ant. Gom. dicens communem, d. n. 14. & alios allegans Cald. ubi ſup. n. 7. Gr. Lop. in d. l. 18. tit. 16. p. 6. in gl. 1.*

28 Octavo ampliatur † præfata regula in omni alienatione, unde permutari res minoris abſq; decreto non poteſt, *ut in l. non ſolum, C. de præd. min.* neq; hereditatem dividere minor abſq; decreto poteſt, *l. cum pater. §. hereditatem, ff. de legat. 2.* neq; locare ad longum tempus, *l. ſed ſi pecunia, §. fin. ff. de reb. eorum,* neq; tranſigere, ſine decreto, *d. l. non ſolum & l. cum ii, §. tranſactiones. ff. de traſact.* niſi extranſactione res eſſet apud minorem remanſura, *in l. 2. num. 4. ff. de offic. eius, cui mand. eſt iurisd. Pinel. in leg. 1. 3. parte, C. de bon. mater. n. 46. Cald. ubi ſupr.* neque compromiſſum à minore vel eius tutore, & curatore fieri poteſt ſuper re immobili abſq; decreto iudicis, quia eſt quædam tranſactio, *l. non diſtinguemus, §. Julianus, ff. de arbit. & ibi Bart. & communiter Dd.* & in terminis ita tenet Baldus *in l. 1. num. 3. C. ſi adverſus tranſact.* quem ſequitur Ant. Gom. *d. cap. 14. num. 14. & 15.* Id verum intelligens, quando virtute tranſactionis minor redderet alteri rem immobilem: ſecus vero ſi ipſe retineret eam data pecunia adverſario, quia valet ſine decreto, *iuxta gl. in l. 2. de offic. eius, &c.* quam ibi ad hoc ſumme notant, & commendant Bart. & communiter Dd. ſequitur alios allegans Cald, *ubi ſupr. pag. 1147. ſub n. 7. verſ. 4. & verſic. 5. & ſuperiora ſequitur Molina Theologus ubi ſupra.*

Ex quo ſequitur, † quod ſuper re, quæ poteſt alienari 29
ſine decreto, bene valet & tenet compromiſſum abſque decreto, ſi fiat cum tutoris vel curatoris auctoritate, *gloſ. finali, in principio, in lege 1. C. ſi adverſ. tranſact.* loquens in tranſactione, quam ſequitur ibi Bartol. Baldus, Salycet. & ceteri, & inquit Baldus hoc procedere etiam in compromiſſo, & Molin. Theol, *de iuſtitia & iure, 1. part. in 2. tractatu, diſputatione 224. column. 1391. verſic. iudicis decretum.*

Eo tamen caſu, † quo valet compromiſſum abſque 30
decreto prætoria, ſi minor ex eo lædatur, poterit in integrum reſtitui, *ſecundum Anton. Gomez. dict. 2. tom. c. 14. de reſtit. min. num. 1. in fin.*

Tutor autem † vel curator in claris compromiſſum, 31
& tranſactionem facere non poteſt: alias tenetur, ſi non fecerit prius ſolemnia, ſed tantum id facere poterit abſq; ſolemniis in caſu dubio, *ut per Caval. de tutor. & curator. num. 55. cum ſequent.*

Sed an pater † legitimus adminiſtrator filii compro- 32
mittere poſſit, vel tranſigere ſuper adventitiis filii, agit latiſſime Arias Pinel. *in l. 1. 3. part. num. 44. cum ſeqq. C. de bon. mater.*

Nono † regul. prædicta principalis noſtræ *l. 18. tit. 16.* 33
part. 6. ampliatur, ut procedat, etiamſi alienatio eſſet evidenter utilis minori, ut puta fundi ſterilis, *l. ſi fundus, ff. de reb. eorum, l. magis puto, §. ſi æs alienum, ff. eod. tit. gloſſ. in dict. leg. ſi fundus, verb. movere, & in leg. ob æs alienum, C. de præd. min. gloſſ. 1. ibi, quod non placet,* quam opinionem excepto Angel & paucis quibuſdam ceteri omnes ſequuntur, *ſecundum Joann. Oroſc. in leg. 2. num. 10. ff. de officio eius,* & dicit communem Jaſo. *ibi, num. 9.* & eam defendit Matthæus de Afflictis *deciſ. 87.* dicens ſecundum eam nemine diſcrepante fuiſſe iudicatum, *ſequitur etiam Caldas, ubi ſupra, num. 14. pag. 1154. column. 1, verſicul. qua tamen,* ubi agit de re ſterili Eccleſiæ, ſequitur plures referens Petrus Surdus *in tract. de aliment. tit. 8. privileg. 45. num. 1. pag. 299.* pulcre Capicius *deciſion. 113.* concludens, majorem partem dominorum fuiſſe in ea ſententia, quod venditio non eſſet confirmanda *Rodoan. in tract. de reb. Eccleſia, non alien. in rubr. de conſtit. annui cenſus, num. 31. folio 103. Foller. in pract. cenſual. §. huiuſmodi, num. 40. fol. 133.*

Unde licet, † quando pupillus ſame laborat, poſſint 34
vendi bona ſua pro eo alendo, *iuxta gloſſam primam, in lege ob æs, C. de præd. min. argumento leg. 2. C. de patribus, qui filios diſtraxerunt,* & illam gloſſ. dicit eſſe notandam Bart. *in authent. res, quæ circa finem, C. communia de legat,* & communiter approbatam Padilla *ibi numero 81. & alios allegans Petrus ubi ſupra, numero 2.* nihilominus tamen adhuc erit neceſſarium judicis decretum, *ut late probat, ibi Surdus, & in numer. 3.* hoc intelligit, quando neceſſitas patitur iuris ſolemnitates ſervari, ſecus ſi adeo urgeat, ut non patiatur dilationem, aut moram: Et ita eſt tenendum, tametſi gloſſa *in dicta lege ſecunda, verb. cauſſa cognita, in fine, ff. de officio eius* contrarium

rium velit indiſtincte, imo quod fundus ſterilis poſſit vendi ſine decreto, quam ſequitur Curt. Iunioc. *ibi n. 12. poſt Angel. & Martin. Laud.* ſed non eſt vera pec ſupradicta, & communiter reprobatur, *ſecundum Paul. de Caſtr. ibi num. 1.*

35 Decimo † ampliatur eadem iuris regula, ut neque res immobiles minoris hypothecari poſſint ſine decreto iudicis, *ut in l. ſi pupillorum, §. prim. ff. de rebus eorum, ibi, quod ſi decreverit alienandum vel obligandum pupilli prædium: & ibi, ſi pupillus dederit res pignori permiſſu prætoris, & paulo poſt, ibi, ſi parens tutor ſit alicui ex liberis an prætor adeundus ſit, ſi obligare velit? & magis eſt, ut debeat, & in verſic. ſequent. ibi, ſi prætor tutoribus permiſit vendere: & illi obligaverint, vel econtra, an valeat, quod actum eſt, & mea fere opinio, eum, qui aliud fecit, quam quod à prætore decretum eſt, nihil egiſſe, leg. penultima. C. de his, qui veniam ætat. impetra. & tenent Antonius Gomez. 2. tomo, capit. 14. num. decimoquarto, & Gregorius Lopez. in lege quarta, titul 5. partis. 5. in verb. enagenar las coſas, & alii Doctores communiter ſecundum Mol. Theologum, de iuſtitia & iur. 1. part. tractat. 2. diſputation. 224. col. 1391. verſic. iudicis decretum.*

36 Quod nedum † procedere videtur, quando minor hypothecaret rem ſimpliciter ſuam, ſed etiam eam, quam emit, pretiumque non ſolvit. Pro eius namque ſolutione hypotheca non tenebit, quamvis eo pacto à venditore res ſit vendita, & tradita, *iuxta textum in l. 1 § ſi minor, ff. de reb. eorum*, cuius verba hæc ſunt: *ſi minor 25. annis emerit prædia, & pretium ſolverit, eſſent pignora obligata venditori, non puto pignus valere: nam ubi dominium quæſitum eſt minori, cœpit non poſſe obligari*, per quem textum ita in terminis tenet & late probat Caldas, *ubi ſup. pag. 1148.* Et procedit textus ille, ſive ipſe minor, ſive etiam eius tutor ſit, qui emit nomine tantum minoris, *ſecundum Goz. ad. conſ. 15.*

Cuius textus deciſio ſic intellecta mirabilis quidem & peregrina eſt, ad complures iuris regulas, *ut ex Cumano, Tiraquel. & Pinel refert Caldas, ubi ſupr.* adeo, ut pro ſolutione & intellectu Cumanus crediderit, textum illum loqui, quando illud pactum fuit appoſitum, ex poſtfacto aliquo ex intervallo, quam ſententiam coloratam dicit Alciatus *in leg. ſi tibi pecuniam, ad finem, ff. ſi cert. pet.* ſed nihilominus improbat hunc intellectum Caldas, quia textus literam violat, & licet in ſe verus ſit, quoad illum tamen tex. nullatenus convenit: ſiquidem loquitur eo caſu, quo in ipſo contractu venditionis fuit reſervata hypotheca, *ſecundum Pinell. quem refert & ſequitur, ut prædiximus.*

Quare tenendo hanc ſubampliationem huius decimæ ampliationis Cald. *ubi ſupr. in verſicul. nobis vero*, indicat Iuriſconſulti deciſionem ſic intellectã potius ſubtilem, quam rigoroſam, & quod fundatur in iuris principiis vulgatiſſimis. Nam ſi tempus, quo res venditur, conſideratur, pignoris obligatio contrahi non potuit ante rei traditionem, quoniam eo tempore vendens adhuc erat dominus rei, quæ ſibi obligari nequivit, *ut in l. neq; pignus ff. de reg. iur.* ſi vero conſideretur tempus, quo res fuit minori data, & ſic quando iam erat in eum tranſlatum dominium, pariter pignus teneri non potuit. quia res minorum, ſicut alienari, ita neque hypothecari poſſunt ſine decreto, *ut probavimus ſup.* Ergo non eſt mirum, neque rigoroſum (*inquit Caldas*) quod illo caſu reſpondit Iuriſconſultus Vlpianus, nullam contrahi hypothecam.

Sed quicquid dicat Caldas, ego teneo contra eius intellectum, ad textum *in d. §. ſi minor*, nec non etiam contra ſuam ſubampliationem, & ſic, quod hypotheca pro ſolutione pretii rei immobilis reſervata, ea pacto venditoria tempore venditionis & traditionis eiuſdem rei facta in favorem minoris, vel tutoris, aut curatoris, eius nomine teneat, optimoque iure valeat, argumento text. *in leg. licet, C. qui pot. in pig. hab. cui conſonat l. 30. tit. 13. part. 5. & eorum, quæ diximus in noſtra ſupra iuris allegatione*, tum etiam, quia tempore traditionis rei ſui poteſt quis apponere quæcunque pacta, & conditiones, iuri non repugnantia, in tempus futurum, quo ſua eſſe deſierit, ut tranſeat cum illo onere, *iuxta ea, quæ adduximus conſ. 1 & 2.*

Tertio, hæc eadem noſtra ſententia efficaciter comprobatur ex late adductis per eundem Cald. *ubi ſup. d. n. 9. verſic. 2. unde infertur uſque ad finem d. n. 9. pagin. 1148. ad fin. cum ſequenti*, ubi pluribus hinc inde adductis reſolvit cum veriori & æquiori ſententia plurium contra alios.

Quod licet minor, † ſive eius tutor, immobilia ſine decreto alienare non poſſint, neque rurſus tutor vel curator poſſit facere pactum de retrovendendo rem immobilem ab illis emtam ex intervallo, *ut in d. l. ſi. ad reſolvendam, C. de præd. min. iuncta gl. & tradit latiſſime Tiraquell, de retract. convent. ad finem tituli, num. 1.* in ipſo tamen contractu poſſunt pactum de retrovendendo, & aliud pactum apponere, *textus in leg. contra, §. ſi filius familias, ff. de pact. tradit copioſe Tiraquellus, ubi ſup. n. 2.* & comprobat Laſſart. *de decim vendit. in addition. ad c. 14. nu. 40. titul. 33. columu. 3.* per quem textum idem in prælato eccleſiæ, vel alio adminiſtratore reſolvit, *folio 334.* 37

Similiter etiam adducit Caldas, quod magis communis ſententia, *in cap. verum. de foro compet. contra Innocent.* ibidem habet, † quod valeat pactum reſolutivum contractus contra eccleſiam, vel minorem ementem, *ſecundum Pinell. in l. 1. 3. part. num. 53. fol. 111. colum. 1. poſt medium, cum ſeq. C. de bon. mater.* Si hæc igitur ita ſe habent, quæ ratio quæſo differentiæ aſſignari poteſt in propoſito inter hypothecam rei emtæ tempore venditionis, & traditionis, eiuſdem rei conſtitutam, & inter partes conventam pro ſecuritate reſolutionis pretii, & pactum de retrovendendo, per reſolutorium contractus eodem tempore appoſitum & conventum, quare hypotheca ſine decreto non valeat, cetera vero pacta iure ſubſiſtant? nulla prorſus. Non igitur recte dici poteſt, textum *in dict. l. 1. § ſi minor, ff. de reb. eorum*, loquentem in hypotheca, eſſe limitandum in pacto retro reſolutorio, vel ſimili, ut hoc valeat ſine decreto hypotheca vero non. Quinimo utrumque proculdubio valet, dummodo tempore venditionis & traditionis rei apponatur; quandoquidem iuri non repugnat, (*ut fatetur ibidem Caldas*) quod quis rem ſuam cum vendit, legem pactaq; apponat ad libitum, dummodo bonis moribus non repugnet, *ut in l. pacta, & in l. leg. C. de pact. cum vulg. textus, ubi notant omnes in l. 2. C. de pact. inter emt. & vend.* 38

Quamobrem cum ſuper re mea poſſim apponere pacta & legem mihi placitam, circa eiuſdem rei revocationem non eſt mirum, quod minor emens, remaneat illa lege contractus & pactis obligatus, antequam ſit effecta ſua. Ergo idem ſervandum eſt in pignore, vel hypotheca à fortiori; ſiquidem minoris præiudicii eſt hypotheca minori, quam pactum de retrovendendo, vel reſolutivum contractus, ut patet evidenter. Ergo, &c. Nec Caldas contrarium dicens in pignore, vel hypotheca, ullam rationem reddit ſui dicti, preſſus auctoritate, vel potius difficultate, *d. l. 1. §. ſi minor*, intelligendo eum text. in pacto hypothecæ tempore venditionis, & traditionis ipſius rei immobilis conſtitutæ iuxta ſuam opinionem. Quod quidem verum non eſt, ſed falſum, *ut ſtatim dicemus.* Ergo & differentia prædicta iure non procedit, ſed in utroque caſu dicendum eſt, pactum, tam hypothecæ, quam retrovendendi, vel reſolutivum contractus, tempore traditionis rei appoſitum, valere abſque decreto, quoniam tunc nondum res effecta erat minoris, ſed cũ ipſo pacto, vel hypotheca effecta fuit ſua, & nõ alias, nec

alio modo. Ergo apponi potuit, & valet ſine decreto, eo etiam, quod qui eam rem minori, vel eius tutori, vel curatori vendidit, potuit eam non vendere. Ergo & ſimiliter cum ea hypotheca vel pacto vendere: cum aliter non vendidiſſet, niſi hypothecam retineret. Aut igitur tota venditio non debet valere, quod minime eſt dicendum: Aut eum ſua hypotheca omnino valere debet, ne fraus fiat venditori contra eius expreſſam voluntatem, & conditionem contractui appoſitam.

39 His † igitur ſic veriſſime conſtitutis, ac probatis, reliquum eſt, ut diſſolvamus difficultatem textus *in dicta lege 1. § ſi minor. ff. de rebus eorum*, cuius verba ſupra citavimus, & quidem verus & literalis intellectus illius textus eſt, quem ſupra retulimus ex Cumano & Alciato, nempe, loqui in pacto hypothecæ appoſito, ex poſt facto, aliquo ex intervallo, ut patet, abſque ulla violatione literæ, ex illis verbis textus, ubi aſſignatur ratio ſcilicet: nam ubi dominium quæſitum eſt minori, cœpit non poſſe obligari: ergo ſi dominium fuit quæſitum minori, quando hypotheca fuit adiecta & conſtituta, iam erat prius pure res vendita minori, vel eius tutori aut curatori tradita: nimirum ergo, quod minor dominus effectus non poſſit rem illam obligare ſine decreto, quia iam ſimpliciter, pure, ac libere effecta erat ſua: ex ratione autem textus, alteriuſve cuiuſque diſpoſitionis tanquam anima ipſius intelligi & declarari debere eius præcedentem diſpoſitionem, perſpicuum in iure eſt. Id quod latiſſime probavimus *lib. 3. pract. quæſtio. quæſtion. 17. nu. 78. cum pluribus ſequentibus*. Accedat etiam pro elucidatione huius veritatis talis conſideratio, nempe, quod in præcedenti deciſione text. *in d. §. ſi minor*, nullum verbum reperitur, quo conſtet hypothecæ pactum appoſitum fuiſſe tempore venditionis, & traditionis rei, ſed potius contrarium ab ordine literæ, dum prius dicitur ibidem, *ſi minor 25. annis emerit prædia, & poſtea (hoc eſt) facta iam venditione dicitur, & quoad pretium ſolverit, eſt pignori obligata venditori*. Quod evidentius fit ex ratione ſtatim aſſignata iam ſupra relata, ſcilicet, nam ubi dominium quæſitum eſt minori, cœpit non poſſe obligari: ergo dominium quæſitum erat iam minori, quando obligatio prædiorum fuit adiecta ſive conſtituta. Quinimo à contrario ſenſu probat expreſſe text. ille, quod antequam dominium per traditionem rei quæratur, minori poterit obligatio & hypotheca iure optimo conſtitui abſque decreto, quia cum eo pacto & obligatione ſibi quæritur dominium, & non alias, neque alio modo.

Supereſt igitur, tantum abeſſe, quod textus ille probet opinionem Caldas, ut potius ſit expreſſus adverſus eam, & in noſtrum favorem. Præterea remanet ex prædictis, quod textus ille conformis eſt ſic literaliter intellectus omnibus aliis iuris regulis, non vero terribilis, neque rigoroſus: cum in effectu probet, quod perfecto iam contractu ex poſt facto, obligatio, ſive hypotheca, vel aliud pactum apponi non poſſit ſine decreto, cum res ſit iam minoris, vel Eccleſiæ, ut fatetur & alias iure probat Caldas, *ubi ſupr. nu. 9. ad fin. verſic. quæ concluſio*, dicens, hoc caſu procedere & verum eſſe, quod dixit Cuman. intelligens in hac ſpecie loqui *d. §. ſi minor*, quod ipſe Cald. ſuperius improbavit. Eſt namque non ſolum verum, ſed etiam veriſſimum & conforme literæ, & rationi dicti textus.

Non etiam obeſt conſideratio duplicis temporis eiuſdem Caldas ſupra adducta in contrarium, nempe temporis, quo res venditur, & quo fuit minori tradita. Nam etſi in utroque videatur obligationem prædictam conſtitui non poſſe, omiſit conſiderare alterum medium tempus habile ille auctor, hoc eſt traditionis eiuſdem rei, quo proculdubio, ut probavimus, quæcunque pacta & leges bonis moribus non repugnantia apponi poſſunt, & ſic remanent diluta fundamenta contraria, & omnis difficultas pacata ac veritas illucidata.

Vndecimo † principaliter ampliatur deciſio noſtræ 40
l. 18. titu. 16. part. 6. ut procedat, etiamſi minor non alienet de patrimonio, ſed remittat, vel renuntiet, & deſinat acquirere aliquam rem immobilem, in qua eſt ſibi quæſitum dominium ipſo iure ut legatum vel fideicommiſſum ſibi relictum, *text. eſt in l. magis puto, §. fundum, ff. de rebus eorum, & ibi gloſſ. communiter Dd. Anto. Gomez 2. tom. variar. reſolution. capit. 14. num. 14.* ubi ſolvit difficultatem text. *in l. qui etiam, §. 1. ff. quæ in fraud. credit.* qui videbatur contrarius, eſt etiam communis, *ſecundum Mol. Theol. de iuſtit. & iur. 1. part. 2. tract. diſput. 224. col. 1391. in princ.* ubi quid, quando actio aut debitum eſſent alternativa de re immobili, aut certa pecunia, prout debitor magis velit.

Duodecimo † eadem regula ampliatur, ut non mo- 41
do procedat in bonis imobilibus, aliiſque, quæ ſervando ſervari poſſunt, *l. lex, quæ tutores, Cod. de adminiſtrat. tut.* ſed etiam in pecunia deſtinata ad emtionem immobilium.

Licet † enim pecunia regulariter ſit de his rebus, quæ 42
ſervando ſervari non poſſunt, *ut inquit gl. in l. 1. §. 1. fuit quæſitum, verbo, neceſſaria, ff. ad Trebell. quam ibi ſequuntur Dd. idem ſentit gloſſ. & ibi Bartol. in l. interdum, ff. de condi. indeb. Barto. in l. poteſt pupillus, ff. de auctorit. tut. refert plurimos Tiraquell. de utroque retractu, tit. 1. §. 1. gl. 7 n. 103. cum ſequentibus*, ubi *num. 105.* inquit, quod hæc eſt communis ſententia, & probat late alios allegans Caldas, *ubi ſup. num. 11. verſicul. pecunia autem, pagina 1150. column. 1.* ubi reſpondet *d. l. lex quæ tutores, C. de adminiſtratione tutorum, ibi, aurum argentumque, & quicquid vetuſtatem temporis*, ne obſtet ſupradictis, ſcilicet, quia ibi loquitur quoad actualem & non fructuoſam conſervationem, ſed ad hoc, quod pecunia afferat utilitatem, ſecundum eum uſum, ad quem deſtinata eſt, dicitur de rebus, quæ ſervando ſervari non poſſunt, ut omnes concludunt, ex quo non eſt neceſſarium decretum in eius diſtractione, *ſecundum Roderic. Suarez. in tit. de las arras, nu. 67.* Eſt communis, *ſecundum Tiraqu. ubi ſup. nu. 105. ubi refert plurimos, eoſque ſequitur Boer. deciſion. 209. num. 4.*

Attamen † quando pecunia eſt deſtinata ad emenda
bona immobilia, reputatur immobilis, *l. 3. §. quid ergo, ff.* 43
de contrar. & util. tut. actione, ubi ita dicitur. Quid ergo ſi de re pupillari non potuit ſibi ſolvere, quia erat depoſita ad prædiorum comparationem; ſiquidem non poſtulavit à prætore, ut promatur pecunia, vel hoc minus deponatur, ſibi imputet. Probat igitur expreſſe textus hic, quod pecunia deſtinata ad prædiorum emtionem, ſine decreto non poteſt creditori ſatisfieri, & ſic alienari, per quem textum ita in terminis tenet, & probat aliiſq; pluribus fundamentis Palat. Rub. *in repet. rub. de donat. inter virum & uxorem, §. 38. num. 6. in fin.* & refert quatuordecim auctores huius opinionis, Boerius *deciſ. 209. num. 5.* & plures citat Antonius Gabr. *libr. 3. commun. opinion. concluſione 12. de probat. ſub nu. 20.* qui *numeris ſequentibus* refert plures diſtinctiones diverſorum auctorum in hoc. Idemque eſt, ſi pecuniarum magna ſit quantitas, quia ab immobilibus non differunt, *ut per Boer. ubi ſup. & Greg. Lop. in l. 14. tit. 11. par. 4. gl. 2. & ad fin. ultra Palat. Rub.* ubi ſupra eandem principalem concluſionem ex *dict. § quid ergo*, probatam tenuerunt alii plures, quos refert Tiraq. *de tract. lignag. §. 1. gl. 7. n. 106. cum ſeqq.* ubi ad idem citat tex. *in l. ſi chorus, §. 1. ff. de legat. 3.* ubi probant, quod nummi repoſiti, ut mutuo dentur, non comprehenduntur in legato mobilium, de cuius textus intellectu in 2. parte, dum loquitur & contrarium probat in nummis repoſitis præſidii cauſſa, Plura adducit Caldas,

dus, ubi ſup. d. n. 11. per totum, nbi etiam plura cumulat in comptobationem ſuperioris concluſionis, probat ex d. §. quid ergo, ad idem l. ſi fundus, ff. de legat. 3.

44 Hinc † Alberic. in 2. parte ſtat ut. quaſt. 215. item quara duas pulcras quæſtiones ſcripſit, quod ex ſtatuto diſponente, mulietem, quæ ſuperſtes eſt marito, ei ſuccedere in dimidia parte bonorum immobilium, ea babere debet dimidiam partem eius pecuniæ, quæ depoſita eſt ad comparationem prædiorum, per leg. & ſi non ſint, §. quid ergo, ff. de aur. & argent. lega. l. granaria, ff. de act. emt. quem ſequi videtur Barbat. in Rubric. de reb. eccleſ. non alien. ſub n. 192. in verſ. & in quantum.

45 Verum † his omnibus non obſtantibus ego contrarium in eis, & verius & communius eſſe cenſeo, teneo, & probo, imo quod pecunia deſtinata ad comparanda bona immobilia non mutet qualitatem, neque ſubſtantiam pecuniæ, nec immobilium naturam aſſumat, & ideo abſq; decreto poſſit alienari. Idq; ſequentibus rationibus & fundamentis.

46 Primo, † ex communi ſententia ſupra relata, quæ habet, pecuniam eſſe rem mobilem, & de his, quæ ſervando ſervari non poſſunt, quam uſus amplectitur, licet conttaria ſit verior, ut inquit Caldas, ubi ſup. dict. num. 12. citans pro contraria Pinell. in l. 1. in 2. parte, num. 42. C. de bon. matern. & Reminald. in §. 2. Inſtitut. quibus alienа. licet, num. 7. cum ſequentibus. ſed communem ſequi-

47 tur & communem quoque profitetur Mantic. de conject. ul. volunt. libro 9. titu. 2. num. 2 fol. mihi 202. ad fin. & tit. 3. num. 2. fol. 205. Vnde † etiam mobilibus legatis continetur pecunia, etiam cambiis tradita, ſecundum Arnam Pinell. in d. l. 1. 2. part. n. 44. ubi iſte reſtringit & declarat Mantic. d. tit. 3. n. 2.

48 Secundo, † quia pecunia etiam deſtinata ad emtionem prædiorum, vel reddituum, res mobilis cenſetur, ſecundum communem ſententiam, quam connumerantia ex uttoque latere Doctoribus profitetur Boer. dicta deciſione 229. num. 1. cum ſequentibus, & Iaſ. ſapius in d. §. ſed ſi paravit, & cum eo Mantic. titul. 3. num. 7. & refert alios Tiraquell. ubi ſup. num. 128. & Mar. Socin. Iun. conſilio 120. verſic. non obſtat modo, volumine 1. Anton. Gabreel. ubi ſup num. 22. in princ. limitat Mantic. ubi ſup. num. 3. ut procedat, quando mobilia ſimpliciter, ſeu generaliter, ſine certi loci adiectione ſunt legata: ſecus ſi mobilia alicuius loci relicta ſint, veluti domus, vel quæ ſunt in domo: tunc namque non intelligitur legata pecunia, quæ fœnori vel negotiationi eſt parata, quoniam ibi eſt ad tempus, non cauſſa præſidii, vel perpetuæ cuſtodiæ, dict. leg. ſi fundus, & leg. ſi domus, §. 1. & leg. ſi ita legatum eſt, ff. de legat. 3. Eandem ſententiam veriorem & communiorem arbitratut Caldas, ubi ſup. num. 12. in princ.

49 Nec obſtat illatio † & opinio Alber. de qua ſupr. quia contrarium voluerunt Iac. Rabin. Rayn. Baldus, Angel. Imol. Florian. Alexand. Franc. Aret. & Iaſ. in dict. l. cetera, §. ſed ſi paravit, ff. de legat. 1. nempe, eam pecuniā non haberi pro immobili, neque dimidiam eius partem uxori cedere, prout eos refert Tiraquell. ubi ſup. num. 128. in quam ſententiam ſibi ſtipulatur Aretin text. in dict. l. 3. § quid ergo, qui eſt principale fundamentum prioris partis, ibi namque (inquit ipſe) quod illa pecunia ſolo iuſſu iudicis poteſt in aliam cauſſam converti, non tamen requiritur in ea decretum iudicis, neque tot ſolemnitates, quot in alienatione rei immobilis minoris, quem textum etiam pro hac parte citat Alexand. & alia media adducit, ut per Boer. d. deciſ. 209. n. 3. & 4. ibi, certe imo in aliis, ubi etiam citat plures anctores tenentes contra Alber. ubi ſup. & contra eum tenet Caldas d. num. 12. verſ. ceterum, el. 1. citans alios, ultra quos idem probat & ſequitur cum aliis Caſtellus in d. l. 6. Taur. in gl. la Rayz, dicens, ꝙ ſi ſit conſuetudo, quod mortua uxore mobilia ſpectent ad vitum, & immobilia ad heredes uxoris, & aliqua pecunia uxoris erat parata & deputata ad emtionem prædiorum, nihilominus debebitur marito, quia deſtinatio non attenditur, neque habetur pro facto: & ita merito quod non requiratur dectetum iudicis, nec alia ſolemnia ad convertendam pecuniam pupilli, deſtinatam ad emtionem prædiorum in alios uſus neceſſarios eiuſdem, ut patet ex ſupra dictis, & tenet alios allegans Cald. ubi ſup.

50 Modo non obſtat † text. capitalis contrariæ partis, nempe d. l. 3. § quid ergo, ff. de contrar. & utili. act. quia reſpondemus ei. Primo, ut ſupr. nempe, quod ibi quia pecunia pupilli erat deſtinata non ſolum, ſed etiam depoſita ad emtionem prædiorum, ut patet ex litera text. requiritur iuſſus iudicis, ut cum ea poſſit ſatisfieri, de ſuo debito, neque ſufficit auctoritas ſola tutoris, ut de illa ſibi ſolvat, non tamen requiritur decretum, neque aliæ iuris ſolemnitates, alias ad alienationem immobilium minoris requiſitæ, cum text. ille hoc non deſideret, neq; talia pecunia etiam ad id depoſita in manibus alicuius ſit, ut reputetur res immobilis, ut patet, & tenet in terminis Caſtellus, ubi ſup.

Secundo poteſt reſponderi, quod ibi fuit illi pecunia à iudice vel patre minoris deſtinata & depoſita ad emtionem bonorum immobilium, ideoque ſolus tutor aut minor in alium uſum illam ſine decreto iudicis convertere non potuit, ita Caldas, ubi ſup. d. num. 12. verſicu. ceterum, el 2. ibi, vel aliter & melius. Id, quod voluit prius Socin. conſi. 249. materia, col. penult. verſi. circa quartam, libro ſecundo, dum in ea eſt ſententia, prout eum refert Tiraquell. ubi ſup. dict. num. 128. ut is, qui deſtinavit huiuſmodi pecuniam ad emtionem prædiorum, poſſit nihilominus de ea diſponere, & conſequenter eam deſtinationem tollere, ut ſi is, qui vult diſponere de huiuſmodi pecunia, non poſſit eam deſtinationem abolere, tunc debeat iudicari, ac ſi eſſet res immobilis, cum is tenebatur in rem immobilem convertere. Et ita intelligendam eſſe, inquit, dict. l. 3. § quid ergo, & l. à divo Pio, §. ultimo, ff. de re iudic. ubi dicitur, & Labeo inquit, ſi teſtator iuſſerit pecuniam converti in emtionem immobilium, non poterit heres contra hanc diſpoſitionem venire, proindeque ea pecunia dicetur immobilis. Deſtinata ergo ſemel pecunia ad bonorum immobilium emtionem, non eſt, cur ſolus tutor aut pupillus poſſit illam alienare, vel in alium uſum convertere abſque iudicis licentia vel decreto, cui incumbit animadvertere, quę res pupillo magis conveniat. Non ergo inde ſequitur, quod pecunia deputata ad emtionem prædiorum ſit immobilis, nec ad eam alienandam requiri ſolemnitates iuris, ſed tantum iuſſum vel licentiam iudicis, ut prædiximus. Quod in aliis caſibus non erit dicendum, cum textus ille contineat caſum ſpecialem in favorem minoris, ut patet ex prœcitatis auctoribus, niſi quando à teſtatore fuit iuſſum, ut pecunia converteretur in emtionem immobilium, quia tunc heres non poterit contra hanc diſpoſitionem venire, ut prædiximus ex d. l. à diva Pia, §. ult.

51 Decimotertio † principaliter ampliatur deciſio principalis noſtræ l. Regiæ 18. tit. 16. partit. 6. ut procedat, etiam ex cauſſa dotis ipſius minoris. Adhuc namque res immobilia eius in dotem dari non poteſt abſque iudicis decreto, ut probat expreſſe eadem l. Reg. ibi: a por caſamienta del miſmo, iuncto verſ. e aun entonces no la pueda fazer ſin otorgamienta del iuzgador, & l. 14. tit. 11. p. 6. ibi: Pero ſi la muger quiſiſſe dar dote à ſu marido de coſa que fueſſe rayz, ſi ella fueſſe menor de veynte y cinco annos, no la puede fazer por ſi, maguer oviesſe guardador, à menos de la fazer ſaber al iuez de aquel logar que ſe lo atorgue. Et de iure comuni idem probat gloſſ. in l. lex, quæ tutores, verb. vel in dotem, C. de adminiſtratione tut. & ibi communiter Docto-

*Doctores, teſte Gregorio Lopez. in dict. leg. 18. in gloſſ. del
miſmo.* Ita etiam voluit Ioannes, quem refert gluſſa,
verſi. omnia bona, in l. unic. C. ſi adverſ. dot. ubi Iacobin.
dicit eſſe communem ſententiam, *teſte Caldas, ubi ſupr.
num. 13. ampliatione 8. pagina 1153. ubi citat Roderic. Sua-
rez. idem tenentem.*

Nec † etiam bona immobilia mulieris minoris 25.
52 ann. dotem promittentia, poſſunt expreſſe obligari ſine
decreto iudicis, & cum curatore, nec tacite romanent
hypothecata, ut probat & reſolvit Antonius de Faoo *in
tractatu de pignor. 4. memb. 2. part. n. 74. & 75.* ubi quod
reſpectu aliarum rerum, quæ alienari non ſunt prohi-
bita per minorem, poteſt puella minor ſe dotare mode-
rate abſque curatore & decreto, *ut in l. 1. C. ſi adverſ. dot.*
& quod tunc in conſequentiam orietur tacita hypo-
theca.

Idem eſt † in donatione pp nuptias, *ut in d. l. lex, quæ*
53 *tutores, ibi, vel in donationem propter nuptias, l. fi. C. ſi mu-
lier fact. &c.* Eſt communis ſententia, *ſecundum Cald. ubi
ſup.* Et quamvis Salyc. *in d. l fina. & in l prædia, C. de præd.
min.* velit communem hanc ultimam ſententiam hodie
non eſſe tenendam, quia minor uxorem ducena tene-
54 tur donationem † propter nuptias facere, *auth. dos data,
C. de donat. ante nupt. ubi gl. & Dd.* quo caſu, cum alienatio
ſit neceſſaria, inquit ipſe, ceſſat decretum, *ut in leg. 1.
C. de præd. min.* Hodie etiam hoc ceſſat, quia iure Regio
ad id minime compellitur, ex quo Suarez *in tit. de luis ar-
ras, n. 61. cum ſeqq.* firmat, arrhas hodie minorem non
poſſe ſponſæ promittere ſine decreto: ſiquidem volun-
tariæ ſunt non neceſſariæ, niſi illas conſtituat ex bonis,
quæ ſervando ſervari nequeunt, *refert & ſequitur Cald.
ubi ſupra.*

Decimo quarto † ampliatur præfata regula, ut pro-
55 cedat etiam quando minor vel eius adminiſtrator vult
alienare rem im̃obilem ad pias cauſſas. Ita voluit Abb.
in c. in præſentia, de probat. n. 10. quem ibi defendit Dec.
n. 35. Et eſt communis, verior, & communior opinio, *ſe-
cundum Cald. ubi ſup. n. 13, pag. 1153. col. 2.* ubi cum Iaſ. &
Dec. fateri oportere dicit, non requiri decretum, quan-
do minor ingreditur monaſterium, tunc n. bona acceſ-
ſorie, non principaliter, alienantur, ſed in conſequenti-
am perſonam ſequuntur, & proinde quaſi alienatio le-
galis & neceſſaria decretum non exigit.

56 Sed † quia iudex erit competens ad interpoſitionem
decreti in prædictis caſibus, & aliis, quibus id neceſſa-
rium ſit, utrum iudex loci originis, an loci domicilii mi-
noris, an potius loci, ubi res alienanda ſita eſt? In quo re-
ſolvimus, quod ſi tutor aut curator datus à iudice loci do-
micilii, aut originis univerſalis ſit, quia de omnibus bo-
nis minoris datus eſt indifferenter, pertinebit interpo-
nere decretum ad iudicem loci originis, aut domicilii, &
ad iudicem loci, in quo res eſt ſita, & quicunque inter-
ponat, ſufficit de prioribus duobus, nempe, iudicibus
loci origiois, & domicilii. Habetur in *l. magis puto, §. il-
lud quæri, ff. de reb. eorum.* Quod vero ſpectet etiam ad
iudicem loci, in quo res ſita eſt, textus expreſſus *in l.
prædium, C. de præd. min.* Conſentit communis Docto-
rum ſententia, quam refert & ſequitur Anton. Gom. *d.
cap. 14. n. 17. & Mol. Theolog. ubi ſup. col. 1392. verſ. dubium
eſt, in 1. parte, de iuſtitia & iure, 2. tract. diſp. 224.*

Donare tamen † res immobiles, etiam iudicis decre-
57 to, eſt prohibitum minoribus vigintiquinque annis, *l. fi.
§. cum autem, C. ſi maior fact. alien. rat. hab. ibi, neque cum
decreto,* quam extollit Paulus de Caſtro *in l. ſi filius, nu. 2.
C. de inoffic. donat. Suarez. allegatione 20. num. 7. cum con-
cordant. per D. Octavian. Simoncell. in tractatu de decret
lib. 1. & 2. in princip. Sfortia Oddus in tractatu de reſtitu-
tione in integrum, part. 2. quæſtion. 55. artic. 1. num. 2. in 2.
parte tractatuum, de in integrum reſtitutione, pagina 713.
colu. 1.* Res namque immobiles minorum non poſſunt
alienari, niſi ex iuſta cauſſa, *l. magis puto, §. non paſſim, ff. de
reb. eorum*, quæ iuſta cauſſa in donatione dari non po-
teſt, *l. non omnis 16. C. de adminiſtratione tut.* Hinc inquit
Paulus *conſ. 468. nu. 3. vol. 1.* quod ſolemnitas, id eſt, au-
ctoritas tutoria, & iudicis, nihil proſunt, quando actus
non pertinet ad utilitatem minoris, *l. tutor ad utilitatem
23. de adminiſtr. tut.*

Quod procedit † etiam in donatione remunerato- 58
ria, ut verius eſſe cenſet, & probat contra Roman. & Iaſ.
Caldas, *ubi ſup. n. 19. pag. 1156. colum. 2.* niſi merita eſſent
alias obligatoria.

Res † tamen mobiles, quæ ſervando ſervari non poſ- 59
ſunt, de quibus *in leg lex, quæ tutores, C. de adminiſtr. tu-
torum,* bene poteſt minor donare, & merito iure valere
talem donationem, probat *lex ſecunda, C ſi adverſ. donat.
ibi, in aliis vero rebus, & dict. leg. ſi filius, & ibi notant Pau-
lus & Aretinus, C. de inofficioſ donat.* Quod procedit, ne-
dum, quando ia minor tempore donationis tutorem
non habebat, ſed etiam ſi illum haberet, & ſine eius au-
ctoritate donaverit: adhuc namque mero iure valet do-
natio, *ut cum Petro Barboſa probat & tenet Caldas Perey-
ra in dicta leg. ſi curatorem habens in parte, contractum fe-
ciſti, num. 38. Cod. de in integrum reſtitutione minor. inter
tractatus reſtitutionis in integrum, 2. tomo, pagina 1166,
column. 1. & 2.* quod non probo, *ut infra dicemus, c. 6.
verſicul. imo neq;.*

Imo ſi † minor conſulte, ac in cauſſam iuſtam, & ho- 60
neſtam, ſibique alioquin utilem, eam donationem fece-
rit, ſeu gratuitam renuntiationẽ, reſtituendus non erit,
non enim dici poteſt in hoc minor circumſcriptus,
quod præciſe ad concedendum minori in integrum re-
ſtitutionem requiritur, ſicque intelligendus eſt textus,
C. ſi adverſ. donat. ut optime conſiderat Corneus *conſilio
96. num. 8. & 11. volum. 1. & alios allegans D. Molin. de
Hiſpan. primogen. lib. 2. cap. 1. num. 32.* ubi quod ſic eſt in-
telligendum, quod dixit Dec. *conſilio 280. num. 4.* quod
ſcilicet contractus donationis factus à minore firmetur
iuramento, quod etiam repetit idem Dec. *conſ. 181. nu. 4.
quem refert & ſequitur Anton. Gabr. libr. 3. commun. opin.
titu. de iure dotium, concluſione 1. num. 22.* Et quod in
donatione nulla læſio conſiderari poſſit, & ideo adver-
ſus eam non detur reſtitutio, tenet plures allegans Sfor-
tia Oddus, *ubi ſupra dicto articul. 1. num. 12.* Idem probat
Molin. Theolog. *de iuſtitia & iur. diſputat. 573. columna
2119. verſicul. ſi minor aliquid*, dicens, quod minor non
cenſetur læſus, ac proinde non poteſt petere reſtitutio-
nem, ſi donaverit ex iuſta, rationabili, & utili cauſſa, ut ſi
donatio ſit renuntiatoria, commenſurata obſequiis &
beneficiis receptĩs, aut ſit ſponſalitia largitas, moderata
attenta qualitate perſonæ ac quantitate patrimonii, &
conſuetudine regionis iuxta communem opinionem,
quam ibi refert poſt Anton. Gom. *2. tom. variar. cap. 14.
num. 1. colum.*

Si vero à filiis minoribus ſeu maioribus pauperibus,
nihil, quod unde ſe alant, habentibus, nec ex cauſſa ſibi
utili, nec etiam pia, nec religioſa, id ex facilitate actum
fuerit, ſecus erit, *ſecund. Mol. ubi ſupra n. 33.* & utrumque
probavimus & ſequuti ſumus *in repet. auth. ſacramenta
pub. n. 118. C. ſi adverſ. vend.* ubi alios auctores in idem
citavimus. Vtrumq; etiam probat Sfortia Odd. *ubi ſup.
artic. 2. n. 16. 17. & 19. pag. 714. col. 1.*

Sit igitur regula generalis, quod minor non poteſt
donare, etiam cum auctoritate iudicis & præſentia cu-
ratoris, *ut in dict. l. fin. §. cum autem, C. ſi maior fact. ex l.
1. §. ſi non mortis, ff. de tut. & rat. diſt. & per D. Octav. Si-
moncell. & Sfortiam Oddum, ubi ſup.* qui *d. art. 1. n. 3. cum
ſequentibus,* ſeptem caſibus id limitat, & præcipuus eſt in
donatione iurata, *ut per ipſum ibi. art. 2. per totũ,* & arti-
culis ſequentibus, an reſtituatur adverſus donationem
factam piæ cauſſę, vel ex cauſſa remũnerationis, vel pro-
pter

pter nuptias, vel ex cauſſa mortis: minor tamen 25. ann. ſi bona habeat Caſtrenſia vel quaſi Caſtrenſia legitimo pollens iam uſu rationis, poteſt ea donare, quia de peculio caſtrenſi vel quaſi caſtrenſi poteſt ad libitum diſponere, donare, & teſtari, ſicuti in vita patris, ita & poſt mortem patris, quia in his filius vivente patre cenſetur eſſe paterfamilias, *ita frater Ludovic. Lop. in ſuo inſtructo. negotiantium, lib. 2. cap. 39. in verſicul. adde ultimo, columna 485. cum ſequenti*, dicens hoc eſſe de mente Sylveſt. *verſi. peculium 1. quaſt. 3.* & eſt communis, *ſecundum Emanuel. Rodrig. in ſumma. 1. part. cap. 98. num* 7. & præbendæ Eccleſiaſticæ habentur loco peculii quaſi caſtrenſis, *l. ſacroſanct. Cod. de ſacroſanct. Eccl. & dicemus infra 3. part. c. 32. n. 4.* Similiter non procedit d. regula in caſu, de quo ſupr. *in princ. huius n. 80.*

Nunc ad † limitationem regulæ iam ſupra ampliatæ
61 deſcendamus. Et primo quidem *regula dict. l. 18. tit. 16. part. 6.* limitatur per graves Doctores, ut non procedat in molendinis, & bonis ſitis iuxta flumen obnoxiis inundationi: ea namque tutor, vel curator, aut prælatus poterunt alienare ſine decreto, *ita Angel. ubi Fulgoſ.* idem commendat *in l. non ſolum ff. de peti. hered. & Rup. in l. quo minus, num. 162. in fin ff. de flumin. Palat. Rub. in repet. cap. per veſtras, §. 18. num. 4. de donat. inter virum & uxorem, Rubeus conſi 138. columna 1.* ubi id extollit, & inquit, neminem contradicere, & refert alios Tiraquel. *de utroque retract. titul. 1. §. 1. gloſſ. 7. num. 92. & 93.* ubi, quod huiuſmodi molendina computantur inter mobilia, ex quibus videtur, hanc eſſe communem ſententiam, quam ut communem probat Paulus *in l. 2. ff. de offi. eius*, & Iacob. de Nigris *ibi n. 11. teſte Cald. ubi ſup. n. 10. in princ. pag. 1154. col. 1.*

Sed hoc alii Doctores verum intelligunt in illis molendinis, quæ inſtar navium ſuper flumina meant, ac veluti ambulant, cuiuſmodi multa ſunt in Ligeri flumine, & in Pado, *ut refert Bartol. in l. quo minus. in 18. quaſt. ff. de flum.* & in Tiberi, ut commemorat Paulus de Caſtr. *in l. fluminum, in principio, circa med. ff. de dam. infect.* Hæc namque rebus mobilibus aggregantur, *ut expreſſim dicit Rip. ubi ſup.* ubi ex hoc dicit ea contineri legato mobilium, poſſeque alienari à tutore, & prælato, ſine ſolemnitate: tametſi alia molendina, quæ tanquam domus in terra, aut in ripis fluminum fiunt, illiſque adhærent, ſint immobilia, *ut ſatis ex ſe patet, & voluit Bald. in capit. contingit, columna penult. verſicul. quæro, nunquid mola, de dol. & contumac.* ubi plus dicit, molas ipſius molendini non eſſe mobilia, ſicuti neque tegulas domus, quamdiu illi ſunt applicitæ, quia una contignatio eſt. *l. eum, qui ædes, ff. de uſucap.* & idem Bal. *in l. certi, colum. 2. ſup. 4. quaſt. verſ. quid in molendino, C. locati*, tradit, molendinum eſſe prædium ruſticum, quem ſequitur Iaſ. *in d. l. quo minus, in 19. quaſt. in fin. & Rip. ibi d. n. 126.* & refert Tiraq. *ubi ſup. d. num. 92.* ubi *num. 94.* refert diverſas conſuetudines locorum quorundam, eandem diſtinctionē ſervantes, Arias Pinell. *in l. 1. 3. part. n. 28. C. de bon. mater.* inquit, ſe non dubitare, priores Doctores, qui tenuerunt, molendina poſita iuxta flumen, obnoxia inundationi, poſſe ſine decreto alienari, erraſſe, & tenet contra eos, quia peculium, quod illi Doctores conſiderant, erit ꝑ cauſſa decreti, quod neceſſarium eſt in alienatione immobilium, etiam ſi talia ſint, ut illis carere expediat, *l. magis puto, §. ſi æs alienum, & l. ſi fundus ſterilis, ff de reb. eorum.* Et quod ideo cauſſa iuſta ad has alienationes non ſufficit ſine auctoritate iudicis, ut conſtat ex illis iuribus & aliis, quæ ibi citat. Idem tenet Caldas, *ubi ſup. verſicul. qua tamen.*

Petrus autem Surd *in tractat. de aliment. tit. 8. privil. 45. folio 299. num. 4.* priorem opinionem Angeli & ſequacium intelligit, quando periculum eſt in mora, ita quod non eſt tutum exſpectare ſolemnitatum omnium curſum, quia textus *in d. l. non ſolum*, quo movetur Ange. loquitur de rebus, quæ mora perituræ ſunt, & hoc caſu evitabimus (inquit ille) dict. Pinelli, *ubi ſup.* quæ ſuſtineri poſſunt, quando periculum non eſt in mora, ſed ei ſtatus paritur dilationem. Addit etiam Angel. non dicere, poſſe alienari huiuſmodi molendina ſine ſolemnitate, ſed ſolum poſſe alienari, & quod ideo non meretur ſimpliciter reprehendi à Pinello.

Quid tenendum? Ego præfatam diſtinctionem ſupr. in verſic. *ſed hoc alii Doctores* ſupr. relatam teneo ac probo, quia vera & iuridica mihi videtur ex ib. dict. nec admitto intellectum Petri Surd. ſupr. relatum, quia cenſeo, raro, aut nunquam verificari poſſe eius dictum, & declarationem: ſiquidem nullum periculum ita repente contingere poteſt, quin locus ſit obſervandis iuris ſolemnitatibus. Quod ſi ipſum adhuc contingat, quis quæſo emere vellet rem illam tam gravi periculo expoſitam? Quod ſi adſit emtor, & non ſit tutum exſpectare concurſum omnium ſolemnitatum, alienatio fiat, ſaltē præcedente ſummaria cauſſæ cognitione de prædicto periculo, & cum decreto prætoris, & hoc modo medebitur tali morbo.

Secundo † principaliter limitatur regula noſtræ le- 62
gis Regiæ, quando pater aut teſtatur iuſſiſſe teſtamento, aut codicillis, ut res immobilis minoris heredis venderetur ſine decreto, *ut in l. 1. verſicu. præterea, ff de reb. eorum, ibi, niſi id, ut fieret, parentes teſtamento vel codicillis caverint, & ita tenet Dec. in c. in præſentia. n. 35 de probat. & alios plures refert Cald. ubi ſup. n. 15, pag. 1155, colu. 1.* ubi cum Iaſ. *in l. 2 n. 8. ff. de officio eius*, ampliat, etiamſi teſtamentum ſit imperfectum, *per. l. final. ff. de reb. eorum quod latius prius probavit Anton. Gomez. 2. tom. cap. 14. n. 16. & noviſſime Molin. Theologus, 1 parte, de iuſtitia & iure, ſecundo tractatu, diſputatione 224. col. 1392. in verſ. quando pater.*

Similiter † Doctores probant, quod quando minor
63 in ſuo teſtamento heredi ſuo mandat, rem certo pretio vendere, non requiritur decretum iudicis, quos refert Cald. *ubi ſup. d num. 15. in principio*, ubi quod hæc limitatio non ſibi cum iudicio, ſed imo inepte videtur ab ſcribentibus inventa: ſiquidem hoc caſu res minoris venditur poſt eius mortem, & heredis, non autem minoris res diſtrahitur, *ut in §. 1. Inſtitut. de hered. qualit. & diff.*

Tertio † limitatur prædicta reg. ſecundum Tiraq. *de* 64
iur. marit. gl. 8 num. 194 fol. 348. ut minor aut tutor illius poſſit ſine ſolemnitate decreti alienare prædium, quod teſtator iuſſit, vel promiſit ſe venditurum, vel ſtipulanti ſpoponderit, quia hæc alienatio huiuſmodi eſt, quæ neceſſario ex voluntate teſtatoris dimanat, *l. 1. §. 1. & l. magis puto, § ſi pupillus, & l. ult. ff. de reb. eor. l. 1. & l. prædium, & ibi gl. Faber, & alii, & quando decret. opus non eſt.* quod late proſequitur Barto. Bald. Aret. & alii recentiores *in l. qui Romæ, §. quo heredes. ff. de verb. oblig.* ubi probatur, non eſſe neceſſarium decretum, quando defunctus rem tam alienaverat, quia eo caſu illa alienatio neceſſaria eſt, & pupillus magis exſequitur paternum contractum, q̄ novum ineat alienationis, ideoq; decretum non eſt neceſſarium, quod plurib. confirmat Tiraq. *ubi ſup. n. ſeqq.*

Ad † idem eſt ſingularis textus *in l. fiſtulas 78. §. primo,*
ff. de contrahend. emt. ubi tutor, qui emit à patre defun- 65
cto, poteſt ſibi rem tradere abſque alia ſolemnitate, quia præcedentem contractum exſequitur, non vero quidquam de novo facit, ex quo minus recte ſenſiſſe videtur Alciatus *in l. ſingularia, ff. ſi cert. pet.* dum cenſet, textum illum ſpecialiter procedere in tutore, pupilloque herede patris, ſiquidem text. ille ex communi Doctor. interpretatione generaliter procedit in quocunque

Digitized by Google

que extraneo herede, per regulam *d.l.magis putc,§.ſi pupillus,& per leg.3.C.quando decret.opus non eſt, & per legem 2.C.ſi adverſus venditionem pignor.ſecundum Caldas Pereyra,ubi ſupra, num,decimoſexto,ad finem, & num. 17.pags.1155.colum. 2,* ubi idem comprobat in curatore pupilli,& allegat alios Dd.& reſpondet ad textum *in leg. 1.§.fuit quaſitum, ff.ad Trebel.* ubi tutor non poteſt ſibi quartam ſolvere,aut detrahere: quod illo caſu ſecundum Bald, *in l.cum ipſe,ad ſi.C.de contrah. emt.* poſſet tutor detrahens,ſibique auctorans pupillo nocere ex eo,quia quarta non erat liquida,neq; cetera,de quibus ibi,quod ſecus eſt in caſu dictæ legis,*fiſtularum, §.1.*

66 Nihiluminus † tamen præſatam limitationem Tiraquel.in promiſſione teſtatoris de vendendo falſam arbitratur, Caldas *ubi ſupra,dicto n.17. in verſiculo, quod not, pagina 1156. columna prim.* quia aliud eſt vendere, aliud promiſſio de vendendo. Ille enim,qui vendidit, contraxit,quia ſolo conſenſu venditio perficitur, quod ſi non tradit rem venditam,id minor facere poteſt, quia in exſequutione conſiſtit. Ceterum ſi ſolum præceſſit promiſſio de vendendo à patre, vel auctore pupilli facta, non vero venditio,minor eius heres promiſſionem prædictam adimplendo magis de novo contrahit,quam prȩcedentem contractum exſequitur,ac proinde non bene arguit Tiraq.*ubi ſup* ab aliis iuribus, qui ſolum exſequutionem contractus minori permittunt, in qua nulla læſione à minore contracta, intercedit, ſed omnimoda neceſſitas,quam non licet variare, verſatur: quod in promiſſione de vendendo non procedit, in qua ſi à defuncto pretium non fuit taxatum, nemo inficiabitur in eo taxando poſſe minorem decipi,aut lædi: quod ſi fuit taxatum,forſan ei magis expediet intereſſe ſolvere, quã rem ipſam vendere: quod iudicis ac tutoris arbitrio & auctoritati relinquendum eſt. Quocirca cum hoc caſu minor intereſſe præſtans liberetur, ſicuti defunctus liberari poterat. Reſpondendum eſt, vendere minorem non poſſe ſine decreto contra Tiraqu.*ubi ſupr.* eiuſq;.limitationem. Quodſi venditio à parente celebrata ſit, atque omnino perfecta, abſque traditione, tunc minor proculdubio rem venditam à patre tradere emtori poterit ſine decreto,quia magis contractum paternum exſequitur, quam denuo contrahat.Ita tenet Cald.*ubi ſup. d.n.17.* cuius opinionem probo, præterquam quando à patre facta fuit promiſſio de vendendo certo pretio convento & ſtabilito: tunc namque contrariũ cenſeo. Imo quod minor, vel eius tutor vel curator poſſit rem illam tradere emtori ſoluto pretio abſque decreto, quia verũ eſt, magis contractum paternum exſequi, quam de novo contrahere: ſicut quando celebrata fuit venditio à patre. Hæc n.duo æquiparantur ex his, quæ ſubtiliter conſideravit Laſarte de Mol,*in tract,de decim.vendit.c.17. n.40.* ubi probat, quod ſi venditionis pactum formale ſit ex-67 preſſo pretio, conditionibus, quibus expreſſa † quoque res vendenda erit,non ſolum ſit, & iudicetur pactum de vendendo,ſed vera,propria,ac pura venditio, ſtatim illis verbis contracta,in hunc modum: *promitto tibi vendere illam domũ,his & his finibus deſignatam,mille aureis ita ſolvendis, & his conditionib. & pactis,* & tu in idem placitum conſentias,dicaſque, *te recepturum & emturũ eandem rem,dicto pretio,pactis, & conditionib.* ſecus autem dicendum fore, ſi pactum fiat informe, veluti ſi paciſcamur, *quod tibi vendam illam rem, & tu emas,* non autem conventum fuerit de certo pretio: iſto namque caſu ſolum pactum de vendendo fit, non venditio, & quamvis Laſarte *ubi ſup.nu.41. cum ſeqq.* aliud teneat,& probet,imo quod pactum de vendendo, etiam formale non ſit,pura & ſtatim contracta venditio,quia vere partes non vendunt,ſed promittunt vendere,quæ res valde differunt,ut patet. Hoc quidem verum eſt, & procedit quoad non ſolvendam gabellam & interitũ rei ad emtorem non pertinet, dum, quouſque vere & realiter pure venditio ipſa celebretur,ſeu res tradatur, ut tenet idem Laſarte, & nos quoq; probavimus *in noſtro tractatu de Gabellis, quem conſtituimus ſuper lib. 9.nova collectionis Regia.* Ceterum quoad obligationem & vinculum, quo tenetur promittens vendere certo pretio iam conſtituto,ac conditionibus de pactis,& hinc inde inter contrahentes placitis,& ſtipulatis, & per conſequens eius beres, proculdubio nulla differentia eſt inter venditionem, & prædictum pactum formale de vendendo, ac proinde poterit minor tradere ſine decreto eam rem à patre promiſſam vendi certo pretio, & conditionibus ac pactis inter partes conſtitutis.

Nec obſtat,quod poterit expedire magis minori ſolvere intereſſe,quam rem vendere: quia ſi hoc ita contigerit,poterit auctoritate tutoris ſeu curatoria hoc intendere,remque non tradere, de quo hic non quæritur, ſed tantum, an poſſit rem tradere, & promiſſionis pactum formale à patre factum adimplere abſq; decreto, & defendimus poſſe cum Tiraq. & veriori ſententia,quia ſi aliud diceremus,ut vult Cal.idem contendi poſſet in venditione celebrata à patre, ꝙ eſt contra tex.*in d.l. fiſtulas, §.1.ff.de contrah.emt.*opinio igitur Cal. in hoc non procedit, ſed tantum in ſimplici promiſſione & pacto non formali à patre facto de vendendo, nullo pretio conſtituto,tunc n.quia non venditio eſt, nec pactum formale de vendendo certo pretio,& conditionibus nullis adiectis,& ne in pretio decipiatur minor,& quia contrahit, & alienat denuo, & non ſolum exſequitur patris voluntatem merito, quod requiratur decretum iudicis.

Quod ſi minor aliquam exceptionem legitimam habeat ad non adimplendum contractum venditionis, ſeu pactum formale de vendendo à patre celebratum, veluti læſionis ultra dimidiam, vel quia convenerit de ſcriptura conficienda,& non ſit confecta eo caſu, ꝙ hoc allegari iure poſſit,vel quod non teneatur rem tradere,ſed ꝙ liberetur ſolvendo intereſſe,prout vult ſolvere, vel alias defenſiones iuridicas, hæ ſemper ſalvæ ſibi manabunt, quia nos hic de his non agimus, ſed tantum quod minor poſſit contractum,ſeu pactum formale venditionis rei immobilis à patre celebratum exſequi abſq; decreto prætoris, ꝙ veriſſimum & iuridicum eſſe cenſeo per prædicta, præterquã in pacto informi de vendendo.

Quarto † limitatur d. reg. in alienatione legali, quæ 68 etiam neceſſaria reputatur, veluti in hypotheca tacita, quæ à lege inducitur in reb. illatis in domum conductã: hæc n.tacita hypotheca etiam habet locum in bonis minoris,ut cum communi reſolvit Iaſ.*in l.item quia, n.20, ff.de pact.& latius idem Iaſ. in l.ſi conſtante, in 4. par. 5. part.princ.ff.ſol.matr.& Antc.de Fanc in tract. de pig. 4. memb,2.par.n.154.* qui eam tenet & in tacita hypotheca pro dote,*ut late probat Palat.Rub.adver.Bart.in repeti. c.per veſtras,§.26.per totum, de donat. inter vir. & uxo.* ubi *n.4.& 6.* † ꝙ minor tamen 18. annor. ſive habeat curatorem,ſive non,poteſt immobilia ſine decreto præto- 69 ris alienare pro redimendo teſtatore vel conſanguineo à carcere,vel captivitate,quia in hoc ipſa lex facit ipſum maiorem,& legitimæ ætatis. Et ꝙ ideo non competeret ſibi reſtitutio in integrum adverſus huiuſmodi actum, *ſecund. Bald. Novell. quem refert,* quia in his, quæ facit maior 18,ann. & minor. 25. in his, quæ ſunt de iure naturali,vel quaſi,non reſtituitur in integrum,*ut per eund. Pala.Rub.d.§.26,n.7.* Eandem opin.Palat. Rub. nempe, quod bona mariti minoris ſint à lege tacite hypothecata pro dote,ſequitur, & dicit cõmunem plures allegans Anto.de Fano *in d.tract.de pign. 4. memb.2. partis,n.73.* ſed illam, ꝙ prædictus minor poſſit imobilia alienare ſine decreto prætoris pro redimendo teſtatorem vel conſanguineum à carcere,vel captivitate, & ſi hoc opus piiſſimum ſit,omnino tutam non cenſeo,cum ex veriori & cõiori opinione *ſup.in 14. ampliat.* probaverimus, & ad pias cauſſas,non licet minori,vel eiꝰ adminiſtratori alie-

nare immobilia abſq; decreto prætoris, cum in hac alienatione multũ lædi, & incaute alienare contingere poſſit: ideo decreto prætoris opus eſt, ut omnis provide, & recte fiant. Juſta tamen cauſſa alienationis erit redemtio parentum à careere, vel captivitate: nihilominus tamen decretum requiritur, ſicut etiam ipſum intervenire debet, quando ob æs alienum neceſſario ſolvendum, & pro alimentis jure naturali competentibus bona immobilia alienanda ſunt, ſi periculum in mora non ſit. Et ita cenſeo tenendum, tametſi Caldas, *ubi ſupr. n. 18. pag. 156. col. 1. ad fin.* indiſtincte ac ſimpliciter noſtram hanc 4. limitat. probaverit cum illatione Pala. Rub. *ubi ſup. d. n. 6.*

70 Quinto non procedit † ſæpe d. regul. quando alienatur ſpes fideicommiſſi reciproci inter fratres. quia hujuſmodi fideicommiſſum reciprocum remitti poteſt, ac fieri tranſactio ſuper eo à minore, ita ut remittens illud, non cenſeatur læſus ex tranſactione illa, neq; competit ei reſtitutio in integrum, cum fratrum concordia, remoto captandæ mortis alterius voto improbabili, retinetur. Iſte eſt caſus *l. de fideicommiſſ. 11. C. de tranſact.* ubi notant omnes, & pulchram eam l. eſſe profitetur Bar. ibi, & poſteriores omnes, quamplurimum l. illius utilitatem commendant, & unicum eſſe text. illum affirmat Bald. *in leg. cum Archimedoram. nu. 3. ut in poſſeſſ. legat.* Verum eſt prope ſimilis in lege, *cum propon. 16. C. de pact.* & in terminis ex dicta lege *de fideicommiſſo*, hanc quintam limitationem tenet, ac probat Caldas *in d. l. ſi curatorem habens, in parte contractum feciſti, num. 20. C. de in integr. reſtit. min. in 2. parte, tract. de in integ. reſtit. min. pag. 1157. colum. 2. in princ.*

71 Sexto fallit † eadem regu. ſi eredimus Dec. *conſil. 403. col. 1.* in eo minore, qui veniam ætatis impetravit. Is namque abſq; decreto judicis poterat bona ſua immobilia alienare. Contrarium tamen verius eſt, & probatur *in l. fin. C. ſi major fact.* ubi lex illa loquitur in alienatione facta ab eo, qui veniam ætatis impetrat, & probat decretum eſſe neceſſarium, *text. eſt clarus, & expreſſus ad hoc in leg. 3. C. de iis qui ven. ætatis impet. & tenet Salycet. in l. penult. C. ſi major fact. & Tiraquel. de nobilit. c. 20. nu. 42.* ubi alios citat. Eſt communis *ſecund. Ant. Gom. 2. tom. c. 14. n. 12.* ubi inquit, quod ita cõmuniter ponitur in conceſſionibus veniæ ætatis, quas in iſto regno concedit Princeps. Et hanc opinionem jure communi, & regio Portugalliæ probat Cal. *ubi ſupr. num. 21. d. pag. 1157. col. 2.* ubi bene declarat & limitat, niſi in eadem conceſſione exprimatur, quod deinceps bona ſua poſſit liberare, alienare, & non ſufficere, quod in veniæ conceſſione dicatur, quod poſſit deinceps bona, quamvis immobilia, alienare; niſi adſit illud verbum *debere*, vel aliud æquipollens, per quod induci poſſit, concedentem voluiſſe excludere decretum, aliàs ſemper neceſſarium.

72 Septimo principaliter limitatur eadem regula, quando minor alienavit ſine decreto, cum juramento tamen, tunc namque juramentum alienationi adjectum firmat contractum, neq; opus eſt decreto judicis, nec etiam auctoritate curatoris, *text. eſt in auth. ſacramenta pub. cum ſimilibus legib. hujus regni, C. ſi adverſus vendit. cum ibi à nobis latiſſime adductis in repetitione*, ubi etiam, an hoc locum habeat data enormiſſima læſione, & an ei poſſit renuntiare.

73 Octavo fallit, quando exſtaret conſuetudo † in contrarium, quoniam per illam derogari poteſt iuri decretum exigenti, *ut per Bald. in c. 1. per text. illum per quos fiat inveſt. commendat. Iaſ. in l. 2. n. 8. verſ. 4. notabiliter, ff. de offic. eius cui mand. eſt juriſdict. Pari. conſ. 85. n. fin. vol. 3.* licet de hoc dubitet, ceterum dubium non eſt, *ut probat Cald. ubi ſup. n. 24. pag. 1160. col. 2.*

74 In eadem lege † Regia 18. tit. 16. part. 6. ibi, *fueras ende ſi lo fiziera alguno por pagar las deudas que ouieſſe dexado el padre del huerfano*, idẽ *por deuda* ſimpliciter dicit *l. 60. tit. 18. part. 3.* idem, *quando les fueſſe tan gran meneſter que non podrian al hazer, probat lex 4. tit. 5. part. 5.*

Sed ad hoc, ut venditio rerum immobilium † minoris valeat ultra decretum judicis, & cetera requiſita, de quibus per Ruland à Valle, *conſil. 33. per totum, lib. 1.* neceſſe eſt, quod ſubſiſtat æs alienum, *l. ob æs alienum, C. de præd. & aliis rebus minor. leg. magis puto, §. ne paſſim, ff. eodem tit. tenent Roman. Cornevs, Matth. de Afflict. & moderni de emt. & vendit. quos refert & ſequitur Rolandus à Valle, dict. conſil. 33. lib. 1. num. 1.* Imo non ſufficit, quod ſit æs alienum, ſed etiam requiritur, quod creditores cum effectu inſtent minorem, ſeu ejus tutores vel curatores ad ſolvendum, *ut in dict. §. ne paſſim, in verſic. ſi modo urgeat creditor, & ibi Bart.* ubi inquit, quod judex debet adhibere cauſſæ cognitionem, an creditur inſtet & petat ſibi ſolvi, quod alias non eſt ei ſolvendum. Ad idem eſt text. *in l. tutor urgentibus creditoribus, ff. de minorib. & Bartol. ubi ſupra ſequitur Dec. conſ. 403. num. 12. & Pariſ. conſ. 98. num. 2. cum ſeqq. vol. 1. & conſ. 85. num 20. vol. 3. Roland. à Valle, ubi ſupra n. 2.* Quod adeo verum eſt, ut etiamſi in inſtrumentis diceretur, creditores inſtaſſe, & petiiſſe ſibi ſolvi, adhuc non probaretur ipſa inſtantia & petitio, ex quo ſunt verba prolata à notario, & dicta à curatore & contrahentibus, quia hoc plene judici conſtare debet ultra aſſertionem curatorum & emtorum, *ut per Dec. & Roland. à Valle, ubi ſupr. n. 3. & optime per Paul. Pariſ. dict. conſil. 98. & dict. conſ. 85.* ubi plura alia requirunt ad hoc, ut bonorum immobilium minorum alienatio facta valeat, quæ ſunt videnda apud ipſos, quoties opus fuerit, & caſus occurrerit.

In eadem l. Regia ibi *o por caſar alguna de las hermanas del moço*, de hoc late egimus ſupra, *capite tertio huius 2. partis.*

In eadem lege, ibi, *o por caſamiento del miſmo.* Idem probat leg. lex, *quæ tutores, C. de adminiſtratione tutorum, cum gl.* ibi communiter approbata *in verb. vel in dotem, diximus ſup. hoc c.*

In eadem lege Regia, † ibi: *o por otra razon derecha*, licet propter utilitatem minoris, *ut in d. leg. 60. tit. 18. partit. 3. & in l. 4. tit. 5 part. 5. & ibi Greg. Lopez.* Alios caſus refert in propoſito idem Gregor. Lopez, *in hac leg. 18. in gloſſ. derecha, tit. 16. part. 6.* Et hoc cum cauſſæ cognitione fieri debet, *ut in d. l. magis puto, §. ne paſſim, ff. de reb. eorum, & tradit magiſtraliter Speculator, de emt. & vend. § nunc dicendum reſtat, in verſ. hoc quoq; quem refert & ſequitur Greg. Lop.* hic *in gl. excuſar.* ſic intelligens hanc noſtram l. in illis verbis, *non lo pudiendo eſcuſar en ninguna manera*, quod & jure probat Rol. à Valle. *d. conſ. 33. n. 10.* 76

In text. ibi, † *pero non deue conſentir que la caſa que fue del padre, o del abuelo del huerfano en que el nacio ſe enageno en ninguna manera pudiendolo eſcuſar.* Idẽ jure communi probat optima ratione, *l. lex, quæ tutores, C. de adminiſt. tut. ibi, ne vero domum vendere liceat, in qua defecit pater, minor crevit, in qua maiorum imagines, aut non videre fixas aut revulſas videre ſatis eſt lugubre.* Adde legem, *ſi in emtionẽ, ubi gl. ff. de minor.* quem text ſatis commendant Dd. congeſti per Tiraq. *in præfatione de utroq; retractu, n. 34. Ant. Galea Malvaſ. conſ. 37. n. 29.* 77

Hinc deducitur, † quod licet dubium ſit, an prohibita venditione, cenſeatur prohibita omnis alienatio, tamen ſi huiuſmodi prohibitio ſit eius rei, ad quam prohibens veriſimiliter affectionem habuerit, quia eſſet maiorum ipſius, ſine dubio trahitur dict. prohibitio ad communem alienationem, *per dict. l. lex, quæ tutores, C. de adminiſt. tut.* Ita in terminis decidit Joa. Crot. *in repetitione legis filiusfamilias, §. divi. ff. de legat. 1. col. 33. verſ. 1. ſit concluſ. quem ad hoc refert & ſequitur Tiraq. ubi ſupra, num. 49. verſ. hic locus.* 78

Neque hinc † longe abeſt, quod ſcribitur. *3. reg. c. 21* 79
Naboth. Regi Achab denegaſſe vineam, quæ erat juxta

Palatium Regis, qui pro ea meliorem obtulerat: id namque dicebat, *propitius ſit mihi Deus, ne dem hereditatem patrum meorum tibi*, ut facile poſſis hinc intelligere, res majorum noſtrorum nos pluris æſtimare, quam alias etiam multo meliores, ejuſque affectionis gratia oos Regum, vel potentiſſimorum auctoritatem contemnere. Sed ut præterea intelligas, hunc effectum non improbum eſſe aut temerarium, proſequere lectionem ejuſdem ſacræ hiſtoriæ, dum commemorat, quæ ipſe Achab paſſus eſt divino judicio: Ob id namque reſponſum ſuccenſus Achab, eum interimi juſſit, vineamque ejus uſurpavit. Is enim graviſſimam cladem perpeſſus eſt. Cujus hiſtoriæ fit mentio *in c. convenior 23. qu. 8. & in c. Achab de pœnitentia diſtinct. 3.*

80 Sic etiam ſcribit Alexandrinus *libr. 1.* inter præcipuas cauſſas, cur legem Agrariam divites recuſarunt apud Romanos, hanc fuiſſe, quod impium ducerent monumenta majorum ad alios tranſire, *ut refert Tiraquellus ubi ſupra num. 48.* qui alia ſimilia congerit.

81 Sic etiam minor † reſtituitur adverſus adjectionem ab alio factam in ea re, quæ majorum ejus fuiſſet, aliter non eſt reſtitoendus, *textus in dicta lege, ſi in emtionem, ff. de minor.* ubi gloſſa notat intereſſe mirabile, & Baldus inquit, quod ob illud intereſſe fingitur major enormiter læſi: alias enim non reſtitueretur, *leg. ſcio. ff. de in integrum reſtitutione minor ū. & ſequuntur plura, quot congerit Tiraquel. ubi ſupra, num 34.* qui numeris ſeqq. plurima in propoſito adducit, quæ hic enumerare potius laborinſum eſſet, quam ſubtile.

82 Sed deciſio noſtræ † legis Regiæ ſupra relata deſumta eſt ex *d. l. lex, qua tutores*, quibus prohibetur venditio domus paternæ, vel aviæ minoris, in qua ipſe natus fuit; ſi fieri poſſit, procedit non quidem ſimpliciter, ſed neceſſario plura concurrere debent: non enim ſufficit, quod patris fuerit, ſed etiam, qood antiquitus majorum ejus fuerit: item, quod illam habitare conſueverint, & pater ipſius in ea defecerit, & pupillus ibi fuerit procreatus, natus, & educatus, illicque creverit, & maiorum fixæ conſpiciantur imagines: alias enim affectio cadere non videtur, neque per hoc alienatio tunc prohibetur, nec etiam in integrum reſtitutio adverſus alienationem, ſi fiat, conceditur, *dict. leg. lex, qua tutores, §. nec vero domum vendere, Cod. de administratione tutorum, & leg. 1. §. ſi rem quidem, ff. ſi quid in fraudem patroni, Antonius Galeat. Malvaſ. dict. conſilio 37. num. 30.* deinde affectio illa, quæ ex eo venit, quod res maiorum & antiquorum fuit, ex parte ſœminarum non conſideratur, quia agnationem & caſſatam, ac illius nomen non conſervant fœminæ, ſed illam interrumpunt, & lineam paternam extioguunt, & deficere faciunt, ex eo, quod io alienam familiam tranſeunt, opeſque, ac maiorum ſuorum boaa in illam transſerunt, & inde amplius de eorum familio, domo & caſſata non appellantur, nec vocantur, nec illam eurant & diligunt. ſed tantum mariti familiam magni faciunt, & colunt, progenitorum inſigniis, & armis ſpretis, mariti ſolum utuntur. *ut notant Jaſon & alii in leg. maritus, C. de procurat. Iute Cornens conſil. 26. videtur dicendum column. 2. & in conſ. 41. videtur in huc conſultatione, column. penult. vol. 4. & Gozadin. conſil. 79. num. 7.* ſed ſolum in maſculis attenditur, quia hi ſunt, qui maiorum ſuorum agnationem conſervant, memoriam retinent, onera, gravamina, odia, & inimicitias ſuſtinent, & ſemper de eadem familia, & agnatione nuncupantur, eiuſque diuturnitatem repræſentiant, *lege liberorum, in fine, ff. de verborum ſignificat. cum ſimilibus.* quod ſatis experientia rerum magiſtra demonſtrat, *item Malvaſia, ubi ſupra, num. 31. & 32.*

83 Ex quibus fit, † quod ad rem ruinoſam, deſtructam, ac ſolo fere æquatam talis affectio non habetur, *ut probat idem Malvaſ. ubi ſup. num. 33.*

Demum prædicta affectio † omnibus ſupradictis etiam concurrentibus non impedit alienationem prædic. domus maiorum, quando præciſe, & neceſſario vendi debet ad ſolutionem æris alieni, vel alimenta pupilli, ut puta, quia non habet alia bona ſufficientia ad prædict. onera ſuſtinenda & ſolvenda, nec alius modus inveniri poteſt, quo ei ſatisfiat, niſi per alienationem dict. domus. ita quod ipſius venditio & alienatio excuſari non poteſt, ut probatur argumento à contrario ſenſu deſumto ex dicto *leg. 18. tit. 16. partit. 6. ibi pudiendolo excuſar.* & probat etiam ſubtiliter ad hoc poderando *dict. leg. lex, qua tutores Malvaſias dicto conſilio 37. numero 35.* dicens, quod non omnino prohibet rem, od qoam eadit affectio alienari, ſed ex utilitate, & cauſſa neceſſaria permittit. 84

In eadem lege Regia, ibi, † *Otro ſi no deve vender, ni enagenar los ſiervos, &c.* hæc lex ortum habuit à dict. leg. *lex, qua tutores, C. de adminiſtratione tutorum, ibi, ante omnia igitur urbana mancipia, quæ totius ſupellectilis notitiam gerunt, ſemper in hereditate, & in domo retineantur: nam boni ſervi fraudem fieri prohibebunt, mali, ſi res exegerit ſub quæſtione poſiti poterunt prodere veritatem*: nihilominus tamen noſtra lex Regia addit, & permittit *que los ſiervos que el tutor, o curador entendieſſe que podrian ſer dannoſos bien los puede vender, e que el precio de ellos develo meter en pro del huerfano.* Unde, quamvis tolerabilius eſſe dicat, dicta leg. *lex, qua tutores* (ſi ita contigerit) ſervos mortuis dominis, quam ſervire extraneis, quorum fuga potius tutori adſcribitur, ſive negligentia, diſſolutam eſſe patiatur eius diſciplinam, ſive duritia, vel inedia, atque verberibus eos afficiat, nec enim dominos execrantur, ſed magis diligont, nihilominus tamen attenta hac noſtra lege Regia partitæ, in verbis modo relatis, tutores & curatores bene poſſunt hodie vendere ſervos minorum ſuorum, quos intelligent damnoſos eſſe poſſe, dummodo pretium eorum convertant in utilitatem minoris. 85

SUMMARIA.

1 Tutores & curatores donare gratis non poſſunt de bonis ſuorum minorum, neque gratis remittere jus pupillo competens, ut in num. 5.

2 Procurator Caſa. atq; procurator generalis cum libera, vel procurator reipublicæ donare non poteſt, niſi ſpecialiter hoc ſibi concedatur.

3 Procurator habens mandatum ad tranſigendum & componendum cum poteſtate, non poteſt debitum gratis remittere.

4 Prorex non poteſt donare.

5 Pupillus etiam cum tutoris auctoritate donare non poteſt.

6 Tutor ad donandum dari non poteſt ibi, n. 6.

7 Tutor etiam accedente judicis decreto non poteſt bona immobilia donare.

8 Procurator cum libera poteſt remittere debitum egentiſſimo debitori.

9 Tutor, curator, vel adminiſtrator principis, vel alicujus optimatis, poteſt pro dignitate domus facere donationes & remiſſiones.

10 Tutor pupilli poteſt munera ſolemnia mittere parentibus & cognatis pupilli, de bonis ipſius, ſi ſecundum qualitatem & conſuetudinem hoc facere debuit dominus, & num. 10. idem in pupilli nobilis tutore.

11 Tutor; quando poſſit præſtare pupillo neceſſaria ad honeſtas recreationes & eleemoſynas?

12 Tutor non poteſt in ien arbitratores & amicabiles compoſitores compromittere, ut alte & baſſe procedant, &c.

13 Adminiſtrator quivis non poteſt remittere jus ſui principalis.

14 Tutor, an poſſit remittere jus redimendi pupillo competens

*petens in præjudicium pupilli, vel fatere falſum eſſe
tempus redimendi?*

15 *Tutoris ſcientia, quando dicatur ſcientia pupilli, & ipſi
noceat.*

16 *Tutoris confeſſio, quando noceat pupillo? & num. 19.*

17 *Confeſſio facta in judicio reſpondendo petitioni actoris,
videtur facta in vim contentioſa juriſdict.*

18 *Confeſſio procuratoris, qua ſurgit ex contumacia ipſius,
in non reſpondendo poſitionibus eſt valida.*

20 *Dominus poteſt revocare confeſſionem procuratoris in
caſibus, in quibus ipſi nocet probando errorem.*

21 *Minor per ſuum curatorem in litem poteſt revocare
confeſſionem ſui tutoris, vel curatoris in caſibus, in
quibus ſibi ea nocet probando errorem.*

22 *Tutor non poteſt alterare fundi naturam in præjudici-
um fiſci.*

23 *Tutor poteſt donare de bonis pupilli pro facienda pace
ad favorem pupilli.*

24 *Curatores minorum donare poſſunt ex rationabili cau-
ſa, ſicut dare alimenta fratri majoris naturali, matri
vel ſorori minoris egentibus, ut hic.*

25 *Tutor nomine pupilli more civitatis poteſt mittere encœ-
nia magiſtris ſuis conjunctis, & remittere debitum
non liquidum ex rationabili cauſſa.*

CAPUT VI.

An tutor, vel curator poſſit donare de bonis minoris?

1 TUTORES vel curatores, † licet habeant liberam & generalem à lege adminiſtrationem, donare tamen gratis non poſſunt, de boois ſuorum minorum, *leg. intor, ſecund. dignitatem 14. §. finalein fine, ff. de adminiſtratione tutorum, leg. 1. in princ. ff. de tutelis, & rat. diſt. l. pactum curatoris, C. de pact.*

2 Idem in † procuratore Cæſaris probat expreſſe *lex 1. §. 1. ff. de officio procurator. Caſ.* Idemque eſt in procuratore habente ab homine, vel univerſitate mandatum generale cum libera, & plena poteſtate, quæ æquipollet ſpeciali mandato, *juxta leg. procurator, cui libera, cum gloſſ. in leg. mandato, cum gloſſ. & ibi Bart. ff. de procurat. in cap. quid agendum de procurat. in 6. leg. nam & nocere, & ibi Bald. ff. de pact.* Non enim poteſt donare, aut remittere, *leg. contra juris, §. final. ff. de pact. leg. filiusfamilias, ff. de donat.* ubi quod donare eſt perdere, *Bald. in leg. non abſtulit, C. de novat. refert plures auctores hoc tenentes, Petrus Duenuas in regul. 31. an 2. concluſ. & Petrus Surdus conſil. 5. num. 71. Menoch conſil. 22. num. 14. volum. 1. deciſ. Pedemont. Octavian. Cacheran. 58. num. 31. & Matienc. in leg. 3. gloſſ. 2. num. 3 tit. 3. lib. 5. nova collect. Reg.* ubi limitat, niſi ſpecialiter hoc ſibi concedatur, *leg. 2. §. 1. ff. de officio procurat. Caſ. leg. 3. §. plane, ff. quod vi, aut clam.* Et ampliatur in procurstore reipublicæ, & in procuratore patrimonii Cæſaris, ut hi non poſſint donare, licet cenſeantur habere mandstum cum libera, *lege præſes, Cod. de tranſaction. & dicta lege mandato generali, ff. de procurat. diximus late de juramento confirmat. 1. parte, capitulo 50. num. 11. cum ſequentibus*, ubi quid de jure noſtro Regio partitarum.

3 Imo neque habens † mandatum ad tranſigendum, & compooendum cum geoerali poteſtate, non poterit debitum gratis remittere, *ut ex dictis juribus probat Federic. de Senis, conſil. 2. & latius Caldas Pereyra in tractatu de reſtit. in integ. in ſecunda parte, verb. ſine curatore conſtitutus, num. 120. pag. et 43.* ubi etiam probat legitimos adminiſtratores: veluti tutores, & conſimiles, oon poſſe donare, & eodem modo, neque ſyndicum univerſitatis, vel collegii. Et in tutore, & curatore, & prælato eccleſiæ, & omnibus adminiſtratoribus, ut non poſſit donare, probat etiam Matienc. *ubi ſupra*, citans ad hoc Cyn.

Bal. & ceteros *in l. 1. C. etiam per procuratorem, & Docto-
res in dict. l. præſes, & Joan. Lup. de Palat. rub. in repetitio-
ne rubrica, de donat. inter vir. & uxor. §. 66. num. 29.* ubi
num. 30. hoc extendit ad Proregem, quem etiam in hoc
ultra † Matien. citat, & cum eo tranſit Cald. *ubi ſupra, ſu-* 4
*per verb contractum feciſſe, ſub num. 19. verſ. cum decreto,
pag 1157, col. 1.*

Deinde obſervandum eſt, quod † quemadmodum 5
tutor dooare non poteſt libere rem pupilli, ita nec gra-
tis remittere jus pupillo competens, quia renuntiatio,
ſive remiſſio juris principalis eſt donatio, *leg. hoc jure, §.
1. ff. de donat.* & ideo remittere non poteſt jus non liqui-
dum, vel liquidatum, quia gratis remittendo donare vi-
detur, ut probat late Caldas *dict. numer. 120. & Joann.
Garſ. de expenſ. & meliorat. cap. 20. num. 9. in verſicul. un-
de in prælatis.* ubi idem probat in prælatis, parochis &
œconomis, & his ſimilibus, & in adminiſtratore civita-
tis, cum libera, quod non poſſit remittere debitum civi-
tatis, ſicut nec donare, probat Padilla *in dict. l. præſes,
num. 11. C. de tranſact.* ubi etiam, quod Procurator cum
libera oon poteſt remittere debitori exceptionem per-
emtoriam, quod etiam tenet Joan. Garſ. *ubi ſupra*, & de
prælatis Eccleſiaſticis, & ſimilibus adminiſtratoribus,
quod non poſſint remittere exceptionem peremtoriam,
tenent plures DD. quos refert & ſequitur Caldas *dict. nn.
120. in verſ. hinc eleganter, & Menochium conſil. 31. num.
39. libr. 1.*

Imo † neque ipſemet pupillus cum auctoritate tuto- 6
ris donare poteſt, ita Nevizan. *conſil. 8. num. 40. Menoch.
dict. conſil. 22. num. 15.* ubi *num. 1*, quod tutor ad donan-
dum dari non poteſt, *Ruin. conſ. 170. n. 12. & conſ. 107. nu.
27. lib. 1. & idem Menoch. conſ. 31. num. 37 lib. 1. & Marcus
Antonius Eugen. conſ. 45. nu. 56.* tametſi contrarium for-
tius probet Cald. Pereyra *in leg. ſi curatorem habens ſu-
per, verb. contractum feciſti, nu. 38. C. de in integ. reſtit. mi-
nor.* ſcilicet, quod donatio facta à minore curatorem ha-
bente ſine ejus auctoritate mero jure valeat, non tamen
probo ejus opinionem, & contrarium tenet, hoc eſt, pri-
mam opionem ſupra dictam Lud. Lop. *in ſuo inſtructo,
negotiant. lib. 2. c. 39. col. 484. in verſ. accedit. 2.*

Sed neque † etiam tutor, accedente judicis decreto, 7
poteſt bona immobilia minoris donare, *leg. fin. §. cum
autem, & ibi Bart. Bald. Salyc. & communiter omnes, Cod.
ſi major fact. alien. rat. habuer. l. ab agnato, & l. fin. C. de cu-
rat. furioſ. l. 1. § ſed ſi non mortis, ff de tutel. & rat. diſtr. quos
refert & ſequitur Proſp. Farin. in ſuis quæſtionibus crimi-
nal. tit. de accuſat. quæſt. 15. num. 57. fol. 144. ubi plures alios
Doctores citat; diximus ſupra cap. præcedenti:* † Eſt tamen 8
caſus, in quo procurator cum libera poteſt donare at-
que remittere, ut ſi egentiſſimus is ſit, cui remittit, ex-
tremaque fortunæ inopia laboret, *juxta gloſſ. verſiculo
compelletur, in leg. omnes 1. Cod. de ann. & trib. lib. 10. quam
ſequitur plures allegans Padill. in dict. l. præſes num. 15. Cod.
de tranſact.*

Secundo limitatur præcedens concloſio negativa, ut
non procedat in adminiſtratione Principis, vel alicuius 9
optimatis, qui poſſet pro dignitate domini facere do-
nationes, atque etiam remiſſiones. *argumento text in l.
filiusfamilias, ff. de donat. ubi hoc notat. Rom. ad idem, leg.
cum plures, §. cum tutor, ff. de adminiſt. tut.* ubi tutor pu-
pilli poteſt munera ſolemnia mittere parentibus & co-
gnatis pupilli, de bonis ipſius pupilli, ſi ſecundum quali-
tatem ſuam, & conſuetudinem hoc facere debuit, quia
non reputatur hoc mera liberalitas vel donatio, *& ibi
notant DD. & Bald. in l. 2. C. de dot. promiſ. Bart. in l. con-
tra juris. §. 1. ff. de pact. & Palat Rub. in repetitione rubr.
de don. inter vir. & uxo. §. 63. n. 10. & 11. Menoch. conſ. 29. n.
3. libr. 1.* qui tamen *num. 33.* hoc verum intelligit, quo-
ad ea, quæ modici præiudicij ſunt, atque ita bene con-
ſideratis facultatibus minoris & bene meritis donatarij,

ſecundum Aret. conſ. 24. num. 14. Sed & hanc ſecundam principalem limitationem ex dict. leg. cum plures, §. cum tutor, ſeqoitor alios ſllegans Tiraquel. in l. ſi unquam, verſic. donatione largitus, num. 25. C. de revocand. donat. Ayora de partit. 2. parte, quaſt. 44. num. 56. fol. mihi 120. Innocent. Iuan. Monach. & Ioan. Andr. in cap. grandi, de ſupplend. negligentia prælat. num. 6. Curt. ſen. num. 10. in dict. l. præſes, & ibi Padill. nu. 16. citans Alciat. in dict. l. pactum curatoris, num. 6. Cod. de pact. & Tiraquel. de nobil. cap. 37. num. 35. Nihil enim nobilitatem magis decet, quam munificentia, cap. 1. de donat. Tutor igitur, vel curstor Regis poterit donationes, beneficia, munera & largitiones ſubditis cooſerre. Si enim tutor privati poteſt munera parentibus, cognatiſque pupilli mittere pro dignitste & perſona psrentis, cui pupillus ſucceſſit, ut vidimus, multo magis id facere poterit tutur Regis in favorem ſubditorum, ut probst etism Caldas Pereyra, ubi ſupra, num. 119. ubi refert Rimiusld. in §. 1. Inſtit. quibus alien. lic. num. 111. diceutem, in tutore & curatore Illuſtriſſimarum & clsriſſimsrum perſonarum eſſe proprium donare: Simili quoque ratione arbitratur Caldas, ubi ſupr. num. 120. in princip. tutorem ſeu curatorem Regis gratis poſſe facere remiſſionem eorum, quæ à debitoribus fiſci, vel ab aliis regio fiſco, vel etism pstrimonio domus Auguſtæ debentur, vel etism remittere jus ſibi competens: Et quod tutor Regis etiam extra cauſſam meritorum, & gratitudinis poſſit donare, probst etiam Petrus Surdus alios allegans, conſil. 140. num. 35. & conſil. 5. num. 73. lib. 1. ubi hoc locum habere dicit, quando tutor exercet liberalitstem, eo modo, quo Princeps exercere conſuevit, alias ſecus. ſecundum Innocent in dict. cap. grandi, & alios, quos ibi citat, ſequitur etiam Caldas dict. num. 119. ad fin. Eſtque receptum ſecundum eund. Cald. in eadem lege, & tractat. de in integr. reſtit. min. in parte, contractum feciſti, ſub num. 19. verſic. l. cum decreto, pag. 1157. colum. 1. ubi refert alios DD. tenentes, & inter eos Palat. Rub. ubi ſupr. & Pinel. in leg. 1. in 3. part. num. 57. C. de bon. mat. Et tandem ioquit, quod alias, niſi expedist, urgente oeceſſitate, & neceſſsria cauſſa, quæ in Regibus conſiderstur, & in aliis, negotia ipſa, & tempora poſſuot inducere, orbanius, & rectius arbitratur, exſpectandum fore legitimsm ætatem minoris, qui pro arbitrio ſuo remunerabitur, curatori tamen Regis non licet tributa remittere, l. vectigalia, in princ. ff. de publ. & vectig. cujus verba ſuot hæc, vectigalia ſine Imperatorum præcepto, neque præſidi, neque curatori, neque curatori conſtituere, neque præcedentia reformare, & his vel addere, vel diminuere licet, per quem tex. ita tenet Laſſart. in addit. ad præfat. n. 22. de dec. vend.

10 Et quod tutor, † adminiſtrator & procurator liberam admioiſtrationem habentes, poſſint donsre pro pupillo nobili, tenet Palat. Rub. in rubrica de donat. inter vir. & uxor. §. 9. num. 5. & Arias Pinel. ubi ſupra, num. 57. & alios allegans Ioan. Garſ. dict. cap. 20. num. 9. verſicul. ſi vero pupil. & Azeved. in dict. l. 5. tit. 9. nu. 10. lib. 5. novæ collect. reg. ubi etiam, quod tutor poteſt douare propter ſervitia & bene merita in patrem collata: item quod quoties donstio eſt parva, & non magna, permittuntur fieri adminiſtrstori. Imo & procuratori liberam & generalem adminiſtrationem habentibus permittitur tranſigere, & alia non vslde præjudicialia domino, facere ſecundum ipſum ibi per l. 19. tit. 5. partita 3. ubi gloſſa, & diximus ubi ſupra. Et quod tutor poſſit donare propter remuoerationem ex dict. leg. cum plures, §. cum tutor, ubi gloſſa, ff. de adminiſtr. tut. & l. qui filium, ff. ubi pupill. educ. deb. tenet plures allegsos Petrus Surd. dict. conſ. 14. num. 34. ubi idem probat in prælato, qui & ſi non poſſit regulariter rem Eccleſiæ donare, id tamen facere poteſt ex cauſſa remunerationis, cap. per tuas, de donat. cap. relatum, el. 2. de teſt. cum ſimil.

11 Tutor ſimiliter poteſt pupillo † præſtare neceſſaria ad honeſtas recreatiooes & ad moderatas eleemoſynas, donationes, & liberalitstes, quæ talem minorem deceat, ſemper tamen sd eam ſummam pervenire non debet, quam ipſe, ſi omnino ſui juris eſſet, ſcilicet maior iam 25. annis effectus, licite poſſet efficere: tutorque ipſe nomine pupilli mittere, es munera aliis puterit, quæ ut mittantur judicsverit pupillo expedire, qualia ſuot cooſueta, & quæ ex honeſtste dimitti non poſſunt: ſecus de conſuetis, quæ ſola honeſtste dimitti poſſunt, quoniam hæc tutor ſua auctoritate præſtare non poteſt, ut juro probat Mol. Theol. de juſtit. & jur. 1. part. 2. tract. diſput. 224. col. 1382. ad fin. & in princ. ſeq. ſed & alios multos caſus, in quibus licitum eſt tutori donare, remiſſive refert Menoch. conſil. 22. num. 15. lib. 1.

12 Tutor † tamen non poteſt ita io arbitrstores, & amicabiles compoſitores compromittere, ut alte, & baſſe procedant & decidant, & ab una psrte tollant, & alteri dent immodica, & magna quantitate in omnibus & per omnia, prout illis videbitur, & plscebit, quis ita faciendo videtur poteſtatem dare arbitratoribus bona pupilli remittendi & doosndi, quod tamen facere non poteſt, ut in l. imperatores, ubi Angel. ff. de pact. & alios allegans in terminis decidit Ant. Galeaz. Malvaſ. conſ. 108. n. 2. quod verum eſſe cenſeo, comprobatur ex ſupradictis.

13 Quivis namq; adminiſtrator non poteſt jus ſui principalis remittere, ut cum Iaſ. & Dec. probat Menoch. conſ. 31. num. 31. cum ſeq. libr. 1. Jaſ. in leg. præſes, num. 12. Cod. de tranſact. Dec conſil. 402. num. 9. Marc. Ant. Eugen. conſil. 95. num. 56.

14 Ex quibus merito dubitari poteſt de † doctrina Bero. conſil. 121. num. 19. libr. 3. dicentis, quod tutor poteſt remittere jus redimeodi ex inſtrumento pupillo competens in præjudicium ipſius pupilli, vel fsteri lapſum eſſe tempus redimendi, ſicut illud prorogare poteſt, ut per Cagnol. in l. 2. quaſt. 102. num. 272. Cod. de pact. inter emt. & vend. Siquidem ex hujoſmodi remiſſione reſultat dooatio, quæ permiſſa non eſt tutori regulariter, ut ſupra vidimus. Et in terminis, ex his contra Bero. ubi ſupra, teoet Marcus Ant. Eugeo. dict. conſil. 95. num. 56. niſi id fist intervenientibus ſolemnitatibus requiſitis in alienationibus rerum pupilli, ut ibi per eum, num. 57.

15 Nec obſtat, quod † tutoris ſcientia dicatur ſcientia pupilli, & ideo eidem oocest, ut per Bartol. & Soc. in l. qui duos, ff. de reb. dub. Marcus Ant. Eugen. dict. conſ. 95. n. 18. quia id procedit in sequirendis, ſecus quoad amiſſionem rerum ſuarum, aut juris jam ſibi delati, quia tutor, neqoe expreſſe in eo præjudicare poteſt pupillo, ut per Marc. Eug. ubi ſup. num. 54. Et præterea Bart. & Suc. ubi ſupr. præſupponunt ſcieotiam plene probari debere.

16 Unde ſecus erit, ſi per confeſſiuuem † tutoris tantum de ipſius ſcientia conſtiterit, quæ cum emanaverit per modum voluntariæ juriſdictionis, non præiudicat ipſi pupillu, ut tenet idem Bartol. & alii plures, quos refert & ſequitur Alexander conſil. 86. num. 9. lib. 2. & conſil. 176. num. 3. libr. 6. & conſil. 132. num. 6. lib. 4. Eugen. ubi ſupra, num. 55. Secus eſſet in confeſſiooe facta à Procuratore, tutore, vel curstore per viam contentioſæ juriſdictionis, quia tunc noceret domino, vel minori, juxta doctrinam Bartol. & ibi Alexand. in l. certum, §. ſed an ipſos, ff. de confeſſ. Quæ commuoiter approbstur ſecundum deciſ. Genuenſ. 110. n. 3. ſtatim in principio, & eam ſequitur deciſ. 142. num. 3.

17 Et confeſſio † facta in iudicio reſpondendo petitioni agentis videtur fscta etiam in vim contentioſæ iuriſdictionis, ut plures citans tradit deciſ. 110. num. 2. additio Capel. Tholoſ. deciſ. 391. verſ. ſi vero.

18 Ubi idem eſſe dicit in confeſſione † Procuratoris, quæ ſurgit ex contumacis non reſpondendo poſitionibus, ut in capite 2. de confeſſ. lib. 6. quia valet hæc confeſſio vera, vel facta procuratoris, cum non habeat inſtar donationis,

tionis, quia ſit in invitum & iotra maodatum ſuum, ſive in his, in quibus habet mandatum: Idemque ait eſſe di-
19 cendum ex Bart. † & aliis in tutoribus & curatoribus, ut diſtinguatur. ao fiat cooſeſſio voluntarie aut conteotioſe, quando judicium agitatum fuit per tutorem ſeu curatorem: ſecua ſi per pupillum cum tutoris auctoritate, quia tunc non præjudicat cooſeſſiu ſolius tutoris vel curatoris. In caſibus tameo, in quibus confeſſio procu-
20 ratoris oocet domino, † potuit eam dominus revocare probando errorem, ſicut propriam puſſet, *ut ibidem probat additio Capellæ Tholoſ. & tenet etiam altera additio deci. Rota 19. de procurat. lib. 1. in novis.* Ergo & idem minor poterit facere per ſuum curatorem ad litem, hoc eſt, revocare confeſſionem ſui tutoris vel curatoris ſibi præ-
21 iudicialem. Probando † errorem, *ut prædiximus, & tenet etiam Dec. conſ. 146. num. 15.*
22 Tutor etiam non † poteſt feudi naturam in præjudicium fiſci alterare, *ut probat Anton. Theſaur. deciſ. Pedem. 227. num. 12.*
23 Tertio limitatur † regula negativa præcedens, pro habenda pace ad favorem pupilli. Ob hanc namque cauſſam bene poteſt tutor donare de bonis ſui miooris, *ut per Farin. ubi ſupra, num. 57. fol. 144. col. 3.*
24 Similiter etiam † curatores minorum ex rationabili cauſſa donare poſſunt, ſicut fratri minoris naturali licet noo legitimo. Immo tenetur ejus curator donare alimenta, inter quæ, ſi eſt filius oubilis, computantur ſumtus ſtudii pro Grammatica & Rhetorica ediſcenda, & alimeota matri & ſorori pupilli, ſi egent, tenentur præſtare, quæ alimenta ſunt præſtanda, ſecundum conſuetudinem regionis ad arbitrium boni viri, & juxta facultatem
25 pupilli, & dignitatem alendorum: Similiter † tutor nomine pupilli more civitatis poteſt mittere encænia magiſtro & ſuis conjunctis. Similiter poteſt quoq; tutor ex rationabili cauſſa remittere debitom ſui pupilli, quando tale debitum non eſt liquidum, *l. pactum curatoris, C. de pact.* Hæc omnia tenet Ludovic. Lopez *in ſuo inſtruct. negotian. libr. 2. cap. 39. col. 484. in fin. & col. ſequenti & Emanuel Roderic. in ſua ſumma de caſis de conſcientia. 1. Tom. cap. 89. num. 7.* ubi etiam, quod minores, ſine liceotia ſuorum curatorum poſſunt facere donationes, quas alii ſuæ ætatis, & conditionis ſub patria poteſtate conſtituti, poſſunt facere.

SUMMARIA.

1 *Pax facta per minorem, vel per ejus tutorem, quando valeat? & per totum caput.*

2 *Infans neq; ipſe ſolus, aut interveniente tutoris pacem facere poteſt.*

3 *Major infante poteſt cum auctoritate tutoris, vel curatoris pacem facere, ſecus vero abſq; ea non conſentire paci.*

4 *Per alterum ejus nomine facta, ut in num. 4.*

5 *Prohibitus ſimpliciter aliquid facere, nec etiam alteri facienti conſentire poteſt, quando eſt eadem ratio prohibitionis.*

6 *Decretum judicis, an ſit neceſſarium in pace facienda per minorem, cum auctoritate ſui tutoris & curatoris. Optima quæſtio, & late in utramq; partem diſcuſſa, in iis ſeqq. eligitur pars affirmativa.*

7 *Honor facultatibus & propria vita præponi debet.*

8 *Offenſus poteſt licite proſequi ſuam, vel ſuorum injuriam juridice, & ſine animo rancore. Quod præcipue procedit in pupillo, ejuſq; tutore, in quibus regulariter ceſſat malus animus & cordis rancor.*

9 *Minor faciendo pacem & remittendo injuriam, non dicitur remittere damna & intereſſe.*

10 *Remittere injuriam non eſt notari infamia.*

11 *Tutor pro ſalute animæ pupilli poteſt abſq; judicis decreto pecuniam uſuris extortam reſtituere, & ibidem, an poſſit idem facere in exceſſu juſti pretii pro re minoris vendita in publica ſubhaſtatione exacti.*

12 *Minor, an poſſit ſine judicis decreto alienationem rei immobilis utilem ſibi facere?*

13 *Decretum judicis nedum requiritur in contractibus venditionis & alienationis rerum immobilium minoris, ſed etiam in transactione, quæ alienationis nomine venit, niſi minor tunc nihil dimittat vel diſtribuat, ut in num. 14.*

15 *Minor cum tutoris auctoritate, vel etiam tutor nomine minoris non poteſt ſemper & in omni caſu facere pacem, ſed tunc demum, quando expedit pupillo illam facere alias ſecus. quod prius debet apparere in judicio per cauſſæ cognitionem, ut in num. 16.*

17 *Statutariæ ſolemnitates intervenire minime debent in minoris pace facta cum tutoris vel curatoris auctoritate, præcipue ſi pax ſit jurata, niſi in caſu, de quo n. 18.*

19 *Tutor impuberis ſolus poteſt pacem facere exploſa diſtinctione, de qua hic num. 20.*

21 *Tutor poſthumi antequam in lucem ipſe poſthumus edatur tranſactionem facere non poteſt.*

22 *Tutor lata ſententia condemnatoria contra inimicos pupilli, an pacem facere poſſit injuriamq; remittere.*

23 *Pax facta a minore infante jurata ſine tutoris aut curatoris auctoritate, bene valet & tenet, idemq; eſt in pubere doli capace, pacem jurante, ut in num. 24.*

24 *Impuberes doli tamen capaces ut puta proximi pubertati facientes ſuos contractus obligantur juramento.*

25 *Minor, an reſtituatur adverſus pacem à ſe factam & injuriam remiſſam in caſibus, in quibus valida eſt talis pax & injuriæ remiſſio.*

CAPUT VII.

Quando, & quomodo poſſit minor ejuſq; tutor, vel curator pacem facere?

IN calce ca. † præcedentis diximus, tutorem poſſe donare de bonis ſui minoris pro habenda pace in favorē pupilli: & ſupra, c. 1. huius ſecund. partis egimus, quomodo tutor ſive curator poteſt facere pacem pro pupillo vel adulto ante confectionem inventarii, nunc vero jam locus hic ampliorem declarationem huius materiæ expoſtulat, nempe, quando valeat pax facta per minorem infantem, vel eo maiore. Item, quando valeat pax facta per tutorem minoris. 1

Quoad primum † regula ſit: quod infaos pacem facere non poteſt, nec ipſe ſolus, neque cum ioterventu tutoris, *ita Speculat. in tit. de homicid. in princ.* quod non ſolum eſt communiter receptum, ſed etiam omnes in id concordant, *ut alios antiquiores allegans teſtatur Nellus in tractatu de bannitis in 3. par. 2. temporis, quæſt. 32 verſic. videamus ergo, Brunus de conſtit. verbo, pax, verſi, item quæritur, Caravit ſuper ritu magnæ curiæ, 275. numer. 19. Crotus in l. 4. §. Cato in 1. repetitione, num. 176. ff. de verb. oblig. Julius Clarus in ſua pract. crimin. §. fin. quæſt. 58. ſub verſ. quæro, an tutor,* ubi, quod hoc eſt expeditum in jure, & noviſſime *D. Octavian. Simoneel. in tractat. de decret. libr. 2. tit. 6. num. 135. quo refert & ſequitur idem affirmant Proſper Farinac. Roman. in ſuis qq. crim. tit. de accuſat. quæſt. 15. in princ. num. 1.* ubi, quod hæc 1. reg. indiſtincte, & abſque ulla reſtrictione procedit. 2

Quoad ſecundum regula ſit, † quod maior infante poteſt cum auctoritate tutoris vel curatoris facere pacem, 3 abſque vero tali auctoritate hoc minime facere poteſt, *Speculat. in tit. de homicid. in princ. colum. 2. verſ. illud autem quæritur, Iacob. de Aret. Cyn. Bal. & alii in l. 1. C. de in integ. reſtit. min. Alber. Salyc. & Paul. de Caſt. & alii in leg. pactum curatoris, C. de pactis, Alber. in l. clarum, C. de auctor. præſtand. allegat plures Ant. Gom. 3. tom. c. 3. de homicid. n. 66. Placha de delict. c. 45. num. 6. Stephan. Lambert.*

 de con-

de contractibus eorum, gloſſ. 1. num. 374. Eſt communis, *ſecund. Iul. Clar. in pract. crim. dict. quaſt. 58. ſub eodem verſ. quaro, an tutor, & alii plures, quos refert & ſequitur Farina. d. qu. 15. de accuſ. num. 20.*

4 Ampliatur primo † iſta regula, ut ſicut minor ſine tutoris auctoritate pacem facere non poteſt, ita nec etiam poſſit ſine eadem auctoritate alteri pro eo pacem facienti conſentire.

5 Quando enim eſt ratio prohibitionis† (prout in noſtro caſu, imbecillitatis, ſcilic. conſilii, & intellectus tunc prohibitus ſimpliciter aliquid facere, nec etiam alteri facienti conſentire poterit, *gloſſ. in leg. cum pater, §. libertis, ver. alioqui, ubi Bartol. ff. de legat. 2 plures allegat Hippolit. Riminald. conſil. 56. num. 2. lib. 1. Bertachin. in tractat. de Epiſc. 4 parte, quaſt. 45. Decius, & Cagnol. in leg. aliud eſt, ff. de regul. jur. latius per Guiliel. Rodoan. in tractat. de alien. rer. eccleſ. in rubrica, de ſignif. verb. alien. fol. 11. num. 1, cum ſequentibus,* & in terminis pacis ita concludit Octavian. Simoncel. *in tractat. de decret. libr. 2. tit. 6. inſpectione 19. num. 141. cum ſequentibus*, ubi bene rationibus comprobat, quem refert & ſequitur Farinac. *ubi ſupra, num. 3. & 4.*

6 Ampliatur ſecundo præfata regula, † ut in pace per minorem facienda cum tutoria auctoritate, judicis decretum minime neceſſarium ſit, *ut voluerunt Baldus in leg. pactum curatoris num. 3. Cod. de pact. & in l. 1. num. 4. C. de in integ. reſtit. min. Paul. Caſt. in d. l. pactum, & in l. reſcriptum, § plerumq;, num. 6. ff. de pactis, Crotus in dicta lege 4. §. Cato, in prima lectura, num. 108. cum ſeqq. ff. de verborum obligatione, Nellus in tractat. de bannitis, in tertia parte ſecundi temporis, quaſt. 32. num. 32. & ſeq. Nicol. Moron. in tractat. de trenga, & pace, quaſt. 48. per totam, Antonius Gomez. 3. tom. cap. 3. de homicid. num. 66.* De communi teſtatur collegium advocat. curial. provinciæ Marchiæ, *conſil. criminal. diverſorum Zilett. 150. num. 6. cum ſeq.* ubi plures adducit concordantes, ac de magis communi, & indubitata teſtatur Abbas *conſil. 108. num. 3. illud in effectu, lib. 2.* quem refert Ant. de Padil. *in l. tranſigere, nu. 64. C. de tranſact.* nec ab eis diſcedit Julius Clar. *in practica criminal. §. fin. dict. quaſt. 58. verſ. quaro, an tutor, & plures ſupradictos adducunt concordantes.* Et cum præfata magis communi opinione pertranſit Stephan. Lamberten. *de contractibus eorum, gloſſ. 1. nu. 347.* Et hæc opinio non ſolum communis eſt, ſed & verior, & ſaluti animæ, ac Reipublicæ quieti, & utilitati magis amica, *ut inquit, & lattiſſime probat Farin. in ſuis qq. crim. tit. de accuſ. q. 15. n. 9. cum pluribus ſeqq.* reſpondens fundamentis contrariæ partis.

Contrariam tamen ſententiam, imo, quod in hac ſpecie judicis decretum requiratur, tenuerunt Ubertus de Bobio, quem refert & ſequitur Speculat. *in tit. de homicid. in princ. num. 6. Cal. in l. 1. num. 7. & Paul. de Caſtr. in l. conventionum, num. 4. ff. de pact. Ioan. de Arn. in ſuis commentariis, comment. 188. Caſſan. in conſuet. Burg. tit. des juſtices, §. 5. verſ. ſi la grace. nu. 164. Iul. Ferret. in tit. de feriis, n. 53. Nov. in pract. crim. c. fin. n. 48. Thobias Nonius, conſ. 108. n. 4. Placa de delict. c. 45. nu. 7. Caravit. in rit. magna curia, 175. n. 19. verſ. ego vero. Iod. in pupillorum patroc. tit. de tut. & curat. min. c. 10. n. 75.* ubi hanc opinionem ſequitur tanquam tutiſſimam, & magis ſecuram, *& Octav. Simoncel. in tract. de decret. lib. 2. tit. 16. inſpect. 19. num. 137.* ubi quod hæc opinio eſt verior, & rationabilior, quicquid Doctores circa id intricate loquantur, quos ad hoc congerit Farinac. *ubi ſupra, n. 5. verſ. contrarium.* Et hanc ſententiam magis probo, ut veriorem, & ſecuriorem utriq; parti pacem facienti, *ut patebit ex ſeqq.*

Primo, quia, *ut inquit Speculat. in tit. de homicid. n. 6.* & ſubtiliter ponderat Octav. Simoncel. *ubi ſup.* ſi abſque decreto, etiam viliſſimum prædium diſtrahere nequit minor, *l. magis puto, §. ſi as alienum, & leg. ſi fundus, ff. de reb. eorum, & diximus ſupra cap. pracedenti,* quanto magis cenſebitur prohibitus pacem facere, in qua de dignitate, & honore pertractatur: qui non modo viliſſimis facultatibus, ſed etiam propriæ vitæ anteponi debet, *Barbat. conſ. 47. ſcribitur praclare, col. 19. libr. 1. Iaſ. in leg. reprehendenda, 3. notabil. C. de inſtitut. & ſubſtit. &c.* debetque, † quia vellet potius mori, quam relinquere honorem 7
ſuum, *Gerard. ſing. 82. incip. qua ſunt contra eum alius per Neviz. in Sylva Nuptial. c. 1. n. 34.* & quod injuriam inultam relinquere, & ſic facere pacem ſit verecundia & dedecus, *l. miles, §. ſocer, ff. ad l. Iuliam de adult. & ibi Paul. Caſtr. n. 1. cum aliis citatis à Farinac. ubi ſupr. n. 6.*

Nec obſtant reſponſiones huic primo fundamento aſſignatæ per Farinac. *ubi ſupra, num. 9.* dicentem primo, quod licet judicis decretum à jure requiratur in diſtractione rerum minoris, non per hoc tamen eſt inferendum ad pacis contractum, in quo nihil diſtrahitur, & ſemper minori, ac pupillo utile, & expediens eſt, quod non contingit in alienatione rerum immobilium, quæ ut plurimum ſolent eſſe damnoſæ, quoniam replicamus, in pacis contractu diſtrahi jus licitæ ultionis, & proſequutionis ſuæ vel ſuorum injuriæ, quod æſtimabilius eſt, quam bona immobilia, ut habet præſens primum fundamentum noſtræ ſententiæ, quam defendimus, negamuſque, contractum pacis ſemper utilem, & expedientem eſſe minori & pupillo. Cum imo ſæpe, ac ſæpius poſſit contrarium accidere, nempe, quod in ipſo contractu pacis lædatur minor, & pax ſit ſibi ignominioſa, & damnoſa, vel in honore, vel in omiſſione damnorum, vel ejus, quod ſibi intereſt, aut alias in aliis pactis, & conditionibus, *ut infra latius dicemus.* Merito igitur in hujuſmodi pacis ineundæ contractu decretum judicis, juris rigore inſpecto requiratur.

Non obſtat † ſecunda reſponſio Farinac. ſcilic. quod 8
licet honor ſit cunctis rebus præferendus, non tamen ſaluti animæ, & reipublicæ quieti, quæ multo magis pacibus & concordiis reſervatur, quam diſcordiis. Quoniam, & ſi hoc verum in ſe ſit, negamus tamen eſſe illicitum proſequi offenſum, ſuam & ſuorum injuriam juridice, & ſine animi rancore. Imo id omni jure licitum reputamus præcipue in pupillo, eiuſque tutore, in quibus ceſſat regulariter malus animus, & cordis rancor. Sed imo in eis præmaxime præſumi debet contrarium, & ſic bonus zelus, & ut recuperent actione iniuriarũ damna, & intereſſe ob mortem puta patris interfecti vel vulnerati, quod poſſunt, *juxta late tradita per Anton. Gomez. 3. tomo variar. reſolut. cap. 3. de homicid. num. 37. & ſequenti. Roland. à Valle, conſil. 39. per totum, volum. 2. Nov. reg. 128. Pi[illegible] in l. ſi quando, num. 694. cum ſeqq. uſq; ad num. 703. C. unde vi, ſecund. antiquam impreſſionem, & Iul. Clar. in pract. crim. §. homicidium verſ. tenentur hi, Plac. de delict. c. 6. Plot. conſ. crim. diverſ. 73. n. 33. tom. 2. in magn. Ioſeph. Ludovic. deciſ. Lucenſ. 62. part. 1. Puteum deciſ. 280. libr. 3.* qui omnes communiter concludunt poſt alios, quos citant, quod homicida etiam civiliter tenetur heredibus occiſi ad damna per ipſos paſſa occaſione homicidii in defunctum commiſſi, vel vulneris illati.

Nec ſatisfacit reſponſio huic † rationi aſſignata *per eundem Farin. n. 13. ad fin.* nempe, quod minor faciendo 9
pacem & iniuriam remittendo, non dicitur remittere damna & intereſſe, ſecundum communem ſententiam, de qua poſt alios habetur per Boſſium *in tit. de pace, n. 11. Antonium Gomez. 3. tomo. variarum reſolutionum, cap. de injur. n. 13. & Clarum, in pract. crim. d. qu. 58. verſic. quare modo*, quia in claris non eſt locus coniecturis, nempe, cum minor omnia hæc expreſſe remittit: Ergo faciendo pacẽ hoc modo non utiliter agit, ſed perdere reputatur, quod neceſſario fateri deberet Farin. quando minor in pace à ſe facta remittit expreſſe gratis, vel aliquo parvo recepto iniuriam, damna, atq; expenſas, ut communiter

ſolent

ſolent remittitamen ſi ipſe *n. 14.* cenſest, quod & ſi pax in hac ultima ſpecie non dicatur minoribus utilis, non tamen per hoc eſt in tali remiſſione neceſſarium iudicis decretum, quia remittitur actio, & ius; non ad quid immobile, ſed ad pecuniam, & ſic ad quid mobile *ut late poſt alios quos allegat, concludit diſtinguendo Octa. Simon. de decret. lib. 1. tit. 3. nu. 4. verſi. ſecundus caſus eſt &c.* quoniam ut prædiximus, & habet hoc primum fundamentum noſtræ huius ſententiæ principalis affirmativæ, quã defendimus, honor præfertur cunctis facultatibus, & propriæ vitæ, ergo à fortiori in iniuria graviſſima remittenda requiritur decretum iudicis, etiam quoad damna & intereſſe, tum, quia in iudicio de eis agitur, tum etiam, quia incidenter veniunt & petuntur cum vindicta principali iniuriæ, reipublicæque intereſt, ne delicta remaneant impunita, *ut in iuribus vulgaribus:* Ergo non ſolum ad deſiſtendum ab accuſatione licentia iudicis requiritur etiam in maioribus accuſatoribus, ne incidant in Turpillianum, *ut in toto titu ad Turpill.* ſed etiam decretum iudicis ad faciendam pacem per minores ſuoſq; adminiſtratores.

Secundo reſpondemus ad prædictam ſecundam reſponſionem Farinacii, quod iuxta noſtram principalem ſententiam, quam hic defendimus, non impeditur pacis confectio, nec ſalus animæ, & quies Reipublicæ, ut Farinacius exiſtimabat, ſed hoc tantum prætenditur, quod pax fiat, conſultius iudicis decreto interveniente, & in utilitatem minoris, Ex quo ceſſat omnino reſponſio ſecunda præfata Farinacii, & remanet firmum prædictum primum fundamentum principale, pro noſtra hac ſecunda contra priorem.

10 Tertia reſponſio † Farinacii eſt, quod licet ex vulgi opinione verecundia ſit, iniuriam inultam relinquere, verius tamen eſt, quod remittere iniuriam non eſt notari infamia, *ut in l. furti, §. penult. ff. de his, qui notan. infam.* Imo Christus redemtor noſter præcipit, inimicos diligere, & benefacere iis, qui nos oderunt; ideoque nõ vituperandus, ſed laudandus & honorandus eſt is, qui pacem facit & ſervat, non ſolum iure divino, ſed & humano, *ut in l. 1. ff. de conſib. & in leg. unic. C. de caduc. toll. & in terminis probat Anton. Gom. tit. de homicid. c. 3. n. 66. ver. nec iſto caſu,* & quando minor pacem facit, ac iniuriam remittit propter amorem Dei, non ſolum dedecus non patitur, ſed actum commendatione dignum apud probos & catholicos viros feciſſe videtur, *ut deduxit Sfortia Oddus in ſuo tract. de reſtit. in integ. par. 2. q. 85. art. 7. n. 52. & latius proſequitur Farinac. ubi ſup. d. n. 9. ver. licet.*

11 Ubi etiam, † quod ſi tutor pro ſalute animæ pupilli poteſt abſq; iudicis decreto pecuniam uſuris extortam reſtituere, ut conſideraverunt optime collegium advocatorum Curial. provinciæ Marchiæ, *d. conſil. crim. 150. n. 32. vol. 1.* & Ludovic. Alphec *ſimil. conſil. crimin. 151. n. 41. vol. 1. gloſſ. & communiter Dd. in l. præſes, C. de tranſact.* cur non licebit etiam eidem tutori facere, non ſolum pro ſalute animæ, ſed corporis ipſius pupilli, ſine decreto iudicis, *ita Farinac.*

Sed reſpondemus, quod hæc omnia non contradicunt noſtræ veriori ſententiæ, Eo namque tendunt, ut concordia & pax in hac ſpecie fieri conveniat, & admittẽda ſit: quod nos non negamus, ſed contendimus requiri decretum iudicis pro eius firmitate, ut conſultius fiat in favorem minoris, cum alias facta ſine cauſſæ cognitione, & decreto iudicis, poſſet reſultare in magnum dedecus, ignominiam, & læſionem minoris, neque exemplum de reſtituendis uſuris abſq; decreto iudicis aliquid præſtat, quia hoc ideo verũ eſt, quia uſuræ fuerunt contra omne ius extortæ à tutore, ideoque merito tutor propria auctoritate poteſt eas reſtituere pro animæ pupilli ſalute. At vero proſequi iniuriam minoris bono zelo eſt licitũ: Imo ad id tenetur tutor, & quamvis optimum ſit, opuſque meritorium, pacem facere, ne tamen in damnum grave minoris erretur in hac pace facienda, & in modo remittendi iniuriam, & ſicut diſcernatur, an expediens ſit pax minori illo vel alio modo, intervenire neceſſario debet cauſſæ cognitio, & decretum iudicis ex dicto primo fundamento. Sic etiam tutor vel curator minoris, cuius rea in publica ſubhaſtatione ſunt venditæ plus, aut minus, ultra dimidiam iuſti pretii, propria auctoritate reſtituere non debet, quod plus iuſto abſtulit, quia ſuo periculo id cederet, ſed tenetur iudicem de exceſſu vel iniuſtitia admonere cum proteſtatione ſui diſſenſus, vel partẽ læſam admonere, ut ſi in aliquo ſe ſenſerit gravata, id tempore debito coram iudice petat. Quod ſi adminiſtrator hic certiſſimus non ſit de exceſſu, & gravamine pretii, neutrum ſupradictorũ facere tenetur. Quinimo potius tenetur commodo minoris proſpicere, Ita Mercado *de tractat. y contract. del vender, y comprar de contado, c. 12. fol. 63. pag. ſecunda, ibi, reſta reſpõder. &c. Corduba in ſumma quæſtione, 84. & Frater Luys Lopez in 1. part. inſtruc. conſcient. ca. 63. q. 2. quos noviſſime refert & ſequitur Vega lib. 2. de ſus caſus de conſcientia, caſu 47.*

Secundo † & principaliter eadem noſtra ſententia affirmativa approbatur ex gloſſ. communiter approbata *in leg. cum hi. §. eam tranſactionem, verſi. alimentarios, ff. de tranſact.* quæ habet, quod minor prohibitus à iure rẽ alienare ſine iudicis decreto, neque utique ſine eo alienare poteſt, etiamſi alienatio ſit utilis ipſi minori, de qua communi opinione, & reſolutione, quæ circa eam tenẽda ſit, late ſlibi egimus, Sed ultra ibidem adducta eandem ſententiam communem profitentur Natta *conſilio 631. n. 35. lib. 3. Roland. à Valle conſ. 99. n. 38. lib. 1. & conſilio 42. lib. 2. & conſ. 7. num. 26. lib. 3. Cephal. conſil. 107. num. 29. lib. 2. Burſat. conſil. 82. nu. 21. lib. 1. Hiero. Gabr. conſilio. 86. ſub. num. 47. volumine primo, Menochius de arbitr. iudic. cent. 2. caſu 171. num. 60. cum ſequentibus, lib. 2. & in tractat. de adipiſcen. poſſeſſ. remed. 3. ſub. nu. 80. circa finem, Pinell. in repet. l. 1. parte 3. ſub. nu. 31. C. de bonis maternis, & late eam defendit Octavian. Simoncell. de decretis, lib. tertio, titul. 8. inſpectione 17. num. 125.* Ergo nec minor pacem facere poterit, ſine decreto iudicis, dato quod aliquando non ſit dedecus, nec præiudicet honori pupilli, puta quando adverſarius eſſet potentior ipſo minore, vel quando fierat cum incerto occiſore, ſicut poſt alios conſiderat collegium Advocat. Curial. provinciæ Marchiæ, *d. conſilio crimin. 150. nu. 40.* Quod ſi iudex viderit pacem eſſe utilem pupillo, neque in eius dedecus rediret, debet tunc decretum interponere: ſecus ſi non ſit utilis, & in illius verecundiam redundet, & ſic utilitas pacis erit iuſta cauſſa interpoſitionis decreti, ſed non potens, ut minor poſſit illam facere ſine decreto, *ſecund. Octavian. Simoncell. d. lib. ſecundo de decret. tit. 6. inſpect. 16 num. 138.* ubi his, & ſimilibus conſiderationibus optime hoc probat, teſte Farinac. *ubi ſup.*

Neque obſtat evaſio huius fundamenti à Farinacio, *ubi ſup. ſub dicto num. 9. in verſicul. ideo non obſtat aſſignata, nempe, quod in paucis contractu nihil alienato.* Contrarium namque veriſſimum eſt: ſiquidem agitur de honoris detrimento, qui omnibus bonis, & vitæ propriæ interponitur, *ut prædiximus.*

Tertio principaliter † hæc eadem noſtra ſententia affirmativa optime comprobatur ex altera communi ſententia, quæ habet, quod iudicis decretum nedum requiritur in contractibus venditionis, & alienationis rerum immobilium minoris, ſed etiam in tranſactione quę alienationis nomine venit, *gloſſ. Bartol. & communiter Doctores in leg. prim. C. ſi adverſ. vendit, Anton. Gom. de contract. cap. 14. ſub nu. 14. verſic. 8. eſt communis, ut plurimos allegans teſtatur Farinacius, ubi ſupr. num. octavo,* 13

ſed pacem facere nihil aliud eſt, quam tranſigere, *l. tranſigere. C. de tranſact. late Iulius Clar. d. q. 58. per totam*, Ergo & in pacis contractu iudicis decretum requiritur, & ita formaliter aſtringit in terminis noſtris, Pla. *d. c. 45. n. 7*

14 Neque obſtat † reſponſio Farinacii. *ubi ſup. d. n. 9. ver. & ſimil. modo*, nempe quod hæc modo relata ſententia de tranſactione non procedit, ubi per tranſactionem minor nihil dimittit, & nihil diſtrahit: tunc namque in tranſactione iudicis decretum minime intervenire debere, dixerunt communiter Dd. *in l. ſi profundo, C. de tranſactioni Carolus Ruin. conſilio 11. col. 2. lib. 4. Decius conſil. 479. col. 1. & conſi. 564. col. penult. in fin. Rol. à Vall. conſil. 15. n. 44. lib. 1. reſponſione 49. n. 5. Menoch. de arb. iud. centur. 2. caſu 171. n. 74. Ioſep. Ludovic. deciſione Peruſ. 35. num. 8*, qui omnes loquuntur in fortiori caſu, quando ſcilicet minor tranſigendo dimitteret adverſario rem ab eo poſſeſſam, ad quam ius prætendebat. Cuius contrarium ſuſtinet Octav. Simonell. prædictos omnes referens, *de decret. l. 2. tit. 6. inſpect. 10. n. 2.* ſed ubi minor nihil remittit aut dimittit, tunc omnis ceſſat difficultas, *ut ibi per eum*, ſed in contractu pacis minor nihil remittit aut dimittit. Ergo non requiritur decretum iudicis, quod nihil remittat aut perdat minor in contractu pacis, late nititur ex pluribus probare Farinac. *ubi ſup. n. 11.*

Non inquam obſtat hæc reſponſio, quoniam multum dimittit, & remittit minor faciendo pacem, nempe vindictam iuſtam honoris & damnorum, atque eius quod intereſt recompenſationem, *ut ſupra probavimus*. Ergo ceſſat prædicta reſponſio.

15 Quarto † peremptorie pro hac parte facit, quia minor, cum tutoris auctoritate, vel etiam tutor nomine minoris non poteſt ſemper, & in omni caſu facere pacē, ſed tunc demum, quando expedit pupillo illam facere, alias ſecus, *ut poſt gloſſ. Baldum & Salycet. in leg. pactum curatoris, C. de pact. trad. & de communi teſtatur Caruv. ſuper tit. de ritu magnæ Curiæ, 275. n. 19. in prin.* nec diſſentit Oddo. *de reſtit. in integrum, prim. parte, quæſtione 85. articul. 7. num. 44.* ubi pariter dicit, quod valet pax facta à pupillo cum auctoritate tutoris, ſi fiat ex iuſta cauſſa, alias ſecus: tunc igitur demum pacem pro pupillo facere poteſt, quando pax eſt eidem utilis & expediens, utputa (ut exemplificant Doctores) quando ob potentiā adverſarii inimicitia eſſet pupillo periculoſa, ſecus ſi pax non utilis, ſed ignominioſa eſt. Ita diſtinguit Specul. *in tit. de homicid. col. 2. in verſic. illud autem quæritur, & ibi Ioannes Andr. & Bald in addit. circa finem*, & congerit plurimos hanc diſtinctionem tenentes, *Farinac. d. tit. de accuſat. quæſtione 15. n. 43.* ubi citat dicentes, eam eſſe communem, & magis cōmunem, nempe Caravitam *ubi ſup.* & Alex *in l. pactum curatoris, ante finem. verſic. ultimo, facit hæc lex, n. 7.* Nellum *in tractat. de bannit. q. 32. cum ſequentibus*, Villampsudum *ſuper l. 22. tit. 1. part. 7. c. 29. n. 5.* Plachsmi *in epitom. de delict. cap. 45. num. 7.* Curt. Iun. *in dicta leg. pactum curatoris, n. 17.* Crotum *in leg. 4. §. Cato, in 1. repetitione, num. 169. ff. de verborum obligat.* collegium Marcerat. *conſ. crim. diver. 150. nu. 7. & 8. libro 1.* Stephan. Lamberteng. *de contract. eorum. gloſſ. 1. n. 343. in fin. & num. 347. in fin.* Octav. Vulpel. *in tractat. de pace, q. 12. n. 4.* Iulium Clarum *in d. quæſt. 58. ver. quæro, an tutor, prope fin.* & Sfortiam Oddum *ubi ſupra*. Et hanc ſequitur Decian. *conſi. 35. num. 2. volum. 1.* dicens, eſſe communiter approbatam, & præmaxime procedere, quando occiſor iam fuit condemnatus per ſententiam ad accuſationem pupilli.

16 Si ergo tunc demum † tutor hoc poteſt, ſi pupillo expediat, & ſi adſit iuſtà cauſſa faciendi pacam, aliter ſecus: neceſſe eſt, quod iſta qualitas, quod expediat pupillo, prius debeat apparere, ut tutoris poteſtas fundata ſit, *argumen. text. in leg. Fulcinius §. cum hoc, ubi Bartol. ff. ex quibus cauſſ. in poſſeſſ. eat. & leg. Fulcinius, §. ait prætor, ubi etiam Bart. ff. ne quid in loc. publ. cum aliis per Gram. conſilio ſuo poſt deciſiones poſito. n. 61. & 53.* & conſequenter, antequam tutor pacem faciat, debet in iudicio præcedere cauſſæ cognitio, an illa utilis & expediens ſit pupillo, nec ne? vel an ſit iuſta cauſſa vel non? eaque adhibita iudex interponit decretum. Et ita magis communiter ſervari teſtatur Caravit. *ubi ſup. n. 20.* prout eum refert Farinac. *ubi ſup. n. 8. ad fin.* quamvis ipſe ibi, *& nu. 63. ad fin.* contrarium aſſerat ſervari de conſuetudine, quicquid ſit de iure, ſecundum Iul. Clar. *ubi ſupr.* & Buſſ. *de pace n. 14.* & inſuper addit, quod licet talis obſervantia ſit contra communem præcedentem diſtinctionem, nec placeat Vulpel. *in loco citato*, ſatis tamen iuridica, & rationabilis ſibi videtur, qui nunquam crederet revera dici poſſe, quod pax pupillo ſit futura damnoſa, vel ignominioſa, & quod ideo nec etiam apud ſuos vidit unquam per iudices fieri aliquam difficultatem, & per inquiſitionem in ſimilibus pacibus per tutores nomine pupillorum factis, an ſc. ſint utiles, nec ne? quia ſemper utiles præſumuntur. Quam ſententiam veriorem quoque affirmat idem auctor *d. q. 15. num. 12. in ver. & ex prædict. contra Caravitam*.

Ego nihilominus præfatam magis communem diſtinctione probare malo. & præterea ſupradictam ſecūdam ſententiam affirmativam in noſtra quæſt. principali, quam fundavimus, nempe, q in hac pace facienda per minorem cum auctoritate tutoris vel curatoris, vel per ipſum tutorem nomine pupilli requiratur decretum iudicis, q eſt iure verius & probabilior ſententia, nec non & etiam recepta per Dd. *ut patet ex ſup. allegatis*, & ut credo, in praxi in noſtra Hiſpania obſervata. Regulare n. id eſt in omnibus pactis & tranſactionibus, præſertim quando lis pendet ſuper eo, in quo tranſigitur. Imo hoc etiam expedit ſecuritati tutorum & curatorum, ut poſtea eis culpa imputari non poſſit: Similiter & eis, cum quibus tranſigitur. Verior igitur, ac probabilior receptaque à Dd. nec non, & in praxi noſtra præſtā ſententia affirmativa.

Nec obſtat motivum principale Farinacii, nempe, q qualiſcunque pax ſit, ſemper expediens pupillo dici poteſt. Hoc namq; negamus, prout negat etiam præfata magis cōmunis ſententia. Talis namque pax poteſt eſſe, ut potius ex ea opprobrium minori reſultet, quam commodum, & deinde in expenſis & damnis, atque intereſſe lædi poteſt minor, perquam maxime, ſi inconſulto pax fieret abſque prætore, iuxta negotii qualitatem, & magnitudinem. Quare ut omnes difficultates tollantur, quinque conſuluit Decian. *ubi ſup. nu. 1.* ut in pace facienda celebrentur, de quibus ibi per eum.

Tertio principaliter ampliatur † prædicta regula ſecunda, ut in minoris pace facta, cū tutoris ſeu curatoris auctoritate minime intervenire debeant ſtatutariæ ſolemnitates, ut cum communi teſtatur Abb. *conſ. 108. illud in effectu l. 2. per totum, & alios plures referens Far. d. q. 15. n. 18.* Quod verum credo, præterquam in decreto iudicis à iure requiſito per *ſupradicta*. Hoc namque intervenire debet, ut probavimus, quam ampliationem Farinac. *ubi ſup. n. 16.* multo magis & ſine ulla difficultate inquit procedere, quando pax eſſet iurata. *& n. 19. cum ſeqq.* eam li- 18 mitat, quando ſtatutum † annullans contractus minorū, ſeu mulierum, ſine certa ſolemnitate celebratos, ulterius procederet, eos præſumendo doloſos & fraudulentos. Iſto n. caſu iuramentum non ſupplet ſolemnitates ſtatutarias, ſecundum magis cōmunem ſententiam, quam ibi refert & ſequitur: ſaltem, quando ſtatutum expreſſe facit de iuramento mentionem, volens eo non obſtante, vel d. iuramentum, vel contractum, in quo eſt interpoſitum præſumi doloſum, vel fraudulentum, quod iterum declarat ibi, *n. 21. & 22. cum ſeqq.* late differit, an quando ſtatutum utitur aliquibus verbis generalibus, comprehendenti-

dentibus non ſolum contractus, ultro citroque obligatorios, ſed etiam ex una parte tantum, puta, ſi diceret ſolemnitates requiri in obligationibus, renuntiationibus, remiſſionibus, & ſimilibus, debeant hic caſibus intervenire ſtatutariæ ſolemnitates & refert duas receptas Doctorum ſententias, quarum negativam dicit eſſe magis communem, quam ipſe probat ea ratione, qua pacia cõventio remiſſionem non contineat ſaltem eam, de qua ſenſerunt ſtatuentes. Et dato, quod eam contineret, ſtatuta ad caſum utilis remiſſionis, de quo eſt pax, applicari non poſſunt, ut late ibi proſequitur, perſiſtendo in ſua opinione iam relata, quod pax, & remiſſio iniuriæ ſemper ſit utilis minori. Sed ego, qui contrarium cenſui & probavi ſupra optimis rationibus uſus, atque magis cõmuni diſtinctione, de qua ſupra non poſſum probare in propoſito partem hanc negativam, quam probavit Farinac. ſed potius affirmativam *per ſupradicta.*

19 Quarto principaliter ampliatur † prædicta ſecunda regula, ut ſicut maior infante, & adultus cum auctoritate ſui tutoris vel curatoris poteſt facere pacem, & concordiam, & remiſſionem ſuper morte patris occiſi, ita etiam ſolus tutor impuberis nomine ipſius pupilli eam tranſactionem facere poterit, ut voluimus ſupr. & tenent cõmuniter *Dd. ut plures allegans aſſerit Anton. Gom. d. ca. 3. de homicid. n. 66. & Placa. de delict. lib. 4. c. 45. num. 6.* Et eſt communis, *ut plures allegans profitetur Anton. de Padilla, in dict. l. tranſigere, nu. 64. C. de tranſact. & Farinac. dicta quæ. 15. n. 42.* ubi *n. 61.* idem probat in pacibus datis ab ſpecialibus curatoribus adverſus Iulium Clarum, *in pract. crimin. quæſt. 58. ver. quæro an tutor, in fin.* Requiritur tamen decretum iudicis, ut cum veriori, & recepta ſententia probavimus ſupra, contra alios, & ita merito Padilla, *ubi ſupra* hanc noſtram ſententiam voluit, dum contrariam limitat, quando remiſſio huius iniuriæ, & tranſactio dedecori eſſet ipſi pupillo, ut quia infamiam aliquam in patre, fratreve occiſo perpeſſus fuiſſet, quo caſu non expediret multum, hanc iniuriam remittere, ſed iudicis auctoritate eam vindicare tutor teneretur, *arg. tex. in l. miles, § ſocer. ff. ad leg. Cornel. de adult. tex. in l. ſi unus, §. fin. ff. de pact.* Vnde merito, quod ad faciendam prædictam pacem requiratur cauſſæ cognitio ad ſciendum, an expediat minori eam facere necne. Et inſuper decretum iudicis, *ut prædiximus.*

20 Non igitur procedit diſtinctio † nonnullorum tenentium, hanc pacem à tutore fieri non poſſe, ſi aliquid conſtaret, de offenſa patris pupilli vel minoris, ſecus ſi non conſtaret, *ut voluerunt diſtinguere Guid. de Suza, Gand. & Boniſac.* quorum opinionem communem dixit Brunus *libr. de conſtit. ver. pax, verſi. item quæritur,* quem ad hoc refert Iul. *ubi ſup.* dicens, quod certe hæc ſententia non tenetur, *ſecundum Ioann. de Amic. conſilio 88. poſt n. 4.* ſed eſt tenendum, quod prædiximus, nempe, ut tutor cum decreto iudicis poſſit pacem facere, iniuriamque remittere.

21 Tutor tamen poſthumi, † antequam in lucem ipſe poſthumus edatur, tranſactionem facere non poteſt, Ita fuit ex facto determinatum, *ſecund. Bald. in l. ſi nemo. §. teſtamento, ff. de teſtament. tut.* qui id probat & Cuman. *ibidem,* quos refert & ſequitur Padilla, *ubi ſup. num. 65.* & Villalpand. *in d. l. 22. §. 29. n. 5. titu. 1. par. 7.* & probat latiſſime Placa, *de delict. c. 42. n. 1. cum ſeqq.* Accedente tamen decreto iudicis valida erit tranſactio à prædicto tutore poſthumi facta per prædicta.

22 Similiter etiam lata † ſententia condemnatoria contra inimicos pupilli, tutor eius remittere iniuriam non poſſet, *ſecundum Alber. in dict. l. clarum, nu. 3. C. de auth. præſt.* ſed contrarium cenſet Padill. *ubi ſupr.* ſi remiſſio non fiat in pupilli dedecus & iniuriam. Ego illi addo, & pax cum decreto iudicis ſolidetur,

23 Si tamen maior infante, † ſine tutoris, aut curatoris auctoritate iniuriam remitteret, pacemque faceret cum iuramento, bene valeret & teneret, quia iuramentum facit minorem haberi pro maiori, *gloſſ. in auth. ſacramenta puberum. C. ſi advers. vendit. & ibi late diximus gloſſ. etiã 2. in l. 2. C. de reſcinden. vend. & noviſſime gloſſ. illas alios allegans Farinac. ſequitur tit. de accuſ. quæſt. 15. n. 32.* ubi *n. 33.* plurimos citans, addit iuramentum regulariter in contractibus minorum ſupplere defectum tutoris, & hanc eſſe communem ſententiam, & per totum mundũ ſervari, quam etiam communem ſententiam late adduximus *in d. auth ſacramenta puberum.* Et in ſpecie, quod pax facta ſine tutoris aut curatoris auctoritate, ſi in ea interveniat iuramentum, valeat & ſit ſervanda, probat etiam Abb. *d. conſilio 108. illud in effectu, lib. 2.* Iulius Ferret. *in tit. de firm. n. 51.* Herculan. in tract. *de cautione, de non offenden. c. 38. n. 6.* Collegum Marcetat. *d. conſ. criminal. 150. n. 18. cum ſequentibus,* Ludov. de Alſer. *conſilio 151. nu. 27.* Tho. Nonius *conſilio 152. num. 4. in fin. & num. 9 omnes in 1. volum. conſi. crim. Zileti in magnis* Octav. Simoncell. *ubi ſupr. libr. 2. tit. 6. inſpectione 16. n. 10. Sfortia Odd. de reſtit. in integr. par. 2. quæſtione 85. art. 7. nu. 19. nec diſſentit Caravit, ſuper ritu magnæ Curiæ, 275. num. 20. in verſic. prædict. opinionem intelligo, & num. 21.* ubi etiam generaliter concludit, quod iuramentum firmat pacem à minore factam, alias invalidam, quos omnes refert & ſequitur Farinac. *ubi ſup. num. 33* ſed non Decianum idem tenentem *conſilio 35. nu. 9. volum. 1.* & nos in repetitione d. auth. *ſacramenta puberum, n. 125. cum ſeqq.* qui idem probavimus. Quare iuramentum hoc ſupplebit etiam defectum decreti iudicis, ut reſolvimus, *ubi ſup. in d. auth. ſacramenta puberum, n. 23.* loquendo generaliter in omnibus caſibus, in quibus ad alienationem rei minoris requiritur decretum iudicis, ut eius loco ſufficiat iuramentum.

Quod non ſolum † procedit in pubere & adulto, verum etiam & in impubere, doli tamen capace, ut puta, pubertati proximo. Huius namque iuramentum validum efficit eius contractum, alias de iure invalidum, *ut teneat communiter Dd. in d. auth. ſacramenta puberum,* eſtq; communis, & magis communis ſententia, *ut late reſolvimus ibidem, n. 17. & noviſſime idem facit Farinac. plures allegans, ubi ſup. nu. 34.* & in terminis pacis iuratæ ab impubere doli capace, idem probat Abb. *ubi ſup.* & Caravit. *ubi ſup. n. 20. ad fin.* eoſque referens, & alios ſequitur Farinac. *ubi ſupra num. 34. & 35.* adverſus alteram communem ſententiam in termin. d. auth. *ſacramenta puberum,* quam ibi recitat. 24

An autem minor † reſtituatur adverſus pacem à ſe factam, & iniuriam remiſſam in caſibus, in quibus valida ſit talis pax & iniuriæ remiſſio agit late Sfortia Oddus *d. art. 7. per totum, quæſt. 85. 2. part.* ubi ponit regulam communem negativam cum aliquibus limitationibus. 25

SUMMARIA.

1 *Leg. 19. & 20. tit. 16. par. 6. litera refertur, & per totum caput declaratur.*

2 *Pupillus educari debet in eo loco & apud eos, quos pater vel avus præceperit.*

3 *Vnde ſi iuſſerit educari penes novercam, ipſa in hoc præferenda erit avia materna concurrentibus iis, de quibus hic.*

4 *Nonnunquam tamen in hoc à voluntate patris recedit Prætor, ut in caſibus hic expreſſis.*

5 *Iudex patre vel avo hoc non providente eligere debet perſonam idoneorem qui amet perſonam pupilli, & qui ei poſt mortem ſucceſſurus non ſit, penes quem educari debeat arbitrio ergo iudicis cum cauſſa cognitione, & magna cura hoc relinquitur à iure tamen regulato.*

6 *Iudex advertere debet ne pupillũ educari ſtatuat apud eum, qui ei eſt ſucceſſurus etiamſi pater aliud iuſſerit, & n. 7. an hoc procedat in fratre ſubſtituto?*

8 *Index*

8 *Index poſſet decernere pupillum educandum apud eum, qui eius proximus ſucceſſor ſit.*
9 *Mater bonæ famæ dum ſecundas nuptias non contraxerit, præfertur in educatione liberorum.*
10 *Index non arbitrabitur pupillum eſſe educandum penes matrem vilem aut turpem.*
11 *Avia materna poſt matrem admittitur ad pupilli educationem.*
12 *Avia, eiſdem rationibus, quibus mater, excluditur ab educatione pupilli, cum ei nuptias intempeſtivas procuraſſet.*
13 *Index poteſt arbitrari puellã eſſe reponendam in monaſterio, ſi dubitetur de educatione apud conſanguineos.*
14 *Mater removetur ab educatione filiorum, ſi ſuſpecta ſit ex eo, quod pro filia immaturum & inæquale matrimonium procuraverit.*
15 *Mater in hac materia educationis filiorum, in dubio præfertur fratri adulto ipſius pupilli, niſi pupillus magis commode apud fratrem educari poſſet, & utilius foret ipſi pupillo, ut in n.16. vel quando pro fratre exſtat coniectura ata patris voluntas, veluti quando pater filio herede inſtituto & dote filiæ relicta reliquit ei alimenta à filio præſtanda, etiam ſi ſorori vel fratri ſubſtitutus hic frater eſſet, ut in n.17.*
18 *Index in hac materia educationis pupillorum agere debet ut pater, non permittendo pupillam morari apud eum, qui inſidiaretur caſtitati, vitæ, animæ, bonis moribus, nuptiis aut ſponſalibus, vel patrimonio ipſius pupilli, & n. 26.*
19 *Index pro arbitrio poteſt decernere, ut pupilla apud ſponſum educetur pro ſponſi qualitate, ſed in hoc tenenda eſt diſtinctio, de qua hic, n. 20.*
21 *Mater tranſiens ad ſecundas nuptias removetur ab educatione filiorum, niſi apud alium magis idoneum alimentari non poſſint, & in matre & vitrico ceſſet omnis ſuſpicio, ut quia pupillus habet ſubſtitutum, & ſunt honeſtæ vitæ, ut in n. 22. ſi tamen mater ad ſecundas nuptias convolans pupillæ ab inteſtato eſſet ſucceſſura in tota hereditate, vel in 3. eius parte procul dubio ab eius educatione repellitur, ut in n. 23.*
24 *Mater contra quam eſt ſuſpicio, quod convolabit ad ſecundas nuptias, an repellatur ab educatione filiorũ.*
25 *Avia vili, improba, impudica, vel imprudenti denegatur educatio nepotum, etiamſi vidua ſit, & alia eligitur perſona idonea.*
27. *Pater nullus vellet ſuam filiam apud matrem ſecundo nubentem morari.*
28 *Adultus educatur, ubi ipſe voluerit.*
29 *Index decernere poteſt, ut pupillus alatur apud tutorem, niſi tutor eſſet ſucceſſurus pupillo ab inteſtato.*

CAPUT VIII.

Vbi pupillus educari debeat.

SOLET prætor † fraquentiſſime adiri, ut conſtituat,
1 ubi filii vel alantur, vel morentur, non tantum in
poſthumis, verum omnino in pueris, & ſolet ex perſona, ex conditione, & ea tempore ſtatuere, ubi potius alendus ſit, ut exorditur materiam huius capitis Vlpian. *in l.1.ff. ubi pupill. educ. debeat.*

Opportune igitur *l.19. tit.16. part.6.* huic rei providit,
2 dicens primo. † *Criar ſe deve el huerfano en aquel lugar e con aquellas perſonas que mando el padre, o el abuelo en ſu teſtamento.* Id quod probat *l.1. C. ubi pupill. educ. debet & tenet Durand. de arte teſtand. tit.7. caut. 1. in fin. Cavalc. de tut. & curat. n.304. Petr. Surd. in tractat. de aliment. tit. 4. quæſt.13. n.2. cum ſeq. folio 550.* Cuius ratio eſt, quia præſumitur patrem ſemper melius ceteris proſpexiſſe utilitati filiorum, *leg. nec in ea. ff. de adult.* etiam quando act' primo aſpectu videretur filio damnoſus, *ut cum Bart. & aliis probat Surd. ubi ſup. n.5.*

Hinc reſpondet Decian. † *conſil.49. num.9. cum ſeqq.* 3
vol.1. quod ſi pater iuſſerit in teſtamento, quod filiæ ſuæ minores educentur penes novercam, ipſa in hoc præferenda erit aviæ maternæ, concurrentibus illis, de quibus in ſuo caſu, *ut ibi late ex pluribus probat*: Nonnunquam tamen in hoc à voluntate † patris recedit prætor, ut cavetur *in dict. l.1. in princ. ff. ubi pupill. educ. deb. l. Quintus* 4
Mutius, ff. de ann. legat. in verſ. ſic noc tunc ſemper, veluti propter vitium, quod pater forte ignoravit in eis aſſe perſonis, apud quas morari iuſſit, ut ibi cavetur, vel quia alias videat prætor id pupillo non expedire, ut tenet Socin. *conſ.193. in 2. q. lib. 2. quem refert & ſequitur Aym. Crav. conſilio 190. n.9. & ſequitur Molin. Theolog. de iuſt. & iur. 1. part. 2. tract. diſput. 224. col. 1380. in princ. Decian. ubi ſup. d. conſil. 49. n. 20. vol. 1.* ubi exemplificat, quando non poſſent liberi penes deſtinatum à teſtatore ali ſine aliqua maligna ſuſpicione, puta quando ſe, is, penes quem iuſſit teſtator educari, foret eidem pupillu ſubſtitutus, *ut d. l.1. in fi. in prin. ff. ubi pupill. educ. deb.* de quo infra latius agemus.

Proſequitur eadem lex † Regia inceptam materiam
dicens: *E ſi por aventura en el teſtamento de ninguno dellos* 5
no fue eſto pueſto ſcilicet, la perſona y lugar en que y con quien ſe devia criar el huerfano eſtonce el iuez del lugar deve catar con grande femencia, e eſcoger algun home bueno que ame la perſona del huerfano, o el provecho de el. E que ſea tal que muriendo el moco no aya derecho de heredar lo ſuyo. Vnde *l. fin. C. ubi pupill. educ. deb.* ad diſcernendum, utrũ nepos ex filia apud avum vel patruum morari debet ex ſingulorum affectione, & qui magis ad ſuſpicionem ex ſpe ſucceſſionis proprior ſit, æſtimandum eſſe ſtatuit & decidit: Similiter ſi diſceptetur (inquit *l. penult. ff. ubi pupill. educa. deb.*) ubi morari vel educari pupillum oporteat, cauſſa cognita id præſidem ſtatuare oportebit. In cauſſæ autem cognitione vitandi ſunt, quæ pudicitiæ impuberis poſſunt inſidiari: In iudicia ergo arbitrio hoc poſitum eſt, *l. penul. ff. ubi pupill. educ. deb. & in l.1. & 2. C. eod. tit. Bal. in l. non eſt, ff. de inoffic. teſtam. Corn. conſ.175. n.13. lib.3. Barba. conſ.60. col.14. lib.3. Socin. ſen. conſ.193. in 2. dubio, lib.3. Curt. Iun. conſ.94. col. ult. Pariſ. conſil.56. n.3. & 4. lib.1. Crav. conſ.190. n.2. ver. & propterea, prout eos refert & ſequitur Menoch. de arbitrar. iud. lib.2. cent.2. caſu 168. n.1. idem conſil.62. ſub n.12. ver.4. vol.1. ſequitur etiam Greg. Lopez. in d. l.19. in glo. que caſare, ibi, nam ube pupill. & c. tit.16. part.6. & Caval. de tut. & cur. n.301. Bero. conſ. 180. n.1. cum ſeqq. vol.2. & alios plures allegans Pot. Surd. de alim. tit.4. q.13. n.1.* ubi quod hoc iudicis arbitrium da bet eſſe à iure, vel ſecundum ius regulatum, non aũt abſolutum & irrationabile, *ut admonet Cav. ubi ſup.* multos allegans contra iudices, qui pro libito voluntatis ſub colore arbitrii ſubvertunt iuria regulas. Eandem concluſionem principalem, quod quando mater nec avi minoris ſunt ſuperſtites, ad iudicẽ eligere ſpectet, ubi & apud quem educari debeat, ſpectatis qualitatibus omnium, quoad propinquitatem cum minore, affectum ad illum, mores, & alia reliqua etiam Molin. Theol. *de iuſt. & iur. 1. par. tract.2. diſp.224. col. 1380. in fin. & col. ſeq. in prin.*

Debet tamen † iudex advertere, ne pupillum educari 6
ſtatuat apud eum, qui eſt ei ſucceſſurus, *ut in d. l.1. §1. ver. deniq., ff. ubi pupill. educ. deb. & in l. fin. C. eod. tit. expreſſa noſtra l.19. tit.16. part.6. Mol. ubi ſup. col. 1381.* & in ſubſtituto pupilli, ne apud eum educetur ipſe pupillus, ſi ex inquiſitione iudicis conſtet, ea ſucceſſione oriri poſſe aliquã ſuſpicionem, etiamſi pater aliud iuſſerit, probat *d. l.1. §.1. ver. deniq.* Sed generaliter in eo, cuius proxima eſt ſucceſſionis ſpes, probat *d. l. fin. C. ubi pupill. educ. deb.* & d. lex Regia 19. *E que ſea tal que muriendo el moco no aya derecho de heredar lo ſuyo.* Tenet & Bald. *conſil.487. in prin. in ver.1. debet avertere, vol.5.* ubi generaliter monet, non eſſe collocandum pupill. in domo eius, qui illius vitæ inſidia-

ſidiaretur, & ponit exemplum in ſubſtituto, *Iaſ. conſ. 53. n. 23. vol. 3.* ubi loquitur de ſucceſſione inteſtati, *Menoc. de arb. iud. d. caſu 168. n. 15. ubi citat alios, & iterum d. conſ. 62. n. 12. ver. 3. & plures allegans idem ſequitur Petrus Surd. de aliment. tit. 4. q. 13. n. 30. cum ſeqq.*

7 Limitat tamen † hanc ſententiam ita iure probatam Menoc. *ubi ſup. n. 16. & d. conſi. 62. n. 18.* ut procedat in extraneo ſubſtituto, in quo pdicta ſuſpicio conſideratur, non vero in fratre, ut inquit conſideraſſe Dd. à ſe ſupra *d. n. 15* citatos. Sic etiam dicit Barb. *conſi. 60. col. 14. lib. 3.* illam ſuſpicionem exorientem ex ſpe ſucceſſionis, non conſiderari in perſona matris. Ergo idem & in fratre, qui & ſi non eſſet ſubſtitutus, ab inteſtato ei ſuccederet. Sic etiam in avunculo ſubſtituto reſpondiſſe teſtatur Soc. Sen. *conſi. 193. col. ult. lib. 2.* qui dixit, vitæ bonitatem hanc ſuſpicionem diluere. Concluditque ibi Menoch. quod iudex agat in hac re, ac ſi ipſius pupilli pater foret, *ut admonet Bald. à Cravet. citatus, conſ. 18. n. 3.*

8 Hæc tamen † declaratio & limitatio non arridet Pet. Surd. *ubi ſup. n. 31. & 32.* qui ex plurib. eam improbat, & contrarium tenet etiam in fratre ex *tex. in d. l. fin. C. ubi pupill. educ. deb.* ubi indiſtincte contra patruum, & quoſcunq; ſucceſſores conſideratur ſuſpicio, proveniens à ſpe ſucceſſionis. Et præterea plurimis doctrinis ſuam contra Menochium confirmat opinionem, & tandem eã inſinuat eſſe communem, & inquit eſſe magis iuſtam & æquam, quam ipſe quoq; probo, tum *ex d. l. fin.* tum etiam ex noſtra l. Regia ſupr. citata in verbis relatis, quæ indiſtincte & generaliter prohibet educari pupillum apud eum, qui pupillo morienti ſucceſſurus eſt, & non excipit perſonam fratris ſubſtituti, ergo ipſum comprehendit. Sed ſtante tenuitate patrimonii pupillaris, & divitiis ſubſtituti, iuncta bona fama & moribus, facile iudex poſſet inclinare in ſententiam Menochii, *ſecundũ Pet. Surd. ubi ſup. num. 32.* Sed & ex aliis præſumtionibus contrariis tolleretur ſuſpicio illa, de qua in noſtra l. Reg. ibi *Queſea talque muriendo el moço non aya derecho de heredar lo ſuyo*, poſſet iudex decernere pupillum educandum apud eum, qui eius proximus ſucceſſor ſit, *ut tradit Soc. d. conſi. 193. circa primum quæſitum, vol. 2. quem refert & ſequitur Greg. Lop. in d. l. 19. in gl. de heredit.*

9 Tertiu decidit eadem l. Reg. † *que ſi ovieſſe madre que fueſſe muger de buena fama, bien le puede dar el iuez el hiio que lo crie o ella pue de lo tener mientras manduviere bindez y no caſare. Mas luego que caſare, deſeu ſacar el huerfano de ſu poder: porque dixeron los ſabios que la muger ſuele amar tanto al nuevo marido, que no tan ſolamen to le daria los bienes de ſus hiios, mas aunque conſintiria en la muerte dellos por fazer plazer a ſu marido l. 1. & 2.* C. ubi pupil. educ. deb.

Hinc iuſte iudex arbitratur, ſi matre exſiſtente ei educationem decreverit, quandoquidem de matre lex multum confidit, ut probat *d. l. 1. Cod. ubi pupi. educ. deb.* Quis o, amor parentum amorem ſuperare poteſt? *l. ult. C. de curat. furio. Meno. d. caſu 168, n. 2.* hoc tamen intelligi debet iuxta noſtram l. Reg. nempe *Si la madre fueſſe de buena fama, y mientras manuviero biudez y no caſaro*, unde merito inquit Mol. Theol. *ubi ſup. col. 1380. verſi. mater*, quod ſi mater ſuperſtes ſit, neq; ad ſecundas nuptias tranſivit, regulariter nullibi commodius iudicandum eſt, educari poſſe minorem, q̃ apud matrem, *ut in d. l. 1.* niſi circumſtantiæ ſint, q̃ aliud ſuadeant, ut ſi illa pravos habeat mores, ut aliunde periculum ſpirituale & corporale minoris ex educatione matris timeatur.

10 Unde iudex non arbitrabitur † pupillum eſſe educandum penes matrem vilem ac turpẽ, *ut reſpondit Bal. conſi. 487. pupill. merari, lib. 5.* ubi ꝙ neq; penes alterum, qui vitæ, religioni, morib. vel bonis pupilli inſidiari præſumeretur. Quod procedit etiãſi ꝓ illis ſtaret patris voluntas, *ut in l. 1. in fi. prin. ff. ubi pupill. educ. deb. & ſup. diximus.* Et in terminis ultra ſupra dicta probat etiam Menoc. *d. conſil. 168. n. 5. Caval. de tut. & cur. nu. 308. Guid. Pap. q. 529. n. 2. Gr. dec. 55. n. 1. Pet. Sur. ubi ſup. q. 3. n. 4. & 8.*

Similiter avia materna poſt matrem † admittitur ad pupilli educationem, ut deciſum fuit *conſil. Neapol. teſte Tho. Gram. deciſ. 55. n. 3. quem refert & ſequitur Meno. d. caſu 168. n. 4. & bene comprehans Pet. Surd. ubi ſup. d. q. 15. n. 24. cum ſeqq.* Succedit n. avia in locum matris, & continetur ſub nomine parentum, & ideo apud eam & avũ maternum educari debet pupillus non obſtante ſucceſſione aliqua ab inteſtato. *ſecund. Caval. de tut. & curat. n. 301. ver. 2. penes aviam: quem ſequitur Pet. Surd. ubi ſup. n. 25.* Et hoc propter immenſum amorem aſcendentium in deſcendentes ſuos, quib ꝑpetuatur eorum nomen & ſucceſſio, & nullus eſt amor, q vincat paternum, *l. ſi. C. de decur. l. nec in ea, ff. ad l. Iul. de adul.* Et inquit tex *in l. iſti quidem, ff quod met. cau.* ꝙ pater amat filium plus, q̃ ſeipſum, *ut refert & ſequitur Rol. à Vall. conſil. 45. n. 58. vol. 1. & cum eo Caval. ubi ſup.* quinimo avia plus amat q̃ mater: ardentius n. deſcendit amor in nepotes q̃ viget erga filios, *l. liberorum, in fin. ff. de verb. ſignif. Cur. Iun. conſ. 169. n. 13. Chaſſ. conſil. 67. n. 30.* quos ad hoc refert & ſequitur Surd. *ubi ſup. n. 26.* ubi ꝙ proinde, qua ratione mater in alendo filium præfertur aliis, ea ipſa præferri debet avia poſt matrem, ſicut etiam videmus in ordine tutelæ, *auth. matri & avia. C. quand. mul. tut. offic. fung. poſſ.* 11

12 Sed eiſdem rationibus † quoque avia excluditur ab educatione, quib. mater, unde erit avia ſuſpecta, ut penes ſe neptem educet, cum ei nuptias intempeſtivas procuraſſet. Et ita in prædicta ſpecie ꝓ avunculo contra aviã conſultavit Soc. Sen. *d. conſi. 193. n. 2. l. 2.* quem ſequitur Crav. *conſi. 18. n. 11* qui, & de matre idem ſcribit *conſ. 190. n. 6. 7. & Pet. Sur. ubi ſup. nu. 28. & 29.* ubi, idem probat, quando avia cœpit bona pupilli dilapidare: vel ſi ad ſecunda vota tranſiviſſet, vel quando luxurioſe viveret, vel aliter in moribus peccaret, & poterit iudex arbitrari 13 puellam eſſe reponendam in monaſterio, † ſi dubitetur de educatione apud conſanguineos, *ſecund. Calcaneum, conſ. 121. col. 3. n. 5. & Crav. d. conſi. 190. n. 7. ſequitur Men. d. caſu. 168, n. 6. Gig. conſi 36. nu. 23.*

14 Mater namque † removetur ab educatione, ſi ex alia cauſſa ſuſpecta ſit, puta quia pro filia immaturum & inæquale matrimonium procuraverit, *ut conſiderat Crav. d. conſil. 18. n. 11.* ubi, *n. 6. 9. & ſeq.* dicit, ob eam cauſſam licere tutori pupillum auctoritate propria eripere de manibus matris. Et eand. cauſſam in aliis perſonis conſiderat idem Crav. *d. conſi. 190. n. 6. Meno. d. caſu 168, n. 6. quos refert & ſequitur Surd. ubi ſup. n. 23.*

15 Mater igitur in hac materia in dubio † præfertur fratri adulto ipſius pupilli, ut conſtat ex præcedentibus. Licet enim textus *in l. g. poſſeſſionem, C. commun. utriuſque iudic.* videatur æquare matrem, & fratrem in amando pupillum, *ut perpendit Grammat. d. deciſion, 55. in fin. litera*, tamen ordo oſtendit, matrem eſſe primam in amore, *ut recte cenſuit Menoch. d. caſu 168. n. 8* qui *n. 7* hanc opinionem in terminis ex hoc probavit, & late alios allegãs *per l. 1. C. ubi pupill. educ. deb. & ibi omnes Doctores Petr. Surd. ubi ſup. n. 10. cum ſequentib.* & eſt expreſſa noſtra lex Regia *19. tit. 16. partita 6. in verbis prætitatis*, cum circumſtantiis, de quibus in ea iam ſupradictis.

16 Limitatur tamen hæc communis & † vera ſententia, atq; regula, ut non procedat, qñ pupillus magis cõmode apud fratrem educari poſſet & utilius foret ipſi pupillo, *ut in d. l. 1. C. ubi pupill. educ. deb. ibi, quando autem inter eam, & cognatos, & tutorem ſuper hoc orta fuerit dubitatio aditus præſes provinciæ inſpecta perſonarum qualitate, & coniunctione perpend.* Ita ſenſit Soc. *d. conſ. 193. col. 2. ver 1. ex qualitate, l. 2.* Et cũ magis hoc æquũ ſit, iudex arbitrari debet, quia in his æquitatem ſumopere exſpectare debet, *ut reſpondit Cravett. d. conſil. 199. n. 5. Pariſ. conſilio 56. numer. 5. lib. 1.* Nec ut aliter faciat iudex moveri debet

lacry-

Digitized by Google

lacrymis maternis,ſed omnino facere debet, quæ utilia magis ſunt pupillo. Ita Baldus *conſilio 487. pupilla morari, in fin. lib. 5. Iaſ. conſilio 237. in fin. lib. 2. quos refert & ſequitur Menoch. ubi ſup. num. 9,* ubi eam prædictam limitationem probat,& Petr. Surd. *d. q. 13 n. 33.*

17 Secundo limitatur † præcedens concluſio pro matre, ut non procedat, cum pro fratre ſtat coniecturata patris voluntas, ut eo caſu, quando pater filio herede inſtituto, & dote filiæ relicta, reliquit ei alimenta à filio præſtanda. Alimenta namque præſtanda ſunt in domo gravati, *ut docuit Bartol. in l. raro, §. Imperator, ff. de aliment. & cap. 16. legat. & plures allegans Menoch. ubi ſupr. nu. 12,* qui ex hoc & aliis fundamentis hanc opinionem probat, dicens, ita iudicatum fuiſſe, *& n. 19. cum ſequentibus*, ampliat hoc procedere, etiam ſi ſorori vel fratri ſubſtitutus hic frater eſſet. Nam adhuc ea iuſtis ſupradictis rationibus educari apud eum debat, quamvis alias id non procederet, *ut ſup. reſolvimus.* Ego vero circa hanc limitationem multum eſſe conſiderandum per iudicem cenſeo, ut perpenſa fratris qualitate,& aliis debitis circumſtantiis vel decernat pupillum, aut pupillam apud eum morari,& educari, vel non, iuxta id, quod ſibi rectius videbitur. Agat igitur in hac ſpecie, ac ſi ipſius pupilli, vel pupillæ pater foret, † ut admonet Baldus *dicto*
18 *conſilio 487.* dicens, quod iudex in decernendo, apud quem puella ducetur, debet aſſumere patrem,& facere, quod ipſe de filia propria veriſimiliter faceret, non permittendo eam morari apud eum, qui inſidiaretur caſtitati, vitæ, animæ, bonis moribus, nuptiis aut ſponſalibus, vel patrimonio ipſius pupillæ, quem refert & ſequitur Cravet. *conſilio 18. num. 3. & Menoch. d. caſu 168. nu. 17. & late Petrus Surd. dicta quaſtione 13. num. 37. cum ſeqq. uſque in fin.*

Sic Bartol. *quæſtione 16.* quæritur, utrum in illa quæ-
19 ſtione, *an pupilla penes eius ſponſū educari poſſit,* decidit, iudicem pro arbitrio poſſe decernere, ut apud ſponſum educetur pro ſponſi qualitate, *ut ibi apud eum.* Cuius doctrina hac in re eſt admodum notatu digna, *ſecundum Menoch. ubi ſup. num. 18,* quamvis contrarium velit Paul. de Caſtr. *conſilio 127. n. 3. vol. 1.* dicens, quod non debet eſſe apud patrem ſponſi. quia non eſt tuta pudicitia, nec libera eſt facultas recedendi à ſponſalibus, quem ſequitur Cravet. *conſ. 190. n. 5. ad fin.*

20 Sed in hac ſpecie † mihi plus placet doctrina Bald. *in leg. 1. ff. ubi pupill. educ. debet,* dicens, quod aut pupilla eſt minor ſeptem annis, & tunc ſponſalia nihil operantur, ſi vero eſt maior ſeptem annis, & tunc, aut eſt legitime tradita ſponſo, per patrem, vel legitimas perſonas, & nõ debet auferri ſponſo. Si autem non eſſet ei tradita per patrem, vel alias legitimas perſonas, tunc non debet apud eum educari, præſertim ſi matrimonium non ſit bene conveniens. Et tandem concludit, quod omnia iſta remanent in pectore boni viri, hoc eſt, iudicis. Et tradit etiam Alexan. *conſilio 161. ſuper 1. dubio. colum. final. nu. 9. volumine 5. Iaſ. conſilio 237. num. 10. volumine 2. Gregor. Lopez. in dicta lrg. 19. in gloſſ. del huerfano, tit. 16. partit. 6, & Pet. Surd. ubi ſup. num. 34.* ubi ex Iaſ. *ubi ſupra*, probat, quod poteſt dimitti apud patrem ſponſi, quando ſponſalia ſunt convenientia,& utilia,& quod ſi mater & tutrix adverſentur ſponſalibus, tunc ſponſa non erit deponenda apud eam,& inſuper allegat Corneum, *conſil. 292. colum. final. volum. prim,* dicentem, quod recte educatur apud patrem ſponſi, ſi ſponſalia ſint condecentia, in tantum, quod ſponſus poteſt eam recuperare, ſi de facto auferatur, & loquitur, quando nulla ſtat contradictio vel ſuſpicio Pudicitiæ, Idem probat Cravet. *d. conſil. 190. num. 4. & 5.* dicens hoc procedere, quando ſponſalia ſunt legitima & condecentia: ſecus quando ſunt incongrua, ut quia ſit impari deſponſata, vel ſuaſionibus extraneorum ſeducta, *& n. 6.* inquit matrem eſſe ſuſpectam, quæ induxit filiam ad ſponſalia.

Tertio limitatur † prædicta concluſio communis pro
matre, ut oon procedat, ſi ipſa mater transierit ad ſecundas nuptias, ut patet ex noſtra l. Regia 19. titulo 16 partit. 6. ibi, *mas luego que caſare deben ſacar el huerfano de ſu poder,* textus *in dicta leg. 1. C. ubi pupill. educ. debet, ibi, ſi non vitricum, eis induxit, late Curt. Iun. conſilio 94. colum. ultim. n. 9. Cravet. dict. conſil. 18. n. 3. & 11. & conſil. 190. nu. 6. Fran. March q. 612. in 2. parte, Spino in ſuo Specul. teſtamentorum. gloſſ. 29. num. 13. Menoch. d. caſu 168. num. 10. Capr. conſil. 72. nu. 10. Gig. conſil. 36. num. 12. & plures allegans Petrus Surd. de aliment. d. tit. 4. q. 13, nu. 15.* ubi ampliat cum Guid. Papa, quod iudex in hoc caſu non tenetur ſequi voluntatem patris, *Greg. Lopez. in d. l. 19. in gloſſ. que caſare,* ubi quod tunc, tam ipſa mater, quam vitricus repelluntur ab educatione. 21

22 Hoc tamen † verum intelligit Bald. *in leg. omnem, ſub nu 11, in verſ. item nunquam, C. ad Tertullianum*, ſi apud magis idoneum pupillus poſſit alimentari commode: quia tunc non ſolum mater, ſed etiam ipſe vitricus repellitur ab educatione pupilli, alias ſecus. Nam ubi pupillus educetur, eſt in arbitrio iudicis, *ut in authent. de nupt. §. eius quoq; principis collatione quarta, ſequitur Paul. de Caſtr. in leg. ſi pater, num. 5. C. de neg. geſt,* ubi limitat etiam, quando qualitas perſonæ aliud ſuaderet, *ut ibi per eum, quem refert & ſequitur Pet. Surd. ubi ſupr. n. 20,* ſed ultra eos idem voluit Alberic. *in dict. leg. l. in fin. Cod. ubi pupill. educ. deb.* dicens quod etiam ſi mater ſuper induxerit virum, ſi tamen ceſſat omnis ſuſpicio, ut quia non eſt ſucceſſura pupillo, quia habet ſubſtitutum, & eſt honeſtæ vitæ, & vitricus ſimiliter tunc ali poteſt pupillus penes maritum, *ſequitur Greg. Lopez, ubi ſupra, Cur. Iun. d. conſilio 90. n. 9. & Bald. & Greg. Lopez. ubi ſup, refert & ſequitur Mol. Theolog. 1. part. de iuſtit. & iur. tract. 2. diſputat. 224. col. 1380. verſ. quando mater, & Surd. ubi ſup. num. 18.*

23 Quando igitur mater filiæ † pupillæ ab inteſtato eſſet ſucceſſura, proculdubio, ſi tranſit ad ſecundas nuptias, ab eius educatione repellitur, *ſecundum Curt. Iun. d. conſ. 93. quem ſequitur Cravet. conſ. 18. num. 8. & 4.* etiam ſi ei non ſit ſucceſſura in tota hereditate, ſed in tertia, *ut contra Curt. Iun. ubi ſup. num. 9. probavit Petrus Surdus, ubi ſupr. num. 19.*

24 Vbi *num. 16.* † idem probat cum Menoch. ſi ſubſit ſuſpicio, illam eſſe convolaturam ad ſecundas nuptias, quia non admittitur ad educandum filium in domo ſua, ſed hoc attenta noſtra lege *19. tit. 16. part. 6. ibi, luego que ſe caſare* procedere non videtur ſumto argumento à cõtrario ſenſu, & quia ante, quam tranſeat ad ſecundas nuptiss, ſi mater ſit bonæ famę, iam permittit ſibi l. illa educationem filii, dum fuerit vidua, & alias ouptiaa non contraxerit.

25 Et quæ dicta † ſunt in matre tranſeunte ad ſecundas nuptias. procedunt etiam in ea, quæ & ſi vidua ſit, eſt tamen vilis, Improba, impudica vel inutilis. Nam ei quoque deuegatur educatio, & alia eligetur perſona idonea *ſecundum Bald. dict. conſilio 487. colum. 2. in pricip. vol. 5. Menoch. d. caſu 168. num. 5.* Paria enim ſunt, quod mater ſecundo nubat, vel inhoneſte vivat, ut utrumq; probat & tenet Pet. Surd. *ubi ſup. n. 22. & 21.*

26 Iudex igitur in decernendo, † apud quem puella educari debeat, aſſumet patrem, facietque, quod ipſe de filia propria veriſimiliter faceret, noo permittendo eam morari apud eum, qui inſidiaretur caſtitati, vitæ, animæ, boni amoribus, nuptiis, aut ſponſalibus, vel matrimonio ipſiua puellæ, *ut ſup. dicebamus.*

27 Nullus tamen † pater filiam propriam vellet morari apud matrem ſecundo nubentẽ, quæ ex eo præſumitur affe-

affectionem ad filios immutaſſe, *ut inquit Crau.d.conſil. 13.num.3.* & probat noſtra lex Regia 19. in fin.ibi. *Por que dixeren los ſabios antiguos, que la muger ſuele amar tanto al uneno marido, que notan ſolamente le daria los bienes de ſus hijos, mas aun conſentiria en la muerte de ellos por fazer plazar à ſu marido*, nec hoc caſu judex tenetur ſequi voluntatem patris, *ut ſupra dicebamus.*

28 Adultus autem educabitur, ubi ipſe voluerit, *ſecundum Alberic. poſt Vber. de Bobio, quem citat in l. fin. C. arbit. tut.* ubi inquit hoc procedere, etiamſi adultus eligat educari apud vitricum, quod tamen non eſſe perpetuum probat ex multis Pet. Surd. *ubi ſup. num. 5. cum ſeqq.*

29 Iudex etiam decernere poteſt, † quod pupillus alatur apud tutorem, ei namque commiſſa eſt cura, non ſolum rerum, ſed etiam perſonæ pupilli, *lex 1. ff. de tutel. Paulus Caſtr. conſil. 127. num. 1. vel num. 1. Corduba in leg. ſi quis à liberis, §. ſi mater, num. 45. ff. de lib. agnoſc.* Hoc autem non procedit indiſtinctè: quia non eo ipſo, quod tutor quis ſit, educabitur pupillus apud eum. Fallit namque, quando tutor eſſet ſucceſſurus ab inteſtato pupillo, quia tunc is non debet apud eum educari, *leg. fin. & ibi Dd. C. ubi pupillus educari debet, Curt. Iun. d. conſil. 44. num. 9. Guid. Pap. q. 539. num. 3. ſequitur utrumq; Pet. ubi ſup. num. 9.*

SUMMARIA.

1 *Tutores Cæſarum conſtitutionib. tenebantur ſtatim accepta tutela, vel ex pecuniis pupillaribus prædia emere, vel eaſdem pecunias, juxta uſurarum modum fœnori dare.*

2 *Tutori permiſſum olim erat, pecuniam pupilli ſub uſuris dare ad alimenta pupillo exhibenda.*

3 *Tutor olim, qui pecunias pupilli in ſuos uſus propria auctoritate convertebat, tenebatur uſuras pupillo dare.*

4 *Tutores hodie in prædictis caſibus non tenentur ad uſuras, ſed ſolum ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis boni viri arbitrio.*

5 *Tutor, vel curator hodie tenetur pecuniam pupilli, vel in emtionem prædiorum expendere, vel eam alicui mercatori tradere ad partem honeſti, & liciti lucri recipiendã ſecundum regionis & provinciæ mores, quib. inſpectis lucrum honeſtum poteſt, abſq; veriſimili damno minoris tutor accipere, & minori acquirere, idẽq; eſt in aliis adminiſtratoribus, & in locis ubi mercatura non exercetur, tenetur tutor d. pecunias, & res mobiles infructuoſas convertere in emtionem prædiorum, alias tenetur ad fructus & intereſſe, & hoc quando talia prædia eſſent venalia, & emi potuiſſent, ut in n. 6. niſi in teſtamento ſit ſibi relicta liberatio, & omne illud in quo eum condemnari contigerit, ut in n. 7. quia tunc de neglectis, & omiſſis non tenetur, nec poteſt contra eum in litem jurari, ſecus ſi in dolo deprehendatur talis tutor, ut in d. n. 7.*

8 *Tutores in ſubſidium tenentur pecunias pupillares ad honeſtum lucrum dare, ſc. ubi non reperiuntur bona ſtabilia venalia, præſertim cum pater non fuiſſet ſolitus pecunias dare ad honeſtum lucrum, vel ad mercaturas, vel etiam, quod fuiſſet ſolitus, ſi tutor non fuiſſet induſtrioſus, quemadmodum pater.*

9 *Tutor debet petere intereſſe, ſecundum mercatorem, qui dat minus, & ideo ad amplius non tenetur, ut num. 10. ſecus ſi in ſuos uſus convertit pecunias pupillares, ut in num. 11. & 12.*

10 *Tutori deponenti pecunias pupillares ad lucrum apud campſorem communiter eo tempore reputatum virum bonum, hoc eſt, idoneum, licet poſtea decoquat, & aufugiat, non eſt ſibi imputandum, idem eſt ſi caſu fortuito perdantur pecunia, vel merces, puta, quia navis ſubmergeretur, vel incurſu latronum res pupillaris pereat, vel mercator, apud quem fuerant depoſita pecunia ad partem honeſti lucri erat idem, apud quem pater tales depoſitiones faciebat, niſi tutor hic fuiſſet negligens in exigendo, & recuperando d. pecunias, ut in num. 13.*

14 *Tutor, qui dedit pecunias magnas ad ſocietatem officii in perſonam alterius, qui poſtea deceſſit, & prædicta pecunia fuerunt perdita, tenetur ad damnum earum, ratione de qua hic.*

15 *Tutores aut curatores, non debent aut poſſunt pecunias minorum in aliquod exercitium, puta in ſocietatem collocare, niſi illud in uſu fuiſſet patri pupilli.*

16 *Tutor aut curator, qui negligens fuit in convertendo pecunias ſui minoris in emtionem prædiorum, vel in partem honeſti lucri, tenetur & condemnabitur in id, quod intereſt, præſertim ubi erga ſe ipſum, tutor vel curator diligens in hoc fuiſſet: idẽ eſt, ſi tardius hoc feciſſet, nam tenetur ad intereſſe, ut num. 17.*

18 *Tutor, qui pecuniam a ſe debitam, à ſeipſo non exigit, inque emtionem prædiorum non convertit, ad intereſſe pupillo tenetur.*

19 *Tutor qui non eſt idoneus ad damnum pupillo reſarciendum ob non exercitium fœnus pecunia pupillaris, vel omiſſam comparationem prædiorum extra ordinem coercebitur.*

20 *Tutor debet uſuras etiam finito officio uſq; ad diem, quo tutelam reſtituit.*

21 *Heres tutoris tenetur ad uſuras pecunia, quæ in ejus manus pervenit.*

22 *Tutor ſe defendere, aut excuſare non poteſt à ſolutione intereſſe minoris omiſſi, ſi dicat, cautius egiſſe mutuando pecunias pupilli, quam ſi illas depoſuiſſet ad partem honeſti lucri.*

23 *Tutor, vel curator in ea provincia, ubi frequens eſt redituum annuorum venditio, ut in noſtra Hiſpania contingit, maxima culpa dignus cenſebitur, qui pecuniam pupilli in id negotium expendere neglexerit, ac proinde damnãdus erit in id, quod pupilli intereſt ejus pecuniam otioſam fuiſſe, abſque ullo lucro apud tutorem, vel curatorem, ita tamen ut leviſſ. & moderatius intereſſe ſolvatur, ut in exemplo hic poſito, n. 24.*

25 *Tutor, vel curator modicam pecuniam minoris non tenetur dare ad lucrum.*

26 *Tutoribus & curatoribus, quantum tempus detur ad exigendum & collocandum pecunias pupillares in emtionem prædiorum, vel in annuos reditus, & n. 27. ponitur vera reſolutio in hoc.*

28 *Tutor vel curator ita demum debet collocare pecunias pupillares in emtionem prædiorum vel in redditus annuos, ſi hoc facere potuerit, alias ſecus, & melius eſt ſolvere debita pupilli, quam emere prædia: & cui incumbat onus probandi potuiſſe collocare, vel non, vel convertiſſe in ſuos uſus agitur n. 29.*

30 *Calculatores regulariter non habent poteſtatem aut juriſdictionem ad condemnandum in reliquo, ſed tantum ſuum judicium interponendi ſuper reliquis, & intereſſe juxta diſtinctionem, de qua c. 9. 2. part. ut ibidem num. 31.*

32 *Tutor vel curator, ſi uſuras exactas uſibus ſuis retinuerit, earum uſuras præſtare tenetur.*

33 *Tutor vel curator an teneatur ad intereſſe pupilli pecuniarum, quas omiſit exigere, vel pretii bonorum mobilium, quæ vendere tenebatur, & id omiſit facere, & n. 34 & 36.*

35 *Prælatus, qui paſſus eſt rem eccleſiæ præſcribi, tenetur ipſe cum ſuis heredib. damnum reſarcire, idem eſt in quolibet factore & adminiſtratore, ac etiam in ſocio adminiſtrationem habente: & in moroſo, cui propter bellum, & tyrannidem fuerunt extorta bona creditoris.*

37 *Tutor vel curator negligens in convertendo pecunias pupillares in emtionem prædiorum, vel exercitium mercantia ad partem honeſti lucri, quod intereſſe ſolvere debeat, an reſpectu fructuum prædiorum, quæ emere debuerat, vel ratione liciti lucri pecuniarum?*

38 *Tutor, adminiſtrator, & ſocius ad hoc, ut non teneantur,*

de neglectis, tenentur probare ſe adhibuiſſe omnem diligentiam in adminiſtratione & exactione debitorum.

39 *Tutor non tenetur exigere debitum, cujus exactio carior eſſet, quam ipſa ſors debita.*

40 *Tutor vel curator tenetur à ſeipſo exigere debitum.*

41 *Tutor poteſt ſibi ſolvere, quod pupillus ſibi debet, & à tempore moræ deſinunt currere uſuræ hoc eſt intereſſe, & hoc niſi ea pecunia ſit deſtinata ad emtionem prædiorum, ut in n. 42. & quid ſi debitum ſit ſimplex ſine uſuris, n. 43. & in alio debito quocunq; præter mutuum, n. 47. duo tamen requiruntur ad hoc, ut tutor poſſit ſibi ſolvere, ut in n. 48.*

43 *L. quoties, §. ſicut, ff. de adminiſtrat. tut. intellectus, n. 43. & 44.*

45 *Tutor in cauſſam propriam non poteſt ſibi auctorari, niſi hac auctoritatis interpoſitio ad utilitatem pupilli principaliter transferatur.*

46 *Pupillus tutore auctore non poteſt ipſi tutori fideicommiſſum reſtituere.*

49 *Tutor creditor pupilli in pecunia non poteſt ſibi ſatisfacere in bonis immobilibus.*

50 *Tutor, qui alias à patre pupilli emit fundum, poteſt fundum ſibi tradere.*

51 *Tutor, vel adminiſtrator bonorum præſumitur ſibi ſatisfacere de credito ſuo, & procedit etiam in mulieribus adminiſtrantibus bona pupillorum circa repetitionem ſuarum dotium.*

52 *Uxor agens via exſequutiva contra heredes mariti ex publico inſtrumento, quod ex forma ſtatuti habet exſequutionem paratam ad dotem, mortuo marito non poteſt impediri propter non redditam rationem adminiſtrationis tutelæ filiorum ſuorum.*

CAPUT IX.

De obligatione tutoris, vel curatoris ad convertendum pecunias minorum in eorum utilitatem.

1 CÆSARUM † conſtitutionibus ſtatutum eſt, imo præceptum, tutoribus ſtatim accepta tutela, vel ex pecuniis pupillaribus prædia emere, vel eaſdem pecunias juxta uſurarum modum fœnori, dare, *l. tutores, la 2. C. de adminiſt. tut. l. quoties, ff. eodem tit. l. tutor, qui repertorium, §. ſi poſt depoſitionem per totum. cum ſimil. ff. de adminiſt. tut. late Baec. de decim. tut. c. 2. num. 92. cum ſeqq.*

2 Imo permiſſum erat tutori pecuniam pupilli mutuo † ſub uſuris dare ad alimenta pupillo exhibenda, *ut in authent. de his, qui oblig. ſe haber perbi. res minor. §. quoniam. collat. 6. & C. de adminiſt. tut. l. conſtitutio.*

3 Tenebatur etiam † tutor, qui pecuniam pupilli in proprios uſus convertit propria auctoritate uſuras pupillo dare, *l. qui ſine, ff. de negot. geſt. l. tutor, qui repertorium. §. pecuniæ. l. non æſtimo, ff. de adminiſtr. tut. leg. 1. C. de uſur. pupill.*

Uſuræ autem legitimæ & pupillares, quæ eſſent, in hac materia declarat, *dicta l. tutor, qui repertorium, § ſi poſt depoſitionem*, quorum Juriſconſultorum reſponſa defendere conatur Carol. Molin.

4 Verum † illa hodie apud Chriſtianos procedere non poſſunt, nec licita ſunt, quæ in eis permittuntur & præcipiuntur. Non enim tenentur tutores pupillis ſuis ad uſuras, ſed ſolum ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis boni viri arbitrio, atque ita hoc modo ad praxin eſt reducendus textus *in d. l. tutor, qui repertorium, §. idem ſolent*, cum alioqui tolerandum non ſit fœnoris exercitium, etiam in favorem pietatis. Ita inſignis præceptor communis. & Chriſtianiſſimus præſul D. Covarr. *lib. 3. var. reſol. c. 2. n. 1. ſequitur Baec. de decim. tutor. c. 2. n. 93. & 96. ver. ſed certe, & Padil. in l. præſes, num. 26. C. de tranſact. & Molin. Theol. de juſt. & jur. 1. part. tract. 2. diſp. 224. col. 1986, ver. quando ergo.*

5 Tenebitur † igitur omnino hodie tutor vel curator, qui juxta veteris juris civilis ſanctiones tenebatur pecuniam pupillarem mutuo dare ſub uſuris, *leg. ob fœnus, ff. de adminiſtr. tut. l. ſi pecuniam, C. de uſur. pupill.* eam pecuniam vel in emtionem prædiorum expendere, vel eam alicui mercatori tradere ad partem honeſti lucri recipiendam, ſecundum regionis & provinciæ mores: quibus inſpectis lucrum honeſtum poteſt abſque veriſimili damno minoris tutor accipere, & minori acquirere, *argument. text. optimi in c. per veſtras, de donat. inter vir. & uxor.* Ita probarunt Bart. Paul. Caſtr. & Alexand. *num. 9. in l. divus Severus, ff. ad l. Falcid. Bar. in d. l. tutor, qui repertorium, §. ſi poſt depoſitionem, Roman. conſil. 28. & latius conſil. 129. in verſic. ideo dixit, Bart. conſil. 183. in verſic. quoad ſecundum Socin. conſil. 2. libr. 1. colum. ult. Dec. conſil. 192. colum. 1. Palat. Rub. in d. c. per veſtras. §. 6. illat. 7. Salyc. in auth. noviſſime, C. de adminiſtr. tut.* quos refert & ſequitur Covarr. *ubi ſupra, d. num. 1. verſ. illud ſane, Sylv. in ſumma, verb. tutela, quæſt. 4. Pet. Surd. de aliment. tit. ult. quæſt. 46. num. 35. cum ſeqq. fol. 407. Corn. conſil. 243. num. 9. verſ. hinc videmus, lib. 3. & Signorol. conſ. 197. in fin. Maſcar. conſil. 20. num. 13.* ubi hoc extendit ad alios quoque adminiſtratores, ex Corneo, ubi ſupra, & concluſ. prædictam principalem ſequitur etiam plures citans Decianus *conſ. 85. num. 32. volum. 2. & Rimin. conſil. 328. num. 21 libr. 2. Gram. deciſ. 103. num. 22. & 23. deciſ. Peruſ. 67. num. 1. Baec. de adminiſt. tut. cap. 2. num 92. Pariſ. conſil. 96. num. 35. & 36. libr. 1. Roland. à Vall. conſil. 49. num. 34. & 35 lib. Ant. Galea. Malvaſ. conſil. 113. num. 21. & Ayora de partit. 1. part. c. 4. num. 21. & 22. & Molin. Theolog. ubi ſupr. ad fin. col. 1396. Cavalcan. de tut. & cura. num. 113.* qui *num. 115.* addit, quod in locis, ubi mercatura non exercetur, tenetur tutor dict. pecunias, & res mobiles infructuoſas convertere in emtionem prædiorum, alias tenetur ad fructus & intereſſe, *ut per Roman. ſingul. 179. & Roland. à Vall. conſil. 35. num. 17 & conſil. 49. num. 34. vol. 1. & Palat. Rub. ubi ſup. num. 1. qui alios allegat, & Baec. de decima tutor. cap. 1. num. 13. & c. 2. num. 97. idem Cavalc. ubi ſupr. n. 116.* Et hoc quando talia prædia eſſent venalia, & emi potuiſſent, alias ſecus, *ut pro Roland. à Vall. de lucro dot. quæſt. 64 n. 20. Franc. Marc. deciſ. 167. num. 9. in 2. par. & Plo. in l. ſi quando, num. 117. cum ſeqq. C. unde vi, & infr. latius dicemus.*

Unde qui opponit negligentiam tutori, quia pupillarem pecuniam non convertit in emtionem prædiorum, 6
tenetur probare, quod ſtabant in loco prædia venalia, *Aretin. conſil. 31. in fin. Decius conſil. 562. col. 2. in fin. Crav. conſil. 21. n. 5. & hos referens Pet. Surd. conſil. 39. nu. 15. lib. 1. congerit plurimos deciſion. Peruſin. 67. num. 2. & 3. in ſecunda parte*, quod quo modo intelligendum ſit, infra dicemus.

Limitat † tamen hoc Plot. *ubi ſupr.* ſi in teſtamento 7
fuiſſet ſibi relicta liberatio, & omne illud, in quo eũ condemnari contigerit, quia tunc de neglectis, & omiſſis non tenetur, nec poteſt contra eum jurari in litem, *refert & ſequitur Cavalc. de tut. & curat. num. 115.* ſecus ſi in dolo deprehendatur talis tutor, ut quia pecunias pupilli in proprius uſus convertit, unde prædo dicitur, *leg. qui fundum, §. ſi inter, ff. pro emt. cum ſimilib.* Et ita cum ſit factus locupletior, & in dolo ex facto ſuo deprehendatur, rationes reddere tenetur, ita Decius *conſil. 192. num. 4. & 5. ad fin. & Cavalc. ubi poſt Plotum.*

Sed ita demum † permittitur tutoribus dare pecu- 8
nias pupillares ad honeſtum lucrum, ubi non reperiuntur bona ſtabilia venalia, & ſic in ſubſidium, præſertim, quando pater non fuiſſet ſolitus pecunias dare ad honeſtum lucrum, & ad mercaturas, vel etiam quod fuiſſet ſolitus: ſi tutor non fuiſſet induſtrioſus, quemadmodum pater, *Bartolus in leg. Titium & Mævium, §. alteram, ff. de adminiſtrat. tutorum, Socin. ſenior. conſilio 24. num. 44. libr. 1. Plotus de in litem jurand. §. 5. numero 48.*

quos

quos ad hoc refert & ſequitur deciſ. Peruſ. 67. num. 31. in 2. parte, ubi *n. 33.* quod hoc tanto magis non videtur permiſſum in civitate Peruſina, in qua quotidie reperiuntur bona ſtabilia venalia, ac etiam homines perquirentes pecunias ad cenſus, & ad mercaturas.

9 Quod ſi in illo loco, ubi degit tutor, & ubi habet fœnerari pecuniam pupillarem, ſunt multi mercatores, qui diverſimode dant lucrum pro pecuniis ſibi creditis, debet tutor intereſſe petere ſecundum mercatorem, qui dat minus, *juxta text. ſingul. & unicum, in d. l. tutor, qui repertorium, §. ſi poſt depoſitionem, ibi, ex ceteris cauſſis, ſecundum morem provinciæ præſtabit uſuras, aut quincunces, aut trientes, aut ſi qua alia leviores in provincia frequentantur*, quem multum commendant ad hoc Ludovic. Roman. *ſingulari 176. jura hodierna*, dicens, quod ita fuit pronunciatum, *& conſil. 139. & Palatium Rubeum, ubi ſupra, num. 2.*

10 Inde deducens, † quod ſi tutor pecuniam non poſuit ad partem honeſti lucri, non tenebitur ad illud majus intereſſe, quod potuit habere ab illo mercatore, qui plus dabat, ſed ſolum ad illud, quod habere potuiſſet ab eo, qui minus dabat, *Petr. Surd. de aliment. tit. 9. qu. 40. num. 47. fol. 407. colum. ult.* ubi etiam refert ad idem Rotæ *deciſ. 742. num. 3. 1. parte, in noviſſ.* ubi dicit, uſuras fuiſſe taxatas ad octo pro centenario, quemadmodum ſolvuntur cenſus, non autem ad duodecim, ubi reddunt officia. Idem ex illo textu tenet Ayora, *de partit. 1. part. c. 4. num. 30.* hoc intelligens procedere, quando tutor non con-
11 vertit pecunias † pupillares in uſus ſuos, aut non conſtat convertiſſe, ſed retinuiſſe; ſecus ſi in ſuos uſus convertiſſet. Nam tunc inquit, quod ſi hoc probatum fuerit, tenebitur ad uſuras legitimas, (hoc eſt) ad graviores ſecundum legem permiſſos, hoc colligens, & bene ex *dicto §. ſi poſt depoſitionem, verſic. ſi deponi, & verſ. reſiduarum autem ſummarum, verſic. ex ceteris*, ubi fit differentia inter uſuras pupillares, quæ ſunt graviores, & ceterarum cauſſarũ, quæ ſunt leviores. Requiritur igitur ſuper hoc ſecundum ipſum cauſſæ cognitio, ut ſecundum diſtinct. præd. l. pronunciatur.

12 Quod ſi tutor † depoſuit pecuniam ad lucrum apud campſorem communicar eo tempore reputatum virũ bonum (hoc eſt) idoneum, quod dicitur a donando, licet decoquat, & aufugiat, non eſt ſibi imputandum, *ita Alberic. & Paulus, num. 2. in leg. quæ ſub conditione, per illum text. ff. de condit. & demonſtrat. leg. ſi res pupillaris, ff. de adminiſtr. tutorum, ibi, vel argentarius, cui tutor pecuniam dedit, cum fuiſſet celeberrimus, ſolidum reddere non poſſit, nihil eo nomine tutor præſtare cogitur*, qui textus ad hoc eſt ſingularis, *ſecundum Palat. Rubeum, ubi ſupra, nu. 3.* qui idem ſequitur plures Dd. citans hoc tenentes. & *Bacc. de decim. tutor. c. 2. num. 92. & Petr. Surd. d. q. 40. num. 38. dec. Pedemont. 67. n. 30. in 2. par. ſequitur alios allegans Cavalcan. de tut. & curator. num. 114.* ubi idem probat, quando caſu fortuito perduntur pecuniæ & merces, puta, quod navis ſubmergeretur (adde tu) vel incurſu latronum res pupillaris pereat, *ut in d. leg. ſi res pupillaris.* Idem erit dicendum, ſi mercator, apud quem fuit depoſita pecunia ad partem honeſti lucri, erat ille, cum quo pater pupilli erat ſolitus tractare, & apud quem pater tales depoſitiones faciebat: tunc namque tutor excuſatur à damno inde ſequuto, & imputatur pupillo, *ut bene probat Palat. Rub. ubi ſupr. num. 12. & deciſ. Peruſ. ſupradicta 67. num. 34. ubi alios allegat.*

13 Limita † tamen caſum hunc, niſi fuiſſet negligens tutor hic in exigendo, & recuperando dictas pecunias, *ut per Plotum, in dicta leg. ſi quando, num. 216. cum ſeqq. verſi. negligentia tutoris, C. unde vi*, ubi etiam dicit, quod iſta negligentia eſt peccatum mortale, quod etiam cum Socin. & Cravet. tenet Bacc. *dict. c. 2. num. 102.* & Plotus *num. 248. verſic. & minus excuſantur*, inquit, procedere etiam, quod iſte tutor, aut curator conſtituiſſet factorem, vel actorem negligentem, *quem alios referens ſequitur Cavalcan. d. num. 114.*

Quinimò † tutor, qui dedit pecunias pupillares magnas ad ſocietatem officii in perſonam alterius, qui poſtea deceſſit, & prædictæ pecuniæ fuerunt deperditæ, tenebitur ad damnum earum, qui debebat prævidere periculum imminentis mortis, & poterat eas in emtionem prædiorum venalium convertere, vel in tuto ponere ad honeſtum lucrum, abſque periculo amiſſionis capitalis; puta ad cenſus perpetuos, ad cambium, ac etiam ad licita, & honeſta lucra mercaturæ, quod lucrum mercaturæ, licet ſtet ſub periculo fortunæ, à communiter tamen accidentibus regulatur, ut plurimum in mercaturis & negotiationibus homines ſolent ſuperlucrari, ut probat deciſio Peruſ. *ſupradicta 67. in princ. ante num. 1. & num. 30 cum ſeqq.* ubi *num. 33.* inquit, ſe ita judicaſſe, *& nu. 34. cum ſeqq.* præfatam ſententiam limitat tribus modis: Primo, quando pater tutoris fuiſſet ſolitus illas pecuniarum quantitates dare ad ſocietatem officii. Secundo, quando eſſemus in tutore cujuſdam magnatis & valde divitis arbitrio judicis. Tertio, in omnibus tutoribus, qui dediſſent parvas pecuniarum quantitates ad ſocietatem officii, attentis divitiis, & qualitate ipſius pupilli, & aliis circumſtantiis arbitrio judicis, quarum triũ limitationum, primam & tertiam probo, mediam autem, & ſic ſecundam rejicio, quia meo judicio vera non eſt, nec fundamentum ejus aliquid præſtat aut concludit. 14

Similiter † tutores aut curatores non debent aut poſſunt pecunias minorum, in aliquod exercitium, puta in ſocietatem collocare, niſi illud in uſu fuiſſet patri pupilli, juxta *gloſſ. in authent. ut hi, qui oblig. &c. §. ſi vero, argumento leg. ſi negotia, ff. de negot. geſt. Bartol. in leg. Titium & Mævium, §. altero, ff. de adminiſtr. tutor. Socin. conſil. 24. num. 44. volum. 1. Bacc. de dot im. tut. d. c. 2. num. 103.* ubi; quod ſi tutor non eſt ita induſtrioſus, ut pater, non debet conferre rem pupilli in exercitium patris, *ſecundum Bartol. & Soc. ubi ſupra.* 15

Tutor autem vel † curator, qui in prædictis ante verſic. *quinimo modo præcedenti*, negligens fuerit cum commode poſſet id lucrum minori acquirere, tenebitur & condemnabitur in id, quod intereſt, quemadmodum probatur *in d. §. ſi poſt depoſitionem, & in dicta leg. tutor, in princ.* ac fatentur prætitati auctores potiſſime, ubi erga ſeipſum tutor diligens fuerit in hiſce lucris acquirendis; *text. in l. ſi tutor ſecund. dignitatem, § 1. ff. de adminiſtr. tutorum*, ubi inquit text. non eſt audiendus tutor, cum dicat, ideo ceſſaſſe pupillarem pecuniam collocare, quod idonea nomina non inveniret, ſi arguatur pro eo tempore ſuam pecuniam bene collocaſſe, *& ibi Bartolus & Alberic. gl. in c. ultim. 12. q. 4.* cujus meminit Abb. *in c. 1. col. 2. de in integr. reſtit. Barba. in c. edoceri, col. 2. de reſcrip. Doctor Covarr. lib. 3. variar. reſol. c. 2. num. 1. verſic. illud ſane, ibi; alioquin ſi tutor, Socin. conſilio 2. nu. 16 lib. 1. Vega lib. 4. de ſus caſis de conſcientia, caſu 345. Bacc. dicto c. 2. num. 94. & 101.* 16

Addens dicto *num. 94.* idem eſſe, ſi tardius dedit: nam tenetur ad uſuras (hoc eſt) intereſſe medii temporis, *ut in d. §. ſi poſt depoſitionem, ver. ſi deponi.*

Imo tutor † qui pecuniam à ſe debitam, à ſeipſo non exigit, inque prædiorum emtionem non convertit, ad intereſſe pupillo tenetur Carol. Ruin. *conſilio 128. num. 16. volum. 1.* 17

Similiter ob fœnus pupillaris pecuniæ per contumaciam non exercitum, aut fundorum omiſſam comparationem, tutor ſi non ſit idoneus ad damnum reſarciendum extra ordinem coercebitur, textus expreſſus *in leg. ob fœnus, ff. de adminiſtr. tutorum, Bacc. d. c. 2. n. 94.* 18

20 Ubique† debet uſuras, etiam finito officio uſq; ad diem quo tutelam reſtituit, *ut in d. l. tutor, qui repertorium, in fin. & in leg. tutor pro pupillo, §. 1. cum leg. ſeq. & in l. Lucius, §. quæſitum, ff. de adminiſt. tut.*

21 Et *num 95.* † idem probat in tutoris herede, qui tenetur ad uſuras pecuniæ, quæ in ejus manus pervenit, *ut in leg. tutor, §. pecunia, quæ in arca, ff. de adminiſtr. tutorum, & in leg. cum oſtendimus, §. uſuras, ff. de fidejuſſ. tut. bonus textus in d. leg. tutor, qui repertorium, §. ſi poſt depoſitionem, in verſic. pecunia, quæ in arca, ff. de adminiſtr. tutor.* Quod de licito lucro & intereſſe intelligendum eſt, *juxta ſupra dicta, & infra dicenda.*

22 Nec tutor† ſe defendere aut excuſare poterit, ſi dicat, cautius egiſſe mutuando pecunias pupillares, ex quo ſemper in promptu non ſunt parata prædia, quæ comparari poſſint, quam ſi illas depoſuiſſet propter periculum, quod in depoſito ſpectat ad deponentem, cum dominium non transferat in depoſitarium, *ut in l. 1. §. illud, ff. depoſit. §. præterea, Inſtit. quibus mod. re contrah. oblig.* Quod non eſt in mutuo, cum bene in mutuatarium transferatur dominium, *l. 2. in princip. ff. ſi cert. pet. & ibi Doctores.* Unde non ad mutuantem, ſed ad ipſum recipientem mutui ſpectat periculum, *leg. incendium, C. ſi certum pet. & ibi Bald.*

Quin imo ita mutuando minime dici poteſt, eum cautius egiſſe, *ut late ex pluribus in terminis probat Ant. Gal. Malvaſ. d. conſ. 113. num. 35. cum ſeqq.*

23 Ex quib. fit, † ut in ea provincia, ubi frequens eſt redituum annuorum venditio (ut in noſtra Hiſpania contingit) maxima culpa dignus tutor vel curator cenſebitur, qui pecuniam pupilli in id negocium expendere neglexerit, ac proinde jure optimo damnandus erit in id, quod pupilli intereſt, ejus pecuniam ocioſam fuiſſe abſque ullo lucro apud tutorem vel curatorem, *ita Covarr. d. libr. 3. variarum reſolut. cap. 2. num. 1. verſ. illud ſane, ad fin. quem refert & ſequitur Baec. de decim. tutor. d. cap. 2. num. 93. ad fin. & voluit Pet. Surd. de aliment. tit. ult. quæſt. 40. num 36. folio 407.* ſequitur etiam Anton. à Cord. *in ſua ſumma de caſos de conſcienc. qu. 163. in 1. dubio,* dicens, hoc eſſe intelligendum, ſi tutor reperiret cenſus annuos ſeu juros, vel prædia, in quorum comparationem pecunias pupillares poſſet impendere, tenet etiam Ayora *de partit. 1. part. cap 4. num. 21. cum ſequentibus, & Molin. Theologus, ubi ſupra, colum. 1386. ad fin. & in princip. ſequentis:* ubi quod in locis, in quibus id non eſt frequens (ut in Luſitania affirmant Doctores) tradenda eſt pecunia mercatori, aut alteri ſimili ad licitam & tutam negotiationem, de qua fit mentio & approbatur *in d. cap. per veſtras, de donat. inter virum & uxorem.* Et quod ita fieri conſuevit olim in Luſitaniæ regno, lateque præſcribitur modus, quo tradenda erat, *libr. 1. ordin. tit. 67. à §. 49.* Sed quod poſtea par. 1. *legum extravag. tit. 19. l. 2.* deponi eam præſcribitur una cum gemmis, & rebus aliis aureis & argenteis minoris in arca publica ad id deputata, nec inde extrahi, niſi, ut ſuo tempore reddatur, vel ut inde prædia, aut annui redditus minori emantur, vel congrua ſuſtentatio illi tradatur, debitave illius ſolvantur, & quod hoc ipſum hodie ſervatur, & fortaſſe ob difficultates & pericula pecuniæ, quæ experiebantur, quando ad negotiationem tradebatur, hoc ita conſtitutum fuit conſentaneè ad authentic. *ut hi, qui obligat. §. quoniam autem.*

24 Sed in regnis † Caſtellæ & Legionis, quod prædiximus ex Covarruv. & ſequacibus, obſervandum eſt, ita tamen ut levius & moderatius intereſſe ſolitum ab his tutoribus & curatoribus, qui pecunias pupillares in emtionem prædiorum vel aliud honeſtum lucrum, vel redditus frequentes non collocaverunt, exigatur. Verbi gratia, *Que ſi en aquella tierra ſe ſuelen comprar frequentemente juros y cenſos de a catorze mil y a diez y ſeys mil, y a veynte mil el millar y a menos, ſe carguen a los tales tutores y curadores, a veynte mil maravedis el millar por ocioſo o menos, que ſon los reditos y tributos mas leves, que ſe ſuelen llevar en eſtos reynos, pero ſi eſto dinero de el menor, lo convirtio el tutor o curador en ſus provechos, conſtando de eſto, ſe le han de cargar a al adminiſtrador a razon de los juros y cenſos mas graves que ſegun ley ſon permitidos.* Ita in praxi probat Ayo. *de partit. d. 1. p. c. 4. num. 30. ex d. l. tutor, qui repertorium, §. ſi poſt depoſitionem, verſic. ex cæteris, cum verſic. præcedentibus,* de quibus ſupra, cujus diſtinctio rationabilis eſt, & in illo text. probata. Modicam autem pecuniam † 25
non tenetur tutor, vel curator dare ad lucrum, *ſecundum Alb. in l. ſcio, ff. de integrum reſtitut. mino. & in dicto verb. tutor, quem refert & ſequitur Baec. dict. cap. 2. ſub num. 92.* ibi, ubi dicit, & merito profecto, quia alias eſſet iniquum, obligare tutorem vel curatorem ſummam quamlibet pecuniarum minimam, quamprimum eam exigit convertere in emtionem prædiorum vel cenſuum, imo pupillo damnoſum. Debet igitur exſpectari quouſque aliqua notabilis quantitas pecuniarum eſſet congeſta atque concinnata, quæ in id commode converti poſſit arbitrio judicis, ut probatur clare *in l. ita autem, in princ. ſup. ff. de adminiſtr. tut.* per quem textum ita tenet gloſſ. *in leg. fin. verb. prædiorum, C. de adminiſtr. tutorum, etiam Ayora, ubi ſupra, num. 32.*

Nunc autem † opportune hic agendum ſupereſt, quantum tempus detur tutoribus, vel curatoribus ad exigendum & ad collocandas pecunias pupillares in emtionem prædiorum, vel in annuos redditus, ut hoc non facto ex illo tempore ad uſuras, hoc eſt, intereſſe licitum, teneantur ſuis minoribus. Non enim juſtum eſt, ut ſtatim in id condemnentur, ſed lapſo aliquo temporis ſpacio, ſi negligentes fuerint. 26

In quo duo tex. videntur eſſe contrarii. Text. namq; in ſæpe allegata *l. tutor, qui repertorium, §. ſi poſt depoſitionē, verſ. uſuræ, ff. de adminiſt. tut.* ita inquit, uſuræ à tutorib. non ſtatim exiguntur, ſed interjecto tempore ad exigendum & ad collocandū duorum menſium. Rurſus tex. *in l. ſi tutor conſtitut⁹, 16 ff. eod. tit.* ſpacium ſex menſiū tribuit.

Sed pro vera † reſolutione ita diſtinguendum eſt, ſc. ut tutor vel curator noviter conſtitutus, non ſtatim ſit in culpa, ſi eum jam primum ſuſcepit tutelam, pecunias pupillares non collocavit: datur n. ei à lege tempus ſex menſium ad id, & in hac ſpecie loquitur tex. *in d. l. ſi tutor,* dum dicit, *ſi tutor conſtitutus intra ſex primos menſes pupillares pecunias non collocaverit, ipſe eas debitam pecuniam, & in uſuras ejus pecuniæ, quam non fœneravit, convenitur.* Tutor v. jam dudum creatus exigere, & collocare debet pecunias intra duos menſes, quod ſi eas in ſuos uſus convertit, ſtatim ad earum uſuras (hoc eſt) intereſſe licitum tenetur, & in hoc caſu loquitur d. ver. *uſuræ,* qui eſt hujuſmodi: *uſuræ à tutorib. non ſtatim exiguntur, ſed interjecto tempore ad exigendum & collocandum duorum menſiū,* idq; in judicio tutelæ ſervari ſolet: quod ſpacium ſeu laxamentum temporis, tribui non oportet iis, qui numos impuberū, vel adoleſcentium in ſuos uſus converterunt. Ita recte d. jura intelligit Bae. *d. c. 2. n. 96. verſ. ſciendum a.* 27

Hoc a. † de collocatione pecuniarum pupillarium intelligi debet ita demum, ſi tutor vel curator eas collocare (ut præmiſimus) potuerit, alias ſecus, *ut in l. cum plures, §. fin. ff. de admin. tut. tex. in d. l. tutor, qui repertorium, §. ſi poſt depoſitionem, in pr. ibi, niſi per eos factum non eſt, quominus compararent. ff. de adminiſt. tut. l. qui negotiationē, §. penult. ff. eod. gl. in d. verſ. uſuræ, verb. duorum menſium, & in d. l. ſi tutor conſtitutus, Baec. d. c. 2. ſub. n. 96. ver. collocare a.* ubi etiam, quod melius eſt ſolvere debita pupilli, quā emere prædia, *ut notat Pariſ. conſ. 96. n. 36. li. 1.* Ad hoc igitur, ut tutor vel curator condemnetur, ſi non collocavit pecuniam, ut dictum eſt, oportet probare potuiſſe, attamen ceſſaſſe, ſecund. Baec. *d. c. 2. n. 99. & diximus ſup. latius.* 28

Ego

29 Ego vero † ita diſtinguerem, ut ſiquidem conſtat de receptione pecuniarum, & quod per adminiſtratorem non ſint collocatæ, tunc hoc primo caſu cenſeo, eum teneri probare, eas non potuiſſe collocare, quamvis ei rei diligentiam & operam debitam dederit, ut conſtat ex *dicto §. ſi poſt depoſitionem, in prin. ibi. tametſi ceſſent etiam uſuris, plectendi ſunt tarditatis gratia, niſi per eos factum nõ eſt, quominus cõpararent*: Ecce ergo, quo modo ipſi tutores & curatores tenentur comparare, alias etiam uſuris plectendi ſunt, & ſic regula ſtat pro minoribus jure ipſo probata. Qui igitur ab ea ſe liberare prætendit, exceptionem debet probare, nempe quod per eum non ſteterit, quominus compararet, *juxta l. ei, qui dicit, ff. de probat. cum ſimilibus.* & ita in terminis tenet Ayora *de partit. 1. part. cap. 4. num. 30.* dicens. *Que aun que no ſe prueve que el tutor, o curador convertio en ſus uſos, y aprovechamiento los dineros del menor, pero ſi el confieſſa, o ſe le haze cargo que recibio los dineros del menor, aſſi de la ſuerte principal, como de los redditos, o de los fructos de los bienes de el menor, y no los ha empleado y colloçado en bienes rayzes, o cenſos para el menor bien le puedẽ hazer cargo los contadores de los intereſſe ſe redditos moderados que pudieran rentar aquellos dineros del menor que retuvo en ſu poder el tutor. S. gũ llamas moderada uſura o interes que ſuelen rentar y lleuar los dineros en aquella tierra, a que llama el derecho uſura pupillar que ſeria a razon de veynte mil maravedis el millar poco mas o menos que ſon los mas que ſuelen llevar en eſtos reynos.*

Ceterum ſi agamus de uſuris, vel intereſſe debitis ratione converſionis pecuniarum pupillarum in uſus proprios tutoris vel curatoris, quæ ſunt uſuræ legitimæ graviores, tunc hoc ſecundo caſu ad hoc intereſſe durius & gravius conſequendum ſequitur, quod hoc probetur legitime, quia non eo ipſo, quod tutor pecuniam pupillarem, non fœneravit vel depoſuit, aut non collocavit in emtionem prædiorum, cenſendum eſt in uſus ſuos convertiſſe, *ut in d §. ſi poſt depoſitionem, verſ. pecunia, & verſ. ceterum*, & in terminis ita diſtinguit & intelligit materiam hanc Ayora, *d. c. 4. n. 28. 29. & 30. concluyendo que los cantadores, que condemnano hazen cargo a los tutores de los redditos, o intereſſe que pudieran aver rentado los dineros del menor, a razon de a catorze mil el millar, an ſi de la ſuerte principal, como del valor de los fructos de cada un auno, hazen mal, y no lo pueden hazer de derecho, no conſtando legitima mente por probanças baſtantes, que eſtos dineros los convertieron en proprios uſos, la qual ſe ha de probar y averiguar ante el juez, oydas ſobre ello las partes, ut in d. §. ſi poſt, ubi gl. & Dd.* & quod ideo debent prædicti arbitri, & calculatores examen huiusmodi articuli ad judicem remittere, ut cauſſa cognita ſuper hoc pronunciet, vel ſtatuat, quid faciendum ſit excepto en el primo caſu precediente deſta diſtinction, de qua ſupra. *En el qual lo pueden hazer los contadores, que es quando ſe trata ſolamente de cargar, a los tutores, y curadores el interes mas moderado par razon de no aver empleado los dineros de ſu menor en compra de heredades o juros y cenſos ſeguros, ſin tratar ſi los convertieron, o no en ſus uſos, como eſta dicho.*

30 Quamvis † enim calculatores regulariter non habeant poteſtatem aut juriſdictionem, ad condemnandum, *al a parte que fuere alcançada en las cuentas, ſino ſolamente para hazerlas, y declaran el alcance para condemnar en el, ni hazer cargo a los tutores, ni curadores de las uſuras, ni intereſſes del dinero que retuvieron y no ẽplearon en retentas bienes rayzes, como lo hazen muchos contadores de hecho: porque todo eſto y la condenation lo han de remittir al juez, ut in l. inſtar, & ibi gl. & Dd. C. de jur. fiſc. lib. 10. late Caſtello en ſu tratado de cuentas, quẽ ſcripſit ſuper l. 27. Tau. verſi. quaro, an iſti calculatores*, ubi teſtatur, hoc ſæpe vidiſſe ita judicatum, & revocata multa judicia arbitrorũ. calculatorum, qui ſuper iis condemnationes aliquas faciunt, quo [illegible] rum. *Salvo ſi el juez les dio commiſſion y les delego [illegible] tulo, para que conoſceſſen y juzgaſſen ſobre aque[illegible] as.* ut profitetur Ayora. *ubi ſupra num. 24. & 75.*

Attamen ſi aliter factum ſit, † vel calculatores prædicti non condemnent in ſupradictis, ſed tantum ſuum judicium interponunt, ſcilicet, *que hazen aquellos alcances contra los tutores, y curadores, an ſi de la ſuerte principal como de los intereſſes*, ſecvanda eſt præcedens diſtinctio, nempe, ut in priori caſu judex teneatur cum judicio calculatorum ſe conformare, *porque pudieron en tal caſo hazertes el dicho cargo del principal e intereſſe mas leve de los que ſe uſan, y frequentan en la provincia: mas en el ſegundo caſo, ſcilicet del interes mas grave y duro por aver empleado los dineros de los menores ſus tutores, y curadores en ſus proprios uſos, no pueden los contadores cargarſelos, ſino ſolamẽte hazer las cuentas y alcance, de la ſuerte principal. y eſto por via de cuetas, y no de condemnacion en el como juzes, y remitir al juez lo de mas an ſi lo entiende y declara eſta materia.* Ayora ubi ſup. num. 26. cum ſeq. *aunque es verdad que muchos contadores indiſtinta mente cargan intereſſes a razon de a catorze mil maravedis el millar; pero eſto mas es de juezes, que de cantadores como eſta dicho.* 31

Similiter etiam, † ſi uſuras exactas tutor vel curator uſibus ſuis retinuerit, earum uſuras præſtare tenebitur. Parum enim refert, utrum ſortem pupillarem, an uſuras in uſus ſuus converterit, ut inquit text. *in d § ſi poſt depoſitionem, verſic. ſi uſuras*, & probat Ayora, *ubi ſupr. de partit. 1. par. c. 4. n. 22*, & ante eum plures alii, quos refert & ſequitur Cavalc. *de tut. & curat. num. 116.* 32

Pro quo & pro præfata diſtinctione, de qua ſupr. *in verſic. ego vero*, probando, eſt optimus textus, *in leg. qui negociationem 59. § ex duobus, ff. de adminiſtr. tut.* ubi dicitur, quod ſi tutor ſuperſtes exegit à defuncto cum uſuris, quantum ex tutela ad tutorem defunctũ pervenerat, eamq; pecuniam in ſe vertiſſet omniũ pecuniarum uſuras præſtare tenetur adulto: ſi vero pecunia manſit in cationibus pupilli, præſtandum eſt, quod bona fide percepiſſet, aut percipere potuiſſet, ſi fœnori dare eum potuiſſet, non neglexiſſet: cum id, quod ab alio debitore nomine uſurarum cum ſorte datur, ei qui accepit totum, ſortis vice fungitur, vel fungi debet.

Quando † no conſta que el tutor, o curador ha cobrado los dineros del menor, aunque ſe le oviſſe hecho cargo dellos, como ſi tuvieſſe alguna parte de ſu hazienda el menor en deudas, y las dexa de cobrar el tutor o curador, ſiendo los plazos paſſados por ſu negligencia, o dexo de cobrar los redditos de algunos cenſos que tenia el menor: o dexo de vẽder algunos bienes muebles de los que era obligado a vender y hazer los dinero para el menor y no lo hizo, o en otra manera ſemeſante a eſtas. En tal caſo parece que el tutor no ſeria obligado a pagar redditos e intereſſes deſte dinero que no cobro ſino ſolamente: ſi ſe perdieron las deudas, o alguna dellas por no cobrallas en tiempo, y ay peligro y deterioracion de los bienes muebles que dexo de vender. ut probare nititur Ayora *de partit. d. 1. par. c. 4. num. 31.* & text. *in l. tutor, qui repertorium, §. ſi tutor ceſſaverit, & in § ſi poſt depoſitionem, in fin. verſic. ſi quas uſuras exactas, ff. de adminiſtr. tut.* ubi requiritur ad hoc, quod tutor teneatur ad uſuras uſurarum, quod uſuræ debitæ ſint exactæ, & converſæ in patrimonium tutoris, idem inquit probari ex *l. idem 33, §. 10 & ibi notat gl. in verb. uſuris. ff. mandat* Hæc Ayora. 33

Ego vero non dubito, † quin tutores & alii adminiſtratores, tenentur pecunias & credita à debitoribus in tempore exigere, & in utilitatem minoris convertere; alias ſi præſcribantur, vel debitores ſalliti remaneant & non ſolvendo efficiantur, tenebuntur de neglectis, & ſic de ſuo proprio ſolvere, ut probatur ex *l. ſi tutor conſtitutus 16. in princ.* ibi, *quos invenit debitores non convenerit, ac per hoc minus idonei efficiantur, ff. de admin. tut. l. chi-* 34

Digitized by Google

rographis, in pr. 38. ff. eod. tit. & late probat Baec. de decim. tut. c. 2. n. 110. & 111. & alios allegant Cavalc. de tut. & curat. nu. 18. ubi idem probat poſt alios, quos citat in prælato, qui paſſus eſt rem Eccleſiæ præſcribi, quia ipſe & ejus heredes tenentur damnum reſarcire: Inſuper & in quolibet ſactore & adminiſtratore, ac etiam in loclo adminiſtrationem habente, ut in macellatore & ſimilibus, quia iſti tenentur de doln, lata culpa, & levi & in moroſo, cui propter bellũ & tyrannidam fuerunt earorta bona creditoris.

35 Dubito † tamen de prædicta opinione Ayoræ, dum cenſet, tutorem vel curatorem non taneri ad ſolutionem redditũum, vel ejus quod intereſt ratione debitorũ pupilli, vel adulti, vel redditũum, cenſuum decurſorum minoris nou exactorum, quæ omnia tenebatur exigere, inſuper, & vendera boua mobilia, quæ tenebatur vendere, & pecunias ex eis redigere, & iu emtionem prædiorum vel redditũum annuorum ad favorem pupilli collocare. Videtur namq; ad utrumq; tuturem vel curatorem teneri, nempe, & ad periculum & damnum ſortis priocipalis amiſſæ, & ad ejus uſuras, hoc eſt, ad licitum intereſſe ejuſdem ſortis, quandoquidem teoetur in hac ſpecie de neglectis, & an damnum ſua culpa minori cauſſatum, propter omiſſionem & prætermiſſionem prædictam, *ut modo probavimus* Sed ſic eſt, quod ſi exigerentur debita prædicta, & veoderentur bona præmiſſa tempore debito, prout tenebantur, pecunias inde exactas atq; redactas collocare poſſent, & deberent io utilitatem minoris. Ergo & ad hoc intereſſe quoq; tenetur minori ſolvendum, quandoquidem ob culpam & negligentiam adminiſtratorum ſibi acquiſitum non eſt, ac ſi pecuniam jam exactam non collocarent in redditum, vel tardius collocarent, *ut in d. §. ſi poſt depoſitionem. in princ. & in d. l. ſi tutor conſtitutus.*

36 Nihilominus † tamen cenſeo ita diſtinguendom in propoſito, ut reſpectu debitorum pupilli non eaactorũ à tutore, vel curatore, quæ liquida & clara erant, & poterant præmiſſa diligentia facile exigi, atq; recuperari, & in utilitatem minoris converti, & ob dolum, culpam & negligentiam tutoris vel curatoris, non fuerunt exacta, imputari ais debeat non ſolum damnum ſortis principalis ob id incurſum, & contingens, ſed etiam eius intereſſe, hoc eſt, reddit⁹ moderatus, & levior in provincia ſolitus, niſi ipſi adminiſtratores doceant diligẽtias ſufficientes tempore debito factas, ex quibus conſtare poſſit dolum & culpam eorum omnino abeſſe, idq; ex ſeqq. Primo ex præmiſſa juris *non ſemel* ratione. Secundo & in terminis, ex text. *in d. l. qui negociationem, §. ſi pupillo, ff de adminiſt. tut.* ubi inquit text. pupillo herede inſtituto filiæ exheredatæ duo millia nummorum auraorum legavit, eoſdemque tutores utriſq; dedit, quæſitum eſt, *an ex eo die, quo duo millia potuerunt a ſubſtantia hereditatis ſeparare, & in nomina collocare neglexerunt, uſurarum nomine pupillæ tutela judicio teneantur?* Reſpondi teneri, per quem tex. ita tenet Baec. *d. a. 2. n. 151.* obſervando, loco uſurarum hodie ſuccedere prædictom intereſſe, ut probavimus.

Reſpectu vero redditũum mioorıs non eaactorum, quamvis ad damnum & ſolutionem eorum teneatur tutor & curator, ſi amiſſi fuerint ob ſuam culpam, qui tempore debito eos non exegit, nec debitas diligentias fecir circa exactionem, non tamen credo eos teneri ad ſolutionem intereſſe ſeu redditũum, & ſic ad id, quod jure communi dicitur ad uſuras uſurarum non eaactarum, ſed tantum ad intereſſe redditũum exactorum, quia fuoguntur vice ſortis, non vero non exactorum, ex juribus allegatis pee Ayor. *ubi ſupr.* quæ in hoc caſu loquuntur.

Idem probo in negligentia tutoris vel curatoris circa res mobiles, quæ vendere tenebatur. Si namq; id omiſerit facere, de periculo & deterioratione prædict. bonorum, tamen ad nullos radditus valoris eorum teoebitur, quia nulla pecunia debebatur, & ideo reddituа peti non poteſt, ſed tamen pericolum, & deterioratio rerum adminiſtratori incumbet. Et ita cenſeo diſtinguendos eſſe prædictos tres caſus, ut in priori intereſſe redditũum imputandum ſit tutoribus & curatoribus negligentibus ob ſuum dolum, vel culpam, in 2. & 3. minime. ſed tamen damnum & periculum redditũum culpa adminiſtratorum amiſſorum, & deterioratio bonorum mobilium, quæ vendere tenebantur, & per culpam & negligeotiam omiſerunt vandere, tametſi Ayora prædict. tres caſus confuderit, & in omnibus reſponderit, redditus non deberi, ſed quod prædiximus, verius & tenendum eſſe exiſtimo.

Ex quibus † omnibus ceſſat omnioo opinio ſubtilis 37
Hieron. Gab. *conſ. 26. n. 4 cum ſeqq.* ubi ſuppoſito, quod prædiximus, nempe, quod olim tutor tenebatur pecuniam pupilli, vel fœnori dare, vel in emtionem prædiorum convertere, & ſi ſecus faceret, præſtabat uſuras & hodie vel in licitam negociationem pecuniam exercere, vel alicui mercatori exercendam dare, aut prædium emere. Quod ſi non faciat, tenetur ad iotereſſe non ſolum damni emergentis, ſed etiam lucri ceſſantis dubitat, quomodo condemnari debeat ad intereſſe, utrum habita ratione ejus, quod lucratus eſſet, exercuiſſet, aut fructuum quos percepiſſet, ſi prædia emta fuiſſent, & tandem affirmat, & ex multis probat, veri⁹ eſſe, tutorẽ hujuſmodi nõ poſſe cooveniri ad intereſſe, præſertim cum pater minoris non erat negotiator, nec ſolitus pecuniam exercendam tradare, nec, ut tutores id faciant, ullo in loco eſt conſuetudo, *ut per Socin. conſ. 24. n. 44. vol 1. & eleganter per Aret. conſ. 31. n. 6. verſ. præterea, ut in facto.* Imo hoc caſu ſi negotiatus eſſet, id ſuo periculo feciſſet, & lucrum eſſet pupilli. Nam quæ dicebantur olim de fœnore exercendo, intelliguntur de pecunia mercatori ad honeſtum lucrum aſſignanda, *ut omnes notant in l. Divi, ff ad l. Falc.* ſed non tenebantur, imo nec poterant ſine metu diſpendii tutores fœnus exercere, *ut in auth. ut hi, qui oblig. &c. §. quoniam vero, & in auth. noviſſime, C. de adminiſtr. tut.* ſed tenebitur tutor ad intereſſe habita ratione fructuum quos percepiſſet, ſi prædia emiſſet, *ut decidunt Bart. in l. tutor, qui repertorium, §. ſi poſt depoſitionem, n. 2. ff. de admin. tut. Anch. in c. conqueſtus, de uſur. Aretin. d. conſil. 31.* ita tamen ſi probetur ejus culpa & negligentia, ſc. quod prædia eſſent venalia, & ſummam idoneam pecuniæ habuiſſe, *ut habetur in prædict. locis, præcipue per Bart. ubi ſup. n. 4. Dec. conſ. 430. & latius conſ. 178. in fin. & Cravetta conſ. 21. n. 5. Ruin. conſ. 92. n. 3. lib. 5. Rol. a Vall. conſ. 49. n. 31. lib. 1 quos refert & ſequitur Meno. 127. n. 13. vol. 2. & Crav. conſ. 1000 n. 37. refert plurimos idem tenentes Joſeph. Ludov. deciſ. Peruſ. 67. n. 2.* ubi quod hæc eſt communis & recepta opinio tam antiquorum quam modernorum Dd. & *n. 3.* quod hoc debet probari ex parte pupilli. *& n. 5. & 6. 24. 25.* ponit modum probandi idoneum, *diximus ſup. hoc a. num. 6. & 7.* Et hæc ſecund. ipſum Hier. Gabr. ſine dubio procedunt, ſi tutor pecuniam non exercuit nec exercendam tradidit: ſed eo nomine convenitur, quod negligens fuit, vel quod in uſus ſuos ſimpliciter convertit: ſecus ſi pecuniam exercandam tradidit, quantum attinet ad eos annos, quibus eam in negotiatione habuit, quia tunc omne emolumentum & lucrum pertinet ad pupillum, ſi tutor eam exercendam tradidit. Verum ſi tutor non pupilli nomine, ſed ſui ipſius negotiatus eſt, tunc ſecundum omnes lucrum tantom redactum ex rebus primo loco pecunia pupilli emtis, pertinebit ad pupillum, *per l. curator. C. arbit. tut. C. quando ex fact. tut.* ſed lucrum perceptum ex rebus emtis, poſtea ax pecunia inde redacta, eſſet ipſius tutoris.

Teneri v. inquit perinde, ac ſi pecuniam in uſus ſuos convertiſſet, & conſequenter, ſicut olim tenebatur ad uſuras, ita hodie ad intereſſe, id eſt, ad damnum, quod ſenſit, aut lucrum quod non fecit pupillus ex eo, quod tutor non egit, quod agere debebat, & poterat, & conſequenter ad

ter ad fructus quos percepiſſet, ex prædiis, quæ emere debebat. Concludit igitur Hier. Gabriel. *ubi ſup. nu. 12.* tutorem tunc teneri ad fructus, quos percepiſſet, ſi prædia emiſſet, ſi probetur, potuiſſe emere tam pro tempore, quo pecuniam exercendam non tradidit, quam pro tempore, quo propriam tutoris nomine mercator aliquis eam exercuiſſet; ita tamen, ut ratio ineatur lucri, quod factum eſt ex rebus primo loco emtis pecunia pupillari, quod ad pupillum pertinet, *ut per Bart. Salyc. & reliquos in l. ſi paternus, C. communia utriuſq; iudic.* hæc ex ipſo Hieron. Gabr. ſunt deſumta, quia pulcra & ſubtilia.

Sed meo iudicio in noſtra Hiſpania locum non habent, quatenus ſunt contraria ſuperioribus, præſertim dictis *in verſ. quib. ſit, ut in provincia, &c. ex Covar.* & aliis uſque in hunc locum, & præcipue, quia ita ſe habet conſuetudo in Hiſpania, & quia communiter DD. noſtri tenent, quod prædiximus circa intereſſe taxandum, ad quod tenentur tutores & curatores, qui pecunias minorum otioſas habuerunt, vel in ſuos uſus converterũt, nempe ad rationem reddituum cenſuum redimibilium unius milliarii pro ſingulis quatuordecim, vel viginti pluſve minus millium dipondiorum reſpective: quia in hac provincia frequens eſt annuorum reddituum venditio, & facilior inventu, quam prædiorum: Accedit præterea, quod difficilis admodum & incerta eſſet taxatio fructuum percipiendorum, ſi prædia emta fuiſſent, quia, ut prædiximus, neceſſe erat probare prædia fuiſſe venalia, quæ emere potuiſſet tutor, & quod ad eius manus tot pecuniæ pervenerint, quod prædia illa, quæ erãt venalia emere potuiſſet, inſuper, & qualitatem, & quantitatem fructuum deductis expenſis. Vnde favore minorum, ob hæc evitanda, cum frequens ſit annuorum redditum venditio, merito, ut ad hos circa intereſſe minorum ratio habeatur in noſtra ſpecie, quæ certior & facilior eſt, quam fructuum prædiorum emendorum, ſi venalia fuiſſent: Alias enim raro aut nunquam minoribus ſolveretur intereſſe, dareturq; occaſio adminiſtratoribus ipſorum eos fraudandi redditibus ſuarum pecuniarum, eaſq; convertendi in proprios uſus tutorum & curatorum, in præiudicium grave minorum, & detrimentum animarum huiuſmodi adminiſtratorum.

38 Tutor igitur, † adminiſtrator, & ſocius ad hoc, ut nõ teneatur de neglectis, tenetur probare ſe adhibuiſſe omnem diligentiam in adminiſtratione, & exactione debitorum, *ita Cavalcan. deciſ. 39. n. 34. & iterum in indice primæ partis verb. tutor & adminiſtrator, ol. 1.* præterquam ſi tales debitores eſſent, ut ab eis exigere tutor non potuiſſet, etiamſi non ceſſaſſet, quia tunc nihil eſt, quod ei imputetur, *ut cum aliis probat Baec. dict. capit. 2. ſub num. 111. verſicul. ſi tamen*, quamvis alias tutori imputaretur, ſi debitores pupilli potuit convenire, & exigere, & non exegit, *ut in leg. chirographis, ff. de adminiſtr. tut.* etiamſi debitor eſſet frater ipſius pupilli, alias tenetur ad ſortem, & ad uſuras, *ut in dict. l. qui negotiationem, ff. de adminiſt. tut.*

39 Similiter non † tenetur tutor exigere debitum, cuius exactio carior eſſet, quam ipſa ſors debita, *ita Bartol. per text. ibi in l. Mediterranea, C. de ann. & trib. libr. 10. & Baec. d. n. 111. ad fin. Roland. à Valle, conſil. 15. num. 50. & 51. lib. 1. Ioann. Franciſ. de Pavinis, de officio, & poteſt. cap. ſede vac. quæſt. 8. 2. partis, n. 16. volu. 15. tractat. diverſ. doct. ſolio mihi 185. in antiquis, & congerit plura in propoſito Mexia, ſuper l. Regia Toleti, in 1. fundamento 12. part. ſub num. 11. fol. 27. col. 4.*

40 Sed & à † ſeipſo tenetur tutor, vel curator exigere debitum, quia alias non videtur pupillus defendi, & ſic tutor tenetur facere, quod quiſquam paterfamilias idoneus faceret, *l. generaliter 11. ff. de adminiſtratione tutorum, l. ita autem, §. debitor, lege quoties, §. ſicut, & §. item, ſi temporalis, ff. eodem,* ubi inquit textus loquens in tutore & generaliter, quod adverſus alium præſtare debuit pupillo ſuo id adverſus ſe quoque præſtare debet: fortaſſis, & plus: adverſus alios enim experiri ſine actione non potuit, adverſus ſe potuit, *Baec. d. c. 2. n. 112. ubi remiſſive, an debitum naturale à ſe exigere debeat.*

41 Quod † ſi pupillus tutori aliquid debeat, poteſt & debet tutor ſibi ſolvere, & à tempore moræ, vel negligentiæ in ſibi ſolvendo deſinunt currere uſuræ, (hodie intereſſe licitum, & ſic redditus) *dict. leg. quoties, §. ſicut autem*, ubi etiam, quod ſi uſuræ fuerint graviores, quæ debebantur, relevabitur eis pupillus, quia tutor ſe potuit liberare, ſicut aliis quoque ſolvere, & potuit, & debuit, *Baec. dict. c. 2. num. 112. verſic rurſus, & Petr. Surd. de aliment. tit. 8 privileg. 37. n. 10 fol. 294. Laurent. de Pino conſil. 60. n. 3.* tutor namque in hoc poteſt ſibi auctorari *ſecundum communem opinionem, de qua per Iaſ. in l. 1. §. fuit quæſitum, n. 7. & 16 cum ſequent. ff. ad Trebell. Bart. in d. §. item ſi temporalis, nu. 1. & in l. ſi procurator, n. 11. cum ſeq. ff. de condict. indeb. Pet. Duen. in regula 31. verbo, adminiſtratores, concluſione 2. & in 3. fall. Aretin. in §. actionum, n. 46. & 47. Inſtit. de act.* quam communem eſſe ex ſupradictis profitetur Cavalc. *de tut. & cur. nu. 179.*
42 ubi limitat, niſi pecunia, † in qua tutor, vel curator vult ſibi ſatisfieri, eſſet deſtinata ad emtionem prædiorum, quia in illa non poteſt ſibi ſolvere, niſi in ſubſidium, *ut per Rom. ſing. 104. tu habes, quod pecunia.*

43 Secundo † limitat ex aliis Caldas Pereyra, *in repet. leg. ſi curatorem habens, in text. ibi contractum feciſti, n. 25. ita ve. item advertendum, &c. C. de in integ. reſt. min.* ut procedat, quando pupillus tutori debebat ſub uſuris, alias non potuit interponere auctoritatem tutor, ut ſibi ſolvatur, *iuxta regul. l. 1. §. fuit quæſitum, ff. ad Treb. ibi, & decretum eſt à divo Severo, non poſſe ſe auctore reſtitui hereditatem, quia in rem ſuam auctor eſſe non poſſit.* Id. probat text *in l. reſtituta, 37. ff. ad Treb. & ita illum text. intelligit Doc. in l. ſingularia, n. 15. ad fin. ff. ſi cert. pet. quem ibi ſequitur Curt. n. 10. & ſibi arrogat Corraſius, lib. 6. miſcellan. c. 15. ad fin. quos ad hoc refert Caldas ubi ſup.*

Hic tamen intellectus, & reſtrictio ad *dict. §. ſicut autem* mihi non placet, quia abſolute in eo cavetur, quod tutor poſſit ſibi ſolvere: & præterea illud de uſuris, de quo ibi fit mentio, non ponitur reſtrictive, ſed caſualiter, & ſub conditione, nempe, ſi uſuræ fuerint graviores, quæ tutori debebantur. Ergo idem erit, ſi nullæ ſint uſuræ, ut patet ex regula affirmativa præcedenti illius tex. *ibi, ſicut autem ſolvere tutor, quod debet, ita exigere à pupillo, quod ſibi debetur, poteſt, ſi creditor fuit patris, item ibi, in ratione ſtatim aſſignata, ſcil. nam & ſibi ſolvere poteſt, ſi modo fuerit pecunia, unde ſolvat.*

44 Nec etiam admitto aliam † declarationem ad dict. §. *ſicut autem, eiuſdem Cald. ubi ſup. in verſic. unde adverto,* dicentis, tutorem auctoritatem præſtitiſſe pupillo ut ſibi ſolveret: aliter enim, ſine conſenſu pupilli, qui dominus eſt pecuniæ, non poſſet tutor dominium acquirere, *iuxta reg. l. id, quod noſtrum, ff. de reg. iur.* dicens, hanc interpretationem eſſe de mente *gloſſ. 3. in l. unic. C. de contract. iudic.* quam ad id notat Salyc. *in l. ſi emtione. §. fin. n. 6. ff. de contrahend. emt.* & etiam de mente Angel. *in §. tutor, num. 2. Inſtit. de auct. tutor.* quoniam eſt contra generalitatem text. *in dict. §. ſicut autem*, & præterea, quia pupillus, & præcipue remotus à pubertate, nullum legitimum, aut integrum conſenſum habere poteſt quo in tutorem transferatur dominium ſuæ pecuniæ, lex igitur potius transfert huc caſu dominium in tutorem, quam conſenſus pupilli, vel infantis, & ita diluitur difficultas, *d. l. id quod noſtrum.*

45 Non obſtat, † quod tutor in cauſſam propriam non poſſit ſibi auctorari, ut pro regula traditum ſtat, *in l. 1. ff. de auct. tut. cum ſimil. & in caſu d. l. 1. § fuit quæſitum, ff. ad Treb.* quoniã hoc verũ, niſi hæc auctoritatis interpoſitio

O 4 ad

ad utilitatem pupilli principaliter referatur, quo caſu liceet in conſequentia contingat, tutorem ſibi negotium gerere, poterit tamen auctoritatem præſtare, *l. 1. & l. quod dicimus. ff. de auct. tut. & comprobat Cald. ubi ſupra, verſi. nec obſtat*, ſed verius credo reſponderi poſſe, quod regul. *dict. l. 1. ff. de auctor. praeſt. & d. l. 1. §. fuit quaeſitum cũ ſimil.* non procedat in ſolutione debiti à patre minoris eius tutori: tunc nãque, ſicut tutor poteſt ſolvere, quod aliis minor debet, ita etiam exigere à pupillo poteſt, & ſibi ſolvere, ſi creditor patris fuit, ut cavetur *in dict. §. ſiunt autem.* cuius ratio eſſe poteſt, quia hoc negotium ſolutionis debiti minoris utile proculdubio ipſi eſt, præmaxime ſi currunt uſuræ contra eum. Vnde in favorem ipſius, merito introductum eſt, ut tutor ſibi ipſi ſolvere poſſit, & auctoritatem præſtare in facto proprio, ut minor liberetur ab obligatione, qua tutori tenebatur, quia ſolutione eius, quod debetur, tollitur omnis obligatio, *ut in principio, Inſtit. quibus modis tollitur oblig. cum ſimil.* quinimo ſolus pupillus poteſt conditionem ſuam meliorem facere, *ut in princip. Inſtit. de auct. tut. & in §. pupillus, inſtit. de inutil. ſtip.*

46 At ſecus eſt in † caſu, *in d. l. 1. §. quaeſitum, ff. ad Trebell.* nempe io reſtitutione fideicommiſſi tutori facienda. Hanc namq; pupillus tutore auctore eidem facere non poteſt, quoniam cum ibi adſit beneficium deductionis quartæ, quod vel poteſt utilitatem, vel damnum afferre, prout eſt hereditas, quæ damnoſa, vel utilis eſſe poteſt. merito pupillus eam tutore auctore ipſi tutori facere non poſſit, quia ob ingenii imbecillitatem diſcernere nequit, an damnoſa, vel utilis ſit hereditas ſibi. Ita fuit ex mente gl. *in d. §. fuit quaeſitum*, præmaxime, ut Bart. ibi ſentit, cum reſtitutio hereditatis magni momenti ſit, ideo pupillus ſine auctoritate eam reſtituere non poteſt *ſequitur Caldas. ubi ſupra n. 30. in fine.*

47 Nec eſt ſpeciale in mutuo, quod tutor ſolus † ſibi ſolvere poſſit, ſed procedit etiam in debito ex quacunque cauſſa, *ut tenet Bart. n. 7. contra gloſ. 1. ibi, in dict. l. ſingularia, ubi communiter DD. Bart. ſequuntur ſecundum Decium. ibi n. 15. ex tex. in leg. fiſtulas, §. 1. ff. de contrahend. emt. & ex text. in dict. §. cum autem in ſua generalitate*, & eſt receptius *ſecund. Cald. ubi ſup. n. 25*

48 Duo tamen † copulative requiruntur ad hoc, ut tutor poſſit ſibi ſolvere, primum, quod fuerit creditor patris pupilli, ſecundum, quod ſit pecunia, unde ſibi ſolvat, ut patet ex text. *in d. l. gnoſtici, § ſiunt autem, ff. de administratione tutorum.* loquente conditionaliter in prædictis caſibus, & in terminis obſervavit Laurent. de Pino. *conſ. 60. n. 14.*

49 Non † ergo creditor pupilli in pecunia poterit propria auctoritate ſibi ſatisfacere in bonis immobilibus, *ita Bald. in l. cum ipſe tutor, in finalibus verbis, Cod. de contrahend. emt. ſequitur & bene comprobat Laur. de Pino, ubi ſupra.*

Similiter etiam † tutor, qoi alias à patre pupilli emit
50 fundum, poteſt ipſe eam venditionem exſequendo, fundum ſibi ipſi tradere, faciendo, qood pupillus, & eius familia diſcedat, & ipſe tutor ingrediatur poſſeſſionem, per textum notabilem *in leg. fiſtulas, §. fundum, ff. de contrahend. emt.* quem ita intelligit Bartol. *in leg. 2. ad finem, & ibi etiam Imol. & Raphael. C. de ſtipul. ſerv. & alii plures, quos refert & ſequitur Tiraq. poſt ll. connubial. glo. 5. num. 68. Laurent. de Pino. conſil. 60. nu. 4. & 20.* de cuius text. ratione, & intellectu plura tradit Cald. *ubi ſupr. nu. 27. in d. leg. ſi curatorem habens verb. contractum feciſti, C. de in integr. reſt. min.*

Sic etiam tutor ſe auctore poteſt, veluti in conſequẽtiam & ſequelam venditioois rei minoris alteri factæ, ſibi rem ipſam retinere, ſi emtor pretium non ſolvit, & tutor de ſuo in utilitatem pupilli convertit, *leg. tutor rerum, ff. de administratione tutorum, quam dicit Bart. ſingul. & notabilem, ad hec Roman. & Iaſ. quos refert & ſequitur Tiraq. ubi ſup. num. 169. & Laurent. de Pino, ubi ſupr. dict. n. 20.*

In dubio † autem tutor, vel adminiſtrator booorum 51
præſumitur ſibi ſatisfactus de credito ſuo, *ſecund. Matt. de Afflict. deciſ. 13. num. 16. ex doctrina Angel. in leg. ſed ſi damnum. § peculium, verſic. nam eleganter, ff. de pecul.* Et hoc procedit ſecundum eum etiam in mulieribus adminiſtrantibus bona pupillorum, circa repetitionem ſuarum dotium, ut dicit *Alex. in l. venditores, ff. de verb. oblig. & Io. Nevizan. conſ. 57. n. 11. Crav. conſ. 129. n. 5. lib. 1. ſequitur Cavalc. de tut. & cur. nu. 181.* dicens, quod prædicta procedunt in dubio, ſecus in claris, videlicet, quando iſte tutor creditor, aut adminiſtrator probaret contrarium ex ratiooibus adminiſtratis. & ſic ſibi non ſolvit, & quia hoc modo probatur negativa contraria præſumtioni iuris, niſi pupillus probaret poſtea contrarium, quia tunc præſumtio cedit veritati, & plus non operatur, quam veritas *ut per DD. per eum ibi allegatos. n. 182. quem & alios refert & ſequitur Maſcar. de probat, 3. tomo, concluſ. 1392. n. 19.* & addit Cavalcan. *ubi ſupr.* cordi habendam hanc limitationem, quia millies evenire poteſt, quod tutor, aut adminiſtrator non fecerit inventarium, vel librum rationum, quamobrem non poterit iuridicè reddere rationem adminiſtrationis, quo caſu non erit audiendus, ſi petierit creditum ſuum tanquam ſatisfactus iuris præſumtione: & quod per hoc videtur omnino tenendum, mulierem non poſſe agere ad dotem, donec per eam fuerit reddita ratio adminiſtrationis tutelæ, tanquam ſatisfactam iuris præſumtione, & quod ideo iuſte cohortatur, præſtare idoneam cautionem de compenſando, vel reſtituendo dotem reddita ratione adminiſtrationis, ſi reperiatur debitrix, alias enim ſecundum eundem Cavalcan. *ibidem n. 219.* non poteſt minor opponere contra tutorem creditorem ex alia cauſſa, quam tutelæ, ſe non teneri ad ſolvendum, niſi prius reddita ratione adminiſtrationis.

Hinc nihilominus, † pro vera probanda venit do- 52
ctrina Antonii de Fao. *de pignoribus, in quinta parte, membro primo, n. 36.* dicens, quod uxor agens via exſequutiva, contra heredes mariti ex publico inſtrumento, quod ex forma ſtatuti habet exſequutionem paratam ad dotem, mortuo marito non poteſt impediri propter non redditam rationem adminiſtrationis tutelæ filiorum ſuorum, quoniam retentio dotis generaliter, & indiſtincte prohibetur, *ut in lege unica, §. taceat. & in §. ſed neque retentio, in fine, Codic. de rei uxor. act. ibi, ut ſit omnium retentionum expeditus tractatus*, & ex ſtipulatu actio merito ſecundum ſui naturam, nullam recipit retentionem, maxime cum Imperator, *in dict. §. taceat*, ponderet, quod ubi competit alia actio retentio dotis dari non debet: ſed pro ratione tutelæ reddenda competit alia actio: Ergo retentio dotis fieri non poteſt. Deinde, quia mater non prohibetur à tutela filiorum ſuſcipienda ob creditum, quod eſt inter eam, & filios. *textus in authentica ad hec, Cod. quando mulier tutel. officio fung. poſſ.* ſed debitum io ſua natura permanet, *ut ibi*, ergo debitum dotis non debet mutare naturam, quæ eſt, ut non patiatur de retentione propter tutelam aſſumtam. vel expreſſam hypothecam ex ea reſultantem. Tandem, quia promiſſio redditionis rationis, cum reſtitutione reliquorum, quæ fit in tutela, non poteſt ſeparari, nec aliqua certa quantitas, quæ forte in inventario eſſet appoſita, poteſt de per ſe peti; ſed in ſimul tota ratio revideri debet. Ergo cum debitum tutelæ non ſit liquidum, ſed incertum, donec tutelæ ratio integra non ſit reviſa, admitti non debet retentio, quæ eſt quædam compenſatio, nec retardari exſequutio dicti inſtrumenti dotalis per retentionem bonorum obligatorum, pro redditione rationis adminiſtratio-

ſtrationis tutelæ. Et ita merito Antonius de Fan. ibi concludit, quod prædiximus contra Socinum, *conſilio 180. diligenter puncti, volum. 2.* dicens ita pluries iudicaſſe, & iudicati vidiſſe contra deciſionem Socini, *ubi ſupr.* Et ita nos quoque in terminis cuntra Socinum iudicavimus, & ſequitur Fanum Cavalc. *ubi ſupr. dicto num. 219.* dicens, quod ita etiam iudicavit Rota Florentina de ano. 1570. menſe Auguſti, in favorem dominæ Lucretiæ de Piſtorio, & quod hanc opiniunem tenet veriſſimam, ſicut Evangelium.

Nec huic ſententiæ, & doctrinæ omnino tenendæ obſtat, quod prius modo retulimus ex Cavalc. *ubi ſupr. nu. 181.* quoniam adverſus viam exſecutivam nou ſufficie præſumtio debiti ſoluti, niſi ſolutio ipſa vere & ſufficienter probetur, ut patet ex legibus Regiis, hac de re agentibus, & quia de non liquido ad liquidum compenſatio non admittitur, ut iure norum eſt, tum etiam, & peremptorie, quia cum caurione, & fideiuſſione recractus legis Toleti, quæ ab actore exſequutante præſtanda eſt, iuxta legem Regiam ſatisfit cautioni, da qua per Cavalc. *dict. n. 181.* & ſic nun obſtat, imo conducit in propoſito ſua doctrina.

SUMMARIA.

1 *Actus in dubio præſumitur factus nomine proprio, potius quam alieno.*

2 *Tutor, vel curator, faciens aliquid, quod nomine alieno eſt obligatus facere, licet id faciat nomine proprio, præſumitur & cenſetur facere nomine pupilli, niſi actus principaliter non ſpectaret ad pupillam, ſed ad ipſum tutorem etiam pertinere poſſet, ut in n. 4.*

3 *Adminiſtrator quilibet rerum alienarum, faciens id, quod ut talis adminiſtrator tenetur facere, quamvis nomine ſuo id faciat, præſumitur, & cenſetur facere tanquam talis adminiſtrator.*

5 *Tutor in dubio præſumitur nomine ſui pupilli emiſſe.*

6 *Heres gravatus reſtituere hereditatem, ſi rem emat nomine hereditatis, ipſi hereditati acquirit, ſi fideicommiſſarius id acceptaret, idem eſt in curatore bonorũ hereditatis emente pecunia hereditatis, etiamſi ſuppreſſo nomine officii id feciſſet, & etiam nomine proprio.*

7 *Adminiſtrator Eccleſiæ & minoris, emens pecuniis ipſius, ei acquirit.*

8 *Tutor præſumitur ſolviſſe de pecunia pupilli, præſertim, quando adminiſtrator non erat dives, ut poſſet præſumi eam pecuniam, quam ſolviſſet, eſſe ſuam.*

9 *Tutor, qui continuat mercantiam, vel negotia patris pupilli præſumitur nomine ipſius pupilli continuare.*

CAPUT X.

Factum à tutore in dubio, cuius nomine cẽnſeatur factum?

1 ACTUS † quamvis in dubio præſumatur factus nomine proprio, potius quam alieno, *argumento l. & magis, ff. de ſolut. l. ſi ita ſtipulatus, ſa. 6. §. Chryſogonus, ff. de verb. oblig. l. ſi. pactum, ff. de prob. 1. leg. ſi non verum, l. filii, C. de donat inter vir. & uxor. l. poſt mortem, ff. quand. ex fact. tut. l. Titium, §. præfectus, ff. de adminiſtratione tutorum,* Tiraquel. loquens in marito nomine proprio ſimpliciter ſine mentione uxoris, agente ad retractum rei ad uxorem pertinentis, de utroq; retract. *tit. 1. §. 10. gl. unic. num. 2. cum ſeqq.* quæ concluſio generalis communi ſcribentium calculo recipitur, *ut plures allegans affirmat Maſcard. de prob. 1. tomo, concluſ. 38. in princ. & ſequitur idem 3. tomo. concluſ. 1393. n. 1.* & limitat pluribus modis Maſc. *d. concl. 38. per totum.*

2 Hoc tamen non procedit † in tutore, vel curatore faciente id, quod nomine alieno eſt obligatus ad agendũ, & ideo licet faciat nomine ſuo, præſumitur tamen & cẽſetur facere nomine pupilli *per legem Lucius, §. tutorem, ff. de adminiſtratione tutorum, Bartolus in leg. Titium, §. altero, nu. 2. verſ. 3. caſu, ibi regulariter iſt dicendum, eod. titul. Alban. conſil. 2. num 3. Grat. conſ. 24. num. 4. volum. 1. per text. in leg. eius qui in provincia, ff. ſi cert. pet. & in leg. Lucius. §. tutorem, ff. de adminiſt. tut. refert & ſequitur plures allegans Cavalc. de tut. & cur. nu. 243.* hoc intelligens ex ipſis procedere, ſi contrahentes, & agentes ſciebant illum eſſe tutorem, *ſequitur Maſcard. ubi ſup. utrobiq; n. 2. & 3 Pet. Surd. conſ. 9. n. 4. lib. 1.*

Idem ſervandum eſt in † quolibet rerum alienarum adminiſtratore, *ut tenet Cavalc. & Maſcar. ubi ſupra dict. concluſ. 1393. n. 4.* 3

Sed ſi † actus, aut emtio, non ſpectaret principaliter ad pupillum, ſed ad ipſum tutorem etiam pertinere poſſet, eo caſu proprio nomine præſumeretur feciſſe, niſi ipſe tutor, vel adminiſtratur ſcripſiſſet in ſuo libro ſe emiſſe tutorio nomine, vel nomine pupilli, quia tunc efficeretur ipſius pupilli, *ita cum aliis Caval. ubi ſup. d. nu. 243. & 244. & Maſc. d. concl. 1393 n. 4. & 5. & 8.* 4

Quibus fit, † ut in dubio præſumatur tutor nomine pupilli ſui emiſſe, *ut cum Alex. conſilio 108. viſo themate, num 10. volum. 1. & late Cravet conſil. 129. lib. 1. probat Cavalcan. ubi ſupra, dicto num. 243. quem refert & ſequitur alios allegans Menoch. conſil. 213. num. 59. libro 3.* ubi loquitur, etiamſi dixerit tutor ſe ſuo nomine emiſſe, & *ibi, num. 61.* quod res emta à tutoribus, vel curatoribus pupillorum, vel minorum eis acquiritur, non autem hereditati, *ut reſpondit Capra. conſi. 88. in fin.* Idq; procedere ambo dicunt, quando emiſſet nomine proprio, ſecus alias, ſi eſſet † pro ipſa hereditate, & nomine ipſius hereditatis, quia tunc venirent res emtæ, ſi fideicommiſſarius id acceptet, & velit eas venire in ipſa reſtitutione fideicommiſſi, & *num. 53.* Idem probat in curatore bonorum hereditatis emente pecuniis hereditatis, ut tunc hereditati acquiratur. Addens idem eſſe, etiamſi ſuppreſſo officii ſui nomine id feciſſet, & etiam nomine proprio ob eandem rationem, quia ex officii neceſſitate tenebatur convertere dictam pecuniam in emtionem prædiorum, *lege, Lucius Titius, §. tutorem, ff. de adminiſtratione tutorum,* de quo late egimus ſupra, *capit. proxime præcedenti.* & in adminiſtratore † Eccleſiæ, & minoris per hanc rationem, idem dixit Baldus *in leg. pri. num. 2 Cod. ſi quis alt. vel ſib.* & probat Menochius, *ubi ſup. num. 55.* dicens *num. 56.* quod multo magis idem dicendum eſt, quando curatorio nomine id fecit, & ſic expreſſo nomine curatoris. 5 6 7

Sic etiam † tutor præſumitur ſolviſſe de pecunia pupilli, *ut cum Cravet. conſil. 129. n. 3. volum 1. tradit Maſcar. d. concl. 1393. num. 6. dicens num. ſeq.* hoc præmaxime procedere, quando adminiſtrator non erat adeo dives, ut poſſit præſumi eam pecuniam, quam ſolvit, habuiſſe *ſecund. Cravet. ubi ſupr. & ſenſit Alexand. dict. conſi. 108. volum 1.* 8

Similiter etiam † tutor, qui continuat mercantiam vel negotia patris, præſumitur nomine pupilli continuare, *ut inquit Rimin. conſ. 300. n. 71. vol. 2.* ex doctrina Bal. *in leg. ſi paternus, C. commu. utriuſq; iudic. ſequitur Maſcard. d. concl. 1393 n. 14.* 9

SUMMARIA.

1 *Tutor vel curator, tenetur collocare in matrimonium minorem ſuam, atque dotem competentem conſtituere iuxta facultates patris, & dignitatem mariti, & numer. 2. quid ſi ſcienter maiorem dotem facultatibus conſtituat.*

3 *Curator durante officio, dotans ſuam minorem ſimpliciter de ſuis bonis incerta dotis quantitate, quæ excedit vires ſui patrimonii, non tenetur in exceſſu.*

4 Cu-

4 Curator hoc faciens ſcienter. vel donaſſe videtur, vel cum doloſe fecerit, ei non ſuccurritur.

5 Curator certam quantitatem dotis ſuæ minori promittens excedentem ſuas facultates, ſi ſe ſuaq; bona adeò obligaverit, de ſuis bonis exceſſum ſolvet.

6 Mater, vel extraneus promittens dotem pro filia, vel extranea ultra eius patrimonium, vel ſubſtantiam, quando de exceſſu teneatur.

7 Mater adminiſtrans bona filia, ſi det fundum communem ei in dotem, videtur ſuam partem donare, & idem eſt in fratre, ut in n. 8.

9 Tutor, vel curator mittens pupilla, vel ad domum ſponſi eius munera nuptialia, an poſſit eam pupilla imputare?

10 Tutor, vel curator, aut alius conſanguineus pupilla recipiens aliquid pro ea maritanda, an teneatur id ei reſtituere? & n. 11.

12 Tutor, qui in dolo verſatus fuerit; ut quia dedit pupillam indigno, tenetur ad intereſſe pupilla.

CAPVT II.

Quod tutor, vel curator teneatur collocare pupillam in matrimonium, eiq; dotem congruam aſſignare.

TVTOR præterea, vel curator tenetur collocare in matrimonium minorem ſub ſua cura conſtitutam, eique dotem competentem conſtituere, *ita voluit Ioan. Andr. in addit. ad Specul. titul. de iudic. §. generalia, ſuper num. 32. lit. F. ad medium ibi, quia quamvis fecit, quod debuit, &c. pag. mihi 46. col. 4. Alber. Bald. & Angel. in l. qui fine, ff. de neg. geſt. Albert. in l. quicquid. Cod. arb. tutel. Palat. Rub. in repet. c. per veſtras. §. 3. n. 22. de donat. inter vir. & ux. Cavalc. de tut. & curat. num. 275. Bacc. in tract. de decim. tut. c. 2. n. 114. & de non melioratione dot. fil. c. 1. n. 9.* ubi quod non tenetur tutor dare minori ſuæ in dotem totum, quod illi reliquit pater, etiamſi nubat ei, cui ille iuſſit, ſed iuxta facultates patris, & dignitatem mariti dotem æſtimari debere, *ut in leg. cum poſt, §. dotis, ff. de iure dot. & in lege quaro, ff. eodem titulo.* Habemus Hiſpani expreſſam legem Regiam de hoc, videlicet *nonam, tit. 11 pa. 4. ibi, Otroſi qualquiera home que tenga en ſu poderio, o en ſu guarda alguna manceba con todo lo ſuyo, que fueſſe ya de edad para caſar, puedenlo apremiar que la caſe, e la eſtableze a dote, ſegun fuere la rique za que avia ella, e ca nobleza de aquel con quien la caſa, ca ſi mas eſt ableceſſe por dote, de lo que ovieſſe no valdria.*

2 Sed videtur, † quod lex hæc Regia, in hoc verſiculo, *ca ſi mas eſtableſſe por dote de lo que ovieſſe, no valdria,* cum indiſtincte hoc dicat, corrigat diſpoſitionem *l. cum poſt mortem, ff. de adminiſtratione tutorum,* ubi cavetur, quod ſi ſciens curator non ſufficere dotem promiſerit, vel donaſſe videtur, vel quoniam doloſe fecit, illi non ſuccurratur. Præterea idem decidit, l. illa, quoties curator officium ſuum egreſſus ſponte obligavit, nempe, ut ei non ſuccurratur, ſed is, ſi non donandi animo, ſed negotii gerendi cauſſa dotem promiſit, habet mulierem obligatam, & poterit dici, etiam manente matrimonio eam teneri, quia habet dotem, ſicut in collocatione ſanctorum dicitur, vel certe poſt divortium, ſive exacta ſit dos, ſive maneat nomen, quia poteſt efficere, ut ei accepto feratur, quod ſi mulier ſuum curatorem adimplere id, quod ſupra vires patrimonii eius in dotem dare promiſit, non quærat: curator quidem in hoc, quod ſuperfluum eſt, per exceptionem relevari, mulierem vero cautionem in maritum exponere debere, quod ſi quandoq; locupletior conſtante matrimonio facta fuerit, dotis reliquum marito ſolvat.

Nihilominus tamen lex Regia prædict. in ſuo caſu iuxta ius commune intelligenda eſt, ut ipſum non corrigat, & pro clariori intelligentia huius articuli, tres caſus diſtinguendi ſunt.

Primus eſt, quoties curator † durante officio dotat ſuam minorem ſimpliciter de ſuis bonis in certa dotis quantitate, quæ excedit vires ſui patrimonii: tunc namque proculdubio in exceſſu, dotis promiſſio non valebit, neq; ultra curator ſolvere tenebitur, & in hoc caſu meo iudicio expreſſe loquitur dicta lex Regia, & non dic. *l. cum poſt mortem.* ſed quando officium egreſſus curator ſe ſponte obligavit. 3

Secundus caſus eſt, quando curator ſciens non ſufficere, promiſerit: nam † tunc, vel donaſſe videtur, vel cum doloſe fecerit, ei non ſuccurritur. Ita expreſſe diſponit *dict. l. cum poſt mortem, verſic. præterea. & illud,* quo caſu non videtur loqui *d. l. reg.* ſed cum ſimpliciter, ignoranter, & ſine dolo promiſit plus, quam facultas adultæ ſit: maxima enim eſt differentia inter prædict. duos caſus, nempe, ſimplicis promiſſionis dotis de bonis adultæ, vel cum ſit eadem promiſſio ſcienter, & doloſe, *ut in l. cuius per errorem, ff. de reg. iur. cum ſimil.* 4

Quo fit, ut idem à fortiori dicendum ſit, quoties curator certam promiſerit dotis quantitatem ſuæ minori excedentem ſuas facultates: attamen pro ſecuritate dotis promiſſæ obligavit non ſolum bona ſuæ minoris, ſed etiam propriam perſonam curatoris, ſuaque bona, & præcipue ſi fuit dotator proprius de ſuis bonis totius quantitatis, vel exceſſus dotis: tunc enim in ſolidum remanet obligatus, & conveniri poteſt, quia videtur de ſuo donare, *ut in l. unica, §. accedit, cum ſimil. Cod. de rei uxor. act. & alios allegans Bacc. de non melioratione dot. filiabus, cap. 35. num. 14. verſic. quod autem, & plurimos citans bene id probat Petr. Surdus in tractatu de aliment. tit. 9. q. 1. num. 21. cum ſeqq.* 5

Tertius caſus eſt, cum curator egreſſus officium ſuum, certam dotem promittit adultæ, & tunc ſervanda eſt diſtinctio, *d. l. cum poſt mortem. uſq; in finem:* quia de hoc caſu non loquitur *d. l. Regia,* nec correctum invenitur ius commune, Recte igitur Greg. Lop. *in d. l. 9. in gl. no valdria* admonuit eam l. intelligendam, ut in *dict. l. cum poſt mortem, §. 1.*

Ex quibus ad ſciendum, *an quando mater, vel extraneus promiſit dotem, quæ excedit patrimonium, & ſubſtantiam filiæ, vel filiæ, vel extranei, illud plus, vel reſiduum teneatur de ſuo proprio patrimonio ſolvere, an vero remaneat liberatus?* Breviter ita reſolvendum eſt: quod extraneus nullo modo tenetur, ſed remanet liberatus: ſi † mulier, pro qua promiſit, non eſt ſolvendo: quia in dubio videtur promittere adminiſtratorio nomine, niſi probetur, quod promiſit animo donandi, vel ſcienter, & doloſe ſciens, & cognoſcens vires patrimonii ipſius mulieris: quia tunc reſiduum tenetur ſolvere per text. formalem, & expreſſum, *in d. l. cum poſt mortem, §. 1. ff. de adminiſtr. tut. & ibi gloſſ. ordinaria, Bart. Alber. & communiter Dd.* ſi vero mater, vel aſcendens, quæ non habet filium in poteſtate, promiſit, tenetur reſiduum ex ſuo patrimonio ſolvere: quia ratione naturali coniunctionis pietatis, & affectionis videtur donare, *argumento text. cum materia in l. Neſennius, ff. de negot. geſtis, & in l. alimenta, C. eodem titul. & quæ ibi notantur, & in expreſſo ita tenet Baldus Novell. in tract. de dot. 6. parte, privileg. 45. nu. 2. quem refert, & ſequitur Ant. Gom. in l. 53. taur. num. 24.* ubi etiam idem citat. Palac. Rub. *in repe. rubr. de donat. inter vir. & ux. §. 66. nu. 16. & 17.* ubi loquitur in matre vidua tutrice ſeu curatrice filiorum, bona ipſorum adminiſtrante, & promittente dotem magnam forſan, ultra vires patrimonii filiæ, quam nuptui tradidit: Inquit namque, quod in eo, quod excedit patrimonium filiæ, videbatur mater ex ſuo donare, quando ſuo nomine dotem promiſit, unde tenetur ſolvere integram dotem, & ſolutam non repetit: quia non videtur promiſiſſe animo repetendi: ſecus credit in extraneo, qui adminiſtrabat bona puellæ tanquam tutor: quia licet ſimplici- 6

pliciter promitteret dotem ultra patrimonium puellæ,
videtur animo repetendi promiſiſſe, *ut in dict. l. cum poſt
mortem, §. qui cum eſſet, & ibi latius probat.* Itaq; hacte-
nus Palat. Rub. præd. reſolutionem omnino probare vi-
detur, quam etiam nos probamus.

7 Sic etiamſi mater forſan † adminiſtrans bona filiæ det
fundum communem ſibi, & filiæ in dotem, intelligitur,
partem ſuam donaſſe, non fiducia pietatia adminiſtraſ-
ſe, licet in quolibet adminiſtratore potius præſumatur
animus adminiſtrandi, quam donandi in adminiſtratio-
ne neceſſaria, *ut in dict. l. cum poſt mortem cum ſimil. ita
Bald. in l. fin. num. 13. verſi. quæro quid in matre, num. 13,
C. de dot. promiſſ. ſequitur idem Palat. Rub in repet. Rubr.
de donat. inter vir. & uxor. §. 62. nu. 31 & d §. 66. num 9.*
limitans, dummodo res taliter donata non ſit dotis ma-
tris, patre vivente, *& Bald. Novell. de dote, 6. parte privi-
leg. 3. num. 6.*

Idem tamen Palatius Rub. *d. §. 66. num. 18.* relinquit
cogitandum ex ultimis verbis Bald. *ubi ſup.* dum ſentit,
quod ſi mater eſt adminiſtratrix neceſſaria non videtur
donare, & tandem inquit, quod hoc videtur verius in
patre, & avo, & aliis: qui tenentur dotare, licet gerant
negotia filiæ, tamen in dubio videntur dotare de ſuo:
quaſi ſecus eſſe velit Palat Rubr. in matre, quando non
tenetur filiam dotare: nihilominus teneo præcedentem
8 reſolutionem, quam ſequitur Bald. Novell. & Anton.
Gom, *ubi ſup. poſt alios.* Et in † fratre dotante ſororem in
fundo communi, quod videatur ſuam partem donare
tenet Salye *in d. l. fin. n. 6. C. de dot. promiſſ.*

9 Ulterius obſervandum † eſt in materia, quod ſi tutor
vel curator, ultra dotem promiſſam pro pupilla miſerit
ei, vel ad domum ſponſi eius munera nuptialia. non po-
terit ea pupillæ imputare, ſed de ſuo ſulvere, vel reſtitue-
re tenetur, niſi eſſet conſuetudo ſic faciendi, adeo, quod
ſine verecundia ſua, & minoris non potuiſſet ſe ab eis
abſtinere, *ita Cavalcan. de tutor. & curat. num. 276.* qui
tamen loquitur, quando tutor maritavit ſororem pu-
pilli, & eidem miſit munera nuptialia: Sed ſi hoc eſt
verum, à fortiori procedet etiam in caſu: quo loquitur
Cavalcan. nempe, quando prædict. munera nuptialia
mittuntur ipſi pupillæ vel adultæ, dummodo adeſſet
conſuetudo ſic faciendi: adeoq; ſine verecundia ſua, &
minoris non potuiſſet ſe ab eis abſtinere: Idem ſi eſſet ſi-
bi commiſſum à magiſtratu, vel à iudice *ſecund. Caval-
ca. ubi ſupr.*

10 Quod ſi tutori, † vel curatori fuit data aliqua pecunia
pro maritanda ſua minore, non tenetur illam ei reſtitue-
re, *gloſ. in l. qui ſine. 40. verb. accepit,* argumento illius tex.
ff. de negot. geſt. Guilierm. de ludo. ſingu. 41. quos refert &
ſequitur Rebuff. *in concordat. in rubric. de public. concub.
pag 724. ad fin.* ubi etiam, quod non eſt ſimonia ſic re-
cipere pecuniam, ut contrahi matrimonium ſuadeatur,
ſequitur etiam Cavalc. ubi ſup. n. 277. Contrarium tamen
in ſpecie prima præmiſſa ex profeſſo determinavit Pileus
Doctor antiquus *in ſuo opere, q. 72 de pupilla,* quam tu-
tor maritavit Titio recepta Marcha argentea ab ipſo
exigenda, ſcilicet, quod turpiter recepit, & tenetur pu-
pillæ reſtituere actione tutelæ, quaſi videatur deliquiſſe
adminiſtrando, ſcilicet, eam matrimonio collocando:
quia quamvis fecit, quod debuit. non tamen eo modo,
quo debuit, unde tenetur, & Pileum in hoc refert & ſe-
quitur Ioann. Andr. *in addit, ad Specul. tit. de indic. §.
generalia, n. 32. litera F. ad fin. additionis,* nec non, & Pal.
Rub. alius allegans *in repet. c. per veſtras, §. 3. incip ſed ſi
filia contraheret matrimonium, n. 22.* ubi idem probat de
conſanguineo, qui ut puellam nuptui collocaret, pecu-
niam accepit & nuptui tradidit eam viro bono, & con-
digno, nam tunc tenetur reſtituere ſaltem pauperibus,
*ſequitur etiam Greg. Lop. in d. l. 9. in gl. que defendieſſe, tit.
11. part. 4.* loquens in patre tutore, vel alio, qui tenetur
dotare, *ſequitur plures referens Baec. de decim. tut. 2. t. n. 20
& 21.* Et hæc opinio mihi verior, & magis recepta, atq;
proinde tenenda videtur adverſus priorem.

Præterquam in donulis gratuito datis abſque aliqua 11
pactione, † ſed ſponte ob gratitudinem, & ratione no-
væ affinitatis, vel amicitiæ, quæ non cenſeo eſſe reſti-
tuenda pupillæ. Sed illa, quæ tutor, vel conſanguineus
eius recepit ob ſuum conſenſum matrimonio præſtan-
dum: & ſic reſpective, ut matrimonium celebretur, cum
ipſe tutor ex officio teneatur ſuam minorem matrimo-
nio collocare, ergo gratis tenetur id facere, non vero
pretio accepto. ac proinde ſi aliter fiat, tenebitur id pu-
pillæ reſtituere, non vero, quod ob gratitudinem natu-
ralem ſponte ei datur ratione novæ amicitiæ, vel affini-
tatis, quod verum exiſtimo, licet, hoc ultimum apud ali-
um non invenerim.

Tutor tamen, qui † in dolo verſatus fuerit ut quia de- 12
dit pupillam indigno, tenetur ad intereſſe pupillæ, *teſte
Angelo in d. l. qui ſine, quem refert & ſequitur Rebuff. ubi
ſupr. pag. 725. in princ.*

SUMMARIA.

1 *Tutor, vel curator, eiuſve filius, vel nepos olim matrimo-
nium contrahere non poterant cum pupilla adultave, ſub pœna adulterii.*

2 *Quod adeo verum erat, ut matrimonium inter præd. perſonas contractum nondum reddita ratione tutelæ vel curæ, poſt redditam nondum exacto quinto, & viceſimo anno, & alio utili anno eſſet nullum, alias ſecus, ut in num. 3.*

4 *Matrimonium præcedens tutelam rite contractum validum eſt, ac proinde cura ſuperveniens non dirimit matrimonium legitime contractum inter adultam & filium curatoris.*

5 *Matrimonium contractum inter adultum, & filiam curatoris validum eſt, & pœna non incurritur.*

6 *Matrimonium contractum inter protutorem, vel procuratorem, vel negotiorum geſtorem & adultam, cuius bona per eum adminiſtrantur, validum eſt.*

7 *Matrimonium contractum inter matrem pupillæ cum tutore filiæ ſuæ, vel cum filio tutoris eſt validum.*

8 *Matrimonium hodie attento iure canonico, non eſt prohibitum inter præd. perſonas, olim prohibitas, aeq; inter ſenatorem, & libertam.*

9 *Matrimonium contractum, contra prohibitionem iudicis eſt validum: imo etiam contra prohibitionem, legis aut Romani Pontificis, quando illa prohibitio habet temporalem cauſſam. ſecus ſi perpetuam.*

10 *Coitus tutoris, vel curatoris extra figuram matrimonii habitus cum pupilla, vel adulta durante tutela vel cura, eave finita, punitur pœna deportationis & confiſcationis omnium bonorum.*

11 *Coitus cuſtodis carceris cum muliere incarcerata, qua pœna puniatur, & numeris ſequentibus, & quid ſi ſit meretrix nu. 14. ſed nu. 17. ponitur vera reſolutio in hoc.*

15 *Doctores quando loquuntur dubitanter, eorum dictum non poteſt habere ſtabilem auctoritatem apud alios, cum non ſit firmum dicentis.*

16 *Doctores ſunt intelligendi ſecundum Cotiam, quem allegant.*

CAPUT XII.

De nuptiis prohibitis inter tutorem vel curatorem, eiuſq; filios, & nepotes cum pupilla, vel adulta.

OLIM † tutor vel curator, eiuſve filius, vel ne- 1
pos, matrimonium contrahere non pote-
rant, cum pupilla adultave ſub pœna adulterii,

l. qui

*l.qui puellam,ff.de adult.leg.filius à patre,§.ſi quis eo tem-
pore,ff.de lib.& poſthum.l.1.& per totum,Co.de interdict.
matrim.inter pup. & tut.ſeu curat.filioſque eorum,leg.6.
titul,17.part.7.* ſic diſponens: *con huerfana que alguno tu-
viere en guarda no puede el caſar ni,darla por muger a ſu
hijo,nin a ſu nieto. Fueras ende ſi el padre la oviesſe deſpoſa-
do en ſu vida con alguno dellos o la mandaſſe hazer en ſu te-
ſtamento:e ſi el guardador contra eſto hiziere,deve por ende
recibir pena de adulterio.*

Quod adeo verum erat,† ut matrimonium inter præ-
2 dict.perſonas contractum nondum reddita ratione tu-
telæ,vel poſt redditam nondum exacto quinto,& vice-
ſimo anno,nec non utili anno,eſſet ipſo iure nullum,*l.ſi
patris 6.C.eod titul.de interdict. matri. &c.* & talis tutor,
vel curator infamis manet . velnti conſeſſus de tutela,
quia huiuſmodi coniunctione fraudem adminiſtratio-
nis tegere laboravit, & dos data per conditionem repe-
ti poteſt,*ut in l.ſi tutor,vel curator,7.C.eodem tit.*

3 Superiora tamen declarantur.† Primo,ut procedant,
quoties & quando matrimonium celebratur,inter præ-
dictas perſonas prohibitas ante redditam rationem tu-
telæ,vel etiam poſt,nondum tamen exacto 25.anno,nec
non & alio utili anno,*ut in d.l.ſi patris.* Secus vero ſi eſ-
ſat elapſum tempus 25.annorum,ætatis pupillæ,& anno
utili,& ratio reddita eſt,*ut in d.l.ſi patris*,à contrario ſen-
ſu,dum determinat ſpatium temporis, ꝙ debet interve-
nire ad hoc,ut filius tutoris , vel curatoris poſſit contra-
here matrimoniũ cũ pupilla,vel adulta,*& ibi notãt DD.*

Secundo declarantur,ut procedant,† quando matri-
4 monium ſubſequitur tutelam , *ut conſtat ex præd. legib.*
Secus ſi matrimonium rite contractum præcedat : tunc
enim ex ſupervenienti caſu retractari non debet : Socer
igitur non prohibetur dari curator nurui , nec cura ſu-
perveniens dirimit matrimonium legitime contractum
inter adultam,& filium curatoris,*ut in leg. 8. C. de inter-
dict. matr. inter tut.* &c. ubi conſulitur , quod ut omnia
ſcrupulus auferatur,inſiſtere pater adulti debet,nec non
& eius uxor , ut alius loco eius detur , habebit enim fa-
cultatem repetendi rationes negotiorum geſtorum, ab
eo, qui fuerit ſubſtitutus.

5 Tertio declarantur,† ut procedant in pupilla conſti-
tutá ſub tutela,vel cura ſui tutoris, vel curatoris : Secus
vero erit,in pupillo,vel adulto maſculo : quia tunc ma-
trimonium contractum inter ipſum , & filiam tutoris,
vel curatoris validum eſt,& pœna non incurritur, d.l.6.
tit.17.pag.7.ibi. *Pero dezimos,que ſi alguno tuviere en gu-
arda huerfano varon , maguer el caſſaſſe ſu hija con el,no
caeria en pena de adulterio , nin la ſua que caſſaſſe con el:
eſto es porque el huerfano deſpues,que es caſado trae ſu muger
a ſu caſa,e non recibe embargo ninguno en de mandar,cru-
enta ſu guardador de todos ſus bienes, loqual no podria ha-
zer tan ligeramente la huerfana deſpues,que fuere caſada
con el , o con ſu hijo , e por eſta razon podria acaecer que
perderia gran partida de ſus bienes,no le oſando de mandar
cuenta dellos.*

6 Quarto declarantur,† ut procedant in tutore, & cu-
ratore,eiuſq; filiis, & nepotibus contrahentibus matri-
monium cum pupilla , vel adulta: ſecus vero in eo , qui
tutoris , vel curatoris nomine uſurpato pro tutore ſeu
curatore negotiorumve geſtore res pupillæ adminiſtra-
verit,eamq; ſibi,filiove ſuo copulaverit: tales namq; nu-
ptiæ valeant , & non ad exemplum tutorum infirman-
tur,ne ex huiuſmodi ſubtili , & maligno tractatu matri-
monia ſeu proles ex his progenita, vel dos ſuper his data
vel promiſſa aliquam læſionem vel calumniam patian-
tur,*l.fin.C.de interdict.matrim.inter tutor. &c.*

7 Quinto declaratur,† ut non procedant in matre pu-
pillæ cum tutore filiæ ſuæ, vel filio tutoris, nuptias con-
trahente,hoc enim non prohibetur,*ut in l.2.C.eo.tit.*

8 Sed hodie † Iure canonico attento hæc omnia ceſſant,
quo non eſt prohibitum matrimonium inter perſonas
prædictas,neq; inter ſenatorem,& libertã , & licet leges
contrarium iubeant , item & acolytos uxorem ducere,
non tamen Canones id præcipiunt. Libere igitur Iure
canonico matrimonium inter tutorem, vel curatorem,
eiuſq; liberos cum pupilla , ſive adulta contrahi poteſt.
Ita tenet gloſſ.*in c.1.verbo,quandoquidem 30.q 3.ſequitur
Iaſ.alios allegans in leg.filius,à patre,ff.de li.& poſthum.&
Gr.Lop.in d.l.6.gl.1.*dicẽs,quod cum ius canonicum cõ-
tradirat dictis legibus,hodie locum non habebunt: non
enim propter omiſſam redditionem rationum, neq; et-
iam,quod pupilla,ſive adulta non exceſſerit vigeſimum
ſextum annum rationabile eſt , ut matrimonium cum ea
contractum à tutore,vel curatore, eiuſve filio irritetur,
intercedente legitimo conſenſu eorum,verum matrimo
nium de præſenti efficient , iuxta formam ſacri concilii
Tridentini hodie,olim iuxta ius antiquum canonicum,
cui in hac materia ſtandum eſt,non vero legibus civilib.
utpote nullam poteſtatem habentibus infringendi legi-
timum conſenſum & inhabilitandi perſonas ad contra-
hendum matrimonia,cum iura pontificia,& ſacrum cõ-
cilium Tridentinum, certam quandam formam in hoc
ſtatuerint, qua obſervata legitimum efficitur matrimo-
nium,præterquam inter perſonas ab ipſo Iure canonico
& concilio Tridentino prohibitas,inter quas non repe-
riuntur prohibiti matrimonium contrahere tutor , cu-
rator,eiuſve filius,vel nepos,& pupilla ſive adulta.

Facit deniq;,quia ſicut matrimonium† contractum,
contra prohibitionem iudicis valet,& tenet, *ut in cap.1.* 9
cum aliis de matrim.contract.contra interdict.Eccl. & ita
cenſuit congregatio Cardinalium , *ut refert Petrus Le-
deſmius,de matrim.in addit.ad tertiam partem divi Tho-
mæ.q.45.artic.5 pag. 190.col.1.* Ita etiam valet. ſi contra
prohibitionem legis aut Romani Pontificis fiat,quando
illa prohibitio habet temporalem , non vero perpetu-
am cauſſam prohibitionis,*gloſſ.in cap.tua,de ſponſã duo-
rum, Abb.in c ad diſſolvendum de deſponſat.impub.ſequi-
tur plures referens D.Cov.in 4.de ſponſ.2.part.c.6.in prin.
n.6*,ubi etiam, quod licet matrimoniũ ex legis prohibi-
tione lata pendente contrahi non debeat, *ut in cap. tua
nos,de ſponſã duo,cap.cum Apoſtol. de ſponſa.* tamen con-
tractum tenet,*ut in d.ca.cum Apoſtol.* iuxta communem
eius intellectum , niſi contrahens crediderit primum
matrimonium , ſuper quo litigatur , validum eſſe, tunc
enim eſſet defectus conſenſus,*ita Abb.in d. cap.cum A-
poſtolic. quem refert & ſequitur Covar.ubi ſup.*

Coitus autem, & † acceſſus tutoris vel curatoris,ex- 10
tra figuram matrimonii cum ſua pupilla , vel adulta,ha-
bitus durante tutela,vel cura,eave finita , punitur pœna
deportationis, & confiſcationis omnium bonorum ſu-
orum,*textus eſt in lege unica, Cod. ſi quis eam,cuius tutor
fuerit corrupt.& ibi notant gloſſ.Odof. Cyn. Iacob. Butrio.
Ioann. Faber, Bald. Salycetus , & communiter Doctores,
ſecundum Anton.Gom.in l.80.Tauri,num.24. tenet etiam
Paul.Ghirland.in tractat.de pœn.omniſ. coitus , quæſtion.
7.fall.6.n.7.* Et eſt communis *ſecundum Iul. Cla. in pract.
criminal.§.fornicatio,ver.cum pupilla,& Proſper.Farin.
in ſuis quæſtionibus criminal.1.tomo,quæſtion.31. num.113.*
& approbatur hodie hæc communis ſententia. in d. l.6.
tit.17.part. 7.ibidem *Mas ſi por ventura paſſaſſe à ella ſin
caſamiento,deve ſer deſterrado para ſiempre en alguna Iſ-
la : todos ſus bienes deven ſer dela camara del Rey , ſi no u-
viere parientes de los que ſubẽ,o deſciendõ por linea derecha
faſta el tercero grado*,per quam l. Regiam hoc modo decla
ratur præfata magis cõmunis ſententia: Quare † cũ eadẽ 11
ratio militet in cuſtode cognoſcente carnaliter mulierẽ
incarceratam , quæ in tutore vel curatore cognoſcente
carnaliter pupillam , vel adultam ſuam : nam ſicut tutor
tenetur alere pupillam, illamq; honeſtis moribus cõſer-
vare: quia tutor datur principaliter perſonæ,ſecundario
autem

Digitized by Google

plures, §. in primis, ff. de adminiſtr. tut. l. final. C. de aliment. pupill. præſtand. §. ad certum, verſic. certe, & ibi gloſſ. Inſtit. qui tut. dar. poſſ. ita etiam cuſtos carcerum tenetur diligenter & honeſte cuſtodire & alere mulierem incarceratam, illamque illæſam conſervare, *l. 1. & fin. C. de cuſtod. reo.*

12 Hinc eſt, † ut ſtante eadem ratione ſuccedat in utroque caſu eadem pœna, ideoque cuſtos carceris cognoſcens carnaliter mulierem incarceratam, puniri debet pœna deportationis, & confiſcationis omnium bonorum, ſicut tutor vel curator pupillam vel adultam carnaliter cognoſcens extra figuram matrimonii, *ita Paulus Ghirland. ind. tractatu de pœnis omnifar. coitus, quæſt. 13. quod late defendit Boer. 317. num. 1. cum ſequentibus,* ubi *num. 4* teſtatur de veriori & magis communi opinione, imo ſecundum eundem Boer. *ibidem poſt num. 16. in verſic. & hoc ſentit Joan. Faber.* non imponitur niſi pecuniaria pœna cuſtodi carnaliter cognoſcenti mulierem incarceratam.

13 Ex † quo merito rejicienda venit, vel ſaltem in noſtris regnis non admittenda opinio Joan. Fabr. *in §. item lex Julia, num. 6. Inſtit. de publ. judic.* dicentis, quod cuſtos carceris cognoſcens carnaliter mulierem carceratam, conſuetudine punitur pœna mortis, *& ibi late à num. 30. & hoc dictum Fabri, pro ſingul. & unic. refert Pariſ. de Puteo in tractat. de ſyndicat. verb. adulterium cap. 1. incip. officialis quidam magnus, num. 12,* ubi hoc extendit, ut procedat, etiamſi talis mulier ſit inhoneſta, imo publica meretrix, *& ſequitur Hippolyt. in l. 1. ff. ad leg. Cornel. de ſicar. num. 5. Guid. Papa ſingul. 689. incip. commentarienſis, & in deciſione 448. num. 5. Petrus Plaça, in epitom. delict. cap. 10. ad finem.*

14 Ubi ampliat, † etiam quod mulier cognita per cuſtodem ſit meretrix, ita etiam ampliat, & alios concordantes adducit Jodoc. *in pract. crimin. in rubric. de carcerariis ſive commentarienſ. cap. 17. num. 16, Bonacoſa in commun. opinionibus part. 1. verſic. cuſtos carcerum carnaliter cognoſcens,* quod pluribus comprobat Pariſ. de Puteo, *ubi ſup. num. 3. cum ſeqq.* reſpondens contrariis, & Marſil. *ſingul. 150. acceſſus ad meretrices, & Follerius in pract. criminal. verb. vel carceretur, num. 25. Carrer. in pract. criminal. 3. tractat. de homicid. & aſſaſſ. §. 10. excuſat laſcivia, num. 2. quos in hoc congerit Farina. ubi ſupra, num. 112.* Hoc tamen verum intelligebat Cyfuentes *in leg. 62. Taur.* quando talis mulier meretrix incarcerata cognoſcitur invita, & per vim: ſecus vero alias; quia mitius debet puniri in hac ſpecie cuſtos eam carnaliter cognoſcens: Anton. vero Gomez *in l. 80. Taur. num. 25.* dicit, quod cum iſte caſus non ſit in jure deciſus, punitur cuſtos carceris pœna arbitraria ſecundũ qualitatem perſonarum & carceris, quod etiam probavit Menoch. *de arbit. judic. lib. 2. caſu 292.* nempe quando ſine vi eam cognovit. Sic etiam carceratus carnaliter cognoſcens meretricem carceratam, erit aliqua pœna plectendus, *ut ſcripſit Bonacaſa in ſuis communibus, 1. part. verb. carceratus cognoſcens carnaliter.*

Nihilominus tamen, quod cuſtos carceris cognoſcens carnaliter ſine vi meretricem carceratam, nullatenus puniatur, pluribus comprobat reſpondens contrariis Boerius *d. deciſ. 317. num. 5. cum ſequentibus, uſque ad num. 10. & 24.* ubi teſtatur de magis communi opinione. Si vero violenter eam cognoverit, poſſit aliqualiter puniri, *ut per Boerium ubi ſupra, nu. 9.* ubi teſtatur hoc caſu ſenatum Burdegal. juſſiſſe cuſtodem intra carcerem virgis vapulandum, quem refert & ſequitur Clarus *in pract. crimin. §. fornicatio. ſub verſ. carceratam, ibi, ſed quid ſi mulier cognita à commentarienſe eſſet meretrix.*

Sed quoad pœnam mortis, de qua per Fabrum *ubi ſupra*, obſervandum eſt, illam non eſſe jure communi introductam, ſed à conſuetudine illius regni. Ideo ubi talis conſuetudo non viget, non eſt ſervanda illa doctrina, nec ceterorum; ſiquidem originaliter in conſuetudine fundatur, unde eorum dictum non poteſt habere ampliorem auctoritatem apud alios, quam apud dicentem, ſicut alias inquit Carol. Molin. *in conſuet. Pariſ. 1. part. §. 5. † ubi, num. 27. ad finem,* quod quando Dd. loquuntur dubitanter, eorum dictum non poteſt habere ſtabilem auctoritatem apud alios, quum non ſit firmum dicenti, ergo cum Joan. Faber, *ubi ſupr.* tantum loquatur de conſuetudine, & hoc ſignanter exprimat, ceteri ejus ſequaces eodem modo ſunt intelligendi, non vero de jure. 15

Accedit † præterea, quod Doctores ſunt intelligendi ſecundum Cottam, quem allegant, juxta doctrinam Bart. communiter approbatam, *in l. non ſolum, §. liberationis verba, num. 7. ff. de lib. legat.* Imo ſi recte expendantur ejuſdem Fabri verba, videmur concludere, quod de jure communi pœna cuſtodis carcerum carnaliter cognoſcentis carceratam, non ſit mortis, ſed bene ſit illa eadem, qua tenetur tutor carnaliter cognoſcens & ſtuprans pupillam vel adultam, *ut ſupra diximus.* 16

Nihilominus † tamen in hac re veritatem mihi attigiſſe videtur Farinacius *ubi ſupra d. quæſt. 31. num. 123.* dicens, quod ſi cuſtos vel carceratus habeat rem cum carcerata honeſtæ vitæ, puniatur eadem pœna, qua puniendus eſſet, ſi eam extra carceres cognoviſſet, & etiam gravius arbitrio judicis propter carceris violationem, *juxta ea quæ ſcripſit Menoch. d. caſu 292. num. 5. & 6.* cui in hac parte libenter aſſentit Farinacius, *d. num. 123.* idem juris eſſe credens in carcerato cognoſcente uxorem vel ancillam cuſtodis: Igitur ſi cognita eſſet virgo vel vidua, cognoſcens eam carnaliter, ſive cuſtos ſive carceratus ſit, tenebitur de ſtupro: ſi uxorata tenebitur de adulterio, non aliter ac ſi extra carcerem eam cognoviſſet: & utroque caſu ſemper pœna erit aggravanda aliquid plus propter qualitatem violationis carcerum, & multo magis aggravanda, ſi interveniat vis, *prout conſiderat Boerius d. deciſ. 317. num. 9. verſic. quid dicendum in iſto puncto:* ſi vero cognita erat meretrix, tunc licet ceſſet pœna ſtupri & adulterii, non tamen ceſſare debet pœna arbitraria, *juxta ſententiam Antonii Gomez, Menochii Putei, Marſilii, Carrerii, ubi ſupra, contra Boer.* qui nullam pœnam iſto caſu cuſtodi seu carcerato infligi poſſe affirmat, *ut Farinacius, ubi ſupra quem ſequor.* 17

SUMMARIA.

1 *Tutor vel curator, & ſic adminiſtrator neceſſarius contrahens nomine officii, non tenetur de evictione.*

2 *Fallit 1. hac concluſio, ſi tutor vel curator nomine proprio ſe & ſua bona obligavit.*

3 *Fallit 2, quando non erat neceſſaria venditio, ut puta cũ tutor vel curator rem minoris ſine neceſſitate vendiderit, vel ſine judicis decreto, ſine quibus ipſa venditio non valuit, tunc namque tenetur de evictione reſpectu pretii, niſi, &c. ut hic.*

4 *Tutor illegitimus, vel falſus qui non erat tutor, aut inventarium & cetera ſolemnia non fecit, item procurator falſus an teneatur de evictione?*

5 *Procurator ad negotia contrahens procuratorio nomine an teneatur de evictione, & in numeris ſequentibus.*

6 *Procurator nomine domini emens, tenetur ad pretium.*

7 *L. ſi pupilli, §. 1. ff. de neg. geſt. intellectus, & num. 27.*

8 *L. 7. tit. 1. part. 5. litera, & caſus refertur eaq; declaratur & ad praxin reducitur.*

9 *Procurator, qui voluit ſolum dominũ obligare, ſi id conſtat, non remanet ipſe procurator obligatus.*

10 *Procurator contrahens procuratorio nomine quando ei nihil acquiritur, non tenetur de evictione finito officio: ſed tantum dominus ipſe.*

11 *Procuratores ſimpliciter aliquid confitentes, non tamen*

ſe obligantes, non tenentur, ſed ſolus dominus tenetur, ſed intellige, ut in num. 24.

12 *Procurator non tenetur ex contractu geſto domini contemplatione: idem eſt, quando explicatur actus, qui ſolum domino competit, ut in nu. 13. niſi in caſu de quo, n. 14. ſcilicet, in procuratore dato in rem ſuam, aut ſe offerente, cum ſciret, cautum non eſſe, vel ſi ſe ſolus obtulit loco defenſoris cum ſatiſdatione.*

15 *Procurator ſive contrahat, ſive compareat in judicio, tenetur ſe oſtendere procuratorem, alias tenetur parti ad intereſſe.*

16 *Mutuum acceptum per procuratorem acquiritur domino, procuratori autem nihil acquiritur.*

17 *Procurator, qui fidem ſuam aſtrinxit, tenetur etiam finito officio, idem eſt, ſi proprio nomine ſe obligavit, idem in tutore & curatore, ut in n. 18. idem eſt in eo, qui ſe fecit procuratorem in eo, in quo non erat: quia in his caſibus videtur fidem ſuam aſtrinxiſſe, ut in n. 19.*

20 *Procurator obligans ſe, ſuos heredes & bona, tenetur.*

21 *Procurator cujus contemplatione celebratur contractus tenetur, & remanet obligatus.*

22 *Procurator contrahens nulla facta mentione officii, an obligetur? diſtinguitur.*

23 *Procurator tenetur de evictione, quando ex contractu per eum geſto procuratorio nomine aliquid ei acquiritur, puta actio directa, vel pretium rei venditæ ab eo.*

25 *Procurator actum gerens procuratorio nomine, qui ſolum procuratori convenit & ipſum tantum reſpicit, prout eſt promiſſio rati, & judicatum ſolvendi, videtur fidem aſtrinxiſſe.*

26 *Procurator procuratorio nomine recipiens mutuum, & per ſtipulationem promittens ejus ſolutionem, an ipſe quoque remaneat obligatus?*

28 *Procurator tam proprio, quam appellativo nomine promittens, an remaneat obligatus, & num. 29.*

30 *Procurator ad faciendum mutuum ſub uſuris, in abſentia domini recipiens pignora, an finito officio teneatur ad eorum reſtitutionem? & num. 31.*

CAPUT XIII.

An tutor vel curator teneatur de evictione, & quid de procuratore ad negotia?

1 ADMINISTRATOR † neceſſarius, prout eſt tutor vel curator, contrahens nomine officii, non tenetur de evictione, cum ſit officium neceſſarium & publicum, licet privatum utilitate, *juxta leg. ſi non ſubſcripſiſti, & ibi Salyc. C. de adminiſtr. tut. gloſſ. in c. ſicut 46. diſtinctione.* Et in terminis, quod tutor vel curator non teneatur de evictione, probat text. *in l. poſt mortem, §. tutor, ff. quando ex fact. tut.* ubi inquit text. *tutor, qui pecuniam ſoluturum ſe cavit, ad quam pater pupilli condemnatus fuerat actionem poſt tutelam finitam recte recuſat*, ubi gloſſ. verb. *recte recuſat*, inquit, promiſit enim tutorio nomine, ſed certe, etſi non exprimat, ex quo appareт, quod in rem pupilli ſic obligavit. Idem eſt, *ut in l. fin. eod. tit. Bar. & Dd. in d. §. tutor, text. etiam in l. 1. C. quando ex fact. tut. &c. ibi, nam tutores curatoreſque finito officio non eſſe conveniendos ex adminiſtratione pupillorum vel adoleſcentium ſæpe decretum eſt, Bartol, Bald. & Dd. in l. 1. C. credit. evict. pign. non deb.* quod Bartol. ibi dicit millies allegaſſe, & illud menti tenendum commendat Jacob. de S. Georg. *in l. fin. n. 13. C. de furt.* & Corneus *conſ. 72. volum. 4.* Idemque in alio vendente ex officio, quod non teneatur de evictione probat Bart. *in l. alio, ff. de aliment. & cib. legat. n. 25.* & ibi addit. Alex. alios citat, & utrumq; ſequitur Boer. *deciſ. 80. num. 1. cum ſeqq.* Idem in inſtitore, tutore & curatore tenet Boer. *deciſ. 273. num. 2. ibi, idem dicendum,* ubi quod hoc debet intelligi, quando tutor vel curator, vel inſtitor ſimpliciter contrahit ſuper re ad pupillum, vel dominum pertinente, & noluit expreſſe teneri, & iterum *num. 5.* ibi, *ſed ſecus*, ubi etiam loquitur in tutore & curatore, ut officio finito non teneantur ex contractu ſuper re pupilli facto, *ut in d. §. tutor*, quoniam ipſi ſunt neceſſarii adminiſtratores. Eandem etiam concluſionem ſequitur alios allegans Baeca *de decim. tut. cap. 2. n. 128.* & Spino *in ſuo Speculo teſtamentorum, gloſſ. 29. nu. 62.* & Cavalcan. *de tutor. & curator. n. 172.* Idem eſt, quando officium eſt publicum auctoritate & utilitate, *ſecundum gl. Alber. & doctores in lege finali, ff. ſi quis cautio. Boer. dicta deciſ. 80. num. 3. ad fin.* Et procedit, etiamſi promiſerit de evict. *gloſ. & Dd. in l. procurator, qui pro evict. ff. de procurat. Mandel. conſ. 12 num. 9.*

Fallit † primo hæc concluſio, ſi tutor vel curator nomine proprio ſe, & ſua bona obligavit, tunc enim tenetur de evictione. Ita probat textus *in lege. ſi is quem, C. de præd. & aliis rebus minor. ibi, pignora ſane, quæ ob evictionis periculum idem curator ex rebus propriis tibi obligavit, non prohiberis perſequi, & ibi gloſſa & Doctores. Boer. deciſ. 80. num. 6. ibi, & idem tenet, &c.* ubi idem probat in marito rem dotalem vendente, & evictionem ejus promittente, *ut voluit Cyn. quem ibi ſequitur Bartol. Bald. & Alber. in l. cum lex, ff. de fidejuſſ. & in l. 1. & 2. C. cred. evict. pign. non deb. & in l. procurator, qui pro evictione, ff. de procur. & ibi Bart. & Doctores*, & ibi dictum fuit per Arreſtum, *ſecundum Boer. in d. deciſ. 80. ad finem, & utrumq; ſequitur Baeca, d. c. 2. de decim. tutor. ſub num. 128.* & ſequitur hanc primam fallentiam plures referens Cavalcan. *de tutor. & curator. num. 172. verſ. ſecus, & Doctor Spino ubi ſupra, & Menoch. conſ. 58. num. 58. lib. 1.* 2

Secundo † fallit eadem concluſio, quando non erat neceſſaria venditio, ut puta, cum tutor ipſe vel curator rem minoris ſine neceſſitate vendiderit, & etiam ſine judicis decreto, ſine quibus ipſa venditio non valuit, tunc namque tenetur tutor vel curator ad reſtitutionem pretii, niſi quatenus doceat in utilitatem & commodum pupilli pretium converſum fuiſſe, *text. in leg. prædiorum, C. de præd. & aliis reb. minor.* ubi minor rem non rite alienatam à poſſeſſore rei vindicavit, nec reſtituit pretium, niſi pro ea parte, quæ in ſuam utilitatem converſam fuiſſe conſtiterit: quod, & probat cum aliis Rolandus à Valle *conſilio 60. numero 58. libro 4.* ubi ſe alio loco refert: Tutor ergo & curator tenebitur pro reliquo, quod eo caſu non fuerit converſum in utilitatem ſui minoris, *ut intermitis ex d. l. prædiorum, & ex l. 3. ff. quando ex fact. tutor. ex gloſſ. & Doctores in d. l. fin. ſi quis caut. tenet & probat Boerius d. deciſio. 80. num. 6. verſic. unde tenetur.* Quid autem in dubio, an tutor vel curator præſumatur nomine proprio actum facere, vel nomine officii, declaravimus late *ſupra cap. 10. per totum hujus ſecundæ partis.* 3

De tutore † autem illegitimo & falſo, qui non erat tutor, aut non fecerat inventarium, vel ſolemnia ad tutelam, vel de procuratore falſo, ſunt qui dicunt teneri ad intereſſe, & ſic de evictione, etiam quod pretium ſit verſum in utilitatem domini, nempe Joann. Andr. Socin. Cornel. & Benvenut. Strac. prout eos ad hoc refert Cavalcan. *de tutoribus, num. 127. ibi & cur. ſi autem loquimur*, qui tamen contra eos tenet, reſolvens in hac ſpecie, tutorem illegitimum & quemcunque alium, vendentem nomine alieno, non teneri de evictione emtori, ſi ſe aut bona ſua non obligaverit, cum nomine officii hoc fecerit & emtor ſciverit, bona vendere voluiſſe tutorio nomine, & ſic nomine alieno, ideo debebat perſcrutari, an eſſet tutor legitimus, & an poterat alienare dicto nomine, ſi non poterat, debebat facere ſeipſum ſibi obligari & bona ſua, alias dicitur eſſe in culpa, & non poteſt contra venditorem agere ad intereſſe, ut hoc ibi bene jure probat, id amplians, etiamſi iſte venditor pretium non convertiſſet in utilitatem domini, ſed in 4

vſum

uſum proprium, poſtquam emtor ab eo emit uti tutore vel adminiſtratore, & ſic ei ut alienæ perſonæ, adhibendo ei fidem, ſolvit pretium, tenebitur tamen hic venditor ſecundum ipſum Cavalcan, *ibidem num. 173.* ad reſtitutionem pretii, non vero ad intereſſe, quia res evincitur, non propter pretium vero domino non ſolutum, ſed propter ſolemnitatem non obſervatam & actum imperfectum, ac ratificationem non ſequutam, vel obligationem anteriorem: ſecus ſi ſolum propter converſum pretium in ejus uſum res imperfectè alienata evicta fuiſſet à vero domino, quia tunc ad intereſſe, damna & expenſas tenetur, & contra eum poſſet jurari in litem, ut ex aliis ipſe ibi probat, ſed & aliæ plures declarationes deduci poſſunt: Imo & caſus conſiderari in tutore & curatore vendente, quibus etiam teneatur vel non tenetur de evictione ultra ſupradictos ex reſolutione infra facienda in procuratore ad negotia, quando teneatur, vel non teneatur de evictione, quæ hic accommodari poterunt, ubi ratio diverſa non militaverit in uno, quam alio: Oportune igitur, & non abs re de procuratore ad negotia nunc agemus in hunc modum:

5 Hæc † quamvis ita ſe habeant in tutoribus & curatoribus ex neceſſitate ſuſcipientibus officium: in procuratore tamen ad negotia ſecus: hi namq; quamvis procuratorio nomine vendat, tenetur de evictione finito officio, *ut probat textus, in l. ſervum Titii, 47. ff. mandat. ibi, & prout Titium, quamvis quaſi procurator vendidiſſet, obſtrictum emtori eſſe (ſcilicet de evictione, de qua ibi paulo ſuperius agitur)* & ibi notat ſigillatim gloſſ. verb. *emtori eſſe*: ubi ſecus dicit eſſe in tutore ea ratione, quia neceſſarium eſt illud officium: procuratoris autem ſpontaneum, *ut in lege tutoris, C. de negot. geſtis, & ibi Barto. & Doctores gloſſ. etiam in leg. procurator, qui pro evictione 67. verbo, non levabitur, ff. de procurat.* ubi eandem & aliam reddit rationem, ſcilicet, quia tutor publica auctoritate, id eſt, à lege ſuſcipit officium, procurator à privato, & illam gloſſam ſequuntur, ibi Bartol. Bald. Angel. & Paulus Caſtren. quos refert Boer. *deciſio. 80. numero 2.* & Bonifac. de Vital. *in clement. unic. numero 24. de offic. Vicar.*

6 Ita † etiam procurator nomine domini emens, tenetur ad pretium, *l. cum vendente, C. ubi cauſ. fiſcal.* Non enim eſt ibi illud ſpeciale in fiſco, quia idem locum habet quando cum privato procurator contrahit, *ſecundum Bald. Angel. & Salyc. ibi, quæſt. 4. & probat Boer. deciſ. 273. ſub num. 5. ibi, quinimo etiam procurator.*

7 Sed † contra ſupra dictam diſtinctionem, imo, quod etiã procurator ad negotia nomine procuratorio promittens non teneatur finito officio, videtur eſſe text. *in l. ſi pupilli, §. 1. ff. de negot. geſt.* ubi ſi procuratori tuo mutuam pecuniam dedero tui contemplatione, ut creditorem tuum vel pignus tuum liberet, adverſus negotiorum geſtorem habeo actionem, adverſus vero eum, cum quo contraxi nullam, ubi gloſſ. hoc verbo inquit, *quia nolui eum mihi obligari.*

Eſt etiam alius text. clarus contra ſupradictam diſtinctionem quoad procuratorem ad negotia, nempe *l. fin. ff. de inſtitut. actione*, cujus verba ſunt hæc, *Lucius Titius menſæ numerariæ, quam exercebat habuit liberum præpoſitum: is Caio Seio hæc cavit in verba. Octa. Terminalis rem agens Octavii Fœlicis Domitio Fœlici ſalutem: habes penes menſam patroni mei denarios mille, quos denarios vobis numerare debeo, pridie Calendas Maias. Quæſitum eſt, Lucio Titio defuncto ſine herede, bonis ejus venditis, an ex hac Epiſtola jure conveniri Terminalis poſſit?* Reſpondi nec jure his verbis obligatum, nec æquitatem conveniendi eum ſupereſſe, cum id ex inſtitoris officio ad fidê menſæ præſtanda ſcripſiſſet, cui conſonat, *l. 7. tit. 1. part. 5.* dicens,

8 *Cambiador † o mercador que tuvieſſe tienda de pannos, o de algũ otro meneſter, ſi encomẽdaſſe aquella tienda a otro que no eſtuvieſſe en ſu poder: e dexandole, y como en ſu lugar: ſi eſte a tal tomare algun empreſtado por mandado del otro que le dexa, o ſin ſu mandado, y lo mete en pro de aquel que lo toma dexa tal praſtito como eſte, no eſtr nudo de lo pagar eſte que lo toma, mas aquel en cuyo logar eſtava: pero ſi non ſo tomaſſe por ſu mandado: nin lo metieſſe en ſu pro, eſtonce es tenudo de lo pagar aquel que lo tomo:* quæ l. ſecundum Greg. Lop. ibi in gloſſ. *eſte que lo toma*, eſt intelligenda juxta *d. l. fin.* nempe finito officio: eo namque durante conveniri poſſet dictus inſtitor, & quod ita intelligatur *l. 1. §. eſt autem, ff. de inſtit. act.*

Sed & eſt multum notanda eadem l. Regia in eo, quod vult, ut inſtitor non ſolum, quando habuit mandatum ad recipiendas pecunias mutuas, non tenetur, verumetiam quando non habuit ad hoc mandatum, ſi tamen mutuum in utilitatem domini convertit, *ſecundum Gregor. Lopez, ubi ſupra*, dicentem, hoc eſſe ſingulare; & ſe non meminiſſe alibi legiſſe.

Sed & procedit eadem lex Regia, etiamſi de receptione mutui non conſtaret, niſi per confeſſionem inſtitoris: tenebitur namque tunc licet habuerit mandatum, *ita Ang. & Socin. quos refert & ſequitur Greg. Lop. ubi ſupra, juxta finem gl.*

Limitatur tamen, & non procedit diſpoſitio *d. l. fin. ff. de inſt. act. & d. l. Reg. 7.* ut non procedat, quando inſtitor ſpecialiter ſe obligavit ſeu fidem ſuam aſtrinxit, *ut in l. in eum, §. taberna ff. de inſt. act. & cum Soc. proba. Greg. Lop. ubi ſupra d. fin. gl.*

Supereſt igitur, ex ſupradictis, ut ita & eodem modo videatur dicendum, procuratorem ad negotia promittentem, vel vendentem procuratorio nomine, finito officio non teneri de evictione, quemadmodum neq; tutor vel curator aliuſve adminiſtrator neceſſarius aut inſtitor non tenetur, & ſic contra prædictam diſtinctionem gl. & communem, præterquam ſi fidem ſuam procurator aſtrinxiſſet vel ſe proprio nomine obligaſſet, ut eſt expreſſum *in d. l. procurator qui pro evictione*, & in terminis ex *d. l. fin.* ita tenet Jacob de Aret. *in l. poſt mortem, §. tutor, ff. quand. ex fact. tut. prout refert, Cyn. in l. ex. qui ſervo verſic ult. quæro, C. quod cum eo. Corneus conſil. 6. per totum. vol. 2. quos & Jacob Butric. idem tenent, ad hoc refert Boer. d. deciſ. 273. ſub num. 3. ibi, quamvis Jacob.* dicentes: quod diſtinctio prædictarum gloſſarum procedit, quando procurator ſimpliciter promiſit non exprimendo, utrum procuratorio nomine, vel ſuo: Sed hoc caſu contrarium probat *d. l. ſervum Titii. ff. mandat.* imo quod tunc procurator non teneatur. Quid igitur erit tenendum in hac antinomia jurium & Doctorum contradictione.

Profecto viam veritatis in re hac mihi aperuiſſe videtur acutiſſimi, nec non & clariſſimi ingenii vir, Bartholomæus Socin. Senenſ. *conſil. 154. per totum vol. 2.* qui per ordinem diſtinguit, & decidit caſus, atque præfata jura conciliat. quare eum in omnibus prope ſequi intendo, & ad eum ſe refert Boerius *d. deciſ. 80. num. 2. deciſ. 273. ſub num. 5.* & Gregor. Lopez *in d. l. 7. tit. 1. part. 5. gloſſ. eſte que lo toma.*

Obſervandum † igitur eſt, ut certa ab incertis ſeparemus. Quod ſi conſtat, quod procurator ſeu alius adminiſtrator voluntarius voluit ſolum dominum obligare, 9
ſolum dominus obligatur: ſi vero quod ſe ſolum voluit obligare, ipſe ſolus tenetur: ſi quod utrumq; voluit obligare, ambo ſunt obligati: quoniam contractus ex conventione legem accipiunt, *l. legem. C. de pact. d. contractus, ff. de reg. jur. l. 1. §. ſi convenıat, ff. depoſit. cum ſim.* Ita concludunt Bart. & alii *in l. procurator qui pro evictione, ff. de procurat gloſ. Bart. Angel. & omnes in d. l. ſi pupilli, §. 1. ff. de negotiis geſt. ſecundum Soc. ubi ſupra, ſtatim in princ. ante num. 1. Boer. d. deciſ. 273. ſub. num. 5. verſ. quid dicendum:* eſtq; clarum atq; ſine difficultate procedit.

Si vero non conſtat, quem voluerit procurator obligare, ſe aut dominum, vel an utrumque, diſtinguendi ſunt primum caſus indubitabiles, quando procurator finito officio non tenetur, ſed tantum dominus: & poſtea alii caſus, in quibus ipſe procurator tenetur, & videtur fidem ſuam adſtrinxiſſe, ex quo videtur velle ſe obligare, licet procuratorio nomine contraxerit.

Caſus indubitabiles, in quibus procurator finito officio non tenetur.

10 PRimus caſus eſt, † quando procurator contrahit procuratorio nomine, & nihil procuratori acquiritur, tunc namque ſolus dominus tenetur finito officio. Ita poteſt procedere text. *in d. l. fin. ff. de inſtit. act.* (*& d. l. 7. tit. 1. part. 5.*) per quem ita concludunt atque reſolvunt Bartol. Bald. & communiter alii Doctores *in d. l. procurator, Bald. & Salycet. in l. ei, qui C. quod cum eo, Iac. Butric. Iacob. de Aren. & Angel. in d. l. ſi pupilli, §. 1. teſte Soc. ubi ſupr. num. 1. & Boer. d. num. 5.*

11 Secundus † caſus eſt, quando procuratores ſimpliciter aliquid confitentur, nec ad aliquid ſe obligant: tunc namque dominus ſolus tenetur, & non procurator. Ita poteſt etiam intelligi text. *in d. l. fin. prout etiam intelligit, Bartol. in l. 1. ff. de inſtit. ita etiam concludunt Bald. & Angel. Guilielm. de Cugn. & Paul. de Caſtro, quos refert & ſequitur Socin. ubi ſupra, num. 2.* dicens quod hic eſt etiam caſus clarus.

12 Tertius caſus eſt, † quando contractus geſtus eſt domini contemplatione: quia tunc etiam tenetur ſolus dominus & non procurator. Ita videtur eſſe caſus, (ſecundum unum intellectum, *in dict. l. ſi pupilli, §. 1. ibi, tui contemplatione, & te acti ibi, gloſſ. quam ſequitur, ibi Angel.* & probat atque declarat cum Joann. de Monteſperel. *Socin. ubi ſupr. num. 3.*

13 Quartus caſus eſt, † quando explicatur actus, qui ſoli domino convenit & non procuratori, prout eſt in judiciis, in quibus ſolus dominus tenetur, *l. Plautius, 6. §. 1. ff. de procurat.* Ita concludunt Bald. Angel. & Joan. de Monteſperel. *in dicta l. procurator, & in d. l. ſi pupilli, §. 1.* ſequitur Socin. *ubi ſupra, num. 4.* Idem concludens, quando actus reſpicere poteſt utrumque, ſcilicet dominum, & procuratorem, & ipſe contrahit procuratorio nomine: nam obligatur ſolum dominus, *juxta notata per gloſſ. in l. quicunq. ff. de procurat.* & probatur, *in l. final. ff. de inſtit. & act. tenent Angel. & Joann. de Monteſperel. in dict. leg. procurator.*

14 Hic tamen † quartus caſus principalis limitatur, ut non procedat, quando procurator eſſet datus in rem ſuam, aut obtuliſſet ſe, cum ſciret, cautum non eſſe, vel ſi defenſoris loco cum ſatiſdatione ſe liti obtulerit. In his namque caſibus ſingulis procurator conveniri poteſt, & debet, *ut in l. Plautius, ff. de procurat. & concordat l. fin. tit. 5. part. 3.* ubi Gregor. Lopez *in gloſſ. que ſe deve cumplir,* inquit illam l. Regiam poſſe limitari per *d. l. Plautius,* hoc eſt, niſi in procuratore in rem ſuam, vel quando procurator mentitus eſt, aſſerens ſe habere mandatum cum non haberet: tenetur enim, qui ſe aſſerit procuratorem, hoc oſtendere, *ut notat Bart. per illum text.* quem ad hoc dicit ſe millies allegare *in l. 1. C. cred. evict. pign. non deb.*

15 Procurator † ergo inquit Gregor. ſive contrahat ſive compareat in judicio, tenetur ſe oſtendere procuratorem, alias tenetur parti ad intereſſe, *ut etiam tradit Angel. ibidem. & Jaſ. cum aliis in l. civit. u, num. 16. ff. ſi cert. petat.* vel ſi mentitus eſt, præſtitam eſſe ſatiſdationem de ſolvendo, cum non eſſet: nam tunc in perſonam procuratoris fiet exſequutio, *ſecundum Gregor. Lopez, ubi ſupra, ſ. fin. d. gloſſ.*

16 Quintus † caſus principalis eſt, quando procurator ſimpliciter accepit rem mutuo procuratorio nomine, & ſic in aliis contractibus, qui re contrahuntur. Nam tunc dominium acquiritur domino & ſibi, hoc eſt, procuratori nihil quæritur, *l. 1. C. per quas perſon. nob. acqu.* & ideo procurator non tenetur, *ut in dict. l. ſi pupilli, §. 1.* quam ita intelligunt Bart. & Ang. ibi. Bald. & Salyc. *in d. l. ei, qui, C. quod cum eo, ita Socin. ubi ſupra, num. 5.*

Caſus in quibus procurator tenetur, licet procuratorio nomine contraxerit.

PRimus caſus eſt, † quando expreſſe fidem ſuam adſtrinxit, tunc namque ipſe tenetur procurator etiam finito officio, ut eſt caſus ſecundum Angel. *in d. l. procurator, qui pro evictione, ff. de proc. ibi, fidem ſuam aſtrinxit, & ibi, qui pro domino vinculum obligationis ſuſcepit,* & eſt communis omnium in dictis locis *ſecundum Socin. dict. conſil. 154. num. 6.* 17

Secundus caſus eſt, † quando contrahit procuratorio nomine, ſed ad obſervantiam obligat ſe proprio nomine: tunc namque tenetur: quia videtur, fidem aſtrinxiſſe, & ita poteſt intelligi. *d. l. procurator, ſecund. Iacob. de Aret. Iacob. Butric. Angel. & Franciſcum de Albergot. ibi, Bart. & Bald. & communiter Dd. teſte Socin. ubi ſupr. num. 7. & Boer. d. deciſ. 273. ſub num. 5. verſic. quia procurator,* ubi loquitur non tantum in procuratore, ſed etiam in tutore & curatore promittente nomine proprio tantum, & ſic ultra nomen officii, quia tunc ipſe indubitanter perpetuo tenetur: quia egreſſus eſt naturam officii, *ut in d. l. procurator, & d. l. ſervum Titii,* & ſic habent locum jura pro prima parte à nobis allegata, & pro ſecunda, ab ipſo citata. Idem tenet Abb. *conſ. 16. ad claram deciſ. in princ.* ubi allegat gl. *c. ſicut 46. diſtinctione.* 18

Tertius caſus eſt, † quando fecit ſe procuratorem in eo, quod non erat, tunc etiam videtur fidem ſuam aſtringere, *ſecundum gloſſam, & Bart. in d. l. procurator, ſequuntur Bald. & Angel. & moderni: Bald. in d. l. fin. ff. de inſtitor. quos ad hæc refert & ſequitur Socin. ubi ſupra, n. 8.* de quo ſupra latius egimus in limitatione quarti caſus prioris. 19

Quartus caſus eſt, † quando procurator obligavit ſe & ſuos heredes & bona. Nam ex quo heredum mentionem fecit, excedit notiſſimos terminos officii, *l. cujus bonis, §. 1. ff. de cur. furioſ.* Ita concludunt Jac. de Aren. Bald. & Salycet. *in d. l. ei, qui, ſupra allegata,* & Socin. *ubi ſupra, numero 9.* 20

Quintus caſus eſt, † quando procuratoria contemplatione celebratus eſt contractus, *ſecundum gl. Bald. & Dd. in d. l. ſi pupilli, § 1. ff. de negot. geſt. & eſt text. ibi Cyn. & alii in d. l. ei, qui,* & idem quando contemplatione utriuſque *ſecund. gl. & Doct. in d. §. 1. Socin. ubi ſupr. n. 10.* 21

Sextus caſus eſt, † quando nulla fit mentio officii, & contrahit, & tunc diſtinguitur, an ſuper re domini, & videtur contrahere procuratorio nomine domini, & ſic dominum ſolum obligare: ſecus ſi ſuper negotio ad ſe pertinente; quia tunc ſe ſolum, vel ad utrumque, quo caſu etiam dominum videtur obligare voluiſſe, *ſecundum Iacob. Butric. Bart. Bal. Ang. & Doctores in d. l. procurator, Bart. & Bald. in d. l. ſi pupilli, §. 1. teſte Socin. d. conſ. 154. num. 11. volum. 2.* 22

Septimus caſus eſt, † quando ex contractu geſto per procuratorem procuratorio nomine aliquid procuratori acquiritur, puta actio directa vel pretium rei venditæ ab eo, quia tunc ipſe de evictione obligatur & cenſetur fidem ſuam aſtringere. Caſus eſt *in d. l. ſervum Titii ff. mandat.* juxta intellectum Bartol. Franc. de Alvergo, & Joann. de Monteſperell, *in d. l. procurator, ad idem, l. ſolutum, §. pro libera, ff. de pign. act.* ac per quam declaratur *dict. l. procurat. ſecundum Bartol. ibidem tenet Salycet. in d. l. ei, qui, & Paul. de Caſtr. in d. l. final. ff. de inſtitor. & Socin. eos referens, ubi ſupra, num. 12.* 23

Octavus

24 Octavus caſus eſt, † ut quamvis ſupra in ſecundo caſu primi membri dixerimus, procuratores aliquid ſimpliciter in literis confitentes, nec ad aliquid ſe obligantes, non teneri, ſed dominum ſolum obligari, & ita poſſe intelligi *d. l. fin. ff. de inſtit.* hoc tamen intelligendum eſt, niſi in dictis literis inſtitores aſſererent meoſam debitricem ex eo, quod confiteantur ſe pecuniam recepiſſe, nam tunc licet, ut inſtitores receperint, ex quo aliquid quæſitum eſt, eis ita ſcribendo fidem ſuam aſtrinxiſſe videntur, & ideo conveniri poſſunt procuratoris exemplo per notata *in d. l. procurator*: Ita ad literam dicit Angel. *in l. 4. in principio, ff. de re judicat.* dicens ita fuiſſe judicatum Florentiæ, reſolvens idem dicendum eſſe ex præmiſſis in procuratore, qui fatetur dominum debitorem ex eo, quod fateatur ſe pecunias recepiſſe, *ſequitur Joann. de Imol. in l. eandem, ff. de duobus reis, & ſequi videtur Socin. ubi ſupra, num. 13.* Mihi autem hæc deciſio ant caſus non conſtat, imo dubito de ejus veritate, & ideo eum non probo ex text. *in dicta l. ſi pupilli, §. 1. ff. de negotiis geſt.* cui non bene reſpondet Socin. *ubi ſupra.* Ibi enim contra procuratorem pecuniam mutuo mandato alterius recipientem nulla competit actio, ſed tantum contra mandantem. Ergo, nec contra inſtitorem recipientem pecunias ratione officii. Nec ipſe inter hos duos caſus ullam concludentem invenio rationem differentiæ: non enim ex receptione ſolum pecuniæ, nomine & mandato alterius, videtur fidem ſuam procurator aut inſtitor aſtrinxiſſe. Teneo igitur in hac ſpecie, & octavo caſu, procuratorem vel inſtitorem minime obligari ex ſola receptionis pecuniæ confeſſione niſi alia ratione oſtendatur, obligatum eſſe, dummodo doceat pecunias à ſe receptas, in utilitatem domini, vel menſæ convertiſſe. Et hac ratione forſan Socin. *ubi ſupra, numero 16. verſiculo, quos tamen caſus,* inquit, quod pro nunc non eos omnes præciſe affirmat, ſed illos conſideravit ad clariorem deciſionem illius conſultationis.

25 Nonus caſus eſt, † quando procurator procuratorio oomine actum gerit, qui convenit ſoli procuratori, & ipſum tantum reſpicit: tunc namque videtur fidem ſuam aſtrinxiſſe prout eſt promiſſio rati, & iudicatum ſolvendi, & ſic procurator tenetur, *leg. ſi procurator meus, §. finali, & leg. ſed hac, §. prætor, ff. de procurator. ſecundum Baldum, & alias quas refert & ſequitur Socin. ubi ſupra, numero 15.*

26 Decimum † & ultimum caſum conſiderat Socinus *ubi ſupra, num. 16.* quando mutuans pecuniam procuratori non ſolum numeravit, per quam numerationem dominum obligat, ſed ultra proceſſit ſtipulando à procuratore procuratorio nomine, quia tunc obligatur etiam procurator, per textum, qui hoc videtur probare *in dicta lege ſi pupilli, §. 1. in ſecunda parte, ff. de negot. geſt.* quem ibi ita intelligit Angel. dupliciter inducens. Primo, dum dicit à procuratore tuo ſtipulatus fuero, quia non dicetur quis ſtipulatus à procuratore, niſi procuratorio nomine ſtipulatus eſſet. *lege ſi reus, & ibi Angel. ff. de procurat.* & tandem dicitur, quod procurator obligatur. Secundo, quia dicitur, quod talis ſtipulatio poſt numerationem fuit ex abundanti cautela appoſita: ex quo datur intelligi, quod mutuans non ſtetit contentus, quod dominus eſſet obligatus, ſed voluit etiam procuratorem obligatum, licet contraheret procuratorio nomine.

Hæc tamen opinio falſa mihi prorſus videtur, ac proinde non tenenda. Primo, quia ſtipulatio ſubſequens à procuratore, procuratorio nomine deducta, nullam inducere poteſt in ejus perſonam obligationem, cum fuerit interpoſita procuratorio tantum nomine: quia actus agentium non debet ultra eorum intentionem operari, *l. non omnis, ff. ſi cert. pet. ubi DD.* ſed hic procurator promiſit per ſtipulationem procuratorio nomine tantum, non vero proprio, nec ullo pacto fidem ſuam aſtrinxit; ergo ipſe non tenetur. Præterea, obligatio contrahi non poteſt ſine conſenſu, *textus in principio Inſtitut. de oblig. quæ ex conſenſu, &c. cum ſimilibus.* Conſtare enim debet quod quis ſe voluerit obligare ad hoc, ut obligatus remaneat, *l. 2. tit. 16. lib. 5. nova collect. Reg.* Sed in ſpecie præmiſſa procurator promittens nomine domini, tantum intendit obligare dominum, non vero ſeipſum. Ergo ipſemet non remanet obligatus; deinde non debet eſſe fortior obligatio procuratorio nomine facta, quàm vera numeratio & receptio pecuniarum præcedens. Utraque namque nomine domini fit: Ergo ſicut numeratio præcedens procuratorem non obligat, *ut in d. l. ſi pupilli, §. 1. in 1. reſp.* Ita neque etiam obligatio procuratorio nomine facta & accepta eum obligare debet, nec etiam utrumque ſimul junctim: quia deficit animus ſe proprium obligandi: Accedat etiam, quia hic procurator contrahit procuratorio nomine, & contemplatione ipſius domini, nihilque hujuſmodi procuratori acquiritur, ſed ipſi domino totum. Ergo procutator non tenetur, niſi fidem ſuam aſtrinxerit, juxta caſus primæ partis.

Supereſt, † ut reſpondeamus textui, cui innititur Angel. ad tenendum contrarium, nempe *in d. l. ſi pupilli, §. 1. in 2. reſponſ.* Ibi dum dicit, à procuratore tuo ſtipulatus fuero. Ex hoc namque, *ut inquit Angelus,* videtur procuratorio nomine ſtipulatus, ſed negamus quidem hoc ita eſſe, neque text. *in dicta leg. ſi reus, ff. de procurat.* probat, non dici quem ſtipulatum à procuratore alterius, niſi procuratorio nomine ſtipulatus eſſet: quis enim prohibet ſtipulari à procuratore alterius nomine proprio? Nonne videmus hoc ita fieri *in dicta l. procurator, qui pro evictione. ff. de procur.* ubi procurator, qui pro evictione prædiorum, quæ vendidit, fidem ſuam aſtrinxit, obligationiſq; pro domino vinculum ſuſcepit, ipſemet tenetur, & onus ejus fruſtra recuſat. Quæro ergo quomodo illo jure procurator fidem aſtrinxit, nec vinculum obligationis pro domino ſuſcepit, niſi per ſtipulationem: Obligatio igitur ſive promiſſio procuratoris ſimplex, aut procuratorio nomine facta, non obligat ipſum, niſi fidem ſuam aſtrinxerit, vinculumve obligationis pro domino ſuſceperit. Et multo minus, quando ſtipulatio accepta eſt procuratorio nomine. Quo fit quod minime in hac ſpecie poſſit nec debeat intelligi text. *in dict. l. ſi pupilli, § 1. in 2. reſponſ.* ſcilicet, quando à procuratore ſtipulatio accepta eſt procuratorio nomine: ſiquidem tunc nihil additur, quod perſonam procuratoris obliget, ſed domini: Intelligi igitur debet text. ille de obligatione, & ſtipulatione accepta perſonæ propriæ procuratoris, aſtringentis ſuam fidem vel vinculum obligationis ſuſcipientis in ſe pro domino, & ſic quando nomine proprio procurator promiſit juxta diſpoſitionem *dict. l. procurator, qui pro evictione,* non vero procuratorio nomine tantum; quia tunc impoſſibile eſt, eum finito officio teneri, cum ſe minime proprio nomine voluerit obligari: Imo iniquum, & ineptum eſſet dicere, ipſum ex hoc præter mentem, & voluntatem ſuam, imo vero contra ipſam manere obligatum: Nec dicendum eſt ullo modo hoc ſenſiſſe Julianum Juriſconſultum *in dict. §. 1. in ejus ſecunda parte,* præcipue cum ibi principaliter de hoc non agitur, ſed an per ſtipulationem procuratoris ſuperadditam extinguatur negotiorum geſtorum actio contra dominum competens? Et inquit textus, adhuc ipſam ſupereſſe: quia ex abundanti hanc ſtipulationem interpoſuit. Præſupponendi igitur ſunt termini habiles, ſcilicet, quod procurator per ſtipulationem fidem ſuam aſtrinxit, vel obligationis vinculum pro domino ſuſcepit ad hoc, ut ipſe teneatur, juxta caſum *dicta l. procurator, qui pro evictione.* 27

Alias enim jure ipſe non tenetur contrahens procuratorio nomine, *ut ſupra probavimus*: Cum enim de uno quæritur, ad cetera præſupponitur habilis, *ut in cap. 1. de ætat. & qualitat. lib. 6. ibi, ſi aliud non obſtat canonicum*

Secundo inductio Angeli ſupra relata, *d. l. ſi pupilli, §. 1.* nihil probat, quia licet id fateremur, intelligi tamen debet juxta ſupra modo dicta, nempe quod cum mutuans non ſtetit contentus, quod dominus eſſet ſolus obligatus, voluit etiam procuratorem obligari, non tamen jure obligatur procurator finito officio promittens, procuratorio nomine, ſed proprio. Ergo ſtipulatio ibi, non fuit interpoſita procuratorio nomine, neque hoc text. ille dicit, ſed eſt imaginatio Angel. & neceſſario ſecundum juris regulas intelligendum eſt, ut frugi ſit fuiſſe interpoſitam nomine proprio: Quod etiam ex eo maxime convincitur, quod, ut inquit text. *in dict. §. 1. in fine*, ex abundanti, id eſt, pro pleniori ſecuritate, & cautela mutuantis illa ſtipulatio fuit interpoſita, & ut ſibi melius eſſet conſultum. Si ergo ob hoc fuit interpoſita ſtipulatio, non debebat nec oportebat interponi nomine procuratorio, quia per hoc non magis conſulebatur mutuanti, ſed id ipſum, quod inerat exprimebatur. Ergo ut vere ex abundanti ſtipulatio interpoſita fuerit, & ſic verificetur ratio illius text. neceſſario præſupponere debemus, eam nomine proprio, non vero procuratorio interpoſitam fuiſſe: Quod veriſſimum eſſe cenſeo: & in terminis, uno verbo ita intelligit illum text. Boer. *d. deciſ. 273. num. 5. colum. penultima in illis verbis, & ex abundanti cautela, illam procuratoris ſtipulationem ſuo proprio nomine interpoſuit, ut dicit textus, in dict. leg. ſi pupilli, §. 1.*

28 Alius, † & undecimus caſus utiliter conſtitui poteſt, nempe quando curator, tam proprio, quam appellativo nomine (hoc eſt) curatorio promiſit, & tunc ſi quidem præceſſit in obligatione, nomen proprium, procul dubio curator ſuo quoque nomine tenetur. *ut tenet Bart. in l. cum poſt mortem, §. quidam cum eſſet, in princip. ff. de adminiſtr. tut. argumento. l. ſi ſervus communis, ff. de ſtipul. ſervor. ibi, ſed cum ad nomina prius decurſum eſt.* & ſignanter, ſi in obligatione promiſit ſe ſoluturum, quia tunc ſecundum Bartolum habuit animum ſe in totum obligandi, & non pupillum, quamvis poſſit à pupillo repetere. *ſequitur Boer. d. deciſ. 273. num. 5. ibi, ſed promiſit nomine proprio, quam appellativo, &c.* loquens etiam in procuratore.

29 Si vero † præceſſit in obligatione nomen appellativum, & ſubſequitur proprium curatoris, etſi Bartol. ubi ſupra innuat, tunc procuratorem non teneri, & hoc in dubio, non vero, quando ſunt aliæ conjecturæ, ex quibus aliud præſumatur de intentione contrahentium: alias conſiderari non debet nomen appellativum *l. qui habebat ff. de reb. dub. & ibi Socin. in 2. notab. & Felin. in cap. mandatum, verſic. in text. ibi, ſed perſonæ de præſumt.* nihilominus tamen in hac ſecunda ſpecie contrarium ex multis probat Boer. *d. deciſ. 173. poſt n. 6. in verſ. tamen hac ratio.* Imo quod etiamſi præcedat nomen appellativum, & ſubſequatur proprium in obligatione procuratoris, adhuc ipſe procurator remaneat obligatus, quod verius eſſe videtur, ſi curator, vel procurator ſuam perſonam nomine proprio obligavit, licet præceſſerit appellativum: quia jam conſtat de intentione curatoris vel procuratoris, ſeipſum obligare volentis, ſive nomen proprium præcedat, ſive ſubſequatur: non enim in hoc facienda eſt aliqua vis, ſed in eo, quod fidem ſuam procurator aſtrinxerit, quod ſufficit, ut remaneat obligatus juxta d. *leg. procurator, qui pro evictione*, cui ſuffragantur alia plura fundamenta adducta in idem per Boerium *ubi ſupra*, quæ maxime hanc partem confirmant: & ſignanter dicit hoc procedere, quando procurator hic habebat mandatum ad contrahendum, cum certa perſona: quia tunc uterque tenetur, ſc. procurator ex contractu, & dominus mandati actione, *ſecund. gloſſ. Jacob. de Aret. & Doctores in d. l. ſi pupilli, §. 1. ff. de negot. geſt. Bald. in l. 1. §. eſt autem, verſic. nota argumentum, ff. de exerc. action.* Et hoc ſecund. ipſum Boer. poſt alios, quos citat, quando contractus fuit cum procuratore à domino abſente conſtituto celebratus: quia tunc tenetur: quia contrahentes habuerunt reſpectum ad procuratorem, cum quo contrahebant magis, quam ad dominum conſtituentem. Et tandem inquit, quod plures ex dominis de conſilio ita tenuerunt, & quod ſic concluſum fuit in cauſſa cujuſdam Tolnſan. contra quendam magiſtrum domus quondam Archiepiſcopi de Fuxo, & latum arreſtum die ſeptimo Septembris, anni 1531.

Duodecimus, † & ultimus caſus conſiderari poteſt in 30
ſpecie, in qua reſpondit in quæſtione de facto Paulus de Caſtro *in leg. 1. §. eſt autem per text. ibi, quem logis. ſub §. exercitorem. num. 4. ff. de exercitor. action.* nempe quod cum quidam Hebræus, habitans Venetiis, deputaſſet quendam alium Hebræum in terra Peſari ad faciendum quoddam mutuum uſurarium, & ille præpoſitus recepiſſet plura pignora à quodam milite, poſtea remotus fuit ab officio, miles agebat contra eum pro ſuis pignoribus, & volebat ſolvere, ille dicebat ſe non teneri: quia contraxit tanquam factor alterius, & factoria erat finita; videtur namque hic caſus jam deciſus ſupra, nempe quod ille factor non eſſet obligatus ex *d. l. fin. ff. de inſtitut. actione, & l. 7. tit. 1. part. 5. & facit Angel. in l. eandem, ff. de duobus reis*, ubi dicit, quod factores moderni mercatorum, non tenentur ex contractibus, quos gerunt.

Nihilominus contrarium dicit Paul. de Caſt. ſe reſpondiſſe per illum text. ubi dicit, eſſe caſum, maxime poſtquam fuit præpoſitus ab abſente, quia contrahentes non habuerunt reſpectum ad eum, ſed ad præpoſitum, cum quo contrahebant: *argumento. l. cum qui, C. ſi cert. pet.* neque obſtat, ſecundum eum dict. *l. fin.* quia, ibi non fuerunt verba obligativa, ſed denuntiativa, prout ibi etiam intelligit Bart. nec dictum Angel. *ubi ſupra*, quia poteſt procedere in factoribus, quia potius ſunt miniſtri, quam habeant adminiſtrationem, *ut ibi per eum.* Et hanc opinionem Pauli de Caſtr. ſequuntur Socin. *in d. l. conſil. 154. num. 17. vol. 2.* & Boer. in loco modo proxime relatus.

Ego autem in caſu promiſſo, ſalva pace tantorum patrum cenſeo, præd. præpoſitum non remanere obligatum, ſi probet pignora à ſe recepta domino, cujus vices gerebat, tradidiſſe: licet enim præpoſitus ille verba obligatoria protuliſſet nomine domini, non tamen ideo ipſe obligatur ex eo contractu, cum procuratorio tantum nomine id fecerit: Denique quia licet pignora acceperit, hoc nomine domini, & contemplatione ipſius, & ad ejus utilitatem actum eſt: ſicut videmus in pecuniis mutuo receptis à procuratore nomine domini, & ad ejus negotium & utilitatem: quia nihilominus nulla actio datur mutuanti contra procuratorem, niſi ipſe ſe proprio nomine obligaverit, *ut in dict. leg. ſi pupilli, §. 1. ff. de negot. geſt.* Ergo nec hic factor aut præpoſitus, cum pignora mutui & uſurarum receperit nomine eum præponentis.

Tandem pro hac mea ſententia eſt optima, *l. regia 7. titul. 1. part. 5. jam ſupra relata*, cuius verba hic iterum ſunt memoriæ recolenda, ut conſtet præciſe noſtram ſententiam probare præcipue, ibi, *tal preſtido como eſte, no es tenudo de lo pagar eſto que lo toma, mas aquel en cuyo lugar eſtava:* Facit namque pro hac parte ac multum ſtringit. Licet enim, ibi, eſſent verba enuntiativa, prolata tamen fuerunt principaliter ab inſtitore ad obligandum dominum: Quinimo etiam ſi eſſent verba obligatoria ab inſtitore ſimpliciter prulata: prout fuerunt, ut

conſtat,

conſtat ibi, *quos denarios vobis numerare debeo, pridie Cal. Maias*: adhuc idem eſſet, quia nomine officii fuerint prolata, & ideo per eã inſtitor non ſe intendit ubligare, ſed dominum, & ibi expreſſe probatur & dicitur, *denique abſentia domini ſola non obligat procuratorem, & cõtrahentes cum procuratore abſentis non debent habere reſpectum ad præpoſitum, ſed ad dominum eum præponentem ſiquidem eius nomine præpoſitus contrahit, & tanquam eius miniſter & vices gerens*: alias enim ſequoretur inde, q̃ procurator abſentis contrahens eius oomine tantum teneretur ex ſua perſona: quod eſſet abſurdum: Præterea *l. eum qui, C. ſi cert. petat.* qua ſe fundat Paul. eius opin. non probat: quia loquitur, quando creditor mutuavit alicui pecunias, licet ad res alienas, non tamen contemplatione domini rerum, ſed ipſius recipientis, unde mirum, ut recipiens obnoxius remaneat: quia principaliter fuit obligatus, ut inquit, *d. l. eum qui, in fine, ibi, principaliter obligatum*: At in ſpecie Paul. præpoſitus non ſe principaliter obligavit, ſed nomine domini, hoc eſt, ſub nomine officii, ut contingit *in dicta l. fin. ff. de inſtit. actio.* deinde, *d. l. fin. & l. Regia ſupra citata*, pro concordantia indiſtincte loquuntur, in quocunque præpoſito præſentis vel abſentis, unde reſtringi non debet ad præpoſitos præſentium tantum, præmaxime, cum plerunque contingat conſtitui eos abſentibus in diverſis mundi partibus, & aliis qui abeſſe intenduntur.

31 Duobus † tamen caſibus opinio Pauli de Caſtr. & ſequacium ſalvari poteſt. Primo, quando ille præpoſitus nondum pignora illius debitoris domino tradidiſſet, ſed penes ſe retineret, tunc enim ea reddere teneretur, ut probatur *in dicta lege partita ad finem*, & pecuniæ eo caſu deponi deberent penes fidam perſonam, ut domino redderentur, non vero ſolvi debent præpoſito iam remoto. Secundo, quando ipſe præpoſitus fidem ſuam aſtrinxiſſet in contractu, vel vinculum obligationis pro domino ſuſcepiſſet *iuxta. d. l. ſi procurator, qui pro evictione, ff. de procurat. & ſupr. late reſoluta.* Alias autem regulariter non puto veram reſponſionem, & opinionem Pauli, ſed potius contrariam, quam fundavimus, tex. autem in quo ſe fundat Paul. de Caſtr. nihil pro eo facere videtur, ſaltem concludenter.

SUMMARIA.

1 *Tutores & curatores tenentur tutela & cura iudicio minoribus ſuis reſarcire, quicquid dolo, vel culpa eorum levi amiſerint, vel cum poſſent non acquiſierunt, de leviſſima tamen culpa non tenentur.*

2 *Dolus ſeu culpa in adminiſtrando non præſumitur, & allegans tenetur id probare.*

3 *Tutor vel curator an poſſit perſuadere alicui morienti, ut ſibi relinquat, quod pupillo ſuo relinquere volebat, ponitur reſol. bimembris, n. 4.*

4 *Maritus poteſt iudicium uxoris poſtremum maritali ſermone in ſe provocare, ſine vi & fraude, ſecus alias, nec ſuggerendo falſas cauſſas, ut in n. 5.*

6 *Impediens alterum à conſequutione legati, vel gratuitæ donationis, dolo, vi vel fraude, tenetur eidem ad reſtitutionem arbitrio boni viri, ſecus ſi abſque vi, aut dolo, aut fraude etiam odio, vel ut ſibi conſulat alterum ad mutationem voluntatis induxerit.*

7 *Inducente aliquo teſtatorem blandis verbis vel adulationibus, ut eum heredem inſtituat, cum tamen prius alium heredem inſtituiſſet, licet hoc ultimum teſtamentum validum ſit, primus tamen heres inſtitutus avocabit à ſecundo hereditatem per actionem de dolo, vel in factum.*

8 *Tutor licet in dubio teneatur utilitatem pupilli præferre ſuæ: ſecus eſt ubi conſtat, quod ſi faciat commodum pupilli, non poteſt facere ſuum.*

9 *Prælatus Eccleſiæ an poſſit perſuadere alicui morienti, ut ſibi relinquat, quod Eccleſiæ ſuæ relinquere volebat.*

10 *Teſtamentum factum ab adoleſcente in favorem tutoris vel curatoris an valeat, & num. 15, cum ſequentibus.*

11 *Donatio ab adoleſcente facta conſanguineo tutoris, filio forte aut filia, vel nepti tutoris non valet.*

12 *Teſtamentum factum ab adulto in favorem tutoris vel curatoris, per impreſſionem factum eſſe cenſetur.*

13 *Alienatione prohibita per contractum inter vivos, non videtur prohibita per teſtamentum.*

14 *Mulier nupta poteſt teſtari ſine licentia viri.*

15 *Minor poteſt teſtari ſine licentia ſui curatoris etiam contradicente curatore.*

16 *Minor poteſt iubere in teſtamento quod res immobiles vendantur ſine auctoritate curatoris.*

17 *Reſtitutio in integrum peti non poteſt contra teſtamentum adulti, etiam ab heredibus ipſius, ut in n. 18.*

19 *Donatio cauſſa mortis facta à minore non valet: & ſi aliquo caſu valeret, poſſet revocari ab ipſo: & dato quod eſſet irrevocabilis, poſſet minor in integrum reſtitui adverſus eam.*

20 *Teſtamentum factum ab adoleſcente in favorem tutoris vel curatoris circumvento & inducto dolo ſui adminiſtratoris ad teſtandum, reſcinditur principis beneficio ad inſtantiam venientium ab inteſtato.*

21 *Præſumtio fortior vincit debiliorem.*

22 *Dictum Doctoris debet intelligi iuxta Cottam quam allegat.*

23 *Tutor legans aliquid pupillo creditori ex cauſſa tutelæ, non cenſetur hoc facere animo compenſandi, niſi contrarium caverit teſtator, ut in n. 24.*

CAPUT XIV.

De tutore perſuadente morienti, ut ſibi relinquat, quod pupillo relinquere volebat.

CUM tutor ſeu curator iuret utilia facere, & inutilia prætermittere, *ut in l. fin. §. omnem, C. de adminiſtratione tutor. & diximus ſupr.*

Et † præterea quicquid tutoris dolo, vel lata culpa, aut levi, ſeu curatoris minores amiſerint, vel cum poſſint non acquiſierint, veniat in tutelæ ſeu negotiorum geſtorum utile iudicium, *ut in l. quicquid, C. arbitr. tutel. cum ſimilib. & ibi notant. gl. Bald. Alberic. & Salycet. Faber & Angel. in §. ſuſpectus adverſus glo. in Inſtit. de ſuſpect. tut. Angel. in § actionum, num. 40. Inſtit. de act. Bacc. de decim. tut. cap. 2. n. 146.* quamvis ſecundum eum, *ibi, numero ſequenti poſt alios quos citat*, in negotio exigendi debitores pupilli ſolum teneatur de lata culpa, & utrumque cum aliis probat Anton Piag. *de tut. & curat. qu. 19. nu. 13* ubi quod de leviſſima culpa nullatenus teneantur tutores vel curatores. 1

Dolus tamen, † vel culpa ſeu negligentia in adminiſtrando non præſumitur, & allegans tenetur id probare, prout alias eſt generale, *l. quoties, §. qui dolo, ff. de prob. Bartol. & recentiores in l. ſi ab hoſtibus, §. ſi vir, ff. ſolut. matrim. l. non omnis, §. à Barbaris, ff. de re milit.* Congerit infinitos auctores hoc tenentes, Maſcar. *de probat. 1. tom. concluſ. 531. n. 1. cum ſequentibus præcipue, n. 9.* qui per totam concluſionem uſque ad finem congerit, 119. limitationes ad hanc regulam generalem, & in terminis adminiſtrationis tenet Bart. *in l. tutor, qui repertorium. §. qui poſt & in l. cum plures, §. fin. ff. de adminiſtrat. tut. Bacc. d. c. 2. n. 148.* 2

Hinc † eſſe videtur, quod tutor vel curator non poſſit perſuadere alicui morienti, ut ſibi relinquat, q̃ pupillo ſuo relinquere volebat, ut voluit gl. loquens in p̃lato Eccleſiæ, & tutore *in ca. quicunque, 1. 2. quæſt. 4. verb. aut* 3

neglectum: dicens habes hic, quod ſi prælatus aliquid negligit acquirere Eccleſiæ ſuæ, cum poſſet, & maluit ſibi acquirere, quod hoc imputetur ei, & de hoc teneatur adinſtar tutoris, *ut in dict. l. quicquid, C. arbitr. tut.* Nec enim præponere debet utilitatem ſuam utilitati Eccleſiæ, ſicut nec tutor utilitatem ſuam utilitati pupilli, *ut in l. tutor ſecundum dignitatem, §. 1. ff. de adminiſtr. tut. cum ſimil.* & in terminis tutoris hæc fuit opinio Martin. Syllania. quem referunt Alberic. & Salycet. *in d. l. quicquid,* eamque ſequitur & æquiorem appellat Bsrbat. *de præſtant. Cardinal. quæſt. 3. num. 30. in verſicu. ſed in veritate,* quos adhoc refert Baeca, *d. capit. 2. nu. 129.* Imo in prædicta ſpecie tutor tenetur ad duplum, *Bartol. in l. Titio num. 5. ff. ad municip. ſequitur Ant. Pragius de tut. & curat. qu. fin. num. 31.*

Contrariam tamen ſententiam in terminis tutoris vel curatoris viſi ſunt probare Guilielm. *in d. l. quicquid, verbo, non acquiſierint*, dicens eſſe quæſtionem ſabbatinam: non enim contra ſuam utilitatem tenetur ei providere, *l. videamus, §. ſed nec tutorem, ff. de in lit. iurand. & glo. etiam fin. in l. pupillorum, C. de adminiſt. tut.* quamvis gl. hæc iuncta textui recte inſpecta, potius velit contrarium, & ſic priorem opinionem.

4 Sed in hoc articulo † vera reſolutio, & tenenda eſt licitum eſſe tutori, vel curatori blando ſermone inducere teſtatorem, ut ſibi relinquat, quod pupillo relinquere volebat, *argumen. l. fi. C. ſi quis aliq. teſt. prohib.* ubi dicitur, quod iudicium uxoris poſtremum in ſe provocare maritali ſermone, non eſt criminoſum, *& l. 27. tit. 1. p. 6. in verſic. E por ende mandamos,* iuncto ver. *empero ſi fuerca nin premia ninguna no le fizieſſe, mas rogandole por buenas palabras lo adduxeſſe à que no fizieſſe teſtamento: eſtoce, non perdera lo que devia aver heredado de los bienes del, &c.* & ibi Greg. Lop. *in gloſſ. rogandolo, verſic. ſed quid movet.* movet noſtram quæſtionem de tutore, & remittit lectorem ad videndum glo. *in l. Titio, verb. inciderſet, ff. ad municip.*

Secus vero erit, ſi dolo, vel fraude, mendaciove, tutor vel curator induxerit morientem ad relinquendum ſibi, quod pupillo relinquere volebat, quo caſu in legato marito ab uxore relicto, ob nimiam eius reverentiam, ſtante ſuper eius caput, & concurrentibus eius importunis precibus, & blanditiis in damnum, & præiudicium patris, quod non ſit validum, & ſic limitetur in hac ſpecie diſpoſitio *dict. l. fin. C. ſi quis ab aliquibus teſt. prohib.* probat bene Matth. de Afflict. *deciſ. Neap. 69. nu. 4. cum ſequentibus.*

5 Sic etiam † non procedet *d. l. final.* quando quis blanditur alii ad ſuum commodum tantum in perniciem alterius ſuggerendo falſas cauſſas teſtatori ad hoc, ut teſtator privet hereditate eum, cui illam volebat relinquere *l. non enim, ff. de inofficioſ. teſt.*

Impediens † enim alterum à conſequutione legati,
6 vel gratuitæ donationis dolo, vi, vel fraude, tenetur eidem ad reſtitutionem arbitrio boni viri, ſecus ſi abſque vi, aut dolo, & fraude etiam odio, vel, ut ſibi conſulat, alterum ad mutationem voluntatis induxerit, ut cum pluribus probavimus *l. 2. canon. quæſtionum, cap. 11. num. 83.* & tamen etiam Navarr. *in manual. capit. 17. num. 70 72. & 73. & cap. 26. num. 3. & alios referens Anton. à Cordub. in ſua ſumma de caſos de conſcientia, quæſtio. 100. verſic. por que como.*

7 Idem † erit in caſu *dict. l. final.* ſi teſtator prius feciſſet teſtamentum, & alium inſtituiſſet heredem, quia tunc ſi quis blandis verbis, vel adulationibus induceret teſtatorem, ut eum heredem inſtitueret: licet enim hoc ultimum teſtamentum validum ſit, primus tamen heres inſtitutus revocabit à ſecundo hereditatem per actionem de dolo, vel in factum, *ſecundum Angel. in d. l. final. & in dict. l. non enim:* ubi quod ita fuit iudicatum Peruſii, dum ipſe eſſet vicarius Epiſcopi. Quidam enim in ſuo teſtamento inſtituerat prius heredes quoſdam religioſos, ſeu conventum, & quidam agnati ſibi tantum perſuaſerunt, dicendo, quod erat malè factum, inſtituere tales religioſos, quia talem hereditatem converterent ad malum & ita fecerunt, quod eos inſtitueret: fuit iudicatum, quod illi religioſi obtinerent ſucceſſionem, prout eum refert & ſequitur Palac. Rub. *in petitione rubrica de donat. inter vir. & uxo. §. 81. num. 11,* dicens eſſe bene notandum. Quamvis contrarium velit gloſſ. cum qua tranſit ibi Cyn. *in dict. l. quicquid, C. arbitr. tutel.* ſed loquitur gloſſ. illa alio caſu, ut videmus, nempe in noſtra quæſtione princip. de qua ſupra, ſcilicet, antequam eſſet relictum legatum pupillo: & illam doctrinam Angeli ſequuntur alii relati per Bernbard. Diaz. *in addit. ad Palat. Rub. ubi ſupra, ſequitur etiam eam Gregor. Lopez in l. 2. tit. 8. part. 6. in gl. por ſalago.*

Et in terminis tutoris vel curatoris perſuadentis teſtatori, ut ſibi relinquat, quod pupillo relinquere volebat, præfatam diſtinctionem probarunt Cyn. Alber. & Salycet. *in dicta leg. quicquid, C. arbitr. tut.* ubi quod licet
in dubio tutor teneatur utilitatem pupilli, præferre ſuæ, 8
ſecus vero eſt, † ubi conſtat, quod ſi facit commodum pupilli, non poteſt facere ſuum. Eandem diſtinctionem in tutore ſequitur, & probat Baeca, *dict. cap. 2. num. 119.* & bene Sylveſt. *in ſumma verb. clericus, quarta quæſtione 10. num. 6.* ubi citat Panormitan. idem tenentem: Et
ampliat, ut procedat etiam in † prælato reſpectu Eccle- 9
ſiæ, quia non eſt ius quæſitum Eccleſiæ propter ſolam intentionem teſtatoris, nec prælatus tenebatur tunc procurare bonum Eccleſiæ, cum ſine peccato facere potuiſſet. Ergo potuit procurare ſuum, cum nulli faceret iniuriam: ſecus autem cum prælatus, vel clericus, ſuam utilitatem temporalem procuraret cum iactura Eccleſiæ; quo caſu propriè loquitur, *dict. capit. quicunque 12. quæſtione 4.* ſcilicet, quando clericus de rebus, vel augmentis Eccleſiæ auget propriam facultatem. Itaque ea, in quibus ius habet Eccleſia, ut deſerviant commoditatibus Eccleſiæ, convertit ad ſerviendum commoditatibus ſuis, ut ſi ex redditib. Eccleſiæ colat ſuas poſſeſſiones, Eccleſiaſticas relinquens incultas, *ita tenet Sylveſter ubi ſupra.* Eandem diſtinctionem ſequitur alios referens Cavalcan. *de tut. & curat. nu. 279. & ſequenti,* ubi in caſu ſecundi membri prædictæ diſtinctionis vult intelligere Bart. *in dicta lege Titio, num. 5. ff. ad municip.* ſimpliciter dicentem, tutorem non poſſe allicere teſtatorem ad ſibi relinquendum illud, quod ad pupillum ſpectabat & pertinebat; & puniri debere in duplũ, quod inquit Cavalcan. ſibi placere, & quod tenet verum, & ſapit æquitatem, quia fraus nemini debet patrocinari, *ut ibi per eum.*

Vltimo † ex ſupra dictis videtur dicendum, quod ita 10
etiam teſtamentum factum ab adoleſcente in favorem tutoris vel curatoris, non valeat, quia non libere videtur factum, *ut docet iuxta l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* quamvis ſi alius non prohibitus fuiſſet inſtitutus, valeret, *per leg. qua ætate, ff. de teſta.* Ita Petrus Duenn. *in reg. 31. in 2. concluſione regula, limitatione 6.* quem refert, & ſequitur Cavalcan. *de tut. & curat. nu. 279. in princip. Caldas Pereyra in repet. l. ſi curatorem habens, ſuper verb. hunc contractũ ſervari non oportet, n. 27. C. de in integr. reſtit. min.* citans pro eadem opinione Rebuff. *2. tom. commenta. tit. de donat. & aliis diſpoſ. artic. 131. gloſſ. 3.* ubi idem dicit in donatione, & legatis, *& iterum ibi gloſſ. 5. & 6. fol. 360. & 361.*

Vbiq; † ſi donatio conſanguineo tutoris filio forte, 11
aut filiæ, aut nepti tutoris, facta fuiſſet, etiã non valebit, quia fieret fraus de perſona ad perſonam, *l. pupil. §. ſed ſi per interpoſitam, ff. de auct. tut.* Accedat altera ratio præ-
cipua pro Petro Duennas, & ſequacibus, quod teſta- 12
mentum factum ab adulto in favorem tutoris, vel curatoris

ſatoris per impreſſionem factum eſſe cenſetur, *leg. 1. ff. quar. rer. act. non detur.*

13 Sed † contra hanc obſervationem faciunt, alias tradita per Baec. *de non melior. ratione dot. filiabus, cap. 20. n. 5. cum ſequentibus, præcipue n. 9.* ubi quod iura loquentia de his, quæ fiunt in contractibus inter vivos, non ſunt admittenda in his, quæ fiunt in ultima voluntate, & in *n. 12.* ubi quod prohibita alienatione per contractum, non videtur prohibita per teſtamentum, *l. ex hoc edicto, §. alienare, ff. de aliena. iudicii mutand. cauſ. fact. leg. pater, §. fundum, ff. de leg. 3. Iaſ. late in l. ſi ita quis, §. ea. l. num. 46. ff. de verb. oblig. Caſtel. in l. 22. Tauri, in gl. emere vivos, Tiraq. de utroque retract. tit. 1. §. 26. gl. 1. n. 5.* Ergo videtur quod licet tutor vel curator ſit prohibitus contrahere cum ſuo minore, non tamen accipere eius hereditatem vel legatum per teſtamentum.

14 Secundo facit, † quia mulier nupta poteſt teſtari ſine licentia viri, etiam in favorem ipſius, licet non poſſit contrahere abſque eius licentia, *ut diximus in tractatu de iuramento confirmatorio, capite primo per totum*, quinimo maritus poteſt iudicium uxoris maritali ſermone in ſe provocare, *ut in dict. leg. final. C. ſi quis aliquem teſtar. prohib.*

15 Tertio † quia minor poteſt teſtari ſine licentia ſui curatoris, *iuxta gloſſ. in d. l. ſi curatorem habens. verb. obſimilis ibi, quia adultus teſtatur, C. de in integrum reſtitutione minorum, quam ultra Dd. ibi ſequitur Iaſ. in l. 2. n. 13. ff. de leg. 1.* ubi *n. 14.* quod etiam poteſt donare cauſſa mortis ſine auctoritate curatoris. *Idem Iaſ. in l. quæ dotis, nu. 38. ff. ſolut. matrim.* ubi, quod hoc procedit etiam contradicente curatore.

16 Et *num. 39.* † inquit, quod poteſt iubere in teſtamento, quod res immobiles vendantur ſine auctoritate curatoris. Et opinio illius gl. eſt communis, *teſte Anto. Gomez. in l. Taur. n. 5. & probatur in l. 13. tit. 1. part. 6.* quam ad hoc & plures Dd. allegat Caldas Pereyra ubi ſup. *in d. l. ſi curatorem habens, ſuper verb. hunc contractum ſervari non oportet, n. 20.*

17 Et contra † teſtamentum adulti non poteſt peti in integr. reſtitutio, *ut tradit allegans Rodericus Suarez allegatione 20. in principio.* & eſt communis opinio, ut plures allegans affirmat Meneſius *in lege ſi frater tuus, n. 1. C. de fideicommiſſ.* cuius ratio eſt, quia poteſt ipſe adultus iure ordinario revocare ipſum teſtamentum: ergo ceſſat reſtitutio, quæ eſt remedium extraordinarium, *l. in cauſſa, in principio, ff. de minor. ita Ludovicus Rom. in lege ſi frater, C. qui teſt. facere poſſ. quem refert & ſequitur Palat. Rubeus in lege quinta Tauri, ſub num. 17. & Pereyr. ubi ſupra, num. 24. verſicul. ſed an ſaltem,* ubi *in fin. d. num.* cum Capitio tenet.

18 Quod † neque heredibus eſſet hoc caſu ſuccurrendum, quia minori de facto erat neganda reſtitutio, ſed in donatione cauſſa mortis facta à minore, quod non valeat, & ſi aliquo caſu valeret, poſſit revocari ab ipſo, &
19 dato, quod eſſet irrevocabilis, † poſſet minor in integrũ reſtitui, contra eum probat late Rodericus Suarez *ubi ſupra, col. 3. ad finem, cum ſequentibus*, de qua re diſſerit latiſſime Caldas Pereyra *ubi ſupra, n. 2. cum ſequentibus*, ubi opinionem Roder. Suar. cum communi & magis recepta ſententia probat. Ergo validum erit teſtamentum ab adulto factum in favorem ſui curatoris.

Quarto & denique, quia ratio aſſignata per Petrum Duen. pro ſua opinione non videtur concludens, quando non conſtat de perſuaſione & impreſſione facta per eum ſuo minori, cum poſſet minor ſponte eum heredem inſtituiſſe.

Ego profecto dubium exiſtimo articulum hunc, ſed cum hactenus non invenerim iure prohibitum teſtari adultum in favorem ſui curatoris, cenſeo hoc eſſe regulariter permiſſum, quouſque aliud mihi iure expreſſum non conſtiterit. Quinimo ſi aliud diceremus, infringeretur ampla libertas ipſo iure omnibus conceſſa per *l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. cum ſimilibus.*

Fallit tamen, † quando minor dolo curatoris fuerit 20
circumventus & inductus ad teſtandum: tunc namque reſcinditur teſtamentum Principis beneficio ad inſtantiam venientium ab inteſtato, ut generaliter loquens in minore dolo inſtituti circumvento & inducto ad teſtandum, tenet etiam cum Baldo Palacius Rubeus, *ubi ſupra* Eſtque communis, ut plures allegans dicit Caldas *ubi ſupra, num. 27.* Et in hac ſpecie intelligendus eſt loqui Petrus Duennas *ubi ſupra*, dum loquitur ſimpliciter, quod teſtamentum factum ab adoleſcente in favorem tutoris vel curatoris non valeat: ſed mihi, quod prædixi verius videtur, nempe, ut valeat in dubio teſtamentum adulti factum in favorem ſui curatoris, ſicut valeret legatum eidem factum, niſi conſtet dolo curatoris fuiſſe circumventum & inductum ad teſtandum in ſui favorem: Neque obſtat auctoritas Petri Rebuff, ſupra in contrarium adducta, quoniam ipſe loquitur, ſtante lege expreſſa ſui Regni, quam ibi gloſſa hoc nuncupatim prohibente, quod teſtamentum, ſcilicet factum ab adoleſcente, in quo ſit inſtitutus heres tutor vel curator, non valeat, quoad talis heredis inſtitutionem: tunc namq; cum lex expreſſe hoc decidat, merito ut non valeat, quod per impreſſionem, & metu factum cenſetur, ac proinde, nec donatio cauſſa mortis, vel legatum, ut conſtat ex ipſomet Rebuffo *ubi ſupra*, ſed cum nos non habeamus iure communi expreſſum, quod adultus non poſſit tutorem vel curatorem ſuum heredem inſtituere, nec etiam iure Regio, non videtur ob levem & incertam præſumtionem impreſſionis, & metus, revocari poſſe inſtitutionem heredis prædictam, cum potius pro valore teſtamenti in dubio pronuntiandum ſit, *leg. ſi pars. ff. de inofficioſ. teſtament. capit. final. de ſententia & re iud.* quia expedit reipublicæ ſuprema hominum iudicia exitum habere, *leg. vel negare ſupra, ff. quemadmodum teſta. aperian.* Et † hæc eſt fortior conſi- 21
deratio pro valore teſtamenti, quam præcedens præſumtio contraria, unde illam excludit *l. Divus, 8, ff. de reſtitutione in integrum, & ibi gloſſa. verbo exiſtimari, Bartol. & alii Thom. Grammat. voto crimin. 24. num. 18. & nos conſilio 35. num. 27.*

Denique pro hac parte me nimis movet, quod præs diximus, & uſu evenire quotidie videmus, uxorem poſſe maritum heredem inſtituere eique legata relinquere. Imo ipſe eam ad hoc faciendum poteſt blando ſermone inducere & provocare non obſtante præſumtione metus reverentialis in contrarium. Quare igitur valere non debet in dubio inſtitutio heredis tutoris vel curatoris facta à ſuo adoleſcente, licet ab eo id poſtulaſſet, blando tamen ſermone, non vero alias inductus, vel dolo perſuaſus.

Præterea ſi tutor vel curator poteſt inducere alium teſtatorem, ſine vi, dolo, fraude, vel metu, ut quod relicturus erat ſuo minori, ſibi relinquat, *ut ſupr. reſolvimus* quare valere non debet iudicium ultimum ipſius minoris in favorem tutoris vel curatoris, non extortum, ſed ſpontaneum, vel blando ſermone provocatum.

Tandem Caldas Pereyra *ubi ſupra*, qui opinionem Petri Duennas videtur ſequutus, citans ad idem Petrum Rebuffum non advertit ipſum Rebuffum motum fuiſſe lege Regia Galliæ expreſſe prohibente adultum, tutorem vel curatorem ſuum heredem inſtituere, ſed nec ipſe Petrus Duennas cum ſuam opinionem punctualiter deſumſerit à Rebuffo *d. gl. 6.* quamvis eum non citaverit, ut apud ipſum eſt videre.

Cum † igitur dictum doctoris debeat intelligi iuxta 22
quotã, q̃ allegat iuxta doctrinam Bart. cõiter recepti in

lege

lege non ſolum,§ ſi liberationis verba,n.7.ff. de liber. legat. quam ſequitur, Beccius *conſilio.52.num. 97. lib. 1. Petrus Surd, plures allegans conſilio nono, num. 50. & Rebuffus primus auctor*, à quo ceteri eam opinionem decerpſerunt, loquuntur ſtante l. expreſſa ſui regni hoc prohibente in aliis regnis, ubi ea lex non adſit, parum, aut nihil præſtabit præfata opinio: Ex his igitur ſublata videntur fundamenta, & auctoritas doctorum prioris partis, & noſtram ſententiam, quam ſupra fundavimus eſſe tenendam, nempe, ut tutor vel curator poſſit ab adulto ſuo heres inſtitui, & valeat eius inſtitutio. ſimiliter & legatũ ei relinqui poſſit, neque ob id incidat in pœnam, *l.23. tit. 11. lib. 5. nova collect. Reg.* quæ adminiſtratorem à ſuo minore emere prohibet ſub pœna, de qua *in capit. ſequenti*, videbimus: niſi probetur fraude, vel dolo, aut vi tutoris vel curatoris, aut eius importunis precibus, quæ metui in iure æquiparantur minorem inductum fuiſſe ad inſtituendum tutorem vel curatorem heredem, vel ei aliquid relinquendum in teſtamento, quia tunc non valebit, *ut ſupra probavimus*. In terminis poſt hæc ſcripta inveni tenere contra Petrum Duenn. *ubi ſupra*, cum improbantem concivem noſtrum D. Azev. *in d. l.23. n. 14 cum pluribus ſeqq.*

23 Quod ſi † tutor leget vel relinquat aliquid pupillo creditori ex cauſſa tutelæ, non cenſetur hoc facere animo compenſandi, *ut probat Carolus Ruin. conſil. 92. numero quinto, cum ſequentibus, volumine quinto, & ante eum hoc idem voluit Angelus conſilio 277. in fine*, ubi dicit, ſecus eſſe, quando pupillus (intellige iam adultus) legat tutori, *& ſequitur Petrus Surdus conſilio 7 num. 64. libro primo.*

24 Quod † autem diximus de tutore legante pupillo creditori ex cauſſa tutelæ, ut non cenſeatur hoc feciſſe animo compenſandi, intellige, niſi contrarium caverit teſtator: tunc enim eius voluntas ſervanda erit, cum ea conditione adiecta legaverit, & non alias, *iuxta iura vulgaria.*

SUMMARIA.

1 *Tutores & curatores non poſſunt regulariter emere rem minorum ſuorum ex rationibus de quibus hic.*

2 *Quod procedit in quacunque ſpecie alienationis.*

3 *Pupillus cum auctoritate tutoris poteſt contrahere ſocietatem, etiam ſi tutor non loquatur, dummodo ipſe non ſit frater vel patruus pupilli.*

4 *Tutor non poteſt auctoritatem præſtare in actu, qui tendere poſſit principaliter in eius commodum.*

5 *Tutores & curatores palam & bona fide poſſunt emere rem minorum ſuorum, & non vitiatur contractus, hodie attento iure Regio, ſecus eſt, ut in num 9. unde non procedit in his regnis opinio Decii conſil. 410. n. 2. & ſequentibus. in n. 10.*

6 *Tutor vel curator tunc dicetur palam, & bona fide contrahere, quando adhibito alterius contutoris conſenſu emit. Idem eſt quando tutor cum auctoritate iudicis contrahit, ut in n. 7. ſed verius eſt, ut tunc quoque iure communi attento requiratur interventus amicorum, ut in n. 8.*

11 *L. 4. tit. 5. partit. 5. an corrigatur per l. 23. tit. 11. lib. 5. nov. collect. Reg. & n. ſeqq.*

12 *Legum antiquarum de abrogatione cum agitur, illud ſolet ſignificari verbis expreſſis, aut honorifica aliqua præfatione, & ubi lex Regia non exprimit, non eſt de eius intentione ius commune corrigere.*

13 *Tutor iure communi ſe auctorante poterat emere à pupillo maiore infante palam, & bona fide.*

14 *Duo caſus quando non ſunt æquiparati à iure communi per modum regulæ generalis & generaliter expreſſæ l. nova loquens in uno non habet locum in alio, præſertim, cum in caſu omiſſo ſit aliter proviſum.*

15 *L. 23. tit. 11. lib. 5. nov. collect. Reg. & l. 4. tit. 5. part. 5. concordia, & intellectus.*

16 *L. 4. tit. 5. partita 5. limitatur deficiente utilitate minoris: ſed hoc procedit interveniente quoque fraude, dolo vel machinatione adminiſtratoris præter læſionem, ut in num. 17.*

18 *Tutor, curator vel alius adminiſtrator poteſt retrahere iure ſanguinis rem ſui patrimonii durante officio.*

19 *Tutor hodie attento iure Regio non poteſt emere rem pupilli, ſive palam, ſive bona fide, ſub pœna dicta leg. 23. tit. 11. lib. 5. nov. collect. Reg. præterquam ſi talis emtio fiat à tutore cum iudicis auctoritate & decreto, vel contutoris.*

20 *Tutor, qui iam adminiſtrationem bonorum pupilli depoſuit, licite rem pupilli, ut quilibet extraneus emere poteſt, ſi tamen rationem tutelæ reddiderit.*

21 *Minoris venditio iuramento firmata in favorem ſui tutoris vel curatoris valet.*

22 *Exſequutores teſtamentorum emere poſſunt palam, & bona fide auctoritate iudicis, vel coexſequutoris rem defunctorum.*

23 *Donatio facta à minore cum iuramento in favorem ſui curatoris vel adminiſtratoris, an valeat, & numeris ſequentibus.*

24 *Iuramentum, quotieſcunque ſervari poteſt, ſine interitu ſalutis æternæ, ſervandum eſt etiam, quando filia gratis renuntiat cum iuramento hereditati paternæ, & ſtante metu reverentiali patris.*

25 *Donatio iurata puberum, valet & tenet, ſed non in favorem ſui curatoris vel adminiſtratoris, ut in num. 26.*

27 *Minoris contractus, cum tutore vel curatore ſi ex eo minor lædatur eſt nullus propter dolum, & malam fidem tutoris ſeu curatoris.*

28 *Creditor compellitur relaxare iuramentum in ipſius favorem præſtitum, quando ex ſua parte turpitudinem continet.*

29 *Renuntiatio facta à minore hereditatis iam ſibi acquiſitæ multum differt à renuntiatione hereditatis acquirendæ.*

30 *Authentica ſacramenta puberum, C. ſi adverſ. vend. diſpoſitio non procedit, ubi intervenit dolus, ſive ex propoſito ſive re ipſa.*

CAPUT XV.

An tutores & curatores palam, & bona fide poſſint emere à ſuis minoribus.

Tutores † & curatores regulariter non poſſe emere rem pupilli ſui, vel adulti, omnia iura proclamant, 1
l. ſi in emtione, § fin. ff. de contrah. emtio. l. licet, ff. eod. titu. nec per interpoſitam perſonam, *l. pupi. §. ſed per interpoſitam, ff. de auct. tut.* de qua de iure communi late agunt Petrus Duennas *in regula 31. in 2. concluſione. & Cavalc. de tut. & curat. nu. 178. Petrus Surdus conſil. 9. n. 5. 6. 34. & & 35. lib. 1. Molin. Theolog. de iuſt. & iur. 2. tract. diſputatione 224. col. 1384. cum ſequent. & alii infra citandi*: & de iure Regio idem probat, *l. 4. titu. 5. part. 5. in verſicul. Perodezimos, & l. 23. tit. 11. lib. quinto, nova collect. Reg.* quæ lex loquitur. *Encabeçalero y guarda de huerfanes, o otro hombre, o muger que ſea. Y mãda que no pueda ni deva, cõprar ninguna coſa de ſus bienes de aquel o aquellas que adminiſtrare, y ſi la comprare publica o ſecretamente, pudiẽdo ſe provar la compra, no vala y ſea deshecha, y torne el quarto tanto de lo que valia que cõpro, y ſea para la camera de ſu Mag.* Cuius deciſionis quatuor rationes reddit Pet. Duenn. *reg. 31. in 2. concluſion. nu. 6.* quas refert & ſequitur Matienc. *in d. l. 23. gloſſ. 1. in princip.* & Pet. Surd. *dict. conſ. 9. n. 34.* & de his egimus in noſtro. *tract. de iuramen. confirmat. 1. part. c. 40. in principio*, & Didac. Perez *in leg. unic.*

unic.gloſſ.1.in verſic.ratio huius ſtatuti,tit.5.lib.3. ordin. pag.172.colnm.2. Et procedit harum legum deciſio in a-
lia quacnnqoe alienationis ſpecie: Emtionis † namqne
2 appellatione omnis contractus, per quem dominium
transfertur, continetur, *text.in l. ſtatu liberi à ceteris, §. quintus,& ibi gl.ff.de ſtatu lib. Petr. Duenn. alios allegans in regula 239.* licet improprie, *ſecund. Padill.in l.voluntas, n.8.C.de fideicommiſſ.* Et in terminis probat Azeved. *in d. l.23.n.12.cum ſequentib.* ubi etiam, quod per conſeqnens donatio cenſetur per illam l. Regiam prohibita, *ut per nos conſ.14.n.13.& 14.Duenuas d.reg.31. ampliat. 2. & 3. Paul.Caſtr.conſ.352.n.3.vol.1.& Cald.Perey. in l.ſi curatorem,habens,in verb.hunc contractum ſervari non oportet, n.27.C. de in integ.reſtit. min.* & etiam in ceſſione, cum vim donationis habeat, & in acceptilatione, & in donatione facta conſanguineo tutoris, vel famulo ipſius in compenſacionem ſervitii à tutore impenſi ipſi pupillo, quia domino dare videtur, *ſecundum Rebuff. quem citat.* Et hoc, quia in donatione, & aliis contractibus eadem militat ratio prohibitionis, & in conductione bonorũ
minorum, eo quod ſit eadem ratio, *ut inquit Molina*
3 *Theolog.2.part. de iuſtit.& iur diſputatione 488.col.1526. verſ.qua de tutorib.* Hinc fit, ut † quamvis ſocietas contrahi poſſit per pupillum cũ auctoritate tutoris, *ſic aud. Bald.in l Patruus,n.15.in fin.C.comman. utriuſque iudic.* ubi ſubdit, hoc caſu non eſſe neceſſarium, quod tutor
4 loquatur in auctorizando, quia hic contractus ſocietatis conficitur per tacitum conſenſum, & per actus facti: ideo ſine tutoris loquela fit, quamvis ſecus ſit in contractibus, qui verbis fiunt, *l.2.§.voluntatem,ff. ſolut. matr. idem Bald.in tractatu de duobus fratribus,n.17.& ſequuntur alii plures,quos congerit Petr.Surd. d. conſil. 9, num.2. lib. 1.* Hoc tamen procedit, quando tutor pupilli eſt diſtinctus à perſona patris, vel fratris, qui cum pupillo contrahit, cum tutoris auctoritate, non autem, quando idem eſt † patruus, vel frater & tutor, quia hoc caſu non
4 poteſt tutor ſibi auctorare: non enim poteſt tutor regulariter auctoritatem præſtare in acto, qui tendere poſſit ad eius commodum principaliter, *l. 1. ff. de auct. tut.& in l.1.§.fuit quaſitum,ff.ad Trebell. Bald.in l.cum ipſe,n.1.verſic.aut à pupill.C.de contrah. emt.refert plures Petr.Surd. ubi ſup.n. 35.* Et in terminis ſocietatis ita tenet Roman. *conſil.413.num. 15. Petrus de Vbald.de ſocietate,in 3.part.principal.col.2.Dec.conſi.21.colum.1.ſequitur cum aliis Petrus Surdus dict.conſil.9. nu. 38. adverſus Corneum,& Socin.conſil.160.num.15.volum.2.quos retulerat Petrus Surd. conſilio 9. num.9.* Secus tamen eſt, quando principaliter auctoratur in commodum minoris, licet acceſſorie, & comitante per accidens inde ſequatur commodum tutoris: ut ſi debitor tutoris heredem reliquit minorem, poteſt tutor auctoritatem præſtare minori, ut adeat eam hereditatem, nihil impediente, quod ex ea aditione minor fiat debitor tutoris eius quantitatis, quam defunctus debebat tutori, *d. l.1.ff.de auct.tut.& ibi gloſ.2.cum ſua additione Dyni Barto.& Dd. Mol.Theolog.3.par.de iuſt.& iur.diſputatione 620.colum. 341.ibi idem tradit Bart.*

Tutores tamen † & curatores, palam & bona fide recte
5 poſſunt emere rem minorum ſuorum, & non vitiatur contractus, *l.cum ipſi 5.C.de contrahen.emtio.* ubi inquit text. *cum ipſe tutor nihil ex bonis pupilli, quæ diſtrahi poſſunt comparare palam & bona fide prohibetur: multo magis uxor eius hoc facere poteſt*: & ibi notat gloſſ. fin. *verſicul. vel dic, quod palam poteſt, ut hic, clam non,&c.& ibi Cyn.& Barto.text.etiam in l.non exiſtimo, ff de adminiſtrat.tut.tenet etiam gloſſ.in l.tut.rerum 57.ff. de adminiſtr.tut.gloſſ.verb.uſu capere,in l.pupillus, §.fin.ff.de adminiſtr.tut.& ibi Barto.idem Bart.in l.ſi emt. §.fin.ff.de contrah emtio.* Et eſt recepta ſententia ex Alex. *in d.l.1.§. fuit quaſitum,n.2.ff.ad Trebell.& in l.ſingularia,nu.4.ff.ſi cert.petat.Corneus conſi.1.num.15.volum.1.Socinus conſilio 87.num.5. volum.1. Dec.conſi.441.num.6.* eſt communis ſententia, *ut ex Rebuff.refert Cald.Pereyr.in tract.de reſtitutione in integrum,2.part.pag 1163.n.13.& plures allegans idem tenet Petrus Surd.d.conſi.9.num.7. volum.1.& in tracta.de aliment.tit 8.privileg.37.num.9.fol.294.& D. Spino in ſuo Specul.teſtament. gloſſ. 29. nu. 59. Padill.in l. tranſactionem,n.7.in princip.C.de tranſaction. communis ſecund. Azeved.in d.l.23. num.3. ſequitur Menoch.alios allegans de arbitrar.iudic.libro ſecundo,centuria quinta, caſu 459.*

Tunc † autem tutor vel curator, dicetur palam & bo-
na fide contraxiſſe. Primo quando adhibito alterius con- 6
tutoris conſenſu emit, *ut in d.l. non exiſtimo,ff. de adminiſtr.tut.* qua ſic declaratur. *d.l.cum ipſe*, ut ibidem explicant Accurſ.Bald. & alii allegati à Rip. *in dict. l. 1. §.fuit quaſitum,n.7.in fin.ff.ad Treb.Socin.Sen conſil.80.n.16.lib. 4.Ruin.conſ.142.n.9.lib.1,Ioan.Corraſ.lib.6.Miſc.cap.14. num.5.* & hos referens Menoch *de arbitr.iudi. lib. 2.centuria 5.caſu 459 ſub n.9.& Cald Pereyr.de in integr. reſtitutione min.2.part.pag.1163.n 31. verſi.ſed verius,* ubi ipſe idem probat, quando tutor cum auctoritate iudicis contrahit cum minore, & opin.ſupr.d. Accurſ. ſequitur etiam Molina Theolog. *de iuſt.& iur.2.tract.diſputatione 224.col.1255.verſ.de iure communi.* Et probatur hæc opinio expreſſè *in l.4. tit.5.par.5.ibi,fueras ende, &c.*

Secundo, † dicitur tutorem vel curatorem palam, &
bona fide contraxiſſe, ſi rem minoris ſui comparaverit 7
interveniehtibus eius amicis, *ita Bartol.in lege, frater à fratre,ff.de condict.indeb.num.51.* quem ibi ſequuntur omnes, item Iaſon dicens alibi non reperiri *in lege ſingularia,n.18.ff.ſi cert petat.Iaſ.in lege pactum noviſſima, n.9. C. de pact.Rebuff.in 2.tom.conſtitut.Gallia.tit. de dona.gloſſ. 2.num.8.Ioan. Arelat.in 21.præſumt.1.regul. in ultima additione,prout eos refert Padilla in dicta lege tranſactionem, n. 7.ſequitur Boer. decisione 160. præſentia coniunctorum, Hippol.de ſign.417.incipit,eodem modo,& ſingul.673.nonnulla Ruin.conſ.98.num,24.volum.1. Menoch. alios allegans,ibi ſupra,n.10. Mattenco in dicta l,23. gl. 2. num.2. & Azeved. ibid. n.3.*

Verius tamen eſt, † etiam iure communi attento, quod 8
verba illa dictæ legis, *eam ipſe tutor*, palam & bona fide, non ſolum interventum amicorum, ſed iudicis quoque aucturitatem deſiderant, *ut obſervavit ibi Bald. num.1. & idem Bald.conſilio 201.lib.3.Rip.in dict.leg.1.§.fuit quaſitum,n.10 ff.ad Trebel.Petr. Duen.dict.regula 31.in 8.ampliatione,ſequitur Padilla in dict.l.tranſactionem.ſub n.7. & Matien.in d.l.23.glo.2.n.2 Azev.attenta d.l.par.tit.in d.l.23.num.3.Cal. Per.ubi ſup.in verſ.ex quibus infero,& Pet.Sard.conſ.9.n.40.lib.1.*

Adducitur pro hac parte expreſſa *l.Reg.4 tit 5.part.5.* ubi cum tutor non adeſt, iudicis auctoritas eſt neceſſaria, quaſi innuat lex interventum amicorum non ſufficere, & hoc in re mobili minoris. Immobilem namque neque palam, & bona fide emere poteſt tutor vel curator à ſuo minore, niſi ſervatis iuris ſolemniis.

Hodie † tamen iure noviſſimo huius Regni, videtur 9
ceſſare hæc diſputatio ex *d.l.23.* ubi, nec palam, nec bona fide licet tutori rem pupilli ſui emere.

Vnde † non procedit in his regnis opinio Dec. *conſil.* 10
410.n.2. quem refert & ſequitur Menoch. *d. caſu 459. de arbitr.iudic.lib.2.cent.5.n.11.* tenentis, bonam fidem in propoſito probari, ſi ipſe tutor coram populo res pupilli venales expoſitas ſub haſta ad proclama emit. Hoc namq; de iure noſtro Regio procedere minime poteſt, ut videmus.

Secundo † deduci videtur, quod deciſio *dict. l. 4.tit.* 11
5.part. 5. quæ habet, licere tutori & curatori emere rem pupilli ſui vel adulti palam, & bona fide auctoritate contutoris, vel iudicis, corrigatur per dictam *l.23.tit.11. libr.*

lib. 5, nov. collect. Reg. ibi, *y ſi la comprare publica, o ſecretamente, &c.* ut ſenſit Padilla *in d. l. tranſactionem, nu. 7. ad fin. & Petr. Duenn. in reg. 31. ampliatione 8. in fin. & D. Caſtill. in l. 27. Tauri, gloſſ. mag. col. 18. & Ant. Gom. 2. tom. variar. reſol. c. 2. n. 2. in fin.* nec non, & Villalob. *in antinom. iur. civil. & Regii, lit. T. n. 21.* & in ærario commun. opinionum, *lit. T. num. 232.* qui omnes tenent, quod attenta *d. l. 23.* tutor vel curator hodie emere non poſſit, etiam palam & bona fide à ſuo minore, & in terminis, quod ius commune, & etiam d. l. partitæ corrigatur hodie per d. l. 23. tenet & probat D. Azev. *ibid. d. nu. 3. paulo ante fin. ibi nam ſi de iure civili, &c.*

Nihilominus tamen contraria opinio verior mihi videtur & tenenda. Imo quod hodie *d. l. partita*, minimè corrigatur *per d. l. 23.* Primo quia *l. 23.* ibi, *publica, o ſecretamente*, non loquitur in ſpecie dictæ legis partitæ, ſcilicet, quando tutor vel curator emit rem pupilli ſui vel adulti, cum auctoritate iudicis vel contutoris. Ergo vitanda eſt correctio præcipue legum partitarum.

12 Cum † enim de antiquarum legum abrogatione intenditur, illud ſolet ſignificari verbis expreſſis, aut honorifica aliqua præfatione, & ubi lex Regia non exprimit, non eſt de eius intentione ius commune corrigere, *ut cum aliis probavimus lib. 3. pract. q. 15. n. 37. & 38. & q. 29. nu. 5. & 6.* Sed iure communi licitum eſt à contutore emere, vel cum auctoritate iudicis, *ut ſupra probavimus.* Ergo cum *dict. l. 23.* hoc nuncupatim non corrigat, nec in hac ſpecie loquatur, conſequens eſt, ut non ſit viſa illud corrigere.

13 Secundo, quoniam † iure communi tutor ſe auctorante poterat emere à pupillo maiore infante, palam & bona fide. *Bart. in l. pupill. §. fi. ff. de auct. tutor. Salycet. & Dd. in dict. l. cum ipſe tutor, C. de contrah. emt.* Hunc igitur caſum tantū corrigit nova *l. illa 23.* Ergo ſi emat bona fide cum auctoritate iudicis vel contutoris, poterit id facere, *ut in d. l. 4. partita*, quod non vetat *d. l. 23.* ſed tantum, *que el cabe calero, o guarda de huerfanos non puedu compra ninguna coſa de ſus bienes de aquel, o aquellos que adminiſtrare, y ſi la comprare publicado ſecretamente pudien doſe probar ſea la tal compra no vala y torne el quatro tanto &c.* Ergo à iudice vel contutore poterit emere, cum enim hæc l. ſit correctoria iuris communis, ſcilicet, quando palam, & bona fide emitur abſque contutore vel iudice, extendenda non eſt ultra hunc caſum, in quo nuncupatim loquitur ad alium, in quo non loquitur, ſcilicet, quando adminiſtrator emit auctoritate iudicis vel contutoris.

14 Non † enim ſunt æquiparati prædicti duo caſus à iure communi per modum regulæ generalis, & generaliter expreſſe ad hoc, ut l. nova loquens in uno locum habeat, & in alio prout alias requiritur iuxta late tradita per Tellum Fernandez *in l. 4. Tauri, n. 25.* præſertim cum in caſu omiſſo ad *l. 23* ſit aliter proviſum, ut in propoſito contingit, in qua ſpecie locū non habet extenſio, *ut per deciſ. 6. Pedemon. Octavium, num. 9. & 10.* Et in terminis hanc a. opinionem ut veriorem probavit, & tenet Gregor. Lopez, *in d. l. 4. in glo. de aquel, titul. 5. part. 5.* quem ſequutus ſum & probavi *in meo tractatu de iuramento confirmatorio 1. par. c. 40. n. 2.* & nunc quoque ſequor & probo, & tenuit prius Montal. *in repertor. ordin. Regii verb. tut. nec non & Matienç. in d. l. 23. gl. 2. n. 3.* & eam in effectu probat D. Spino *in ſuo ſpeculo teſtament. gloſſ. 29. n. 59. in verſ. qua ſententia*, & ex profeſſo Didac. Perez. *in l. unic. tit. 5. li. 5. ordin. glo unic. in principio, ibi ſed tunc re vera pag. 172 colu. 1. & ulterius in eadem gloſſa ad finem, ibi, nec tex. in dicta l. 4. pag. 173. col. 1. & noviſſime Molina Theolog. in 1. parte de iuſtitia, & iure 2. tracta. diſput. 224. col. 1385. in verſic. eam vero, &c.*

15 Neque obſtant † Dd. noſtri regni in contrarium ſupra allegati, etiamſi mille eſſent, quia plerumque eorum contrariam opinionem ex profeſſo non probant, neq; loquuntur proprie & in terminis noſtræ quæſt. ſed generaliter dicunt, quod hodie attenta *d. l. 23.* tutor, nec alius adminiſtrator poteſt rem ſuorum minorum emere etiam palam & bona fide, & intelligi debent iuxta tenorem eiuſdem *l. 23.* quam citant, nempe ab ipſo minore, non vero auctoritate iudicis vel à contutore, quo caſu non loquitur dicta *l. 23.* ſed dict. *l. 4. tit. 5. part. 5.* quæ hoc permittit, & non mutatur per *dict. l. 23.* quare igitur ſtare prohibendum eſt, *ut in l. præcipimus, C. de appellat. & in l. ſancimus, C. de teſtam.* Solus Azeved probat contrariū, cum tamen ipſe ibidem, *nu. 5.* noſtram opin. hanc probet in terminis *d. l. partita* quando ſcilicet talis emtio eſſet utilis minori, & ſic ex magna cauſſa facta, tunc namque inquit ceſſare *d. l. 23.* præſumtioné & eius diſpoſitioné interveniente iudicis & alterius contutoris, aut coadminiſtratoris auctoritate, ſi alius adeſſet; & ſic etiam inquit, poſſet & hodie procedere *d. l. 4. tit. 5. par. 5.* ut non corrigatur, *prout ibi ſenſit gloſſ. & Pet. Duen. ubi ſup. in 5. & 7. limitatione.*

In † pluribus igitur deficit amicus noſter, in hoc, vel potius exceſſit: ſi enim *d. l. 4.* loquitur in hac eadem ſpecie, ſcilicet, quando talis emtio eſſet utilis minori, ut patet ex ea ibi, *E cumba meneſter que aquello que deſt agniſe commure del que ſea en pro del huerfano, e no en ſu danno: Caſi en gunnudo ſe fallaſſe el menor, por razon de tal. vendida, puedela des fazer deſpues que fuere de edad cum pleda faſta quatro annos, aſſi como dezimos en las leyes que fablan de la guarda de los menores è de los bienes dellos.* Quare *in d. l. 23. nu. 3.* prius tenet contra noſtram ſententiam; quæ prius fuit inſignis gloſſatoris, *d. l. 4.* nempe quod *d. l. 4.* hodie non procedat per *d. l. 23.* cum idem met. Azeved. *poſtea n. 5.* fateatur, quod etiam hodie poteſt procedere *d. l. 4.* & non corrigatur, quando emtio utilis eſſet minori, *ut nuncupatim retteper eam tenuit Duenas, ubi ſupra in 9. ampliatione in fi. & limitatione 5. & 7.* Hæc igitur ſententia ultima, quæ convenit cum noſtra, & probatur expreſſe *in d. l. partita*, in his propriis terminis loquentis tenenda eſt, quam ut ultimo relatam & affirmatam tenet etiam Azeved. *in d. l. 23. n. 5.* non vero, quā prius tenuit *præd. num. 3.*

Secundo deficit idem concivis meus in allegatione plurium ex ſupradictis auctoribus tanquam tenentium priorem ſententiam, cum eam in terminis non teneant, ſed quod prædiximus.

Tertio dum requirit copulative, quod interveniat in præmiſſa ſpecie iudicis & alterius contutoris, vel coadminiſtratoris auctoritas, ſi alius eſſet, cum tamen alternative in hoc loquatur *d. l. 4.* ut patet ibi, *fueras ende, ſi lo fizeſſe con otorgamiento del juez del logar, o de algun otro que lo oviesse otroſi en guarda tambien como el*, & ita tenet Matienço *ubi ſupra gloſſ. 2. nu. 6. & Didac. Perez. etiam ubi ſup. pag. 172. col. 1. & pag. 173. col. etiam 1.* ubi quod ſi non ſit contutor, aſſignetur defenſor rei diſtrahendæ auctoritate iudicis, ſi res mobilis ſit: ſi vero immobilis, ſervetur forma Iuris communis, cum eius auctoritate, & præmiſſa iuris cognitione utilitatis ſeu neceſſitatis pupilli, & licentia iudicis, & eius decreto, alias nulla eſſet venditio, quod etiam tenuit Greg. Lopez. *in d. l. 4. in gloſſ. con otorgamiento.*

Sublimitat † tamen Azeved. *ubi ſupr.* noſtram hanc 16
ſententiam, ut non procedat deficiente utilitate minoris, etiam ſi iudicis auctoritas interveniret, & alterius coadminiſtratoris, quia tunc nulla eſſet emtio, & adminiſtrator emens incurreret pœnam, licet eſſet minuenda his intervenientibus, cum auctoritas iudicis multum ad hoc iuvet. Quæ ſublimitatio periclitari videtur ex *dict. l. 4. partita, in verbis modo relatis*, ſiquidem ex illis aperte convincitur, validam eſſe prædictam venditionem, & ſi ſit damnoſa minori, ſed per in integrum reſtitutionem reſcindendam eſſe, ſi petatur intra 29. ætatis

ſuæ

ſuæ annum, ſed nec pœna *d.l.23.* locum habebit, cum ea lex non loquatur, quando emtio fit auctoritate judicis, vel coadminiſtratoris palam, & bona fide: ſed alias.

17 Poteſt † tamen (meo judicio) prædict. ſublimitatio ſalvari: quando etiamſi prædicto modo fieret venditio, fraus tamen, dolus vel machinatio tutoris, vel alterius adminiſtratoris, præter læſionem minoris interceſſiſſet: tunc enim hoc comperto, merito quod propter dolum fraudem & machinationem, vel ſordes adminiſtratoris, juncta læſione minoris, ſit nulla venditio ipſo jure, & adminiſtrator extra ordinem puniatur pro modo culpæ. Et ita merito probat Matienc. *in dicta leg. 23. gloſſ. 2. ſub numero 4. & 6.* quod ſit nulla venditio in hac ſpecie quando male fide, id eſt, viliori pretio fit: alias ergo ſecus erit.

18 Poterit † etiam tutor vel curator, aliusve adminiſtrator retrahere jure ſanguinis rem ſui patrimonii durante officio, quia principaliter ipſe in hac ſpecie non contrahit cum pupillo, vel ſibi ſubdito, ſed tantum ſubrogatur loco emtoris: Item, quia ceſſat ratio prohibitionis, ut in terminis in judice retrahente probat & tenet Ant. Gomez, *in l.70. Taur. num.12.* & in tutore & curatore aliove adminiſtratore recte quoque eadem ratione procedere videtur.

Sed & jure communi, an & quando tutor vel curator poſſit, vel non emere rem ſui minoris late diſtinguit Bartol. *in dict. leg. pupillus, §. final. numero 4 ff. de auctor. tut.* cujus diſtinctionem late proſequitur Matiencen. *in dict. l. 23. gloſſ. 2. numero 4. cum ſequentibus, & ad eam ſe refert Gregor. Lopez, in dict. l. 4. in gloſſ. de aquol. ad fin.* Sed jure noſtro Regio obſervanda erit diſtinctio *d.l.4.* cum ſupra dictis à nobis.

Sed & aliæ plures limitationes adducuntur per Dd. ſupra citatos in hac materia, quarum illa eſt veriſſima, de qua in *d. l. Regia* partitæ, quam modo explicuimus: ceteræ vero ea attenta ceſſant, vel non ſunt propriæ limitationes.

19 Et ideo † marito D. Spino *in dict. gloſ. 29. num. 59. ad finem, & num. 60.* inquit, quod extra caſum, *dict. l. 4. tit. 5. part. 5.* hodie attento jure Regio non poteſt tutor emere rem pupilli, ſive palam, ſive bona fide ſub pœna *dict. l. 23.* præterquam ſi talis emtio fiat à tutore cum judicis decreto & auctoritate (adde tu) vel contutoris, quia tunc valet emtio facta à tutore per *dict. l. 4.* ex quo hodie ceſſet limitatio altera Otaloræ *de nobilit. quinta partis princ. cap. ult. num. 13.* ſcilicet in tutore nobili palam emente per interpoſitam perſonam, *ut in l. pupillus, §. ſed ſi per interpoſitam. ff. de auct. tut.* non enim hoc procedit attenta *d.l.4.* niſi ſi, ut ibi.

20 Tutor autem, † qui jam adminiſtrationem bonorum pupilli depoſuit, licite rem pupilli, ut quilibet extraneus, emere poteſt, ſicut ille cui adminiſtratio decreta non eſt, *ut in leg. tutorat quibus, ff. de auctor. tutor. gloſſ. communiter approbata in leg. ſi in emtione, §. fin. verb. tutor, ff. de contrahent. emtion. & in leg. cum ipſe, C. de contrahent. emt. teſte Anton. Gomez, deciſ. Luſitan. 217. num. 1.* qui numeris ſequentibus late agit, an hoc jure Regio illius Regni locum habeat: Eandem Gamæ ſententiam probat Molin. Theolog. *de juſtitia & jure, 1. part. 2. tract. diſputat. 224. colum. 1384. verſic. puto autem: & Caldas Pereyra in d. l. ſi curatorem, habens in verbo, contractum feciſti, ſub num. 32. colum. 2. C. de integr. reſ. min.* ubi quod ſi adhuc rationem tutelæ non reddidit, non poterit emere res pupilli, *ut tradit Socin. Iun. conſil. 48. num. 15. volum. 1.* apud quem hoc non invenio, veruntamen videtur ex identitate rationis.

21 Illa † etiam limitatio vera mihi & tenenda videtur, nempe, quando minor juravit ſuam venditionem in favorem ſui tutoris vel curatoris: tunc enim juramento confirmatur, *ut probavimus dict. cap. 40. numero 3. cum ſequent. & firmat D. Spino in ſuo Specul. teſtament. gl. 29. numero 63.* quicquid de ea dubitet noviſſime Azeved, *in dict. l. 23. num. 6.* Ejus namque fundamenta corruunt hodie ſtante Jure canonico, *ut in cap. quamvis pactum, de pact. in 6. & in cap. cum contingat de jur.* Non enim eſt hoc juramentum contra bonos mores naturales, aut canonicos, ſed tantum civiles, *ut recte conſideravit Doctor Spino, ubi ſupra,* ubi etiam, quod non manet ex hoc minor deſtitutus, ut cum periculo & jactura ſuſtineatur venditio: Nam ſi conſtet minorem ex enormiſſima læſione fuiſſe deceptum, habebit remedium pingue reſtitutionis, & obtenta relaxatione juramenti, agere poterit ad reſciſſionem contractus: Tandem non minus bene addit Spino, hujuſmodi tutorem vel curatorem non liberari ab aliis pœnis contentis in *d. l. 23.* licet ratione juramenti venditio ſuſtineatur, cum adverſus conſtitutionem illam Regiam à pupillo, cum non poſſet, *omit:* Intellige tamen, niſi in caſu *d.l.4. tit. 5. part. 5.* in quo non incurret ullam pœnam.

22 Ex † ſuperioribus idem in exſequutoribus teſtamentorum probandum venit, ſcilicet, ut hi non obſtante *d. l. Regia 23.* palam & bona fide auctoritate judicis, vel coexſequutoris emere poſſint rem ſui defuncti, quia non loquitur *d. l. Regia 32.* in hoc caſu: & Jure communi hoc tenet Bartol. *in dict. leg. ſi emtione, §. fin. ff. de contrahent. emtione.*

23 Illud † tandem hic ſupereſt videndum, an donatio facta à minore ſuo curatori & adminiſtratori firmetur juramento? Et firmari procul dubio prima facie videtur dicendum. Primo, quia minor poteſt prudenter & ex cauſſa donare, & tunc non reſtituitur, *ut reſolvimus ſupra hac 2. parte, cap. 5. num. 59. & 60.* ubi quod in donatione nulla læſio conſiderari poteſt.

24 Secundo, † quia quotieſcunque juramentum poteſt ſervari ſine interitu ſalutis æternæ, ſervandum eſt, text. *in cap. quemadmodum, & in cap. ſi vero, & in cap. cum contingat, de jurejurand. & in cap. quamvis pactum, de pact. lib. 6.* qui text. etiam procedit, quando filia renuntiat gratis hereditati paternæ, nulla dote ſibi data vel conſtituta, etiam ſtante metu reverentiali patris, *ut ibidem reſolvimus, cum communis ſuper verbo, ut dote contenta, num. 1.* Sed in noſtra ſpecie juramentum poteſt ſervari ſine interitu ſalutis æternæ, ut patet. Ergo habemus intentum, & ſic ita ille text. excipiens caſum doloſæ renuntiationis intelligendus eſt de dolo ex propoſito, & non reipſa, ut in caſu præſenti.

25 Tertio, † quia ſicut contractus puberum firmatur juramento ipſorum, *ut in auth. ſacramenta puberum, cum ſimil. C. ſi advers. vendit.* ita etiam donatio, *ut ibidem reſolvimus cum communis, num. 118.* Et de communi etiam atteſtatur noviſſima Sfortia Oldua *in tract. de reſtit. in integr. 2. part. quæſt. 58. artic. 2. n. 19. & 22. ubi n. 21.* hoc limitat, data enormiſſima læſione.

Quarto, quia venditio minoris jurata facta in favorem ſui tutoris vel adminiſtratoris, eſt valida, *ut ſupr. hoc capite modo reſolvimus:* Igitur & donatio eadē facta cum juramento valida quoque eſſe debet eadem, ex ſupradictis rationibus.

26 His † tamen non obſtantibus in ſpecie præmiſſa donationis factæ à minore, ſuo curatori vel adminiſtratori, contrarium eſt tenendum, imo quod ea etiam juramento non firmetur, ut pluribus rationibus atque fundamentis in terminis probavit & tenuit Ripa. *Reſponſ. 138. alias reſponſ. 4. de donat. numero 11. cum ſequentibus.* Ex quibus ſequentia tanquam præcipua ſumo. Primo quia ſi minor contrahat cum tutore vel curatore, & lædatur, contractus † eſt nullus propter præſumtum dolum, & malam fidem tutoris ſeu curatoris, *l. pupillus, §. item ipſe tutor, ff. de auct. tut. cum ſimilibus, ſupra hoc cap. allegatis:* Eſt enim juris, & de jure præſumtio, quod

minot ſüeritinductus ad contrahendum dolo ſui curatoris, ubi reperitur minor læſus, quamvis in modico, quia curator debet utilia facere & inutilia prætermittere,& ita jurat tempore, quo ſibi decernenda eſt cura: Ergo donatio firmabitur juramento propter dolum à lege præſumtum, quia etiam impedit effectus juramenti, *ut ibi probat Ripa.*

28 Secundo, † quia cogitur recipiens relaxare juramentum, ſi ex parte ipſius contineat turpitudinem, *cap. 1. & cap. debitores, de jurejur.* quod nedum procedit in hac ſpecie prædicta, ſed etiam quando juramentum continet peccatum ex parte jurantis,& quandu poteſt præſtare alteri occaſionem peccandi, *ut in cap. cum ab omni, de vit. & honeſt cleric.* At juramentum minoris io noſtra quæſtione rontinet turpitudinem ex parte recipientis, huc eſt, curatoris, quia hic juravit utilia facere, & inutilia prætermittere, & tamen contra proprium juramentum induxit eum minorem. cuius curam gerebat ad ſibi donandum,& ſic ad perdendum bona ſua: donare enim perdere eſt, *l. filiusfamil. in princip. ff. de donat. cum ſimil.* Ergo non firmatur præd. donatio juramcuto minoris ab eodem curatore indebite & injuſte procurato atque exorto, vel ſaltem cogendus eſt id juramentum relaxare: *ut in dictis juribus.* Et ita cenſco tenendum, ut tenni etiam tranſiens cum præd. ſententia Rip *in meo tractatu de juramento confirmator. 1. part. cap. 40. num. 5. ad fin. & in d. auth. ſacramenta puberum d. num. 118.*

Non obſtant modo fundamenta pro contraria parte ſupra allegata: & non quidem primum, quod minor poſſit prudenter & cum cauſſa donare, & tunc non reſtituitur, quia nulla læſio conſiderari poteſt in huiuſmodi donatione, quia illud procedit, quando minor donat alii quam curatori ſuo: ſecus ſi donet eidem, quia eſt à jure prohibitum, & quia eſt præſumtio juris & de jure, quod minor ad hoc fuerit inductus dolo ſui curatoris, *ut probavimus ſupra.* Non ergo eſt conſulta & prudens donatio, nec ex iuſta cauſſa, ſed potius inconſulta & à iure reprobata. Ergo non valet.

Non obſtat ſecundum, quia iuramentum hoc continet turpitudinem ax parte recipientis, ac proinde cogendus eſt ipſe recipiens id relaxare argumento *dicta capite 1. & capite debitores, de jurejurand. ut ſupra probavimus.*

Noo etiam obſtat altera ratio ſupra adducta in contrarium, nempe quod deciſio *dict. cap quamvis pactum, de pact. in 6.* habeat etiam locum io renuntiatione gratuita, ſecundum communem ſententiam doctorum & noſtram: quia reſpondemus, quod loquitur in renuntiatione hereditatis paternæ, facta ipſi patri ſuperſtiti, & ſic in renuntiatione juris conſiſtentis in ſola ſpe, per quam renuntiationem poteſt dici filia læſa, cum poſſit contingere, quod nihil ſit habitura, videlicet ſi præmoriatur, *juxta leg. nam & ſi parentibus, ff. de inoffic. teſtament.* vel ſi pater facultatibus ſuis labatur, *ut reſpondet Paul. conſil. 174. contra ſuperius in prima parte conſilii.* diceos multum referre, an per renuntiationem præjudicetur minori in hereditate jam acquiſita: an in acquirenda:

29 Nam quando † filia patri remittit jus ſuccedendi, non injuriatur à patre, cum non habeat eo vivente aliquod jus formale in ejus hereditate, *l. 1. §. ſi impuberi, ff. de collatione bon.* ſecus eſt, in renunciatione juris quæſiti. Nam enormis læſio ſolum ea dicitur, quæ jus quærendum tollit, non quæ iuri quærendo derogat, *l. ſi ſponſus, §. ſi maritus, & l. fin. ff. de donat. inter vir. & uxor.* quam reſpouſionem Paul. in propoſito refert & ſequitur Rip. *d. reſp. 4. de donat. ſub num. 13.*

30 Tertium † ex auth. *ſacramenta puberum, Cod. ſi advers. vend.* non etiam obſtat, quia eius diſpoſitio non procedit, ubi intarvenit dolus, ſive ex propoſito, ſive re ipſa, ſecundum commuoem doctorum ſeatentiam, quæ verior eſt & benignior ad mitigandum rigorem *dict. auth. teſte Ripa ubi ſupra.* Unde oec donatio iurata valebit dolo interveniente, ut in propuſito intervenit dolus à iure præſumtus curatoris, inducendo eum ad ſibi donandum præter enormiſſimam læſionem, quæ ex prædicta donatione inconſulte ſacta reſultat minori donanti, ex qua nihil ſibi utile redundat, *ut probavimus d. cap. 5. hac parte 2.* Præterea verum eſt, quod in donatione non attenditur læſio, ſi donatio fiat à volente & ſciente, abſque ulla fraude, ſecus ſi per dolum, qui facit verum conſenſum abeſſe, *l. ſi ſuperſtite, C. de dol. & l. 1. ff. eodem titulo ita reſpondet Corneus conſil. 124. lib. 3. & cum eo Rip. ubi ſupr. num. 14. ſtatim in princ.*

Quartum etiam non obſtat, quia procedit in contractu oneroſo ultro citroque obligatorio, & ſic reſpectivo, hoc eſt, gratia utriuſque celebrato, prout eſt emtio & venditio & ſimiles, & præterea ſi in eo enormiſſime lædatur minor, competit ei reſtitutio in integrum, impetrata prius relaxatione iuramenti, *ut ibidem probavimus.* At nos hic loquimur io contractu mere gratuito donationis, celebrato tantum gratia curatoris, dolo inducentis ſuum minorem ad ſibi donandum, & ideo non valet, quia adeſt ſemper enormis læſio contra minorem inconſulte & dolo inductum ad donandum, vel ſaltem iuramentum ipſum erit relaxandum: Reſoluto igitur in hac, de qua agimus ſpecie, donationem etiam iuratam minoris in favorem ſui curatoris factam non valere, vel ad minus, quod impetrata prius abſolutione iuramanti, quæ oeceſſario eſt ſibi concedenda, & compellendus curator, ut eam concedat tanquam continentem ſuam turpitudinem, eam non teneatur minor obſervare: Quare conſulendum eſt ei, ut prius quam veniat contra ſuum prædictum iuramentum, pro plena ſui ſecuritate & cautela, petat & impetret prædictam relaxationem ſui iuramenti, ut liberetur ab ea donatione & obſervantia ipſius.

SUMMARIA.

1 Bona adminiſtratorum minorum 25. ann. ſunt ipſis tacite obligata, & hypothecata pro ratione adminiſtrationis reddenda, & reliquis ſolvendis.

2 Hoc procedit, etiam ſi tutor vel curator inventarium non fecerit, nec ſolemnia obſervaverit.

3 Procedit etiam non ſolum pro adminiſtratis, ſed etiam pro neglectis.

4 Tutor vel curator tenetur in toto adminiſtrationis negotia de geſtis & neglectis.

5 Tutor vel curator tenetur horrea reficere, & vetus frumentum vendere, nec tenetur id vel vinum minoris conſervare in tempus cariſtia, ſed poteſt vendere accurrenti & communi pretio, nec tenetur mittere in alium locum. & in rationibus ſuis debet ponere tempus venditionis, alias inſpicietur tempus majoris valoris.

6 Tutores vel curatores, ſi ruentes domos minorum non refecerint, ad omnia damna & intereſſe tenentur.

7 Tutor vel curator aliter quam conſtitutum eſt adminiſtrans, tenetur ex mala adminiſtratione, & punitur multis pœnis.

¶ Tutor vel curator pecuniam ſui minoris in ſuas uſus convertens vel ſi otioſas eſſe paſſus eſt tenetur ad intereſſe, vel ſi agros non coluit, ad fructus quos communiter præſtare ſolent, ibidem.

8 Tutor vel curator tenetur ex dolo, lata culpa & levi, & de hoc non tenetur in exigendis nominibus debitorum, nec de leviſſima culpa, ut in nu. 10. & n. 9. quomodo lata culpa in hoc probatur.

9 Pupillus, vel ejus heres tenetur probare, quod tempore ſuſcepta adminiſtrationis debitores erant ſolvendo.

¶ Here-

¶ *Heredes tutorum & curatorum, etiam de lata culpa teneatur, non vero de levi, ibid. d. num 9.*

11 *Tutores & curatores negligentes in exigendis debitis minorum, ſi debitores non ſolvendo efficiantur, quando ad damnum teneantur.*

12 *Tutores & curatores pro reliquis carcerari debent, præterquam mater tutrix vel curatrix filiorum.*

13 *Bona protutorum & procuratorum ſunt tacite hypothecata pro ratione reddenda.*

14 *Bona dotalia matris & aviæ tutricis ſunt tacite hypothecata pro ratione reddenda.*

15 *Bona actorum datorum a tutoribus & curatoribus ſunt etiam tacite hypothecata.*

16 *Bona curatoris ad litem dati minori ſunt tacite hypothecata ipſi minori.*

17 *Bona fidejuſſorum & heredum tutorum & curatorum ſunt etiam tacite hypothecata minori vel ejus heredi.*

18 *Bona propria heredum vel curatorum, an ſint tacite hypothecata minori? num 29.*

19 *Privilegium perſonale antelationis, quod habet pupillus in actione tutelæ, non tranſmittitur ad heredem etiam ex ſe deſcendentem.*

20 *Bona minorum non ſunt tacite hypothecata tutoribus & curatoribus pro alimentis & impenſis: retentio tamen eis competit, ut hic num. 21.*

22 *Bona curatoris furioſi, prodigi, muti & ſurdi, & ſimilium perſonarum ſunt ipſis tacite hypothecata.*

23 *Privilegia omnia conceſſa minoribus extendantur ad furioſos, mente captos & ſimiles perſonas.*

24 *Curator furioſi, ſine expreſſa obligatione bonorum, non poteſt adminiſtrare, in aliis curis ſufficit tacita.*

25 *Bona patris legitimi adminiſtratoris, quando ſint tacite hypothecata, vel non filiofamil. pro adminiſtratione.*

26 *Pater legitimus adminiſtrator filii, quando ob culpam removeri poſſit ab adminiſtratione.*

27 *Pater de bonis, in quibus non eſt legitimus adminiſtrator, tenetur indiſtincte reddere rationem, & reliqua reſtituere.*

28 *Bona actoris dati à judice loco tutoris vel curatoris non ſunt tacite hypothecata minori.*

30 *Bona tutorum & curatorum acquiſita poſt ſuſceptam tutelam, ſunt etiam tacite hypothecata minoribus.*

31 *Tacita hypotheca in bona tutorum & curatorum minorum quo tempore incipiat.*

CAPUT XVI.

De tacita hypotheca bonorum tutoris vel curatoris pro ratione adminiſtrationis reddenda.

1 PRo officio † adminiſtratoris, tutoris vel curatoris, bona, ſi debitores exſiſtant, tanquam pignoris titulo obligata, minores ſibimet vendicare minime prohibentur. Inquit, *l. pro officio 20. C. de adminiſtr. tut.* ubi hoc ampliatur, ut procedat, etiamſi tutor vel curator quis conſtitutus res minorum non adminiſtraverit: Bona igitur adminiſtratorum minorum 25. ann. ſunt ipſi tacite per legem obligata, ſive hypothecata pro ratione adminiſtrationis reddenda, & reliquis ſolvendis, *ut ibi probatur, & tenent omnes Doctores ubique communiter conſonat l. 23. verſic. o aun de Zimos, tit. 13. part. 5. & l. fin. ad fin. ibi, e codos ſus bienes, tit. 16. part. 6.*

2 Quod procedit, † etiamſi tutor vel curator inventarium non fecerit vel ſolemnia non ſervaverit, non enim melioris conditionis eſſe debet nulliter adminiſtrans, quam utiliter gerens, *ita Aretin. conſil. 29. colum. 1. Capicius deciſ. 129. num. 3. Bald. in l. cum pater, num. 2. ff. de negot. geſt.* quos ad hoc refert, & ſequitur Baec. *de decim. tut. cap. 2. num. 150.*

3 Procedit & ſecundo, † non ſolum pro adminiſtratis, ſed etiam pro neglectis, *ſecundum Cyn. Bart. Bald. & Salycet. in d. l. pro officio, quos refert & ſequitur Anton. de Fano de pignor. in quarto membro, ſecunda partis, numero 6. & Petrus Surdus in tractat. de aliment. articulo ultimo quæſtione 44. numero 5. folio 414. & primis conſilio 7. numero 17. libro 1.*

Tenetur † namque tutor vel curator in toto adminiſtrationis negotio de geſtis & neglectis, *l. tres tutores, ff. de adminiſtrat. tut. l. ſi tibi. C. de teſtam. tut. Socin. Senior conſil. ſecund. ſequendo ordinem, num. 4. libr. 1. Anton. Piaginus de tutor. & curator. quæſtione 19. num. 6. Caldas de reſtitut. in integr. in 2. parte, fol. 1082. num. 7.* ſicque tenetur horrea reficere & vetus frumentum vendere, † *Joann. de Platea in l. 2. C. de coadit. in public. horre. libro 10. D. Spino in ſuo ſpecul. teſtament. gloſſ. 29. num. 56.* & inquit Gregor. Lupez, *in l. 15. tit. 16. part. 6. in gloſſ. a buena fe,* quod tutor vel curator non tenetur conſervare frumentum, vel vinum minoris in tempus Cariſtiæ, ſed poteſt vendere occurrenti, & communi pretio; neq; tenetur mittere in alium locum, *l. final. § final. & ibi Bartol. C. de adminiſtr. tut.* quod Salycet. ibi dicit cordi tenendum, & quod debet in rationibus ſuis ponere tempus venditionis, alias in ejus præjudicium inſpiceretur tempus, quo plurimum illo menſe vel anno valuit. 4

5

Debet enim omnia curare & actiones exercere, *l. ſed & ſi is, § ſi impub. ff. de carbon. edict.*

Similiter, † ſi ruentes minorum domos tutores vel curatores non refecerint, ad omnia damna & intereſſe tenentur, *l. lex quæ tutores, §. ergo & domus. C. de adminiſt. tut. Rip. in tract. de remed. ac conſerv. Uber. an. 14. & cum eo Ant. Piag. de tut. & curat. quæſt. 19. num. 14.* 6

Unde ſi tutor † vel curator aliter, quam conſtitutum eſt, adminiſtraverit, tenebitur ex mala adminiſtratione, & punitur multis pœnis, de quibus *in l. 1. in fi. ff. de ſuſpect. tut.* Itaque ratione doli vel negligentiæ, vel ſi pecuniam ſui minoris in ſuos uſus convertit, vel otioſam eſſe paſſus eſt, non collocando eum, vel non colendo fundum, damnabitur in omni eo, quod minori cauſſatum eſt, veluti ſi pecuniam ad lucrandum non collocavit, vel eam penes eos, qui fructus & redditus licite præſtare poterant, non depoſuit, tenebitur ad id, quod intereſt, & ſi agros non coluit ad fructus, quos communiter præſtare ſolent, *argumento l. ſi plures, §. 2. in fin. ff. de tut. & rat. diſtrah. ita Spino ubi ſupr. num. 68.* 7

Tenetur † namque ex dolo, lata culpa & levi, *l. tutori. C. de negot. geſt. l. contractus, ff. de reg. jur. tradit Decius conſil. 274. viſo decreto Balse, num. 3. & cum eo Anton. Piag. de tut. & curat. quæſt. 19. num. 13.* ubi limitat, ut non teneatur de levi culpa in exigendis nominibus debitorum admiſſa *l. 2. C. arbitr. tut. & in l. ſi tutor, ff. de adminiſtr. tut. & quod tradit Alexand. conſil. 104. in cauſſa & lite, num. 3. lib. 4* tenet etiam Decianus *conſil. 85. num. 27. vol. 2.* quod pupillus vel ejus heredes tenentur probare, quod tempore ſuſceptæ adminiſtrationis debitores erant ſolvendo, *ſecundum Imol. conſil. 75.* Addit etiam Decianus *d. nu. 27.* quod lata culpa incurſa probabitur, ſi tutor non eſt uſus ea diligentia in exigendis his debitoribus, qua uſus fuit in exigendis ſuis, *ut ibi jure probat.* Inquit inſuper Anton. Piag, *ubi ſupra,* quod de leviſſima nullatenus tenebitur *ſecundum Dd. in §. ſuſpectus, Inſtit. de ſuſpect. tut.* quia tutoris officium eſt neceſſarium non voluntarium, & ob † id non tenetur de leviſſima culpa, *Bartol. in l. quod Nerva, verſic. quid veniat in actione tutelæ, ff. depoſiti:* probat & melius declarat ſupradicta Cald. Pereyr. *inter tractatus de reſtit. in integr. 2. part. ſuper verb. ſine curatore conſtitutus, num. 5. cum ſeqq pag. 1081. cum ſeq.* ubi etiam excipit alium caſum, in quo tutor de lata culpa ſolum tenetur, non vero de levi, nempe ſi in prædiorum emtione captio intervenerit, *ut in l. tutor, qui repertorium §. competit, ff. de adminiſtr. tut.* inſuper addens eſſe paſſim 8

9

Digitized by Google

receptum in his duobus caſibus, levis culpæ rationem
minime reddendam fore & bene idibi jure probat, *& n.*
6. quod heredes tutorum & curatorum etiam de lata cul-
pa conveniuntur *ut in l. 1. & per totum, C. de hered. tut. l.*
curatoris, C. de negot. geſt. text. in l. ex depoſito, & Paulus in
10 *l. contractibus, ff. de act. & oblig.* non † vero tenetur de levi
culpa, *ut ibi per eum, & num. 7.* probat, quod quemad-
modum tutor vel curator latæ culpæ, ita etiam negligen-
tiæ ratione obligantur.

11 Quo fit, † ut ſi ii pupillares debitores nec non mino-
rum, loco atque tempore congruo exigere deſierint, &
ob negligentiam in exigendo commiſſam facultatibus
cedant & non ſolvendo efficiantur, tempore ſuſceptæ
vel redditæ rationis, damnum, quod ex ceſſatione pu-
pillo, minori ve emerſerit, præſtare ac reſarcire tenean-
tur, *l. 2. C. arbitr. tut. & ibi gloſſ. verb. negligentia,* quæ ibi
negligentiam in latam culpam interpretatur. Compro-
bat text. *in leg. ſi tutor conſtitutus, ff. de adminiſt. tut.* quod
ſi poſt ſuſceptam muneris ſui adminiſtrationem debito-
res caſu fortuito deficiant vel ſolvendo eſſe non poſſint,
minuſque idonei fiant, tutoribus vel curatoribus adſcri-
bendum non eſt, *l. etiam contutoris, ff. de adminiſt. tut. &*
in l. litis. §. ſi pecunia, ff. de negot. geſt. & in l. ſi herede, ff. de
adminiſtr. tut. Idemque eſt ſi poſt depoſitum officium
debitores, quos durante officio non exegerant, ſolven-
do eſſe deſierint: Nam extra periculum ſunt, *lege, qui poſt*
mortem in princ. ff. de adminiſtrat. tutorum.

Pro his igitur omnibus, pro quibus tenentur tuto-
res & curatores bona eorum ſunt à leg. tacite hypothe-
cata, ut habet præd. prima vera & communis ampliatio,
& tenet etiam plures allegans Anton. Piag. *de tut. & cur.*
quaſt. 19. num 18.

12 Imo, † & pro reliquis, hoc eſt, *por el alcanca,* incarce-
rari debet tutor vel curator, uſque dum ſatisfaciat ipſi
pupillo integre & perfecte, *ut tenent Dd. de quib. per Spi-*
no d. gl. 29. nu. 68. præterquam in matre tutrice, vel cura-
trice filiorum: hæc namque, & ſi non rectam rationem
reddiderit, & multa vel aliqua bona filiorum non reddat,
non poterit incarcerari, cum ipſa habeat à leg. hoc bene-
ficium, ne conveniatur ultra quam facere poſſit, maxi-
me propter reverentiam, quam filius illi præſtare tene-
tur. Poterunt tamen ejus bona, ſi aliqua habeat, ob hanc
rationem capi & vendi judicis auctoritate, ut minori ſa-
tisfiat *ſecund. Alex. in l. centurio, num. 25. ff. de vulg. & pup.*
& relatos per Ant. Gom. in l. 34. Taur n. 11. & Plaz. de delict.
c. 1. n. 92. & Covar. lib. 2. variar. reſol. c. 1. num. 3 per totum,
Menchac. de ſucceſſ. creat. lib. 3 §. 22. limit. 18. n. 82 & Baec.
de decim. tut. c. 4. n. 78. de quo ſup. egimus, & quod mater
tutrix vel curatrix filiorum renuntians privilegio Vel-
lejani non incarceretur, tenet etiam Mol. Theol. *2. part.*
de juſt. & jur. diſput. 571. verſ. dubium, col. 2075.

13 Secundo † ſuperiora ampliantur, ut procedant etiam
in bonis protutorum, & ejus, qui pro curatore ſe geſſit.
Illa enim ſunt quoque tacite à jure obligata pro ratione
reddenda & adminiſtratione, *juxta text. in l. dabimus, §.*
1. ff. de privil. cred. ubi deducitur, quod pupillus in bonis
protutoris, cjuſque ſucceſſorum habet perſonale antela-
tionis privilegium, & ibid. hoc expreſſe notat gl. *verb.*
privileg. tenet etiam gl. fin. in d. l. pro officio, C. de adminiſt.
tut. & ibi communiter Dd. ſequitur Soc. conſ. 85. viſo com-
promiſſo, n. 9. vol. 1. Ant. de Fab. de pig. in 4. membr. 3. par. n.
7. eſt communis ſecund. Rip. in d. l. dabimus, §. 1. n. 9. ex quo
alios referens idem profitetur Pet. Surd. *in tract. de ali-*
ment. art. ult. q. 44. n. 6. fol. 414. ſequitur etiam Greg. Lop. in
d. l. 23. in gl. de los guardadores, tit. 13. part. 5. & Cavalc. alios
referens de tut. & cur. n. 225. de quo etiam ſup. egimus *c. 16*
hujus 2. partis, n. 13. Et ita tenendum tametſi contrarium
voluerit gl. *in d. l. eos, qui pro tutor. in pign. habeantur,* quam
ſequitur Bart. in d. l. dabimus, §. fin. Tenentur namq; tu-
tor & ejus heredes rationem reddere adminiſtrationis
actione protutelæ, *l. 1. ff. de eo, qui pro tut. &c. probat late*
Decia. conſ. 85. num. 21. cum ſeqq. vol. 2.

Tertio ampliatur, † ut procedant etiam in bonis do- 14
talibus matris & aviæ tutricis, cum leges prædict. gene-
raliter loquantur, & comprobat late Socinus *conſil. 126.*
diligenter vol. 1. num. 1. cum ſeqq. & Dec. conſ 349, col. fin. &
Greg. Lop. ubi ſupra.

Quarto ampliatur, † ut procedant etiam in actoribus 15
datis ab ipſis tutoribus vel curatoribus, quia etiam illo-
rum bona ſunt tacite obligata, ſicut bona tutorum &
curatorum, *ut cum Bartol. in leg. actor, ff. rem rat. hab. te-*
net Ant. de Fan. ubi ſupra, num. 9.

Quinto ampliatur, † ut procedat etiam in bonis cura- 16
toris dati ad litem, quia ſunt tacite obligata ipſis mino-
ribus, ut eſt bonus text. nec alibi expreſſior ſecundum
Bald. *ibi in l. properandum, §. fin. C. de judic. idem Bald. in*
l. 2. C. qui dar tut. poſſ. ſequitur Ant. de Fan. ubi ſup. nu. 8. &
Greg. Lop. in d. gl. de los guardadores, in verſ. nota etiam.

Sexto ampliatur, † ut procedant etiam in bonis fide- 17
juſſorum & heredum tutoris, hæc namque ſunt etiam
tacite hypothecata minori vel ejus heredi, ut in l. fin. ad
fin. tit. 16. par. 6. *ibi, y para eſto cumplir es obligado tambi-*
en el guardador como ſus fiadores, e ſus herederos, e todos ſus
bienes al huerfano, o ſus herederos & per eam leg. ita notat
Greg. Lop. ibid. gl. fin. dicens ſingulare, & idem Gregor.
Lop. *in d. l. 23. in gl. de los guardadores, in verſ. bona etiam*
fidejuſſorum, pro quo eſt etiam *l. fin. §. fin. & ibi notat Bal.*
C. de jur. dot. ubi Jaſon, † quod intelligitur etiam de bonis 18
propriis heredum, licet non bene firmet, ſed probare vi-
detur in *d. l. fin. tit. 16. partie. 6. in verbis praecitatis, ibi to-*
dos ſus bienes, ut punctuat Greg. Lop. ibidem gloſ. fin. ad fin.
dicens menti tenendam.

Jure tamen communi contrarium probat text. *in leg.*
Paulus in princ. 29. ff. de pign. ibi, ſed qua ex bonis defuncti
non fuerunt, ſed poſtea ab heredibus ex alia cauſſa acquiſita
ſunt, vindicari non poſſe à creditore teſtatoris, quæ lex lo-
quitur in generali obligatione expreſſa. Ergo neque in
tacita debent venire bona propria heredum, quia taciti
& expreſſi idem eſt judicium. *l. cum quid, ff. ſi cert. pet. &*
in tacita hypotheca idem probat text. *in l. 1. ad fin. C. com-*
mu. de leg. ibi & hypothec. eſſe non ipſius heredis, vel alterius
perſona, qua gravata eſt fideicommiſſo rerum, ſed tantum
earum quaa teſtatore ad eum pervenerint. Et ita tenet Al-
ber. *in d. l. dabimus. §. fin. & eſt veritas ſecund. Rip. ibi n. 10.*
& eſt opinio Cumani *conſ. 58 quaritur, an bona veriſſima,*
ut inquit. & probat Ant. de Fan. *ubi ſupr. n. 11.* Sed & jure
Regio idem probat agens de intellectu *d. l. Reg. Molin.*
Theol. de juſt. & jur. 1. part. 2. tract. diſp. 223. col. 1375. in verſ.
universim, dicens quod *d. l. fin. tit. 16. part. 6.* non probat
opinionem Greg. Lop. contrariam, quoniam verba illa.
y todos ſus bienes, referri poſſunt ad ſolum tutorem aut
curatorem, & non ad fidejuſſores, aut heredes tutoris,
& quod hic videtur eſſe legitimus ſenſus illius l. ſaltem, ſi
heres tutoris inventorium bonorum defuncti confecit,
bona heredis propria libera omnino manebunt, ob tu-
telam à defuncto ſuſceptam: alioquin onus ſubiret ex he-
reditate adita cum beneficio inventarii contra deciſio-
nem text. *in l. fin. C. de jur. delib.* quæ opinio adverſus pri-
orem Greg. Lop. verior, & magis juridica mihi videtur
reſpectu heredum tutoris. Nam quoad fidejuſſores tu-
torum, & curatorum obligantes ſe, & ſua bona bene re-
ferri poſſunt præfata verba l. Regiæ, *y todos ſus bienes.*

Privilegium tamen, † quod habet pupillus in actione 19
tutelæ, non tranſmittit ad heredem etiam ex ſe deſcen-
dentem, *Bart. per text. ibi in leg. non ſolum, §. fin. ff. de ritu*
nupt. expreſſ. al. ex pluribus. & ibi notatur, ff. de adminiſtr.
tut. & l. dabimus, ff. de adminiſtr. tut. & Alber. in l. pro offi-
cio, C. de adminiſt. tut. quos refert & ſequitur Greg. Lop. in
d. l. 23. gl. magna ad fin. ibi, adverte etiam. Hoc tamen ve-
lim intelligas de privilegio perſonali antelationis, *ut in*
d. l. ex

d.l.ex pluribus juncta gl.ibi verb.privilegium pupilli,& in d.l.dabimus,§.ſi quis cum tutore, & ibi Ripa: ſecus vero de privilegio reali,hoc eſt,de tacita hypotheca,cum hæc etiam tranſeat contra heredes tutoris vel curatoris in favorem minoris,& etiam ad ejus heredes,*ut in d.l.fin.in fin.tit.16.part.6.ibi e à ſus herederos.*

20 Bona † tamen minorum non ſunt tacite hypothecata tutoribus vel curatoribus pro alimentis & impenſis factis & præſtitis ipſis minoribus, quia non reperitur in jure cautum,quod ſint pro his obligata,*ita tenet Alb. in d.l.pro officio,C.de adminiſtr.tut. quem ſequitur Ripa, ubi ſupra,nu.13.*quia tutores & curatores non ſunt in eadem
21 cauſſa,in qua† ſunt ipſi minores, ſi tamen debitum ſit liquidum, habebit tutor vel curator retentionem bonorum minoris,*ſecundum Alber.ubi ſup.quem ſequitur Gregor.Lopez,in d.l.23.gl.mag.ad fin.*

22 Septimo † ampliantur ſuperiora,ut procedant in bonis curatoris furioſi, prodigi, muti & ſurdi, & ſimilium perſonarum;cum *d. l. pro officio*, generaliter loquatur in bonis tutoris & curatoris, & ſupra reſolvimus procedere etiam in bonis procuratoris & eius, qui pro curatore ſe geſſit.Cur igitur non idem dicendum erit in curatoribus furioſi,prodigi & ſimilium?

23 Secundo,†quia omnia privilegia conceſſa minoribus extenduntur ad furioſos & mente captos,& ſimiles,juxta gloſ.notabilem *in l.2.C.de curat.furioſ.verb.agnatos in fin.*quam dicit ordinariam Paul.de Caſtr.*in l.tutor pupilli,§.prodigus,ff.de jurejur.*& ibi Jaſ.*num.1.* alios referens, dicit eam unicam, plures allegans Anton. Gomez *in 2. tomo variar.reſolut.c.de reſtitut.minor.num.30.* Eſt communis,*ut plures allegans affirmat Cald.Pereyr.in 2.par.de reſtit.in integr.pag.1145.num.4.*Et inquit Alex. *in l.ſi curatorem habens,nu.4 C.de in integr.reſt.* eſſe communem opinionem, quod ſicut minori, ita furioſo & prodigo competit in integrum reſtitutio, de quo articulo latiſſime agit Sfort. Odd. *de in integr.reſt.1.part.q.4.art.1.per totum.*omnino videndus. Ergo merito, quod ita etiam bona curatorum furioſi, prodigi, & ſimilium perſonarum ſint tacite obligata pro adminiſtratione,ſicut & tutorum atque curatorum minorum 25.ann.& in terminis ita tenet Gregor, Lop. *in d.l.23. in gl.magna in verſic.ſed quid de bonis*,dicens quod hanc partem,velut æquiorem & juſtiorem ſequitur & ita communiter tenetur *ſecundum Rip.ubi ſup.num.17.ad fin.*quamvis ipſe in contrariam opinionem inclinet, ſed meo judicio communis ſententia verior eſt & tenenda.

Neque obſtat *l.de creationibus,C.de Epiſc.& cleric.& l.mulieri,§.1.ff.de curat.furio.& l.2.ff.de eo,qui pro tut.& l.fin. §. ſed cum antiquitas, C.de curat.furioſ.*dum requirunt, quod talis curator furioſi expreſſe obliget bona ſua, & ſic innuunt, quod non ſunt tacite obligata, quia ſpeciale eſt in illa cura,†ut ſine expreſſa obligatione bo-
24 norum curator non poſſit adminiſtrare,licet in aliis curia tacita hypotheca ſufficiat, quæ in illa cura non ſufficit,prout eſt de mente Baldi, *in leg.non aliter, col.2.ff.de adopt.*ex quo ita reſpondet Greg.Lop.*ubi ſupra.* Neque etiam obſtat *dicta lex 23.* dum loquitur *en los bienes de los guardadores de los huerfanos*, quia cum furioſi æquiparentur minoribus,*ut prædiximus*,quod illa lex Regia ſtatuit in minoribus,merito,ut in furioſis,& aliis hujuſmodi procedat.

25 Octavo † ampliatur , ut procedat etiam in bonis patris legitimi adminiſtratoris bonorum filii, in quibus ipſe pater habet uſumfructum: tunc namque ſi pater adminiſtraverit bona filii male & fraudulenter, vel illa alienaverit, pro his recuperandis datur & à lege competit tacita hypotheca in bonis ipſius patris , *ut in leg. cum oportet,§.fin.C.de bon.quæ lib.leg.24.tit.13.part.5.*ſecus autem pro culpabili adminiſtratione patris, quia pro illa non tenetur pater,*ut declarant gl. Bart. & Bald.in d.leg. cum oportet,§.non autem,& §.fin.ſequitur Ant.de Fano de pign.4.membr.2.partis num.13.* ubi *nu.14.* aſſignat rationem, quoniam pater de bonis, in quibus eſt legitimus adminiſtrator, & habet uſumfructum, non tenetur reddere rationem adminiſtrationis filio, de his, quæ culpabiliter geſſit,ſed de his, quæ fraudulenter & doloſe geſſerit, *ut habetur in l. Imperator,ff.ad Trebell.* Et eſt magis communis opinio *ſecundum Socin.conſil.34.proſequendo ordinem,col.ult.num.15.cum ſequentib. volum.1. Arius Pinell.in l.1.in 2.parte,num.33.C. de bon. mater.* ubi quod etiam ceſſante dolo, ſi pater diſſipet vel aliter noceat liberis,ſuccurritur eis,ut pater privetur adminiſtratione; 26
*ſecundum Dd.quos ibi ad hoc refert:*Et†addit *n.34.* cavendum eſſe à Paul.Caſtren.*in d.l.cum oportet,§.ſub hac tamen*,dum æquiparat caſum removendi patrem ab adminiſtratione articulis obligandi bona, & reddendæ rationis: Ad hæc enim duo exigitur dolus,nec ſufficit culpa: ad remuvendum vero patrem ſufficit negligentia & culpa ſecundum magis communem reſolutionem, de qua ibi per eum,& *nu.35.* inquit,magis cavendum eſſe à Bart.*in d.l.cum oportet,§.non autem*, ubi ad removendū patrem ab adminiſtratione exigebat alia maxime ; quod pater non ſit ſolvendo, & quod bona ſint mobilia. Bar. autem *in d.l.Imperator.& ibi Imol.& Segur.num.108.*non exigunt patrem non eſſe ſolvendo , requirunt tamen, quod culpa patris ſit talis, ut liberis non poſſit eſſe conſultum,verbi gratia,ut in pecunia & immobilibus. Eſtq; magis communis ſecundum Aret.*conſil.72.n.5.verſ.ad 4. & refert alios ita tenentes Pinel.d.n.35.bene autem reſolvit Aret. ubi ſupra.* contra Bar. *in d.§.non autem*,ut non attendatur,an pater ſit ſolvendo,ipſe tamen Pinell. *d.n.35.* verius putat ex Alex.*in d.l. Imperator, colum.2.* ſufficere notabilem culpam alienando,ut ſi abſq; cauſſa diſtraheret immobilia , vel negligentiam in adminiſtrando , ut bona non colendo,ad removendum patrem ab adminiſtratione. Eſſet enim maxime damnoſum liberis exſpectare ea , quæ Bart. exigebat ; & melius eſt ante tempus occurrere, *ut in l. fin. C. in quib.cauſſ. in integ.reſtit. non eſt neceſſe* , quod dicit æquius Boerius *deciſ.61.n.15.* Idq; intelligit Pinell. etiam ſi ſint bona immobilia, licet ipſi non exprimant contra Bart.& communem, quia militat magna ratio, licet non tanta, quam in aliis : Poſſet enim tempore veritas occultari cum detrimento filii vel heredum: Ego vero, & ſi hoc ſubtile & æquum cenſeam cum Pinel.*ubi ſup.*Non tamen recedo à præd.communi ſententia in immobilibus, in quibus poterit filiis eſſe conſultum monitione judicis præcipientis patri in hac ſpecie, ut diligenter ſe habeat in adminiſtratione horum bonorum,& quod alias privabitur adminiſtratione:qua monitione ſpreta , ſi conſtet patrem adhuc male & negligenter ea adminiſtrare, ita ut veriſimiliter ſperetur, ea bona brevi tempore perditum iri,atq; maxime deteriorari in grave damnum filii:tunc quidem cenſerem ipſum patrem removendum eſſe ab adminiſtratione, quia melius eſt ante tempus occurrere , quam poſt vulneratam cauſſam remedium quærere, *ut in d.l.fin.* quæ ratio juncta prædict.monitione præcedente,& negligentia patris perſeverante maxime convincit,ut pater ab adminiſtratione removeatur : ſecus vero ante præfatam monitionē; cum per eam poſſit eſſe conſultum filio abſq; privatione adminiſtrationis in patrem, ideo removendus non erit,ut habet magis communis ſententia Dd.niſi præcedente præd.monitione, eaque ſpreta , ut prædiximus.

At in†bonis, in quibus patri non quæritur uſusfru-
ctus,nō eſt ipſe legitimus adminiſtrator filii,& propter- 27
ea tenetur indiſtincte reddere rationem filio cum reſtitutione reliquorum,*ſecundum Bald.in d.l.cum oportet,§.fin.& in l.filia eius,C.famil.erciſcun.& pulcre Soc. ubi ſup. & Ean.etiam ubi ſup. n. 15. refert plures & ſequitur Arias Pinell.in d.l.1.in 2.par.n.27.C.de bon.mater.*Et in hac ſpe-

cie, ſi appareat, quod pater geſſit ſe in adminiſtrandis boois filii pro legitimo adminiſtratore, cum tamen talis non eſſet, quia in illis non habet uſumfructum, tunc etiam poſſet dici introductam eſſe tacitam hypothecam, ſicut quando eſt legitimus adminiſtrator, ut in procuratore ſup. cum communi reſolvimus, *ita Bald. Nov. in tract. de dote in 9 part. in 8. privileg.* quem refert & ſequitur dicens notandum pro ampliatione *d. l. cum oportet, §. fin. Ant. de Fan. ubi ſupra. n. 16. & cum Bald. Novell. ubi ſupra, idem tenet Greg. Lop. in d. l. 23. gl. magn. paulo poſt princip. ibi, & an bona patris, & hac tacita hypotheca in patre incipit à die inchoata adminiſtrationis, non autem de male geſtionis, ut cum gl. fin. Petro. Cyno, Bart. Bald. & Salyc. in d. §. fin. tenet Fan. ubi ſupr. num. 17.*

28 Fallit † autem principalis concluſio huius cap. in actore dato à judice loco tutoris vel curatoris, quia illius bona non ſunt tacite hypothecata, *ut cum aliis probat Ant. de Fano ubi ſupr. num. 10.*

29 Fallit 2. † in bonis propriis heredum tutorum vel curatorum, quæ non habuerunt ab ipſis defunctis, ſed alias præd. heredes ea acquiſierunt, ſi inventarium confecerint, *ut ſupra reſolvimus in 6. ampliatione.*

30 Tertia regula † *d. l. pro officio. C. de adminiſt. tut.* tantum videtur comprehendere bona, quæ tutor habebat tempore adminiſtrationis, non vero, quæ poſtea ſunt quæſita, *ut cum Alb. ibi in fine tenet Pancir. conſ. 171. n. 12.* Sed non credo veram eſſe banc fallentiam, ſive limitationem ſed potius, quod tam bona præſentia, quam futura tutoris vel curatoris, ſint tacite hypothecata minori pro reddenda ratione adminiſtrationis, cum ſit obligatio generalis *l. finali. C. quæ res pignor. oblig. poſſ.* Ita in terminis tenet Greg. Lop. *in d. l. 23. tit. 13 part. 5. in gloſſ. los bienes,* ut pro hac opinione citat eundem Alber. *ut ſupr. & facit l. fin. ad fin. tit. 16. ibi todos ſus bienes.*

31 Pro complemento huius capitis illud diſcutiendum atque reſolvendom hic oportet, à quonam tempore hæc tacita hypotheca in bonis tutorum & curatorum incipiat. Et gl. quidem *in dict. leg. pro officio, C. de adminiſtrat. tut. verſ. obligatur,* duas in hoc refert opiniones. Prima eſt, quod hypotheca incipiat à tempore, quo incipit quis eſſe tutor vel curator, *argumento legis cum oportet, § fin. C. de bon. quæ liber.* Secunda eſt, quod incipiat à tempore, quo cœpit male adminiſtrare, *argumento l. hac edictali, § penult. C. de nupt.* Sed primam opinionem præcedentẽ ſequuntur ibi Dd. & eſt communis, & tenenda ſecund. Ant. de Fano, *ubi ſupr. num. 12.* & eam quoque ſequitur Petr. Surd *dict. conſil. 7. num. 18. lib. 1.* & approbatur hodie in d. l. 23. tit. 3. part. 5. ibi, *deſde el dia que commençaron à uſar el officio de la guarda faſta que les den cuenta, e recado de las coſas, que tuvieren de ellos,* & ibi notant Greg. Lop. in gl. *deſde el dia qua començaron.*

SUMMARIA.

1 Protutor quis ſit, & quomodo de adminiſtratione teneatur?

2 Curator impuberi à prætore datus, ſi negotia geſſerit quaſi curator, ceſſat actio protutela.

3 In protutela iudicio olim uſuræ veniebant, hodie vero non, ſed licitum intereſſe.

4 Procurator prove curator, an teneatur de non geſtis?

5 Spontaneus geſtor, qui ab initio acceſſit, quando teneatur de neglectis, & num. 6.

7 Tutor teſtamento datus, ſi hoc ignorans geſſerit, non teneatur quaſi tutor.

8 Procurator eandem fidem & diligentiam præſtare tenetur, quam tutor.

9 Protutor non poteſt rem pupilli vendere, quod ſi vendat, poteſt eam pupillus petere.

10 Protutor non poteſt pupillo acquirere, ſed jure Regio, ſecus ut in num. 11.

11 Alteri per alterum hodie acquiritur ſtipulatio, & ſequuta acceptione abſentis remanet irrevocabilis, ut in n. 12. & ex ea competit jus exſequutivum, ſi inſtrumentum, in quo promiſſio ſit, aliàs habet exſequutionem paratam, ut in nu. 13. & non ſolum actio utilis, verum etiam directa competit, ut in n. 14. neq; hodie requiritur ceſſio, ut in n. 15.

16 Mulieres, ſi res pupillares adminiſtraverint, rationem reddere tenentur.

17 Bona protutoris prove curatoris ſunt tacite obligata pro reddenda ratione adminiſtrationis.

18 Minori agenti contra protutorem eadem privilegia conceduntur, quæ adverſus tutorem.

19 Protutores & procuratores inventarium, & librum rationum conficere tenentur, rationemq; reddere, ut veri tutores & curatores, aliàs in dolo eſſe præſumuntur.

20 Protutor ſi depoſuit bona pupilli apud tertium, ſcriptura publica confecta de reddendo depoſito illi vel pupillo, depoſitarius reddens & reſtituens depoſitum protutori deponenti liberatur, adeo, ut pupillus major factus contra eum agere non poſſit.

21 Legatum relictum alicui tanquam tutori, non conſequitur adminiſtrans non tanquam tutor, ſed tanquam negotiorum geſtor.

CAPUT XVII.

De protutore & procuratore.

PLERUMQUE incertum † eſt, utrum quis tutor, an vero quaſi tutor, pro tutore adminiſtraverit tutelam 1 idcirco prætor in utrumque caſum actionem ſcripſit, ut ſive tutor ſit, ſive non ſit, qui geſſit, actione tamen teneatur. Protutore etiam negotia gerit, qui munere tutoris fungitur in re impuberis, ſive putet tutorem, ſive ſciat non eſſe, fingat tamen: ſed cum eo agi poteſt etiam ante pubertatem, quia tutor non eſt, tenebitur tamen, ſi quis finita tutela pro tutore negotia impuberis fecerit, ſed & ſi prius pro tutore adminiſtraverit, deinde quaſi tutor, æque tenebitur ex eo, quod pro tutore adminiſtraverit, quamvis devolvatur hic geſtus in tutelæ actionem. Sed ſi quis quaſi tutor negotia geſſerit ejus, qui jam pubes eſt, neq; tutorem habere poteſt, vel ejus, qui nondum natus eſt, ceſſat actio protutelæ, & erit negotiorum geſtorum actio. Nam, ut pro tutore quis gerat, oportet eam eſſe perſonam, cuius ætas recipiat tutorem, id eſt impuberem, ſi quis tamen eum tutor non eſſet, compulſus à prætore, vel præſide, dum ſe putat tutorem, geſſerit tutelam, pro tutore tenebitur. Hæc omnia deciduntur à *l. 1. in princ. ff. de eo qui pro tut. prove cur. neg. geſſ.*

Si vero † curator impuberi à prætore datus negotia 2 geſſerit quaſi curator, ceſſat actio protutelæ, quia officio curatoris functus eſt, & dabitur actio negotiorum geſtorum: Ita cavetur *in d. l. 1. verſ. ſi curator juncta gl. verb. hanc actionem.*

In † protutelæ judicio olim uſuræ veniebant, *ut ibid. quoq; ſcribitur in verſic. in protutela,* hodie tamen nullo 3 modo licet uſuras exercere, ac proinde ad eas protutor non tenebitur, ſed ad pecunias minorum in emtionem prædiorum collocendas vel apud mercatorem fidum deponendas, ad juſtum & honeſtum lucrum, ſicut in tutoribus & curatoribus ſupra reſolvimus *in hac 2. part. c. 9. per totum,* quæ & in protutore prove curatore ſervanda erunt, ut conſtat ex Maſcar. *in 3. tom. de probat. concl. 1392. n. 16. juncto n. 10.* Non enim melioris conditionis debet eſſe protutor prove curator, qui ſine decreto judicis tutelam vel curam adminiſtravit, quam verus tutor & curator, ſed hic ad ſuprad. tenetur. Ergo & ille.

Sed utrum in id, quod protutor, prove curator ſolummodo geſſit, tenebitur, an in id etiam, quod gerere debuit? Et reſpondet Ulpian. *in d. l. 1. verſ. ſed utrum,* quod 4 ſiquidem omnino non attingit tutelam, non tenebitur,

non

Bon enim attingere debuit, qui tutor non fuit: quod ſi quædam geſſit, tenebitur de non geſtis, ſi alius geſturus fuit, quia, *ut ibi inquit gl. verb. alius accedens protutor*, quaſi omnia geſturus tenebitur in duobus caſibus de gerendis, ſcilicet, ſi alius erat geſturus omnia, ut ibi item & tunc quando incipit ſcire ſe non eſſe tutorem, & perſeveraverit, alias non, quia error eum excuſat, ut ibi innoitur: ſed & ſi cognito, quod tutor non fuit, abſtinuit ſe ab adminiſtratione, tenetur ſi neceſſarios pupilli non certioravit, ut ei tutorem peterent, *ut in d. l. 1. ad fi. ff. eod. tit.*

5 Spontaneus vero geſtor, † qui ab initio acceſſit, tenetur etiam de neglectis, quando eius contemplatione quis ad hoc non acceſſit, *ut in l. ſi pupilli, §. fin. in pr. incip. vidramus, ff. de negot. geſt.* cui conſonat l. 34. titu. 12. par. 5 quæ ita ſe habet. *Queriendo recabdar algun ome todas las coſas de algun ſu amigo de amiſtad, o parenteſco, que ouieſſe con el, e auiendo voluntad deſto bien, e acucioſamente viniesse otro que dixeſſe, yo quiero recabdar eſtas coſas, ſi eſte que las quiere recabdar primero, parte mano dellas por tal razon como eſta es tenudo eſte poſtrimero de las recabdar en la manera, que el otro lo queria fazer, de guiſa que por ſu culpa, ni por ſu enganno, ni por ſu negligencia non ſe pierda, nin ſe menoſcabe ninguna de aquellas coſas, e ſi contra eſto fuere, tenudo ſeria de pechar quanto ſe perdieſſe, o ſe menoſcabeſſe por qualquiera deſtas tres maneras ſobredichas.*

6 Doctores † tamen *in d. §. videamus*, intelligunt cum text. quando acceſſit quædam geſturus, cum alius æque diligens erat geſturus omnia. Nam ſecundum eos quando quis accedit, ut omnia geſturus, non eſt neceſſe, quod alius eſſet geſturus, ſed ex eo ſolo tenetur de neglectis, quæ non geſſit per leg. *Pomponius in negotiis, ff. de negot. geſt.* Et hæc eſt communis concluſio doctorum *ibid. & in l. tutoris, C. eod. tit.*

Lex tamen † illa Regia, dum inquit, *yo quiero recabdar eſtas coſas*, videtur velle, ut tunc demum negotiorum geſtor, (licet accedat, ut omnia geſturus) teneatur de neglectis, quando alius erat geſturus: ſi vero alius non erat geſturus, non teneatur. quod etiam de iure communi voluit Ioann. Gloſſat. *antiquus in dict. leg. tut. ut per gloſ. ibi verb. propria voluntas*, quam defendit ibi Salycetus.

Nihilominus tamen, quia fundamenta communis opinionis multum urgent pro ea, quam etiam tenuit gl. *in d. l. 1. ver. alius ad fi. ff. de eo, qui pro tut.* non videtur à communi opinione recedendum *ſecund. Greg. Lop. in d. l. 34. in gl. eſtas coſas, &c.* qui ad præd. l. Reg. reſpondet, ut intelligatur, ſive acceſſerit, ut geſturus omnia, ſive, ut quædam ex his, quia utrumq; poteſt comprehendi ſub verbo, *eſtas coſas*, & intelligit & limitat, quando acceſſit, ut quædam geſturus, quod debeant concurrere tria, vel quatuor, *ſecund. Bart. & Paul. in dicto vi §. deamus*, quæ probantur in d. leg. Regia, primum, quod alius erat geſturus omnia, ſecundum, quod ille alius erat diligens, tertium, quod propter illum, qui gerebat, quædam ille omiſit, quartum, quod iſte, qui gerebat quædam, hoc ſciebat, ſcilicet, quod alius eſſet geſturus omnia, & aliquo eorum deficiente non procedit, ſed procedit, quod habetur in *d. l. tutori*, nempe, quod ſatis abundeq; ſufficiat, ſi cui vel in paucis amici labore ſuccurratur.

7 Tutor † autem teſtamento datus, idque ipſum ignorans, ſi pro tutore negotia pupilli geſſerit, non tenebitur quaſi tutor, quia ſcire ſe tutorem eſſe debet, ut ex eo affectu negotia gerat, quo tutor gerere debet, ſed tenebitur actione protutelæ, *ut in leg. 3. incipit quæro, ff. de eo, qui pro tut. iuncta gloſſ. unic.* ibi, quæ lex, dum loquitur in tutore ignorante, extenditur, ut procedat etiam in tutore dubitante, *ut eum Bald. in leg. falſus, num. 19. C. de furt. probat Baec. de decim. tut. c. 7. ſub. n. 13.*

8 Et qui pro tutore negotia gerit eandem fidem & diligentiam præſtare tenetur quam tutor, *l. 4. ff. eod. tit.* & idem contrarium iudicium competit, *ut in l. fin. ff. eod. titul.*

Quod † ſi protutor rem pupilli vendiderit, nec ea uſucapta ſit, poterit eam pupillus petere, quia non eſt eadem protutoris, quæ tutoris adminiſtratio, *l. 2. ff. eod. tit.* 9 *quem text. ibi notant Bald. Alberic. & Raphael Cuman.* geſta enim à protutore nullius momenti ſunt, quoniam non habet veram adminiſtrationem, *leg. qui neque, ff. de rebus eorum, & ibi notant Dyn. Bald. & Raphael Comeſ. tex. etiam in leg. apud Celſum, § ſi quis tut. ff. de dol. except. ſequitur alios Dd. allegans Baec. de decim. tutor. capit. 20, num. 5.*

Quinimo, † nec acquirere pupillo poteſt protutor, 10 *ut notat Paulus de Caſtro per tex. ibi in l. 3. §. ſed quod de tutore, ff. iudic. ſolut. ſequitur Baec. de decim. c. 7. n. 16. & d. c. 20 nu. 5. in verſic. quinimo.* Quod attento iure communi, quo habetur, quod alteri per alterum non acquiritur ſtipulatio, verius eſt, tametſi Socin. *conſil. 153. nu. 5. vol. 2.* in terminis noſtris teneat contrarium, imo quod geſta per matrem tanquam tutricem valeant favore pupilli, licet non in damnum, *ut l. 2. & ibi inquit declarare Cyn. Cod. de eo, qui pro tut.* quæ l. hoc non probat, quam ſententiam adverſus priorem probat Ianus Beroi. *quæſtione 68. per totum*, quando ſumus in his, in quibus de evidenti pupilli utilitate agitur, ut tunc valeant geſta per protutorem, ſicut valent geſta per verum tutorem in utilitatem pupilli, antequam inventarium conficiat, vel alia ſolemnia adimpleat *per leg. final. & ibi Doctores. C. de tutor. vel curat. qui ſatis non ded. & in leg. tut. qui repertorium, in fine princip. & in §. 1. ff. de adminiſtr. tut.* ubi illud exemplum fingitur de tempore perituris. Et fuit doctrina Bartol. *in dicta l. tut. qui repertorium, num. 27. & in l. legitimos, nu. 9 ff. de legit. tutor. Guid. Papien. deciſio. 330. & alii de quibus ſupr. 1. part.* Hæc tamen æquiparatio, non recte in propoſito procedit, ſiquidem nullo iure probatur, ſed potius contrarium *in dict. l. 3. §. ſed quod de tutore, ff. iudi. ſolut.* Et præterea ratio differentiæ inter hos duos caſus illa conſtitui & aſſignari poteſt, quod protutor nullum titulum habet verum & proprium adminiſtrandi, & ſic acquirendi pupillo, & iure communi alteri per alterum non acquiritur ſtipulatio, *ut dicebamus per tex. in l. ſtipulatio iſta, §. alteri. ff. de verb. oblig. §. alteri. inſtit. de inutil. ſtipul. l. 7. & 10. tit. 11. par. 5.* At verus tutor habet titulum verum ad acquirendum ſuo pupillo & licet inventarium non fecerit, nec alia ſolemnia adimpleverit, nihilominus hoc non impedit acquiſitionem pupillo faciendam, cum hæc ſolemnia à iure requirantur pro maiore ſecuritate, & ſic favore pupilli. Cum igitur ea non ſint contraria acquiſitioni præd. quinimo ipſi expediat, ut res eius tempore perituræ ſtatim diſtrahantur vel alias adminiſtrentur, conſequitur magis oportere, quod hæc ſtatim fiant, quam quod omittantur: alias indebite pupillus damnum pateretur, & inducta ad eius augmentum non debent diminutionem operari contra iura vulgaria.

Iure † tamen noſtro Regio, quo cavetur, quod qualitercunque conſtiterit aliquem ſe velle obligare, remaneat obligatus, nulla admiſſa exceptione abſentiæ, vel 11 defectus interpoſitæ ſtipulationis, ut in l. 2. titul. 16. libr. 5. novæ coll. Reg. ibi. *O que fue fecha à otra perſona privada en nombre de otro e entre abſentes* Geſta per protutorem, prove curatorem, valere iure optimo debent in favorem & utilitatem pupilli: quia iam hoc iure utimur, ut ſtipulatio, vel promiſſio alteri per alterum facta valeat, & teneat, etiamſi ſtipulans ſit privata perſona, & non habens mandatum illius, *ut in d. l. 2.* per quam ita obſervavit Villalob. *in antinom. iur. civil. & regia litera, A. num. 18.* & in ærario commun. opin. *lit. A. num. 19. & Doct. Azeved. nos & alios citans in dict. leg. 2. num. 30.* ubi † quod acceptione facta per illum, in cuius 12

Digitized by Google

favorem promiſſio fit, remanebit irrevocabilis talis pro-
miſſio. Nam ad hanc irrevocabilitatem acceptatio ne-
ceſſaria eſt, licet non ad ſtipulandum alteri per alterum,
13 & addit *num. 31.* quod ex tali promiſſione † alteri per al-
terum facta, in alteri competit ius exſequutivum, ſi in-
ſtrumento publico & guarentigio vel privato recogni-
to in iudicio, promiſſio ſit ſcripta, *ſecundum Anton. Go-
mez. 2. tom. var. reſol. cap. 11. nu. 18. in fin.* ubi medio illius
14 num. † quod non ſolum actio utilis, verum directa da-
tur, & competit illi abſenti, in cuius favorem facta eſt
promiſſio, quod & tenuit Gregor. Lopez *in d. l. 7. gloſſ. 1.*
& ſequitur Azeved. *d. num. 30.* In his igitur Regnis recte
procedit opinio Socin. & Beroal contra priorem ex ſu-
pradictis. Id quod voluit Beroald. *d. qu. 68. nu. 4.* dum
dixit, & hoc maxime procederet, ſi ex forma ſtatuti loci
quilibet etiam extraneus alteri poſſet ſtipulari, paciſci &
acquirere, etiam ſine ceſſione: ſed nos habemus legem
huiuſmodi, nempe *dict. l. 2.* ut per noſtrates ſupra citatos
& d. l. hoc expreſſe probat; ergo recte in his Regnis pro-
cedit, & obſervanda erit hæc a. opinio Socin. & Beroi
15 contra priorem, cum attenta *d. l. 2.* † hodie non requira-
tur ceſſio, ſed directe poſſit agi per illum alterum, cui
per alterum in abſentia fuit facta promiſſio, *ut probat
Azev. ibidem, num. 32.*

16 Mulieres † quoque ſi res pupillares pro tutore admi-
niſtraverint, reddere rationem tenentur, *leg. 1. Cod. de eo,
qui pro tut. &c.* & exceptio tutoria illegitimi opponi po-
teſt in quacunque parte iudicii *leg. 2. C. eodem titul. & ibi
Salycet.*

17 Bona protutoris, † prove curatoria ita tacite ſunt ob-
ligata pro reddenda ratione adminiſtrationis, & ſolu-
tione reliquorum minoribus, ſicut veri tutoris & cura-
toris, ut cum communi probavimus, *cap. præcedenti in 2.
ampliatione,* & minori agenti adverſus protutorem ea-
18 dem privilegia † conceduntur, quæ adverſus tutorem,
*l. dabimus, §. 1. cum gloſſ. ff. de privileg. cred. Aretin. conſ.
29. colum. 1. Baec. de decim. tut. cap. 20. num. 3.* ubi etiam,
quod obligatur, ac ſi vere tutor eſſet, *l. 1. & ibi notatur, C.
de eo, qui pro tut. & Aret. d. conſ. 29. col. 1.*

19 Similiter etiam † protutores, prove curatores, inven-
tarium & librum rationum facere tenentur, rationemq;
reddere, ut ipſimet veri tutores & curatores, alias in do-
lo eſſe præſumuntur, *ut cum aliis probat Maſc. d. 3. tom.
de probat. concl. 1392. n. 16. Baec. ubi ſupr. n. 4.*

20 Si tamen † protutor depoſuit bona pupilli apud ter-
tium, ſcripta publica ſibi facta per depoſitarium de illis
ſibi vel pupillo reddendis, & depoſitarius ea reſtituit
protutori deponenti, liberatur depoſitarius: adeo quod
pupillus factus maior non poſſit contra eum agere, *ut
tradit Matth. de Affl. deciſ. Neap. 147. per totam,* dicens
ita fuiſſe determinatum in coſ. Neap. ſalvo iure pupillis
recuperandi res illas ab illo aſſerto tutore.

21 Denique † ſi alicui legatum relinquatur tanquam tu-
tori, non conſequetur illud ſi adminiſtret, non tanquam
tutor, ſed tanquam negotiorum geſtor. Ita docuit Alex.
*conſil. 102. viſis & ponderatis, col. fin. verſ. præterea in teſta-
mento lib. 1. Dec. conſ. 178. n. 3. verſ. 2. reſponde,* & licet ad-
miniſtraverit tanquam coniunctus, *quos refert & ſequi-
tur Baec. de decim. tut. c. 7. n. 17. & c. 20. n. 9.*

SUMMARIA.

1 *Tutor vel curator ſuſpectus dicitur ex pluribus cauſſis.*

2 *Tutor datus à patre ſuſpicionis non ignaro non remo-
vetur.*

3 *Quilibet de populo poteſt tutorem vel curatorem ſuſpe-
ctum accuſare.*

4 *Mater, avia, ſoror & nutrix orphani tenetur accuſa-
re tutorem ſuſpectum.*

5 *Minor 14. annorum ſuum tutorem vel curatorem ſu-
ſpectum accuſare non poteſt, maior autem ea ætate po-
teſt cum conſilio ſuorum conſanguineorum.*

6 *Qui poteſt accuſare tutorem vel curatorem minoris ſu-
ſpectum: poteſt etiam id facere contra curatorem ven-
tris datum, & etiam contra iam nato in teſtamento
datum legitimum vel dativum.*

7 *Accuſatio ſuſpecti tutoris vel curatoris coram iudice
maiore loci, ubi minor ſua bona habet, fieri debet præ-
ſente eo, contra quem accuſatio producitur.*

8 *Iudex nemine etiam accuſante poteſt removere tuto-
rem vel curatorem ſuſpectum, ut hic.*

9 *Iudex debet reſpectu minorum tutoris & curatoris of-
ficium ſuſtinere & omnino providere, quæ neſciat mi-
noribus expedire.*

10 *Tutori vel curatori ſuſpecto poſtulato, quoad cognitio fi-
nitur, interdicitur ei adminiſtratio, & alius in locum
eius adminiſtrationis eſt ordinandus, præterquam ſi
illi ſit coniunctus, quia tunc datur, illi conſocius ſi ſuſpi-
cio ſit debilis & parvi momenti, ut in n. 11. quod ſi is in-
ventarium non fecerit vel bona dilapidaverit, in totū
removetur: idem eſt, quando pupillam ante tempus,
vel non indigno maritare voluerit, ut in n. 12.*

13 *Tutor coniunctus, ſecundum opinionem Angel. indiſtin-
cte eſt removendus in totum poſt litem conteſtatam:
ſed non eſt hoc tenendum, nec etiam ante litem conte-
ſtatam, ut in n. 15.*

14 *L. 3. tit. 18. part. 6. intellectus, & declaratio.*

16 *Tutor, ſi antequam accuſetur ſuſpectus, fecerit ſolemnia
omiſſa, non poterit per hoc accuſari ſuſpectus, & ad-
mittitur ad agendum & ad adminiſtrandum, ſecus
ſi poſt querelam factam de removendo, ob ſolemnia
non facta ea facere voluerit.*

17 *Tutor vel curator ſublatus ab adminiſtratione tan-
quam ſuſpectus ratione doli, remanet infamis, ſecus ſi
ratione negligentiæ: lata tamen culpa in hoc dolo non
æquiparatur, niſi alias infamia ipſo iure incurrere-
tur, ut in num. 18.*

19 *Tutor negligens removeri poteſt & debet à tutela & cu-
ra, & omni alio munere: & removeri poteſt propter ge-
neralem ſuſpicionem, nec oportet tunc exprimere cauſ-
ſam ſuſpicionis, ut in nu. 20. in dubio autem tutor re-
motus ex qua cauſſa erit iudicandus remotus, n. 21.*

22 *Tutor remotus à tutela tanquam ſuſpectus aliter quam
per accuſationem non efficitur infamis.*

23 *Tutor teſtamentarius poteſt etiam ſuſpectus poſtulari.*

24 *Tutor pupillarem pecuniam in prædiorum emtionem
non convertens, ultra intereſſe pupillo ſolvendum, ut
ſuſpectus removetur.*

25 *Tutor datus in teſtamento, poſtea contrahens inimici-
tias cum teſtatore, præſumitur ex hoc revocatus, niſi
teſtator diu poſtea vixerit & tacuerit.*

26 *Odium patris pupilli cum tutore legitime non obſtat,
quia illud morte fuit extinctum.*

CAPUT XVIII.

De ſuſpectis tutoribus & curatoribus.

SVſpectus † tutor vel curator dicitur ex pluribus 1
cauſſis, de quibus *in l. 1. & fin, verſic. e ſobre todo, tit. 18.
par. 6. ubi Gre. Lop. concordantia citat:* & nonnullas cauſ-
ſas ſuſpicionis refert etiam Matth. de Afflict. *deciſ. Nea-
politana 207. per totam.* Si quis autem ſit ſuſpectus pro-
pter crimen alibi commiſſum, quam in tutela, non de-
bet propter hoc à tutela removeri, *gl. in l. 3. quæri poteſt,
ff. de ſuſpect. tut. quam citat & ſequitur Patian. 2. par. de
probat. c. 21. n. 113. cum ſeq. fol. 76. col. 1.*

Quod ſi tutor † datus à patre ſit ſuſpect⁹, & pater ipſe 2
non ignoravit, non removetur, *ut in l. ut confirmando,
iuncta l. utilitatem, ff. de confirm. tut.* quam ad hoc dicit
notabilem Franciſcus Aretin. *in l. in, cui lege, colum. 2. ff.
de teſtamen.* ubi addit, id obtinere, etiamſi is tutor ſit
ma-

manifeſte prodigus, *per l. tres tutores, §. ultim. ff. de adminiſtrat. tut.* Tanta enim eſt præſumtio, quam habet lex pro conſilio patris erga filios *tex. in amiciſſimos, in princ. ff. de excuſat. tut.* Idemque ſi pater ipſe ſit adultus nondum maior 25. ann. *l. 3. §. quamvis. ff. de adminiſtrat. tut.* quam ad hoc dicit ſingularem Roman. *ſingul. 170. incip. adultus poteſt, & tradit Tiraquell. in l. ſi unquam, in præfatione, num. 25. C. de revocan. donat.* Et hæc omnia tradit, refert & ſequitur Caldas Pereyr. *in 2. parte, tract. de in integr. reſtit. pagin. 1112. num. 61.* Et quod prædiximus ex *d. l. ſa confirmando, en fine cum lege ſequenti*, teſtatur ab omnibus receptum. Et quod ita communiter intelligunt omnes, plures allegans idem Cald. *ubi ſupr. pagin. 1141. ſub n. 116. col. 2. in verſic. quod in praxi*, limitans, quando nova cauſſa ſuſpicionis emerſerit poſt mortem teſtatoris, tunc enim tutorem à patre datum iudex confirmare non debet.

3 Quilibet † autem de pupillis poteſt accuſare tutorem vel curatorem ſuſpectum *leg. 1. §. conſequens, ff. de ſuſpect. tut. & in §. conſequent, Inſtit. eod. tit. l. piet. is, C. eodem tit. & in princip. tit. 18. part. 6. Decian. conſil. 85. ſub num. 9. volum. 2.*

4 Mater † tamen avia vel ſoror orphani ad hoc tenentur, & etiam eius nutrix, *d. l. 1. §. conſequens, & d. l. 2.* Imo & mulieres hæ ſolum admittuntur, quæ pietatis neceſſitudine ductæ ad id faciendum moventur, *ut ibidem probatur, & in d. §. conſequent.*

5 Minor † vero 14. ann. ſuum tutorem vel curatorem ſuſpectum, accuſare non poteſt: maior autem ea ætate poteſt cum conſilio ſuorum conſanguineorum, *l. impuberib. in prin. ff. de ſuſpect. tut. & §. impuberes, Inſtitut. eod. tit. & d. l. Regia 2. ibi pero el moço.*

6 Quilibet † etiam ſupradictorum, qui accuſare poſſunt ſuſpectum tutorem vel curatorem minorum, id quoque facere poteſt contra curatorem ventri datum, & etiam contra iam natum, in teſtamento datum legitimum vel dativum, ut cavetur *in d. l. Regia in verſi. è cada uno*, ubi Greg. concordantia allegat.

7 Accuſatio † autem ſuſpecti tutoris vel curatoris coram iudice maiore loci, ubi minor ſua bona habet, fieri debet, præſente eo, contra quem ſuſpecti accuſatio producitur, *tex. in §. 1. Inſtit. de ſuſpect. tut. d. l. Regia 2. ad fin.* & hæc quæſtio, ſaltem cum opponitur culpa, & non dolus coram iudice civilium cauſſarum videtur proponenda, ut de facto vidit proponi Bald. ut ipſe teſtatur *in l. 1. C. ſi tut. non geſſ.* ubi refert opiniones Doctorum in hoc: ſimiliter Greg. Lop. *in d. l. 2. en gloſſ. del iuzgador mayor*, inquit, ſe vidiſſe coram auditoribus Regalis Cancellariæ ſuper hoc litem agitari, ubi etiam agit, an cauſſa hæc ſuſpecti tutoris delegari poſſit.

8 Quinimo, † & iudex poteſt removere tutorem vel curatorem ſuſpectum, nemine etiam accuſante, quocunque modo viderit aut intellexerit eum male adminiſtrare rem orphani *l. 3. §. præterea. ff. de ſuſpect. tut. l. 3. in princip. tit. 18. part. 6.* & inquirere poteſt ex officio an ſit ſuſpectus, *ut per Speculator. titul. de officio omn. iudic. §. 2. verſicul. item reperitur in fine, quem refert & ſequitur Baec. de decim. tut. cap. 2. num. 144.* ubi quod diſſipans removetur, *ut per Afflict. deciſ. 207. num. 3. Gozad. in conſil. 68 numero ſecundo*, debet enim iudex reſpectu pupillorum & minorum tutoris & curatoris † officium ſuſti-

9 nere, & omnino providere, quæ noſcat minoribus expedire, *ut per Bartol. Paul. & Modern. in l. bonorum, C. qui admitt. quos ad hoc refert & ſequitur Decian. conſil. 85. n. 9. volum. 2.*

10 Illud † tamen in praxi ſummopere notandum atque obſervandum erit, quod ſi quis ſuſpectus poſtuletur, quoad cognitio finiatur, interdicitur ei adminiſtratio, & alius in locum eius adminiſtrationis eſt ordinandus, *text. in §. quis autem, Inſtitut. de ſuſpect. tut. & in l. eum, quem, C. eodem titul. & in leg. quod ſi forte, §. 1. & ibi Bart. ff. de ſolut. Franciſcus Marc. deciſio. 634. per totam, præcipue numero 1. & 2. pagin. mihi 242. l. 3. tit. 18. part. 6.* ubi dicitur, *otro ſi, dezimos, que luego que el guardador es acuſado por ſoſpechoſo, e el pleyto de la accuſationes commençado por demanda, e por reſpueſta: deve el juez dar à otro home bueno en fieldad la guarda del moço, e de ſus bienes haſta que el pleyto ſea à cabado*, diximus *conſ. 52. an. 1.* Et hoc quando tutor non eſt coniunctus pupilli.

Si autem † coniunctus eſt, dandus erit ei conſocius, 11
ſi ſuſpicio ſit debilis & parvi momenti, & ideo pendente lite ſuper ſuſpicione huiuſmodi, non debet ei adminiſtratio interdici, *Bartol. in l. ſi tutor ab alio, an. 3. ff. de ſuſpect. tut. & in l. quod vero procuratori, § ſunt quidam, & ibi etiam Paul. de Caſtr. ff. de ſolut. ad m Bart. in d. l. quod ſi forte. §. 1. num. 5. ff. de ſolut.* Et hæc eſt verior opinio, *ut reſolvimus, d. conſil. 52. num. 3.* & ab ea non eſt recedendum, quia eſt communis, *ſecund. Cavalcan. in tractatu de tut. & cur. num. 19.* & eam quoque tenent Speculat. *in titu. de actor. in verſicul. item quod eſt tutor, ſub n. 18 & Afflict. in tractatu de iure prothomiſ. in rubrica, n. 18* quos citat Cavalcan. *ubi ſupra*, addens hoc præcipue procedere, ut dixit, quando tutor eſſet ſuſpectus ex debili cauſſa, *ut etiam conſiderat Paul. de Caſtr. conſil. 355 poſtquam iſte tut. vol. 2. in antiquis.*

Secus † ſi non fecerit inventarium, vel bona dilapi- 12
daverit, aut pupillam ante tempus vel non condigno maritare voluerit, quia tunc in totum eſt removendus tutor, etiam quod eſſet mater aut avia, *ut per Matth. de Afflict. deciſio. 207. in fin. & Roer. deciſ. 33. num. 100. & ſequenti, & alios quos refert & ſequitur Cavalcan. d. n. 19.* Et ita eſt tenendum.

Tametſi † Angel Aret. *in d. l. quod ſi forte, §. 1. & in §.*
ſuſpectus autem, n. 2. & in §. ſi quis autem, num. 1. Inſtit. de 13
ſuſpect. tut. indiſtincte teneat, quod tutor coniunctus in totum ſit removendus poſt litem conteſtatam, & adminiſtratio interdicenda, licet ante litem conteſtatam poſſit & debeat adminiſtrare. Et ſecundum hanc opinionem fuiſſet iudicatum per conſilium Neapolitan. niſi mater tutrix ante litem conteſtatam tranſiſſet ad ſecunda vota, & quia deſinit eſſe tutrix & ipſamet reliquit tutelam, *teſte Matth. de Afflict. deciſ. Neap. 357. n. 6.* Sed hæc opinio Ang. & ſequacium non eſt tenenda, ſed prior, quam prædiximus, quæ eſt verior & communis.

Neque † pro Angel. obſtat. *d. l. eum, quem, verſ. alius ta-* 14
men, & d. l. 3. tit. 18. par. 6. in verbis ſupra relatis, quia procedunt in illis tutoribus & curatoribus ſuſpectis, qui removeri in totum poſſunt; ſecus in illis, qui propter ſanguinis coniunctionem removeri in totum non poſſunt *ut in d. l. ſi tutor ab alio, per quem ita tenet Bar. in d. l. quod ſi forte, § 1. num. 5.*

Nec † probo opinionem Salyc. *in d. l. eum quem*, exi- 15
ſtimantis, quod etiam huiuſmodi tutori vel curatori ſit interdicta adminiſtratio, eo ipſo, quod poſtulatur ſuſpectus, uſque in id tempus, quo ſibi curator adiungitur: & forte non male, *ſecundum Greg. Lopez in dict. l. 3. in gloſſ. es acuſado*: ſed contrarium cenſeo verius, & eſſe, & tenendum cum Bartol. *ubi ſupra*, quem ſequi videtur Stephan. Aufrer. *in Addit. ad deciſio. Capell. Tholoſan. 370. ibi & in eo, quod Bartol. uſque ad fin.* addit: Non enim invenio, quod ipſo iure ei ſit interdicta adminiſtratio, interim quod is ſuſpecti vertitur, ſed tantum quod iudex, coram quo cauſſa agitur, debeat eam ſibi interdicere, *ut eſt text. expreſſus in dict. l. eum, quem & d. l. 3 tit. 18. par. 6.* ut etiam reſolvimus. *dict. conſilio 52. num. 4.* & ſic ante litem conteſtatam poterit ſibi ſolvi, & tenebit, quod adminiſtraverit, *ſecundum Angel. in d. leg. quod ſi forte, §. ſunt quidam, ff. de ſolut.* dicentem ita Peruſii iudicatum per dictum ſingulare Azo. *in ſumm. ad fi. C. de ſuſpect. tut. ſequitur Matth. de Afflict. dict. num. 6. & Gregor. Lopez*

in d.

in d.l.gloſſ.fin. titu. 18. part. 6. & nos d.conſil.52. num.3.& voluit Bartol.in l.tutor, qui repertorium, num.7.ff. de adminiſtr. tut.

16 Quod ſi tutor † antequam accuſetur ſuſpectus, fecerit ſolemnia non facta, non poterit per hoc accuſari poſtea ſuſpectus, & admittetur ad agendum & adminiſtrandum, ita tenet Bart.in l.tut.qui repertorium in princip.n.7.ff.de adminiſtr. tut. quem refert & ſequitur Capicius deciſio 10.in cauſſa Iacobi.num.3.Decius conſilio 274. ſub num.6.Carol. Ruin. conſil. 108. numero decimo quinto,in verſicul.nec ad hoc,volum.1. & conſilio 29.nu. 10.& conſilio 89.numero nono,libro quinto. Et hos ſequitur Cavalcan.de tut.& curat.num.20.attento,quod non reperitur in iure cautum, intra quod tempus debeant iſta ſolemnia fieri,& ideo merito, quod ante exceptionem & oppoſitionem factam ab accuſatore audiendus ſit tutor prædict.adimplere volens:ſecus ſi poſt querelam factam de removendo eum à tutela ob ſolemnia non facta voluerit adimplere & facere, quia tunc non erit audiendus, ſed ut ſuſpectus removendus propter ius quæſitum pupillo & querelanti, ut probat late Cavalc. ubi ſupra,n.20.cum ſequenti.

17 Vlterius † in hac materia obſervandum erit, quod tutor vel curator, ſublatus ab adminiſtratione tanquam ſuſpectus, ratione doli remanet infamis in perpetuum, & ſolvere debet damnum minori ob id datum iudicis arbitrio: ſi vero fuerit remotus non ratione doli, ſed negligentiæ, nempe por ſe hombre perezoſo. o de mal recado, non remanet infamis, & ideo ſtatim debet dari, algun hombre bueno que guar de al moço ſus bienes, en lugar del otro. Ita decidit l.4.titul. 18. part. 6. concordans cum §. ſuſpectus, Inſti.de ſuſpect.tut.& l.3.§.fi. cum l.ſeq.ff. eod.tit. expreſſa l.fin.quam utrumque probat, C.eod.tit.& ibi omnes Doctores Baez.de decim.tut.c.2.n 142.

18 Lata tamen † culpa in hoc non æquiparatur dolo: Ideoq; tutor vel curator remotus ob latam culpam, non efficitur infamis, ut probatur in d. §. ſuſpectus autem remotus, ibi ſi ob culpam non æque, per quem text. ita tenet gl.1.in princip.in l.fin.C.de ſuſpect.tutor. & ibi Doctores gl. etiam in l.in actionibus,ff.de in lit.iur.verb.non etiam, ibi non quantum ad infamiam irrogandam, quam dicit veram Iaſ. ibi num.24 & ſequitur Baez. ubi ſupr. num. 142. Quando vero alias infamia ipſo iure incurreretur, ſecus eſſet, quia tunc lata culpa dolo æquiparatur, ſecundum communem limitationem, de qua per Iaſ.ubi ſupr. ſed cum in tutore ſuſpecto ipſo iure infamia non incurratur, in eo obſervanda eſt prior ſententia, quod tutor vel curator remotus ob latam culpam, infamis non efficiatur.

19 Quod autem † tutor negligens removeri poſſit à tutela & cura, & ab omni alio munere, & quod huc debeat fieri, probat alios allegans Bae. ubi ſupra, num. 139, ubi num. 134. quod removeri poteſt tutor etiam ob leviſſimam culpam, ut per Bar.in l.fi.ff. de ſuſpect. tut. Matth. de Afflict.deciſio.Neapolitan. 207. num.3. text. in l.3.§.fi. ff.de ſuſpect. tut. Bart. in l.hac enim, nu.3. & in l.ſi tutor, ff.eodem titul.Corneus conſil.175.licet in præſenti, libro.Ba. vol.3.Maluaſia,conſ.113.n.3.

20 Et removeri † poteſt propter generalem ſuſpicionem ſecund.Abbat.in cap.accepimus, num. 8. de purgat. canonica, nec oportet inſerere cauſſam remotionis, ut per Abb.in cap.examinata, nu. 9. de iudic. ubi quod licet iudex debeat exprimere cauſſam, cum removet tutorem ut appareat, an remaneat infamis vel non, tamen ſi non exprimit, tenet ſententia.

21 In dubio † autem tutor remotus ſimpliciter, dicetur remotus ex cauſſis in libello, & iuxta eas erit iudicandus an ob dolum, & ſic remaneat infamis, gl.in d. l.fi. verb.ob negligentiam, ad fi.C.de ſuſpect.tut.& in d.§.ſuſpectus, ver. famoſus eſt, quam ultra Doctores, ibi ſequitur Greg.Lopez in d.l.4.in gloſſ.mal recado. In dubio autem præſumitur remotus ex faciliori cauſſa, ſecund. Abb. in d.cap. examinata,n.9. Quod verificari poteſt, quando plures cauſſæ exprimuntur in libello, nempe doli & culpæ.

Tutor † autem remotus à tutela tanquam ſuſpectus, aliter quam per accuſationem non efficitur infamis, iuxta gloſſ.in l. 3. §.præterea, verb. debeat, ff. de ſuſpect. tut. gloſſ.etiam in l.fin. C.eodem tit. ubi Cyn. num. 5. verſic. quinto quæritur, ſubiungit, quod ſe audiente Dyn.hanc quoque opinionem tenebat, prout refert & ſequitur Pacian.de probat. 2. tomo, capit. 22. num. 16 folio 79.columna ſecunda. 22

Tutor † etiam teſtamentarius poteſt ſuſpectus poſtulari, ut in l. 1. §. oſtendimus, & ibi gloſſ. in verb.omnes tutores, ff.de ſuſpect.tut.& in l.3.§.non tantum, ff. eodem titul. Maluaſia conſil.113.n.4 Quod non ſolum procedit, quando fraudulenter proceſſit & ſe geſſerit, ut credit Oldradus conſil. 196. ſed etiam ex culpa & negligentia venit removendus, ſicut alii tutores, ut in l. 1.§.oſtendimus, ubi uniformiter & indiſtincte omnes tutores, ſive teſtamentarii, ſive alii quicunque, uti ſuſpecti removeri poſſunt. Ergo ſicut ceteri ſola negligentia & culpa removentur, ita & ipſi tutores teſtamentarii, quia una determinatio reſpiciens plura determinabilia pariformiter debet determinari, ut in leg.iam hoc iure, cum ſimilibus, ff. de vulg.& pup. ad idem eſt text, in §. oſtendimus, Inſti.de de ſuſpect.tut.& probat in terminis l.quidam decedens, in princ. iunctis ibi notatis per gloſſ.Bartol. & alios, ff. de adminiſtrat.tutor. & probat late alios allegans Maluaſ.dict. conſil.113.num.32. 23

Qui † num. 39. probat etiam, quod tutor pupillarem pecuniam in prædiorum emptionem non convertens, non ſolum ad pupilli intereſſe eſt condemnandus, ſed etiam venit privandus, & ut ſuſpectus removendus, ut in l.3.§.tutores, ff. de ſuſpect. tut. & gloſſ. in verb. curabunt, in l.tutores vel curatores, C.de adminiſt. tut. quia uti negligens removeri debet, l.tut.qui poſt, §.fi.ff. de adminiſt.tut.leg.ſi tibi, C.de teſtament.tuto.lege ſecunda.C.ſi tutor non geſſ.Socin. & alii, quos ibi refert & ſequitur Maluaſia. 24

Vltimo † pro complemento huius cap. obſervandum erit, quod etſi tutor datus in teſtamento, poſtea contrahens inimicitias cum teſtatore, præſumatur ex hoc revocatus, iuxt.gl. valde notabilem in leg. Athleta, §.dat remiſſionem.in verbo, niſi priuſquam, ff. de excuſat. tut. tamen ſi diu poſt eas inimicitias teſtator tacuit, & potuit revocare teſtamentum & non revocavit, videtur inimicitias ipſas non curaſſe, & in ea voluntate ſemper perſtitiſſe, & ideo ea omnino exſequenda eſt, ut inquit Decianus conſilio decimo quinto, num.13. & conſilio 46.num. 50.& 77.volum.2. 25

Quinimo † inquit Corneus conſilio 17. num. 20. cum ſequentibus, litera A & B. lib. 2. quod odium patris pupilli cum tutore, non obſtaret, quia illud morte fuit extinctum, quemadm. adhoc refert & ſequitur Io. Vincentius Hondedeus, conſilio 88.in fine, n. 41. Sed hoc intelligo in tutore legitimo, in teſtamentario autem obſervanda eſt modo dicta doctrina. 26

SUMMARIA.

1 Tutores etiam poſt pubertatem aſſiſtere debent & tenentur defenſioni cauſſarum pupillarium, ſi nondum rationem reddiderint, nec rem ad curatorem tranſtulerint, intelligo de cauſſis cœptis, ut in n.2.& 4.

2 Tutor, qui rationem reddidit, & inſtrumenta ac iura reſtituit, non cogitur litem cœptam perficere.

3 Tutor vel curator finita tutela vel cura, novas cauſſas non poteſt agere, alias repelli poteſt.

4 Tutor vel curator lites & negotia inchoata durante officio, eo finito perſequi tenetur, alias facit litem ſuam.

5 Tutor

5 *Tutor vel curator finito officio non convenitur paſſive.*

6 *Officium procuratoris conſtituti per pupillum non ceſſat finita tutela. Idem in ſyndico ſponte ſuſcipiente officium, ſecus in officio curatoris conſtituti per tutorem ante litem conteſtatam ex decreto iudicis.*

7 *Procurator conſtitutus ad tempus, poteſt finito tempore cauſſas & negotia inchoata finire.*

8 *Exceptio falſi tutoris & curatoris, poteſt opponi in quacunque parte litis.*

9 *Pars ſcienter omittens opponere exceptionem falſi tutoris vel curatoris, videtur eſſe in culpa, & ideo non habet actionem ad expenſas & intereſſe.*

10 *Mater, vel alia coniuncta perſona agens prius tutorio nomine, non poteſt poſtea venire ut coniuncta perſona.*

11 *Tutor litem cœptam in prima inſtantia vel in gradu appellationis durante tutela, ea finita proſequi tenetur, niſi de curatore adulto provideri fecerit.*

12 *Tutor, qui poſt pubertatem pupilli in adminiſtratione perſeveravit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur, alias ſecus.*

13 *Tutor, licet tutela finita perficere domum cœptam durante pupillari ætate, non tamen tenetur ad alia.*

14 *Connexa tantum veniunt in tutelæ iudicio, alia vero, in qua perſeveraverit tutor, poſt finitam tutelam in actione negotiorum geſtorum.*

15 *Tutor & curator perſeverare tenetur in connexis ante tranſlationem adminiſtrationis in alium, non vero poſt.*

16 *Tutor ad hoc ut non teneatur poſt finitam tutelam, petat minori curatorem dari, alias ſi quid interim adminiſtraverit, tenetur.*

17 *Rector Eccleſiæ, ſyndicus & procurator fabricæ Eccleſiæ, finito officio tenetur petere alium eius loco ſubrogari.*

18 *Fideiuſſor tutoris non tenetur ad ea, quæ tutor nulla neceſſitate cogente, ſed ex voluntate ſua poſt pupillarem ætatem geſſerit, ſecus in neceſſariis, hoc eſt probis, quæ tutor gerere tenebatur.*

19 *Tutor tutela finita non ſolum tenetur minori petere curatorem, ſed etiam debet ei adminiſtrationem transferre, & rationes reddere, ut in n. 20.*

21 *Onus probandi tutelam vel curam eſſe finitam, ut reddatur eius ratio, vel ut ab eius onere quis liberetur, incumbit hoc dicenti pupillo negante.*

22 *Fundanti ſe in ætate alicuius hominis, ſive agendo, ſive excipiendo incumbit onus probandi.*

23 *Minor ætas cenſetur probata per decretum iudicis, quo ei providit de curatore, & datio curatoris prædicta in quorum præiudicium operetur, nu. 24. & num. 25. refertur quædam bimembris diſtinctio in hoc de præſumtione minoris ætatis per dationem curatoris, & tribus num. ſeqq. tres caſus diſtinguuntur, & deciduntur.*

29 *Probatio minoris ætatis, quæ fit ex inſtrumento curæ vel tutelæ decretæ ad quid valeat?*

30 *Argumentum à præterito in præſens non valet in his, quæ curſu temporis mutantur.*

CAPUT XIX.

De obligatione tutoris finita tutela, ante redditionem rationis.

1 TVtores † etiam poſt pubertatem aſſiſtere debent & tenentur defenſioni cauſſarum pupillarium, ſi needum rationem reddiderint, nec rem ad curatores tranſtulerint, *text. in l. unic. C. ut cauſſa poſt pubert. adſit eut.* euius verba ſunt hæc. *Tutores, qui needum adminiſtrationem ad curator. tranſtulerunt, defenſioni cauſſarum pupillarium aſſidere oportere, ſæpe reſcriptum eſt, & ideo (ſicut proponis) inſtrumenta, quibus adſeri poſſunt cauſſa provocationis, etiam unne ii, quorum meminiſti apud ſe detinent: aditus præſes provinciæ periculi ſui eos admonere præcipiet, & ibi notant Alber. & Bd. Baec. de decim. tut. c. 2. n. 133. Anton. Pragius de tutor. & curat. quæſt. 19 n. 10. verſic. 5. Cavalc. in eodem tractatu, n. 330.* Si tamen tutor rationem reddiderit, & inſtrumenta ac iura reſtituit, non cogitur litem cœptam † perficere, *ut dicitur in leg.* 2 *ita autem, §. fi. ff. de adminiſt. tut.* & ſolum cogitur petente adverſario, non etiam petente adulto, *ut in l. creditor, § fi. ff. de appell.* Ita ex dictis iuribus declarat & docet Petr. Surd. *conſil. 57. n. 17. lib. 1.*

Superiora autem intelligenda ſunt de cauſſis cœptis, antequam finiretur tutela pubertate: finita namque tu- 3
tela vel cura, non poteſt tutor vel curator novas cauſſas agere, alias poterit excipi, ut repellatur. Et ita fuit deciſum in conſilio Delphin. *ut conſtat ex Franciſco Marcb. deciſ. 99. ad fin. in 2. parte,* ſtatim citando; ſed lites, & negotia in coata durante officio ſolum proſequi poteſt & tenetur, † alias facit litem ſuam, *ut in d. l. unic. & ibi gloſ.* 4 *verbo cauſſarum, Spec. in tit. de actor. verſ. item tut. Cav. ubi ſup. & Menoch. conſil. 145. n. 31. lib. 2. & ſequitur Fran. Marcb. d. deciſ. 99. num. 3* ubi quod ita etiam finito officio tutelæ non convenitur paſſive, *ſecund. Specul. ubi ſupr. idem Franciſcus Marcb. deciſio. 515. quæritur, an finita tutel. in 2. parte, n. 1.*

Vbi dicit † idem eſſe in officio procuratoris, ſcilicet, 5
quod non ceſſet, quando fuit conſtitutus per pupillum, *iuxta legem neque, C. de procurat. ſecundum Bartol. Bald. & Paul. de Caſtr. in leg. ſi quis, §. ſi impubes, ff. de inſtit.* † ſe- 6
cus quando tutor conſtituiſſet actorem ante litem conteſtatam ex decreto iudicis, quia tunc finita tutela exſpiraret poteſtas actoris *ſecundum Guliel. de Cun. & Paul. de Caſtro in d. §. ſi impubes, idem Marcb. deciſ. 55. num. 1, in 1. part. deciſ.*

Petr. Surd. † *d. conſ. 57. n. 4.* ubi idem intelligit in ſyndi- 7
co, quando ſponte, & non coactus ſuſcepiſſet officium ex Spec. *in tit. de ſynd. n. 8.* & in procuratore, qui conſtituitur ad tempus, ut fieri poteſt. Poterit namque finito tempore cauſſas & negotia incoata finire. ex *d. l. unic. & d. l. ita autem, §. poſt completum,* & exceptio † falſi tutoris
vel procuratoris poteſt opponi in quacunq; parte litis, 8
quia reddit iudicium retro nullum, *l. licet, C. de procur. ea, in noſtra eod. tit. in decret.* Sed quando † pars ſcienter
omittit opponere talem exceptionem, videtur eſſe in 9
culpa, & ideo non habet actionem ad expenſas vel intereſſe, *ſecundum Bart. & Bald. in dicta lege licet fuerit, c. exceptionem, de excep. & tenet Franc. Marc dicta deciſio-* 10
ne 99. n. 5. in 2. par. ubi, *n. 6.* etiam addit, quod licet quando † mater eſt tutrix, vel alia coniuncta perſona, poſt finitum officium tutelæ debeat admitti, tanquam coniuncta perſona, *l. ſed hæ, in princip. ff. de procurat. & ibi Dd. gl. & Bar. in l. tutores, ff. de adminiſtr. tutor.* Hoc tamen verum eſt & procedit, quando à principio litis tales coniunctæ perſonæ egiſſet ſimpliciter, non exprimendo tutorio nomine, quia hoc potuiſſent facere per iura ſupra allegata, offerendo tamen cautionem de rato, *ut in l. Pomponius, §. fin. ff. de procurator.* ſecus autem, quando inceperunt agere tutorio nomine, quia iſto caſu non poſſunt venire, ut coniuncta perſona, quia proviſio hominis facit ceſſare proviſionem *l. ut in l fi. C. de pact. convent. l. maritus, C. de probat. ſecund. Bald. & Salyc. in leg. 1. C. de procurator. & alios, quos ibi citat Marcb.*

Et † ex regula *d. l. unic. C. ut cauſſa poſt puber.* deduci- 11
tur, quod licet tutor deſinat eſſe tutor pupilli, pubertate adveniente, tamen ſi lis in prima inſtantia vel inſtantia appellationis pendebat, tenetur eam proſequi, ſi cœpta fuit tutela durante, niſi de curatore adulto provideri fecerit, *l. ita autem, §. ſi tutor, ff. de adminiſt. tut. & ibi Dd. & in d. l. unica, & in l. admone, & ibi Dd. C. quæ pet. tut. Baec. cum aliis de decim. tut. c. 2. n. 135.*

Sim-

Et † datio curatoris prædicti non ſolum operatur in
24 præjudicium illius, cujus cauſſa datus fuit curator, vel qui litigavit cum aliquo tanquam curatore minoris, quo caſu videtur eum fateri minorem, verum etiam operatur in præjudicium tertii, quando cura vel tutela data fuit cum cauſſæ cognitione in contradictorio judicio: tunc namque præjudicat quoad omnes, *ut plures allegans reſolvit Pacian. ubi ſupra, num. 54.*

Ubi † etiam refert aliorum diſtinctionem dicentium,
25 quoad aut minori datus eſt curator reſpectu certæ cauſſæ, & certæ perſonæ, & tunc iſte non præſumitur minor quoad alios, aut datus fuit ſimpliciter, & abſolute, & tunc præſumitur minor quoad omnes, & quoſcunque alios, qui deinde cum minore contrahere voluerint, *ut notat Ruin. d. conſil. 99. num. 6. volum. 4. & Menoch. d. præſumt. 30. ſub num. 41. verſic. crediderim, lib. 2.* Et hoc ultimum caput ſecundum Pacian. ibidem poterit ſuſtineri, quando cura vel tutela fuit in contradictorio judicio decreta cum plena cauſſæ cognitione *ſecundum Alciat.* Et quod ubi plena cauſſæ cognitio non intervenit, talis datio non præjudicaret non citatis, *ut plene determinat Bald. in conſil. 2. vol. 4.* Et addit Pacian. *num. 55.* quod ad fugiendas controverſias, non inutilis eſſet cautela citare omnes per generale proclama, & tandem *nu. 56. cum ſeqq. cum Alber. in d. l. de ætate, ſub n. 3. verſ. circa aliam quæſt. col. 1. ff. de minor.* quærendo, an probatio ætatis quoad omnes præjudicet, tres caſus diſtinguit.

26 Primus † eſt, quando minor doloſe probavit ſe majorem, & tali caſu probatio ætatis ſibi præjudicat quoad omnes.

27 Secundus † eſt, quando ſine dolo ſe majorem probavit, & tunc ſicut non præjudicat non citatis, ita nec ſibi quoad non citatos.

Tertius † caſus eſt, quando probatio ætatis facta fuit
28 citatis omnibus, ſaltem vocatione generali per præconizationem in locis publicis, & tunc ſibi, & aliis præjudicium facit, *ut ibi per eum.*

29 Probatio † autẽ minoris ætatis, quæ fit ex inſtrumento curæ vel tutelæ decretæ, valet quidem ad probandum, fuiſſe quem minorem, & eo tempore, quo tutela vel cura decreta fuit, ſecus quoad alios actus poſtea celebratos, quia non eſt bona conſequentia, ut qui temporibus retro actis fuit minor, hodie ſit quoq; minor.

30 Siquidem † in his, quæ curſu temporis mutantur, non valet præſumtio, nec argumentum à præterito in præſens, *ut docet Bart. in d. l. de ætate, num. 17. verſ. ſed quæro, quid ſi in uno, col. penult. ff. de minor. & Joan. de Imol. conſil. 23. n. 3. & Menoch. d. præſumt. 50. n. 42. lib. 2. & Salyc. in l. ſi minorẽ, ſub n. 10. in verſic. quæro an ſemel, col. 4. C. de in integ. reſtit. min. & Pacian. d. lib. 2. de probat. cap. 24. n. 58. qui præd. refert & ſequitur.*

SUMMARIA.

1 Succeſſor maioratus non tenetur obſervare locationem factam per prædeceſſorem, ratio ponitur, num. 11.

2 Uxor ſoluto matrimonio non tenetur præciſe locationem factam per maritum obſervare, ſed eſt in ejus poteſtate conductorem expellere, licet cogatur cautionem præſtare, de qua hic, & ſic tenebitur colono expulſo intereſſe ſolvere, & hoc ſecundum magis communem ſententiam contra alios.

3 Succeſſor particularis non tenetur obſervare locationem factam à prædeceſſore, ſecus ſi ſit neceſſarius ſucceſſor, ut miſſus in poſſeſſionem ex 1. vel 2. decreto judicis, ut nu. 4. & n. 12.

4 L. in venditione, §. 1. ff. de bon. auctor. judic. intellectus, & num. 13.

5 L. ſi tutela, 9. ff. de adminiſtr. tut. intellectus.

6 Minor finita tutela tenetur obſervare locationem factam per tutorem, etiamſi duret ultra tempus quo durat tutela: idemq; eſt dicendum in locatione facta ab alio quocunq; legitimo adminiſtratore bonorum à lege vel ab homine, ut in num. 7. ratio differentiæ inter hunc caſum, & alium ſucceſſoris majoratus, ponitur, num. 11.

8 Rector hoſpitalis ad annum conſtitutus poteſt locare res hoſpitalis ad trienium.

9 Uxor ſoluto matrimonio tenetur obſervare locationem rerum paraphernalium ſuarum, quas maritus adminiſtrabat nomine uxoris factam.

10 Prælatus aut beneficiarius, an teneatur obſervare locationem rerum eccleſiæ à prædeceſſore factam remiſſive.

CAPUT XX.

An minor teneatur ſtare locationi factæ per tutorem ultra tempus tutelæ?

Videbitur † quibuſdam forſan vera pars negativa 1
primo argumento ſucceſſoris majoratus, qui non tenetur ſervare locationem factam per prædeceſſorem, *ut late reſolvimus cum communi plures allegando lib. 1. canon. quæſt. cap. 36. num. 8. & 9. & poſt nos Petr. Barboſ. in l. [illegible] 26. §. fin. num. 4. ff. ſol. matrim. & iterum diximus [illegible] canon quæſt. 8. num. 47.*

[illegible] huc idem in uxore ſoluto matrimo- 2
nio [illegible] communem ſententiam, contra quos [illegible], ſcilicet ut ipſe ſoluto matrimonio non teneatur præciſe obſervare locationem factam per maritum, ſed eſt in ejus poteſtate conductorem expellere, licet cogatur cautionem præſtare, quod non expellet colonum, donec duraverit tempus locationis factæ per maritum, ne damnum maritus incurrat, quia alias teneretur ad intereſſe colono expulſo. Ratione igitur iſtius cautionis mulier in hac ſpecie non expellat colonum, & ſic cauſſative ratione cautionis, non vero præciſe: Poterit igitur eum expellere ſolvendo ei intereſſe. *Ita tenet gloſſ. fin. in l. 2. §. fin. in 2. ſolut. ff. de dot. prælegat.* ſic intelligens dictam legem, *ſi filiofamilias, §. fin. quam in d. §. fin.* probarunt Paul. Roman. & Duaren. & Campetius *de dot. 2. part. quæſt. 23. & in 3. part. qu. 272. Alex. in rubr. ff. ſolut. matrim. num. 23. & ibi Pontan. num. 66.* & hic intellectus eſt magis communis *ſecund. Covarr. lib. 2. var. reſol. cap. 15. num. 5. Vivi. lib. 2. commun. opin. 61. in fin. Ant. Gom. 2. tom. var. reſol. c. 4. n. 8. Duen. reg. 240. in 5. limit. & Cujac. lib. 23. obſ. cap. 38. ad fin. Ceph. conſil. 254. àn. 21. lib. 2. & conſil ſeq. àn. 22.* Eſt magis communis, & verior, *ut latiſſime comprobat Barboſ. ubi ſupra, num. 2. cum ſeqq.* reprobata gl. quæ contrarium tenebat *in l. divortio. 8. in princ. verbo, tertia, ad medium, ff. ſolut. matrim.* nempe ut mulier ſoluto matrimonio non poſſet expellere colonum, donec finiatur tempus locationis factæ per maritum, & ſic quod teneatur præciſe obſervare eam locationem, quam ultimam gloſſ. ſequebantur plures relati per Barboſ. *ubi ſupra, in d. §. fin. in princ. & in n. 1.* refert eius fundamenta, ſed illis non obſtantibus iſte ſecundus intellectus magis communiter reprobatur, & tenetur contrarius, quem primo loco retulimus, nempe mulierem in prædicta ſpecie non teneri obſervare locationem à marito factam ſoluto matrimonio nondum completam, nec præciſe eidem ſtare, ſed cauſſative tantum ratione prædictæ cautionis, *ut ſupra reſolvimus, teſte eodem Barboſ. ibid. d. n. 1.* Eandem magis communem ſententiam defendimus & probavimus, ut magis communem *lib. 2. canon. quæſt. cap. 8. num 39. cum ſeqq. præcipue num. 42.* eamque refert Molin. Theolog. *2. part. de juſt. & jur. diſput. 492. colum. 1544. cum ſeq.* ubi etiam agit de bonis paraphernalibus uxoris locatis per maritum, quid in eis ſit in propoſito dicendum.

Nec † ſuperioribus obſtat, quod regula, quæ habet 3
particularem ſucceſſorem, non teneri obſervare locationem factam per prædeceſſorem, *l. emtorem, 9. C. locat.*

l. arbores, 66 ff. de uſufruct. l. qui fundum, 35. in fin. ff. locat. intelligenda ſit de ſucceſſore voluntario, prout eſt emtor rei locatæ, ſecus ſi ſit neceſſarius. Is namque tenetur obſervare locationem factam per prædeceſſorem, l. in vendit. 8. §. 1. ff. de bon. auct. jud. poſſid. ubi creditor miſſus in poſſeſſionem bonorum debitoris, tenetur obſervare locationem factam per debitorem, quia, ut ibi inquiunt Angel. & Cuman. eſt ſucceſſor neceſſarius, & ideo tenetur obſervare locationem factam per prædeceſſorem, ut ag gl. in d. l. divortio, verbo, tertia, ad med. & ibi Alexand. n. 35. idem Alex. in d. l. ſi filioſam. §. fin. n. 19. & plures citati per Octav. deciſ. Pedem. 82. n. 6. Tiraq. lib. 2. retract. §. 3. gl. 1. n. 15. & eſſe communem regulam & concluſionem aſſerit Roland. à Valle conſ. 49. num. 6. lib. 2. & Ceph. conſ. 181. num. 8. lib. 2 & nos d. lib. 2. can. quaſt. cap. 8. num. 40. ad fin.

4 Hæc † namq; concluſio non eſt vera, neq; jure probatur, ut contendit Barboſ. ubi ſupr. n. 3. & 4. reſpondens ad d. l. in vendit. §. 1. ff. de bon. auct. judic. poſſ. cui innititur communis concluſio ſupradicta, quod in eo text. creditor fuit miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto in bonis debitoris, & ſic non fuit translatum in eum plenum jus bonorum, ſed tantum jus detinendi, l. 3. §. fi. ff. de acq. poſſ. Unde cum debitor remaneret adhuc dominus illorum bonorum, merito creditor, qui neque plenum jus adminiſtrandi in illis acquiſivit, non poterit reſcindere locationem factam per debitorem prædictorum bonorum, habentem plenum dominium, ita Bart. ibi ad fin. Zaſ. n. 4. Bart. in d. l. ſi filioſam. §. fin. n. 1. & ibi Rom. nu. 10. Alex. n. 6. Et hunc eſſe communem intellectum illius tex aſſerit Jaſ. in d. l. divortio, in princ. n. 34. Alex. conſ. 118. nu. 18. lib. 5. Greg. Lop. in l. 2. tit. 8. part. 5. gl. fin. col. 2. ad fin. Duen. reg. 240. limit. 6. Cephal. conſil. 254. n. 38. lib. 2. Alban. conſ. 108. n. 2. & additio Capellæ Toloſ. 420. ad fin. quos refert & ſequitur, idem affirmans Barboſ. ubi ſupra, num. 4. ad fin. addens hoc pari ratione procedere in omni eo, qui in re non conſequitur plenum jus adminiſtrandi, ſecundum Aretin. conſil. 159. num. 16. Crot. conſil. 414. nu. 22. lib. 3. Unde ſi in ſpecie d. l. in venditione, §. 1. ff. de bon. auctor. jud. poſſ. creditor impetraſſet ſecundum decretum, & ſic conſequeretur dominium prædictorum bonorum, non teneretur obſervare locationem factam per debitorem: imo juxta regulam generalem poſſet colonum expellere, ut in terminis d. l. tenet Cuman. quem ſequitur Cephal. d. conſil. 254. à num. 37. lib. 2. Et hæc opinio Cumani eſt verior, ſecundum Barboſ. ubi ſupra, num. 5.

5 Non † obſtat etiam huic primæ parti negativæ, quod minor teneatur ſtare locationi factæ per tutorem ultra tempus tutelæ. text. in l. ſi tutela, 9. ff. de adminiſtrat. tut. quæ communiter allegatur à Doctoribus noſtris, tanquam expreſſa pro contraria parte, & ſic pro affirmativa: quia obſervandum eſt, quod textus ille non loquitur de locatione facta per tutorem, ſed de pecunia credita per tutorem nomine pupilli, & probat, quod etiam ſi finita tutela non venerit dies petendi pecuniam creditam, ſi potuit & debuit eam credere tutor, minor tamen diem exſpectare debet, ut advertit bene Pinel. in l. 1. C. de bon. maternis, 3 part. num. 63.

6 His † tamen omnibus non obſtantibus, contraria omnino ſenteotia in noſtra quæſtione principali, & ſic affirmativa eſt procul dubio tenenda. Imo quod minor teneatur obſervare locationem factam per tutorem, etiam ſi duret ultra tempus, quo durat tutela, ex d. l. ſi tutela, quæ licet loquatur in ſpecie modo præmiſſa, eadem tamen ratio militat in locatione cuius dies durat, etiam poſt finitam tutelam, & ideo merito admitti poteſt communis illius legis allegatio ad probandam hanc ſecundam partem affirmativam: ſiqoidem ea ratio militat in utroque caſu. Cum enim tutor ſit legitimus adminiſtrator bonorum pupilli, quicquid ab eo factum ſit, durante tutela, validum & ratum haberi debet, ut per d. l. ſi tutela, tenet Cyn. in d. l. emtorem, col. 2. C. locat. Bart. in d. l. ſi filioſam. §. fin. n. 1. & ibi Alex. colum. 1. verſ. & videtur probari, ff. ſol. matrim. Socin conſil 32. num. 9. & conſil. 125. n. 6. lib. 1. D. Covar. lib. 2. var. reſol. c. 15. num. 5. & 8. Menchac. de ſucceſſ. creat. §. 10. num. 78. verſic. nunc videndum, Ant. Gom. 2. tom. var. reſol. cap. 3. nu. 8. & plures quos refert Rol. a Valle conſil. 49. nu. 7. lib. 2. & Duen. d. reg. 240. in. 3. limit. & Barboſ. in d. l. ſi filioſam. §. fin. num. 1. ad fin. & num. 7. ubi eam ſequitur & admittit, atq; defendit communem allegationem d. l. ſi tutela, ad probandam hanc opinionem affirmativam, quæ quidem veriſſima eſt atque communis, nec vidi hactenus aliquem contradicentem, ut etiam reſolvimus d. lib. 2. can. quaſt. c. 8. num 42. quia in ea conveniunt Dd. eſtq; eorum communis ſententia ſecundum Molin. Theolog. ubi ſupra, col. 1543. ad fin. & col. ſeq. in princ.

Quo † fit, ut idem ſit dicendum eadem ratione in locatione facta à quocunque alio legitimo adminiſtratore bonorum à lege vel ab homine dato, & legitime conſtituto, ceſſante fraude & colluſione. 7

Unde † ſi Rector alicujus hoſpitalis ad annum conſtitutus, locaverit ad triennium res hoſpitalis, vel etiam rectores civitatum illarum bona locaverint intra certos annos, ſucceſſores tenentur præciſe eam locationem obſervare, quia alias fallax & nimis damnoſa eſſet illa adminiſtrandi poteſtas. ut in ſpecie probat Covar. lib. 2. var. reſol. cap. 15. ad fin. Rol a Valle d. conſil. 49. num. 7. lib. 2. quos refert & ſequitur Barboſ. ubi ſupra, ſub n. 7. 8

Imo † quod magis eſt, ſi maritus adminiſtraret res paraphernales uxoris, juxta l. hac lege, C. de pact. convent. l. maritus, cum gl. C. de proc. & nomine uxoris eas res locet, tenetur mulier eam locationem obſervare, quia nomine uxoris, & ad eius utilitatem, & tanquam eius adminiſtrator locavit, prout in hac ſpecie probavit Anton. Gomez. d. 2 tom. cap. 3. num 8 ad fin. quem ſequitur Barboſ. d. num. 7. & nos quoque ſequuti ſumus, ubi ſupra, d. cap. 8. num. 43. 9

De † Prælato autem ſive beneficiario locante res Eccleſiæ agit late D. Cavar. lib. 2. var. reſol. cap. 5. nu. 6. verſ. tertium, & Pet. Barboſ. in d. l. filioſam. §. fin. n. 23. cum ſeqq. ff. ſol. matrim. & nos quoq; egimus, ubi ſupra. 10

Non † obſtant modo adducta pro contraria parte, & 11 non quidem primum de ſucceſſore in maioratu, quod is non teneatur ſtare locationi factæ per prædeceſſorem, quia id verum eſt. & procedit ea ratione, quod poſſeſſor maioratus dominus ſit durante tempore vitæ ſuæ, arg. l. non ideo minus, ff. de rei vendic. & tradunt noſtrates. Unde cum locaverit res majoratus nomine ſuo, & ad ipſius utilitatem, tanquam verus dominus eiuſdem rei tempore vitæ ſuæ conſequitur, ut ſucceſſor non teneatur eidem locationi ſtare: At vero tutor, & alius legitimus adminiſtrator, non locat res nomine proprio, neq; ad ipſius utilitatem: quia non habet dominium, ſed nomine ſui minoris, & bonorum, quæ adminiſtrat, & ad eorum utilitatem, prout ſibi à jure permittitur. Imo & præcipitur, & tenetur adminiſtrare, & ſic locare res locandas, prout moris eſt. Ergo minor & ceteri domini bonorum, quæ adminiſtrantur, tenentur ſtare præfatæ locationi, etiam ultra tempus adminiſtratioois duraturæ: Non etiam obcſt, quod Barboſ. ubi ſupra, teneat veriorem eſſe opinionem contra communẽ, ſcilicet quod ſucceſſor neceſſarius, ſicut voluntarius, non tenetur ſtare colono, quia communis regula, & concluſio habet contrarium, nempe quod teneatur ſtare eidem, quæ quidem † præcipue veriſſima eſt in eo, qui ſuccedit per judicis ſententiam, prout eſt miſſus in poſſeſſionem auctoritate judicis ea primo, vel etiam ſecundo decreto. Neque obſtat opinio Cumani contraria in hoc de ſecundo decreto, quam ſequitur Ceph. & Barboſ. præcitati, quoniam ipſa vera non eſt, nec tenenda, ſed potius contraria 12

ria

ris, qoam modo diximus, eamque in ſpecie probsrunt in d.l.ſi filiofam. §.fin. Bart. num. 2. & Alex.n.7.in fin. & Bald. in cap. quoniam frequenter, §. ult. in fin. ut lite non conteſt. nec non & Jaſ. in d.l. divortio, in princ. n.35. Octav. deciſ. Pedem 82. num.7. Cavalc. deciſ. 44. nu. 43. Beninten. deciſ. 54. Catellian. in memorab. jur. verbo, ſucceſſor, Tiraq. de retract. lib.2. §.9. gloſſ. unica, n.15. & noi lib.2. can. quaſt. d. cap.8. num.40. & 41. ſecuudum quod ſemper in praxi ſolitus ſum reſpondere, & idem vidi alios practicos viros conſulere.

13 Cui † non obſtat ratio ſupra aſſignata ad d.l. in venditione, §.1. quia licet miſſus io poſſeſſionem ex ſecundo decreto babeat majus jus, quam miſſus ex primo decreto, adhoc tsmen & illud jus eſt revocsbile, pro debitore, quia ſucceſſit per judicis ſententiam, & contrs voluntatem debitoris. Ideo merito, quod cum non habeat irrevocsbile dominium, ſed pendeat ejus acquiſitio & revocsbilitas à voluntate & poſſibilitste debitoris, intérim non poſſunt colonum expellere, ſed imo ejus conditioni teneatur præciſe ſtare: ſecus ac ſi debitor ipſe voluntarie & ſpontaoce alienaſſet rem illam, unde colonus juſte poteſt opponere, ſe non eſſe dejiciendum, quia creditor ſucceſſit per ſententiam judicis, licet poſſeſſionem & dominium bsbeat auctoritate judicis: non enim its perfectum eſt, nec liberum, ſicut quando emtor illud habet ex venditione libers & ſpontanea venditoris.

SUMMARIA.

1 *Tutor vel curator bona mobilia pretioſa minorum, ut aurum, veſtes, ceteraq; mobilia pretioſa minoris vendere aliquare, vel pignorare, aut hypothecare non poteſt ſine decreto pratoris, & aliis requiſitis ad alienationem pradii ruſtici, &c. ſecus vero eſt dicendum in aliis bonis mobilibus, qua ſervando ſervari non poſſunt, & num. 2. & 3.*

2 *Alienatione prohibita alicujus rei cenſetur prohibita pignoratio ejuſdem, & num 6. & quid in ſtatute prohibente pradictam alienationem, num.9.*

3 *Tutor vel curator an hodie attento jure ſeptem partitarum poſſit pignorare res mobiles pretioſas minoris, qua ſervando ſervari poſſunt, & num. ſeqq.*

4 *L.4. tit.5. part.5. intellectus.*

7 *L.1. C. de fundo dotal. & l. alienatum, 67. ff. de verb. ſign. cum l. fin C. de rebus alienis non alien. contrarietas, & difficultas ſed concordia communis aſſignatur, & defenditur inter hac jura, num.8.*

10 *Mutuum acceptum per tutorem vel curatorem ſub pignoribus bonorum mobilium pretioſorum ejuſdem minoris, probari debet converſum fuiſſe in utilitatem ipſius.*

11 *Minor non tenetur ſolvere mutuum ſuo nomine acceptum per tutorem vel curatorem ejus, niſi probetur converſum fuiſſe in ſuam utilitatem.*

12 *Pignus vel hypotheca factum de re tutoris vel curatoris in ſecuritatem contractus, quem in favorem ſui minoris celebravit, validum eſt.*

13 *Pignus vel hypotheca factum de re minoris pro contractu & negotio tutoris vel curatoris ipſius, non minoris, invalidum eſt, niſi minor poſtea factus major 25. annis conſentiat, ratumq; id habeat.*

CAPUT XXI.

De alienatione & pignoratione rerum mobilium pretioſarum minoris per tutorem vel curatorem facienda.

1 TUTOR † vel curator bons mobilis pretioſa minoris, ut aurum, veſtes, ceteraq; mobilia pretioſa minoris, veudere, alienare, vel pignorara, aut hypothecare non poteſt ſine decreto prætoris, ceteriſq; ſolemnüs ſervatis, quæ requiruntur sd alienationem prædii ruſtici, vel mancipii, ceterorumque immobilium; ſecus vero eſt dicendum io aliis bonis mobilibus, quæ ſervsndo ſervsri nun poſſunt: bæc nsmque tutor vel curstor abſque deerctopratoris veudere, aliensre, pignorique vel hypothecæ ſubiicere non prohibetur, *textus eſt in l. lex qua tutores, in princip. juncto verſ. pracipimus, in fin. illius text. ibi, exceptis iis, &c. C. de adminiſt. tut. & ibi gloſſ. ordinaria & communiter Dd. teſte Ant. Gomez. in 2. tom. var. reſol. cap.14. de reſtitutione minor. n.13. ibi, & idem eſt in alienatione rerum mobilium, &c. & Molin. Theol. in 2. par. de juſt. & jur. diſputat. 531. in verſic. tutor. ibi, id vero intelligendum eſt, col. 1752.*

Prohibita † namqoe alienatione alicujus rei, cenſetur prohibita pignoratio ſeu pignoris conſtitutio ejuſdem, *l. fin. C. de reb. alien. l. ſi pupillorum, § ſi pupillus. ff. de reb. eorum, l. & ſi praſes, C. de prad. & aliis reb. min. l. pen. C. de iis, qui veniam atat. impetr. Ant. Gomez. ubi ſupr. num.14. in verſic. 6. extende, & Molin. in 1. part. de juſt. & jur. diſput. 224. verſ. judicis decretum, col. 1391.* Et quod prædictæ res mobiles pretioſæ, quæ ſervsndo ſervsri poſſunt, non poſſunt alienari ſine decreto prætoris etiam hodie, probat etiam Greg. Lopez. *in l.4.* per text. ibi generaliter loquentem *en las caſas de los menores, in gloſſ. las coſas, tit.5. part.5.* Et in terminis, quod neque etiam pignorari, tenet gloſſ. *in l. curator, gloſſ.1. C. ſi alien. res pign. dat. ſit. & in l. tutor, in princ. ff. de pign. act. & Molin. ubi ſupra, d. diſp. 531. ex d.l. lex qua tutores, in princ. & Greg. Lopez, in l. en gloſſ. de las coſas muebles*, ubi, quod cum prædicta gloſſa tranſeunt ibi Bald. & Salyc. idem volentes *tit.13. part.5.* 2

Eſt † tsmen ingens controverſia inter noſtrates, an hodie sttento jure Regio partitarum, tutor vel curstor, poſſit pignorare res mobiles pretioſss, quæ ſervando ſervari poſſunt necne? Dicts namq; *l.8.* indiſtincte loquitur, & tamen excepit immobilia. Inquit enim: *Otro ſi dezimos, que aquel que tiene en guarda los bienes de algun huerfano, ſi oviere, meneſter de empennar alguna caſa de ellos por pro de aquel que tiene en guarda que lo pueda hazer de las coſas muebles, metiendo toda via en pro del moç los maravedis que tomare ſobre los pennos.* Per quam legem Greg. Lop. ibi, *in gl. de las coſas muebles*, inquit, ideo forte de iſto iure partitarum totor poſſet obligare bons mobilia, etiam quæ ſervando ſervari poſſent, etiam ſine iudicis decretó, niſi eſſent ſervi, de quibus habetur *in l.18. tit.16. part.6. & in d.l. lex qua tutores*: & quod ad præſens non meminit de lege partitsrum, quæ diſponit id, quod bsbetur, *in d.l. lex qua tutores.* & quod *d.l.4. tit.5 part. & d.l.18.* non its prohibent slienationem omnium mobilium, quæ ſervando ſervari poſſent, ſicut prohibet *d.l. lex qua tutores*, nihilominus tamen *in fin. gloſſ. in d.l. 8.* inquit, cogita tamen, & *ad l.8.* ſe remittit idem suctor *in d.l.4. in gl. las coſas, in fin.* 3

Rurſus Molin. Theolog. *d. diſput. 531. col. 1752. ibi, nec, probo*, contrarium tenet adverſus Gregor. Lopez, *ubi ſupra*, eo quod *d.l.8.* eodem modo loquatur, quo iura alia communia citata, ac proinde eodem modo, quo illa eſt exponenda. Quid tenendum?

Ego opinionem Gregor. Lopez, sttento iure partitarum probsre malo. Primo, *ex d.l.8.* quæ indiſtincte probat, tutorem vel curatorem minoris pignorsre poſſe res mobiles minoris in caſu neceſſitatis, & ſolum requirit decretum iudicis in slienatione bonorum immobilium, ut pstet *in verſ. mas las otras coſas que ſon rayz.* Deinde & ſecundo, ex *l.60. tit.18 part.3. in princ.* ibi; *porque las coſas de los huerfanos, que ſon rayzes, no ſe pueden ligeramente enagenar, &c.*

Neqoe † obſtat *d.l.4. tit.5. part.5.* dum indiſtincte loquens da tutoribus dicit ſtatim poſt principium; *e eſtos tales non deuen enegenar las coſas de los huerfanos, fuera ende*, iunctis illis verbis; *e eſtonce ſe ha de hazer con muy gran ſabiduria, e con otorgamiento del juez del logar.* quaſi velit lex prohibere alienationem ſina decreto rerum mino- 4

rum non tantum immobilium, ſed etiam mobiliom. Reſpondemua namque, eſſe intelligendam de bonis immobilibus, juxta eundem prope modum loqueodi *d. l. 60.* ibi, *porque las coſas de los huerfanos que ſen rayz,* non vero de mobilibus. Appellatio enim, *de las coſas de los huerfnuos, d. l. 4.* in modum loquendi intelligitur, *que ſen rayz, ut in d. l. 60.* quæ eſt prior, *quam d. l. 4.* Alias enim ſi ita generaliter, ut jacet, intelligenda eſſet, ſequeretur iode, quod nulla mobilia, etiam quæ ſervando ſervari non poſſunt, non poſſet tutor vel curator alieoare ſine decreto judicis: boc autem eſſet manifeſte falſum. Igitur neceſſario *d. l. 4.* accipienda eſt de alienatione rerum immubilium.

Deinde hoc idem prubatur ex altera lege partitæ, nempe *l. 18. in princ. tit. 16. part. 6.* ibi, *non deuen los guardadores dar, ni vender ninguna de las coſas del huerfano, q̃ ſea rayz.* &c. Nulla igitur lex partitæ prohibet alienationem rerum mobilium minorum, quinimo eam expreſſe, indiſtincte & generaliter permittit, ut vidimus *d. l. 8.* quæ non loquitur eodem modo, quo jura alia communia præcitata. Dicta namque lea *quæ tutores*, diſtinguit inter bona mobilia pretioſa. & ea, quæ ſervando ſervari noo poſſunt, illorum prohibet alienationem, ſine decreto, horum permittit, ſed *d. l. 8.* Regia indiſtincte & generaliter eam permittit, nec ſcio aliquam leg. Regiam prædictam diſtinctionem induceotem, Ergo vera eſt opinio Greg Lopez.

5 Quinimo, † nec jure communi ea diſtinctio, quatenus ad pignoratiunem rerum mobilium pretioſarum, & non pretioſarum, probari videtur *in d. l. lex quæ tutores*, ſed tantum quoad venditiooem, ut patet ibi. Præcipimus itaque, ut hæc omoia (ſcilicet ſupradicta, & urbana prædia, maocipia, domos, balnea, horrea atq; omnia, quæ intra civitatem ſunt, *ut in princ. illius legis*) nulli tutorum curatorumve liceat vendere, niſi hac forte oeceſſitate & lege, qua ruſticum prædium, atq; mancipium vendere vel pignorare, &c. Verbum namque pignorare noo refertur ad præcedeotia bona mobilia pretioſa, &c. ſed comparative ponitor ad venditiooem, vel pignorationem prædii ruſtici, atq; mancipii, hoc eſt, quod bona mobilia pretioſa minorum, & cetera booa poſita io priocipio illius legia, modo oarrata, vendi non poſſint ſiue decreto prætoris, oiſi ob eandem oeceſſitatem, qua in præterium licebat vendere, vel pignorare ruſticum prædium atque mancipium, vel io donationem propter nuptias, vel in dotem dare. Et hic eſt verus & literalia ſeoſus d. legis, juxta quem non probatur ibi, *ſaltem in litera non licere pignorare bona mobilia pretioſa minoris:* ſicque corruit fundamentum contrarium, etiam de iure communi: Eſt tamen quod ex vi comparationis prædictæ ſaltem colligi videatur, de iure communi, bona pretioſa mobilia minorum non poſſe pignorari, ſicut nec prædium ruſticum, &c. Et ita tenendum ſit propter auctoritatem gloſſæ, & Dd. hoc teneotium. Hanc tamen collectionem aut diſtinctionem rerum pretioſarum, & quæ ſervando ſervari non poſſunt, leges partitarum ooo probarunt, ſed potius indiſtincte permittit *d. l. 8.* pignorationem rerum mobilium minorum ſine decreto judicis, dummodo mutuum, pro quo pignorantur, convertatur in utilitatem minorum.

6 Non † obſtat etiam, quod prohibita alienatione cenſetur prohibita pignoratio & hypotheca, *ut in jurib. ſup. cit.* quia ea iura loquuntur in alienatione rerum immobilium, non vero mobilium, & *d. l. lex quæ tutores*, non loquitur hoc verbo alienatioois, ſed venditionis, quod procul dubio referri oon poteſt ad pignoratiooem, nec ſub eo comprehenditur, ſicut ſub verbo alienatioois, quod eſt generale & omnem modum alienationis comprehendit, cum ſint multi modi alienatioois. At verbum vendere, eſt quædam ſpecies alienationis, de qua ad pignorationem tranſitus oon fit, ea vi ſaltem vocabuli, niſi expreſſe aliud dicatur.

Quinimo, † & ſi diaerimus, in prohibitione alienationis comprehendi noo ſolum eam ſpeciem alienationis per quam dominium transfertur, ſed etiam pignorationem & hypothecam, ut probatur elare *in d. l. fin. C. de rebus alien. non alien.* quem text. ad hoc extollit Jaſ. *in §. item ſi quis in fraudem, num. 23. Inſtit. de act.* adeſt tamen fortiſſimus textus in contrarium, eui oportet congrue reſpoodere, ut ſuperior concluſio ſine difficultate remaneat, nempe textus *in l. 1. C. de fund. dotal.* ubi inquie textus alienatiooem intelligi, ex qua dominium transfertur, indeque Doctores colligunt, non dici alienationem, ubi dominium non transfertur. Idque magia probatur ex textu *in leg. alienatum, 67. ff. de verborum ſignificationibus*, ubi inquit Juriſconſultus; *alienatum non proprie dicitur, quod adhuc in dominio venditoris maneat.* 7

Ea † tameo concordia ioter hæc iura communiter aſſignatur, nempe ut dicta lex finalis intelligatur de alienatione largo modo accepta, cetera vero iura de alienatione proprie & ſtricte ſumta, *ita gloſſ. in d. l. fin. verbo hypotheca, & in d. l. 1. verbo, ſtantem, & in l benignius, 17. ff. de legibus, & ibi eam notant Angel. & Alexand. conſil. 29. num. 15. libr. 7.* quam reſolutionem, ut receptam refert etiam Felin. *in rubric. de fide inſtrument. num. 4.* & Antonius de Fano *de pignoribus, 2. part. 3. membr. num. 71. ſequuntur alii plures, quos refert Arias Pinel. in l. 1. in 3. part. ſub num. 18. C. de bonis maternis*, ubi dicit receptum, *& num. 19.* affirmat, conſtare ex numero ſcribentium haoc reſolutionem gloſſæ eſſe receptiſſimam, quamvis contra eam tenere videatur, dum dicit, quod vere obſtat nimis dicta lex *ult.* quæ loquitur indiſtincte de omni diſpoſitione legis, vel hominis, & univerſaliter diſponit, comprehendi hypothecam & ſervitutem. Quod non ita indiſtincte diceret, ſi proprie alienatio oon eſſet, & reſpondet *ad d. l. 1. C. de fundo dotal.* quod in materia illiua legis, & tituli de fundo dotali, non tantum prohibetur alienatio cum translatione dominii, ſed etiam ſola hypotheca, *ut in princ. Inſtit. quibus modis alienare lic. & l. 4. ff. de fundo dotal.* Et ideo *in d. l. 1.* dum explicat alienationis verbum, cum translatione dominii intelligi poteſt, quod non loquatur ſtricte, nec excludat, quin alio modo alieoatio dicatur, tam ex dicta lege finali, quam ex aliis juribus io materia *d. l. 1.* noo tamen reſpondet ad dictam legem *alienatum, ff. de verborum ſignificationibus* quæ multum urget, pro recepta reſolutione: & ideo vera & tenenda videtur: licet enim hypotheca contineatur ſub verbo alienationis, nihilominus hoc oon tā cōtingere videtur ex vi & proprietate verbi alienationis, ut cavetur expreſſe *in d. alienatum*, quia res hypothecata in dominio hypothecantis manet, licet hypothecata recte dici poſſit, *argumentum d. l. alienatum*, quam ex mente diſponentium. Unde quid dicendum ſit in ſtatuto prohibente alienationem alicuius rei, † an etiam hypotheca cenſeatur ab eo prohibita, diſtinguunt Doctores inter verba legis & ſtatuti, quid præcipue debeat iotelligi, nihilominus tameo Arias Pioel. *ubi ſupra, num. 20.* recte reſolvit, quod ipſe magis attenderet ſtatuti rationem (Addetu, & meotem) & ſecundum eā judicaret contra Baldum, & Paulum de Caſtro diſtingueotes prædicto modo. 8 9

Uteunq; ſit, de verbo alienationis, jure noſtro partitarum attento, indiſtincte tenendum eſſe cenſeo, poſſe tutorem vel curatorem pignorare, vel hypothecare bona minoris mobilia, ſive pretioſa, ſive non pretioſa, pro mutuo cooverſo io utilitatem ſui minoris, per omoia ſupradicta, juxta opinionem Gregorii Lopez, contra Molinam. Et ita etiam affirmanter tenet Joan. Baptiſta Villalobos *in ſua antinomia juris civil. & reg. lit. T. num. 19.* quamvis

Digitized by Google

quamvis de jure communi eſſet contrarium, *ut prædiximus.* Eandem ſententiam Gregor. Lopez. & Villalob. tenet etiam Olan. *in ſua concord. jur. eadem litera T. num. 39.* licet adjiciat: quod tutius faceret tutor, ſi eum auctoritate judicis alienet, & quod ita conſulent, nihilominus tamen non negat veram eſſe opinionem Gregor. Lopez. quinimo in puncto juris eam probare videtur, & revera bene probata remanet, Fundamentum vero Molin. futile eſt.

10 Obſervandum † tamen eſt, quod ad hoc, ut prædictum pignus, vel hypotheca ſuper rebus mobilibus minoris ab eius tutore vel curatore conſtitutum validum ſit, requiritur, quod creditor ſi ſit ex cauſſa mutui, probet id converſum fuiſſe in utilitatem minoris, ut conſtat *ex d. l. 8. ibi; meтiendo todavia en pro del moço los maravedis que tomare ſobre los pennos,* & *in d. l. creditor,* ibi; *niſi in rem ejus pecuniam mutuam accipiat,* & *in d. l. tutor,* ibi; *ſi in rem pupilli pecuniam accipiat,*

11 Sicut † enim minor non tenetur ſolvere mutuum ejus nomine acceptum per tutorem vel curatorem, niſi creditor probet converſum id fuiſſe in minoris utilitatem, ut colligitur *ex l. 3. C. quando ex fact. tut.* & *habetur in l. 3. tit. 1. part. 5.* atque affirmant Bartol. & communiter Dd. *in l. civitas, num. 14. ff. ſi cert. pet. teſte Molin. Theolog. 2. part. de juſt. & jur. diſput. 300. col. 314. verſic. minor,* ita nec bona illius ullam pignoris, aut hypothecæ contrahunt obligationem pro eo mutuo, *ut per eund. Mol. d. diſp. 531. colum. 1752.* ubi quod in aliis contractibus præter mutui, non tenetur creditor probare, converſum id fuiſſe in utilitatem minoris.

12 Quod † ſi tutor vel curator rem aliquam ſuam pignori, aut hypothecæ ſubjiciat in ſecuritatem contractus, quem in favorem minoris celebravit, validū eſt pignus, aut hypotheca, tametſi minor ſolvere debitum non teneatur, eo quod non fuiſſet converſum in ſuam utilitatem. Ita diſponit *d. l. 8.* ibi, *pero ſi, tit. 13. part. 5.*

13 Si † vero tutor vel curator, agendo negotium ſuum, & non minoris pignori ſubjecit rem minoris, invalidum eſt, niſi minor poſtea major factus 25. annor. conſentiat ratumq; id habeat, *text. eſt in l. ſi minor rem, C. ſi alie. res pig. dat. ſit.* Eſto quod illud, quod tutor vel curator obligavit, eſſet res immobilis talis minoris, *ſec. Molin. d. diſput. 531. col. 1752. ad fin. ibi; quod intelligendum eſt, eſto. &c.*

SUMMARIA.

1 Debitor minoris, cui & quomodo ſolvere debeat debitum, ut ſolutio ſecure fiat, ne iterum ab eo exigatur, & per totum caput.

2 Solvens minori debitum, quandoq; plenam, quandoq; pleniorem, quandoq; pleniſſimam liberationem acquirit. Plenam conſequitur liberationem debitor, quando ipſi pupillo ſolvit abſq; tutoris, vel judicis auctoritate, quo caſu ſi ſoluta pecunia adhuc exſtat, neq; conſumta eſt, ſed potius converſa in utilitatem minoris, datur debitori adverſus minorem doli exceptio, qua ſe tuetur, & hoc ampliatur; ut procedat etiamſi res emta ex pecunia ſic ſoluta, quæ alias erat emenda, peremta ſit; negatur enim hoc caſu in integrum reſtitutio minori, ſecus ſi minor ex hac pecunia ſolutione læſus ſit, quia pecuniam perperam diſſipavit, quia tunc reſtituitur adverſus prædictam ſolutionem.

¶ Pleniorem liberationem conſequitur debitor minori ſolvens, quando cum auctoritate tutoris vel curatoris ſolvit, ſed reſtituitur minor, ſi pecunia fuit perdita, vel conſumta facilitate, vel culpa ipſorum, ut in num. 3.

¶ Pleniſſimam liberationem conſequitur debitor, quando ſolvit præcedente judicis præcepto, & tunc omnino liberatur, nec reſtitutio in integrum adverſus eam tunc conceditur, ut in n. 4. & quod requiratur ad hoc, quod ſolutio fiat cū auctoritate judicis probatur, nu. 13.

5 Solutio redituum, vel penſionum, vel aliorum hujuſmodi, quæ pupillo vel adulto accedunt, non requirit auctoritatem judicis, dummodo, &c. ut in n. 20.

6 Minor non reſtituitur adverſus hereditatis reſtitutionem ſibi factam vigore fideicommiſſi à teſtatore injuncti, etiamſi poſt factam reſtitutionem emergat damnū, ut in num. 7. reſtitui tamen poterit tunc minor adverſus agnitam hereditatem, ſi ſibi damnoſam eſſe intelligat, ut in num. 8.

9 Solutio debiti facta tutori vel curatori minoris nomine ipſius, quod ſit valida & firma, ita ut adverſus eam minor reſtitui non poſſit, etiamſi pecunia ſoluta deperreat, late hic probatur, & num. ſeqq. ſex fortiſſimis fundamentis, & num. 15. eam tenet auctor.

10 Læſio debet in minoribus conſiderari tempore contractus; emergentia namq; poſt contractum ad eam rem non ſpectant.

11 Læſio in majoribus 25. annis, an ſit ultra dimidiam juſti pretii, nec ne, tempus contractus attenditur.

12 Soluta pecunia tutori vel curatori, vel cuilibet ſucceſſori, vel ſervo actori, proficit ſolventi.

14 Solutio debiti facta minori etiam cum auctoritate tutoris vel curatoris, neceſſario requirit auctoritatem judicis, adhoc ut deperdita pecunia, non competat minori reſtitutio in integrum, alias namq; ipſa competit.

16 L. 1. C. ſi adverſus ſolutionem intellectus.

17 §. at ex contrario, Inſtit. quibus alien. licet, vel non, & l. ſancimus, 25. C. de adminiſtratione tutorum intellectus.

18 L. 3. C. ſi tutor vel curator intellectus.

19 L. 4. tit. 14. part. 5. intellectus.

21 Debitor ſciens qualitatem tutoris vel curatoris perdituri pecuniam, ſolvendo ei non liberatur.

22 Debitor ſolvendo tutori vel curatori nō liberatur, quando tempore ſolutionis læſio ex ea ſolutione minori contigerit, ut in exemplis hic poſitis, & num. 27.

23 Debitor ſolvendo minori etiam cum auctoritate tutoris vel curatoris, non liberatur omnino, quoties ipſe minor eam pecuniam perdiderit; ita ut ex ea non ſit factus locupletior.

24 Decretum judicis non impedit reſtitutionem in integrum, ſi minor ex eo lædatur, & quomodo hoc intelligatur.

25 Compulſio judicis, an ſit neceſſaria, & quod debitor alleget creditorem minorem eſſe, & ideo ei non eſſe ſolvendum; vel ſufficiat ſimplex auctoritas judicis; & an tunc opus ſit appellare à mandato judicis, quando conſtat creditorem revera eſſe minorem 25. annor. nu. 26.

28 Minor, an reſtituatur adverſus ſolutionem a ſe indebite factum remiſſive.

CAPUT XXII.

De ſolutione debiti minoris, cui, & quomodo ſit facienda, ut ſecure ſolvatur.

APERCEBIDO † *deve ſer todo ome que oviere de fazer la paga al menor de 25. ann. para fazerla de manera, que la non aya de pagar otra vez: e para ſer ſeguro deſto deve pagar lo que deveza el o a ſu guardador con otorgamiento, o mandamiento del juez del logar: ca ſi de otra guiſa lo fiziesſe e deſpues jugaſſe los dineros que le fueſſen pagados, o los mal metieſſe, o los perdieſſe en alguna manera no ſeria quito porende del debdo, mas faziendo la paga con otorgamiento del juzgador aſſi como ſobredicho es, como quier que fizieſſe deſpues ſu danno de los dineros del menor de 25. annos, no ſeria tenudo el otro de gelos pagar; antes dezimos que ſeria quito en todas guiſas del debdo. Eſſo mesmo dezimos que deve ſer guardado en la paga que ovieſſe a fazer al loco, o al deſmemoriado, o al deſgaſtador lo ſus bienes, o a quien fueſſe dado guardador,* hæc eſt litera leg. 4. tit. 14. part. 5. 1

Jure † autem communi ſolvens minori debitum, qoandoque plenam, quandoque pleniorem, quandoque pleniſſimam liberationem acquirit. Plenam conſequitur debitor liberationem, quando ipſo pupillo ſolvit abſque tutoris vel judicis auctoritate, quo caſu ſoluta pecunia adhuc ſtat, neque conſumta eſt, ſed potius converſa in utilitatem minoris, datur debitori adverſus minorem de dolo exceptio, qua ſe tuetur, *text. in §. penult. Inſtit. quibus alien. licet vel non, & in l. in pupillo, 47. ff. de ſolut. & ibi gloſſ. ordin. & communiter Dd. l. fin. C. de uſucap. pro emt. & ibi gl. text. in l. 3. ff. commodat.* quibus in locis hoc notant communiter Dd. poſt Bart. *in l. verum, §. fin. ff. de minoribus.* Et hic primus caſus ampliatur ex dicta lege *in pupillo*, ut procedat etiam, quando res emta ex pecunia ſic ſoluta, quæ alias neceſſario erat emenda, peremta ſit: licet enim hoc caſu de præſenti minor ditior non reperiatur, adhuc exceptione doli mali repelli poteſt: ſiquidem illam rem peremtam erat omnino emturus, quoniam, ut textus ille inquit, eo ipſo, quod pauperior non eſt factus, locupletior eſt: quem textum ſic intellexit gloſſ. *in l. 3. verbo, ſed mihi, ff. commodat. & in l. ſi pro parte, §. verum, ff. de in rem ver. & in l. verum, §. ſciendum, ff. de minor. & in d. l. fin. C. pro emt. & in §. at ex contrario, verbo, locupletior, Inſtitut. quibus alien. licet, vel non,* ex quibus conſtat, etiam hoc caſu negandam eſſe reſtitutionem, *ut reſolvit Angel. in princ. Inſtit. de auctoritate tutor. num. 5.* quem adverſus Bart. exigentem in ſpecie *d. l. in pupillo,* quod res ſtet, non peremta ſit, ſequitur Caldas Pereyra *in repetit. leg. ſi curatorem habens, verbo, læſis, num. 57. ad fin. C. de integrum reſtitutione minorum.* Si vero minor ex hac ſolutione læſus ſit, quia pecuniam perperam diſſipavit, reſtituitur in integrum, *text. in l. ait prætor, in princ. ff. de minoribus, & in l. 1. C. ſi adverſ. ſolut. ubi gloſſ. & communiter Dd. id notant teſte Sfort. Oddo, qui alios allegat & ſequitur in tract. de reſtitutione in integr. 2. part. quæſt. 52. art. 1. num. 1.* Imputari enim debet debitori, quare ſciens aliquem eſſe minorem, illi ſolvit: cum veriſimile ſit, quod pecuniam illam conſumturus ſit, quam concluſionem ampliat, & limitat pluribus modis Sfortia Odd. *ubi ſupra per totum illum artic.*

3 Pleniorem † liberationem conſequitur debitor minori ſolvens, quando cum auctoritate tutoris vel curatoris ſolvit: tunc namque liberatur debitor, ſed reſtituitur minor, ſi pecunia ſit deperdita, vel conſumta facilitate, vel culpa ipſorum, *l. Lucius, 47. §. tutelæ judicio, ff. de adminiſtratione tutorum.* Ibi Paulus reſpondit, *ſi debitores tutori gerenti tutelam ſolviſſent, liberatos eos ipſo jure à pupillo, & in §. fin. eiuſdem legis, ibi, tutoribus conceſſum eſt à debitoribus pupilli pecuniam exigere, ut ipſo jure liberentur, &c.* textus *in l. 1. C. ſi adverſus ſolut.* qui loquitur in ſolvente curatori minoris, & inquit textus, quod nihilominus in hac ſpecie reſtitutio minori cauſſa cognita concedenda eſt: & ibi gloſſ. & communiter Dd. expreſſa lex Regia ſupra citata ibi, *ca ſi de otra guiſa, &c.* & tenet ac probat Anton. Gomez. *2. tom. var. reſol. c. 14. num. 4.* & probat late reſpondens contrariis Sfort. Oddo *ubi ſupr. artic. 2. per totum.*

4 Pleniſſimam † vero debitor minoris liberationem conſequitur, quando ſolvit præcedente judicis præcepto, cujus auctoritas efficit, ut omnino liberetur, nec reſtitutio in integrum adverſus eam ſolutionem ſic factam competat, nec concedenda ſit, textus optimus *in l. ait prætor, 9. §. permittitur, ff. de minoribus,* ibi, *quid tamen ſi prætor decernat ſolvendam pecuniam minori ſive curatoribus & ſolverit, an poſſit eſſe ſecurus, dubitari poteſt?* Puto autem, ſi allegans minorem eſſe, compulſus ſit ad ſolutionem, nihil ei imputandum, ſed credo prætorem hunc minorem in integrum reſtituere volentem, audiendum non eſſe. & ibi gloſſ. *verbo, imputandum,* quam paſſim & crebrior Dd. turma ſectatur, *ſecund. Jo. Maur. de reſtit. in integ. c. 177. n. 5. in princ. gl. etiam in l. 1. verbo, poteſt, C. ſi adverſ. ſolut. gl. in l. jusjurandum. 2. §. 1. ff. de jurejurando, gl. in l. contra juris, ff. de pact. text. in §. at ex contrario, in fin. & ibi gl. verbo, ſententia, Inſt. quib. alien. licet, vel non.* Et hæc eſt communis opinio *ſecund. Menchac. lib. 3. controverſ. uſu frequent. c. 67. nu. 3.* & comprobat Caldas *ubi ſup. n. 57.* eſt communis & vera, *ſecund. Sfort. Oddo 2. part. de reſtitut. in integ. quæſt. 52. art. 3. n. 20.*

Quæ communis ſententia regulariter vera eſt, ut probatur *in l. ſancimus, 25. C. de adminiſt. tut. ibi: ita tamen, ut prius ſententia judicialis, ſine omni damno celebrata hoc permiſerit: quo ſubſequuto, ſi & judex hoc pronuntiaverit, & debitor perſolverit, ſequitur huiuſmodi cauſſam pleniſſima ſecuritas, ut nemo in poſterum inquietetur,* & rurſus *in fin. ibi. ſed ſi extraneus debitor,* & ibi gloſ. *verbo, pleniſſima,* hoc verum intelligit, ſive intervenerit tutor & judex, ſive judex tantum, *ut ibi.*

5 Limitat † lex illa hanc regulam *in verſ. non autem*, in his ſolutionibus, quæ vel ex redditibus, vel ex penſionibus, vel aliis huiuſmodi cauſſis pupillo vel adulto accedunt, ubi gloſſ *verbo, oſtendimus,* inquit, non fieri extenſionem illius legis, ut ſemper oporteat fieri, cum judice, quia fallit in redditibus & penſionibus, ut ibi, & in uſuris, *ut in l. conſtitutione, eod. tit.* In his namque cum ſola tutoris auctoritate ſolvens debitor liberatur, neq; reſtitutio pupillo adverſus eum conceditur, *ut conſtat ex dictis jurib. & tenet Molin. Theol. in 1. part. de juſtit. & jur. diſp. 224. col. 1396. ibi, excipe.*

6 Fallit † etiam in caſu *l. ſancimus, quæ eſt pen. C. ad Treb.* ubi communis ſchola ſcribentium docet, negandam eſſe minori reſtitutionem adverſus hereditatis reſtitutionem ſibi factam vigore fideicommiſſi à teſtatore injuncti, & fuit ſententia gl. *in d. §. permittitur, verbo imputandum, & in d. l. 1. C. ſi adverſ. ſolut.* eſtq; communis ſententia *teſte Corn. in d. l. ſancimus, n. 2. Jacob. & aliorum,* quorũ meminit Menchac. *ubi ſup. n. 7.* & Caldas *ubi ſup. n. 56.* qui *n. 59.* affirmat, ibi eſſe caſum clarum, in quo ſolius tutoris auctoritas ſufficit ad obtinendum pleniſſimam liberationem. Specialis tamen eſt favore minorum, *ut per Salye. ibi, n. 2.* & communiter Dd. *ſecund. eund. Cald. ubi ſupra, n. 61. ad fin.* licet ibi aliud probet, imo magis ſecundũ iuris regulas communes hoc procedere, ſcilicet quia tempore reſtitutionis non intervenit læſio, ſed poſtea.

7 Ex † quibus infert *ibi, n. 63. in verſ. infertur etiam,* non bene advertiſſe Fulg. Paul. & Jacob. *in l. 1. C. ſi adverſ. ſolut.* quatenus limitans *d. l. penult. C. ad Treb.* non procedere, quando peteretur reſtitutio ex capite emergẽtis damni, poſt factam reſtitutionem, quoniam, ut prædixit huiuſmodi damnum ſuperveniens conſiderari non debet, ſed initium, ſeu tempus contractus, *ut late per Mencha. dict. lib. quæſt forenſ. cap 67. colum. 2.* ubi *num. 8.* cum judicio ab opinione Fulgoſ. Pauli, & Jacob. recedit, cuius contrarium prudenter probat, quando læſio intervenit in ipſomet tempore factæ reſtitutionis, quia videlicet ex integro hereditas non fuit reſtituta.

8 Non † tamen procedit *d. l. penul.* quando minor, cui fuit hereditas reſtituta, auxilium imploravit tanquam adverſus agnitam hereditatẽ, ſi ſibi damnoſam eſſe intelligat. Debet n. hoc caſu illi ſuccurri, per text. *in l. ait prætor, §. non ſolum, in fin. ff. de minor. & ibi gl.* cum qua tranſeunt cõmuniter Dd. & tenet in terminis Maur. *de reſt. c. 182. ad fi. & cũ eo.* & Acoſt. Cald. *ubi ſup. d. n. 62. verſ. infertur, el. 1.*

Supradictam diſtinctionem, plenæ, plenioris, & pleniſſimæ liberationis & ſecuritatis faciunt, & probãt gl. prææallegatæ, & communiter ubiq; Dd. & cum communi Ant. Gom. *ubi ſup. & Mol. Theol. 2. part. de juſt. & jur. diſp. 224. col. 1396. in verſ. §.* Eſtq; communiter ab omnib. recepta, *ſec. Cal. ubi ſup. n. 59. in ver. hac gl.* eamq; à difficultatibus defendit Maur. *de in integ reſt. c. 177. p tot.* Et qoidẽ prior pars præfatæ diſtinctionis de plano videtur procedere.

Secunda

9 Secunda† vero pars eam patitur difficultatem, quam movet Maurit *ubi ſup. c. 176.* nam cum tutor, vel curator legitimam habeat bonorum minoris adminiſtrationem, ſitque præſtitutus, ut minoris tractet negotia, cui quæſo efficacius, aut ſecurius, quam ei ſolvi poteſt, cum igitur commodius id alteri fieri non poſſit, quare non ceſſabit hoc caſu reſtitutio, ſaltem ea, quæ in debitorem dari debeat, cui nihil imputari poſſit, cui difficultati non bene ſatisfacit Mauritius ubi ſup.

Secundo contra præfatam 2. partem diſtinctionis communis ſic inſurgo: ſolvens tutori, vel curatori minoris ipſo iure liberatur, *l. Lucius, 47. §. tutela, ff. de adminiſtratione tut. cum aliis ſupra citatis.* Sed ſi reſtitutio in integrum tunc minori competeret contra debitorē, perempta poſtea pecunia, maneret ipſe debitor illuſus & deceptus, qui leg. permittente tutori vel curatori perſolvit: hoc autem abſurdum videtur, & contra omnem bonam rationem. Ergo non dicendum.

Tertio, quia pecunia recte ſoluta tutori, vel curatori, ſi poſtea pereat vel male conſumpta ſit, perit quidem periculo ipſius tutoris, vel curatoris in cuius dominium tranſit, non vero ſolventis, *argumento l. quæ fortuitis, C. de pignorat. act. l. e. ſi ex legati cauſſa, ff. de verb. oblig. & l. quod te mihi, cum ibi notatis, ff. ſi cert. pet.* & in ſpecie notavit Bartolus, *in l. ſi ſine, §. interpoſito, ad fi. ff. de adminiſt. tut. num. 4. & 5.*

10 Quarto † quia ſecundum iuris regulas, læſio debet conſiderari tempore contractus. Emergentia namque poſt contractum ad eam rem non ſpectant, *l. quod ſi minor. 25. §. non ſemper, ff. de minorib. l. verum, 12. §. ſciendum ff. eod. tit. ibi, neque enim eventus damni reſtitutionem indulget:* Vnde Marcellus notat, ſi minor ſibi ſervum comparavit, & mox deceſſerit, non debere eum reſtitui, & ibi *ſi locuples heres extiterit, & ſubito hereditas lapſa ſit, ceſſare & in integrum reſtitutionem.* Ex quibus, & aliis per Menchac. *lib. quæſt. forenſ. ca. 67. col. 2.* adductis initium contractus, aut diſtractus attendendum eſſe. Nam ſi ea parte minoris contractus frugaliter factus eſt, & ex parte adverſarii bona fides ſine læſione interfuit, nihil amplius exoptandum eſt, quamvis ex poſt facto læſio enormis emergat, *ut etiam probat Cald. ubi ſupr. n. 60.*

11 Quod, † & in læſione maiorum ad ſciendum, an ea ſit ultra dimidiam iuſti precii, necne? obſervandum erit etiam, nempe, ut tempus contractus attendatur, ut patet, ex leg. 56. verſiculo, *otroſi dezimos,* titulo 5. partita 5. ibi, *que pudiera valer en aquella ſazon que la copro.* Quod iure communi probat Aymo Cravet. *conſil. 114 num. 16 & conſil. 188 n. 4. & Arias Pinel. in l. 2. 3. part. c. 4. num. 15. C. de reſcind. vend. & Rolandin. à Valle conſil. 59. n. 30. lib. 1.* ubi ampliat in Eccleſia agente.

Sed ſic eſt, quod tempore, quo fit ſolutio per debitorem minoris ipſius tutori vel curatori, nulla læſio contingit minori, cum recte ea ei fiat, & ita ipſo iure liberatur debitor, *ut ſupra probavimus:* ergo quamvis poſtea tutor, vel curator perdat eam pecuniam, hoc non debet præbere cauſſam reſtitutionis concedendæ ipſi minori, contra d. debitorem iam liberatum, quia eſt quid contingens, & emergens poſt ſolutionem.

Quinto, & fortiſſime hæc ſententia probatur, quia in decernitione tutelæ vel curæ, iudex concedit plenam facultatem, & mandatum tutori vel curatori ad exigenda omnia, & quæcunque bona, debita minorum, ut patet ex inſtrumentis earum. Ergo iam ſolvitur eiſdem auctoritate iudicis, & ſic ſolvendo debitores debent conſequi pleniſſimam liberationem ſine metu reſtitutionis, alias deciperentur auctoritate legis, & iudicis, quod non eſt dicendum. Neque ea hoc aliqua læſio ipſis minoribus reſultat, ſiquidem habent pro ſui ſecuritate obligatas perſonas, & bona tutorum, & curatorum, ſuorumque fideiuſſorum, qui in hoc potiſſimum accipiuntur, ut finita tutela vel cura, rectam rationem reddant cum ſolutione reliquorum. Quorſum igitur reſtituendi ſunt in integrum minores adverſus debitores ſic ſolventes, tametſi pecunia per eos ſoluta tutori vel curatori minorum perdatur.

Sexto, † ex textu *in leg. ſolutam, 49. verſiculo, tutori, ff. de ſolut.* ubi inquit textus, *tutorique, ſi ſoluta ſit pecunia, vel curatori, vel cuilibet ſucceſſori, vel ſervo actori, profuiſſet ei ſolutio,* & ratio eſt, quoniam, ut publica auctoritate conſtitutus eſt adminiſtrator bonorum minoris, ita & receptor eorum, quæ illi debentur, & quoniam tutor aut curator tenetur tunc minori de debito, recte ei minoris loco ſolutum. 12

Ideoque non immerito Menchac. *d. lib. quæſtionum forenſium, cap. 66. num. 4.* hanc ſententiam veram eſſe putat, & in c. ſequenti latius probat, contra communem adverſus huiuſmodi ſolutionem tutori vel curatori factam, minime poſſe minorem reſtitui, eamque eſſe veriorem & æquiorem affirmat Caldas. *ubi ſup. num. 61. in princip.* & Moli. Theolog. *in 2. parte de iuſt. & iur. diſputatione 562. col. 2025. in princ.*

Nihilominus tamen communis ſententia contraria (ut vidimus) probari manifeſte videtur, *in d. l. 1. C. ſi adverſ. ſolut. & in d. l. ſancimus, 25, C. de adminiſt. tut. & in §. à tex. contrario. Inſtit. quib. alien. licet, vel non ibi, ita licere tut. vel curatori debitorem pupillarem, ſolvere,* ut prius judiciali † ſententia ſine omni damno celebrata hoc permittat, quo ſubſequuto, ſi & iudex pronuntiaverit, & debitor ſolverit, ſequatur huiuſmodi ſolutionem pleniſſima ſecuritas. Deficiente igitur hac ſententi à iudicis, pronuntiata à contrario ſenſu, ſolutionem tutori vel curatori factam non ſequetur pleniſſima ſecuritas, & ſic competet in integrum reſtitutio pecunia perempta. Probatur etiam communis ſententia *in l. 3. C. ſi tutor, vel curat.* quæ generaliter diſponit, quod adverſus contractum cum tutore aut curatore geſtum, poteſt minor reſtitui, in quo ille male negotium geſſit, & ſic quando læſio intervenit: ſed & eadem communis ſententia expreſſe videtur probari in terminis in d. l. Reg. in princip. huius cap. narrata, ibi, *a el, o a ſu guardador con otorgamiento o mandamiento del juez del lugar ca ſi de otra guiſa lo fizieſſe, e deſpues jugaſſe los dineros que le fueſſen pagados, o los malmetieſſe, o los perdieſſe en alguna manera no ſeria quito porende del debdo &c.* 13

Quibus iuribus ſi ſufficienter ſatisfiat, fatebimur profecto, communem ſententiam eiſdem niſam probari, veram non eſſe, ſed potius contrariam Menchacæ, Caldas, & Molinæ ex rationibus, de quibus ſupra, Quid tenendum?

Ego † quando ſolutio debiti fit minori, etiam cum auctoritate tutoris vel curatoris, veriſſimam eſſe proculdubio cenſeo communem ſententiam, & tenendam, nempe, quod ſi pecuniam ſic ſolutam minor perdat, competat ſibi reſtitutio in integrum contra eundem debitorem adverſus eam ſolutionem, niſi cum auctoritate quoque iudicis facta fuerit ſolutio, iuxta formam dictorum iurium. 14

Quando † vero fit ſolutio tutori vel curatori, ſubſiſto: & probabilius eſſe cenſeo, non competituram tunc minori reſtitutionem in integrum adverſus debitorem ſolventem tutori vel curatori, etiam ſine auctoritate iudicis, licet pecunia ſoluta peremta & conſumta fuerit ex fundamentis ſupra pro hac parte adductis contra communem. Et hac opinione contra communem retenta, non obſtant iura pro communi adducta, quibus ſatis fit, ut infra. 15

Ad † *l. 1. C. ſi adverſ. ſolut.* reſpondet Menchac. *d. c. 66. poſt nu. 3. & cap. ſequenti n. 2.* & cum eo Caldas Pereyra, *ubi ſup. nu. 61. adſi.* nempe, quod quatenus ibi Imperator minori concedit reſtitutionem, ſit ſane intelligendus 16

ſuper alia iura iam citata, quando in ipſa ſolutione debiti, & ſic tempore contractus intervenit læſio, aut iuris ſolemnitas ſervata non fuit, ſed quia videtur divinare hic intellectus, tranſeamus ad ſecundum.

Secundo, & verius reſpondemus ad *d. l. 1.* quod text. ille aperte non diſponit, paſſim debere minorem reſtitui adverſus debitorem ſolventem tutori vel curatori eiuſdem minoris perdituro, ſed tantum ſi iuſta cauſſa acceſſerit, ut patet ex illis verbis, *ſed an ſit tribuendum* (ſcil. *beneficium reſtitutionis, de quo ibi in præcedentibus proximis verbis fit mentio*) *per cauſſæ cognitionem examinari oportet.* Vnde ſi debitor ſolvens tutori vel curatori minoris, præſciret eum conſumturum pecuniam, quia noverat illius qualitatem male verſantis in re pupilli, quia eius ſubſtantiam prodigeret, minuſq; bene eſſe eâ hoc ſuccurſum minori: tunc quidem debitor hic ſolvens nihilominus huiuſmodi tutori vel curatori debitum pupilli, abſq; auctoritate iudicis, in culpa prorſus eſſet, cum ſincerius cum minori verſari debuiſſet, & iudicis mandato ad minus talem ſolutionem facere. Merito igitur, quod tunc contra ipſum aliter ſolventem competat reſtitutio in integrum, in hoc igitur cauſſæ cognitio intervenire debet ad hoc, ut ſciatur, an ſit tribuendum beneficium reſtitutionis, ut concedatur omnino, ſi de prædictis conſtiterit prævio examine per cauſſæ cognitionem. Quod ſi aliis probetur bene impenſam eam pecuniam, quæ ſoluta fuit tutori vel curatori, aut in minoris utilitatem converſam, aut curatorem ſolvendo eſſe, vel ſi ignoravit qualitatem tutoris, vel curatoris, ceſſare debet reſtitutio. Sic igitur conſultius erit, ſi de tutoris vel curatoris qualitate dubitetur, ut iubente prætore fiat à debitore ſolutio, alias ſi læſus fuerit minor tempore ſolutionis ex ſolutione facta ipſius tutori vel curatori, *ut in exemplo ſupra poſito*, vel alio ſimili, verbi gratia, ſi aliquid remiſerit tutor vel curator eius, quod revera minori debebatur, quia male in hoc ſe geſſerit tutor vel curator, & in præiudicium ſui minoris eam remiſſionem minime facere potuerit, reſtitui quidem minor poterit adverſus præfatam læſionem. Et hic intellectus verus videtur, & literalis ad dictam legem primam, & fuit prius Mauritii *d. c. 176. ad fi.* & cum eo quieſcit animus. Nec aliquid iam obſtat *d. l. 1.* ſic intellecta, & non eſt contra omnem legalem æquitatem, prout eſſe dicabant Paulus & Iacobin. *ibi, nec irrationabilis, & omnino exterminanda è republica, ut eam appellabat Menchaca ubi ſupr. hoc referente Cald. ubi ſupr. n. 61.*

17 Ad textum † *in §. at ex contrario, Inſtit. quibus alien. licet, vel non*, qui fortis admodum videtur pro communi ſententia, *in verbis ſupra relatis*, reſpondemus, quod etſi in prædictis verbis requiratur ad pleniſſimam ſecuritatem debitoris, quod ſolutio fiat tutori vel curatori minoris, præcedente ſententia vel mandato iudicis: attamen in fine text. ille, dum aufert exceptionem doli mali à debitore convento à minore pro ſolutione eiuſdem debiti, loquitur, quando ſolutio prior debiti fuit facta ipſi minori, ſine auctoritate tutoris, & non ſecundum diſpoſitionem Imperatoris Iuſtiniani, qui quidem minor male conſumſit eam pecuniam aut furto, aut vi amiſerit, *ut patet ex litera expreſſa illius text.* non vero quando ſolutio fuit facta ipſi tutori, quod non eſt contrarium eius, quod hic docemus, Fateor namq; pleniſſimam ſecuritatem conſequuturum debitorem ſolvendo tutori cum auctoritate iudicis, non tamen ibi probatur, quod ſi eidem tutori ſolverit ſine præcepto iudicis, & ille male conſumſerit pecuniam, non ſit liberatus debitor, vel quod competat reſtitutio in integrum. Nec in hac ſpecie loquitur textus ille in hac parte, quicquid gl. ibi, *verb. nihil proderit*, aliud cenſeat ex *d. l. 1. C. ſi adverſus ſolut.* quæ non obſtat, *ut prædiximus*, & eodem modo reſpondemus ad dictam legem *ſancimus*, in quantum agitur de pleniſſima ſecuritate, quam conſequetur debitor ſolvendo tutori vel curatori cum auctoritate iudicis. Non vero dicit textus, quod alias non liberetur debitor, neque quod minori competat eo caſu reſtitutio in integrum, pecuniis ſolutis eius tutori, vel curatori male ab eo conſumtis, vel deperditis. Et quamvis *d. l. ſancimus, & d. §. at ex contraria*, probent, ita demum licere ſolvere tutori vel curatori, ſi præcedat præceptum, vel ſententia iudicis ſuper hoc, ne in poſterum moleſtetur, hoc intelligi poteſt iuxta ſupradicta, quoties minor male ipſam pecuniam conſumſit: ſecus alias, ſi tutor eam perdat, cui permiſſum eſt ſolvere, *ut in dict. l. aut prætor, ibi, aut curatoribus ſolvi, ſi ſint.* Præterea dici poteſt præceptum iudicis de ſolvendo tutori vel curatori præceſſiſſe in creatione ipſius, & decernitione tutelæ, vel curæ, quod ſufficit.

Quod ſit, ut minus recte ſe habuerit pœnitentia dictus Caldas *ubi ſup. n. 66.* dum dicit, defendi poſſe præfatam communem ſententiam, quicquid contendat Mench. *ubi ſup.* quia non advertit ad caſum d. l. *ſancimus*, cum re vera *d. l. ſancimus*, non obſtet noſtræ contra communem ſententiam ex ſupradictis.

Ad legem † *3. C. ſi tutor vel curator*, reſpondet Menchaca *d. c. 66. num. 4.* & cum eo Caldas *ubi ſupr. num. 61. in princ.* quod ideo ibi reſtituitur minor adverſus contractum cum tutore vel curatore geſtum, quia hi male negotium geſſerit, ut conſtat ex illis verbis textus, *male geſſiſſe probare poſſunt*, & ſic quando læſio in ipſo contractu, & tempore ipſius intervenit. At in ſolutione debiti facta tutori vel curatori, nulla læſio intervenit, quia bene ſe habuit & geſſit tutor vel curator, recipiendo debitum pupilli, cum ad hoc deputatus fuerit, ut ipſius negotia gerat, bona adminiſtret, & debita exigat: alias namque eſſet in culpa, & negligentia, non exigendo debita, vel ipſa oblata non recipiendo, & ob id ad damna, & lucra omiſſa teneretur, *ut non ſemel in hoc tractatu docuimus.* 18

Ad † d. l. *Reg. 4. tit. 14. part. 5.* quæ profecto expreſſa videtur, pro communi ſententia reſponderi poteſt. Primo, ut dum inquit, quod ſi aliter ſolutio facta ſit, quam iudicis auctoritate, non liberetur debitor, intelligenda ſit, quando minori ſolutio facta ſit, & tamen ipſe poſtea, *jugaſſe los dineros que le fueron pagados, o los malmetieſſe, o los perdieſſe en alguna manera.* Tunc namq; merito, quod debitor non liberetur, quia temere ſine tutoris auctoritate, & non ſecundum iuris diſpoſitionem ſolverit. At inquit tex. *in d. §. at ex contrario, ad fi. ibi, quod ſi male conſumſerit, aut furto, aut vi amiſerit, nihil proderit debitori doli mali exceptio, ſed nihilominus condemnabitur, &c.* & ſic concordat in hoc cum d. *§. at ex contrar. d. l. partita, in d. ver. ca ſi de otra manera*, de cuius intellectu nunc agemus. Vnde iuxta verba d. §. intelligenda eſt. Licet enim uterque tex. primum loquatur de ſolutione debiti facta minori vel eius tutori, cum auctoritate iudicis, tunc debitor conſequitur pleniſſimam ſecuritatem. At vero poſtea, dum de ſolutione aliter facta, quam madato iudicis, egit, nempe, ut non liberetur debitor, ſi pecunia ſic ſoluta deperdita ſit, tantũ loquitur, quãdo ſolutio fit minori ſine auctoritate iudicis, non vero idem diſponit, quando ſolutio fit tutori vel curatori, nec loquitur in hoc caſu, quaſi velint iura illa ſolutionem rite & recte factam eſſe, quoties fit tutori vel curatori minoris: vel ſaltẽ illam non infringunt, nec dicunt talem debitorem tunc non liberari, ſi quidẽ recte eis fit ſolutio, Vnde nec reſtitutio tunc temporis competere debet adverſus debitorem, ſiquidem recte ſoluit tutori vel curatori, & non fuit in eo læſus minor. Non igitur lex illa Regia probat contrarium. Siquidem in dicto verſiculo, *ca ſi de otra manera*, loquitur tantum in uno ex duobus caſibus, in ſui principio poſitis, quin potius iuxta regulam iuris, qui ex duobus 19

bus illatis unum negat, alterum fateri videtur, in noſtrũ favorem lex illa Regia induci poteſt. Quod autem ea in *d. verſi. caſi*, loquatur tantum in ſolutione facta minori, patet ex ipſa, ibi, *e ſi deſpues jugaſſe los dineros que le fueſſen pagados*, &c. ſcil. minori, *o los malmetieſſe, o los perdieſſe*. Hæc enim verba ad minorem referuntur, qui pecunias ei ſolutas perderet, ut patet clarius *ex lit. dict. §. at ex contrario, ad fin. in verbo. ſup. ralatis*, quib. conſonat d. l. Regia. Alias enim abſurde videretur dictum, *que ſi el tutor, o curador à quien fueſſe fecha la page jugaſſe los dineros que lo fueſſen pagados, o los malmetieſſe, o los perdieſſe en alguna manera no fueſſe quito porende el que los pago*. Ergo verba prædicta ad minorem ſunt neceſſario referenda, non vero ad tutorem vel curatorem, *ut agnoſcit ibi Greg. Lop. in gl. deſpues, & in gl. manera*. Et præterea hunc ſenſum ad dictam leg. admittit ſummarium eiuſdem, tam noſtra lingua ſuper ea poſitum, quam Latina factum & collectum à Greg. Lop. ibid. ut patet ex utroque.

Secundo reſpondet Molin. *ubi ſup.* quod ſi l. illa Regis innuere videretur, quod, ut tutori vel curatori tuto ſolutio fiat, neceſſaria ſit iudicis auctoritas, id eſſet irrationabile, nequa conſuetudine ſervatur.

Ex his igitur remanet ſatis probata ac defenſata noſtra ac Mencha. & Molinæ ſententia adverſus communem, quæ habet, quod debitor minoris ſolvendo eius tutori vel curatori, etiam ſine novo mandato, & auctoritate iudicis, liberetur omnino, ita quod contra eum reſtitutio in integrum competere non poſſit, & ſic conſequatur ſufficientem ſecuritatem. Et ita cenſeo tenendum in iudicando & conſulendo.

20 Quæ ſententia abſq; controverſia procedit in ſolutionibus, quæ vel ex redditibus, vel ex penſionibus, vel ex aliis huiuſmodi cauſſis pupillo vel adulto accedunt, vel etiam in uſuris: quæ tamen non ſummatim, nec ex multis annis collectæ iam debentur, biennales metas, & centum ſolidorum quantitatem minime excedentibus, *ut in d. l. ſancimus, 25. & l. conſtitutionem, 27. C. de admin. tut. & ſupra diximus*: ſed & in ceteris omnibus debitis idem nos probamus *per ſup. dicta*.

21 Limitatur † tamen hæc noſtra concluſio primum, ſi debitor ſciens qualitatem tutoris vel curatoris cito conſumturi atque perdituri pecunias ſibi ſolvendas, quia male verſatur in adminiſtratione rerum minoris eidem ſolverit: tunc enim, quia culpa non caret, merito ut ei impotandum ſit, cur huiuſmodi tutori vel curatori in damnum minoris ſolverit, ut pote propter inopiam tutoris vel curatoris, fideiuſſorumq; ipſius, ac proinde cõpetat reſtitutio in integrum minori adverſus debitoram ſolventem, *ut prædiximus*, quamvis adhuc dubio non careat hæc limitatio, eo quod non eſſet interdicta à iudice adminiſtratio huiuſmodi tutori vel curatori: Interim namque videtur ei recte ſolutum, niſi adhuc favore minoris limitationem probemus data præſcientia debitoris, quia ad iudicem non occurrerit, cum facile id eſſet pro ſua ſecuritate.

22 Secundo † limitatur, ut non procedat, quoties tempore ſolutionis læſio contingeret ipſi minori, veluti ſi minus tempore, loco, aut cauſſa, vel conditione reciperet tutor vel curator, vel aliquid de debito remitteret, tunc enim, quia male geſſit, & ſe habuit adminiſtrator in re minoris, eidem pro læſione reſarcienda competit in integrum reſtitutio ex *d. l. 3. C. ſi tut. vel curat.*

23 Tertio liberabitur omnino debitor, ſi ſolverit minori, etiam cum auctoritate tutoris vel curatoris, quoties minor eam pecuniam perdiderit, ita ut ex ea non ſit factus locupletior, nec in eius utilitatem converſa fuerit, *ut conſtat ex ſupr. dictis*.

Tertia principalis pars diſtinctionis, nempe quando ſolutio fit tutori vel curatori, vel ipſi minori cum auctoritate & mandato iudicis, in dubia manet ex ſupradictis: Eſt enim neganda hoc caſu reſtitutio ſecundum communem ſententiam iure communi, & Regio probatam, *ut conſtat enim ex ſupradictis, & nuncupatim ex d. §. at ex contrario, & dicta lege 4. tit. 14. partit. 4.* idemq; omnes probant.

Neque his obſtat *l. ſi quidem, C. de præd. & aliis rebus min.* ubi decretum iudicis non impedit reſtitutionem in integrum. Idem probat *l. 2. C. ſi adverſus denat. & leg. 2. C. de fideiuſſ. mino. & l. ſi res. ff. de mino. glo. in leg. ait prætor. §. permittitur, ff. de min.* Eſt communis opinio doctorum, ut plures congerens, & bene eam probans affirmat Sfortia Odd. *de reſtitut. in integrum, 1. parte, quæſtio. 22. §. 9. num. 54.* ubi numeris ſequentibus eam ampliat & limitat, quia ibi in alienatione rei propriæ, etiam cum decreto iudicis facta, fuit, læſus minor tempora contractus, ideo merito competit ei reſtitutio, iuxta ſupra reſoluta. At in debiti ſolutione ſatis eſt, quod à principio illa ſolutio utilis ſit minori, non vero noxia, & ſic viget differentiæ ratio inter utrumque caſum: Unde ſimiliter in caſu dictæ legis, *ſi quidem, & ſimilium*, reſtitutio negaretur, ſi læſio ex poſt facto interveniret, *ita Caldas cum Menchac. ubi ſupra num. 64. ad fin.* Et hæc eſt melior ratio, quam aſſignata ab Anton. Gomez. *2. tomo variar. reſolut. cap. 14. de reſtit. min. ſub nu. 4. verſi. ſi quæras*, quæ fuit glo. *in dicto §. permittitur, verbo, auditurum non eſſe. & Sfortia ubi ſupra, artic. 11. num. 69. & in 2 parte quæſt. 52. art. 3. num. 21. cum ſequentibus*, diſtinguentibus inter actus voluntarios, & neceſſarios. 24

Reliquum † eſt, ut videamus, an in hac ſpecie compulſio iudicis ſit neceſſaria, & quod debitor alleget creditorem minorem eſſe, & ideo illi non eſſe ſolvendam pecuniam, vel ſufficiat ſimplex auctoritas iudicis. Et videtur quidem, hanc non ſufficere, ſed illud eſſe neceſſarium ex dicto. *§. permittitur*, ibi, *puta ſi allegans, minorem eſſe, compulſus ſit ad ſolutionem, nihil ei imputandum*, & ibi agnovit Bart. *n. 2.* & tenuit etiam Paulus Caſt. *in dicta l. 1. C. ſi advers. ſolut. poſt num. 3.* hoc nimis in praxi commendans, & ibi etiam Iacob. *ex dicto §. permittitur*, & Antonius Gomes. *ubi ſupr. nu. 4.* & ibi de communi teſtatur, & Sfortia Odd. *d. art. 3. n. 24.* 25

Ruſſus † contrarium videtur, nempe, quod ſufficiat ſimplex auctoritas iudicis, quamvis illa præceptiva non ſit, *ut in dicta l. ſancimus. C. de adminiſtratione tutorum, ibi, hoc permiſerit, & in §. penultim. Inſtit. quib. alien. licet, vel non.* Id quod probatur in d. l. Regia 4. ibi, *otorgamiento, o mandamiento*. Et hanc partem ſequitur Corne. *conſilio 27. lib. 3. poſt num. 9.* ubi reſpondet dupliciter *d. §. permittitur*, vel quod ille tex. contrarium probet per argumentum à contrario ſenſu, vel ſolum procedat de iure illo Digeſtorum, ſecundum quod illa debitoris refutatio & compulſio neceſſaria erat, ſic de iure noviſſimo Iuſtiniani, qui *in d. l. ſancimus, & in d. §. penult.* voluit, ſatis eſſe, quod iudex permittat debitum ſolvi, quod probat Corne. ex verb. *ſancimus, d. l. & verb. ſtatuimus & verb. permittimus*. Ex quibus conſtat novam eſſe illam Iuſtiniani diſpoſitionem, & conſequenter ante illam aliter fuiſſe reſpondendum.

Mauritius *de reſt. in integ. c. 178. per tot.* reprobans opinio. Paul. de Caſt. *ubi ſup.* inſuper & Mencha. *in lib. quæſt. forenſ. c. 17. n. 106.* potius probant & tenent, non fuiſſe neceſſarium compulſionem in caſu *d. §. permittitur*, ſed ꝙ ſufficeret allegare, creditorem minorem eſſe, qua allegatione repulſa, ſi nihilominus illi ſolvi præſes decernat, obtemperandum eſt illi, non vero contradicendum, ut latius probant: nec verbũ, compulſus, ad rem facit, quia iudicium confertur in mutuum, quare ſatis invitus ſolvit, quia allegans minorem ætatem, non fuit ea auditus. Hæc tamen ſententia & intellectus ad d. §. *permittitur*, nimis ſubtilis eſt, atque proinde inanis, & idem Mauritium in hoc improbat Sfortia Oddus, *ubi ſup. d. n. 24 ibi, & ita, &c.*

Ab

Ab his omnibus recedit Caldas, *ubi ſup, nu, 65. in verſ. ego adverto*. Et in alia eſt ſententia, diſtinguens inter ſolut onem factam tutori vel curatori, & ſolutionem factaim ipſi minori, ut in illo caſu ſufficiat ſimplex auctoritas & permiſſio iudicis, quia ei ſolvi poterat, *ut in d. l. ſancimus*. In hoc vero exigitur iudicis præceptum, & expreſſa compulſio, ut debitor liberetur, ſolvens minori abſq; ullo reſtitutionis timore, quia minori ſolvi non poterat, & ideo certa tunc requiritut ſcientia præſidis, quod creditor, cui mandat ſolvi, eſt minor, quæ exacta diligentia ceſſat iu caſu *d. l. ſancimus*, nbi agitur de ſolutioue facienda tutori aut curatori, quæ de iure permiſſa eſt. Non igitur corrigitur *d. §. permittitur, per d. l. ſancimus*, ſed potius hæc iura diverſis caſibus loquuntur, ut eſt prædictum: quid tenendum?

Ego attento iure communi, modo proximam diſtinctionem probo, quæ convenit literæ illorum iurium: ratioq; differentiæ proxima eſt, ſiquidem quando ſolutio fit tutori vel curatori, preterquam quod iure permittente boe fit, iudex intelligit creditorem eſſe minorem, eum ſolvitur eius tutori vel curatori, quod ceſſat, quando mioori fit ſolutio, vel ſaltem ignorari poteſt ætas minoris ipſius, & ſic decipi facile poteſt iudex, non tamen per boc intendo probare communem ſententiam, quæ habet reqniri auctoritatem iudicis ad ſolutionem faciendam tutori vel curatori ad hoc, ut reſtitutio minori non concedatur, ſed potius teneo contra eam, *ut ſupra*. Ceterum iure Regio indiſtincte videtur approbata prior ſententia, nempe, ut ſimplex auctoritas, & conſenſus iudicis ita ſufficiat, ſicut eius præceptum, ut patet *ex d. l. Reg. 4.* quæ loquens in ſolutione facienda mioori, vel, eius tutori, aut curatori, præcipit, quod fiat, *con atorgamiento, o mandamiento del juez del lugar*. Adhuc tamen, quando minori ſolvitur iudicis auctoritate, oportet, & neceſſarium eſt contradictio debitoris allegantis, illum minorem eſſe, ac proiode ei non eſſe ſolvendum. Quod ſi, boc non obſtante, iudex præceperit ei ſolvi, tunc ſecurus omnino erit debitor ſi ſolvens, alias ſecus, *iuxta dict. §. permittitur, ita tenet Anton. Gomez. ubi ſupr. dict. 2. tom. c. 14. nu. 4. in verſic. quod tamen intellige, cum communi, de qua ſupr.* in prima opinione, in qua non reperitur correctus *d. §. permittitur*; Neq; obſtat generalitas *d. l. Regia 4* quoniam in ea præſupponitur, & pro manifeſta datur ſcientia iudicis minoris ætatis creditoris petētis coram eo debitum ſibi ſolvi, ſive per oppoſitionem ipſius debitoris, quod eſt ſecurius & cautius, ſive alias, ut conſtat *ex d. l. 4. in prin.* ibi, *que deve fazer la paga al menor*. Ad quid enim ſub his verbis requirit l. illa conſenſum vel præceptum iudicis de ſolvendo minori debitū; niſi iudex admoneatur, & certioretur de minori ætate illius creditoris. Et ita intelligo l. illam.

26 Ex quibus non admitto opin. Ange. *in l. 2. in fin. ff. de appell. recip.* tenentis, debitorem, cui iudex mandavit, minori ſolvere, debere ad ſuperiorem provocare, ſi certo ſciat creditorem minorem eſſe, ſic intelligentis *d. §. permittitur*, quatenus teneri creditorē appellare negat, ut ſolum procedat, quando ille ignorabat creditoris ætatē. Hæc namq; opinio confunditur *ex d. §. permittitur*, ibi, *puto autem, ſi allegans minorem eſſe, compulſus ſit ad ſolutionem, nihil ei imputandum, &c.* iuncto verſic. fin. ibi, *ſed credo, &c.* Præſupponitur enim in prioribus verbis, debitorem ſcire ætatem creditoris: ſiquidem cum allegavit minorem eſſe, & ita merito l. illa ponitur ſub titulo de minoribus, tametſi Greg. Lop. *in d. l. 4. in gl. mandamiento, Angel. ubi ſupra*, ſequatur, cum tamen in *d. l. Regia* nulla mentio fiat de appellatione, & ita merito eos improbat, hanc noſtram ſententiam ſequutus, Cald. *ubi ſupra num. 67.*

Vltimo obſervandum eſt, † quod quoties tempore ſolutionis, etiam cum iudicis decreto factæ, læſio interceſſit, veluti ſi quid minus debito ſolvitur tempore aut loco, non eſt denegands reſtitutio minori adverſus præfatam læſionem, quam non excludit præceptum iudicis: ſiquidem in eo quoq; læſus fuit minor, ut recte adverſus communem, quem refert, probavit, & tenet Mencha. *d. c. 164. n. 3. lib. 3. quem ſequitur Cald. n. 67. ad fin*, & reſpondet Mencha. *d. § permittitur*, ut loquatur de læſione poſt contractum contingente, ſecus de ea, quæ tempore ſolutionis contingit. 27

Sed † an reſtituatur minor adverſus ſolutionem à ſe indebite factam, quia hæc quæſtio non concernit noſtram materiam de tutelis & curis: ſed potius illam de minoribus, eorumq; reſtitutione in integrum, quæ eſt diverſa, videndus eſt de hoc late agens per articulos Sfortia Odd. *d. 2. par. de reſtit. in integr. q. 52. art. 4. cum ſeqq. & Cald. ubi ſup. in numeris ſtatim ſeqq.* 28

SUMMARIA.

1 *Exſequutio regulariter locum non habet contra tutorem vel curatorem bona ſuorum minorum non poſſidentes pro debitis eorundem minorum.*

2 *Tutor vel curator minorum, ſi bona eorum habeant, eaque non exhibeant, ut pignori capiantur, poſſunt in carcerem detrudi, donec exhibeantur.*

CAPUT XXIII.

An, & quando exſequutio locum habeat contra tutorem & curatorem?

PRopter æs alienum pupilli, res tutoris, qui nihil ex bonis eius tenet, pignori capi nnn oportet. Ita decidit *l. 1. C. quando fiſcus, vel privat.* Non igitur fieri debet in bonis tutoris vel curatoris exſequutio ꝑ debitis minorum, ſi res eorum non teneant. Idem probat tex. *in l. 1. in princ. C. quando ex fact. tut.* ubi quod ſententia lata contra tutorem vel curatorem finito officio non mandatur exſequutioni in eos, ſed in dominum principalem, & regulariter denegari iudicati actionem in tutorem vel curatorem decidit, *l. 4. in princ. ubi, tutor quoque, &c. ff. de re iudic. & l. 2. in princ. ff. de adminiſt. tut. & ibi DD. Specul. in tit. de reo, §. 1. n. 18.* 1

Si tamen † bona pupilli habeat tutor vel curator, ſi ea non exhibeat, ut pignori capiantur, iure in carcerem detrudi poterit, donec ea exhibeat, *ſecund. Bald. in l. 1. C. quando fiſc. vel privat. Angel. Peruſ in l. ſi vacantia, C. de bon. vac. lib. 10. & Angaret. in §. fin. n. 2. Inſtit. de act. quos refert & ſequitur Parlador. lib. 2. rer. quotid. c. fi. 4. par. c. 1. n. 1.* ubi *n. 2.* an tutor, qui in rem pupilli ſe obligavit, finito officio teneatur, *& n. 3. de inſtitore.* 2

Finis ſecundæ Partis.

Dn. IOANNIS GVTIERREZ, IVRECONSVLTI HISPANI PRÆCLARISSIMI, CANONICI DOCTORALIS ALMÆ ECCLESIÆ CIVITATENSIS,

Pars Tertia,

DE TVTELIS ET CVRIS MINORVM,

Deque Officio & Obligatione Tutorum ac Curatorum & mercede ipſorum.

SVMMARIA.

1 *Rationum reddendarum tutelæ vel curæ adminiſtratæ materia tota ex bono & æquo pendet, ut late hic declaratur.*

2 *Tutor & curator, eorumque heredes, finita tutela vel cura tenentur rationem reddere adminiſtrationis, & num ſeqq.*

3 *Adminiſtrator quicunque rationem reddere tenetur ſuæ adminiſtrationis, & n. 9.*

4 *L. 21. tit. 16 partit. 6. litera refertur, qua præcipitur tutorem eiusque fideiuſſores & heredes rationem reddere teneri.*

5 *Tutor vel curator ultro rationes reddere poteſt, nondum finito officio, periculo tamen tutelæ vel curæ obnoxius remanet.*

6 *Tutores & curatores, ſi non reddiderint rationem finito officio, pœna, quaſi falſi tenentur, & contra eos iuratur in litem.*

7 *Tutor vel curator etiam non requiſitus tenetur reddere rationem.*

8 *Protutor tenetur reddere rationem ſuæ adminiſtrationis.*

10 *Adminiſtrator, qui de facto prætermiſſo iuris ordine aſſumſit adminiſtrationem bonorum pupilli vel alterius, tenetur reddere rationem.*

11 *Adminiſtrans cum mandato vel ſine mandato, tenetur rationem reddere.*

12 *Negotiorum geſtor tenetur rationem reddere de negotiis a ſe geſtis.*

13 *Procurator ad lites & negotia, rationem reddere tenetur de geſtis.*

14 *Actor univerſitatis rationem reddere tenetur.*

15 *Exſequutores teſtamentorum rationem reddere tenentur.*

16 *Curatores ad lites rationem reddere tenentur.*

17 *Hoſpitalarii rationem reddere tenentur.*

18 *Heres gravatus per fideicommiſſum, rationem reddere tenetur.*

19 *Frater, qui exſiſtens cum fratribus in communi, bona communia adminiſtravit, rationem reddere tenetur.*

20 *Filius rationem reddere debet de his, quæ vivente patre adminiſtravit.*

21 *Patruus tenetur rationem reddere de bonis maternis ſui nepotis per eum adminiſtratis, & de fructibus eorum, alias poterit iurari in litem per nepotem contra patruum pro ratione eius, quæ ſua intererſit.*

22 *Adminiſtrator rei communis cum alio, tenetur ei reddere rationem adminiſtrationis.*

23 *Mater tenetur reddere rationem adminiſtrationis bonorum filiorum ſuorum.*

24 *Pater, quando non eſt legitimus adminiſtrator bonorum filiorum, tenetur eis rationem reddere de geſtis.*

25 *Pater ubi doloſe adminiſtravit bona, in quibus erat legitimus adminiſtrator, tenetur rationem reddere.*

26 *Pater ceſſante dolo de culpa alias in adminiſtratione, cum ſit legitimus adminiſtrator, rationem filio reddere non tenetur.*

27 *Tutor, curator, vel procurator, rationem adminiſtrationis reddere tenetur etiam poſt longum tempus 20. an. & uſque ad 30. ann.*

28 *Tutor vel curator in reddendis rationibus debet exhibere inventarium & librum rationis, & alia plura facere & oſtendere, quæ hic continentur.*

29 *Conſuetudo non valet, quod tutor non teneatur reddere rationem.*

30 *Adminiſtrator & eius heredes, tenentur ſemper ſtatim requiſiti rationem reddere.*

31 *Adminiſtrator, quilibet negotiorum geſtor, factor, ac procurator ad negotia, tenetur libros facere, & rationem quolibet anno reddere ſuæ adminiſtrationis, alias poteſt contra eum in litem iurari.*

32 *Liberati per teſtatorem à reddendis rationibus adminiſtrationis, an & quando, & de quibus eas reddere teneantur, latiſſime hic agitur cum pluribus n ſeqq.*

33 *Pater, cui eſt relicta generalis liberatio ab actione tutelæ per filiũ, non tenetur reliqua reſtituere. Idem eſt in ſocero, qui patris locum obtinet, & in patruo tutore relicto a nepote, & in matre tutrice, non tamen in extraneo, ut in n. 34. niſi concipiatur legatum, ut in n. 35*

36 *Reliqua, & dolus, an & quando per teſtatorem adminiſtratori cenſeantur remiſſa etiam in futura adminiſtratione, ut in n. 37. & n. 38.*

39 *Dolus futuræ adminiſtrationis etiam expreſſim remitti non poteſt.*

40 *Dolus in adminiſtratione in omittendo commiſſus, facilius cenſetur remiſſus.*

41 *Dolus verus nunquam cenſetur remiſſus, niſi ut hic, quod verum eſt de dolo præterito: ſecus ſi de futuro, ut in n. 42.*

43 *Remittens in contractu adminiſtratori ſuo ea, quæ maleficit, videtur etiam illi remittere dolum commiſſum.*

44 Re-

Digitized by Google

44 *Remiſſa actione generali verborum formula, dolus cõmiſſus in præterita adminiſtratione cenſetur remiſſus, quoties dolo nullum adeſt adminiſtratori lucrum.*

45 *Legatum factum tutori de omni eo, in quo damnatus fuerit in adminiſtratione futura, ad reliquorum remiſſionem extenditur, ſi tutor ex eis non ſit factus locupletior.*

46 *Dolo remiſſo tutori futuro ex cauſſa legati, nihilominus adverſus ipſum ob dolum verum agi poteſt, licet factus tutor locupletior non fuerit.*

47 *Tutor per legatum generale ſibi factum à teſtatore à rationibus reddendis eſt abſolvendus, ab ea actione, quod inventarium non confecerit.*

48 *Tutor liberatus per teſtatorem à rationibus reddendis, ſi tamen ſine decreto iudicis tutelam adminiſtravit, rationem reddere tenetur.*

49 *Tutor vel curator, quando reddit rationem, tenetur exhibere inventarium, legitimum & perfectum, alias eſt in dolo præſumpto, & ultra pœnam infamiæ, & alias tenetur minori, quatenus in litem iuraverit.*

50 *Inventarium eſt caput omnium rationum.*

51 *Tutor prius oſtendere debet introitus, quam exitus.*

52 *Confeſſio redditus non præiudicat tutori ſeu adminiſtratori, donec acceptetur impenſa, & econverſo.*

53 *Inſtrumentum in quo tutor promiſit reddere rationem cum ſolutione reliquorum non habet exſequutionem paratam, ſed via ordinaria id petendum eſt, & offerri debet rationis redditio.*

54 *Tutor vel curator, tempore redditionis rationis exhibere debet libros rationum adminiſtrationis rei pupillaris.*

55 *Tutor vel curator committendo pecunias minoris, in propriam utilitatem poteſt dici prædo, & contra eum in litem iuratur.*

¶ Adminiſtrator quilibet, negotiorum geſtor, theſaurarius, & ſimiles perſonæ, ut mater uſufructuaria librum adminiſtrationis conficere tenetur, & in forma rationis, ut ſingulariter omnia contineat, ita ut reperiri poſſint falſa & vera, alias tenebuntur ad intereſſe, ut in d. n. 55.

56 *Amicus negotia amici gerens gratis, quamvis non teneatur librum conficere ita exacte & diligenter, ut alias iura fieri mandant: debet tamen eum conficere ſaltem negligenter, quia tenetur rationem reddere.*

57 *Liber rationum in aliquo falſus, præſumitur in totum falſus.*

58 *Tutor deſcribens introitus pupilli permixte cum rationibus ſuis, eſt in culpa, & iuratur in litem contra eum.*

59 *Negotiorum geſtor, quibus rationibus teneatur librum conficere.*

60 *Tutor vel curator tenetur reddere pupillo librum rationum finita tutela, vel cura: necnon & heres tutoris vel curatoris, ut in n. 71.*

62 *Liber rationum qua forma & ordine debeat eſſe confectus, & quid continere debeat?*

63 *Gerentes omnes negotia aliena, qui tenentur rationem reddere, conficere quoque librum debent: ſed hoc declaratur & limitatur quatuor modis in numeris ſequentibus.*

66 *Frater vel ſoror, adminiſtrans bona communia, quam rationem debeant reddere, & n. 67.*

69 *Rationum redditio quot complectatur.*

70 *Ratio realiter & cum effectu eſt reddenda, & à capite.*

71 *Liberatio facta abſque calculatione, nihil valet.*

72 *Ratio præſumitur non recte reddita ex brevitate temporis.*

73 *Ratio eſt præciſe computanda, nec ſufficit ſolvere reliqua.*

74 *Tutor, quo aliquid ſuppreſſit in libro rationum, præſumitur habere animum furandi.*

75 *Rationem reddidiſſe non dicitur, qui non ſolvit reliqua.*

76 *Noviter inventa, ſi non ſunt poſita in inventario, debent poni in libro rationum.*

77 *Tutoris confeſſio in libro rationum, vel apocha de pecuniis exactis vel receptis à debitoribus pupilli, an eos liberet ita, ut pupillus agere non poſſit poſtea contra eos.*

78 *Confeſſio prælati de recepto à debitorib. Eccleſiæ, an Eccleſiæ præiudicet.*

79 *Confeſſio tutoris, curatoris, exſequutoris, & alius adminiſtratoris extra iudicium, & in iudicio facta, quando noceat, vel non minori, aut ceteris dominis, n. 77. & 79.*

80 *Tutor tenetur pecuniam pupillarem convertere in emptionem prædiorum venalium, alias tenetur ad intereſſe honeſti lucri, ſi pecunia eſſet ſufficiens ad illorum emptionem, vel pecuniam deponere ad licitum & honeſtũ lucrum, apud fidum mercatorem, & prædict. intereſſe declaratur per iuramentum in litem, ut in n. 61. limitatur tamen illud de intereſſe, ut in n. 82.*

83 *Tutor vel curator, ſi poſt decretum præſidis ſublata pecunia, quæ ad comparationem poſſeſſionis fuerat depoſita, ſibi prædium comparaverit, eſt in electione minoris rem emtam ſibi capere, vel pecuniam cum uſuris legitimis, intellige tamen, ut in hoc n. 84.*

85 *Extraneo emente rem cum pecunia minoris, an ſaltem in ſubſidium res ſic emta efficiatur minoris.*

86 *Res emta ex pecunia uxoris donata viro, revocata donatione per ipſam vindicari poteſt in ſubſidium.*

87 *Res emta ex pecunia dotali, quando efficiatur dotalis, vel non, & n. 88.*

89 *Res emta ex pecunia dotali per extraneum, qui non eſt ſolvendo res, vendicari poteſt utiliter per mulierem, ſed ſi ſibi offeratur æſtimatio rei, poſſeſſor liberatur.*

90 *Tutores vel curatores tempore redditionis rationum tenentur probare debitores, cum quibus contraxerunt, eius conditionis tempore contractus fuiſſe, ut diligens paterfam. his crediturus fuiſſet.*

91 *Tutor vel curator, tenetur reſtituere adulta inſtrumenta, alias poteſt adverſus eum ob dolum vel latam culpam in litem iurari.*

92 *Tutor vel curator, tenetur ſibi conſignata non legitime alienata tanquam reliqua reſtituere.*

93 *Tutor vel curator debet rationem reddere fructuum, & redditruum, ſecundum quod communiter percipi potuiſſet.*

94 *Tutor non tenetur exhibere bona mobilia in inventario ſcripta, ſi probet verisimile eſſe illa eſſe corrupta vel conſumta ſecundum naturam ſuam.*

95 *Tutores & curatores tenentur, ſi exſtiterunt in mora exigendi nomina debitorũ, & ipſa fuerũt deteriorata.*

96 *Tutor vel curator tenetur, ſi dolo vel lata culpa neglexerit exigere.*

97 *Tutor regulariter tenetur de levi culpa, præterquam in exigendis debitoribus pupilli, in quo non tenetur de levi culpa, ſed lata culpa requiritur.*

98 *Pupillus vel heredes eius tenentur probare, quod tempore, quo tutor cœpit adminiſtrare, debitores erant ſolvendo.*

99 *Tutor ſaltem interpellatus, debet creditori ſatisfacere de bonis pupilli minus damnoſis ſi apud pupillum non eſt pecunia vendendo dicta bona.*

100 *Tutor & curator tenetur ad actus inchoatos per tutel. & cura definentiam non perfectos, adminiſtratione nondum in curatorem translata.*

101 *Tutor & curator tenetur ad id, quod acquirere potuerunt, & non acquiſierunt.*

102 *Tutor ex quo ſcivit ſe tutorem datum & adminiſtrare ceſſavit, ſuo periculo ceſſavit.*

103 *Tutores & curatores, ſi domos minorum ruentes non refecerunt*

ſcerant ad omnia damna & intereſſe tenentur.

104 Tutor & curator tenentur, ſi lites iniquas inſtruant: & hoc, ſi iniuſto, temere, & calumnioſe id faciant, nec ſufficit temeritas, ſed requiritur, quod calumnioſe egerint nomine pupilli, ut in num. 105. & 106.

107 Tutor accuſans iniuriam factam pupillo, non dicitur calumnioſe agere.

108 Tutores & curatores tenentur de caſu fortuito, quando dolus eum præceſſit.

109 Bona tutorum & curatorum ſunt tacite hypothecata à iure pro omnibus, pro quibus ipſi tenentur.

110 Tutor vel curator, tutela vel cura durante, non poteſt cogi regulariter rationem adminiſtrationis reddere, ſed bene poſſunt conveniri ſpeciali actione furti, &c.

¶ Curator furioſi, durante cura, rationem reddere tenetur, ibid. d. num. 110.

111 Tutoribus vel curatoribus pluribus adminiſtrantibus, unus ſine alio non poteſt rationem reddere.

112 Tutoribus vel curatoribus pluribus adminiſtrantibus, quomodo conveniri ipſi poſſint.

¶ Confeſſio facta in inſtrumento publico reddi ſæ rationis

113 legitima, & liberationis reliquorum facta ab adulto, vel ab eius curatore, vel tutore pupilli, an liberet ipſum primum tutorem & curatorem, eiusq; heredes ab obligatione iterum reddendi eam? & numeris ſeqq.

114 Tutor vel curator, aliusve adminiſtrator, qui ſemel reddidit rationem, reddere illam iterum non tenetur, ſi ratio ſufficienter reddita fuerit, ſecus alias, ut in numero 116.

115 Ratio reddita ratione erroris retractari poteſt, niſi interveniat pactum vel tranſactio de ſtando calculo.

117 Ratio ſemel reddita inter mercatores, poteſt peti, ut iterum calculetur, allegando errorem.

118 Onus probandi, rationem legitime non fuiſſe redditum, incumbit id alleganti, & quomodo id probetur, numero 119.

120 Rationem eſſe redditam aliud eſt, & aliud confiteri eſſe redditum.

¶ Liberatio minoris cum iuramento facta, & etiam cum auctoritate curatoris & decreto iudicis, aſſerendo rationem adminiſtrationis ſibi fuiſſe redditam, non liberat tutorem ab ea reddenda, & n. 123. cum ſeqq.

122 Confeſſio ſecundi tutoris, quod ratio primi tutoris ſit bene reddita, non nocet pupillo.

125 Rationes reddi debent in loco, ubi adminiſtratio facta eſt, niſi in caſibus, de quibus num. 126.

127 Tutores & curatores in rationibus reddendis conſervant ſibi expenſas in alimentis & aliis rebus minorum factas, non enim videntur alimenta præd. donare, cum ea cogantur præſtare, ut in num. 128. procedit etiam in tutore & curatore ſanguine coniuncto, puta patruo & fratre, ut in num. 130. & 131. ubi, quid ſi pupillus operatus ſit tutori.

129 L. 35. tit. 12. part. 5. intellectus.

132 Tutor regulariter non eſt alendus de bonis pupilli, niſi ſit pauper, ut in num. 133.

134 Tutores & curatores reputant expenſas, quas ipſi faciunt domo egreſſi, ſi alibi res minoris vel furioſi gerenda ſit, debet tamen ex his deduci, quas domi erant facturi, niſi domi viverent ex artificio, ut in num. 135.

136 Tutor ruſticus vel curator aliusve adminiſtrator, qui pedes iter facere ſolet pro pupillo, equo non debet proficiſci.

137 Tutor vel curator eas expenſas pro pupillo faciat, quas pro ſe feciſſet.

138 Tutores & curatores reputant omnes ſumtus, quos faciunt in re & patrimonio minorum, veluti ſi ædificent vel reficiant, vel agros colant, ut in num. 139.

140 Tutor utiliter gerens conſervat ſibi expenſas factas, idem in protutore & curatore, & alio adminiſtratore,

141 Expenſa reſtituenda ſunt tutori, licet excedant valorē emasium facultatum pupilli, ſi ſit utiliter expenſum.

142 Tutores & curatores reputant in ratione adminiſtrationis ſumtus litis, & num. ſeq.

143 Tutores & curatores non ſolum lites cœptas ſequuntur, ut eas perficiant, ſed etiam incipiunt eas, quas perire poſſe putant, etiamſi non ſiat tempore peritura.

144 Tutores & curatores non debent plus pro ſuis minorib. expendere, quam pro ſi expenderent: itaq; moderata eſſe oportet ſalaria advocatorum & procuratoris legitimos ſumtus, &c.

145 Tutores & curatores deducunt expenſas litium utiliter à principio inſtitutarum, etiamſi triſtem eventum habeant.

146 Tutores & curatores aliiq; adminiſtratores, ſicut poſſeſſor hereditatis, poſſunt ſibi recuperare meliorationes utiliter factas, licet non extent res, in quibus facta ſunt, ut hic.

147 Adminiſtrator quilibet expendens in re aliena, qui eſt obligatus rationem reddere, ſi in dubium revocetur, tenetur probare, quæ in rationibus ſcripſit, geſſiſſe, vel impendiſſe vera eſſe, expenſa igitur ſunt probanda, ut in hoc num. 147. probantur tamen per rei evidentiam, ut in ædificiis, ut in num. 148.

¶ Probantur etiam coniecturis motu iudicis approbanda, ſi ſint modica: ſecus ſi magna, ut in num. 149.

¶ Probantur etiam teſtibus, & domeſtici admittuntur, niſi quando agitur de probatione æſtimationis ædificiorum, quia tunc requiritur depoſitio architectorum, qui ſint periti illius artis, ut in num. 150.

¶ Probantur etiam expenſa per libros, in quibus deſcripta ſunt, ſi tamen utiles ſunt, veriſimiles, & ex iuſta & honeſta cauſſa facta, & perſona ſcribentis ſit fide digna: præſertim cum ſit mortua.

¶ Probantur etiam in articulis impenſa, concernentibus articulos recepti non impugnatos per dominum, ſed acceptatos ad augmentationem ſummæ recepti per ſcripturam ſeu confeſſionem reddentis rationem, dummodo per legitima documenta probentur contenta in articulis impenſarum eiuſdem recepti, ut latius hic declaratur, num. 152.

¶ Probari etiam debent expenſa, licet rationes contineant multa alia vera & veriſimilia, ut in num. 153.

154 Expenſa vero modica probantur per iuramentum rationem reddentis, ut in num 154.

¶ Et quæ dicantur parva ſive minuta, num. 155.

¶ Expenſa autem quinque ſolidorum, eſt modica, numero 156.

¶ Et generaliter, quæ ſint modica vel magna expenſa, boni iudicis eſt arbitrari, ut in num. 157.

158 Specificari debent expenſa minuta in ſcriptura rationum, ut in num. 158.

¶ Debentq; eſſe rationabiles, & veriſimiles, ut in numero 159.

¶ Expenſa vero, quæ apparet facta, eo ipſo præſumitur facta opera & impenſa adminiſtratoris, ad cuius curam & officium ſpectabat hoc facere, ut in num. 160.

¶ In expenſis a ſanguineis factis non requiritur tam ſtricta probatio, ſicut in factis ab aliis, ut in num. 161.

¶ Quod declaratur in num. 165. quomodo intelligendum ſit: & etiam in expenſis non modicis ſtatur iuramento, ſi perſona qualitas, veriſimilitudo, & Iudicis motus cum hoc concurrant.

¶ Is autem, cui prælegata eſt liberatio à rationibus reddendis, non tenetur in eis ponere aut probare, niſi hactenus, ut dolus & lata culpa excludantur.

165 Tutor & curator, an durante officio poſſit conveniri pro rationibus ſuæ adminiſtrationis reddendis, nec ne? & numeris ſequentibus, & in numero 166. quid de actione contraria eius, qui pro tutore geſſit, vel qui curam

S admi-

adminiſtravit pendente geſtione, & num 167. de actione directa. & num. 168. de cœteris actionibus, furti, damni, injuria, conditionis, præter tutelæ & curæ actiones.

163 *Tutor vel curator, vel alius adminiſtrator, an teneatur ſolvere mercedem domus minoris, vel domus in qua vixit?*

CAPUT V.

De rationibus reddendis per tutorem & curatorem finita tutelâ.

1 MATERIA iſta, † rationum reddendarum tutelæ vel curæ adminiſtratæ, tota ex bono & æquo pendet, ſemota omni fraude omnique dolo prorſus excluſo: item cum bona fide & maxima æquitate tractari & terminari debet, cum leges pupillaribus bonis proſpicere & conſulere undecunque ſtuduerint, quæ ſunt tutorum fraudibus multifariam multiſque modis expoſita. Unde actio tutelæ eſt bonæ fidei, cum enumeretur *in §. actionum, Inſtit. de actionib.* & ſic in ea debet exuberare bona fides, tam ex parte tutoris, quam ex parte judicis. Similiter liberatio ab ipſa tutela judicatur bonæ fidei: quia reſolutio contractus judicatur eiuſdem naturæ, cuius eſt ipſe contractus, *l. de tutela, cum gloſſ. C. de integr. reſt. min.* Judices ergo, qui in tali cauſſa rationum tutelarum habent judicare, non ſe reddant difficiles aut moroſos in revidendis denuo diligenter rationibus adminiſtratæ tutelæ, & in repetendis computis rationum, ut tales cauſſæ, per quas minorum indemnitatibus ſuccurritur, legaliter procedant provideantque, ſicuti leges volunt, quod dolus tutoris in principio adminiſtrationis, in medio & in fine, & ſic omni tempore & omni caſu, ac omni ex parte coerceatur & purgetur, *ut alias inquit Iaſ. conſil. 218. num. 1. & 2. vol. 2.*

2 Tutor † igitur atq; curator eorumque heredes finita tutela vel cura, tenentur rationem reddere adminiſtrationis, ut de tutore eſt text. *in l. 1. §. officio, & in §. de rationibus,* ubi loquitur in protutore, *ff. de tut. & rat. diſtrah. & per totum illum titulum, & ibi per Bart. & Doctores, & in toto titulo, C. arbit. tut. & ibi per Azon. in ſumma.* Et de curatore plene notatur *in l. adverſus, ut in l. rationes, C. de adminiſtr. tut. & in l. niſi finita, §. fin. ff. de tutel. & rat. diſtrah.* & de utroque agit Specul. *in tit. de judic. §. 2. verſic. ſequitur videre de actionibus tutelæ. Socin. conſ. 46. col. 1. volum. 1. duplicato conſil. 213. Hieronym. Gratus conſil. 23. in cauſſa illuſtrium, n. 7. in 1. part. Cardin. Pariſ. conſil. 96. in præſenti cauſſa, in princ. lib. 1. Roland. à Valle lato conſil. 49. num. 1. cum ſeqq. volum. 1. Anton. Pisg. de tut. & curat. quæſt. 19. num. 1. & 19. Bacc. de decim. tut. cap. 2. num. 152. & late egimus de hoc in noſtro tractatu de juram. confirmat. 1. part. cap. 40. num. 18. cum ſeqq. & poſt nos Ioan. Garſ. de expenſ. & melior. capit. 20. num. 22. & alios allegans D. Spino in ſuo ſpecul. teſtam. gloſſ. 29. num. 66. cum ſeqq. & optime Carol. Molinæus in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 6. gloſſ. 6. n. 15.* ubi loquitur generaliter in quocunque adminiſtratore, *quem ſequitur Ioan. Garſ. ubi ſup. tenet etiam Petrus Surd. conſil. 7. num. 13. lib. 1. & Chaſſan. in conſuet. Burgund. rub.*

3 *6. §. 6. verb. de en rendre compte, num. 2.* ubi *num. 3.* quod † ſi ſunt plures tutores vel curatores, unus non poteſt reddere rationem ſine altero, ne ratio dividatur, cum ſimul tota reddi debeat ab omnibus, *ſecundum Bald. notabiliter in l. ſi plures, C. de condit. inſert. & num. 1.* quod non ſolum pupillo debet reddi ratio, ſed etiam agnatis eius heredibus ab inteſtato, *l. ſi pater. & ibi Bald. C. commun. de ſucceſſionib.* & quod tutor & curator teneatur rationem ſuæ adminiſtrationis reddere, Hier. Gabr. *conſ. 148. per totum, lib. 1.* ubi plura in materia.

4 Habemus † Hiſpani legem Regiam expreſſam hoc diſponentem, nempe l. fin. quæ eſt 21. tit. 19. part. 6. ibi, *Pero en qual quiera deſtas maneras ſobredichas que ſe acabe el officio del guardador, Tenudo es luego de dar buena cuenta e verdadera de todos los bienes del huerfano, tambien mueble, como rayz, e entregarle todo al miſmo e a ſu guardador es llamado Curator, e para eſto cumplir es obligado tambien el guardador, como ſus fiadores o ſus herederos e todos ſus bienes al huerfano o à ſus herederos.* Eſt etiam *l. 2. tit. 7. lib. 3. fori.* quod de heredibus jure etiam communi probavit Roland. à Valle *d. conſ. 49. n. 14. vol. 1.*

Nec citatio fideiuſſorum requiritur pro rationibus reddendis, quinimo peti poteſt exſequutio pro reliquis contra eos, etiamſi prædicta citatio facta non fuerit, niſi tutore non exſiſtente ſolvendo, quia tunc petere poſſunt, ut ad calculos redeatur, *ut probat Parlad. lib. 2. rerum quot. c. fin. 4. part. §. 6. num. 22.*

5 Quinimo † tutor vel curator ultro rationes reddere poteſt, nondum finita tutela vel cura: tametſi tutelæ vel curæ oneribus periculiſque obnoxius remaneat. Nam cum ipſo jure finita non ſit, minoris & curatoris aſſenſus id efficere non poteſt. *l. 2. C. quando tut. vel cur. deſin. Parlad. lib. 1. rer. quot. c. 2. num. 4. in novis.*

6 Tutores † & curatores, ſi non reddiderint rationem finito officio, tenentur pœna quaſi falſi, *l. 1. §. 1. verſic. tutores, & ibi Bart. ff. ad l. Cornel. de falſ. Greg. Lop. in d. l. fin. in gloſſ. buena cuenta,* & juratur in litem adverſus eos ob dolum vel culpam, *ut in l. alio, C. de in lit. jur. gloſſ. in rubr. C. eod. tit. & in l. actionibus, verb. non ob culpam, ff. eod. tit. l. 3. tit. 11. part. 3. & ibi Greg. Lop. in gloſſ. por culpa,* & prius *in gl. 1.* dicens, hic haberi textum pro gloſſ. *in l. 1. §. officio, ff. de tut. & rat. diſtrah.* quam dicit ſingularem *Angel. in §. fin. Inſt. de Atil. tut.* quod contra tutorem non reddentem rationem juratur in litem, ſi rationes non reddat, vel reliqua non reſtituat, & punitur de falſo.

7 Similiter † tutor vel curator, etiam non requiſitus tenetur reddere rationem, *prout voluit gloſ. verbo, ſingulis annis,* quam approbant magis communiter Doctores *in clementina. quia contingit, de religioſ. domib. ut late affirmant Socin. conſil. 92. n. 17. ver. præterea, ex quo, vol. 4. Roland. à Valle conſil. 49. n. 16. vol. 1. & Bacc. de decim. tut. cap. 2. num. 167. & 176.*

8 Protutor † etiam, ut prædiximus tenetur reddere rationem, *ut per Decian. conſil. 85. num. 21. vol. 2.* & eſt text. clarus *in l. 1. ff. de eo, qui pro tut. per totam.* Qui enim pro tutore ſe gerit, eandem fidem & diligentiam præſtare debet, quam tutor præſtaret. Non enim debet melioris conditionis eſſe, qui de facto tutelam ſuſcepit, quam ille qui iuſte & legitime. Sive ergo ut tutor, ſive ut curator, ſive ut negotiorum geſtor adminiſtraverit, procul dubio tenetur reddere rationem, *ut probat Dec. ubi ſupra, dict. num. 21. & 22.* ubi etiam loquitur in quolibet adminiſtratore.

9 Regulariter † igitur quilibet adminiſtrator, quocunque nomine, titulo vel cauſſa adminiſtraverit, rationem adminiſtrationis reddere tenetur, & ad ſolutionem reliquarum, *l. 2. ff. de neg. geſt.* alias tenebitur ad intereſſe declarandum per juramentum in litem, *Bart. in l. 1. §. officio, n. 2. ff. de tut. & rat. diſt. & ibi Bald. & omnes ſummo conſenſu, & in leg. ſi ita fuerit, ff. de manū. teſt. Bald. conſil. 137. quadam n. 6. & 7. vol. 5. Soc. con. 73. n. 1. vol. 2. & conſ. 159. in præſenti conſultatione, & conſ. 90. memini, vol. 2. & conſ. 92. viſi vol. 4. Corneus conſ. 24. n. 12. vol. 1. Caſſan. in conſuet. Burg. rubr. 6. §. 7. verſ. 4. Carol. Molin. & Dec. ubi ſup. Marzar. conſ. 20. n. 14. & conſ. 61. nu. 29. Franc. Marcus dec. 441. in parte. Pet. Sur. d. conſ. 7. n. 14. Bacc. de decim. tut. c. 2. n. 152. & 157. Men. de arb. jud. lib. 2. caſu 209. & conſ. 214. n. 1. vol. 3.* ubi quod ita pariter juri convenire videtur hæc ſententia, quod in reddenda ratione adminiſtrationis habeatur ratio doli, latæ culpæ & damni, ac intereſſe paſſi à minore in cauſſa prædiorum venditorum pro illis partibus

tibus, pro quibus non vergebat æs alienum. Eandem regulam probat & ſequitur Hieronymus Gabr. *conſil.148. num. 1. in princ. cum ſeqq.* & Doctor Caſtellus late *en ſu tratado de cuentas, en la 2. part. per totam*, loquens in omnibus adminiſtratoribus ſupradictis, & in clerico tutore vel curatore, licet capi ad hoc non poſſit per judicem laicum, ſed tantum ejus bona. Addo ego, quod perſona etiam clerici per judicem eccleſiaſticum competentem capi poterit, vel excommunicari, ad requiſitionem judicis ſecularis, ut rationem prædictam reddat. Unde in Evangelio dicitur, *redde rationem villicationis tuæ*, & habetur in capite *qualiter & quando, el 2 de accuſation.*

10 Quod † procedit etiam in illo, qui de facto prætermiſſo omni juris ordine, aſſumſit adminiſtrationem bonorum pupilli vel alterius, *ut per Aret. conſ. 20. diligenter, in pr. Sac. conſ. 2. col. 1. & conſ. 24. col pen. ac Dec. conſ. 449. col. fin. & conſ. 591. col. 1. quos refert & ſequitur Rol. à Val. d. conſ. 49. nu. 17. vol. 1. ſequitur Carol. Ruin. conſ. 72. ſub n. 7. ibi, & iſtud, vol. 4. & tenet Carol. Molin. ubi ſupr.* ratione quam prædiximus, quia non debet eſſe melioris conditionis eo, qui legitime tutelam ſuſcepit, *arg. tex. in c. cum quis, de praben. in 6. & in l. ſi à domino, §. ſi prædo, ff. de pet. hæred. & l. non ſolum, ff. de noxal. act. & l. quod Servius, ff. quod vi aut clam, ita Bal. in d. §. officia, & Roland. à Valle, d. n. 17. & Decian. d. conſil. 85. n. 21. vol. 2.*

11 Sic adminiſtrans, † cum mandato, vel ſine mandato, tenetur reddere rationem, *ut notatur in clem. 2. § illi etiã, de relig. domib. & in l. ſi procuratorem, §. 1. ff. mandat. & in l. 1. & in l. item eorum, §. ſi decuriones, ff. quod cuiuſq; univerſ. nomin. Sac. conſil. 2. n. 5. vol. 1. Baec. d. c. 2. n. 154.*

Hinc eſt, † quod negotiorum geſtor rationem red-
12 dere tenetur de negotiis à ſe geſtis, ut eſt caſus *in d. l. 2. & ibi Bart. declarat, ff. de neg. geſt. Decian. d. conſil. 85. nu. 22. vol. 2. Hier. Gabr. d. conſil. 148. n. 1.* ubi quod quilibet adminiſtrator, ſive amicitiæ, ſive conſanguinitatis, ſive qualibet alia cauſſa, rationem reddere tenetur. Nec obſtat, ſi quis obiiciat, ſatis eſſe debere amico, ſi ei vel in paucis ſit conſultum, *ad ea, quæ Corn. tradit conſil. 225. vol. 1.* quia in his, in quibus libuit conſulere, debet omnia facere, quæ diligentes homines facere ſolent. *Bar. in l. quod Nerva, ff. depoſit.* & eorum, quæ geſſit, rationem conficere, *d. l. 1. §. officium, de tut. & rat. diſtrah. ita Hieron. Gabr. ubi ſupr. num. 3.*

13 Similiter † etiam procurator ad lites & negotia, rationem reddere tenetur de geſtis, *l. ſi remunerandi, & l. ſi*
14 *procurator, §. 1. ff. mandat.* nec non † & actor univerſitatis,
l. 1. & l. item earum, §. ſi decuriones, ff. quod cuiuſq; uni. nom.
15 ¶ Et exſequutor teſtamentorum, *tex. in c. tua nobis, & c. Joan. de teſta. l. nulli, C. de epiſc. & cler.* ac † exſequutor ſen-
tentiarum. *l. exſequutorem, C. de exſeq. rei judic. & Decia.*
16 *conſil. 85. ſub n. 23. vol. 2.* ¶ Et † curator ad lites, *ut in §. final.*
17 *Inſt. de auctor. tut.* ¶ Et etiam † Hoſpitalarii, *ut notatur in auth. de eccleſiaſt. tit. §. penult. & l. orphanotrophi, 1. C. de e-*
18 *piſc. & cler. clem. 2. §. ut autem, de religioſ. domib.* ¶ Et † ſimiliter heres gravatus per fideicommiſſum, *ut per Bart. in l. cum tale, ff. de cond. & demonſt. & Soc. conſil. 24. n. 37. ubi idem dicit de ſervo & ſocio, & conſil. 37. in princ.*

19 Ubi † etiam idem probat de fratre, qui exſiſtens cum fratribus in communi, communia bona adminiſtravit, *Abb. conſil. 12. in 6. dub. volum. 1. Socin. conſil. 192. capta, numera 5. lib. 2.*

20 Ubi etiam tenet, † filium rationem reddere debere de his, quæ vivente patre adminiſtravit, *argumento leg. cum oportet, § ſed in hac ſpecie, C. de bon. qualib.* quas pene omnes concluſiones & doctrinas congerit & ſequitur Carol. Molin. *ubi ſupra, in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 6. gloſ. 6. n. 15. & Roland. à Val. d. conſil. 49. num. 2. cum pluribus ſeqq. & dum ultimos, Baec. d. c. 2. de decim. tut. num. 152. & 153.* Et quod frater major, qui in vita patris habuit adminiſtrationem, teneatur rationem illius adminiſtrationis reddere, cum Socin. Abbate, & aliis probat Marzarius *d. conſil. 61. num. 30.* & plures referens Arias Pinel. *in l. 1. 2. part. num. 39. C. de bon. matern.* & Decian. *conſil. 85. num. 22. volum. 2.*

Patruus † etiam tenetur rationem reddere de bonis 21
maternis ſui nepotis per eum adminiſtratis, & de fructibus eorum, alias poterit jurari per nepotem in litem contra patruum pro ratione eius, quod ſua intereſt, *Corneus conſil. 196. num. 4. in verſic. cum præſupponatur lib. 3. & Alciat. in l. 1. in fin. verſi. ceterum actionis ope, C. de eden.* ubi allegat Cumanum & Decium, Bertran. etiam *conſ. 18. num. 4. verſ conſula agitur, lib. 2. in antiquis. Cravet. conſi. 218. in princ. quos refert & ſequitur Marzar. dict. conſ. 20. num. 14.*

Et procedunt prædicta, † nedum in adminiſtratione 22
rei prorſus alienæ, verumetiam, ſi communis rei adminiſtrator quis fuerit. *Bart. in l. 2. in 2. notab. C. de naufra. lib. 10. ſequitur plures referens Marzar. d. conſi. 61. n. 29.*

Mater † etiam tenetur reddere rationem adminiſtra- 23
tionis bonorum filiorum ſuorũ, *Corneus conſ. 198. quanquam in hac conſultatione, num. 11. verſ. ad aliud autem lib. 1. quem ad hoc refert & ſequitur Anton. Prag. de tut. & curat. quæſt. 19. num. 1.* Et de matre tutrice probat poſt alios, quos refert Baec. *de decim. tut. cap. 2. n. 155. Decian. conſi. 94. ſub num. 15. cum ſequentibus, volum. 3. & Chaſſan. in conſuet. Burgund. rub. 6. §. 6. verb. de entendre compte num. 1. cum ſeqq.*

Quinimo, † & pater, licet non teneatur reddere ratio- 24
nem filio de bonis, in quibus habet legitimam adminiſtrationem, & ſic uſumfructum, *ut in l. cum oportet, §. non autem, C. de bon. quæ lib.* tamen quando non eſt legitimus adminiſtrator, & gerit negotia filii, tenetur reddere rationem, *l. litis, §. pater, & ibi Bart. ff. de negot. geſt. & latiſſime Socin. conſi. 34. num. 15. lib. 1. & num. 16. & 17. & conſ. 46. num. 1. & 2. lib. 1. idem Soc.* & alii plures, quos refert & ſequitur Roland. à Vall. *d. conſ. 49. n. 13. vol. 1.* ſequitur etiam plures allegans Decian. *d. conſi. 85. num. 23. vol. 2. & Caſſaneus ubi ſupra, §. 7. in princ. num. 5.* id quod in practica obſervari affirmat ex Caſſaneo Marzarius. *dict. conſil. 61. num. 32. & alios allegans Baec. de decim. tut. cap. 2. num. 155.* ubi etiam citat ad hoc *l. 3. tit. de la guarda de los huerfanos, lib. 3. for.* & Arias Pinel. *ubi ſupra, num. 29.* idem probat etiam in his, quæ pater donavit filio emancipato, vel ex cauſſa, quæ omnino validet donationem factam filiofamilias, nam ſi pater retineat bona donata, filio tenebitur rationem reddere eadẽ ratione, *ita Angel. in dict. l. litis conteſtata, §. pater, per text. ibi, qui id probat, ff. de negotiis geſt. & Suarez in quæſtione maioratus, in fin.* Eandem principalem ſententiam, quod pater teneatur rationem reddere filio de adminiſtratione bonorum ſuorum, in quibus non eſt legitimus adminiſtrator, quia non habet in eis uſumfructum; tenet cum aliis Antonius de Fano *de pignoribus, 2. membra 4. parte, à num. 13.* & cum Montalvo Caldas Pereyra *in 2. parte tractatuum, de reſtit. in integ. pag. 1146. colum. 2. ſub num. 5. verſi. filio autem emancipato.* Et quando eſt tutor filii ſui, vel adminiſtrator bonorum emancipati, quod teneatur reddere rationem probat Chaſſan. *d. §. 7. & num. 5. & 6.*

Sic etiam, † ubi pater doloſe adminiſtravit, eius bona 25
obligantur, & ipſe tenetur rationem reddere, *ſecundum Bald. & alios in l. cum oportet, §. fin. per textum ibi, C. de bon. qualib. valuit gloſſ. in §. non autem, eiuſdem legis,* & ibi Corneus *num. 3.* hoc receptum dicit, tradit Anton. de Fano *de pignor. 4. membra. 2. partis, num. 13. & 16. Aret. conſi. 72. num. 7. verſi. ad 6. Arias Pinel. ubi ſupra, num. 33.* & etiam Cald. *ubi ſupr.* Ceſſante vero dolo, & culpa. Alias in adminiſtratione pater legitimus adminiſtrator rationem filio reddere non tenetur, *ut reſolvunt doctores præcitati, præcipue Pinel.* ubi, quod hoc caſu, ſi pater ceſ-

ſente dolo diſſipet vel eliter noceat liberis, ſuccurrit eis,
ut pater privetur edminiſtratione, *ſecund. Alex. & alios,*
quos refert & diximus ſup. in 2. par. huius tractatus.

Reddere † autem rationem adminiſtrationis tutor,
27 eurator, aut procurator tenetur, etiam poſt longum
tempus 20. snnorum & uſq; ad 30. annos, *vt notatur in l.*
maxime, ff. de adminiſtrat. tutor. & in l. adverſus, & in gl.
& Bald. C. de negot. geſt. & tenet Bald. in rub. de procur. n.
11. in decretalibus, Boer. deciſ. 59. in prin. Rolan. à Valle d.
conſ. 49 num. 15. vol. 1. & plures allegans Cavalc. de tut. &
curat. num. 202.

28 Vbi etism, quod debet † exhibere inventarium ac li-
brum rationum & pati, quod copia omnium extraha-
tur per partem ſibi contrsriam, & ſimiliter omnes actus
ſuæ adminiſtrationis oſtendere, & inſtrumenta, res, no-
mina debitorum, bona & reliqua omnia teſtituere mi-
nori vel adulto: elias non dicitur reddita ratio, dicitur
talis tutor & adminiſtrator eſſe in dolo, *ſecundum plures*
Dd. quos ibi ad hoc refert & ſequitur. *diximus ubi ſupr.*
nempe, in 1. par. de iuram. confirmator. 40. numer. 18. cum
ſeqq.

29 Et procedit hoc, † etiamſi non ſit in uſu rationis red-
ditio. Non enim valet conſuetudo, quod tutor non te-
neatur reddere rationem, *vt notat Afflict. in conſtit. Sici-*
liæ, quæ incipit, minoribus, in fi. li. 3. & Chaſſan. in conſuet.
Burgund. rubr. 6. §. 6. verbo, den rendre, n. 20. quos refert &
ſequitur Baec ad. c. 2. de decim. tut. n. 159. Adminiſtrator
30 namque † & eius heredes tenentur ſemper ſtatim requi-
ſiti rationem reddere, *vt late probat Pancirol. conſ. 173.*
lib. 1. Natta conſi. 685. n. 3. vol. 4. Menoch. de arbit. iudic.
lib. 2. cent. 3. caſu 209 per totum, Tobias Nonius conſi. 63.
col. 1. & 2. lib. 1. quos refert & ſequitur Cav. deciſ. 39. n. 40. 1.
tom. Quod procedit ſecundum ipſum ibi non obſtante
conſil. Purpurati *359. n. 3. & 6. vol. 1.* qui voluit non tene-
ri ultra annos 30. reddere computum & non requiſitum
& in herede loquitur Cagnol. *in l. 1. nu. 45. C. de edend.*
Aret. n. 119. Burſat. conſi. 105. lib. 1. Ioan. de Amic. conſi. 80.
ſed concurrentibus indiciis & coniecturis poſt trigin-
ta annos non teneri tutorem vel curatorem, alinmve ad-
miniſtratorem rationem reddere probat late Caſtell. *in*
ſuo tract. de cuentas, in 5. part. in verſ. entre el tutor, &c.
Quæ opinio æqua & tenenda videtur.

31 Quilibet † namq; adminiſtrator, negotiorum geſtor,
factor, ac procurator ad negotia, tenetur libros facere,
& rationem quolibet anno reddere ſuæ adminiſtratio-
nis, alias poteſt contra eum iurari in litem, *vt in d. l. 1. §.*
officio, ff de tut. & ratio. diſt. tradit plures congerens Cav.
d. deciſ. 39. n. 25. 1. tom. Ant. Piag. de tut. & curat. q. ult. nu.
35. ubi, quod hæc eſt cauſſa ſuſpicionis, ſi tutor compu-
tate ſingulis annis non reddiderit.

Adeo † eſt neceſſaria rationis redditio, ut nullis fere
32 cautelis effugi poſſe videatur, quo minus reddatur: id-
eoq; etiamſi per teſtatorem à tali ratione reddenda tu-
tores vel curatores, aliæve perſonæ, quæ ad eam tenen-
tur, fuerint abſoluti, nihilominus eam reddere tenebun-
tur, *l. quidam decedent, ff. de adminis. tut. l. ſi ſervus vetitus*
ff. de legat. & in l. Aurelio, §. Caius, ff. de liber. leg. Iaſ. in l.
actione. C. de tranſact. Alex. conſi. 164. præſuppono, in prin.
lib. 5. Car. Ruin. conſi. 70. quoad primum, de quo quæritur
n. 8. lib. 4. & tenetur libros & codices rationum exhibere
& reſtituere una cum reliquis & his, quæ pervenerunt ad
manus ſuas, & damno eorum, quæ dolo & culpa lata fe-
cit vel omiſit, *Carol. Molin. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 6. gl.*
6. n. 20. maxime quando eſt in dolo circa res pupillares: &
de hoc eſt publica vox & fama, quæ ſufficit, quod probe-
tur per quatuor teſtes cives optimos, *ſecundum Gratum*
conſi. 23. n. 6. 1. part. Ant. Piag. de tut. & curat. q. 19. n. 2. &
hoc ne detur materia & occaſio ſpoliandi minores, quie
ſub hac remiſſione videtur contineri dolus futurus. So-
lum ergo in prædicta ſpecie cenſebitur remiſſa ſcrupu-
loſa inquiſitio *d. l. quidam decedens, cum ibi notatis, & in*
l. qui plures, ff. de adminiſt. tut. & in l. ſi ſervus vetitus, ff. de
leg. 1. Car. Mol. ubi ſup. Iaſ. conſ. 253. n. 3, cum ſeqq. vol. 3. ubi
late, non vero, ſi quid dolo curatores fecerunt, aut ſi quæ
res teſtatoris penes eos ſunt. Ad hæc namq; conveniri
poſſunt, *d l, Aurelio, §. Caius*, quæ expreſſe hoc decidit
Ant. Gom. 1. tom. var. c. fi. de legat. n. 82. & Chaſſan. in con-
ſuet. Burgund. rubrica 6. §. 6. verbo, den rendre, compſe, n.
20. fol. 222. & Covarru. lib. 2. var. c. 14. n. 1. verſi. poſtremo,
& n. ubi alia iura allegat, non tamen tenebuntur de ne-
gligenter edminiſtratis. Nam ab illis liberari dicuntur,
ut à dolo præſumto, *Bart. in d. §. Caius. ſequitur alios alle-*
gans Men. conſ. 22. nu. 5, & 6. lib. 1. nec ad res vel bona de-
perdita vel conſumts ex negligentia vel culpa levi vel le-
viſſima, *ut probat Ant. Gome. ubi ſupr.* ubi limitat illud de
dolo: qusndo dolus præteritus ſpecialiter & expreſſe re-
miſſus eſt, quia tunc adminiſtratores de eo non tenen-
tur, ſecus de futuro, quia ille remitti non poteſt.

Quod adeo verum eſt, ut etiamſi teſtator ultra pro-
ceſſerit, legando adminiſtratori totum illud, in quo con-
tigerit eum condemnari, nihilominus tamen, & ſi non
teneatur hoc caſu rationem reddere. *ſecund. Alex. d. con.*
164 n. 2. lib. 5. & Piag. ubi ſupr. nu. 4. reddere debet, quic-
quid apud eum fuerit ex rebus pupilli, & etiam tenebi-
tur de dolo, iuxta communem ſententiam Doctorum,
de qua per Baec. *d. c. 2. n. 160. & late per Covar. ubi ſup per*
§. Caius, in l. ſi quis rationes, & in l. Lucius, ff. de lib. legat.
& per nos ſup. & per Menoch. conſi. 22. n. 1. & 2. vol. 1. pro
quibus omnibus eſt optima l. *Regia 30, tit. 11. partit. 5.* ubi
deciditur, quod confeſſio ſolutionis, & promiſſio, & pa-
ctum de non petendo aliquid circa rationem admini-
ſtrationis in favorem cuiuſcunq; adminiſtratoris factũ,
non valet, circa dolo occultata, vel alium dolum com-
miſſum, niſi ſignanter dolus commiſſus remitteretur,
ubi Gregor. Lop. late agit de materie illius legis, quam
citat Anton. Gom. *ubi ſupr.*

Eſt † tamen caſus, in quo tutor non tenetur reddere 33
rationem reliquorum penes ſe exſiſtentium, nempe in
liberatione generali patri relicta ab actione tutelæ, *vt*
probat expreſſe text. in l. Aurel. 29. §. Titius, ff. de liber. leg.
ubi quidam teſtator loquens de patre ſuo tutore quon-
dam facto filiorum ſuorum, ita cavit in ſuo teſtamento,
Seium patrem meum liberatum eſſe volo ab actione tutelæ,
quærit ibi Iuriſconſultus, quatenus verba hæc accipi de-
beant, i. an pecunias, quas vel ex venditionibus rerum
factis, aut ea nominibus exactis in ſuos uſus convertit,
vel nomine ſuo fœneravit filiis & heredibus teſtatoris
nepotibus ſuis, debeat reddere, & reſpondet eum, cuius
notio eſt, æſtimaturum: præſumtio enim propter natu-
ralem affectum facit, omnia patri videri conceſſa, niſi ali-
ud ſenſiſſe teſtatorem ab heredibus eius ad probaretur.
Idemq; eſſe dicendum in ſocero, qui patris locum obti-
net, tamen Men *d. con. 22. n. 4.* Imo & in patruo tutore re-
licto à nepote. *ſecund. Dec. conſ. 178. col pen. Par. conſ. 87.*
n. 23. lib. 1. Alciat. in tract. præſumt. reg. 1. præſumt. 6. quos
refert & ſequitur Men. d. conſ. 22. ſub. n. 4. ibidem de ma-
tre tutrice probat, *ut reſpondit Goz a. d. conſ. 94. nu, 14. ſe-*
quitur alios allegans Covarru. ubi ſup. d. n. 2.

Eſt igitur caſus hic ſpecialis in patre, in quo legata ei
liberatione ab actione tutelæ & reddendis rationibus,
etiam & reliqua remiſſa cenſeantur, cuius reſponſi præ-
ter alios meminit Bart. *in d. §. Caius, num. 7. Roman. ſing.*
110. Alciat. de præſumt. regula 1. capit. 6. & Angel. conſilio
185. & 174. & Covarru. ubi ſupr. cenſens eſſe caſum ſpe-
cialem in patre, *ut prædiximus.* In extraneis ergo ſecus
erit; Hi namque reliqua ſolvere cogentur, *ut in l. credi-*
tor, §. Titia, ff. de lib. legat. qui eſt textus optimus ad hoc,
ſecundum Covarruviam, ubi ſupra. Sed quia loquitur
textus ille in remiſſione rationis tutelæ, *ut patet ibi, ra-*
tionem tutelæ meæ, quam egit Publius Mævius cum
Lucio

Lucio Titio, ab eo repoſci nolo, mirum non videtur, quod ad reliqua tutor ibi non teneatur: Quare ſi extraneus liberetur ab actione tutelę, videtur, quod à reliquis ſit quoque liberatus, ſicut pater, ita quod nihil ſpeciale contineat, *d.§. Titius.*

34 Nihilominus † tamen in extraneo tenendum eſt aliud, quam in patre, nempe, quod licet eatraneus liberetur ab actione tutelæ, adhuc ad reliqua minoris, quæ ſunt penes tutorem teneatur, *ex dict.l. creditor. §. Titium tutela, melior text. in d. l. Aurelius, §. Mavia, ff. de lib. leg. ibi, Mavia teſtamento ſuo alterum ex tutoribus ſuis actione tutela voluit liberare his verbis, rationem tutela quam egit Julius Paul. cum Antiſtio Cicerone, poſci ab eo nolo, eoque nomine eum ab omni liberatum eſſe volo, reſpondit namque nihil proponi, cur pecunia, qua pupilla fuiſſet, & apud tutorem poſita maneret, legata videretur.* Idque etiam ratione probatur, nam quamvis actio tutelæ, quæ eſt perſonalis, ſit ſublata ex prædicta remiſſione teſtatoria: nihilominus ſalva manet pupillo vel adulto actio realis contra tutorem, qua vendicari poſſunt res, & pecuniæ propriæ pupilli ſive adulti, niſi aliud conjecturis appareat. Sed in patre tutore ſecus eſt: Nam propter naturalem affectum præſumitur omnia patri videri conceſſa, niſi aliud ſenſiſſe teſtatorem ab heredibus eius probetur, *ut in dict. §. Titius.*

35 Sed & extraneo † reliqua remitti poſſunt per teſtatorem, ſi ita legatum concipiatur, *damnas eſto heres meus, qui quid à tutore exegerit, illa vel illa ratione id ei reſtituere, vel actionem remittere.* Ita expreſſe decidit, & limitat ſuperiora textus, *in dict. l. ſi quis rationes, in verſic. quod ſi quis, ff. de lib. legat.* vel aliis formulis, quibus reliqua cenſeātur legata, quas quidem *d. l. ſi quis rationes,* non excludit, *ſecundum Covar. ubi ſupr. ſub dicto num. 2. ibi, quippe, qua non excludat alias legandi formulas, &c.*

36 Ex quibus † hanc materiam ita declarat Bartol. *in d. §. Cajus, num. 7.* quod quando ipſe teſtator diſponit & liberat, liberationemque relinquit, non autem gravat heredem ſuum, quod liberet, tunc non videtur remiſſus dolus, nec reliqua, *ut in dict. §. Cajus cum ſimilibus*: Idem ſi gravat heredem ſuum non agere, non autem gravat, ut liberet. *ut in l. non ſolum, §. penult. ff. eodem tit. de liber. legat.* Sed ſi teſtator gravat heredem, ut liberet, vel ut quid ſimile faciat, tunc videtur remiſſus dolus & obligatio reliquorum, & omnia ſicut in contractibus, *ut in d. l. ſi quid rationes, in fin.* ea ratione, quia unum legatum videtur plenius altero vel clarius, quia in teſtamento, quando teſtator reliquit liberationem, non videntur remiſſa reliqua, quia mortis cogitatione turbatus non eſt veriſimile, quod de hoc cogitet: ſed quando teſtator gravat heredem, ut liberet, videtur gravare, ut liberet inter vivos: ſed liberatio inter vivos illud importat, unde virtus illorũ verborum hoc habet.] Et hanc diſtinctionem aſſerit communiter eſſe receptam Gozad. *d. conſil. 94. num. 7.* & Covar. *ubi ſupr. dicto num. 2.* ſed eam falſam eſſe cenſet Angel. *conſil. 185. & reprobat Ioan. Crotus in l. nemo poteſt col. 20. ff. de legat. 1.* & Curtius Jun. *in l. actione, ultima col. C. de tranſact.* Et iſthæc differentia Bart. jure non poteſt defendi *ſecundum Covarru. ubi ſupr.* qui eam quinque fundamentis & rationibus confundit, opinatus liberationem à reddendis rationibus legatam in teſtamento, vel ab herede præſtitam juſſu teſtatoris, reliqua non continere, quia non agitur in hac liberatione de reliquorum remiſſione, nec de liberatione ab actione tutelæ, ſed de non reddendis rationibus, ut patet ex *d. l. ſi quis rationes, & l. Lucius, l. creditor, §. inter cetera, & §. Titia, ff. de liber. legat.* Quam ſententiam adverſus communem præfatam diſtinctionem, veram & tenendam eſſe cenſeo: non enim communem probat *l. ſi quis rationes*, ſiquidem ipſam principio tantum decidit, quod ſi quis rationes exigere vetetur, non impeditur reliquas exigere, quas quia ipſe reliquavit, & ſi quid dolo fecit qui rationes geſſit, & ſic loquitur, quando quis fuit vetitus rationes exigere. At in 2. part. loquitur text. ille, quando heres damnatur tutori reſtituere, quidquid ab eo exegerit, illa vel illa ratione, vel actionem ei remittere: diverſa igitur hæc ſunt. Unde merito, quod ſi teſtator vetet exigere rationes, non cenſeatur remiſſus dolus, nec reliqua, quia hæc non fuerunt remiſſa: ſecus ſi heredi fuerit præceptum, ut reſtituat tutori, quicquid ab eo exegerit, vel actionem ei remittere, quia tunc expreſſe dolus & reliqua ſunt remiſſa, his verbis per teſtatorem, non vero in primo caſu.

Quo fit, ut ſive teſtator liberet tutorem à reddendis rationibus, ſive jubeat, ut ab eiſdem eum liberet heres, in utraque huiuſmodi ſpecie, dolus nec reliqua ſunt remiſſa, ſed tantum rationum ſcrupuloſa redditio, ut verba legati ſonant. Non enim aliquid intereſt, quod teſtator liberet à rationibus reddendis, vel quod præcipiat heredem, ut ab eis liberet tutorem, *ut optime probat Covar. ubi ſupra.*

Secundo infertur, quod ſi teſtator liberet tutorem ab actione tutelæ, vel jubeat heredem, ut ab ea eum liberet, reliqua cenſeantur remiſſa, *ut ſentit Alber. in d. l. ſi quis rationes.* Quid enim refert, remittat teſtator ipſi tutori actionem, an jubeat heredi eam remittere, & tamen poſteriori caſu reliqua cenſentur remiſſa, *ut in d. l. ſi quis rationes, ad fin.*

Sed nihilominus in hac ſpecie contrarium probo. Imo quod in dubio nihil aliud appareat vel probetur, reliqua non judicentur remiſſa ex text. per locum ab ſpeciali *in dict. §. Titius*, qui loquitur in patre, ut prædiximus. Ergo in extraneo contrarium erit dicendum, etiamſi ab actione tutelæ ſit liberatus, nempe, ut teneatur ad reliqua, Siquidem in caſu *d. §. Caius, & l. Aurelius, §. Mavia,* etiam liberatione legata agitur adverſus tutorem ad res, quæ actione reali vendicari poſſunt, & ad pecunias non debitas, ſed proprias illius, qui liberationem legavit: Ideoque merito Covarr. in hac ſpecie *ubi ſupa, ibi, ideo crediderim*, cenſet liberatione legata ab actione tutelæ, judicem variis ex cauſſis, ea qualitate diſceptationis & perſonarum ac præſumpta mente teſtantis rem ipſam æſtimaturum, ut licet in dubio reliqua non judicentur remiſſa, quandoque tamen, & ab eis debitorem liberatum fuiſſe diffiniatur, *ex text. & ibi gloſ. in d. l. Aurelius. §. filias, ff. de lib. leg.* Et quod hoc idem apparebit ex verbis ipſius liberationis, quæ ita ampla & expreſſa eſſe poſſunt, ut his reliqua videantur eſſe remiſſa. Unde ſi teſtator gravaverit heredem, ut ratione tutelæ adverſus tutorem non agat, reliquorum liberatio fit, ex *d. l. ſi quis rationes.*

Non tamen omnino probo opinionem Covarr. *ubi ſupra, d. num. 2. ibi, ſiquidem etiam,* dum cenſet, quod reliquis remiſſis hæc peti poſſunt, cum reliqua quæ actione perſonali petantur ea ſint, in quibus redditis rationibus manet tutor ipſe debitor, qua ratione etiamſi liberatio patri tutori legata fuerit, *juxta text. in dict. §. Titius,* opinatur Covarr. *a patre* poſſe ea peti, quæ actione reali poſſunt jure vendicare: ſiquidem priori caſu, quando reliqua ſunt expreſſe remiſſa, ea peti non poſſunt, *ut in d. l. ſi quis rationes, in fin.* & in ſecundo de patre, cui fuit remiſſa actio tutelæ, contrarium probet *dict. §. ſi Titius,* niſi ſalvando communem Magiſtrum dicamus, eius opinionem procedere recte poſſe in rebus exſtantibus minoris, quæ vendicari jure optimo poſſunt, hæc enim reliquis ſimpliciter remiſſis peti poſſunt, *ut cum gloſſis, & aliis late probat Padilla in l. cum neceſſitatem num. 7. C. de fideicommiſ.* ſecus de aliis reliquis, quæ tantum actione perſonali peti poſſunt. *Como es el alcance que ſe haze al tutor de dinero, o de otras coſas que aunque le ſon devidas por razon de la tutela, mas no ſon las miſmas ſuyas proprias, ni*

tione dominio ex illis. Sicque loquitur textus *in d. §. Titius,* in pecuniis, quas vel venditionibus rerum factis, aut ex omnibus exactis in ſuos uſus convertit, vel nomine ſuo ſœnetavit pater tutor, quem filius ejus liberavit ab actione tutelæ in ſuo teſtamento: ex boc namque omnia hæc videntur patri conceſſa.

37 Quinimo † non ſolum hæc procedunt io adminiſtratione præterita, ſed etiam in futura. Io ea namque cenſentur reliqua remiſſa & dolus ſuturus, ſi teſtator tutori legaverit omne id, in quo damnatus fuerit ratione adminiſtrationis. Ita tenet Dyn. *in dict. l. ſi quis rationes, & ibi Raynerius de Forliviо, & Angel. conſil. 85. ad finem, Corneus conſil. 313. lib. 1. Franciſcus de Pepis, inter Socin. reſponſa, conſil. 282. libr. 2. colum. 6. Crotus in dict. l. nemo poteſt, colum. 20. Gozadin. conſil. 47. num. 15. & conſil. 49. colum. 2. num. 16.* ex text. *in dict. l. ſi quis rationes,* & Odoſredus *in d. l. cum neceſſitatem, num. 1. Angel. conſil. 102. teſtator, Curt. Senior conſil. 66. num. 8. Alexand. conſil. 54. nu. 1. lib. 2.* Atque ita ex uſu ſæpe ſieri affirmat Salycet. *in dict. l. cum neceſſitatem, nu. 1.* prout eos ad hoc referunt Covar. *d. lib. 2. variar. reſol. cap. 14. num. 4.* & Padilla *in d. l. cum neceſſitatem, num. 2.*

Sed oihilominus hæc ſententia mioime vera eſt neque tenenda, ſed potius contraria, nempe, ut quamvis à reddendis rationibus adminiſtrationis futuræ, quis liberetur, nihilominus rationes reddere & reliqua ſolvere teneatur, quamvis liber ſit ab exactiſſima, anxia, & ſtricta rationum redditione, *text. ubi gloſſ. & Doctores in l. quidam decedens, ff. de adminiſtr. tut. & ita tenet Salyc. in d. l. cum neceſſitatem, num. 1.* Et hæc eſt communis ſententia, ut late eam probans & plures allegans, teſtatur eam ſequutus Covar. *d. cap. 14. num. 3.* eandem probavit Gregor. Lopez. *in l. 29. tit. 11. part. 5. in gloſſ. 1.* Eſt etiam communis & magis communis, ut plures allegans eam ſequutus affirmat etiam Padilla *in d. l. cum neceſſitatem, ſub num. 2.* Neque obſtat *d. l. ſi quis rationes,* quia iotelligenda eſt, ubi tractatur de adminiſtratione præterita, non de ſutura, *ita Bart. in d. §. Caius, num. 8. & in d. l. quidam decedens, in princ. 2. oppoſitionis.* Et hunc intellectum ad *dict. l. ſi quis rationes,* ut ſolum intelligatur in dolo de præterito, non in dolo de futuro, teſtatur communiter approbatum, eum ſequutus Alexand. *conſil. 62. num. 7. volum. 4. & Segur. in l. ſi ex legati cauſſa, num. 3. ff. de verborum obligat. & Padilla in d. l. cum neceſſitatem, num. 2.* ubi etiam ſequitur intellectum, *Bart. ad dict. l. ſi quis rationes, præcitatum, necnon & Covar. d. lib. 2. variar. reſolut. cap. 14. num. 4. ad fin.*

38 Imo & prædicta † ſententia communis adverſus priorem opinionem Dyni & ſequacium vera eſt & procedit, eiamſi liberatio legata ſuerit, utcunque ab herede præſtita ex teſtamento, quod prædicti Doctores probant & fatentur, quibus acceſſerunt Paulus Caſtrenſ. & Jaſ. quos refert & ſequitur Covar. *ubi ſupra, num. 3. verſic. imo,* ubi inquit, idem eſſe, ubi teſtator non tantum tutorem liberaverit ab actione adminiſtrationis tutelæ futuræ, ſed & teſtameoto ſcripſerit, ſe tutori legare omne id, in quo contigerit condemnari ratione adminiſtrationis: tunc etenim ſi quid negligenter admiſerit levi culpa, in id legatum veniet; non autem ſi quid dolo fecerit, nec reſtitutio reliquorum: quia alioqui liberatio legata præberet cauſſam delinquendi contra Juriſconſulti reſponſum *in l. convenire. ff. de pact. dotal.* & dolus futurus cenſeretur remiſſus, quod iure improbatur, *l. ſi unus, §. illud, ubi gloſſ. ff. de pact.* Ita in terminis reſponderunt Salycet. Corneus, & Jaſ. *in d. l. cum neceſſitatem.* Eſt communis, ut plures allegans affirmat eam ſequotus Covar. *ubi ſup. d. num. 3.*

39 Ex † his deduceas etiam expreſſim dolum futuræ adminiſtrationis remitti noo poſſe, *ut adnotavit in ſpecie Bart. in d. §. Cajus, num. 8.* cui omnes conſeotire videntur per text. *in d. §. illud, ſecundum Covar. ubi ſupra, & in n. 5. verſic. 4.* ubi dicit, hanc eſſe communem omnium ſententiam, & tamen Padilla cum communi *in d. l. neceſſitatem, n. 1. & 2. & in l. actione, n. 1. C. de tranſact.*

40 Limitanda † tamen eſt præcedens communis reſolutio, ut ooo procedat in dolo adminiſtrationis commiſſo in omittendo. Is enim cenſetur remiſſus per verba illa, etiamſi ſit futurus, *ut jure probat Padilla in d. l. cum neceſſitatem, num. 4.*

41 Dolus † igitur verus nunquam remiſſus cenſetur, oiſi expreſſim, vel ſaltem urgentibus clauſulis, vel ſaltem ex certa remittentis, ſcientia cum remiſſum eſſe conſtet, *l. non ſolum, la 2. §. penult. ff. de liber. leg. l. tres fratres, ff. de pact. l. Pomponius ſcribit, ff. de neg. geſt. l. creditor, §. L. Lucius ff. mandat. l. actione, C. de tranſact. ubi Curt. Iun. col. penult.* Quod eſt veriſſimum, *ſecund. Covar. ubi ſup. nu. 5.* Quod intellige verum in dolo de præterito, *ut conſtat ex dictis iuribus.* Nam dolus ſuturus etiam expreſſe remitti noo poteſt, ut modo dicebamus, & utrumq; probat idem Covar. *ubi ſupra, n. 5. fol. 4.*

Ubi *in verſ. 5.* † quod dolus præſumtus, etiam quoad 42 futuram adminiſtrationem remitti jure poteſt: facilius tamen cenſetur remiſſus dolus præſumtus & reliquorum ſolutio, quoties agitur de præterita adminiſtratione, quam ibi de futura tractatur, ne occaſio delinquendi præſtetur, *ut ibi etiam docet Covar. in verſ. 6. & illud.*

43 Unde, † ſi in contractu remiſſionem alicui faciam eorum, quæ male geſſit, videor etiam illi remittere dolum commiſſum, ut cum communi reſolvit Padilla *in d. l. actione, num. 6.* ubi *num. 7.* quod qooties ex dolo ejus, cujus eſt facta remiſſio, aliquid eſt apud eum, ſpeciali remiſſione opus eſt, *l. Lucius ff. de liber. legat. l. tres fratres, ff. de pact.*

Sed † quoties ex eo dolo nullum adeſt, nec ſupereſt 44 adminiſtratori lucrum, remiſſa actione generali verborum formula, dolus commiſſus in præterita adminiſtratiooe remiſſus cenſetur *juxta gloſſ. communiter receptam in d. l. actione, ut ibi Doctores fatentur, & Socin. conſil. 73. lib. 3. colum. 1. Bart. in d. l. Aurelio, §. Caius, nu. 6. ff. de lib. legat.* tametſi contra eam teneat Covar. *ubi ſupr. ſub n. 5.* ſcilicet, nec tunc verum dolum remitti, ſed tantum præſumtum remiſſum videri.

45 Quinimo † quoad reliquorum remiſſionem adminiſtrationis futuræ, ſi tutor factus non ſit ex eis locupletior, idem probandum eſt, nempe, qood valeat prædicta remiſſio, ſi teſtator legaverit tutori omne id, in quo damnatus fuerit, quo caſu admitti poteſt Dyni ſeotentia *in d. l. ſi quis rationes, & ſequacium,* quam ſupr. improbavimus, generaliter tenendo cum magis communi & veriori ſententia contraria. Nam in hac ultima ſpecie, nempe quoad reliquorum remiſſionem adminiſtrationis futuræ, ſi tutor ex eis non ſit factus locupletior, valebit prędictum legatum, *ſecundum Fulg. conſ. 25. col. 2. Dec. conſil. 178. col. 2. & conſ. 192. n. 4. Aym. Cravet. conſ. 193. n. 9. Gozad. conſ. 94. n. 12. & alios quos refert & ſequitur Covar. d. lib. 2. variarum reſolutio. cap. 14. n. 5. in verſ. 7.* Ex quibus idem eſſe ait, quoad culpam etiam latam, in omitteudo contingentem, & quoad dolum præſumtum, & tandem quoad ea, quæ potuiſſent à teſtatore remitti. Nam ſi ita legatum cooceptum ſit, quemadmodum Dyn. & ſequaces explicant, cenſeotur remiſſa ea, quæ à tutore ratione doli præſumti & culpæ etiā latæ, omiſſionis cauſſa commiſſæ, exigi poterant, modo factus non ſuerit locupletior, quod io ſpecie Fulgoſ. reſpondit, cui ceteri adſentiuntur, quamvis Corn. *in conſil. 113. col. ult. lib. 1.* exiſtimet prædictum legatum, quoad expreſſam vel tacitam reliquorum remiſſionem omnino valere, etiamſi ex reliquis tutor locupletior fiat.

Sed præcedeos ſententia, ut magis recepta, tenenda eſt.

Sed † quamvis expreſſim tutori futuro legetur id, in 46

quo

quò damnatus fuerit cauſſa doli in tutelæ adminiſtratione commiſſi, nihilominus adverſus ipſum ob dolum verum agi poteſt, licet factus non fuerit tutor locupletior, ut probant omnes, qui adverſus Dyn. communem opinionem ſequuntur *teſte Covar. ubi ſupra, d. n. 5. fol. 8.*

47 Ex † præcedentibus deducitur, opinionem præfatam Dyni & ſequacium, poſſe admitti & teneri, id legatum tutori prodeſſe, ſi apud iudicem conveniatur ex eo, quod repertorium facere omiſerit, erit enim ob id legatum ab ea ſolvendum, *ut cum Fulgoſ. Dec. Goz. ad. & Aym. ubi ſup. reſolvit Covar. ubi ſup. fol. ult. &c.*

48 Obſervandum † tamen eſt, quod etſi tutor vel curatur liberatus per teſtatorem à redditione rationis adminiſtrationis non teneatur de culpa levi: attamen ſi tutelam adminiſtravit ſine decreto iudicis, tenetur reddere rationem, quia liberatio relicta non habet effectum, quia intelligitur liberatio à reddendo rationem adminiſtrationis collatæ in tempus, quo ſibi competit adminiſtratio de iure & ſic de valida, *argum. l. 4. §. condemnatum, ff. de rei vendic. l. non putavit, §. non quavis, ff. de bon. poſſ. contra tab.* & quæ incipit competere, poſtquam eſt decreta. & ſic non intelligitur liberatus tutor, quando adminiſtravit de facto ac clam & doloſe, ſed quando adminiſtravit de iure, *ita Carol. Ruin. conſi. 70. n. 7. per tot. vol. 4.* Quod in adminiſtratione futura recte procedere videtur, ſed in præterita ſine decreto facta, cum ſcientia teſtatoris liberantis adhuc curatorem à redditione rationis, quia tunc illum quoque defectum ſcienter & prudenter remiſiſſe videtur.

49 Vlterius † proſequendo materiam rationum reddendarum per tutores & curatores, ſciendum eſt, quod primo inveſtigatur, an tutor vel curator fecerit inventarium, *ut per Dec. conſ. 178. num. 1. & conſil. 192.* & ideo debet exhibere inventarium de bonis pupilli vel adulti, quod facere tenetur, *iuxta late à nobis tradita ſupra, in 2. part. cap. 1. per tot.* Quod ſi non exhibuerit, quia non fecerit vel fecerit, ſed non legitime, quia non poſuit in eo omnes res, vel illas obſcure poſuit, ex quo eſt in dolo præſumto, ultra pœnas infamiæ, cui ſubiacet, & alias, quibus puniendus venit, tenebitur pupillo, quatenus in litem iuraverit, ut ibidem quoq; docuimus, & tenet late alios allegans Maſcar. *de probat. 3. tom. conclus. 1392. nu. 1. cum ſeqq.* ubi limitat, quando probatum fuerit in contradictorio iudicio, conſuetudinem ſtare in regione, ut curatores inventarium conficere non ſoleant, *prout nos quoq; ſupra adduximus.*

50 Eſt † enim inventarium caput omnium rationum, *ut inquit Curt. Sen. conſ. 66. col. 8. verſ. ſecund. articulum, deciſ. Pedem. 147. n. 22. Baeca de decim. tut. c. 2. n. 52 & n. 169.*

51 Hinc deducunt Dd. quod tutor prius debet oſtendere introitus, quam exitus, *ut ſcripſit Nicol. Neapolit. in l. ſpadonē, §. ratiocinatio, ff. de excuſ. tut. Firmian. in tract. de Epiſcopo, lib. 4. 6. part. quæſt. 29. Platea in l. 1. in fin. C. de apoch. publ. lib. 10. quos refert & ſequitur Baeca d. c. 2. ſub n. 169.* ubi quod veriſimilius eſt, Dd. ſignificare, quod in reddenda ratione prius ſunt excutiendi, quanti ſunt redditus & res pupilli, deinde examinandæ impenſæ, quas tutor reputat.

52 Confeſſio † tamen redditus non præiudicat tutori ſeu adminiſtratori, donec acceptetur impenſa, & è converſo, *l. cum quæritur, ff. de adminiſt. tut. Platea in l. 1. in fi. num. 9. C. de apochis publ. lib. 10. ex gloſſ. in l. Thais, §. libertatem, ff. de fideicommiſſ. Caſſan. in conſuet. Burg. rub. 6. verbo, denrendre, n. 19. Baeca d. c. 2. n. 170.*

53 Quare † inſtrumentum ſolum, in quo tutor promiſerit reddere rationem cum ſolutione reliquorum, non habet exſequutionem paratam, ſed via ordinaria id petendum eſt. Offerendo enim rationem adminiſtrator, excludit viam exſequutivam, *ut tenet & probat Baeca d. cap. 2. num. 168.* Quod eſt veriſſimum, cum huiuſmodi inſtrumentum ante rationis redditionem & verificationem reliquorum ſit illiquidum, & ideo exſequutionem non meretur, ut de inſtrumentis illiquidis & incertis communiter docent Dd.

54 Secundo, † tutor ſeu curator tempore redditionis rationis, debet exhibere libros rationum omnis adminiſtrationis rei pupillaris, *d. l. 1. §. officio, ff. de tut. & rat. diſt. Caval. in indice ſuarum deciſ. 1. part. verſ. tut. adminiſtrator, & heres, & diximus ſupr.* ſaltem unum librum, quem conficere tenetur de adminiſtratis, *Angel. conſil. 277. & Socin. conſ. 92. col. 2. & conſ. 9. num. 18. lib. 2. Bald. conſ. 353. ad evidentiam præmittendum lib. 1. Roman. conſil. 118. quoad primum, in 2. dub. & con. 413 quoad primum, in quo quæritur, in prin. Iaſ. conſ. 219. column. 2. lib. 2. Dec. conſ. 178. num. 1. Goz. adn. conſ. 17. lib. 2. deciſ. Delphinat. 413. & 414. Roland. à Valle d. conſi. 49. num. 20. Baeca d. cap. 2. n. 171. & Maſcard. de probationib. 3. tom. concluſ. 1392. nu. 8.* ubi quod præſumitur eſſe in dolo & in litem iurari poteſt contra eum per adultum, ob librum rationum non confectum vel non exhibitum, *ut tradit Auguſtin. Bero. conſ. 128. num. 12. vol. 3. & Socin. d. conſ. 159. num. 3. vol. 2. & Grat. conſ. 19 29. lib. 1. Caro. Molin. in conſuet. Pariſien tit. 1. §. 6. 7. gloſſ. 6 n. 30. Baeca d. cap. 2. num. 181. Ioan. Garſ. de expenſ. & melior. cap. 20. num. 22. verſ. contra hunc qui non, &c. Menoch alios allegans de arbitr. iudic. cent. 3 caſu 208. num. 19. Roland. a Valle d. conſ. 49. num 24 volum. 1.* ubi *num. 25.* idem dicit, ſi confecerit & exhibuerit, ſed minus legitime & legaliter, ut quia multos redditus & fructus percepit ac pecunias exegit, quas non poſuit ad introitum in libro rationum, vel in eo dicit, ſolviſſe pecunias pro pupillo, quas vere non ſolvit, quia cum arguatur in eo dolus & falſitas in præiudicium pupilli vel adulti.

55 Et † convertendo eius pecunias in propriam utilitatem poſſet dici prædo, *ut per Alexand. Imol. & modernos in l. Pomponius, §. & facta, ff. de acquirend. poſſeſſ. & eundem Alexand. in l. ſtipulatione, ff. eodem tit.* ſimiliter contra eum iuratur in litem, *ut ibi late probat Roland. à Valle num. 6. cum ſeqq.* & idem probat Menoch. *ubi ſupr. num. 16. & late plures allegans Anton. Galeat. Malvaſ. conſil. 113. num. 8.* Idemque eſt in alio quovis negotiorum geſtore, theſaurario, & ſimilibus, & in matre uſufructuaria, Carol. Molin. *ubi ſupra, num 30. & cum eo Menoch. ubi ſupra, num. 17. & 18. & Hieror. Gabriel. nu. 3. in loco ſtatim citando,* ubi quod librum conficere tenetur, & in forma rationis, ut ſingulariter omnia contineat, ita ut reperiri poſſint falſa & vera, alias tenebuntur ad intereſſe, & optime per Malvaſ. *ubi ſupra, num. 6.* ubi ſigillatim refert, quod ponendum eſt in dicto libro tutoris & cuiuslibet adminiſtratoris.

56 Et † quamvis amicus negotia amici gerens gratis, non teneretur librum conficere ita exacte & diligenter, ut alias iura fieri mandant, certe debet eum conficere, quia tenetur rationem reddere, quæ ſine libro ſaltem negligenter & inepte confecto reddi nequit. Calculus namq; fieri non poteſt, ſi vel non omnia vel falſa aliqua ſcribantur, *Ang. conſ. 277. Ruin. conſ. 69. vol. 2. quos refert & ſequitur Hier. Gab. conſ. 148. n. 5.*

57 Qui † *n. 9.* tenet, quod liber rationum in aliquo falſus, præſumitur totus falſus, & nulla fides ei dabitur, *ſecund. Innoc. Paul. & Iaſ. quos ibi ad hoc refert & ſequitur.*

58 Quod † ſi tutor, qui deſcripſit de introitibus pertinētibus ad dictam adminiſtrationem, illos miſcuit cum rationib. ſuis, quas tenebatur habere ſeparata à rationibus pupilli, talis culpa deprehenditur in eo, ut propter hoc iuramētum in litem præſtari poſſit, *ut cum Soc. d. conſ. 159. col. 2. verſ. 2. probat. & aliis tenet Rol. à Val. d. conſ. 49. n. 31. vol. 1.* ubi *n. 32. & 33.* ꝙ nō eſt dignus excuſatione, ſi dicat *libros nō habere vel amiſiſſe,* q̃a nō creditur, niſi hoc ꝓbet q̃a eius officiū erat diligēter cuſtodire, unde præſumtio

eſt, quod malitioſe occultet, *iuxta notata in l. ſi quis ex argentariis, §. penult. ff. de edend. Anchar. conſil. 317. in cauſſa, col. 3. quem ſequitur Soc. d. conſi. 159. col. 4. verſ. ſed præmiſſit, vol. 2. & Baeça d. cap. 2. n. 180.*

59 Præterea † obſervandum eſt, duas ob cauſſas quæri poſſe, *an negotiorum geſtor teneatur librum conficere.* Vna, ut ſciatur, utrum propter eum non confectum teneatur ad intereſſe probandum iuramento in litem, ut ſupra: altera, ut ſaltem teneatur & condemnetur ad intereſſe vere, vel præſumtive probatum, conſideratis redditibus & expenſis, prout cognoſci poteſt, eum bene vel male adminiſtraſſe. Primo caſu res maiorem difficultatem habet ex his, quæ tradit Corn. *conſ. 83. vol. 4.* Nam hoc reſpectu inſpicienda eſt qualitas negotiorum, & cõcludi forte poſſet contra adminiſtratorem librum & cetera non conficientem, *ex traditis per Soc. conſ. 213. Ang. conſ. 277.* In ſecundo vero caſu negotiorum geſtor, proculdubio ad intereſſe ex actis probatum tenetur, *ita tenet Hier. Gab. conſ. 148. n. 3. lib. 1.*

60 Tenetur † quoque tutor vel curator reddere pupillo librum rationum finita tutela vel cura, *arg. l. fin. §. inter cetera, ff. de lib. legat. l. ſi ita fuerit. verſ. in reliquis, ff. de manumiſſ. teſtam. tradit late Iaſ. conſ. 253. n. 20. cum ſeqq. vol. 3. & cum aliis Rol. à Valle d. conſil. 49. n. 21. lib. 1. Baeca de decim. tut. cap. 2. num. 179.* Vnde tutores, qui finita tutela non reddunt tales libros rationum ipſis minoribus, ſunt in dolo præſumto, quod ſordide adminiſtraverint, *ſecundum Pet. Ancha. conſil. 317. incipit in cauſſa, quæ vertitur inter Iacobum, col. 2. Soc. conſil. 159. col. 1. vol. 2. Iaſ. d. conſ. 253. n. 20. cum ſeqq. & Baeca ubi ſup.* & iurari poteſt in litem ad intereſſe, *Alex. conſil. 74. n. 2. lib. 7. Iaſ. ubi ſup. n. 22. & Baeca ubi ſupra, & plures allegans Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 3. n. 16.* ubi *n. 21. cum ſeqq.* id limitat in aliquibus caſibus.

61 Et † non ſolum tutor, verum etiam eius heres, tenetur tradere librum rationum, *ut l. 1. & 2. C. de hered. tut. & tradit Franc. Marc. deciſ. 145. num. 181.* Obligatio namq; ad reddendam rationem, ita heredem adminiſtratoris adſtringit, ſicut & adminiſtratorem, & adverſus heredem adminiſtratoris tranſit eadem actio, quæ competebat contra ipſum adminiſtratorem, ut ſcilicet rationem reddat de adminiſtratis per defunctum, *l. tut. C. arbi. tut. l. omnes tut. ff. de neg. geſt. l. 3. §. hac actio, ff. eod. tit.* Et ita in ſpecie de tutore, qui adminiſtravit & eius herede, reſpondit Rom. *conſil. 403. n. 2. in fin.* quem refert & ſequitur Dec. *conſil. 110. n. 7. verſic.* Et ita redditio rationum, *& Decian. reſponſ. 85. n. 24. vol. 2. & reſponſ. 94. n. 22. vol. 3. expreſſa l. fin. ad fin. ibi e ſus heredoros, tit. 16. part. 6.*

62 Quomodo † autem, & qua forma, & ordine debeat eſſe confectus liber hic rationum, & quid continere debeat, egimus late *in noſtro tract. de iuram. confirm. 1. part. cap. 40. nu. 1. cum ſeqq. & ſupra, in hoc lib. 2. part. cap. 1. & tradit bene Malvaſ. conſil 113. n. 6. & Menoch. ubi ſupra, num. 20. & Doctor Caſtell. in ſuo tract. de cuentas, in 7. part. per totum.*

63 Generale † autem eſt omnium gerentium negotia aliena, qui tenentur rationem reddere, ut conficiant librum vel codicem rationum de his, quæ pervenerunt ad manus ſuas, quoniam impoſſibile eſt rationem reddi, niſi oſtendatur liber rationum, in quo accepta & data, & introitus & exitus ſint deſcripta, quod reddi poſſit ratio: Oportet enim rationes atque librorum volumina offerre legenda primum, deinde computanda, ut explorari poſſint imputationes, an probe vel improbe referantur accepta & data, *l. cum ſervus, ff. de condit. & demonſtr.* ubi eſt optimus textus, nam eum rationem reddi à capite ſit neceſſe, *l. argentarius, §. edi, ff. de edend.* quo modo caput ac finis rationibus incompoſitis & reductis in codicem poteſt fieri? Certe nullo modo. Ita ſingulariter ratiocinatur Angel. *conſil. 277. num. 3. dub. 6. Sacin. & Dec. quos refert & ſequitur Roland. à Valle d. conſil. 49. n. 22. & 23. vol. 1. Baeca alios referens de decim. tut. cap. 2. n. 175. & optime Carol. Molin. in conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 6. n. 16.* ubi quod in libris rationum debent omnia ſigillatim, clare, & explicite deſcribi & exprimi, tam in receptis, quam in impenſis & in capitulis ab eis dependentibus. Cum enim per ſingula & clare ſit declaratio & computatio, facile veritas aut falſitas deprehendi poteſt, non quando generaliter & ſub involucro, & quod non ſufficeret in genere complecti tantum receptum vel tantum impenſum, nec talis ratio eſſet admiſſibilis; ſed debet contineri nominatim à quo receptum & quãtum, & ex qua cauſſa, & qua die, quando ſine expreſſione diei non poteſt intelligi, quid ſit illud, quod datum refertur vel acceptum, ſed eſſet incertitudo: ſecus ſi ex omiſſione diei non emergat incertitudo, nec ambiguitas, quia ſufficit deſignare annum, menſem, vel aliud tempus accepti vel dati, puta vindemiarum, vel meſſium, *ſequitur Baeca d. cap. 2. n. 182. & Ioan. Garſ. in tract. de expenſis, & melior. cap. 20. n. 23.*

Superiorem † generalem concluſionem limitat Carol. Molin. *ubi ſup. d. n. 15. ad fin.* duobus modis. Primo, ut intelligatur in adminiſtratore univerſali vel generali plurium rerum, vel etiam unius rei, quæ tamen redditus vel impenſas habet: ſecus ſi utroque careat: tunc enim inventario, nec libro rationum, nec calculo opus eſt. Secundo, ſi forte utilius erat, vel omnino expediebat ei, 64
cuius res adminiſtrabatur, nec † inventarium, nec ratio- 65
num libros confici, *per l. 2. §. tractari, ff. de adminiſt. tut. ſequitur Ioan. Garſ. ubi ſup. n. 22.*

Tertio † modo poteſt limitari in fratre vel ſorore adminiſtrante bona communia, maxime inter nobiles & egregias perſonas: licet enim teneantur reddere rationem claram & diſtinctam, non tamen ita ſtricte, nec ita ſcrupuloſe eſt exigenda ab eis. Vnde ſufficeret ſi exprimant, quantum veriſimiliter in anno expenderint pro familia, vel pro cultura agrorum, aut cuſtodia territorii, nec exigendi ſunt ad minutam ſpecificationem, *ut pulchre decidit Panormit. conſil. 12. ut clare in 6. dub. verſ. tertius caſus, lib. 1. ſequitur Socin. conſil. 73. circa primum, colum. 1. l. 1. & in conſil. 40. circa primum, num. 2. lib. 4. Corn. conſil. 24. in fin. vol. 1. Hieronym. Gabriel conſil. 148. num. 3. Carol. Molin. in conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 6. gloſſ. 6. num. 18.* ubi hoc ſane intelligendum eſſe ait, dummodo illud generale capitulum ſit veriſimile, & non ſit aliqua ſiniſtra præſumtio in contrarium, ſive ex qualitate rei impenſæ, ſive ex qualitate perſonæ aut aliunde: Item niſi ad onus ſtrictæ redditionis rationum ſuſcepta fuerit adminiſtratio, *ſequitur etiam Baeca d. cap. 2. num. 182.* 66

Hæc † tamen tertia limitatio vera eſt & procedit, quando conſanguineus, puta frater adminiſtraſſet tantum iure fraternitatis, ſecus ſi ut tutor vel curator: tunc enim tenebitur diligentem & exactam reddere rationem, *ſecundum Soci. conſil. 46. cum. præſentis, col. 1. lib. 1,* quod verum putat Carol. Mol. *ubi ſupra, n. 29.* hactenus, ut exactius & ſtrictius teneatur, quoniam expreſſa & ſolemnis obligatio, forma & vis publici officii magis obligant, & plus operantur, quam privatim ſuſcepta negotiorum geſtio. Et hoc inſuper intelligit, niſi illi, quorum bona adminiſtravit, erant minores, quorum tutelam vel curam ſuſcipere vel providere tenebatur: tunc enim putat, non debere eum in aliquo relevari, nec melioris conditionis eſſe pro eo, quod neglecta contra ius qualitate tutelari & auctoritate iudicis, adminiſtrationi ſe immiſcuit privatim, ratione conſanguinitatis tantum, *de quo ſupr. alio cap. diximus.* 67

Quarto † modo limitatur, quando apparet certum opus & impenſam factam eſſe, nec commode potuit, aut nunc poteſt rationarius eam impenſam per minuta declarare: tunc enim ſufficiet dicere in talia, puta ædificio, tantum fuiſſe impenſum; idq; per inſpectionem & ve- 68

riſmilitudinam operis, aut per æſtimationem peritorum probare, ſecundum Bart. in l. qui ſub conditione, ff. de condit. & demonſt. Molin. ubi ſup. n. 19. & latius n. 28.

69 In † ſumma igitur, redditio rationum quatuor complectitur, codices edi, calculum poni, reliqua reddi, culpam ſolutione purgare: ita Bald. in l. cum teſtamento, C. de teſtamento manumiſſ. Iaſ. conſ. 253. n. 15. lib. 3. & conſ. 253 n. 15 eo. lib. 3. & conſ. 100. lib. 4. Baec. ubi ſup. d. c. 2. de decim. tut. n. 176. Et ratio reddenda eſt plene & bona fide, ut cũ Bal. inquit ibi Baec. n. 185. ſed plura congerit Caſt. in libro de cuentas, 4. par. per tot. q; conſtat latius ex ſup. adductis.

Carolo tamen Molin. ubi ſupr. n. 14. magis arridet doctrina ICtorum in l. cum ſervus, & in l. qui ſub conditione, ff. de condit. & demonſt. & l. ſi ſtatuliberа, §. fi. ff. de ſtat. lib. & l. ſi ita fuerit, 1. §. quæſt. hac, ff. de manum. teſtam. nempe quod rationum redditio duo tantum complectatur, primum in facto, videlicet rationem, volumina, cautiones, inſtrumentaq; actus ſui exhibere & tradere, & rationes legendas percontandas & diſpungendas atq; excutiendas offerre, ſecundo in dando, videlicet reliqua ſolvere.

70 Deniq; † ratio realiter & cum effectu eſt reddenda & à capite, l. argentarius, §. edi, l. ſi quis ex argentariis, §. rationes, ff. de eden. & calculatio neceſſaria eſt, alias non poteſt vere reddi ratio.

71 Et † liberatio facta abſq; calculatione nihil valet, ut cum aliis tenet Baec. d. c. 2. n. 152. & 177. diximus late in noſtro tract. de iuram. confirm. 1. par. c. 40. n. 10. & 19.

72 Ex † brevitate namq; temporis præſumitur rationem recte redditam non fuiſſe: Si enim tempus adeo breve fuit, ut impoſſibile eſſet fieri calculationem, liberationi nihil prodeſſet, & debet reddi ratio eius, quod tutor adminiſtrare debuit & non adminiſtravit, atque eius, in quo tutor ex cauſſa fideiuſſionis pupillo aſtringitur, ut probat Baeca d. c. 2. n. 177.

73 Nec † ſufficit ſolvere reliqua, ſed præciſe eſt cõputanda ratio, ut l. non ſolum, §. is qui, ff. de lib. leg. Iaſ. con. 219. l. 2.

74 Et † tutor, qui aliqua ſupprimit in libro rationum, præſumitur habere animum furandi, l. ſi pupillus, §. ſed ſi quis, & ibi Bart. ff. de neg. geſt. Iaſ. d. con. 219. n. 3. cum ſeqq. lib. 2. & conſ. 253. nu. 16. vol. 3. & Aret. in l. Pomponius. §. acceſſionis, n. 37. ff. de acq. poſſ.

75 Et † non dicitur reddidiſſe rationem, qui non ſolvit reliqua, d. l. non ſolum, §. is qui reddere. ff. de liber. legat. l. cum ſervus, ff. de condit. & demonſt. Ang. conſ. 175. Iaſ. d. conſ. 253 n. 18. Baeca d. c. 2. n. 178.

76 Deinde † noviter inventa, ſi non ſint poſita in invẽtario, debent poni in libro rationum, l. fi. §. tali. C. de curatore furioſ. Specul. in tit. de inſtrum. edit. §. dicto alias iuratur in litem, l. 1. §. officio, & ibi gl. & Dd. ff. de tut. & rat. diſtrah. Caſſan. in conſuet. Burg. rub. 6. §. 6. verbo, den rendero, n. 9. Baec. d. c. 2. de decim. tut. n. 182. qui à num. 6. cum ſeqq. novem requiſita congerit, ex parte tutoris rationem reddentis, quæ ipſe tenetur facere.

77 Illud † tamen hic eſt videndum, an ſi tutor referat in capite rationum tutelæ adminiſtratæ, ſe recepiſſe à debitoribus pupilli debitas pecunias vel alias appareant apochæ de ſolutione illi per eos facta, ita proſint debitoribus, & eos ita liberet, ut pupillus non poſſit ab illis aliquid petere. Et quidem in hac quæſtione Paul. Caſt. conſ. 34. ego Paulus, n. 2. tenet partem affirmativam iuxta tex. quem dicit eſſe expreſſum in l. Lucius, la. 2. §. tutela, ff. de adminiſt. tut. iuncta gl. verb. apocha: ubi apochæ tutoris, in quibus confitetur ſe recepiſſe à debitoribus pupilli, probant vere contra pupillum, licet Bart. ibi ſequendo alios deſtruat illum tex. in gloſſa, dicendo, quod imo illæ apochæ continebant veram ſolutionem factam tutori, & quod ſi continerent confeſſionem, non probarent, ſed eum improbat Paulus de Caſtro, ubi ſupra, tenens, quod prædiximus, quam ſententiam Pauli alii ſequuntur, quos citat Menoch. conſ. 39. n. 8. vol. 1. & Tiraq. de utroq. retract. tit. 1. §. 1. gl. 18. n. 90.

Nihilominus contraria ſententia Bar. communis eſt, imo quod neq; tutor, curator, exſequutor aut alius adminiſtrator per ſimplicem ſuam confeſſionem faciant fidem de recepto in præiudicium pupilli minoris heredum & aliorum, niſi de numeratione aliter appareat, ut voluerunt Bart. in l. 2. §. ult. n. 6. & ibi communiter Dd. ff. ſi cert. pet. & refert plurimos ita tenentes, Tiraq. ubi ſup. in 1. loco, n. 82. & in 2. loco, n. 12. ubi n. 13. inquit & affirmat hanc eſſe communem opinionem, licet nonnulli refragentur, ſequitur & communem dicit plures citans Maſc. 1. tom. de prob. concl. 369. n. 6. quam ſententiam in terminis noſtri prædicti tutoris & curatoris, &c. ſequitur plurimos congerens Maſc. d. 1. tom. concl. 370. num. 1. ubi dicit communem cum Tiraq. ubi ſup. ſequitur etiam D. Caſtel. in ſuo tract. de cuentas, 8. part. fol. 23. col. 1. refert alios & ſequitur Men. ubi ſup. ſub n. 63. dicens, quod non obſtat tex. in d. §. tutela, quia ibi exſtitit ſola tutoris confeſſio, ſed vere fuit numeratum, quod conſtat ex eodem tex. ibi ſi tempore adminiſtrandæ tutelæ debitores tutori tutelam gerenti ſolviſſent. obſerva conditionem ad veram ſolutionem & ſic numerationem eſſe relatam. Sola igitur confeſſio de recepto, niſi numeratio probetur, non ſufficit, & ſic verior apparet hæc communis ſententia, ſecundum quam in praxi ſoleo conſulere debitoribus, in mandatis procuratoribus datis ad recipiendum & exigendum pecunias, nempe ut inſtrumento ſolutionis faciant fidem fieri per notarium de vera numeratione, niſi alias mandatum extendatur ad confitendum etiam recepiſſe ſolutionem, prout pluries contingit, quo caſu cẽſeo hoc ſufficere, quia alias inanis & ſupervacanea eſſet, & redderetur clauſula illa contra Bar. in d. l. 2. §. fi. n. 7. qui communiter ibi per Dd. & alibi reprobatur, dum d. n. 7. tenebat, quod, etiamſi in inſtrumento procuratoris diceretur, facio te procuratorem ad accipiendum pecuniam mutuo, & ad confitendum te recepiſſe pecuniam & ad promittendum, &c. eodem modo dominus non poſſet conveniri ex illo inſtrumento, quia illa verba, ad confitendũ te recepiſſe, intelliguntur ſecundum pecuniam receptam quamvis Bart. ubi ſup. ſequatur D. Caſt. ubi ſup. ſed fallitur evidenter in hoc Bart. ſiquidem dominus expreſſe conſtituit eum procuratorem, non ſolum ad recipiendam pecuniam mutuo, realiter & actualiter, ſed etiam ad confitendum, eſſe recepiſſe & ſibi imputet dominus, qui tam latam poteſtatem dedit procuratori ſuo: non enim decipiendi ſunt contrahentes cum procuratoribus abſentium, ita expreſſum mandatum habentibus, ut in propoſito, licet Paul. de Caſt. conſ. 337. incip. primo quæritur, n. 11. Ant. de But. & recentiores in c. ſi cautio, de fide inſtrum. & Maſcard. ubi ſup. n. 8. teneat opinionem Bart. ubi ſup. d. num. 7.

Communis † præfata ſententia procedere videtur, et- 78
iam in confeſſione Prælati de recepto à debitoribus Eccleſiæ: hæc namq; confeſſio Eccleſiæ non præiudicabit, niſi de ſolutione vere conſtet, quia tutor & Prælatus æquiparantur, Abb. in c. edoceri, col. 1. de reſcript. Menoch. in tract. de recup. poſſ. reme d. 9. n. 106. idem Men. d. conſ. 39. n. 6. & 34. quamvis maior ſit poteſtas Prælati in adminiſtratione bonorum Eccleſiæ, quam tutoris in bonis pupilli, iuxta gloſſ. in c. ult. 6. q. 3. Abb. in c. auditis, col. 2. de in integ. reſtit. Fel. in c. cum deputati, num. 9 de iud. & alios: nihilominus tamen hanc extenſionem contra Paul. ubi ſupra, & alios, quos citat Menoch. d. conſ. 39. num. 24. & 25. ex pluribus probat latiſſime reſpondens fundamentis contrariis ipſe Menoch. ibid. nu. 26. cum ſeqq. uſq. ad fin. conſ. qui num. 54. refert plures auctores tenentes confeſſionem Prælati non nocere Eccleſiæ & ſucceſſori, iuxta gloſſ. in cap. dudum, el 2. verſ. de veritate, in fin. de elect. & ita communiter omnes ſenſere ſecundum Rom. conſil. 489. num. 1. & Maſcar. qui alios refert de probationibus, 1. tom. concluſ. 367. n. 1.

Sed adhuc diſtinctio Pauli Caſtr. ubi ſup. nempe quod quando confeſſio Prælati tendit ad liberandum ali-

qoem, & conſiſtit in facto proprio, veluti ſi confiteatur ſibi ſolurum fuiſſe, per quod liberantur debirores, præiudicet Eccleſiæ abſq; conſenſu Capituli, probet & pro veritate habeatur: ſecus ſi tendat ad obligandum, & voluntarie fuerit facta à Prælato, verior videtur & tenenda, quam alios allegans ſequitur Maſcar. *ubi ſupra, num. 7. & 8.* ſic intelligens & limitans communem ſeotentiam, *de qua ſup. n. 77.*

79 Limitatur † primo dicta communis ſententia de tutore, curatnre, exſequutore, & alio admioiſtratore, ut non procedat in iudicio contentioſo, in quo confeſſio facta nocet, ut io tutore tradit Rom. *conſ. 389. n. 3. per notata in l. certum, §. ſed an ipſos, ff. de confeſſis, l. 2. §. quod obſervari, C. de iuram. cal. & in l. 1. C. de confeſſ.* ſecus vero, ſi extra iudicium, & parte abſente, quia runc non probat, & ſic oon nocet pupillo, *ut conſuluit conſil. 70. n. 2. vol. 4. & cavit Iuriſcon in l. certum, §. ſi quis abſente, ff. de confeſſ.* & in terminis ſequitur baoc limitationem Maſcard. *d. concluſ. 370. n. 2. & 3.* ubi *n. 4. limi. 2.* præfatam communem ſenreotiam, ut non procedat, ſi confeſſio facta ſit per tutorem, vel alios in inventario pnblico & ſolemniter coofecto, quia tunc plene probat, etiam facta exrra iudicium & abſente parte, *ſecundum Ruin. ubi ſupra, nu. 2. ad fin.* ſed & alias plures limitationes congerit Maſcar. *concluſ. 367. n. 4. cum ſeqq.*

80 Tenetur † quoque tutoc pecuniam pupillarem convertere in emtiooem prædiorum venalium, *Bart. in l. tut. qui repertorium, §. ſi poſt, ff. de adminiſt. tut. Dec conſ. 178. col. 1. & conſ. 192. col. 1. & conſ. 430. col. 2, Rolan. à Valle conſ. 49. nu. 34. vol. 1. Ant. Piag. de tut. & curat. quaeſt. 19. num. 9. Decian. reſponſ. 85. num. 32. vol. 2.* plures allegans, ubi quod tenetur ad intereſſe huneſti lucri, *Iaſ. conſ. 253. num. 6. ad fin. & nu. 17. vol. 3. diximus late ſupra, in 2. par. ca. 9. per totum.* Quod procedit, quando probatum eſſet ipſam pecuniam fuiſſe ſufficientem ad illorum emtionem, *ut notat Pa. de Caſt. conſ. 140. col. fin. verſ. ſuper quinto, quem ſequitur Dec. d. conſ. 178. in fin. & Rolan. à Valle d. conſ. 49. num. 34.* vel etiam pecuniam deponere, ad licitum, & boneſtum lucrum apud fidum mercatorem, *ut ſup. reſolvimus,* teducentes id ad praxin in bis regnis.

81 Alias † in cedditione rationis tenetur turor vel curator ad intereſſe, declarandum per iuramentum in litem, *ſecundum Dd. ubi ſupr. teſte Roland. à Valle d. conſ. 49. nu. 35.* vel ſecuodum ipſum, ſi oon dederit ad honeſtum lucrum, *ut per Bart. in d. §. ſi poſt,* & quando tutores vel curatores pecuoiam minorum otioſam teouernnt, ad intereſſe obſtricti ſunt, *ut tenet Grammat. deciſ. 103. Illuſtris Marchioniſſa, n. 22. quem refert & ſequitur Anton. Piag. ubi ſupr. d. q. 19. ſub. n. 9.* obiq; ſimiliter ad uſuraa conveniri poterunt uſq; in diem, io quem adminiſtraiæ tutelæ & curæ ratiooem ceddiderint, oiſi prius eas offerant aut deponanr, *d. l. tutores, §. fi. & l. tutor pupillo, ff. de adm. tut. Lud. Rom. conſ. 139. propoſita, q. n. 4.* Hodie apud nos hoc intereſſe ad redditus annuoa emi ſoliros, in provinciareducitur, *ut probavimus ubi ſupra.*

82 Limitantur † tameo ſuperiora modo proxime dicta, ut noo procedant, ubi mulrum æa alienum pro minnre tutores vel cutaiores eius perſolveriot, vel cum à multis penſionibus aut effectibus effrancaverint, *ſecundum Cardin. Pariſ. conſil. 96. in præſenti cauſſa, num. 35. lib. 1. & Ant. Piag. d. q. 19. num. 9. ad fin.* Intellige ramen, niſi his ſolutis, & aliis neceſſariis impenſis adhuc pecunia minoria orioſa remanſerit in ea quantitate, quæ commode poſſet in emtionem prædiorum vel in alium licitum lncrnm cooverti aut collocari: tunc enim in hoc reſiduo teoebitur ad licitum intereſſe, mioori perſolvendum per ſupradicta.

83 Si † tameo tutor vel curator poſt decretum præſidia ſublata pecunia, quæ ad comparationem poſſeſſionis fuerat depoſita, ſibi prædium comparaverit, eſt in electione pupilli vel adulti, utrum malit rem emtam ſibi capere, vel pecuniam cum uſuris legitimis, quia ille pecunias minoris io ſuos uſus coovertit, *text. ubi omnes notant in l. ſi curat. 3. C. arbitr. tutor. l. ſi ut proponis, C. de rei vend. l. tut. qui repertorium, §. ſi poſt, ff. de adminiſtr. tut. Bacca de dec. tut. cap. 18. n. 24. Ant. de Fano de pignoribus 2. memb. 5. par. n. 19. & in 4. memb. 2. part. n. 158. ad fin. & n. 163. etiam ad fin. Ant. Gom. in l. 53. Tauri, n. 36.* ubi ampliat, ut idem ſit, eadem ratiooe in furioſo, prodigo, vel aliis, qui ſub cura & admioiſtratione ſuot.

84 Eandem † concluſionem principalem approbat expreſſe *l. Regia, 49. in verſic. o ſi fueſſen de menor, &c. tit. 5. part. 5.* Sed hanc cooclusionem intellige veram, dummodo minor omnes poſſeſſiones capiat. Non enim eſt audiendus, ſi pco parte velit ſuam pecuniam, & pro parte poſſeſſionea emtas, *ut in l. cum quaeritur, & in l. tutor, §. ſi poſt, ff. de adminiſtr. tut. Bacca poſt Molin. de decim. tut. cap. 18. ſub n. 24. verſ. dummodo.*

85 Si † vero non eſſet tutor vel curator, ſed aliquis extraneua, qui emeret de pecunia mioori, tunc rea emta non efficeretur minoris etiam io ſubſidium, ſed erit ei tacite hypothecata pro ſua pecunia, *ut probat expreſſe l. 25. in princ. tit. 13. part. 5. & ibi Greg. Lopez, in gloſſ. 1. idem Greg. Lop. in d. l. 49. in gloſſ. en guarda, per tot.* & dicta tacita hypotheca minori competens hoc caſu erit cum privilegio antelationis, aliia ceeditoribus anteriorem generalem bypothecam in boois eiuſdem debitoris habentibua, *ut in l. idem quo, ff. qui pot. in pignor. hab. & ibi gl. Bart. & alii Ant. de Fano ubi ſup. & iterum in 4. memb. 2. part. num. 163.*

Conttariam tameo ſententiam, imo quod io bac ſpecie res emta cnm pecunia minoris pec extraneum, qui non ſit eius tutor vel eurator, in ſubſidium, nempe quando emtor non eſt ſolvendo pecuniam, efficiatue ipſius minoris, tenent Thom. de Forlivio, & Bart. *in l. ſi ut proponis, C. de rei vendic. & in l. filia, per tex. ibi, ff. de ſolut. Dd. in l. 2 ff. quando ex fact. tut. Bart. & communiter Dd. in l. ſi ut proponis, C. de rei vendic. teſte Ant. Gom. qui cā ſequitur in d. l. 53. Tauri, ſub n. 36. ibi, quod ſubintellige.*

Quæ opioio ſequentibus fulcitur fundamentis. Primo, *ex d. l. filia, ff. de ſolut. ad fin.* ubi probant, quod non videntur bona fide ſoluta matri, quæ ius adminiſtrationis in bonis filiæ ſuæ pupillæ non babebat, pretia rerum eiuſdem pupillæ per argentarios vendirarum, quibns eas vendendas mater dedit, ſi ipſi argentarii ſciebant res eſſe pupillæ, & ſic oon liberaniur, ſi mater ſolvendo non ſit.

86 Secundo, † *ex l. uxor marito, 56. ff. de donat. inter vir. & ux.* ubi probarur, quod res emia ex pecunia uxoris dooata viro, revocara donatione per ipſam, marito oon exſiſtente ſolveodo, vindicari poteſt. Ergo idem videtur diccndum io propoſito ooſtræ quæſtionis.

87 Sic † licet res enira ex pecuoia dorali dotales eſſe videantur, *l. res qua, 55. ff. de iure dot. d. l. 49. in verſ. O ſi fueſſen los dineros, de la dote, tit. 5. part. 5.* Quod eſt intelligeodum, quando res emra eſt ex voluntate mulieris, alias ſecus, *ut in d. l. Regia expreſſe probatur, ibi, con voluntad de ella, ubi Greg. Lopez. in gloſſ. voluntad della,* idem probat iure communi, *ex l. ita conſtante, & in d l. res qua, ff. de iure dot. ubi gloſſ. 1.* id expreſſe obſervavit, gloſſa etiam *ex l. ex pecunia, C. de iure dot. & in l. 1. C. ſi quis alt. vel ſib. verb. conſtituta, ſequitur Tiraquell. de utroque retract. tit. 1. §. 32. gloſſ. unica, n. 16. Socin. in reg. 343. fall. 4. ex Alex. in l. ſi cum dotem, §. fin. n. 4. ff. ſol. matrim.*

88 Attamen † in ſubſidium, quando vir noo eſt ſolvendo, etiamſi uxor emtioni non conſenſerir, res emta ex pecunia dotali, efficitur quoq; ipſiua, & dotalis eſſe videtur, *iuxta gl. in d. l. 1. verb. conſtitut. C. ſi quis alt. vel ſib.* quæ ad hoc allegatur. Et licet ipſa hoc mihi ooo probet, attamen ita tenet Bar. *in d. l. ſi ut proponis, C. de rei ven.* & Baſ.

inc. l.

inc.1.§.& quia vidimus,n.12.de his qui feud.dar.poſſ. &
Bal.Novel.de dot.in 7.par.princ.privil.15.& Joan.Bapt.
de S.Blaſ.in tract.de dot e,in 2.ron.priv.106.n.6.dicit com
munem Ripa in l.1.n.21.ff.in quib.canſ.pig.vel hypoth.ta-
cit.contrah. Ergo idem videtur dicendum in propoſito,
ut re minoris vendita per extraneum & ex pretio eius
alia re emta in ſubſidium extraneo non ſolvendo exſi-
ſtente, dominium prædictæ rei emtæ efficiatur ipſius
minoris,

His tamen non obſtantibus tenenda eſt prima opi-
nio,quæ verior eſt & probata in d.l.Regia. Nec obſtant
fundamenta ſupra in contrarium adducta, & non qui-
dem primum d.l.filia,quia tantum agit de liberatione ar-
gentariorum, de quibus ibi ab obligatione perſonali,&
ideo non probat contrariam ſententiam, ſecun. Bal.&
Saly.in d.l.ſi ut proponis, quos refert & ſequitur Greg.Lop.
in d.l.49.in gl.en guarda.

Non obſtat ſecundum,hoc eſt, d.l.uxor marito,cum
ſup.adductis, quia loquuntur in uxore reſpectu mariti,
cui ſubeſt ipſa mulier, ideoq; nimirum ut res emta per
maritum ex pecunia dotali etiam ſine voluntate uxoris
efficiatur ipſius in ſubſidium,marito non exſiſtente ſol-
vendo,ut obſervat Greg.Lopez.in d.l.49.in gl. voluntad
de ella,ibi,ſi mmen ſine voluntate loquens in re emta ex pe-
cunia dotali,& etiam in caſu & ſpecie,d.l.uxor.ſicut effi-
citur pupilli res emta per eius tutorē ex pecunia pupilli,
ſi ipſe eam malit habere,quam pretium cum uſuris.

86 Et † licet verum ſit, quod etiamſi res ematur ab ex-
traneo de pecunia dotali, qui non ſit ſolvendo, adbuc
detur mulieri utilis rei vendicatio ad rem, favore do-
tis,arg.d.l.uxor marito, & tenet Bald. etiam in l.in reb.
col.fin.C.de iure dot.attamen ſi huiuſmodi extraneus,qui
emit rem de pecunia dotali, vel ſi vir vendidit alii tertio
poſſeſſori,& conveniatur ab uxore utili in rē, actione in
ſubſidium viro non exſiſtente ſolvendo,& talis extrane-
us emtor ſeu poſſeſſor offerat æſtimationem rei mulieri
agenti,liberabitur à rei vendicatione,ſecund.Socin.conſ.
224.eleganter & ſubtiliter vol.2.ut in auth.contra rogatus,
& ibi Bal.C.ad.Treb. quem refert & ſequitur Greg. Lop.
in d.l.49.in gl.voluntad.de ella,ad fin.& D.Covar.alios re-
ferens adverſus Ant.de Fano in pract.quæſt.cap.28.ſub n.8.
verſ.ſed.ſi uxor, ubique vere, licet ſit utilis rei vendica-
tio,tamen hæc non differt quoad reſtitutionem dotis ab
hypotheca, quamvis quoad prælationem & alios effe-
ctus poſſit differre,

90 Venit † præterea in redditione rationis, ut admini-
ſtratores prædicti oſtendant debitores,cum quibus con
traxerunt, eius conditionis tempore contractus fuiſſe,
ut diligens paterfamilias his crediturus fuiſſet, l.qui ſub
conditione,ff.de conditionib.& demonſt.Roman.conſil.413.
Socin.conſil.92.col.2.num.7.vol.4.Rolan.à Valle conſil.49.
num.36.vol.1.alias teneb itur,ut per D.Caſtel.in loco infra,
n.95.citandum,ubi ampliat & declarat.

91 Similiter † tenetur tutor vel curator reſtituere adul-
to inſtrumenta,alias poteſt adverſus eum ob dolum vel
latam culpam in litem iurari,l.adverſ.& l.ii qui, C.de in
litem iuran. & utrobiq; gl. & Dd. Rolan. à Valle d.conſil.
49.n.47.l.6.tit.11.part.3.

92 Tenetur † quoque tutor & curator ſibi conſignata,
non legitime alienata, tanquam reliqua reſtituere, l.1.
§.1.ff.de tut.& rat.diſtrah.l.tut.C.arbit.tut.notat poſt gl.
Bald.in l.cum teſtam.C.de manumiſſ.teſt.Socin.d.conſ.92.
col.2.& Anton.Piag.de tut.& curat.quæſt.19.n.8.

Debetque † rationem reddere fructuum & reditu-
93 um,ſecundum quod communiter percipi potuiſſent, ut
cum aliis tenet Baeca de decim.tut.c.2.n.184.Vbi † nu.ſeq.
quod licet in inventario ſint ſcripta aliqua bona mobi-
94 lia,tutor non teneatur ea exhibere, ſi probet veriſimile
eſſe,illa eſſe corrupta vel conſumta ſecundum naturam
ſuam,ex Bart.& aliis,quos ad hoc ibi citat.

Inſuper † tenentur tutores & curatores, ſi ſteterunt in
mora exigendi nomina debitorum, & ipſa fuerint de- 95
teriorata,l.tutores,§.adoleſcens,& l.debitorib.C.de admi-
niſt.tut.D.Caſtel.in ſuo tract.de cuentas,part.9.fol.29.col.
1.ubi bene declarat,& Ant.Piag.ubi ſup.n.10.ubi limitat,
niſi caſu fortuito ſtatim poſt officium ab eis ſuſceptum
debitores effecti fuerint non ſolvendo,l.ſi ſinc.§.Mode-
ſtinus.el 1.ff.de adminiſt.tut.Lud.Rom.d.conſ.413.nu.16.
Secundo limitat, quando oportuiſſet plus expendere,
quam de utilitate eſſet percipiendum, ut notatur in l.
Mediterranea.C.de annon.& trib.lib.1.& diximus ſup.

Tenetur † namq; tutor vel curator, ſi dolo vel culpa 96
lata neglexerit exigere,ut in l.ſi tutor conſtitutus,ff.de ad-
miniſt.tut.late l.2.C.arbit.tut.Decian.conſ.85.n.26.vol.2.
poſt Imol.& Rom.quos citat addens n.27.

Quod † licet regulariter tutor teneatur etiam de levi,
l.contractus,ff.de reg.iur.Dec.conſ.274.viſo decreto Balsa 97
n.3.Caval.deciſ.39.n.35.in indice deciſ.1.part.verbo,tut.
adminiſt.Ant.Piag.d.quæſt.19.n.13.

Attamen † non ſufficit levis culpa in non exigendis 98
debitoribus pupilli,ſed requiritur lata culpa,l.2.C.arbit.
tut.& Ant.Piag.ubi ſup.d.n.13.poſt Alex.conſ.104.n.3.vol.
4.Quinimo ipſe pupillus vel heredes eius tenentur pro-
bare,quod tempore,quo tutor cœpit adminiſtrare, de-
bitores erant ſolvendo,ut inquit Imol.conſ.95.Decian.
ubi ſupra,de quo etiam diximus,ubi ſup.

Debet † etiam tutor, ſaltem interpellatus, creditori 99
ſatisfacere de bonis pupilli minus damnoſis,ſi apud pu-
pillum non eſt pecunia, vendendo dicta bona, iuxta l.
obæs,C.de præd.min. vel dando in ſolutum creditori,iu-
xta tex.in auth.hoc ſi debitor,C.de ſolut.quod cum non fe-
cerit,ſed neglexerit,pupillo tenetur ad intereſſe,l.quic-
quid C.arbitr.tutor.& l.contractus,ff.de reg.iur.Carol.
Ruin.conſil.119.n.18.vol.5.

Tenetur † etiam ad actus incoatos per tutelæ & curæ 100
deſinentiam non expletos, adminiſtratione nondum
in curatorem translata,ut ſupra quoque,in 2.part.huius
tract.c.19.n.1.cum ſeqq late diſſeruimus.

Nec † non ad id, quod prædicti adminiſtratores ac-
quirere potuerunt & non acquiſiverunt, iuxta gloſſ.in d. 101
l.quicquid,C.arbit.tut. quam dicit notabilem Nic. Ever-
ard.in ſua cent.legal.in loco à pupillo ad eccleſiam, nu.6.&
Ant.Piag.de tut.& cur.quæſt.19.n.12.

Similiter † tutor, ex quo ſcivit ſe tutorem datum, &
adminiſtrare ceſſavit,ſuo periculo ceſſavit,l.1.§.1.ff.de 102
adminiſt.tut.& ad eum periculum tutelæ pertinuit,l.qui-
dam decedens,§.fi.ff.eod.tit. ac indemnem pupillum præ-
ſtare tenetur,l.qui iuſſus,cum gl.& l.tut.vel curat.& ibi
per Bart.in l.& ſi ſciens,C.eod.tit.& quamvis adminiſtra-
re non poſſit, antequam ſit illi adminiſtratio decreta,&
ante inventarii confectionem,l.fin.C.arbit.tut.& alia
præreſſerint,de quibus in l.legitimos,in princ.ff.de legit.
tut.tamen quia à die ſcientiæ fuit negligens circa prædi-
cta,& ſic in conſequendo adminiſtrationem, ſatis dici-
tur ab adminiſtratione ceſſaſſe, cum per eum ſteterit,
quo minus adminiſtraverit,ut late probat Car.Ruin.con-
ſil.108.n.15.& conſ.89.n.1 vol.5.ubi num.7. quod ſaltem
debuit curare & providere,quod poſſeſſiones non dete-
riorarentur,quia hoc tantum prodeſſe poterat, & circa
alia ad idem tendentia providere. Quod ſi non fecerit,
non poteſt excuſari, quia negligendo culturam & alia
prædicta eſt in culpa ſaltem levi,l.ſi mora,& ibi Alex.ff.
ſol.matr.de qua tutor & curator tenetur,ut prædiximus.

Vnde † tutores & curatores,ſi domus minorum ruē-
tes non refecerint, ad omnia damna & intereſſa tenen- 103
tur,l.lex quæ tut.§.ergo & domus,C.de admin.tut.Franc.
Ripa in tract.de remed.ad conſervan.Vbert.n.14.& Ant.
Piag.de tut.& cur.quæſt.19.n.14.

Tenentur † quoque ſi lites iniquas inſtruant, ut in l. 104
non eſt ignotum,6.C.de adminiſt.tut.ubi inquit tex.non eſt
igno-

ignotum tutores vel curatores adoleſcentium, ſi nomine pupillorum vel adultorum ſcientes calumnioſas inſtituant actiones, eo nomine condemnari oportere, ne ſub prætextu nominis eorum, propter ſuas ſimultates ſecure lites ſuas exercere poſſe exiſtiment, Marant. de ordin. iudic. 6. part. in 3. act. n. 39. Ant. Piag. q. 19. n. 15. Unde ſi temere litigent ipſi condemnantur in expenſis, non vero eorum minores ut late poſt alios prob. Baeca de decim. tut. cap. 2. n. 109. & Ant. Piag. de tut. & cur. quæſt. 15. n. 4.

105 Tutor † igitur vel adminiſtrator ubi iniuſte, temere, vel calumnioſe cauſſam pupilli ſuſcepit & proſequitur, non repetit expenſas, quas in ea peragenda erogavit, ut in d. l. non ignotum, Bart. in l. ita tamen, §. hac, el 2. ff. iud. ſolu. Ruin. conſil. 2. n. 23. lib. 3. quos refert & ſequitur Menoch. conſil. 145. n. 6. vol. 2.

106 Ubi † num. 15. hoc declarat, nempe quod ſola temeritas non ſufficit, ſed requiritur, quod calumnioſe egerit nomine pupilli, ut in d. l. non eſt ignotũ, dum dixit, ſcienter, ut excipiat eos, qui ignoranter accuſationem iniuſtam proponunt: eſt enim opus, quod tutor ſcienter calumnietur, ut declarat Ripa in l. ſi ſe non obtulit, n. 18. ff. de re iud. Bero. conſil. 103. n. 3 in fin. lib. 3. & optime Purpurat. in l. edita, n. 317. C. de edend. qui aperte docuit, dolum hoc in caſu requiri, & ſolam temeritatem non ſufficere. Imo evidens eſſe debet hæc calumnia, l. tutorem, ff. de his, quibus ut indign. & in l. Pola, Cod. eod. tit. & in l. 2. C. de his qui accuſ. poſſ. & ibi Alber. n. 1. & probat plures allegans Menoch. ubi ſupra, d. n. 15.

107 Qui † n. 21. & 22. inquit, in tutore accuſante iniuriam factam pupillo, ceſſare calumniam, niſi de ea evidenter appareat.

108 Similiter † tutores & curatores tenentur de caſu fortuito, quando dolus eum præceſſit, l. in rebus, in princ. ff. commodat. Carol. Ruin. conſ. 70. quoad primum, de quo quæritur, n. 9. iuncto n. 3. lib. 4. quem refert & ſequitur Ant. Piag. de tut. & cur. quæſt. 19. n. 17.

Pro † quibus omnibus bona tutorum & curatorum
109 ſunt tacite à iure obligata, l. pro officio, C. de adminiſt. tut. & cum aliis probat in terminis Ant. Piag. d. quæſt. 19. n. 18. diximus late ſupra, in 2. part. c. 16. per tot.

110 Superiora † omnia de ratione reddenda procedunt, ut prædiximus, finita tutela vel cura: ea namque durante non poteſt cogi tutor vel curator regulariter rationem adminiſtrationis reddere, ut in l. 2. & in l. rationes, C. de adminiſtr. tut. Corn. conſil. 313. in hac conſultatione, ad fin. vol. 1. Ant. Piag. d. quæſt. 19. n. 19. Quod procedit in tutore vel curatore maioris vel adulti: ſecus in curatore furioſi, ut in l. niſi, §. fi. ff. de tutel. & rat. diſtrah. Et hoc ſecundum gloſſ. ibi, quia primo caſu certum eſt, quantum tempus debeat exſpectari, & cura finiri: ſed in ſecundo caſu eſt incertum. Et hac ratione inquit Bart. ibi, quod idem erit in curatore dato bonis abſentis, ſequitur Carol. Ruin. conſil. 89. quamvis coptoſe n. 24. volum 5 ubi quod idem dicendum eſt de curatore prodigi, ſequitur utrumque Anton. Piag. d. quæſt. 18. num. 20. & 21. addens concludendum eſſe in aliis caſibus, tutorem aut curatorem non poſſe conveniri generali actione (ſcilicet durante tutela vel cura) licet bene ſpeciali, veluti actione furti, & curator impuberis rem pupilli ſalvam fore, ut notatur in l. ſi adhuc, ad fin. de tut. & rat. diſtrah. gloſ. magiſtra. in d. l. 2. C. de adminiſt. tutor.

111 Quod † ſi plures ſint tutores vel curatores, unus non poteſt reddere rationem ſine alio, ne ratio dividatur, cum ſimul tota reddi debeat ab omnibus, ut tenet Bald. in l. ſi plures, C. de condit. inſert. Caſſan. in conſuet. Burgund. rub. 6. §. 6. verbo, den render, nu. 1. quos refert & ſequitur Baeca de decim. tut. cap. 2. num. 166. ubi quod hoc eſt intelligendum, niſi uni ſit commiſſa adminiſtratio: Addo ego, velut ſi in plures ſit diviſa ipſa adminiſtratio à iudice, puta diverſorum locorum, ſingulis, videlicet ſua quæque commiſſa: tunc namque unuſquiſque de ſua adminiſtratione ſufficit, quod reddat rationem, & utrumque tenet, & probat Doctor Caſtel. in ſuo lib. de cuentas, in 4. part. in verſic. lo dezeno.

Sed † quoad facultatem conveniendi plures, quoties 112
ſimul omnibus commiſſa eſt adminiſtratio: duplex eſt adhibenda inſpectio. Prima, ſcilicet an omnes geſſerint, ac omnes ſint ſolvendo: & tunc actio dividitur inter eos, ſecus ſi omnes non ſunt ſolvendo, hoc enim caſu quilibet iuxta facultatem ſuam convenietur, & ſi quid unus pro alio ſolverit, utili actione tutelæ repetet, d. l. 1. §. nunc tractemus, ff. de tut. & rat. diſtrah. Altera eſt inſpectio, quando non omnes geſſerunt, & tunc, qui geſſit prius conveniendus eſt, ut habetur in l. 1. C. ſi tut. non geſſ. ita Anton. Piag. de tut. & cur. quæſt. 19. num. 5. ubi num. 6. quod in caſu, quo poſſunt conveniri non gerentes utili, non autem directa actione, de neglectis tenebuntur, ut notatur in l. ita autem, §. geſſiſſe, de adminiſt. tut. de commiſſariis autem deputatis adminiſtrationi rei vel rerum prehenſarum, an teneantur ſinguli in ſolidum, agit late Carol. Molin in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 6. gloſſ. 6. num. 32. cum ſeqq.

Quæritur † modo pro abſolutione huius materiæ, an 113
confeſſio facta in inſtrumento publico, redditæ rationis legitimæ, & liberationis reliquorum facta ab adulto, vel ab ipſo cur. vel tutore pupilli, liberet ipſum prim. tutorẽ vel curatorem, eiuſq; heredes ab obligatione iterum reddendi eam?

Et † quidem prima pars affirmativa videtur iuridica, 114
quia tutor vel curator, aliuſve adminiſtrator, qui ſemel reddidit rationẽ ſuæ adminiſtrationis, non tenetur iterum illam reddere, ut reſolvit Ioan. Monac. Archid. Ioan. And. & Dd. in cap. unic. de cleric. ægrot. lib. 6. & Lapus in clem. quia contingit, de religioſ. domib. arg. l. cum ſervus, ff. de condit. & demonſt. Rol. à Valle conſil. 49. n. 39. vol. 1. Cavalc. in indice 1. part. deciſ. verſic. tutor poſt rationem ſemel redditam, ubi plures allegat, ſed in hac ſpecie pars confitetur rationem eſſe legitime redditam, & reliqua ſoluta. Ergo eius confeſſio ei præiudicare habet, l. generaliter, C. de non num. pecun. l. quid ergo, §. contrarium, ff. de contrar. iudic. tut. Quod præcipue procederet, quando prædicta liberatio eſſet multum generalis, ampla, & cum verbis prægnantibus facta, quia generaliter & ad omnia, quæ pertinent ad dictam adminiſtrationem, extendenda eſt, ut per Dd. in cap. 1. de tranſact. & in l. emtor. §. Lucius, per tex. ibi, ff. de pact. Imo ſi non fuiſſet facta d. liberatio, obligatus eſſet liberans ad faciendam ipſam liberationem de facto, ut per Bart. in l. 3. § 1. ff. de lib. leg. & in l. ſi finita, § eleganter, ff. de dam. infect. Dec. conſ. 100. col. fin. per l. diſſoluta, C. de condict. ob cauſ. & in l. cum affirmes, C. de lib. cauſ.

Secundo, † eadem pars probatur, quia licet calcula- 115
tio rationis, & eius redditio etiam ſæpe computatæ, ratione erroris retractari poſſit, l. 1. C. de error. calcul. & per Cavalc. ubi ſup. tamen quando ultra calculationem intervenit ſententia, pactum, vel tranſactio de ſtando calculo, non poteſt ratio reddita retractari, ſecund. Bart. in l. 2. ad fi. C. de iur. fiſc. lib. 10. arg. d. l. emtor, §. Lucius ff. de pact. & probat expreſſe d. l. 1. per quam ita etiam tenet Doct. Caſt. in ſuo tract. de cuentas, par. 10. fol. 32. col. 2. ad fi. qui 11. part. agit, intra quantum tempus ex hoc capite retractari ratio poſſit; nihilominus tamen in præmiſſa ſpecie contraria ſententia eſt tenenda, imo quod tutor, curator, vel alius adminiſtrator & eius heres tenentur rationem reddere ex omnibus ſupra adductis in princ. huius c. quia contra eos in hoc ſtat regula iuris, quæ ipſos ligat ad rationem ſuæ adminiſtrationis reddendam.

Neq; † obſtat, quod qui ſemel rationem reddiderit, 116
non tenetur iterũ eam reddere, ut in primo fundamento contrariæ partis, quia fatemur id verum, quando ratio reddita fuiſſet ſufficienter, ſecus alias, ut tradunt Lap. & Car-

& Cardin. in d. clementina, quia contingit: paria enim ſunt
rationem non reddere, & reddere, ſed non plene nec
ſufficienter argumento l. quoties, ff. qui ſatiſd. cogan.
117 Et ideo † dicunt Doct. in d. l. 1. C. de error. calcul. quod
licet inter mercatores ratio fuerit ſæpe calculata, tamen
allegando errorem, poteſt peti, quod iterum calculetur,
quod etiam dixit Socin. conſil. 159. colum. 3. in princip. &
conſil. 190. columna 2. & in conſil. 92. colum. 2. volum. 4. Pa-
riſ. conſil. 89. columa. 3. volum. 1. quos ad hoc refert & ſequi-
118 tur Roland. à Valle, d. conſil. 49. num. 49. volum 1.
Neque obſtat, † quod allegantì rationem non fuiſſe
legitime redditam, incumbit onus probandi, ut per Pau.
de Caſt. conſil. 36. quem ſequitur Socin d. conſil. 190. colum. 2.
& d. conſil. 92. volum. 4. & Decius, d. conſil. 100. in fin. & Pa-
riſ. ubi ſupra, & plures referens Maſcardus in tertio tomo
de probat. concluſ. 1257. num. 19.
119 Quia reſpondemus † ſatis conſtare, non eſſe rationem
legitime redditam, ex quo de actuali & præſenti reddi-
tione rationis non conſtat, cum iura velint & requirant,
quod actualiter redditio rationis fiat, nempe, quod ad-
miniſtrator rationes reddat, legendas offerat, & compu-
tandas, an accepta, & data proprie relata fuerint vel non:
& reliqua reſtituat, ut in d. l. cum ſervus, ff. de condit. & de-
monſtrat. & ſupra latius probavimus: & ſic lex requirit
factum l. argentarius, ff. de edend. ſed quando lex requirit
factum, & actualem redditionem, non ſtatur aſſertioni,
120 ut in leg. ſi forte, ff de Caſtren. pecul. quia † ubi facto opus
eſt, verba non ſufficiunt leg. ait prætor, §. ſi quis, ff. de nov.
oper. nunciat. Præterea aliud eſt, rationem eſſe redditam,
aliud redditã confiteri, argumento l. aſſiduis, cum gl. C. qui
potio. in pign. hab. leg. ad ſolſio, § ſed ſi emtor, ff. de re judic.
ſicq; non eſt eiuſdẽ efficaciæ aſſertio & actualis redditio.
121 Quare † ita in terminis tenet Petrus de Anchar. con-
ſil. 331. viſis facti narratione, col 4. ubi quod ſi minor cum
auctoritate curatoris, & decreto iudicis fecerit genera-
lem liberationem tutori, aſſerendo rationem admini-
ſtrationis ſibi fuiſſe redditam, & ita etiam juraverit, per
iſta non liberatur tutor à reddenda ratione adminiſtra-
tionis ex pluribus, quibus ibi movetur, quem ſequitur
Soc. d. conſ. 159. colum. 3. lib 2. & d. conſ. 92. colum. 2. circa
fin. & conſ. 253. nu. 11. cum ſeqq. volum. 3. & conſ. 219. nu. 15.
cum ſeqq. volum. 2. Roland. à Valle d. conſi. 49 num 53. & 66.
volum. 1. ubi numeris ſequentibus, late eam opinionem
comprobat, & ſecundum eam conſuluit, probans in
ſuo caſu dolum interveniſſe, quia plura devenerunt ad
manus tutoris & curatoris, quæ non fuerunt recepta in
folijs exhibitis. Unde liberatio, & quietatio, quantum-
cunque generalis, ad talem adminiſtrationem non ex-
tenditur, nec per illam dolus præteritus cenſetur remiſ-
ſus, niſi expreſſe facta ſit mentio doli: ſecus quando ei,
qui dolum commiſit, nihil adeſt: quia tunc dolus præte-
ritus cenſetur remiſſus ut per Dd. in l. actione, C. de tranſ-
act. & alios quos ibi citat: Eandem opinionem ſequuti ſu-
mus in noſtro tract. de juramen. confirmat. 1. par. c. 40. n. 18.
cum ſeqq. & poſtea ſequitur, & probat Maſcard. de probat.
3. tom. d. concluſ. 1257. num. 17. cum ſeq. ubi citat etiam Pe-
trum de Ubald. in tract. de duob. fratrib. part. 12. num. 5.
cum ſeqq. diffuſe, & doctiſſime per Menoch. de arbitr. iudic.
libr. 2. centuria. 3. caſu 206. & Spino in ſuo Speculo teſtam.
gloſſ. 29. num. 67.
Sic etiam † confeſſio ſecundi tutoris, quod ratio primi
122 tutoris ſit bene reddita, non nocet pupillo, ſi tamen eſ-
ſet male reddita, & ratio diſpungenda eſt, ita docet Bal-
dus in l. 1. C. ſi adverſus ſolut. num. 2. Hippolyt. ſingul. 646.
judices inique agentes, num. 4. quem refert, & ſequitur Ba-
rza de decim. tutorum, cap. 2. num. 161.
123 Et † procedit principalis concluſio ſupra probata, et-
iamſi liberatio facta per pactum, & tranſactionem fue-
rit jurata, quia adhuc tanquam evidenter iniqua, & nul-
la, ac tanquam doloſe extorta, irritanda, & non ſequen-
da venit, ut cum Paulo de Caſtr. conſil. 308. advertendum
tenet Socin. d. conſ. 190. colum. 3. in fin. & Decius d. conſ. 100.
in fin. & Iaſ. ubi ſupr. Roland. à Valle d. conſi. 49. n. 66. Unde
tutor in hac ſpecie tenetur denuò computare, & ratio-
nem reddere, ſi conſtet priorem computationem, aut
fuiſſe erroneam, aut non plenam, ita Iaſ. conſi. 216. n. 2. &
num. 15. lib. 2. admonens judices, qui in tali cauſſa ratio-
num tutelarum habent judicare, ne ſe reddant difficiles,
aut moroſos in revidendis denuo diligenter rationibus
adminiſtratæ tutelæ, & in repetendis computis rationũ,
ut tales cauſſæ, per quas minorum indemnitatibus ſuc-
curretur, legaliter procedant, provideantq;, ſicuti leges
volunt, ut dicebamus largius, ſupr. in princ. huius cap.
Ex quibus † non obſtat doctrina Bald. in auth ſacra- 124
menta puberum, nu. 14. C. ſi adverſ. vend. quod refutatio-
nes, quas faciunt minores tutoribus, & curatoribus ſuis
de adminiſtratione tutelæ, cum juramento ſunt validæ,
adeo quod à tali juramento non poteſt peti relaxatio, ut
latius deduximus in d. 1. parte de juramento confirmatorio
c. 40. nu. 6. quia hoc intelligendum eſt juxta ſupra dicta,
ut procedat, præterquam ſi conſtet priorem computa-
tionem, aut fuiſſe erroneam, aut non plenam, ut teneat
ſap. citati auctores, & nos etiam cum eis ubi ſup. num. 7. ex
multis igitur tutorum dolus detegitur ut patet ex Inſt. d.
conſ. 219. num. 3. cum ſeqq. volum. 2.
Denique † obſervandum erit in hac materia, quod ra- 125
tiones reddi debent in loco, ubi adminiſtratio ipſa facta
eſt, per text. in l. 1. & 3. ubi de ratiocin. agi oport. l. prætor, §.
is etiam ff. de edend. l. heres abſens, §. 1 ff. de judic. Socin. conſ.
31. in fine. & Mar. conſ. 149. col. 1. in fin. verſ. & poſito, quod
ad hoc, & cum eo Roland. à Valle d. conſ. 40. num. 67. vol. 1.
& Baec. d. cap. 2. num 186. & D. Caſtell. in ſuo tract. de cu-
rat. 6. part. Et an hoc procedat, quando tutor finita tute-
la alibi moram traheret, vidend. eſt Petrus Ancharan.
Regien. quæſtione 61. in ſecunda parte, quem ad hoc refert
Cavalcan. de tut. & curat. in ſuo indice, verbo, tutor an te-
neatur reddere rationem.
Si tamen reddita † ſemel ratione, vel poſtquam obtu-
lit ſe paratum reddere, diſcedat à loco non cogitur ad e- 126
undem locum venire pro reddenda ſecundo loco ratio-
ne, niſi expenſis minoris ſecundum Petrum Sardum de
aliment. titulo 1. quæſtione 47. numero 9. folio 55. ubi nu-
mero 10. refert Cephal. conſilio 8. per totum fortius dicen-
tem, quod ſi tutor obtulit rationes, & conſtituit mino-
rem in mora recipiendi, liberatur, ita quod heredes de
cetero ad id conveniri non poterunt, ut ibi per eum,
quod ita ſimpliciter quoad omnimodam liberationem
verum eſſe non credo.
Tutores autem, † & curatores in rationibus redden- 127
dis, vel redditis ſuæ adminiſtrationis conſervant ſibi ſu-
as expenſas, quas cum minoribus ſuis fecerint, dum eos
alunt, educant, inſtituunt ægrotos, & benevolentes, ut e-
as recuperent: aut ſaltem in ratione adminiſtrationis re-
fundantur ſibi non ſolum alimenta præſtita ſuis minori-
bus, ſed etiam ſervis, domeſticiſq; exhibita, imo & mer-
cedes non ſolum horum, ſed & præceptorum, qui pu-
pillum inſtituerunt, vel furioſum curaverunt ad ſanam
mentem reducere, l. 1. §. 1. ff. de tutel. & rat. diſtr. leg. cum
plures, §. fin. ff. de adminiſtr. tut. & tenet Ioan. Garſia in tra-
ctatu de expenſ. & melior. cap. 3. num. 51. & cap. 4. num. 7.
ubi hoc verum intelligit, dummodo in his ſumtibus ad-
ſit modus, ſcilicet is, quod pupillus erat omnino factu-
rus, & quod curator ſi opus ſibi eſſet his medicamentis,
aut formulis, tantundem cum his fuiſſet expenſurus, ex
d. l. cum plures, §. nimium. Neque enim medicum, quem
ſibi accerſiſſet ſeſtertio, furioſo, vel pupillo ſuo accerſet
talento? Curabunt, & gerent omnia fideliter uti probos
viros decet, quibus res aliena commiſſa fuit, quæ autem
probe conſumta fuerint in ratione adminiſtrationis re-
putabuntur, facit L. 6. tit. 16. partita 6. ad finem, ibi. E de-
ve guar-

ne guardarlo, e penſar del dandole de comer e veſtir, e de las
otras coſas que meneſter le fueren, ſegun entendiere que lo
deue fazer: catando toda via que lo ſuga ſegun los bienes que
del recibio. Cum igitur tutor cogatur alimenta pupillo
præſtare, non poteſt in eo præſumi donatio, quia tunc
128 ſolum donatio præſumitur, † quando quis ſolvit, quod
non tenebatur, l. donari ff. de reg. jur. At, qui cogi poteſt,
ſi faciat actum, dicitur coacte facere, Ioan. Andr. in cap.
præterea, in verſic. extorquentes, de jur. patron. & alios referens
Petrus Surd. de aliment. tit. 6. quæſt. 14. num. 4. cum
ſeqq. fol. 216. ubi num. 7. addit aliam hujus rei rationem,
nempe quia cum præceſſerit cauſſa neceſſaria, alendi ſcilicet
pupillum, cenſendum eſt tutorem aluiſſe, ut impleret
munus ſuum, non ut donaret, quia actus referri ſemper
debet ad neceſſariam cauſſam quæ præceſſit, l. fin. C.
de alim. pupill. præſtand. Et in terminis, quis tutor in ratione
reddenda repetat alimenta, quæ pupillo præſtitit,
eſt text. in l. ſumtus, C. de adminiſt. tut. qui etſi indiſtincte
loquatur de expenſa facta in pupillum, gl. tamen ibi ponit,
& exemplum in alimentis: Ad idem eſt text. in l. 2. C.
de aliment. pupill. præſt. ubi quia, & ſi tutor taxari non fecerit
ab initio alimenta pupilli, fiet tamen poſtea taxatio
& ſolutio, quos text. ad hoc allegavit Grammatic. deciſ.
103. num. 204. quam etiam ſententiam pluribus probavit
Cuman. conſil. 88. num. 4. in verſic. circa ſecundum, & latius
Petrus Surdus, ubi ſupra, d. quæſt. 14. à num. 1. uſq. ad
129 num. 9 & iterum prius, tit. 3. q. 7. per totam fol. 134. † Unde
l. 35. tit. 12. p. 5. quæ videtur decidere contrarium nempe,
Que el que ſe mueue a criar algun huerfano deſamparado
en ſu caſa por piedad, e a recabdar ſus bienes no puede deſpues
demandar las eſpenſas, que hiziere ſobre eſta razon,
loquitur & procedit, quando ex cauſſa pietatis ſolum id
fit, ut ex ratione expreſſa in eadem l. patet ibi: Caputs ſe
movio a criar el moço por razō de piedad e de miſericordia,
entiendeſe que lo fizo por aver galardon de Dios, &c. Ubi
Greg. Lopez. in gloſſa 2. inquit, in dubio non præſumi,
quod factum ſit pietatis cauſſa, cum nemo jactare ſuum
præſumatur, leg. cum de indebito, ff. de probat. & quod
conſtare debet ex conjecturis vel aliis, quod motus
fuit cauſſa pietatis: ſecus ergo erit, ſi ut tutor vel curator
id fecerit, ut probatur ex præcedentibus.

130 Ampliantur † ſuperiora de alimentis repetendis &
reputandis in rationibus tutelæ vel curæ, præſtitis per
tutorem vel curatorem pupillo adultove, ut procedant
& locum habeant, etiamſi tutor vel curator ſit ſanguine
conjunctus, puta patruus, quia nihilominus conceditur
repetitio ejus, quod impendit in alimenta, ſecundum
Cuman. dicto conſilio 88. columna finali. qui loquitur in
caſu magis dubio, ſcilicet, quando pupillus etiam aliquid
operabatur ad commodum tutoris, quod comprobat
late Petrus Surdus, de alimentis titulo 6. dicta
quæſtione 13. numero 10. ubi numero 14. verſiculo dubitari
poteſt, cum numeris ſequentibus. late agit de hujus veritate,
ſcilicet, quando pupillus operatus ſit tutori, an tutor
poſſit alimenta præſtita repetere & num. 21. reſolvit
inhærendo nedum rationi ſed etiam communi Doctorum
opinioni, compenſationem fieri pro rata operarum
cum alimentis, ſi conſiderabilis ſit operarum utilitas,
ſecus ſi ſit modici momenti.

131 Secundo ampliatur, † ut procedant quoque in fratre
tutore, ut in terminis probat Petrus Surdus, ubi ſupra, numer.
12. ubi num. 13. inquit errare Albanum, conſil. 12. reprobantem
in fratre dotante ſororem, Bald. in l. fin. in
fin. C. de dot. promiſſ. num. 12. & docentem communem opinionem
eſſe in contrarium, nempe, quod frater dotans
ſororem, etiamſi ejus adminiſtrator præſumatur,
dotaſſe eam ex propria, non autem ex bonis ipſius ſororis,
quia imo & communis opinio eſt pro Baldo, ſecundum
Petrum Surd. de aliment. d. tit. 6. quæſt. 14. nu. 13.
& eum ſequuntur multi citati à Menoch. de arbitr. judic.
caſu 88. n. 46. cum ſeqq. & Maſcard. concluſ. 571. n. 11. licet
ipſe Maſcar. ibi relinquat cogitandum, utri ſententiæ adhæreat
lector, ſed opinio Bald. verior & tenenda eſt. ut
patet ex adductis per Menoch. ubi ſup. num. 47. cum ſeqq.

Tertio ampliatur, ut non ſolum repetat tutor alimenta,
quæ præſtitit pupillo, ſed etiam ea quæ dedit ſorori ejus,
l. qui filium, ff. ubi pup. educ. deb. & morar. P. Surd. ubi
ſup. d. q. 14. n. 14. diximus ſup. in 2. par. hujus tract. c. 3. n. 43.

Tutor † vero regulariter non eſt alendus de bonis pu- 132
pilli, l. à tutoribus, §. fi. ff. de aliment. tut. Roland. conſil. 5.
num. 20. vol. 3. text. in §. ſed & propter, Inſtit. de excuſ. tut.
ubi Aret. num. 4. hoc notat dicens, quod ſi pupillus teneretur
alere tutorem, non eſſet bona excuſatio. quæ tamē
in eo text. admittitur tutori dicenti, quod neceſſe eſt ei
eſſe omni die in agro pro victu, Alexand. conſi. 108. nu. 8.
vol. 1. ubi inquit, quod tutor tenetur pupillo rationem
reddere de fructibus, quos pro ſuo victu conſumſit. Et
idē voluit Porcius in §. dari autem, n. 6. in fin. Inſt. qui teſt.
tut. dar. poſſ. Aret. in tract. de teſtam. gl. 96. n. 9. quos refert
& ſequitur Petr. Surd. de aliment. tit. 1. & 2. & 3. in fin. fol.
54. ad fin. & fol. 55. in princ.

In quibus locis adicitur, † hoc non procedere, quando 133
tutor eſſet pauper, ita quod non poſſet ſumtum nimis
expedire, niſi ſibi de alimentis provideretur, text. in l. 1. §.
ſi pupillus, ff. de tut. & rat. diſtrah. & ibi notant Odofred.
Iacob. & Alber. Baeca de decim. tut. cap. 1. n. 12. tenet etiam
Menoch. conſil. 228. n. 11. lib. 3. & D. Caſtel. in tract. de cuentas
par. 9. fol. 28. colum. paulo poſt princ. Aret. in d. §. ſed &
propter num. 4. Benicaſ. in tract. paupert. in 7. quæſt. in 2.
ſpecial. judic. num. 28. late Cavalcan. de tut. & curat. num.
309. & ante eos Bartol. in tract. de aliment. num. 51. quos refert
& ſequitur Petrus Surd. ubi ſupra, n. 3. ubi n. 4. inquit,
hoc modo multo magis procedere, dum tutor verſatur
circa confectionem inventarii, quia ſi pauper ſit, interim
eſt alendus, ſecund. Vitalem & Specul. quos refert. Secundo
limitatur in tutoribus Principum & illuſtrium
perſonarum: hi enim alendi ſunt de bonis pupilli, ut voluit
Germin. in cap. grandi, n. 12. de ſupplend. neglig. prælat.
ubi etiam Corſe. n. 93. & Menoch. ubi ſupr. num. 31. 42. 50. &
ſeqq. & Petr. Surd. de aliment. tit. ult. quæſt. 44. n. 1. in quibus
etiam infra cap. 2. idem probamus. Has tamen limitationes
veras eſſe intelligimus, ubi tutori nullum ſalarium
vel decima fructuum pro labore præſtatur: alias ſecus,
quia tunc illo debet eſſe contentus.

Similiter etiam tutores † & curatores ſibi conſervant, 134
& in ratione adminiſtrationis tutelæ reputant expenſas,
quas ipſi faciunt domo egreſſi, ſi alibi res minoris vel furioſi
gerenda ſit, l. 1. §. ſi pupillus verſ. itē ſumtus, ff. de tut.
& rat. diſtr. & viatica, ſi ex officio neceſſe habuit aliquo
excurri vel proficiſci. Ita tenent plures, quos refert & ſequitur
Baeca de decim. tut. cap. 1. num. 3. & prius Oroſc. in
l. ſumtus, ad fin. ff. de pact. & Padilla in l. 1. n. 18. C. de tranſact.
Ioan. Garſ. de expenſ. & melior. d. c. 4. n. 11. & tenet etiam
Petr. Surd. de aliment. tit. 6. quæſt. 14. num. 5. fol. 35.

Debet † tamen ex his expenſis deduci, quas domi e- 135
rant facturi prædicti adminiſtratores, ut docuit Guid.
Pap. deciſ. 625. ſi quis condemnatur, Innoc. in cap. fin. de dolo,
& contumac. Abb. in cap. finem litibus, num. 31. de dol. &
contum. ubi limitat, niſi domi viveret ex artificio, Rupellan.
forenſ. Inſt. libr. 2. fol. 153. quos refert & ſequitur Baeca
d. cap. 1. num. 11. & alios Ioan. Garſ. d. cap. 20. num. 11. de expenſ.
& melior. Ruſticus autem † tutor vel curator alius- 136
ve adminiſtrator, qui pedes iter facere ſolet, pro pupillo
eques non debet proficiſci, juxta gloſſ. in l. idemque.
§. idem Labeo, verbo, eum oportere, ff. mandat. quam
refert & ſequitur Ioan. Garſ. d. num. 11. ad fin. ubi † quod 137
deniq; tutor vel curator eas expenſas pro pupillo faciat
quas pro ſe feciſſet, ut per Tiraquell. de nobilitat. cap. 20.
numero 77.

Reputant etiam † tutores & curatores in ratione tutelæ 138
ſumtus

ſumtus omnes, quos farlunt, & expendunt in rem & pa-
trimonium minorum ſuorum, *l. conſil. ff. de curat. furioſ. l.
3. §. contrarium, verſ. deducuntur, ad fin. ff de contr. & util.
act. tut. l. à tutoribus, §. principalibus, ff. de adminiſt. tutor.
Petr. Surd. de aliment. tit. 3. quæſt. 7. num. 4. & 5.* Itaq; ſive
ædificent, ſive reficiant, conſervant ſibi expenſas, & ſum-
139 tus, † *l. 15. tit. 16. part. 6. E deſpues que eſto ovieron fecho de-
ven los guardadores enderecar las caſas del huerfano que no
cayan, y fazer labrar las heredades, e criar los ganados que
fallaren en los bienes del finado.* Ergo expenſas omnes has
conſervat: quia ſi prætermiſiſſet, tenetur, *l. quicquid, C.
arbitr. tut. Joan. de Platea in l. 2. C. de condit. in pub. horre-
140 is, lib. 10.* Si † igitur utiliter gerat tutor, conſervat ſibi ex-
penſas factas, idque judex arbitrabitur, *l. quid ergo, ff. de
contr. & util. act. tut.* & datur contraria, & utilis actio tu-
telæ non ſolum tutori, ſed etiam ei, qui pro tutore, nego-
tia geſſit, & curatori adoleſcentis, prodigi, & furioſi *ut in
l. 1. ff. de contr. & util. act. tut.* ex qual. in omni genere ad-
miniſtrationis, & adminiſtratoris, iſtud recipitur *ſecun-
dum Ioan. Garſ. d. cap. 20. num. 16. in fin.*
141 Imo † etiam tutori reſtitui debent expenſæ factæ pro
pupillo, licet excedant valorem omnium facultatum pu-
pilli *l. 3. in princ. ff. de contrar. judic. tutel.* & ibi Nicol. de
Neapol. dicit, hoc bene procedere, ſi fuit utiliter expen-
ſum, ſubdens tunc dici utiliter expenſum, quando ero-
gavit pro defenſione cauſſæ ſtatus pupilli, cui fuerat mo-
ta quæſtio, *refert & ſequitur Petr. Surdus de aliment. tit.
fin. num. 7. & 8.* ubi quod idem multo magis judicari de-
bet de impenſa utili facta pro ſanitate recuperanda, & an
mater repetat expenſas, quas fecit in accuſando tutorem
ſuſpectum, agit bene Petrus Surd. *de alimentis tit. 5. quæſt.
142 8. num 89. cum ſeqq. fol. 205. col. 3.* Præterea † tutores & cu-
ratores reputant in ratione adminiſtrationis litis ſum-
tus, *l. ita ff. de tut. & rat. diſtrah.* quod eſt commune tuto-
ribus, & reliquis adminiſtratoribus, qui non ſolum lites
cœptas proſequuntur, ut eas perficiant, ſed etiam inci-
piunt eas, quæ petire poſſe putant, *l. 1. §. illud, ff. de mun.
& hon.* & etiam ſi non ſint tempore perituræ, *ut probat
late Ioan. Garſ. d. cap. 20. num. 17. poſt Spin. in ſpecul. teſtam.
gloſſ. 29. num. 56.* concludentes, quod iſti curatores, quic-
quid ſine dolo malo expendunt, agendo ædificando, re-
ficiendo, defendendo, interpolando, & interrumpendo
ſibi conſervant *l. 1. §. quod de fructibus, ff de curat. bon.
143 dand. l. 17. titulo 14. partita 6.* Debent † igitur lites agere,
& cauſſas tutelæ adminiſtrationis tractandas, ſumtuſque
faciendos, ut tutor, adminiſtrator, curator, Syndicus, &
reliqui adminiſtratores in huiuſmodi ſumtibus & ex-
penſis ita ſe moderate gerere, quaſi res proprias, non a-
lienas gerant: neque enim pro pupillo abſente, furioſo,
ventre, vel pro bonis magis expendendum eſt, quam pro
144 ſe expenderet tutor aut curator. Itaque † moderata eſſe
oportet ſalaria advocatorum, procuratoris, legitimos
ſumtus, certas expenſas jure & lege taxatas, ne ſub præ-
textu pupilli, & eius patrocinii univerſum patrocinium
conſumatur, ne vendere aliena liberales exiſtant: Non
tamen debent calumnioſas cauſſas inſtituere, nec quic-
quam earum nomine expendere, alias expenſæ ſibi im-
putantur, & in ratione reddenda eas non reputabunt, *ut
in lege non eſt ignotum, C. de adminiſtrat. tutor. & ibi Do-
ctores,* ubi ſumtus permittuntur propter bonum. Cauſ-
ſam diximus ſupra.
145 Si vero † lites utiliter à principio inſtitutæ, aut proſe-
quutæ ſunt per adminiſtratores, etiam ſi triſtem eventũ
(ut adſolent) habeant, deducunt etiam expenſas prædi-
ctarum litium, *l. qui mutuam, §. fin. ff. mandat. l. ſi ſervus
in rem, in princip. ff. de in rem verſ. 50. leg. ſi ſervum, C. eo-
dem titul. l. quid ergo, ff. de contr. jud. tutel.* Sufficit enim,
ut inquit Ulpianus, tutori bene, & diligenter negotia
geſſiſſe, etſi eventum adverſum habuerit, quod geſtum
eſt, *& in d. leg. quid ergo*, dicitur, quod tutor expenſas o-
mnes conſequitur, quas utiliter fecit à principio, etiamſi
nihil adauctum ſit pupillo, & etiam ſi plus expendat, quã
ſit in facultatibus, dum tamen expediat pupillo ita tute-
lam adminiſtrari. Ceterum ſi non expediat abſolvi pu-
pillum oportet: non enim in hoc adminiſtrantur tutelæ,
ut mergantur pupilli. Judex igitur, qui contrario judicio
cognoſcit, utilitatem pupilli ſpectabit, & an tutor ex of-
ficio ſumtus fecit.
Poterit etiam tutor & curator, † atque quilibet admi- 146
niſtrator, ſicut poſſeſſor hereditatis, meliorationes fa-
ctas recuperare, & conſervare ſibi utiliter factas, licet
non exſtent res, in quibus factæ ſunt nempe, quia perie-
rint & combuſtæ, vel evictæ ſint, ſi à principio utiliter fa-
ctæ ſunt, *l. plane, ad fin, ff. de petitione hered.* & in negotio-
rum geſtore idem probat text. *in l. ſed an ultro, §. is au-
tem, ff. de negot. geſt.* ex quibus juribus in tutore & cura-
tore hoc probat Joan. Garſ. *d. cap. 20. num. 20. poſt Spin.
(tacitum tamen) d gl. 29. n. 67. & 68.*
Inſuper † obſervandum erit in materia redditionis 147
rationis, quod obligatus ad rationem reddendam ratio-
nibus traditis, & computatione inita, tenetur probare,
quæ in illis ſcripſit ſe geſſiſſe, vel impendiſſe, vera eſſe,
ſicut in rationario ſcripta ſunt, ſi in dubium revocentur,
text. eſt in leg. qui ſub conditione, ff. de condit. & demonſtr.
Et ſic quantum ad comprobationem contentorum, in
rationibus ſuis habetur pro actore, *ut tenet Carolus Mo-
lin. in conſuetud. Pariſ. tit. 1. §. 6. gloſſ. 6. num. 21.* ubi etiam
quod probatio in hac materia non ſemper exigitur per
teſtes, ſed quandoque per ſyngrapha privata, quando-
que per rei, vel operis evidentiam, aut per alias conje-
cturas arbitrio judicis approbandas, *ut per Bald. in l. 1. C.
de fide inſtrum. verſiculo, ut eſt conſiderandum, Corneus
in lege final. §. in computatione, columna 1. C. de jur. delibe-
rand.* & ut inquit Frderic. de Senis *conſil. 119. nulli dubi-
um.* jura nolunt angariare probationes, ſed contentan-
tur his, quæ convenienter ſecundum materiam ſubie-
ctam haberi poſſunt, quam obſervationem ultra Moli-
neum *ubi ſupra ſequuntur Cavalc. deciſ. 28. in additione,
num. 2. & 3. Bacc. de decim. tut. cap. 21. num. 28. & Joann.
Garſ. de expenſis & meliorat. dict. cap. 20. num. 23. in verſic.
præterea is, qui librum:* Et quod expenſæ probentur per
rei evidentiam, ut in ædificiis ex *l. lex, quæ tutores, C. de
adminiſtrat. tut.* tenet † etiam Barbat. *conſil. 46. num. 24.* 148
*verſ. iterdum per operis evidentiam volum. 4. Maſcard.
de probat. ſecundo tomo, concluſ. 710.* Et quod expenſæ
probentur conjecturis motu iudicis approbandæ, † ſi 149
ſint modicæ, ſecus ſi ſint magnæ. Idem Maſcard. *concluſ.
720.* ubi *concluſ. 721.* quod expenſæ probantur per teſtes,
† & quod domeſtici admittuntur, niſi quando agitur de 150
probatione æſtimationis ædificiorum, quia tunc requi-
ritur depoſitio architectorum, *ut authentic. de non alie-
natione, &c. §. qui autem,* Nec ſufficit, quod ſint magi-
ſtri, ſed oportet, quod ſint in dict. æſtimatione periti il-
lius artis. Probantur etiã expenſæ per libros, † in quibus 151
deſcriptæ ſunt, ſi tamen tales expenſæ ſunt veriſimiles, &
ex iuſta, & honeſta cauſſa factæ, & perſona ſcribentis ſit
fidedigna. Ita decidendo ſenſit Benintend. *deciſ. 43. n. 5.
& 12.* placuit Barbat. *d. conſil. 46. n. 21. 24. & 25.* Maſcard.
2. tom. de probat. concluſ. 723. n. 1. ubi *n. 2.* id ampliat in ex-
penſis factis à tutore defuncto in cauſſam pupilli in
quarum probatione, licet requiratur iuramentum ultra
deſcriptionem de his in libro factam, tamen cum am-
plius iuramentum præſtari nequeat, ſtabitur ſimplici
libro rationum, quia mors non minorem fidem videtur
inducere, quam iuramentum, cum nemo præſumatur
moriendo ſuæ ſalutis immemor, *ut late per Alciat. de
præſumt. 3. regul. præſumt. 4. per totam.*
Obſervatio præd. ampliatur primo, † ut procedat etiã
in articulis impenſæ concernentibus articulos recepti, 152
non impugnatos per dominum, ſed acceptatos, & com-

T 2 Pre-

prehenſos ad angmentstionem ſummæ recepti: quia quamvis de contentis in dictis articulis ecepti aliter non conſtet, quam pee ſcripturam ſive confeſſionem ceddentis rationem in ſuis rationibus factam, tenetur tamen pet legitima documenta peobare, contenta in articulis impenſarum eiuſdem recepti, nec poterit allegace, quod quantum ad eandem rem vel ſummam, debeat in turum ſtari ſuæ ſcripturæ vel confeſſioni, tam in recepto, quam in impenſo, & quod non poſſit pro parte acceptari, videlicet quantum ad receptum, & pro parte negari, videlicet quantum ad impenſam, niſi ſaltem dominus nolit ſe iuvare articulo, vel confeſſione recepti, ſed aſſumere in ſe onus probandi, illud receptum fuiſſe, vel debuiſſe recipi, perinde ac ſi nihil de hoc ſcriptum fuiſſet in rationibus: quia iſte adminiſtrator debuit curare, ut appareret de contentis in recepto, & de cauſſa recepti, vel per inventarium, in quo ſumma illa in dicto articulo recepti deſignata debebat eſſe expreſſa, tanquã inventa in bonis, vel ſicut nomen debitoris debuit in eodem inventario exprimi chirographum vel aliud inſtrumentum debiti. *Ita Carol. Molin. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 6. gloſſ. 6. n. 22.* Crederem tamen adhuc in præmiſſa ſpecie arbitrio iudicis relinqui, quæ ſint legitima documenta, quibus probetur impenſum propter connexitatem rei, præmaxime ſi veriſimiles ſint expenſæ.

153 Ampliatur ſecundo † præcedens comprobatio, ut procedat, etiamſi rationes continerent multa alia vera & veriſimilia, etiamſi in reliquis omnibus eſſent clare verificatæ, excepto certo articulo impenſæ, de quo ſolum remanſit diſcepstio, *ut bene probat Carolus Molineus ubi ſupra, num. 24. ſequitur Baeca de decim. tutor. cap. 21. numero 28.*

154 Nunc vero † præmiſſa obſervatio limitatur primo in his, quæ ſunt modicæ quantitatis, in quibus ſufficit iuramentum rationem reddentis, *ut tenet Specul. in tit. de inſtrument. edit. §. nunc vero, verſic. 20. quid ſi exſequutor, ſequitur alios allegans Molineus, ubi ſupra, num. 25. & Baeca d. cap. 21. num. 28 & Ioan. Garſ. de expenſ. & melior. cap. 20. ſub num. 23. verſic. quod ſi expenſa ſint modica, Doctor Caſtel. in ſuo tractat. de cuentas, 8. part. in verſic. es verdad que al libro.* Dicuntur autem parvæ ſive minutæ impen-

155 ſæ, † de quibus commode non poſſunt parari inſtrumenta & probationes, puta quod hæc eſſent maioris ſumtus: ſecus in his, in quibus quilibet diligens paraſſet ſibi probationes, ut in magnis impenſis, *ita Bald. in leg. id, quod pauperibus, in fine. & in l. nulli, colum. 2. verſ. ſed verius eſt. C. de Epiſcop. & cleric. & in l. ſi quis pro redemtio-*

156 *ne, ad fin. C. de donat.* Expenſa † autem quinque ſolidorum eſt modica, ut de ea non debeat fieri inſtrumentũ, nec alia probatio parari, ſed ſufficit juramentum, *ſecund. Bald. in d. l. id, quod pauperibus, in fine, ſequitur prædicta Carol. Moline, ubi ſup. d. n. 25.* ubi quod hoc uſu in omni materia receptum eſt, & quod plurium etiam conſuetudinum præſcripto ita expreſſim cavetur.

157 Addit tamen ibi Molineus, quod hac ratione reddendarum materia, etiam longe maior quantitas poſſet dici modica, & iuramento comprobari, ſecundum multiplices & varias circumſtantias. Unde generalitec, quæ ſint modicæ, vel magnæ impenſæ, † boni iudicis eſt arbitrari ex rei, actus & perſonæ qualitate *ſecund. Angel. & Doctores*, quos ibi citat, inſuperque declarat hanc concluſionem dicens, ut intelligatur rei, ſcilicet, quæ fuit adminiſtrata, ſi ſit ampla, vel exigua, precioſa, aut vilis actus, id eſt, factum impenſæ ſi ſit veriſimile & rationabile, & commode potuerint baberi probationes, vel ſecus, perſonæ ſi notæ, ſpectat æque fidei ſint, vel ſecus. Et opinionem præfatam Angeli, & ſequacium, ſequitur etiam Baec. *de decim. tut. d. cap. 21. ſub d. n. 28.* ubi idem cum Soc. *conſ. 46. lib. 2. & conſ. 162. col. fin. eodem vol. & conſil. 49. n. 2. lib. 4.* probat in ceteris adminiſtratoribus actionem reddentibus, quod etiam ſequitur Ioan. Garſ. *de expenſ. & meliorat. cap. 11. n. 16. & d. cap. 20. ſub n. 23. verſ. parva autem etiam, & plures allegans Maſc. de probat. 2. tom. concl. 717. n. 2.* ubi loquitur in quolibet adminiſtratore, ſive exſequutore teſtamenti, tutore, curatore, vel herede conficiente inventarium, vel ſocio reddente rationẽ geſtori.

Sublimite primo † hanc primam limitationem, dummodo hæ impenſæ minutæ in ſcriptura rationum ſpecificentur, ſcilicet, cui, quam ob cauſſam, quantum ſingulariter datum ſit, & ſic affirmatæ juramento probentur, *ut voluit Ioan. Andr. ad Spec. de inſtrument. editione, §. nunc vero aliqua, verſ. 21. quid ſi exſequutor, Bart. in l. qui ſub conditione, in fin. ff. de condit. & demonſt.* Eſſet n. periculoſum, & falſitatis occaſio, dicere ſimpliciter ſine ſpecificatione ſtari iuramento, *ita cum Ioan. Andr. ubi ſupr. tenet Carol. Molin. ubi ſupr. n. 26. & Baec. d. c. 21. n. 28. verſ. maxime autẽ, Io. Garſ. d. c. 20. ſub n. 23. verſ. præterea is.* & an hoc procedat in conſanguineis agemus, *infr. limit. 3.* 158

Sublimita ſecundo, † præd. primam limitationẽ, dummodo hæ impenſæ minutæ, & ſpecificatæ ſint rationabiles & veriſimiles, quia ſi non eſſent rationabiles, ut quia non debuerunt fieri, non debent approbari, *ut bene declarat Molineus ubi ſupra, num. 27. ſequitur plures allegans Baeca ubi ſupra, d. cap. 21. num. 28. verſic. dum tamen.* 159

Secundo † principaliter limitatur, ſupradicta obſervatio, ut ipſa non procedat, ſi appareat id eſſe factum, cuius impenſa rationibus inſertur; tunc enim, eo ipſo præſumitur factum opera, & impenſa adminiſtratoris, ad cuius curam, & officium ſpectabat hoc facere, ut eſt doctrina Bart. *in l. cum ſervus, ff. de verb. oblig. text. in l. 2. C. de aliment. pupill. præſtand. probat Carol. Molin. ubi ſup. num. 28. ubi bene declarat, & Ioan. Garſ. ubi ſupra, in verſic. quod iſti, & Baec. d. cap. 21. num. 29. ad fin.* 160

Tertio limitatur † eadem obſervatio in conſanguineis, à quibus non requiritur tam ſtricta probatio, *ut decidit Paul. de Caſt. conſil. 12. in 6. dubio. in fin. lib. 1. Socin. conſ. 75. lib. 1.* ubi † allegat Bald. *in conſ. incip. ad primum, quod iſt in ordine 418. lib. 3* ubi Bald. dicit, quod etiam in non modicis ſtatur iuramento, ſi perſonæ qualitas, veriſimilitudo, & iudicis motus cum hoc concurrant. † Hoc autem idem Socin. *conſil. 46. cum in præſenti, lib. 1. coln. 1.* intelligit procedere, quando conſanguineus, puta frater, adminiſtraſſet tantum iure fraternitatis, ſecus ſi, ut tutor vel curator. Tunc enim vult eum teneri diligentem & exactam rationem reddere, quod verum putat Carol. Molin. *ubi ſupra, in conſuet Pariſ. tit. 1. §. 6. gloſ. 6. num. 29.* Hactenus, ut exactius & ſtrictus teneatur, quoniam expreſſa & ſolemnis obligatio, forma, & vis publici officii magis obligant, pluſq; operantur, quam privatim ſuſcepta negotiorum geſtio, niſi illi, quorum bona (intellige ſine tutela & cura decreta) adminiſtravit, errant minores, quorum tutelam vel curam ſuſcipere vel providere tenebatur, tunc enim non debet is in aliquo relevari, ne ſit melioris conditionis negligens, quam diligens: tandem putat Molineus, nedum poſſe verificari hanc limitationem, & dicta Bald. in adminiſtrante bona maioris iure fraternitatis; Sed etſi iudici æquum videri poſſit in adminiſtrante bona minoris nomine tutorio vel curatorio, licet non ita prompte & facilitet propter periculum ſacramenti, & publici officii. Et hanc tertiam principalem limitationem Socini & Molinei, ſequitur Baec. *d. c. 21. num. 29.* 161 162 163

Limitatur † quarto in eo, cui rationum reddendarum prælegata eſſet liberatio: non n. is tenetur rationem ponere nec probare: niſi hactenus, ut dolus & lata culpa ab eo excludantur, *ut in terminis limitat Molin. ubi ſup. n. 29. ad fin.* de quo ſupra, In hoc tractatu non ſemel diximus. 164

Illa tamen † maxima differentia inter actionem tutelæ & curæ videtur eſſe, quod actio tutelæ, non niſi depoſita adminiſtratione, proponi iure communi poteſt, *l. niſi* 165

finita

finita, l. ſi tutor. 2. § & generaliter, & l. ſed non datur, de tutor. & rat. diſtrah. cùm curatore autem manente admi-
niſtratione, ut cum procuratore agi poteſt, l. cum curat.
27 ff de adminiſtr. tut. in Pandect. Ex quibus prædictam
differentiam in terminis conſtituit ac probavit Petrus
Greg. in ſyntagm. jur. 2. part. lib. 13. cap. 10 num. 1. qui cap.
166 11. euſdem libr. 13. num. 2. addit, † quod ſic etiam actio
contraria eius, qui pro tutore geſſit, vel qui curam ad-
miniſtravit, etiam pendente geſtione, & antequam fini-
167 ta dicatur, competere poteſt: quia & ſtatim, † ubi obno-
xii ſunt protutor, & curator, directa conveniri poſſunt,
l. 1. § ſed etſi curator, ff. de contrar. tut. & util. act. Ceteræ
168 autem actiones, † veluti furti, damni, iniuriæ, condictio,
præter tutelæ actionem adverſus tutorem competunt,
etiamſi adbuc tutelam adminiſtret tutor, l. 4. in fine ibi, cetera actiones, &c. ff. de tutel. & ration. diſtrah.

Sed contra prædictam differentiam adeſt text. expreſſus in l. 2. & in l. rationes, C. de adminiſtr. tut. ubi quod rationes curæ adminiſtratæ ante impletum quintum & vigeſimum annum, durante officio, poſci jure non poſſe, manifeſtum eſt, per quæ jura hoc reſolvimus ſup. hoc cap. n. 110. Et eſt quidem veriſſimum, in redditione rationum totius adminiſtrationis, ut durante dict. officio peti non poſſint: Regulariter fallit, in actione furti, damni injuriæ, condictionis, & rei vendicationis, & in ſtipulatione rem pupilli ſalvam fore, & in his intelligitur d. l. cum curatore 27. ff. de adminiſt. tut. ita gloſſ. ibi verbo, cum curatore, & gloſſ. 1. in d. l. 2. & in d. l. rationes, C. de adminiſtr. tut. & diximus modo ſupra, hoc idem probantes contra tutorem: differentia igitur prædict. inter actionem tutelæ, & curæ vera non eſt, nec tenenda.

169 Quid autem erit, † ſi tutor, vel curator, aliuſve admi-
niſtrator vixerit in domo minoris, vel domini, an in rationum redditione teneatur ſolvere mercedem iuſtam domus, videndus eſt Doctor Caſteli, in ſuo tract. de cuentas in nona parte, verſiculo tambien, ubi reſolvit, quod ſi magis expediebat minori, vel domino, cuius bona adminiſtrabat, ut in illa domo eius tutor, curator, vel adminiſtrator viveret, non teneatur ſolvere prædict. mercedem, ut in exemplo, de quo ibi per eum.

SUMMARIA.

1 *Tutor, vel curator ratione adminiſtrationis regulariter jure communi ſalarium petere non poteſt.*

2 *Fallit primo, hæc regula in tutore peregre proficiſcente ad curanda negotia pupilli, debet namque hic ire expenſis pupilli.*

3 *Fallit ſecundo quoties incidit, aliquod negotium, quod tutor ratione officii tenetur obire, ex cuius adminiſtratione tutoris facultates damnum patiuntur: tunc enim judex ei juſte ſalarium conſtituere poteſt, & quæ iuſta cauſſa ſit in propoſito conſtituendi ſalarium, arbitrio judicis relinquitur, ut in num. 7.*

4 *An hoc procedat nedum reſpectu temporis futuri, ſed etiam præteriti.*

5 *Quantum autem ſalarium debeat tunc à judice conſtitui, non jure definitum.*

6 *Tutores in præmiſſa ſpecie poſſunt contutori conſtituere ſalarium.*

8 *Tutoribus & curatoribus Regum, Principum, & illuſtrium perſonarum recompenſatio debetur, & tribuitur ratione adminiſtrationis.*

9 *Alimenta ſunt præſtanda tutori, vel curatori minoris ubi iuſta ſubeſt cauſſa.*

10 *Salarium debetur pro officio gratuito gravi, & difficili & ſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit.*

11 *Galliæ tutoribus nobilium perſonarum datur omnis fructus.*

12 *Aureliæ etiam.*

13 *Apud Hiſtrianos idem ſervatur.*

14 *Apud Anglos etiam fructus rei pupillaris ad Regem pertinet, quoniam pupilli in tutela Regis vivunt.*

15 *Apud Portugallicam viceſima pars fructuum tutori pro labore conceditur.*

16 *Conſuetudo deferens tutoribus omnes fructus eſt reſtringenda tanquam odioſa.*

17 *Apud Hiſpanos decima tantum pars fructuum datur tutoribus pro labore adminiſtrationis.*

18 *Tutor vel curator peregre proficiſcens pro negotio ſuæ adminiſtrationis, an præter decimam fructuum poſſit reducere, & reputare etiam perſonales expenſas neceſſarias.*

19 *Tutor agricola propriis manibus pupillare prædium arans, & ſimilia faciens, ultra decimam fructuum repetet, vel reputabit pretium operæ ſuæ, ſi ſolitus ſit locare operas ſuas.*

20 *Tutor vel curator, ultra decimam fructuum non auditur, ſi petat, quod dedit actori, vel negotiorum geſtori, ut nomina debitorum exigeret, & alia, interat incumbentia officio tutoris. & num. 21. ſecus jure communi attento, quo ſalarium tutrici non debetur nec datur, ut in num. 22.*

23 *Tutor vel curator aliuſve adminiſtrator peregre proficiſcens an ultra decimam poſſit capere alimenta.*

CAPUT II.

An tutori vel curatori, ſalarium debeatur pro officio adminiſtrationis.

Officium † tutoris iure civili gratuitum eſt, ideo- 1
que regulariter ratione adminiſtrationis, & laboris nihil accipere nec petere poteſt, l. à tutoribus, § principalibus, ff. de adminiſt. tut. l. qui negotium in prin. ff. de adminiſt. tut. ubi quod lucrum facere ex tutela non debet, l. ſi is, qui, ff. de eo, qui pro tut. negot. ger. l. in eos, ff. de tutel. ubi quod nemini dari debet pecunia, ut ſi tutor, turpe enim recipitur ſalarium, pro officio, quod debet eſſe gratuitum, ut mandatum l. qui ſine uſuris, circa medium, ff. de negot. geſt.

Quam concluſionem principalem omnes Dd. uno ore profitentur ab antiquioribus uſque ad noviſſimos, quos congerit Baec. de decim. tut. c. 1. n. 1. cum plurib. ſeqq. ubi late probat, & inquit hanc eſſe receptiſſimam noſtrorum ſententiam, à qua nullus hactenus diſceſſit: Idē probat Petrus Surd. de aliment. tit. 1. q. 47. nu. 6. ubi nu. 7. quod ſi quid datum eſt, repetitur per condictionem ob turpem cauſſam, ut dicit gl. in d. l. in eos. & Vitalis in tract. clauſ. in clauſula, nihil nov. pend. confect. inveniar. qu. 16. idem Pet. Surd. in eodem tract. de aliment. tit. 6. quæſt. 14. num. 17. probat late, & per ordinem Menoch. plures allegans, conſil. 228. n. 1. cum ſeqq. uſq; ad n. 13. incluſive, vel 3. cui conſil. ſe ſubſcripſit Tiber. Decian.

Hæc regula † fallit primo in tutore peregre proficiſ-
cente ad curanda negotia pupilli: debet namque hic ire 2
expenſis pupilli, & ſic evitat damnum, non vero lucrum capit, l. 1. § ſi pupill. verſic. item, ff. de tutel. & rat. diſtrah. quam poſt Jacob. Butric. ita declarat Bart. in d. l. à tutorib. § fin. & tenet Bald. conſil. 259. ſuper primo puncto, libr. 3. ſequitur alios allegans Baeca. d. cap. 1. num. 3. 5. & 8. & Petr. Surd. d. q. 47. n. 5. diximus ſupra cum aliis cap. præcedenti, in verſic. ſimiliter etiam, num. 143. ubi quod debet deduci ex his expenſis, quas domi erat facturus talis adminiſtrator, & quod ruſticus tutor, curator, vel alius adminiſtrator, qui pedeſter, facere iter ſolet, pro pupillo eques non debet proficiſci.

Secundo † fallit d. regula, quoties incidit aliquod ne- 3
gotium, quod tutor ratione officii tenetur obire: tunc namque ſi ex eius adminiſtratione, tutoris facultates damnum patiantur, judex juſte ſalarium ei conſtituet. Nemini enim officium ſuum eſſe debet damnoſum, l. ſed & ſi quis ex ſignatorib. ff. quemadmod. teſtam. aper. & congerit plu-

rit plurims in propoſito Menoch. *d. conſ. 228. nu. 5.* Hoc tamen raro, parce, & moderate judex facere debet, *ut probat late Baeza d. cap. 1. num. 6. 7. & 8.* ubi *num. 9. & 12.* quod poteſt judex aſſignare tutori ſalarium, ſi adſit juſta cauſſa, quod prius probavit Guido Pap. *deciſ. 68. nec non & alios referens Petrus Surd. d. quaſt. 47. num. 8.* ubi quod judex ex iuſta cauſſa poteſt tutori ſalarium conſtituere, ut ſi continue ſit occupatus circa tutelam, ita ut cogatur deſerere proprias res, vel quia neceſſe habeat ad diverſa loca proficiſci, *ut per gloſſ. & Doctores in d. l. à tutoribus, §. fin. & in d. l. in eos, ubi Bart. ff. de tutel. & d. l. 1. §. ſi pupillus, Bartol. in l. Athleta §. tutela, ff. de excuſat. tut. Cavalcan. alios referens de tut. & curat. num. 310. Cordub. in leg. ſi quis à liberis, §. ſi mater, num. 73. ff. de lib. agnoſc. Petrus Surd. de aliment. tit. 6. quaſt. 14. num. 17. & iterum tit. fina. quaſt. 39. num. 6. Iacob. Menoch. & Tiber. Decian. alios allegans dict. conſil. 228. num. 24. & 25 & 29. & num. 37. cum ſeqq.* ubi etiam loquitur in curatoribus Montalv. *in l. 2. tit. 7. libr. 3. for. gloſſ. 2.*

4 Et procedit † nedum reſpectu temporis futuri, ſed etiam præteriti, ex bono & æquo, *ut per Menoch. ubi ſupr. num. 38.* Quod intelligitur, ut eſt de mente ipſius, ſubſiſtente iuſta cauſſa, *ut prædiximus*: Nihilominus tamen ipſe Menoch. *ubi ſupra, num. 37. & n. 60. in verſic. quarta dubitationi*, contrarium tenet reſpectu temporis præteriti in prædicta ſpecie, nempe quod cauſſa præteritæ adminiſtrationis ſalarium conſtitui non debeat, quandoquidem tutor, vel curator, nihil petendo, dum adminiſtrare cœpit, videtur quodammodo remittere, & donare, *ut tenent Federic. de Senis conſil. 118. num. 2. & apertius Alexand. conſil. 109. nu. 1. & 2. lib. 6. & Caſtrenſ. conſil. 346. lib. 2 Guido Pap. quaſt. 68. & apertius Socin. conſil. 196. col. ult. lib. 2.* quos ibi ad hoc refert & ſequitur concludens *d. n. 60.* quod non à die ſuſceptæ curæ, ſed à propoſita querela, & petitione, incipere debet. Quod verum eſſe cenſeo, niſi tempore ſuſceptæ adminiſtrationis, vel laboris tutor vel curator proteſtatus eſſet, ſe petiturum eſſe pro eo ſalarium: tunc enim cum jam de eius intentione conſtet, noluiſſe gratis adminiſtrare, nec donare, aut remittere ſalarium, quod ſibi in præmiſſa ſpecie jure debebatur, ratione damni emergentis, conſequens eſt, ut id etiam pro tempore præterito petere poſſit, nedum pro futuro, *arg. l. Neſennius cum materia, & ibi Dd. ff. de negot. geſt. cum ſimil.* & quia d. proteſtatio loci petitionis habetur, & officium ſuum ſibi non debeat eſſe damnoſum.

5 Quantum † autem debeat eſſe hoc ſalarium, ſeu recompenſatio damni, conſtituenda his tutoribus & curatoribus, in præmiſſa ſpecie jure certum non reperitur: nec enim ob rerum & negotiorum varietatem certe ſtatui hoc potuit, & propterea judicis arbitrio relinquitur, *ut cum Corneo conſilio 62. in fine libr. 4. late comprobat Menoch. ubi ſupra, num. 48. cum ſeqq.*

6 Quinimo, † & in præmiſſa ſpecie, & contutores ipſi poſſunt conſtituere ſalarium, *d. l. 1. §. ſi pupillus, Bartolus in dict. leg. in fine, Aretin. in §. ſed & propter, in fine, Inſtitut. de excuſat. tut.* ubi dicit hæc notanda, quia quotidiana *Baez. alios referens dict. cap. 1. num. 9 & Petrus Surdus de aliment. dict. quaſtione 47. numero 9. & Menochius d. conſil. 228. num. 27.* ubi etiam loquitur in curatore.

7 Quæ autem † ſit iuſta cauſſa in propoſito, arbitrio judicis relinquitur, *ſecundum Alberic. in dict. leg. à tutorib. § principalibus, quem refert. & ſequitur Baez. dict. cap. 1. num. 10.* ubi *num. 11.* addit, quod fere in omnibus caſibus, in quibus de jure civili pecunia datur tutori, potius datur pro reficiendis expenſis, & evitando damno, quam pro lucro captando, & ſic ratione expenſarum factarum à tutore, deducendum eſt, quod domi eſſet expenſurus, niſi in domo viveret ex officio, *ut ſupra quoq; diximus cap. præcedenti.*

Sic etiam tutoribus & curatoribus † Regum, Principum, & illuſtrium perſonarum, recompenſatio aliqua debetur, & tribuitur pro ſuſcepto munere, ſcilicet, ut ex bonis ipſius Regis, Principis, vel illuſtris alterius perſonæ ipſe tutor, vel curator alatur una cum ſuis, *ut late comprobant Menochius & Decian. dicto conſil. 228. num. 31. & diximus etiam ſupra, cap. præcedenti.* 8

Imo † regulariter, ubi iuſta ſubeſt cauſſa, alimenta ſunt præſtanda tutori vel curatori minoris, *ut affirmant ſcribentes in §. dari autem, Inſtitut. qui teſtament. tutor. dar. poſſ. Bartolus in tractatu de aliment. numero 41. & nove Ioan. Baptiſt. Pontan. in tractatu de aliment. Chart. 13. num. 9. quos refert & ſequitur Menochius. dict. conſil. 228. num. 44.* dicens, quod hoc procedit ſine controverſia in tutoribus & curatoribus illuſtrium perſonarum, *ut ſupra diximus.* 9

Sic, † quando officium, quod alias ſolet eſſe gratuitum, ut procuratorum, ſyndicorum, tutorum & curatorum, debetur ſalarium, & ſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit, quando officium ipſum eſt grave, & difficile, multique laboris, *ut plures allegans reſpondit Menochius dict. conſilio 228. num. 20. & 24. & alii quos refert & ſequitur idem Menochius conſil. 570. num. 4. volum. 6.* 10

Galliæ † tamen tutoribus nobilium perſonarum dantur omnes fructus, ut eſt videre apud Boerium *in conſuetud. Bituricenſ tit. de conſuet. jur. ſtatus perſon. §. 11. Caſſan. in conſuet. Burgund. rubrica 6. §. 4. verbo, & fait la dicte femme, & verbo, Balliſte.* 11 Idem † ſervatur apud Aurelianos, qui etiam ſunt Galli, *auctore Pirro in conſuet. Aurelianenſ. titulo, quibus modis jus patrocin. poteſt. ſolv. capite 1. ut refert utrumque Baeza de decima tutorum, capite 1. numero 32. & Menochius dict. conſilio 228. numero 52. & 53.* 12

Idem † ſervatur apud Hiſtrianos Italiæ populos, ut recenſet & validam eſſe eam conſuetudinem probat Paul. Caſtr. *conſil. 374. ſuper iſtis dubiis columna 1. libro 2. Caſſan. ubi ſupra in 1. loco, ſupra relatus, Petrus Bellapert. in authent. minoris debitor, C. qui dar. tut. poſſ. Baeza dict. capite 1. numero 32. & 33. & Menochius dict. conſil. 228. numero 54.* loquitur tamen Paulus Caſtrenſ. *ubi ſupra*, ſolutis debitis, & cum ordine miniſtrandi victum & veſtitum pupillis. &c. 13

Apud Anglos † etiam fructus rei pupillaris ad Regem pertinent, quoniam pupilli in tutela Regis vivunt, *ut ex Paulo Iovio commemorat Baez. dict. cap. 1. num. 33. ad fin. verſic. ſic Paulus Iovius.* 14

Apud Portugalliam lege † Regis *ordinam. lib. 1. tit. 65. §. 56.* tutori pro labore conceditur vigeſima pars fructuum, qui percipiuntur ex bonis pupilli, *ut refert Petr. Barboſ. in l. ex fruct. lib. 7. n. 21. ad fin. ff. ſolut. matrim.* quod latius explicat Molina Theolog. *de juſt. & jur. 1. tom. tract. 2. diſputat. 224. ad fin. colum. 1400.* 15

Conſuetudo † tamen deferens tutori omnes fructus, eſt reſtringenda tanquam odioſa, *ſecund. Iacob. Butrio. in d. auth. minoris debitor, quod ſequuntur Caſſan. & Baeza, ubi ſupra, num. 36.* & eſſe iniuſtiſſimam præfatam conſuetudinem iudicio ſuo aſſeruit Padilla *in leg. 1. num. 13. C. de tranſact.* 16

Apud † Hiſpanos decima fructuum tantum datur tutori, vel curatori, *ut in leg. 2. tit. 7. lib. 3. fori*, quia ita diſponitur. 17

Si algunos huerfanos que ſean ſin edad fincaren ſin padre, o ſin madre, los parientes mas propinquos, que ayan edad, y ſeempara ello, reciban a ellos, y a todos ſus bienes, delante el alcalde, y delante omes buenos. por ſcripto y guardelos faſta que los huerfanos vengan a edad: y ſi no oviere parientes, que ſe an para ello, el alcalde, de los a guardar com todos ſus bienes à algun ome bueno,

y tenga-

Digitized by Google

y tengalos aſſi como es ſobre dicho. Y quienquier que los tenga mantengalos de los fructos, y tome paraſi el diezmo de los fructos, por razon de ſu trabaio: y quando vinieren à edad dexelos todo lo ſuyo ante el alcalde por el eſcripto, cenq̃, le re cibio.

Quod ab hinc aouis plus mille antiqua l. de bac re prodita ſervabatuc, ut inter Gothorum leges lib. 4. titu. *de los herederos*, legitur in l. incip. *ſi el padre*, ibi: *El hermano deve aver à los otres hermanos e à ſus coſas en guardam: e mandamos que tome el diezmo de los fructos on que beva*, ut refert & affitmat Baec. *d. cap. 1. de decim. tut. num. 32.* & inquit Montalv. *in d. l. fori, in verb. El diezmo*, nota bodie taxatum ſalarium tutoris.

Et prædict. l. fori ad hoc cefert Avendan. *lib. 1. cap. 4. prator. num. 46.* & Segut. *in repet. l. coheredi, §. cum filia, folio 31. colum. 3. verſic. nam hoc caſu, ff. de vulg. & pup. & Ant. Cordub. in l. ſi quis à liberis. §. ſi mater, n. 73. in fin. ff. de lib. agnoſc.* & hoe iure utimur ſecundum Ioan. Oroſc. *in l. ſumtus quidem, num. 10. ff. de pact.* & ex facto ſervatut apud nos, *ſecundum Padill. in d. l. 1. n. 13. C. de tranſact.* ubi quod iuſtiſſima ſibi videtur hæc lex, quam etiam citant Menoch. *d. conſ. 228. n. 31. lib. 3 & ibi Decian.* Et quidem, quod certo ſcio, eam vidi ſemper obſervari in praxi in his regnis, & hodie ſervatur *ſecundum Doct. Spino in ſuo ſpecul. teſtam. gloſſ. 29. num. 72. verſic. hinc etiam.* Illam quoque citat Montetoſ. *in ſua pract. tractat. 7. fol. 169 & Molin. Theolog. ubi ſup. & alii plures.*

18 Illud † tamen hic dubitati contingit, an ſi tutori vel curatori ſit conſtitutum ſalarium, ubi non tepottat fructus, vel ubi eos lucratur, pro labore adminiſtrationis, iuxta regni ſeu ptovinciæ conſuetudinem, vel decimam fructuum, ut apud nos Hiſpanos: pt æter hoc puſſit deducete, & teputare etiam perſooales expenſas, neceſſacias tamen, quas fecit iuxta qualitatem ſuæ petſonæ, quando contingat eum peregre proficiſci in tem, & utilitatem minoris, ultra eas, quas domi erat facturus, puta dum equum eurrumve quærunt, famulos addicunt, quibus comitati itet faciant, an vero ſalatium, vel fructus, vel decima eorum cenſeatur etiam datum pro his expenſis.

In quo habemus bonum textum, loquentem in pcocuratore *in l. idemque 10. §. idem Labeo, ff. mandat. ibi: ſed & ſi ad vecturas ſuas, dum excurrit in prædia, ſumtus fecerit*: puto, bos quoque ſumtus reputate eum oportere, oiſi ſalarium fuerit datum, & hoc eoovenit, ut ſumtus de ſuo facetet ad hæc itinera, hoc eſt, de ſalario. Ergo præter ſalatium bas expenſas reputabit, niſi ſalarium ita conſtiutum ſit, ut ſumtus de ſuo faceret ad hæc itinera, boc eſt, de ſalario.

Præterea hanc partem confirmat, quod decima fructuum datuc à lege noſtra foti, pro labore, & non pro expenſis, *ut patet ex ea ibi: Tome para ſi el diezmo por ſu trabaio.*

Deinde hæc ſententia probatut, quoniam de iure coṁuui tutoc pro adminiſtatione tutelæ oihil accipit, *ut ſupr. hoc c. vidimus.* & tamen cepetit expenſas, *ut diximus ca. præcedenti.* Etgo quod datuc, capitor pto adminiſtatione, & labore, prout eſt decima fructuum, *ut in d. l. fori*, & noo ſuccedit io locum expenſarum: etgo utrumque iure cecepit: ptæterea, *d. l. fori*, non præcipit, quod tutor non recupetet, vel reputet expeuſas.

Vltimo conſidero pto hac eadem parte præcitatam legem Gothorum in foro iuzgo, ibi: *E mandamos, que tome el diezmo de los fructos en que beva, e ſi algunas expenſas fiz ſere por los negocios de los hermanos, cobrelo.* Generalia euim cum ſint verba hæc, generaliter debent intelligi, tam de expenſis directe in rem minoris factis, quam io ſua perſona, cum io utriuſque expenſis militet eadem ratio. Reputabit igitur tutor vel curator pecegre proficiſcens, quoties hoc oportuerit facete pro adminiſtratione rerum minorum ſuas expenſas perſonales, deducto eo, quod domi erat expenſurus, ſicut & tealcs ptæter integram decimam fructuum, vel ſalarium, quod alias ſibi ex iuſta cauſſa aſſignatur.

Et in terminis hanc ſententiam tenet & probat glo. *verbo, cum oportere, in d. l. idemq; §. idem Labeo, ff. de mandat.* dum dicit, eam l. habere etiam locum io tutore, quam ſequitur ibi Bald. & ceteri, & in terminis *d. l. fore*, hanc partem pluribus comprobat, tenet, atque defendit Baec. *de decim. tut. c. 21. n. 15. cum plurib. ſeqq.* ubi dicit, hoc eſſe cegulare, & reſpondet fundamentis conttaria, ſequitur etiam Ioan. Garſ. *de expenſ. & melior. c. 20. n. 15*, dicens, ita proculdubio eſſe tenendum, licet *in fin. d. n.* fateatur contratiam ſententiam, ſi ſalarium magnum ſit, eſſe æquiorem: ſed quod ex *d. §. idem Labeo*, non ſit iudicium liberum, & tandem dicit, *tu cogita.* Ego opinionem affirmativam, quam ſupra fundavi, libenter tanquam veriſſimam ptobo.

Vnde ſi tutor forſan agricola † propriis manibus pu- 19
pillare ptædium aratet, vindemiam faceret, triticum, vel
poma colligeret, proculdubio ultra decimam fructuum
repetet, vel ceputabit pretium operæ ſuæ, ſi ſolitus ſit lo-
eare opecas ſuas, *ut late & recte probat Baec. dict. capit.*
21. num. 25.

Quod † ſi tutor prætendat præter decimam, ut ſibi 20
ſolvatur, vel reputetur, quud actori, vel negotiorum
geſturi ipſi ſolvit, ut nomina debitorum exigeret, pecu-
niam collocaret in emtionem prædiorum, vel in hoae-
ſtum luctum, & operis mercedem ſolveret, oullo modo
erit audiendus, ſed ſola decima contentus eſſe debet. Ad
officium namque tutoris hoe facere ſpectat, *ut probat*
Baec. ubi ſupr. num. 26. ubi etiam, † quod ſimiliter oon 21
imputabitur pupillo, quidquid adminiſtandi, impe-
randi, & gubernandi muneri cohæret: id eoim ptopriũ
officium tutoris eſt, & aliis ea mandans, ſuo periculo &
impeoſa mandat, alias otioſus & ſedentarius decimam
deducetet, & pupillus ultra decimam implenti tutoria
munus aliam forſan decimam ſolveret, vel plus, quod
eſt contta eaſdem leges Regias: Quamvis alias iure
communi attento, quo tutores & curatores noo habent
regulatiter † ſalatium pro adminiſtratione, poſſent eli- 22
gece inſtitores (quos *fattores* appellamus) pro getendia
& curandis negotiis pupilli, vel minoris, eiſque de bo-
nis pupilli conſtituete ſalarium, *ut reſpondit Burſa. conſ.*
133. n. 62. poſt Bart. in l. cum ad quamlibet, C. de condit. in
publ. horr. lib. 10. quos refert & ſequitur Menoch. d. conſilio
228. num. 26 lib. 3.

Tutor † tamen vel curator, aliuſve adminiſtrator, 23
peregte proficiſcens ad negotia minoris, vel domini,
poteſt capere ex bonis, quæ adminiſtrat, quod opus fue-
rit pro ſui ſuſtentatione. *l. 1. §. ſi pupillus, §. item ſumtus, ibi,*
& viatica, & ibi Bartol. ff. de tut. & rat. diſtr. Bart. in l. a
tutorib. §. principalib. ff. de adminiſtr. tut. niſi iure admi-
niſtcatori eſſet taxatum certum ſalarium: tunc namque
eapere, aut exigere amplius non poſſet, ut contingit in
ſalario tutotum ex l. 2. titu. 7. *de la guarda de los huerfa-*
nos, lib. 3. for. & in terminis ita declarat D. Caſtellus *in*
ſuo tractat. de cuentas, parte 9. folio 28. columna 2. ibi. De-
manera que, &c.

SUMMARIA.

1 *Curator adoleſcentis an decimam fructuum bonorum ſuis habere debeat?*
2 *Tutor principaliter datur perſona, ſecundario rebus.*
3 *Ætas legitima ſive perfecta dicitur viginti quinque annorum.*
4 *Guardador de huerfanos, in Hiſpania dicitur tutor & curator minoris.*
5 *Minor 25. annis non poteſt eſſe tutor alterius minoris.*
6 *Diſpoſitum in tutore de iure locum habet in curatore.*
7 *Lex nova loquens in uno ex duob. caſibus aquiparatis à*

iure communi locum debet habere in alio, etiam in pœnalibus & correctoriis.

8 *Curator ſecundario curat perſonam adoleſcentis.*

9 *Curator furioſi, prodigi, & ſimilium perſonarum, an decimam fructuum habere debeat.*

10 *Diſpoſitum in tutoribus pupillorum extenditur, & locum habet in curatoribus furioſorum, & ſimilium.*

11 *Ratione expreſſa in lege, licita eſt extenſio ad caſum, ubi eadem ratio militaverit.*

12 *Curator furioſi, habens dilucida intervalla, ſolum habere debet decimam pro tempore furoris, non vero pro tempore dilucidi intervalli.*

CAPUT III.

An curatori adoleſcentis, ſicut tutori pupilli, ſit danda decima?

QUamvis prima (quod aiunt) in ſpecie *l. 2. tit. 7. lib.*
1 *3. for.* quæ decimam fructus minoris tribuit eius adminiſtratori pro labore, † videatur tantum loqui in tutore, ut probari videtur ex eius litera, ibi: *Reciban à ellos y à todos ſus bienes*, & ibi: *Delos à guardar con todos ſus*
2 *bienes.* Tutor † namque principaliter datur perſonæ, ſecundario rebus, *ut inquit Barto. in l. tutores, §. 1. ff. de adminiſt. tut. Iaſ. in l. ſi quis in fundo vocabulo, n. 46. ff. de leg. 1. probat Baec. de decim. tut. c. 3. n. 2.* At curator non datur perſonæ, ſed rebus, *l. in copulandis, C. de nupt. Iaſ. & Baec. ubi ſupr. Y como dize la ley ſexta, titulo diez y ſeys part. quarta: tutor es il lamado en latin, que ha en guarda algun moço e todos ſus bienes faſta que ſea de edad de 14. annos.* Vnde eum *d. l. 2. tit. 7. lib. 3. fori*, ſit correctoria iuris communis, *ut ſup. c. præcedenti probavimus*, non videtur extendenda ex identitate rationis, *iuxta notata in auth. quas actiones, C. de ſacroſanct. Eccleſ.* quinimo nec ex maioritate rationis, *ut alibi diximus.* Nihilominus tamen re maturius conſiderata ex generalitate noſtræ leg. idem iuxta eam concludendum & reſolvendum eſt in curatore adoleſcentis, quem etiam comprehendere mente & verbis viſa eſt prædicta l. fori abſq; extenſione.

3 Primo ex litera eiuſdem † l. ibi: *Y quando vinieren à edad.* Ætas namque legitima ſive perfecta in propoſito datur 25. annorum, *ut in l. fin. & ibi Dd. C. de his, qui ven. ætat. impetr.*

Secundo ex eadem l. ibi: *Dexe les todo lo ſuyo ante el alcalde, y deles cuenta derecha*, quia maioribus 25. annor. rerum ſuarum adminiſtratio committitur, *ut in l. 1. ff. de minor.* Ergo manifeſte lex loquitur etiam de curatore adoleſcentis, qui uſque ad 25. annum curatorem habet, quia ſi loqueretur de eo, qui ad pubertatem ſolum pervenit, potius iuberet curatori eius rationem reddi, non vero ipſi minori.

Tertio, † quia non ſolum tutor pupilli, ſed etiam cu-
4 rator adoleſcentis dicitur, & appellatur Hiſpanice, *guardador*, ut patet ex l. 12. in verſi, *e la guarda*, uſque ad fin. legis, *tit. 16. part. 6.*

Quarto, quia l. noſtra fori generaliter & indiſtincte loquitur, *en todos los guardadores de huerfanos que ſean ſin edad.* Ergo pariter comprehendit tutores & curatores minorum uſq; ad 25. annum: *Por que todos eſtos ſon guardadores de huerfanos que ſon ſin edad.* Et hinc eſt, quod minor 25. annor. non poteſt eſſe tutor nec curator alterius minoris, antequam 25. annum ætatis ſuæ impleat
5 quia non † eſt talis ætatis, cui adminiſtratio rerum ſuarum committatur, *ut in l. fin. C. de legit. tut.* Ergo ita proprie loquitur *d. l. fori*, in curatore adoleſcentis, ſicut in tutore pupilli.

Quinto, quia præfata lex fori non loquitur nuncupatim in tutore, ſed generaliter, *en guardadores de huerfanos ſin edad.* Ergo generaliter debet intelligi, *l. non diſtinguemus, ff. de arbit. l. de pretio, ff. de publi. in rem act. cum ſimil.* & ubi conveniunt verba legis, eius diſpoſitio locum habet, *l. 4. §. toties, cum ſimil. ff. de dam. infect.* At quod verba *d. l. fori*, tutori & curatori æque conveniant, iam ſupra probavimus ex *d. l. 13. tit. 6. par. 6.*

Sexto, quia etiamſi *dict. l. fori*, in tutore nuncupatim loqueretur, adhuc locum haberet in curatore ex identitate rationis, cum decima detur pro labore, & curator eoſdem pene labores ſubeat, & ſubire teneatur, quos
tutor, † *ut pluribus probat Baec. de tut. & cur. cap. 3. n. 15.* 6
cum ſeqq. & diſpoſitum de tutore de iure habet etiam locum in curatore, ad eumque extenditur, *ut in l. pater Severinam, § conditionum verba, ff. de cond. & demonſt.* etiam in materia odioſa & correctoria, *ut late cum aliis probat Baec. dict. capit. 3. n. 11. & nos latius & diſtinctius reſolvimus ſup. in 1. par. capit. 13. ad fin.* Eſt optimus text. *in l. quæ neque, ff. de rebus eorum*, ubi diſpoſitum à Principe in tutore, extenditur à Iureconſulto ad curatorem, quoniam ſimillima ſunt.

Septimo, † qui cum tutor & curator à iura æquipa- 7
rentur, præterquam in caſibus à iure expreſſis, ut reſolvimus, *ubi ſupr.* lex *fori*, loquens & corrigens ius commune in uno eorum, locum habere deberet in alio, cum eadem ſit in utroque ratio & æquitas, *iuxta gloſſam in l. ſi quis ſervo, C. de furt. & ſervo corr. verbo, corrumpi, gloſſ. etiam in l. quod vero contra, ff. de legib.* Eſt communis ſententia ſecundum Antonium Gomez. *in l. 4. Taur. num. 7.* & Iaſ. omnino videndum, *in authen. quas actiones, nu. decimonono, C. de ſacroſanct. Eccleſ. ſequitur etiam Tellus bene declarans in dict. l. 4. Taur. num. 25. & Octavia, Cacher. deciſ. Pedemont. 6 num. 9. & 16. & late Burg. de Paz. in l. 3. Taur. in 2. concluſ. num. 94. cum ſequentibus, & latiſſime omnium Aym. Cravet. de antiquit. tempo. 4. par. in princip. n. 98. cum ſeqq. fol. 149. in parvis*, ubi quod procedit etiam in pœnalibus & correctoriis. Et quod hæc opinio videtur communis, quod multo fortius procedit in noſtra ſpecie, cum *d. l. fori*, non loquatur nuncupatim in tutore, ſed generaliter *en el guardador de huerfanos.* Quod nomen æque convenit tutori & curatori, ſicque lex in utroque loquitur, ſcilicet, tam in curatore, quam in tutore, cum uterque tueatur perſonam & bona minoris, eiuſque regat, & eorum bona adminiſtret, principaliter, & ſecundario reſpective. Et ita merito in terminis noſtræ legis fori hanc partem affirmativam defendit, ſequitur & probat reſpondens contrariis Baec. *d. cap. 3. num. 10. cum ſequentibus*, reſolvens tamen *nu. 26.* quod *d. l. fori*, manifeſte loquitur in tutore, & quod iuxta communem traditionem extendenda eſt ad curatorem. Ego vero licet libenter probem eius principalem ſententiam, quam veram eſſe cenſeo, & proculdubio tenendam omnino, & in praxi admiſſam: ferre tamen non poſſum, dicere, quod *dict. l. fori*, loquatur manifeſte in tutore, & quod extendatur ad curatorem, cum potius, ut probavimus in utroque, generaliter loquatur, & ſic non poteſt dici, fieri extenſionem ad curatorem, ſed quod verba generalia legis, eiuſque ratio vere & proprie utrumque comprehendant, ſcil. tutorem & curatorem. Non igitur opus eſt extenſione, ſed virtuali comprehenſione utendum eſt.

Neque obſtat, quod tutor curat perſonam & res, cu- 8
rator vero ſolum res, atque ideo videbatur, noſtram legem fori tantum loqui in tutore, non vero in curatore, cum dicat: *Reciba à ellos y à todos ſus bienes*, & ibi: *de los à guardar con todos ſus bienes*, quoniam negari non poteſt, curatorem ſaltem ſecundario curare perſonam adoleſcentis, cum illum alere & defendere teneatur, ut fatetur & agnoſcit poſt alios idem Baec. *ubi ſupr. num. 28.* eſtque veriſſimum.

Maior autem † dubitatio contingit adeſſe, *an diſpoſi-* 9
tio noſtra l. fori, qua adminiſtrator, tribuit decimam partem

*tem fructuum pro labore adminiſtrationis, habeat etiam
locum in curatore furioſi, & prodigi ſimiliumq; perſonarum?*

Et profecto in his curatoribus ſubſiſtendum vide-
tur, quia in eis lex noſtra non loquitur, ſed in tutoribus
& curatoribus minorum: & non habemus aliquam le-
gem, quæ hoc extendat ad curatores furioſi, & prodigi;
ergo eſt caſus omiſſus, & proinde remanet ſub diſpoſi-
tione iuris communis, *l. commodiſſime cum materia, ff.
de lib. & poſt.* Iure autem communi tutoribus quarum-
cunque perſonarum ſalarium aliquod ſeu præmium la-
boris regulariter non debetur, *ut ſup. cap. præcedente late
probavimus.* Ergo nec iure Regio debebitur curatori fu
rioſi vel prodigi: pro quo eſt bonus textus in argument.
in l. ſi vero 65. §. de viro, ff. ſolut. matrim. dum dicit *de viro
heredeq; eius lex tantum loquitur de ſocero, ſucceſſoribusq;
ſoceri, nihil in lege ſcriptum eſt.* Et hoc Labeo quaſi o-
miſſum notat, in quibus igitur caſibus lex deficit, non e-
rit nec utilis actio danda. Vbi Bartol. notat, quod provi-
ſio legis contra ius commune non extenditur ultra il-
lud, quod lex exprimit, licet eadem ſit ratio. Ergo ita in
propoſito videtur dicendum, quod cum lex Regia fori
loquatur de tutoribus & curatoribus minorum, non
vero de curatore furioſi, vel prodigi, quaſi omiſſum
cenſendum ſit, ac proinde cum in eo lex deficiat, non ſit
ulla actio danda.

Nihilominus tamen ex identitate rationis, & æqui-
paratione eorum utriuſque curatoris, nempe adoleſcen-
tis, & furioſi vel prodigi, idem per extenſionem & æ-
quitatem probandum videtur, licet verba legis deficiant
in curatore furioſi, vel prodigi, ſimiliumque perſona-
rum, ut his quoque pro labore & adminiſtratione deci-
ma fructuum ſit danda, & ſi lex de his non loquatur pri-
mo ex tex. optimo *in l. qui neque 8. ff. de rebus eorum, & c.
ibi: ſed ſi curator ſit furioſi, vel cuiuſuis alterius, non adole-
ſcentis, videndum eſt, utrum iure veteri valebit venditio,
an hanc orationem admittemus? Et puto, quia de pupillo
Princeps loquitur, & coniuncti tutoribus curatores acci-
piuntur, pertinere, & de ceteris puto ex ſententia orationis
idem eſſe dicendum.* Et ibi gloſſ. verb. *pertinere*, inquit,
hoc ex mente orationis. Ergo ita & eodem modo di-
cendum eſt in propoſito, ut cum de tutoribus & cura-
toribus pupillorum & adultorum lex Regia fori loqua-
tur, pertinere quoque debeat ad curatorem furioſi, pro-
digi, & ſimilium perſonarum, *arg. d. legis.* Secundo eadē
opinio corroboratur ex diſpoſitione authen. *ut hi, qui
obligatas ſe hab. per hib. res min. §. hac*, dum dicit, *& hac di-
cimus in omni curatione, in quibus omnino curas aliquo-
rum introducunt leges, prodigorum forte, aut furioſorum,
aut amentium, aut ſi quid aliud iam lex dixerit, aut ſi quid
inopinabile natura adinvenerit*, conſequitur, ut prædicta
æquiparatio quoad decimam, de qua *in d. l. fori*, locum
merito habeat: Illa enim Iuſtiniani deciſio *lex generalis*,
declaratoria videtur futurarum deciſionum in materia
tutoris & curatoris minorum.

10 Tertio favet † quamplurimum huic parti ſententia
gloſſæ communiter approbata, quæ habet, quod diſpo-
ſitum in tutoribus pupillorum extenditur & locum ha-
bet in curatoribus furioſorum & ſimilium, *ut docuit glo.
in l. 2. C. de curat. & furioſ. & ibi Doctores, & eſt communis,
ſecundum Baec. de decim. tut. dict. cap. tertio, n. 34.* quam
ſupra ſecuti plures alios citantes.

Quarto huic opinioni adſtipulatur, quod tutori &
curatori minorum hæc decima fructuum datur, pro-
pter laborem adminiſtrationis, ut conſtat ex eadem *l.
fori*: ſed curator furioſi & prodigi non minus laborat, q̃
tutor vel adulti curator, ut pluribus bene comprobat
Baec. *d. cap. 3. n. 35, cum ſeqq.* Ergo ex identitate rationis
dicta lex *fori* locum debet habere & in curatore furioſi,
prodigi, vel amentis, quia ubi eadem eſt ratio, ibi quoq;
eadem iuris diſpoſitio locum habet, *l. illud, cum ſimil. ff.
ad leg. Aquil.* & cum ratio exprimitur *in l. licitum eſt.*
eam extendere † ad caſum, ubi eadem ratio militaverit,
iuxta gloſſ. in clem. 1. verb. eligatur, de electione, commu- 11
niter approbatam, *ſecund. Baec. d. c. 3. n. 19.* ubi plures al-
legans hoc locum etiam habere dicit & probat in con-
ſtitutione pœnali. Et hic conceptus optime non ſolum
adornatur, ſed etiam fortificatur, ex latiſſime à nobis ex
aliorum & communibus traditionibus congeſtis, *lib. 3.
pract. q. 17. & 18. n. 75. cum plurimis ſequentibus*, ubi inter
alia, quod ratio finalis ac principaliter contemplata, ad
aliquam diſpoſitionem non modo non reſtringitur ad
caſum deciſum, verum etiam extenditur ad omnes illos
caſus, qui veniunt & inferuntur ſub ſua ratione finali &
expreſſa, *l. his ſolis, ibi, ſatis cautum putavimus, C. de revo.
donat.* Communis ſecundum Pariſ. *ut ibi reſolvimus, nu-
mer. 75.*

Quod procedit, etiamſi ſequeretur legum correctio,
eſt etiam communis, *ut plures citando ibi reſolvimus nu.
76.* & procedit etiam in exorbitantibus, *ut ibi n. 77.*

Deinde, quod cum multa habent eandem rationem,
licet de uno fiat mentio, id fit exempli cauſſa, & non re-
ſtringitur ad expreſſa tantum, nec dicitur extendi con-
ſtitutio etiam odioſa, quando extenditur ex ratione ex-
preſſa, *ut ibi numero ſeptuageſimo nono*, quia, ut probavi-
mus *numero octogeſimo*, quando expreſſa eſt ratio diſ-
poſitionis, in ea comprehendi intelliguntur omnes ca-
ſus, qui ipſi rationi conveniunt, non quidem per viam
extenſionis, ſed ſicut genus comprehendit ſuas ſpecies.
Sed & alia plurima ſimilia apud nos dicto loco videri
poterunt, quæ hanc partem confirmant, & in terminis
noſtræ principalis dubitationis hanc opinionem probat
& tenet Baec. *dicto capit. tertio, numero trigeſimo ſecundo
cum ſequentibus* ubi *numer. quinquageſimo nono, cum
duobus ſeqq.* reſpondet fundamentis contrariis: quam
ſequor ex prædictis fundamentis iuridicis magis, quam
ex verbis *d. l. fori.*

Et ad adducta per nos in contrarium ſupra reſpon-
dendum cenſeo: quod etſi in noſtro caſu deficiant ver-
ba legis, non tamen deficit eius ratio, & ita non obeſt
regula *dict. l. commodiſſime, & d. l. ſi vero, §. de viro*, quia
in materia noſtra tutorum & curatorum minoris ſpe-
cialis invenitur deciſio, quæ dicta in eis, & in curatorib.
furioſi, prodigi, & amentis, atque aliorum ſimilium ha-
bere locum declarat, & expreſſe præcipit. Accedat tan-
dem æquitas ſumma, quæ pro hac opinione concurrit,
in qua etiam conſiderari poteſt favor ipſius furioſi, pro-
digi, & amentis, ut ſpe præmii plures curatores inveni-
antur, qui exactius atque diligentius eorum curam ſuſci-
piant atque officium exerceant.

Vltimo † pro coronide huius capitis illud addendum 12
duxi, quod ſi furioſus habeat dilucida intervalla, & ſex
menſibus, vel alio tempore ſanus ſit, aliis vero ſex men-
ſibus, vel alio temporis ſpatio mentis alienationem pa-
tiatur, & ſit toto tempore curator, *ut in l. cum aliis, C. de
curat. furioſ. & ibi notat Baldus & Salycet.* Attamen cum
pro tempore, quo furor recedit, non poſſit res admini-
ſtrare, ſed ipſemet furioſus pro eo intervallo adminiſtra-
vit, *ut in dict. leg. cum aliis, in verſicul. ſed per intervalla*,
quam legem ad hoc notat Baldus *in l. furioſum, n. 2. C. qui
teſtam. fac. poſſ.* curator huiuſmodi furioſi decimam ſo-
lum habebit pro tempore furoris, non vero pro tem-
pore dilucidi intervalli: cum iam illo tempore ceſſet la-
bor adminiſtrationis, & ſolum dicatur curator nomine,
non vero opere. Atque ita merito propter illum tex.
hanc opinionem in terminis tenet & probat Baec. *d. c. 3.
n. 45. cum ſeqq* addens *n. 46.* quod licet alias furor non p̃-
ſumatur, niſi probetur, *ut notant Doct. in dict. l. furioſum*
tamen ſi aliquis in furorem inciderit, & furor per aliquot
dies duraverit, dicens, illum rediiſſe ad ſanam mentem
debet hoc probare. Præſumitur n. furor ſemper durare,
niſi

niſi contrarium probetur, *iuxta gl. in cap. fin. de ſucceſſ. ab inteſt.* & communem opinionem, de qua *ibi per eum*, quod ſi mentis alienatio breviſſimo tempore duravit, præſumitur ex accidenti proceſſiſſe, non vero mentis radicem perturbatam, *ut ibi per eum, n. 47.*

SUMMARIA.

1 *Patri tutori filiorum an ſit danda decima fructuum, cum n. ſeqq. pars affirmativa eligitur & probatur, n. 6. & limitatur uno caſu, n. 7.*

2 *Pater tutor filiorum tenetur facere inventarium, & rationem reddere, eiuſq; bona ſunt tacite hypothecata ad hoc.*

3 *Pater cogitur ſuſcipere tutelam filii, etiamſi alias tres tutelas habeat.*

4 *Pater ex legis diſpoſitione eſt tutor filii emancipati, & in præmium emancipationis retinet dimidium uſusfructus bonorum filii ſui emancipati.*

5 *L. 35. tit. 12. par. 5. intellectus & declaratio.*

8 *Matri tutrici filiorum an detur decima fructuum bonorum ſuorum?*

9 *Filio curatori patris vel matris an danda ſit decima.*

10 *Filius curator patris tenetur reddere rationem.*

11 *Fratres poſſunt exigere rationem à fratre, qui adminiſtravit bona patris, licet exactio non debeat eſſe ſcrupuloſa, ſed debet ei credi in his, quæ veriſimilia ſunt, etiam ratio non ſit valde particularis, præſertim inter perſonas nobiles, niſi dicat. q. non ſunt veriſimilia.*

12 *Frater tutor fratris, vel ſororis, proculdubio decimam habebit.*

13 *Opera inter fratres an præſumatur gratuita, & fraterna caritate impenſa, nec ne.*

14 *Opera fratris viventis cum alio fratre, in communi eſt pecunia penſanda.*

15 *Frater nunquam videtur expendere pro fratre animo donandi, ſed potius animo repetendi, niſi contrarium probetur.*

16 *Frater adminiſtrans bona fratris, tenetur facere inventarium, ratio tamen, quæ ab eo exigitur, non debet eſſe rigida.*

17 *Tutela dativa fratris finitur, ſi alter frater effectus legitimæ ætatis, velit tutelam fratris ſui pupilli aſſumere.*

CAPUT IV

De patre tutore, & de matre tutrice filiorum an decima fructuum potiantur, & de filio curatore patris?

Duobus modis patres bona filiorum ſuorum adminiſtrare ſolent frequentius, aut iure patriæ poteſtatis tanquam eorum legitimi adminiſtratores, qua ratione acquirunt ſibi uſumfructum, *ut in toto titulo, C. de bon. quæ lib. cum ſimilib.* de qua materia non eſt noſter ſermo.

1 Aut † tanquam eorum tutores & curatores, quo caſu maxime dubitari contingit, an decima pro labore adminiſtrationis ſit ſibi danda, ſicut datur ceteris tutoribus & curatoribus conſanguineis, vel extraneis, ex leg. Regia fori, communi obſervantia admiſſa in his regnis, *ut in cap. præcedentib. diximus.*

Tenetur namque pater tutor ſubire omnes labores tutoribus iniunctos, *ut probat Arias Pinell. in l. 1. C. de bon. matern. in 2. part. n. 30. in verſ. inde ſequitur.*

2 Licet † enim, quando pater eſt legitimus adminiſtrator, non teneatur facere inventarium, ſed ſimplicem tantum deſcriptionem bonorum, ſi tamen ſit tutor, inventarium facere tenetur, & rationem reddere, eiuſque bona ſunt tacite hypothecata ad hoc, ut ſupra late probavimus, *in 2. parte, cap. primo, de inventar. & in tertia parte, capit. primo, num. vigeſimo quarto*, & probat Baec. *de decim. tutor. capit. quarto, num. ſexto & ſeptimo*, ubi *num. octavo*, quod etiam non ſolum cuſtodire debet, & adminiſtrare, ſed augere tenetur res filiorum ad ſimilitudinem ceterorum tutorum, *in leg. ultima, §. minores, C. de ſentent. paſſ.* & ſi culpoſus reperiatur, removeri poteſt ab adminiſtratione tutelæ, quinimo & legitimam adminiſtrationem, quam habet iure patriæ poteſtatis, amittit ex dolo, ut tenent plures, quos ibi ad hoc citat, & nos quoque diximus, *ubi ſupr.*

3 Deinde † pater cogitur ſuſcipere tutelam filii, etiamſi alias tres tutelas habeat. Hanc namque exceptionem & immunitatem, quamvis alii tutores habeant, ut non cogantur quartam tutelam ſuſcipere, pater tamen eam prærogativam non habet adverſus filium, *ut in l. amiciſſimos. §. Lucius, ff. de excuſationib. tut.*

Pro his igitur laboribus, nimirum ſi patri, filiorum ſuorum tutori, detur decima fructuum bonorum ipſorum, ſicut ceteris tutoribus, cum eis detur pro labore, *iuxta dict. leg. fori*, ne pater ſit in hoc deterioris conditionis, quam extraneus, imo tanquam proximior, videtur à fortiori eodem iure frui debere.

Accedant præterea pro hac opinione verba & mens *dict. leg. fori*, quæ generaliter loquitur. Sic videmus eadem ratione, quod apud Gallos lex definiens, tutori dandos fructus, extenditur ad patrem tutorem, ne deterioris ſit conditionis, quam extraneus, *ut tenet Boerius in conſuetud. Bituricenſ. tit. de conſuetud. iur. ſtat. perſon. §. undecimo, columna ſecunda, verſic. ſed contra hunc, & Pyrrhus in conſuetud. Aurelianenſ. titul. quibus mod. ius patr. poteſt. ſolvit. & Carol. Molin. in conſuetud. Pariſ. titul. 1. §. 32. num. 1.*

His & aliis nihilo ſecius non obſtantibus, contraria ſententia, imo quod patri tutori non ſit danda decima fructuum, de qua in noſtra lege Regia, probabilior & gravior videtur Baecæ, *de decim. tutor. cap. 4. nu. 10. cum ſequentibus*, qui eam quampluribus rationibus probare nititur, quæ omnes potius perſuadent, quam urgeant, concludit tamen, patrem, ex quo ſit pater, ad ſupradicta teneri peculiari quadam ratione, quam ceteri tutores, ac proinde non reputare expenſas factas in perſonā filii, etiamſi adminiſtrator ſit, nec in plum uſum utilem filio factas, & quod ſic etiam pater tutor adverſus filium caret privilegio immunitatis 3. tutelarum *ut ſup. diximus.* Nimirum ergo ſi careat quoque privilegio in capiendo lucrum damnoſum filio, hoc eſt, decimam fructuum bonorum eius, quia, ut in quit text. *in d. l. amiciſſimos, §. Lucius, ff. de excuſ. tut.* contra naturales ſtimulos facit, qui adverſus filium tentat uti excuſatione. Ergo idem videtur dicendum, ſi lucrum pater ex re filii petat, cum teneatur, ut pater eum alere, defendere, atq; incolumē ſervare: tandem recurrit ad aſſenſum, quod reiiciunt noſtri plurima, non quod adverſentur iuri ſcripto, ſed quod abſurda ſint, *l. nam abſurdum, ff. de bon. lib.* at hoc nihil poteſt eſſe abſurdius: non tamen conſiderat hic auctor, quod cum decima hæc detur pro labore, non dicitur tutor eam capiens lucrum facere, ſed recompenſationem laboris accipere, & ſic damnum evitare, ut alias conſideravimus ſupra *in hac 3. part. c. 2. in 2. fall.*

4 Sed † quod magis adſtruere hanc ſecundam partem negativam videtur, eſt altera conſideratio, quam ipſe Baec. ibi facit, nempe quod ex legis diſpoſitione pater eſt tutor filii impuberis emancipati, *text. in §. præterea ſi impubes, Inſtit. quib. mod. ius patriæ poteſt. ſolvit.* Pater autem emancipans filium retinet dimidium uſusfructus rerum filii in præmium emancipationis, *l. iubemus, C. de emancipat. lib. l. cum oportet, §. cum autem, C. de bon. quæ lib. l. 15. tit. 18. part. 4. declarat bene Anton. Gom. in leg. 48. Taur. num. 6.* Ergo cum ratione emancipationis ſit tutor, ſequitur, contentum eſſe debere dimidio uſusfructus, nec aliud dimidium decimandum: Sed cum

ſin

ſint alii quam plures modi, quibos io iure ius patriæ poteſtatis ſolvitur, *ut in toto titul. Juſtit. eodem*, quamvis in patre emancipante filium, & retinente ſibi dimidium uſusfructus in præmium emancipationis, admitteremus argumentum. In ceteris tamen caſibus, in quibus aliter quam per emaocipationem filius exit à poteſtate patris, ſi in eiſdem ſit pater eius tutor, deficit hoc argumentum.

Quinimo & ipſe Baeca removens in prædicto ſuo argumento difficultatem *l. 48. Tauri*, & reſpondens illod verum eſſe, qoando filius egreditur patriam poteſtatem per matrimonium, & velationem, non autem, quando per emancipationem fatetur, quod ſi poſt pubertatis annos filius uxorem ducat, pater deſinit curator eius eſſe, quooiam iure Regio curatoris officium finitur matrimonio, *ut in l. 207. ſtyli*, hoc autem & iure commuoi & Regio falſum eſt, *ut late ſupr. probavimus, & oſtendimus alio in loco.*

Adducit præterea Baec. pro ſua principali opinione *l. 35. tit. 12. part. 5.* in his verbis:

5 *Piedad † mueve à las vegadas al ome à recibir algun huerfano en ſu caſa, e dar le porende las coſas que le ſon meneſter enrecabdar le ſus bienes, y acaece deſpues que eſto quiere cobrar lo que aſſi deſpendio: o dezimos que lo non puede fazer.* Quod ſi hoc io extraneo definitur, quid ſentiendum de patre, qoo oemo magis diligit filium, *l. fi. in prin. C. de curat. furioſ.*

Hoc autem argumentum noo convincit ſuam opinionem. Lex namque illa Regia loquitur (ut patet) in recipiente orphaoum io domum ſuam, illique ſubveniente motu ſolum pietatis naturalis, ut patet ex ratione expreſſa in l. ibi: *Ca pues el ſe movio à criar el moco por razon de piedad, e de miſericordia, entiende ſe que lo fizo por aver galardon de Dios, e porende non es tenudo el moco de darle ninguna coſa por el beneficio que le fizo.* Et ibi Greg. Lopez. *in gloſſ. 2.* inquit. quod in dubio non præſumitur, quod ſit factum cauſſa pietatis, & quamvis in matre, avia & coosimilibus perſonis, in dubio hoc præſumitur, ſi bona filiorum, vel nepotum ſuorum noo admioiſtrent, *ut in l. 36. titul. 12. part. 5.* ſecos ſi eorum booa penes ſe habent, niſi quando ex eis ali non poſſuot, *ut in d. l. 36.* & io patre idem animus pietatis præſumatur. Nihilominous *d. l. 35.* oon poteſt procedere ſaltem ſtante *d. l. fori*, & communi praxi huius regoi de decima præſtanda tutoribus & curatoribus, in illis, qui ut tales tutores vel curatores decreti à iudice, in minorem, eiuſque bona expeoduot: hi namque ut tutores expendere videntur, & ſicut legitimi adminiſtratores. Repotabunt igitur eas expeoſas, noo vero animo pietatis feciſſe videntur.

Sed & ſuot huius ſententiæ negativæ aliqua fundamenta, conſiderata ab eodem Baec. quæ tamen magis pietate & æquitate, quam iuris rigore plena eſſe videtur. Quid teoeodum.

6 Ego vero † ſalva pace tanti viri priorem opinionem affirmativam in favorem patris veriorem & teneodam eſſe cenſeo, tum ex fundamentis ſupra pro ea adductis, tum etiam, quod lex noſtra Regia *fori*, patrem tutorem filii emancipati comprehendere expreſſe videtur, dum aſſerit: *Si algunos huerfanos que ſean ſin edad ſincaren ſin padre, o ſin madre, los parientes mas propinquos que ayan edad, y ſean para ello, reciban à ellos, y a todos ſus bienes, &c.* Sed quis quæſo propinquior patre? Abſurdum oamque eſſet, patrem io hoc ceteris tutoribus eſſe deterioris cooditionis. Ex quo enim eſt pater, non debet non lucrari decimam, cum alias videamus, quod ratione patriæ poteſtatis habeat uſumfructum omnium bonorum filiorum: oon igitor inconvenit, quod ratione tutelæ filii emaocipati, & laboris, habeat decimam. Neque obſtaot fundamenta Baec. in contrarium adducta, quia ipſa nihil urgent & iam ſunt ſupra ſublata: non etiam, quod pater contentus eſſe debeat dimidio uſusfructus, quo fruatur in præmium emancipationis, quando per emancipationem ſolvitur patria poteſtas, quia reſpondemus, hoc dimidium uſusfructus patri à iure coocedi io præmium emancipationis, ut ipſa iura proclamant. At decimam alterius dimidii uſusfructus ad filium emancipatũ ſpectantis, auferet pater tutor eiuſdem filii emancipati ratione laboris in adminiſtratione tutelæ impenſi per noſtram *l. fori*, quod eſt diverſum: Diverſis igitur titulis, cauſſis & rationibus pater hæc habebit, quod non eſt prohibitum.

Limitanda tamen † eſt hæc ooſtra ſententia affirmativa, quando fructus & redditus filii vel filiorum eſſent neceſſarii vel non ſufficereot ad alimenta ipſorum, ut iofra dicemus in matre tutrice filiorum, tunc namque parens decimam non habebit nec ſibi daoda eſt. 7

Sed † an mater tutrix filiorum poſſit reputare decimam fructuum & redditũum ipſorum, ſicut alii tutores, non minor vel ſaltem prope eadem dubitatio eſt quæ de patre. Sed partem affirmativam quam pluribus fuodamentis inſtruit Baec. *de decim. tut. cap. 4. num. 38. cum ſequen. ib.* & taodem, *num. 59. cum ſeqq.* diſtinguit in hunc modum. 8

Primo, ut ſiquidem mater tutrix actorem habeat, cui ſoluat ſalarium, ut rem filii curaret & debita exigeret, & tunc æquiſſimum videtur matri decimam hoc caſu dari, præſertim ſi dives non ſit, præcipueque ſi proteſtata ſit tacite vel expreſſe, ſe velle auferre decimam: & hoc primum membrum ſuæ diſtinctionis probat ibi aliquibus fundamentis.

Secundo, quod ſi mater nihil expendebat in adminiſtratione, ſed mortuo filio petit decimam, noo à filio ſed à ſubſtituto filii defuncti vel heredes matris defunctæ peterent decimam à filio, his caſibus decima debeatur & ſit præſtanda.

Tertio, quod ſi mater ipſa nullis factis intrinſecis expenſis (hoc eſt) quæ fiunt in ipſo actu gereodi, qoi eſt caſus magis dubius, tunc ſi filius erat pauper, ita quod fructus eſſent neceſſarii ad eius alimenta, matri non ſit danda decima, cum ipſa teneatur de ſuo alere filium egenum, *l. ſi quis à liberis, § penultimo, ff. de lib. agnoſ.* nec repetet hoc caſu expenſas, *iuxta gloſſ. in l. Neſennius, & ibi Alber. & Bart. ff. de negot. geſt. & ſequuntur alii plures, quos prædicto loco congerit Baec. num. 62. & in tractatu de non melior. rat. dot. fil. cap. 11.* quamvis ſuper hoc relinquat cogitandum Petrus Surdus *de aliment. tit. 6. quæſt. 8. num. 51. fol. 203. ad finem*, quia poteſt vendi proprietas ad alimenta.

Si tamen mater petat decimam à filio divite, nullis factis iotrinſecis expenſis, arguit pro & cootra Baeca *d. capit. 4. nu. 64. cum ſequentibus*, & tandem *nu. 67.* inquit & reſolvit tutiorem opinionem videri, quod matri ſit danda decima, ſi filius ſit dives. Quid tenendum?

Ego vero (ſalvo iudicio rectius ſentientium) indiſtincte teneo, in quæſtione præmiſſa dandam eſſe decimam matri tutrici filiorum, uno tantum caſu excepto, ſcilic. quando fructus & redditus filii vel filiorum eſſent oeceſſarii, vel ooo ſufficientes ad eorum alimenta ſequentibus fuodamentis.

Primo, quia præcipua fundamenta ſupra adducta contra patrem deficiunt in matre, *ut recte conſideravit Baec. ubi ſupr. n. 38. cum ſeqq.*

Secuodo, quia ſive mater conſtituat actorem, ſeu negotiorum tutelæ geſtorem aut factorem cum ſalario, vel abſque ſalario, ſive faciat intrinſecas expenſas ſive noo, utroque caſu militat ratio *d. l. fori*, dantis decimam tutoribus pro labore, cum indiſtincte & generaliter loquatur: ergo indiſtincte & generaliter eſt intelligenda, *iuxta iura vulgaria, iam ſupra allegata.*

Tertio.

Digitized by Google

Tertio, quia ſi datio ſalarii, vel pretii actoris negotiorum geſtoris, veniret in conſiderationem, id tantum operaretur, ut ſolum ſalarium ipſum, vel pretium operæ moderatum reputandum eſſet, non vero decima fructuum: ſed cum mater capax ſit huius decimæ, non eſt, quod aliter iudicemus, quam quod lex ipſa fori indiſtincte providit, nempe, ut tutores pro labore adminiſtrationis auferant decimam fructuum orphanorum, nec diſtinguit lex præfata, ſi actorem conſtituerint, vel non.

At caſus à nobis, & prius à Baec. exceptus, nempe, quando fructus redditus pupilli ſunt neceſſarii, vel non ſufficiunt ad eius alimenta, à iure ipſo excipitur, ideo admittendus.

9 Nunc autem videamus, † an filio curatori patris vel matris danda ſit decima fructuum, & redditiuum bonorum ipſius, nec ne? patri namque vel matri furioſis datur curator, *l. furioſa matri, ff. de cur. furioſ.* & generaliter patri, qui rebus ſuis adeſſe non poteſt, datur curator filius potius, quam extraneus, *ut in l. his, qui, in princip. ff. de tutor. & curat. dat. ab his.*

Hanc quæſtionem pluribus pro & contra adductis reſolvit Baec. *d. c. 4. de decim. tut. n. 31. cum ſequentib.* in favorem filii curatoris patris, ſive res paterna induſtria filii curatoris acceperit incrementum, ſive non: ſed tantum rem paternam curaret, & patrem faveret, fructuſque colligeret, debitaque exigeret, licet nullæ lites fuerint, à quibus patrem, eiuſque bona defenderet, ut conſtat ex Baec. *ibi num. 34. & 35. & 36.* cuius opinionem probo ex generalitate *d. l. fori*, tum etiam, quia hic filius curator patris ad omnes labores & onera tenetur, quib. ceteri curatores. Ergo merito, ut pro his ei ſit danda decima.

10 Præcipue † cum filius curator patris teneatur reddere rationem, *iuxta gl. in d. l. his, qui, verb. dandum. quam ibi ſequuntur Dd. & Firmian. de Epiſcopo, n. 64* & eam eſſe receptam teſtatur Pinell. *in l. 1. C. de bon. matern. 2. part. n. 39. & cum eo Baec. d. c. 4. n. 32.* addens, id eſſe generale in filio, cui pater negotia commiſit.

11 Nam ab eo † poterunt fratres rationem exigere, licet exactio non debeat eſſe ſcrupuloſa, ſed ei debet credi in his, quæ veriſimilia ſunt, etiamſi ratio non ſit valde particularis, & præſertim hoc ſervandum inter perſonas nobiles, niſi dicat, quæ non ſunt veriſimilia, *ut tradit Abb. conſ. 12. verſ. 3. lib. 1. & alios referens Carol. Molin. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 6. gl. 6. nu. 18.* apud quem, quomodo hoc ſit intelligendum.

12 Frater † autem tutor fratris, vel ſororis, proculdubio decimam habebit, atque iure optimo reputabit, ut probatur ex *d. l. 2. fori, tit. De la guarda de los huerfanos*, libr. 3. fori, ibi: *Los parientes mas propinquos, &c.* id quod lege foro *juzgo*, expreſſum eſt in l. incip. *Si el padre*, ibi: *El hermano deve aver los o tros ſus hermanos, elas ſus coſas en guarda, e mandames que teme el diezmo de los fructos en que biva.*

13 Idque ea ratione comprobatur, † quia etſi Bald. *in c. 1. circa med. de beneficio fratr.* dixerit, quod opera inter fratres præſumitur gratuita, & fraterna caritate impenſa, *l. ex duobus, ff. de negot. geſt.* id quidem verum non eſt, ſed potius contrarium, *ut late probat Alexand. conſil. 133. columna 2. verſic. & idem, num. 1. lib. 2. & conſi. 99. habitis ſuper narratis, columna 2. num. 5. verſic. tamen, lib. 2.* ubi dicit, opinionem adverſus Bald. *in d. c. 1. de beneficio frat.* eſſe magis communem, *Iaſ. in l. illud, colum. penult. prope fin. & in l. ut nemini, colum. penultim. & final. C. de collat.* & hos referens Baec. *de decim. tut. c. 5. num. 7.* qui *nu. 14.* inquit, quod doctrina Baldi, *ubi ſup.* communiter reprobatur.

14 Quinimo † opera fratris viventis cum alio fatre, in communi eſt pecunia penſanda, *ut tradit Angelus in l. ex duobus, C. de negot. geſt. Baldus in l. 1. quæſtio. 9. C. pro ſocio,* refert & ſequitur plures allegans Baec. *dict. cap. 5. num. 1.*

Deinde conſidero † pro hac parte, quod frater nunquam videtur expendere pro fratre animo donandi, ſed potius animo repetendi, niſi contrarium probetur, *gl. in l. ſi paterno, & ibi Paul. de Caſtr. C. de negot. geſt.* allegat alios Baec. *ubi ſupra, num. 9* qui *num. 11.* inquit, hoc præcipue verum eſſe, quando frater eſt tutor vel curator fratris vel ſororis; tunc enim non animo donandi, ſed adminiſtratorio nomine videtur expendiſſe, *ut tenet Baldus in leg. final. num. 12. C. de dot. promiſſ. & alios, quos ibi citat.* 15

Facit etiam, quia, *ut late diximus ſupra*, quilibet adminiſtrator tenetur reddere rationem adminiſtrationis, & in terminis fratris, quod teneatur facere inventarium tenet Decius *conſilio 178. columna 2.* quem ad hoc citat & ſequitur Baec. *dict. capit. 5. num. 12.* ubi, † quod ratio, quæ exigitur à fratre, non debet eſſe rigida, *ſecundum Abb. in dicto conſilio 12. libr. 1. diximus ſupra.* Ergo pro labore in adminiſtratione impenſo, danda eſt ei decima, præcipue ne ſit in hoc deterioris conditionis, quam extraneus. 16

Hocque præcipue † procedit, cum habeamus, fratrem adeo eſſe tutorem legitimum fratrum ſuorum, ut ſi duo fratres habeant tutorem dativum, & alter fuit legitimæ ætatis, tutela dativa finiatur, ſi ipſe velit aſſumere tutelam fratris, *ut probat text. in l. ſi tutor reipublica 9. verſic. ſi duobus, ff. de tutel. & rat. diſtrah.* quem ibi dicunt ſingularem Nicol. de Neapol. Bald. & Bolog. *in primis interpretationibus*, & probatur *in l. 4. iuncta glo. C. de teſtament. tut.* & ibi notant Faber, Bald. & Salyce. *glo. in l. fin. C. eodem titul. ſequitur allegans Specul. & Petr. Iacob. Baec. dict. ca. 5. num. 15.* Ergo cum hoc ſit privilegium fratris circa tutelam fratris, merito, imo à fortiori, quod ei debeatur & danda ſit decima fructuum pro adminiſtratione, & labore in ea impenſo. Et in terminis ita voluit Didac. de Segur. *in l. coheredi, §. cum filia, fall. 9. fol. 19. ff. de vulg. & pupill.* & ex profeſſo eam opinionem ex ſupradictis & aliis probavit & tenuit Baec. *d. ca. 5. de decim. tut. n. 5. cum ſeqq.* eſtque veriſſima & tenenda ſententia, & in patruo, quod auferat decimam nominatim, tenet. Segur. *ubi ſupra, in d. 9. fallen.* 17

SUMMARIA.

1 Decima fructuum & redditiuum minoris, an danda ſit tutori vel curatori, cui ſimpliciter legatum relictum eſt in teſtamento, & n. ſeqq. deciditur, n. 9. cum ſeqq. quod fiat compenſatio, & n. 24. cum ſeqq. reſpondetur fundamentis contrariis.

2 Legatum vel fideicommiſſum in dubio non intelligitur eſſe relictum animo compenſandi, niſi id ſpecialiter fuerit expreſſum: quod procedit, quando debitum eſt voluntarium, ut in n. 3. niſi ex coniecturis aliud colligatur, ut in n. 4.

5 Legatum vel fideicommiſſum intelligitur eſſe relictum animo compenſandi cum debito neceſſario: niſi quando non teſtator, ſed eius heres erat debitor legatarii, ut in num. 6.

7 Primogenitus, qui tenetur dare fratri victum & militiam, non liberatur eo, quod teſtator relinquat ſecundogenito caſtrum, ex quo poſſit ſe alere.

8 Legatum non compenſatur cum lucro debito ratione oneris ſtante ſtatuto, ut maritus uxore mortua lucretur quartam partem dotis, ſed contrarium eſt verius & tenendum, ut in n. 25.

10 Debitum illud dicitur neceſſarium, quod habet initium & cauſſam neceſſariam, veluti cum quis ſine facto ſuo lege obligatur.

11 Debitum voluntarium appellatur, quod habet initium voluntarium, quia deſcendit ex contractu. vel quaſi.

quamvis

quamvis poſtea ſit neceſſarium, quod eſt intelligendum habito reſpectu ad originem debiti, non ad id, quod in alterius conſequentiam provenit, ut in deto, n. 12.

13 *Debitum tutelæ non dicitur ex cauſſa neceſſaria, ſed voluntaria, niſi tutor invitus compulſus fuerit acceptare officium.*

15 *Legatum relictum tutori teſtamentario, ſemper (niſi aliud conſtet) videtur relictum in præmium laboris.*

16 *Interpretatio in dubio capienda eſt favorabilior deſcendentibus teſtatoris.*

17 *Teſtator cenſetur minus gravare heredem, quam ſit poſſibile, adeo, ut potius toleretur, quod legatum ſit nullum, quam quod gravetur heres, ut in num. 18. & procedit etiam in legato relicto uxori alias honerata, ut in n. 19.*

20 *Fideicommiſſum relictum filiæ dotis nomine compenſatur cum dote, & quod amplius eſt in ſumma, legatum debetur.*

21 *Principium eſt attendendum, quando filius habet neceſſariam conſequentiam ad principium.*

22 *Legatum relictum à patre filio computatur in legitima eidem debita.*

23 *Legatum computatur in quartam falcidiam, etiamſi relinquatur filio heredis contemplatione ipſius.*

26 *L. 7. tit. 13. partit. 6. loquens in uxore inope mortuo marito, locum tenet in marito inope mortua uxore.*

27 *Legatum relictum filiofamil. tutoris, contemplatione patris compenſatur cum decima fructuũ patri debita.*

28 *Legati alii reſtituendi poſt certum tempus relicti tutori, interuſurium medii temporis compenſatur cum decima, & in n. 29.*

30 *Legatum relictum tutori, cuius datio confirmari debet à judice, compenſatur cum decima.*

31 *Legatum factum à patre filio, quem deſignavit tutorem fratris pupilli, non compenſatur cum decima, niſi filius recuſet eſſe tutor, quia tunc amittet legatum, ut in num. 33.*

32 *Legatum relictum exſecutori, videtur relictum ratione laboris, niſi uxor vel filius ſint exſecutores.*

34 *Compenſatio legati cum decima fructuum minoris, tutori debita non ſit, quando utrumque non conſiſtit in quantitate, ut etiam generaliter, quando alias compenſatio fieret ex præſumta mente & voluntate diſponentis.*

35 *Compenſabilia an ſint debita in diverſis monetis?*

36 *Legatum ſpeciei relictum tutori, non compenſatur cum decima fructuum ſibi à lege debita.*

37 *Compenſatio, quæ provenit ex præſumta voluntate, vel mente diſponentis, an fiat, ſive debitum ſit in ſpecie, ſive in quantitate, & n. ſeqq.*

39 *Legatum non compenſatur cum debito neceſſario, quando apparent demonſtrationes, vel ſigna animi non compenſandi.*

40 *Prima demonſtratio eſt, quando ob unam cauſſam eſt debitum, legatum vero ob aliam diverſam.*

41 *Secunda demonſtratio animi non compenſandi eſt, quando legans expreſſit, quod de bonis ſuis legat.*

42 *Tertia demonſtratio eſt, quando teſtator voluit, ut legatum perpetuo non permaneret penes legatarium, ut hic, & n. 47.*

43 *Quarta demonſtratio eſt, quando talis debitor neceſſarius ſimpliciter inſtituit heredem ſuum creditorem pro parte.*

44 *Quinta demonſtratio eſt, quando jam prius debitum neceſſarium fuerit declaratum in re aliqua certa, &c.*

45 *Legatum relictum tutori, quod eſt exigendum eo tempore, quo etiam decima compenſatur cum ea.*

46 *Legatum vel fideicommiſſum relictum tutori ob aliam cauſſam, veluti pro conſervanda familia, non compenſatur cum decima.*

48 *Legatum relictum ei, qui poſteà à judice datus fuit tutor non compenſatur cum decima.*

49 *Legatum ſimpliciter relictum tutori, eſt tantum compenſandum cum decima pro concurrenti quantitate, non vero ultra; niſi teſtator juſſerit, legato contentum eſſe debere, & quod amplius petere non poſſet pro decima, ut in n. 51.*

50 *Compenſatio tantum fieri debet pro concurrenti quantitate.*

52 *Legatum acceptans cenſetur onus annexum agnoſcere.*

53 *Uxor, cui legatus fuit uſusfructus cum onere, ne dotes peteret, acceptando legatum videtur dotibus renuntiare.*

54 *Compenſatio fit, quando teſtator dixit, ſe legare matri uſumfructum pro omni & toto eo, quod ipſa petere vel exigere poſſet in hereditate ſua: idem eſt, ſi pater relinquat filiæ centum pro omni iure, quod filia poſſet prætendere ſuper ſua hereditate, quia in hac ſpecie non poterit dotes maternas petere, ut in nu. 55. & quomodo hoc intelligendum ſit, n. 60.*

56 *Compenſandi animus intelligitur, ſi teſtator dixerit ſimpliciter, quod legatarius debeat eſſe contentus legato, & plus petere non poſſit.*

57 *Teſtator ſi inſtituendo uxorem ſuam heredem, dixerit cum hoc onere, ut debeat ſuam dotem conferre cum hereditate, videtur eam inſtituere heredem animo compenſandi cum debito dotis, adeo, &c. ut hic, & ſi de dote non fecerit mentionem per alia quacunq; verba generalia, non cenſetur facta compenſatio cum dote, ut in num. 58.*

59 *Teſtator non poteſt facere, ſive nominet tutorem, ſive non, quod ipſe non auferat decimam fructuum, neq; in ea tutorem gravare.*

61 *Filia inſtituta in re certa & iuſta, plus non petere de bonis patris poterit, præter legatum conſequi dotes maternas, etiamſi legati vires tranſcendant legitimam.*

62 *Compenſandi animum non cenſetur habuiſſe teſtator, ſi ſimpliciter dixerit, quod legatarius plus petere non poſſit, dummodo recte conſtet ex præcedentibus & ſubſequentibus ſenſiſſe de bonis ſuis.*

63 *Compenſatio ubi regulariter non cadit, non fieri debet diſtinctio, quomodo fiat prohibitio de non petendo.*

64 *Prohibere, ne quid de hereditate petatur vel de bonis, an idem ſit, ad inducendum animum compenſandi, vel non, & n. 65.*

66 *Compenſandi animo an cenſeatur factum legatum per gravatum fideicommiſſario, num. 67. cum ſeqq.*

68 *Debitum fideicommiſſi quoad gravatum dicitur neceſſarium.*

69 *Teſtator non videtur excludere matrem, prohibendo, aliud petere in bonis & hereditate ſua, quando dotes legatariæ conſiſtunt in bonis ſtabilibus & immobilibus.*

70 *Filius communiter vivens cum matre, licet vadat ſæpe ad fundum matris, & fructus ad communem habitationem exportet, non tamen ex hoc dicitur poſſidere.*

71 *Compenſationis conjectura ceſſat, quotieſcunq; legatarius, qui fuit prohibitus amplius petere de bonis teſtatoris, habebat aliquod ius in bonis illius, ad quod verba illa poſſent referri, ſecus alias, ut in n. 72.*

73 *Filius non excluditur à petitione ſupplementi legitimæ quibuſcunq; verbis prohibeatur amplius legato petere, etiam eo agnito.*

74 *Dos relicta vel data per heredem teſtatoris ejus filiæ, an compenſetur cum dote relicta eidem per patrem?*

75 *Legatum mariti factum uxori non eſt compenſandum cum arrhis, quas ei debet.*

76 *Tutor teſtamentarius repudians legatum in teſtamento ſibi relictum, an teneatur compenſare illud cum decima.*

77 *Heres repudians, quod ſibi relinquitur à teſtatore gratia conditionis implendæ, an detrahat Trebellianicam?*

78 *Filia, cui relinquitur à patre legatum pro dote, non po-*

teſt

eeſt pro concurrenti quantitate petere dotem, niſi filia repudiet legatum.

79 *L. ſi heres cuius. ff. ad l. falcid. intellectus.*

80 *Teſtator hodie poteſt prohibere falcidiam.*

81 *Tutor poteſt repudiare legatum ſibi à teſtatore relictum, etiamſi caverit teſtator, ut eo legato ſit contentus tutor pro adminiſtratione & labore tutelæ, nec aliud amplius ratione decimæ petere poſſit, adhuc namque poterit repudiare hoc legatum cum proteſtatione deducendi & habendi decimam fructuum ſibi à lege fore delatam.*

82 *Servus relictus tutor filiorum teſtatoris poteſt deducere decimam, licet propter tutelam fiat ipſo jure liber.*

CAPUT V.

An legatum relictum tutori vel curatori compenſetur cum decima fructuum ſibi à lege Regia conceſſa?

Late hic etiam declaratur materia compenſationis legati cum debito voluntario & neceſſario.

1 DIFFICILIS profecto eſt quæſtio illa in materia, † de qua agimus, an decima fructuum & redditūum bonorum minoris danda ſit tutori vel curatori teſtamentario, cui relictum eſt ſimpliciter legatum in teſtamento? an vero prædictum legatum compenſandum ſit cum decima?

2 Et videtur † quidem non compenſandum, ſed utrumque conſequi poſſe tutorem vel curatorem. Primo, ex text. *in l. unic. §. 1. verſic. ſciendum, C. de rei uxor. act.* ubi id nuncupatim decidditur in legato relicto à marito uxori, nempe ut ipſa recipiat relicta ſibi à marito & dotem conſequatur, niſi ſpecialiter pro dote ei maritus ea reliquit, cum manifeſtiſſimum ſit, teſtatorem, qui non hoc addidit, voluiſſe utrumque conſequi, *ut ibidem notant Doctores, & in c. officii, de teſtament.* dicentes, quod legatum vel fideicommiſſum in dubio non intelligitur eſſe relictum creditori animo compenſãdi, niſi id ſpecialiter fuerit expreſſum. Idem probat text. *in l. creditorem. ff. de legat. 2. & in l. creditor, C. de legat. l. ſi compenſandi, C. de hered. inſtit. & ubique Doctores, Oldradus conſilio 297. num. 1. Signorol. de Homod. conſil. 176. num. 4. Doctor. in authent. præterea, C. unde vir & uxor, Alexand. conſil. 7. num. 16. volum. 6. Mantic. de conject. ult. volunt. libr. 10. tit. 2. num. 1. Petrus Surd. plures allegans conſil. 7. num. 1. libr. 1.* Eſt communis, *ut plures etiam referens affirmat idem Petrus Surdus conſil. 112. num. 42. cum ſequentibus, libr. 1.* ubi loquitur in legato, & in donatione, & in legato uſusfructus relicto per maritum uxori, ut non cenſeatur relictum animo compenſandi cum dote. Eandem ſententiam ſequitur plures referens Simon de Prætis, *de interpret. ult. volunt. lib. 4. dubitat 6. num. 34. pag. 297. & alii quamplures ubique Doctores.* Idem eſt in inſtitutione, quia non cenſetur facta animo compenſandi, *l. ſi ab eo, C. de negot. geſt. & l. ſi compenſandi, C. de hered. inſtit. Petrus Surd. d. conſ. 7. n. 2.*

3 Secundo hæc pars † coadjuvatur ex eo, quod etiamſi præcedens communis concluſio & ſententia vera ſit & procedat, quando debitum eſt voluntarium, quo caſu Doctores omnes conveniunt in eo, quod prædiximus, nempe ut legatum vel fideicommiſſum non compenſetur cum debito voluntario, *ut inquit Corneus conſil. 257. num. 20. in fin. volum. 1.* quem ſequitur & communem dicit Pariſ. *conſil. 95. num. 37. volum. 2.* idque ea profeſſo cum omnium utriuſque juris interpretatione concludit D. Covar. *in dict. cap. officii, num. 2, verſic. eſt igitur, de teſtament.* & hos referens Mantic. *ubi ſupra, num. 2. & 12.*

4 dicens *dict. num. 2,* hoc ſane intelligendum, † niſi ex conjecturis aliud colligatur, *ut late conſuluit Cravet. conſil. 146. num 3. & infra, & in conſil. 167. & Hieronym. Gabriel. conſil. 106. num. 8, Matth. de Afflict. deciſ. Neapol. 44. num. 10. & Covarru. ubi ſupra, num. 2. ad finem, ſequitur plures referens & bene declarans Mantic. ubi ſupra, num. 16. & Petrus Surdus dicto conſil. 7. num. 4. & conſil. 112. numero 11. & 12. libro 1.* ubi numeris ſequentibus, nonnullas huius rei conjecturas refert, ſequitur alios allegans Simon de Prætis, *ubi ſupra, num. 35.* ubi etiam, quando dicatur debitum voluntarium in propoſito. Eandem communem ſententiam ſequitur & profitetur Molin. Theolog. *1. part. de juſtit. & jur. 2. tractat. diſputat. 200. column. 1227.* ubi etiam citat Anton. Gomez, *1. tom. cap. 12. num. 27.* Emanuel Coſta, *in cap. ſi pater, 1. part. verb. legavit, verſ. 17. folio 88. de teſtament. in 6. & limitat. ibi per eum.* Secus vero, quando debitum eſt † neceſſarium, 5
quia tunc legatum vel fideicommiſſum intelligitur eſſe relictum cum animo compenſandi debitum neceſſariũ, *ut in l. ſi cum dotem, §. ſi pater, & ibi Bart. n. 3. ff. ſolut. matrimon. & cæteri ſequuntur.* Idemque probavit *in authentic. præterea. & ibi hoc omnes Doctores colligunt, C. unde vir & uxor, & in l. huiuſmodi, §. cum pater. ff. de legat. 1. & in l. cum pater, §. qui in vita, ff. eod. tit.* quo fœdere diſtinctionis ſupradicta jura, quæ invicem pugnare videbantur, ex communi omnium Doctorum ſententia conciliantur, *ſecundum Mantic. ubi ſupra, num. 3. verſ. quod ſi debitum, & Anton. Gomez. tertio tomo var. reſolut. C. de legat. num. 27. ſequitur alios allegans Petrus Surd. d. conſil. 7. num. 15. & conſil. 112. num. 1. & 3. lib. 1.* ubi numeris ſequentibus plures rationes aſſignat, & *num. 45. cum ſeqq.* limitat eandem communem ſententiam & reſolutionem, quam etiam ſequitur Simon de Prætis *de interpretat. ult. vol. lib. 4. dubitat. 6. num. 4. & 9. & late probat Molin. ubi ſupra, col. 1228.*

Hoc † tamen non admittitur, quando non teſtator, 6
ſed eius heres erat debitor legatarii: tunc namque legatum non videtur relictum in compenſationem debiti etiam neceſſarii. Ita docent Abbas, Imol. & Ant. *in d. cap. officii, de teſtament. Jaſ. in dict. authent. præterea, num. 20. poſt Salycet. ibi ad fin. Roder. Soarez. in repetitione l. 1. tit. de las arras, verſic. ſed pone quæſtionem valde quotidianam, columna penultima, verſic. ne recedas à communi opinione, Tiraquell. de primogenitura, quæſt. 75. num. 3. Afflict. deciſ. 138.* ubi ſcribit, quod cum jure Neapolitano † primogenitus teneatur dare fratri vitam & mili- 7
tiam, non liberabitur ab hac obligatione, eo quod pater relinquat ſecundogenito caſtrum, ex quo ſe poſſit alere. Idem Afflict. *in conſtit. Sicil. incip. comitibus, quæſt. 14. column. 6. & hos referens Bacc. de decim. tut. cap. 5. num. 17.* Ergo cum teſtator decimam non debeat, ſed eius filius pupillus, non poteſt videri relinquere tutori legatum animo compenſandi.

Sic etiam videmus, † quod legatum non compenſa- 8
tur cum lucro debito ratione oneris, puta ſtante ſtatuto, ut maritus uxore mortua lucretur quartam partem dotis, ſi uxor relinquat viro ſuo legatum, non compenſatur cum prædicta quarta, quæ debetur marito ratione oneris matrimonii, ut tenet Bald. *in d. authent. præterea, num. 5. idem Baldus & alii plures, quos refert & ſequitur Bacc. d. c. 5. num. 18.* Ergo ita etiam legatum relictum tutori non compenſatur cum decima ſibi debita ratione oneris & laboris tutelæ. Et licet legatum videatur relictum tutori in præmium adminiſtrationis, non tamen in locum decimæ, & ſic utrumque conſequetur tutor. Et ita in hanc partem, licet dicat rem eſſe dubiam, inclinat dicens, videri hoc verius & probabilius Bacc. *d. c. 5. n. 33. & 40. ad fin.*

Nihilominus † tamen contraria ſententia in ſpecie noſtræ quæſtionis decimæ verior & probabilior mihi videtur, ac proinde tenenda. Imo quod legatum factum tutori teſtamentario imputetur & compenſetur cum

eum decima fructuum eidem debita, eum declarationi-
bus, de quibus infra ſequentibus fundamentis.
Primo ex communi ſententia ſupra adducta, quæ ha-
bet, quod legatum ſeu fideicommiſſum intelligitur eſſe
relictum animo compenſandi cum debito neceſſario, ex
d. l. ſi eum dotem, §. ſi pater, ff. ſolut. matrim. juncta com-
muni ſententia, de qua ſupra.
10 Et † quod attinet ad propoſitum, illud dieitur eſſe de-
bitum neceſſarium, quod habet initium & cauſſam ne-
ceſſariam, veluti cum quis ſine facto ſuo lege obligatur,
l. obligamur, §. lego, ff. de actioa. & oblig. l. qui liberos, ff. de
ritu nupt. leg. ult. C. de dot. promiſſ. ſancta l. ſi cum dotem,
§. ſi pater, cum ibi notatis per Bart. & alios, ff. ſolut. matrim.
Ita in ſpecie tenet Bald. in l. ſi. uxor, num. 4. C. de boa. au-
11 ctor jad. poſſid. ubi † debitum neceſſarium in propoſito
appellat, quod ex neceſſitate legis inductum eſt. idem
Bald. conſil. 58. nam. 4. volum. 2. Voluntarium autem ap-
pellatur, quod habet initium voluntarium, quia deſcen-
dit ex contractu, vel quaſi, quamvis poſtea ſit neceſſa-
rium, juxta l. ſicut, C. de act. & oblig. l. in commodato, §. ſic-
ut, ff. commod. Ita ſenſit Signorolus conſilio 176. nam. 4.
Bald. ubi ſupra, & Paulus Caſtrenſ. conſil. 45. columu. 2.
verſic. 5. volum 2. Corneus conſil. 292. volum. 1. Alexand.
conſil. 7. nam. 16. volum. 6. Benedict Capra conſil. 143. nam.
3. & infra, Afflict. deciſ. Neapol. 44. nam. 9. & latius con-
firmat Aym. Cravet. in reſponſ. pro genero, nam. 44. cum
præcedentibus & ſequentibus, & in ſpecie, num. 386. in
verſic. atque præter jam ſcripta, & in commento illius
reſponſi, num. 54. quos refert & ſequitur Mantic. ubi ſu-
pra de conjectur. ult. voluntat. libr. 10. tit. 2. num. 3. deciſ.
Pedemont. 167. per totam, & Pet. Sard. conſil. 112. num. 64.
libr. 1. ubi quod hoc eſt intelligendum habito reſpectu
12 ad originem debiti, non autem ad id, † quod in alterius
conſequentiam provenit, ut docte declarat in locis ſu-
pracitatis, ubi inter cætera adducunt Aret. in l. ſi poteſt,
in fin. ff. de acquirend. hereditat. dicentem, quod non di-
eitur actus neceſſarius, qui ſequitur ex aliquo actu vo-
luntario præcedente, ſed talis dicitur voluntarius pro-
pter originem, idem dicit Imol. in l. gerit, in fin. ff. de ac-
quir. hered. & comprobat late Surd. ubi ſupra.
13 Non autem † dicetur tutor debitor ex cauſſa neceſſa-
ria, ſed voluntaria, quia obligatur ex quaſi contractu, l.
ex maleficiis, §. tutores. ff. de actioa. & obligat. text. in §. tu-
tores, Inſtit. de oblig. quæ ex quaſi contract. naſc. & contra-
ctus procedunt ex voluntate, l. ſicut, C. de action. & obli-
gat. & ideo quando tutor legat, vel aliquid relinquit pu-
pillo creditori ex cauſſa tutelæ, non cenſetur hoc face-
re animo compenſandi, probat Ruinus conſil. 92. nam. 5.
cum ſeqq. volum. 5. & volait ante eum Angel. conſ. 277. in
fin. ubi dicit, ſecus eſſe, quando pupillus legat tutori, &
utrumque refert & ſequitur Petrus Surdus. conſil. 7. nu-
mero 64. libr. 1.
14 Tametſi † tutor revera invitus compelleretur per car-
cerationem vel vincula acceptare tutelam, licet ſic com-
pulſus poſtea obligaretur ex quaſi contractu, ut carce-
res & vincula evitaret ex cauſſa potius neceſſaria, atten-
ta obligationis origine primæva, quam voluntaria, de-
bitor dici poſſet: quo caſu limitanda videtur præfata Ru-
ini & ſequacium ſententia, ut tunc relictum pupilli cre-
ditoribus ex cauſſa tutelæ compenſetur cum debito tu-
telæ, cum debitum tutoris ſit neceſſarium potius, quam
voluntarium cenſendum, niſi tutoris debitum eſſet ex
mala adminiſtratione, quia tunc eſſet debitum volunta-
rium ex quaſi contractu, ut per Ruin. ubi ſup. n. 6.
Nunc ad propoſitum, decima fructuum & redditu-
um bonorum pupilli defertur à l. fori tutoribus & cura-
toribus minorum. Ergo eſt debitum neceſſarium: ſi eſt
debitum neceſſarium, cum eo compenſatur legatum vel
fideicommiſſum tutori teſtamentario relictum, juxta
præcedentem communem reſolutionem.

Secundo & peremptorie † hæc pars meo judicio pro- 15
batur ex eo, quod legatum relictum tutori deſignato in
teſtamento, ſemper (niſi aliud conſtet) videtur relictum
in præmium laboris & adminiſtrationis tutelæ, textus
eſt expreſſus in l. ſed hæc nimium, juncta l. præcedenti. ff.
de excuſat. tut. & utrobique Doctores, eſt etiam optimus
text. in l. tutor, §. quatuor tutoribus, ff. de excuſat. tut. ibi, re-
munerandæ fidei cauſſa, & in l. amiciſſimos, ff. de excuſat.
tut. ibi. ad ſuſcipiendum onus tutelæ honore legati eos proſe-
que, & l. qui tutelam, ff. de teſtament. tut. & in l. poſt lega-
tum, §. amittere, ff. de his, quib. ut indign. Ergo ſi legatum
ſemper cenſetur relictum tutori ratione adminiſtratio-
nis, ſequitur, quod decimam ſimul habere non debet.
Regulare namq; eſt in hac materia, ut legatum compen-
ſetur etiam cum debito voluntario, non ſolum, quando
id expreſſe cavet teſtator, ſed etiam ſi conjecturis con-
ſtet de hac eius voluntate, ut ſupra probavimus; ſed hic
conſtat, quia legatum tutori factum videtur relictum
ratione & contemplatione tutelæ eiuſque adminiſtra-
tionis. Ergo habemus intentum.
Neque obſtat, quod etſi teſtator legans aliquid tu-
tori à ſe deſignato, videatur id relinquere contempla-
tione tutelæ, non tamen videtur relictum pro decima,
quam pupillus tutori poſtea debebit, quia non adverſa-
tur juri vel rationi, ut tutor præmium accipiat à teſtato-
re, & decimam ab eius filio, cum taxa decimæ ſolum fiat,
ut non deducatur plus ea, de bonis pupilli ratione labo-
ris, non tamen, ut aliunde tutor non poſſit habere a-
liud præmium voluntarium à teſtatore ſibi relictum,
cum aliud non exprimitur, nempe, ut loco decimæ il-
lud habeat.
Nam reſpondeo primo, quod in dubio, ut prædixi-
mus, fieri debet compenſatio cum debito neceſſario &
legali, prout eſt decima tutori debita: fatemur ta-
men, tutores & curatores ultra decimam poſſe habe-
re aliud legatum & præmium pro adminiſtratione, ſi
ſibi voluntarie hoc expreſſo à teſtatore relinquatur, a-
lias ſecus.
Secundo reſpondemus, † quod in dubio capienda eſt 16
interpretatio favorabilior deſcendentibus, ut per Man-
tic. de conject. ultim. volunt. libr. 6. titulo 11. num. 7. folio
mihi 128.
Teſtator † namque cenſetur minus gravare heredem, 17
quam ſit poſſibile, l. ſi ſervus, §. qui margaritam, ff. de le-
gat. 1. l. unum ex familia, §. ſi rem. ff. de legat. 2. l. apud Iu-
lianum, §. Seia, ff. de legat. 1. l. nummis, ff. de legat. 3. Dec. con-
ſil. 475. num. 14. Petrus Surd. conſ. 112. num. 15. libr. 1. adeo,
ut potius toleretur, quod legatum ſit nullum, † quam 18
quod gravetur heres, Iaſ. in l. quod in rerum, la ſecunda
in 1. notabil. & in l. ſi ita ſcriptum, in ultimo notabil. ff. de
legat. 1. & ita arguunt in terminis Cravet. conſil. 149. nu-
mero 15. & in conſil. 167. num. 14. Menoch. conſil. 54. num.
21. ubi late confirmat, quos refert & ſequitur Petrus Surd.
ubi ſupra, num. 16. ubi quod procedit etiam in legato fa-
cto uxori, quando alias reperitur honorata, ut per Dec.
conſ. 92. num. 3. quem refert & ſequitur Cravet. conſilio 25.
num. 24. Sed cum ex † legato tutori facto minuatur le- 19
gitima, ut patet. Ergo non eſt veriſimile, patrem velle
gravare filium duplici præſtatione, ut in l. Titia 33. §. qui
in vita, ff. de legat. 2. ibi, non eſt enim veriſimile, patrem
duplici præſtatione dotis, filium eundemq; heredem onera-
re voluiſſe.
Et ideo † deciditur in illo textu, quod fideicommiſ- 20
ſum relictum filiæ dotis nomine, compenſatur cum do-
te uſque ad concurrentem quantitatem, & quod ampli-
us eſt in ſumma legata, quam in dote, debetur. Probatur
etiam idem Brocardicum in l. huiuſmodi, §. cum pater,
& ibi notat Iaſ. num. 7. ff. de legat. 1. & in l. 2. in principio,
& §. ultimo. & in l. penultim. ff. de dot. prælegat. quæ jura
ad hoc citat Mantic. ubi ſupra, num. 5. & ex dicto §. qui in

vita, eandem conjecturam deducunt in ſimili plures, quos citat Petrus Surdus *dicto conſil. 112. num. 13. & 14.* ubi *num. 71. ad finem, cum ſequentibus*, quod hoc procedit, quaudn non exſtaret alia conjectura in contrarium, per quam dignoſceretur, teſtatorem voluiſſe gravare heredem duplici onere: Si igitur legatum relictum filiæ compenſatur cum debito dotis, ne gravetur herca duplici præſtatione, à fortiori videtur dicendum, ut legatum relictum tutori computetur io decima, ne gravetur pupillus duplici præſtatione, nempe legato & decima: ſicque nihil videtur intereſſe, quod pupillus debeat decimam, non teſtator, dotem vero pater, *ut in d. §. qui in vita*, cum ibi ſavor tantum filii heredia inſpiciatur, ut in propoſito legati & decimæ inſpiciendus eſſe videtur.

Similiter non obſtat aliud fundamentum prioris partis ſupra adductum, quo probatur, quod legatum relictum non compenſatur cum debito neceſſario, quando non teſtator, ſed eius heres erat debitor legatarii, ut io propoſitu contingere videtur; quoniam reſpondemus, hoc ceſſare in nuſtra ſpecie: ſiquidem teſtator tutori à ſe deſcripto legat, juncta præſumtione juris, quæ habet, ut pro adminiſtratione tutelæ, ipſiusque contemplatione reliquiſſe videatur illud legatum tutori, & ſic prævidena obligarionem decimæ de bonis filii ſui pupilli alias deducendam. Ac proinde idem dicendum videtur, ac ſi proprie debitum teſtatoris eſſet, cum pater & filius reputentur una eademque perſona. Præterea eo, quod teſtator deſignavit tutorem filiis ſuis in teſtamento, jam ex tunc naſcitur principium obligarionis debiti legalis decimæ illi tutori præſtandæ pro adminiſtratione & labore tutelæ, quæ obligatio adimpletur & perficitur poſt adminiſtrationem.

21 Sed † quandocunque finia habet neceſſariam conſequenriam ad principium, principium eſt attendendum, tanquam cauſſa, ex qua producitur finis, *l. 3. §. ſi quis cum minore, ubi gl. Bart. & Dd. notant ff. de minoribus, & allegat plures Alciat. de præſumt. reg. 2. præſumt. 32. quem citat Laſſart. de decim. vendit. c. 3. n. 23. ad fin.*

22 Tertio † & principaliter noſtra ſententia, quam defendimus, comprobatur ex eo, quoniam ita etiam legatum relictum à patre filio computatur in legitima eidem debita, *ut in l. omnimodo, §. imputari, C. de inoff. teſt. Dd. in l. ſi quando. §. & generaliter, C. de inoff. teſtam. l. quoniam novell. & ibi Dd. C. eod. tit. & per Mantic. de conject. ult. volunt. lib. 10. tit. 2. num. 6 fol. mihi 234. & Petrum Surdum d. conſ. 112. nu. 3.* ubi quod idem eſt in quarta, quæ debetur patrono: & quod procedat hæc regula, quandocunque debirum eſt neceſſarium, *ut per Dd. in locis prædictis*, qui plura ponunt exempla, & per alios Doct. quos ibi citat. Cum autem legitima ſir debira filiia non tantum jure civili ſed etiam naturali, *ut in l. cum ratio, ff. de bon. damn. cum ſimilib.* & computetur in eam legatum à patre filio legatum: à fortiori idem videtur dicendum in tutore, ut legatum ei relictum computetur in decimam, quæ neq; naturali nec civili jure communi ei debetur, ſed ex *d. l. ſtri*, diſpoſitione juncta eius communi obſervantia.

23 Sic † etiam legatum computatur in qnartam Falcidiam, *ut in l. in quartam, ff. ad l. Falc.* Quod procedit, etiamſi relinquatur filio heredia, contemplatione ipſius heredis, *ut notant Dd. in l. maritum, ff. ad l. Falc.*

24 Hac noſtra † ſententia ita ſupradictis fundamentia munita reliquum eſt, ut reſpondeamus fundamentis contrariia ſupra adductia pro prima ſententia contraria huic noſtræ, quibus (ni fallor) prudens lector reperiet ſatisfactum ex fundamentis pro noſtra poſitis: Nam primum *d. l. unic. verſic. ſciendum, C. de rei uxor. act.* de legato relicto à marito uxori, ut non compenſetur cum dote, niſi teſtator contrarium voluerit: jam ceſſat, ſiquidem debitum dotis appellatur voluntarium attento ſuo principio, quia voluntate partium ab initio fuit contractum, quamvia ex poſt facto fiat neceſſarium: Et præterea teſtator legans tutori à ſe deſignato filiis, cenſetur illud reliquiſſe contemplatione tutelæ, ac proinde conſtat jam de ſua conrraria voluntate, nempe, ut compenſetur cum decima debita ratione adminiſtrationia & pro eius labore: At debitum decimæ eſt neceſſarium ſua origine, utpote legale, & ideo legatum cum eo compenſari debet ex *dict. leg. ſi cum dotem, §. ſi pater, juncta communi reſolutione Doctor. de qua ſupra, ff. ſolut. matrim.*

Secundum etiam fundamentum contrarium ceſſat, quoniam etſi decima ſit debitum pupilli, non vero patris, Ac proinde videbatur cum ea non eſſe compenſandum legatum relictum à patre tutori itaquam diverſa: attamen cum legatum relictum à patre tutori cenſeatur ipſi relictum contemplatione tutelæ, *ut probavimus*, imo, & pro filio: merito, ut compenſetur cum ipſa decima, cum pater & filiua in jure reputentur una eademque perſona, & ne pater videatur filium onerare duplici præſtatione in præjudicium ſuæ legitimæ, nempe præſtarione legati ſupra decimam.

Tertium quoque non obſtat, † nempe quod lega- 25
tum ab uxore marito relictum, non compenſatur cum lucro dotia, ratione oneris matrimonii ab ſtatuto marito delato, puta quartæ partia dotia ex Bald. *in d. authent. præterea, nu. 5. C. unde vir & uxor, cum aliis ſupra citatis.* Nam in contrarium eſt vera & communis DD ſententia, nempe, ut in præmiſſa ſpecie legatum in quartæ locum ſuccedat, & in eam imputetur, quooiam tale debitum eſt neceſſarium, cum deſcendat ex diſpoſitione legis municipalis. Ita tenet Jacob. Richard. Alber. Bart. & communiter Dd. *in d. authent. præterea*, & eſt opinio communiter recepta ſecundum Roder. Suar. *in l. 1. tit. de las arras, §. pono quæſtionem lib. 3. fori*, ubi pluribus deciſionibua ſimilibus eam comprobat. Communem etiam dicit eamque tuetur Baec. *de decim. tut. d. c. 5. n. 28.* & eam contra Bald. ſequitur communis Dd. Schola *ſecund. Mantic. de conject. ult. vol. lib. 10. tit. 2. n. 7.* & ad objecta reſpondet Imol. *in d. l. ſi cum dotem, §. ſi pater ff. ſolut. matr.* & quod eam ſequitur Paul. Caſtr. *n. 4. & 5.* qui etiam dicit communem eſſe per caſum d. auth. *præterea*, & Alex. *nu. 5.* dicit magis communem, ubi eam defendit, item Salyc. *in d. auth. præterea, n. 11.* ubi quod eam ſequuntur advocati in practica, & Alber. *ibidem, num. 2. in fin. & n. 3.* poſt Richard. ſcribit ita Paduæ fuiſſe determinatum & judicatum. Idem teſtatur *in 2. part. ſtatut. quæſt. 56.* eandem ſententiam latiſſime defendit Roman. *in d. auth. Præterea, n. 13. uſq; ad fin.* & omnia obiecta Bald. diſſolvit, & Paul. Caſtr. *n. 3.* communem profitetur, & à patronia cauſſarum eſſe receptam, & Jaſ. *n. 20. in fin.* dicit communem & ex Alber. ſubiungit ita fuiſſe obtentum & judicatum in civitate Paduæ, & eſſe receptum ab omnibua modernioribus, & rurſus *n. 21.* dicit communem, & eam defendit, communem etiam profitetur Campeg. *de dote in 4. pag. q. 6.* & Pet. Surd. *d. conſil. 112. n. 2. libr. 1.* eſt etiam communis *ſecund. Simon. de Pratis*, qui eam ſeqnitur, *de interpret. ult. volunt. lib. 4. dubitat. 6. num. 15. pag. 295.* pro qua meo iudicio eſt inevitabilis text. *in d. authent. præterea, in fin. ibi, & imputabitur legatum in talem portionẽ.*
Loquitur enim in coniuge indiſtinctè, † & licet *l. 7. tit. 13.* 26
p. 6. concordana cum d. auth. *præterea*, loquatur in uxore mortuo marito: ſed nihilominua ex *d. auth. præterea, & in corpore, unde ſumitur in auth. de exhib. reis, §. quoniam vero*, idem eſt io viro inope uxore præmoriente, *ut tenet gl. in d. §. quoniam vero, & communiter Dd. in d. authent. præterea, ſecund. Greg. Lop. in d. l. 7. in gl. de ſamparados*, ubi ita intelligit *d. l. Regiam, 7.* iuxta iua commune. Ita enim uxor moriens in ſpecie prædicti ſtatuti eſt debitrix mariti, ex l. municipali, ad dimittendum ei dict. partem,

quem-

quemadmodum coniux locuples eſt debitor ad relaxandum coniugi inopi quartam ſuæ facultatis, in qua ideo imputatur legatum ex diſpoſitione d. authent. Ergo juxta præcedentem magis communem ſententiam cum tutori deferatur decima ex *d. l. ſiri*, non habebit illam, ſi legatum ſit ei relictum ab eodem teſtatore, qui eum tutorem dedit & nominavit filiis ſuis.

Hæc ſunt, quæ me movent, ut hanc à principalem ſententiam probem adverſus priorem, & ſi non vereat profiteri, rem eſſe difficilem & neutram earum evidentia pollere, ſed electurus unam, hanc ſecundam potius probo, nempe ut legatum relictum tutori imputetur in decimam prædictam fructuum, utpote mihi veriorem & probabiliorem, quam ſecundam.

27 Ampliatur † primo hæc mea ſententia, ut procedat, etiamſi legatum relinquatur filiofamilias tutoris contemplatione patris. Ita probetur *in l. qui tutelam, ff. de teſtam. tut.* ubi inquit text. qui tutelam teſtamento mandatam excuſationis jure ſuſcipere noluit, ab his quoque legatis ſubmovendus erit, quæ filiis ei⁹ relicta ſunt, modo ſi legata filii non affectione propria, ſed in honorem patris meruerunt. Et in terminis ea *dicta leg. qui tutelam*, hanc ampliationem in propoſito decimæ, quando legatum relinquitur filio vel ſervo tutoris, tenet Baec. *dict. cap. 5. num. 32.* qui hoc confirmat ea *l. maritum, ff. ad l. falcid.* ubi Doctores notant, quod relictum filio heredis, contemplatione ipſius heredis, computatur in quartam Falcidiam.

28 Secundo † eadem principalis ſententia ampliatur, ut non ſolum legatum perpetuo remanſurum apud tutorem computetur in decimam, verum etiam interuſurium medii temporis, licet poſt illod tempus teneatur legatum reſtituere, quando quidam hoc ipſum ſtatutum eſt in herede, qui imputare debet in quartam falcidiam interuſurium legati ſibi relicti cum onere reſtituendi, *l. cum quo, §. is, qui in bonis, ff. ad l. Falcid. l. in quantitate, §. magna, l. mulier, §. alia, ff. eod. tit.*

29 Quare † ſi tutori legetur uſusfructus fundi in decem annos, certe fructus eius temporis computabit in decimam; quia licet relictum compenſetur cum debito neceſſario, hoc tamen fallit, quando non erat penes heredem remanſurum; ſed alii reſtituendum, quia tali caſu compenſatur tantum in commodum medii temporis. *Ita Aret. column. fin. & Jaſ. n. 26. in auth. praterea, C. unde vir & uxor. & Angel. in l. cum dotem, §. ſi pater, verſic. ſed cum eſſet rogata, ff. ſolut. matrim. & alii quam plures, quos refert & ſequitur Petr. Surd. conſ. 7. n. 65. & 66. lib. 1. & Simon de Pratis de interpr. ult. vol. lib. 4. dubitat. 6. num. 29. p. 266.* Et in terminis noſtris ex prædictis ita tenet Baec. *d. c. 5. nu. 33.* ubi hoc intelligit, niſi tutor id, quod reſtituturus eſt, poſſideat poſt mortem pupilli. Illud enim non computabitur, puta ſi ei ſubſtituatur, *l. amiciſſimos, in princ. ff. de excuſat. tut. Rom. conſ. 235. column. 1.*

30 Tertio ampliatur, † ut procedat concluſio principalis ſupradicta, etiamſi fuerit datus tutor à teſtatore aliquia legatarius, cuius dationem tutelæ neceſſe fuit à iudice confirmari: quia adhuc legatum prædictum computandum erit in decimam; quoniam licet tutela egeat iudicis confirmatione, adhuc viget iudicium & voluntas defuncti, qui illum nominavit tutorem: videtur enim voluiſſe remunerare adminiſtrationem, eaque ratione reliquiſſe legatum, ut probatur in *l. Neſennius, ff. de excuſat. tut. quam ad hoc notant ibi Dyn. Bald. Iacob. & Albericus, ut refert Baec. d. c. 5. n. 40.* licet adhuc ipſe Baec. ſit in ſua opinione prædicta contraria, nempe, ut legatum relictum tutori non videatur relictum in locum decimæ, tametſi in præmium adminiſtrationis videatur factum: ſed nos, qui contrarium probavimus, nempe; ut computetur in debitum neceſſarium decimæ, hanc ampliationem quoque agnoſcimus ex *d. l. Neſennius.*

Limitatur † tamen prima præcedens noſtra & verior ſententia, ut ipſa non habeat locum, quando pater reliquit legatum filio ſuo, quem deſignavit tutorem fratris eiuſdemque filii ſui pupilli: non enim tunc ratione adminiſtrationis; ſed filiationis legatum ei videtur reliquiſſe, *ut probat l. tutor, §. qua tutoribus, ff. de excuſat. tut. ibi, cum iudicium patris ut filius, non ut tutor promeruit, & ibi notant Bar. Bald. & Alberic. ad limitationem d. l. ſed hac nimirum, ff. de adminiſtr. tut.* 31

Generalis namq; regula eſt, quod in dubio legatum & alia quæcunque donatio videtur relinqui & fieri filio ratione filiationis, non vero alio reſpectu, *ut tenent plures, quos citat Baec. d. n. 5. ſub n. 36.*

Sic Alex. *in l. e. n. 4. ff. de legat. 2.* ſcribit, † quod etiamſi legatum relictum executori, videatur relictum ratione laboris, id non eſt admittendum, quando uxor vel filius ſunt executores: tunc enim ex naturali amoris ſtimulo videtur legatum non ratione laboris, *citat Angel. conſil. 136. refert Baec. d. c. 5. n. 36.* qui in terminis probat prædictam primam limitationem. Unde eadem ratione procedat eadem limitatio in legato facto uxori, quam deſignavit maritus tutricem filiis ſuis. 32

Si tamen † filius recuſet eſſe tutor, amittet ipſum legatum, quia non implevit voluntatem teſtatoris, qui illum deſignavit tutorem, ſecundum opinionem Jacobi de Belviſo & aliorum, quæ videtur receptior, ſecundum Baec. *dicto capite 5. numero 37.* ſed circa hoc tenendum cenſeo, quod reſolvimus *ſupra, 1. parte, capite 22. numero 14.* 33

Idemq; erit dicendum in uxore recuſante tutelam filiorum, cui factum ſuit legatum à marito, *per ſupra dicta.*

Secundo † limitanda eſt noſtra ſupradicta ſententia principalis, ut procedat, quando utrumque conſiſtit in quantitate, nempe legatum & decima: alias enim non fit computatio, nec compenſatio, ut generaliter etiam, quando alias compenſatio fieret ex præſumta mente & voluntate diſponentis probat & tenet Oldradus, Bartolus, Baldus, Angelus, Paulus Caſtrenſ. & alii *in d. l. ſi cum dotem, §. ſi pater, Bald. conſilio 58. num. 2. libro 2.* eſt communis *ſecundum Corn. conſil. 257. num. 20. volum. 1.* ubi quod in iudicando non eſt ab ea recedendum, *ſequitur Socin. ſenior alios allegans conſil. 93. num. 25. volum. 1.* dicens, ita à celeberrimis Doctoribus fuiſſe reſponſum. Nec ab opinione tantorum virorum in conſulendo & iudicando recedendum eſſe, quam etiam quicquid alii contradicant, ſequitur D. Covar. *in capite officii, num. 2. in verſic. eſt igitur iure receptum, de teſtament.* & Mantic. *d. tit. 2. num. 8.* dicens, hoc poſſe intelligi, niſi appareat de præſumta mente teſtatoris, ut etiam de ſpecie ad quantitatem fiat compenſatio, *ut ſcribit Purpurat. conſil. 400. num. 6.* Eandem communem ſententiam ſequitur, magis communem & communiorem eſſe profeſſos plures Dd. allegans Petrus Surd. *conſil. 112. num. 61. & 62. lib. 1.* ubi idem probat, quando utrumque eſt in ſpecie, quia non minus prohibetur compenſatio, & *nu. 63. cum Corneo conſil. 288. colum. fin. verſ. item ſunt diverſa, vol. 2.* in- 34
quit, quod † ubi tam debitum quam legatum in quantita- 35
te conſiſtunt, non ſit locus compenſationi, ſi debitum ſit in una ſpecie monetæ, & legatum in alia, ut quando debitum eſt in ducatis, & legatum in aureis, quod etiam tenet Socin. Jun. *conſil. 79. num. 85. verſ. imo poteſt forte, volum. 3. & Phanutius in tractat. de dote, gloſſ. 8. num. 94.* quamvis *num. 86.* dicat, hanc eſſe levem coniecturam, quæ per contrariam elidi facile poſſit, imo leviſſimam eſſe cenſeo & non tenendam.

Idem ergo eſt dicendum, † quoad hanc limitationem in legato ſpeciei relicto tutori, ut non compenſetur, cum decima fructuum eidem pro labore tutelæ à lege ſori delata, ex ſupradicta magis communi ſententia. 36

Neq; obſtat, † quod contra eam ſit etiam altera com- 37

munis ſententia, quæ habet, quod ubi de compenſatione agitur, quæ provenit ex præſumta voluntate vel mente diſponentis, non attenditur, an debitum ſit in ſpecie vel quantitate, quia compenſatio in ultimis voluntatibus non regulatur ſecundum regulas compenſationis, quæ fit in contractibus. Nam in ultimis voluntatibus fit compenſatio de quantitate ad hereditatem, *l. ſi compenſande, C. de hered. inſtit.* item de quantitate ad ſpeciem, *l. qui non militabat, §. 1. ff. de hered. inſtit. l. cum pater, §. cum pater, ff. de legat. 2.* & inquit glo. ibi, quod compenſatio in ultimis voluntatibus eſt impropria, *l. unum ex familia, § ſed ſi non, ff. de leg. 2.* Et ita hanc ſecundam opinionem eſſe communem alios allegans aſſerit Petrus Surd. *d. conſil. 112. n. 40. & Simon de Præt. de interpret. ult. volunt. lib. 4. dubitat. 6. n. 2. cum ſeqq. pag. 294.*

Quoniam prior ſententia & verior & magis communis, *ut patet ex ſupradictis*, & fatetur & tenet Petr. Surd. *d. conſ. 112, num. 100.*

38 Secundo reſpondemus, † hanc ſecundam opinionem contrariam procedere, cum apparet, expreſſe voluiſſe teſtatorem compenſationem inducere: tunc enim non attenditur, quod debitum in quantitate potius, quam in ſpecie conſiſtat: ſed ubi de expreſſa teſtatoris voluntate non conſtat, vel ea eſt in dubio, tunc non fit compenſatio de ſpecie ad ſpeciem vel ad quantitatem. Ita declarat Riminald. *in d. authent. præterea. colum. fin. & ante eum Corn. conſ. 230. colum. ult. volum. 1. ibi & ponderandum eſt*, ubi ait, quod ſi non apparet de voluntate teſtatoris expreſſa, fit illa diſtinctio, an debitum in ſpecie vel in quantitate conſiſtat. Et ita intelligitur communis opinio prior, ſed quando conſtat, quod relictum eſt animo compenſandi, tunc indiſtincte procedit opinio ſecunda Imol. & aliorum, qui contrarium tenuerunt, Ruin. *conſil. 137. num. 8. volum. 4.* ubi inquit, opinionem Oldradi & aliorũ, & ſic priorem ſupra poſitam procedere in dubio. Ita quoq; reſpondet, & opin. prædict. concordat Boerius *qu. 92. nu. 11. Socin. Iunior conſil. 173. num. 7. vol. 2. poſt Corn. in d. auth. præterea, colum. 3. verſi. 4. limita, & hos referent Pet. Surd. d. conſ. 112. num. 100. lib. 2.* ubi quoq; citat Nat. *conſ. 109. n. 12. & conſ. 111. n. 8.*

39 Tertio, † principaliter noſtra ſupra dicta in articulo principali ſententia, de animo compenſandi legatum, etiam in debito neceſſario limitatur, ut locum habeat, quando apparent demonſtrationes vel ſigna de tali animo contrario, quod utrumque debeatur & legatum vel relictum, & debitum ipſum, quia tunc non ſumus in dubio, quo caſu præſumitur animus compenſandi, *ſecundum Bartol. & alios in d. §. ſi pater, & in d. auth. præterea.* ſed in claris, ut non fiat compenſatio, ita limitat Simon de Præt. *de interpret. ult. volunt. lib. 4. dubitat. 6. num. 17. pag. 296.* qui *nu. ſeqq. uſq; ad nu. 31.* quinque huiuſcemodi demonſtrationes congerit, ea quibus colligatur animus teſtatoris atque voluntas non compenſandi, quas potius alii limitationes appellant.

40 Prima eſt, † quando ob unam cauſſam eſt debitum, relictum vero eſt ob aliam & diverſam cauſſam & rationem legandi, *ut ibi late hoc probat, n. 18. cum ſeqq.*

41 Secunda † demonſtratio eſt animi non compenſandi, quando legans expreſſit, quod de bonis ſuis legavit & reliquit: Nam dicendo de bonis, excludit compenſationem de eo, quod debet alii, quia bona dicuntur deducto ære alieno, *l. ſubſignatum, §. bona, ff. de verb. obligat.* ita cum aliis pluribus auctoribus tenet Simon de Præt. *ubi ſupra, n. 27. & 28.*

42 Tertia demonſtratio animi † non compenſandi eſt, quando teſtator voluit & diſpoſuit, relictum non fore permanſurum penes legatarium, ſed aliis reſtituendum, vel in continenti, vel ex aliquo temporis intervallo. Nam tunc (ut ſupra quoque dicebamus) pro rata tantum commodi, ſeu interuſurii medii temporis, fiet compenſatio, *ut ibi late probat poſt alios, quos citat, num. 29.*

43 Quarta † demonſtratio eſt, quando talis debitor neceſſarius ſimpliciter inſtituit heredem ſuum creditorem pro parte, & non univerſaliter, quia ſi univerſaliter eſſet heres inſtitutus, & adiret hereditatem ſui crediti, fieret confuſio & ſic quodammodo ſibi ſolutio, *l. Stychum, §. aditio, ff. de ſolut. cum ſimil. Paul. Caſtrenſ. in l. ſi compenſande, C. de hered. inſtitut.* ſecus ſi pro parte eſſet heres inſtitutus, præſertim maritus, qui per mortem uxoris teſtatricis poteſt retinere partem dotis, quia poteſt prius retinere partem dotis ſibi obventam per ſtatutum, & reliquum hereditatis dividere cum coherede, *ut concludit Ang. conſ. conſ. 360. quadam domina Margarita, & probat latius Simon de Prat. ubi ſupr. n. 30.*

44 Quinta † demonſtratio animi non compenſandi deprehenditur, quando jam prius debitum neceſſarium fuerit declaratum & deſtinatum in re aliqua certa, puta in centum, & poſtea idem debitor reliquerit eidem creditori aliam diverſam rem, puta domum, vel fundum, quia tunc non fit compenſatio, & utrumque debetur, *ut alios allegans ibi probat Simon de Pratis nu. 31.* Idem meo judicio eſt, ſi in ea ſpecie legatum fiat alterius ſummæ pecuniatum.

45 Quarto † & præcipue noſtra prædicta ſententia principalis limitari debet, ut procedat in relicto, quod eſt exigendum eo tempore, quo etiam decima exigi poteſt, ex his, quæ tradit Soc. Sen. *conſ. 93. n. 23. verſ. præterea, vol. 1. & Mantic. ubi ſupra, n. 9.*

46 Quinto † non procedit dicta noſtra ſententia principalis, quando legatum vel fideicommiſſum fuerit relictum ob aliam cauſſam, veluti pro conſervanda familia: tunc namq; non eſt veriſimile, teſtatorem voluiſſe compenſari, quia cauſſa legati eſt inſpicienda, *l. uxor, in princ. ff. de legat. 3. gloſſ. in l. cum pater, §. dulciſſimis, verb. diſcordiis, ff. de legat. 2. ita ex facto reſpondit Mantic. ubi ſupra, n. 10.* quod generaliter probat Simon de Prætis, *ubi ſupr. d. n. 18. cum ſeqq.*

47 Sexto limitatur, † ut procedat, quando legatum vel fideicommiſſum relictum eſt ſimpliciter ita, ut perpetuo ſit permanſurum penes legatarium ſeu fideicommiſſarium eundemque creditorem: ſecus ſi ita fuerit relictum, ut aliis reſtituat, quia tunc non præſumitur animus compenſandi, *Benedict. de Capra conſ. 143. n. 5. verſic. quod etiam ſecundo deducitur, quem refert & ſequitur Mantic, ubi ſupra, n. 11.* Et hoc intelligendum eſt, quantum ad rem ipſam vel ſummam ſic legatam, interuſurium tamen medii temporis compenſari debet cum debito legali & ſic neceſſario, ut ſupra reſolvimus, juxta quod interpretandi & ſupplendi ibi auctores.

Recolligendo igitur materiam in terminis noſtris, de quibus agimus, an legatum factum tutori compenſetur cum decima fructuum ſibi à l. fori delata in bonis pupilli, reſolvo, quod juxta noſtram & veriorem ſententiam ſupra late probatam & fundatam, regula affirmativa ſit, compenſationem fieri legati cum decima. Hæc regula limitatur in omnibus caſibus & ſpeciebus, in quibus ſupra diximus eſſe limitandam noſtram principalem ſententiam generalem, nempe, ut in eiſdem compenſatio non fiat in noſtro propoſito, & cum his abſoluta manet quæſtio principalis & ſumme difficilis, de qua in principio huius cap.

48 Quod ſi † quis à patre pupilli legatum acceperit, non tamen ab eo, ſed à judice datus fuerit tutor, procul dubio non computabit hoc legatum in decimam, ut probatur *in l. ex his apparet, juncta l. Neſennius, ff. de excuſat. tut.* & probat late Baec. *de decim. tut. cap. 5. num. 38. cum ſequentibus.*

49 Obſervandum tamen eſt in propoſito, † quod legatum ſimpliciter relictum tutori, eſt tantum compenſandum cum decima pro concurrenti quantitate, non

vero

vero ultra. Poterit ergo huiuſmodi tutor in hac ſpecie legatum exiguius decima petere, & inſuper complementum decimæ fructuum & reddituum minoris.

50 Compenſatio † namque fieri tantum debet pro concurrenti quantitate, *argumento leg. Lucius In 1. ff. de leg. 2. facit etiam l. dotale, §. fin. ff. de fund. dotal.* ubi ſi pater reliquit filiæ legatum minus valens, quam dos, quam ei dederat, non ob id filia reſiduum petere impeditur, *facit etiam l. Titia, §. qui in vita, ff. de leg. 2.* Cum enim teſtator ſimpliciter reliquit creditori ſuo animo compenſandi, & non dicit, quod eo eſſet contentus, vel quod plus petere nun poſſit, quamvis legatarius agnoverit legatum, non tenetur compenſare, niſi pro concurrenti quantitate, vel pro æſtimatione rei ſibi legatæ *l. penultima, §. qui fratris, ff. de alimen. & cib. leg. ita tenet Paulus de Caſt. in l. cum ab uno, n. 3. & in l. creditorem uſi. ff. de le. 2. Alex. conſ. 132. n. 2. vol. 2. quos refert & ſequitur Mantic. de coniectur. ultim. volunt. li. 10. tit. 2 n. 18.* & in terminis noſtræ obſervationis Baeca *d. capit. 5. n. 43.*

51 Limitari † tamen debet noſtra hæc obſervatio, quando teſtator nominans tutorem dixit, tutorem legato à ſe relicto contentum eſſe debere, nec amplius petere poſſe pro decima: tunc namque ſi tutor ſciens acceptet legatum, nihil amplius pro labore adminiſtrationis tutelæ petere poterit, *iuxta gl. in d. l. creditorem. ff. de le. 2.* quam in hac ſpecie omnes probant, *teſte Baeca d. capit. 5. n. 43. in princ.* ubi aliquos refert, qui in terminis ita tenent, & concluſionem generalem probat etiam Molina Theol. *de iuſt. & iure 1. parte, ſecundo tractatu, diſputat. 220. col. 1231. in verſ. ſive aliquid.*

52 Pro quo facit, † quoniam legatum acceptans cenſetur onus annexum agnoſcere, *l. cum ab uno, in princ. ff. de leg. 2. c. officii de teſtam. l. cui tutelam, ff. de teſtam. tut. & d. l. Titia la. 1. §. qui in vita, ubi gl. in verb. portionem. ff. de leg. 2. l. Imperator, § ſi centum, ff. eodem tit. l. ſi compenſandi, C. de hered. inſtit. Decius conſ. 199. n. 13. Cravet. conſ. 175. n. 9. & conſ. 245. n. 4. Alciat. conſ. 545. n 4. Bellon. conſ. 9. n. 9 quos refert & ſequitur Pet. Surd. d. conſ. 112. n. 29 lib. 1.* ubi etiam *n. 30. cum aliis.*

53 Idem † probat in uxore, cui legatus fuit uſusfructus cum onere, ne dotes peteret. Acceptando namque legatum videtur dotibus renunciare. Eandem priorem ſententiam, quod legatum acceptans ſimpliciter videatur onus ſibi iniunctum ſuſcepiſſe, tenet & probat Mãtic. *de coniectur. ultim. vol lib. 10. tit. 2. n. 17.*

54 Secundo, † pro eadem obſervatione adduco optimũ ſimile: Nam, quando teſtator dixit, ſe legare matri uſumfructum pro omni & toto eo quod ipſa petere vel exigere poſſet in hereditate ſua, enixa eiuſdem teſtatoris voluntas oſtenditur, quod fiat compenſatio, ut videtur ꝓbari *in l. uxor. sua, C. de bon. auct. poſſid. ita tenet Abb. conſ. 81. col. 2. n. 1. in fine, vol. 1. ſequitur alios allegans Simon de Pratis de interpret. ultim. voluntat. libro quarto, dubitatione 6. nu. 38. pagin. 297.* ubi quod quando relinquitur creditori pro eo, quod eſt ſibi debitum, dictio *pro* inducit compenſationem, *ſecundum Carol. Ruin. conſil. 60. numer. 6. & 7. libro 2. & conſil. 70. colum. 2. in princ. eodem volum. & per Burſat. conſilio 48. numero. 18.* Eandem ſententiam huius ſecundi fundamenti ſequuntur alii plures relati per Petrum Surd. *d. conſil. 112. num. 17. cum ſequentibus*, ubi eam comprobat aliquibus fundamentis, quando mater non habet aliquod aliud ius in bonis quam pro dotibus, *& numero 21.* inquit, hoc multo magis procedere, ſi teſtator iuſſit matrem eſſe tacitam & contentam, & quod aliud petera nun poſſit, quia hæc clauſula compenſandi animum oſtendit ſecundum plures Dd. quos ibi refert.

55 Idem eſt, † ſi pater relinquat filiæ centum pro omni iure, quod filia poſſet prætendere ſuper ſua hereditate: tali namque caſu non poterit dotes etiam maternas petere, *ita Bald. in l. liberti, num. 28. verſic. aut dixit relinquo, C. de bon. quæ lib. quem ſequuntur Car. Ruin. conſ. 136. num. 7. volum. 2. & alii relati per Petrum Surd. ubi ſupr. nu. 24.* ubi quod ſecus eſt, quando cedit iura, quæ habet ſuper bonis paternis, quia eo caſu petere poſſet dotes maternas, ceſſione non obſtante.

56 Similiter etiam, † cum teſtator ſimpliciter dixit, quod legatarius debeat eſſe legato contentus, & plus petere non poſſit, intelligitur habuiſſe animum compenſandi, *iuxta l. ſi debitor, ff. ad l. Falci. ut tenent Bal. Ruin. ubi ſup. quos ad hoc refert Mantic. d. lib. 10 tit. 2. num. 17. ibi. & ita*, ubi quod hoc locum habet, etiam ſi minus ſit in legato quam in debito, quando teſtator expreſſit quod legatarius nihil aliud petere poſſit. Idemque dicendum eſſe, ſi teſtator voluerit legatarium eſſe contentum legato ſibi relicto pro omni eo, quod petere poſſet, *ut tenent Dd. ibi per eum ad hoc citati.*

57 Sic etiam † ſi teſtator inſtituendo uxorem ſuam heredem dixerit, cum hoc onere, ut debeat ſuam dotem conferre cum hereditate, videtur eam inſtituiſſe heredem animo compenſandi cum debito dotis, adeo quod heres uxoris reſtituendo alii dictam hereditatem, non poterit deducere ea ea & retinere ipſam dotem, *Capra conſ. 111. quem ad hoc refert & ſequitur Simon de Pratis ubi ſupra, n. 37. pagin. 297. colum. 1.*

58 Vbi advertit, † quod ſi de dote non fecerit mentionem per alia quæque verba generalia, non intelligitur facta compenſatio cum dote, *ut late probat Signorol. de Homod. conſ. 176. num. 10. cum ſequen. Pariſ. conſil. 95. nu. 12. lib. 2. Menoch. conſil. 162. n. 27.* & plures alios caſus in propoſito animi compenſandi congerit Simon de Prætis *ubi ſup. n. 38. cum ſeqq.*

59 Cum hæc ergo ita ſe habeant, † à fortiori idem erit dicendum in noſtro caſu, quando teſtator iuſſit debere eſſe contentum cum legato à ſe relicto; & quod amplius petere non poſſet pro decima; ſi quidem expreſſe & nominatim id cavit, ne amplius pro decima petere poſſet, & tutor id legatum cum eo onere agnoverit, *ut probavimus*: niſi agnoverit legatum ignorans diſpoſitionem teſtatoris, *ut cum Bald. in l. ſi. ff. de confir. tut. & Alex. in l. 1. n. 4. ff. de leg. 2. tenet Baec. d cap. 5. n. 45.*

Licet enim teſtator, ſive nominet tutorem ſive non, poſſit facere ne tutor auferat decimam, neque in ea eum gravare, *ut plurib. comprobat Baec. d. c. 5. n. 47. cum ſequent.* poterit tamen legare tutori co onere, ut legato ſit contentus, & amplius petere non poſſit ratione decimæ hoc agnoſcente, & conſentiente ipſo tutore, cum poſſit iuri ꝓ ſe introducto renũtiare, *iux. iura vulgaria.*

60 Quod † autem diximus, teſtatore iubente, ut mater vel filia ſit contenta cum legato à ſe eidem relicto, pro omni & toto eo, quod ipſa petere vel exigere poſſet, ut tunc compenſatio fieri videatur, & non poſſit petere dotes, intelligendum eſt, quando legatum fit ſimpliciter, pro omni & toto eo, quod legatarius petere poſſet: ſed ubi reſtringuntur verba ad id, quud legatarius petere poſſet de bonis teſtatoris, tunc compenſatio non inducitur, quia petendo legatarius creditum ſuum, non dicitur petere de bonis teſtatoris, quia bona intelliguntur deducto ære alieno, *leg. ſubſignatum, §. bona, ff. de verb. ſignificat.* ac proinde mater, vel filia petens dotes ſibi debitas tanquam æs alienum, non dicuntur petere de bonis teſtat. *prætor, §. ſi pater, ff. de collatione bon.* eſt communis, ut plures allegans probat & reſolvit Simon de Prætis *ubi ſupr. num. 27. & 28. pag. 296. col. 2. & diximus ſupr. n. 41. in 2. demonſtratione.*

61 Vnde † Bart. *in l. ut inuiurandum, §. ſi liberi, in fine, nu. 7. ff. de oper. lib.* inquit, quod filia inſtituta in re certa, & iuſſa plus non petere, de bonis patris poterit præter legatum etiam conſequi dotes maternas, etiamſi legati vires tranſcendant legitimam: quem ſequitur Baldus *in*

l.liberti libertaque, C. de oper. lib. ſequitur plurimos referens & bene comprobans Petrus Surdus, d.conſilio 112. nu. 24. & melius n.81.& 82. & 83. Eandem ſententiam Bartol.& reſolutionem prædictam ſequitur plures referens & communem eſſe profitetur ex Iaſo. Mantic. *de coniect. ultim. volunt. lib.10.tit.2.num.21.& 22.* ubi refert ex Be-
62 nedict. Capra, *conſil.164.nu.10.& infra dicente*, † quod ſimiliter teſtator non videtur habuiſſe animum compenſandi, ſi ſimpliciter dixerit, quod legatarius plus petere non poſſit, dummodo ex præcedentibus & ſubſequentibus colligatur, teſtatorem ſenſiſſe de bonis ſuis, quod verum eſſe cenſeo dummodo id recte conſtet arbitrio boni viri.

63 Sed præcedens † diſtinctio procedit, quando legatũ & debitum ſunt compenſabilia: ſed ubi non cadit regulariter compenſatio, ut de ſpecie ad quantitatem, vel de quantitate ad ſpeciem, vel è contra, tunc non debet fieri diſtinctio, quod prohibitio fiat de non petendo in hereditate vel in bonis, quia utroque caſu denegatur compenſatio, ut colligitur ex dictis per Bald *in dict. l. liberti, num.28. verſic. dic*, ubi dicit quod ſi teſtator legans quãtitatem ſit debitor ſpeciei, non dicitur compenſatio: ſed ſi ſit debitor quantitatis tunc diſtinguitur, an prohibuerit plus peti in bonis vel hereditate, & ita Baldus *in 1*, ubi tractatur de quantitate ad ſpeciem, tenet quod indiſtincte denegatur compenſatio *in 2.* vero fiat diſtinctio ſupradicta. Et ita intelligit & declarat Beroius, *conſ.134.n. 17. verſicu.2. reſpondetur vol. 2. & ante eum Capra conſi. 164.ln.17. & in fine conſi. quos refert & ſequitur Pet. Surd. d.conſi.112.n.93.lib.1.*

64 Dubium tamen eſt, † an idem ſit prohibere, nequid de hereditate petatur vel de bonis. Et quamvis prima, quod aiunt, facie idem omnino eſſe videantur hæc duo, quia ubi de bonis alicuius fit mentio univerſaliter, idem omnino de bonis iudicatur, quod de hereditate & è cõtra *l. nam quod, §. fi. & l. cogi, in principio, & §. 1. ff. ad Trebel.* & ſic utroque caſu legatarius poſſit legatum & dotes & ſic creditum ſuum petere, *ut concludit Decius, conſ. 425.n.10.* quem ſequitur ſimpliciter Nevizan. *conſ. 62. n. 23.* non tamen hæc ſunt tuta, *ſecund. Petrum Surd. d. conſ. 112.n.87. ſtatim. poſt princip.*

Similiter etiam ſunt, qui differentiam conſtituant inter hos duos caſus, quando prohibita eſſet mater aliquid petere de bonis & hereditate: vel quando prohibita eſſet plus non petere in bonis & hereditate, ut priori caſu dotes non poſſit petere: in ſecundo vero poſſit eas petere, ex quo neq; in bonis ſunt neq; in hereditate, *argumen. tex. in l.2.§. in hac actione el 2. ff. de vi bon. rapt. ita Alex. conſ.49.n.4. vol.3. Anchar. Moder. lib.1. queſt 90. nu.5. & Signerol. conſ.167 n.13*, quos ad hoc refert Surd. *dict. conſ. 112.n.87.* ſed improbat, *n.91.& 92.*

Sed verius eſt, quod ſi teſtator non ſolum dixerit, q legatarius plus petere non poſſit de bonis teſtatoris, ſed etiam quod non poſſit petere de bonis & hereditate ipſius teſtatoris, tunc quidem locum habeat coniectura, quod voluerit cum ipſo debito compenſare. Nam quamvis æs alienum non ſit in bonis, eſt tamen in hereditate, *l.1. C. ſi cer. pet. l. pro hered. C. de her. act. l. nihil, ff. de verb. ſign. l. hereditas, ff. de reg. iuris.* Et in terminis ita clare ſenſit Bald. *in d.l. liberti libertæq; ſub n.28. C. de oper. liber.* ubi concludit, quod ſi legatarius prohibetur plus petere ſuper hereditate, non poterit agere ad dotem maternam: ſed ſi prohibetur plus petere ſuper bonis, tunc agere poſſit. In hoc caſu intelligitur procedere opinio Bartol. *in d. l. ſi liber:* Ita etiam diſtinguit Ruin. *conſ.79. num.8. verſ. & primo, volum.2. & ſequitur Mantica. d. tit. 2. lib.10. n. 23.* ubi *n.24.* inquit, hoc etiam videri reſtringendum, niſi petatur fideicommiſſum, quod fuit debitum ab ipſo teſtatore, quia fideicommiſſum non eſt de hereditate: cum appellatione hereditatis fideicommiſſum non comprehendatur, *l. ſi Titius, ff. de legat. 3.* & ita in terminis conſuluit Decius *conſ.425.n.15. in fi. num.16.* quod latius probaverit idem Mant. *eodem titu. num. 15.* ubi quod cum hæc quæſtio incidiſſet ex facto ita reſpondit & obtinuit, quidquid contradixerit Mandel. Alban. *conſ.17. n. 6. & 7.* & alios allegans Simon. de Præt. *de interpret. ult. dubitatione 6. n.9. ad fin. pagin. 29. col. 1.*

Addit † tamen Mantic. *ubi ſupr.* quod hoc intelligitur, niſi eadem bona, quæ ſunt ſubiecta fideicommiſſo, 65
aſſeut ab ultimo teſtatore ipſi fideicommiſſario relicta, & inquit ita loqui tex. quem Alban. adducit *in l. huiuſmodi, §. ſi Sempronius, ff. de legat. 1.* quia in hoc caſu non agitur de aliqua compenſatione, quia videtur potius facta reſtitutio & debiti ſolutio, *ut ſcribit in terminis Cravet. conſ.131. num.16. & conſil. 417. num. 10.* Duæ enim cauſſæ lucrativæ in eundem hominem & eandem rem non poſſunt concurrere *l. Mevius, §. duobus, ff. de leg. 2. & in §. ſi res aliena, Inſtit. de legat.*

Imo † legatum factum per gravatum fideicommiſſa- 66
rio, cenſetur factum animo compenſandi in fideicommiſſum, ſtantibus maxime coniecturis animi compenſandi, *Aymon Cravet. d. conſil.131. num. 17.* de quibus per Menoch. *conſil.56. num.19. cum ſequentibus, ita Simon. de Prat. ubi ſupr. num.16.*

Debitum † namque fideicommiſſi quoad gravatum 67
dicitur neceſſarium, ut cum aliis probat Simon de Prætis *ubi ſupra folio 293. ſub nu. 9. ad finem*: ſed verius eſt in præmiſſa ſpecie (ceſſantibus coniecturis animi compenſandi) legatum præfatum non eſſe compenſandum cum fideicommiſſo, quia fideicommiſſum debebatur fideicommiſſario ex voluntate primi teſtatoris, non ex legis diſpoſitione.

Idemque eſt, † ſi heres gravatus onere fideicommiſſi, 68
fideicommiſſarium heredem cum aliis inſtituat: hic nãque heres ſolum compenſat in fideicommiſſo, quod iuxta portionem hereditatis, in qua eſt heres inſtitutus, ad ipſum ſpectaret reſtituere tali fideicommiſſi, ſi non ipſe, ſed quidam tertius eſſet fideicommiſſarius, ſi ex adverſo non probetur animus in totum compenſandi, *ut in l. Titius, ff. de legat. 1. & in terminis ita tenet & declarat Molin. Theol. 1. parte de inſtit. & iur. 2. tractatu, diſputatione 200. colum. 1227. ad fin.*

Similiter etiam, † quando dotes legatariæ conſiſtunt
in bonis ſtabilibus & immobilibus, nullo modo videtur 69
teſtator voluiſſe matrem excludere, quamvis eam prohibuerit aliud patere in bonis & hereditate ſua: Illa n. bona non poſſunt dici eſſe in hereditate filii, quamvis eorum fructus perciperet. Id namq; intelligi debet factũ familiaritatis iure, poſtquam conſtat matrem eorũ eſſe dominam, ne alias in filio præſumatur delictũ. *l. qui iure, ubi Bar. & alii, ff. de acquir. poſſeſſ. præſertim Imol. Rom. & Alex.*

Qui † in propoſita ſpeciei dicunt, quod filius qui com-
muniter vivit cum matre, licet vadat ſæpe ad fundum 70
matris, & fructus ad communem habitationem exportet, non tamen dicitur poſſidere, *Gez. adin. conſ. 99. nu. 7.* qui idem dicunt è contra, quando mater accedit ad fundum filii, Idem probant alii quam plures Doctores, quos refert & ſequitur Petrus Surd. *d. conſil. 112. num. 95.* qui ex hoc hanc noſtram obſervationem in ſpecie, de qua agimus, probat & tenet.

Illud tamen † pro intellectu ſupradictorum erit ob- 71
ſervandum, quod quotieſcunq; legatarius, qui fuit prohibitus nihil amplius petere de bonis ipſius teſtatoris, habebat aliq; jus in bonis teſtatoris, ad quod illa verba poſſent referri, ſine dubio ceſſat coniectura compenſationis: ſed ſi non poſſint referri, niſi ad dotem maternam vel aliud debitum, tunc ex coniectura voluntatis agere non poterit, *argumento l. fundus, qui locatus, ff. de fund. inſtruct. l. 2. ff. de lib. & poſthum. ita Mantic. ubi ſupra, num. 25.*

Ubi † quod ideo ex facto reſpondit Ruin. *d. conſ. 79.* 72

num. 8. verſ. 2. reſpondetur, volu. 2. quod ſi legatum filiæ relictum eſt pro omni eo & toto, quod petere poſſit de bonis teſtatoris occaſione legitimæ vel quacunque alia ratione & cauſſa, & nihil aliud in bonis defuncti habebat filia, ad quod illud verbum, *quacunque ratione & cauſſa*, poſſit referri, debeat intelligi de debito ipſius dotis, de quo ibi late agit ipſe Mantic. *dicto, num. 25. cum ſequenti.*

73 Legatum † autem relictum filio eo onere adiecto à patre, quod debeat illo relicto eſſe contentus nihilque amplius petere poſſit, non excludit ipſum filium à ſupplemento legitimæ, tametſi ſimpliciter id agnoverit, quod ſibi in teſtamento relictum eſt, *ut in authentic. ut cum de appell. cognoſ. §. hac autem diſpoſitione, verſic. cæterum, collatione 8.* quia illud onus adiectum non valuit, ſed ipſo iure reiicitur, *l. quoniam in prioribus, & in l. omnimodo, C. de inoff. teſtam.* & in terminis tenet Bald. *conſ. 161. in fine, volu. 5.* & Paulus Caſtrenſ. *conſilio 193. num 3. verſiculo ſed certe, volum. 2. ſequitur Baec. de decima tut. capit 5. nu. 46. & Mantic. de coniect. ultim. volunt. libro decimo, tit. 2. num. 19.* ubi quod filius in prædicta ſpecie non intelligatur eius ſupplemento renuntiare, niſi hoc ſpecialiter expreſſerit, *leg. ſi quando, §. & generaliter, C. de inoffic. teſtam.* Et quod hoc ita ab omnibus Doctoribus receptum eſt, ut ſupplementum legitimæ peti poſſit, tametſi teſtator hoc expreſſe prohibuerit, *ut in d. §. hac autem diſpoſitione, verſic. cæterum:* & tenet Bald. & alii, quamplures Doctores, quos ibi ad hoc citat dicens, hoc non mo-
74 do certum eſſe ſed etiam tutum & pervulgatum. † Ex ſuperioribus circa compenſationem legati cum debito neceſſario deducitur ad deciſionem optimi caſus, qui eſt huiuſmodi: Pater reliquit in teſtamento ſeu inter vivos promiſit dotem filiæ ſuæ, quæ quidem imputanda eſt in legitimam, *l. quoniam novella, C. de inoffic. teſtam.* & inſtituit filium maſculum heredem vel alium agnatum, qui teſtatoris hereditatem adivit, & poſtmodum teſtando reliquit, vel dotando dedit filiæ prædictæ teſtatoris ſimpliciter eandem, vel maiorem dotem, quam reliquerat pater. Dubitatur, *an iſta dos relicta vel data per heredem, cenſeatur animo compenſandi cum dote relicta vel promiſſa per patrem, vel an ipſa filia poſſit conſequi utramque dotem ſibi relictam?* In qua ſpecie Philippus Corneus *conſilio 292. circa primum, vol. 1.* tenet, quod utramque poſſit conſequi, & non animo compenſandi relicta vel data dicitur per regul. *leg. creditoris, ff. de legat. ſecundo, cum ſimil.* quæ habet, quod legatum factum creditori non præſumitur factum animo compenſandi, niſi probetur per eum, qui ſe fundat in compenſatione de legato, maxime debito per heredem ex quaſi contractu, inducto per ſuam aditionem hereditatis & ſic ex cauſſa voluntaria, *ut late ibi per eum in quadam cauſſa Pariſienſ.* idem ſenſit, *in conſil. 258. volum. 2. verſicul. reſtat, libr. 3.* quod legatum dotis ab alio relictum debeatur nepti, in eo non compenſato legato eidem per patrem relicto in ſuo teſtamento: ſed male conſuluit in hoc Corneus. Et ſic contrarium eſt tenendum in præmiſſa ſpecie. Imo quod legatum vel datio dotis ſecunda compenſetur cum prima, quia ex perſona heredis non mutatur qualitas obligationis, *l. 2. §. ex his, ff. de verb. oblig.* Vnde cum obligatio patris dotandi filiam ſit debitum neceſſarium, utpote à lege inductum, *l. fin. C. de dot. promiſſ. cum ſimil. l. qui liberos, ff. de ritu nupt.* conſequitur, ut heres eius, dotando eam, videatur animo compenſandi & adimplendi onus paternum & proprium id feciſſe, non vero utrumque reliquiſſe, *d. l. ſi cum dotem, §. ſi pater, ff. ſolut matrim. cum ſimil.* & ſic animo ſe liberandi, quatenus ipſe eſt heres patris, *l. Neſennius, ff. de neg geſt.* & ita recte in terminis probavit Paul. Caſtrenſ. *conſilio 35. videtur dicendum, lib. 2.* & late diſcutiendo concludit, legata pro eadem cauſſa dotis facta in teſtamento patris, & in teſtamento filii heredis, cenſeri facta in eodem teſtamento, & per filium heredem animo compenſandi, adeo quod minor ſumma ineſt maiori tantũ debitæ per *l. quid ergo, in pr. ff. de leg. 1.* quem ſequitur reprobando Corneum *ubi ſup.* Aymon. Cravet. *d. conſ. 131. n. 14. cum ſequentibus, & addit Petrus Ancharan. conſ. 26. in quæſt. ſupradicta, col. fin.* qui hoc probat & late in terminis idem probat Ioann. Mar. Riminald. *conſilio 230. nu. & ſequenti, ſequitur etiam Ruenus conſilio 138. columna 2. ad fin. libr. 4. & ante eum Bald. conſil. 330. caſus talis eſt, avus reliquit libr. 5. & Angel. conſil. 88. Ioannes Philippi, & conſil. ſequenti, & Gabriel Engen. conſil. 206. n. 5. & 6. & Alber. conſ. 2. in fin. & noviſſime hos & alios allegans Simon de Pratis de interpret. ultim. volunt. libro 4. dubitatione 6. n. 13. & 14. & latiſſime idem auctor conſilio 10. ibi num. 49. cum ſequenti. libr. 1. adverſus Corneum, ubi ſup. & contra Capram conſ. 39. & Menoch conſ. 151. num. 22. & ſequenti.* qui male etiam conſuluerunt idem quod Corneus, contra quorum conſilia concludunt reſponſa & adducta per Simon. de Pratis *d. conſil. 161. n. 52. uſque ad n. 58.* ut ipſemet profitetur *d. dubitatione 6. n. 34.* ubi etiam concludit & affirmat, quod auctores adducti pro hac parte contra Corneum, vere in hoc iuris articulo faciunt communem opinionem & quod ita fuit obtentum.

Deducitur † etiam ex ſupra dictis non bene dixiſſe 75
Roderic. Suarez *in l. 1. tit. de las arras lib. 3. for.* quatenus probat legatum mariti factum uxori eſſe compenſandũ cum arrhis, quas ei debet: Cum enim debitum arrharũ non ſit neceſſarium, hoc eſt ex præſcripto & iuſſu legis, ſed ex ſua libera promiſſione, quam lex approbat & permittit marito, ut legatum non ſit cum illis compenſandum, ſed ultra legatum uxorem debere obtinere arrhas integras, *ut cum Ioann. Lup. Montalv. & Covar. rectius reſolvit Molina Theol. de iuſt. & iur. prima parte, ſecundo tractatu, diſputatione 200. colum. 1230. verſic. dubium eſt, & colum. ſequente.* Vbi idem probat cum Ant. Gom. & Covarr. in legato cum medietate bonorum lucratorum conſtante matrimonio, ut cum ea non compenſetur, ſed quod utrumque accipiat uxor, quod expreſſe decidit *leg. 16 Tauri*, quæ hodie eſt *l. 7. tit. 9. lib. 5. nov. collect. Reg.* cuius rationem ibi aſſignat Molina.

Vltimo † pro coronide c. illa notabilis quæſtio ſe no-
bis offert hic examinanda, an ſi tutor vel curator datus 76
in teſtamento, repudiet legatum ſibi relictum, teneatur nihilominus illud computare in decimam necne? Et Baeca quidem *de decim. tut. cap. 5. n. 52.* partem affirmativam probat, nempe in ſpecie huius quæſtionis, legatũ relictum tutori ab eo repudiatum, computari in decimam. Primo ex tex. *in l. ſi heres cui 89 ff. ad l. falc.* ubi ſi heres repudiat, quod ſibi relinquitur à teſtatore gratia con-
ditionis implendæ, † hoc eſt reſtituendi bona alii, quia 77
vult detrahere Trebellianicam, cogitur hereditatem reſtituere, Trebellianica non detracta, *ut ibi notant Bart. & Paul. de Caſt.* dicentes, quod neutrum habebit iſte heres & ſibi imputet, qui ſi recepiſſet, in Trebellianica imputaretur, nec eſt in ſuo arbitrio detrahere quartam, ex quo teſtator ſibi providit de eo, quod erat dandum gratia conditionis implendæ.

Secundo ex *l. cum quidam, C. de condit. inſert.* ubi ſi ſervo relinquatur libertas, ſi decem dederit heredi, conſequitur eam, ſi heres nolit agnoſcere legatum.

Tertio, quia legatum cenſetur relictum pro adminiſtratione, idque tutor ignorare non debet, cum teneatur ſcire ius. Repudians autem legatum, videtur renuntiare præmium adminiſtrationis, ut poteſt quilibet iuri pro ſe introducto renuntiare, *l. ſi quis in conſcribendo. C. de Epiſcop. & Cleric. & de pact.* Ergo decimam petere non poteſt.

His nihilominus † non obſtantibus, contraria ſen- 78
tentia in ſpecie præmiſſa mihi verior & tenenda videtur.

tur. Primo quoniam etiam ſi de iure mulier, cui relinquitur à patre legatum pro dote, non poſſit pro concurrenti quantitate petere dotem, *ut in l. Titia, §. qui invita, ff. de leg. 2. & in l. ſi cum dotem, §. ſi pater, ff. ſolut. matrim. & ſupra quoque diximus*, id tamen locum non habet, ſi mulier repudiet legatum, *ſecundum Alexand. in leg. ſi cum dotem, §. ſi pater, n. 3.* Neque obſtat reſponſio aſſignata huic fundamento *per Baec. ubi ſup.* nempe quod ibi relinquitur legatum pro re propria. Ideo ſi repudiet propriam rem, petere poteſt, hic autem loquimur, non quando quis rem propriam vendicat, ſed cum petit decimam in remunerationem laboris. quo caſu paria ſunt, accepiſſe vel repudiaſſe, *ut in d. l. heres*, hæc enim differentia inanis eſt, ſiquidem ad evitandum præiudicium debiti neceſſarii ex repudiatione legati, paria ſunt, rem eſſe propriam repudiantis, vel ſibi iure & præſcripto legis debitam. *dict. leg. ſi heres* non loquitur in caſu, de quo agimus, ſed in diverſo, ut ſtatim dicemus, & ideo non obſtat.

Secundo, quia, ut idem met Baeca prius *num. 47. cum duobus ſequentibus* probavit, & nos iam ſupra quoque ſequuti ſumus, teſtator ſive nominet tutorem, ſive non poteſt efficere, ne tutor auferat decimam, nec in ea illum gravare poteſt, cum ſit debitum legale, *argumento l. nemo poteſt, cum ſimil. ff. de leg. 1.* & tamen præterea Segura *in repet. l. coheredi. § cum filia, fol. 19. ver. ſed adverte, ff. de vulga. & pup. ſubſt.* quia tutor decimam accipit à pupillo non à teſtatore, & cum à teſtatore nihil accipiat, gravari non poteſt, *l. ab eo, cum ſimil. C. de fideicom.* deinde tutor non capit decimam ex liberalitate, ſed ex cauſſa oneroſa ratione laboris, & ſic potius videtur eam accipere, ut debitum, quam ob honorem: Ergo gravari non poteſt. Tandem tutor poſſidens decimam, rem ſua opera partam poſſidet, non vero rem à teſtatore, vel pupillo donatam. Ergo, quod ſuo labore acquirit, à nemine, eo invito tolli poteſt, *l. id quod noſtrum, ff. de regul. iur. l. fi. ff. de pact.* Cum ergo hæc ita ſe habeant & vera ſint, quomodo dici aut fundari poteſt, quod tutor repudians legatum, decimam deducere non poſſit? Si enim hoc verum eſſet, ſequeretur inde, quod teſtator nominans tutorem filiis ſuis, poſſet tollere & minuere tutori decimã ſibi à lege ob laborem delatam, relinquendo ei legatum multo exiguius decima: Cum certum ſit, tutorem id minime agniturum, ſicque per indirectum tutorem defraudaret dict. decima, vel parte ipſius, ut filiis ſuis prodeſſet, inque teſtatoris manu eſſet fraudem facere eidẽ legi, quod minime eſt dicendum nec admittendum.

Tertio, quia quis unquam aſſerere audebit, quod tutor repudians legatum & tutelam, compellatur invitus ſuſcipere tutelam abſque præmio decimæ? quibus fundamentis hanc opinionem cenſeo eſſe veriſſimam.

Non obſtat † primum fundamentum contrarium
79 nempe *l. ſi heres, cuius, ff. ad l. falcid.* eius namque diſpoſitio loquitur, & procedit in repudiatione legati relicti, cauſſa conditionis implendæ, quod lex falcidiæ commodum præſtat, & ſic pro eo debito legali, quod ex bonis ipſius teſtatoris deducendum & exſolvendum erat: At vero decima fructuum, de qua agimus non ex bonis teſtatoris deducitur, ſed tantum ex fructibus & redditibus bonorum pupilli, quod tollere aut diminuere non poteſt teſtator directe nec indirecte, *ut prædiximus*, At falcidia ſaltem hodie poteſt prohiberi, *ut in authent. de here. & falcid. §. ſi vero expreſſim, & in authent. ſed cum teſtator, C. ad l. falcid.* per quæ iura hæc eſt vera & communis opinio, *ſecundum Menoch. de ſucceſſ. creat. §. 8. num.*
80 *prim. & Mich. Graſſ. in ſuo lib. ſententia. §. teſtamentum, quæſtione 62. nu. 4.* ubi † etiam quod ſecundum opinionem magis communem & uſu in practica receptam, Trebellianicam quoque prohibere poteſt, ad quod infinitos auctores allegat, & rationem, quare teſtator prohibere poteſt falcidiam, adducit, Mantic. *de coniect. ultim. volun lib. 9. tit. decim. tertio, n. 7. & nos de hoc egimus in repet. leg nemo poteſt, num. 302. cum ſequentibus*, ubi *n. 316. cum ſequentibus*, quod tacite etiam prohiberi poſſit, & quibus verbis, & in quibus caſibus cenſeatur eſſe prohibita, & *Mantic. etiam, ubi ſupra, dict. libro 9. tit. 13. n. 16. cum ſequentibus.*

Non etiam obeſt ſecundum fundamentum prioris partis, nempe *dict. l. cum quidam, C. de condi. inſert.* quia nihil probat contra nos in noſtra ſpecie, quæ eſt multum diverſa ab illa, non enim ſervus deſinere debet conſequi libertatem, ſi decem offerat heredi, eo, quod heres nolit agnoſcere legatum.

Tertium non aſtringit, quia tutor repudians legatum ſibi relictum, non ideo videtur repudiare præmium adminiſtrationis legale, hoc eſt decimam quamvis legatum cenſeatur relictum pro adminiſtratione. Repudiat namque tantum illud legatum, quia ſibi non convenit illud agnoſcere, forte, quia eſt exiguius decima, vel alia forte ratione motus, animô potius decimam petendi, quam illi renuntiandi, cum donatio in dubio nunquam præſumatur, *l. cum de indebito, cum ſimil. ff. de probat.*

Quinimo † ex omnibus ſupradictis in favorem huius 81
ſententiæ, cenſeo ipſam ampliandam, ut procedat, etiam ſi expreſſim teſtator caveat, ut tutor ſit contentus legato à ſe relicto pro adminiſtratione & labore tutelæ, neque aliquid amplius ratione decimæ petere poſſit: Adhuc namque poterit tutor repudiare hoc legatum, cum proteſtatione deducendi & habendi decimam ſibi à lege fori delatam: Cum enim teſtator prædictam decimam tollere nec minuere poſſit, *ut ſup. non ſemel diximus*, conſequitur, quod prædictum præceptum & cautela teſtatoris tutori non nocebit, quo minus ipſe, ſi velit, repudiare legatum poſſit, & decimam nihilominus ſibi deducere. Conſentio tamen eidem Baecæ, *dict. capit. 5. nu. 54.* dum tenet, quod ſervus relictus tutor filiorum teſtatoris. † poſſit deducere decimam, licet propter tutelam fiat ipſo iure liber, quoniam id fit favore pupilli, ut geſta 82
ab eo valeant, & commodius adminiſtrare poſſit in utilitatem pupilli, *ut in l. quidam. C. de neceſ. ſerv. her. inſt. & in l. ſi hereditas, §. fin ff. de teſtam. tut.*

SUMMARIA.

1 *Decima fructuum & redditüum minoris an danda ſit tutori honorario & dato cauſſa notitiæ? & numeris ſequentibus diſtinguitur, n. 10. in tutore honorario.*

2 *Tutor honorarius non adminiſtrat.*

3 *Tutor teſtamento datus non poteſt appellari honorarius, ſi ei iniungatur cura exigendi rationes.*

4 *Tutor honorarius non tenetur iurare ſe omnia recte & ad minoris utilitatem geſturum, neque prætermiſſurum utilia, nec admiſſurum inutilia.*

5 *Tutela honoraria non excuſat ab onere quarta tutelæ.*

6 *Tutor honorarius tenetur facere inventarium.*

7 *Tutor honorarius non poteſt matrimonium contrahere cum pupilla.*

8 *Mariti etiam nobiliſſimi lucrantur quartam partem dotis ex iis ſtatuti, eam marito, mortua uxore, deferentis.*

9 *Quarta Trebellianica datur etiam Principi ipſiq; Cæſari ſi heres inſtituatur & rogetur de hereditate alii reſtituenda.*

11 *Decima non debetur tutori cauſſa notitiæ dato, niſi ſimul cum aliis eorum conſenſu adminiſtret, ut in. n. 14. & tunc cautela datur contutoribus, ne ab eis petatur ſalarium maius decima, ut n. 16.*

12 *Tutor cauſſa notitiæ non datur, ut gerat ſed ut contutores inſtruat.*

13 *Tutor cauſſa notitiæ datus ſolum tenetur, ſi contutores male gerentes non fecit ſuſpectos, vel ſi eos ex vero non inſtruxit.*

15 *Tutori cauſſa notitiæ recte ſolvitur, niſi hoc ſit prohibitũ.*

CAPUT VI.

An decima danda ſit tutori honorario & dato cauſſa notitiæ?

1 DE † tutore honorario, & de dato cauſſa notitiæ iam ſupra egimus *int. par. huius tractatus, capit. 13.* reliquum eſt, ut hic breviter videamus, an his tutoribus decima fructuum & redituum bonorum pupilli danda ſit?

Et † de tutore honorario dubium videri poteſt, quo-
2 niam hic non adminiſtrat, *l. 3. §. tantundem, ff. de admini. tut. ibi, ceteri ergo tutores non adminiſtrabunt, ſed erunt ii, quos vulgo honorarios appellamus, & ibi notant communiter Doctores, leg. quod ſi forte, § ſunt quidam, ff. de ſolut. & ibi etiam Doctores.*

3 Unde † ſi tutori dato in teſtamento iniungatur cura exigendi rationes, eo ipſo non poteſt appellari honorarius, *l. iure noſtro, §. honoris, ff. de teſtam. tut.* ubi Alber. & Bar. notant, quod tutor honorarius adeo liber eſt ab onere adminiſtrationis, ut ſi ei ſolum imponatur cura exigendi rationes, eo ipſo non ſit appellandus honorarius.

4 Hinc † etiam ſcripſit Bald. *in dict. l. quod ſi forte, § ſunt quidam,* quam legit *in l. ratum, ff. eod. tit.* quod licet tutor teneatur iurare, ſe omnia recte & ad minoris utilitatem geſturum, neque prætermiſſurum utilia, neque admiſſurum inutilia, *ut in l. fi. §. ſed cum antiquitas, C. de cur. it. furioſ.* hoc tamen non requiritur in tutore honorario, *quem refert & ſequitur Baeca de decim. tut. c. 6. n. 10.* ſed decima fructuum datur propter laborem impenſum, in adminiſtratione tutelæ, ut patet, & tutor honorarius nõ laborat, nec datur ut gerat. Ergo ei nõ debetur decima.

5 Secundo † hæc pars comprobatur ex *l. ſi quis tut. 60. §. quid ergo, ff. de ritu nupt.* ubi quod habens tres tutelas, nõ excuſatur ab onere quartę, ſi una tutela ſit honoraria: Si ergo tutela honoraria non ſufficit ad effugiendum damnum & onus alterius tutelæ, multo minus ſufficere debet ad capiendum lucrum decimæ, quæ tutoribus adminiſtrantibus pro labore defertur.

Rurſus & ex diverſo, quod tutori honorario decima danda ſit, facit generalitas & indiſtinctio noſtræ leg. fori, quæ de tutoribus & adminiſtratoribus orphanorum loquitur: honorarius autem tutor, tutor eſt, *ut in iuribus ſup. allegatis.* Ergo ei debetur decima, quia ubi verba legis conveniunt, eius diſpoſitio locum habet, *l. 4. §. toties, ff. de damn. infect. cum ſimil.*

6 Secundo, † quia tutor honorarius tenetur facere inventarium, ſicut ceteri tutores, *ut tenet Bald. in leg. tut. qui Repertorium, in princip. col. 1. ff. de adminiſt. tut.* quia ea lex generaliter loquitur, & Barto. ſequuntur Bald. ibi, & Salyc. *in l. tutores col. 3. C. eodem titul. & Aufrerius in addit. Capellæ Toloſan. deciſ. 288. col. fin. Baec. d. capit. 6. n. 4. diximus ſup.* Ergo cum laboret tutor honorarius in hoc, indeq; ad plura conſequenter teneatur, merito ut ei decima danda ſit.

7 Sic etiam tutor honorarius, † non poteſt matrimonium contrahere cum pupilla, *ut in le. ſi quis §. quid ergo, ff. de ritu nuptia. l. 3. §. tantundem, ff. de adminiſt. tut.* & non minorem poteſtatem habet in adminiſtratione, quam ceteri tutores, *ut in d. l. quod ſi forte, §. ſunt quidam, ff. de ſolut. & ibi notant Dd.* Ergo id. præmium debet habere.

8 Similiter † ſi ex ſtatuto vir mortua uxore lucratur quartam partem dotis, hoc etiam erit admittendum in viris nobiliſſimis (prout ſolent conſtitui viri nobiliſſimi tutores honorarii,) *ut cum Decio probat Baeca, d. capit. 6. num. 6. ad finem.*

9 Quarto, † etiam Trebellianica, quæ datur heredi propter onus reſtituendæ hereditatis fideicommiſſario, dãda eſt Principi, ipſique Cæſari, ſi heres inſtituatur, licet non ſatis videatur convenire dignitati Auguſti, *ut in l. ſi legatus, §. fi. ff. ad Trebel.* cuius hic eſt verus & communis intellectus, *ut ibi notant Dyn. Bart. Paulus de Caſtr. Imol. & Alexand.* qui teſtatur hanc eſſe communem ſententiam, *teſte Baec. dict. cap. 6. n. 6.* Ergo ex his videtur, quod tutor honorarius etiam decimam deducat.

Hæc † & alia in utramque partem adducit Baeca, *dict. cap. 6. à n. 1. cum ſequentibus,* qui tandem, *num. 17.* reſolvit, quod aut tutor honorarius iuxta naturam ſuam non gerit, & nullo modo conſequitur decimam ex omnibus ſupra dictis pro parte negativa: ſi autem gerit (prout ei licet, ſicut ceteris tutoribus) & proculdubio conſequetur decimam. Et profecto hæc diſtinctio & reſolutio iuſta ac iuridica eſt, ac proinde eam libenter probo: quare tenia iam ceſſant hinc inde ſupra adducta: Non etiam obeſt, quod honorarius tutor tenetur de periculo tutelæ, ut videtur probari *in dict. l. 3. §. tantundem, ff. de adminiſtrat. tut.* quia reſpondet Baec. *num. 19.* quod tutor honorarius non tenetur de periculo obveniente ex eo, quod ipſe non geſſit: ſed tantum tenetur, ſi contutores ſuſpectos non fecit, & ille, qui ſolum de periculo tenetur, nõ percipit decimam, niſi etiam adminiſtret, ut patet in nominatore & fideiuſſore tutoris, qui de periculo tutelæ tenetur, *ut in leg. 1. ff. de magiſt. conven. & in leg. 1. ff. de fideiuſ. tut.* & tamen nemo dicet, hos decimam petere poſſe, nec eis ullo modo deberi aut dandam eſſe: Solum enim noſtra lege Regia datur decima pro labore; ut in ipſa cavetur. 10

De tutore † autem dato cauſſa notitiæ, an is decimam percipere debeat, plura etiam pro & contra adducit Baeca, *ubi ſupra dict. capit. 6. nu. 20. cum ſequent.* & tandem conſulte & prudenter reſolvit, veriorem eſſe ſententiam, ut huic tutori decima iure non debeatur, nec danda ſit, quoniam tutor datus cauſſa notitiæ gerere non debet. 11

Quia non in hoc datur † ut gerat, ſed ut contutores inſtruat, *ut notant Bar. Bald. & Salyc. per tex. ibi, in l. 1. C. de peric. tut. & probat in l. quod ſi forte, §. ſunt quidam, ff. de ſolut. ibi, quidam notitiæ cauſſa dantur, quidam in hoc dantur ut gerant:* Aliud namque eſt adminiſtrare, aliud autem inſtruere adminiſtrantem: non enim differunt re verumetiam laboris qualitate & diſparitate, *ut in d. §. ſunt quidam.* 12

Tutor autem † cauſſa notitiæ datus ſolum tenetur, ſi contutores male gerentes non fecit ſuſpectos, vel ſi eos ea vero non inſtruxit, *ut probat Baec. ubi ſup. n. 29.* 13

Verum † ſi tutor cauſſa notitiæ datus ſimul cum ceteris tutoribus adminiſtret voluntate vel tacito conſenſu eorum, dubito quin ei ſimul cum ceteris danda ſit decima, non ut quilibet eorum integram decimam percipiat & ſic plures decimæ ex fructibus & redditibus pupilli deducantur: hoc n. eſſet in graviſſimum damnum eius, nec hoc voluit lex noſtra Regia fori, ſed omnes ſimul tutores gerentes, unam tantum decimam percipiant inter eos dividendam, *ut infra late dicemus, capit. 16.* Ita in propoſito dicendum erit, ut tutor datus cauſſa notitiæ, ſi ſimul gerat & adminiſtret cum ceteris contutoribus eorum voluntate & permiſſu, omnes unam decimam percipiant & inter ſe eam dividant, cum tamen hoc non noceat pupillo, ſed tantum ipſis tutoribus gerentibus, qui conſenſerunt & permiſerunt ſecum ſimul tutorem cauſſa notitiæ datum gerere, qui ad id non teneretur, nec ei hoc onus incumberet: Nimirum ergo ſi ipſe de decima participet, non enim gratis gerere & adminiſtrare debebat: ceteri igitur contutores, qui permiſerunt & conſenſerunt eum ſecum ſimul adminiſtrare, tenebuntur ei decimam communicare, † facit optimus tex. *in d. l. quod ſi forte, §. ſunt quidam, ff. de ſolut. ibi, eidem qui notitia gratia datus eſt, an recte ſolvatur videndum eſt: quia ad inſtruendos contutores datur: ſed cum tutor ſit, niſi prohibitum fuerit ei ſolvi, puto liberationem contingere.* 14 15

Caveãt † tñ ne occaſioné præbeant tutori cauſſa notitiæ 16

tiæ dato, petendi ſalarium, pluſquam in decima ſit, ſi forte labor magnus ſit, decima autem exigua & labori omnium inſufficiens: dicet forſan tutor cauſſæ notitiæ datus, *vos me permiſiſtis ſimul vobiſcum adminiſtrare, & gerere, cum tamen ipſe ad id ratione mei officii non tenerer, ſed tantum ad vos inſtruendum, quod feci & ſimiliter vobiſcum geſſi, quare debet mihi perſolvi iuſtum ſalarium, præcipue cum ob hanc occupationem deſierim laborare in meis rebus, & alios laboratores conduxerim ad rem meam gerendam:* Et quamvis cenſeam vix hoc caſu audiendum eſſe huiuſmodi tutorem, imo credo, nullo modo audiendum, quia ſcire debebat vires tutelæ, nihilominus tamen prudenter ſe gerent in hoc à principio ceteri tutores, ut evitent lites & diſſenſiones.

SUMMARIA.

1 *Decima fructuum, & redditui minoris, an danda ſit protutori?*

2 *Legatum relictum alicui tanquam tutori, non conſequitur illud, ſi adminiſtret non tanquam tutor, ſed tanquam negotiorum geſtor.*

3 *Protutori bene, & utiliter gerenti res minoris, dandum eſt ſalarium moderatum pro ſuo labore.*

4 *Decima non datur ſequeſtro.*

5 *Sequeſtri officium eſt colere, colligere, & conſervare, ſicq; eſt curator bonorum.*

6 *Sequeſter, mandatarius, ceteriq; adminiſtratores atque negotiorum geſtores, an inviti cogantur ſuſcipere adminiſtrationem.*

7 *Sequeſter, & omnes commiſſarii non habentur loco domini, neq; eius perſonam repræſentant, prout habetur, & faciunt tutores; ſed habentur loco ſimplicium geſtorum & cuſtodum.*

8 *Sequeſter, & ſic ſimplex commiſſarius non poteſt conferre beneficia vel ad ea præſentare, quamvis curator datus perſonæ hoc poſſit: ſed contra n. 16. reiecta concordia de qua num. 18.*

9 *Sequeſter ob cuſtodiam pecuniæ apud ſe depoſitæ ſalarium petere non poteſt.*

10 *Sequeſter, nudusq; miniſter nullum commodum ſentire, vel ſperare debet.*

11 *Sequeſtro veſtium, vel ſimilium ſalarium non eſt dandum, niſi forte tabernam, domum, vel conclave conducat, vel ſolita mercede pro ſuo defraudetur.*

12 *Sequeſter factus ex partium contendentium voluntate ſalarium habere debet.*

13 *Sequeſter factus à iudice an ullam mercedem habere debeat ratione curæ & cuſtodiæ.*

14 *Depoſitario an ſit dandum ſalarium?*

15 *Adminiſtratoribus bonorum maioratuum, cum ſequeſtro ſubiiciuntur lite pendente inter creditores, atque commendarum vacantium, aſſignatur ſalarium.*

17 *Depoſitarius iuris patronatus de per ſe, vel cum univerſitate non præſentat ad beneficia.*

19 *Decima non datur negotiorum geſtori, ſed expenſas petere poteſt, & ſalarium pro re, quæ pretio vel ſalario fieri ſolet.*

20 *Iter agentibus, ſervitia, & operas præſtantib. ſalarium præſtatur arbitrio iudicis taxandum ex bono & æquo iuxta laborem impenſum, & negotii qualitatem, &c.*

CAPUT VII.

An protutori, ſequeſtro, depoſitario, negotiorumque geſtori danda ſit decima?

DE protutore † late egimus ſupra, *2. part. cap. 14. per*
1 *totum*: nunc videndum eſt, an ei decima fructuum, & redditiuum minoris danda ſit? Hanc quæſtionem late examinat in utramque partem Baeca *de decim. tut. cap. 20. num. 1. cum ſequentibus*, & tandem *num. 5.* reſolvit, veriſſimam eſſe ſententiam, ut protutori minime ſit danda decima: ex pluribus, quæ ibi numeris ſequentibus adducit, & quæ nos etiam diximus *d. cap. 14.* Multum enim differt adminiſtratio tutoris ab adminiſtratione protutoris, *l. i, qui ff. de eo, qui pro tut.* & protutor non eſt tutor, *ut in l. 1. poſt prin. ff. de eod. tit.* Quo fit, ut
ſi alicui † legatum relinquatur tanquam tutori, non con- 2
ſequetur illud, ſi adminiſtret non tanquam tutor, ſed tanquam negotiorum geſtor, *ut docet Alex. conſ. 102. viſis, & ponderatis, col. fi. ver. præterea, lib. 1. Dec. conſ. 178. num. 3. verſi. 2. reſponde, ibi, & licet, adminiſtraverit tanquam coniunctus, diximus d. cap. 14. in fine.*

Denique, etiamſi quis revera tutor ſit, non conſequitur decimam, niſi obſervet ea, quæ tutores obſervare tenentur, tam in ſolemnitatibus, quam in forma adminiſtrandi, *ut infra dicemus*: Protutor autem, tutor non eſt, neque eius adminiſtratio ita utilis eſt minori, ſicut veri tutoris, nec onera impoſita tutori comparanda ſunt cum adminiſtratione protutoris: Unde protutori decima non eſt danda.

Tandem lex noſtra Regia fori, tutori dicit dandam eſſe decimam, non vero protutori. Ergo non eſt lex, quæ protutori decimam eſſe dandam probet, nec de uno ad alium extenſio fieri poteſt, cum ſit diſpar ratio, & diverſa adminiſtratio utriuſque: quibus inducor, ut hanc opinionem Baecæ probem, & veram eſſe cenſeam.

Credo † tamen quod nihilominus protutori bene & 3
utiliter gerenti res minoris, dandum ſit ſalarium moderatum pro ſuo labore, iuxta naturam rei arbitrio iudicis, ſi alias erat ſolitus operas ſuas locare, & ſuis rebus intendere deſiit, ut minoris negotio incumberet, ut alias dicemus in exequutoribus ultimarum voluntatum, ad fi. huius operis.

Qua opinione † principali negativa retenta, idem 4
probat Baeca *ubi ſupr. num. 12. cum ſequentibus*, in eo, cui res ſequeſtri nomine traditur, nempe, ut in eo minime ſit danda decima, tum, quia lex fori, de tutore tantum loquitur, & ſequeſter tutor non eſt, nec tutori ſimilis, neque ei ullo modo comparandus. Ergo à verbis & ratione legis non eſt recedendum: tum etiam, quia officium ſequeſtri, † eſt colere, colligere & conſervare,
ut in l. poſtquam, §. Princeps ff. ut in poſſeſſ. legat. Quod eſt 5
præcipuum officium curatoris bonorum, & quod ſequeſter ſit proprie curator bonorum notat Conſtant. *in leges Regias, art. 92. col. fi. verſ. nam ubique, & art. 93.* Curator autem bonorum multum differt à tutore in poteſtate adminiſtrandi, eique non eſt danda decima *ut infr. alio in c. dicemus*: Denique labor tutoris differt magnopere à labore curatoris, *ut patet in quampluribus*, Ergo diverſum eſt in ſequeſtro ſtatuendum.

Is namque † & mandatarius, ceterique adminiſtra- 6
tores & negotiorum geſtores, inviti ad eam qualemcunque adminiſtrationem dari non poſſunt, *l. 2. §. quæritur, ff. de curat. bon. dand. Baldus & Salycet. in l. tutori, C. de neg. geſtis, ſequitur alios allegans Baec. d. capit. 20. n. 15.* niſi adſit iuſta cauſſa, puta neceſſitas, quod res ſint periculo expoſitæ, ita quod egeant adminiſtratore, & quod nullus inveniatur, qui id ſponte facere velit, vel tam idoneus ſit, ut in curatore bonorum probavit idem Baec. *de decim. tut. capit. 16. num. 23. & voluit Didac. Perez, in leg. 1. tit. 10. quæſt. 6. lib. 3. ord. pag. 1141.* quamvis Greg. Lopez, *in l. 1. glo. fin. tit. 9 part. 3. quem refert*, & ſequitur Azeved. *in l. 1. n. 16. tit. 12. lib. 4. nov. collect. Reg.* teneat contrarium, nempe, quod legitima cauſſa non ſubſiſtente ſe excuſandi, indiſtincte cogatur acceptare.

Tandem † ſequeſter & omnes commiſſarii, non ha- 7
bentur loco domini, neq; eius perſonam repræſentant, ut habentur & faciunt tutores: ſed habentur loco ſimplicium geſtorum & cuſtodum, *leg. ei apud. l. licet, ff. depoſit. Car. Mol. in conſuet. Par. tit. 1. §. 6. gl. 4. verb. commiſſarius co. 1.* nec † ſimplex commiſſarius, qualis eſt ſequeſter, 8
poteſt conferre beneficia, vel ad ea præſentare, quamvis

cura-

curator datus perſonæ hoc poſſit, *ſecundum eundem Mo-
lin. & in §.64. & Baec. d.c.20. num.17.* Recte igitur reſo-
lutum eſt, ſequeſtro decimam fructuum non dari, nec
depoſitario eiſdem rationibus, *ut in terminis probat et-
iam Baec. d.c.20. n.17.*

9 Sed neque ſequeſter † ob cuſtodiam pecuniæ apud ſe
depoſitæ ſalarium exigere poterit, quia eſt nudus mini-
ſter, *ita Bald. conſ.183. colum.2. lib.1. per l. Medico, §. final.
ff. de aur. & arg. leg. quæ nihil probat, facit tamen l. Lucius,
§.1. ff. de legat. 2.* ex qua Bartol. & Bald. notat, nudum mi-
10 niſtrum † nullum commodum ſentire aut ſperare debe-
re. Idemque in ſequeſtro voluerunt Angel. Imol. Ro-
man. & Aretin. *in l. intereſſe ff. de acquir. poſſeſſ.* quos re-
fert & ſequitur Dida Perez *in l.1. tit.10. lib.3. ordinamen-
ti, col.1142. verſic. quaro octavo.* Unde ſi ſequeſtrentur ve-
11 ſtes, vel ſimilia, nihil loco ſalarii judex dabit, † niſi forte
tabernam vel domum, vel conclave ſequeſtri occupent,
ita quod vel aliam conducere oporteat, vel ſolita mer-
cede fraudari, *ita Baec. d.c.20. nu.20. prope medium.*

12 Limitatur † tamen concluſio præcedens in ſequeſtro
facto ex partium contendentium voluntate, quia nullus
alteri cogitur facere beneficium, *c. cum ſecundum Apo-
ſtolum de prabend. c. caritatem, 10. q. 2. ita tenet Tiraq. cum
Bald. ab eo relato, lib. 2. de retract. §.4. gloſſ.7. num.7. quem
refert & ſequitur Didac. Perez, ubi ſupra, verſic. intellige
tamen.*

13 Limitat † etiam ſecundo loco Tiraqu. *ubi ſup. num.8.*
in ſequeſtro facto à judice, ex quo reſultare poſſet da-
mnum ſervanti, *Barbat. conſil.71. colum.1. lib.4. Curt. in
tractat. ſequeſtri, quæſt.24. num.78. quos refert & ſequitur
Didac. Perez, ubi ſupra, verſic. item etiam,* dicens eſſe ju-
ſtum, quod ratione curæ & cuſtodiæ, quam debet habe-
re iuxta rem depoſitam in ſequeſtro, habeat aliquã mer-
cedem, prout in tutore ſeu curatore, qui habere debet
decimam partem fructuum, *l.2. tit.7. lib.3. fori:* ſed ille ſe-
queſter dicitur fideicommiſſarius, & valet argumentum
de uno ad alterum, *gloſſ. in l. tutela, ff. de tutel. verb. ad a-
lium, quam ſingularem reputat Cyfuentes in l.31. Tauri, q.
1. n.3.* Ergo iſte ſequeſter poterit recipere ſalarium curæ,
& cuſtodiæ, & hoc ex bono & æquo, *ut inquit Baec. d.c.20.
poſt medium, Avend. c.2. prato. num.8. lib.1. Azev. in l.13.
num.3. tit.9. lib.3. recapit. idem Azev. in l.1. num.19. tit.12.
libr.4. nova collect. Reg. Ioan. Garſ. de expenſis, & melior.
c.20. n.14.* qui etiam loquitur in depoſitario, & Inquit A-
14 zeved. quod raro iudices † bis depoſitariis ſalarium ſolvi
iubent, & male, ſi conſtat, diligentiam circa depoſitum
adhibuiſſe, & ioco ſe occupaſſe: præſertim ſi talis depo-
ſitarius eſt officialis, & ſequeſtro intendens, officio ſuo
deſtitit laborare.

15 Sic in praxi † quotidie videmus aſſignari ſalarium ad-
miniſtratoribus bonorum maioratuum, cum ſequeſtro
ſubiiciuntur, lite pendente inter creditores atque com-
mendarum vacantium, atque illorum, quibus alimentis
congruis, de fructibus bonorum ſuorum ſibi aſſignatis,
ea in adminiſtrationem bono viro traduntur.

14 Illud autem † quod veluti perluſorie, & per tranſennam
prædiximus; quod ſimplex commiſſarius, qualis eſt ſe-
queſter, non poſſit beneficia conferre, neq; præſentare
ad beneficia, quamvis pro ſe habeat auctoritatem Ho-
ſtienſ. Antonii & Panormitani, *in cap. examinata, nu.15.
de iudic. col.5. in verſ. ſed quia ſupra viſum eſt,* quam etiam
ſequuntur Carol. Molin. & Baec. *prætitat,* & videatur
probari *in c. cum Berth. de re iud.* ubi creditor habens pi-
gnus; ius patronatus cum univerſitate non præſentat,
quia fructus colligit nomine alieno.

Nihilominus tamen tutum omnino non eſt: ſiquidem
contrarium, imo quod ſequeſter lite pendente poſſit
præſentare, tenet Innocent. & Joan. de Lignan, *in d. cap.
examinata, & ibi Barbat. in addit. ad Panormit. d. num.15.
in verb. non præſentat,* & Joan. Saxon, *in conſtit. Taur. fol.
315. art. 2.* & Paul. & Cardin. *in clement. unic. de ſequeſtr.
poſſeſſ. & fruct. 10. notab. Felin. in d.c. cum Bertholdus, col.
fin. verſ. ad illud,* ubi quod, dum eſſet auditor Rotæ, judi-
cavit pro iſta opinione de conſenſu aliorum auditorum,
& pronuntiavit, valere præſentationem factam à ſeque-
ſtro. Idem probat Rochus de Curt. *de jur. patron. verb.
ipſe vel is, q.32. n.74. Barbat. in d.c. examinata, col.20. Hie-
ron. Gig. de penſion. Eccleſ. q.72. n.3. & probat bene Selva de
benef. 2. par. q.9. & Rota antiqua. 323. cum ſeq.* Eſt commu-
nis opinio ſecundum Bened. de Vad. *in reperto. Felini.
verb. ſequeſtrum, teſte Didac. Perez, in l.1. tit.10. lib.3. ordin.
col.1145. verſ. item quarto,* ubi & in verſ. præcedentibus
hanc opinionem pluribus fundamentis comprobat &
tenet, ibique reſpondet *ad d. c. cum Bertholdus.* nempe,
quod recte intuenti in illo textu ſupereſt debitor, qui eſt
habilis & potens ad præſentandum. In noſtra autem ſpe-
cie ſequeſtri nullus ſupereſt: quæ fuit ſolutio Andr. Bar-
bat. *ubi ſupr.* ſed ultra eos hanc eandem ſententiam tenet
Pet. de Ancharan. *in clement. unic. in 1. col. in 5. notab. de
ſequeſtr. poſſ. & fruct.* Et hæc opinio in iure eſt verior, *ſe-
cundum Corſet. in d. cap. examinata, in quarta charta, in
verſ. ſucceſſive quaritur.* Et licet ibi dicat communem
eſſe opinionem priorem contra Inno. & ſequaces; ta-
men ſi bene inſpiciamus cõmunis opinio eſt pro Innõ-
centio, & ſi hæc ſecunda eſt communis, ſecundum Cæ-
ſar. Lambert. *de jur. patron. lib.1. 3. art.9. qu. princ. 2. part.
num.5.* qui eam ſequitur, præmaxime cum Rota bis pro
hac opinione pronuntiaverit, *ut ibi per eũ.* Primo, tem-
pore ſuprascriptæ deciſionis, & poſtmodum tempore
Felini, & tandem *n.7.* concludit, magis communem opi-
nionem eſſe, quod ſequeſter vacante Eccleſia, ſive ius
patronatus ſequeſtretur de per ſe, ſive ſequeſtretur ali-
qua univerſitas, in qua ſit ius patronatus, poſſit præſenta-
re, & ſic videtur in eum tranſiiſſe ius patronatus, non ta-
men dicetur præſentare nomine proprio, ſed nomine &
pro parte vincentis.

Depoſitarius † autem iuris patronatus de per ſe, vel 17
cum univerſitate non præſentabit, quia non habet pro-
prietatem nec poſſeſſionem, niſi depoſitum factum ſit
in vim ſequeſtri, & apud ſequeſtrum, *ut bene reſolvit Cæ-
ſar. Lambert. ubi ſupra, artic. ſeq. nempe 4.*

Nec placet mihi † concordia inter prædict. duas opi- 18
niones contrarias, aſſignata per Joan. de Selva, *ubi ſupr.
num.8.* nempe, quod aut eſt ſequeſter ſolum neceſſarius,
& poſitus ſimpliciter auctoritate iudicis, qui habet cu-
ſtodire fructus vincenti, & iſte pendente lite non poſſit
præſentare vel conferre, *ut notat Abb. in d.c. examinata;*
quia ſequeſter colligit fructus nomine alieno, quemad-
modum creditor pignoris. Unde cum fructus teneatur
reſtituere ſequeſter, & fructus præſentationis vel colla-
tionis factæ non poſſent reſtitui, præſentari non poterit.
Aut eſt ſequeſter voluntarius ſolum, videlicet de con-
ſenſu partium poſitus, vel neceſſarius & voluntarius,
quia eſt poſitus per iudicem de conſenſu partium; ut
communiter hodie ita ſervatur in practica, & tunc ſe-
queſter beneficia poterit conferre, aut in illis præſenta-
re, & ſic debeat intelligi opinio Innocentii, & ſequaci-
um: quia in utroque membro diſtinctionis rationes, &
fundamenta magis communis ſententiæ Innocentii, &
ſequacium concludunt, ſequeſtrum beneficii poſſe be-
neficium conferre, & ad illud præſentare nomine, & pro
parte vincentis, nec ulla ſolida ratio differentiæ aſſignari
poteſt inter unum caſum & alium. Quare opinio Innoc.
& ſequacium magis communiter recepta eſt tenenda
indiſtincte, tam in puncto iuris; quam in iudicando &
conſulendo.

Sed ut redeamus ad ſuperiora, † negotiorum geſtori 19
non eſt danda decima. Nullo n. iure id cavetur. Sed iſo-
las expenſas poteſt petere, *auctore Guid. Pap. q.68.* niſi fi-
nes mandati exceſſerit: ſi autem rem geſſiſſet, quæ pretio,

vel ſalario fieri ſolet, vel geſtor abſq; pretio facere non ſolet, tunc ſalarium peti poſſet, *Bald. in l. ſ. C. mandat.* ſic etiam ſuſcipientibus itinera, ſervitia, & operas præſtan-
20 tibus, ſalarium eſt dandum, † *ut ex aliis refert Bacc. d. cap. 20. n. 20.* concludens, quod judex taxabit bis ſalarium ex bono & æquo iuxta rei qualitatem, & prudentiam ſuam, & quod raru dabitur ſalarium, ſed expenſa refundetur, niſi propriis manibus laboraverit.

Ego addo, ſalarium eſſe præſtandum arbitrio prudentis iuxta laborem impenſum, & negotii qualitatem, & vires facultatum eius, cuius negotium eſt geſtum, id gerenti conſueto locare operas ſuas, vel à propriis negotiis diverſo, vel alieno intenderet, vel quoties alterius negotia deſeruit, pro quibus ſibi ſalarium vel præmium dabatur, ut aliis aſſiſteret & operam navaret, nec non, & ubi etiam æquitas illud dictaverit, ne quis locupletetur cum jactura aliena.

SUMMARIA.

1 *Decima an detur tutori, qui multo tempore rem pupilli utiliter adminiſtravit, reputatus communiter tutor, poſtea vero apparet, tutelam non valuiſſe, vel ex defectu ipſius qui datur tutor, vel ex perſona eius cui datur? & num ſeqq. reſolvitur negative, n. 14.*

2 *Error communis facit legem inducitque validitatem actorum.*

L. Barbarius Philippus, ff. de offic. prætor. ibidem adducitur, & plura ex eius deciſione congeruntur, n. 3. 4. 5.

6 *Abſolutio & pænitentia impoſita à parocho, qui per ſuſceptionem ſecundi beneficii curati, priori erat privatus, ipſo iure an valeat? & n. 7. de indulgentiis conceſſis à falſis quæſtoribus, qui tamen communi opinione exiſtimabantur veri.*

8 *Tutor & prælatus æquiparantur, valetq; argumentum de uno ad alium in favorabilibus.*

9 *Prælatus invalidus lucratur fructus.*

10 *Error in facto iuſtificat poſſeſſionem, & facit lucrari fructus.*

11 *Creditor ratione dotis ſuccedens debitori non amittit jus retinendi, etiamſi inventarium non fecerit.*

12 *Debita jure naturæ non amittuntur per non confectionem inventarii.*

13 *Salarium ſolvendum eſt adminiſtratoribus eccleſiæ communiter reputatis validis.*

15 *Geſta à tutore minus ſolemni non valent nec tenent.*

16 *Defectus ſolemnium facit quem dici non tutorem.*

17 *Tutor invalidus non poteſt pro geſtis conveniri actione tutelæ, ſed negotiorum geſtorum.*

18 *Coniux an conſequatur lucrum ex lege, vel pacto delatum ex matrimonio nullo? vel putativo, ut in n. 19.*

20 *Maritus putativus an lucretur fructus dotis, ſicut eos lucratur verus maritus?*

21 *Maritus putativus dicitur habere cauſſam oneroſam in dote, non lucrativam ſicut verus maritus.*

22 *Tutor credens ſe tutorem non tenetur de periculo, ſi vere tutor non ſit.*

23 *L. Barbar. Philippus. ff. de offic. prat. regula non procedit in tutore, imo ad hoc, ut locum habeat eius regula, requiritur, ut publice interſit geſta valere.*

24 *Nec etiam habet locum prædicta regula, niſi in cauſſa, in qua eſt iuriſdictio & confirmatio ſuperioris: item procedit in favorem reipublicæ & eorum, qui coram ſervo geſſerunt, non vero in favorem ipſius ſervi, ut in num. 26.*

25 *Iudex etiam ſi promiſerit adminiſtrare, non ideo videtur confirmare, niſi adiiciat, ſe ratum habiturum ab eo geſta, tunc enim valerent auctoritate iudicis confirmantis.*

27 *Tutori invalido licet non debeatur decima, ſalarium tamen moderatum & expenſæ ſolvuntur, ut hic.*

CAPUT VIII.

An tutori communiter pro tali reputato, licet tutela nulla ſit, debeatur decima, ſi utiliter adminiſtravit?

ILLUD ingentem † dubitationem habet, *an decima danda ſit tutori, qui multo tempore rem pupilli utiliter* 1
adminiſtravit, reputatus communiter tutor, poſtea vero apparet, tutelam non valuiſſe, vel ex defectu ipſius, qui datur tutor, vel ex perſona eius cui datur?

Videtur namq; procul dubio huiuſmodi tutori deberi, ac dandam eſſe decimam: hic n. tutor relictus eſt in teſtamento, vel à lege aut iudice datus, utiliterq; per plures annos adminiſtravit: lex autem noſtra fori tutori adminiſtranti pro labore decimam concedit. Ergo quamvis poſtea appareat tutelam eſſe nullam, cum cetera ſubſtantialia interceſſerint, debet habere decimam, cum communiter illo tempore pro tutore reputatus ſit: ſiquidem verba legis conveniunt, ergo & ipſius l. diſpoſitio locum habere debet, *l. 4. §. totus, ff. de damn. infect.* & ubi eſt eadem ratio, ibi, idem ſtatuendum eſt, *l. illud, cum ſimil. ff. ad l. Aquil.* Hic præterea tutor re vera laboravit in adminiſtratione, ut tutor, & utiliter geſſit tutelam, ergo ſua decima ratione laboris, à leg. fori ſibi delata, defraudandus non eſt.

Secundo † quia defectus ille tutelæ non fuit detectus,
niſi ad finem adminiſtrationis, quia comuni errore fuit 2
toleratus, ut vetus tutor. Et ita communiter pro tali admiſſus & reputatus in iudicio, & extra: Sed error communis facit legem, inducitq; validitatem actorum. *l. Barbar. Philip. ff. de off. prat.* ubi omnia acta à judice, comuni errore reputato pro libero valent, propter communem utilitatem eorum, qui curam eo litigaverunt, cui conſonat, *l. 4. ad fin. verſ. Pero ſi aca eſcieſſe, tit. 4. partit. 3. Hippol. de Marſ. in pract. crim. §. aggredior, n. 32.* qui *n. 36. cum ſeqq.* plurima congerit ex Innoc. *in cap. nihil, de electione, & in ca. 1. de ſchiſmatic. & Socin. conſil. 32. ex his, qua col. 8. volum. 1.* & aliis in propoſito utilia.

Nempe † quod facta à non vero Prælato, qui tamen re- 3
putabatur verus prælatus Eccleſiæ, valent & tenent, & quod ordinationes & alia ſacramenta, facta & adminiſtrata ab hæreticis & aliis, quibuſcunq; criminoſis occultis, ſi communi opinione tolerabantur & habebantur pro veris & legitimis prælatis, valent & tenent: & præterea quod legitimus filius reputatur filius, etiam ex non legitimo matrimonio natus, dummodo matrimonium reputetur legitimum: item quod propter opinionem populi filii reputantur liberi, *l. 1. §. ſed quia, C. de latin. liber. tollend.* Et quod propter communem opinionẽ non poteſt obiici de adulterio, & quod mandatum factum de adeunda hereditate viventis, qui communi opinione reputabatur mortuus, cum non eſſet, valet: item quod collatio, & ſimilis actus, quos quis facit ratione officii, tolerantur, ſi communi opinione reputabatur legitimus. Unde Div. Auguſtinus, & tranſſumtive, *in c. dedit baptiſmum Judas 1. q. 1.* inquit, quod baptiſmus datus à Juda, baptiſmus Chriſti eſt, & quos Judas baptizavit, & Chriſtus.

Sic etiam † communis opinio exiſtens de habilitate &
legitimitate agentis, tempore quo aliquid facit, opera- 4
tur, ut illud valeat & perpetuo tueatur: licet poſtea appareat ipſum inhabilem, ſeu illegitimum eſſe, ſeu fuiſſe, & ideo præſentatio facta per aliquem non patronum, ſi communi opinione reputabatur patronus illius beneficii, non vitiatur; licet poſtea appareat illum non fuiſſe patronum, *ut in c. conſultationibus de iur. patron. & in c. querelam, de elect.* per quam decretalem idem dicitur de rectore putativo, & idem de collatione facta, ab eo, qui poteſtatẽ conferendi putabatur habere, *c. cum olim, de cauſ. poſſeſ. & propr.* Hæc & alia cumulat Hipp. ex Soc. *ubi ſupra*, quæ hic referre libuit pro fomento huius partis:

Sic et-

5 Sic etiam † geſta à tabellione communi opinione reputato pro vero tabellione, valent, ſi adſit confirmatio ſuperioris ex Bald. *in l. 1. n. 12. C. de teſtament. communis ſecundum Baec. de decim. tut. c. 12. n. 3.*

6 Et præter ſupradicta, † ego allego pro primo dicto, quod ſupra retulimus ex cumulatis per Hippol. de Marſ. *gl. alt. in c. dudum. 54. verſic. decepta, de electione*, ubi loquens tex. ille in parocho, retinente plures eccleſias contra juris prohibitionem, in ſuæ ſalutis, & multarum animarum diſpendium, cum earum cura, qua iam privatus fuerat ipſo iure, ad eum nullatenus pertineret, & ſic per ipſum eædem animæ damnabiliter ſunt deceptæ, quærit gloſſ. *an valebit illius abſolutio, ſive pœnitentia per illum impoſita?* Et inquit (primo) non videtur, quia nullam poteſtatem habebat ligandi vel abſolvendi, ſicut non valet ſententia à non ſuo iudice lata, *cap. at ſi clerici, de judic.* & ſic peribant: nihilominus tamen inquit gloſſ. iſto caſu non credo, quod perirent, non quia ille hoc poſſet, ſed propter fidem, quam habebant de ſacramento, cum crederent adhuc illum eſſe ſuum prælatum, & ita in ſola fide ſalvantur, ut in juribus ibi per gloſ. allegatis, nempe, *cap. debitum, de baptiſm. & in cap. Apoſtolicam, de presbyt. non baptiz. & in cap. baptiſmi vicem, de conſecrat. diſtinct. 4.* cuius gloſſ. opinionem ſequitur Innocent. ibi, *num. 5.* & dicit communem Abb. *nu. 21. & ſequitur Alberic. in l. 2. n. 12. C. de ſent. et interloc. omn. jud. Idem in d. l. Barbar. Philipp. n. 29. & Iaſ. ibi, n. 63.* dicit communem Rip. *de remed. ad cur. ad peſt. cap. fin. n. 45.* de quibus & aliis in propoſito late agit Aviles *in cap. 1. prat. gloſſ. 1. n. 23.* ubi etiam

7 † de indulgentiis conceſſis à falſis quæſtoribus, qui tamen communi opinione exiſtimabantur veri. Ergo geſta à tutore communiter pro tali reputato valida erunt & conſequenter deduceret decimam.

8 Tertio † & principaliter hæc opinio ex eo plurimum coadiuvatur, quod tutor & prælatus æquiparantur, & valet argumentum de uno ad alium in favorabilibus, *juxta gl. in cap. quia Epiſcopus, 5. qu. 3. gl. magna ibi, alii vero, & in l. non eſt ignotum, gloſſ. fin. C. de adminiſt. tut. Barbat. de praſtant. Cardin. qu. 3. n. 28. Matth. de Afflict. deciſ. Neap. 169. n. 5. Bero quæſt. famil. 27. n. 4. Everar. in ſua cent. legal. in loco à pupill. ad rem publ. 28. litera E.*

9 Sed prælatus invalidus † lucratur fructus, *ut notat Innocent. in cap. nihil, de elect. Bald. Alber. & cum. in leg. qui neq; ff. de reb. eorum, Bald. Salyc. & Paul. in l. ſi putas, C. de pet. hered.* dummodo ſit electus à ſuperiore, alias non facit fructus ſuos, *ut notat Innocent. in cap. querelam, de elect. Anton. in cap. conſultationib. de jur. patron. Alexand. conſ. 138. lib. 1. & hos referens Baec. de decim. tut. c. 12. n. 2.* Ergo cum tutor adminiſtret ex facultate judicis, qui ei decernit adminiſtrationem, alias namq; non poterit adminiſtrare, etiamſi eſſet legitimus tutor, *l. fin. § fin. C. arbit. tutel. l. tutores, & ibi Bart. ff. de auctor. tut. & diximus ſupr. in 1. par. cap. 3. n. 21.* lucrari debet decimam ad ſimilitudinem prælati, etiamſi tutela ſit nulla.

10 Quarto facit, † quoniam ſi tutor credit ſe tutorem, errans in facto, lucrari debet decimam fructuum, quoniam error in facto juſtificat poſſeſſionem, & facit lucrari fructus *l. ſed & ſi lege, §. ſcire, ff. de pet. hered. Baec. ubi ſupr. n. 4. & in tract. de non melior. dot. fil. cap. 33. n. 11.* Ergo ita & decimam per tutorem in noſtra ſpecie.

11 Quinto, † quia creditor ratione dotis ſuccedens debitori, non amittit jus retinendi, etiamſi inventarium non conficiat, quia dos loco legitimæ ſuccedit, *ut per*

12 *Cyn. in l. ſancimus, C. de nupt.* ſed quarta debita † jure naturæ, non amittitur per non confectionem inventarii, *ut notatur per omnes in authent. ſed cum teſtator, C. ad l. Falcid. & ibi Paul. Caſtr.* nec jus retinendi pro iſta dote, *ſecundum Paulum Caſtrenſ. conſilio 19. numero 2. libro 2.* Tutor igitur licet non conficiat inventarium, non amittet decimam.

Sexto, † quia ſalarium ſolvendum eſt adminiſtratoribus Eccleſiæ, communiter reputatis validis, *ſecundum Alexand. in addit. ad Bar. in l. Herennius, ff. de decur.* quẽ ad hoc refert Baec. *d. cap. 12. n. 6.* Ergo & tutori adminiſtranti communiter valido reputato licet revera non ſit talis propter omiſſionem alicuius ſolemnitatis. Ego vero apud Alexand *ubi ſupra*, non invenio, verbum ullum de ſalario, ſed tantum loquitur de fructibus, quod lucrantur eos prælati intitulati, dummodo habeant bonam fidem. 13

His tamen † non obſtantibus contraria ſententia in noſtra quæſtione principali verior eſt & tenenda, imo quod tutor invalidus, & ſic ille, cuius tutela eſt nulla, non auferat decimam, etiamſi communiter ſit reputatus pro vero, & legitimo tutore, ut conſtat ex his, quæ ſupra diximus, *cap. praecedenti, de protutore*, & probat in ſpecie aliis quamplaribus fundamentis Baec. *de decim. tut. cap. 12. n. 7. cum ſeq. uſq; ad fin. cap.* ex quib. urgentiora referam. 14

Quoniam revera tutor invalidus non eſt tutor, etiamſi communiter reputetur tutor, quod ſi non eſt tutor, deficiunt verba legis, ergo ceſſare debet eius diſpoſitio, *l. 4. §. quoties, ff. de damn. infect.* Neque obſtat, quod prædiximus de identitate rationis. Nam licet verum ſit, decimam dari tutori ratione laboris, *ut in d. l. fin.* attamen id verum eſt in tutoribus, qui revera ſunt tutores, utpote quia in decreto & officio tutelæ obſervarunt omnia ſolemnia, ad quæ tenebantur pro validitate tutelæ, ut patet, cum lex dicit, tutores poſſe ſibi capere decimam fructuum, & reddituum bonorum minoris, quia de validis tutoribus, & ſic de his, qui omnia ad ſuum officium tutorum ſpectantia obſervarunt, intelligendum eſt, quia tutor nullus, non eſt tutor, *argum. l. 4. §. condemnatum, ff. de re judic. & ibi communiter Dd*, ubi quod ſententia nulla, ſententia non eſt. Deficiunt igitur in noſtra l. verba legis, & ſi ratio ejus deficere non videatur. Ergo non omnibus laborantibus in adminiſtratione minorum decima danda eſt, ſed veris tutoribus adminiſtrantibus.

Deinde † geſta à tutore minus ſolemni non valent, nec tenent, *ut notat Bartol. in l. legitimos, ad fin. ff. de legit. tut. idem Bart. in l. 1. num. 2. ff. de tut. refert plures Baec. d. cap. 12. num. 10.* ubi *num. 11.* quod alienatio facta cum auctoritate tutoris putativi, non valet, *l. ſi is, qui & ibi Bart. & Bald. ff. de eo, qui pro tut. neg. geſſ. text. in l. qui in aliena, §. ſi is, qui putabat, & ibi gloſſ. & Roman. ff. de acqu. hered. allegat alios, Tiraquell. poſt leges connubial. gloſſ. 8. nu. 250.* Et licet geſta ſint utilia, non valent, niſi minor ex poſt facto ea rata habeat *ut notant Bart. & communiter Dd. in l. ſi tutor, per gloſſ. ibi, C. in quib. cauſſ. in integr. reſtit. non eſt neceſſar.* & eſt vera & magis communis opinio *ſecundum Bero. qu. 103. num. 2.* ex quo & aliis eam communem & magis communem profitetur Baec. *d. cap. 12. num. 12.* 15

Defectus namque † ſolemnium facit quem dici non tutorem, *ut notat Capic. deciſ. Neapol. 129. num. 3.* et de falſo tutore ſcribit Hippolyt. *conſil. 89. num. 6. libr. 2.* & paria ſunt, non eſſe tutorem, vel non ſatisdediſſe, *d. l. ſi tutor.* Cum ergo neque tutor ſit, neque geſta valeant, ei decima non debetur. 16

Facit præterea, † quia tutor invalidus non poteſt pro geſtis conveniri actione tutelæ, quia actio tutelæ multa pupillo præſtat privilegia, ſed tantum conveniri poteſt actione negotiorum geſtorum, *leg. militia, C. qui dar. tut. poſſunt. Bald. in l. cum pater, n. 2. ff. de neg. geſt. Cuman. conſil. 87. poſt princ. quos ad hoc refert & ſequitur Baec. d. c. 12. num. 13.* Ergo nec ipſe tutor invalidus habere debet commodum decimæ, quæ veris tutoribus datur. 17

Comprobatur † etiam hæc opinio, quia lucrum ex lege vel pacto delatum ratione matrimonii, non conſequitur coniux ex matrimonio nullo, quia ubi non tenet contractus principalis, pacta adiacentia nihil operãtur, & ſic deficiente cauſſa, quæ eſt neceſſaria ad effectũ pro- 18

ducendum, deficit affectus, *Bald. Angel. & Salyc et. in l. 1. per text. ibi, C. de condic. ob cauſſ. refert plures idem ſequutus Baec. d. c. 12. num. 17.* ſed omiſit allegare Tiraquel poſt ll connubial gloſſ. 8. *num. 237.* qui plures citat, & à *num. 234. cum ſequent.* pluribus comprobat jura loquentia de marito & uxore, non habere locum in matrimonio putativo. Ergo ita etiam dicendum videtur in propoſito, ut tutor invalidus, ut quia non obſervavit ſolemnia, decimam non capiat, quia tutela fuit nulla, & ſic ceſſat cauſſa, quæ erat neceſſaria ad effectum producendum. Ergo deficit effectus.

Hoc tamen fundamentum, ſolidum quidem & inconcuſſum non eſt. Siquidem idem Tiraq. *ubi ſupr. num. 253. cum ſeq.* plurima in contrarium adducit, & congerit contra ſuperiora à ſe adducta, circa matrimonia putativa.

19 Ex quibus † præcipuum eſt, quod circa noſtras ll. Regias loquentes de acquiſitis inter coniuges, durante matrimonio, ut communia ſint, & dividantur æqualiter inter coniuges, proficuum eſt, ſcil. quod ſi ex ſtatuto conquæſtus ſunt communia inter virum & uxorem. Id quoque ſtatutum habebit locum inter coniuges putativos, *ut voluit poſt alios antiquiores, Abb. Panormitan. in cap. 2. per illum text. juncta gloſſ. & ibi, etiam Cardin. Alex. de donat. inter virum & uxor. Barb. in cap. juravit, colum. 3. num. 17. de probat. & in cap. ex literis, colum. ult. de pign. & Palat. Rub. in repet. rubr. de donat. inter vir. & uxor. §. 26. verſic. & hinc eſt. & iterum. §. 62. colum. penult. verſic. ampliabis iſta,* ubi citat hoc diſponentem *l. 4. tit. 6. lib. 3. fori,* quos refert & ſequitur Tiraqu. *ubi ſupr. num. 270.* Et in terminis noſtrarum legum idem probat data bona fide contrahentium matrimonium Matienco, *in l. 2. gloſ. 1. n. 4. tit. 9. lib. 5. Novæ Collect. Reg. & Did. Perez. in l. 4. tit. 4. lib. 5. ordinament. colum. 164. in fin. cum ſeqq & eos referens Doct. Azeved. in d. l. 2. num. 5. & noviſſime Joan. Garſ. de coniugal. ac quæſt. num. 159.*

20 Sic etiam † licet habeamus communem opinionem, quod maritus putativus non lucretur fructus dotis, quos tamen lucratur verus maritus, ut colligitur ea gloſſ. *in l. divortio, §. impendia, verſ. actionem, in fin. & ibi Paul. n. 5. ff. ſolut. matrim. per text. in l. in inſulam, §. fructus, ff. eodem tit.* quam gloſſ. ſequuntur in hoc communiter omnes *in d. §. impendia, teſte Tiraqu. ſupr. num. 236.* qui alios allegat, plurimi tamen tenuerunt contrarium, imo quod maritus putativus lucretur fructus dotis, ſicut verus maritus, de quo per glo. Petr. Dyn. Alberi. Bart. Roman. & omnes, *in l. ſi ante nuptias, ff. ſolut. matrim. gloſſ. Cyn. Bald. & alii in l. 2. C. de dot. promiſſ. gloſſ. & Odofr. in l. dotis fructus, in princ. ff. de jur. dot. & in l. penult. ff. quod falſ. tut. auct. Azo. in ſumma, C. de jur. dot. & alii plures, quos ultimo citat Tiraq. ubi ſupr. num. 261.*

21 Sicut enim † verus maritus dicitur habere cauſſam oneroſam in dote, non lucrativam, *leg. ex promiſſione, ff. de action. & obligat. l. pro oneribus, & ibi Bart. & alii. C. de jur. dot. cum ſimil.* idq; etiam in ipſis dotis lucro, *ex textu notabili in leg. 1. §. ſi vero, juncta gloſ. verb. ad lucrum, & ibi Bald. & Ioan. Plat. C. de imponend. lucrat. deſcript. libr. 10. gloſſ. Bald. Rom. Alexand. & recentiores, in l. ſi donationem, ff. de condic. ob cauſſ. cum aliis ab eodem Tiraqu. recollectis in repet. l. ſi unquam, verſic. donatione largitus, num. 217. incip. poſterior, C. de revoc. donat.* ita etiam & maritus putativus, *ut voluit gloſſ. ult. in l. Proculus, ff. de jur. dot. refert plures Doctores hoc tenentes, idem Tiraquellus poſt ll. connubiales, gloſſ. 8. nu. 262.* Idem ergo videbatur dicendum in tutore putativo, ut lucretur decimam fructuum, & reddituum bonorum minoris, propter laborem & onus adminiſtrationis, ſicut eam lucratur verus tutor, *ex prædicta l. fori,* cum uterque habeat cauſſam oneroſam, ad ipſam decimam conſequendam, propter laborem impenſum, & in remunerationem ipſius.

Nihilominus tamen hæc non me dimovent, quin prædictam ſententiam negativam in noſtra quæſtione de tutore putativo, quod is decimam habere non debeat, adhuc probem ex ceteris fundamentis, ſupra pro ea adductis: & quia tutor credens ſe tutorem, non tenetur de periculo, ſi vere tutor non ſit, *l. tutores, qui poſt 40. ſupr. ff. de admin. tut. Bart. in l. impuberi, nu. 1. ff. de tutel. Baec. d. cap. 12. num. 18.*

Et in terminis † prope noſtris hanc ſecundam partem tenet Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rubr. 6. §. 4. verb. caution. num. 6.* ubi tenet quod Balliſta (hoc eſt) tutrix & adminiſtratrix inter nobiles, quæ facit fructus ſuos, & etiam immobilia, *ut per eundem Chaſſan ſupra eodem §. 4. verb. balliſta,* ſi cautionem non tradat ſufficientem, non facit fructus ſuos, ſicut in uſufructuario de jure dicitur, qui non ſatiſdedit, *l. ſi uſusfructus legatus ſit, in princ. cum ſua gloſſ. ff. de uſufruct. & in l. uxori, ff. de uſufruct. legat. & ibi Bart. idem Bart. in l. ſi homo, ff. de uſufr.* Ergo ita in his regnis tutor qui non ſatiſdedit, vel omiſit aliam ſolemnitatem, ex qua nulla ſit eius tutela, licet adminiſtrat, non lucrabitur decimam partem fructuum, quæ veris atque legitimis tutoribus præſtatur à d. l. fori. Eandem ſententiam reſpectu fructuum tenet additio. 1. Bart. *in dict. leg. Herennius, ff. de decurion. ibi, ſecus in aliis:* ubi tenet, quod licet prælati putativi faciant fructus ſuos, non tamen tutores, & ideo merito in individuo noſtræ quæſtionis, & in terminis *dict. l. fori,* hanc quoque partem ex ſupradict. & aliis tenet, late eam probans Baec. *d. c. 12. n. 7. cum ſeqq.* ubi reſpondet fundamentis contrariis. 22

Ego etiam reſpondeo ad primum, quod in tutore nullo non conveniunt verba legis fori: ſed imo deficiunt, & ideo in eo non habet locum diſpoſitio eiuſdem *l. 4. §. toties, ff. de dam. infect.*

Ad ſecundum † ex *dicta leg. Barbarius Philippus, ff. de officio prætor.* cum eidem adiunctis, ſupra adductis reſpondeo, quod regula dictæ leg. non procedit in tutore, *ut alios allegans tenet Baec. d. cap. 12. num. 8.* ubi quod ad hoc, ut habeat locum eius regula, requiritur, ut publice interſit geſta valere, *ut per Alexandr. conſil. 138. n. 1.* At geſta per tutorem invalidum ſunt nulla, quia concernunt privatam utilitatem. 23

Præterea regula † *dict. l. Barbarius Philippus,* non habet locum, niſi in cauſſa, in qua eſt juriſdictio, *ut notat Bald. in l. non omnis, §. pupillus, ff. ſi certum peta.* item requiritur, ne interveniat confirmatio ſuperioris, *auctore Bar. in leg. actuarios, C. de numera. lib. 11. refert Baec. dict. cap. 12. num. 9.* hic autem deficit publica utilitas, & cauſſa juriſdictionis, & confirmatio ſuperioris: quia quamvis judex permiſerit adminiſtrare, non ideo videtur confirmare, niſi adiiciat ſe ratum habiturum ab eo geſta, tunc enim valerent † auctoritate judicis confirmantis, *ut in l. 1. §. Pomponius, ff. quod falſ. tut. auct. Bald. in l. 2. ff. de eo, qui pro tut.* alias geſta per tutorem invalidum, etiamſi communiter reputetur validus, nulla ſunt. *ut in l. qui neque, & ibi Cuman. ff. de reb. eorum, Baec. dict. cap. 12. num. 9. ad finem.* 24 25

Tertio, † in caſu *d. l. Barbarius,* valent geſta ab illo judice, qui communiter reputabatur liber, cum tamen re vera eſſet ſervus in favorem reipublicæ, & utilitatem eorum, qui cum eo gerunt, *ut patet ex ipſa lege,* non vero ea loquitur in favorem ipſius ſervi, qui cum ſciret, ſe ſervum eſſe, & ſic haberet malam fidem, non poſſet ex delicto ſuo commodum reportare. Ergo ita etiam in tutore invalido dicendum eſt, quod cum ipſe ſciat vel ſcire debeat, ſe non eſſe tutorem legitimum, ſitq; in dolo & mala fide, quia ſcienter omiſit ſolemnia, & nihilominus adminiſtravit ut tutor, merito commodum decimæ ſibi non reportet, ne ex delicto ſuo id conſequatur. 26

Ad ter-

Ad tertium reſpondeo, eſſe differentiam inter prælatum putativum, & tutorem invalidum, quoad acquiſitionem fructuum, *ut ſupra probavimus.*

Ad quartum reſpondetur, quod errans in facto, non facit fructus ſuos, quando fructus dantur ratione alicujus actus validi, non vero ratione dominii. Hoc namq; caſu ex errore naſcitur bona fides, & ex bona fide acquiruntur fructus. In illo vero, hoc eſt, quando dantur ratione adminiſtrationis validæ, eos non acquirit, qui invalide adminiſtravit, ut in caſu noſtro.

Ad quintum reſpondeo, quod filius non conficiens inventarium, non deſinit eſſe filius, ideoque ex hoc non amittit legitimam: At tutor non conficiens inventarium, tutor efficax non eſt, & in dolo eſſe præſumitur, & neq; agere, nec convenire poteſt regulariter, *ut ſupr. in 2. part. cap. 1. de inventarii confect. late diximus.* Ergo non lucratur decimam, vero & legitimo tutori à lege fori de-
27 latam. Verum, cum hic tutor invalidus † recte rem minoris, atq; utiliter adminiſtraverit, & ſic decimam fructuum non reportet ex ſupradictis, expenſas tamen utiles & neceſſarias reputabit, nec non & ſalarium moderatũ, arbitrio boni viri, juxta laborem impenſum & facultatem minoris, ſi alias tutor hic erat ſolitus operas ſuas locare, vel de ſuo amiſit, aut alias pro ſuis rebus expendit, ut rebus pupilli incumberet, ne defraudetur ſuo labore atq; ſudore, atque pupillus locupletetur cum jactura aliena, quod omni jure conſonum eſt, ſcilic. ut ſibi in prædicta ſpecie ſolvantur impenſæ, & ſalarium moderatum, ne defraudetur ſuo labore & ſudore, & pupillus locupletetur, cum aliena jactura.

SUMMARIA.

1 *Decima an danda ſit tutori deſignato in teſtamento id ignoranti, ſed diligenter adminiſtranti bona pupilli? & numeris ſeqq. reſolvitur negative, expenſæ tamen neceſſariæ, & ſalarium moderatum ſibi præſtantur, ut in num. 14.*

2 *Geſta ab exſequutore ignorante ſe eſſe exſequutorem, non valent.*

3 *Geſta à procuratore ignorante ſe habere mandatum, non valent, quamvis re vera id habet, ſed in his regnis in praxi, & de ſtylo Palatii contrarium ſervatur, ut in num. 4.*

5 *Tutor, & ſi ex ſcientia tutor ſit, geſta tamen ab eo non valent, quouſq; ſolemnia ſervaverit.*

6 *Tutor non tenetur de periculo tutelæ, niſi à die ſcientiæ.*

7 *Geſta à judice ignorante ſe eſſe judicem, nullius momenti ſunt, etiamſi re vera ei fuerit juriſdictio commiſſa.*

8 *L. 2. in princip. ibi, proinde ſi privati conſentiant, &c. intellectus.*

9 *Tutor ſemper videtur adminiſtrare tutorio nomine, etiamſi id non dicat, ſi tamen ſciebat ſe eſſe tutorem, ſecus ſi ignorabat.*

10 *Decima non datur tutori adminiſtranti, non tanquam tutor, ſed tanquam amicus vel coniunctus.*

11 *Relictum, vel datum alicui tanquam tutori, non conſequitur illud, ſi non adminiſtrat tanquam tutor, ſed tanquam coniunctus vel negotiorum geſtor.*

12 *Gerens ex facultate, quæ non competit, quamvis poſſet gerere ex altera facultate quæ competebat, non tamen geſſit ex hac, ſed ex illa, nihil agit.*

13 *Aditio hereditatis facta à patre pro filio infante, tanquam tutore, qui in veritate non erat tutor, licet poſſet adire, tanquam pater, non valet, quia hoc non egit.*

CAPUT IX.

An tutori ignoranti tutelam, adminiſtranti tamen, tanquam amico ſit danda decima?

1 Superioribus concinne eſt videre, *an tutori deſignato in teſtamento à patre pupilli, ignoranti tamen ſe tutorẽ datum, ſed diligenter adminiſtranti bona pupilli, ſit danda decima?* Hanc quæſtionem licet raro in praxi contingibilem examinavit in utramque partem diligenter, ut ſolet, Caſpar. Baez. *in ſuo tract. de decim. tut. c. 7. per totum,* & prolatis duobus fundamentis pro parte affirmativa, & pluribus aliis pro negativa, hanc tenet, nempe, quod huiuſmodi tutori non ſit danda decima. Quam probo & ſequor cum moderamine, de quo infra. Idem probat Baez. *ibidem num. 13.* in tutore dubitante ſe eſſe tutorem. Eſt enim optimus text. in propoſito, pro hac ſententia, nempe *leg. quæro, ff. de eo, qui pro tut. negot. geſt.* ubi inquit Juriſconſultus Jabolenus, *quæro, an is, qui cum teſtamento tutor datus eſſet, & id ipſum ignoraret, pro tutore negotia pupilli geſſerit, quaſi tutor, an quaſi pro tutore geſſerit, teneatur? Reſpondi non puto teneri quaſi tutorem, quia ſcire, quoq; ſe tutorem eſſe debet, ut eo affectu negotia gerat, quo tutor gerere debuit.* Ergo ei non eſt danda decima, cum non ſit tutor, neque quaſi tutor teneatur, ſed ut protutor, qui ſcire debebat, ſe tutorem eſſe, ut eo affectu negotia gereret, ſed hic tutor hoc ignoravit, & rem pupilli non geſſit affectu tutoris. Ergo cum eo non loquitur lex fori, deferens tutori decimam, cum iſte non ſit tutor, ſed tum eo, qui ſcivit, ſe tutorem eſſe, & affectu tutoris bona minoris adminiſtravit.

Ad idem optimus text. *in l. 3. §. ſed quod de tutore, ff. judic. ſolvi. in illis verbis: ſed ſiquidẽ tutor ſit, non tamen quaſi tutor negotia adminiſtravit, quia ignorat ſe tutorem eſſe, dicendum eſt non committi ſtipulationem:* Cum tamen textus ille prædixerit, quod ſtipulatio iudicatum ſolvi acquiritur pupillo per tutorem. Tutor igitur ignorans ſe tutorem, non acquirit pupillo, *ut notat ibi Paul. Caſtr. n. 7.* Ergo nec ſibi huiuſmodi tutor à fortiori acquirere debet decimam ex fructibus & redditibus pupilli.

Ex quibus † recte probavit Bald. *in l. falſus, num. 19. C. de furt.* quod geſta ab exſequutore ignorante, ſe nominatum exſecutorem, non valent, cuius opinionem ſequitur Alexand. *in l. ſed & ſi de ſuã, ff. de acquir. hered. & Baez. d. c. 7. num. 6.* 2

Sic etiam † geſta à procuratore ignorante ſe habere mandatum, non valent nec tenent, licet id revera habeat, quoniam antequam id ſciat, procurator non eſt, *juxta gloſſ. per text. ibi in clement. 1. de procur. verſic. ſcienter, quam ſequuntur plures, quos refert & ſequitur Baez. d. c. 7. num. 7.* ſed neque text. ille, nec gloſſ. hoc probant, quoniam ſi requirunt ſcientiam, & acceptationem mandati, eſt in eum finem, ut non poſſit poſtea procurator recuſare defenſionem mandantis, nulla facta proteſtatione tempore receptionis mandati, *ut patet ex litera illius tex.* Et quia, ut inquit gloſſ. ignorans non conſentit. Non vero inquit, nec probat text. aut gloſſ. tenet, quod procurator ignorans mandatũ, non ſit procurator, neq; quod non teneant ab eo geſta nomine mandantis, nihilominus tamen Specul. *in tit. de procur. §. 1. num. 18.* tenet præfatam concluſionem, dicens, quod ſi procuratorium ad dicendum contra perſonam non fuit ante terminum à procuratore receptum, licet factum eſſet: ipſe tamen procurator infra ipſum terminũ dederat articulos contra perſonam, non debet admitti, quia non dedit eos in termino, qui poteſtatem haberet dandi, niſi ex quo mandatum recepit & approbavit, & ibi eius additio, dubitans de hoc, inquit, quod quicquid dicatur, via tuta eſt, quod conſtituens expreſſe ratificet prius geſta ante conſtitutionem & poſt, & Speculatorem ſequitur bene probans Bart. *conſil. 73. num. 1. & 2. & alii relati per Baez. ubi ſupr. & Socin. in l. multum intereſt, n. 8. ff. de condit. & demonſt.* Satis tamen eſt, quod procurator per literas vel nuntium domini ſit certificatus de mandato, licet inſtrumentum mandati ad illum non pervenerit, ut tenet Bart. ibi & Alex. *in locis allegatis per eius additionem.* 3

4 Quæ & ſi in puncto † juris vera eſſe cenſeam, in praxi ramen in his regnis, in quibus ſola facti veritate inſpecta judicandum eſt, geſta per procuratorem nomine alterius, qui ſibi revera prius mandatum dederat, quamvis ipſe id ignoraret, valida eſſe crederem, dum tamen fuerit admiſſus, & ſibi non fuerit datus terminua ad esbibendum mandatum in judicio, vel ſi fuit dstus, id exhibuit, antequam excluderetur, cum re vera illud haberet, & poſtea exhibuerit priuſquam ſuper eo pronunrietur. Et cum hæc ſcripſiſſem, gaudeo quidem inveniſſe apud Socin. *ubi ſupra*, dixiſſe dominos de Rota *deciſ. 7. in antiquis de procur.* quod licet sliter ſit de iure, tamen de ſtylo Palatii eſt, quod valeant geſta per procuratorem, ante mandatum receptum, ſi ante ſententiam producatur. Ego id non invenio ibidem, ſed in additione *ad deciſ. 7. de procurat. in novis*, ubi cum jure probaſſet, quod de iure diximus, *num. 3.* addit hæc verba, *contrarium ſervat Rota, ſcil. quod actus geſti per procuratorem, antequam recipiat procuratorium, valent & ſufficit, quod illud ante ſententiam in iudicio producatur*, & deciſ. 19. *de procurat. in antiquis*, inquit, quod ubi ad requiſitionem alicuius procuratoris aliquis excommunicatur, valet excommunicatio, licet rempore excommunicationis non appareat, quod eſſer procurator eius; licet re vera eſſet, ſed poſtea apparuit eum fuiſſe procuratorem.

Non tamen per hoc idem eſſe dicendum probo in geſtis per tutorem, ignorantem ſe eſſe tutorem. Cum enim plura alia ſolemnia requirantur in tutore, antequam adminiſtrationi ſe ingerat, nempe, quod ſatiſdet, inventarium conficiat, & alia, de quibus ſupra hoc libro egimus, quam in procuratore ad negotia, qui ſolo mandato opus habet, meriro, ut tutoris geſta ignorantis ſe eſſe tutorem non valeant, cũ etiam ſi id ſciret, niſi ſolemnia adimpleret, adhuc non vslerent, quia tutor nõ eſt ſine illis.

5 Quamvis enim ex ſcientia † tutor ſit, geſta tamen ab eo non valent, quonſque ſolemnis ſervaverit Bart. *in l. legitimos, ad fin. ff. de legit. tut. & in l. 1. n. 2 ff. de tutel. Guid. Pap. deciſ. 330. & plures alios referens Baez. dict. cap. 7. nu. 9. de decim. tut.*

Procurator autem ad negotia etiamſi ignoret mandatum ſibi eſſe fsctum, nihilominus ſi illud producat tempore sd id ſibi aſſignato, adimplet, ideo merito, ut ſi ante exhibitionem fuerit admiſſus, & poſtea in prædict. tempore mandstum exhibeat, interim facta teneant.

6 Denique tutor † non tenetur de periculo tutelæ, niſi à die ſcientiæ, *ut in l. & ſi ſciens, C. de adminiſtr. tut. & in leg. quidam decedens, eodem tit. Bartol. in l. abſenti. ff. de donat. Baez. d. cap. 7. num. 8.* Ergo ita quoque, licet ante ſententiam adminiſtret, non debet habere præmium decimæ, quia ignorans & non affectu tutoris, prout requiritur, adminiſtravit.

7 Sic etiam † geſta à judice ignorante ſe eſſe judicem, nullius momenti ſunt, etiamſi ei vere fuerit juriſdictio commiſſa, *ut notant Bartol. Paul. & Socin. in leg. multum intereſt, ff. de condit. & demonſtrat. Abb. & Anton. in cap. cum ex officii, ff. de praſcript. & alii, quos refert & ſequitur Baez. d. c. 7. n. 11.*

8 Neque hic obſtat text. † *in leg. 2. in princ. ff. de judic. ibi, proinde ſi privati conſentiant, prætor autem ignoret conſentire, an legi ſatisfactum ſit, videndum eſt?* Et puto defendi poſſe juriſdictionem eſſe, quoniam lex illa loquitur in eo, qui vere judex erat, idque ſcribebat: ignorabat tamen aliquod adminiculum, ſcilicet juriſdictionem ſibi à partibus prorogatam, ut patet ex litera text. & tenet Bartol. *in dict. leg. multum intereſt, in ſecunda concluſione.* Quod procedit in judice ordinario, in quo loquitur Bart. ſecundum omnes, *teſte Socino ibidem, num. 9.* ubi agit quid in judice delegato.

9 Non etiam obeſt, † quod tutor ſemper videtur adminiſtrare tutorio nomine, etiamſi id non dicat, *ut docet gloſſ. in verſic. recte recuſat, in leg. poſt mortem, & tutor, & ibi Bartol. num. 1. ff. quando ex fact. tutor. Aretin. Paul. Caſtr. & Iaſ. in leg. poſt dotem, ff. ſolut. matrimon.* Et eſt communis opinio, *ut ex ſupradictis reſolvit Baez. dicto cap. 7. nu. 3.* & comprobat Tiraquellus *de retract. lignag. §. 10. gloſſ. unic. num. 2. ſequitur plures referens Cavalcan. de tutor. & curator. num. 243. verſic. quando tutor, & alios referens Maſcard. de probationibus, 1. tomo, concluſ. 38. num. 1. & iterum in 3. tomo, concluſ. 1393 num. 2.* pro quo allegat textum *in leg. 3. §. 1. ſed & quod de tutore, ff. judic. ſolvi, & in leg. Lucius, §. tutorem, ff de adminiſtrat. tutor.* quia hoc procedit in tutore ſciente ſe eſſe tutorem: Secus in ignorante, quia cum neſciat ſe eſſe tutorem, nullo modo præſumi poteſt tutorio nomine id feciſſe.

Et ita merito procedit, quando contrahentes & agentes ſciebant, eum eſſe tutorem, *ſecundum Doctores, quos refert & ſequitur Cavalcan. ubi ſupra, & confirmat Alexand. conſil. 108. volum. 1. ſequitur Maſcard. d. concluſ. 1393. num. 3.*

Et ita, licet ex lege Gallica tutor lucretur fructus, id non procedat in tutore, qui non ſatiſdedit, tenet Chaſſan. *in conſuet. Burgund. rubric. 6. §. 4. verb. caution. verſic. adverte, num. 7. quem refert & ſequitur in terminis decima, de qua in dicta leg. ſori, Baez. dict. cap. 7. num. 9. ad finem, ubi num. 13.*

Et procedit hæc noſtra † principalis ſententia, ne dum 10
in tutore ignorante, ſe eſſe talem tutorem, ſed etiam in id ſciente, non tamen adminiſtrante animo & affectu tutoris, neque tanquam tutor, ſed tanquam amicus vel conjunctus, *argumento text. in l. 3. §. ſed & quod de tutore, ff. de judic. ſolut. ibi, ſed ſiquidem tutor ſit, non tamen quaſi tutor negotia adminiſtravit ex aliqua cauſa, dicendum erit non committi ſtipulationem.* Et quia pupillus nullum hsbet privilegium adverſus eum, qui non tanquam tutor, ſed tanquam amicus gerit, *l. ſi negotium, ff. de privileg. cred. ubi notant Dynus & Alberic.* Ergo nec etiam ipſe gerens conſequi debet ex bonis pupilli præmium decimæ ſolis gerentibus, ut tutoribus & ſolemnia adimplentibus conceſſum.

Cum enim aliquid † relinquitur vel datur alicui, tan- 11
quam tutori, non conſequitur illud, ſi non adminiſtrat tanquam tutor, ſed tanquam conjunctus, vel negotiorum geſtor, *ut ex Alexand. conſil. 102. viſis & ponderatis, colum. final. verſic. præterea in teſtamento, libr. 1. & Decio conſil. 178. verſic. 2. reſpondeo, & aliis* reſolvimus non ſemel in hoc opere.

Pro qua facit optima † doctrina Hoſtienſ. à Canoni- 12
ſtis communiter approbata, *in cap. ex officii de præſcript. ſecundum Socin. in leg. multum intereſt, num. 6. ff. de condit. & demonſtrat.* quæ habet, quod quando ſunt duæ poteſtates ſpecie differentes, quarum altera competit, & altera non, ſi aliquis gerit ex ea, quæ non competit, non ſuſtinetur actus ex ea, quæ competit, *ut probatur in dict. leg. 3. §. ſed & quod de tutore, ff. judic. ſolvi, in verbis ſupra relatis*, ex quo conſuluit Socin. *ubi ſupr.* quod aditio hereditatis facta à patre pro filio infante tanquam tutore, qui in veritate non erat tutor, & ut tutor adire non poterat, ſed bene poterat adire tanquam pater, *juxta leg. ſi infanti, C. de jur. deliber.* non valet ex capite tanquam facta à patre. Ergo ita in propoſito dicendum eſt, quod cum tutor verus, ſciens ſe eſſe tutorem, adminiſtrat non tanquam tutor, ſed tanquam amicus vel conjunctus, nihil agat, decimam habere non debet. Et in terminis ita tenet Baez. *d. c. 7. n. 15. cum ſeqq. de decim. tut.*

Hæc tamen † licet ita ſe habeant atq; vera ſint, nihilo- 13
minus hic gerenti, tam in prima ſpecie tutoria ignorãtis ſe eſſe tutorẽ, quam in ſecunda id ſcientis, ſed non adminiſtrantis ut tutor, ſed ut amicus vel conjunctus, ſolvẽdæ

erunt

erunt expenſæ utiles & neceſſariæ, ſi utiliter adminiſtravit, nec non & ſalatium arbitrio iudicis moderandum, iuxta laborem impenſum & qualitatem facultatum minoris, ſi geſtor erat homo ſolitus locare operas ſuas, vel ſi rebus ſuis deſiit intendere, ut rebus pupilli operam navaret, ne labore & ſudore ſuo defraudetur, atque ita indebite damnum patiatur, & pupillus locupletetur cum iactura aliena, ut iam reſolvimus ſimiliter ad finem duorum capitum præcedentium.

SUMMARIA.

1 *Decima fructuum & redditu um bonorum minoris, an detur ſecundo tutori vel curatori, dato primo impedito ob cauſſam legitimam? & numeris ſequent. ſed n. 3. diſtinguitur.*

2 *Tutor, qui reipublicæ cauſſa abeſt, deſinit eſſe tutor.*

4 *Exercens actum alteri ſub certo ſalario mandatum, idem ſalarium petere poteſt.*

5 *Decima fructuum bonorum, quæ tutor adminiſtravit, ſibi danda eſt, reliquorum tamen bonorum, in quibus ſibi petiit adiungi curatorem, qui ea adminiſtravit, non dabitur illi primo.*

CAPUT X.

An tutori vel curatori dato primo tutore impedito, debeatur & danda ſit decima?

CUm tutori impedito tutelam adminiſtrare dandus ſit alius tutor, puta propter adverſam valetudinem, ſenium, furorem, ſurditatem, paupertatem, abſentiam cauſſa reipublicæ, vel propter relegationem, aliaſue legitimas cauſſas, *ut docuimus, ſupra in 1. part. cap. 13. per totum.*

1 Operæ pretium erit nunc videre, † *an huic tutori vel curatori ſecundo dato, primo impedito ob cauſſam legitimam, debeatur & ſit danda decima fructuum & redditu um bonorum minoris?* In hac quæſtione plura hinc inde adducit Gaſpar Baeca, *de decim. tut. cap. 8. per totum*, & tandem, quibuſdam præſuppoſitis ita diſtinguit, ut ſiquidem cauſſa, propter quam ſecundus tutor datur, talis eſt, ut primus deſinat eſſe tutor ad tempus, vel in perpetuum, & ſecundus tutor vel curator ſit, tunc hic ſecundus, cum verus tutor vel curator ſit, decimam habebit, utputa ſi primus tutor reipublicæ cauſſa abſit: datur enim in locum eius curator, & ipſe deſinit eſſe tutor, *ut in l. 1. Cod. in quibus cau. tutorem hab. &c. & ibi notant DD & alii, quos refert & ſequitur Baec. d. cap. 8. num. 17.* ubi quod hoc caſu primus deſinit eſſe tutor, & ſecundus curator eſt.

Vel etiam, quando primus tutor factus eſt furioſus, vel mutus, quia etiam hoc caſu ſecundus in locum iſtius ſuffectus, tutor eſt, *l. pen. ff. de tutel.* vel cum mater tutrix tranſit ad ſecunda vota: in locum enim eius datur alius, qui vere tutor eſt.

His namq; caſibus, & ſi qui alii ſimiles ſunt, huic ſecundo tutori vel curatori danda eſt decima, quia eſt verus curator, liberamq; & generalem adminiſtrationem habet, *ut in l. curatorem, ff. de tut. & cur. dat. ab his, & in l. 1. & in l. potuit, Cod. in quibus cauſ. tut. hab. & per Baec. ubi ſupr. num. 7.*

Si vero cauſſa, propter quam ſecundus curator datur, talis ſit, ut non removeatur primus tutor à tutela ad tempus, neq; in perpetuum, & hoc caſu cum ſecundus curator non ſit, ſed potius adminiſtrator, *ut in leg. ſolet, ff. de tut.* ipſi ſecundo decima danda non eſt, velut, quando hic ſecundus datur primo tutori, propter eius adverſam valetudinem, vel ſenium. Et hanc diſtinctionem, ut veram probat iſte auctor, cum declaratione eiuſdem, *num. 20. cum ſequentibus, ubi ſupra*, quæ talis eſt, nempe, ut in caſibus, in quibus ſecundo tutori danda eſt decima, ipſe in ſolidam eam percipiet, nec communicabit partem aliquam eius primo tutori, ita tamen, ut ſi primus deſinat eſſe tutor ad tempus, pro quo ſecundus eſt tutor, pro illo tantum tempore percipiet decimam, & pro tempore, quo hic ſecundus tutor non ſit, decima ei non erit præſtanda, ſed primo tutori: ſi vero primus deſinat eſſe tutor in perpetuum, ſecundus erit tutor pro toto tempore reſiduo tutelæ, eique pro eo tempore integra decima præſtabitur. Exemplum primi caſus eſt in abſente cauſſa reipublicæ, vel alio ſimili impedimento temporali, ſecundi vero caſus exemplum eſt, in impedimento furoris, cæcitatis, vel alio conſimili impedimento perpetuo.

Quod autem † tutor, qui reipublicæ cauſſa abeſt, deſinat eſſe tutor, *l. ſi tutor reipublicæ, ff. de tut. & rat. diſtrahend.* & ſenſit gloſſ. *in l. 3. §. ſi quis abſuturus, ff. de ſuſpect. tutor.* Et hæc videtur eſſe communis opinio, *ſecundum Baec.* qui plures Doctores ad hoc refert *dict. cap. 8. ſub numer. 20.* Eadem quoque diſtinctio ſervanda erit in relegato ad tempus, vel in perpetuum. nempe, ut ſecundus tutor in eius locum ſuffectus auferat decimam, pro tempore, quo duravit eius tutela & adminiſtratio, nec teneatur priori eam communicare, cum deſinat eſſe tutor tempore relegationis, eique ſolvi non poſſit, niſi antequam ei ſubſtitueretur curator, ſolutio fieret: tunc enim liberaretur debitor ei ſolvens, *ut in l. quod ſi forte, §. ſunt quidam. ff. de ſolut.* Et hæc quoad primum membrum diſtinctionis principalis huius capit. recte dicta ſunt. 2

Quoad ſecundum membrum prædictæ diſtinctionis principalis, nempe in caſibus, in quibus primus non deſinit tutor eſſe, puta ſi adiungatur ei curator ratione ſenectutis, vel adverſæ valetudinis, tunc inquit Baec. *num. 24.* quod primus ſolidam decimam ſibi percipiet, non vero ſecundus, qui potius adminiſtrator bonorum eſt, quam curator, *ut in dict. l. ſolent*, quia vera ſapientia loquitur, *plus valet umbra ſenis, quam gladius iuvenis*, & multorum annorum eſt prudentia, & in multis annis intelligentia.

Ego vero † circa hanc ſpeciem, ita diſtinguerem, ut ſiquidem primus tutor, ob cuius adverſam valetudinem, vel ſenium adminiſtrator datur, non ſit ita impeditus, quin conſilium & favorem ſua prudentia adminiſtrandis & gubernandis rebus præſtare poſſit, tunc quidem vera ſit omnino opinio præcedens Baecæ, nempe, ut integra decima ei debeatur, non vero ſecundo, quia hic magis adminiſtrator rerum, quam curator eſſe intelligitur, ut expreſſe inquit dicta *l. ſolent, ff. de tutel.* quamvis adhuc in hac ſecunda ſpecie ſalarium aliquod iudicis arbitrio moderandum ratione laboris eſſe ex prædicta decima dandum & conſtituendum ſecundo adminiſtratori, præcipue, ſi erat laborator, vel ruſticus, aliave perſona operas ſuas ſolita locare, vel ſi propter occupationem adminiſtrationis rerum minorum, de ſuo aliquid amiſit, vel acquirere deſiit, quia tam labor, quam pecunia diviſionem recipit, ut alias inquit Iuriſconſultus, *in leg. Seio amico. in fine, ff. de annuis legat.* licet enim prudentia ſenis multum valeat, labor tamen iuvenis cum ſua induſtria præmio etiam dignus eſt. 3

Si vero primus tutor ita adverſa valetudine, vel ſenio ætatis confectus ſit, ut nullo modo, nec in aliquo poſſit prodeſſe adminiſtrationi tutelæ, verbo, conſilio, aut prudentia, vel intelligentia, non video cur huic danda ſit decima, ſed ſecundo tutori, qui totum pondus & onus tutelæ portat, & ut id omnino portaret, fuit à iudice poſitus & decretus. Et hæc eſt mens noſtræ leg. fori, dantis decimam fructuum & redditu um bonorum minoris tutori, pro ſuo labore. Quamvis enim hic magis adminiſtrator rerum, quam curator

eſſe intelligatur, *ut in d. l. ſoles*, in hac tamen ſpecie opere ipſo atque effectu curator & tutor eſt, ſi quidem omnia facit, eiuſque conſilio, prudentia & labore omnia geruntur atque gubernantur, præcipue cum *dict. l. ſoles*, in prædictis verbis non neget, eum eſſe curatorem, ſed magis adminiſtratorem eſſe intelligi, quam curatorem aſſerat. Ergo curator eſt etiam: idque maxime verum eſt in ſpecie, de qua agimus.

4 Facit † etiam pro hac parte. *Titie*, & quod ex ea notat Bart. *ibi, ff. ad municip.* ubi quod qui exercet actum alteri ſub certo ſalario mandatum, idem ſalarium petere poteſt, quem tex. ad hoc dicit ſingularem & forte unicum Baec. *ubi ſup. n. 11.*

5 Vltimo obſervandum † erit, quod ſi primus tutor deſinat eſſe tutor, non quoad omnia bona pupilli, ſed quoad partem, veluti ſi pupillus bona habeat in diverſis territoriis, tutor vero ne tanto onere prægravetur, petiit ſibi adiungi curatorem, qui bona in alia regione ſita adminiſtret, *ut in l. propter litem. §. 1. ff. de excuſat. tut.* tunc cum hic tutor, non debeat eſſe tutor, quoad omnia bona, ſed ſolum, quoad bona alterius regionis, ex bonis tamen illius regionis, quibus datus eſt curator, decimam non percipiet: ex ceteris tamen, in quibus tutor remanſit, decimam fructuum percipiet, quia, *ut inquit, dict. l. propter, §. 1.* habenti tutorem datur tutor, ſed aliarum rerum, non earundem, ex quo textu hanc opinionem in terminis noſtris probat & tenet Baeca, *dict. capit. 8. num. 23.*

SUMMARIA.

1 *Decima, an debeatur & danda ſit tutori, vel curatori Regis? & n. ſeq. reſolvitur negative.*

2 *Perſona loquentis, nunquam cenſetur comprehenſa in generali ſermone.*

3 *Adminiſtratio & Gubernatio horum Regnorum Hiſpaniæ tripartita eſt, ut hic.*

4 *Præſes Caſtellæ curam habet generalem omnium rerum gerendarum, ad quem omnes accurrunt.*

5 *Tutor & coadiutor Regis æquiparantur; & uterq; liberam habet adminiſtrationem.*

6 *Coadiutores Regis, qui ut plurimum ſolent eſſe clariſſimi regni proceres, nihil auferunt præter expenſas moderatas ad ſui & ſuorum alimenta.*

7 *Salarium competens aſſignandum eſt tutori vel curatori Regis, prout decet tanto officio & Regis auctoritati, nec non & ſumtus, arbitrio procerum regni nominantium tutorem ſalva in omnibus ipſius Regis voluntate, nam ſi pater tutorem filio dederit ipſe ſalarium conſtituet, quod ſi id omiſit, iidem proceres, pro ſuo arbitrio conſtituent.*

8 *Decima, an danda ſit tutoribus, vel curatoribus Ducum & ſimilium perſonarum amplos redditus habentium?*

CAPUT XI.

An tutori vel curatori Regis debeatur, & danda ſit decima?

1 DE tutela Regis iam ſupra late † egimus, *in 1. part. cap. 18.* nunc videamus, *an tutori, vel curatori Regis danda ſit decima?* Hanc quæſtionem clariſſime examinat pro & contra Gaſpar Baeca, *de decim. tutor. capit. 9. per totum*, & tandem ex pluribus reſolvit, ut diſpoſitio legis fori de hoc agentis, locum non habeat in tutore & curatore Regis, quod ſibi probabilius & æquius videtur, quem refert & ſequitur noviſſime Bobadill. *in ſua Polit. de Corregidores, libr. 4. cap. 5. numer. 61.* quæ ſententia veriſſima mihi videtur, tum ex nonnullis ab eo ibi adductis, ex quibus, quæ præcipua ſunt, breviter reaſſumemus, ut lector interim intelligat, quanta veritate polleat iſthæc opinio, tum etiam quia in generali ſermone nunquam comprehenſa cenſetur † perſona loquentis, 2
& eius damnum, *cap. petitio, ubi notant omnes, de iur. iurand. & notatur in l. ſi hominem, ff. mandat. Bart. in leg. ambitioſa, col. 4. verſ. item ratione arbitrii, ff. de decret. ab ordin. fac. Decian. conſ. 25. num. 85. li. 1.* Lex ergo prædicta Regia fori tutoribus deferens decimam fructuum, Regem ipſum illius conditorem non comprehendit.

Quinimo ſi de hoc caſu legiſlator interrogatus fuiſſet, veriſimile eſt hoc reſponſurum, nempe ſe non loqui de tutore Regis. Ergo ea lex fori generaliter loquens reſtringenda eſt ad caſus, in quibus legiſlator eam limitaret, ſi interrogatus de his fuiſſet, argumento gloſſæ communiter ubique approbatæ, *in l. tale pactum, §. fi. ff. de pact.*

Sed † ut ad cetera fundamenta huius partis accedamus, bene conſideravit Baeca tripartitam horum regnorum adminiſtrationem & gubernationem. Primam & præcipuam continet ſenatus ſupremus iuſtitiæ & omnimodæ gubernationis. Secundam ſenatus rationalis, qui nihil aliud curat, quam rem Principis tueri, augeri & ſtabiliri. Tertiam ſenatus bellicus, in quo hunc laborem ſubeunt proceres nobiliſſimi à Rege electi, qui perpetuo conſilio honorem & tutelam regni curant, & nequid ab hoſtibus patiatur detrimenti. Omnes hi ſalaria auferunt à Principe, neque tutoris expenſis adminiſtrant, ideo non poteſt dici, tutorem per eos agere, quo ad hoc, ut labor eorum cenſeatur labor ipſius tutoris. 3

Sed † & adeſt his regnis præſes prudentiſſimus & graviſſimus, qui curam generalem omnium rerum gerendarum habet, ad quem omnes accurrunt vulgo dictus, *Preſidente de Caſtilla.* Adſunt præterea in provinciis alia tribunalia ſuprema cum ſuis præſidibus, quibus omnibus ſalaria competentia ex redditibus Regiis præſtantur. 4

Licet ergo Regis tutoris labor ſit ingens, haud quaquam poteſt eſſe tantus, ut tam immenſum ſalarium, quale eſt decima omnium fructuum regalium, promereatur, præſertim, cum per alios tam graves viros, ut prædiximus, univerſæ res agantur, quamvis ipſe tutor omnibus ſuperintendat: Accedat, quod eſſe Regis tutorem, maxime honorificum eſt, cum ſumma utilitate coniunctum: ſolent enim Principes, cum nutritiis, qui ſuam infantiam formaverunt, maxime liberales eſſe. Contentus ergo eſſe debet Regis tutor moderatis alimentis, præferatque publicam regni utilitatem ſuis privatis commodis, exſpectans ab alumno grati animi liberale teſtimonium: alias enim dare decimam omnium redditυum regalium regio tutori, eſſet præcidere regni nervos, & publicam utilitatem ſpernere.

Deinde hæc eadem † opinio ea aſtruitur, quoniam tutor & coadiutor Regis æquiparantur, & uterque plenam liberamque habet adminiſtrationem, *ut notant Bald. & Iaſ. in leg. fin. Cod. de teſtament. milit. text. & ibi, gloſſ. Imola, Dominicus & Francus, colu. 1. in cap. grandi, de ſupplend. negli. prælat. quos refert & ſequitur Baec. dict. capit. 9. num. 13.* † Coadiutores tamen, qui ut plurimum ſolent eſſe clariſſimi regni proceres nihil auferunt præter expenſas moderatas ad ſui & ſuorum alimenta, *ut notat Francus, in dicto capit. grandi, num. 6. & ſequitur cum aliis Baeca, ubi ſupra, num. 13.* Ergo nihil aliud amplius eſt præſtandum tutori Regis, propter eius laborem, & adminiſtrationem. 5 6

Tertio, eadem ſententia comprobatur, quoniam ideo tutoribus & curatoribus decima datur, quia totum minoris patrimonium ſervant, adminiſtrant, colunt, fulciunt & augent, ut patet: hoc autem licet tutor Regis tanquam ſuperintendens omnium faciat, non tamen in omnibus laborat, cum per alios adminiſtratio omnis partita ſit, ut prædiximus, ſicut tutor privati.

Salari-

7 Salarium † tamen competens aſſignandum eſt tutori vel curatori Regis, prout decet tanto officio & Regis auctoritati, nec non & ſumtibus ipſius tutoris, hoc tamen (ſi pater præmoriens, tutorem filio non dederit) arbitrio procerum regni, nominantium tutorem relinqui cenſeo, qui penſatis penſandis ſalarium aſſignent, ſalva in omnibus ipſius Regis voluntate. Nam ſi pater filio Regi futuro tutorem dederit, ipſe ſalarium eidem conſtituet. Quod ſi hoc omiſerit aſſignare, iidem proceres, hoc pro ſuo arbitrio conſtituent.

8 Tutoribus autem † Ducum & ſimilium perſonarum cenſet Baec, *numer. 31.* dandam eſſe decimam, quoniam in his ceſſat iniquitas, & ceteræ rationes ab eo ibi adductæ. Ideo legi ſtandum videtur: Addit tamen, non videri æquum, ſi Dux opulentiſſimi redditus ditionem poſſideat, decem aureorum millia dare tutori pro decima. Abſurdum enim quiddam & præpoſterum ſapit ex rationibus ab eo ſupra relatis. Sed in hoc de tutoribus Ducum, ſi Comitum & Marchionum, Baronum, & ſimilium perſonarum, qui magnis redditibus fruuntur, crederem de decima eorum non eſſe agendum, ſed ſalarium condecens omnibus recte penſatis, & conſideratis eſſe prædictis tutoribus à iudicibus ſupremis aſſignandum & conſtituendum, ſi forte res in contentionem iudicialem deferatur.

SUMMARIA.

1 *Decima an danda ſit tutori, quando redditus pupilli, adeo ſunt tenues, ut vix ſufficiant pro ipſo pupillo alendo? & numeris ſequentibus reſolvitur affirmative, num. 2.*

3 *Impenſa de fructibus ante omnia deducenda ſunt, & ſit aſtimatio laboris pro fructibus colligendis, & in ipſius rei cura & adminiſtratione impenſi, cum eiſdem fructibus, iuxta debitam & meritam mercedem omnino compenſanda.*

4 *Redditus eccleſia, quando non ſufficiunt prælato ægrotanti eiuſque coadiutori, præfertur prælatus, & parochiani compelluntur ad providendum coadiutori.*

5 *Iudex omni caſu providere debet, ne quis cum aliena iactura locupletetur contra naturalem æquitatem.*

6 *Decima Papalis non eſt ſolvenda à clericis, quando eorum res adeo ſunt tenues, ut vix ſufficiant pro alendis ipſis clericis.*

7 *Alimenta de iure debent ſolvi de redditibus & acceſſionibus patrimonii, non vero de proprietate.*

8 *Fallit primo, quando minor non poteſt ſuſtentari ex fructibus hereditatis, quia tunc bene poteſt vendi proprietas minoris pro eo ſuſtentando, ne fame pereat præcedente cauſſa cognitione, & decreto iudicis.*

9 *Fallit ſecundo, quando ipſemet, qui daturus eſt alimenta, eſt alendus ex illis, tunc enim permiſſum eſt, rem vendere.*

10 *Fallit tertio, quando miniſtri domini rei ſunt alendi: tunc enim obligatur dominus res proprias vendere.*

11 *Fallit quarto, quando alicui eſt præſtanda certa portio pro alimentis ex fructibus alicuius prædii ad id deſignati: tunc enim, ſi prædium illud non reddat tot redditus, quanta eſt portio, debent ſuppleri & perſolvi ex aliis rebus teſtatoris.*

12 *Decima pro ſolutione anni ſterilis præcedentis, an fertilitas anni ſequentis proſit?*

13 *Salarium, an tutori ſit aſſignandum à iudice, quando non ſuperſunt fructus?*

14 *Salarium an ſit tutori aſſignandum, quoties tenues fructus colliguntur?*

CAPUT XII.

An decima danda ſit tutori vel curatori, quando fructus & redditus pupilli vix ſufficiunt pro eo alendo?

CVm ſæpe allegata lex fori ſecunda, *De la guarda de los huerfanos* in praxi, uſuque communi admiſſa permittat tutoribus minorum, *Que tomen para ſi el diezmo de los fructos por razon de ſu trabaio*, præcedentibus illis verbis, *Quien quiera que los tenga* (ſcil. à *los huerfanos*) *mantengalos de los fructos.*

Opportune quærit Gloſſator novus hic Baeca, *cap. 10. an decima tutori danda ſit, ſi redditus pupilli adeo ſunt tenues, ut vix ſufficiant pro ipſo pupillo alendo?* Decidit tamen motus quampluribus fundamentis, quod ſi fructus omnes ſint neceſſarii ad alimenta pupilli, tutor eos non decimabit, nec pupillus etiam factus maior cogetur decimam ſolvere: additque ſibi hanc opinionem probabiliorem & æquiorem videri, & quod ita lata ſententia iudicaret, ſi caſus iudicandus occurreret, & præcipuum inter alia ſumit fundamentum huius ſuæ ſententiæ ex dict. leg. fori in illis verbis, *Mantenga los de los fructos, y tome para ſi el diezmo de los fructos.* Alia adiungit fundamenta, quorum pleraque potius perſuadent, quam arctent ſeu urgeant. 1

Sed ut eius præcipuum fundamentum perſtringamus, nempe, ex verbis dict. leg. fori ſumtum, conſidero eam legem pluſquam manifeſte præſupponere, fructus bonorum pupilli ſufficere ad alimenta ipſius, & inſuper ſupereſſe ad deducendam decimam eorum tutori conceſſam. Ideo merito, quod ipſe tutor eam ſibi pro ſuo labore ſumat. Ceterum ſi aliud contingat, & ſic ſimus in ſpecie noſtræ quæſtionis, prius videtur ex mente legis ſavendum alimentis pupilli, quam tutori: cum officium tutoris publicum ſit & neceſſarium, iureque communi gratuitum: Ergo præmium à lege fori noviter eidem conceſſum benignitate eiuſdem legis, locum habere non debet, deficientibus fructibus ad prædictam decimam, quando omnes ſunt neceſſarii pro alendo pupillo; Charitas namque bene ordinata incipit à ſe ipſo, *leg. præſes Provinciæ, Cod. de ſervit. & aqu. ubi moderni plura congerunt, le. quæ ſervandarum, ff. de præſcrip. verb. cap. 1. de ſupplend. neglig. prælat. libr. 6. capit. qui vult de pœn. diſtin. 3. cap. quieſcamus, 42. diſtin. l. fi. tit. 23. part. 1.* Deinde, à mente & ratione atque benignitate legis ceſſante, bene valet argumentum, *cap. cum ceſſante, de appel. cum ſimilib.*

Sed profecto † hæc ſententia mihi nec pia, nec æqua nec probabilior videtur, ſed potius contraria: ſiquidem indiſtincte tutori, pro labore, & ſic ex cauſſa oneroſa à lege fori decima fructuum conceditur. Unde conſequi videtur, ut nulla habita conſideratione, an fructus ſufficiant ad alimenta pupilli, nec ne, ſibi præſtanda ſit: ſiquidem paupertas pupilli hac in ſpecie conſideranda non videtur: Quandoquidem habet proprietatem & poſſeſſionem, aliaque bona mobilia, ex quibus vivere poſſit, & tutor agat non quidem de lucro captando, ſed de damno evitando, & ſicut iuſtus, & continuus labor, quem ſedulo in tutela & adminiſtratione eius impendit, atque ſuo periculo impendere debet, compenſetur: Denique propter laborem & curam tutoris, vel curatoris, res minoris fructificant. Alias enim, ſi incultas poſſeſſiones relinqueret, aut paucos, aut nullos fructus producerent, labor igitur huic rei impenſus, pro neceſſaria & utili impenſa reputatur. 2

At quis ignorat † impenſas de fructibus ante omnia deducendas, *ut patet ex adductis per Doct. Covarru. lib. 1. variar. reſolut. capit. 3. num. 3.* ubi, quod propter has impenſas ſit, & æſtimatio laboris in fructibus colligendis, & in ipſius rei cura, & adminiſtratione impenſi, cum eiſdem fructibus, iuxta debitam & meritam mercedem omnino compenſanda, ſicuti eleganter probatur *in cap. ad noſtram, de reb. eccl. ſecund. Abb. & communem, ibi Innoc. & Abb. in cap. conqueſtus, de uſuris, Rom. ſing. 536.* & am- 3

& ampliat hoc Covarr. in fructibus perceptis à malæ fi-
dei poſſeſſore, ut intelligantur deducta iuſta mercede
laboris in eis colligendis impenſi, *ut in ſpecie notant Bald.
& Salyceo. in l. ſi quis ſciens, Cod. de rei vendic. & Tiraquel.
lib. 1. de retract. §. 15. gloſſ. 1. ad finem.* Nec tamen fit diſtin-
ctio, utrum dominus verus fructuum his omnibus o-
pus habeat, nec ne, ad ſua alimenta, cum deductio iuſtæ
mercedis pro labore utroque caſu proculdubio fieri de-
beat. Nec enim laborans in re alterius, pro exigenda ſua
iuſta mercede laboris, attendere debet ad neceſſitatem
alimentorum illius, ob cuius gratiam in rebus ſuis labo-
ravit: ſed iuſta atque legitima merces tutoris & cura-
toria pro labore ſuo eſt decima pars fructuum & reddi-
tuum bonorum minoris, à lege de condigno moderata,
atque taxata. Ergo ei danda eſt, nulla habita ratione,
an remaneant fructus ſufficientes pro alendo minore,
nec ne: Neque obſtant verba noſtræ legis fori ſupra
adducta & inducta in contrarium, ibi, *Mantelgalos de
los fructos y tome para ſi el diezmo de los frutos.* Hæc
namque lex licet præſupponat ex fructibus deductis ali-
mentis orphanorum remanere decimam partem eorum
pro tutore, & ſic fructus ſufficientes eſſe ad utrumq;: ſi
vero ſolum ſufficiant alimentis pupilli, non vero deci-
mæ tutoris, non negat decimam dandam tutorib. Vnde
cum certum ſit impenſas, & laborem adminiſtrationis
ex fructibus, ante omnia eſſe deducenda, *ut iure proba-
vimus*, manifeſto & tutor labores in colendo agros, vi-
neas, & cetera prædia, & in locandis domibus & fundis
ſuo periculo, & in colligendo, & recolligendo fructus,
& redditus & penſiones exigendo, conſequens eſt, ut
prius deducat decimam eis pro labore ſuo ſibi à lege de-
lata, tanquam impenſa neceſſaria.

Denique, lex fori prædicta non præcipit, ut prius
deducantur ex fructibus alimenta orphanorum, ſed
ſimpliciter expreſſit, quod tacite inerat, nempe, ut or-
phani ex fructibus rerum ſuarum alerentur, unde et-
iamſi ipſi non ſufficiant ſimul alimentis minorum, &
decimæ tutoris vel curatoris, eadem diſpoſitio locum
habere debet ex identitate rationis eiuſdem legis in u-
troque caſu concurrentis, ne tutor fraudatus remaneat
ſuo labore.

Tandem, quis unquam dicet, alias impenſas ne-
ceſſarias non eſſe deducendas ex ipſis fructibus, tametſi
exigui ſint, & pro alimentis minorum inſufficientes: ſi-
quidem tutor de ſuo eas ſolvere minime tenetur? Ergo
eodem iure & iuſtam mercedem ſui laboris, hoc eſt, de-
cimam fructuum deducet, cum utrumq; ſit iure dedu-
cendum ex ipſis fructibus ante omnia, *ut ſupra*, iure pro-
bavimus.

Nun etiam obeſt doctrina † Vincentii Abbatis, *nu.*
4 *5. & 6. Cardina. in capit. de rectoribus, de cleric. presbyt.
ægrotant.* quæ habet, quod quando redditus eccleſiæ
non ſufficiunt prælato ægrotanti, & eius coadiutori, cui
alias ex fructibus eiuſdem beneficii danda eſt congrua
portio pro labore & ſuis alimentis, *ut ibidem & in cap.
1. §. 2. de cleric. ægrot. in 6. & notant Doctores, in cap. gran-
dis, de ſupplend. neglig. prælat. lib. 6.* ex quadam bona æqui-
tate prælatus infirmus præfertur, & parochiani com-
pelluntur ad providendum coadiutori: quoniam et-
iamſi ea opinio de iuris rigore vera eſſet, cum tamen gl.
final. teneat expreſſe contrarium, adhuc nobis non ob-
eſſet, quoniam in ea ſpecie non erant alia bona eccleſiæ,
ex quibus prælatus infirmus ali poſſet, & ideo nimirum
ſi ex redditibus beneficii prius ſubveniatur ipſi prælato,
tanquam titulari & antiquiori: Ceterum in noſtro ca-
ſu minor habebat bona alia forſan mobilia & ſe moven-
tia, vel ſaltem ſtabilia, quibus ali poteſt, quæ ex cauſſa
alimentorum, & ſic ob famem alienari poſſunt, cum
decreto iudicis, *iuxta gloſſ. & ibi communem in leg. ob æs
alienum, Cod. de præd. & aliis rebus min.* Non enim mi-
nor locupletari debet, cum aliena iactura, *leg. nam hoc
natura 40. de condict. indeb. l. iure naturæ, 207. ff. de regul.
iur.* Omni enim caſu ſtudere debet iudex, ne quis cum
aliena iactura locupletetur, tanquam contra naturalem
† æquitatem, *ut ex dictis iuribus deducit Barbat. conſil.
36. in fine, & conſil. 38. libr. 1. & conſil. 16. column. 6. & 7. libr.* 5
*2. quem refert & ſequitur Menochius de arbitr. iudic. lib.
1. quæſt. 68. n. 49. ubi n. 50.* quod ſunt partes iudicis adver-
ſus iniquitatem ſuum officium impartiri, *ut poſt mul-
tos docuit Marſ. conſ. 16. n. 38.*

Sed profecto iniquum eſſet, quod tutor vel curator,
qui utiliter geſſit rem minoris, laborem impendens in
fructibus & redditibus eiuſdem colligendis, mercede de-
bita & à lege taxata, hoc eſt, decima eorum privaretur, ut
minor locupletior remaneret.

Eodem † modo reſpective reſpondetur ad id, quod 6
traditur de decima Papali, quod non ſit ſolvenda à cleri-
cis, ſi eorum res adeo ſint tenues, ut vix ſufficiant pro a-
lendis ipſis clericis, quia cum ipſi non habeant alias, un-
de ſe alant, nimirum Papa Bonifacius iudicavit decimam
prædictam non eſſe ſolvendam.

Non obſtant † etiam, quod de iure alimenta debeant 7
ſolvi ex redditibus & acceſſionibus patrimonii, non ve-
ro de proprietate, *ut in l. Imperator in fine, & ibi, notant
Bartol. & alii, ff. ad Trebel. leg. ius alimentorum circa fin.
princip. ff. ubi pup. educar. deb. l. penultim. in princip. ff. de
alim. & cib. l. 1. §. mulier, ff. de ventr. in poſſeſſ. mitt. Baez.
dict. capit. 10. num. 9. & nos allegatione 14. num. 5. ſequi-
tur plures referens & plura inde inferens Petrus Surdus de
aliment. titul. 4. quæſtion. 6. numer. 1. cum ſequentibus,
folio 145.* Quoniam ut reſolvimus, *ubi ſupra*, hoc non
procedit, quando à teſtatore eſt deſignata certa quan-
titas pro alimentis: Sed hic lex fori aſſignat decimam
partem fructuum, pro labore adminiſtrationis. Ergo
hæc præſtanda eſt ex ipſis fructibus, & ſi ex reliquis
fructibus hereditatis non remaneat congrua ſuſten-
tatio.

Quia † tunc bene poteſt vendi proprietas minoris ad
eum ſuſtentandum, ne fame pereat, præcedente cauſſæ 8
cognitione, & decreto iudicis, & ita in practica obſer-
vatur, *ut reſolvimus d. allegation. 14. num. 6. & probat no-
viſſime alios allegans Petrus Surd. ubi ſupr. num. 28. cum
ſequent. folio 146.*

Secundo, diſpoſitio † *dict. l. imperator, § fi. cum com-*
muni, non procedit, quando ipſemet, qui daturus eſt a- 9
limenta, eſt alendus ex illis: tunc enim permiſſum eſt,
rem vendere *ſecund. Imol. in dict. l. imperator, quem refert
& ſequitur Baez. d. cap. 10. nu. 3.* Ergo cum deducta deci-
ma deficiunt fructus, ex quibus poſſit ſe pupillus alere,
poterit res proprias vendere, cum decima fructuum de-
bita tutori ſit, ut æs alienum à lege iuſſum præſtari, ob
cauſſam oneroſam (hoc eſt) ratione laboris.

Tertio † non procedit prædict. oppoſitio, quando 10
miniſtri domini rei ſunt alendi: tunc enim obligatus eſt
dominus res proprias vendere, *ita Angel. in l. Divus, ff.
de pet. hered. Alexand. in dict. l. imperator, num. 5. Baez.
d. cap. 18. num. 4. Surd. ubi ſupr. fol. 146. in fine.* Ergo cum
tutor ſit, ut miniſter, omnia enim curat, & in omnibus,
ut miniſtrum ſe præſtat, ei decima ex fructibus debetur,
etiamſi reliqui fructus alendo pupillo non ſufficiant: ſi-
quidem tutor ex prædict. decima alendus eſt: nec ſatis-
facit reſponſio eiuſdem Baez. *dict. cap. 10. num. 17. verſ. ſi-
militer*, nempe: quod pupillus non teneatur alimenta,
nec decimam præſtare tutori: hoc namq; verum non eſt,
cum imo ipſe tutor eam capere poſſit ex fructibus bo-
norum pupilli, *ut in d. l. fori.*

Quarto reſpondetur, quod † quando alicui eſt præ- 11
ſtanda certa portio pro alimentis, ex fructibus alicuius
prædii ad id deſignati: tunc namque ſi prædium illud
non reddat tot fructus, quanta eſt portio, debent ſup-
pleri

pleri & perſolvi ex aliis rebus teſtatoris, *leg. Lucius, & ibi, Bart. n. 3. ff. de aliment. & cib. leg. & in l. inter ſtipulantem, § ſacrament. n. 6. & ibi Doctor. de verb. oblig. Baec. d. cap. 12. num. 18.* Cum ergo tutori debeatur ad alimenta decima fructuum & redditituum bonorum pupilli, merito, ut ex ipſis eam percipere debeat, etiamſi deficiant, pro alimentis pupilli, quia hoc caſu ipſe ex aliis bonis ſuis alendus erit.

Patitur etiam alias plures limitationes regula *dict. leg. Imperator, in fine* cum ſimilibus, quas congerit Petrus Surd. *ubi ſupr. num. 18. cum ſequentibus, fol. 146.* Quamvis igitur decima fructuum minoris debita tutori, non poſſit ex proprietate bonorum minoris ſuppleri, nihilominus pro alimentis pupilli poterit vendi proprietas aliqua eius, ut in defectum fructuum ipſe alatur, & ſic limitatur, & non habet locum regula contraria ſupradicta in prædict. caſibus, & potiſſimum, ut alatur ipſemet pupillus.

12 Et † hac noſtra ſententia retenta contra Baecam, non eſt opus examinare alteram illam quæſtionem, quam ibi, *num. 19.* cum ſequentibus, *uſque ad fi. capit.* diſcutit, *an ſi tenuitas fructuum proceſſit ex ſterilis anni malignitate, & annus ſequens uberrimus ſit, fertilitas anni ſequentis ſupplere debeat primi anni ſterilitatem, & refundenda ſit decima, quæ primo anno ſoluta non fuit?* hæc enim quæſtio ceſſat omnino, ſi teneatis meam ſententiam, ſi vero vobis opinio Baecæ contraria placuerit magis, eius ultimum iudicium in hac ultima quæſtione poteritis ſequi, nempe, ut ſi decima fructuum alicuius anni ſterilis non ſolvatur tutori, eo quod fructus omnes collecti neceſſarii fuerint pro alimentis pupilli, de fructibus alterius anni pinguioris refundatur decima ex fundamentis, *de quibus per eum*, quæ quidem urgentia ſunt cum ſua declaratione, ut non procedant, ſi decima unius anni non fuiſſet prorſus nulla, ſed modica ſeu parva, quia tunc non eſt ſupplenda ex fructibus uberrimi anni: meo tamen iudicio, quæſtio hæc ultima Baecæ ſuperflua eſt, cum primo ſit deducenda decima fructuum tutori vel curatori præſtanda, quam alimenta ipſius: Nec mihi placet opinio indiſtincta Did. Perez, *in l. 1. titul. 12. lib. 3. Ordin. colum. 1141. verſicul. item etiam, ibi, & ſi non ſuperſiur:* dum tenet, quod ſi non ſuperſunt fructus, iudex ex officio tutori taxabit ſalarium arbitrio ſuo: *allegat Montal. in dict. l. 2. tit. 7. lib. 3. for. in gloſſ. El diezmo*, qui
13 tamen ſolum dicit, quod iudex † ex cauſſa conſtituere poteſt, certum ſalarium tutori gerenti, & quod hoc etiam poſſunt contutores gerentis ex cauſſa, ſi plures ſunt tutores, & unus eorum gerit & adminiſtrat. In primis namque Montalv. loquitur attento iure communi, ut patet ex auctoribus ab eo allegatis. Quo attento regula generalis eſt in contrarium, nempe, ut tutori non ſit dandum ſalarium, niſi ex cauſſa per iudicem, vel contutores, & in aliis caſibus particularibus, *ut late probavimus ſupra hac tertia parte, capitulo ſecundo, per totum.*

Deinde Montalvus non loquitur, quando non ſuperſunt fructus, ſed ſimpliciter de iure communi. Eſt igitur intelligenda opinio Didaci Perez, quando nulli ſuperſunt fructus, quo caſu non indiſtincte, prout ipſe loquitur, eſt tutori aſſignandum ſalarium per iudicem, vel contutores, ſed ex cauſſa, *ut eod. cap. late reſolvimus & diſtinximus.*

14 Quibus † fit, ut ſi tenues fructus colligantur ex bonis & prædiis pupilli, tunc prædict. l. fori ſimpliciter, & indiſtincte ſervanda ſit, ut decimam tantum partem eorum debeat habere & capere tutor, vel curator pro labore adminiſtrationis, eaque eſſe contentus debeat, ita ut nullum aliud ſalarium petere poſſit præter impenſas utiles & neceſſarias in rebus pupilli, vel adulti factas.

SUMMARIA.

1 Decima non eſt danda tutori non gerenti: quod procedit, etiamſi partem adminiſtraverit, nam neq; huius partis decimam habebit, ut in nu. 3. ſed contrarium, nu. 5. & procedit etiamſi ex ceſſatione tutoris nullum damnum obveniat pupillo, ut n. 9.

2 Legatum cenſetur relictum tutori pro adminiſtratione.

4 Heres committens fraudem in rebus hereditariis, privatur quarta Falcidia in omnib.

6 Salarium promiſſum advocato pro victoria plurium cauſſarum, an proportionabiliter debeatur pro ea cauſſa, in qua vicit, licet in aliis vincatur, & quid ſi ſua culpa ſtetit adimplere officium, n. 7.

7 Advocatus, Doctor, vel poteſtas, cui conſtitutum eſt certum ſalarium pro ſuo officio, & per eius culpam ſtetit non implere officium, an privetur ex hoc ſalario totius temporis, an ſolum temporis futuri, quo per eum ſtetit?

8 L. etiamſi partis, ff. de legat. 1. intellectus.

10 Decima datur tutori omittenti in modico adminiſtrare, ſi in reliquis diligens fuit.

11 Decima non debetur tutori non gerenti, qui abfuit cauſſa reipublicæ: niſi abſentia eſſet modici temporis ut in num. 12. vel utilis pupillo, & pro ipſo, ut in num. 13.

14 Decima non debetur tutori, qui caſu fortuito impeditus non adminiſtravit.

15 Decima debetur tutori, vel curatori, qui non adminiſtravit culpa minoris, qui forte eum vulneravit.

16 Decima debetur tutori non gerenti per ſe, ſed per alium.

17 Decima debetur tutori vel curatori, cui ex pluribus fuit commiſſa adminiſtratio per iudicem, & ceteri non adminiſtrantes, nullam partem decimæ conſequentur, idem ſi plures ſunt tutores vel curatores, & unus gerit, & alii non, ut in n. 18.

19 Legatum relictum pluribus tutoribus, vel exſequutoribus teſtamenti, & unus gerit, alter non, gerens conſequitur ſolidum legatum, & alter non gerens, neque heres, non.

CAPUT XIII.

An tutori non gerenti ſit danda decima?

PLuribus modis, & cauſſis contingere poteſt, quod tutor vel curator, quamvis vere talis ſit, & omnia ſolemnia obſervarit, nihilominus tamen non adminiſtraverit. Quæritur ergo, *an tunc ei debeatur & danda ſit decima, nec ne?* Et ut magis perfectam cognitionem atque ſpecificam habeamus, ſigillatim per concluſiones procedendum eſt.

Sit prima concluſio: † tutori non gerenti non eſt 1
danda decima. Hæc concluſio veriſſima primo efficitur à ratione legis fori ceſſante, quæ propter laborem iubet, atque permittit tutori decimam fructuum, ſibi capere: Ceſſante igitur ratione legis, ceſſare debet & ipſius diſpoſitio, *l. adigere, §. quamvis, ff. de iur. patr. cap. cum ceſſante, de appellat, cum ſimilibus.*

Secundò † eadem concluſio probatur, quia legatum 2
cenſetur relictum tutori pro adminiſtratione, *l. Neſennius, ad fi. & in l. ſed hac nimium, ff. de excuſat. tut. & in leg. quod autem. ff. eodem titul. & in l. tutor, §. qua tutoribus, ff. eodem tit.* diximus, *late ſup. in hoc tractatu, par. 3. cap. 5. n. 15.* Si ergo tutor non adminiſtrat, legatum non conſequitur, *ut in dict. leg Neſennius, & in l. amiciſſimos, ff. eodem titul. cum ſimil. refert plures Baec. de decim. tut. c. 11. num. 1. verſ. & nominatim diximus etiam ubi ſup. n. 23. ergo nec decimam.*

Tertio, quia ſic etiam exſequutor teſtamenti non exſequens voluntatem defuncti, non conſequitur legatū,

ut diccmus infra, C. de exſequutore teſtament. an ei danda
ſit decima?

Sic etiam triceſima, quæ iure Neapolitano dari ſolet,
non datur, non adminiſtranti, *ut ſcribit Afflict. in con-*
ſtitut. Neapolit. titul. de iur. balis, num. 9. quem ad hoc
refert Baec. *dict. cap 11. num. 4.* ubi & in numeris ſequen-
tibus. Plura alia ſimilia congerit ad confirmandam hanc
primam concluſionem, quæ quidem ut præmiſimus
veriſſima eſt, & tenenda in terminis, de quibus agimus
ex ſupradictis, quam ipſe Baeca tenet, & probat referens,
num. 9. nominatim in tutore, cui ex conſuetudine dan-
tur fructus, ut ſi non adminiſtret, ipſos fructus non lu-
cretur, hoc tenentem Paulum Caſtrenſ. *conſil. 374. ſuper*
iſtis dubiis, num. 2. lib. 2. ubi exemplificat in tutore re-
moto à tutela ob delictum, non tangens adminiſtra-
tionem patrimonii pupilli, ut hic non debeat carere lu-
cro fructuum ratione adminiſtrationis, & laboris ſibi à
conſuetudine conceſſo, niſi à tempore, quod per ſen-
tentiam fuit remotus à tutela, quia ceſſante adminiſtra-
sione, & labore, ceſſare quoq; debeat in conſequentiam
& lucrum, *ut in l. Seio amico, in fin. princip. ff. de annuis*
legat. & quod notatur per Cyn. in l. final. in fin. Cod. de in-
dict. vid. tollend.

3 Ampliatur † primo præcedens prima concluſio, ut
procedat, nedum ſi huiuſmodi tutor, vel curator omni-
no non adminiſtraverit, ſed etiamſi partem rerum pu-
pillarium adminiſtraverit: Nam eius quoque partis,
quam adminiſtravit, decima fructuum privandus eſt,
argumento ccx. in leg. etiamſi part. ff. de legat. 1. ibi, etiamſi
partis bonorum ſe excuſaverit tutor, puta Italicarum, vel
provincialium rerum, totum, quod ei teſtamento datum
eſt, auferetur, &c. Si ergo quando ſe excuſat tutor ab ad-
miniſtratione partis, non conſequitur partem ullam
legati, & ſic, quando deſinit adminiſtrare ſine culpa à
fortiori, idem erit dicendum, quando culpa deſinit ad-
miniſtrare. Cum igitur decima detur pro adminiſtratio-
ne totius patrimonii defuncti, ſi tutor partem eius non
adminiſtraverit, amittet totam decimam.

4 Et hæc † ampliatio probatur efficaciter ex text. cum
gl. in auth. de heredib. & falcid. §. ſancimus, ubi quod he-
res committens fraudem in reb. hereditariis privatur
quarta falcidia, non ſolum in ea re, in qua dolum commi-
ſit, verumetiam in ceteris aliis, quem tex. ibi ad hoc no-
tant DD. & Bar. Paul. & Alex. *in l. Paulus, ff. ad l. Falc. &*
in l. beneficio, ff. eod. tit. & Baeca, d. c. 11. nu. 12. qui *à n. 10.*
cum ſeqq. hanc ampliationem probat & tenet.

5 Sed † adhuc contraria ſententia, huic ampliationi
mihi placet. Imo, quod ſi negligentia, vel culpa tutoris
vel curatoris in aliqua re, vel aliquo tempore notari tan-
tum poſſit pro rebus, vel tempore bene geſtis, danda
ſit decima, argumento doctrinæ Bald. *in l. unic. num. 8.*
C. de ſuffrag. ubi tenet, quod ſi † ſalarium promiſſum eſt
6 advocato pro victoria plurium cauſſarum, ſufficit in u-
na viciſſe, ut proportionabiliter debeatur, niſi negli-
gentia unius temporis, vel unius rei, noceret alii tem-
7 pori: quia † tunc pro toto tempore tutor amittet ſalari-
um, *arg. doctr. Barc. in l. 1. §. Divus, num. 19. ff. de variis,*
& extraordin. cognit. ubi quærens, an advocatus, do-
ctor vel poteſtas, cui conſtitutum eſt ſalarium pro ſuo
officio, per cuius culpam ſtetit adimplere officium, pri-
vetur ex hoc ſalario totius temporis, an ſolum tempo-
ris futuri, quo per eum, vel eius culpam ſtetit. Reſpon-
det, quædam eſſe officia, ita individua, quod aliquo o-
miſſo non relevat, quod eſt factum, & tunc totum ſala-
rium reddit: ſi vero eſt officium, quod pro ea parte tem-
poris, quo eſt præſtitum, præbet utilitatem ſui, ut in of-
ficio advocati, poteſtatis aſſeſſoris & doctoris, & tunc
debet habere pro præterito tempore, ſed pro futuro
tempore tenetur alteri parti ad intereſſe. Cuius diſtin-
ctionis primum membrum ſequuntur Curt. Iun. *nu. 41.*
Sapia & Oroſc. n. 28. in fi. in l. diem functo, ff. de offic. aſſeſſ. &
ſecund. membrum tenet idem Bar. *ibid. n. 3.* Ergo ita in
propoſito dicendum eſt, *ut in terminis tenet Baeca de*
decim. tut. cap. 13. n. 33.

Neque † obſtat *l. etiamſi partis, ff. de legat. 1.* quoniam 8
ibi loquitur in legato relicto ratione tutelæ: Legatum
autem eſt individuum, *l. neminem, ff. de legat. 2.* Ita re-
ſpondet Raphael, Cum. *in d. l. etiamſi partis, & Iaſ. in d. l.*
diem functo, n. 45. quos refert & ſequitur Baec. *d. cap. 13. n.*
34. ubi aliis duobus modis reſpondet etiam *dict. l. etiamſi*
partis.

Secundo ampliatur † eadem 1. concluſio, ut procedat, 9
etiamſi ex ceſſatione tutoris nullum damnum obvenisſet
rei pupilli, *ut in l. quod autem, ff. de excuſat. tut.* ubi lex ad
amiſſionem legati relicti pro adminiſtratione tutelæ ſo-
lum conſiderat, an tutor non geſſerit, etiamſi nullum in-
de damnum obveniat pupillo, quoniam contumacia tu-
toris punienda eſt, ita *Bacca, dict. capit. 11. nu. 13.* Neque
obſtat, quod legatum ſit individuum, decima autem di-
vidi poteſt, *ut modo dicebamus*, quoniam cum decima
non debeatur niſi ratione laboris, *ut in dict. l. fori*, & tu-
tor nullo modo geſſerit, conſequens eſt, ut ei decima
non debeatur, licet ex eius ceſſatione nullum damnum
pupillo obvenerit: hoc namq; neq; tutoris virtuti, qui
non adminiſtravit, nec operæ debetur, ſed divinæ pro-
videntiæ potius, quam tutoris diligentiæ.

Limitarem † tamen ipſe hanc primam concluſioné, 10
cum ſua ampliatione, quando omiſſio adminiſtrationis
modica eſſet, vel modicæ rei, aut temporis, ſi tamen in
ceteris diligens fuit, & recte adminiſtravit: non enim
privandus eſt ſtatim tutor vel curator decima fructuũ,
quos adminiſtravit, ob modicam ſuam culpam, & omiſ-
ſionem, ex qua nullum damnum pupillo advenerit, cum
de minimis non curet prætor, *leg. Seio, ff. de in integrum*
reſtitut. minor. cum ſimilib. & quia tutor ſolum tenetur
de dolo lata culpa & levi, *ut in l. quicquid. & ibi gloſſa. &*
Doctores, C. arbit. tut. Baeca alios allegans de decim. tut.
capitul. 2. num. 46. & in negotio exigendi debitores pu-
pilli, ſolum tenetur de lata culpa, *ut per Baec. dict. capit.*
2. numer. 47. qui alios allegat, & diximus ſupra alio ca-
pite.

Secunda † concluſio principalis. Tutor vel curator 11
non gerens, quia abſuit cauſſa reipublicæ, decimam non
debet percipere, quoniam deſinit eſſe tutor durante
prædicta abſentia, *ut in l. tutor, qui reipubl. ff. de tuto. &*
curat. diſtrahend. & alius in locum eius dari debet, qui
pro tempore, quo adminiſtraverit, lucrabitur decimam,
ut ſupra late probavimus alio in capit. & in terminis hanc
concluſionem tenet & late probat Baec. *dict. cap. 11. nu-*
mero 20. cum ſequentibus; ubi reſpondet fundamentis
contrariis.

Limito † hanc concluſionem, quando abſentia eſſet 12
modici temporis, cauſſa reipublicæ, vel privata, dum-
modo interim rebus adminiſtrandis geſtorem ſui loco
reliquerit, qui ſuo periculo recte adminiſtraverit, quod
tempus arbitrio iudicis relinquitur. Non enim omnia,
ita ex integro iudicanda ſunt, ut qui cadit à ſyllaba, ca-
dat à cauſa, ſed æquitate & Epiecheia naturali tempe-
randa ſunt.

Secundo † limitatur præfata ſecunda concluſio, quá- 13
do abſentia tutoris vel curatoris, utilis eſt pupillo, & pro
ipſo: tunc enim decima eſt ei danda: Nam canonici pro
utilitate ſuæ eccleſiæ abſentes habentur pro præſenti-
bus, & lucrantur fructus, *ut in cap. cum non deceat, &*
ibi Doctores de electio. lib. 6. & c. cua fraternitatis, de cleri.
non reſid. & alibi ſæpiſſime. Ita in terminis tenet & recte
probat Baec. *d. c. 11. n. 37. ad fin.*

Tertia † concluſio: Tutor vel curator, qui caſu for- 14
tuito impeditus fuit adminiſtrare, & revera ob id non
adminiſtravit, non conſequitur decimam, *iuxta doctri-*
nam

Digitized by Google

nam Bart. in leg. 1. §. Divus, num. 6. ff. de var. & extraordinar. cognitio. ubi loquens in caſu, *leg. ub adminiſtratione, Cod. de legat.* inquit, text. illum non habere locum, quando ſalarium debetur ex diſpoſitione leg. quod loquitur in pretio debito ex ultima voluntate, & comprobat, cum aliis Baeca *d. cap. 11. num. 30.*

15 Quarta concluſio: Si tutor vel † curator, non gerat culpa minoris, quia is forte tutorem vulneravit, vel curatorem, conſequetur decimam, *ut bene etiam probat & tenet Baec. d. cap. 11. num. 32.*

16 Quinta † concluſio, Tutor vel curator, non gerens per ſe, ſed contutori, vel amico committens adminiſtrationem gerendam, qui recte eam geſſit, decimam habere debet, quia tutor vel curator eſt, & cum per alium adminiſtraverit, adminiſtraſſe videtur, & per omnia habendus eſt, ac ſi gereret, *l. tres tutores, ff. de adminiſtrat. tut. & ibi DD. text. etiam in l. ita autem §. geſſiſſe, ff. de adminiſtr. tutor. & ibi Bartol. & Alber. & in terminis Baec. d. cap. 11. numero 33.*

17 Sexta concluſio, † quando à judice uni ex pluribus tutoribus mandatur adminiſtratio, tunc cæteri nullam partem decimæ conſequentur, quoniam cenſetur extranei, & ille ſolus à judice electus & aſſignatus, gerere & adminiſtrare poteſt, *l. tutores, ff. de adminiſtr. tutor. & ibi, notat Bart. & in l. fin. C. de aut. præſtand. & in leg. quoties, §. fin. ff. de adminiſtr. tut. Bartol. per text. ibi, sul 3. § ſed & quod de tutore, ff. judic. ſolut.* Ceteri autem tutores adminiſtrare non poſſunt, ſi uni cum cauſſæ cognitione ſit commiſſa adminiſtratio, *notant Bart. Bald. Ang. & Paulus in l. quod ſi forte, §. ſunt quidam, ff. de ſolut. Baec. d. cap. 11. num. 35. cum ſeqq.* ubi in terminis tenet etiam ex hac hanc 6. concluſionem.

18 Idem erit † ſi plures ſint tutores, & unus gerit, alius non: decima namque integra in hac ſpecie pertinet ad gerentem, etiamſi illi non eſſet commiſſa adminiſtratio, quia non gerenti nulla pars decimæ debetur, *ut in primam concluſione, ſupra poſita:* Quod procedit

19 In tantum, ut ſi † in teſtamento relinquantur centum, duobus tutoribus in eo datis, ſi unus velit gerere, & alter non; gerens conſequetur ſolida centum jure accreſcendi, non vero heres. Ita tribus exſequutoribus datis in teſtamento per defunctum, quibus ratione laboris centum legavit, quorum unus noluit ſe intromittere, alii vero adminiſtraverunt, concluſum fuit in Capella Tholoſana, *deciſ. 293. ex l. unic. §. ubi autem, Cod. de caduc. tollen. ubi Stephan. Aufrer. in addit.* Idem probat in pluribus tutoribus, ſi eis fuerit legatum, ſi reddiderint rationem tutelæ, ut detur totum reddentibus rationem, & non aliis, *ſecundum Bald. in leg. ſi plures, num. 17. Cod. de condit. inſert.* Idemque credit Aufrer. quando alter tutorum ut ſuſpectus removetur, vel etiam unus exſequutorum, *ſequitur Baeca, dict. cap. 11. num. 37. idem Baec. cap. 13. num. 5.*

SUMMARIA.

1 *Decima fructuum & redditu um minoris, non eſt danda tutori vel curatori male gerenti.*

2 *Salarium non debetur culpabiliter vel doloſe adminiſtranti.*

3 *Tutores & curatores accedentes animo deprædandi minores; non poſſunt repetere expenſas etiam utiles; niſi appareat, pupillum factum fuiſſe locupletiorem.*

4 *Legatum factum tutori, omnis ſumma in qua debitor fuerit ex adminiſtratione, non comprehendit debitum ratione doli, & in num. 9. neque etiam res illas pro quibus teſtator agere poterat rei vendicatione, ut in num. 13. neque quod ex reliquatione debetur, ut in num. 14.*

5 *Dolus futurus remitti non poteſt.*

6 *Voluntas teſtatoris remittentis neceſſitatem reddendæ rationis debet eſſe immutata, ſed hoc debet intelligi. ut in num. 10.*

7 *Rationes exigere vetitus, non impeditur reliqua exigere, neq; dolo geſta niſi in caſu de quo hic; intellige tamen, ut in num. 11.*

8 *Legari poteſt tutori damnum, quod ipſe ſenſerit ex tutela, ſed intellige, ut in num. 12.*

15 *Dolus futurus adminiſtrationis commiſſus in omittendo remitti poteſt.*

16 *Pater legitimus adminiſtrator amittit adminiſtrationem, ſi male gerat, aut dolum ſeu negligentiam committat, & ſic perdit uſumfructum ſibi alias competentem ratione patriæ poteſtatis.*

17 *Salarium non datur pro inanitate. ſed quia quis bene & utiliter gerit.*

18 *Tutor malus non eſt tutor, ſed prædo.*

19 *Decima, an ſit danda tutori vel curatori male partim adminiſtranti, & partim bene? & num. ſeq. reſolvitur num. 23. diſtinguendo limitatur diſtinctio duobus modis, ut in num. 24. & 25.*

20 *Poteſtas recedens per unum menſem antequam debeat, nihil habere debet de ſalario; ſed contra, num. 26.*

21 *Adminiſtrator reipublicæ negligenter ſeu doloſe adminiſtrans, privatur omni ſalario: ſed intellige, ut in numero 27.*

22 *Famulus recedens à ſervitio domini ſine ejus culpa, ante tempus conventum, amittit ſalarium, ſed contrarium eſt verius, ut in num. 28. intellige & declara, ut in num 29.*

23 *Aſſeſſor, qui ſua culpa in medio officii removetur, pro quo tempore debeat habere ſalarium.*

30 *Famulus recedens à ſervitio domini ejus culpa ante tempus conventum, ſalarium conſequi debet.*

31 *Decima fructuum non privatur tutor vel curator, eo, quod minorem in domo ſua non aluerit, dummodo ei alibi alimenta præſtiterit, vel per eum non ſteterit, quo minus præſtaret.*

32 *Decima non datur tutori neganti ſe eſſe tutorem, ac proinde alimenta non danti.*

33 *Decima non datur tutori vel curatori, damnato ratione doli vel negligentia minori reſarcire fructus, vel intereſſe, &c. ut hic.*

34 *Decima debetur tutori vel curatori, remoto ex cauſſa inimicitia, vel paupertatis, ſi tamen pupillum, nec ejus res læſit, & ſic de ſimilibus.*

CAPUT XIV.

An tutori vel curatori male gerenti, ſit danda decima?

TUTORI vel curatori male gerenti, † non eſſe dandam decimam fructuum, nec redditu um bonorum 1
minoris, vel ratio ipſa jure nixa dictaſſe videtur, ut ex pluribus oſtendit, & probat gloſſator legis fori, de hac re loquentis, nempe Caſpar Baeca, *in tract. de decim. tutor. cap. 13. num. 1. cum ſequenti.* Præcipua tamen hujus ſententiæ fundamenta hæc ſunt. Primo text. in *l. quid autem, 38. in dictis ll. præcedentibus, ff. de excuſat. tutor.* ubi inquit, probari, quod ſi alicui relinquitur legatum, pro adminiſtratione tutelæ, ſi male eam adminiſtrat, non debet illud conſequi, quod videtur probari, in illis verbis: ſed contumacia punienda eſt ejus, qui quodammodo ſe excuſavit Allegat ad idem, *l. etiamſi partis, ff. de leg. 1. quæ eſt l. 114. in ordine,* ubi deciditur, quod etiamſi partis bonorum ſe excuſaverit tutor, totum, quod teſtamento datum eſt, ei aufertur. Bonus text. *in auth. licet, C. de epiſc. & cleric. ibi, ſed ſi hi, qui facere juſſi ſunt, neglexerint, amittunt lucrum, quod eis contingebat.* Ex quibus juribus merito deduxit communis Doctorum ſententia, † quod ſa- 2
larium non debetur, culpabiliter vel doloſe adminiſtranti, *ut plures allegant, reſolvit Baec. d. c. 13. num. 2.*

Sic ſi tutores vel curatores acceſſerint animo deprædandi minores,
3 (quod colligitur, ſi † bona pupilli convertetint in ſuam utilitatem, vel ſi denegent rationem reddere) non poſſunt repetere expenſas, etiamſi fuerint utiles pupillo, niſi appareat pupillum factum fuiſſe locupletiorem. *ut notat Bald. & Paulus, num. 3. per text. ibi, in in l. ſi pupilli. §. ſed & ſi quis, ff. de neget. geſt. quos refert & ſequitur Bacca, d. cap. 13. num. 4.*

4 Sic tutor, cui legatur omnis ſumma, in qua debitor fuerit ex adminiſtratione, non conſequetur ea, quæ debuerit ratione doli, *text. in l. quidam decedens in princ. 6. ff. de adminiſt. tut. tenet Salyc. in l. cum neceſſitatem, n. 1. Cod. de fideicommiſſ. plures referens Bacca, ubi ſupra, nu. 5. idem latius, c. 2. num. 16c.* ubi dicit communem, *diximus ſupra ſemel, in hoc tract.*

5 Dolus † enim futurus remitti non poteſt, *l. ſi unus, §. illud, ff. de pact. ne detur materia delinquendi, l. convenire, ff. de pact. dotal.*

6 Sed ut plenius materiam declaremus, † & hæc aſſertio ſolidior in propoſito remaneat, explicabimus nunc difficultates, quas habet, & ideo adduco: Primo contra hanc communem reſolutionem & generalitatem, text. *dict. l. cum neceſſitatem*, ubi dicitur, quod voluntas teſtatoris remittentis neceſſitatem reddendæ rationis debet eſſe immutata.

Secundo fortius adduco, † text. *in l. ſi quis rationes, 16.*
7 *ff. de liber. legat.* ubi dicitur, quod ſi quis rationes exigere vetetur, non impeditur exigere, quæ quis ipſe reliquavit, neque ſi quid dolo fecerit, qui rationes geſſit, quod ſi quis & hæc velit remittere (& nunc urget difficultas) ita debet legare: *damnas eſto heres meus, quidquid ab eo exegerit illa vel illa ratione, id ei reſtituere, vel actionem ei remittere:* Ex quo text. Dyn. *in d. l. cum neceſſitatem*, hoc cenſuit, quando teſtator primo tutori legaverit liberationem tutelæ, & ſubjungat, ut quidquid apparuerit tutorem debere ex illa adminiſtratione, eidem legat, aut quod etiam pupillum gravare poterit, ut tutori id reſtituat, quam opinionem probavit Raynerius de Forlivio *in dict. leg. ſi quis rationes, & ante Dyn.* Eandem opinionem tenuit, *in dict. l. cum neceſſitatem, num. 1. & ſequitur Angel conſil. 102. teſtatur Curt. Senior, conſil. 66 num. 8. Alexand. conſil. 54. num. 8. lib. 2. Corneus conſil. 310. libr. 1.* atque ita id ſæpe fieri ex uſu affirmat Salycet. *ubi ſupra*, tametſi exiſtimet, hoc in grave damnum pupilli contingere, & ideo, *ut prædiximus*, tenet priorem opinionem contra Dyn.

8 Tertio contra prædict. † communem reſolutionem obſtare videtur, *d. l. quidam decedens*, ibi *damnum vero quodcunq; ex tutela quis ſenſerit, & legari & per fideicommiſſum ei relinqui poteſt.*

9 Nihilominus tamen his non † obſtantibus prædict. communis reſolutio vera eſt, & tenenda in judicando & conſulendo: imo quod etiamſi legetur tutori vel curatori omnis ſumma, in qua debitor fuerit ex adminiſtratione futura, non conſequatur ea, quæ debuerit ratione doli futuri, qui remitti minime poteſt, quam etiam ſequitur atque communem & magis communem plurimos congerens teſtatur & affirmat Padilla *in d. l. cum neceſſitatem, num. 2. Cod. de fideicomm.* & ab ea non eſſe in judicando recedendum *ſecund. Decium conſ. 192. num. 4.* & opinionem Dyni contrariam minime eſſe communem, ac potius abhorrere ab omni æquitate, & communiorem ſequutus affirmat Alciat. *6. præſumtione, prima regula, num. 2.* & communem eſſe teſtatur Gualdenſ. *de art. teſtand. tit. 7. caut. 2. num. 2. & Doctor Covarr. libr. 2. variar. reſol. cap. 14. num. 3. qui eam ſequitur & Gregor. Lopez. in l. 29. tit. 11. part. 5. gloſſ. 1.* eamque ante omnes videtur ſenſiſſe gloſſ. *in dict. l. ſi quis decedens in princip. verſ. ſenſerit*, quam dicit eſſe communiter approbatam Joan. Crotus, *in l. nemo poteſt, num. 56. ff. de legat. 1.* quem ad hoc refert & ſequitur ac ceteros præcitatos Padill. *ubi ſupr. ad fin. num. 2.*

Modo † non obſtant ſuperius allegata in contrariũ: & 10
non quidem primum, hoc eſt, *d. l. cum neceſſitatem*, quia intelligitur in remiſſione tutelæ præteritæ: futuræ namque legari minime poſſe certius eſt, & gloſ. 2. *verſic. ibi*, intelligit, tutori quondam vel curatori, vel cuilibet adminiſtratori.

Non obſtat etiam, † *dict. l. ſi quis rationes, in verbis ſu-* 11
pra relatis, quia intelligitur in dolo præterito, non vero in futuro, qui remitti minime poteſt, *ita Bart. in l. Aurel. §. Caius, num. 8. ff. de liber. leg. idem Bartol. in dict. leg. quidam decedens oppoſitione 2.* Et hunc intellectum, ad illam l. teſtatur eſſe communiter approbatum eum ſequutus Alexand. *conſ. 62. num. 7. vol. am. 4. & Segur. in l. ſi ex legati cauſſa num. 31. ff. de verb. oblig. & ex eis Padilla, ubi ſupra, dict. num. 2.*

Non etiam obeſt tertium, † nempe, *dict. l. ſi quis dece-* 12
dens in verbis ſupra expenſis, quia ea ad diminutionem patrimonii, quam propter tutelæ occupationem quis patiatur, referenda ſunt. Illam enim poteſt teſtator legato compenſare vel fideicommiſſo, *ita Salyc. in dict. l. cum neceſſitatem*, cujus intellectus placet Padillæ, *ubi ſupra, num. 3.*

Operabuntur ergo verba illa à teſtatore prolata in hac ſpecie ſecundum Salycet. *ubi ſupra*, remiſſam videri ſcrupuloſam rationum inquiſitionem, non vero remiſſionem doli futuri: nec etiam remiſſionem ejus, quod apud tutorem vel curatorem aliumve adminiſtratorem fuerit ex rebus pupilli vel domini, ut reſolvimus ubi ſupra.

Unde per prædict. verba † non cenſetur remittere 13
teſtator res illas, pro quibus teſtator poſſet agere rei vendicatione. Ita limitat gloſſ. 3. text. illum *in dicta leg. cum neceſſitatem*, allegans quædam jura: ſed eſt text. ceteris præſtantior pro hoc *in leg. Aurelius, §. Mævia, ff. de liber. leg. & ibi, notat gloſſa, verb. pupillæ*, quæ juncta ſuo textui eſt ſingularis, *ſecundum Bald. in dict. leg. cum neceſſitatem, num. 2.* inde inferens, creditorem generaliter legantem ſuis debitoribus liberationem, non videri illis remittere actiones reales rerum, quas illi poſſident. Idem quoque ex eodem text. voluit idem Bald. etiamſi liberatio huiuſmodi fiat inter fratres *in leg. pactum, 12. quæſt. Cod. de collat. Jaſ. in l. ſub prætextu, 2. num. 3. Cod. de tranſact. & in princ. Inſtitut. de act. num. 102. & ibi Gomez plures allegans, num. 69. D. Covar. lib. 2. variar. reſol. cap. 14. num. 1. & probat late Padilla in dict. leg. cum neceſſitatem, num. 7.* ubi limitat, quando huiuſmodi liberatio fit patri, qui tutelam curamve filii geſſiſſet: huic namque etiam actiones reales remiſſæ videbuntur, *per text. mirabilem ſecundum Bartol. ibi. in l. dominus, §. ſervus, ff. de pecul. leg.* & probatur *in d. l. Aur. §. Tit.* Idemque in matre dicendum erit, *ut infr. dicemus.*

Sic etiam † non cenſetur remiſſum, quod ex reliqua- 14
tione debebitur, *ut in d. l. ſi quis rationes*, niſi hoc quoque de reliquatione remittatur, *ut in dict. leg. ſi quis rationes, in 2. part.*

Dolus tamen futurus adminiſtrationis commiſſus in 15
omittendo, remitti poteſt, quoniam † hic longe levior eſt illo, qui in faciendo committitur, *juxta gloſſ. vulgarem, niſi mora, verſ. ne facto, ff. ſolut. matrim. & in l. mora, verſic. penul. ff. de uſur. & in l. penul. ff. de duobus reis*, quarum opinio communis eſt, *ut ex aliis affirmat Padilla, ubi ſupr. num. 4.* qui ex hoc hanc obſervationem, de qua agimus, nuncupatim probat.

Remanet igitur firmiſſima concluſio atq; doctrina, quod tutori non poſſit remitti dolus futurus in adminiſtratione, neq; ei legari, quod ex doloſa adminiſtratione debere ipſum contigerit. Ergo tutori male vel doloſe gerenti, non eſt danda, nec debetur decima.

Quod

16 Quod etiam † probatur, quia ita etiam pater legitimus bonorum filii adminiſtrator amittit adminiſtrationem, ſi male gerat, aut dolum ſeu negligentiam committat, & ſic perdit fructus ſibi alias competentes, ratione patriæ poteſtatis. *ut in l. Imperator, & ibi notat Alexand. num. 6. ff. ad Trebell. refert plurimos hoc tenentes Baec. de decim. tut. dict. cap. 13. num. 8. & diximus ſupra hoc eodem tractatu.*

17 Denique ſalarium † non datur pro inani titulo, ſed quia quis bene & utiliter gerit, & bene ſatisfacit officio ſibi iojuncto, *ſecundum Ioan. de Platea, per text. ibi in l. 1. num. 1. Cod. de ann. civil. libr. ex juribus, de quibus ibi, per eum.*

Tandem accedat pro hac parte non infirma ratio, quoniam tutori & curatori datur decima propter laborem adminiſtrationis, ut cavetur *in l. fori*, de hac re agenta: ſed malus tutor laborat, ut perdat pupillum, & ſic contradicit intentioni & fini legis, dantis decimam ob laborem admioiſtrationis, quam recte & fideliter exercere tenetur, prout juravit, quando ſibi decreta fuit tutela & ejus adminiſtratio. Ergo præmio legis gaudere non debet, quia deficit ratio finalis ipſius atque anima, ac proinde & diſpoſitio ejus locum non debet habere, cum deficiant verba & ratio finalis legis.

18 Ultimo conſidero, † quod malus tutor non eſt tutor, ſed prædo, *ut in leg. qui fundum, §. ſi tutor, ff. de uſucap. pro empt. l. tutor, qui ad utilitatem, ff. de adminiſtr. tutor.* Ergo decimam habere non debet pro mala adminiſtratione, ſed potius pœna dignus eſt.

Quod ſi aliud diceremus, tutores & curatores quotidie minores ſuos ſpoliarent, cum ſcirent, ita eſſe præmio decimæ afficiendos male adminiſtrantes, ſicut bene gerentes. Et ita merito Paulus Caſtrenſ. *conſil. 274. num. 2. in 2. part. conſ.* tenet, quod tutori malo, non eſt dandū præmium fructuum à ſtatuto propoſitum, quem refert & ſequitur Baeca, *dict. cap. 13. num. 6* qui à *num. 1. cum ſequentibus, uſque ad num. 17.* incluſive hanc partem & ſententiam reſpectu decimæ late probat, & veriſſimam reputat, nempe ut malo tutori non ſit danda decima.

Idque intelligendum eſt à die, quo male adminiſtravit, & prædo eſt, non exſpectata poſtulatione, vel ſententia, ſicque pro omni tempore, quo male adminiſtravit, decimam habere non debet, *ut ibidem late probat, num. 21. cum ſeqq.*

19 Quid ergo erit, ſi tutor vel curator male partim adminiſtravit, & partim tam bene geſſit, *an debeat habere decimam & ſic ſalarium ſaltem pro tempore, quo recte geſſit, nec ne?*

Et quod nullius temporis decimam habere debeat, perſuadere videntur ſequentia. Primum, *l. etiam ſi partis, ff. de legat. 1.* ubi tutor excuſatos ſe ab adminiſtratione rerum exſiſtentium in aliqua provincia, licet adminiſtret res alterius provinciæ, amittit ſolidum legatum, ſibi ob adminiſtrationem omnium rerum pupillarium relictum, nec aliquid conſequitur ob partem rerum, quam bene adminiſtravit. Ergo idem dicendum videtur in noſtra ſpecie, cum valeat argumentum de re ad tempus, *leg. miles ita, §. & quia diximus, & ibi Bartol. & Doctores,*
20 *ff. de teſtament. militis, late Everard. loco 39.* & † ex illa *leg. etiam ſi partis*, inquit Bald. ibi, eſſe argumentum, quod ſi poteſtas recedat per unum menſem, antequam debeat, nihil habere debet de ſalario totius temporis, quem refert Aviles *in cap. 1. prætor. in gloſſ. ſalario, num. 12. & Baec. d. cap. 13. num. 28.*

21 Secundum, *l. judices, C. de an. & trib. lib. 10.* † ubi dicitur, quod adminiſtrator reipubl. negligenter ſeu doloſe adminiſtrans, privatur omni ſalario, etiam temporis præteriti, quo recte adminiſtravit.

22 Tertium, alia † l. fori, nempe 8. *tit. 4. lib. 4. fori, ibi, Eſi el mancebo,* quæ diſponit, quod famulus recedens à ſervitio domini ſine ejus culpa, ante tempus conventum, amittit ſalarium, & inſuper tantundem ei reddere tenetur, quam opinionem etiam jure communi attento, tenet Jacob de Nigris & eum referens dicit veriorem, æquiorem, prædictaque, l. fori probatam Joan. Oreſc. *in l. diem functo, num. 14. ff. de offic. aſſeſſ. & eam, 3. per dict. l. fori Didac. Perez, in leg. 1. tit. 2. libr. 1. Ordinam. colum. 63 ſtatim poſt princip. & D. Azeved. in l. 9. tit. 15. num. 14. libr. 4. Novæ Collect. Reg.* ubi quod hoc maxime procedit attenta *l. 2. tit. 20. libr. 6. Nova Collect. Reg.* quæ præcipit, puniri famulos à dominis recedentes, abſque eorum licentia, pœnis, de quibus, ibi. Ergo ita etiam tutor vel curator, ad tempus male adminiſtrans, non debet habere decimam, & ſic ſalarium etiam temporis, quo bene adminiſtravit.

Nihilominus † tamen in ſpecie noſtræ quæſtionis 23
contraria ſententia verior & æquior eſt, atque tenenda in judicando & conſulendo. Imo, quod tutor vel curator male partim adminiſtrans, & partim bene, debeat habere decimam fructuum & redditunm pro parte temporis, quo bene adminiſtravit, non vero pro illo tempore, quo male geſſit: ut in aſſeſſore, qui ſui culpa in medio officii removetur, ut pro tempore, quo non commiſit culpam, debeat habere ſalarium, & pro tempore futuro, quo culpam commiſit, teneatur ei, qui conduxit eum ad intereſſe, tenet Bartol. *in leg. Mævia neptem, in principio numero 3. ff. de annuis legat. idem Bartol. in l. 1. §. Divus, numero 19. ad fin. ibi, ſi vero, ff. de var. & extraordin. cognit. idem Bartol. in leg. diem functo, numero 3. ubi Doctores, ff. de officio aſſeſſ.* & allegans alios Baeca, *dicto capite 13. numero 31.* ubi aliis juridicis fundamentis id confirmat, & tandem, *numero 33.* eam probat in terminis tutoris vel curatoris, qui ſolum in aliqua re, vel aliquo tempore notari poſſit negligens, vel culpa dignus, ut pro eo tempore, quo bene geſſit, ei ſit danda decima, ex Paul. Caſtrenſ. *dicto conſilio 374. ſuper iſtis dubiis in principio lib. 2.* tenente, quod tutor debet habere fructus pro tempore, quo adminiſtravit, licet poſtmodum removeatur, dummodo non removeatur ex delicto ſuo.

Limitatur † tamen præcedens ſententia, *ſecundum* 24
Baecam, ubi ſupra, ut non procedat: quando negligentia unius temporis, vel unius rei noceret alii tempori vel aliis rebus, tunc enim pro toto tempore amittet decimam, ut in ſalario officii ita individui, quod aliquo omiſſo, non relevat, quod eſt factum, *tenet Bartol. in dict. leg. 1. §. Divus, dict. num. 19. ibi, reſpondeo, quædam ſunt officia:* quem ſequitur *in d. l. diem functo Curt. Iun. num. 45. Sapia & Oreſc. num. 28. in fin. & nos quoq; ſequuti ſumus ſupra hoc cap.*

Limitat † ſecundo Baec. *ubi ſupra, num. 32.* in tutore, 25
qui occidit pupillum, vel ſtupravit pupillam, *ut ibi late probat.*

Tertio limitatur, quando tutor prædandi animo rem pupilli ſurripuit, vel abſcondit, quia tunc profecto indignus videtur omni lucro.

Non obſtant modo † adducta in contrarium: & non 26
quidem primum, hoc eſt, *lex etiamſi partis, ff. de legat. 1.* quia reſpondemus, *ut ſupra hoc eodem cap.* Nec doctrina Bald. poteſtatis recedentia ab officio per unum menſem, antequam debeat, quod nihil habere debeat de ſalario totius temporis, quia non eſt vera, nec juri aut rationi conſona, & ita merito contrarium cavetur *in leg. 10. tit. 16. libr. 2. veter. Ordin. hodie, leg. 6. ibi, Salvo por el tiempo que ſirvieren, y eſtuvieren praſentes: tit. 5. libr. 3. Nova Collect. Reg.* nempe, quod non recipiat ſalarium, niſi pro rata temporis reſidentiæ: quam leg. ad hoc citat Aviles *ubi ſupra*, & eſt expreſſa: & præter amiſſionem ſalarii temporis abſentiæ puniuntur pœna dupli pro ſin-

gulis diebus ultra caſus permiſſos. *ut in fine d. l. Regia*, cujus diſpoſitio non corrigitur per pragmaticam novam de Madrid, anni 1535. hodie *leg. 7. ejuſdem tit. 5. lib. 2. Novæ Collect. Reg. ibi, Ni les acudan con ſalario alguno*, quia eſt intelligenda juxta l. præcedentem, ſcil. temporis abſentiæ, quia *dict. l. 6.* non venit ad correctionem *dict. l. 6.* ſed potius ad augendam pœnam ipſius, ut conſtat ex eadem l. 7. & præcipue ibi: *Que luego nos lo hagan ſabar, a coſta del ſalario del Corregidor:* Ergo lucratur ſalarium pro tempore reſidentiæ præterito.

7 Non obſtat etiam † *l. judices 10. Cod. de ann. & trib. lib. 10.* quoniam loquitur in præſidibus provinciæ negligentibus in profligendis ærarii Cæſarii compendiis, hoc eſt, imponendis & exigendis. Unde nimirum, ſi in re tam gravi tangente ærarium Imperatoris negligentes omnibus emolumentis priventur, atque ea reddere compellantur: ſecus vero erit in tangentibus privatos, hoc eſt, pupillos, quorum admiuiſtratio & defenſio tutoribus & curatoribus competit.

28 Tertium quoque de *l. 8. tit. 4. lib. 4.* † fori non obeſt: quooiam l. illa non habet vim obligandi, niſi quatenus uſu & conſuetudine probatur eſſe recepta, prout eſt regulare in omnibus ll. fori, juxta communem noſtrorum reſolutionem, atque eam certiſſimam. Doctores autem tenentes, famulum recedentem à ſervitio domini abſq; ejus culpa, ante tempus conventum, amittere ſalarium temporis præteriti, nobis non nocent, quia ut plurimum nituntur auctoritate *d. l. fori*, quæ niſi fuerit in uſu, nullam vim habet, *ut prædiximus.* Deinde ipſo jure communi attento contrarium cenſeo verius & tenendum, nempe ut famulus in prædict. ſpecie non amittat ſalarium ejus temporis, quo recte ſervivit & ita dictat æquitas, *ut cum Bald. & Jaſ. tenuit Baec. dict. cap. 13. num. 31. in verſic. famulo, &c.* Quam etiam opinionem plures alii Doctores tenent atq; probaruot relati per Joan. Oroſc. *ubi ſupra*, deinde *l. 2. tit. 20. libr. 6. nov. collect. Reg.* quam allegat Azev. *ubi ſupra*, nihil de ſalario amittendo dicit, ſed tantum pœnas imponit famulis ante tempus conventum à ſervitio doominorum ſuorum recedentibus. Diverſum autem eſt pœnarum impoſitio à ſalarii amiſſione; Quinimo cum ea lex nihil de hoc dicat, videtur potius contrarium ſentire, ſcilicet, quod non ob hoc ſalarium amittant, quandoquidem aliis pœnis eos punit, non vero ſalarii amiſſione, quia ſi hoc vellet, id exprimeret. Cum ergo noo dixerit, contrarium ſenſiſſe exiſtimandum eſt, oulla enim erat difficultas id exprimeodi, *juxta leg. unic. §. ubi autem ad finem, Cod. de caduc. tollend. cum ſimilibus.* Tandem non video cur ſudore & ſalario temporis præteriti privari debeat famulus, ante tempus completum conventionis recedens à ſervitio domini ſine ejus culpa, cum Evangelium dicat: *dignus eſt mercenarius mercede ſua*, & jus ipſum profitatur, noo eſſe quem locupletandum cum jactura aliena.

Quid igitur? debet eſſe in poteſtate famuli recedere impune ante tempus conventum à ſervitio domini? Abſit: Non enim tale, quid dico aut ſentio: ſed tuoc utendum ſupereſt remedio, *dict. leg. 2. tit. 20. lib. 6. nova collect. Reg.* quod ſi eo remedio dominus uti nolit, ſibi imputet.

29 Poterit præterea † dominus juſte prætendere à famulo ſic recedente ante tempus, & ſine eius licentia, id quod ab eam cauſſam ſua interſit, utpote ſi alium famulum talem loco recedentis acceperit, majori mercede conſtituta, quam conveoerat cum primo, quia reperiri minoris non potuit, argumento doctrinæ Bart. *in l. Mævia nepotem, in princip. num. 3. ff. de ann. leg. cum ſimil.* Et in hac ſpecie poterit hoc intereſſe, non tamen confictum, nec procuratum, aut dolo vel lata culpa cauſſatum à ſalario præteriti temporis deducere, reliquum vero famulo ſolvere tenetur. Ceterum ſi ſua nihil interfuit vel intereſt, ut puta, quia illo famulo opus non habeat, vel alterum eadem mercede receperit vel recipere poſſit, non video quo jure aut qua ſecuritate conſcientiæ poſſit ſalarium & ſudorem huius famuli recedentis † domious ſibi re- 30
tinere: data vero domini culpa in prædict. receſſu procul dubio famulus ſalarium conſequi debet, *ſecundum Montalv. in dict. l. 8. in gloſſ. Sin ſu culpa. Et Azeved. ubi ſupra num. 15.*

Non tamen † amiſſione decimæ erit tutor dignus vel 31
curator, eo quod pupillum vel adultum in domo ſua non aluerit, dummodo ei alibi alimenta præſtiterit, vel per eum non ſteterit, quo minus præſtaret, ut in ſimili lucro fructuum minoris notat & probat Paul. Caſtrenſ. *dict. conſil. 374. ſuper iſtu dubiis, in fin. lib. 2. quem ſequitur Chaſſan. in conſuet. Burgund. rubr. 6. §. 4. verb. voſtr, numer. 8. & Baec. dict. cap. 13. num. 35.* ubi ex hoc idem in terminis noſtræ l. fori in decima fructuum loquentis idem probat.

Quod † ſi tutor negaverit ſe tutorem & ex conſequenti 32
non det alimenta pupillo, decimam habere non debet, *ſecundum Paul. Caſtr. ubi ſupr. & Baec. num 36.*

Tutor † autem vel curator qui ratione doli vel negli- 33
gentiæ damnatur, minori reſarcire fructus vel intereſſe, hoc eſt, redditus ad rationem quatuordecim millium pro ſingulis milliaribus vel plus eo, quod forte pecunia pupilli vel adulti in uſus proprios convertit vel otioſam habuit, non debet decimam habere vel deducere ſibi de prædictis redditibus vel fructibus, in quibus condemnatur minori, ne ex delicto & culpa ſua commodum in hoc conſequatur & reportet, & quia male geranti decima danda non eſt, *ut probavimus*: tum etiam ex text. *in leg. quid autem, ff. de excuſat. tutor.* ubi tutor male adminiſtrans amittit præmium ſibi relictum pro adminiſtratione, etiamſi pupillus intereſſe ceſſationis receperit, quoniam contumacia ejus, qui non geſſit, punienda eſt, & ex *l. ſi plures 2. in fin. ff. de adminiſtr. tut. ibi cum enim propria cujuſq; contumacia puniatur, qua fronte poterit hoc deſiderare?* nempe, ut pupillus tutori ratione doli vel culpæ damnato aliquam ſummam pupillo ſolvere ſolidum, cedat actionem contra contutorem: ergo minus poterit tutor male gerens petere decimam à pupillo: Accedat etiam quod ratio d. l. fori, dantis decimam tutori vel curatori, eſt pro labore ipſius in adminiſtratione impenſo: condemnatio autem fit pro negligentia. Ergo ex fructibus vel redditibus, quos ſolvit ex negligentia non deducet præmium, quod datur propter diligentiam & laborem. Tandem ipſa ratio hoc idem dictat: decima namque non datur tutori vel curatori, eo quod lucrum ceſſans aut damnum emergens ſolvat pupillo, ſed quia tutelam adminiſtravit, quod patet, quia de jure civili tutor reſarcire tenetur pupillo damnum obveniens vel lucrum ceſſans eius culpa dolove, *ut ſupra non ſemel hoc libro diximus*, & tamen nullum ſalarium eidem debebatur nec dabatur. Ergo diverſa hæc ſunt, & quamvis hi fructus vel redditus ratione malæ adminiſtrationis & ceſſationis ſuccedant in locum eorum, quos res pupillaris reddidiſſet, ſi recte à tutore vel curatore officium gereretur, nihilominus deficit labor & induſtria tutoris & curatoris circa hos fructus vel redditus, ſic deficit ratio, *dict. leg. fori*, decimam præbentis huiuſmodi adminiſtratori ratione laboris. Nec ſolvere hos fructus vel redditus ratione ſuæ malæ adminiſtrationis & negligentiæ atque ceſſationis, eſt pœna, ſed reſtitutio debiti. Unde merito, quod ob dolum prædict. vel ceſſationem punitur in amiſſione decimæ, præter fructuum & reddituum reſtitutionem, ratione læſionis à ſe cauſſatæ in minoris bonis, quod recte cenſuit, & ex prædictis probavit Baec. *d. cap. 13. num. 39. cum ſeqq. uſq; ad num. 46. excluſive.*

Neque

34 Neque † quæcunque remotio tutoris ipſum removebit à petitione & deductione decimæ, ſed illa tantum, quæ ex dolo vel culpa ipſius fit, vel fieri poſſit. Unde tutor inimicus vel pauper, licet removeri poſſit, tamen ſi pupillum neque ejus rea læſit, non amittet decimam, & ſic de ſimilibus, ut prudenter & cum judicio obſervat Baec. *d.c.13.n.46.* Bene igitur ſe habuit hic auctor in bis, quæ *in hac c.13.* principaliter docuit.

SUMMARIUM.

1 Decima an danda ſit curatori fœminæ luxurioſe viventis?

CAPUT XV.

An tutori fœminæ luxurioſe viventis danda ſit decima?

1 QVærit decimo † quarto loco hic Baeca, *an tutori fœminæ luxurioſæ danda ſit decima?* Melius diceret curatori: Sed & in utroque profecto inanis eſt quæſtio, quia nuſquam vidimus, fœminæ luxurioſæ tutorem vel curatorem dari, ſed prodigæ tantum, ſicut viro prodigo: quamvis raro mulier prodiga inveniatur: eſt enim avariſſimum genus mulierum. Ideoque non multum immorabor in hujus quæſtionis explicatione: ſiquidem in praxi inutilis eſſe videtur, quia nunquam aut raro accidere poteſt. Dico nunquam, quia ex eo ſolum, quod mulier luxuriam ſui corporis exerceat, curatorem ei dari nunquam vidimus, tametſi communis opinio fundata *eſt l. & mulieri 15. ff. de curat. furioſ. juncta ſua gloſſa,* aliud velit, ſed plures graves auctores ei contradicunt, ut late refert & probat agens de intellectu *dict. leg. & mulieri, Baec. de decim. tut. cap. 14.* & voluit etiam Rebuff. *in primo tomo in conſtitutiones regni Franciæ in tit. de ſentent. proviſion. artic. 3. gloſſ. 4. num. 10. & 11. fol. 285.* Raro autem ideo dixi, quia licet mulieri prodigæ curator dari debeat, & interdici bonorum ſuorum adminiſtratio, ſicut & viro: rariſſime tamen mulierem prodigam invenies. Quod ſi aliqua ſit, eique curator detur, is decimam deducere & habere poterit, ut in terminis noſtræ quæſtionis probat & tenet Baec. *d.c.14.* Et cum bis me expedio ab hac quæſtione infructuoſa.

SUMMARIA.

1 Decimam ſolidam, an quilibet plurium tutorum adminiſtrantium nulla facta diviſione tutelæ poſſit deducere, vel una tantum pro omnibus tutoribus dividenda inter eos deducenda ſit? & numeris ſequentibus reſolvitur & probatur num. 4. cum ſeqq. quod una tantum decima pro omnibus deducenda ſit, declaratur num. 9. cum ſeqq.

2 Officium tutoris ſive adminiſtratoris eſt in ſolidum apud quemlibet eorum.

3 *Pronomen,* Quien quiera, *latine, quicunque vel quilibet, diſtribuit actum unicuique in ſolidum, & quomodo hoc intelligatur, agitur num. 8.*

5 Præmium conſtitutum à Rege primo intranti Caſtrum, pluribus ſimul intrantibus, cui debeatur?

6 Salarium conſtitutum pro officio, quod unus ſolebat obire, dividitur inter plures ad id electos, qualiter.

7 Exſequutio & adminiſtratio non poteſt eſſe apud unumquemque in ſolidum.

11 Tutor gerens per contutorem debet habere decimam, non enim videtur ceſſare ſed gerere, nihilominus tamen gerenti plus ſolvendum eſt, quam non adminiſtranti, ut in num. 12.

13 Tutor unus vel curator, ex pluribus ſimul conſtitutis omnia ſuo nomine gerens, altero nolente gerere ſolidam decimam conſequetur.

14 Tutores plures vel curatores adminiſtrationem tutelæ vel curæ inter ſe dividentes, quiſque eam ſolum partem fructuum & reddituum decimabit, quæ ſibi in diviſione contigerit, niſi aliud in diviſione convenerit.

15 Tutor vel curator, cui ſoli judex cauſſa cognita adminiſtrationem commiſerit, ille ſolum decimam percipiet.

16 Tutor Hiſpalenſis, hoc eſt, rerum ibi exſiſtentium conveniens & exigens ibi debitorem redditum Segovienſium, ubi erat alius tutor decimabit præd. redditus.

17 Tutor vel curator Hiſpalenſis, cui cura gregis demandata ſit, ſi boves fugiant in regionem Segovienſem, ibique partant, decimabit partus earum.

CAPUT XVI.

An plures tutores unius, vel plurium pupillorum plures decimas deducere poſſint?

ALienum non eſſe autorem ſubjungit hoc † loco quæſtionem demauctor Baec. *d. cap. 15. an quilibet plurium tutorum adminiſtrantium nulla facta diviſione tutelæ poſſit deducere ſolidam decimam, vel una tantum pro omnibus tutoribus dividenda, inter eos ſit deducenda?* 1

Et videtur primo, † quod quilibet tutorum vel curatorum ſimul adminiſtrantium ſuam ſolidam integramque decimam fructuum & redditutum bonorum minoris ſibi deducat, quia officium tutoris ſive adminiſtratoris eſt in ſolidum, apud quemlibet ex tutoribus vel curatoribus, & unuſquisque eſt in ſolidū tutor vel curator, *leg. final. Cod. de auctor. præſtand. ubi Doctores, & docent alii plures, quos refert Baeca, dict. cap 15. num. 2.* Ergo unuſquiſque ex eis percipere poteſt & debet ſuam decimam pro labore, cum quilibet eorum adminiſtret: Accedit præterea, quod omnes tenentur regulariter in ſolidum de periculo tutelæ, *leg. plures. la 2. leg. Divi. l. Tres tutores, ff. de adminiſtratione tutorum, Doctores in leg. 1. Cod. de tranſact. præcipue Padilla num. 6.* ubi limitationes refert. 2

Secundo pro † hac parte faciunt verba noſtræ leg. fori ibi: *Quienquiera que los tuviere, tome para ſi el diezmo.* Pronomen enim illud, *Quien quiera,* quod æquipollet verbo latino, *quicunque* vel *quilibet* diſtribuit actum unicuique in ſolidum, *ut in l. ſi pluribus, ubi Bartol. & Imol. ff. de leg. 2. l. hoc artic, ff. de hered. inſtit. & ibi Doctores, c. ſi propter de reſcript. in 6.* Eſt communis, *ut ex aliis refert atque affirmat Baec. dict. cap. 15. num. 3.* Eandem opinionem tenet Paul. Caſtrenſ. *conſil. 239. & ſequitur alios allegans Octavian Vulpell. de propoſit. adverb. & conjunct. ſignificat. c. de dictione quicunque & quilibet, ante num. 1. verſic. & donataria pag. 94.* 3

Nihilominus tamen † contraria ſententia in præmiſſa ſpecie verior eſt & tenenda, imo quod una tantum decima deducenda ſit pro omnibus tutoribus & curatoribus adminiſtrantibus inter ipſos dividenda. 4

Primo, quia dum plures adminiſtrant, minus quiſque laborat, ut patet, & decima datur à lege fori pro labore, *ut ex ea patet,* ergo cum tam labor, quam pecunia diviſionem recipiant, *ut in l. Seio amico 10. in fin. ff. de annuis legat.* conſequitur, quod decima ſit dividenda inter plures tutores & curatores ſimul adminiſtrantes.

Secundo, ex doctrina Bartol. *in l. hoc articulo, num. 9. ff. de hered. inſtit.* ubi quod ſi ſtante ſtatuto, ut quicunque acceperit vexillum Florentinorum, habeat centum, & duo acceperunt, nec appareat quis primo, illa centum ſunt inter eos diſtribuenda, & ſic debebunt illi duo habere totum ſimul, non vero quilibet in ſolidum.

Tertio † comprobatur eadem ſententia ex doctrina Bald. *in prima conſtitutione, ff. veter. §. itaque, num. 9.* ubi in illa quæſtione, quam proponit in hunc modum: *Rex obſedit Caſtrum, & fecit præconizari, quod qui primo intraverit Caſtrum, habeat certum præmium, modo plures intrant ſimul, quæritur quid juris?* 5

Digitized by Google

Diſtinguit, quod aut forma dantis eſt, quod detur uni tantum, & tunc ſi plures ſimul perveniunt, tunc nullus habebit, quia de uno lex loquitur non de pluribus, aut legiſlator vel lex loquitur indefinite, tunc aut eſt præmium indiviſibile, ut quod faciet eum comitem, vel donabit ſibi vexillum, vel dabit filiam in uxorem, & tunc nullus habebit: aut eſt præmium diviſibile, (& hic eſt noſter caſus) & tunc ſibi partes facient per concurſum, quia par meritum par exigit præmium, & ideo, quod debetur cuilibet pro parte. Ergo ita & eodem modo dicendum eſt in noſtra quæſtione, ut decima debita tutori vel curatori pro labore adminiſtrationis detur cuilibet tutorum vel curatorum pro parte, & ſic quod omnes hi, partes ſibi faciant per concurſum.

6 Quarto ex † alia doctrina Bartol. & Bald. *in leg. binos, Cod. de advocat. diverſ. judiciorum*, ubi dicunt, quod ſi ad officium, quod unus ſolebat obire, eliguntur plures, tantum debent habere ſalarium, quantum habebat unus, & quod illud inter ſe debent æqualiter dividere. Ex quibus & aliis hanc ſecundam ſententiam principalem in terminis tenet & probat Baec. *dict. cap. 15. num. 5. cum ſequentibus.*

7 Non obſtat primum † fundamentum contrarium, nempe quod officium tutoris ſit apud unumquemque in ſolidum plurium tutorum, &c.

Quoniam exſequutio & adminiſtratio non poteſt eſſe apud unumquemque in ſolidum, *ut volunt Bald. in leg. ſi plures, num. 17. verſic. item ſi ſte, Cod. de condit. inſert.* & decima datur ratione adminiſtrationis. Non enim ſufficit tutorem eſſe, ut quis conſequatur decimam, ſed requiritur ut adminiſtret. Ergo cum decima detur ratione adminiſtrationis totius tutelæ, qui non omnia adminiſtrat per ſe vel per alium nomine ſuo adminiſtrantem, non debet habere ſolidam decimam. Ita reſpondet Baec. *ubi ſupra num. 10.*

8 Non etiam † obſtat ſecundum, nempe, quod dictio diſtributiva, *quicunq; vel quilibet* diſtribuit actum unicuique in ſolidum: quoniã id procedit, ſi actum primi verbi diſtribuit etiam in ſolidum, ſecus alias, quia tunc non diſtribuit etiam actum ſecundi verbi cuilibet in ſolidũ, *ut ex Bart, Imol. & Angel. in dict. leg. hoc articulo Paulo, Alexand. Iaſ. & Zaſ. in l. qui filiabus, §. 1. ff. de legat. 1.* tradit Baec, *ubi ſupr. n. 8. & 9.* Sed pronomen, *Quicunquier*, d. l. fori, actum primum, propter quem decimam defert, ſcilicet laborem diſtribuit in ſolidum, quoad obligationem, non tamen, quoad exſequutionem. Ergo nec decima cuique in ſolidum danda eſt, ſed omnibus gerentibus una ſola decima, in qua per partes concurrent.

9 Sed ſupradicta noſtra principalis † ſententia vera eſt, & procedit quoties prædict. duo vel plures tutores vel curatores ſimul geſſerunt & adminiſtraverunt pro indiviſo, æqualiter laborantes: tunc namque æqualiter inter eos decima dividenda erit. Ceterum ſi unus eorum plus notabiliter & diligentius adminiſtravit nomine ſuo proprio, quam alter, qui ſegnior erat & non ita diligens, ſicut ſocius, tunc & ſi inter eos dividenda ſit decima, non tamen id fieri debere æqualiter cenſeo ſed proportionabiliter ratione laboris utriuſque, arbitrio boni viri, cum tam labor quam pecunia diviſionem recipiant. *ut in dict. l. Seio amico, in fin. ff. de annuis legat.* Id quod eſt etiam ex mente leg. fori, decimam tribuentis tutoribus pro labore.

10 Sublimitatur hæc præcedens † limitatio ut non procedat, quando in præmiſſa ſpecie plus adminiſtrans, ampliorémque laborem impendens, id nomine contutoris & pro eo faceret, volens eum ſua ſponte in aliquo relevare, quia tunc æqualiter erit dividenda decima.

11 Tutor † namque gerens per contutorem, debet habere decimam: non enim videtur ceſſare ſed gerere per contutorem, *ut in l. tres tutores: & ibi notat Albert. ff. de adminiſtr. tut. l. ita autem, §. geſſiſſe, & ibi Bartol. & Alb. facit dict. l. tres tutores, §. non ſolum*, ubi probatur, quod gerens per contutorem cui commiſit adminiſtrationem, videtur adminiſtrare, *l. ſi procuratorem, §. ſi tutores, ff. mandat. ita poſt alios notat Baec. d. c. 15. num. 12.*

Nihilominus † tamen in hac ſpecie, ſcilicet, quando 12
tutor ex commiſſione contutoris adminiſtrat, æquum & juſtum eſt, ut gerenti plus ſolvatur quam non adminiſtranti ratione laboris: quia poteſt dicere, *ego portavi pondus totius diei & æſtus, & tu nihil laboraſti, da mihi mercedem juſtam.* Ideoq; in hoc caſu religione judicantis opus eſt, ut nemini fiat injuria, niſi conſtiterit, quod hic adminiſtrans ex commiſſione alterius contutoris, id fecerit abſq; animo aliquid plus ratione laboris ex decima auferendi quam contutor.

Quod † ſi unus ex pluribus tutoribus vel curatoribus 13
omnia ſuo nomine geſſerit, altero nolente gerere: tunc ille qui omnia geſſit ſolidam decimam conſequetur, nec pars decimæ pro parte non gerentis remanere debet apud pupillum, nec per eum retineri poterit: cum tutor ille adminiſtrans ſolidum laborem ſuſtinuerit atque ſuſtineat, ut fuit deciſum in pluribus exſequutoribus in teſtamento per defunctum datis, quibus ratione laboris centum legavit *in Capella Tholoſan. 293. incip. item datis, & ibi notat Stephanus Aufrer.* Idem in pluribus tutoribus probat, dicens hoc procedere, etiamſi alter ex tutoribus remotus fuerit, & utrumq; ſequitur Baec. *d. c. 15. num 11.*

Si tamen plures tutores vel curatores inter ſe admi- 14
niſtrationem tutelæ vel curæ diviſerint, quiſque eam ſolum partem fructuum & redditũum decimabit, quæ ſibi in diviſione contigerit, & quoad ceteros fructus in hoc reputatur extraneus, *ut probat Baeca ubi ſupra, num. 14. & 15.* Quod verum ipſe intelligo, niſi aliud in prædict. diviſione convenerit: tunc namque talis conventio ut lex erit ſervanda, *ut in l. 1. §. ſi conveniat, ff. de depoſit. cum ſimilibus.*

Si vero judex cauſſa cognita † committeret admini- 15
ſtrationem uni ex pluribus tutoribus vel curatoribus ille ſolus percipiet decimam, quoniam ipſe ſolus adminiſtrare poteſt, & ceteri cenſentur extranei, *ut probat cum aliis Baec. d. c. 15. n. 13.*

Denique ibi † *num. 16.* concludit, quod ſi tutor cui 16
commiſſa eſt adminiſtratio rerum Hiſpalenſium, convenit debitorem Hiſpali, ab eoque exigat redditus, qui debitor erat reſpectu bonorum apud Segoviam ſitorum, ubi alius erat tutor, ipſemet tutor Hiſpalenſis prædict. redditus à ſe exactos decimabit, quoniam res ad ejus curam ſpectat. & ipſe Hiſpali poteſt debitorem convenire, *leg. tutores, §. heres, ff. de adminiſtr. tut. & num. 17.* inquit, quod ſi boves ex bello fugiant in Segovienſem
regionem, certe Hiſpalenſis † tutor vel curator, ſi ei cu- 17
ra gregis demandata ſit, partus decimabit, *ſecundum Alb. Bald. & Paul. Caſtrenſ. in l. hujuſmodi, §. legatum, ff. de legat. 1. & Boer. deciſ. 13. num. 54. column. fin.* loquentes in animalibus unius parochiæ propter guerram fugientibus ad aliam, & ibi parientibus ut debeatur & ſit ſolvenda decima illi parochiæ, à qua fugerunt. Quod profecto ſatis concinne eſt in propoſito.

SUMMARIA.

1 *Decima an detur curatori bonorum abſentis, &c. & numeris ſequentibus, numero 6. pars negativa probatur.*

2 *Curatoris bonorum captivi officium.*

3 *Bonis abſentis proximior ejus conſanguineus curator dari debet cum fidejuſſoribus & reliquis ſolemnibus, ſicut bonis captivi.*

4 *Iudex ex officio etiã nemine petente poteſt providere curatorem*

ratorem bonis abſentis, idque poteſt petere, quilibet ex coniunctis abſentis: debet tamen eſſe iudex competens, qui eius bonis curatorem providere poſſit, ut in num. 5.

5 *Curator bonis abſentis datus, non poteſt ſolvere debita de quibus non conſtat, nec dare in ſolutum etiam curator datus hereditati iacenti, nec poteſt dari curator bonis abſentis ad ea vendenda ad inſtantiam creditorum, niſi abſente illo per veram contumaciam.*

7 *Differentia maxima eſt inter curatorem bonorum ſeu ventris, & curatorem pupilli, prodigi & furioſi, ut hic.*

8 *Curator bonorum neque actiones movere, neque adverſus quemquam agere poteſt, niſi in rebus tempore perituris.*

9 *Curatores bonorum dantur ſolum ad cuſtodiam.*

10 *Duæ tutelæ ſimul cum cura bonorum, non excuſant ab onere quarta.*

11 *Curator bonorum æquiparatur procuratori.*

12 *L.4.tit.29.part.2.intellectus.*

13 *Salarium ſolvendum eſt curatori bonorum, ventris, & ſimilibus iuxta hic poſita: quod ſi non ſolitus ſit locare operas ſuas, dabitur et ſalarium moderatum pro famulo, ut n 15.*

14 *Fructus reſtituendi ſunt deductis impenſis & laboris in eis colligendis impenſi.*

16 *Tutor datus filio poſthumo adminiſtrans ante nativitatem poſthumi, non debet habere pro illo tempore, ſed pro tempore, quo bene & utiliter adminiſtravit poſt eius nativitatem durante eius vita.*

17 *Curator bonorum etiam minoris, non tamen datus eius perſona decimam habere non debet.*

CAPUT XVII.

An curatori bonorum danda ſit decima.

Pluribus in iure caſibus datur curator bonis, nempe
1 captivi, abſentis, vel defuncti, eiuſque qui bonis ceſſit, ventri & aliis caſibus, *ut in ſuis locis traditur.*

Modo quæro, † *an huic curatori detur decima fructuum adque redditum prædict. bonorum ſicut per noſtrã leg. fori datur tutori & curatori minoris?* Et eſſe illi quoq; dandam plurimum perſuadent ſequentia. Primo, quoniam curator eſt, *ut in toto titu. ff. de curat. bon. dand.* Et diſpoſita in curatore adoleſcentium extenduntur ad curatorem bonorum, *l. qui neque ff. de reb. eorum.* Labor etiam, ob quem datur decima tutori vel curatori minorum, concurrit in curatore bonorum: Tenetur enim hic facere inventarium, *glo. in l. ſi vacantia, verb. monumentorum, C. de bon. vacant. libr. 10. allegat alios & ll. Regias, Baec. de decim. tut. cap. 16. n. 4.* ubi *num. 7.* quod tenetur iurare ad ſimilitudinem tutoris, ſe omnia recte & diligenter adminiſtraturum, *ut in authent. quod nunc generale, C. de cur. furioſ. cum aliis ibi ab eo allegatis, & num. 8.* quod tenetur ſatiſdare ſicut tutores, *l. 3. C. de ca. & poſtlimin. rever. l. bonorum, ff. de cur. furioſ.* & curator ventris eandem curam præſtat, quam curator adoleſcentis, & ad eius ſimilitudinem adminiſtrat, *l. 1. §. item ſi periculum, ff. de vent. in poſſeſſ. mitt.* Ergo cum in his curatoribus ſit & concurrat ratio *l. fori*, idem ius in utriſque eſt ſtatuendum, *l. illud, cum ſimil. ff. ad l. Aquil.*

2 Secundo † principaliter, hæc eadem pars perſuaderi poteſt ex deciſ. Regia *4 tit. 29. par. 2.* ubi loquens de curatoribus bonorum captivorum, inquit. *Que tomen los bienes è los guarden de manera que no ſe pierdan, ni ſe menoſcaben, y que los recibian por eſcrito, e ante todo mebrando quantas ſon las coſas que reciben, è quales, porque puedan dar cuenta, è recado quande gelo demandaren que fizieron de ellas, e que deven aderecar los heredamientos que fueron rayzes, labrando los e alimandolos, por que ayan ende por ſus duennos: el o al que fuere mueble, otroſi poniendolo, en recado, en tal manera que ſe aprovechẽ de ello los cuytados que yazẽ en captiverio y que los que de otra guiſa los dexarẽ perder, no los aliunã de deven pechar otro tanto ſuyo, quanto fueſſe aquello que por ſu culpa perdio, y ſi lo que dende levaſſen, no dieſſen cuenta derecha deven pechar doblado el menoſcabo, en de mas aver pena ſegun fueſſe el fecho por furto por fuerca, o por enganno.*

Quam igitur aliam obligationem & curam adminiſtrandi bona hæc & reddendi rationem eorum, hanc eſſe cenſes, niſi tutorum & curatorũ? Aut quis alius labor aut periculum niſi ipſorum? Ergo eadem merces & præmium curatori bonorum dandum eſt, quod inſinuat lex illa partitæ in illis verbis, *O tomando mas para ſi de lo que devieſſen devenlo pechar doblado, &c.* Nam d. l. fori decimam præbens tutoribus & curatoribus, antiquior eſt legibus ſeptem partitarum, in quibus nec in alia iuris parte reperies, quantum curatori bonorum captivi dari debeat. Ergo & ad decimam fructuum d. l. fori referenda videntur prædicta verba legis partitæ.

Idemque eſt in bonis cuiuslibet abſentis. Eis namq;
curator dari debet proximior eius conſanguineus, cum 3
fideiuſſoribus & reliquis ſolemniis, ſicut bonis captivi, *ut tenet gloſſ. ſi adſit, & ibi bene Bald. in leg. cum cognatos, C. de captivis & poſtlimin. rever. & in le. ab hoſtibus, verb. ſi ideſt, quamvis, ff. ex quibus cauſſ. maio.* Et quamvis hæc ultima gl. loquatur de bonis abſentis, qui eſt ultra mare, id gratia exempli poſuit. Idem namque eſt, ſi abſens eſſet in partibus remotis extra provinciam, ita quod venire de proximo non ſperatur, nam & bonis talis abſentis poteſt dari curator, *ut ex Bald & alius tenet Greg. Lopez in leg. 12. gloſſ. prim. titul. ſecundo, partita. 3.* ubi quod ſi ſperatur de proximo venire, expectandus eſſet, *idem Greg. Lopez. in leg. 14. in gl. Abonda. tit. 14. par. 3.* ubi dicit, quod de conſuetudine eſt, quod quando neſcitur de vita alicuius iamdiu abſentis, dantur eius bona propinquioribus cum fideiuſſoribus, & debent tales propinquiores ea recipere, ut curatores bonorum. Inſuper quod bonis abſentis detur curator, cum quo poſſit litigari, tenet Bar. *in l. muto. §. fin. & ibi eius additio, ff. de tut. & in l. ſi pupillus, §. fin. n. 2. ff. de tut. & rat. diſt. glo. in cap. ceterum, verſ. ab utraq; parte, de iuram. calum. Boer. deciſ. 88.* ubi quod propinquioribus danda eſt hæc cura, & *Practicus Monterroſ. in 2. tract. fol. 24. cum ſeq.* Ex quibus non conſentio *Alex. conſ. 121. num. 5. vol. 6.* quatenus tenet, quod conſtituendus eſt curator ille bonis abſentis, qui videbitur iudicantis arbitrio, cum debeat potius conſtitui propinquior abſentis, ut vidimus.

Poteſtq; † iudex ex officio bonis abſentis providere
curatorem, etiam nemine petente, idq; poteſt petere 4
quilibet ex coniunctis abſentis, *ſecund. Decium, conſ. 575. n. 3. & 4.* inquit, quod fœmina non poteſt eſſe curatrix, quod etiam probat Alex. *ubi ſupr. n. 5. & 6.* limitat illud de fœmina in matre abſentis, & *num. 9.* ſatis etiam putat, quod ubi extarent creditores abſentis, de quorum præiudicio ageretur, eſſe curatorem conſtituendum ex conſenſu maioris partis eorum, & ubi maior pars creditorum non conveniret in uno, deberet conſtitui curator arbitrio iudicis, & debet eſſe iudex competens abſentis, qui eius bonis poſſit curatorem providere, *ut tradit Rol. à Vall. conſ. 48. n. 17. lib. 1.* ubi *n. ſeqq. & præcedentib.* alia in materia & ſolemnitate † curatoris bonis abſentis con-
ſtituendi congerit, additque præcipue quod non poſſit 5
ſolvere debita, de quibus non conſtat, nec dare in ſolutum, etiam curator datus hereditati iacenti, & quod hoc caſu competit heredi contra poſſeſſorem rei datæ in ſolutum petitio hereditatis, nec poteſt dari etiam curator bonis abſentis ad ea vendenda ad petitionem creditorum, niſi abſente illo per veram contumaciam, cuius ſunt bona, & h[illegible] t probari, alias ceſſaretur proceſſus, *ut inqui[illegible] in rubrica, Cod. de ſucceſſorio, edicto.*

Nibil-

6 Nihiluminns tamen † in quæſtione principali veritas procul dubio eſt in contrarium. Imo quod curatori bonorum non detur decima fructuum & reddituum bonorum: nulla namque lege id cavetur, & erubeſcimus, cum ſine lege loquimur, *leg. illam, cum ſimil. lib. C. de collat.* quia lex fori millies citata loquitur in tutoribus & curatoribus minorum. Vnde cum deficiant verba legis, non habet locum diſpoſitio in aliis, *leg. 4. §. item, ff. de damn. infect.* Eſt enim magna differentia inter curato-
7 rem bonorum ſeu ventris † & inter curatorem pupilli, prodigi, & furioſi: quoniam primis ſola cuſtodia & rerũ, quæ deteriores factæ ſunt, venditio committitur, ſecũdis vero plena rerum adminiſtratio, *tex. expreſſus in leg. bonorum, ff. de adminiſtrat. tuto.* cuius text. optima deciſio & diſtinctio ſola ſufficere poteſt ad probandam veritatem huius noſtræ ſententiæ.

8 Hinc fit, † ut curator bonorum neque actiones movere, neque adverſus quenquam agere poſſit, niſi in rebus tempore perituris, *l. creditor, ubi notant Bart. & Alberic. ff. de bonis auctor. iudic. poſſid. & alios allegans Bacc. de decim. tut. cap. 16. n. 15.* Idem eſt in curatore ventris, *ut in l. 1. §. item ſi periculum, ff. de vent. in poſſe. mitt.* Imo neque creditoribus curator eorum ſolvere poteſt, niſi in defectum pecuniæ non ſolutæ, magna aliqua immineat pœna, *l. ſi quis inſtituatur, §. penult. ff. de hered. inſtit. l. 1. ff. de curat. bon. dand.* Et in curatore ventris idem probat *l. curator. ventris, ff. de ventr. in poſſ. mitt.* Dantur namque hi curatores ſolum ad cuſtodiam, *ut in d. leg. inter bonorum, & tenet glo. in d. l. 1. ff. de cur. bon. dand. & Odofred, in tit. de curat. bon. dan. §. cum autem, n. 6.*

9 Et ideo tantum † tenetur curator bonorum de dolo & lata culpa, *l. prætor ait, §. eſt præt. ff. de bon. auct. iud. poſſid. notant Bar. Dyn. & Alb. & ſequitur Bacc. de decim. tut. cap. 16. n. 22.*

10 Secundo eadem ſententia † & differentia probatur ex eo, quod licet alias tres tutelæ excuſent ab onere quartę, *l. tria onera, ff. de excuſ. tut. §. tria, Inſtit. cod. tit.* duæ tamẽ tutelæ vel curæ ſimul cum alia cura bonorum, non excuſant ab onere quartæ tutelæ vel curæ, *l. 1. C. qui oner. tutel. ſe excuſant.*

11 Tertio, † quia curator bonorum æquipatatur procuratori, *l. imperator, ff. de cur. bon. dan.* ſed procurator decimam habere non debet, quia id nulla lege cavetur, Ergo nec curator bonorum.

Neque obſtant adducta in contrarium: & non quidem primum, quia longa differentia eſt inter curatorẽ bonorum ſeu ventris, & tutorem & curatorem minorum, in pluribusque differunt: ex quibus aperte cenſendum erit, illis non dandam eſſe decimam, his vero iuſtiſſime, *ut late deducit & probat Bacca, dict. cap. 16. nu. 13. cum pluribus ſequentibus, ubi nu. 26.* duobus modis reſpondet verbis, *d. l. 4. tit. 29. part. 2.* ſupra in contrarium relatis: nempe, ut intelligantur de recuperatione expen-
12 ſarum † factarum à curatore bonorum, ſcilicet quia non debeat plus accipere, quam ſibi debeatur, vel quod licet loquatur de ſalario, non ideo intelligendum ſit de decima, cum ſit ſalarium profuſiſſimum ſoli tutori vel curatori dandum, ſed de alio taxando à iudice propter laborem, quod generale eſt in aliis in re aliena laborantibus, *ut in l. idemque, §. idem Labeo, ff. mandat.* nunquam enim legi aut vidi in aliqua ex legibus ſeptem partitarum mentionem fieri decimæ fructuum aut reddituum tutoribus & curatoribus minorum dandæ ex *dict. l.* fori, quamvis ſit antiquior ille forus legibus ſeptem partitarum. Ideoque non videntur verba illa legis quartæ referenda ad decimam, præſertim cum ſint incerta, generalia & indeterminata, nempe, *Tomande mas parte de lo que le devieſſe:* quæ vere de eo, quod ſibi iure deberi conſtiterit, intelligenda ſunt: Iure autem fori ſibi decima non debetur, ſed tantum tutoribus & curatoribus minorum, ut in ea nuncupatim cavetur: Ergo de decima intelligi minime poſſunt, ſed tantum de expenſis utilibus & neceſſariis in bonis captivi factis, & præterea de iuſta mercede & ſalario curatoris pro labore, & cura & modo adminiſtrationis à iudice taxando.

Quo fit, † ut quamvis curatori bonorum vel ventris 13
aut ſimilibus, decima fructuum minime debeatur, ut probavimus, nihilominus aliud ſalarium iuxta naturam rei & qualitatem perſonæ, laboris & facultates bonorum ei erit dandum arbitrio iudicis, quia dignus eſt mercenarius mercede ſua, & ne alius, cuius ſunt bona & creditores eius locupletentur cum iactura aliena, & ſic cum damno & amiſſione laboris impenſi in bonis ipſis conſervandis & adminiſtrandis & ſic pro utilitate eorum. Vnde merito quod ex ipſis deducendum & ſolvendum ſit huiuſmodi ſalarium & impenſæ utiles & neceſſariæ de quibus nullus dubitat nec dubitare poteſt. Ergo nec de iuſta mercede & ſalario curatoris bonorum, cum eius opera ita neceſſaria ſit, pro conſervatione & augmento eorum, ſicut alia quælibet impenſa utilis & neceſſaria.

Cum enim † res aliqua reſtituenda eſt cum fructibus, 14
non ſolum, cum eiſdem computantur & deducuntur de illis ſumtus in ipſis fructibus colligendis impenſi, *l. fructus, ff. ſolut. matrim. leg. ſi à patre vel à domino, §. fructus, ff. de pet. hered.* & ſumtus in eadem re facti, *iuxta tradita in leg. ſumtus, & in l. in fundo, ff. de rei vendic. & in l. ſi in area, ff. de condic. indeb. gl. in cap. 1. de uſur. & in cap. gravis, de reſtit. ſpoliat. cap. 1. de in integrum reſtitut. min. l. 40. & 43. tit. 27. part. 3. & l. 4. in verſic. Eſte que era tencder, titu. 14. part. 6.*

Sed etiam præter has impenſas ſit æſtimatio laboris in fructibus colligendis & in ipſius rei cura & adminiſtratione impenſi cum eiſdem fructibus, iuxta debitam & meritam mercedem omnino compenſanda, ut probatur, *in ca. ad noſtram, de reb. eccleſ. non alien. ſecundum Abb. & communem, ibi: Innocent. & Abb. in cap. conqueſtus, de uſur. Roman. ſingul. 536. & probat late D. Covarru. libr. prim. variar. reſolut. cap. 3. num. 3.* Merito ergo, quod huic curatori bonorum vel ventris detur & ſolvenda ſit debita merces, hoc eſt, æſtimatio laboris in ipſorum bonorum cura & adminiſtratione impenſi, iudicis arbitrio taxanda iuxta naturam rei, ſicut datur laboranti in re aliena, *ut in dict. l. idemque, §. idem Labeo, ff. mandat* ut in terminis etiam unico verbo tenuit Bacc. *dict. capitul. 16. num. 20. & 26.* cuius opinio veriſſima & procul dubio tenenda efficitur, ex ſupra adductis ultra eum.

Quod † ſi curator hic bonorum vel ventris, ſit homo 15
magnæ auctoritatis, & non ſolitus operas ſuas locare: tunc ultra impenſas utiles & neceſſarias in bonis factas, erit ei dandum moderatum ſalarium pro famulo, cui earum rerum curam & ſolicitudinem commiſerit, ſi forſan hoc ita fieri contigerit, nempe, ut opera famuli vel alterius hominis ad id conducti uſus fuerit.

Superioribus addendum eſt, † quod ſi filio poſthu- 16
mo detur tutor, & hic adminiſtret ante nativitatem poſthumi, non debet habere decimam pro illo tempore, niſi poſt natum poſthumum vivum; Tamen eius vita durante, ſi utiliter & bene adminiſtret, tunc namque pro toto tempore decimam habebit, quia iudicio tutelæ tenetur de eo quoque, quod antea geſſit, *ut in leg. ſi nemo, §. teſtamento, ff. de teſtament. tuto.* Ergo & pro eo tempore decimam conſequetur, niſi poſtea non adminiſtret, *ut bene pluribus iuribus probat Bacc. d. cap. 16. n. 27. cum plurib. ſeqq.*

Tandem † ſuperiora de curatoribus bonorum, quod 17
non debent habere decimam fructuum & reddituum

bonorum, procedit etiam ſi ſit datus curator bonorum minoris 25. annis. non vero perſonæ. Adhuc enim pro adminiſtratione & cura prædict. bonorum decimam non conſequetur, *ut late probat Baec. d. c. 16. nu. 44. cum ſeqq. uſq; ad fin. cap.* ſalarium tamen ac mercedem iuſtam ſui laboris arbitrio iudicis aſſignandam iuxta naturam rei conſequetur, ſicut in ceteris curatoribus bonorum ſupra probavimus.

SUMMARIA.

1 *Curator certæ rei inventarium conficere non tenetur, nec iurare utilia facere & inutilia prætermittere, quamvis debeat cavere & defenſionem promittere.*

2 *Decima non eſt præſtanda tutori vel curatori certæ rei vel actus, puta ad adeundam hereditatem.*

3 *Curator ad litem decimam non deducit.*

CAPUT XVIII.

An decima danda ſit tutori vel curatori certæ rei vel curatori ad litem?

1 CVm curator certæ rei † inventarium conficere nõ teneatur, *ſecundum Speculat. in titu. de inſtrumen. edit. n. 44. Bart. in l. tutor, qui repertorium, num. 4. ff. de adminiſtr. tut. & allegat alios Baeca de decim. tut. c. 17. n. 9. & diximus ſupr. hoc tract.* nec etiam teneatur iurare utilia facere & inutilia prætermittere, *ſecund. Hier. Grat. conſil. 156. n. 3. lib. 2.* quamvis debeat cavere & defenſionem promittere, Alexan. *conſ. 163. n. 2. & 3. lib. 5.*

2 Hinc eſt, † quod cum lex noſtra fori uſu recepta, quæ habet, quod tutor vel curator minoris pro labore accipiat ſibi decimam fructuum bonorum minoris, hoc locum non habeat in tutore vel curatore ad unam rem vel actum, puta ad adeundam hereditatem & ſimilia. Reſpexit n. hæc lex fori laborem tutelarem, qui univerſalis eſt, & ideo extendi non debet ad laborem & curam unius rei, quam opinionem tenet Baec. *d. c. 17. n. 5. cum ſeq.*

Vbi *num. 11.* eam declarat, ut non procedat, ubi tutor vel curator non eſſet datus uni rei, ſed rebus ſitis in una civitate vel regione, quia hic proculdubio fructus earũ decimabit, verus namq; tutor eſt: Idem probat, quoties tutores dividunt inter ſe adminiſtrationem: namquiſq; ſuæ partis decimam deducet, *ut ſupr. probavimus hac 3. par. c. 16. num. 14.*

3 Curator autem ad litem † proculdubio decimam nõ deducat, quia non habet poteſtatẽ adminiſtrandi bona pupilli ſeu adoleſcentis, ſed tantum agendi & defendendi in iudicio perſonam & res ſui minoris tanquam eius procurator, tam in præſentibus quam in futuris litibus, ſi ad omnes datus ſit generaliter, vel in ea, in qua ſpecialiter proviſus fuerit. Non igitur cetera graviora, quæ tutori vel curatori incumbunt, agere poteſt. Vnde cum non ſubeat laborem adminiſtrationis, nec ſi tutor aut curator perſonæ, nec bonorum minoris extra iudicium, & tutor & curator utrumq; habeant, nempe, & adminiſtrationem perſonæ & bonorum extra iudicium, in quo plures labores & pericula comprehenduntur; & obligationem agendi & defendendi in iudicio perſonam & bona minoris, *ut late conſtat ex dictis & reſolutis in proceſſu huius operis,* & curator ad litem ſolum laboret in iudicio tanquam procurator in lite vel litibus ad quas datus eſt, & lex noſtra fori nuncupatim loquatur in tutoribus & curatoribus, ut pro ſuo labore decimam fructuũ bonorum minorum ſibi deducant, ſicque deficiunt verba & mens atque ratio finalis eiuſd. legis: merito, ut ſine dubio diverſum ſit dicendum in curatore ad litem vel lites, & ſic, quod hic decimam non deducat etiam fructuum earum rerum, quæ forſan ſua opera & induſtria in iudicio evicerit ſuo minori. Labor namq; hic iudicialis tantum eſt ad litem, pro quo ſalarium alias præſtari ſolitum pro ſimili officio vel ſportulæ conſuetæ præſtari, iuſtum & æquum eſt, non vero decimam fructuum. Et ita in praxi quotidie obſervari vidimus & fieri debet & tenet Baec. *d. cap. 17. n. 12. cum ſeqq.*

SUMMARIA.

1 *Decima fructuum an debeatur tutori vel curatori adminiſtranti poſt tempus tutelæ vel curæ finitum, & numeris ſeqq. diſtinguitur, ut in d. n. 1. Salarium tamen condignum ei præſtandum eſt ut in n. 7.*

2 *Tutor, qui poſt finitam tutelam adminiſtrat tanquam tutor, crimen falſi committit.*

3 *Tutor vel curator non reſtituens bona ſtatim finita tutela vel cura, conſtituitur in mora ipſo iure abſque interpellatione, & à die moræ non ſunt lucrandi fructus ut in num. 4.*

5 *Tutor poſt pupillarem ætatem adminiſtrans, ſive ſcienter vel ignoranter id faciat, non obligatur de periculo adminiſtrationis illius temporis.*

6 *Liberatio relicta tutori à reddenda ratione non operatur, quoad adminiſtrata finita tutela.*

8 *Fructus dicuntur & intelliguntur deductis impenſis factis in eis colligendis etiam à malæ fidei poſſeſſore: item deducta mercede laboris in eis colligendis impenſo, ut in num. 9.*

10 *Salarium dari debet etiam laboranti in re aliena.*

11 *Tutor vel curator finita tutela vel cura, non minus obnoxius eſt ad adminiſtrandum connexa priſtina adminiſtrationi, ſicut tutela vel cura durante, & periculum ad eum pertinet.*

CAPUT XIX.

An tutori vel curatori adminiſtranti poſt tempus tutelæ vel curæ finitum, debeatur exinde decima?

ELegans † profecto & quotidiana quæſtio eſt, *an tutori vel curatori poſt tempus tutelæ vel curæ finitum, adminiſtranti debeatur exinde decima fructuum pro tempore reliquæ adminiſtrationis, ſicut tutela vel cura durante eidem bene gerenti debetur?* 1

In qua Baec. *de decim. tut. ca. 18. à principio,* cum nonnullis numeris ſequentibus bene in huncmodum diſtinguit: nempe, ut ſi adminiſtratio, in qua tutor vel curator poſt tutelam vel curam finitam perſeverat, eſt adminiſtratio rei non connexæ priſtinæ adminiſtrationi, ſed potius ſeparatæ, & tunc à die, quo tutela vel cura finita fuit, decimam non conſequetur: ſi tamen poſt pubertatem adminiſtret, res priſtinæ adminiſtrationi connexas, decima eſt ei danda. Idem eſt dicendum in tutore poſt finitam tutelam connexa adminiſtrante.

Primum membrum huius diſtinctionis, id eſt, quando non connexa adminiſtravit, poſt finitam tutelam vel curam, eo probat, quoniam non eſt tutor vel curator: ſed protutor, *le. 1. §. cum eo, ff. de eo, qui pro tut.* Protutori autem non datur decima, *ut late probavimus ſupr. hac 3. part. capit. 7. num. 1 cum ſequentibus.* Deinde † tutor, qui poſt finitam tutelam adminiſtrat tanquam tutor, crimẽ 2 falſi committit, *leg. 1. § tutores, ff. ad leg. Corn. de falſ. Anania in c. fi. de crim. falſ.* Ergo puniendus eſt, non vero præmio afficiendus.

Accedat etiam † quod tutor vel curator non reſti- 3 tuens bona ſtatim finita tutela vel cura, conſtituitur in mora ipſo iure abſque interpellatione, *leg. in minorum, C. in quib. cauſſ. in integrum reſtitu. non eſt neceſſar. Paul. de Caſtr. in leg. ſi poſteaquam, ff. rem pupill. ſalv. for. Imol. conſilio 75. Socin. conſil. 92. num. 17. lib. 4. gloſſ. & Dd. communiter in clem. quia contingit, de relig. domib. teſte Baec. d. c. 18. num. 3.*

Adic autem † moræ non debet lucrari fructus, *l. cum* 4 *res, & ibi, Bart. Alex. & Iaſ. ff. de leg. 1.*

Tandem † quia tutor poſt pupillarem ætatem admi- 5 niſtrans, ſive ſcienter ſive ignoranter id faciat, non obligatur de periculo adminiſtrationis illius temporis *l. tut. qui poſt finem tutel. ff. de admin. tut. & ibi Doct.* & ideo liberatio † relicta tutori à reddẽda ratione non operatur, 6 quoad

quoad adminiſtrata finita tutela, *Petr. Ancharan. conſi. 118. verſ. circa primum, n. 2. Segura in l. ſi ex legati cauſſa, colu. 18. verſic. tertio, circa prædicta, ff. de verb. obligat. quos refert Baec. d. c. 18. n 5.*

7 Nihilominus tamen huic tutori † vel curatori recte
adminiſtranti, licet pro tempore, quo ita adminiſtraverit finita tutela vel cura, danda non ſit decima, ſolvenda erit ei iuſta merces, vel ſalarium condignum ſui laboris, ſi huiuſmodi ſit, qui alias ſolitus ſit ſuas operas locare, vel ſi alienis uſus fuerit in ſuis rebus, ut adminiſtrationi bonorum minoris intenderet, vel ſi forte aliquod damnum in ſuis ob id paſſus fuit, vel aliquod certum lucrum deſinit acquirere, quod iuſte & licite lucratus fuiſſet, ſi alienis rebus adminiſtrandis operam non dediſſet. Et hoc præter expenſas utiles & neceſſarias, quas proculdubio deducet, eiq; refundendæ erunt.

8 Quod † primo probatur ex adductis per inſignem
D. Covar. *lib. 1. variar. reſol. cap. 3. nu. 3.* ubi quod quemadmodum fructus dicuntur & intelliguntur deductis impenſis, factis in eis colligendis, etiam à malæ fidei poſſeſſore, *leg. ſi non à domino*, alias ſi à patre vel à domino, *§. fructus, ff. de pet. hered. gloſſ. in l. 1. C. de fruct. & lit. impen. gl. in cap. gravis, de reſtit. ſpoliat. notatur in l. domum, C. de rei vendic, Bart. & alii in l. fructus, ff. ſolut. matr. Roman. ſingul. 334.* ita & fructus percepti etiam à malæ fidei poſſeſſore, † intelliguntur deducta mercede laboris in eis colligendis impenſi, *ut notant Bald. & Salyc. in l. ſi quis*
9 *ſcient. C. de rei vendicat. & Tiraqu. libr. 1. de retract. §. 15. gloſſ. 1. ad finem.*

Secundo † quod etiam laboranti in re aliena dari de-
10 bet ſalarium, *l. idemq; 10. §. idem Labeo, ff. mandat. ubi, etſi ſalarium fuerit datum.*

Secundum autem membrum prædictæ diſtinctionis, nempe, quod tutor vel curator adminiſtrans poſt tutelam vel curam finitam, an ne eam priſtinæ adminiſtrationi decimam deducat, & ſibi danda ſit, probatur, quoni-
11 am hac in ſpecie non minus obnoxius eſt ad adminiſtrandum, quam † durante tutela vel cura, & periculum ad eum pertinet, *ut late pluribus comprobat Baec. d. c. 18. n. 6. cum ſeqq. & nos late diſſeruimus, ſupr. alio in loco in hac parte huius operis.*

SUMMARIA.

1 *Decimam fructuum & redditnum minoris, an deducere poſſit tutor vel curator, qui tempore ſuſcepta tutela vel cura promiſit integre reſtituere pupillo vel adulto omnem rem ſuam vel bona ſua cum omnibus ſuis fructibus? & num. ſeqq. per totum cap. nu. 4. & 5. fundatur pars negativa, ſed n. 6. cum ſeqq. affirmativa probatur, cum limitatione, de qua n. 13.*
2 *Teſtator, an ſicut poteſt expreſſe prohibere falcidiam, poſſit quoq; Trebellianicam prohibere?*
3 *Teſtator uſus verbis univerſalibus vel æquipollentibus, an cenſeatur tacite detractionem Trebellianica prohibuiſſe?*
7 *Remiſſio & renuntiatio nunquam facta præſumitur, quinimo ſemper eſt facienda interpretatio, ut evitetur remiſſionis præſumtio: & potius præſumitur error etiam in facto proprio, quam iuris proprii renunciatio, ut in n. 8.*
9 *Remiſſio eſt donatio.*
10 *Donatio nunquam præſumitur, ſed potius quem fatuum quam donare, & potius error quam donatio etiam in facto proprio & ſtultitia, quam donatio.*
11 *Iuſſus reſtituere fructus integros, poteſt deducere expenſas factas in eis colligendis.*
12 *Decima fructuum expreſſa renuntiatio facta à tutore vel curatore, non habente alias unde ſe alat, non valet.*
14 *Decimam an petere poſſit tutor vel curator, qui finita tutela vel cura, omnia bona reſtituit minori, nulla ſibi deducta decima?*
15 *Heres, qui totam hereditatem reſtituit non deducta quarta, an poſtea eam petere poſſit?*
16 *Maritus, qui totam dotem reſtituit nulla facta deductione impenſarum neceſſariarum, poteſt eas repetere quaſi ſolvens indebitum.*
17 *Solutum indebito præſumitur per errorem ſolutum, ac proinde repetitioni locus eſt, etiamſi ſit error in facto proprio.*
18 *Tutor, cui competit ius retinendi reliqua, ſi ea ſolvat pupillo, finita tutela nihilominus poteſt ea petere & retinere.*

CAPUT XX.

An tutor vel curator promittens integre reſtituere ſuo minori omnem rem cum omnibus fructibus deducat decimam?

ILla profecto † in propoſito elegans quæſtio eſt, *an* 1
tutor vel curator, qui tempore ſuſcepta tutela vel cura, promiſit integre reſtituere pupillo vel adulto omnem rem ſuam, vel bona ſua, cum omnibus ſuis fructibus, poſſit nihilominus poſtea decimam fructuum & redditunm ſibi deducere ratione laboris & adminiſtrationis, quam ſibi lex ſiri ſæpe citata deſert? Cuius quæſtionis deciſio ab illa dependere videtur, an præſuppoſito, quod ſicut teſtator
poteſt expreſſe prohibere detractionem falcidiæ, † *ut in* 2
authent. ſed cum teſtator, & in corpore, unde ſumitur, C. ad leg. Falcid. ita & detractionem Trebellianicæ, *ut tenuit gl. in §. ſed quia ſtipulationes, in verſic. liceat Inſtit. de fideicommiſſ. hereditat. late D. Cov. in cap. Raynaldus, §. 3. n. 6. de teſtam. Padilla in l. poſt mortem, n. 28. C. de fideicommiſſ. & nos in repet. l. nemo poteſt, n. 322. cum ſequentib. ff. de legat. 1. D. Mol. de Hiſpan. primog. lib. 1. cap. 17. num. 11.* eſtque communis & magis communis ſententia, *ſecundum Iulium Clar. §. teſtamentum, quæſtione 62. in princ.* ubi plurimos auctores hoc tenentes citat dicens, quod ex quo adſunt tot illuſtres Doctores, atteſtantes de communi opinione, fatuus & temerarius eſſet iudex, qui in practica auderet illam in dubium revocare.

Nunquid † ſi teſtator uſus ſit verbis univerſalibus vel æ-
quipollentib., cenſeatur tacite Trebellianicam detrahi prohibuiſſe? Puta ſi dixerit, *volo ut heres meus reſtituat totam,* 3
vel integram meam hereditatem, vel ſine aliqua diminutione, vel omnia bona mea, vel pleno iure & huiuſmodi?

In qua quæſtione duas opiniones contrarias communes Doctorum reperies apud ipſos, unam affirmativam, alteram vero negativam: ut ad longum adducit noviſſime Mantic. *de coniect. ult. vol. lib. 7. tit. 12. n. 13. cum plurib. ſequentibus*, ubi negativam probat, & D. Mol. *ubi ſupr. dict. lib. 1. cap. 17. n. 15. ubi n. 16.* magiſtraliter reſolvit coniecturam prohibendi detractionem falcidiæ vel Trebellianicæ eliciendam eſſe ex verbis, ex quibus veriſimiliter nihil aliud, quam prædictæ detractionis prohibitio induci poſſit, ut ſi dicat teſtator, *quod fideicommiſſ. integre atq; ſine aliqua diminutione ſolvatur*, non autem ſufficit, quod teſtator dicat, ſolvantur omnia legata ſeu fideicommiſſa, ſeu pleno iure, vel alia ſimilia, quæ ad aliud referri poſſunt ex Paulo de Caſtr. & aliis, quos ibi refert, & tandem dicit, à iudicibus mature penſandum eſſe, ne volentis teſtantis voluntatem coniecturari adverſus eam prohibitionem inducant, quam doctrinam relatis prædictis duabus communibus opinionibus contrariis, nos quoque ſequuti ſumus, ubi ſupra, *n. 321.* & alios plures allegans ſequitur Mantic. *ubi ſupr. num. 10. & 11.* & ubi in *n. 12*, quod in conflictu opinionum illa potius eſt eligenda, per quam tollitur Trebellianica, *ſecundum Corn. & Ruin. quos ibi citat adverſus Soc. Iun. in ead. q.* de tacita prohibitione Trebellianicæ, de qua agimus, eaſdem duas communes ſententias contrarias refert Iulius Clarus, *ubi ſupr. dict. §. teſtamentum, quæſtione 62. verſic. ſed nunquid*: & inquit, quod licet opinio negativa æ-

quior

quior videatur, nihilominus tamen ipſe ſemper ſequutus eſt opinionem affirmativam, tanquam veriorem & magis cōmunem, nempe, ut per prædicta verba univerſalia vel æquipollentia, cenſeatur prohibita detractio Trebellianicæ, quia in ultimis voluntatibus, in quibus mens & voluntas teſtatoris maxime dominatur, ſufficit quomodocunque de ipſa mente teſtatoris apparere: & tandem, inquit, quod ab hac opinione in practica ne recedas, niſi tamen ea aliquibus coniecturis colligi poſſit, teſtatorem aliter ſenſiſſe: hoc enim caſu tenenda eſſet contraria opinio, quæ ut dixit, æquior *eſt*, & quod in his caſibus bonum eſt habere iudicem ſavorabilem, quia in huiuſmodi opinionum controverſis multum poteſt iudicis religio in perſcrutanda mente defuncti, cui ſemper in iudicando adhærere debemus. Eaſdem prædict. duas communes opiniones contrarias refert ſequutus affirmativam uti veriorem, & magis communem Michael Graſſus *de ſucceſſ. §. Trebellianica, quæſtione octava, per totum,*

In ſumma in hoc conflictu opinionum receptior ſequenda & tenenda eſt illa, quam prædiximus ex Paulo Caſtrenſ. *in auth. ſed cum teſtator, num. 2. & conſ. 28. n. 10, lib. 2. & conſ. 77. n. 6. eodem lib. & alii quamplures Doctores ex ſupra citatis & ex Molina, ubi ſupra, dict. num. 16. & ex nobis, ubi ſupra.* nempe coniecturam prohibendi detractionem Falcidiæ vel Trebellianicæ eliciendam eſſe ex verbis, ex quibus veriſimiliter nihil aliud, quam prædictæ detractionis prohibitio induci poſſit, ut ſi dicat teſtator, *quod fideicommiſſum integre ac ſine aliqua diminutione ſolvatur*, tunc namque prohibita detractio cenſebitur: non autem ſufficiet, quod teſtator dicat; *ſolvantur omnia legata ſeu fideicommiſſa, ſeu pleno iure*, vel alia ſimilia, quæ ad aliud referri poſſunt. Et hanc ſententiam, etiam in effectu probavit & communem, & frequentiori calculo receptam ex Gabriele & Mantic. profitetur Graſſus, *ubi ſupra, num. 7.* ubi quod hæc concluſio, in parte negativa intelligitur, ut procedat, quando dictum ſit ſimpliciter, bona reſtitui debere pleno iure, ſecus ſi teſtator velit pleno iure reſtitui, & omnia quidem bona: quam diſtinctionem dicit communem Gratus, *conſilio 103. nume. 13. volumin. ſecundo*, quem refert & ſequitur Anton. Gabriel. *libr. 3. commun. opinionum, in titu. de Trebellian. concluſione 4. num. 2. ſequitur etiam Mantic. dict. titul. 12. num. 18. ad finem*, refert ac facile amplectitur Graſſus, *ubi ſupra, dict. numer. 7. ad finem.*

4 Quibus reſolutis † ex eiſdem inferri videtur ad deciſionem noſtræ peculiaris quæſtionis de tutore & curatore, qui tempore ſuſcepti officii promiſit reſtituere bona minoris cum omnibus ſuis fructibus. Nam iuxta ſupradictam magis receptam ſententiam in ſimili præmiſſa ſpecie de Trebellianica, videtur idem dicendum in noſtra hac quæſtione, nempe, ut ex verbis prædictis univerſalibus tutor vel curator decimam fructuum deducere non poſſit, quam ſibi lex fori alias deferebat, præcipue interveniente iuramento, quod magis aſtringit ſic promittentem, & cum potuerit legem apertius dicere, nempe adiiciendo, deducta decima, mihi à lege fori, & conſuetudine delata atque debita, contra ipſum eſt interpretatio facienda, *argument. leg. veteribus, ff. de pact. & leg. quidquid aſtringendæ, ff. de verborum obligation. cum ſimilibus.*

5 Secundo eadem † ſententia corroboratur ea altera, quæ in ſimilibus prope terminis habet, Quod ſi ex ſtatuto deferatur marito lucrum tertiæ partis dotis, maritus amittit eam partem dotis, ſi promiſerit totam dotem ſoluto matrimonio reſtituere. *Bald. per text. ibi, in l. final. n. 3. Cod. ad l. Falcid. & ſequuntur plures à nobis relati in d. l. nemo poteſt, n. 319.* Eſtque communis, ut plures referens affirmat Bacc. *de decim. tit. cap. 18, num. 14.* Ergo ita & eodem modo tutor vel curator amittet prædictam decimam fructuum, ſi promiſerit omnes fructus reſtituere.

6 Nihilominus tamen in ſpecie † noſtræ quæſtionis principalis contraria ſententia eſt tenenda, nempe, ut niſi tutor vel curator ſciens aut prudens, ea mente promiſerit rem reſtituere cum omnibus fructibus, ut ipſe decimam eorum non deduceret, idque aliter conſtiterit, quam ex generali & univerſali verborum prolatione, decima fructuum atque reddituum bonorum minoris non ſit privandus. Hocque ea ſeqq.

Primo, ea magis communi & veriori reſolutione inter duas præfatas communes opiniones Doctorum cōtrarias in materia prohibitionis Trebellianicæ, quam ſupra probavimus. Ratio namque ultimi membri præfatæ reſolutionis, & diſtinctionis in noſtra ſpecie tutoris vel curatoris, promittentis reſtituere minori bona ſua cum omnibus fructibus, ſatis concludit in ipſius favore, ne viſus ſit decimæ ſuæ fructuum parti renuntiare: ſiquidem verba illa univerſalis promiſſionis reſtituendi minori bona ſua, cum omnibus fructibus ad aliud quidem recte referri poſſunt, quam ad remiſſionem dictæ ſuæ decimæ, nempe ut intelligatur promiſſio facta de omnibus fructibus pertinentibus ad pupillum vel adultum. Quo ſenſu prædict. verba congruum & prudentem habent intellectum abſque eo, quod ad donationem, quæ in dubio nunquam præſumitur, nec velle quis ius ſuum iactare, *ut in l. cum de indebito, cum materia, ff. de probat.*

Et ſuperiorum ratio præmaxime procedit in noſtra ſpecie, in qua non agitur de coniecturanda mente & voluntate defuncti, qui bona ſua heredi reliquit, cum prædicto onere univerſali, ſed de auferendo ſudore & labore tutoris & curatoris, & ſic de tollendo ſibi ſalario à lege conceſſo pro ſuo labore & adminiſtratione.

Et quamvis iuri pro ſe introducto poſſit quilibet renuntiare, *ut in l. ſi quis in conſcribend. C. de epiſcop. & cleric. & in l. penult. C. de pact. cum ſimilib.*

7 Attamen remiſſio & † renuntiatio, nunquam facta præſumitur: quinimo ſemper eſt facienda interpretatio, ut evitetur remiſſionis præſumtio, *ut latiſſime probat Tiraquellius in præfatione, leg. ſi unquam, num. 128. Cod. de revoc. donat. Decius in l. poſtquam lite, nu. 16. C. de pact. & conſilio 352. num. 8. Cravet. conſilio 251. column. penultim. verſic. Rurſus eccleſia, & conſi. 257. num. 4. & conſi. 242. n. 6. & conſilio 290. colum. 2. verſic. 4. non præſumitur, Pariſ. conſilio 49. num. 39. volum. 3. Natta conſilio 78. in fin. Cephal. conſi. 25. num. 46. & 48. & Ruin. conſ. 127. n. 10, vol. 3.*

8 ubi quod potius præſumitur error, † etiam in facto proprio, quam iuris proprii renuntiatio, *probat late Maſc. de probat. 3. tom. concluſ. 1175, n. 3, cum ſeq. & latius concl. 1273. num. 3. cum ſeqq.*

9 Tertio, † quia remiſſio eſt donatio, *l. Modeſtinus, ff. de donat. late Tiraq. in l. ſi unquam, ver. donatione largitus, n. 143. C. de revoc. donat.*

10 At donatio nunquam præſumitur, † ſed potius quem fatuum, quam donare, *leg. cum de indebito, ff. de probationibus*, congerit plurima in propoſito, *Maſcard. de probationibus prim. tom. concluſion. 554. per totum*, ubi *nu. 5.* plures allegans, quod potius præſumitur error, quam donatio, *& num. ſexto*, quod procedat etiam in facto proprio, & *num. ſeptimo.* quod potius præſumitur ſtultitia, quam donatio, & *num. 18.* quod procedit regula etiam contra eccleſiam. Nam tunc etiam non præſumitur donatio, *ſecundum Alciatum, reſponſion. 38. in fin.* Ergo nec contra minorem, & *num. 19.* ampliat, ut procedat in quolibet adminiſtratore. Nam ſi quid dederit ei, cuius bona adminiſtrat, præſumitur dediſſe animo adminiſtrandi, non vero donandi. Ergo adminiſtrator, qui promiſit rem cum omnibus fructibus

reſti-

reſtituere reddereque minori, intelligitnr de fructibus ipſi minori pertinentibus, & ſic de sdminiſtratis à tutore vel euratore, non vero de eis fructibus, quæ ad ipſum adminiſtratnrem ſpectant ratione ſui labnris & adminiſtratinnia. Nnn cnim eſt imcnmpatibile reddere rationem sdminiſtratinnis omnium fructuum & reddituſi, eoſque reſtituere cum repntatinne, vel retentione decimæ partia eorum pro ſuo labore. Siquidē donationis eius partis evitanda eſt præſumtio, & quia primo in rstionis redditione onaratur tutnr vel curator, omnibus fructibua & redditibua minoris, poſtea vero in exnneratione & reputstione nneris deducitur decims, ſicut ceteræ impenſæ deduci debēt procnldubio, licet omnea fructus integros reſtituere promiſerit, quia fructus non dicuntur, niſi deductia impenſis & ſumtibus, in eis colligendis factis, item etism iuſta mercede laboris adminiſtratoris, *ut ſup. probavimus*. Scd decims fructuum defertur tutori vel adminiſtratori pro ſalsrio lsboris ipſius, & pro eius alimentia, *ut in d.l.fori*: Ergo ipſa deducends eſt, ſicui ceteræ impenſæ, hocq; msnifeſtius fit, ſi fingcremus, nnn decimsm fructuum, ſed aliquam pecuniæ quantitatem à lege ſuiſſe aſſignatam tutori vel curstori prn labnre adminiſtrationis. Nnnne ſi hoc ita eſſet, ex pretio & valore fructuum atque reddituum deducenda eſſet qusntitas ſslarii præfata, etiamſi tutnr vel turatnr promiſiſſet reſtituere ſuo minnri omnes fructus rerum ſusrum, tsntoque minus ex fructibus & redditibus haberet, quanto npus eſſet ad ſnlvendum dict ſalarium pecuniarium? Ita ergo idem erit dicendum, in noſtra ſpecie, cum idem ſit decima fructuum, quod valnr ipſius, qnia tutor vel curator, omnes fructus adminiſtrsre, & vendere, & ex valore omnium proculdubio ſibi deducere debet decimsm, item & reddituum annuorum, quns in pecunia numerata exegerit, quod nnn eſt contrarium promiſſioni omnium fructuum, ſed potius neceſſarium pro adminiſtratione, & fructibus colligendis, ac ceteræ ſimiles impenſæ.

11 Quamvis † enim quis iubeatur reſtituere fructus integros, nihilnmiona poteſt deducere expenſas factas in eia colligendis, ut cum aliis probat Tiraq. *de utroque retractu, §.15.n.8.* Et quamvis *num.9.* refert alios in bis terminis contrarium tenentes, quod prædixit *dict. num.8.* longe verius eſt, idque etiam ſequitur Bsec. *dict. cap. 18. num.20.*

Quibus fit, nt merito ſit verior, æquior, & tenenda ſententia prædict. negstiva, quam defendimus, & eam probat Baec. *de decim. tut. c.18.n.16. cum ſeqq.*

Nnn obſtst primum ſundamentum contrarium, quoniam ism eſt dilutum ex primo nnſtræ ſententiæ. Non obſtat & ſecundum ex doctrina Bald. per text. ibi *in l.ſi. ad l.Falcid. cnm ſequatib.* quia præterquam, quod alii tenent contrarium, quos refert Baec. *d.c. 18. num. 21.* Attameo dato, qnod doctrina Baldi ſit vera, tenenda & cōmunis, *prout ſupra docnimus*, nihilominua in noſtra ſpecie, de qua agimua, slia ratio viget pro tutore & curatore, ut decimam deducere poſſit, nempe, qnia ipſa datnr pro labore adminiſtrationis, & nt habeat, unde vivere poſſit, & ne damnum patiatur ex adminiſtratione tutelæ, vel curæ. Quare non videtur voluiſſe carere ſubſidio vitæ, ſed ea verba, *promitto reſtitnere rem cum omnibus fructibus, vel cum integris fructibus*, prnlata fuiſſe de hia fructibus, qui ſunt pupilli, imo ex mnre tabellionnm cenſeri appoſits, ut efficacius & plenioribus verbia, esutum & conſultum ſit pupillo pro ſuis fructibus, ſibi reſtitnendia pntius, quam ut de ſuo donare videatur tutor vel curstor, vel iuri ſuo renuntiare. At tertia psrs dotia marito competena ex vi ſtatuti, lucrum potius eſt, quam damni cnmpenſatio. Vnde nimirum, ſi per promiſſionem ipſiua de integra dnte reſtituenda amitiatnr, quia illa tertis pars non erat acquiſits viro, quando ipſe promiſit totam dotem reſtituere, ſed erat acquirenda titulo lucrativo: decima vero fructuum tntori vel euratori à lege fori delata titulo onernſo, ratinne laboris & adminiſtrationis. Vnde diverſa ratin eſt lucri acquirendi, vel damni cnntrahendi.

Quæ noſtra † ſententia prncul dubin procedit in tutoribus & curatnribns egentibus in prædicta decima fructuum, & reddituum pro ſuis alimentis: Tunc nsmque etiam ſpecislem decimæ renuntistionem credimus non valituram, ſi alias unde ſe alerent, non haberent, quia renuntiari aut trsnſigi ſuper alimentis ſuturis, nnn pnteſt, niſi cauſſa cognita, & cum decreto prætnris, *ut in l.cnm hi, per totam, ff. de tranſactionibus.* Sed & procedit etiam nnſtra ſententis, licet tutnr vel curatnr aliunde habcret, ex quo ſe alere poſſet, ex præcedentibua ratinnibus & fundsmentis ſupra pro es adductis. 12

Limitanda tamen eſt, ſi conſtiterit de voluntate cōntraria tutoris vel curatnria, nempe, voluiſſe obligsri ad reſtitutinnem nmnium fructuum & redditnum minori ſuo faciendam abſque deductione decimæ, alias ſibi debitæ: quia gratis & ſine decima ſuſcipere voluit onus tutelæ vel curæ, & ſic quando conſtat donsre decimam voluiſſe, cum tamen slias bsberet, unde ſe alere poſſet. Neceſſe eſt igitur hoc prnbsre, vel ſcienter deſtinatoq; animi conſilin, ills verba appnſits ſuiſſe, *ſecundum Baecam d.c.18.n.21. ad fin.* Qund probo. 13

Ex quibus † deducitur, idem eſſe dicendum ac reſnlvendum, ſi tutor vel curstor finita tutela vel cura, omnia bona reſtituit sdulto vel msinri, nulla ſibi decima deducta, ut ſiquidem conſtet, ſcianter omnes fructus reſtituiſſe, non poſſit poſtea decimam petere, alias ſecus: Id qund etiam prnbatur argumento nptimi text. *in leg. beres cum debneras, ff. ad Trebellian.* ubi ad literam prnbatur. 14

Quod ſi heres, † cum deberet quartam retinere, tōtam bereditatem reſtituit, ſimilis eſt eis, qui retentiones, quas hsbent, omittunt, ſed nihilominus poſſe cum rerum hereditstiarum portinnem repetere, vel nanciſci, niſi ſciens reſtituit: Tex. etiam in *l.error, C. ad leg. Falcid.* facit regula iuris, quæ hsbet, *quod cnim per errorem dati repetitio eſt, eiuſdem conſulto dats donatio eſt:* † ſic etism ſi vir reſtituat totam dotem nulla ſacta deductione impenſarum neceſſariarum, pnteſt ess repetere, quaſi ſolvens indebitum, *leg. quod dicitur, ff. de impenſ. in rebus dotalibus fact. & tenent Bald. Novell. & Campeg. quos refert & ſequitnr Baec. d.c.18.n.11.* 15 16

Eo namq; ipſo † qund probatur aliquid indebite ſolutum, præſumitur per errorem ſolutum, ac proinde repetitioni locus eſt, etiamſi fuerit error in facto prnprio. *iuxta gloſſ. in l.cnm de indebito, verſ. ignorantia, ad fi. ff. de probat.* cuius glnſſ. opinio communiter eſt recepta *ſecūdum Alexand. conſ.264.n.3.lib.5. & cnm eo Baec. ubi ſup. in verſ. ſic. gloſſ.* Eandem gloſſ. cum ſupradict. illatinne dicit etiam communiter approbatam Greg. Lop. *in l. 28. in gloſſ. Poryerro, ti.14. partit. 5.* & videtur probsri *in leg.29. eiuſdem tit. ibi, Mas ſi, &c.* † Vnde in terminis inquit Alexand. ubi ſupra, quod ſi tutori comperat ius retinendi reliqua, & finita tutels ea tradat pupillo, nihilominus pnteſt es petere & retinere. Et quod licet tutnr promittat reddere integram ratinnem, non ideo minus poteſt deducere lucrum ſibi competens. Ergo à fortiori idem dicendum eſt in noſtro caſu, reſpectu decimæ, qua agit tutor de damnn evitsndo, hoc eſt, de recuperanda decima ſibi à lege fori delats ratinne laboria, quod etiam deducitur ex Alex. *ubi ſup. n. 4.* Minor autem hoc caſu agit de lucro captandn, & ſe locupletando cum iactura sliena, contrs regulsm iuris, niſi in præmiſſa ſpecie tutor vel euratnr ſciens, & prudens omnes fructus & redditus minori reſtitueret, nulla decimæ deductione facta per prædicta, alias ſecus: quare prædicta deductione de- 17 18

cimæ

eimæ in ſpecie nuſtræ quæſtioniaprincipalis, de qua in hoc cap. merito probavit & tenuit *Baec. d. cap. 18. nu. 10. in verſic. quodſi tutor & num. 11. & 12.*

SUMMARIA.

c *Decima fructuum & reddituum, an danda ſit coadjutori Regis vel ducis minoris 25. ann. item & coadjutori Epiſcopi? reſolvitur negative per totum caput.*

2 *Salarium coadjutori Principis, vel ducis minoris 25. an. vel Epiſcopi praſtandum eſt juxta rei qualitatem, per totum hunc numerum ſecundum.*

CAPUT XXI.

An coadjutori Regis vel ducis minoris 25. ann. item & an coadjutori Epiſcopi danda ſit decima?

1 HANC quæſtionem, adductia hinc inde aliquibus fundamentia, pro & contra abſolvit Baeça *de decim. tut. cap. 19. num. 14.* diſtinguens huc modo: ut ſi quidem decima æquivaleat expenſis coadjutoris, ipſe decimam habeat: ſi vero eas excedat, tunc iterum diſtinguit: aut enim coadjuror datur propter animi morbum, qui impediat omnem rationis uſum & negotiorum adminiſtraionem: & tune coadjutori detur decima, quoniam vere curator eſt, enm plena & libera adminiſtrandi poteſtate, *ut notat Innoc. in cap. grandi, de ſupplend. negl. pralat. & ibi, Corſetus in repet. colum. final.* Si tamen coadjutor deretur Epiſcopo, vel Duci, proprer morbum corporis, non elidentem judicii vim nec rationis uſum, & tuuc coadjuturi decima non præſtahitur, quoniam ſtrictam limitatamque habet puteſtarem, *ſecundum Oldrad. conſ. 44. col. 2.*

Ego vero potius credo atque verius eſſe cenſeo, indiſtincte tenendum coadjutori prædicto minime eſſe dandam decimam fructuum & reddituum Principis, Ducis & Epiſcopi, cui datus eſt, ſive ei datus fuerit ob morbum animi vel corporis, ſive expenſæ ſint magnæ, vel parvæ: Non enim habemua legem ullam præcipientem hujuſmodi coadjutori dari decimam: At lex fori loquitur tantum in tutoribus & curatoribus orphanorum, non vero in coadjutoribus Principum, Ducum, Comitum, Marchionum nec Epiſcoporum: Ad eos igitur non eſt extendenda, quia eſt correctoria, *argumento, l. ſi vero, §. de viro, cum ſimil. ff. ſolut. matr.* & erubeſeimus, cum ſine lege loquimur, *l. illam, cum ſimilib. C. de collat.* Denique, nec jua commune nec conſuetudo habet, quod hujuſmodi coadjutoribus detur decima fructuum: ſed tantum jure diſponitur, quod coadjutori detur ſalarium, *ut in capit. 1. §. praſente, de cleric. agrot. libr. 6.* ubi eavetur, ut eoadjutores epiſcopi de proventibus prælatorum, in quorum aſſumuntur auxilium, † ſumtus
2 recipianr moderatoa, *& notant Innocent. Imol. Dominicus, & Corſet. in dict. cap. grandi, & Abb. in cap. de rectoribus, de cleric. agrotan. quos retulerat idem Bacca, ubi ſupra, numero 10.*

Cum igitur hoc ita ſit jure cautum, nec habeamus legem aliquam ſeu Pontificiam deciſionem, aut conſuetudinem Regni, quod coadjutori Principis, Ducis, &c. vel Epiſcopi detur decima ſignanter pro ſalario, quæro, *quis judex ex proprio capite poterit eidem decimam fructuum & reddituum praſtare, quantamcunq; curam ſive laborem is coadjutor impendat in adminiſtratione rerum ſibi incumbenti? ſive morbus ſit animi, ſive corporis?* Omitto loqui de curatore prodigi, furioſi, & ſimilium perſonarum: huic namque decimam fructuum dari merito jure probavimus, *ſupra hac tertia parte, cap. 10. per totum.*

Loquor enim in coadjutore, qui merito ita vocatur, quia coadjuvat titularem impeditum, in quo ſupponinimus ipſum tutelarem aliquid agere poſſe, quamvis morbum aliquem animi, vel corporis potiatur: alias namque, ſi vere prodigus vel omnino furioſus aut mente captus ſit: qui nihil penitus agere valeat, nou eſt ei dandus coadjutor, ſed curator: cui vero curatori decima danda videtur, *ut probavimus, ubi ſupra*, niſi adhuc in hac ſpecie curatoris Principis, Ducis, & ſimilium magnatum & Epiſcopi, contrarium maluerimus, *ut verius probatur juxta à nobis tradita, ſupra hac tertia parte, c. 11. Utrum tutori vel curatori Regis vel Ducis, ſit danda decima?* In curatore autem aliorum inferiorum, furioſi, prodigi & ſimilium perſonarum iuconcuſſa maneant, quæ ſupra tradidimus *ſuo capite pracitato:* Ceterum ſi datia vere coadjutor ſit, non vero curator, non videu cur ei decima ſit danda ex ſupradictis.

Sed tantum ſalarium moderatum, juxta qualitatem perſonæ, officii ſeu dignitatis, curæ & laboria, ac facultatis reddituum, arbitrio boni viri auctoritate practica compententi aſſignandum, præter expenſas utilea & neceſſarias in rem ipſam factas: Id quod in coadjutore Epiſcopi, nec non & in gubernatoribua Epiſcopatus & Archiepiſcopatus, ex cauſſa datis, nominatione & præſentatione Regis noſtri, & confirmatione Apoſtolica conſtitutis, uſu obſervatum, & approbatum eſſe, non ſemel noſtris temporibus vidimua. Rex enim noſter eis conſtituit atque aſſignat ſalarium eiſdem præſtandum, omnibus ſupra dictia recte obſervatis atque perpenſis, præ honorifica dignitate ac multiplici cura atque labore officii: Idemque obſervandum jure erit, quoties Duci, Comiti, vel Marchioni ex cauſſa dandua eſſet coadjutor vel gubernator ſuæ ditionis: tunc enim idem dominus Rex noſter, eiuſque nomine ſupremum conſilium Regale prævio eius cunſultatione aſſignabit, & conſtituet juſtum ſalarium.

SUMMARIA.

1 *Decima pars fructuum, tutori vel curatori, praſtanda pro labore adminiſtrationis, intelligitur una de decem partibus fructuum, novem reliquis remanentibus minori, ut in decima frugum parochiali eccleſia debita deciſum exſtat jure canonico, & ita ſe habet conſuetudo indubia hujus Regni, ut in nu. 7.*

2 *Res in dubio ſecundum Bartol. intelligitur dividi in duodecim partes, & ex hoc cautela datur, ut in libello & ſententiis dicatur, duas partes de tribus totius rei, alias intelligitur in dubio de duodecim partibus, niſi aliud appareat: ſed hoc procedit in diſpoſitione ultima voluntatis: ſecus in aliis diſpoſitionibus, ut in decimis eccleſiaſticis, ut num. 3. & communis uſus loquendi hodie habet, ut faciendo mentionē de quarta vel quinta parte, intelligatur de parte totius, ut in num. 4. Praterea doctrina Bart. intelligitur, quando ſimpliciter ſit mentio partium, ut in nu. 5 item quando debetur pars res per verba numeralia, puta duæ partes, tres partes, quatuor partes: ſecus ſi debeatur pars per nomina quotativa puta duas tertias, vel duas quartas & ſimilia, ut in num. 6.*

8 *Tutor vel curator, non poteſt accipere pro labore adminiſtrationis plus quam decimam fructuum de rebus minoris, etiamſi ab ipſo ei plus fuerit promiſſum, ut adminiſtrationem ſuſcipiat, praterquam in tribus caſibus, hic poſitis.*

CAPUT XXII.

Qualiter computetur decima fructuum, & an aliquid ultra eam tutor vel curator poſſit accipere?

QVæſtio hæc † ſatis clara eſt & talis, ut de ea contro- 1
verti non poſſit. Cum enim lex noſtra fori dicat. *Ytome paraſi el diezmo de los fructos por razon de ſu trabajo*, quis poterit dubitare de quota parte ſit intelligenda, cum

da, cum aperte dicat, *El diezmo*, hoc eſt unam de decem partibus fructuum, novem reliquis remanentibus minori, ut in decima frugum parochiali Eccleſiæ debita decidit cap. *cum homines, de decim.* ubi Abb. *num. 2.* notat, quod decima pars fructuum debetur Eccleſiæ, habito reſpectu ad totum & quod non babet hoc caſu locum diviſio legalis, ut totum dividatur in duodecim partes, ſed debetur decima totius.

2 Licet † enim Bartol. *in l. interdum, §. paterfamil. num. 1. cum ſequentibus, ff. de hered. inſtit.* notet, quod res in dubio intelligitur dividi in duodecim partes, & per hoc inquit, *ſic cautus in libello & ſententiis, ſi enim petis duas partes, dicas de tribus totius rei, quia ſi peteres ſimpliciter duas partes, in dubio intelligitur duas partes, ſcilicet de duodecim, ut ibi,* niſi aliud appareret, non ſolum in hereditate, ſed in diviſione cujuslibet fundi, *ut in l. quoties, §. ſi duo & in lege cum quæſtion. Cod. de legat. & Bartolum ſequuntur in proprio loco Paul. & Imol.* & videtur eſſe communis opinio *ſecundum Baec. de decima tutorum, cap. 21. num. 2.*

3 Attamen † hæc doctrina poteſt ſalvari in diſpoſitione ultimæ voluntatis, quia cum hereditas dividatur à jure in duodecim partes, *ut in dict. § hereditas, Inſtitut. de hered. inſtit.* ita in dubio videtur teſtator ſenſiſſe: ſed ſecus erit in aliis diſpoſitionibus, *ut putat Abb. per text. ibi in dict. capit. cum homines*, conjuncta juris diſpoſitione, quæ reſervavit Eccleſiæ miniſtris ſimpliciter decimam partem frugum, & intelligitur reſervaſſe decimam totius non autem decimam ex duodecim partibus.

4 Et † ita babet hodie communis uſus loquendi, ut faciendo mentionem de quarta vel quinta parte, intelligatur de parte totius.

5 Melius † autem evitabitur prædicta doctrina Bartol. obſervando, ipſam non convenire verbis dictæ l. fori, loquentis de decima fructuum, qua in ſpecie procul dubio intelligitur, de decima totius, *ut in dicto capit. cum homines:* Sed doctrina Bartol. loquitur, quando ſimpliciter fit mentio partium; tunc namque nimirum, quod fiat diviſio totius in duodecim partes, cum hæc ſit diviſio legalis, & in materia legali ſtandum ſit diviſioni legali, & ita procedere poteſt opinio Bartol. & ſequacium, præterquam in caſibus, in quibus à lege aliter fit diviſio, ut in decima fructuum quæ à l. fori defertur tutoribus & curatoribus pro labore adminiſtrationis.

6 Quinimo † ex eodem Bartol. *ubi ſupra, juncto numero tertio*, conſtat & deduci poteſt hæc differentia, nempe, ut ejus doctrina ſupra relata procedat, quando debetur pars rei, per verba numeralia, puta duæ partes, tres partes, quatuor partes: tunc enim intelligitur de re diviſa in duodecim partes, ut conſtat ex eodem Bartol. *numero 1* Si enim peteres ſimpliciter duas partes, in dubio intelligitur duas partes, ſcilicet, de duodecim: ſecus ſi debeatur pars per nomina quotativa, puta duas tertias, vel duas quartas vel ſimilia puta decima, quia tunc rei in decem, non in duodecim partes computatio facienda eſt, *ut patet ex ipſo Bartol. ibi, numero 3.* dum dicit, quod ſi diceres, *peto duas tertias*, vel *duas quartas*, illud eſt indubitabile, quem ſequitur alios allegans Baeca, *dicto capitulo 21, numero 4.* qui à *numero 3.* cum duobus ſequentibus, hanc partem in terminis l. fori tenet.

7 Accedit † conſuetudo indubia hujus Regni, quæ procul dubio ita ſemper interpretata & obſervata eſt uſum dict. *l. fori*, nempe, ut novem partes ex decem fructuum & reddituum bonorum minoris eis remaneant, tutori vero vel curatori decima applicatur.

8 Non † tamen tutor vel curator aliquid amplius, quam illam decimam fructuum & reddituum accipere poteſt, nec ei dari debet de bonis pupilli vel adulti, etiamſi ſupra decimam ei pupillus aliquid amplius promiſerit, ut adminiſtrationem ſuſcipiat vel adimpleret, *ut bene probat Baeca, dicto capitulo 21. numero 6. cum ſequentibus, ubi numero 8.* id limitat primo, ſi ei aliquid liberaliter offeratur, ab his, qui pupillum ſanguine contingunt, vel ab aliis, *ut in leg. tutor. §. quæ à tutoribus, & in leg. Neſennius, cum ll. ſequentibus, ff. de adminiſtratione tutorum.* Secundo limitat idem auctor *numero 10.* ut tutor ſupra decimam accipere poſſit, ſi ex reſcripto Principis ex magna & juſta cauſſa pupillo utili idoneo detur. Tertio limitatur ratione expenſarum utiliter & neceſſario factarum in rebus minorum, quas ultra decimam tutor vel curator reputare vel exigere poteſt, *ut ſupra, non ſemel alias cc. aſſeruimus.*

SUMMARIA.

1 *Fructus aut naturales aut induſtriales dicuntur, & qui ſint illi, & hi? & num. 3. & 4.*

2 *Judicis arbitrio relinquitur, quando magis induſtria hominis, quam ipſa natura, & e converſo fructus proveniant.*

4 *Fructus induſtriales dantur, quos ſuos facit poſſeſſor pro cultura & cura.*

5 *Fructuum civilium tertium genus datur ſecundum aliquos, nempe uſura, domuum penſiones, navium vectura, atq; his ſimilia, ſed non eſt vera hac denominatio, ſed potius connumerantur hi fructus inter induſtriales, ut hic, & in num. 6.*

7 *Frumentum inter fructus induſtriales connumeratur.*

8 *Vinum inter fructus induſtriales connumerari debet ob novam formam, quam ei homo ſua induſtria tribuit, & num. 12.*

9 *Farina non eſt fructus prædii ob formam à frumento diverſam, quare qui frumentum dare promiſit, farinam ſolvere non poteſt.*

10 *Uva fructus artificiales dici poſſunt, quoad plantationem vitium & ipſarum amputationem atque terræ culturam.*

11 *Oleum inter fructus induſtriales collocari ſolet.*

13 *Lana & lac inter fructus artificiales connumerantur.*

14 *Decima fructuum tutori & curatori præſtanda eſt de omnibus fructibus, tam naturalibus, quam induſtrialibus, inter quos connumerantur penſiones domorum, redditus, vectura navium, & cætera ſimilia, quæ nonnulli auctores fructus civiles appellant.*

15 *Penſiones non veniunt appellatione fructuum ſecundum nonnullos auctores; verius tamen eſt contrarium, ut in num. 17.*

16 *Fructus, quos nonnulli appellant civiles, proprie non dicuntur fructus, ſed obventiones, veniunt tamen generaliter appellatione fructuum, ut in num 17.*

18 *Lex correctoria ex ratione in ipſa expreſſa, extenditur ubi eadẽ ratio militat, niſi ratio eſſet impulſiva, vel ſi lex correctoria loqueretur taxative, ut in num. 19.*

20 *Redditum appellatione annuæ præſtationes comprehenduntur.*

21 *Decimam pedagiorum, vectigalium & portoriorum tutor vel curator habere & percipere debet.*

CAPUT XXIII.

Decima fructuum an de omnibus intelligatur?

PRo uberiori intelligentia hujus quæſtionis prius ſcire oportet, *quot ſint in jure fructuum nomina?* In quo ita reſolvendum eſt.

Fructus † aut naturales aut induſtriales dicuntur. 1
Naturales appellantur illi, in quibus producendis ac percipiendis magis operatur ipſa natura, quam hominis induſtria, veluti pratorum herba, glandes, caſtaneæ,

poma:

poma: Induſtriales vero dicuntur, qui proveniunt ac
percipiuntur ex induſtria potius hominum, quam ex i-
pſa natura, ut ſegetes *l. fructus, ff. de uſur. gloſſ. & DD. in*
lege, diverſ. ff. de rei vend. item penſiones domorum ſunt
induſtriales, *Bald. in l. ſi traditio. colum. ult. C. de act. emt.*
2 *Aret. conſil. 159. colum. 2. num. 3.* arbitrioq; † judicis relin-
quitur, quando magis induſtria hominis, quam ipſa na-
tura & è converſo, fructus proveniant, *Cyn. in l. certum,*
num. 2. C. de rei vend. Bart. in d. l. ex diverſo. Abb. in c. gra-
vis, de reſtit. ſpoliat. & ibi Bero. num. 9. verſic. nonnulli, So-
cin. Senior, conſil. 251. colu. penult. verſic. ſupereſt poſtremo
lib. 2. Aretin. ubi ſupra. Et hanc diſtinctionem fructuum
veriorem eſſe opinantur (licet quidam aliis diſtinctio-
nibus utantur) D. Covar. *lib. 1. Var. reſol. c. 3. num. 6. ſtatim*
in princ. & Iacob. Menoch. bene eam probans lib. 2. de ar-
bit. jud. Cent. 3. caſu 210. per totum.

3 Simile videtur, quod in hac re tradit Carol. Molin. *in*
conſuet. Pariſ. 1. part. §. 1. gloſſ. 1. num. 33. dicens, quod na-
turales fructus ſunt, qui immediate producuntur à re
ſeu materia rei corporalis, ſive mobilis ſive immobilis,
ut pecudum partus & fruges: & hi fructus, ſi non requi-
rant notabilem hominis induſtriam, dicuntur ſimplici-
ter *naturales:* ſi requirunt magnam induſtriam vel im-
penſam, dicuntur *induſtriales:* & quod ſunt nomina ma-
giſtralia, non à lege, ſed à doctoribus impoſita cauſſa fa-
cilioris doctrinæ.

Unde † falſa omnino eſt opinio Juan. Corcaſii, *lib. 5.*
Miſcell. jur. capit. 9. cenſentis, commentitiam eſſe hanc
fructuum induſtrialium denominationem, nec ſumi hu-
jus rei argumentum poſſe à dict. *l. fructus*, & adjungit
ipſe alias plures rationes pro ſua opinione, quibus mire
& per ordinem ſatisfacit Menoch. *ubi ſupra, num. 6. cum*
ſequent. ubi ipſum ſatis non miratur, quod eam opinio-
nem tenuerit.

4 Qua † exploſa, *num. 27. ad fin.* reſolvit, dicendum eſſe,
cum ceteris juris interpretibus, dari fructus hujus nomi-
nis induſtriales, quos ſuos facit poſſeſſor pro cultura &
cura, *ut in l. fruct. ff. de uſur. & in l. in bona fidei, ff. de ac-*
quir. rer. dom. Eſtque in jure recepta & communis ſen-
tentia contra Corraſium, & utramque hanc fructuum
ſpeciem eleganter his carminibus ſignificavit Virgilius
libr. 2. Georgic.

Principio arboribus varia eſt natura creandis.
Namq; aliæ nullis hominum cogentibus, ipſæ Sponte ſua
veniunt:
Pars autem, poſito ſurgunt de ſemine, ut alta Caſta-
nea.

5 Similiter † vera non eſt aliorum opinio, excogitan-
tium tertium genus fructuum, nempe, civilium, ut ſunt
uſuræ, domuum penſiones, navium vecturæ atque his
ſimilia, quos ſequutus fuit ſemel Menoch. *de retinen.*
poſſeſ. remed. 15. quæſt. 40 num. 577. & prius Carol. Molin.
ubi ſupr. dict. num. 33. ubi hos fructus civiles & fictos ap-
pellat, quia civiliter producuntur immediate à jure, ſeu
obligatione inducta, ſive ex lege ſive ex hominis provi-
ſione, *text. in l. ſi navis, in principio, ibi non natura prove-*
nit; ſed jure percipitur, ff. de rei vind. inquitq; quod Bar-
tol. *in l. fin. in fin. ff. de jur. fiſc.* & Bald. *in l. ſi traditio. in fin.*
C. de act. emt. qui primus ſimpliciter eos fructus indu-
ſtriales, & ſecundus induſtriales, & induſtrioſiſſimos ap-
pellant, improprie loquuntur, & quod rectius & clarius
nuncupaſſent eos fructus civiles, *& num. 35.* late agit,
quando iſti fructus civiles producuntur.

Sed nihilominus vere commentitia eſt hæc denomi-
natio fructuum civilium, cum nullo jure probetur, ut
mutata ſua prima ſententia affirmavit & docuit, ſecun-
do idem Menoch. *dict. caſu 210, num. 29.* allegans pro ſe
Arium Pinell. *in l. 2. C. de reſcind. vend. 2. part. cap. 4. nu.*
6 *52.* Connumerantur † enim hi fructus inter induſtria-
les, *ut ſupra probavimus*, & præterea ita tenent Corraſ.
lib. 5. Miſcell. jur. cap. 9. in fin. & Joan. Copus, *in tract. de*
fructib. lib. 1. tit. 1. cap. 3. nu. 2. & ante eos idem probarunt
Bartul. & Bald. *jam ſupra citati*, quos refert & ſequitur
Menoch. *d. caſu 210. num. 29.* qui *num. 30.* addit, idem eſſe
dicendum in lucro, quod ex mercatura & arte numula-
ria provenit, *ut in ſpecie notavit Vaconius Roman, lib. 2.*
declar. jur. cap. 75 licet enim jure percipiantur, *ut in dict.*
leg. ſi navis in principio, non tamen ullo jure civiles ap-
pellantur.

Sic etiam † frumentum inter fructus induſtriales e- 7
numeratur, *ut in dict. l. fructus & vinum; & in l. ſi ejus 77.*
ff. de rei vend. dum uvas terræ fructum à vino diſtinguit:
& ſenſit Bartol. *in leg. diverſo ff de rei vindic. & conſil. 125.*
quæſtio talis eſt, num. 2. lib 1. Bald. in l. ancilla, num. 14. C.
de furt. Campeg. in tractat. de dot. quæſt. 7. num. 2. Aretin.
dict. conſil. 159. num. 2. quos refert & ſequitur Menoch. *d.*
caſu 210. num. 21. licet enim uva fructus naturales ratione
plantæ dici poſſint: vinum tamen ob novam formam,
quam ei homo † ſua induſtria tribuit, inter fructus indu- 8
ſtriales connumerari debet, ut nova quidem forma vini
eſt à † materia ipſa uvarum diverſa, text. *in §. cum ex alie-*
na, Inſtitut. de rerum diviſ. Quamvis enim uva ſit vinum
potentia, cum tamen actu non ſit, dicendum eſt ab actu
eſſe denominandum, *ſecundum Vacon. dicto capitulo 75.*
& ſequitur Menoch. *ubi ſupra, numero 23.* hoc confir-
mans ex doctrina Baldi, *in leg. 1. numero 6. C. de fruct. &*
lit. expenſ. ubi ex ſupradictis cenſet, farinam non eſſe † 9
fructum prædii ob formam à frumento diverſam. Qua-
re qui frumentum dare promiſit, farinam ſolvere non
poteſt.

Quinimo † & ipſæmet uvæ fructus artificiales dici 10
poſſunt quoad plantationem vitium & ipſarum ampu-
tationem atque terræ culturam, quæ omnia operas ho-
minum requirunt & ſunt neceſſaria ad ipſas uvas pro-
ducendas: alias enim eas vites non germinarent, ſed ar-
buſta, ſicut nec frumentum terra produceret abſque
cultura ipſius terræ: Neque his obſtat diſtinctio uva-
rum à vino, de qua *in dicta l. ſi ejus*, quia procedit quoad
perceptionem fructuum, non vero quoad differentiam
naturalium & induſtrialium fructuum, ut patet ex ver-
bis dict. l. ibi *perceptionem fructus accipere debemus, non*
ſi perfecte collecti, ſed etiam cœpti jam percipi, ut terra con-
tinere ſe fructus deſierint, veluti, ſi olivæ, uvæ lectæ, non-
dum autem vinum, oleum ab aliquo factum eſt: ſtatim
enim ipſe accepiſſe fructum exiſtimandus eſt: nihilomi-
nus tamen fructus uvarum induſtriam humanam requi-
rit, licet fatendum ſit, ampliorem induſtriam requirere
fructum vini, utputa priorem uvarum, & inſuper aliam
vini faciendi, ſicut contingit in olivis & oleo ex eis fa-
cto, niſi fructum uvarum & olivarum judex magis pro-
venire natura ipſa, quam hominis induſtria æſtimave-
rit atque arbitretur, ex regula ſupra in principio hujus
capitis poſita. Sed non bene Bacca, *de decima tutorum,*
cap. 22. ſub num. 29. inquit, uvas inter naturales fructus
connumerari, *juxta gloſſ. in cap. contra jus de reſtitut. ſpo-*
liat. quam gloſſ. neque text. ita incipientem, ego invenio,
allegat etiam Cyn. *in l. certum, C. de rei vend.* qui *num. 2.*
potius probat contrarium dicens, quod in ſegetibus &
vineis maior verſetur induſtria, quam in pomis. Et ideo
nos vocamus ſegetes fructus induſtriales & uvas, *ut in l.*
ſi eius fundi, ff. de rei vendic. quia in his exigitur multa in-
duſtria: ut colere terram, ſeminare, farculare, mundare,
ligare, herbam ſuccidere & huiuſmodi, quæ ſunt artis
facere.

Oleum † autem inter fructus induſtriales collocari 11
ſolet, *ut in dicta l. eius, & cum Bartol. dict. conſil. 125. & in*
l. maritus in fine princ. ff. ad l. Falc. & Bald. in l. ancilla, nu.
14. & Campeg. dict. quæſt. 7. num. 2. & Aret. dict. conſil. 159.
num. 2. Arius Pinell. in l. 2. in 2. part. cap. 4. num. 52. C.
de reſcindend. vend. verſic. ſpecifice, tenet Menoch. dict.

12 *caſu 210. num.25.* Idemque probandum eſt † procul du-
bio in vino, tum ex dict. *l. ſi eius*, tum etiam ex identitate
rstionis.
13 Lsua † autem & lse inter artificiales fructus connu-
merantur. *gloſſ. in l. ſi quis à uoa domsao verſ. cura, laſtis. de
rerum diviſ. Bart in dict. l. ex diverſo, num. 2. Vaconius Ro-
manus dict. cap 75. Pinell. ubi ſupra, & Meaoch, num. 26.*
Nsm etſi hominis facto non naſcantur, attamen non
ſine magna ejus cura naſcantur: Nam niſi homo ipſe o-
ves cuſtodiret & depaſceret, certe, nec lanam nec
lac illæ producerent.
His ſic (& quamvis non breviter, utiliter tamen & ad
apertionem quæſtionis neceſſario præmiſſis) cum lex
14 noſtra † *fori* dicat generaliter & indiſtincte, *Y tome para
ſi el diez mo de los fructos*, generaliter eſt intelligenda de
omnibus fructuum generibus, nempe, naturalibus & in-
duſtrialibus, de quibus ſupra, inter quos connumeran-
tur, ut præmiſimus, penſiones domorum, redditus, ve-
cturæ navis & cetera ſimilia, quæ alii auctores fructus
civiles nuncuparunt, nos vero induſtriales, *juxta jura
vulgaria, leg. de pretio, cum ſimilibus, ff. de Publiciana in
rem actio. leg. non diſtinguemus. ff. de arbitr.*
Secundo ex eadem leg fori ibi, *Mantengalos de los fru-
ctos, y tome para ſi el diezmo.* Ex quibus verbis conſtat
manifeſte, quod decima deducetur ex eiſdem fructibus,
quibus minor ali debet, ſed pupillus vel adultus, alitur
ex omnibus hujuſmodi fructibus, nempe, naturalibus
& artificialibus, prout ſunt frumentum, vinum, oleum,
lana, lac, penſiones domorum & alii redditus, ex eiſdem
igitur tutor vel curator, decimam deducet.
15 Tertio, † quia etiamſi ſecundum nonnullos auctores
appellatione fructuum non veniant penſiones, ut puta
Bald. *in l. traditio, colum. fin. C. de act. emt. Alexand. con-
ſil. 181. num. 6. lib. 1. & in leg. divortio, num. 32. ff. ſolut. ma-
trim. & ibi Iaſ. num. 9.* ubi quod in conſtitutionibus, quæ
ſunt reſtringendæ, appellatione fructuum non venit
16 penſio: attamen verius eſt, quod † licet fructus (quos
nonnulli appellant civiles, ut vidimus) proprie non di-
cantur fructus rei ſed potius obventiones, quia non ex
ipſo corpore ſed ex alia cauſſa proveniunt, ut inquit Ju-
riſconſultus *in l. uſura pecuniæ, ff. de verb. ſignific. & late
Alexand. in leg. divortio, in principio, verſic. puto tamen.*
17 *ff. ſolut. matrim.* tamen generaliter † veniunt appellatio-
ne fructuum ſimpliciter, *ut in dict. leg. ſi navis, C. de rei
vendic. & in l. loci corpus, §. 1. ff. ſi ſervit. vendic. l. fructus
rei. ff. de regul. jur.* & fructibus naturalibus æquiparan-
tur, *l. prædiorum, & l. uſura vicem, ff. de uſur. l. ſi quis bona,
§. ſi Antiſana l. de pignor. & l. apud Iulianum, §. 1. ff de leg.
1. l. 3. locta. in fin. ff. ſi cert. petat. l. fur bana, ff. de condict. in-
deb. l. domum. C. de rei vendicat. l. uſufructu legato, §. 1. ff. de
uſufruct. leg. ex quibus juribus, ita docet Carol. Molin. in
conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 1. gloſſ. 1. num. 33. ibi & licet fructus,
quamvis differant, in modo producendo, ut ibi per eum &
num. 38. ſequitur Baec. dict. capitul. 22. num. 7. & Petrus
Barboſ. in leg. divortio, §. ſi vir, num. 38. ad finem, ff. ſolut.
matrimonio.*
Quod præcipue procedit in terminis, de quibus agi-
mos, quia militat eadem ratio in penſionibus & redditi-
bus exigendis & in fructibus naturalibus colligendis
imo forte maior, utpote induſtriam majorem homi-
num requirentibus. Cum igitur decima detur pro labo-
re adminiſtrationis & ita laboret tutor & curator in re-
colligendis & exigendis, atque adminiſtrandis his fru-
ctibus induſtrialibus, merito, ut de utriſque decimam
habere debeat, *argumento leg. illud enim ſimil. ff. ad leg.
Aquil.*
18 Neque obſtat, † quod noſtra lex fori ſit correctoris
juris communis: quia nihilominus, ubi militat eadem
ratio expreſſa, in lege extenſio locum habet, *juxta gloſſ.
in Clementin. prim. de elect. verſ. alligatur, ibi, contrarium
eſſe videtur de mente conſtituentis per rationem hic ex-
preſſam*, quæ communis eſt, *ut per Dd. in authent. quas
actiones ubi Iaſ. num. 22. C. de ſacroſanct. eccleſ. Iaſ. in l. ce-
tera, §. ſed & ſi quis, num. 19. & 20. ff. de legat. 1.* teſtatur
communem infinitos referens Menchac. *de ſucceſſ. cre-
at. §. 22. num. 52 colum. 3. & 4. illius num. & Anton. Gomez
1. tom. Var. reſol. cap. 5. num. 11. agit late de hoc Tiraquell. de
cauſſ. ceſſ. 1. part. num. 153. & latiſſime Doctor Molin. de Hi-
ſpan. primogen. lib. 1. cap. 5. num. 10.* ubi dicit communem
cum numeris ſeqq *ſequitur Baec. plures allegans de decim.
tut. cap. 25. num. 9.* præſertim cum ratio expreſſa in no-
ſtra l. Regia fori, dandi decimam tutori vel curatori, fru-
ctuum bonorum minoris, non ſit impulſiva ſed finalis
pro labore, ut patet.
Si eſſet † namque impulſiva; vel ſi lex correctoria lo- 19
queretur taxative, extenſio locum non haberet, etiam
ex ratione expreſſa, in lege ipſa, ut cum aliis reſolvimus
libro 2. practic. quæſtionum 170. ſub n. 1. verſic. non obſtat.
Imo hic non agimus de extenſione, ſed de virtuali com-
prehenſione in verbis ejuſdem *l. juxta à nobis tradita
libro 3. practic. quæſtion. 17. num. 75. cum pluribus ſequen-
tibus.*
Conſidero etiam deciſionem noſtræ l. *fori* favora-
bilem dici poſſe; ſiquidem agit de ſolvenda mercede &
labore tutori & curatori orphanorum. Et quamvis de
jure communi ei ſalarium non deberetur, *ut diximus ſu-
pra hac tertia parte, cap. 1.* nihilominus ſecundum na-
turam eſt, ut nemo locupletetur cum jactura aliena, *ut
in juribus vulgaribus*, & in Evangelio caveture dignum
eſſe mercenarium mercede ſua: Nimirum ergo ſi lex
noſtra *fori* tribuens decimam fructuum tutori vel cu-
ratori pro labore, intelligatur etiam de penſionibus
& redditibus, præmaxime cum hæc ſint etiam fructus,
& appellatione fructuum comprehendantur, & ve-
niant.
Quibus fit, ut hæc extenſio dici non valeat, ſed po-
tius virtualis comprehenſio *ſub verſ. fructus pro labore:*
Quare merito Paul. Caſtrenſ. *conſil. 374. ſuper iſtis dubiis,
num. 1. libr. 2.* noſtram hanc ſententiam principalem in
terminis probavit dicens, quod cum ex conſuetudine
cujuſdam provinciæ, *de qua ibi per eam*, tutor lucretur
fructus bonorum pupilli, certe lucrabitur redditus im-
præſtitorum pupilli.
Quoniam appellatione † redditnum comprehen- 20
duntur dictæ annuæ præſtationes, *ut in authentica de
non alien. §. hic igitur, juncta leg. 7. ff. de uſufruct. & quod
habetur in l. frugis, ff. de verbor. ſignific. Innocent. in capit.
paſtoralis de donat. ſuper verb. redditus.* Et in terminis
noſtræ l. fori, hanc ſententiam ex ſupra dictis probavit
& tenet Baeca, *dicto capit. 22. numero 3. cum ſequentibus,*
eſtque veriſſima & procul dubio tenenda in judicando
& conſulendo.
Idem probante, † ibi Baeca, *numero vigeſimo tertio,* 21
cum ſequentibus, in pedagiis, vectigalibus & portoriis,
ut ea quoque decimare tutor poſſit ex eiſdem rationi-
bus, *& numero vigeſimo octavo,* in ſalariis pupilli item te-
net, cui aſſentior.

SUMMARIA.

1 *Decimā mulctarum, condemnationum, an tutor vel cu-
rator habere debeat? & per totum caput: reſolvitur
affirmative, num. 5. cum ſeqq.*
2 *In fructu eſſe non dicitur, quod non renaſcitur, ut mar-
mor vel lapis, hoc declaratur, num. 11.*
3 *Commiſſi utilitas non quæritur uſufructuario, ſed perti-
net ad proprietarium.*
4 *Bona confiſcata non ſpectant ad firmarium, & ſic ad con-
ductorem commoditatis atq; fructuum, ſed contrari-
um, num. 12.*

6. Mul-

4 *Mulctæ & confiſcationes ſunt fructus juriſdictionis.*
7 *Mulctæ & confiſcationes bonorum, etiam immobilium dotalium pertinent ad eum, cujus ſunt fructus dotis, pro oneribus matrimonii. & num. 9.*
8 *Mulctæ & confiſcationes pertinent ad eum, cui uſusfructus juriſdictionis competit etiam bonorum immobilium, ut in num. 9.*
10 *Laudemia & alia, quæ ſolvuntur propter renovationem emphyteuſis, pertinent ad fructuarium.*
13 *Decima mulctarum & confiſcationum pro delicto commiſſo tempore primi tutoris vel curatoris, lata tamen ſententia condemnataria tempore alterius, vel eo finito ad quem ſpectet. & num. ſeq. reſolvitur, num. 32.*
14 *Pœna ex actio pro delicto commiſſo, anno primi conductoris, non tamen in eo ſententia lata condemnationis, ſed poſtea alio anno alterius conductoris, ad quem eorum competat, & numeris ſeqq. communis ſententia aſt, quod ad primum, ut in num. 16. contraria eſt verior ut in num. 17. & ſeqq. declaratur & limitatur nu. 24. 25. & 26. & 29.*
15 *Delinquens ſtatim efficitur ſervus pœnæ & incipit ſe obligare ad eam.*
16 *Initium exſpectandum eſt in delictis, ut intelligatur, ad quem pertineat punitio, declaratur tamen numero 21.*
18 *Pœna non cenſetur debita, niſi à tempore condemnationis, & num. 20.*
19 *Bona delinquentis, ante condemnationem non cenſentur hypothecata fiſco, neq; jus aliquod conſiderabile habere videtur in eis. & num. 28.*
22 *Sententia, quod reſpectu pœnæ cenſeatur declaratoria, procedit in pœnis ipſo jure impoſitis, ſecus alias.*
30 *Mulctæ & condemnationes juriſdictionis uxoris ſacta pro ſoluto matrimonio, pro delicto commiſſo eo durante ſunt in ſolidum uxoris declaratur, num. 31.*
33 *Pœnæ fiſcales ex juriſdictione majoratus obvenientes, eo anno, quo deceſſit ultimus majoratus poſſeſſor, ad quem pertineant? remiſſive.*

CAPUT XXIV.

An tutor vel curator decimam mulctarum & condemnationum habere debeat?

1 PUpillus vel adultus, † cui eſt datus tutor vel curator,
habet unum Caſtrum vel plura, quibus eſt juriſdictio
annexa, ex qua mulctæ & confiſcationes bonorum proveniunt
durante tutela vel cura, quæritur, *an eorum decimam habeat tutor vel curator tanquam fructum juriſdictionis bonorum minoris, an vero hæc in ſolidum ipſi minori competant?* Elegans profecto quæſtio eſt, & quæ
ſæpe in praxi contingere poteſt.

In qua in primis videtur, nullum jus competere tutoribus & curatoribus, in his mulctis, pœnis & confiſcationibus, ſive rerum mobilium ſive immobilium. Primo,
ex regula tex. *in l. divortio. 8. §. ſi vir, ff. ſolut. matr.* quæ habet, quod illud quod renaſcitur, ut marmor vel lapis,
2 non dicitur † eſſe in fructu: ſed mulctæ & confiſcationes
videntur eſſe hujuſmodi: Ergo earum decimam non habebit tutor vel curator.

3 Secundo † pro hac parte negativa facit doctrina Oldradi, *conſil. 240. num. 1.* ubi quod ſi emphyteuta incidat in commiſſum, utilitas commiſſi non quæritur uſufructuario, ſed pertinet ad proprietarium, idem eſt in feudo: quem ſequuntur relati per Tiraquel. *libr. 1. retract. in fine, num. 102.* & alios allegans Guiliel. Benedict. *in repet. cap. Raynut. ver. cetera bona, num. 33. in fin. de teſtament.* & Carol. Molineus dicens hanc eſſe veritatem in conſuetud. Pariſ. *tit. 1. §. 1. gloſſ. 1. num. 38. & Petrus Barbaſ. in d. l. divortio, §. ſi vir, num. 42. ad fin.* Ergo ita & mulctæ & confiſcationes obvenientes ratione juriſdictionis, pertinere debent ad proprietarium, non vero ad uſufructuarium univerſalem vel particularem.

Tertio, † quia bona confiſcata non ſpectant ad firma- 4
rium, & ſic ad conductorem commoditatis atque fructuum, *ut notat Oldrad. conſil. 148. factum eſt Alberic. in rubric. de uſufruct. columna ſecunda, verſic. item quæritur Angel. in leg. ſi quis id, quod, ff. de juriſdiction. omni. judic.*

His tamen † non obſtantibus, contraria ſententia ve- 5
rior eſt procul dubio & tenenda in judicando & conſulendo, imo quod tutor & curator decimam ſibi jure vendicent omnium mulctarum & confiſcationum bonorum mobilium ex juriſdictione minorum provenientium, ſicut & ceterorum fructuum atq; redituum ipſorum ex ſequentibus.

Primo: Quia mulctæ † & confiſcationes ſunt fructus 6
juriſdictionis, *cap. unic. quæ ſint regal. in uſib. feud. Chaſſan. conſil. 61. num. 3. late Tiraquell. libr. 2. retract. §. 5. glo. 4. num. 18. Molin. ubi ſupra, num 51.* dicens eſſe ſine controverſia, *Barboſa etiam ubi ſupra, num. 41. verſic. melius igitur.* Ergo eas decimabit tutor vel curator, juxta *dict. leg. ſori.*

Hinc eſt † & ſecundo, quod ſi in dotem tradatur Ca- 7
ſtrum, habens juriſdictionem annexam, mulctæ & confiſcationes bonorum pertinent ad eum, cujus ſunt fructus dotis pro oneribus matrimonii, *ita tenet Bald. in d. l. divortio, § ſi vir, ad fin. ff. ſolut. matrim. Bartol. in l. final. num. 1. & 2. ff. eodem tit.* Eſt recepta ſententia ſecundum Alexand. *num. 10. Iaſ. num. 8. in d. §. ſi vir.* eamque ſequitur alios allegans Guillelm. Benedict. *in repet. d. cap. Raynutius, verbo, cetera bona, num. 36. Palat. Rub. in repetitione rubrica de donat. inter vir. & uxor. §. 62. num. 10. Tiraquell. qui plures congerit de retract. conventian. §. 5. gloſſ. 4. num. 18. & Doctor Molin. de Hiſpan. primogen. librat. cap. 25. num. 22. & Barboſ. in dicto § ſi vir, num. 41.* ubi eam receptam appellat, eſtque communis opinio, *ut plurimos citans affirmat Baet. de decim. tutor. cap. 22. num. 13.*

Qua † ratione etiam prædictæ mulctæ & confiſcatio- 8
nes pertinebunt ad eum, cui uſusfructus juriſdictionis competit. *Bartol. in dict. leg. nu. 2. ff. ſolut. matrim. & ibi Paul. Caſtrenſ. in fin. Carol. Molin. ubi ſupra, numer. 50. Menoch. conſil. 66. num. 5. lib. 1. Doctor Molin. & Barboſ. ubi ſupra, multiſque aliis:* Ergo ad tutorem & curatorem pertinebit decima mulctarum & confiſcationum, cum reſpectu ſuæ decimæ ſit uſufructuarius pro ſuo labore, & prædicti ſint fructus juriſdictionis minoris, eſtque magis communis opinio ſupra modo dicta, *ut ex Carol. Molin. & Guilielm. Bened. affirmat Bacc. d. cap. 22. num. 15.*

Et † procedunt ſuperiora eadem ratione, nedum in 9
confiſcatione bonorum mobilium, de quibus ſupra loquuti ſumus: ſed etiam & immobilium. Nam cum conſiderentur tanquam fructus juriſdictionis, in dotem datæ, indiſtincte maritus & uſufructuarius prædicta debet facere ſua irrevocabiliter, *ita Bartol. in dict. l. fin. num. 1. & ibi Paul. Caſtrenſ. num. 2. & Alexand. num. etiam 2.* qui aſſerit receptum, *& Campeg. de dote, 2. parte, quæſt. 34. Chaſſan. conſil. 61. num. 6. & 14. & alios referens Carol. Molin. ubi ſupra, d. numero. 51.* ubi eam ſequitur & dicit receptiorem. Eandem etiam ſequitur plures allegans & communem profitetur, Doct. Molin. *d. lib. 1. cap. 25. num. 24. & Barboſ. in dict. §. ſi vir, num. 42.* ubi quod non eſt recedendum ab hac magis recepta opinione, & Baec. *d. c. 22. n. 19.* alios allegans & dicens quod hæc videtur magis communis opinio.

Nec audiendi ſunt tenentes contrariam in hoc ultimo ſententiam, ſcilicet, quod imo ſaltem immobilia confiſcata reſtituenda ſunt uxori ſoluto matrimonio

vel proprietario finito uſufructu, *prout ſentit Bald. in dict. l. fin. ff. ſolut. matr.* ea ratione, quia immobilia cohærent territorio, atque ideo non videtur reſtituta integra dos, ſi immobilia cohærentia territorio & conſequenter juriſdictioni, ei non reſtituerentur, quod eſt adverſus regulam, *l. fin. C. ſolut. matrim.* nec non & Angel. *in dict. l. fin. ff. ſolut. matrim* & ſequitur prius Alber. poſt Jacob. de Raven. *in l. uſufruct. legat. nu. 2. de uſufruct. & in l. ſi vero, nu. 5. ff ſolut. matr. & Annania in cap. 2. ult. notab. ne prælat. vices ſuas,* & falſo aſſerit receptum Tiraquel. *lib. 1. retract. in fine, num. 110.*

Non enim eſt vera hæc ſententia, præterquam quod eſt contra magis communem & receptiorem opinionem, *ut conſtat ex ſuperioribus auctoribus:* quia ſubjectū uſusfructus ſive dotis eſt ipſa juriſdictio, cujus ſubſtantia ſemper ſalva & integra permanet, eique reſtituitur, quantumcunque proprietas bonorum immobilium confiſcatorum marito, vel uſufructuario acquiratur: Neque enim immobilia ita cohærent territorio, ut habens juriſdictionem illorum, videatur etiam eorundem habere dominium, ſed tantum ſunt ſub ejus protectione, *juxta notata in l. 1. §. per hanc, ff. de rei vendicat.* & ob id, quamvis prædicta non reſtituantur, non in aliquo videtur diminuta ipſa ſubſtantia juriſdictionis in dotem datæ, *ut advertit Paul. Caſtrenſ. in dict. l. fin. num. 3. & ibi Alexand. num. 2. ff. ſolut. matrim. & optime Carol. Molin. ubi ſupra, dict. num. 51. & Baeca, dict. cap. 22. num. 20. Doctor Molin. dict. num. 24. & Barboſ. ubi ſupra, dict. num. 42.* Idem ergo dicendum eſt reſpectu ſimilium fructuum in aliis uſufructuariis, & in tutore & curatore, quoad ſuam decimam, *ut in terminis uſufructuarii cum Oldrado tenet Carol. Molin. ubi ſupra dicto num. 51.* & in tutore probat Baeca. *dict. cap. 22. num. 13. cum ſequentibus.*

10 Tertio principaliter eadem ſententia in tutore & curatore corroboratur, ex altera recepta & communi ſententia, quæ habet, quod laudemia & alia, quæ ſolvuntur propter renovationem emphyteuſis, pertinent ad fructuarium, quia conſiderantur tanquam obventiones rerum. Ita tenet Oldrad *conſil. 24. & alii relati, per Tiraquell. lib. 1. retract. in fine, num. 107.* Eſt communis *ſecundum Socin. Iun. conſil. 70. num. 31. libr. 3.* & cum eo Julium Clar. §. *emphyteuſis, quæſt. 23. ad fin. ſequitur Molin. de Hiſpan. primogen. lib. 1. cap. 22. num. 12. Menoch. conſil. 66. nu. 36. libr. 1. Alexand. in dict. leg. divortio, §. ſi vir, num. 8. ad fin. ff. ſolut. matrim. & ibi Barboſ. ſub num. 45.* Cum enim fructus ſit utilitas rei vel propter rem proveniens, merito quod hoc emolumentum propter ipſam rem proveniens ad uſufructuarium pertinere debeat, & ita atteſtatur vidiſſe ſervari Julius Clarus, *ubi ſupra,* & eſt proculdubio tenendum, tametſi Doctor Peralta *in leg. Titia, cum teſtamento, §. Titia cum nuberet, num. 9. ff. de legat. 2,* contrarium teneat. Si igitur hoc ita verum eſt, cum communi: idem merito probandum venit in tutore & curatore reſpectu ſuæ decimæ, quoad mulctas, bona confiſcata & laudemia ob juriſdictionem & rem minoris provenientia: & potiori ratione in poſſeſſore majoratus, ut ad ipſum prædicta pertineant, quia eſt verus dominus, *ſecundum Doctor. Molin. dict. capitul. 22. numero 12. & dicto capitulo 25. numero 22. cum ſequentibus.*

Quarto eadem noſtra principalis ſententia efficaciter probatur ex ratione expreſſa in noſtra l. Regia fori, nempe, pro labore adminiſtrationis: ſed hic labor ita impenditur in adminiſtranda juriſdictione, ſicut & in ceteris bonis minoris. Ergo idem jus in utroque eſt ſtatuendum, *vulgata leg. illud cum ſimilibus, ff. ad leg. Aquiliam.*

Quinto & ultimo atque peremptorie ex verbis ejuſdem, *l. fori,* ibi *Mantengalos de los fructos, y tome para ſi el diezmo de los fructos:* Itaque ex fructibus bonorum minoris, quibus ipſe minor alendus eſt, ipſemet tutor & curator debet ſibi ſumere decimam, ſed minor ali debet ex prædictis mulctis & confiſcationibus, ut patet: Ergo & earundem decimam habere debet ejus tutor & curator.

Ex ſuperioribus igitur ſatis ſuperque probata & confirmata remanet noſtra præfata ſententia in quæſtione principali hujus capitis, ita ut temerarium, atque contra notoriam juſtitiam eſſet, aliud, quam nos ſentire, conſulere aut pronuntiare, cum habeamus pro noſtra ſententia tot rationes inevitabiles, atque communes doctrinas noſtrorum profeſſorum in ſimilibus terminis & quæſtionibus, & nulla poſſit congrua ratio differentiæ aſſignari inter ſupradictos caſus & noſtrum præſentem.

Supereſt tamen, ut ſatisfaciamus fundamentis contrariis ſupra jactis.

Et ad primum quidem de regula, text. *dict. l. divortio, §. ſi vir, ff. ſolut. matrimon.* quæ habet, quod ea, quæ non renaſcuntur, non ſunt in uſu: reſpondeo, quod quamvis verum, ſeu proprie atque ſtricte loquendo lapides, ſeu cetera metalla, quæ non renaſcuntur, in fructu non eſſe, tamen † loco fructuum, obventionum atque commoditatum habentur: ideoque is, qui fructibus frui debet, commoditatibus etiam, atque proventibus rei fruetur, quamvis proprie loquendo fructus non ſint, *ut bene lateque probat Doctor Molin. dict. lib. 1. cap. 23. num. 9. verſic. non obſtat.* 11

Secundo reſpondeo, quod cum mulctæ & pœnæ ſuapte natura ſæpius imponantur: æquiparandæ ſunt iis fructibus, qui renaſcuntur & conſequenter debent ad maritum, & ad uſufructuarium, vel tutorem & curatorem reſpectu ſuæ decimæ pertinere; nec enim neceſſarium eſt, quod iidem fructus renaſcantur in ſpecie, ſed ſatis eſt, colligi alios ejuſdem generis. Ita reſpondent plerique ex præcitatis auctoribus *præcipue Doctor Molin. dict. lib 1. de Hiſpan. primogenit. cap. 25. num. 24. & Barboſ. ubi ſupra. num. 41. ad finem,* vel imo *ſecundum Baec. d. cap. 22. num. 16.* renaſcuntur, & quotidiani ſunt, ut experientia docet, & ita merito omnes Doctores *ind. §. ſi vir, & ceteri ſupra allegati,* quamvis negent, marito fructus rei, quæ non renaſcitur, non tamen ei negant, ſed potius concedunt fructus juriſdictionis, hoc eſt, mulctas & confiſcationes.

Secundum, quod pœna commiſſi non ſpectet ad uſufructuarium, ſed ad proprietarium: Non etiam obeſt, quia inter hunc caſum & prædict. de mulctis & confiſcationibus pertinentibus ad maritum & uſufructuarium manifeſta eſt ratio differentiæ, *ſecund. Barboſ. ubi ſupr. num. 34.* Commiſſum namque emphyteutæ non poteſt conſiderari tanquam fructus, ſed potius tanquam augmentum per ſe ſubſiſtens, & à feudo ſeparatum, quod ad fructuarium non pertinet *l. item fundi 10. §. huic vicinus, ff. de uſufruct.* præmaxime, quia dominium utile emphyteutæ, quod ſeparatum eſt à proprietate, ſi amittatur, conſolidari debet cum ipſa proprietate, *l. 4. ff. de jur. dot. & in ſpecie Tiraquell. libr. 1. retract. in fin. num. 111.* tametſi contrarium videatur probare Guilielm. Benedict. *in cap. Raynutius, verſ. cetera bona, num. 33. ad fin. de teſtamentis,* & ſic neceſſario pertinet ad proprietarium. Mulctæ autem & confiſcationes conſiderantur, tanquam fructus juriſdictionis, & ideo ad fructuarium pertinent, neq; proprietarius juriſdictionis, quoad mulctas & confiſcationes poteſt prætendere aliquam conſolidationē cum proprietate, cum ipſe non tanquam proprietarius bonorum confiſcandorum, ſed tanquam judex procedat.

Tertium autem non obeſt, nempe, quod confiſcata non pertinent ad firmarium: quoniam hoc falſum eſt, 12

ut per

ut per Alexand. in l. ſi quis, id quod, columna final. verſi. in quantum autem dicit Aretin. ff. de iuriſdict. omn. iudic. Aretin. in §. pœnales, column. 4. in fine, Inſtit. de act. & ibi Iacobinus, num 17. & late Socin. conſil 36. num. 12. lib. 4. & Boer. deciſio. 180. num. 6. Barbat. in cap. relatum 2. n. 6. de teſtament. quos ad hec refert & ſequitur Baeca dicto cap. 22. num. 17.

13 Quibus reſolutis, † illa quæſtio ſuperioribus contigua eſt, ac proinde neceſſario hic decidenda. *Quid ſi durante tutela vel cura unius, commiſſum fuit delictum, & tempore alterius tutoris aut curatoris, aut perfecto, tutela vel cura finita, fuit ſententia condemnatoria lata, ad quem pertenebunt mulcta & confiſcationes ſententiæ, an ad pupillum vel adultum in ſolidum, an vero decima earum primo tutori vel curatori, an ſecundo?*

Hæc † quæſtio pendet à deciſione alterius, quæ eſt hu-
14 iuſmodi: *Unus emit fructus iuriſdictionis fiſcalis, pro uno anno, & alius emit pro ſequenti: & primo anno commiſſum fuit delictum, ſecundo vero anno facta fuit condemnatio, ad quem ſpectabit exactio illius pœna?* Et in hac quæſtione Petrus & Cyn. *in l. fi. ff. de iuriſdictio. omni. iudic.* reſolvunt ſpectare ad conductorem primi anni ex regula tex. *in l. quæcunque actiones, ff. de actio. & obligat. & in l. final. ff. arbor. furt. caeſ. & in l. ſi fundum, ff. de aqua quot. & aſtiv. cum ſimil.* quæ habet, quod actio, quæ alicui incipit cōpetere, ſemper remanet penes eum, cui à principio acquiſita fuit: Sed ſic eſt, quod à tempore delicti commiſſi orta eſt obligatio † ad pœnam *l. fin. C. de ſentent. paſſ.* u-
15 bi quis ex delicto efficitur ſervus pœnæ, *l. Imperatores, ff. de iur. fiſc.* ubi ex delicto quia ſe pœnæ ſubdidit, *gloſſ. in l. 1. §. beſtias, ver. onerari, ff. de poſtul.* Nam ubi primum quia delinquit, incipit obligari fiſco, *ut poſt Ricar. tradit Alberic. in l. leges, column. final. verſicul. ſecunda ſimilis, C. de legib. & in l. poſt contractum, columna prima, ff. de donat.* & ſententia, quæ poſtea fertur, potius declarat, quam aliquid novi inducit, & ideo retrahitur ad tempus delicti, *l. heredes palam, §. ſi quid poſt, iuncta gl. loquente iudice ff. de teſtament. tradit Baeca, dicto cap. 28. ſub nu. decimo ſexto, ad finem.*

16 Secundo, † quia condemnatio neceſſariam habet conſequentiam ad tempus commiſſi delicti, ergo ipſius initium inſpiciendum eſt, *l. quodait lex, §. 1. ff. de minoribus,* ubi Bartol. ſcribit, quod in delictis initium ſpectandum eſt, ut intelligamus, ad quem pertineat punitio, *capit. fi. de ſententia excommun. l. 1. ff. de pœn.* & Abb. *in dict. capit. fin.* notat ad pœnam imponendam inſpiciendum eſſe tempus delicti, *refert & ſequitur Baeca. ubi ſupra.* Et hoc eſt præcipuum fundamentum huius opinionis, *ſecundum Socin. conſil. 100. column. 2. ad finem, lib. 1. Tiraquell. lib. 2. retract. §. 5. gloſſ. 4. n. 20. Roland. à Valle, conſ. 77. n. 9. lib. 4.*

Quibus fundamentis, hanc ſententiam in ſupra dict. ſecunda incidenti quæſtione probavit Bald. *in l. fin. ff. de iuriſdict. omn. iudi. & latius Boer. plura adducens deciſio. 5. nu. 20. cum ſequentibus,* & communem eſſe profitetur plures referens Tiraqu. *dict. lib. 2. retract. gloſſ. 4. numero decimo nono,* quem & alios plures citat Doctor Molin. *libro tertio, de Hiſpan. primogen. cap. 11. num. 19.* & ſecundum eam conſuluit Roman. *conſil. 193. num. 2. libr. 1.* & probat latiſſime Roland. à Valle *dict. conſil. 77. à num. 5. per totum, lib. 4.* eſtque communis, & recepta ſententia, *ut ex aliis profitetur Doctor Barboſ. in l. divortio 8. §. ſi vir, ſub num. 43. & num. 44. & plures allegans Baeca, dict. cap. 28. num. 17.*

Unde iuxta hanc ſententiam prædict. pœnæ, mulctæ & confiſcationes iuriſdictionis minoris pro delicto cōmiſſo durante matrimonio, ſententia tamen lata, eo ſoluto, pertinebunt quidem ad maritum, non vero ad uxorem vel eius heredes.

Similiter etiam, & idem reſpectu tutoris & curatoris, in noſtra principali quæſtione videtur dicendum, ut pertineat decima prædictorum ad tutorem vel curatorem, cuius tempore fuit admiſſum delictum, non vero ad eum, qui tempore condemnationis erat tutor vel curator, nec ad ipſum minorem aut maiorem, ſi tunc temporis erat iam finita tutela vel cura.

Nihilominus † tamen in quæſtione illa incidenti Pe- 17
tri, Cyni, & ſequacium, in qua communis opinio habet, ad primum, non vero ad ſecundum ſpectare prædictas condemnationes, earumque exactionem: verior & tenenda ſententia eſt contraria, imo quod prædictæ pœnæ pertineant ad eum, cuius tempore facta fuit condemnatio per ſententiam, & conſequenter in terminis iuriſdictionis in dotem datæ, non ad maritum, ſed ad uxorem, cuius tempore facta fuit condemnatio. Primo quia confiſcatio, ante factam condemnationem magis aſſimilatur fructibus ſeminatis & pendentibus, quam fructibus perceptis, ergo habet locum deciſio *leg. defuncta 65. ff. de uſufruct.*

Secundo † quoniam pœna non cenſetur debita, niſi à 18
tempore condemnationis, *l. ſi qua pœna 142. ff. de verbo. ſignific.* & ideo non tranſit in heredes delinquentis, ſi ipſe moriatur ante condemnationem, *lex iudiciorum, ff. de accuſatio. l. ſi pœna. 20 ff. de pœnis.*

Neque † ante condemnationem bona delinquentis
cenſentur hypothecata fiſco, neque in illis fiſcus aliquod 19
ius conſiderabile videtur habere, *Bart. in l. poſt contractum, num. 16. poſt Alberic. ibi num. 2. ad fin. & Paul. de Montepico, n. 13. & 87. ff. de donatio. Bald. in l. final. numero nono, Cod. de fruct. & lit. expenſ. Alexand. in l. reſcriptum, à num. 8. ff. de pact. Aviles in capit. 15. prat. num. 36. quos refert & ſequitur Barboſa, ubi ſupra, num. 45.* ubi quod hoc modo debet intelligi *l. Imperatores, ff. de iur. fiſc.* ut ſcilicet, delinquens videatur ſe pœnæ ſubdidiſſe, poſtquam ad eam fuerit condemnatus, *ut eſt de mente Alciati, in dict. l. poſt contractum, num. 2.* Ergo ſi attento tempore delicti commiſſi, adhuc nihil videtur debitum fiſco, ſed tantum incipit deberi à tempore condemnationis, conſequitur, pœnam pertinere ad eum, cuius tempore facta fuit condemnatio.

Neque † obſtat, ſi dicatur, quod licet pœna, à tempo- 20
re delicti non videatur debita fiſco iure obligationis ante condemnationem, Bartul. *in l. aufertur, §. fiſcus, in fine, ff. de iur. fiſc.* officio tamen iudicis videtur debita, & ſic largo modo debita dici poteſt, *ſecund. eundem Bartol. in l. fin. in fin. ff. de iniur.* Unde ratione iſtius debiti ſaltem largo modo deberet pœna pertinere ad eum, cuius tempore fuit delictum commiſſum, *ut in ſpecie arguunt Lancell. Dec. in princ. dict. l. divortio, col. penultim. poſt medium & Roland a Valle, dict. conſil. 77 num. nono, in fin. lib. 4. & Annibal. in dict. l. poſt contractum, num. 313.* Nam reſponderi poteſt doctrinam Bartol. *in dict. l. fi. in fine, ff. de iniuriis,* debere intelligi, poſtquam iudex interpoſuerit officium ſuum, condemnando delinquentem: ex tunc enim, & iure obligationis, & officio iudicis mercenario, debet videri debita, *ut late probat Barboſ. ubi ſupra, n. 46.*

Et ita merito hanc ſecundam opinionem principalem, quam nunc fundamus, tenuit Bald. ſibi contrarius *in l. fin. an. 9. C. de fruct. & lit. expenſ. Imol. in d. l. divortio, §. ſi vir in fundo, & ibi Franciſcus de Aret col. ult. & voluit Carol. Molin in conſuet Pariſ. tit. 1. §. 1 glo. 1. n. 51. Guid. Pap. deciſ. 535. num. 2. Bertran. conſil. 214. num. 1. lib. 2.* Et hanc dicit eſſe meram veritatem Carol. Molin. *in addit. ad Alexan. conſ. 7. li. 3. lit. B.* & hanc probat alios allegans D. Molin *de Hiſpan. primog. lib. 3. cap. 11. num. 20. Aviles, cap. 15. prat. num. 36.* & hanc opinionem eſſe in puncto iuris ſubſtentabiliorem, inquit Alexand. *in d. §. ſi vir in fundo, num. 11.* & eam ſequitur plures allegans, dicens veriorem videri ſtricto iure, *Baeca, de decim. tut. dict. capit.*

28.num.19.& ita ſervari aſſerit Guid.Pap.prædict.deciſio.
535.n,2. & eam ſequitur & probat latiſſime, Petrus Bar-
boſ.ubi ſupr,n.44.cum ſequen.

21 Neque † obſtat regula d.l.3.§.ſcio.cum ſim.ff.de min.
quia ut illa procedat, oportet, quod finia ita habeat ne-
ceſſariam conſequentiam ad principium,ut poſito prin-
cipio ſequatur finis,ut Menoch.de arbit.iudic.quæſtion,
37.nu.12.Barb.ubi ſupra,num.46 ad fin. Quod in noſtra
ſpecie applicari non poteſt. Non enim poſito principio
id eſt,delicto neceſſariu ſequitur finia, id eſt, ſententia
condemnatoria. Potuit namque vel poteſt eſſe abſolu-
toria, item neque ex delicto neceſſario videtur pende-
re,ſed magis à poteſtate & arbitrio iudicis, l. qui expli-
candi,C.de accuſat.ita Guido Pap.ubi ſupra.& Barboſ.n.
47.in princip. Secundo reſpondet idem hic auctor ibi-
dem, quod regula dict. §. ſcio, loquitur, quando actus
eſt perfectua,ita ut actus conſequutivus videatur perti-
nere ad exequutionem actus perfecti: Sed ſi attento i-
nitio, actus non ſit omnino perfectus, tunc inſpicitur
finia perfectionem inducens, non autem principium,l.
cum Syllaniano.C.de his,quibus ut indign.& Everard.lo-
co 100.Menoch.de recuper.poſſeſſ.remedio,15.num,126.ſed
in delictis reſpectu pœnæ, ea non videtur habere ſuam
perfectionem ante condemnationem,l.poſt contractum
15.ff.de donat.l.ex iudiciorum,20.ff.de accu.& ideo,quo-
ad illam tempus condemnationis ſpectandum eſt, ut be-
ne probat Barboſ. dict. num. 47.ubi excludit replicam,
22 quæ habet,quod ſententia † reſpectu pœnæ cenſetur de-
claratoria,l.1.§.1.verſicul,nam ſiquidem, ff. ad Turpill.&
quod ideo tanquam declaratoria ſemper debet retro-
trahi.l.heredes palam,§.1.ff. de teſtament. ut poſt Andr.
Sicul.arguit Tiraquell, libro ſecundo, retract.§.5.gl.4.nu-
mero vigeſimo,in fin.& Roland, à Valle. dict. conſil.77.n,8.
ad fin.lib.4.

Reſpondetur namque hanc concluſionem non eſſe
veram ſimpliciter & generaliter, ſed tantum in pœnis i-
pſo iure incurſis, in quibus ſententia declaratoria deli-
cti retrotrahitur,ut in cap.cum ſecundum leges.& ibi glo.
ver.ipſo iure,de hæret.in 6.ſecus in pœnia, quæ requirunt
ſententiam condemnatoriam hominis, id eſt iudicis,ut
late probat Barboſ.ubi ſupr.

23 Vnde merito † & hinc eſt, ut ſecunda noſtra præfata
principalia ſententia,nempe, ut pœnæ & confiſcationes
pertineant ad ſecundum emtorem vel conductorem,
qui erat tempore ſententiæ, non vero ad primum exſi-
ſtentem,tempore delicti commiſſi declaranda ſit,ut pro
cedat in delictis,pro quibus pœna non eſt impoſita,nec
incurritur ipſo iure:ſecus in caſibus, in quibus pœna i-
pſo iure commiſſa eſt: Cum enim condemnatio non
ad pœnæ acquiſitionem,ſed ſolum ad exſequutionem &
declarationem neceſſaria ſit,conſequitur, ut primo non
ſecundo debeatur, cum tempore primi fiſco acquiſita
fuerit, ut reſolvit in ſpecie Iacob.Rebuff.in l. 3. numer.ſe-
cunde,Cod.de ſuſcept.& arca.libr. 10. quem ſequitur Ber-
trand.dict.conſil,214.in fin.Tiraquell. dict, §. 5. numer.21.
Doct.Molin.lib.3.de Hiſpan.primogen. capit. 11, num.21.
& Barboſ.ubi ſupra,num. 54 ubi in verſicul. quibus,ad-
dit,quod ut prædict. concluſio procedat, non eſt opus
litem eſſe conteſtatam ſuper delicto durante tempore
locationis primi conductoris,quia ſola delicti commiſ-
ſio,facit hoc caſu illi pœnam deberi. Bartol. in dict. l. ex
iudiciorum,num.2.de accuſatio.Afflict.in capit. 1.§. per-
ro,num.32.in quibus cauſ.feud amit. Quinimo ſi delin-
quens moriatur ante inchoatam accuſationem, ſi tameo
tale delictum ſit, ut contra mortuum † procedi poſſit,
24 iuxta §,interdum,Inſti.de heredi,quæ ab inteſta.def.pœna
amiſſionis bonorum adhuc pertinebit ad conductorem
cuius tempore delictum fuit commiſſum: quia militat
eadem ratio,de qua ſupra,& colligitur ex dict.l. ex iudi-
ciorum.& tenet Menoch.conſil.99.nu. 163,& num.172,
lib.1,quem refert & ſequitur Barboſ. ubi ſupra, num.54.
ad fin.

Secundo † declaratur eadem ſecunda ſententia,quam
defendimus, ut procedat, niſi condemnatio tempore 25
primi facta fuerit, exſequutio vero tempore ſecundi:
tunc namque pœna fiſcalis primo, non autem ſecundo
adiicienda erit, ſi ex cauſſa onoroſa ad eum fructus iu-
riſdictionis pertineant, ſecus autem ſi ex cauſſa lucrati-
va,ita Alexand.in dict.l. divortio, §.ſi vir in fundo, num.
11.verſicul.ſed quid ſi eſt facta,ff. ſolut. matri. poſt Bald.in
princi. eiuſdem l.colum. fin.Tiraquell,de retractu conven-
tion.§.5.gloſſ 4.num.24.Iaſ.in l.more,num. 25.ff.de iuriſ.
dict.omn.iudic.Boer.deciſ.5.num. 24, Cagnol. in l.2.C.de
pact.inter emt.& vend.nu.163. & alibi ſæpe ſcrib. Sed hæc
diſtinctio vera non videtur Doctor. Molin. dict.libro 3.
capit. 11. num. 22. Iure namque non probatur, imo reii-
cienda eſt ex ſequenti limitatione, & ſic tenendum in-
diſtincte,quod in ſpecie huius ſecundæ declarationis &
limitationis, pœna fiſcalis pertineat ad primum, cuius
tempore facta fuit condemnatio, non ad ſecundum,
cuius tempore fuerit facta exſequutio, ſive ex cauſſa o-
neroſa ſive lucrativa ad eum iuriſdictionis fructus per-
tineant,ut voluit Doct.Molin. ubi ſupr. & etiam Barboſ.
ubi ſupra,n.50.

Imo † plus dixit Bald.in l.fin.num. 11. C. de fruct.& lit. 26
expenſ. quod ſi tempore primi cauſſa diffinitive con-
cluſa fuerat, ſibi pœna fiſcalis adiicienda ſit, quamvis
cauſſa ipſa tempore ſecundi terminetur,quia ſi iam vide-
atur cauſſa deciſa, quando adeo proxima eſt deciſioni,
quod ſingulariter dicit eſſe notandum & advertendum
ſequitur Doctor. Molin.ubi ſupra, numer. 23. quamvis
de eius dicti veritate dubitari poſſe aſſerat: pro Baldo
tamen facit altera doctrina † Angel quam refert Barbo. 27
ubi ſupra, num. 52. verſicul. pro quibus facit, quæ habet,
quod lite conteſtata bona delinquentis cenſentur taci-
te hypothecata fiſco, & ſic ab eo tempore incipit obli-
gatio,ita Angel.in l. reſcriptum. num. 2.ff. de pact. & in
l.ſi quis,poſt hac,column.fin. C. de bon.proſcriptorum.ſed
nihilominus contra ſententiam prædict. Bald. tenendũ
eſt. Nam cum pœna non videatur debita ante conde-
mnationem, ut ſupra probavimus, & facta concluſione
proceſſus, adhuc incertum ſit, qualis ſit ferenda ſen-
tentia, impoſſibile eſt delinquentem haberi pro conde-
mnato, unde adhuc locum habet regula dict. l. ex iudi-
ciorum,ff.de accuſ.

Nec obſtat † altera doctrina Ang. modo relata, quia 28
illa eſt falſa & contra mentem omnium, ut reſolvunt A-
lexand.in dict.l reſcriptum,num.8.& Ioann. Annibal, in
dict.l.poſt contractum,num.306.ff.de donat, Quare pro-
pter ſolam litis conteſtationem bona delinquentis, non
cenſentur hypothecata, ſecundum Alexand. ubi ſupra,
num.9.& Annibal, in dict. l. poſt contractum. nu .307.&
utrumque probat & tenet Barbo,in dict.§.ſi vir in fundo.
num.53.

Tertio † declaratur noſtra præfata ſententia prin- 26
cipalis,quam adverſus communem probavimus,ut non
procedat, quando condemnatio tempore primi con-
ductoris iam facta fuiſſet, & cauſſa in gradu appellatio-
nis penderet. Nam quamvis ſententia poſtea confir-
metur,pœna tamen primo, cuius tempore condemna-
tio facta fuit, non tamen ſecundo, cuius tempore fuit
confirmata, adiicienda erit, ut in ſpecie tenet & probat
Boer,dict.deciſ.5,n.20.cum ſequentibus, & Carol. Mol. in
addit.ad Alexand.conſil.7.litera B.lib.3.quod hodie l.Re-
gia lata in comitiis apud Pintiam habitis ann. 1548. ca-
pitul.86.ita deciſum eſt,nempe,quod pars pœnæ fiſcalis,
quæ iudici applicanda eſt, pertineat ei, qui in prima in-
ſtantia ſententiam condemnatoriam protulit, quam-
vis ſententia ipſa in ſecunda inſtantia confirmetur,
per quam l. & ſupra dictos Doctores, ita inter-
mittis

minis tenet D. Molin. *ubi ſupra, nn. 24. & Baeca, de decim. tut. ca. 28. nu. 20.* & ante eos idem iure communi & Regio probavit Aviles *cap. 15. prat. inglo. s. homeZ illos, n. 35. & 37.* & iure communi, latiſſime Barboſ. *ubi ſupra, num. 52.*

Tenenda igitur eſt (ut ad ſuperiora redeamus) in 2. quæſtione, ſupra mota ſecunda ſententia ſupradicta, quam fundamus adverſus communem priorem, cum prædictis tribus declarationibus & limitationibus, reiectis duabus concordiis, quas nonnulli Doctores volebant inter eas aſſignare, prout eas iure reiicit Barboſ. *ubi ſupr. n. 48. & 49.*

30 Ex † quibus omnibus idem probandum venit in pœnis, mulctis & confiſcationibus ex iuriſdictione uxoris provenientibus, quia etſi delictum commiſſum fuerit durante matrimonio, ſi tamen ſententia condemnatoria lata fuerit ſoluto matrimonio, erunt in ſolidum uxoria, quaſi fructus natus in anno incipiente poſt ſolutum matrimonium, præterquam in tribus caſibus, in quibus ſupra limitavimus noſtram ſententiam.

31 Si tamen † ſententia lata eſſet eodem anno, quo incepit accuſatio, & ſolutum eſt poſtea matrimonium, prædict. pœna erit dividenda inter coniuges, *ut probat Barboſ. ubi ſup. n. 49. ad finem.*

32 Nunc † veniamus ad deciſionem noſtræ quæſtionis principalis, quam primo loco movimus in principio huius capit. cuius deciſio iam clara & abſque dubio remanet ex præcedentibus, nempe, quod tutor & curator, non decimet prædictas mulctas, condemnationes & confiſcationes ob delictum commiſſum ſuo tempore provenientes, niſi ſententia condemnatoria lata fuerit etiam ſuo tempore, præterquam in tribus caſibus, in quibus ſupra limitavimus prædict. noſtram ſecundam ſententiam, in *quæſtione ſecundo loco ſupra poſita*, & in terminis noſtris tutoris & curatoris probat Baeca, *de decim. tut. cap. 28. num. 18. cum ſequentibus*, quod præcipue probatur ex noſtra l. fori, ibi *Mantengalos de los fructos tome para ſi el diezmo:* Ex quo liquet, quod eos fructus decimat tutor vel curator, quibus pupillus alendus eſt, & qui cadunt tempore tutoris vel curatoris: Pupillus autem tunc non alitur ex fructibus nondum ſententia debitis, imo nec iure debentur, niſi lata ſententia, *ut patet ex ſupradictis*, neque percipiuntur illo tempore, ergo eos non decimabit tutor vel curator.

33 Quid † autem dicendum ſit de pœnis fiſcalibus ex iuriſdictione maioratus obvenientibus eo anno, quo deceſſit ultimus maioratus poſſeſſor, agit D Molin. *lib. 3. de Hiſpan primog c. 11. nu. 25.* & Pelaez *de maiorat. 4. part. q. 24. nu. 4.* & Barboſ. *in d. l. divortio. §. ſi vir in fundo, nu. 55. ff. ſolut matr.* quorum dicta nunc non diſſero, quia non ſunt præſentis ſpeculationis, & quia plus debito caput hoc oneravimus.

SUMMARIA.

1. *Decimam an tutor vel curator habere debeat ex lapidicinis, aurifodinis & ſimilibus? & nu. ſequent. per totum caput & quid in aliis fodinis? n. 19.*
2. *Lapides lapidicinæ in qua lapis renaſcitur, ad maritum pertinent durante matrimonio tanquam fructus fundi: ſecus ſi in ea lapis non renaſcitur, ut in n. 3. etiamſi ex lapidicinæ inventione in fundo dotali is utilior reddatur, ut in n. 4. ſed contra n. 8.*
3. *Ea quæ non renaſcuntur in fructu non ſunt.*
5. *Tutor cui iure Gallico dantur fructus, aufert ſolum fructus, qui renaſcuntur.*
6. *Tutor & curator decimat lapides ex lapidicina provenientes etiam qui non renaſcuntur, dummodo alius fundus utilior & fructuoſior reddatur.*
7. *L. item ſi fundi, in princ. ff. de uſufruct. & l. arboris 66. §. 1. ff. eodem tit. intellectus.*
8. *Lapides excisi à fundo dotali etiamſi non renaſcantur, ſi tamen ex eorum inciſione fundus fructuoſior ac utilior efficitur, ad maritum pertinent, alias ſecus, ut in num. 9.*
10. *L. ſi ex lapidicinis 33. ff. de iure dot. intellectus.*
11. *Lapides & cetera metalla, quæ non renaſcuntur, quamvis proprie & ſtricte loquendo non ſint in fructu, habentur tamen loco fructuum, obventionum atque commoditatum, ideoque is, qui fructibus frui debet, commoditatibus atque proventibus eis fruetur.*
12. *L. 27. tit. 11. part. 4. intellectus.*
13. *Uſus lapidicinæ, & ceterarum fodinarum licet in eis fructus non renaſcantur, poteſt locari.*
14. *Lapidicinarum commodum ex vena aperta in fundo dotali ante matrimonium, ad maritum pertinet.*
15. *Res tradita ad fruendum, quæ ad certum uſum & emolumentum erat iam deſtinata, cenſetur ad eum uſum tradita, quo ſemper frui ſolita eſt.*
16. *Tutor vel curator deducit decimam ex lapidibus excisis à lapidicina iam aperta ante tutelam vel curam.*
17. *Tutor vel curator, non deducet decimam lapidum ex lapidicina ab eo aperta, quando vena apertio non ceſſiſſet in commodum fundi.*
18. *Maritus non habebit commoditatem lapidum exciſorum ex fundo dotali, quando venæ apertio ſuo tempore facta non ceſſiſſet in utilitatem fundi, ſed ad uxorem pertinebit.*
20. *Lapis exciſus ex fundo maioratus, quamvis non renaſcatur, pertinet ad maioratus poſſeſſorem, præterquam ſi ex eo fundi deterioratio magna contingat, ut in num. 21.*
22. *Lapis exciſus ex fundo maioratus, qui renaſci ſolet, procul dubio ad poſſeſſorem maioratus pertinet.*
23. *Lapis exciſus ex fundo maioratus ex vena non denuo in vita maioratus poſſeſſoris inventa, ſed antiqua indiſtincte pertinet ad eum.*
24. *Maioratus poſſeſſor tenetur maioratui reſarcire damnum cauſſatum fundo ex lapidicinæ nova inciſione, vel ex alio uſu antiqua, quam prædeceſſores eius uti conſueverunt.*

CAPUT XXV.

An tutor vel curator decimam habere debeat ex lapidicinis, aurifodinis & ſimilibus?

QVæſtio † hæc ea diſtinctione decidenda videtur, nempe, quod aut lapidicina talis eſt, ut in ea lapis renaſcatur, quales in Gallia ſunt & in Aſia, & tunc quia eſt in fructu *ut in l. divortio, 8. §. ſi vir in fundo verſic. niſi talis ſit &c. ff. ſolut. matrim.* decimam earum tutor vel curator habere debeat ex noſtra *l. fori*, quæ tutori defert decimam fructuum bonorum minoris: aut lapis non renaſcitur, prout in Hiſpania, & tunc non ſit in fructu, *ut in d. §. ſi vir in fundo, in princip.* decimam eius tutor vel curator habere non debet: ſed ſi cretæ fodinæ vel argentifodinæ vel auri vel cuiuſvis alterius materiæ, vel arenæ ſint, cum utique in fructu habeantur, *in d. § ſi vir in fundo, in fine*, utique decimam eius fructus tutor vel curator deducet. 1

Sed ut vera reſolutio in hac quæſtione ſumatur, oportet membratim agere de prædicta diſtinctione.

In primis namque quando lapidicina talis eſt, ut in ea lapis renaſcatur, planum eſt, eius fructum decimandum per tutorem vel curatorem, *iuxta noſtram legem fori*, quia in fructu ſunt.

Et † ideo ad maritum pertinent durante matrimonio tanquam fructus *ut in dict. §. ſi vir in fundo*, & hic eſt eius communis intellectus *ſecund. Iaſ. ibidem, num. 7 & Barboſ. num. 9. ad fin.* ubi referunt alios Dd. eum ſequentes id, quod probat etiam *l. ſi. ff. de fund. dotal. & l. 27. tit. 11. par. 4.* ibi *Otro tal ſeria ſi la muger dieſſe à marido en dote alguna heredad, en que fueſſe fallado pedrera, deſpues que ge la oviesse dado: ca ſi la pedrera fueſſe de natura que non creſcie-* 2

Digitized by Google

creſcieſſe, deſpues que tajaſſen de ella, que deve ſer de la mugger, e non del marido: Mas ſi la pedrera fueſſe de tal natura: que creſcieſſi aſſi como aviene eu algunos logares: de tal como eſta, deve ſer el fructo de ella del marido, mientras durare el matrimonio.

Quod procedit, etiamſi fundus ſit ſterilis & nullam aliam ferat utilitatem, quam lapides cæſos. Adhuc enim lapides cæſi pertinebunt ad maritum, *ut tenet Alexan. in l. ſi fundus, num 3. ff ſolut. matrim. & Campeg. de dote, ſecunda parte, quæſtione 31.* quorum opinionem, ut veriorem defendit Barboſ. *ubi ſupra, num. 10.* adverſus Imol. & Aretin. *colum. 2. in dict. l. ſi fundus*, & Gregor. Lop. *in d. l. 27. glo. fin.*

Quoad ſecundum, quando lapidicina talis eſt, ut in ea lapis non renaſcatur, tunc videtur quidem verum eſſe, quod habet hoc ſecundum membrum diſtinctionis, nempe, ut decimam ex ea tutor vel curator non deducat, *ex d. §. ſi vir in fundo. in princ.*

3 Ex quo tex. notant omnes communiter DD. ibidem quod ea, quæ non renaſcuntur, in fructu non ſunt, ut patet in lapidicina, in qua lapis non renaſcitur, & cum extollit ad hoc gloſſ. *in l. ſi ex lapidicinis 33. ff. de iur. dot.* & Caſſaneus *conſ. 61 n. 3 Boer. deciſ. 19. n. 5. & deciſ. 51. nu. 2. & deciſ. 224 n. 4 & Baec. plures referens, de decim. int. c. 25. n. 16. & 17. Sarmi. lib. 3. ſelect. interpret. cap. 10. n. 4. refert alios & probat Barboſ. in d. §. ſi vir in fundo, ſub. n. 35. ibi ult. ex iſto tex. & Molin. Theolog. de iuſtit. & iur. tract. 2. diſputatio. 54. ad fin. pag. 362.* & probatur *in d. l. 27. tit. 11. p. 4. in verbis prim. ſuor. relatis.*

4 Imo † ſecundum Dd. communiter *in d. §. ſi vir in fundo*, procedit hoc, etiamſi lapidicinæ inventione in fundo dotali is utilior reddatur, *teſte D. Molin. de Hiſpan. prim. lib. 1. c. 23. n. 8. in verſ. ſed intellectus iſte.*

5 Et in † terminis noſtræ quæſt. loquendo in tutore, cui iure Gallico dantur fructus, quod is auferat ſolum fructus, qui renaſcuntur, tenet Caſſaneus *in conſuet. Burg. rubr. 6. §. 4. in verb. & fuct. la dicta femme, n. 2. verſ. credo quod veniant*, quem refert & ſequitur in terminis decimæ noſtræ l. fori, Baec *d. c. 25. n. 15. cum ſequen.*

6 Nihilominus † tamen mihi in terminis noſtræ l. fori contraria opinio verior videtur. Imo quod tutor & curator decimet lapides ex lapidicina provenientes, etiam qui non renaſcuntur, dummodo alias fundus utilior vel fructuoſior reddatur. Quod primo probo ex tex *in leg. item ſi fundi. 10. in princip. ff. de uſufruct.* ubi cavetur, quod legato uſufructu fundi quicquid in fundo naſcitur vel inde percipi poteſt, ipſius fructuarii eſt, ut tamen boni viri arbitratu fruatur, & ſi lapidicinas habeat. & lapides cædere velit, vel cretæ fodinas vel arenas, omnibus his uti poteſt: Ergo & tutor vel curator decimabit lapides cæſos & cetera, cum hæc ad uſufructuarium pertineant *ut in illo textu, & in l. arbores 66. §. 1. ff. eodem titul. de uſufruct.*

7 Quorum iurium † generalitas & indiſtinctio excludere videtur duas reſponſiones, quas ei aſſignat Barboſ. *in dict. §. ſi vir in fundo, num 4.* Prima eſt, ut intelligatur, quando illud quod percipitur, renaſcitur & ſic eſt in fructu, *iuxta d. §. ſi vir in fundo*, & quod alias minime pertineret ad uſufructuarium: ſecunda, ut intelligatur de lapidicinis & venis metallorum, iam apertis tempore uſusfructus legati. Nam tunc pertinet ad uſufructuarium ex ratione *l. ſi fundus, in princip. nova, ff. ſolut. matrim. & agnoſcit Cuiacius, lib. 15. obſervat. cap. 21.* Sed quoad lapidicinas poſtea apertas vel metalla, ſtandum ſit diſtinctioni text, *in dict. §. ſi vir in fundo*, & quod ita in effectu tenet Goſredus, *conſil. 8. num. 28.* ſed profecto lit. dict. *l. item ſi fundus*, has ſubauditiones non patitur, & contrarium tenet & probat Ioan. Garſ. *de expenſis, ca. 22. n. 47. in verſicul. in uſufructuario*, nempe, ut non ſolum renaſcentes fodinas iure fructus obtineat, quod ſine dubitatione eſt, ſed etiam & metalla, & arenas, aurum & argentum & reliqua commoda, licet non renaſcantur, *ut in dicta l. item ſi fundi, & in l. uſufructu legato, & l. uſufructu relicto, ff. de uſufruct.* ubi non ſolum fructus renaſcentes ad fructuarium pertinent, verum commoditates & quicquid ex fundo fructuario percipi poteſt, ita tamen, ut boni viri arbitratu fruatur, id eſt, ut meliorem faciat fundum.

Neque etiam obſtat tertia evaſio, quam ad dictam *l. item ſi fundi, aſſignat Baeca, capitul. 25. num. 21.* dicens aliud eſſe, deberi mihi fructus, aliud eſſe uſufructuarium, quia uſufructuarius plenius ius habet, quam is, ad quem fructus pertinent: Hic enim tantum ea petit, quæ fructus ſunt, ille vero etiam, his, quæ fructus non ſunt, utitur & fruitur, dummodo id faciat boni viri arbitrio, quatenus exigit neceſſitas *l. ex Sylva, l. item ſi fundi, ff. de uſufruct.*

Hæc enim differentia verbalis potius eſt quam realis, præterquam quod confunditur ex fundamento ſtatim ſequenti: ex quo etiam ceſſat aſſertio Petri Barboſ. *in dict. §. ſi vir in fundo, n. 4. poſt medium*, dum reprehendit Baecam. *ubi ſupra*, quatenus cenſuit, quod ſi uſusfructus legatus ſit, pertineant ad uſufructuarium commoditates etiam in fructu non conſiſtentes: ſiquidem, ut ſtatim dicemus ex æquitate ſaltem, *ut idem Barboſ. poſt Paul. & alios fatetur*, ad maritum, & ſic ad fructuarium pertinent, licet aliud ſit attento iuris rigore.

8 Secundo, † & præcipue ex text. *in dict. §. ſi vir in fundo*, dum in eo probatur, quod etiamſi lapides ex lapidicina non renaſcantur, ſi tamen eorum inciſione fundus fructuoſior ac utilior efficiatur, veluti ſi propter lapides in eo exiſtentes antea inutilis erat colique ant ſeminari non poterat, lapidibus autem exciſis factus fuerit ad colendum utilis vel alias: lapis inexciſus ad maritum pertinet ſecundum intellectum Pauli de Caſtro, *ibidem, numero primo*, & Fulgoſ. intelligentium eum textum non ſolum, quando maritus reddit fundum dotalem utiliorem ex inventione lapidis ab eo facta, qui exciſus renaſci ſolet, ſed etiam, quando renaſci non ſolet, ſed ex alia cauſſa fundus utilior redditur, quem intellectum probant & defendunt, ibi Aretin. *columna tertia*, Vincent. *numero quarto, Raynut. in principio, in dict. §. ſi vir in fundo, ſuper verb. fructuoſiorem fecerit, Paul. in dict. l. ſi fundus, n. fin. ff. eodem titul. & ibi Zaſ. nu. 5. idem Zaſ lib. 2. ſingul. intellect. cap. 4. D. Molin. de Hiſp. primog. lib. 1. cap. 23. nu. 8. in verſic. ſed intellectus iſte & num. 9. & Ioan. Garſ. de expenſ. & melior. capit. 22. nu. 48. & Barboſ. ubi ſupra, num. 2. qui num. 4. ad fin.* ex mente Pauli & ſequacium inquit, hoc ex æquitate inductum eſſe, ut marmor exciſum ſit mariti ac ſi in fructu eſſet, quia ſuis expenſis maritus aperiendo præd. lapidicinam fundum reddidit fructuoſiorem ex ratione *l. fi. cap. de alluvion.* & reſpondet optime ad dict. *l. fi. ff. de fund. dotal.* quæ pro communi citari ſolet.

Ergo idem dicendum eſt in tutore & curatore, & qui ſua induſtria, labore fundum minoris reddidit fructuoſiorem cædendo lapides a lapidicina ab eo inventa in utilitatem minoris, ut decimet eos, ſiquidem deduci debent ante omnia expenſæ à pretio lapidum, ex quo remanet ſatisfactum fundamento contrariæ partis ſupra adducto, hoc modo, ut non procedat, quando ex nova lapidicina inventa per maritum fructuoſior efficitur, tunc namque ad maritum pertinet commodum lapidicinæ, licet in ea lapis non renaſcatur, *ut in dict. §. ſi vir in fundo.*

9 Neque † contra hoc principale ſecundum fundamentum ex dict. *§. ſi vir in fundo*, obſtat *l. ſi ex lapidicinis, 33. ff. de iur. dot.* ubi probatur, lapides cæſos, qui in fructu non ſunt, indiſtincte ad mulierem pertinere: Cuius tex. communis intellectus eſt, ut procedat in lapidibus,

qui

qui non renaſcuntur. Cum enim in effectu non ſit, fructus indiſtincte ad mulierem pertinebit, *ut ibi tradit Iacobin. & Alexand. in d. §. ſi vir in fundo, num. 1. ad fin. Aretin. col. 3. poſt med. Baeca d. cap 25. num. 16.* eſt communis ſecundum Barboſ. *in d. §. ſi vir in fundo, ſub nu. 10. ibi communis intellectus, &c.* Ergo contra text. *in d. §. ſi vir in fundo.*

10 Non † inquam obſtat *d. l. ſi ex lapidicinis,* quia primo reſpondet Paulus de Caſtro *in dict. l. ſi. fundus, ff. ſolut. matrimon.* quod procedit in lapidibus iam cæſis tempore traditi fundi: nam quamvis lapidicina iam aperta veniat in dote, *d. l. ſi fundus 9. in prin.* non ſic lapides iam cæſi nomine uxoris, quia eiuſdemtem anent, quem intellectum ſequitur Zaſ. *ibi num. 10. & libr. 2. ſingul. intellect. cap. 4. numer. 5,* ſed quia hic intellectus divinat quoſd terminos *d. l. ſi ex lapidicinis*, & non convenit verbis illius textus, qui vim facit in eo, quod lapides non erant in fructu, cum tamen etiamſi eſſent in fructu, non venirent, *iuxta rationem Pauli*, ut punctuavit Barboſa *ubi ſupra,* qui dicit, divinare etiam intellectum, Alexander *in dicta l. ſi fundus, num. 3. in fin.* ideo transeamus ad aliam ſolutionem & intellectum veriorem text. *in d. l. ſi ex lapidicinis.* ne obſit textui *in dicto §. ſi vir in fundo,* nempe.

Quod textus *in d. l. ſi ex lapidicinis,* procedat & loquatur in lapidibus cæſis ex lapidicina, quam maritus non invenit neque aperuit propriis expenſis, quia de hoc nihil exprimitur in literis *d. l. ſi ex lapidicinis,* & ideo merito præſupponitur, eos lapides ad uxorem pertinere: Si igitur impenſis mariti lapidicina eſſet aperta, recurrendum eſt ad diſtinctionem, *d. §. ſi vir in fundo, ita Iaſ. ibidem, num. 2. ad med. & Zaſius lib. 2. ſingul. intellect. cap. 4. num. 4. in fin.* Et veriſſimum eſſe conſtat ex ſupradictis ſecundum Barboſam *in d. §. ſi vir in fundo, n. 11.* & cum per hunc intellectum iura iuribus concordentur, tenendus quidem videtur, præmaxime ſi conſideremus, quod ibi vir non fecit fructuoſiorem fundum, nec lapides ibi renaſcebantur, cum de hoc mentio ibi non fiat. Ergo merito, quod ad mulierem, cuius erat fundus, pertineant, non vero ad maritum.

Alium & quartum intellectum novum illius textus aſſignat Barboſ. *ubi ſupra, num. 11.* nempe quod ideo lapides cæſi pertinent ad uxorem in caſu illius textus, quia maritus illos vendidit voluntate uxoris: ex eo namque quod requiſivit eius voluntatem, tacite videtur fateri, eos eſſe dotales, (hoc eſt, voluiſſe eſſe tales) quia non exigitur voluntas uxoris, niſi in alienandis rebus dotalibus, *text. in prin. Inſtit. quibus alien. lic. cum ſimilib.* Cum igitur inter dotales reputentur, merito ut pecunia ex illorum venditione habita etiam dotalis cenſeatur, *l. res quæ cum ſimilib. ff. de iur. dot.*

Ex ſupradictis igitur iam clare patet intellectus *d. l. ſi ex lapidicinis*, ut nobis non obſit in ſupradicto ſecundo fundamento noſtræ ſententiæ principalis circa tutorem & curatorem, quin decimet lapides cæſos ex lapidicina minoris noviter inciſa ab ipſo tutore & curatore.

11 Tertio † & fortiſſime eadem noſtra ſententia confirmatur. Nam quamvis verum ſit, proprie & ſtricte loquendo, lapides & cetera metalla, quæ non renaſcuntur, in fructu non eſſe, *ut ſupra vidimus*: habentur tamen nihilominus loco fructuum, obventionum atque commoditatum, ideoque is, qui fructibus frui debet, commoditatibus etiam atque proventibus rei fruetur, ut probat textus *in l. uſufructu legato, ff. de uſufruct. legat. & præclara l. etiamſi fundi,* quod adnotarunt Paulus de Caſtro *in d. §. ſi vir in fundo, num. 3. & ibi Duartnus in princ. quos refert & ſequitur Doctor Moly. li. 1. de Hiſpan. primogen. cap. 32. num. 9. verſic. nec obſtat,* ubi inquit, hoc apertius probari in illo textu, dum decidit, impenſam non eſſe marito præſtandam ex eo, quod lapis non renaſcitur: Ergo illo caſu, maritus lapidibus exciſis frui debet. Alias enim text. non diceret, quod non eſt impenſa ſibi præſtanda.

Accedat pro clariori & elucidiori intelligentia huius materiæ, quæ late diximus *in noſtro tractat. de Gabellis, in quæſtione illa, An ex venditione vel locatione uſus lapidicinæ debeatur gabella nec ne?* Vbi etiam reſpondimus *d. l. 27. tit. 11. part. 4.* quæ † videbatur contraria ſupradictis: 12
quia ipſa non loquitur in caſu, quo maritus fundum dotalem, in quo lapidicina inventa eſt, aliis fructuoſiorem fecit, *prout loquitur text. in dict. l. divortio, §. ſi vir in fundo, quem intellectum ſequitur etiam Io. Garſ. de expenſ. & melior. d. c. 22. n. 48. ad fin.*

Quarto † hæc eadem noſtra ſententia comprobatur 13
ex traditis, à nobis late *in d. tract. de Gabel. in d. q. in verſ. ſecundus caſus,* ubi late iure probavimus, quod uſus lapidicinæ & ceterarum fodinarum, licet fructus in eis non renaſcantur, poteſt locari, videlicet ius eximendi, extrahendi, evellendiq; lapides, &c. in tot annos: tunc enim dictum ius principaliter venit in contractu, & commoditates atque uſus lapidis & ſimil. qui eximitur, in conſequentiam: Ergo loco fructuum habentur & ad conductorem pertinent, ac proinde etiam tutori & curatori decima eius uſus & commoditatis pertinere debet.

Loquuti ſumus in lapidicina fundi dotalis vel minoris noviter exciſa per maritum vel tutorem aut curatorem, in qua lapis non renaſcitur, hac quippe in ſpecie poteſt quidem dubium eſſe aliquod, circa noſtram ſententiam principalem, quamvis nihilominus eam probamus contra Baecam quatuor præciſe fundamentis, ut vidimus.

Ceterum † ſi lapidea vena aperta iam erat in fundo, 14
qui in dotem marito fuit traditus, ex eaque lapis cæditur, lapidicinarum commodum ad maritum pertinere conſtat, quia palam fit, eo animo dediſſe mulierem fundum, ut iſte fructus ad maritum pertineat, niſi contrariam voluntatem in dote danda declaraverit mulier, *textus expreſſus in leg. ſi fundus, in principio 9. in ordine, ff. ſolut. matrim.* iuxta intellectum gloſſ. ver. *cæditur*, dicentis, *cæditur initio, cum datur,* & ſic non refert an renaſcatur ibi, vel non: ſed ſi unus poſtea inciperet incidere, tunc diſtinguitur, an renaſcatur vel non, *ut in d. l. divort. §. ſi vir, ff. eodem titul. ſecund. Azon. Bartol. n. 1. Paul. n. 4. & Alex. num. 5.* qui intellectus communiter approbatur *ſecundum Iaſ. in d. l. ſi fundus in princip. n. 7. & Doct. Molyn. de Hiſp. primog. lib. 1. cap. 23. in fi.* adducentem pro eo l. 27. tit. 11. partit. 4. ibi, *En que fueſſe hallanda pedrera deſpues que ſe la oviesse dado.* & ſecundum Moli. Theolo. *de iuſtit. & iur. tractat. 2 diſputatione 56. colu. ult. in princ. pag 362.* ubi idem intelligit in quacunque alia vena aperta in fundo dotali.

Etenim † quando res aliqua, quæ ad certum uſum & 15
emolumentum erat iam deſtinata, fruenda traditur, cenſetur ad illum uſum tradita, quo ſemper frui ſolita eſt, & conſonat ipſe *l. item ſi fundi, ff. de uſufruct.* eundem intellectum ad dict. *leg. ſi fundus ſequitur & probat. Barboſ. in dicta lege divortio, §. ſi vir in fundo, ſub numero nono,* dicens eam legem procedere, quando tempore traditionis fundi dotalis lapidicina erat iam aperta: Nam videtur traditus eo modo, quo eo utebatur uxor: & hac ratione lapides cæſi erunt mariti, non tanquam fructus, ſed ex quadam tacita uxoris conceſſione, ut ibi, inquit explicare Godofredum & Paul. *numer. final.* & Rimінald. *in principio, numero 329. Inſtit. quibus alien. licet vel non*: Sed labuntur hi poſtremi auctores, dum dicunt non tanquam fructus: cum ille text. dicat contrarium ibi, *ut iſte fructus, &c.* Ergo tanquam fructus ad maritum pertinet in caſu illius text. quia eo animo datus fuit fundus viro à muliere, & ſic ex quadam tacita con-

Digitized by Google

conceſſione naoris, ut recte iidem auctores profitentur.

16 Quibus proculdubio † ſit in noſtra quæſtione principali de tutore & curatore, ut ſi pupillus vel adultus habeat fundum, in quo lapidicina iam aperta ſit, ea eaque lapides cædantur, quamvis non renaſcantur, decimam eorum deducet tutor vel curator, qui tempore tutelæ vel curæ eacidentur, cum iſte iam fructus lapidicinæ appellari poſſit ac ſit, *ut in dict. l. ſi fundus*, concurrente legis fori diſpoſitione, quæ permittit tutori vel curatori, ſibi detrahere pro labore decimam fructuum bonorum minoris.

Ad fundamentum contrariæ partis iam reſpundimus: Auctoritas Chaſſanei & Baecæ eam tenentium corruit, etiam ex ſupradictis, præmaxime, quia Chaſſaneus loquitur, per verbum *credo*, re ſic non diſcuſſa: Baeca vero fundamenta noſtræ ſententiæ non adduxit, nec eorum meminit, quæ ſi forte ſibi opponerentur, eam opinionem non probaſſet, ſed noſtram.

17 Vno tamen caſu † proculdubio limitanda eſſet præfata noſtra ſententia principalis, nempe, quando venæ apertio non ceſſiſſet in commodum fundi, quia inde effectus non fuiſſet fructuoſior & melior.

18 Quia † cum tunc lapides non ſint mariti, ſed ad uxorem pertineant & cedant in dotis augmentum. *ut in dict. §. ſi vir in fundo, & ibi communiter Doctores, & conveniunt omnes ſecundum Molin. Theolog. ubi ſupra, pag. 362. verſicul. tota difficultas.* Nec decimam eorum habebit tutor aut curator, quia non ſunt in fructu nec cedunt commodo viri: Et hæc quoad ſecundum membrum præfatæ diſtinctionis, de qua in principio huius capit.

19 Veniamus † nunc ad tertium, nempe, in creti vel argenti ſodinis, auri, vel cuiuſuis alterius materiæ, aut arenæ: & in iiſdem ſervandum fore exiſtimo, quæ in lapidicinis diximus in ſecundo membro præfatæ diſtinctionis, ea diſſertis à nobis late circa intellectum. *dict. §. ſi vir in fundo, in dicto noſtro tractatu, de Gabellis in præfata quæſtione*, quæ hic memoriæ iterum recolenda erunt.

20 Quoad † maioratus poſſeſſorem, quamvis lapis, qui ſemel exciſus, non renaſcitur, in fructu fundi non ſit, proculdubio maioratus poſſeſſori pertinebit, cum is non ſolum fructibus eiuſdem uti debeat, ſed etiam poſſit ex rebus maioratus omnia emolumenta percipere, quæ quilibet dominus ex rebus propriis, citra rei maximam deteriorationem capere ſolet: Ergo à fortiori ex re maioratus poterit ea commoda percipere, ex quibus res ipſa nedum deterior non redditur, ſed etiam utilior ac fructuoſior efficietur, ut verum ac iuridicum videtur Doctori Molinæ *de Hiſpan. primogen. lib. 1. cap. 23. nu. 9. verſic. quid autem ſit: & Molina Theologo de iuſtit. & iur. ſecundo tractatu, diſputatione 54. colum. 360*, Ioann. Garſiæ *de expenſ. & melior. capit. 22. num. 47. verſicul. tertiam.* & Barboſæ *in dict. l. divortio, §. ſi vir in fundo. n. 9. ff. ſolut. matr.*

21 Quod † ſi ex venæ lapideæ, quæ renaſci non ſolet, inventione, fundus maioratus deterior redditur, lapides, qui ea ea cæſi ſunt, ad maioratus poſſeſſorem non pertinebunt, ſi fundi dateri oratio magna ſit, ſecus autem ſi ſit modica, quia hæc in eo, qui verus dominus eſt, conſideranda non erit, ut optime in feudatario conſiderat Iulius Clarus *lib. quarto ſententiarum, §. feudum, quæſtione 56.* & in utroque ſequitur Doctor Molina, *ubi ſupra, dicto numero decimo, verſic. ſecunda concluſio, & Molina Theologus, ibi dixit notabile.*

22 Si vero † vena marmorea eius qualitatis ac naturæ ſit, ut renaſci ſoleat, ea cenſetur in fructu eſſe, atque ex ea proculdubio debet maioratus poſſeſſor omnia emolumenta ex lapidum inciſione provenientia percipere *ut in dict. l. divortio, §. ſi vir in fundo, ff. ſolut. matri & in l. final. ff. de fundo dotal. & utrobique per ſcribentes communiter*. qui indifferenter in hac ſpecie huiuſmodi opinionem ſequuntur, *ſecundum Doctor. Molin. ubi ſupra verſicul. tertia concluſio, deciditur in l. 27. titulo 11. partita quarta, tenet etiam Ioann. Garſ. dicto num. 47. ibi, alter caſus eſt.*

Quod ſi † vena lapidea non denuo in vita maioratus poſſeſſoris inveniatur, ſed antiqua ſit, ex qua tempore maioratus inſtitutoris & præcedentium, lapides cædi ſolebant, & ad hunc effectum eius lapidicinæ uſus ordinatus erat, poterit ex ea maioratus poſſeſſor indifferenter, iuxta uſum conſuetum lapides excidere, ſive lapides ipſi renaſci ſoleant, ſive non: Quoniam quando res, quæ ad certum uſum deſtinata erat, fruenda traditur, cenſetur ad illum uſum tradita, quo ſemper frui ſolita eſt. quod probat text. qui ſic communiter intelligitur *in dict. l. ſi fundus, in principio, ff. ſolut. matrim. ut ſupra probavimus, & tenet Doctor Molin. ubi ſupra, dicto num. 10. verſic. quarta concluſio, & Ioan. Garſ. dict. n. 47. verſic. illa tamen verior.* 23

Si tamen † vel denovo venam aperiat, indeque detrimentum notabile quoad alios fructus in poſterum recipiendos fundo obveniat, quod ex ipſamet vena ſucceſſoribus in maioratu, in poſterum non reſarciatur, vel vena ante inſtitutionem maioratus aperta aliter utatur, quam præcedentes poſſeſſores illius fundi eruti conſueverunt, indeque ſimiliter detrimentum obveniat fundo quoad fructus, qui ex eo erant percipiendi, tenebitur profecto bonis vinculo primogenituræ alligatis reſarcire damnum, quod intulit, ſervareque indemnes poſſeſſores in futurum in eodem maioratu, *ut recte lateque probat Molina Theologus, ubi ſupra, eadem col. 360. cum ſequentibus.* 24

SUMMARIA.

1 *Theſaurus eſt quadam vetus depoſitio pecuniæ, cuius non exſtat memoria, ut iam dominum non habeat: ſit enim ſit eius, qui invenerit, quod non alterius ſit.*

2 *Theſaurus ut proprie dicatur, duo copulative requiruntur, primum quod non exſtet memoria temporis in quo theſaurus fuit reconditus, ſecundum quod ignoretur, quis ſit illius dominus.*

3 *Theſaurus non cenſebitur, neque inventori concedetur pecunia inventa, ea forma excuſa, ut ex illa conſtet recentis eſſe memoria.*

4 *Theſaurus non cenſebitur, & ſi non exſtet memoria abſconſionis, ſi tamen ex inſtrumento ſimul incluſo conſtet de eo, qui abſcondit: & ideo non acquiretur inventori, ſed potius heredibus abſcondentis tradetur, nullaque eis opponi poterit præſcriptio: eis vero non apparentibus fiſcus tanquam bona vacantia occupabit.*

5 *Pecunia inventa ſemper præſumitur eſſe alicuius certi hominis, antequam conſtet de requiſitis neceſſariis ad conſtituendum theſaurum.*

6 *Theſauri inventori incumbit onus probandi, non exſtare memoriam temporis, quo fuit abſcondita pecunia: quo probato, dicenti illam pecuniam eſſe ſuam vel abſconditam à maioribus ſuis, incumbit onus probandi.*

7 *Decimam theſauri inventi in fundo minoris, an percipiet tutor vel curator? & nu. ſequent. eligitur pars negativa. n. 13. cum ſequen.*

8 *Theſaurus in re emphyteutica inventus pertinet omnino emphyteutæ.*

9 *Proprietarius inveniens theſaurum in re emphyteutica, habebit dimidium theſauri ratione inventionis, & alia dimidia ratione fundi ad emphyteutam pertinet, idem dicendum eſt, in extraneo inveniente theſaurū in fundo emphyteutico, quia theſaurum dividet cum emphyteutico, ut in n. 10.*

11 Ma-

11 *Maioratus poſſeſſor habebit dimidiam partem theſauri, quæ jure domino fundi competit.*

12 *Uſufructuarius, an habeat theſaurum ſaltem durante tempore uſusfructus? & nu. 13. ratio differentiæ inter uſufructuarium & emphyteutam ponitur, n. 17.*

14 *Theſaurus non eſt fructus fundi naturalis aut civilis.*

15 *Maritus, quamdiu durat matrimonium, habere debet mediam partem theſauri in fundo dotali inventi, eo vero ſoluto uxori reſtituenda eſt: ſi vero ipſe ibi inveniat theſaurum, dimidiam eius habebit ratione inventionis, ut in num. 19.*

16 *Uxor conſtante matrimonio rerũ dotalium domina eſt, toleraturq; dominium apud duos diverſis reſpectibus.*

18 *Uſufructuarius inveniens theſaurum in fundo, in quo habet uſumfructum, ratione inventionis dimidiam quoq; partem theſauri habebit.*

20 *Tutor vel curator inveniens theſaurum in fundo ſui minoris, integre ſibi dimidiam ejus percipiet ratione inventionis.*

CAPUT XXVI.

An tutor vel curator decimet theſaurum inventum in fundo ſui minoris?

1 PRo † intelligentia huius quæſtionis præ oculis habenda eſt definitio theſauri poſita à JCto, *in l. nunquam, 31. §. theſaurus, ff. de acq. rer. dom.* nempe quod theſaurus eſt quædam vetus depoſitio pecuniæ, cuius non exſtat memoria, ut jam dominum non habeat: ſic enim fit eius, qui invenerit, quod non alterius ſit.

2 Ex † quibus deducitur, quod, ut proprie theſaurus dicatur, duo copulative requiruntur: primo, quod non exſtet memoria temporis, in quo theſaurus fuit reconditus, ſecundo, quod ignoretur quis ſit illius dominus, *ita notat Angel. in l. à tutore, poſt princ. ff. de rei vendic. l. 45. tit. 28. part. 3. & ibi Greg. Lopez, gloſſ. 1. Burſ. conſil. 209. num. 1. Barboſ. in l. divortio, §. ſi fundum, ſub num. 23. paulo ante fin. ff. ſol. matrim.*

3 Inde † primo inferens, quod ſi pecunia inventa ea forma ſit excuſa, ut ex illa conſtet, recentis eſſe memoriæ, non cenſebitur theſaurus, neq; inventori concedetur, *l. à tutore, 67. ff. de rei vendic. l. theſaurus, ff. ad exhib. & ibi gloſ. 1. l. ſi uxori, §. cum ita, ff. de aur. & arg. leg. tradit And. Sicul. conſ. 39. n. 1. lib. 4. Alciat. lib. 7. parerg. jur. c. 1. Forcat. dialog. 56. nu. 4. Joan. Garſ. de expenſ. & melior. c. 22. n. 56. verſ. poſtremo.*

4 Secundo † infert ex ſupradictis, quod ſi non exſtet memoria abſconſionis theſauri, & tunc ex ſyngrapha vel inſtrumento ſimul incluſo, conſtet de eo, qui abſcondit, non cenſebitur theſaurus. & conſequenter non acquiretur emtori, ſed potius heredibus abſcondentis tradetur, nullaq; eis opponi poterit præſcriptio: his vero non apparentibus, fiſcus tanquam bona vacantia occupabit, *l. 1. & pen. C. de bon. vac. libr. 10.* Unde † pecunia inventa

5 ſemper præſumitur eſſe alicuius certi hominis, antequã conſtet de requiſitis neceſſariis ad conſtituendum theſaurum, *Bald. in l. 1. poſt princ. ff. de rer. diviſ.*

6 Inventori † igitur incumbit onus probandi, non exſtare memoriam temporis, quo fuit abſcondita pecunia, quo probato, dicenti illam pecuniam eſſe ſuam vel abſconditam à majoribus ſuis, incumbet onus probandi, *ut cum aliis probat Barboſ. ubi ſupra, num. 26.*

7 His † ſic breviter præcognitis, quærimus modo an tutor vel curator decimet theſaurum inventum in fundo ſui minoris? Et videtur decimam eius partem habiturum: ſiquidem in fructu vel ſaltem commoditate fundi eſſe videtur, quod ex ſequentibus inſinuari poteſt.

8 Primo, † quia theſaurus in re emphyteutica ſeu feudali inventus, pertinet omnino emphyteutæ, *juxta gloſſ. ordinariam, in §. theſauros, verbo, ſuc, Inſt. de rer diviſ. quã ibi ſequuntur Faber nu. 2. Ang. col. 2. & communiter ſcribentes, Ioan. de Platea in d. l. unic. col. 2. C. de theſaur. lib. 10. Guilelm. Benedict. in cap. Raynutius, de teſtam. verſ. cetera bona, nu. 34. de teſtam. Carol. Molin. in conſuet. Pariſ. §. 37. gl. 10. n. 48.* eſt communis ſecundum Alvar. Vaez. *de jure emphyt. quaſt. 15. n. 1. & ſecundum D. Molin. qui prædict. refert eam ſequutus, lib. 1. de Hiſpan. primog. c. 23. n. 7. Petr. Barboſ. in d. §. fundum alios allegantem, num. 27.* ubi *n. 30.* eam appellat magis communem, & inquit eſſe tenendam, prout nos quoq; affirmamus, tametſi contrariam opinionem in hac ſpecie, nempe dividendum eſſe theſaurum inter proprietarium & emphyteutam ſeu feudatarium, quaſi inventum in fundo alieno, teneat Specul. *in tit. de emphyt. n. 158. verſ. 132.* & ibi Joan. And. *Sylveſt. in ſum. verbo, inventum, nu. 12. in fin. Navar. in manual. Latin. c. 17. n. 173.* aſſerens hanc eſſe communem opinionem, *& Vaez. ubi ſupra, Ioan. Garſ. de expenſ. & melior. c. 22. n. 32. & Molin. Theolog. de juſt. & jur. 2. tract. diſput. 59. col. 360. cum ſeq.* cuius fundamentis reſpondet Barboſ *ubi ſup. d. n. 30.* inferens † ex communi opinione priori & 9
tenenda, quod ſi proprietarius inveniat theſaurum in fundo emphyteutico, ipſe quidem ratione inventionis habebit dimidium theſauri, & alia dimidia, quæ ratione fundi acquirenda eſt, pertinebit ad emphyteutam: & quod pari ratione, ſi extraneus inveniat theſaurum † in 10
fundo emphyteutico, eum dividet cum emphyteuta, & non cum proprietario ſecund. Ang. *in §. theſauros, nu. 2. Inſtit. de rer. diviſ. Sylveſt. in ſum. verbo, inventum, nu. 12. in fin. Valaſc. de emphyt. quæſt. 15. nu. 10.*

Cum igitur hoc ita ſe habeat, idem videtur dicendum in uſufructuario, ut ad eum quoque pertineat theſaurus inventus in fundo vel domo, cuius uſumfructum habeat: Ergo tutor vel curator, qui lege noſtra Regia fori decimam fructuum habere debet, decimabit quoque theſaurum.

Secundo, † quia ita etiam maioratus poſſeſſori pro- 11
cul dubio deferenda eſt dimidia pars theſauri, quæ jure domino fundi competit, *ut in d. l. unic. C. de theſaur. lib. 10. l. ſi is qui, §. communis ſervus, el 2. ff. de acquir. rer. dom.* cum maioratus poſſeſſor verus ac plenus dominus ſit, dominiumq; utile ac directum habeat, *ut late oſtendit & declarat D. Molin. d. lib. 1. cap. 19.* Et in terminis theſauri, quod dimidia eius pars, quæ jure domino fundi competit, majoratus poſſeſſori libere deferenda ſit, probat procul dubio, quicquid ſit in emphyteuta ſeu vaſallo, D. Molin. *d. c. 23. n. 3. cum ſeqq. ſequitur Joan. Garſ. d. c. 22. n. 50. & Barboſ. in d. §. ſi fundum, n. 30. el 2.* Ergo ita videtur dicendum, quod uſus theſauri ad uſufructuarium quoq; pertineat ſaltem durante tempore uſusfructus, quia licet is nullum dominium habeat, ſed tantum jus utendi & fruendi ſalva rerum ſubſtantia, arbitrio boni viri: nihilominus tamen cum ſit commoditas fundi & donum Dei, *ut in d. l. unic. Cod. de theſaur. lib. 10.* quamvis JCtus appellet illum donum fortunæ, *in l. ſi is qui, 63. §. 1. ff. de acq. rer. dom.* cedit ei, cui Deus donum huiuſmodi conceſſit, & cuius tempore potius, quam alio, theſaurum inveniri voluit: Et in terminis, quod theſaurus in fundo inventus, pertineat ad uſufructuarium fundi, tenet Guilielm. Benedict. *in d. c. Raynutius, verſ. cetera bona, n. 30.* dum dicit, quod fructuarius habet uſum theſauri, dum durat uſusfructus: & eo finito illum domino tenebitur reſtituere, & ſubſcribit Rebuff. *in l. bonorum, col. 3. ff. de verbor. ſign.* Ergo tutor vel curator durante tempore tutelæ vel curæ habebit decimam uſus theſauri, quamvis ea finita illum minori reſtituere teneatur.

His † tamen minime refragantibus, contraria ſen- 12
tentia in noſtra ſpecie eſt proculdubio tenenda, imo quod theſaurus in fundo, in quo quis uſufructum habet, inventus, minime pertineat ad uſumfructuarium, neq; etiam quoad uſum, ac proinde decimam eius uſus tutor vel curator percipere minime debeat, *ex doct. l. ſi is*

Aa qui,

qui, ad medium, hoc eſt, in §. ſi communis ſervus, ff. de acquir. rer. domin.

13 Non † enim theſaurus ullo modo eſt fructus fundi naturalis aut civilis, *text. in l. divortio, § ſi fundum. in fin. ff. ſol. matr.* nec eſt etiam pars vel portio aliqualis fundi, ſed res prorſus ſeparata, nihil cum fundo habens commune, *l. 3. §. Neratius, ff. de acquir poſſeſſ. & ibi gloſ. verbo, cœpiſſe, & communiter ſcribentes D. Molin. d. cap. 23. n. 4.* & ſic uſusfructus, qui habetur in fundo, non poteſt extendi ad theſaurum in eo inventum. Igitur fructuarius, nec dominium, nec uſumfructum habebit in theſauro, ſeu in eius media parte, ſed ſtatim libere & pleno jure cedit ſoli proprietario, *per d. §. ſi ſervus communis.* Et ita merito his rationibus contra Guilielm. Benedict. *ubi ſupr.* hanc opinionem in terminis probat Carol. Molin. *in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 1. gl. 1. n. 43. & §. 37. ad fin. n. 48.* & tenet gloſſ. & Bald. atque communiter Dd. *in d. §. ſi fundum, teſte Doct. Molin.* qui eandem opinionem probat, *d. lib. 1. de Hiſpan. primogen. cap. 23. nu. 2. ubi in idem citat Boer. deciſ. 51. n. 2. & deciſ. 224. n. 9. & tenuit Alb. in rubr. ad fin. C. de uſufruct. Andr. de Iſern. tit. 1. n. 95. qua ſint regal. Angel. in ſum. verb. inventu. n. 1. in fin. Sylveſt. in ſum. verb. inventum, n. 12. Burſat. conſil. 209. n. 9. & alii, quos citat Baec. de decim. tut. c. 24. n. 5. & ſequitur Barboſ. in d. §, ſi fundum, n. 25.*

14 Eſtq; veriſſima † & recepta ſententia, juxta quam tutor & curator, cum ſit fructuarius decimæ, non habebit partem theſauri inventi in fundo ſui minoris, nec eius uſus: quia theſaurus non eſt in fructu nec commoditate fundi, ſed donum Dei, ut dicebamus, & ſemel erutus non renaſcitur, & quæ non renaſcuntur, non cenſentur fructus, neq; ad fructuarium pertinent, neq; ex his, quæ non renaſcuntur decima, eſt danda tutori aut curatori, *ut late probavimus ſupra, c. præced. & in terminis theſauri probat Baec. d. c. 24. à n. 5. cum ſeq.*

15 Neque † obſtat, quod maritus quamdiu durat matrimonium, habere debet mediam partem theſauri in fundo dotali inventi, eoq; ſoluto uxori reſtituenda erit, *ut in d. §. ſi fundum. & ibi gl. Bart. Bald. & communiter ſcribentes*, quia maritus de jure dominus eſt fundi dotalis, licet ad tempus & revocabiliter, & ſic pro tempore ſui dominii ſuum efficit dominium illius theſauri, & finitur finito dominio fundi, *ut habetur in d. §. ſi fundum, & ibi gloſſ. verb. in alieno, Bart. num. 1. & communiter ſcribentes, Carol. Molin. ubi ſupra, & D. Molin. d. c. 23. n. 2. & plures allegans Barboſ. in d. §. ſi fundum, n. 23.* ubi *n. 24.* alia ratione id comprobat, longe aliud in uſufructuario contingit, ut ſatis deductum eſt ſupra.

16 Præterea † quamvis maritus largo modo conſtante matrimonio, dominus rei dotalis dicatur, *ut in l. in rebus cum ſimil. lib. C. de jure dot.* uxor tamen etiam conſtante matrimonio rerum dotalium domina eſt, toleraturq; dominiũ apud duos diverſis reſpectibus, *ut inquit Bald. in l. in rebus, n. 6. in fin. C. de jur. dot & Corraſ in l. naturaliter, §. nihil commune. n. 33. ff. de acq. poſſ.* quos refert & ſequitur D. Molin. *ubi ſup. n. 6.* addens plures ſcribentes, quos ibi refert cenſuiſſe, quod dominium rerum dotalium magis dicatur uxoris, quam viri: Idq; clarius procedere in theſauro in fundo dotali invento: non enim dicitur inventus in fundo mariti, ſed uxoris, ut non obſcure probat text. *in d. §. ſi fundum, ibi, quaſi in alieno inventi*, & declarat optime gl. ibi, *verb. alieno.* Non igitur mirum eſt, ſi theſaurus in fundo dotali inventus ad maritum perpetuo non pertineat, ſed ad tempus, nempe conſtantis matrimonii: eo vero ſoluto, mulieri, hoc eſt, uxori reſtituatur: ad uſufructuarium vero nullo modo, nec pro ullo tempore pertineat.

Ex eiſdem ſupra adductis deducitur à fortiori, non obſtare, quod ſupra pro prima opinione adduximus, de poſſeſſore majoratus. Is enim durante eius vita verus & proprius dominus eſt, Merito ergo, ut ad ipſum pertineat theſaurus in fundo maioratus inventus abſque ullo onere reſtitutionis ſequentibus faciendæ, quia vivente eo, alteri dominium utile nec directum pertinet.

Similiter etiam eiuſdem rationibus non obſtat, quod de emphyteuta & vaſallo rei feudalis diximus, quoniam is etiam dominium utile habet, quod ſufficit ad acquiſitionem theſauri abſq; onere reſtitutionis: Ratio namq;

17 differentiæ † inter fructuarium & emphyteutam eſt, quia uſufructuario ea tantum utilitas proveniens ex fundo conceditur, quæ in fructu conſiſtit. Cum ergo theſaurus in fructu non ſit, merito ut dimidia fundi cedat proprietario: Ceterum ad emphyteutam omnis utilitas ex fundo, quocunq; modo proveniens, pertinet, & ideo competit etiam prædicta medietas, quæ ratione utilis dominii fundi conceditur, *ut latius comprobat Barboſ. in d. §. ſi fundum, ſub num. 28. verſic. ex his.*

Quibus conſtitutis jam clare patet, ad fructuarium minime pertinere dimidiam partem theſauri inventi in fundo, cuius proprietas ad alterum pertinet. Et hoc de dimidia parte theſauri fundo einſq; domino debita.

18 Ceterum † ſi fructuarius inveniat theſaurum in fundo, cuius uſumfructum habet, tanquam inventor ſuam dimidiam habere debet, cum & ſi inveniret eum in fundo omnino alieno, idem eſſet recipiendum, *ita declarat Rebuff. in d. l. bonorum, col. 3. poſt princ. ff. de verbor. ſignif. & Ioan. Garſ de expenſ. & melior. c. 22. num. 51. quos refert & ſequitur Barboſ. ubi ſupra, nu. 25. ibi intelligendo ſane, &c.*

19 Idem dicendum eſt in marito. Nam † ſi is inveniat theſaurum in fundo dotali, efficitur dominus illius theſauri pro dimidia parte, ac ſi eum inveniſſet in fundo prorſus alieno, *juxta gloſſ. 2. in l. unic. C. de theſaur. lib. 10. ſequitur Barboſ. in d. §. ſi fundo, num. 23. quod ſi maritus.*

Ad rem igitur, tutor vel curator dimidiam partem theſauri in fundo ſui minoris inventi, eidemq; debitam ratione dominii minime decimabit: quia in fructu non conſiſtit: & in terminis probat late Baeca *d. cap. 24. nu. 5. cum ſeqq.*

20 Si † tamen ipſe tutor vel curator inventor ſit theſauri in fundo ſui minoris, illam dimidiam ratione inventionis debitam, etiam in fundo alieno integre ſibi percipiet, non vero ratione laboris in tutela vel cura impenſi, nec virtute *d. l. ſiri*, decimam fructuum minoris eius adminiſtratoribus deferentis, ſed tanquam extraneus quicunque alius inventor per omnia ſupradicta: & cum his remanet expedita noſtra quæſtio principalis. Cetera ad materiam theſauri inventi pertinentia, quoad alia, late explicant Joan. Garſ. & Barboſ. *ubi ſupra.*

SUMMARIA.

1 *Decimam lignorum cæſorum an habere & percipere debeat tutor vel curator? & num. ſeqq. per totum caput reſolvitur, num. 20.*

2 *Sylva cædua quæ ſit.*

3 *L. ſylva cædua, 30. ff. de verbor. ſignific. declaratio & intellectus.*

4 *Sylva, quæ non habetur, ut cædatur, non dicitur ſylva cædua, quantumcunq; ſi cædatur, renaſci poſſit, ut eſt ferens glandes.*

5 *Sylva cædua, quæ tamen cæſa non renaſcitur, non dicitur cædua.*

6 *Uſufructuarius & maioratus poſſeſſor poſſunt arbitrio boni viri cædere pinetum deſtinatum ad cædendum.*

7 *Sylva germinales, vel gréminales, vel cremiales ſunt in fructu, ſicut ſylva cædua: ideoq; pertenent ad maritum uſufructuarium & emphyteutam, ut eu num. 8.*

9 *Uſufructuarius cædere poteſt ſylvam cæduam eaq; uti, ſicut bonus paterfamilias ea uti ſolebat: Sylvam tamen non cæduã cædere non poteſt, niſi in vinea uſum, dum tamen deteriorem fundum non faciat, ut in num. 10.*

11 *Ma-*

11 *Maritus conſtante matrimonio pro ſylva conſuetudine cædere poteſt arbores ſylvæ uxoris cæduæ: non vero arbores fructiferas*

12 *Conductor ſylvæ privati poteſt ſylvam cæduam ſuo tempore cædere.*

13 *L. ſylva, 11. ff. de uſufruct. intellectus.*

14 *Majoratus poſſeſſor indiſtincte poteſt ſylvam cæduam cædere, dummodo id faciat, ut paterfamilias feciſſet.*

15 *Majoratus poſſeſſor, uſufructuarius, & maritus ſylvam non cæduam, cædere non poſſunt, ut hic limitatur & declaratur pluribus modis, ut in num. 16. 17. 18. & 19.*

21 *Uſufructuarius arboribus vento evulſis frui non poteſt, niſi pro ſuo uſu aut reparatione domus ſylvæ ubi naſcuntur.*

22 *Uſufructuarius & majoratus poſſeſſor, quomodo venari & occidere poſſit feras vivarii.*

23 *Decimam venationum earumque redditum juris venandi venditi vel locati, tutor vel curator habere debet.*

24 *Fructuum appellatione venit palea.*

25 *Uſufructuarius poteſt piſcari piſces ſtagni coſq; occidere, dummodo alii in locum eorum ſubſtituantur.*

26 *Piſces, qui in ſtagno ſunt, dicuntur pars fundi, ſi ibi poſiti ſint, ut multiplicentur & creſcant: ſecus ſi ibi ſint repoſiti cauſſa cuſtodiæ.*

27 *Majoratus poſſeſſor poteſt piſcari piſces ſtagni alios ſubrogando.*

28 *Subrogatio corporum facit, ut ſemper eadẽ res dicatur.*

29 *Decimam piſcium & redditum eorum habere debet tutor vel curator & columbarum, num. 28.*

30 *Decimam utilitatis protocollorum, an tutor vel curator deducat? & num. ſeq.*

31 *Protocollorum utilitas, quæ non renaſcitur, non dicitur eſſe in fructu, & ideo non pertinet ad uxorem uſufructuariam, ſed tantum uſusfructus pecuniæ.*

34 *Protocolla & regiſtra Notarii non comprehenduntur hodie in fructibus bonorum Notarii, nec vendi poſſunt per ejus heredes.*

35 *Protocollorum utilitatis medietas non pertinet ad uxorem Notarii defuncti.*

36 *L. 24. tit. 25. lib. 4. Nov. Collect. Reg. declaratio, & num. 37.*

CAPUT XXVII.

An tutor vel curator decimet ligna arborum ſylvarum & nemorum caſa? & alia de quibus hic.

1 MINOR † habet ſylvam vel nemora arboribus denſa, quæ extrahuntur vel ſucciduntur, quæritur, *an tutor vel curator ipſius decimam eorum lignorum tanquam fructuum habere debeat?*

In hac quæſtione Baeça *de decim. tut. cap. 21. num. 19.* tenet, quod ſi arbores exciſæ ejus naturæ ſint, ut non renaſcantur, tutor eas decimare non poſſit, quoniam in fructu non ſunt, neque ad eum pertinent, ad quem fructus pertinent, *l. divortio, §. ſi fundum, ff. ſol. matr. & quod ibi notant omnes Dd.*

2 Ergo † pro clariori intelligentia & deciſione hujus quæſtionis inprimis cum Juriſconſulto *in l. ſylva cædua, 30. ff. de verbor. ſignificat*, præſuppono, quod ſylva cædua eſt (ut quidam putant) quæ in hoc habetur, ut cæderetur: Servius eam eſſe, quæ ſucciſa rurſus ex ſtirpibus aut radicibus renaſcitur, ex cujus legis intellectu & explicatione, & eorum, quæ infra adducemus, liquebit deciſio noſtræ quæſtionis.

3 Ad † explicationem igitur illius text. obſervandum eſt, quod licet in eo prima facie videantur aſſignari duæ diverſæ definitiones vel deſcriptiones ſylvæ cæduæ, *ut intellexit Connan. lib. 4. com. c. 1. n. 5. & voluit D. Molin. de Hiſpan. primog. lib. 1. c. 22. n. 1.* ubi exponit ſylvam cæduam, id eſt, eam, quæ in hoc habetur, ut cædatur, ſeu quæ ſucciſa rurſus ex ſtirpibus aut radicibus naſcitur; verius tamen eſt utramque definitionem eſſe conjungendam, quaſi JCtus velit, ſylvam cæduam dici, quæ in hoc habetur, ut cædatur, & quæ exciſa ex ſtirpibus & radicibus renaſcatur, ut eſt de mente Alciati & Brechei, *in d. l. Sylva, num. 3.* Unde ad hoc, ut ſylva cædua proprie dicatur, duo copulative requiruntur, ſcilicet quod in hoc habeatur, ut cædatur, id eſt, cujus utilitas in eo conſiſtit, quod cædatur; item quod exciſa ex radicibus vel ſtirpibus renaſcatur, quod etiam ſequitur Alex. *ſub d. conſil. 118. n. 3. lib. 5.* & voluit Rebuff. *in d. l. ſylva cædua, in princ. in verſ. eſt autẽ ſylva*, ubi quod ſylva vocatur cædua, quæ frequenter cæditur, ſive materiæ cauſſa cædatur, ſive lignorum, & quod iſtius ſylvæ cæduæ quædam exciſa ab eo ſtipite repullulat, ut oliva, quercus, & aliæ arbores frequentius, altera vero ex ſtirpibus, ut arundo, inde arundines cæduæ vocantur, *in l. qui fundum, §. fin. ff. de contrah. emt.* & arundinetum locus arundinibus conſitus, *l. item, § fin. de uſufruct. ſequitur Pet. Barboſ. in l. divortio, §. ſi fundum, ſub n. 1. & 2 ff. ſol. matr.* ſatisq; eſt, quod renaſcatur etiam poſt longum tempus & ſpacium, *ſecund. Alex. ubi ſupr. n. 7. ſequitur Pariſ. conſ. 111. n. 32. lib. 1. Menoch. conſ. [illegible] n. 15. lib. 1. & Connan. ubi ſupra*, id deducens ex mente JCti, *in d. l. ſylva*, & probat Curt. Sen. *conſ. 71. ſuper controverſ. n. 28. colum. penult.* Et hæc eſt communis ſententia, licet alii contrarium probent, & cum eis Arias Pinel. *in l. 1. in 2. part. nu. 59. ad fin. C. de bon. matern.* nempe ut ad hoc, ut ſylva cædua dicatur, requiratur, quod cæſa brevi renaſci poſſit, *ut affirmat Barboſ. ubi ſupr. n. 2.* quam communem defendit Joan. Garſ. *de expenſ. & melior. c. 11. n. 35.*

Aliam explicationem *ad d. l. ſylva*, adducit Barboſ. *ubi ſupra, d. n. 2. verſic.* quæ explicatio, quod JCtus ibi tetigit duos modos, quibus ſylva cædi ſolet: nam aut cæduntur arbores uſque ad radices, aut ſoli rami ſalvo trunco, ut colligitur *ex l. ſi ſervum. § ſi olivam, in fin. ff. ad leg. Aquil. & l. 1. § 1. ff. de arb. cæd.* ſi vero ſylva primo modo cæditur, dicitur renaſci ex radice: ſi ſecundo, dicetur renaſci ex ſtirpibus, id eſt, ex ipſis truncis.

Ex † quibus primo infertur, quod ſi ſylva non habetur ad hoc, ut cædatur, non dicetur ſylva cædua quantumcunq; ſi cædatur, renaſci poſſit, ut ſylva ferens glandes, quæ non dicetur cædua, quia ad hoc non habetur, ut cædatur, ſed ad paſtum porcorum, ut colligitur *ex d. l. ſylva cædua, §. fin.* & tenet Rebuf. *ibi paulo poſt princ. verſ. ſylva alia eſt glandaria, & Barboſ. ubi ſupra, ad fin. d. n. 2.* ubi ſolvit difficultatem, quæ in hoc videbatur eſſe, *ex l. cum manu ſata. §. 1. ff. de contrahen. emt.* ubi ſylva ferebat glandes, & tamen dicitur cædua, nempe ut ſemper attendi debet id, ad quod principaliter ſylva deſtinatur, & ſecundum hoc dicetur ſylva cædua vel non cædua ex mente Alciati, *in d. l. ſylva, n. 3. & ibi Brecheus ad fin.* 4

Secundo, † ex ſuperioribus infertur, quod licet ſylva habeatur ad hoc, ut cædatur, ſi tamen cæſa ex eadem radice non renaſcitur, vel etiam ex trunco *juxta l. 3. §. 2. ff. arb. furtim cæſar.* non dicetur cædua, quia deficit ſecundum requiſitum, ut de pineto tradit Anton Gamma *deciſ. 104. nu. 2.* quicquid contrarium pro conſtanti habeat Pelaez. *de majorat. 4. part. quæſt. 39. n. 5.* ſed adverſus eum præfatam ſecundam illationem ſequitur Barboſ. *ubi ſupra, num. 2. & 10.* 5

Nihilominus † tamen Anton. Gamma *ubi ſupr* tenet, quod ſi pinetum ſit deſtinatum ad cædendum, fructuarius poſſit pinetum cædere, dummodo id faciat boni viri arbitrio, quod etiã in majoratus poſſeſſore probavit Pelaez. *ubi ſup.* quod verius & tenendum eſſe cenſeo adverſus Barboſ. *ubi ſup.* qui tandem *n. 10.* fatetur, quod ne prædicti uſusfructus pineti remaneat inutilis, illud admitti poteſt, ut hoc caſu inducatur deciſio *text. in l. item ſi fundi, 10. §. fin. ff. de uſur.* vel ſaltem ad conſuetudinem regionis recurrendum ſit, *argument. l. excepto, C. de locat.* 6

quæ conſuetudo affirmativa notoria & manifeſta eſt in eo judicio: quinimo adhuc ea ceſſante veriorem eſſe cenſeo opinionem Gammæ & Pelaez: quia pinetum ad hoc ſolum deſtinatum eſt, ut cędatur ad fabricandas domus, & alia, & in eo ſemper alii pini naſcuntur, tametſi non ex ſtirpibus, nec radicibus, ſed ex ſemine, quod decidit in terram, naſcuntur & producuntur, ut experientia docet quotidie, & ita alios pinos natura ſubſtituit, quod ſufficit in propoſito.

7 Aliæ † ſunt ſylvæ germinales, quæ alias vocantur etiam greminales & cremiales, quarum idem ſenſus eſt, & hæ ſunt in fructu, ſicut ſylvæ cæduæ *juxta text. in l. divortio, §. ſi fundum, & ibi gl. verb. germinales, & Dd. communiter, teſte ibi Barboſ. in princ. & num. 1. qui eam ſequitur & latius declarat.*

8 His † ſic præhabitis dicendum eſt, ſylvam cæduam vel germinalem eſſe in fructu, ac proinde ad maritum pertinere, eademq; ratione ad fructuarium vel emphyteutam: *ita tenet* Aretin. *in d. §. ſi fundum, poſt princ. & Alex. conſil. 118. num. 3. lib. 5. Paulus de Monte Pic. in l. Titia, cum teſtamento, §. fin. num. 113. ff. de legat. 2. Berr. deciſ. 51. num. 9. D. Molin. ubi ſupra, num. 2. & Barboſ. in d. §. ſi fundum, num. 3.*

9 Unde † fructuarius ſylvam cæduam poteſt cædere eaq; uti, ſicut bonus paterfamilias uti ſolebat, & in triennio vel quinquennio pro conſuetudine domini & non ante:

10 ſylvam † autem non cæduam cædere non poteſt, niſi in vineæ uſum, dum tamen deteriorem fundum non faciat, *ut tenet Rebuff. in d. l. ſylva cædua, in verſ. utilitatis.*

11 Ubi † *& in verſ. ſeq.* loquitur in marito, quod conſtante matrimonio pro ſylvæ conſuetudine cædere poſſit arbores ſylvæ cæduæ uxoris: arbores vero fructiferas minime:

12 & † quod conductor privati poteſt ſylvam cæduam ſuo tempore cædere, quia recolligere poteſt fructus & hoc eſt in fructu, *ut pulchre conſulnit Alex. ubi ſupra,* quia alias eſſet conductor ſine fructu, quod eſſe non debet.

13 Neq; † ſuperioribus circa fructuarium reſolutis obſtat *l. ex ſylva, 11. ff. de uſufruct.* ubi text. tantum permittit fructuario, ut ex ſylva cædua cædat ramos & pedamenta, non autem ei concedit totam cædere, quia illi tex. poteſt pluribus modis reſponderi, *ut patet ex late adducta circa eius interpret. per Barboſ. ubi ſupr. n. 3. cum plurib. ſeqq.* ubi ponit veram illius text. interpretationem, ſecundum ipſum amplientur ſuperiora, *ut per Rebuf. ubi ſup. fol. 241.*

14 Poſſeſſor † autem maioratus indiſtincte poteſt ſylvam cæduam cædere, dum tamen id faciat, quod diligens paterfamilias in re propria feciſſet, *l. ea igitur, ff. de pig. act.* neq; adeo ut uſufructuario uſus eius reſtringendus erit: ſed ut vero domino concedendus, cum ipſe maioratus poſſeſſor verus dominus ſit, dummodo dolus malus ſeu diſſipatio abſit, *ut probat D. Molin. d. lib. 1. de Hiſpan. primogen. cap. 22. num. 3. cum ſeq & Pelaez, de maior. 4. part. quaſt. 39. num. 5. & Barboſ. ubi ſupra, num. 7.* ubi idem in emphyteuta & in marito probat, qui habent dominium: uſufructuarius vero non.

15 Limitatur † hæc ultima aſſertio de majoratus poſſeſſore, emphyteuta, & marito, ut non procedat in ſylva non cædua, ex qua arbores grandes fructiferas cædere non poſſunt, quia id neq; fructuario, neq; vaſallo, neq; emphyteutæ, neq; ei, qui ad longum tempus conduxit, nec fideicommiſſario, nec etiam marito in rebus dotalibus permiſſum eſt, *l. ſed ſi grandes, 12. de uſufr. l. æquiſſimũ §. fructuarius, ubi per Alb. n. 1. ff. de uſufr. & in d. l. divortio, §. ſi fundum, & l. 27. tit. 11. part. 4. Cap. de ſerv. ruſt. præd. tit. de montib. n. 13. Tiraq. de retract. convent. §. 3. gl. 1. n. 23. Iul. Clar. §. feudum, q. 47. & §. emphyteuſis, q. 26. Rebuf. ubi ſup. fol. 241. verſ. 3. cum ſeqq. D. Mol. d. c. 22. n. 5. & Pelaez, ubi ſup.* & hic intellectus *ad d. l. ſed ſi grandes.* eſt magis communiter receptus, *ſecund. Barboſ. in d. l. divortio, §. ſi fundum, n. 8.* tametſi ei non placeat, ſed alius quem ibi refert.

16 Niſi † arbores huiuſmodi ſoleant excidi ad uſum lignandi, vel ædificandi, vel quemcunq; alium uſum, vel ſi maioratus poſſeſſor arbores fructiferas excidendo alias in earum locum ſufficiat, ſeu ſylva ex inciſione earum fructuoſior reddatur, vel eius qualitatis ſylva ſit, quod niſi arbores cæderentur, uſusfructus inutilis redderetur, quia tunc maioratus poſſeſſor juxta conſuetudinem eas cædere poterit, *ut cum Iaſ. in d. §. ſi fundum, n. 4. & Tiraqu. ubi ſupr. gloſſ. 1. n. 24. cum ſeqq. reſolvit D. Molin. ubi ſupr. n. 5.* & conſtat etiam ex Rebuff. *ubi ſupra, in verſ. 8.* ubi hoc intelligit, quando arbores illæ ſuffectæ eſſent æquivalentes avulſis: Alias enim poſſet quiſque ſic omnes evellere & alias plantare, quæ in centum annos poſtea paris non eſſent futuræ valoris cum aliis, quod eſſet abſurdum, quia nempe ſic fructifera ſylva poſſet deſtrui, & ſi quis in locum vetuſtiſſimæ jam morientis aliam ſufficere vellet, eidem permitteretur.

17 Limitatur † ſecundo, quod arbores grandes cædi poſſint, quando nullus ex illis fructus percipi poſſit, vel uſus, niſi incidendo, ut eſt fagus, fraxinus, vel alia ſimilis arbor, nullum afferens fructum, *ſecundum Bald. & Curt. quos refert.*

18 Non † tamen poſſet fructuarius excidere arbores etiam infructiferas, quæ tamen ambulationes opacas & amœnas reddunt, *ſecundum Capol. de ſervit. urb. prædior. cap. 81. ad fin. ex d. l. æquiſſimum, §. fructuarius, ff. de uſufr.* quod etiam voluit Alciat. *in d. l. ſylva cadua, num. 3. & 6.* ſic intelligens *d. l. ſed ſi grandes,* tametſi hic intellectus ad illam legem non placeat Barboſæ *ubi ſupra, num. 8.* Vera tamen in ſe concluſio hæc videtur tenenda.

19 Sic † etiam Angel. *in d. l. ex ſylva, ff. de uſufruct.* reſolvit, quod ſi arbores ſint grandes, ita ut in altitudine excedãt ſylvam, non poſſint incidi, niſi quoad ramos, *ſequitur Paul. de Monte Pic. in dict. leg. Titia cum teſtamento, §. fin. num. 113. ff. de legat. 2.* ſentiens platanos & alias arbores grandas, non poſſe incidi per fructuarium, *& Bald. conſil. 290. vulgar. reſt. num. 2. lib. 2. quos refert Barboſ. ubi ſupra, num. 8.*

20 Deſcendendo † igitur ad deciſionem noſtræ quæſtionis principalis, *de qua in princip. huius cap. de tut. & cur.* an debeat habere decimam lignorum cæſorum? reſpondendum eſt ex ſupradictis: quod in quibus caſibus juxta ea datur in hoc uſusfructus ſylvæ cæduæ, pertinentia ad minorem, ſive ex bonis liberis, vel maioratus, vel ratione emphyteuſis: in illis tutor vel curator decimam eorum habiturus ſit ex noſtra lege *fori* ſæpius allegata.

Si vero ſylva cædua non ſit, vel etiam in quibus caſibus ad fructuarium ille uſus vel commoditas non pertinet, neque ad tutorem vel curatorem decima eius pertinebit: quia tutori vel curatori tantum permittitur ſibi accipere pro ſuo labore decimam fructuum bonorum minoris, *juxta d. l. fori.* Ergo ſi prædicta in fructu non conſiſtunt, ea decimare non poterit.

21 Unde † cum fructuarius arboribus vento evulſis frui non poſſit, niſi pro uſu ſuo, aut reparatione domus ſylvæ, ex qua evulſæ ſunt. Cetera namque ad verum dominum pertinent, *l. arboribus, ubi ſcribentes, ff. de uſufruct. Moderni in d. l. divortio, §. ſi fundum, ff. ſol. matr. præcipuè Barboſ. num. 12. & 13. Capol. de ſervit. ruſticorum prædior. tit. de montibus, num. 9. D. Molin. d. lib. de Hiſpan. primogen. cap. 22. num. 6.* tutor vel curator minoris non decimabit prædictas arbores vento evulſas: Sed quamvis, quod prædiximus, in fructuario ſtatutum ſit, contrarium in maioratus poſſeſſore dicendum erit, cum ipſe verus dominus ſit, non autem uſufructuarius, niſi tota majoratus ſubſtantia in arboribus, quæ vento evulſæ ſunt, conſiſtat, nec aliæ facile ſubſtitui poſſint, nec fundus ad aliud utilis ſit, *ſecundum D. Molin. ubi ſupra, dict. num. 6. ad fin.*

Sed

22 Sed † cum fructuarius venari poſſit atq; occidere feras vivarii, in quo ipſæ capi ſolent, dummodo poſt eius mortem idem ferarum numerus maneat, qui tempore cœpti uſusfructus, *l. uſufructuarium venari, 66. §. ſi in vivariis, ff. de uſufruct. Molin. d. lib. 1. de Hiſpan. primogen. c. 22. n. 8.* ubi idem cenſet in eo, qui eum pacto redimendi emit, qui interim dominus eſt, *ut cenſuit Cagn. in l. 2. C. de pact. inter emt. & vend. 13. & 14. quæſt. & Tiraq. de retract. convent. §. 3. gl. 1. n. 22.* Et in majoratus poſſeſſore, quamvis in ipſo non eſſe ſic uſum reſtringendum cenſeat Molin. ut præciſe, eundem numerum ferarum tempore mortis relinquere debeat, qui tempore ſucceſſionis invenitur, imo potius arbitratur, tanquam verum dominum, juxta uſum conſuetum, venari poſſe ferasque occidere, dummodo dolus malus abſit.

23 Hinc † eſt, quod tutor vel curator decimam obventionum & redditum, qui ex commoditate juris venandi, venditi vel locati redigentur, juxta prædicta deducet, cum hæc in fructibus conſiſtant atq; ad uſufructuarium eo jure ſpectent: Deducet igitur decimam ex avibus, feris ſolitis capi in vivariis pupilli. Nam appellatione fructus veniunt, & feræ ſolitæ capi, *ut inquit Bart. in l. cum plures, ff. locat. & l. item ſi fundi, §. aucupiorum, ff. de uſufr. l. uſufructuarium venari, ff. de uſufr. act. Caſſan. in conſuet. Burg. rub. 4. §. 17. verb. & ſuyre, num. 9. quos refert & ſequi-*

24 *tur Bacc. de decim. tut. c. 24. n. 17.* ubi † etiam quod appellatione fructuum venit palea, *ut per Specul. & Bald. in locis de quibus ibi per eum.*

25 Idem † eſt dicendum in piſcibus ſtagni, nempe ut uſufructuarius poſſit piſcari & piſces occidere, dummodo alii in locum mortuorum ſubſtituantur, *ut tenet Capol. de ſervit. ruſtic. prædior. cap. 42. num. 6. ex text. in d. §. ſi in vivariis.*

26 Quia † dicuntur pars fundi, reſq; immobilis piſces, qui in ſtagno ſunt, ut multiplicentur & creſcant, quamvis piſces cauſſa cuſtodiæ in ſtagno repoſiti, pars fundi eſſe non cenſeatur, ſed quid ab ipſo fundo ac fructibus eiuſdem ſeparatum, *l. lunas & libra, alias incip. fuatis & libra, ff. de act. emt.* per quem text. hanc diſtinctionem in ſpecie poſuit Guido Papæ *deciſ. 91. num. 3.* quam pluribus comprobat Carol. Molin. *in conſuet. Pariſ. tit. 1. gl. 7. num. 116.* & eſt vera & ſequenda *ſecund. D. Molin. d. lib. 1. de Hiſp. primogen. c. 22. n. 10.*

27 Ubi † idem in majoratus poſſeſſore probat cum ampliatione, *de qua in præcedentibus*, per ſubrogationem namq; corporum fructus ſtagni perpetui efficiuntur, *l.*

28 *eum debere, ff. de ſervit. urb. præd.* Et † licet ſpatio temporis ſingula corpora mutentur, mediante tamen ſubrogatione ſemper eadem res dicitur, *argum. l. proponebatur, ff. de judic.* Et in terminis, quod tutor vel curator decimam deducat ex piſcibus & omni pecu ſquamigero, ad pupillum jure redditus pertinente, uti pertinent ad Metymnæ Sidoniæ ducem, *tenet Bacca d. c. 24. num. 17.*

29 Tutor igitur vel curator minoris habentis prædict. ſtagnum cum piſcibus, decimabit obventionem & redditus eius fructus minori obvenientis, *per ſupradicta.*

Similiter hoc idem ſtatuendum erit eadem ratione in columbario, *juxta tradita per Capel. de ſervit. urb. præd. c. 77. n. 2. & D. Molin. id declarantem, ubi ſupra, n. 11.*

30 Illud † tamen difficilius eſt, *an ſi pupillus eſſet filius alicuius tabellionis, & ex protocollis multa exemplaria deſcriberentur in magnam utilitatem pupilli, poſſitne tutor vel curator adulti ex huiuſmodi utilitate decimam deducere?* In qua quæſtione plura pro & contra adducunt, Bacca *de decim. tut. c. 25. nu. 22. cum ſeqq. & Barboſ. in d. l. divortio 8. §. ſi vir, n. 36. cum ſeqq. ff. ſol. matr.* qui tandem in ſpecie noſtra in partem negativam inclinant, & eam expreſſe probat Barboſ. *ubi ſup. n. 37.* qui *n. 38.* reſpondet fundamentis contrariis, & nos quoque eandem ſententiam negativam ſequimur, cuius id eſt præcipuum fundamentum, quod cum ex protocollo unum tantũ exemplum deduci poſſit, nec concedatur aliud deduci, niſi ex magna cauſſa, *l. ſi quis ex argentariis, §. fin. in fin. ff. de edea.*

Utilitas † proveniens ex protocollo, quæ non renaſcitur, non dicetur eſſe in fructu, & conſequenter non pertinebit ad uxorem uſufructuariam, *ſecundum Bart. in d. l. ſi vir in fundo, n. 3. & in l. quadam, §. nihil, n. 9. ff. de eden. & conſil. 50. in fin.* & quamvis Paul. Caſtrenſ. *in d. §. ſi vir,* & Rom. ibi diſſentiant, aliiq; præterea contrarium teneant: cum Bart. tamen ubi ſupra magis communis opinio eſſe videtur, ſecundum Bacc. *de decim. tut. c. 25. n. 23.* eſtq; hoc receptum, *ut cum Soc. conſ. 100. n. 4. lib. 1. & aliis aſſerit & ſequitur Barboſ. ubi ſupra, n. 36. ad fin.* 31

Nihilominus tamen in hac ſpecie Bart. tenenda videtur concordia Bald. & aliorum, quos citat Barboſ. *ubi ſupra, n. 37.* dicens eſſe receptam, quamvis ipſe eam non probet, nempe quod utilitas protocollorum non pertineat ad uxorem uſufructuariam relictam à marito tanquam fructus. Et ita procedit opinio Bartoli negativa: ſed nihilominus uxor prædicta habitura ſit uſumfructum in pecunia redacta ex exemplatione protocollorum, tanquam in pecunia hereditaria.

In † tutore & curatore minoris hæc concordia verificari poterit, quando pecunia præd. redacta ex exemplatione protocullorum converſa & collocata fuiſſet in rem fructiferam, puta emtionem prædiorum, vel in redditus annuos, prout tutor & curator id facere tenetur: tunc namque decimam eorum, ſicut ceterorum fructuum & redditum minoris deducet tutor vel curator; alias ſecus. 32

Limitat † partem negativam de decima protocollorum Bacc. *d. c. 25. num. 28.* quando officium tabellionatus ad patrem pertinens, & omnia protocolla pertinerent quoq; ad pupillum, & per ſubſtitutum tutorem in ſolidum gerat officium tabellionatus, & in eius domo omnia fiunt & adminiſtrantur, quæ in domo tabellionis: tunc namq; tutor hic vel curator decimabit proventus officii, quoniam in reddituofficii eſſe videtur, quod exinde percipitur, & quidem ſi caſus ita contingit (prout poteſt ex privilegio Regis vel alterius Domini temporalis hoc jus habentis) vera mihi & tenenda videtur hæc ſententia: Ceterum eſt de raro contingentibus. 33

Hodie in his Regnis attenta l. 24. tit. 25. lib. 4. nov. collect. Reg. qua cavetur, *que las eſcripturas procesſos y regiſtros del eſcrivano muerto, o privado y del que renunciare el officio de eſcrivano ſe entregue al eſcrivano, que ſuccediere en el officio,* quæſtio prædicta de decima protocollorum vacat, & non eſt neceſſaria, niſi in ſpecie limitationis modo adductæ: Regiſtra † igitur jam non comprehenduntur in fructibus bonorum Notarii defuncti, nec vendi poſſunt per heredes, ſicut antea, *ſecundum Avendannum reſponſ. 38. verſic. fin. quem refert & ſequitur D. Azevedo in d. l. 24. n. 2.* ubi etiam, † quod ideo medietas eorum, quæ ex protocollis percipietur, non pertinet ad uxorem defuncti *ſecundum Bacc. d. c. 25. n. 23.* qui tamen non loquitur in ea ſpecie, ſed in qua eum ſupra citavimus, nihilominus tamen illatio præſata eſt vera, ex qua etiam noſtra obſervatio comprobatur, nempe ut neque tutor vel curator pupilli filii tabellionis defuncti decimabit ea, quæ ex protocollis ipſius percipientur, quia ipſa non pertinent ad heredes, & ſic ad pupillum, ſed ad ſucceſſorem in officio *d. l. Regia,* niſi in caſu limitationis præſatæ Baccæ, quando ex privilegio conceditur pupillo officium tabellionatus paternum, ſerviendum per ejus tutorem vel curatorem: Eandem illationem ſequitur & probat late idem Azevedo *in l. 3. & 4. nu. 20. tit. 9. lib. 5. nov. collect. Reg.* ubi eam hoc modo declarat, ut licet in hac ſpecie uxori non acquiratur medietas protocollorum, quia non ſunt fructus, acquiretur tamen medietas illius lucri ex protocollis provenientis in futurum, 34 35

interim, quod ſucceſſori non traduntur: Nam licet uxor relicta uſufructuaria per maritum tabellionem non acquirat, nec faciat ſuam quoad proprietatem pecuniam illam, quæ ex exemplationibus protocollorum percipitur, bene tamen poterit frui pecunia, tanquam uſufructuaria, non vero tanquam proprietaria, *ut concludit Guilhelm. Benedict. in repet. cap. Raynutius, verſic. cætera bona, num. 27. de teſtament.* & ita ſervari in forenſi judicio teſtatur Rebuff. *in l. bonorum, 49. pag. 363. in prenc. ff. de verbor. ſignif.* Idem ergo in hac ſpecie erit dicendum in tutore vel curatore reſpectu decimæ fruitionis dictæ pecuniæ, niſi adhuc dicamus, contrarium eſſe obſervandum in eis, quia tenetur pecunias otioſas minoris convertere in emtionem prædiorum, vel alias ad intereſſe licitum collucare, *ut alio cap. late diximus.* Unde decimam fructuum ex his redditibus provenientium decimabunt, non vero habebunt fruitionem decimæ partis pecuniæ redactæ ex exemplatione protocollorum, quia alias eſſet in damnum minori ceſſatio collocationis illius partis in emtionem prædiorum, quam omnino tenentur facere, *ut prædiximus.*

36 Sed † quia *de d. l. 24.* mentionem fecimus, obſervandũ erit, eam declarari *per l. 31. tit. 20. lib. 2. nov. collect. Reg.* ut non procedat in locis, ubi conſuetudo eſt, quod mortuo tabellione, (aut en renuntiante, cum idem ſit quoad hoc, quod regiſtra aut protocolla tabellionis mortui aut renuntiantis) æſtimentur per duos alios tabelliones, & ſic æſtimata ſucceſſori, vel alii ea volenti tradantur ea æſtimatione: tunc namque medietas dictæ æſtimationis, non ſolum quoad uſumfructum, ſed etiam quoad proprietatem erit uxoris, tanquam bona quæſita conſtante matrimonio, *ex d. l. 31. ut late probat Azevedo in d. l. 3. & 4. num. 20.* ubi etiam, quod in tali pecunia cadit decima arrharum. Et prædicta opinio *ex d. l. 31.* obſervatur in praxi, & quotidie ita fit, teſte Joan. Garſ. *in tract. de conjug. ac quæſt. num. 69.* qui addit circa intellectum *d. l. 24.* quod an protocollum libere tradendum ſit ſuſeſſori in
37 caſu *d. l. 24.* adhuc † ex facto agitatum vidit & varie judicatum, ſed quia tunc pendet, id omittit: Ego vero credo, quod libere tradendum ſit, niſi conſuetudo ſit in contrarium, *ut in d. l. 31.*

SUMMARIA.

1 *Decimam an deducat tutor vel curator ex donis annuis aliiſque muneribus, quæ vaſalli offerunt ſuis dominis temporalibus minoribus viginti quinque annorum, & per totum cap. dicitur, num. 10.*

2 *Uſufructuarius non ſolum accipit annuam mercedem, ſed etiam quod ſuper eam erogatur, & ſic non ſolum fructus ordinarios, ſed etiam extraordinarios.*

3 *Conductor fructuum & omnium emolumentorum & jurium prioratus debet habere ſpolia ſeu ſucceſſiones decedentium ad priorem alias pertinentia.*

4 *Collector Cameræ Apoſtolicæ eiuſque generalis conductor omnium fructuum & emolumentorum atque jurium Epiſcopatus, & Archiepiſcopatus vacantis habere debet ſucceſſiones parochorum decedentium, quæ in hoc Epiſcopatu Civitatenſi vocantur luctuoſa, niſi aliud conſuetudine fuerit obtentum atq; introductum.*

6 *Conductor fructuum Archidiaconatus, non debet habere ſolita præſtari Archidiacono in ingreſſu ſuo & jucundo adventu, & ratio differentiæ inter hunc caſum & poſitum ſupra, numero 3. ponitur primo, numero 9.*

7 *Fructuum appellatione non venit, niſi illud, quod renaſcitur, & ſubinde redit ſaltem aptitudine & in genere ſuo*

8 *In generali conceſſione non venit illud, quod ſpecialiter deſtinatum eſt, & reſervatum perſonæ.*

CAPUT XXVIII.

An tutor vel curator decimet dona annua, hoc eſt, Los preſentes de cada anno, & res, quæ vaſalli extra ordinem offerunt pupillo domino ſuo in ſignificationem lætitiæ, proſperi adventus?

PUpillo † domino temporali alicuius oppidi vel oppidorum mittuntur quotannis à vaſallis ſuis dona ſeu 1
munera certa vel incerta: Tempore præterea proſperi adventus eius offerunt ei aliquas res in ſignum lætitiæ, quæritur, *an hæc decimabit tutor vel curator ipſius domini minoris?* Et decimaturum videtur, quia decimat non ſolum fructus naturales, ſed etiam penſiones domorum & redditus, quos quidam vocant civiles, *ut reſolvimus ſupra, in hac 3. part. cap. 23.* Sed hæc ſunt huiuſmodi, cum videantur fructus vel ſaltem obventiones juriſdictionis, quas etiam decimat tutor vel curator, *ut ſupra diximus hac 3 part. d. cap. 23. n. 14. cum ſeqq.* Ergo & hos proventus decimabit.

Secundo ex text. *in l. divortio, §. quod in anno, ff. ſolut. matrim. ibi, item ſi locatio agri talis ſit, ut ſuper annuam*
mercedem aliquid amplius præſtaret, &c. Ex quo textu 2
notant Doctores, quod ille, ad quem fructus pertinent, non ſolum accipit annuam mercedem, ſed etiam quod ſuper eam erogatur, & non ſolum lucratur fructus ordinarios, ſed etiam extraordinarios, qui ſolvuntur à conductore, in fine quinquennii, ultra penſionem ordinariam, *ita Baec. de decim. tut. c. 25. n. 3. & Barboſ. in d. § quod en anno, num. 6.*

Tertio, quia ſi aliquis conduxit fructus, & omnia e- 3
molumenta, & jura prioratus, ad eum ſpectant & pertinent ſpolia, ſeu ſucceſſiones curatorum, ſive parochorum omnium eccleſiarum ſubjectarum, dicto prioratui, tempore locationis morientium, quæ quidem ſpolia ſive ſucceſſiones pertinent ad priorem ratione dicti prioratus per obitum dictorum parochorum, quoniam veniunt appellatione fructuum, large ſumpto vocabulo, vel ſaltem apellatione reddituum, & obventionum, cum his terminis generalibus omnium & quorumcunque, *ita Bertr. conſ. 202. nan videtur, lib. 3. quem refert & ſequitur Carol. Molin. in conſuet. Pariſ. tit. 1 §. 37. gl. 10. nu. 47. ad fin, Baec. de decim. tut. c. 25. n. 4. & Barb. in dict. §. quod en anno, ſub. n. 6. ad fin.*

Hinc deducitur, ut ad collectorem Cameræ Apoſto- 4
licæ eiuſq; generalem conductorem omnium fructuum & emolumentorum, atque jurium Epiſcopatus, ſeu archiepiſcopatus vacantis, ſpectent & pertineant præd. ſucceſſiones curatorum eccleſiarum d. dignitatis, quæ in hoc Epiſcopatu Civitatenſi vocantur *luctuoſa*, hoc eſt, melior res mobilis, aut ſe movens, quæ reperitur in bonis beneficiarii curati decedentis, quam elegerit epiſcopus: hoc namque jus ſede epiſcopali vacante ad Cameram Apoſtolicam pertinebit, niſi aliud conſuetudine fuerit obtentum atq; introductum: Ergo tutor, vel curator, ad quem decima fructuum generaliter pertinet, non ſolum deducet decimam ex his, quæ proprie fructus ſunt, verumetiam ex his, quæ ſunt reddituа, *ut probavimus ſup. d. c. 23. huius tertiæ partis.*

Sed pro contraria parte, in noſtra hac principali 5
quæſtione, facit tex. *in l. ſi Seio amico, §. Medica, ff. de annuis legat.* ubi inquit, tex. *Medico Sempronio ea, quæ vivus præſtabam, dari volo,* ea videntur relicta, quæ certam formam erogationis annuæ, non incertam liberalitatis voluntatem habuerunt.

Hinc dixit Oldrad. *conſ. 129. incip. in quæſtione, &c.* 6
quod ad eum qui conduxit fructus archidiaconatus, non ſpectat illud, quod ſolitum eſt præſtari archidiacono, in ingreſſu ſuo & jucundo adventu. Non enim hoc cadit in locatione fructuum. Idem tranſcribendo tenuit Alb. *in rub. C. de actio. emt.* & Oldradũ referunt &

ſequuntur

ſequuntur Bald. Paul. de Caſtr. Imol. Alex. *nu. 9.* Aret. & Iaſ. *n. 8. in d. §. quod in anno,* Petrus Anch. *in repet. c. ſi propter tua debita, in 3. q. princ. de reſcript. in 6. Guiui. in glo. pragmat. de aguat. verſ. fructibus, in fin. Boer. deciſ. 19. n. 6. deciſ. 133. n. 4. & alios referens Baez. d. c. 25. num. 8. & n.* Et hæc deciſio Oldradi, & ſequacium vera eſt in ſe non quidem luis rationibus, quia non concludunt, ſed potius recte expenſæ probant contrarium, *ut oſtendit Car. Mol.*
7 *in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 37. gl. 4. n. 3.* Sed quia appellatione fructuum non venit, niſi illud quod renaſcitur, & ſubinde redit ſaltem aptitudine & in genere ſuo, *ut in d. l. divortio, §. quod in anno, & §. non ſolum, & §. ſi fundum, eiuſdem l. ſed non illud,* quod non renaſcitur, nec iterum oritur, & non venit niſi ſemel, *ut in d. l. divortio, §. ſi vir in fundo, & ibi per Dd.* Sed iſtud de quo agit Oldrad. nunquam præſtatur, niſi ſemel in vita. Igitur non tranſit in locationem generalem fructuum, vel redditaum annuorum: Deniq; quia in generali conceſſione non venit il-
8 lud, quod ſpecialiter deſtinatum eſt & reſervatum perſonæ, † *argum. l. obligatione generali, ff. de pign. c. in generali, de reg. iur. in 6.* & ſic non tranſit iſtud, quod ſemel pro iucundo adventu debitum perſonæ præſtatur & velut ad eius honorem reſervatum, ut in ſt erminis ita defendens & declarans opinionem Oldradi tenet Carol. Molin. *d. gl. 4. n. 3.* dicens eſſe veram in ſe, ſemperq; ſibi placuiſſe, & eam ſequitur prædict. ratione Barbo. *in d. §. quod in anno, n. 6. & 7. & Baez. d. c. 25. ubi ſupr.* Neq; hæc ſententia Oldradi eſt contraria primæ ſupra adductæ, ex Bertrando & ſequacibus: Nam etſi Bertrand. prima facie videatur reprobare Oldradum, *ubi ſup.* recte tamen inſpiciendo, non eſt ita, quia loquitur in diverſo caſu, & ita Bertrandus ibi non reſpondet ad rationes Oldrad. ex eo, quod eius dictum non ſit verum, ſed ex eo, quod non concluditur in caſu, in quo conſulit Bertrandus, & ſic utterq; recte concludit in ſuo caſu, *ſecund. Carol. Mol. dict. §. 37. gl. 10. n. 47. ad finem.*
9 At diverſitas † utriuſq; caſus in eo conſiſtit meo iudicio, quod in prima ſpecie Bertrandi ſpolia, ſive ſucceſſiones curatorum decedentium, ſint reiterabiles, & plures ſuccedere poſſunt tempore prioratus durante, quamvis extraordinarie, & per intervalla, ideoque merito, ut veniant appellatione fructuum largo ſumpto vocabulo, vel ſaltem veniunt appellatione redditaum, & obventionum, ac proinde ad conductorem prioratus pertinēt, in ſecunda vero ſpecie, hoc eſt, in caſu Oldradi illud, quod minoris eſt præſtari archidiacono, pro eius iucundo adventu, & ingreſſu ſemel tantum in vita præſtatur, videturq; eſſe perſonale, quoniam datur in honorem ipſius archidiaconi. Ergo appellatione fructuum non venit, quia non renaſcitur, nec appellatione redditaum, vel obventionum, quia ſemel tantum in vita præſtantur ipſimet archidiacono, & non alii. Ergo ad conductorem archidiaconatus non pertinet.
10 Quid igitur dicendum eſt in quæſtione principali præmiſſa de tutore & curatore, *an decimare poſſit prædicta?*

Et quidem ex ſupradictis decidenda venit hæc quæſtio in hunc modum, ut ſi quidem minori aliqua à vaſallia annuatim, & per intervalla, ordinarie vel extraordinarie præſtentur, eaq; vaſalli præſtare iure, vel conſuetudine obligati ſunt, & ſic ex neceſſitate ea præſtant, tutor vel curator eorum decimam habere debet, & deducet, quoniam non eſt liberalitas vaſallorum, ſed potius obligatio præciſa, & ſic redditus ad pupillum pertinens dici poteſt, & ſive ſit annuus, ſive per temporis intervalla debitus, eadem verſatur æquitas, quæ in annuis redditibus, eademq; viget legis mens, tunc namque ceſſant verba, & diſpoſitio *d. §. Medico,* quia in neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit, *ut in regula iuris vulgari,*

Si tamen ea non ſint neceſſario offerenda, ſed tantum dantur in ſignum lætitiæ, & ſemel tantum, prout eſt illud, quod vaſalli domino offerunt & præſtant pro eius proſpero adventu & ſimilibus, non decimabuntur per tutorem vel curatorem, quia eſt quædam donatio, & liberalitas ſpontanea, quam non decimat tutor vel curator, quoniam eſt augmentum & non fructus, quia non renaſcitur ex natura ſua, neque qui ſemel donat, tenetur iterum donare, quæ diſtinctio profecto vera eſt, atque tenenda, quia deducitur & probatur ex ſupradictis, & in terminis ita noſtram quæſtionē reſolvit Baeza *dict. ca. 25. num. 7. cum ſequentibus.*

SUMMARIA.

1 *Decimam iuris præſentandi, & cōmodi inde provenientis minori ex iure patronatus eccleſiaſtico ſibi competente, an tutor vel curator deducere poſſit? & per totum caput, diſtinguitur n. 9. iuncto n. 17.*

2 *Ius præſentandi ſive eligendi, eſt fructus iuris patronatus.*

3 *Ius præſentandi ad beneficia competit marito conſtante matrimonio, cui univerſitas bonorum, quibus ius patronatus annexum erat, in dotem data fuit.*

4 *Præſentatus ab uxore, quæ in muneratu ſucceſſit, ſemper præfertur.*

5 *Ius patronatus durante matrimonio acquiſitum, dividitur in his Regnis inter virum & uxorem.*

6 *Ius præſentandi ad ſacerdotia, competit uſufructuario univerſitatis bonorum, cui ius patronatus annexum eſt: & etiam poſſeſſori maioratus.*

7 *Tutor præſentas ſimul cum pupillo, & præſentatus ab eo, præfertur præſentato à pupillo, ſi pupillus infans ſit.*

8 *Mulier in regionibus, in quib. conſtitutum eſt, ut mortuo marito habeat dimidium fructuum rerum mariti, poteſt præſentare.*

10 *Ius patronatus nec præſentatio nō venit, quoties ſit mentio fructuum ad alicuius ſuſtentationem.*

11 *Ius patronatus eſt individuum; & ideo non venit in diviſione.*

12 *Tutor vel curator ratione ſua decima fructuum, non eſt propriè uſufructuarius, ſed creditor, nec ei dantur bona ut eis utatur & fruatur ut uſufructuario partis, ſed omnes fructus pertinent ad pupillum, qui decimam ei debet ut creditori.*

13 *Fructuum vel redditū appellatione non veniunt iura.*

14 *Ius præſentandi non tranſit in patrem.*

15 *Ius patronatus an tranſeat in fideicommiſſarium?*

16 *Conductor fructuum, non conſequitur collationes ſeu præſentationes beneficiorum.*

17 *Alimenta debentur patrono inopi ab Eccleſia.*

18 *Decimam alimentorum debitorum patrono inopi ab eccleſia, an percipere debeat tutor vel curator patroni minoris?*

19 *Alimenta ab eccleſia non ſunt præſtanda patrono inopi, quoties deductis expenſis neceſſariis pro fabrica ipſius nihil ei ſupereſt.*

CAPUT XXIX.

An tutor vel curator decimare poſſit ius præſentandi, & commodum proveniens pupillo vel adulto ex iure patronatus eccleſiaſtico ſibi competente?

PVpillus † vel adultus habet ius præſentandi ad plura beneficia, ſibique ob id annuus redditus præſtatur, 1
quæritur *an illud vel hoc decimabit tutor vel curator, nempe, an ad decimam ſacerdotium præſentare poſſit pro ſe, & decimam partem redditus annui ſibi acquirere?* Et eum tutor vel curator non decimet fructus, qui non renaſcuntur, quoniam fructus non ſunt, *ut ſupra non ſemel*

docuimus, & multo minus iura pertinentia ad pupillum, nimirum, ſi ius præſentandi non decimet, cum ex eo ali non poſſit, quia honorem ſuppeditat potius, quam pecuniam, *ita Baeca de decim. tut. cap. 25. nu. 30.* ubi, quod neque poterit retrahere rem venditam ex eo, quod ad pupillum pertineat iure ſanguinis ius retrahendi. Non enim decimat iura, quæ non ſuppeditant pecuniam nomine redditus, neque ea, quæ ad paranda alimenta apta non ſunt.

Sed oportet ſigillatim agere de quolibet ex ſupradictis caſibus, nempe primo, *an tutor vel curator poſſit ad ſingula decem beneficia præſentare ſuo tantum nomine & iure proprio idoneum aliquem clericum?* Secundo, *an decimare poſſit redditus vel lucrum annuum ſuo minori competens & proveniens ratione prædicti iuris patronatus & præſentationis?*

Quoad primum, plura ſunt, quæ in utramque partem movere poſſent. Pro affirmativa namque primo facit, quod tutor decimat fructus, *ut in noſtra l. fori, hac. de re agente.*

2 Ius autem † præſentandi ſive eligendi eſt fructus iuris patronatus, *glo. fin. in cap. cum Bertholdus, de re iudic. gl. ordinaria in cap. cum olim, ver. capitulo de maior. & obed.* ubi *Abbat num. 2.* & communiter ſcribentes id notant, præſertim Felin. *num. 2.* qui plura in idem adducit. Inno. *in princip.* & Abb. *nu. 3.* Imol. & ſcribentes *in c. conſultationibus, de iure patron idem Abb. in c. fin. nu. 8. de confeſſ. prab. Rota nova de iur. patron. decis 268. incip. collatio. nu. 1. Carol. Molin. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 1. gl. 1. nu. 3. Cæſar Lambert. de iur. patron. lib. 1. 2. part. 10. q. princ. art. 3. nu. 2. Baeca de decim. tut. c. 23. n. 16.*

3 Secundo, † quia ius præſentandi ad beneficia competit marito conſtante matrimonio, cui univerſitas bonorum, quibus ius patronatus annexum erat, in dotem data fuit, *ut cenſuit Rota nova de iur. patro. decis 422. nu. 1. ſequitur Rochus de Curt. de iur. patron. ver. ipſe vel ii, n. 60. cum ſequent. Carol. Molin. in conſuetud. Pariſ. §. 1. gloſſ. 1. nu. 3. Cæſar Lambert. poſt longam diſputationem, d. q. 10. princip. art. 2. per totum. ſequitur alios allegans Baeca de decim tut. ca. 23. n. 18. & 19.* hoc verum intelligens, quando ius patronatus non competit iure perſonæ, ſed adhærens eſt & munitum certo loco, caſtro, vel fundo, *ut in c. cum ſeculum, de iur. patro.* Et hæc opinio eſt æquior, *ſecundum Baec. de non melior. rat. dot. fil. cap. 26. col. 2. nu. 2.* & verior videtur D. molin. *de Hiſp. primo, lib. 1. c. 24. n. 3* quamvis contrariam ſequatur Abb. *in d. c. fin. num. 8. de conceſſ. præben. & Felin. in c. cum olim, nu. 2. de maiorit. & obed. & Iaſ. in l. divortio, §. ſi vir in fund. n. 7. ff. ſolut. matr. Guilielm. Benedict. in rep. cap. Raynutius, de teſtam. verſic. cetera bona, nu. 37, de teſtam. & alii relati per Baec. d. cap. 23. nu. 30. verſi. octavo.* ſed eorum opinio non eſt tenenda, *ſecundum D. Molin. ubi ſupr.* qui *n. 32.* aſſerit, quod quamvis ab ſcribentibus controverti ſoleat, utrum, quãdo dantur in dotem ea bona, quibus ius patronatus annexum eſt, maritus vel etiam uxor præſentare poſſint, & an præferendus ſit is, qui ab uxore præſentatus eſt illi, quem maritus præſentaverit, vel econverſo? de quo late diſputant Dd, *de quibus ibi per eum.*

4 In bonis tamen † maioratus alienari prohibitis ſemper præſentatus ab uxore, quæ in maioratu ſucceſſit, præferendus erit, ut ibi bene probat & citat Palat. Rub. *in cap. per veſtras, de don. inter vir. & uxor. § 42. nu 10.* id in Regina proprietaria dicente, motum ex doct. Baldi *in cap. ſignificavit, de reſcript. n. 3.*

Tertio, † quia ſicut iure Regio lucra quæſita conſtan-
5 te matrimonio dividuntur, ita etiam ius patronatus cõſtante matrimonio acquiſitum dividitur inter eos, *ut tenet Palat. Rub. in rub. de donat. inter vir. & uxor. §. 61. n. 13. & Covar. lib. 3. variar. reſol. cap. 19. quos refert & ſequitur Baeca d. c. 23. n. 17.*

Quarto, † quia ſimiliter etiam uſufructuario univer- 6
ſitatis bonorum, cui ius patronatus annexum eſt, competit ius præſentandi ad ſacerdotia, *ut ſolvit Cæſar Lambert. de iure patron. lib. 1. 2. part. 10. quæſt princip. art. 3. nu. 8. Carol. Molin. dict. §. 1. gloſſ. 1. num. 3. quod ſequi videtur Roch. de Curt. de iure patronat. ver. ipſe vel ii, nu. 64. Celſus plura referens conſil. 23. n. 1. & alios allegans Baeca d. c. 23. num. 27.* quod verius videtur D. Molin. *lib. 1. de Hiſp. primoge. cap. 24. nu. 4.* quamvis plures ſcribentes à præcitatis relati, contrariam opinionem veriorem eſſe cẽſeant, quod à fortiori locum habet in poſſeſſore maioratus, *ut probat. ibidem Molina num. 1. cum ſequentibus.* Ergo idem dicendum eſt in tutore vel curatore reſpectu decimæ, in qua eſt uſufructuarius per legem fori, quia valet argumentum de toto quoad partem, & econverſo, *l. quæ de tota, rum ſimil. ff. de rei vend.*

Quinto, † quia tutor etiam ſtante iure communi, 7
quo ei non datur nec debetur ſalarium, præſentat ſimul cum pupillo, & præſentatus ab eo, præfertur præſentato à pupillo, ſi pupillus infans ſit, *ut late ſcribunt Ioan. Andreas & Doctores in cap. ex eo, de elect. lib. 6. & in cap. 1. de iure patron. Aubar. conſi. 355. Palat. Rub. in d. cap. per veſtras, §. 43. ſuccedit alia notabilis quæſtio, num. 3. & alios allegans Baec. d. c. 23 n 20.*

Sexto, † ex traditis per Matth. de Afflict. *in conſtit. Sicilia, incip. licentiam, in ſecunda quæſt. 1. notab. quem refert Baec. d. cap. 23. num. 21.* ubi tenet, quod cum in aliquibus 8
regionibus conſtitutum ſit, ut mulier mortuo marito habeat dimidium fructuum rerum mariti, talis mulier poteſt præſentare. Ergo & tutor vel curator ratione ſuæ decimæ reſpectivè.

Nihilominus † tamen in hoc primo articulo contra- 9
rium eſt tenendum cum Baeca *ubi ſupra, dict. cap. 25. nu. 30. & latius ca. 23. n. 23. cum ſequentibus.* Imo, quod tutor vel curator non percipiat decimam iuris præſentandi ad Eccleſiam vel ſacerdotium: licet enim præſentatio ſit in fructu, non tamen fructus hic renaſcitur, nec aptus eſt ad alimenta tutoris ſive curatoris. Unde non de hoc fructu intelligenda eſt lex fori, quæ permittit tutori vel curatori decimam fructuum percipere, ſed de illis fructibus, qui ſunt apti ad alimenta, ut patet ex eius verbis ibi: *mantengalos de los fructos, y tome para ſi el diezmo,* & clarius in l. Gothorum fori iuzgo de hoc loquente ibi, *tome para ſi el diezmo, para que ayaon que biva.* Cum enim fit mentio fructuum ad alicuius ſuſtentationem, † non 10
venit ius patronatus nec præſentatio, *ut ex Felin. & Guilielm. Benedict. probat Baec. d. cap. 23. nu. 25.* & refert (relinquens tamen cogitandum) Chaſſan. *in conſuetu. Burgun. rub. 6. des anfans, &c. §. 4. in text. ibi, & fust le diſte femme, &c. n. 5. fol. 216. pag. 2.*

Secundo eadem opinio probatur, quia cum iure Regio tutori vel curatori non dentur omnes fructus pro ſuo labore & adminiſtratione, ſed tantum decima eorum, ius præſentandi non poteſt ad eum tranſire.

Eſt † enim ius hoc individuum, *c. 1. de iur. patron.* & i- 11
deo non venit in diviſione, *ut cum aliis docuit Chaſſan. in conſuetud. Burgund. rub. 4. §. 6. in verſi. ſur lamoytr. n. 3. verſi. quæro.*

Quinimo, † nec proprie tutor uſufructuarius eſt de- 12
cimæ partis, ſed creditor, nec ei dantur bona, ut eis utatur & fruatur, ſicut uſufructuario partis rei, ſed omnes fructus pertinent ad pupillum, qui decimam ei debet, ut creditori: ſed ius patronatus non tranſit niſi cum univerſitate, *ut in c. ex literis, de iur patron.* Ergo, &c.

Tertio, † quoniam appellatione fructuum vel reddi- 13
tuum, non veniunt iura, *ut in c. grandi, de ſupplen. neglig. prælat. lib 6. ubi notat Dominic. & Alexan. in l. divortio, §. ſi vir in fundo, ff. ſolut. matrim. Baec. d. c. 23. n. 29.*

Quarto, † quia ius præſentandi non tranſit in pa- 14
trem, *ut cum Ferro. in conſuetudin. Burdegal. titu. de iure*

perſon.

perſon. §. 1. fol. 11. probat Baec. dict. cap. 23. num. trigeſimo.

15 Quinto, † quia ius patronatus non tranſit in fideicommiſſarium, *ut tenet Bart. argumen. text. ibi in l. quia perinde, verſ. reſtituta, ff. ad Trebellia. quem ſequuntur ibi Paul. de Caſtr. in lectura Bolonienſ. & Alexan. nu. 3. & 4. in l. quamvis, §. nihil, ff. eodem tit. ad Trebell. & plures allegans Baec. dict. cap. 23. nu. 31. & ſequuntur, & communem dicunt plures, quos ad hoc refert Doctor Molina de Hiſpan. primogen. lib. 1. cap. 24. nu. 5. cum ſequentib.* ubi eius fundamenta refert. Sed quamvis hæc opinio contra fideicommiſſarium communis ſit, verior tamen eſt contraria, imo quod in ipſum tranſeat ius patronatus ratione univerſæ hereditatis in eum devolutæ ſive reſtitutæ, *ut latiſſime comprobat & oſtendit Doctor Molin. ubi ſup. nu. 6. cum ſequentib.* non tamen ideo tranſibit in tutorem vel curatorem ratione decimæ fructuum ſibi debitæ, quia in eo ceſſant rationes prædictæ verioris ſententiæ, nempe, quod eidem non devolvatur univerſitas aliqua bonorum, ſed tantum creditor ſit decimæ partis fructuum minoris.

16 Sexto, † pro hac parte ſecunda & tenenda, facit, quia conductor fructuum, quem Galli *formarium* vocant, nō cōſequitur collationes ſeu præſentationes beneficiorū, *ut in c. ex literis, & ibi Abb. de iur. patro. & idem Abb. in diſp. incip. Angerio, & alii plures, quos refert & ſequitur Baec. de decim. tut. d. c. 23. n. 32.* Ergo multo minus tutor vel curator, cum tantum creditor ſit decimæ partis fructuum. Et ita procul dubio eſt tenenda hæc ſecunda pars principalis: tametſi Chaſſan. *in conſuetud. Burgund. rub. 6. §. 4. verb. & fuict la dicta femme, num. 4. verſic. ſed quaero iuxta prædicta*, examinans in utramque partem ſimilem quæſtionem, relinquat cogitandum: ad fundamenta partis contrariæ reſpondet Baec. *d. c. 23. ad fin.*

17 Quoad ſecundum, † breviter reſolvendum eſt, tutorem vel curatorem decimare poſſe redditus vel lucrum annuum ſuo minori competens & proveniens ratione iuris patronatus, & præſentationis iuſſu, & præcepto fundatoris, quoniam ſunt veri & proprii fructus apti ad ſuppeditandum victum, *ut in terminis probat Baeca d. c. 23. num. 33.* qui, licet loquatur in commodo pecuniario, idem eſt in alio commodo & redditu apto ad victum, nempe frumenti, vel alterius ſpeciei huiuſmodi eadem ratione.

18 Maior dubitatio eſt, † *an idem ſit dicendum in alimentis à iure debitis patrono inopi ab Eccleſia, iuxta text. in c. nobis 25. in fin. de iure patron. ibi, pro fundatione quoque Eccleſia honor proceſſionis fundatori ſervatur, & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſtè ſuccurritur*, ſicut in ſacris eſt canonibus inſtitutum, *c. quicunque 16. quaſt. 7.* Ex quibus iuribus ita tenet Goffredus *in ſumma de iure patron. poſt princip. 2. colu. & Hoſtien. in ſumma eiuſdem titul. §. quid competat, colu. 2. verſic. ſequitur emolumentum, Innoc. Abb. & omnes in rubr. eodem titu. & in dict. cap. nobis, Paul. de Citadin. in tract. de iure patronat. 6. part. 1. quaſt. 4. artic. & Roch. de Curt. in eodem tract. ver. & utile. in princ. & alios plures allegans Lambert. de iure patron. lib. 9. 334. princ. in 1. artic.* ubi in fine, quod hæc eſt omnium Doctorum communis ſententia, dicit etiam communem Doct. Molin. *de Hiſpan. primogen. dict. lib. 1. d. c. 24. n. 21. ſequitur Petr. Surd. in tract. de aliment. tit. 4. quaſtio. 24. n. 14. fol. 169. & iterum tit. 9. quaſt. 22. nu. 14. fol. 368. col. 2. & alibi ſæpiſſime, l. 9. tit. 6. lib. 1. Nov. collect. Reg.* Et apud ſupra dictos eſt videndum, quomodo hoc intelligi debeat.

Cum igitur Eccleſia dives alere teneatur patronum egentem, hocque ſit commodum pecuniarium ſingulis annis & menſibus præſtandum, videtur, quod decimam eius percipere poſſit & debeat tutor vel curator ſui minoris, hoc ius patronatus habentis cum prædicto emolumento.

Nihilominus tamen videtur hæc quæſtio in propoſito decidenda, ex illa, an decima tutori vel curatori danda ſit, ſi fructus adhuc ſint tenues, ut præter alimenta pupilli nihil ei ſuperſit, de qua late egimus ſupra, *hac 3. par. c. 12. per totum*, ubi reſolvimus, adhuc decimam dandam tutori vel curatori in prædicta ſpecie, cum alias pupillus habeat, unde ſe alere poſſit, & tutor agat de damno evitando, & de compenſando ſuo labore.

Sed adhuc in ſpecie de qua agimus, nempe, de alimentis patrono egenti debitis ab Eccleſiis, contrarium crederem eſſe dicendum, nempe, ut ea decimare non poſſit tutor vel curator: ſiquidem ſunt neceſſaria pro ſuſtentatione minoris, & ipſe non habeat alias, unde ſe alat. Non igitur fame perire debet.

Sic etiam videmus, † quod ſi Eccleſiæ patronatæ, deductis expenſis neceſſariis pro fabrica ipſius, nihil ſupereſt, non tenetur ipſa alere patronum etiam egentem, niſi ex iis, quæ ſibi ſuperſunt, deductis ſupradictis expenſis & alimentis, ut probat text. *in c. ita nos, in fin. 25. quaſt. 2.* & tenet gloſſ. *in d. c. quicunque vero ad inopiam, 16. q. 7. & late Caſar Lambert. ubi ſupra, ſecundo artic. nu. 2. cum ſequentib. nec non & alios allegans Petr. Surd. de aliment. titul. 6. quaſtio. 32. n. 1. cum ſequentib. fol. 261.* Ergo ita etiam, nec minor patronus in prædicta ſpecie tenebitur ſuum tutorem vel curatorem alere, aut ex ſuis alimentis neceſſariis partem aliquam ei præſtare. Neque oberit, quod tutor vel curator agat, etiam in hac ſpecie de compenſando labore ſuo, & ſic de damno evitando: quia cum aliunde ſibi ſubveniri non poſſit, merito, quod cum onus tutelæ & curæ ſit neceſſarium favore minoris, ne ſint aliqui fructus eius, quorum decimam habere debeat, officium tutoris vel curatoris gratis ſubire & exercere teneatur potius, quam minori omnino egenti alimēta ſibi neceſſaria, nec aliqua pars ipſorū auferatur, quia charitas bene ordinata incipit à ſeipſa, & ipſe habet primum & potius ius ad prædicta alimenta, quam tutor vel curator, cum non ſufficiant, niſi uni tantum: quod ſi alias haberet minor, unde ſe aleret, Eccleſia non teneretur eidem alimenta præſtare, ut patet. 19

SUMMARIA.

1 *Decimam partuum ancillarum & augmenti rei, an deducat tutor vel curator? & num. ſeqq. per totum caput, præcipue n. 6. cum ſeqq.*

2 *Fructuum appellatione non veniunt partus ancillarum, ſed bene appellatione redditnum.*

3 *Heres gravatus reſtituere fructus deductis redditibus, deducet partus ancillarum, ſecus ſi gravatus eſſet reſtituere deductis fructibus.*

4 *Partus ancillarum in lucem editi durante matrimonio, dividuntur inter virum & uxorem, & n. 14.*

5 *Decima fructuum & redditnum minoris, defertur à lege tutoribus & curatoribus pro labore.*

7 *Partus ancillarum fructus non ſunt.*

8 *Decimam non deducit tutor ex quibuslibet redditibus minoris, ſed ex his, qui natura vel functione apti ſunt ad alendum pupillum, ut hic.*

9 *Maritus non lucratur partus ancillæ dotalis, ſed in ſolidum pertinet ad uxorem, ut in n. 10.*

11 *Augmentum rei non pertinet ad uſufructuarium, niſi quoad uſumfructum, præterquam ſi ſit ſeparatum à re, in qua habet uſumfructum, quia tunc nec in augmento habet uſumfructum.*

12 *Commiſſum rei emphyteuticæ, pertinet ad proprietarium, non vero ad uſufructuarium.*

13 *Decimam augmenti non deducet tutor vel curator, niſi quoad fructus eius.*

15 *Tutor, qui iure Gallico fructus lucratur, non lucrabitur ſucceſſiones pupillo obvenientes.*

16 *De-*

16 *Decimat tutor vel curator glandem, eiusq; redditum.*
17 *Decimat tutor vel curator fructus rei alienare prohibita.*
18 *Fructus primogeniti non ſunt pars primogeniti, nec videntur alienari prohibiti, ideo communicantur inter virum & uxorem.*
19 *Decimam lucri & negotiationis cum pecunia minoris exercita, an percipiet tutor vel curator?*
20 *Decimam de donatis pupillo tutor non deducet.*
21 *Donatio non dividitur inter virum & uxorem, quamvis fructus eius ſint communes.*
22 *Decimat tutor vel curator fructus rei donatæ minori.*
23 *Decimam non deducet curator ex operis & artificio ſui adulti.*
24 *Decimam an deducet tutor vel curator ex annuis redditibus ſui minoris, quando debitores eiuſdem habebant aliquam exceptionem, qua ſe tueri poterant ad eos non ſolvendos, & tamen gratis, vel alias omiſerunt eam opponere, ut minori condonarent?*

CAPUT XXX.

An tutor vel curator decimet partus ancillarum & augmentum rei?

1 QVod tutor † vel curator decimet partus ancillarum, illa præcipue inter alia ratio perſuadere poteſt.

2 Quod appellatione † reddituum veniunt partus ancillarum, licet non appellatione fructuum, *iuxta glo. in l. deducta, §. hereditatem, ff. ad Trebe. & in cap. grandi, verb. de redditibus, de ſupplend. negligentia prælat. lib. 6. gl. fin. in ca. generali, de elect. li. 6. & in l. frugem, ff. de verbor. ſig. iuſ. ſequitur plures referens Baez. de decim. tut. cap. 23. num. 2.* ubi, quod plus comprehendit verbum, *redditus*, quam verbum, *fructus*: verbum enim redditus comprehendit omnes proventus promiſcue, *ſecundum Card. in clemen. 1. in princ. de exceſſ. prælat.*

3 Vnde † heres gravatus reſtituere fructus deductis redditibus, deducit partus ancillarum, quos non deduceret, ſi rogaretur reſtituere deductis fructibus, *l. in ratione, la 2. ff. ad leg. falc. Imol. & Alex. in l. mulier, §. heres, & in l. deducta, §. hereditatem, ff. ad Treb.* ſed tutor & curator non ſolum decimat fructus, ſed etiam redditus pupilli ſive adulti, *ut ſupra probavimus & reſolvimus, c. per totum huius tertiæ part. & tenet etiam Baez. d. c. 23. n. 2. ad med.* Ergo decimare debet partus ancillarum.

4 Secundo † eadem opinio comprobari videtur ex alia, quæ habet, quod partus ancillarum conſtante matrimonio in lucem editi, dividuntur inter virum & uxorem, ut fuit iudicatum in Regio prætorio Granatenſi poſt longam controverſiam, *teſte Baez. d. cap. 23. num. 3. & iure probat ibi n. 15. & Villalob. in erario communium opinionum, litera D. num. 236. D. Azeved. in l. 3. & 4. num. 17. 18. & 19. titu. 9. lib. 5. nov. coll. Reg.* Ergo ita etiam videtur, quod dividantur cum tutore & curatore quoad ſuam decimam.

5 Tertio, † quia ſi decima fructuum & reddituum minoris defertur à lege fori tutoribus vel curatoribus pro labore, maior labor impenditur in educandis ſervis pupilli, quam in eius redditibus exigendis, ut patet. Ergo à fortiori videtur, ut tutor vel curator deducat decimam partuum ancillarum, quam fructuum & reddituum.

6 Nihilominus † tamen contrariam ſententiam pluribus fundamentis probavit Baeza, *ubi ſupra, d. c. 23. num. 4. cum ſeqq.* Imo, quod tutor vel curator non decimet partus ancillarum: dicens, hoc ſibi videri æquius, prudentius, & verbis & menti legis accommodatius & etiam verius.

7 Primo, quia partus † ancillæ in fructu non ſunt, *l. in pecudum, ff. de uſur. §. in pecudum, Inſtit. de rer. diviſ. l. itaque, §. ſi. ff. de uſur. l. ancillarum, ff. de pet. hered. Pet. Barb. in l. divortio, §. non ſolum, ſub n. 20. ff. ſolut. matrim. & D. Azeved. ubi ſup. num. 18.* eſt optima l. 23. tit. 21. par. 3. ubi ita habetur, *Otro ſi dezimos que ſi la ſierva, de quien fueſſe otorgado el uſufructo à otri, oviesse fijo, o fija, maguer naſciesse deſpues en poder del uſufructuario, non deven ſer del: mas del ſennor cuja es la ſierva, fueras ende ſi el ſennor gelo oviesse otorgado ſennaladamente que lo oviesse: e eſto es por eſta razon. Porque como quier que todos los fructos que nacen de las beſtias e de los ganados, deven ſer de aquellos à quien es otorgado el uſufructu de ellos, Empero en el parto de la ſierva no es anſi: porque ſegun natura los fructos de todas las coſas, fueron dados, y otorgados para ſervicio del home. E per ende à quel para cuyo ſervicio fueron fallados los fructos de las otras coſas, no ſeria guiſado, nin derecho, que el fueſſe contado por uſufructo de otri.* Eſt enim homo digniſſima creatura, *l. iuſtiſſime, ff. de adil. edict.*

Neque † obſtat, quod appellatione redditus veniant partus ancillæ, & quod tutor deducit decimam, ex quibuslibet redditibus, ut in primo fundamento contrario, quia tutor non deducit decimam ex quibuslibet redditibus, ſed ex his, qui natura vel functione apti ſunt ad alendum pupillum, ut ſunt redditus pecuniarum, tritici, vini, olei, cæterorumque fructuum naturalium vel induſtrialium, non autem ex pretio, quo forte venit ancillæ partus, qui non videtur in lucem editus, ut ex eius pretio paſcatur victus, ſed ut miniſtret, & ſerviendo operas præſtet. Neque enim veriſimile eſt, Legiſlatorem de his redditibus ſenſiſſe, ſed de fructibus & redditibus, qui quotannis renaſcuntur ex fundis agriſque, non vero de partu ancillæ, *ut late proſequitur & probat Baeza d. cap. 23. num. 9.* 8

Secundo, † & præcipue eadem ſententia negativa verior efficitur ex eo, quod maritus iure communi non lucratur partus ancillæ dotalis, *l. 1. C. ſoluto matrim. l. penul. §. mancipia, ff. eod. tit. l. 20. tit. 11. part. 4.* ubi cavetur, partus ancillarum non eſſe mariti, niſi in ſe periculum damni & mortis recipiat, neque pecorum, licet lucretur fructus & omnes quoſcunque redditus, *l. dotis fructum, ff. de iure dot. l. pro oneribus, C. eod. tit.* & tamen dantur pro oneribus matrimonii ſuſtinendis, *ut in dicta l. pro oneribus,* quæ longe maiora ſunt, quam onus tutoris & curatoris, ut patet, & tamen maritus non lucratur partus ancillarum. Ergo nec tutor vel curator eos decimare poterit. Nec etiam † partus ancillarum dividuntur cũ marito, ſed in ſolidum pertinent ad uxorem, *l. unica, § cumque, verſi. itaque, C. de rei uxor. act.* ſive conſtante matrimonio naſcantur, ſive poſt divortium, *l. ſi marito. 32. §. ſi. ff. ſolut. matrim. Petrus Barboſ. ubi ſup.* Quod igitur in fructu non eſt, non pertinet ad maritum: ſed potius dotem auget, *ut in dict. §. fina. & tenet Baeza d. c. 23. num. 10. quem ſequitur Barboſ. ubi ſup. n. 21.* 9 10

Sed augmentum † rei non pertinet ad uſufructuarium, niſi quoad uſumfructum, præterquam ſi ſit ſeparatum à re, in quo habet uſumfructum, quia tunc, nec in augmento habet uſumfructum, *l. item ſi fundi, § ſed ſi inſula, ff. de uſufruct. Oldrad. conſ. 229. ad fin. refert plures & ſequitur Baez. de decimatione, c. 42. n. 10.* 11

Et probat † *num. 12.* ex eo, quod ſi res emphyteutica durante in ea alicuius uſufructu, incidat in commiſſum, commiſſum pertinet ad proprietarium, non ad uſufructuarium, quoniam per commiſſum conſolidatur dominium utile cum directo, directum autem non habet uſufructuarius: Ergo ad eum non pertinet commiſſum. Præterea, commiſſum eſt res, quæ venit per modum ſeparatum: ergo ad fructuarium non pertinet, *ita Guido Pap. deciſ. 277. utrum proprietarius, n. 3. & alii plures, quos refert & ſequitur Baez. d. n. 12.* 12

Et ideo † neque tutor vel curator decimabit augmentum, niſi quoad fructus eius, *ut late probat Baeza dicto cap.* 13

cap. 24. n. 12. cum ſeqq. Ergo non decimabit partus ancillarum, cum non ſint in fructu, nec redditus decimabiles dici poſſint, ſed potius augmentum.

14 Non obſtat † ſecundum fundamentum ſupra in contrarium adductum, ſcilicet, quod partus ancillarum conſtante matrimonio nati, dividuntur inter virum & uxorem, iuxta leges huius Regni, quæ omnia lucra volunt inter eos communicari. Id namq; verum eſt, quoniam præfatæ leges Regiæ non ſolum fructus vel redditos, ſed etiam ipſaſmet res omnes matrimonio conſtante lucratas, iubent communicari inter virum & uxorem, & non ſolum redditus, ſed etiam omne augmentum & quæſitum conſtante matrimonio, ut patet ex ipſiſmet legibus. Ergo merito, quod iure Regio partus ancillarum nati durante matrimonio, inter virum & uxorem communicentur & dividantur, quicquid alias eſſet iure communi ſtabilitum. At vero tutor non decimat, niſi tantum fructus & redditus, qui renaſcuntur, non vero augmentum, nec ipſas res quæſitas durante tutela vel cura, niſi quatenus ad earum fructus. Ergo nihil obſtat prædict. ſecundum fundamentum contrariæ partis.

Tertium etiam non obeſt, quoniam etiam tutor & curator laborat in fundo & in adminiſtratione ceterarum rerum, & nihilominus ea non decimat, ſed tantum fructus, atq; ideo decimabit redditus operarum ſervorum, non tamen ipſos ſervos.

Cum ergo tutor vel curator non decimet augmentum rei pupillaris, ſed eius fructus, conſequens eſt, ut partus ancillarum non decimet, ſed eorum redditus.

Hinc eſt etiam † ut licet iure Gallico tutor lucretur
15 fructus, non tamen lucrabitur ſucceſſiones pupillo obvenientes, quoniam ſolum lucratur fructus, qui renaſcuntur, ſucceſſio autem non renaſcitur, *ita tenet Chaſſa. in conſuet. Burgund. rub. 6. §. quarta, verſic. & ſub illa dicto ſtatum. numero ſecundo, verſicu. quid veniat,* quod & in noſtra Hiſpania veriſſimum cenſeo, ut tutor vel curator non decimet ſucceſſiones pupillo vel adulto obvenientes.

16 Decimabit † igitur tutor vel curator glandem, eiuſque redditum, quia dicitur eſſe in fructu, & appellatione glandis omnis fructus continetur, *l. qui venenum, §. glandis appellatio, l. ſylva cadua, §. glans caduca, ff. de verbor. ſignific. l. una, in fin. ff. de gland. leg. Boer. deciſ. 51. nu. 6.* eſtque veriſſimum, & in terminis tenet Baeca *dicto cap. 24. num. 14.*

17 Similiter † etiam decimabit fructus ex re alienari prohibita.

18 Fructus namque † primogenii non ſunt pars primogenii, nec videntur prohibiti alienari, ideo communicantur inter virum & uxorem, *ut ſcribit Palat. Rub. in repet. rubrica, ca. per veſtras, de donat. inter virum & uxor. §. 62. unde lucra, num. 12. & Roderic. Suarez, quos refert & ſequitur Baeca dict. cap. 24. nu. 15. & Azeved. in l. 3. & 4. n. 27. tit. 9. li. 5. nova collect. Reg.* ubi hoc intelligit, dum tamen ſint tales fructus, qui etiamſi non eſſent de primogeniis, communicarentur. Unde merito quoque, quod eos ſibi decimet tutor vel curator, *ſecundum Baec. ubi ſupra.*

19 Decimam † quoque percipiet tutor vel curator, ſi cum pecunia pupilli vel adulti aliquam artem vel negotiationem exerceat, ut lucretur forſan maiores fructus, quam ſi pecuniam fœnori daret. Ex lucro namque illo decimam deducet, ut æquius eſſe, & magis conveniens rationi & menti legis affirmat Baeca *dicta cap. 24. num. 61.* in quo ſubſiſto. Imo verius contrarium iudico, niſi vere fructus ſint naturales vel induſtriales, aut redditos & penſiones domorum: hos namque decimabit, non vero aliud lucrum ex negotiatione pecunia minoris proveniens, cum hoc non ſit in fructu, qui renaſcatur, & lex noſtra fori, de qua agimus, tantum loquatur de fructibus, non vero de alio lucro, quod non renaſcitur: præſertim, cum poſſet etiam damnum ſequi ex prædicta negotiatione, prout his temporibus fere communiter contingere ſolet, & tamen tutor vel curator non teneretur reſarcire minori damnum inde forſan proveniens, niſi in culpa ſit eius. Accedat, quod tutor vel curator tenetur pecunias minoris in emtionem prædiorum, vel redditus ſecundum morem provinciæ uſitatos convertere, *ut ſupra late alio capite reſolvimus.* Horum igitur fructus & redditus decimabit, non vero aliud lucrum ex negotiatione cum pecunia minoris proveniens, quia hoc nulla lege cavetur. Sibi igitur imputet tutor vel curator, qui cum poſſet, & teneretur pecunias minoris convertere in emtionem prædiorum, vel in prædictos redditus uſitatos convertere, in negotiationem, quamvis licitam eas impendit: ſiquidem lex fori hoc caſu non loquitur, & expoſuit ſe periculo amittendi capitale vel partem eius, vel ſaltem iuri ſuo deducendi decimam ex fructibus vel redditibus, ſi, quod prædictum eſt, feciſſet, tacite viſus fuerit, aliud faciens renuntiare. Idemque erit dicendum, etiam ſi non invenerit prædia vel redditus annuos in provincia uſitatos, in quæ converteret pecunias ſui minoris: adhuc namque eadem ratione, ſi in negotiationem aliquam eas converterit, lucrum inde proveniens non decimabit, niſi vere ſint fructus aut redditus, ut prædiximus.

De donatis † autem minori, tutor vel curator deci- 20
mam non deducet, quoniam res donatæ non ſunt fructus, ſed augmentum, & de augmento decimam non percipit, *ut ſupra probavimus.* Denique, & quia ibi nul-
lus eſt, nec fuit labor tutoris vel curatoris. Sic † etiam do- 21
natio non dividitur inter virum & uxorem, quamvis fructus eius ſint communes, *ut in l. 2. titu. 9. libro quinta, nova collect. Reg. & ibi Doctor Azeved. num. 25. alios allegans.*

Fructus † tamen rei donatæ minori decimabit tutor 22
vel curator, *ita Baec. d. c. 24. n. 18.*

Denique † ex ſuperioribus deducitur, quod curator 23
non deducet decimam ex operis adoleſcentis, puta, ſi erat opifex vel artifex, cuius officii ratione plura lucrabatur. Cum enim hæc potius dicenda ſint lucra & augmentum, vel ſi dici poſſunt fructus, non ſunt fructus rei adulti vel pupilli, de quibus loquitur lex fori, ſed potius perſonales, de quibus ipſa non loquitur, eos non decimabit curator, ut his & aliis fundamentis in terminis probat Baeca *d. cap. 24. num. 19. cum ſeqq. ad fin. capitis,* dicens hoc eſſe verius.

Poſtremo † eadem ratione decidit Baec *in d. tract. de* 24
decim. tut. c. 26. nu. 13. elegantem quæſtionem illam, ſcilicet, quod ſi pupillus habet annuos aureos centum, debitores tamen poſſunt ſe tueri exceptione, quo minus ſolvant, commoti tamen miſericordia, vel aſtu pupilli, non utuntur exceptione uno anno, & aureos centum integre ſolvunt, an tutor poſſit eos decimare? Et reſpondet non poſſe, quia non ex re ſua, ſed ex donatione & remiſſione debitoris, & quia potius eſt augmentum, quam redditus. Secundo idem probat ex *l. ſi hæres, ff. ad l. Falci.* in illis verbis, *ſed & ſi is, qui ſolvendo non erat, legaverit, & heres, cum creditoribus decideris, ne ſolidum ſolveret, & ob eam deciſionem factum ſit, ut aliquid retineret, nihil legatariis debiturum: quia eam quantitatem non ex hereditate, ſed ex deciſione habet.* Ampliatque Baeca *n. 14.* ſuam præfatam opinionem, ſive minor ea conſequatur ex miſericordia vel liberalitate debitoris, ſive ex ſtupore ſolventis, ſive ex propria induſtria, *ut inquit notare omnes Doctores in l. tertia, ff. ad leg. Falcid.* Idemque ait eſſe dicendum, quando debitor ſolvit deceptus dolo minoris, tum quia, fructus non ſunt, tum, quia tutor non decimat fructus male acquiſitos, ſicut nec ſocius, *l. quod autem, ff. pro ſocio, dicemus late infra cap. ſeq.*

In

In contrarium autem, imo quod in præmiſſa ſpecie tutor vel curator decimet prædicta centum aureos, facit, quoniam, utcunque ſit pupillus, conſequitur integra centum tanquam ſibi ex reddittu debita, unde non eſt curandum de modo, *l. non unde, Cod. ſi certum petat.* nec de medietate, *ut in l. 3. ff. de lega. præſtand.* cum lex fori decimam fructuum tutori vel curatori permittens & concedens, generaliter loquatur de fructibus rerum minoris. Ergo hæc centum exacta, ut redditus & fructus ſunt decimanda.

Quid tenendum? ego profecto, quoties debitores quacunque ratione moti exceptione aliqua ſibi competente uſi non ſunt, ſed integre ſolverunt abſque remiſſione expreſſa, eaque certa & clara, verius eſſe credo & tenendum, quod tutor vel curator prædictos redditus integre ſic exactos decimare poſſit: ſi vero exceptionem veram & certam oppoſuerunt vel voluerunt opponere, & poſtea eam remiſerunt, moti miſericordia vel alias vel per induſtriam minoris, vel obſtuporem ſolventis, tunc ſequor opinionem Baecæ, quia eo in ſpecie militant eius fundamenta ſupra relata, non vero in priori: ſimiliterque ſequor eius opinionem, quando debitor ſoluit, deceptus dolo minoris ex ipſius rationibus. Quod ſi debitores in perpetuum remitterent ius ſuum, & integros redditus ſolverent, iam revera fructus rei pupilli eſſent, decimarique poſſent tanquam redditus, *ut idem Baec. fatetur ibidem n. 13. ad fin.* & bene.

SUMMARIA.

1 Decimare an poſſit tutor vel curator fructus vel redditus illicite acquiſitos? & numeris ſeqq. per totum caput, præcipue n. 2.

3 Servus non acquirit domino illicite acquiſita.

4 Acquiſita à filio negotiante cum pecunia patris, quomodo ſint dividenda?

5 L. 3. in prin. tit. 15. part. 6. & l. 7. tit. 4. de las lavores, lib. 3. fori intellectus.

6 Filius non communicat cum fratribus illicite acquiſita cum pecunia patris.

7 Illicite acquiſita durante matrimonio vel ſocietate, non ſunt communicanda nec dividenda inter virum & uxorem nec inter alios ſocios.

8 Maritus poteſt reſtituere illicite acquiſita, antequam ad communionem ea adducat.

9 Tutor poteſt recuſare ſolutionem rei illicite acquiſitæ pupillo faciendam, cum teneatur ad eius reſtitutionem.

10 Res illicite acquiſita non ſunt dividenda, quamvis alias lucra ſint dividenda ex diſpoſitione legis vel hominis.

11 Tutor qui aliquid uſurarie acquiſivit, tenetur illud reſtituere, etiamſi pupillus id poſſideat.

12 Proxeneta, quo mediatore res acquiritur, tenetur ad reſtitutionem uſurarum.

13 In dubio ſemper bona præſumuntur licite acquiſita.

CAPUT XXXI.

An de illicitis fructibus vel redditibus tutori vel curatori decima debeatur?

1 OPportune † ſe nobis offert quæſtio illa examinãda, *an tutor vel curator poſſit decimare fructus vel redditus illicite acquiſitos, puta uſurarios?*

Et prima quidem facie videtur poſſe ex generalitate l. *fori*, de hoc agentis: ſiquidem hi ſunt fructus & redditus quotannis exigi & reddi ſoliti, ex quibus minor alitur: ergo tutor vel curator de decima quoque eorum alendus eſt.

Accedat etiam, quod eadem ratio hic militat, ſcilicet laboris, adminiſtrationis. Ita enim tutor vel curator in his exigendis & adminiſtrandis laborat, ſicut in iuſte acquiſitis. Idem ergo ius ſtatuendum eſt in utriſque, *argumento l. illud, cum ſimil. ff. ad legem Aqu.* Denique præfata *l. fori*, concedens decimam fructuum tutori vel curatori, non reſpexit ad modum acquiſitionis bonorum pupilli, ut iuxta eam concederet eius tutori vel curatori decimam, ſi iuſte quæſita forent vel eam denegaret, ſi illicite quærerentur: ſed tantum conſideravit fructus ipſos & redditus. Eorum namque, utcunque acquiſitorum, decimam conceſſit adminiſtratoribus minorum, ſuorumque bonorum tandem tutor tenetur uſuras exercere, *ut in toto tit. C. de uſur. pupill. & l. ob fœnus, & ibi Doctores, ff. de adminiſtr. tut.* ergo, etiamſi redditus ſint uſurarii, tutor poterit eos decimare.

Poſtremo facit, quia pupillus eiuſque tutor vel curator, quoad acquiſitionem fructuum & reddituum bonorum ipſius minoris reſpective, eodem iure cenſendi ſunt, minor pro novem partibus, tutor vero vel curator pro decima: ſiquidem ita per l. *fori*, inter eos dividũtur fructus & redditus per nomina numeralia, & partes quotativas, licet diverſo iure eiſdem quærantur. Minori namq; ratione dominii, tutori vero vel curatori ratione laboris in adminiſtratione impenſi: Sicut ergo pupillus habet ſuas novem partes fructuum & reddituum illicite acquiſitorum & penes ſe remanent cum onere reſtituendi, ita etiam videtur, quod decima eorum penes tutorẽ eius vel curatorem cum eodem onere remanere debeat, quia æquiparatorum æquiparata eſſe debet diſpoſitio, & ne una & eadem res diverſo iure cenſeatur, contra regulam iuris *l. eum, qui ædes, ff. de uſucap. cum ſimil.*

His tamen non obſtantibus, contraria ſententia in 2
ſpecie noſtræ quæſtionis procul dubio tenenda eſt ut verior & ſanior, Imo quod tutor vel curator non poſſit deducere decimam ex redditibus vel fructibus illicitis, quomodocunque illicite acquiſiti ſint. Primo.

Quia, † licet quicquid ſervus acquirit, domino ac- 3
quirat, hoc tamen locum non habet in illicite acquiſitis, *l. quod ſervus, ff. de acquir. poſſeſſ.*

Secundo, † quia licet acquiſita à filio negotiante cũ 4
pecunia patris, ſint communicanda inter patrem & filium, *iuxta glo. in l. cum oportet, in princ. ver. ex eius ſubſtantia, ibi, ſed quod, C. de bonis, quæ lib. ubi Bart. num. 3. & communiter Doctores, idem Bar. in l. 1. §. ſed neque Caſtrenſ. ff. de collatio. bonor. idem Bart. in l. ſi tibi decem, §. ſi pactus, num. 5. ff. de pact. & in l. illud, C. de collatio. num. 2.* ubi quod hoc debet intelligi de lucro, quod fit ex pecunia patris deducto labore perſonæ, & quod communis uſus in illa terra ſe habet, quod de eo, quod quis lucratur cum pecunia alterius, medietas attribuatur propter laborem perſonæ lucrantis, & altera medietas pecuniæ. Illud vero, quod filius acquirit, quod attribuitur perſonæ propter laborem, eſt adventitium: illud vero, quod attribuitur pecuniæ, ſit profectitium. Et eum Bartol. in hoc videtur eſſe receptior opinio ſecundum Dec. *in dict. l. illud, numer. 12. & Menoch. de arbit. iudic. libro 2. centuri. 2. caſu 126. num. quarto, ubi alios allegat & ſequitur Anton. Gomez. in l. 29. Tauri, num. 24.* ubi ex hoc ad plurima infert quotidiana & utilia, & diſtinctionem Bartol. *ubi ſupra*, & gloſſæ opinionem veriorem & magis communem appellat Ayor. *de partit. 3. par. quæſt. 2. n. 4.*

Sed ubi non eſt hæc conſuetudo, lucrum huiuſmodi eſt dividendum arbitrio iudicis, qui hoc conſiderabit, an filius plus vel minus medietate lucri habere debeat pro ſuo labore, *ut tenent plerique omnes in dicta leg. cum oportet, in princip.* ubi Corneus *colum. 2.* dicit communem, *& conſilio 130. volum. 2. col. 2.* communem quoque profitetur Socin. *conſilio 92. num. 15. volumin. 1. Curt. in l. frater à fratre, num. 72. ff. de condict. indeb. & Rip. in*

l. in

l. in quartam. num. 157. ff. ad leg. Falcid. ſequitur Iaſ. in l. ſi tibi decem. §. ſi pactus, num 7. ff. de pact. Et hanc receptiorem appellat plures allegans Joan. Oroſ. *ibi num. 3.* ubi refert, opinionem gloſſæ eſſe communem, item & opinion. Bartol. *ubi ſupra*, & tandem Oroſc. *num. 4.* ponit hanc ſupradictam concordiam, ut prius conſuetudo, poſtea arbitrium judicis conſideretur, ibique refert duas rationes, quare inter patrem & filium dividatur prædictum lucrum: & limitat duobus modis eandem ſententiam. ſcilicet quod reſpectu operarũ filii dicatur adventitium, ſive dividendum ſecundum conſuetudinem, ſive arbitrio judicis, dicit communem plures referens Gregor. Lopez *in l. 3. tit. 15. part. 6. in gloſſ. Mercaderia*, ubi refert Socin. ubi ſupra diſtinguentem in hoc quinq; caſus, quos ſequitur, Dicit etiam communem D. Caſtellus *in l. 29. Taur. gloſſ. 1.* ſequitur alios referens Menoch. *ubi ſupra, num. 5.* dicens, *num. 6.* quod judex pecuniæ quantitatem & induſtriam conſiderabit, & ſi unam ab altera parum diſtare animadverterit, æqua lance lucrum dividat; ſi vero induſtria pecuniæ lucrum accedat, æquum erit, ut tantundem deferat judex patri, quantum pecuniæ quantitas ratione temporis, & qualitatis perſonarum lucrari potuit, & reſiduum filio adjudicet, *ut egregie reſpondet Ang. conſ. 112. bona acquiſita.* Et quod hæc ratio in caſu contrario eadem ratione ineunda eſt, credit quoq; Menochius *ubi ſupra num. 7.* pariter judicis eſſe arbitrium, cui adiudicandum illud ſit, quod ex bona & inſperata fortuna obvenit contra Socin. *conſil. 162. colum. 2. libr. 2.* exiſtimantem, patri eſſe adjudicandum, cum patris nomine negotiatum eſſe præſumatur, quod minime verum eſſe opinatur Menochius, cum filius nomine potius proprio, ut ſibi acquirat, quam patris negotia tractare videatur, *ut ibi probat & tandem Ayora ubi ſupra, num. 2. & 3.* Ita cum Bart. & gloſ. *ubi ſupra.* & magis communi rem hanc reſolvit, *Que las ganancias que oviesen hecho con dinero del padre, ſi es cierto que ſe hizieron con el dinero, ſin la induſtria y trabajo del hijo, en tal caſo ſe han de dividir entre los herederos, como peculio y bienes del padre, como ſi oviesse dado aquellos bienes á cambio, o a perdida y ganancia de compannia, o otro retracto ſemejante. Pero ſi fueſſe cierto que ſe ganaren con el trabajo e induſtria del hijo, y no con los dineros del padre, en tal caſo ſeran las ganancias del hijo, y no de los herederos del padre: Pero que en caſo de duda ſacado el dinero que dio el padre para los herederos, todas las ganancias ſe partiran, la mitad para el hijo, por la induſtria y trabajo de ſu perſona, y la otra mitad para ſus herederos del padre.*

5 Nec † ſupradictis obſtat l. 3. *in princ. tit. 15. partit. 6.* ubi dicitur, *Todas las coſas que el hijo ganare en mercaderia con aver de ſu padre ſeyendo en ſu poder todas las deve aduzir a particion con los otros bienes, que fueren de ſu padre, e partir las con los otros hermanos:* quæ lex revera videtur approbare opinionem gloſſ. *dict. l. cum oportet, ut habetur etiam in leg. 7. tit. 4. De las labores, lib. 3 fori*, & corrigere ſupradictam communem opinionem Doctorum, quæ habet, quod quatenus lucrum attribuendum eſt pecuniæ, dicatur profectitium, & quæratur patri, quatenus vero induſtriæ & labori filii, adventitium, & quæratur filio quoad proprietatem, & non conferatur fratribus poſt mortem patris. Et ita voluit Caſtell. *in l. 29. Taur. in 1. gloſſ.* & etiam videtur corrigere aliam communem ſententiam, de qua ſupra, quæ habet, quod ubi non eſt conſuetudo dividendi lucrum prædictum pro medietate, dividendum ſit arbitrio judicis.

Non tamen obſtant dictæ leges Regiæ ſupradictis communibus ſententiis & doctrinis, quoniam primo reſpondet Gregorius Lopez. *in dict. l. 3. in gloſſ. Mercaderia, circa finem.* quod forte attenta æquitate reſtringenda ſit ad quinq; caſus, de quibus per Socin. *d. conſil. 92. volum. 1. quos ibi refert & ſequitur Greg. Lopez*, ſecundo reſpondet Anton. Gomez. *in dict. l. 29. Taur. num. 24.* quod dicta l. 3. non corrigit ſupradictam communem ſententiam, ſed quod intelligatur, quando filius lucravit ſine opera. Sed quia hæ ſolutiones divinant, accipe tertiam eis potiorem, ſcilicet, ut dictæ leges Regiæ intelligantur, quando filius ut inſtitor, patris ſuo nomine negotiatur, alias ſervanda ſunt communia, *ita in terminis reſpondet Ioan. Oroſc. in dict. l. ſi tibi decem. §. ſi pactus, n. 6. ff. de pact. & ante eum Montal. in dict. l. 7. fori. in gloſſ. Con el aver del padre.* Quarta autem & planior erit, ut intelligantur dictæ leges Regiæ juxta prædictam diſtinctionem, de qua ſupra, quæ videtur æquiſſima, *ita Ayora, ubi ſupra, num. 5. fol. 123. colum. 3.*

Hæc tamen † omnia, licet ita ſe habeant (& nunc ad 6
rem) non tamen procedant in illicite a filio acquiſitis cum pecunia patris, quia hæc non communicabit filius cum fratribus, *ita tenet Bart. per textum ibi, in dict. l. quod ſervus, num. 2. & in dict. leg. illud, num. 2. C. de collat.* & eſt communis opinio, *ſecundum Ioan. Oroſc. in dict. leg. ſi tibi decem, § ſi pactus, num. 5. & refert plures Baeca dict. cap. 26 num 3.* Ergo ita etiam tutor vel curator non decimabit illicite acquiſita per uſuras; vel alias ex pecunia minoris.

Tertio, † quia ſic etiam illicite acquiſita durante ma- 7
trimonio vel ſocietate, non ſunt dividenda nec communicanda inter virum & uxorem, vel inter alios ſocios, *l. quid autem, ff. pro ſoc. l. 2. & 8. tit. 10. partit 5.* Ita docuit in marito & uxore Palat. Rub. *in rubrica de donat. inter virum & uxor. §. 65.* limitabis & Rodericum Suarez. *in tit. De las ganancias, 4. limitat. Chaſſan. in conſuetud. Burgund. rubric. 4. §. 2. ver. & acqueſt. num. 16. verſic. 8. limita. quos refert & ſequitur Baeca dict. cap. 26. num. 3. & ultra eum Rebuff. in compendio alien. rerum eccleſ. num. 29. & Didac. Perez. in l. 2. tit. 4. libr. 5. Ordinam. pag. 162. verſic. quaritur, Doctor Azeved. in leg. 2. num. 6. tit. 9. lib. 5. nova collect. Reg. & Ioan. Garſia de conjugal. acqueſt. num. 71.*

Imo † maritus illicite acquiſita poteſt reſtituere, an- 8
tequam ad communionem ea adducat, *ſecundum Palat. Rub. ubi ſupra, & Baec. alios allegantem dict. cap. 26. nu. 8. nec non & Azeved. ubi ſupra, & Ioann. Garſ. dict. num. 71.* Ergo ita etiam tutor ſua non faciet nec pupilli illicite acquiſita.

Imo † ante traditionem illorum pupillo faciendam 9
poterit, ſi velit recuſare ſolutionem illi faciendam rei illicite acquiſitæ, cum teneatur ad eius reſtitutionem, *ſecundum Cynum, Alberic. & Salyc. in l. noviſſime, C. de adminiſtr. tut. quos ad hoc refert & ſequitur Bacc. dict. cap. 26. numero 7.*

Quarto, † & magis in terminis hæc noſtra principa- 10
lis ſententia probatur ex doctrina Pauli Caſtrenſ. *in l. 3. ff. ad leg. Falcid.* quæ habet, quod ſi lucra ſunt dividenda inter aliquos ex diſpoſitione legis vel hominis, res illicite acquiſitæ non ſunt dividendæ, quæ doctrina eſt communiter approbata, *teſte Alexand. in dict. leg. 3. & conſilio 77. libro 5. ſecundum Baecam ubi ſupra, numero 4.*

Accedat & quinto, quia tutor vel curator tantum decimat fructus rei pupillaris, pupilli autem non cenſetur, quod ab eo auferri poteſt, *leg. qui concubinam, §. ſi heres. ff. de legat. 3. gloſſ. in l. non quocunq; §. 1. ff. de legat. 1. latè Iaſ. in d. l. non quocunq; in princ.*

Sexto facit. † quia tutor, qui aliquid uſurarie acqui- 11
ſivit, tenetur illud reſtituere, etiamſi pupillus id poſſideat, *gloſſ. in cap. final. 46. diſtinctione, & alios allegans Baeca dict. cap. 26. num 6.* ubi † quod etiam proxeneta, 12
quo mediatore res acquiritur, tenetur ad reſtitutionem uſurarum, & utrumque ibi probat. Cum ergo tutor teneatur reſtituere redditus illicite acquiſitos, non eſt admittandus, ſi eorum petat decimam, *argumento l.*

dolo facit, ff. de regul. jur. & quia in pari cauſſa turpitudinis potior eſt conditio poſſidentis, *l. 2. C. de cond ob turp. cauſ. cum ſimilibus*, quibus fundamenris hanc partem ut veriorem merito probavit Baeca *dict. cap. 26. num. 2, cum ſeqq.* ubi *num. 9.* reſponder ad illud ſundamentum contrarium, nempe, quod turor debeat & reneatur uſuras exercere, quod hoc hodie non procedir, ſed rantum poteſt rem pupilli otioſam ſœnuri licito tradere, *ſecundum Bart. Imol. & Molin. quos ibi refert*, quod eriam nos late reſolvimus, *ſupra 2. part. cap 9.*

Cetera eriam fundamenta in contrarium adducta ceſſanr, data illicita acquiſitione fructuum, cum ipſa omni jure, præcipue canonico, & eriam civili noviori ſir prohibita, nec lca ſori, de qua agimus in hac tertia parte hujus tractatus, de prædict. illicita acquiſitione fructuum aut reddituum cenſiſſe cenſenda eſt, ſed de licire quæſitis, quia io dubio ſemper bona præſumuntur licite ac-
13 quiſita, † *argumento l. merito, ff. pro Soc. Bald. in l. cum oportet, column. 2. Palat. Rub. in repet. rubr. de donat. inter virum & uxor. §. 65. limitabis, num. 9. verſic. in dubio tamen, & Baeca d. c. 26. ad fin. cap.*

SUMMARIA.

1 *Decimam fructuum vel reddituum eccleſiaſticorum minoris, an deducat tutor vel curator? & num. ſeqq. per totum caput reſolvitur negative.*

2 *Tutor datus à judice ſeculari, non habet poteſtatem in bonis ſpiritualibus vel eccleſiaſticis pupillo competentibus.*

3 *Statuta laicorum etiam generalia & pro utilitate eccleſia, non ligant clericos.*

4 *Pater tenetur reddere rationem filio de fructibus caſtrenſibus vel quaſi caſtrenſibus, prout ſunt prabenda filii tanquam extraneus, quia in eis non habet uſumfructum, ideoq; tenetur eos pracipuos reſtituere ipſi filio.*

5 *Filius familias clericus per ſuſceptionem ſacrorum ordinum non liberatur à patria poteſtate quoad temporalia; ſed quoad ſpiritualia bene liberatur ab ea.*

6 *Tutor vel curator datus à judice eccleſiaſtico minori clerico ad ſua bona adminiſtranda ſalarium condignum habere debet, vel decimam per imitationem legis civilis, quia deficit in hac ſpecie jus Canonicum.*

CAPUT XXXII.

An tutor vel curator decimam deducat fructuum, vel reddituum Eccleſiaſticorum minoris?

1 MINOR habens † fructus vel redditus ecleſiaſticos ſacerdotii vel penſionis annuæ, quæ auctoritate Apoſtolica reſervata ſub tutela vel cura fuit, quætirur, *an ſicut de fructibus & redditibus profanis tutor vel curator decimam habere debet, ita etiam & de fructibus & redditibus eccleſiaſticis?* Hanc quæſtionem examinat Baec. *de decim. tut. cap. 24. num. 1. cum ſequentibus*, & tandem reſolvit verius eſſe tutorem vel euratorem non poſſe decimare fructus beneficii ad pupillum vel adultum pertinentes, eo ſolum motus fundamento, quod turor
2 datus à judice ſeculari, uon haber poteſtatem in bonis ſpiritualibus, vel eccleſiaſticis pupillo competentibus, nec poteſt irregrare perſonam minoris ſui clerici, *ut docet Ancha. in cap. ſi annum decimum quartum, de judic. lib. 6. & ibi Dominic. & Francus*, addenres, quod tutor teſtamentarius, vel dativus nun poteſt lirigare pro beneficiis ſui pupilli *Chaſſan in conſuetud. Burgund. rubr. 8. §. 5. verſic. & primo. numero 51. columna 2.* facit gloſſ. *in dict. cap. ſi annum, verb. eiſdem*, quæ habet, quod licet in pluribus caſibus ſufficiar auctoritas patris, *ut in l. cum oportet, & in l. cum non ſolum, C. de bon. qua lib.* illud verum eſt in bouis patrimonialibus, non in eccleſiaſticis, in quibus oeque auctoritas Imperatoris ſufficeret, nec cuiuſvis alterius iudicis profani, *ut in capit. bene 96. diſtinctione, c. at ſi clerici, de judic. l. ille a quo, §. ſi. cum l. ſeq. ff. ad Trebellia.* Cum autem turor vel curator in bonis eccleſiaſticis ad pupillum pertinentibus nullam hsbcst poreſtatem adminiſtrandi, deficit ratio legis fori, quæ pro labore concedit adminiſtrsrori decimam fructuum, deficiente aurem ratione legis, deficit & ipſa lex, *text. in c. cum ceſſante, de appell. cum ſimil.* Tutori præterea, qoi non poreſt adminiſtrare, quia deficir ei facultas legis, non eſt danda decima, *ut ſupr. reſolvimus hac tertia parte, c. 8. nu. 8. cum ſequentib.* Ergo non dabitur ei decima ex ſupradictis fructibus & redditibus eccleſiaſticis.

Sed pro contraria parte facit generalitas *dict. leg. fori*, quæ non diſtinguit. Ergo nec nos diſtinguere debemus, *l. de pretio, ff. de public. in rem actio. l. non diſtinguemus, ff. de arb. cum ſimil.*

Urget prærerea pro hac parte affirmativa ratio finalis eiuſdem legis fori in ea expreſſa, nempe pro labore adminſtrationis. Cerrum namque eſt, quod tutor vel eurator ita laborat in adminiſtratione fructuum beneficii ſui minoris, & in exactione reddituum ipſius vel penſionis annuæ, ſicut in adminiſtratione & exactione bonorum & reddituum profanorum. Ergo eum ſit in omnibus cadem ratio, eadem juris diſpoſirio in vtriſq; ſervanda erit, *argumento l. illud, cum ſimilib. ff. ad legem Aquil.*

Tertio expendo pro eadem opinione verba dictæ legis fori, ibi, *Reciban a ellos, y a todos ſus bienes*, & ibi, *y de los aguardar con todos ſus bienes a algun home bueno.* Ergo omnia bona comprchenduntur: deinde dum dicit, *Y quienquiera que los tenga, mantenga los de los fructos, y tome para ſi el diezmo de los fructos por razon de ſu trabajo.* Itaq; de fructibus, quibus ali debet minor, & de redditibus beneficii vel penſionis annuæ, alendus eſt minor, ſicut de profanis, vt patet: Ergo de omnibus his decimam habere debet rutor vel curator.

Quarto conſidero, quod deciſio text. *in d. cap. ſi annum, n. 14. de judic. lib. 6.* quæ habet, quod in ſpiritualibus noo curarur parria poteſtas, ac proinde non eſt oeceſſaria tutoris vel curatoris ad bona auctoritas, ſed maior quaruordecim annis poteſt per ſe vel per procuratorem agere & defendere cauſſam ſpiritualem, minor vero quatuordecim annorum per eurtatorem ad lites ſibi conſtitutum per Epiſcopum vel per officialem ipſius, loquitur quoad actus iudiciales, non vero in admioiſtrarione & exactione bunorum & reddituum extrajudiciali, quæ quidem remporalis eſt, non vero ſpiritualis.

Nihilominus † tamen omnibus rectè penſatis & ru- 3
minatis, prior opinio negativa verior videtur & tenenda, tum ex ſupradictis: tum etiam & ſortius, quia clerici ſunr de ſoro eccleſiæ, ideoque ſtatutis laicorum non ligantur, *c. fin. de rebus eccleſ. non alien. ca. Eccleſia Sancta Maria, de conſtit.* quamvis ſtatutum ſir generale & vtile eccleſiæ, ac propter ſraudes vitandas, vt ibi contra Bartol. in ſpecie notat Abb. *num 1.* etiamſi ſint in minoribus ordinibus conſtituti, *vt latè tradit ibi Philip. Dec. n. 6. & Bald. in c. cum veniſſent, num. 6. de eo, qui mitt. in poſſeſſ. cauſ. rei ſerv, quos refert & ſequitur Didac. Perez. in l. 2. tit. 8. lib. 3. ordin. colum. 1030. verſic. fallit 5. & colu. ſequen*, vbi, quod pater de fructibus † caſtrenſibus vel 4
quaſi caſtrenſibus reoetur reddere rationem filio tanquam extraoeus, & quod pater in bonis eccleſiaſticis nullum habet vſumſructum, & quod tenetur eos reſtituere præcipuos ipſi filio, vel valorem ipſorum, *ſecundum Abbatem & Card. quos refert & tenet Bar. in l. litis conteſtata tempore, § fin. n. 1. ff. de neg. geſt.* dicens, quod ſi pater adminiſtravit bona præbendæ filii, tenetur ei actione ne-

ne negotiorum geſtorum reddere rationem admini-
ſtrationis, *ut in l. ſacroſanctа, C. de ſacroſanct. eccleſ.* ubi
dicitur, quod iſtæ præbendæ habentur loco peculii qua-
ſi caſtrenſis, vel quaſi: *ſequitur Roderic. Suarez in quaſt.*
majorat. ad fin. poſt repetitionem, ubi ejus additio citat. Bar-
bat. *in rubr. de pecul. cleric.* & Bald. *in l. 3. §. ſi quis minor,*
in ſecunda lectura, ff. de minor. dicentem non ſequiri pa-
tri ullo modo, quod filius conſequitur ex fructibus ſuæ
præbendæ, quod etiam tenent alii Doctores, eſtque ve-
riſſimum.

Duo igitur ex hoc fundamento prioris partis negati-
væ deducuntur, quæ nimis eam confirmant & premunt.
Primum, quod ſupra dict. *l. fori*, non ligat clericos in ſuis
bonis, redditibus & fructibus eccleſiaſticis & ſpirituali-
bus, nec eos potuit ligare, quinimo nec de eis loquitur,
nec fuit eius mens loqui, ſed tantum de illis fructibus,
ſuper quibus habebat facultatem diſponendi, nempe, de
profanis, ſecundum quod pater non habet uſumfru-
ctum bonorum ſpiritualium filii clerici: licet enim filius
clericus per ſuſceptionem ſacrorum ordinum non exi-
matur à patria poteſtate, *ut in dict. l. ſacroſancta, 32. C. de*
epiſcopis & cleric. & *tradit Covar. in cap. quia nos, n. 5. de*
teſtament. & eſt communis opinio, ut contra nonnullas
5 gloſſas † teſtatur Didac. Perez. *in l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinam.*
colum. 112. & nos cum eo *in repet. §. ſui, num. 6. Inſtitut. de*
hered. qualit. & diff. quod à fortiori procedit in filio ſi-
mul conſtituto in minoribus ordinibus. Attamen hoc
verum eſt & procedit, quoad temporalia, non vero quo-
ad ſpiritualia. Horum namque reſpectu clericus non re-
tinet patriam poteſtatem, hæc eſt communis opinio &
intellectus ſecundum Jaſon. *colum. final. & Oroſcium,*
nu. 11. in l. patre furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. jur.
diximus, ubi ſupra, num. 8.

Cum ergo paterfamilias non habeat uſumfructum
in bonis ſpiritualibus filii, hoc eſt, ſacerdotii vel penſio-
nis annuæ eccleſiaſticæ, *ut probavimus*, nec tutor aut
curator auferre debet decimam eorum.

Non obſtant modo fundamenta contraria, quia o-
mnia ceſſant ex ſecundo fundamento noſtræ ſententiæ
negativæ.

6 Poſſet autem † hæc noſtra & tenenda ſententia limi-
tari in tutore vel curatore dato à judice eccleſiaſtico
minori clerico, habenti ſacerdotium vel penſionem an-
nuam eccleſiaſticam, adminiſtranda prædicta ſua bona
eccleſiaſtica redditusque & fructus eccleſiaſticos recu-
perandos & exigendos, quod fieri poteſt & debet, ſi tu-
tor vel curator eidem detur à judice eccleſiaſtico, non
vero à ſeculari, *ut probavimus, ſupra in primo cap. huius*
operis de tutel. Tunc namque tutor vel curator hic habe-
bit poteſtatem legitimam adminiſtrandi prædicta bona
ſpiritualia, eorumque fructus & redditus recuperandi,
ſicq; ceſſabit fundamentum Baecæ & noſtrum, ac pro-
inde juſtum ſalarium pro labore adminiſtrationis ei-
dem tutori vel curatori à judice eccleſiaſtico eum con-
ſtituente aſſignari debet, vel decima fructuum, imitan-
do legem fori deficiente jure canonico, *argumento cap.*
1. & 2. de novi operis nunciat. vel aliud æquum pro modo
facultatum & laboris aſſignando. Cum e contrario defi-
ciente jure civili, recurrendum ſit in foro ſeculari ad jus
canonicum, *ut late de utroq; agit Didac. Perez. in quaſt. 3.*
proœmial. Non igitur ligabit in hac noſtra ſpecie, *dict. l.*
fori clericos, nec eius diſpoſitione utendum eſt, tanquam
legis auctoritatem habente, quoad ſpiritualia, ſed imi-
tative permiſſione juris canonici, tanquam ipſo in hac
ſpecie deficiente: vel ſaltem aliud condignum ſalarium
pro labore adminiſtrationis arbitrio judicantis aſſi-
gnandum erit.

SUMMARIA.

1 *Decimam an tutor vel curator deducat ex fructibus de-*
bitis minori, & alii copulative vel alternative in ſoli-
dum & numeris ſequentib. per totum caput, præcipue
num. 4. 5. 6. & 8.
2 *Stipulatio vel promiſſio facta in favorem ſtipulantis, &*
tertii extranei copulative de decem, an valeat de jure
communi & Regio, & in quo valeat? & num. 4. &
quid quando alternative? num. 7.
3 *Copula poſita inter perſonas honoratas vel gravatas, ſem-*
per dividit inter eas debitum pro rata.

CAPUT XXXIII.

An tutor vel curator decimam deducat ex fructibus debitis minori, & alii copulative vel alternative in ſolidum?

QUoad † primum; quando fructus vel redditus de- 1
bentur copulative minori & alii in ſolidum, *Baec.*
de decim. tutor. cap. 27. num. 1. cum ſequentibus conclu-
dit, verius eſſe, tutorem non poſſe hos redditus deci-
mare, quoniam ſi correus prius agat, fructus ſibi acqui-
rit, *ut in l. ex duobus, ff. de duobus reis.* Cum ergo ad cor-
reum pertineant, non vero ad pupillum, æquum eſt, ut
tutor non deducat inde decimam, cum non ſint pupilli;
quia verba ſunt intelligenda cum effectu. Præterea ſi in
prædicta ſpecie correus credendi, fructus ſibi & pupillo
debitos recipiat, non poſſunt dici fructus pupilli. Quin-
imo ſi tutori & pupillo deberentur aliqui fructus tan-
quam correis, & tutor nomine ſuo conteſtaretur litem,
priuſquam curatur, qui ad illam rem peculiarem pupil-
lo dandus eſt, certe tutor fructus integros ſibi habebit,
nec illi fructus poterunt ei imputari; ut habeat pro de-
cima fructuum ceterarum rerum, quas adminiſtrat,
quoniam fructus, quos recepit, debentur ipſi in ſoli-
dum, ſicut pupillo, & melior eſt conditio ejus, qui prius
litem conteſtatur, *l. ex duobus, ff. de duobus reis; hæc Bae-*
ca, ubi ſupra.

Ego vero deciſionem huius quæſtionis deducerem
ab illa, *an ſtipulatio & promiſſio facta in favorem ſtipulan-*
tis & tertij extranei copulative de decem, valeat, de jure
communi & Regio, & in quo valeat? Vt inde facile per-
venire poſſimus ad cognitionem noſtræ quæſtionis;
quare breviter in illa reſolvendum eſt; quod prædicta
ſtipulatio & † promiſſio intelligitur tantum facta in 2
perſona vtriuſque in ſolis decem: vnde de jure commu-
ni valebit in perſona ſtipulatoris pro medietate & ſic in
quinque. In perſona vero tertii erit inutilis reſpectu al-
terius medietatis ſibi contingentis, quia alteri per alte-
rum non acquiritur ſtipulatio, *l. ſtipulatio iſta, §. alteri,*
verſ. enim qui ita, ff. de verb. oblig. & ibi gl. & communiter
Dd. tex. in l. cum, qui ita, in pr. & in l. ſi mihi & Titio, eod.
tit, & ibi communiter Dd. bonus tex. in l. 3. §. ſi quis ita, ff.
de eo, qui cert. loc. tex. in §. quod ſi quis, Juſt. de inut. ſtip. &
ibi gl. Ioan. Faber & communiter Dd. Copula † namque
poſita inter perſonas honoratas vel gravatas, ſemper di- 3
vidit inter eas debitum pro rata & ſic viriliter, *l. reos, §.*
cum in tabulis, ff. de duob. reis, l. teſtamento, ff. de leg. 1. l. 1.
C. ſi plur. una ſententia fuerint condemnati.

Iure † tamen Regio valet talis promiſſio in vtriuſque
perſona, *per l. 2. tit. 16. lib. 5. nova collect. Reg. Pareſciendo,* 4
&c. & quilibet poterit agere pro medietate. Ita in termi-
nis vtrumque tenet Ant. Gom. *2. tom. variar. ca. 11. de*
qualitat. contract. n. 19. Gregor. Lopez. leg. 7. glo. 2. poſt
med. tit. 11. part. 5. Matienc. in d. l. 2. gloſſ. 5. nu. 7. & ibi A-
zeved. num. 36. Idem eſſe cenſeo etiam de jure commu-
ni, quando duobus præſentibus copulative fieret pro-
miſſio: Vnde iuxta hanc reſolutionem in quæſtione præ-
miſſa, de decima tutoris vel curatoris, proculdubio iſte
decimabit medietatem fructuum minori competen-
tem: licet enim alter reus credendi, prius litem conte-

ſtetur, ut omnes fructus exigat & recipiat, nihilominus minori pertinet medietas ipſorum, quam recuperare debet eius tutor vel curator à debitore, vel à correo credendi, qui eos in ſolidum exigit. Recuperata igitur pro pupillo medietate eorum, eam juſte decimabit tutor vel curator ratione ſui laboris & adminiſtrationis: Idemque dicendum eſt, ſi tutori & pupillo fructus, vel redditus ſimul debeantur, eoſque in ſolidum exegerit tutor vel curator ſuo nomine. Cum enim medietatem eorum teneatur ſuo pupillo vel adulto reddere, eos ſibi decimabit. Dico, medietatem eorum minoris competentem.

Et hæc ſpeculative recte & jure optimo procedere videntur, ceſſareque ex eis fundamenta contraria fabricata per Baecam: Verum conſiderando noſtram quæſtionem juxta actum practicum & ipſammet veritatem, ego ita eam definirem.

5 Nempe † ut ſtetur veritati, ita ut ſiquidem revera juxta actum inter partes fructus redditus quotannis debiti minori, & alii copulative in ſolidum vel pro parte, pertinent vel pertinere debeant in ſolidum, vel pro parte tertio: minori varo nihil, vel aliqua pars tantum, quamvis fuerit nominatus & adjectus obligationi, tunc ſolum decimabit tutor vel curator partem minori pertinentem, quam exegit tutor vel curator, vel nihil, ſi ad minorem revera nihil debebat pervenire, juxta actum & intentionem partium, fructus vero ad tertium pertinentes minime decimabit. Si vero fructus vel redditus in ſolidum pertineant ad minorem, ſuique revera ſint, & eos exegerit tutor vel curator, omnes eos decimabit. In dubio autem, quando nihil fuit actum à principio in prædicta ſtipulatione & promiſſione fructuum copulativè facta minori & tertio circa diviſionem eorum, tunc habebunt locum ſuperiora, nempe, ut jure Regio, quilibet poſſit agere pro medietate fructuum, & tutor vel curator decimabit tantum medietatem fructuum ad minorem pertinentem, quam ipſe tutor vel curator exegerit.

6 Quoad ſecundum, † quando promiſſio facta eſt Titio aut Seio alternative: & tunc jure communi attento, illi Seio nulla quæritur actio vel obligatio, ſed totum & in ſolidum quæritur Titio, & ille Seius cenſetur eſſe adjectus ſolutioni, nuduſque miniſter ad ſolutionem recipiendam: Itaque hic adjectus non poterit agere in judicio, novare, acceptum ferre, nec aliquid circa debitum facere, ſed tantum ſolutionem recipere, *l. quod ſtipulatus, ff. de ſolut. & in l. Stychum aut Pamphilum, §. quaſitum, & in §. uſumfructum, eodem tit. cum pluribus ſimilib. & in l. 7. tit. 11. partit. 5.* Quod procedit, etiamſi talis adjectus ſit pupillus. Poteſt namque recipere ſolutionem ſine auctoritate tutoris. *text. in l. ſi ſtipulatus fuero mihi aut pupillo, ff. de ſolut.* & etiam ſi adjectus ſit ſervus; *tex. in l. ſi ſtipulatus ſim mihi aut Stycho, ff. de ſolu.* Et talis obligatio non quæritur domino, nec talis adiectus poteſt prohiberi recipere ſolutionem per principalem creditorem, ſed imo etiam eo invito poterit debitor illi adjecto ſolvere, *l. vero procuratori, §. 1. ff. de ſolut. & ibi Bart. text. in l. illud, eodem tit. & in §. plane, Inſtit. de inutil. ſtipul. l. 5. tit. 14. partit. 5.* ubi aliquæ limitationes ponuntur, *& late per Anton. Gomez ſtatim citandum.*

7 Hodie † tamen in his Regnis *ex dict. l. Pareſciendo.* ille tertius non erit adjectus, ſed ei quæritur actio & obligatio pro medietate debiti. Quod intelligi debet, quod ille tertius eſſet nominatus & adiectus principaliter ipſi diſpoſitioni & ſubſtantiæ obligationis, ut ſi quis promiſit Titio aut Seio: ſecus vero, ſi ſit nominatus & adjectus exſequutioni actus, & ſoli ſolutioni, ut quia promiſit Titio decem, quæ promiſit ſolvere Titio aut Seio, quia tunc ei non quæritur jus vel actio pro aliqua parte, ſed tantum erit ſimpliciter adiectus & nudus miniſter ad ſolutionem recipiendam, ſicut de jure communi, & hoc caſu habebunt locum, & procedent etiam hodie de jure Regio omnia ſupra dicta in materia adiecti, nec aliquid erit correctum, per *d. l. Regiam.* Hanc totam reſolutionem in hac ſecunda præſenti quæſtione tenet Anto. Gomez. *ſecundo tomo variarum reſolut. capit. 11. de qualit. contract. nu. 20. per totum, & Gregor. Lopez. in l. 7. tit. 11. partit. 5. glo. 2. & Matienc. in dict. leg. 5. gloſſ. 5. numero octavo, cum ſequentibus, tit. 16. libr. 5. novæ collect. Reg. & ibi Azeved. numer. 37. & 38. ubi alios allegat.*

Ad rem igitur, † quando pupillus ſeu adultus, & alius alternativè ſunt correi credendi fructuum vel redituum annuorum, tunc tutor vel curator minoris decimabit tantum eos fructus vel redditus, qui revera ad minorem pertineant, iuxta intentionem & actum contrahentium, & per ipſum tutorem vel curatorem exacti recuperati fuerint ipſi minori: *juxta noſtram legem ſupra:* non vero eorum, qui ad alium tertium pertinuerint, licet eos exegerit tutor vel curator, cum non ſint ſui minoris: in dubio actum, quando nihil circa modum & partem acquiſitionis fuerit actum, ſervandum erit, quod prædiximus in primo caſu principali, nempe, quod cum tertius adiectus principaliter ipſi diſpoſitioni conſequatur medietatem, ut jure Regio modo reſolvimus, & minor aliam medietatem, tutor vel curator ipſius decimabit ſibi medietatem tantum fructuum ad ſuum minorem pertinentem, non vero aliam medietatem tertii. 8

SUMMARIA.

1 Onera impoſita ſuper fructibus, vel redditibus minoris, an deduci debeant, antequam tutor vel curator eos decimet, & numeris ſequentibus per totum caput reſolvitur affirmativè, n. 3. & probatur ibi & numeris ſequentib. ampliatur, n. 9.

2 Uſufructuarius quotæ partis bonorum ex legato ſibi relicto, non tenetur ad ſolutionem æris alieni.

4 Bona & ſubſtantia defuncti dicuntur deducto ære alieno.

5 Legitima filiis debita jure naturali minuitur ære alieno.

6 Sociis ſolum communicatur, quod ſupereſt deducto ære alieno, & omnibus oneribus.

7 Legatis fructibus fundi alicui, deduci debet prius pars fructuum, quæ colono præſtanda eſt.

9 Hereditatem pauperiorem facit falcidiamque auget, non ſolum quod heres præſtitit, ſed etiam quod præſtaturus eſt.

Quantitas patrimonii æſtimanda eſt, deducto eo, quod explicandarum venditionum cauſſa impenditur, numero 8.

10 Decimam ſolū deducet tutor vel curator de viginti aureis, pro quibus pupillus gravatus fuit quotannis præſtare alteri centum modios frumenti annuos, quos ipſe pupillus habet, & num. 11.

12 Decimare poteſt tutor fructus pupilli etiam alteri legatos, quoties legatum non valuit.

13 Decimare poteſt tutor fructus pupilli legatos alteri poſt aliquot annos, interim quod non præſtantur.

14 Decima ſupplenda eſt tutori vel curatori ex aliis rebus minoris pro fructibus, quos ipſe minor culpa ſua contrivit vel perdidit.

15 Decimare an debeat tutor vel curator debitum remiſſum pupillo pro fructibus ab eo cum auctoritate ſui tutoris vel curatoris eidem à creditore remiſſis?

16 Dominus directus fundi an debeat habere quintam partem pretii remiſſi à feudatario creditori pro remiſſione alterius debiti ſibi facta?

17 De-

17 *Decimare an tutor vel curator poſſit fructus pupilli vel adulti, quos ipſe remiſit debitori cum auctoritate ipſius tutoris vel curatoris nomine tantum minoris præſtita, & num. 19.*

18 *Actus nullus factus à tutore nomine pupilli, ſibi præiudicat quoad minuendam decimam.*

19 *Confeſſio facta per procuratorem procuratorio nomine, non nocet ei tanquam perſona propria, ſi appareat, quod aliter ſe habeat veritas.*

20 *Decimare eos tantum fructus poteſt tutor vel curator, qui ad minorem revera pertinent, non vero, quos ipſe fatetur ad ſe pertinere.*

21 *Propter noſtrum affirmare vel negare, oratio non redditur vera nec falſa.*

22 *Quarta pars dotis ex ſtatuto pertinens ad maritum ſoluto matrimonio, intelligitur de dote vera, non vero de ea, de qua ſolum conſtat per confeſſionem.*

23 *Redditus annui impoſiti ſuper bonis immobilibus minoris, deducendi ſunt, priuſquam ejus fructus decimentur à tutore vel curatore.*

24 *Æs alienum prius deducendum eſt, quoties computatio facienda eſt.*

25 *Gabella prædii vel fundi venditi annuo cenſu onerati, non debetur ex toto eius pretio, ſed ex reſiduo, deducto prius capitali ipſius annui cenſus.*

26 *Onus noviter impoſitum rei pupillaris, an minuat decimam fructuum tutori vel curatori debitam, & numero 27.*

27 *Onus penſionis vel annui redditus ſuper rebus & fructibus minoris jam conſtituti prius deducendum eſt, quam decima, præterquam pro tempore priori ante conſtitutionem penſionis vel cenſus.*

CAPUT XXXIV.

An onera impoſita ſuper fructibus vel redditibus minoris deduci debeant antequam tutor vel curator eos decimet?

1 MINOR † habens annuos redditus, gravatur à patre dare quotannis alteri partem eorum, quæritur, *an tutor vel curator decimam eorum omnium habere debeat, an vero ex reliquis deductis alteri relictis?*

Et quod omnes decimare poſſit, facit, quoniam decima datur propter laborem, *ut in l. ſori*, de hoc loquentis, Tutor autem vel curator laborat in exactione & recuperatione omnium: Ergo ratione laboris debetur ſibi omnium decima.

2 Secundo facit, † quia ille, ad quem pertinet uſusfructus quotæ partis bonorum ex legato ſibi relicto, non tenetur ad ſolutionem æris alieni, *ita Bart. per text. ibi in l. final. num. 3. ff. de uſufruct. leg. & alios allegans Baeca de decim. tut. c. 27. num. 8.* Ergo, &c.

3 Sed nihilominus contraria ſententia eſt verior † & procul dubio tenenda, imo quod tutor vel curator in præmiſſa ſpecie tantum decimam deducat de reſiduis redditibus, deductis prius legatis vel fideicommiſſis annuis. Primo, per textum *in l. final. §. ſin autem æs alienum, C. de bonis maternis, ibi, ſin autem legata vel fideicommiſſa, ſive annalia, ſive ſemel relicta immineant huiuſmodi perſonis, ſi quidem tales redditus ſunt, qui ſufficiunt ad annalia legata, pater ex huiuſmodi relictis hæc dependere compellatur.* Cum ergo annalia legata vel fideicommiſſa ex redditibus hereditatis deducenda ſint, conſequitur ex reſiduis tantum deducendam eſſe decimam, quia illi tantū remanent pupillo vel adulto, & legatarius vel fideicommiſſarius decimam non debet ex ſua parte fructuum vel redditᵘum ſibi relicta.

4 Tertio, † quia bona & ſubſtantia defuncti dicuntur, deducto ære alieno, *l. ſubſignatum, §. bona, ff. de verborum ſignificatione, l. fin. §. ſin autem æs alienum, in princ. C. de bonis, quæ lib. probat latius Baeca de non melior. ratio. dot. fil. cap. 28. num. 1. 2. & 3.* Sic etiam legitima filiis debita jure naturæ, minuitur ære alieno, quod eſt prius deducendum, *l. Papinianus, §. quarta, ff. de inoffic. teſtament. cum ſimil.* Ergo † à fortiori idem erit dicendum in decima tutoris vel curatoris, quæ adverſus juris communis regulam deducitur, atque ita fructus vel redditus ad deducendam dictam decimam dici non debent, niſi deductis primo oneribus eorum, & ſic prædictis legatis vel fideicommiſſis annalibus. 5

Quarto, † quia inter ſocios id ſolum communicatur, quod ſupereſt, deducto ære alieno & omnibus oneribus, *ut in leg. Mutius, ff. pro ſocio. idem probatur in l. non amplius, ff. de legatis 1.* ubi Baldus notat, quod ſi ex quacunque re vendita decima eſt ſolvenda ſtatuto, certe ſi emo rem pluribus oneribus obnoxiam, decima ſolvenda eſt ex qualitate, quæ ſupereſt, deductis oneribus. Idem probant Paulus & Raphael, Florian. & Jaſon, *in dicta leg. non amplius, & alios allegans Baeca, dicto cap. 27. num. 10.* & in materia gabellarum hoc idem probavimus in ſuo loco. 6

Quinto, † pro hac parte eſt optimus textus *in l. fundi Trebatiani, & ibi notat Bart. num. 4. ff. de uſufruct. legat.* ubi, quod ſi cui legantur fructus fundi, debet intelligi deductis fructibus, qui ſuperſunt ſoluta parte fructuum, quæ colonu præſtanda eſt. 7

Sexto facit, † *l. quod de bonis, §. ex donationibus, ff. ad leg. Falcidiam*, ubi, quod non ſolum, quod heres jam præſtitit, ſed etiam quod præſtaturus eſt, facit hereditatem pauperiorem & auget falcidiam: ſic etiam quantitas patrimonii, deducto eo, quod explicandarum venditionum cauſſa impenditur, æſtimatur *l. quantitas patrimonii, ff. ad leg. falcid.* 8

Septimu, hæc ſententia optime deducitur ex eadem *leg. ſori*, quæ ipſam decimam fructuum tutori vel curatori minoris defert, ibi *Mantengalos de los frutos, y tome para ſi el diezmo.* Ergo eos fructus tutor decimat, ex quibus pupillus alendus eſt, ſed non eſt alendus ex his, quos gravatus eſt aliis præſtare, quoniam ſunt alieni non proprii: igitur, &c.

Hinc ceſſant fundamenta contraria, quia quamvis tutor laboret circa omnes fructus colligendos & exigendos, non tamen inde ſequitur, quod de omnibus debeat habere decimam, cum non ſint omnes pupilli.

Poſtremo facit, quia ſi aliud diceremus, minor ſolveret plus quam decimam tutori vel curatori fructuum eiuſdem minoris, cum eam ſolvat ratione omnium in ſolidum, ex quo maximè læſus reperietur: & ita merito hanc partem ut veriorem probat & tenet Baeca *dict. capit. 27. n. 9. cum ſeqq.*

Idemque videtur dicendum, † etiamſi legatum non ſit annuum, ſed pro una vice tantum, dum tamen de fructibus vel redditibus hereditas iubeatur ſolvi eiſdem rationibus. 9

Ex quibus † primo infert Baec, *ubi ſup. n. 16.* quod ſi pupillus habens annuatim centū modios frumenti, gravetur illos centū quotannis præſtare pro viginti aureis, certe tutor ſolum decimabit illos viginti aureos, quoniā illos ſolum habet revera pupillus: quod etiā probat *ex l. ſi dignum, ff. ad leg. Falc.* ubi, quod ſi dignum decem fundū damnetur heres quinq; vendere, ſine dubio quinq; erunt imputanda falcidiæ. Idemque erit, † ſi pupillus gravatus ſit magnam fructuum partem quotannis Titio præſtare, gravatur tamen ipſe Titius pro fructibus illis dare pupillo centum: hanc namque quantitatem, ſcilicet, centum decimabit tutor vel curator, *argumento tex. in l. non utitur. iuncta l. quia qui pretio, ff. ad legem falc. ibi, quia qui pretio fruitur, non minus habere intelligitur,* 10 11

Digitized by Google

24 Tum † etiam, quia quoties computatio facienda eſt, æs alienum prius eſt dedurendum, & quod reſtat, appellatione bonorum venit, Ita probat tex. *l. ſi fuadi Trebat. ff. de uſufr. legat.* qui de redditibus loquitur, quem ad hoc notavit Bald. *in l. neque, in fi. C. de compenſat. & in l. coheredib. C. famil. ercıſcun.* ubi eos ſcribit, appellando a redditus, qui deductis oneribus ſuperſunt, quem refert & ſequitur Baeca *de non melioran. rat. dot. fil. cap. 28. num. 1.* ubi *num. ſequentib.* late probat, quod in facienda computatione deducenda ſunt prius debita, quia bona dicuntur, quæ deducto ære alieno ſuperſunt, *ut ſupra probavimus.*

25 Deinde † eadem noſtra illatio probatur ex his, quæ in ſimili reſolvimus *in noſtro tract. de gabe.* Nempe quod gabella prædii vel fundi venditi annuo cenſu onerati, non debetur ex toto eius pretio, ſed ex reſiduo, deducto prius capitali ipſius annui cenſus, quia tanto minus valeret, quanto alio debito eſt onerata, ſed annuus cenſus, vel penſio annua, ſuper aliquo fundo conſtitutus conſtitutave, minuit fructus & redditus ipſius, utpote conſtitutus ſuper iure percipiendi eius fructus & redditus, ut patet, & inde eſt, ut iuxta motum proprium Pii V. ſuper hoc lati non poſſit annuus redditus redimibilia conſtitui, niſi ſuper re immobili vel quæ pro tali habeatur de ſui natura fructifera. Ergo merito, quod tutor vel curator non poſſet decimare omnes & ſingulos fructus bonorum minoris, niſi eos, qui ſuperſunt, ſolutis prius oneribus hoc eſt, annua penſione vel annuis redditibus ſuper ipſis fundis, fructibus & redditibus eorum antea impoſitis.

26 Hinc recte definivit Baeca *de decim. tut. cap. 29. num. 12.* quod ſi ratione rei pupillaris aliquid ſit præſtandum Principi, vel ſubeundum onus quodpiam, & nondum tutor acceperat decimam tempore, quo onus imponitur fructibus, & ſine dubio hoc nocebit tutori: nam quod fructus minores fuerint, minor erit decima, & licet magni fructus colligantur, reſpiciendum, quanti maneant pupillo deductis oneribus: Si vero onus imponatur, poſtquam tutor ſuam decimam acceperit, onus impoſitum fructibus pupillaribus non minuet fructus, quos pro decima iam tutor acceperat, quoniam iam pupilli non ſunt, ſed tutoris. Ex quo bene confirmatur noſtra præcedens illatio.

27 In † ſumma igitur onus penſionis vel annui cenſus ſuper fundis & fructibus atque redditibus minoris iam conſtituti prius dedurendum, quam decima fructuum tutoris vel curatoris, & deinde prædicta decima, præterquam pro tempore priore antequam conſtitueretur illa penſio vel annuus redditus, quia reſpectu illius temporis, in quo fructus illi & redditus minoris erant liberi, & abſque onere vel non tam gravi, decima de omnibus fructibus & redditibus, quibus fruebatur minor, libere deducenda erit decima per tutorem vel curatorem.

SUMMARIA.

1 *Decimam an deducat tutor vel curator de annuis redditibus minoris ad eius vitam tantum ſibi debitis? & numeris ſequentibus uſque ad finem capitis, præcipuè n. 8. & 9.*

2 *Redditus annui vitalitii in dotem dati, an ſint reſtituendi uxori eiusve heredibus ſoluto matrimonio, an vero viri fiant abſque onere reſtitutionis, aut ſint communes?*

3 *L. ſi fundus, 9. ff. ſoluto matrimonio intellectus.*

4 *Uſus redditnum vitalitiarum durante matrimonio iure communi attenta eſt mariti, ſed iure noſtra Regio eſt communis inter virum & uxorem.*

5 *Fructibus beneficii vel aliis redditibus annuis ad certum quoddam tempus conſtitutis vel datis in dotem à clerico vel alio conſanguineo mulieris pro ſuſtinendis oneribus matrimonii & dote ipſius mulieris, ut ſæpe ſit, ipſi reſtitui debent mulieri vel eius heredibus ſoluto matrimonio.*

6 *Fructus, quos maritus percapit ex annuo reddito in dotem dato, ſoluto matrimonio ſunt uxori reſtituendi.*

7 *Promiſſa centum annuatim ſolvenda ad ſuſtentanda onera matrimonii non ſunt conferenda: ſicuti prædium datum ad onera matrimonii ſuſtinenda, non efficit fructus collationi ſubiectos.*

8 *Fructus prædii in dotem dati ad onera matrimonii ſuſtinenda non conferuntur, d. n. 7.*

CAPUT XXXV.

An tutor vel curator deducat decimam de annuis redditibus minoris ad vitam tantum ſibi debitis?

MINOR † habet annuos redditus ſive cenſus ad vitam, quæritur, *an eius tutor vel curator eos decimet?* Et pars affirmativa proculdubio vera eſſe videtur atque certa ex noſtra lege *fori*, decimum ei concedentem fructuum minoris: ſiquidem ſupra reſolvimus *cap. 23. huius 3. par.* non ſolum decimam fructuum naturalium & induſtrialium minoris tutorem vel curatorem auferre poſſe, ſed etiam penſionum & redditnum, quos nonnulli fructus civiles appellant. Accedit præterea, quod hi annui redditus ſingulis annis vitæ minoris renaſcuntur: Ergo conſiſtunt in fructu ac proinde eos decimabit tutor vel curator. Tertio, quia ex his annuis redditibus ad vitam alendus eſt minor, vt patet. Ergo ex eiſdem decima auferenda eſt, *vt in d. l. fori.* Quarto, vrget argumento identitatis rationis. Nam ita in his exigendis laborat tutor vel curator, ſicut in cæteris iuribus annuis, perpetuis vel redimibilibus, vt patet. Sed decima datur pro labore adminiſtrationis, *vt in d. l. fori.* Ergo omnium prædictorum redditnum decimam habere debet tutor vel curator. 1

Sed † noſtra hæc quæſtio alterius ſolſoioris deciſionem requirere atq; poſtulare videtur, nempe *an huiuſmodi annuis redditibus ad vitam à muliere in matrimonium pro dote adductis fructibus & redditibus omnium annorum, quibus matrimonium conſtitit ac duravit, viri ſint aut communes inter virum & uxorem, vel reſtituendi ſint integri uxori, vel eius heredibus ſoluto matrimonio tanquam capitale ipſius?* Optima profecto quæſtio atq; ſæpe in praxi contingens, quam pro vtraq; parte in terminis examinat Doctor Franciſc. Sarmiento *lib. 3. ſelect. interpret. cap. 1a. per tot.* Et tandem pro reſolutione eius tria præmittit. Primo, quod nos quærimus de annuis redditibus temporalibus ad vitam, quia ſi eſſent perpetui, res nullam haberet dubitationem, cum ſint veri fructus, ſalva que ſit ſubſtantia rei, etiamſi eſſent tales, qui redimi poſſent, *iuxta extravag. Martini, & Calixti, & motus proprios Pii V. de forma creandi cenſus.* Secundo, quod nos agimus de ipſis redditibus annuis ad vitam exactis non de vtilitate, quam ipſi reddere poſſent: nam quod ipſis maritus vti poſſit, nulla eſt difficultas nec dubitatio, dum tamen eos redditus reſtituat poſtea, ac ſi pecunia data certa eſſet in dotem, *vt in l. ex lapidicinis, ff. de iure dot. cum ſimil.* Tertio, quod nos non quærimus, quando hi annui redditus ad vitam æſtimati in dotem dantur, quia tunc non poſſet cadere quæſtio. *vt in l. cum dotem, & in l. quoties, C. de iur. dot. & in l. æſtimatis, ff. ſolut. matrimon.* 2

Agimus ergo, quando hi annui redditus vitales dantur vel adducuntur in dotem inæſtimati & quærimus, *an ipſimet redditus, qui decurrunt & exiguntur, durante matrimonio ſint mariti vel communes, tanquam durante matrimonio acquiſiti, an vero ſint integri reſtituendi uxori eiuſq; heredibus ſoluto matrimonio tanquam dotales.*

In qua quæſtione reſolvit Sarmiento, *ubi ſup. n. 6.* ſe credere maritum ſoluto matrimonio debere reſtituere,

quod ea annuo cenſu excgit, qñ ſcilicet non ſpecialiter in dotem datus eſt iſte cenſus, ſed omnia uaoris bona, in qnibus eſt bic cenſus: ſecus vero ſi ſpecialiter datus eſſet, tunc namq; credit, reſtituere non debere ex tex. notabili ſecundum ipſum *in l. ſi fundus in dotem, 9. ff. ſol. matrim.* ubi ſi fundus, in quo iam erat lapidieins, quæ non renaſcitur, in dotem ſpecialiter detur, mariti ſunt lapides, qui extrahuntur: ſecus ſi non detur ſpecialiter, ſed iure ſuo uſusfructus velit maritus lapidea extrahere: Ergo ita in propoſito videtur eſſa dicendum. Secundo quia hi annui redditus ad vitam ſimiles uſufructui ſuut, *ut in l. ſi quis im legavit, ff. de uſufruct.* ſed ſi uſusfructus in dotem detur, mariti fructus ſunt, nec reſtituere eos tenetur, *l. cum fundo, ff. de iure dot. verſic. divortio. & in l. uſufructu, ff. ſol. mar.* Ergo idem de annnis redditibus, cum eodem iure, quo uſusfructus cenſeantur.

Quid tenendum in hac ſecunda quæſtione? Ego profecto etſi cenſcam aam eſſe difficilem atque dubiam ingeniolique mei vires axcedentem, ſed tamen ne illam, quæ hunc locum petere videtur, indeciſam rclinquam, indiſtincte credo in præmiſſa ſpecie, virum eiuſve heredes teneri uxori ciuſque heredibus ſoluto matrimonio reſtituere, qnod ex annuo eenſu ad vitam eonſtituto vel lagato, durante matrimonio exegerit, ſive ſimpliciter omnia bona uxoris in dotem data ſint, in quibus eſt hie annuus cenſua vitalitius, ſive ſpecialiter in dotem is datus eſſet. Imo potiori iure in hac ultima ſpecie hoe idem videtur dicendum, quam in priori, nempe quando omnia bona uxoris ſimpliciter in dotem dantur, nempe ut prædicti annui redditus exacti per maritum, ſint reſtituendi eius uaori vel ipſius heredibus ſoluto matrimonio.

Primo, quia cum morte mulieris finiatur ille uſusfructus, nihil de proprietate exeogitandum eſt, quemadmodum de reliquis cenſibus perpetuis vel redimibilibus, in quibus remanet illæſa proprietas penes uxorem vel eius heredas: qnia tunc illi fructus & annni redditus non ſunt pars principalis dotis, ſed tanquam ſi pecunia data eſſet in dotem, & in aliqua re producente fructus eſſet conſtituta, tunc illi fructus ad maritum pertinent, & ſoluto matrimonio non tenetur eos reſtituere. Sed quoties non eſt data proprietas, ſed annuus ille cenſus, qui in vita uxoris finitur, eum ſit pars principalis mulieris, quemadmodum & reliquæ res ſunt reſtituandæ, ſi non fuerint æſtimatæ in propria ſpecie, vel fuerint æſtimatæ in æſtimatione ipſa: ſic & illi annui redditus ſunt per maritum reſtituendi, *ut in terminis tenet & probat D. Spino in ſuo ſpec. teſtamentorum, gloſſ. 19. num. 66.* quamvis dicat, quod bane ſantentiam expliast eleganter Franciſ. Sarmiento *ubi ſupra*, qui, ut vidimus, diſtinguit eu modo, quo prædiaimus.

Secundo, quia quando buiuſmodi annui redditus ad vitam ſpecialiter in dotem dantur, à fortioribus hoc idem videtur dicendum, quando expreſſe boe agitur, ut in dotem dentur & recipiantur: Ergo ſi dos eſt ſoluto matrimonio, reſtitui debent annui redditus buiuſmodi durante matrimonio eaacti, quia nulla eorum proprietas ſeu radix ramanet mulieri vel eius beredibus.

Tartio, quia ſi huiuſmodi redditus, de qnibus agimus, fierent mariti, conſumeretur dos mulieris, & tamẽ maritus ita dote uti dcbet, ut rem non conſumat: Ergo reſtituere eos tenetur, aeſi quantitas illorum reddituum data eſſet à principio in dotem, vel ſi daberentur uxori mille, quorum eentum ſingulis annis eſſent ſolvenda. Nemo namque dieeret, maritum pecuniam iſtam dotalem ita ſeere ſuam, ut nunqusm reſtitucre eam teneatur, quaſi fructus dotis ſit, quod à noſtra ſpeeie diſferre non videtur.

Quarto, quia fructus, qui conſumunt ſubſtantiam rei, ad maritum non pertinent, *l. divortio, §. ſi vir in fundo, ff. ſoluto matrimon* ſed hi annui redditua ſunt huiuſmodi, vt nulla ſit ſubſtantia præter ipſos: Ergo non pertinet ad maritum, ita vt eos reſtituere non tencatur, ſoluto matrimonio.

Quinto facit *l. vxori, 4. ff. de vſufructu lega.* ubi in vſufructu omnium bunorum veniunt fructus Calendarii & pariter vſuræ pecuniarum debitarum, non tamen ipſa pecunia: Ergo maritus non poteſt hos fructus libere ſine reſtituendi obligatione ſuos facere, qnia non fructus pecuniæ, quæ ſalva eſſe poſſit, ſed ipſa pecunia, & vt dicitur, capitale, eſt id, quod exigitur annis ſingulis: *& ita in d. l. vxori*, mulier fructuaria debitorum vſuras ſuas facit, capitale vero, id eſt, ipſa debita proprietati debet reſervare.

Seato, bene facit tex. *in d. §. ſi vir in fundo*, vbi ſi in fundo dotali ſit lapidicina, quæ non renaſcitur, ſed puſſit aliquibus annis durare, maritus nõ facit ſuus lapides, quia liaet lapidicina duret, non tamen id, quod in iſto anno extrabitur, vnquam renaſcetur: Ergo ita etiam in ſpecie noſtra iſti annui redditus, licet forſan duraturi ſint pluribus annis, id tamen qnod iſto anno reddunt, perpetuo conſumitur, nec renaſcituc, & ex actionibus eorundẽ annorum tota ſubſtantia circumſcribitur: non enim remanet radix aut proprietas, quæ vxori aut eius heradibus illæſa remaneat, quæ poſt vxoris mortem iterum fructificet, ſicut manet in lapidicina, in qua lapides renaſcuntur, & in fundo alis ve re fructiſcra.

His † ſic conſtitutis ac vt credo vrgenter demonſtratis, non obeſt huic noſtræ ſententiæ *d. l. fundus, 9. ff.* 3 *ſoluto matrimon.* adducta à Sarmiento pro ſua: quoniam reſpondemus eam legem procedcre, quando tempore traditi ſundi dotalis lapidicina erat iam aperta, vt conſtat ex eadem *l. ibi, in quo lapis caditur, & gloſſ. 1. in prin.* cuius intellectus in hoc eſt communiter approbatus, *ſecundum Iaſ. ibi nu. 7.* Unde videtur traditus eo modo quo eo vtebatur vaor & bsc ratione lapides cæſi erunt mariti, non tanquam vſusfructus, ſed ax quadsm tacita vxoris conceſſione, *vt ibi explicant Gofred. & Paul. nu. fin. & Rimmald. in princ. num. 329. Inſtitut. quibus alien. licet vel non; quos refert & ſequitur Petr. Barboſ. in d. §. ſi vir, nu. 9.* Neque obſtat, ſi replicet quis obiiciens, idem videri eſſe dicendum in noſtra ſpecie reddituum ex taeita quadam conceſſione vsoris, eorum ſiquidem tempore, quo prædicti annui redditus ad vitam vxoris conſtituti dantur in dotem, erant aperti & incepti exigi, ſicut lapidicina erat iam eœpta excidi & aperts in caſu *d. l. ſi fundus.* Quoniam reſpondemus, ibi remanere radieem ſive proprietatem eiuſdem lapidicinæ & dotis, hoc eſt, ſundus ipſe dotalis, in quo lapidicina erat. Vnde merito quod cum tempore conſtitutionis dotis & matrimonii ipſa eſſet jam aperta ad vſum, præſumatur idem vſus ab vaore conceſſus marito, remanente ſibi proprietate fundi è radice lapidicinæ pro dote ſua: At vero in ſpecie noſtra conſumeretur omnino ſubſtantia dotis, ſi vir iſte ſoluto matrimonio, non tenerctur reſtituere redditus exactos, val ſi poſſet exigere decurſos conſtante matrimonio: Quare nullo modo videtur præſumenda ab initio conceſſio corundem ab vaore ſacta, ſed tantum eorum vſus, remanente ſibi proprietate pro ſua dota, ne indotata remaneat, præſertim quando ſpeaialiter in dotem vel pro augmento dotis dati ſunt ab initio prædicti annni redditus ad vitam vaoris conſtiruti, vel ſibi iam legati: cum tamen iam clare ceſſet prædicta aoniecturs conceſſionis ex illa adiectione, quod dantur in dotem val pro sugmento dotis, & in claris non eſt locus coniecturis.

Non obeſt etiam & ſacundum fundamentum in contrarium adductum ex eodem Sarmiento, nempe quod annui redditus ad vitã ſimiles ſunt vſuifructui, *l. ſi*

quis

quis ita legarit, ff. de uſufruct. Reſondemus namque illam legem tantum probare, quod ſi quis legavit fructua annnos fundi Corneliani Caio Mævio, perinde accipi debei hic ſermo, ac ſi uſufructus fundi Corneliani legatus eſſet. Hoc tamen ad noſtram quæſtionem noo facit, nec contra nos probat, & ita cenſen indiſtincte teoendum, *ut fundavimus in hac 2. part. princip.* Tametſi Ioannes Garſis Gallecus *in tract. de expenſ. & melioram. cap. 23, nu. 5.* ibi, *quod obtinet*, teneat contrarium, & ſic opinio Sarmiento, *ubi ſupra*, quem ibi refert, nempe, quod ſi annui redditus ad vitam in dotem dentur, percepti conſtante mattimonio ad virum pertineant, neque ſint reſtituendi, ac ſi annui redditus perpetuo duraturi in doteio dati ſint, ſed ſolum ſoluto mattimonio ceditur illud ius io poſterum percipiendi illos redditus aonuos, citatque Gregorium Lopca. *in l. 25. tit. 11. part. 4.* idem tenentem, mihi tamen horum ſententia non placet, nec tenenda videtur ex ſupradictis.

4 Fateor † tamen, quod uſus prædicti redditu um exactorum conſtante matrimonio erit iure communi mariti, hodie iure noſtro Regio communis inter virum & uxorem, veluti ſi cum eis negotiatus lucrum fecerit vel alios redditus emerit vel acquiſierit, pecunia tamen exacta ex eiſdemmet redditibus reſtituenda erit uxori eiuſque heredibus tanquam dos ipſius, imo expreſſe in dotem data, hoc eſt, quia redditus ipſi fuerunt dati in dotem.

5 Et † hæc noſtra ſententia ampliatur, ut procedat etiam in fructibus beneficii, vel aliis redditibus annuis ad certum quoddam tempus conſtitutis, vel datis in dotem à clerico, vel alio conſanguineo mulieris, pro ſuſtinendis oneribus matrimonii, & dote ipſius mulieris ut ſæpe fieri contingit, tunc enim cenſentur conſtituti, quaſi certa quantitas in plures annos ſolvenda, ut hæc omnino reſtituatur, *ut late probat idem Ioan. Garſ. ubi ſupra, n. 5.* Quod mihi ex eiſdem ſupradictis rationibus verum videtur & tenendum.

6 Fructus † autem, quos maritus percepit ex annuo redditu, in dotem dati, poſt ſolutum matrimonium ſunt heredi uxoris reſtituendi, *ut probat Ant. Gamma in deciſ. Luſitana 71. in princ. iuncto n. 5.*

7 Sed † quod ad collationem attinet, promiſſa centum annuatim ſolvenda ad ſuſtinenda onera matrimonii, nõ ſunt conferenda, ſicuti prædium datum ad onera matrimonii ſuſtinenda non efficit fructus collationi ſubiectos, ut his iudicavit Senatus Luſitanus, *teſte eodem Antan. Gamma deciſ. 140. n. 3.* Sic etiam pro alimentis datũ & conſumtum in vita donantis non eſt conferendum, *ut probat idem Gamma deciſ. 164. n. 3.*

8 Ea † quibus deduci videtur deciſio noſtræ primæ quæſtionis principalis in materia decimæ tutoris vel curatoris minoris, ut eam deducere minime poſſit ea annuis redditibus ad vitam minori competentibus: ſiquidem non vere & proprie hi fructus dici poſſunt, ſed proprietas, quæ ſingulis annis conſumitur, nulla alia remanente radice, ſeu proprietate eorum. Cum igitur lea noſtra fori loquatur de fructibus, ut ex eis tutor vel curator alat minorem, & ex eis auferat atque ſibi ſumat decimam ratione ſui laboris, conſequi videtur, ut de his annuis redditibus minoris ad vitam ſibi competentibus non loquatur: quia hi mere non fructus bonorum ſuorum ſunt, ſed tantum res aut pecunia in ſingulos annos vitæ minoris diſtributa atque ſolvenda, nulla remanente radice aut proprietate, ex qua iterum renaſcantur fructus poſt mortem minoris.

Nihilominus tamen etſi reſolutionem præcedentem in his annuis redditibus vitalitiis in dotem datis, veram eſſe cenſeam, in ſpecie tamen noſtræ quæſtionis principalis de decima tutoris vel curatoris ab eo auferenda de fructibus minoris, de qua quæſtione *in princ. huius cap.* aliud videtur dicendum, ex rationibus ibi adductis, imo quod eam auferat tutor vel curator de prædictis annuis redditibus minori ad vitam competentibus, tum ex generalitate & verbis, *d. l. fori*, & identitate rationis in ea expreſſæ.

Et † quia lex loquens de redditibus locum habet etiam in redditibus ad vitam, *ut tradit Baeza de non melioram. ratione dot. fil. cap. 6. num. 25.* Tum etiam, quia in 9
ſpecie *d. l. fori*, nihil præſtare videtur, quod remaneat proprietas ex prædictis redditibus, aut radix nec ne? ſed tantum conſideramus, an ſint redditus vel fructus annui durante tutela vel cura, quos exigat ſua ſolicitudine, labore & opera tutor vel curator. Hoc enim ſolum attinere ad eum videtur, non vero quod remaneat minor dotatus proprietate: At in ſpecie mulieris dotem marito conſtituentis hoc ipſum ſpectatur, ſcilicet, quod ipſa ſoluto matrimonio remaneat cum ſua dote, ne conſumtione mariti ipſa dos extinguatur, quod contingeret, ſi maritus ſoluto matrimonio prædictos redditus exactos vel decurſos conſtante matrimonio reſtituere non teneretur, ac proinde diverſum tenendum eſt in ſpecie noſtræ quæſtionis principalis de decima tutoris vel curatoris de his annuis redditibus auferenda. Et in terminis ita breviter tenet Baeza *de decim. tutor. cap. 30. num. 18.* Quod verum eſſe ipſe intelligerem, præcipue quando hi annui redditus eſſent relicti minori, vel minoribus in ultima voluntate pro ſuis alimentis ad vitam, vel ex contractu ſibi deberentur. Ceterum ſi aliquis eius conſanguineus beneficiatus, vel laicus, ex fructibus ſui beneficii, vel alias ei præſtaret quotannis certam pecuniæ vel panis quantitatem ad certum tempus, profecto, quia tunc videtur certa pecunia in ſingulos annos diſtributa, etiamſi eſſet ad alimenta elargita, non videtur decima ex ea præſtatione deducenda: quia non ſunt fructus nec redditus: quamvis hoc ſine dubio non procedat, ſicut nec ſupradicta omnia circa prædictam quæſtionem principalem de decima tutoris vel curatoris indubia ſunt: ſiquidem plura movere poſſunt in contrariam ſententiam indiſtincte tenendam, ſcilicet quod tutor vel curator decimam non auferat ex prædictis annuis redditibus ad vitam minoribus debitis, ut patet ex reſolutis in quæſtione præcedente uxoris adducentis vel dantis in dotem annuos redditus, ſive cenſus ad vitam. Ideo quod prædiximus, non ita intrepide defendimus, ut contrariam ſententiam damnemus: Non enim expeditum eſt, quæ ſententia harum ſit verior. Utraque namque probabilis videtur. Sed ut noſtrum iudicium inſinuemus ad alterius melius ſentientis reducendum, interim opinionem prædictam affirmativam, cum præmiſſa à nobis declaratione aſſignata probamus.

SUMMARIA.

1 *Decimam an deducat tutor vel curator de fructibus maturis tempore, quo tutela vel cura incipit, & de collectis ea finita, antea tamen maturis, & num. ſeqq. per totum cap. præcipue num. 13. & 23.*

2 *Maritus lucratur fructus fundi dotalis exiſtentes tempore, quo fuit datus in dotem, etiam ſi paulo poſt matrimonium diſſolvatur.*

3 *Fructus pendentes fructus non ſunt, ſed pars rei, & quomodo intelligatur, num. 16.*

5 *Fructus pendentes cenſentur eadem ſubſtantia cum re.*

6 *Legitima filiis ſolvi poteſt non ſolum ex ſubſtantia patris, ſed etiam in fructibus pendentibus.*

7 *Fructus pendentes magis cenſentur res immobiles.*

8 *Statutum loquens in fructibus, non habet locum in fructibus pendentibus.*

Fructus

9 *Fructus immaturi tempore, quo finitur uſusfructus, non pertinet ad heredem uſufructuarii, ſed ad proprietarium.*

10 *Heres non lucratur fructus maturos, ſed augent hereditatis aſtimationem fundi nomine, qui videtur illo tempore fuiſſe pretioſior, licet alias non teneatur fructus imputare in Falcid.*

11 *Heres gravatus reſtituere hereditatem lucratur fructus, non tamen maturos tempore adita hereditatis.*

12 *Separatio quod eſt à ſolo in fructibus naturalibus, eſt ceſſio obligationis in civilibus.*

14 *Stipulatio reddenda non comprehendit fructus pendentes tempore contracta obligationis.*

15 *Fructus pendentes ex eo, quod de proximo ſeparandi ſunt à fundo, conſiderantur ut res mobiles.*

17 *Promittens fundum ſimpliciter ſatisfacit, ſi eum tradat ſine fructibus.*

20 *Legatum omnium bonorum mobilium comprehendit fructus rerum immobilium pendentes, ut qui brevi ſperantur fieri mobiles.*

21 *Sequeſtrum cadit ſuper fructibus pendentibus, ac ſi eſſent ſeparati à ſolo, quia brevi ſperantur ſeparari, & ita cenſentur res mobiles.*

22 *L. in ratione, in 2, in princ. ff. ad l. Falcid. intellectus.*

24 *Decimam an tutor vel curator deducat de fructibus pendentibus tempore, quo tutela vel cura finitur, vel penſionum & redditunm minoris, quorum dies ceſſit eo tempore, nca tamen venit.*

CAPUT XXXVI.

An tutor vel curator deducat decimam de fructibus maturis tempore, quo tutela vel cura incipit, & an de fructibus collectis finita tutela vel cura, ante tamen maturis?

1 SVccedit trigeſima ſexta quæſtio principalis; † *an tutor vel curator decimet fructus maturos tempore, quo tutela vel cura incipit vel finitur, poſtea tamen collectos?* Quam dubiam reputans in utramque partem examinat Bacca *de decim. tut. 28. nu. 1. cum ſeqq.* & tandem adducto unico fundamento pro parte affirmativa; nempe *l. divortio, 8. in princ. ff. ſol. matrim.* ubi inquit, probari, *quod ſi † mulier nubens det in dotem fundum fructibus plenum, maritus eos lucratur ſicut ceteros fructus dotis, etiam ſi paulo poſt matrimonium diſſolvatur.* Quod Paulus ibi iudicat memoria dignum, Raphael & Iaſon *colum. fi. poſt Alexan. num. 44.* contrariam magis probat pluribus fundamentis.

3 Primo, † quia fructus pendentes fructus non ſunt, ſed pars rei, *l. fi. § fructus, & §. non ſolum, ff. quæ in fraud. credit. l. quaſitum, §. ea vero, ff. de fundo inſtruct. l. fructus, ff. de rei vendic. l. 1. §. ex hoc reſcripto, ff. de ventr. inſpic. Bacca ubi ſupra, n. 2. in princ.*

4 Hinc † eſt, quod fructus pendentes tempore venditionis etiam immaturi pertinent in ſolidum ad emtorem, *l. Iulianus. §. ſi fructibus, ff. de act. emt. Bart. nu. 10. & communiter Dd. in l. divortio, in princ. Dec. conſi. 543. nu. 20. Tiraq. de retract. tit. 1. gl. 7. nu. 42. & alii relati per Ant. Theſaur. deciſ. Pedem. 55. n. 1. congerit plures Barboſ. in d. l. divortio. in princ. n. 79.*

5 Quinimo † fructus pendentes cenſentur eadem ſubſtantia cum re, 6 & † eis quibus ſolvi non poteſt in fructibus, ſed in ipſa re poteſt ſolvi de fructibus maturis & pendentibus, ſicut videmus in filio, cui legitima ſolvenda eſt ex ſubſtantia patria, non vero ex fructibus, *l. ſcimus. §. fi. & ibi gloſſ. & communiter Dd. C. de inoffic. teſtam.* Et tamen de fructibus pendentibus poteſt fieri ſupplementum legitimæ, *ut cum aliis docet Bacca ubi ſupra, poſt Tiraq. ubi ſupra, n. 38.*

Imo † fructus pendentes magis cenſentur res immobiles, *Cabal. milleloq. 518. quem refert & ſequitur Barboſ. ubi ſupra,* inter immobilia computantur, *& copioſe Tiraq. ubi ſupra. n. 37.* Et latè *Hier. Gabr. conſ. 98. nu. 5. & Mantic. de conject. ult. vol. lib. 9. tit. 3. n. 7.* 7

Et † ſtatutum loquens in fructibus non habet locum in pendentibus, *Alberic. in 2. par. de ſtatut. qu. 226. Carol. Molin. in conſuet. Pariſien. tit. 1. §. 1. gloſſ. 1. in nu. 34. & Bacca ubi ſupra.* 8

Addens, † quod ſic fructus maturi tempore, quo finitur uſusfructus, non pertineant ad heredem uſufructuarii, ſed ad proprietarium, quoniam pars rei eſſe videntur, *l. ſi uſufructuarius. ff. quib. modis uſusfr. amit. & in l. in ſingulos, ff. de annuis legat. & l. defuncta, ff. de uſufruct.* Quod an procedat in penſionibus fructuum, agit latè Barboſ. *ubi ſupra, n. 22. cum ſeqq.* 9

Secundum † fundamentum eſt, *ex l. in ratione, in 2. in prin. ff. ad l. Falcid.* ubi probatur, quod heres non lucratur fructus maturos, ſed augent hereditatis aſtimationem fundi nomine, qui videtur illo tempore fuiſſe pretioſior, licet alias ſecus eſſet, quia non tenetur fructus imputare in Falcidiam, *ut col. in lege Falcidia placuit, ff. ad leg. Falcid.* 10

Tertium, † quia licet gravatus reſtituere hereditatem, interim lucretur fructus, *ut in l. in fideicommiſſaria, ff. ad Trebellian.* id tamen non habet locum in fructibus maturis tempore, quo heres adit hereditatem; eos enim reſtituere tenetur, quoniam fructus non ſunt, ſed pars rei, *ut ex aliis probat Bacca, ubi ſupra, nu. 4.* Et in fructibus pendentibus tempore reſtitutionis, quod debeant reſtitui cum bonis ſubiectis fideicommiſſo, quia pars bonorum intelliguntur, *l. fructus pendentes, ff. de rei vendic. cum ſimilib. tenet Ang. conſ. 33. in 1. verſic. fallit primo, & ſentit Bald. in l. 1. num. 12. & 13. in fin. ff. de uſufruct. leg.* & cum eis Mantic. *de conject. ult. vol. lib. 7 tit. 10. n. 34.* alia adducit his inferiora pro hac opinione fundamenta, Bacca reſpondens, *num. 8. d. l. divortio,* ſupra pro prima parte adductæ, & tandem *num. 9.* inquit, quod hæc opinio negativa in favorem pupilli probabilis & æqua videtur; & *nu. 10.* idem cenſet de fructibus, quos appellant civiles, & ſimilibus rebus, quorum dies venerat, nempe quo tutela incipit: nam fructus pendentes dicuntur, quouſque obligatio cedat. 11

Quod † enim eſt ſeparatio à ſolo in fructibus naturalibus, eſt ceſſio obligationis in civilibus, *ſecundum Mol. in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 1. gl. 1. qu. 3. n. 35.* 12

Ego † vero etſi exiſtimem, defendi poſſe hanc opinionem, probabiliorem, tamen eſſe cenſeo contrariam, 13 & ſic priorem affirmativam. Imo quod tutor vel curator decimet fructus pendentes, primo ex litera *d. l. fori,* quæ indiſtincte & generaliter permittit tutori vel curatori minoris decimam fructuum: & quod lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, *l. de pretio, ff. de pub. in rem act. l. non diſtinguemus, ff. de arbit. cum ſimilib.*

Secundo ex eadem, *l. fori,* dum inquit, *De los guardar con todos ſus bienes à algun ome bueno y legales aſſi como es ſobredicho, y quienquier que los tenga mantengalos de los fructos, y tome para ſi el diezmo de los fructos por razon de ſu trabajo, &c.* Ecce quomodo ſimul loquitur de bonis minorum & fructibus eorundem bonorum. Ergo ſive pendentes ſint tempore tutelæ decretæ, ſive poſt ea iam decreta naſcantur, decimam eorum deducet tutor vel curator, quia omnes fructus ſunt bonorum pupilli.

Tertio, quia eadem *l. fori,* dicit, quod ex eiſdem fructibus tutor vel curator alat pupillum, & ſibi decimam ſumat: Sed pupillus eſt alendus de prædictis fructibus pendentibus, poſtquam fuerint collecti & à ſolo ſeparati, ſicut de ceteris, Ergo & eorundem decimam auferet adminiſtrator hic.

Quarto,

Quarto, quia nulla via conſiſtere videtur in eo, quod ſint pendentes tempore tutelæ decretæ vel quod poſtea naſcantur, cum illos colligat tutor vel curator, & ita laboret in illis colligendis, conſervandis & diſponendis, ſicut in his: Neque obſtat, quod tutor vel curator, qui reperit fructus maturos tempore, quo tutela incipit, non laborat circa eos, quia iam res alieno labore & cura fructus produxit: Nam reſpondemus, quod licet non ſit par labor in utriſque, nihilominus laborat tutor vel curator in eiſdem colligendis, conſervandis & diſponendis, ut prædiximus, & noſtra *l. fors*, in propoſito non attendit ad magnum vel parvum laborem adminiſtrationis: non enim metitur quantitatem vel qualitatem eius, ſed tantum defert decimam pro labore. Vnde cum diverſus labor citra adminiſtrationem rerum pupillarium & fructuũ earum collectionem verſetur, quædam enim maiorẽ laborem deſiderant, aliæ vero minorem, & nihilominus par præmiũ defertur tutori vel curatori pro omnibus, conſequitur, ut magnus vel parvus labor non attendatur in propoſito, ſed tantum, quod laboraverit adminiſtrator id, quod pro colligendis fructibus eiſdemque diſponendis oportuerit.

Neque obſtant fundamenta ſupra in contrarium adducta, quia ipſa generalia ſunt & in diverſis materiis loquentia: ea autem quæ pro noſtra ſententia adduximus ſpecialia ſunt & deducta ex noſtra *l. fors.* Vnde magis præcipua & urgentiora eſſe videntur.

Præterea adverſus primum fundamentum contrarium quod habet, fructus pendentes partem rei eſſe, facit.
14 Primo, *l. ſi filiusfamilias, 78. §. cum fundum, ff. de verborum obligationibus* ubi probatur, † quod ſi ſtipulor rẽ dari, in hac ſtipulatione non veniunt fructus etiam pendentes tempore contractæ obligationis, ut adverſus gloſſ. & Bartol. text. ille magis communiter intelligitur *teſte Iaſ. ibi, colum. final. & Barboſ. in d. l. divortio, in princip. num. 80. & probat Tiraquell. ubi ſupra, num. 43. ad fin.*

15 Secundo, † quia fructus pendentes ex eo, quod de proximo ſeparandi ſunt à fundo, conſiderantur tanquam res mobiles & non tanquam immobiles, *Bald. in l. fructus, n. 2. C. de act. emt. Machell patrocin. 15. à num. 15. Tiraquell. ubi ſupra, nu. 44. in princ. & Barboſ. d. num. 80.* Et licet habeantur pro collectis, eo quod brevi & quaſi ſtatim ſint à fundo ſeparandi, *argum. l. cetera. §. ſed ſi paravit, cum ibi notatis ff. de legat. 1. & in l. penult. ff. de milit. teſtam.* nihilominus in rei veritate non ſunt collecti, colligendi tamen brevi ſunt à tutore vel curatore, & fructus ſunt, non vero alia res.

16 Sed pro vera reſolutione huius controverſiæ obſervandum eſt, iura quæ dicunt, fructus pendentes cenſeri partem rei, intelligenda eſſe, quatenus ad iuris interpretationem pertinent, ſecundum quam ſemper cenſentur inclu[illegible] in re principali, *Alexand. in l. centurio, num. 40. ff. de vulg. & pupill. ſubſtit. Iaſ. in l. cum filio, nu. 175. ff. de legat. 1.* non autem ſecundum propriam rei ſignificationem.

17 Nam † qui fundum ſimpliciter promittit, ſuæ promiſſioni ſatisfacit, ſi eum tradat ſine fructibus, *Carol. Mol. in l. unica, 101. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt &c. & late Barboſ. ubi ſupra, d. n. 80.*

18 At † vero in caſu prædicti *§. ſi fructibus*, ideo fructus pendentes tempore venditionis pertinent ad emtorem, quia propter eos res ipſa vendita plus videtur valere, *l. in leg. Falcid. 9. ff. ad Falcid. l. ſi. §. fructus, ff. quæ in fraud. credit.* Pretium igitur pro re promiſſum videtur conſtitutum ſecundum prædictam æſtimationem & ſic etiam pro fructibus pendentibus. Et ita merito cenſentur comprehendi in venditione, & pertinent ad emtorem, *ut plurimos citans contra alios probat Barboſ. ubi ſupra, n. 81.*

Hinc † eſt, quod licet fructus ſati & percepti poſt perfectam venditionem, non pertineant in effectu ad emtorem, antequam venditor in mora conſtituatur, *ut in l. fructus, C. de act. emt.* fructus tamen pendentes tempore venditionis cum effectu videntur pertinere ad emtorem, quia cenſentur incluſi in ipſa venditione, & ideo ſi ante traditionem eos venditor percipiat, tenebitur eos reſtituere emtori, vel eorum æſtimationem ſolvere, *ut probat cum Ruin. Barboſ. ubi ſupra, n. 81.* 19

Similiter † etiam videmus, quod teſtatore iubente omnia bona ſua mobilia diſtribui, fructus immobilium pendentes in hoc legatum venire, vt qui brevi (hoc eſt) de proximo ſperantur fieri mobiles, & ad hoc erant ordinati & deſtinati, ſecundum ſuam propriam naturam, & ideo perinde eſt, ac ſi tempore teſtamenti fuiſſent res mobiles. Ita iure probavit Paul. Caſtrenſ. *conſ. 132. videtur dicendum quod dictum fundamentum, col. 2. verſ. graviter ego puto, lib. 1. quem ſequitur Dec. conſ. 472. teſtator legavit, col. 1. n. 5. in fin. & idem voluit Iaſ. in l. ſi fideiuſſor, §. ſi ſatiſdatum, col. 1. verſ. 2. nota, ff. qui ſatiſd. cog. & Tiraq. ubi ſupra, d. n. 44.* 20

Ubi † etiam cum Bart. quod in fructibus pendentibus cadit ſequeſtrum, ac ſi eſſent ſeparati à ſolo, licet ſint pars ſoli, quia brevi ſperantur ſeparari, & ita cenſentur res mobiles. Et quamvis Alc. *conſ. 182, nu. 2. lib. 9. & Carol. Ruin. conſ. 134. num. 13. vol. 1. & Cravet. conſ. 577. n. 6. & cum eis Mantic. de coniect. ultim. volunt. lib. 9. tit. 3. num. 6.* improbent prædictam doctrinam & opinionem Pauli de Caſtro & ſequacium, nihilominus opinionem præfatam in fructibus de proximo colligendis, in quibus loquitur ipſe Paulus veriorem & tenendam credit eius opinionem noviſſime Simon de Prætis *de interpret. ultim. volunt. lib. 4. dubitat. 7. nu. 61. pag. 304.* ubi eam late probat allegans alios auctores idem tenentes contra Alciat. *ubi ſupra, & num. præced. ad fin.* inquit omnes aſſentire *in l. cetera, §. ſed ſi paraverit, ff. de lega. 1.* quoad mentem & diſpoſitionem teſtatoris rem deſtinatam cedere legato, & mihi non diſplicet opinio Pauli, quæ procul dubio procederet, ubi ſimul de hoc concurreret coniectura ta mens teſtatoris legantis res mobiles, utpote computantis fructus pendentes inter ſua bona mobilia, vel quia res immobiles ſuas vincularet, ut perpetuo eſſent in ſua familia cum prohibitione alienationis, ut colligitur ex Tiraquel. *ubi ſupra, num. 46. ibi, at hic longe eſt diverſa ratio, &c.* Et ita conſului. Et hoc recte procedit, tametſi alias legato fundo fructus pendentes veniant, *ut cum aliis probat Tiraq. ubi ſupra, ſub num. 42. ibi, & idem quoque.* 21

Non † obſtat etiam & ſecundum *d. l. in ratione, la. 2. in prin. ff. ad leg. Falcid.* quia ibi, *ideo illud*, quoniam fundus fructibus maturis relictus videtur illo tempore pretioſior fuiſſe, & ideo prædicti fructus augent hereditatis æſtimationem fundi nomine, ſicut quando venditur fructibus pendentibus in caſu *d. §. ſi fructibus.* At in ſpecie noſtræ quæſtionis non agimus de æſtimatione ſui fundi minoris, in quo ſunt fructus pendentes, ſed decima auferenda de ipſis fructibus, poſtquam fuerint collecti à tutore vel curatore quod eſt valde diverſum. 22

Ad tertium reſpondemus, nihil obeſſe in propoſito, quia tempore mortis defuncti, qui fideicommiſſum reliquit, fructus non erant collecti nec a ſolo ſeparati, ſed pendentes in ipſis fundis, & ſic faciunt vnum corpus cum fundo. Vnde non mirum, quod hereditatem ipſam augeant, & reſtituendi ſint cum ceteris bonis defuncti, quæ tempore eius mortis reliquit, quia tempus illud attendendum eſt, quoad hoc.

At vero in noſtra quæſtione licet tempore, quo tutela incipit, fructus ſint pendentes, poſtea tamen durante tutela tutor eos colligit, & ſeparat à fundo, quod

tem-

dole facit. ff. de regul. jur. & quis in pari cauſſa turpitudinis potior eſt conditio poſſidentis, *l. 2. C. de cond. ob turp. cauſ. cum ſimilibus*, quibus fundamentis hanc partem ut veriorem merito probavit Baeca *dict. cap. 26. num. 2. cum ſeqq.* ubi *num. 9.* reſpondet ad illud fundamentum contrarium, nempe, quod tutor debeat & teneatur uſuras exercere, quod hoc hodie non procedit, ſed tantum poteſt rem pupilli otioſam fœnori licito tradere, *ſecundum Bart. Imol. & Molin. quos ibi refert*, quod etiam nos late reſolvimus, *ſupra 2. part. cap. 9.*

Cetera etiam fundamenta in contrarium adducta ceſſant, data illicita acquiſitione fructuum, cum ipſa omni jure, præcipue canonico, & etiam civili noviori ſit prohibita, nec lex fori, de qua agimus in hac tertia parte hujus tractatus, de prædict. illicita acquiſitione fructuum aut reddituum cenſiſſe cenſenda eſt, ſed de licite quæſitis, quia in dubio ſemper bona præſumuntur licite ac-
3 quiſita, † *argumento l. merito, ff. pro Soc. Bald. in l. cum oportet, volumen 2. Palat. Rub. in repet. rubr. de donat. inter virum & uxor. §. 65. limitatio, num. 9. verſic. in dubio tamen, & Baeca d. c. 26. ad fin. cap.*

SUMMARIA.

1 *Decimam fructuum vel reddituum eccleſiaſticorum minoris, an deducat tutor vel curator? & num. ſeqq. per totum caput reſolvitur negative.*

2 *Tutor datus à judice ſeculari, non habet poteſtatem in bonis ſpiritualibus vel eccleſiaſticis pupillo competentibus.*

3 *Statuta laicorum etiam generalia & pro utilitate eccleſia, non ligant clericos.*

4 *Pater tenetur reddere rationem filio de fructibus caſtrenſibus vel quaſi caſtrenſibus, prout ſunt præbenda filii tanquam extraneus, quia in eis non habet uſumfructum, ideóq; tenetur eos præcipuos reſtituere ipſi filio.*

5 *Filiusfamilias clericus per ſuſceptionem ſacrorum ordinum non liberatur à patria poteſtate quoad temporalia; ſed quoad ſpiritualia bene liberatur ab ea.*

6 *Tutor vel curator datus à judice eccleſiaſtico minori clerico ad ſua bona adminiſtranda ſalarium condignum habere debet, vel decimam per imitationem legis civilis, quia deficit in hac ſpecie ius Canonicum.*

CAPUT XXXII.

An tutor vel curator decimam deducat fructuum, vel reddituum Eccleſiaſticorum minoris?

1 MINOR habens † fructus vel redditus eccleſiaſticos ſacerdotii vel penſionis annuæ, quæ auctoritate Apoſtolica reſervata ſub tutela vel cura fuit, quæritur, *an ſicut de fructibus & redditibus profanis tutor vel curator decimam habere debet, ita etiam & de fructibus & redditibus eccleſiaſticis?* Hanc quæſtionem examinat Baec. *de decim. tit. cap. 24. num. 1. cum ſequentibus*, & tandem reſolvit verius eſſe tutorem vel curatorem non poſſe decimare fructus beneficii ad pupillum vel adultum pertinentes, eo ſolum motus fundamento, quod tutor
2 datus à judice ſeculari, non habet poteſtatem in bonis ſpiritualibus, vel eccleſiaſticis pupillo competentibus, nec poteſt integrare perſonam minoris ſui clerici, *ut docet Ancha. in cap. ſi annum decimum quartum, de judic. lib. 6. & ibi Dominic. & Franciſ*, addentes, quod tutor teſtamentarius, vel dativus non poteſt litigare pro beneficiis ſui pupilli *Chaſſan in conſuetud. Burgund. rubr. 8. §. 5. verſic. & primo, numero 51. columna 2.* facit gloſſ. *in dict. cap. ſi annum, verb. eiſdem*, quæ habet, quod licet in pluribus caſibus ſufficiat auctoritas patris, *ut in l. cum oportet, & in l. cum non ſolum, C. de bon. quæ lib.* illud verum eſt in bonis patrimonialibus, non in eccleſiaſticis, in quibus neque auctoritas Imperatoris ſufficeret, nec cuiuſvis alterius iudicis profani, *ut in capit. bene 96. diſtinctione, c. at ſi clerici, de judic. l. ille a quo, §. ſi. cum l. ſeq. ff. ad Trebellia.* Cum autem tutor vel curator in bonis eccleſiaſticis ad pupillum pertinentibus nullam habeat poteſtatem adminiſtrandi, deficit ratio legis fori, quæ pro labore concedit adminiſtratori decimam fructuum, deficiente autem ratione legis, deficit & ipſa lex, *text. in c. cum ceſſante, de appell. cum ſimil.* Tutori præterea, qui non poteſt adminiſtrare, quia deficit ei facultas legis, non eſt danda decima, *ut ſupr. reſolvimus hac tertia parte, c. 8. nu. 8. cum ſequentib.* Ergo non dabitur ei decima ex ſupradictis fructibus & redditibus eccleſiaſticis.

Sed pro contraria parte facit generalitas *dict. leg. fori*, quæ non diſtinguit. Ergo nec nos diſtinguere debemus, *l. de pretio, ff. de public. in rem actio. l. non diſtinguemus, ff. de arb. cum ſimil.*

Urget præterea pro hac parte affirmativa ratio finalis eiuſdem legis fori in ea expreſſa, nempe pro labore adminiſtrationis. Certum namque eſt, quod tutor vel curator ita laborat in adminiſtratione fructuum beneficii ſui minoris, & in exactione reddituum ipſius vel penſionis annuæ, ſicut in adminiſtratione & exactione bonorum & reddituum profanorum. Ergo cum ſit in omnibus eadem ratio, eadem juris diſpoſitio in veriſq; ſervanda erit, *argumento l. illud, cum ſimilib. ff. ad legem Aquil.*

Tertio expendo pro eadem opinione verba dictæ legis fori, ibi, *Reciban a ellos, y a todos ſus bienes*, & ibi, *y de los aguardar con todos ſus bienes a algun home bueno.* Ergo omnia bona comprehenduntur: deinde dum dicit, *Y quienquiera que los tenga, mantenga los de los fructos, y tome para ſi el diezmo de los fructos por razon de ſu trabajo.* Itaq; de fructibus, quibus ali debet minor, & de redditibus beneficii vel penſionis annuæ, alendus eſt minor, ſicut de profanis, ut patet: Ergo de omnibus his decimam habere debet tutor vel curator.

Quarto conſidero, quod deciſio text. *in d. cap. ſi annum, n. 14. de judic. lib. 6.* quæ habet, quod in ſpiritualibus non curatur patria poteſtas, ac proinde non eſt neceſſaria tutoris vel curatoris ad bona auctoritas, ſed major quatuordecim annis poteſt per ſe vel per procuratorem agere & defendere cauſſam ſpiritualem, minor vero quatuordecim annorum per curatorem ad lites ſibi conſtitutum per Epiſcopum vel per officialem ipſius, loquitur quoad actus iudiciales, non vero in adminiſtratione & exactione bonorum & reddituum extrajudiciali, quæ quidem temporalis èſt, non vero ſpiritualis.

Nihilominus † tamen omnibus rectè penſatis & ru- 3
minatis, prior opinio negativa verior videtur & tenenda, tum ex ſupradictis: tum etiam & fortius, quia clerici ſunt de foro eccleſiæ, ideoque ſtatutis laicorum non ligantur, *c. fin. de rebus eccleſ. non alien. ca. Eccleſia Sancta Mariæ, de conſtit.* quamvis ſtatutum ſit generale & utile eccleſiæ, ac propter fraudes vitandas, ut ibi contra Bartol. in ſpecie notat Abb. *num. 1.* etiamſi ſint in minoribus ordinibus conſtituti, *ut late tradit ibi Philip. Dec. n. 6. & Bald. in c. cum venissent, num. 6. de eo, qui mitt. in poſſeſſ. cauſ. rei ſerv. quos refert & ſequitur Didac. Perez. in l. 1. tit. 8. lib. 3. ordin. colum. 1030. verſic. fallit 5. & colu. ſequen.* ubi, quod pater de fructibus † caſtrenſibus vel
quaſi caſtrenſibus tenetur reddere rationem filio tan- 4
quam extraneus, & quod pater in bonis eccleſiaſticis nullum habet uſumfructum, & quod tenetur eos reſtituere præcipuos ipſi filio, vel valorem ipſorum, *ſecundum Abbatem & Card. quos refert & tenet Bar. in l. litis conteſtata tempore, §. fin. n. 1. ff. de neg. geſt.* dicens, quod ſi pater adminiſtravit bona præbendæ filii, tenetur ei actione ne-

ne ne-

ne negotiorum geſtorum reddere rationem adminiſtrationis, *ut in l. ſacraſancta, C. de ſacreſanct. eccleſ.* ubi dicitur, quod iſtæ præbendæ habentur loco peculii quaſi caſtrenſis, vel quaſi: *ſequitur Roderic. Suarez. in quaſt. majoric. ad fin. poſt repetitiones*, ubi ejus addit. citat. Barbat. *in rubr. de pecul. cleric.* & Bald. *in l. 3. §. ſi quis minor, in ſecunda lectura, ff. de minor.* dicentem non acquiri patri ullo modo, quod filius conſequitur ex fructibus ſuæ præbendæ, quod etiam tenent alii Doctores, eſtque veriſſimum.

Duo igitur ex hoc fundamento prioris partis negativæ deducuntur, quæ nimis eam confirmant & premunt. Primum, quod ſupra dict. *l. fin.* non ligat clericos in ſuis bonis, redditibus & fructibus eccleſiaſticis & ſpiritualibus, nec eos potuit ligare, quinimo nec de eis loquitur, nec fuit eius mens loqui, ſed tantum de illis fructibus, ſuper quibus habebat facultatem diſponendi, nempe, de profanis, ſecundum quod pater non habet uſumfructum bonorum ſpiritualium filii clerici: licet enim filius clericus per ſuſceptionem ſacrorum ordinum non eximatur à patria poteſtate, *ut in dict. l. ſacreſancta, 32. C. de epiſcopis & cleric.* & *tradit Covar. in cap. quia nos, n. 5. de teſtament.* & eſt communis opinio, ut contra nonnullos
5 gloſſas † teſtatur Didac. Perez. *in l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinam. colum. 112.* & nos cum eo *in repet. §. fin. num. 6. Inſtitut. de hered. qualit. & diff.* quod à fortiori procedit in filio ſimul conſtituto in minoribus ordinibus. Attamen hoc verum eſt & procedit, quoad temporalia, non vero quoad ſpiritualia. Horum namque reſpectu clericus non retinet patriam poteſtatem, hæc eſt communis opinio & intellectus ſecundum Jaſon. *colum. final. & Oroſcium, nu. 11. in l. patre furioſo, ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. jur.* *diximus, ubi ſupra, num. 8.*

Cum ergo paterfamilias non habeat uſumfructum in bonis ſpiritualibus filii, hoc eſt, ſacerdotii vel penſionis annuæ eccleſiaſticæ, *ut probavimus*, nec tutor aut curator auferre debet decimam eorum.

Non obſtant modo fundamenta contraria, quia omnia ceſſant ex ſecundo fundamento noſtræ ſententiæ negativæ.

6 Poſſet autem † hæc noſtra & tenenda ſententia limitari in tutore vel curatore dato à judice eccleſiaſtico minori clerico, habenti ſacerdotium vel penſionem annuam eccleſiaſticam, adminiſtranda prædicta ſua bona eccleſiaſtica redditusque & fructus eccleſiaſticos recuperandos & exigendos, quod fieri poteſt & debet, ſi tutor vel curator eidem detur à judice eccleſiaſtico, non vero à ſeculari, *ut probavimus, ſupra in primo cap. huius operis de tutel.* Tunc namque tutor vel curator hic habebit poteſtatem legitimam adminiſtrandi prædicta bona ſpiritualia, eorumque fructus & redditus recuperandi, ſicq; ceſſabit fundamentum Baccæ & noſtrum, ac proinde juſtum ſalarium pro labore adminiſtrationis eidem tutori vel curatori à judice eccleſiaſtico eum conſtituente aſſignari debet, vel decima fructuum, imitando legem fori deficiente jure canonico, *argumento cap. 1. & 2. de novi operis nunciat.* vel aliud æquum pro modo facultatum & laboris aſſignando. Cum econtrario deficiente jure civili, recurrendum ſit in foro ſeculari ad jus canonicum, *ut late de utroq; agit Didac. Perez. in quaſt. 3. proœmial.* Non igitur ligabit in hac noſtra ſpecie, *dict. l. fin.* clericos, nec eius diſpoſitione utendum eſt, tanquam legis auctoritatem habente, quoad ſpiritualia, ſed imitative permiſſione juris canonici, tanquam ipſo in hac ſpecie deficiente: vel ſaltem aliud condignum ſalarium pro labore adminiſtrationis arbitrio judicantis aſſignandum erit.

SUMMARIA.

1 *Decimam an tutor vel curator deducat ex fructibus debitis minori, & alii copulative vel alternative in ſolidum & numeris ſequentib. per totum caput, præcipue num. 4. 5. 6. & 8.*

2 *Stipulatio vel promiſſio facta in favorem ſtipulantis, & tertii extranei copulative de decem, an valeat de jure communi & Regio, & in quo valeat? & num. 4. & quid quando alternative? num. 7.*

3 *Copula poſita inter perſonas honoratas vel gravatas, ſemper dividit inter eas debitum pro rata.*

CAPUT XXXIII.

An tutor vel curator decimam deducat ex fructibus debitis minori, & alii copulative vel alternative in ſolidum?

QUoad † primum, quando fructus vel redditus debentur copulative minori & alii in ſolidum, *Baez. de decim. tutor. cap. 27. num. 1, cum ſequentibus* concludit, verius eſſe, tutorem non poſſe hos redditus decimare, quoniam ſi correus prius agat, fructus ſibi acquirit, *ut in l. ex duobus. ff. de duobus reis.* Cum ergo ad correum pertineant, non vero ad pupillum, æquum eſt, ut tutor non deducat inde decimam, cum non ſint pupilli; quia verba ſunt intelligenda cum effectu. Præterea ſi in prædicta ſpecie correus credendi, fructus ſibi & pupillo debitos recipiat, non poſſunt dici fructus pupilli. Quinimo ſi tutori & pupillo deberentur aliqui fructus tanquam correis, & tutor nomine ſuo conteſtaretur litem, priuſquam curator, qui ad illam rem peculiarem pupillo dandus eſt, certe tutor fructus integros ſibi habebit, nec illi fructus poterunt ei imputari, ut habeat pro decima fructuum ceterarum rerum, quas adminiſtrat, quoniam fructus, quos recepit, debentur ipſi in ſolidum, ſicut pupillo, & melior eſt conditio ejus, qui prius litem conteſtatur, *l. ex duobus, ff. de duobus reis, hæc Bacca, ubi ſupra.* 1

Ego vero deciſionem huius quæſtionis deducerem ab illa, *an ſtipulatio & promiſſio facta in favorem ſtipulantis & tertii extranei copulative de decem, valeat, de jure communi & Regio, & in quo valeat?* Vt inde facile pervenire poſſimus ad cognitionem noſtræ quæſtionis; quare breviter in illa reſolvendum eſt; quod prædicta ſtipulatio & † promiſſio intelligitur tantum facta in perſona vtriuſque in ſolis decem: vnde de jure communi valebit in perſona ſtipulatoris pro medietate & ſic in quinque. In perſona vero tertii erit inutilis reſpectu alterius medietatis ſibi contingentis, quia alteri per alterum non acquiritur ſtipulatio, *l. ſtipulatio iſta, §. alteri; verſ. cum qui ita, ff. de verb. oblig. & ibi gl. & communiter Dd. tex. in l. cum, qui ita, in pr. & in l. ſi mihi & Titio, eod. tit. & ibi communiter Dd. bonus tex. in l. 3. §. ſi quis ita, ff. de eo, qui cert. loc. tex. in §. quod ſi quis, Inſt. de inut. ſtip. & ibi gl. Ioan. Faber & communiter Dd.* Copula † namque poſita inter perſonas honoratas vel gravatos, ſemper dividit inter eas debitum pro rata & ſic viriliter, *l. reos, §. cum in tabulis, ff. de duob. reis, l. teſtamento, ff. de leg. 1. l. 1. C. ſi plur. una ſententia fuerint condemnati.* 2 3

Iure † tamen Regio valet talis promiſſio in vtriuſque perſona, *per l. 2. tit. 16. lib. 5. nova collect. Reg. Pareſciendo; &c.* & quilibet poterit agere pro medietate. Ita in terminis vtrumque tenet Ant. Gom. *2. tom. variar. ca. 11. de qualitat. contract. n. 19. Gregor. Lopez. leg. 7. glo. 2. poſt med. tit. 11. part. 5. Matienc. in d. l. 2. gloſſ. 5. nu. 7. & ibi Azeved. num. 36.* Idem eſſe cenſeo etiam de jure communi, quando duobus præſentibus copulative fieret promiſſio: Vnde iuxta hanc reſolutionem in quæſtione præmiſſa, de decima tutoris vel curatoris, proculdubio iſte decimabit medietatem fructuum minori competentem: licet enim alter reus credendi, prius litem conteſtetur, 4

ſterur, ut omnes fructus exigat & recipiat, nihilominus minori pertinet medietas ipſorum, quam recuperare debet eius tutor vel curator à debitore, vel à correo credendi, qui eos in ſolidum exigit. Recuperata igitur pro pupillo medietate eorum, eam juſte decimabit tutor vel curator ratione ſui laboris & adminiſtrationis: Idemque dicendum eſt, ſi tutori & pupillo fructus, vel redditus ſimul debeantur, eoſque in ſolidum exegerit tutor vel curator ſuo nomine. Cum enim medietatem eorum teneatur ſuo pupillo vel adulto reddere, eos ſibi decimabit. Dico, medietatem eorum minori competentem.

Et hæc ſpeculative recte & jure optimo procedere videntur, ceſſareque ex eis fundamenta contraria fabricata per Baeam: Verum conſiderando noſtram quæſtionem juxta actum practicum & ipſanmet veritatem, ego ita eam definirem.

5 Nempe † ut ſtetur veritati, ita ut ſiquidem revera juxta actum inter partes fructus redditus quotannis debiti minori, & alii copulative in ſolidum vel pro parte, pertinent vel pertinere debeant in ſolidum, vel pro parte tertio; minori vero nihil, vel aliqua pars tantum, quamvis fuerit nominatus & adjectus obligationi, tunc ſolum decimabit tutor vel curator partem minori pertinentem, quam exegit tutor vel curator, vel nihil, ſi ad minorem revera nihil debebat pervenire, juxta actum & intentionem partium, fructus vero ad tertium pertinentes minime decimabit. Si vero fructus vel redditus in ſolidum pertineant ad minorem, ſuique revera ſint, & eos exegerit tutor vel curator, omnes eos decimabit. In dubio autem, quando nihil fuit actum à principio in prædicta ſtipulatione & promiſſione fructuum copulative facta minori & tertio circa diviſionem eorum, tunc habebunt locum ſuperiora, nempe, ut jure Regio, quilibet poſſit agere pro medietate fructuum, & tutor vel curator decimabit tantum medietatem fructuum ad minorem pertinentem, quam ipſe tutor vel curator exegerit.

6 Quoad ſecundum, † quando promiſſio facta eſt Titio aut Seio alternative: & tunc jure communi attento, illi Seio nulla quæritur actio vel obligatio, ſed totum & in ſolidum quæritur Titio, & ille Seius cenſetur eſſe adjectus ſolutioni, nuduſque miniſter ad ſolutionem recipiendam: Itaque hic adjectus non poterit agere in judicio, novare, acceptum ferre, nec aliquid circa debitum facere, ſed tantum ſolutionem recipere, *l. quod ſtipulatus, ff. de ſolut. & in l. Stychum aut Pamphilum, §. quæſitum, & in §. uſumfructum, eodem tit. cum pluribus ſimilib. & in l. 7. tit. 11. partit. 5.* Quod procedit, etiamſi talis adjectus ſit pupillus. Poteſt namque recipere ſolutionem ſine auctoritate tutoris. *text. in l. ſi ſtipulatus fuero mihi aut pupillo, ff. de ſolut.* & etiam ſi adjectus ſit ſervus, *tex. in l. ſi ſtipulatus ſim mihi aut Stycho, ff. de ſolu.* Et talis obligatio non quæritur domino, nec talis adiectus poteſt prohiberi recipere ſolutionem per principalem creditorem, ſed imo etiam eo invito poterit debitor illi adjecto ſolvere, *l. vero procuratori, §. 1. ff. de ſolut. & ibi Bart. text. in l. illud, eodem tit. & in §. plane, Inſtit. de inutil. ſtipul. l. 5. tit. 14. partit. 5.* ubi aliquæ limitationes ponuntur, *& latius per Anton. Gomez. ſtatim citandum.*

7 Hodie † tamen in his Regnis *ex dict. l. Pareſciendo.* ille tertius non erit adjectus, ſed ei quæritur actio & obligatio pro medietate debiti. Quod intelligi debet, quod ille tertius eſſet nominatus & adiectus principaliter ipſi diſpoſitioni & ſubſtantiæ obligationis, ut ſi quis promiſit Titio aut Seio: ſecus vero, ſi ſit nominatus & adjectus exſequutioni actus, & ſoli ſolutioni, ut quia promiſit Titio decem, quæ promiſit ſolvere Titio aut Seio, quia tunc ei non quæritur jus vel actio pro aliqua parte, ſed tantum erit ſimpliciter adiectus & nudus miniſter ad ſolutionem recipiendam, ſicut de jure communi, & hoc caſu habebunt locum, & procedent etiam hodie de jure Regio omnia ſupra dicta in materia adiecti, nec aliquid erit correctum, per *d. l. Regiam.* Hanc totam reſolutionem in hac ſecunda præſenti quæſtione tenet Anto. Gomez. *ſecundo tomo variarum reſolut. capit. 11. de qualit. contract. nu. 20. per totum, & Gregor. Lopez. in l. 7. tit. 11. partit. 5. glo. 2. & Matienc. in dict. leg. 5. gloſſ. 5. numero octavo, cum ſequentibus, tit. 16. libr. 5. nova collect. Reg. & ibi Azeved. numer. 37. & 38. ubi alios allegat.*

Ad rem igitur, † quando pupillus ſeu adultus, & alius alternative ſunt correi credendi fructuum vel redituum annuorum, tunc tutor vel curator minoris decimabit tantum eos fructus vel redditus, qui revera ad minorem pertineant, juxta intentionem & actum contrahentium, & per ipſum tutorem vel curatorem exacti recuperati fuerint ipſi minori: *juxta noſtram legem ſtri:* non vero eorum, qui ad alium tertium pertinuerint, licet eos exegerit tutor vel curator, cum non ſint ſui minoris: in dubio actum, quando nihil circa modum & partem acquiſitionis fuerit actum, ſervandum erit, quod prædiximus in primo caſu principali, nempe, quod cum tertius adiectus principaliter ipſi diſpoſitioni conſequatur medietatem, ut jure Regio modo reſolvimus, & minor aliam medietatem, tutor vel curator ipſius decimabit ſibi medietatem tantum fructuum ad ſuum minorem pertinentem, non vero aliam medietatem tertii. 8

SUMMARIA.

1 Onera impoſita ſuper fructibus, vel redditibus minoris, an deduci debeant, antequam tutor vel curator eos decimet, & numeris ſequentibus per totum caput reſolvitur affirmativè, n. 3. & probatur ibi & numeris ſequentib. ampliatur, n. 9.

2 Uſufructuarius quota partis bonorum ex legato ſibi relicto, non tenetur ad ſolutionem æris alieni.

4 Bona & ſubſtantia defuncti dicuntur deducto ære alieno.

5 Legitima filiis debita jure naturali minuitur ære alieno.

6 Sociis ſolum communicatur, quod ſupereſt deducto ære alieno, & omnibus oneribus.

7 Legatis fructibus fundi alicuis, deduci debet prius pars fructuum, quæ colono præſtanda eſt.

9 Hereditatem pauperiorem facit falcidiamque auget, non ſolum quod heres præſtitit, ſed etiam quod præſtaturus eſt.

Quantitas patrimonii æſtimanda eſt, deducto eo, quod explicandarum vadationum cauſſa impenditur, numero 8.

10 Decimam ſolũ deducet tutor vel curator de viginti aureis, pro quibus pupillus gravatus fuit quotannis præſtare alteri centum modios frumenti annuos, quos ipſe pupillus habet, & num. 11.

12 Decimare poteſt tutor fructus pupilli etiam alteri legatos, quoties legatum non valuit.

13 Decimare poteſt tutor fructus pupilli legatos alteri poſt aliquot annos, interim quod non præſtantur.

14 Decima ſupplenda eſt tutori vel curatori ex aliis rebus minoris pro fructibus, quos ipſe minor culpa ſua contrivit vel perdidit.

15 Decimare an debeat tutor vel curator debitum remiſſum pupillo pro fructibus ab eo cum auctoritate ſui tutoris vel curatoris eidem à creditore remiſſis?

16 Dominus directus fundi an debeat habere quintam partem pretii remiſſi à feudatario creditori pro remiſſione alterius debiti ſibi facta?

17 De-

17 *Decimare an tutor vel curator poſſit fructus pupilli vel adulti, quos ipſe remiſit debitori eum auctoritate ipſius tutoris vel curatoris nomine tantum minoris præſtita, & num. 19.*

18 *Actus nullus factus à tutore nomine pupilli, ſibi præjudicat quoad minuendam decimam.*

19 *Confeſſio facta per procuratorem procuratorio nomine, non nocet ei tanquam perſona propria, ſi appareat, quod aliter ſe habeat veritas.*

20 *Decimare eos tantum fructus poteſt tutor vel curator, qui ad minorem revera pertinent, non vero, quos ipſe fatetur ad ſe pertinere.*

21 *Propter noſtrum affirmare vel negare, oratio non redditur vera nec falſa.*

22 *Quarta pars dotis ex ſtatuto pertinent ad maritum ſoluto matrimonio, intelligitur de dote vera, non vero de ea, de qua ſolum conſtat per confeſſionem.*

23 *Redditus annui impoſiti ſuper bonis immobilibus minoris, deducendi ſunt, priuſquam ejus fructus decimentur à tutore vel curatore.*

24 *Æs alienum prius deducendum eſt, quoties computatio facienda eſt.*

25 *Gabella prædii vel fundi venditi annuo cenſu onerati, non debetur ex toto eius pretio, ſed ex reſiduo, deducto prius capitali ipſius annui cenſus.*

26 *Onus noviter impoſitum rei pupillarii, an minuat decimam fructuum tutori vel curatori debitam, & numero 27.*

27 *Onus penſionis vel annui redditus ſuper rebus & fructibus minoris jam conſtituti prius deducendum eſt, quam decima, præterquam pro tempore priori ante conſtitutionem penſionis vel cenſus.*

CAPUT XXXIV.

An onera impoſita ſuper fructibus vel redditibus minoris deduci debeant antequam tutor vel curator eos decimet?

1 MINOR † habens annuo a redditus, gravatur à patre dare quotannis alteri partem eorum, quæritur, *an tutor vel curator decimam eorum omnium habere debeat, an vero ex reliquis deductis alteri relictis?*

Et quod omnes decimare poſſit, facit, quoniam decima datur propter laborem, *ut in l. fin.* de hoc loquentis. Tutor autem vel curator laborat in exactione & recuperatione omnium: Ergo ratione laboris debetur ſibi omnium decima.

2 Secundo facit, † quia ille, ad quem pertinet uſusfructus quotæ partis bonorum ex legato ſibi relicto, non tenetur ad ſolutionem æris alieni, *ita Bart. per text. ibi in l. final. num. 3. ff. de uſufruct. leg. & alios allegans Baeca de decim. tut. c. 27. num. 8.* Ergo, &c.

3 Sed nihilominus contraria ſententia eſt verior † & procul dubio tenenda, imo quod tutor vel curator in præmiſſa ſpecie tantum decimam deducat de reſiduis redditibus, deductis prius legatis vel fideicommiſſis annuis. Primo, per textum *in l. final. §. ſin autem æs alienum, C. de bonis maternis, ibi, ſin autem legata vel fideicommiſſa, ſive annalia, ſive ſemel relicta immineant hujuſmodi perſonis, ſi quidem tales redditus ſunt, qui ſufficiunt ad annalia legata, pater ex hujuſmodi relictis hæc dependere compellatur.* Cum ergo annalia legata vel fideicommiſſa ex redditibus hereditatis deducenda ſint, conſequitur ex reſiduis tantum deducendam eſſe decimam, quia illi tantũ remanent pupillo vel adulto, & legatarius vel fideicommiſſarius decimam non debet ex ſua parte fructuum vel redditu um ſibi relicta.

4 Tertio, † quia bona & ſubſtantia defuncti dicuntur, deducto ære alieno, *l. ſubſignatum, §. bona, ff. de verborum ſignificatione, l. fin. §. ſin autem æs alienum, in princ. C. de bonis, quæ lib. probat latius Baeca de non melior. ratio. dot. fil. cap. 28. num. 1. 2. & 3.* Sic etiam legitima filiis debita jure naturæ, minuitur ære alieno, quod eſt prius deducendum, *l. Papinianus, §. quarta, ff. de inoffic. teſtament. cum ſimil.* Ergo † à fortiori idem erit dicendum in deci- 5
ma tutoris vel curatoris, quæ adverſus juris communis regulam deducitur, atque ita fructus vel redditus ad deducendam dictam decimam dici non debent, niſi deductis primo oneribus eorum, & ſic prædictis legatis vel fideicommiſſis annalibus.

Quarto, † quia inter ſocios id ſolum communicatur, quod ſupereſt, deducto ære alieno & omnibus oneribus, *ut in leg. Mutius, ff. pro ſocio, idem probatur in l. non amplius, ff. de legatis 1.* ubi Baldus notat, quod ſi ex quacunque re vendita decima eſt ſolvenda ſtatuto, certe ſi emo rem pluribus oneribus obnoxiam, decima ſolvenda eſt ex qualitate, quæ ſupereſt, deductis oneribus. Idem probant Paulus & Raphael, Florian. & Jaſon, *in dicta leg. non amplius, & alios allegans Baeca. dicto cap. 27. num. 10.* & in materia gabellarum hoc idem probavimus in ſuo loco. 6

Quinto, † pro hac parte eſt optimus textus *in l. fundi Trebatiani, & ibi notat Bart. num. 4. ff. de uſufruct. legat.* ubi, quod ſi cui legantur fructus fundi, debet intelligi deductis fructibus, qui ſuperſunt ſoluta parte fructuum, quæ colono præſtanda eſt. 7

Sexto facit, † *l. quod de bonis, §. ex donationibus, ff. ad leg. Falcidiam*, ubi, quod non ſolum, quod heres jam præſtitit, ſed etiam quod præſtaturus eſt, facit hereditatem pauperiorem & auget falcidiam: ſic etiam quantitas patrimonii, deducto eo, quod explicandarum venditionum cauſſa impenditur, æſtimatur *l. quantitas patrimonii, ff. ad leg. falcid.* 8

Septimo, hæc ſententia optime deducitur ex eadem *leg. fin*, quæ ipſam decimam fructuum tutori vel curatori minoris defert, ibi *Mantengalos de los frutos, y tome para ſi el dezimo.* Ergo eos fructus tutor decimat, ex quibus pupillus alendus eſt, ſed non eſt alendus ex his, quos gravatus eſt aliis præſtare, quoniam ſunt alieni non proprii: igitur, &c.

Hinc ceſſant fundamenta contraria, quia quamvis tutor laboret circa omnes fructus colligendos & exigendos, non tamen inde ſequitur, quod de omnibus debeat habere decimam, cum non ſint omnes pupilli.

Poſtremo facit, quia ſi aliud diceremus, minor ſolveret plus quam decimam tutori vel curatori fructuum eiuſdem minoris, cum eam ſolvat ratione omnium in ſolidum, ex quo maximè læſus reperietur: & ita merito hanc partem ut veriorem probat & tenet Baeca *dict. capit. 27. n. 9. cum ſeqq.*

Idemque videtur dicendum, † etiamſi legatum non ſit annuum, ſed pro una vice tantum, dum tamen de fructibus vel redditibus hereditas iubeatur ſolvi eiſdem rationibus. 9

Ex quibus † primo infert Baec, *ubi ſup. n. 16.* quod ſi
pupillus habens annuatim centũ modios frumenti, gra- 10
vetur illos centũ quotannis præſtare pro viginti aureis, certe tutor ſolum decimabit illos viginti aureos, quoniã illos ſolum habet revera pupillus: quod etiã probat *ex l. ſi dignum, ff. ad leg. Falc.* ubi, quod ſi dignum decem fundũ damnetur heres quinq; vendere, ſine dubio quinq;
erunt imputanda falcidiæ. Idemque erit, † ſi pupillus 11
gravatus ſit magnam fructuum partem quotannis Titio præſtare, gravatur tamen ipſe Titius pro fructibus illis dare pupillo centum: hanc namque quantitatem, ſcilicet, centum decimabit tutor vel curator, *argumento tex. in l. non uticur, iuncta l. quia qui pretio, ff. ad legem falc. ibi, quia qui pretio fruitur, non minus habere intelligitur,*

24 Tum † etiam, quia quoties computatio facienda eſt, æs alienum prius eſt deducendum, & quod reſtat, appellatione bonorum venit, Ita probat tex. *l. fundi Trebat. ff. de uſufr. legat.* qui de redditibus loquitur, quem ad hoc notavit Bald. *in l. neque, in fi. C. de compenſat. & in l. coheredib. C. famil. ercisc.* ubi eos ſcribit, appellandos redditus, qui deductis oneribus ſuperſunt, quem refert & ſequitur Baeza *de non melioran. rat. dot. fil. cap. 28. num. 1.* ubi *num. ſequentib.* late probat, quod in facienda computatione deducenda ſunt prius debita, quia bona dicuntur, quæ deducto ære alieno ſuperſunt, *ut ſupra probavimus.*

25 Deinde † eadem noſtra illatio probatur ex his, quæ in ſimili reſolvimus *in noſtro tract. de gabe.* Nempe quod gabella prædii vel fundi venditi annuo cenſu onerati, non debetur ex toto eius pretio, ſed ex reſiduo, deducto prius capitali ipſius annui cenſus, quia tanto minus valet res, quanto alio debito eſt onerata, ſed annuus cenſus, vel penſio annua, ſuper aliquo fundo conſtitutus conſtitutave, minuit fructus & redditus ipſius, utpote conſtitutus ſuper iure percipiendi eius fructus & redditus, ut patet, & inde eſt, ut iuxta motum proprium Pii V. ſuper hoc lati non poſſit annuus redditus redimibilis conſtitui, niſi ſuper re immobili vel quæ pro tali habeatur de ſui natura fructifera. Ergo merito, quod tutor vel curator non poſſet decimare omnes & ſingulos fructus bonorum minoris, niſi eos, qui ſuperſunt, ſolutis prius oneribus hoc eſt, annua penſione vel annuis redditibus ſuper ipſis fundis, fructibus & redditibus eorum antea impoſitis.

26 Hinc recte definivit Baeza *de decim. tut. cap. 29. num. 12.* quod ſi ratione rei pupillaris aliquid ſit præſtandum Principi, vel ſubeundum onus quodpiam, & nondum tutor acceperat decimam tempore, quo onus imponitur fructibus, & ſine dubio hoc nocebit tutori: nam quod fructus minores fuerint, minor erit decima, & licet magni fructus colligantur, reſpiciendum, quanti maneant pupillo deductis oneribus: Si vero onus imponatur, poſtquam tutor ſuam decimam acceperit, onus impoſitum fructibus pupillaribus non minuet fructus, quos pro decima iam tutor acceperat, quoniam iam pupilli non ſunt, ſed tutoris. Ex quo bene confirmatur noſtra præcedens illatio.

27 In † ſumma igitur onus penſionis vel annui cenſus ſuper fundis & fructibus atque redditibus minoris iam conſtituti prius deducendum, quam decima fructuum tutoris vel curatoris, & deinde prædicta decima, præterquam pro tempore priore antequam conſtitueretur illa penſio vel annuus redditus, quia reſpectu illius temporis, in quo fructus illi & redditus minoris erant liberi, & abſque onere vel non tam gravi, decima de omnibus fructibus & redditibus, quibus fruebatur minor, libere deducenda erit decima per tutorem vel curatorem.

SUMMARIA.

1 *Decimam an deducat tutor vel curator de annuis redditibus minoris ad eius vitam tantum ſibi debitis? & numeris ſequentibus uſque ad finem capitis, præcipuè n. 8. & 9.*

2 *Redditus annui vitalitii in dotem dati, an ſint reſtituendi uxori eiuſve heredibus ſoluto matrimonio, an vero viri fiant abſque onere reſtitutionis, aut ſint communes?*

3 *L. ſi fundum, 9. ff. ſoluto matrimonio intellectus.*

4 *Uſus redditnum vitalitiorum durante matrimonio iure communi attento eſt mariti, ſed iure noſtro Regio eſt communis inter virum & uxorem.*

5 *Fructibus beneficii vel aliis redditibus annuis ad certum quoddam tempus conſtitutis vel datis in dotem à clerico vel alio conſanguineo mulieris pro ſuſtinendis oneribus matrimonii & dote ipſius mulieris, ut ſæpe fit, ipſi reſtitui debent mulieri vel eius heredibus ſoluto matrimonio.*

6 *Fructus, quos maritus percepit ex annuo reditu in dotem dato, ſoluto matrimonio ſunt uxori reſtituendi.*

7 *Promiſſa centum annuatim ſolvenda ad ſuſtentanda onera matrimonii non ſunt conferenda: ſicuti prædiū datum ad onera matrimonii ſuſtinenda, non efficit fructus collationi ſubiectos.*

8 *Fructus prædii in dotem dati ad onera matrimonii ſuſtinenda non conferuntur, d. n. 7.*

CAPUT XXXV.

An tutor vel curator deducat decimam de annuis redditibus minoris ad vitam tantum ſibi debitis?

MINOR † habet annuos redditus ſive cenſus ad vitam, quæritur, *an eius tutor vel curator eos decimet?* Et pars affirmativa proculdubio vera eſſe videtur atque certa ex noſtra lege *fori*, decimam ei cōcedentem fructuum minoris: ſiquidem ſupra reſolvimus *cap. 23. huius 3. par.* non ſolum decimam fructuum naturalium & induſtrialium minoris tutorem vel curatorem auferre poſſe, ſed etiam penſionum & reddituum, quos nonnulli fructus civiles appellant. Accedit præterea, quod hi annui redditus ſingulis annis vitæ minoris renaſcuntur: Ergo conſiſtunt in fructu ac proinde eos decimabit tutor vel curator. Tertio, quia ex his annuis redditibus ad vitam alendus eſt minor, vt patet. Ergo ex eiſdem decima auferenda eſt, *vt in d. l. fori.* Quarto, urget argumento identitatis rationis Nam ita in his exigendis laborat tutor vel curator, ſicut in cæteris iuribus annuis, perpetuis vel redimibilibus, vt patet. Sed decima datur pro labore adminiſtrationis, *vt in d. l. fori.* Ergo omnium prædictorum reddituum decimam habere debet tutor vel curator. 1

Sed † noſtra hæc quæſtio ulterius ſoleñioris deciſionem requirere atq; poſtulare videtur, nempe *an huiuſmodi annuis redditibus ad vitam à muliere in matrimonium pro dote adductis fructibus & redditibus omnium annorum, quibus matrimonium conſtitit ac duravit, viri ſint aut communes inter virum & uxorem, vel reſtituendi ſint integri uxori, vel eius heredibus ſoluto matrimonio tanquam capitale ipſius?* Optima profecto quæſtio atq; ſæpe in praxi contingens, quam pro vtraq; parte in terminis examinat Doctor Franciſc. Sarmiento *lib. 3. ſelect. interpret. cap. 10. per tot.* Et tandem pro reſolutione eius tria præmittit. Primo, quod nos quærimus de annuis redditibus temporalibus ad vitam, quia ſi eſſent perpetui, res nullam haberet dubitationem, cum ſint veri fructus, ſalva que ſit ſubſtantia rei, etiamſi eſſent tales, qui redimi poſſent, *iuxta extravag. Martini, & Calixti, & motus proprios Pii V. de forma creandi cenſus.* Secundo, quod nos agimus de ipſis redditibus annuis ad vitam exactis non de vtilitate, quam ipſi reddere poſſent: nam quod ipſis maritus vti poſſit, nulla eſt difficultas nec dubitatio, dum tamen eos redditus reſtituat poſtea, ac ſi pecunia data certa eſſet in dotem, *vt in l. ex lapidicinis, ff. de iure dot. cum ſimil.* Tertio, quod nos non quærimus, quando hi annui reditus ad vitam æſtimati in dotem dantur, quia tunc non poſſet cadere quæſtio, *vt in l. cum dotem, & in l. quoties, C. de iur. dot. & in l. æſtimatis, ff. ſolut. matrimon.* 2

Agimus ergo, quando hi annui redditus vitales dantur vel adducuntur in dotem inæſtimati & quærimus, *an ipſimet redditus, qui decurrunt & exiguntur, durante matrimonio ſint mariti vel communes, tanquam durante matrimonio acquiſiti, an vero ſint integri reſtituendi uxori eiuſq; heredibus ſoluto matrimonio tanquam dotales.*

In qua quæſtione reſolvit Sarmiento, *ubi ſup. n. 6.* ſe credere maritum ſoluto matrimonio debere reſtituere,

quod ea annuo cenſu exegit, qñ ſcilicet non ſpecialiter in dotem datus eſt iſte cenſus, ſed omnia uaoris bona, in quibus eſt hic cenſus: ſecua vero ſi ſpecialiter datus eſſet, tonc namq; credit, reſtituere non debere ex tea. notabili ſecundum ipſum *in l. ſi fundus in dotem, 9. ff. ſol. matrim.* ubi ſi fundus, in quo iam erat lapidicina, quæ noo renaſcitur, in dotem ſpecialiter detur, mariti ſunt lapides, qui extrahuntur: ſecus ſi non detur ſpecialiter, ſed iure ſuo uſusfructus velit maritus lapides extrahere: Ergo ita in propoſito videtur eſſe dicendum. Secundo quia hi annui redditus ad vitam ſimiles uſufructui ſunt, *ut in l. ſi quis ita legavit, ff. de uſufruct.* ſed ſi uſusfructus in dotem detur, mariti fructus ſunt, nec reſtituere eos tenetur, *l. cum fundo, ff. de iure dot. verſic. divortio. & in l. uſufructu, ff. ſol. mat.* Ergo idem de annuis redditibus, cum eodem iure, quo uſusfructus cenſeantur.

Quid tenendum in hac ſecunda quæſtione? Ego profecto etſi cenſeam eam eſſe difficilem atque dubiam ingenioli que mei vires excedentem, ſed tamen ne illam, quæ hunc locum petere videtur, indeciſam relinquam, indiſtincte credo in præmiſſa ſpecie, virum eiuſve heredes teneri uxori eiuſque heredibua ſoluto matrimonio reſtituere, quod ex annuo cenſu ad vitam conſtituto vel legato, durante matrimonio exegerit, ſive ſimpliciter omnia bona uxoria in dotem data ſint, in quibus eſt hic annuus cenſus vitalitius, ſive ſpecialiter in dotem ia datus eſſet. Imo potiori iure in hac ultima ſpecie hoc idem videtur dicendum, quam in priori, nempe quando omnia bona uxoris ſimpliciter in dotem dantur, nempe ut prædicti annui redditus exacti per maritum, ſint reſtituendi eius uxori vel ipſius heredibua ſoluto matrimonio.

Primo, quia cum morte mulieris finiatur ille uſusfructus, nihil de proprietate excogitandum eſt, quemadmodum de reliquis cenſibua perpetuis vel redimibilibus, in quibus remanet illæſa proprietas penes uaorem vel eius heredea: quia tunc illi fructus & annui redditus non ſunt pars principalis dotis, ſed tanquam ſi pecunia data eſſet in dotem, & in aliqua re producente fructus eſſet conſtituta, tunc illi fructus ad maritum pertinent, & ſoluto matrimonio non tenetur eos reſtituere. Sed quoties non eſt data proprietas, ſed annuus ille cenſus, qui in vita uaoris finitur, cum ſit pars principalis mulieris, quemadmodum & reliquæ res ſunt reſtituendæ, ſi non fuerint æſtimatæ in propria ſpecie, vel fueriot æſtimatæ in æſtimatione ipſa: ſic & illi annui redditus ſunt per maritum reſtituendi, *ut in terminis tenet & probat D. Spino in ſuo ſpec. teſtamentorum, gloſſ. 19. num. 66.* quamvis dicat, quod hanc ſententiam explicat eleganter Franciſ. Sarmiento *ubi ſupra*, qui, ut vidimus, diſtinguit eo modo, quo prædiximus.

Secundo, quia quando huiuſmodi annui redditus ad vitam ſpecialiter in dotem dantur, à fortioribua hoc idem videtur dicendum, quando expreſſe hoc agitur, ut in dotem dentur & recipiantur: Ergo ſi dos eſt ſoluto matrimonio, reſtitui debent annui redditus huiuſmodi durante matrimonio exacti, quia nulla eorum proprietas ſeu radix ramanet mulieri vel eius heredibus.

Tertio, quia ſi huiuſmodi redditus, de quibus agimus, fierent mariti, conſumeretur dos mulieris, & tamẽ maritus ita dote uti debet, ut rem non conſumat: Ergo reſtituere eos tenetur, acſi quantitas illorum redditnum data eſſet à principio in dotem, vel ſi deberentur uxori mille, quorum centum ſingulis annis eſſent ſolvenda. Nemo namque diceret, maritum pecuniam iſtam dotalem ita facere ſuam, ut nunquam reſtituere eam teneatur, quaſi fructus dotis ſit, quod à noſtra ſpecie differre non videtur.

Quarto, quia fructus, qui conſumunt ſubſtantiam rei, ad maritum non pertinent, *l. divortio, §. ſi vir in fundo, ff. ſoluto matrimon.* ſed hi annui redditus ſunt huiuſmodi, vt nulla ſit ſubſtantia præter ipſos: Ergo non pertinet ad maritum, ita vt eos reſtituere non teneatur, ſoluto matrimonio.

Quinto facit *l. vxori, 4. ff. de vſufructu lega.* ubi in vſufructu omnium bonorum veniunt fructus Calendarii & pariter vſuræ pecuniarum debitarum, non tamen ipſa pecunia: Ergo maritus non poteſt hos fructus libere ſine reſtituendi obligatione ſuos facere, quia non fructus pecuniæ, quæ ſalva eſſe poſſit, ſed ipſa pecunia, & vt dicitur, capitale, eſt id, quod exigitur annis ſingulis: *& ita in d. l. vxori*, mulier fructuaria debitorum vſuras ſuas facit, capitale vero, id eſt, ipſa debita proprietati debet reſervare.

Sexto, bene facit tex. *in d. §. ſi vir in fundo*, vbi ſi in fundo dotali ſit lapidicina, quæ non renaſcitur, ſed poſſit aliquibus annis durare, maritus nõ facit ſuos lapides, quia licet lapidicina duret, non tamen id, quod in iſto anno extrahitur, vnquam renaſcetur: Ergo ita etiam in ſpecie noſtra iſti annui redditus, licet forſan duraturi ſint pluribus annis, id tamen quod iſto anno reddunt, perpetuo conſumitur, nec renaſcitur, & ea actionibus eorundẽ annorum tota ſubſtantia circumſcribitur: non enim remanet radix aut proprietas, quæ vaori aut eius heredibus illæſa remaneat, quæ poſt vaoris mortem iterum fructificet, ſicut manet in lapidicina, in qua lapides renaſcuntur, & in fundo aliave re fructifera.

3 His † ſic conſtitutis ac vt credo vrgenter demonſtratis, noo obeſt huic noſtræ ſententiæ *d. l. fundus, 9. ff. ſoluto matrimon.* adducta à Sarmiento pro ſua: quoniam reſpondemus eam legem procedere, quando tempore traditi fundi dotalis lapidicina erat iam aperta, vt conſtat ex eadem *l. ibi, in quo lapis caditur, & gloſſ. 1. in prin.* cuius intellectus in hoc eſt communiter approbatus, *ſecundum Iaſ. ibi nu. 7.* Unde videtur tradita eo modo quo eo vtebatur vxor & hac ratione lapides cæſi erunt mariti, non tanquam vſusfructus, ſed ex quadam tacita vxoris conceſſione, *vt ibi explicant Gofred. & Paul. nu. fin. & Remnald. in princ. num. 329. Inſtitut. quibus alien. licet vel non; quos refert & ſequitur Petr. Barboſ. in d. §. ſi vir, nu. 9.* Neque obſtat, ſi replicet quis obiiciens, idem videri eſſe dicendum in noſtra ſpecie reddituum ex tacita quadam conceſſione vxoris, eorum ſiquidem tempore, quo prædicti annui redditus ad vitam vxoris conſtituti dantur in dotem, erant aperti & incepti exigi, ſicut lapidicina erat iam cœpta excidi & aperta in caſu *d. l. ſi fundus.* Quoniam reſpondemus, ibi remanere radicem ſive proprietatem eiuſdem lapidicinæ & dotis, hoc eſt, fundus ipſe dotalis, in quo lapidicina erat. Vnde merito quod cum tempore conſtitutionis dotis & matrimonii ipſa eſſet jam aperta ad vſum, præſumatur idem vſus ab vaore conceſſus marito, remanente ſibi proprietate fundi è radice lapidicinæ pro dote ſua: At vero in ſpecie noſtra conſumeretur omnino ſubſtantia dotis, ſi vir iſte ſoluto matrimonio, non teneretur reſtituere redditus exactos, vel ſi poſſet exigere decurſos conſtante matrimonio: Quare nullo modo videtur præſumenda ab initio conceſſio eorundem ab vaore facta, ſed tantum eorum vſus, remanente ſibi proprietate pro ſua dote, ne indotata remaneat, præſertim quando ſpecialiter in dotem vel pro augmento dotis dati ſunt ab initio prædicti annui redditus ad vitam vxoris conſtituti, vel ſibi iam legati: cum tamen iam clare ceſſet prædicta coniectura conceſſionis ex illa adiectione, quod dantur in dotem vel pro augmento dotis, & in claris non eſt locus coniecturis.

Non obeſt etiam & ſecundum fundamentum in contrarium adductum ex eodem Sarmiento, nempe quod annui redditus ad vitã ſimiles ſunt vſuſfructui, *l. ſi*

quis

quis ita legarit, ff. de uſufruct. Reſondemus namque illam legem tantum probare, quod ſi quis legavit fructus annuos fundi Corneliani Caio Mævio, perinde accipi debet hic ſermo, ac ſi uſuſructus fundi Corneliani legatus eſſet. Hoc tamen ad noſtram quæſtionem non facit, nec contra nos probat, & ita cenſeo indiſtinctè tenendum, *ut fundavimus in hac 2. part. princip.* Tametſi Ioannes Garſia Gallecus *in tract. de expenſ. & melioram. cap. 23. nu. 5.* ibi, *quod obtinet*, teneat contrarium, & ſic opinio Sarmiento, *ubi ſupra*, quem ibi refert, nempe, quod ſi annui redditus ad vitam in dotem dentur, percepti conſtante matrimonio ad virum pertineant, neque ſint reſtituendi, ac ſi annui redditus perpetuo duraturi in dotem dati ſint, ſed ſolum ſoluto matrimonio ceditur illud ius in poſterum percipiendi illos redditus annuos, citatque Gregorium Lopez. *in l. 25. tit. 11. part. 4.* idem tenentem, mihi tamen horum ſententia non placet, nec tenenda videtur ex ſupradictis.

4 Fateor † tamen, quod uſus prædicti redditum exactorum conſtante matrimonio erit iure communi mariti, hodie iure noſtro Regio communis inter virum & uxorem, veluti ſi eum eis negotiatus lucrum fecerit vel alios redditus emerit vel acquiſierit, pecunia tamen exacta ex eiſdemmet redditibus reſtituenda erit uxori eiuſque heredibus tanquam dos ipſius, imo expreſſe in dotem data, hoc eſt, quia redditus ipſi fuerunt dati in dotem.

5 Et † hæc noſtra ſententia ampliatur, ut procedat etiam in fructibus beneficii, vel aliis redditibus annuis ad certum quoddam tempus conſtitutis, vel datis in dotem à clerico, vel alio conſanguineo mulieris, pro ſuſtinendis oneribus matrimonii, & dote ipſius mulieris ut ſæpe fieri contingit, tunc enim cenſentur conſtituti, quaſi certa quantitas in plures annos ſolvenda, ut hæc omnino reſtituatur, *ut late probat idem Ioan. Garſ. ubi ſupra, n. 5.* Quod mihi ex eiſdem ſupradictis rationibus verum videtur & tenendum.

6 Fructus † autem, quos maritus percepit ex annuo redditu, in dotem dati, poſt ſolutum matrimonium ſunt heredi uxoris reſtituendi, *ut probat Ant. Gamma in deciſ. Luſitana 71. in princ. iuncto n. 5.*

7 Sed † quod ad collationem attinet, promiſſa centum annuatim ſolvenda ad ſuſtinenda onera matrimonii, nõ ſunt conferenda, ſicuti prædium datum ad onera matrimonii ſuſtinenda non efficit fructus collationi ſubiectos, ut his iudicavit Senatus Luſitanus, *teſte eodem Anton. Gamma deciſ. 140. n. 3.* Sic etiam pro alimentis datũ & conſumtum in vita donantis non eſt conferendum, *ut probat idem Gamma deciſ. 164. n. 3.*

8 Ex † quibus deduci videtur deciſio noſtræ primæ quæſtionis principalis in materia decimæ tutoris vel curatoris minoris, ut eam deducere minime poſſit ex annuis redditibus ad vitam minori competentibus: ſiquidem non vere & proprie hi fructus dici poſſunt, ſed proprietas, quæ ſingulis annis conſumitur, nulla alia remanente radice, ſeu proprietate eorum. Cum igitur lex noſtra ſoli loquatur de fructibus, ut ex eis tutor vel curator alat minorem, & ex eis auferat atque ſibi ſumat decimam ratione ſui laboris, conſequi videtur, ut de his annuis redditibus minoris ad vitam ſibi competentibus non loquatur: quia ibi mere non fructus bonorum ſuorum ſunt, ſed tantum res aut pecunia in ſingulos annos vitæ minoris diſtributa atque ſolvenda, nulla remanente radice aut proprietate, ex qua iterum renaſcantur fructus poſt mortem minoris.

Nihilominus tamen etſi reſolutionem præcedentem in his annuis redditibus vitalitiis in dotem datis, veram eſſe cenſeam, in ſpecie tamen noſtræ quæſtionis principalis de decima tutoris vel curatoris ab eo auferenda de fructibus minoris, de qua quæſtione *in princ. huius cap.* aliud videtur dicendum, ex rationibus ibi adductis, imo quod eam auferat tutor vel curator de prædictis annuis redditibus minori ad vitam competentibus, tum ex generalitate & verbis, *d. l. ſeri*, & identitate rationis in ea expreſſæ.

Et † quia lex loquens de redditibus locum habet etiam in redditibus ad vitam, *ut tradit Baeza de non melioram. ratione dot. fil. cap. 6. num. 25.* Tum etiam, quia in 9
ſpecie *d. l. ſeri*, nihil præſtare videtur, quod remaneat proprietas ex prædictis redditibus, aut radix nec ne? ſed tantum conſideramus, an ſint redditus vel fructus annui durante tutela vel cura, quos exigat ſua ſolicitudine, labore & opera tutor vel curator. Hoc enim ſolum attinere ad eum videtur, non vero quod remaneat minor dotatus proprietate: At in ſpecie mulieris dotem marito conſtituentis hoc ipſum ſpectatur, ſcilicet, quod ipſa ſoluto matrimonio remaneat cum ſua dote, ne conſumtione mariti ipſa dos extinguatur, quod contingeret, ſi maritus ſoluto matrimonio prædictos redditus exactos vel decurſos conſtante matrimonio reſtituere non teneretur, ac proinde diverſum tenendum eſt in ſpecie noſtræ quæſtionis principalis de decima tutoris vel curatoris de his annuis redditibus auferenda. Et in terminis ita breviter tenet Baeza *de decim. tutor. cap. 30. num. 18.* Quod verum eſſe ipſe intelligerem, præcipue quando hi annui redditus eſſent relicti minori, vel minoribus in ultima voluntate pro ſuis alimentis ad vitam, vel ex contractu ſibi deberentur. Ceterum ſi aliquis eius conſanguineus beneficiatus, vel laicus, ex fructibus ſui beneficii, vel alias ei præſtaret quotannis certam pecuniæ vel panis quantitatem ad certum tempus, profecto, quia tunc videtur certa pecunia in ſingulos annos diſtributa, etiamſi eſſet ad alimenta elargita, non videtur decima ex ea præſtatione deducenda: quia non ſunt fructus nec redditus: quamvis hoc ſine dubio non procedat, ſicut nec ſupradicta omnia circa prædictam quæſtionem principalem de decima tutoris vel curatoris indubia ſunt: ſiquidem plura movere poſſunt in contrariam ſententiam indiſtincte tenendam, ſcilicet quod tutor vel curator decimam non auferat ex prædictis annuis redditibus ad vitam minoribus debitis, ut patet ex reſolutis in quæſtione præcedente uxoris adducentis vel dantis in dotem annuos redditus, ſive cenſus ad vitam, Ideo quod prædiximus, non ita intrepide defendimus, ut contrariam ſententiam damnemus: Non enim expeditum eſt, quæ ſententia harum ſit verior. Vtraque namque probabilis videtur. Sed ut noſtrum iudicium inſituemus ad alterius melius ſentientis reducendum, interim opinionem prædictam affirmativam, cum præmiſſa à nobis declaratione aſſignata probamus.

SUMMARIA.

1 *Decimam an deducat tutor vel curator de fructibus maturis tempore, quo tutela vel cura incipit, & de collectis ea finita, antea tamen maturis, & num. ſeqq. per totum cap. præcipue num. 13. & 23.*

2 *Maritus lucratur fructus fundi dotalis exſiſtentes tempore, quo fuit datus in dotem, etiamſi paulo poſt matrimonium diſſolvatur.*

3 *Fructus pendentes fructus non ſunt, ſed pars rei, & quomodo intelligatur, num. 16.*

5 *Fructus pendentes conſentur eadem ſubſtantia cum re.*

6 *Legitima filius ſolvi poteſt non ſolum ex ſubſtantia patris, ſed etiam in fructibus pendentibus.*

7 *Fructus pendentes magis cenſentur res immobiles.*

8 *Statutum loquens in fructibus, non habet locum in fructibus pendentibus.*

9 *Fructus*

Digitized by Google

Quarto, quia nulla vis conſiſtere videtur in eo, quod ſint pendentes tempore tutelæ decretæ vel quod poſtea naſcantur, cum illos colligat tutor vel curator, & ita laboret in illis colligendis, conſervandis & diſponendis, ſicut in his: Neque obſtat, quod tutor vel curator, qui reperit fructus maturos tempore, quo tutela incipit, non laborat circa eos, quia iam res alieno labore & cura fructus produxit: Nam reſpondemus, quod licet non ſit par labor in utriſque, nihilominus laborat tutor vel curator in eiſdem colligendis, conſervandis & diſponendis, ut prædiximus, & noſtra, *l. fori*, in propoſito non attendit ad magnum vel parvum laborem adminiſtrationis: non enim metitur quantitatem vel qualitatem eius, ſed tantum defert decimam pro labore. Vnde cum diverſus labor circa adminiſtrationem rerum pupillarium & fructuũ earum collectionem verſetur, quædam enim maiorẽ laborem deſiderant, aliæ vero minorem, & nihilominus par præmiũ defertur tutori vel curatori pro omnibus, conſequitur, ut magnus vel parvus labor non attendatur in propoſito, ſed tantum, quod laboraverit adminiſtrator id, quod pro colligendis fructibus eiſdemque diſponendis oportuerit.

Neque obſtant fundamenta ſupra in contrarium adducta, quia ipſa generalia ſunt & in diverſis materiis loquentis: ea autem quæ pro noſtra ſententia adduximus ſpecialia ſunt & deducta ex noſtra *l. fori*. Vnde magis præcipua & urgentiora eſſe videntur.

Præterea adverſus primum fundamentum contrarium quod habet, fructus pendentes partem rei eſſe, facit.
14 Primo, *l. ſi filiusfamilias, 78. §. cum fundum. ff. de verborum obligationibus* ubi probatur, † quod ſi ſtipulor rẽ dari, in hac ſtipulatione non veniunt fructus etiam pendentes tempore contractæ obligationis, ut adverſus gloſſ. & Bartol. text. ille magis communiter intelligitur *teſte Iaſ. ibi, colum. final. & Barboſ. in d. l. divortio, in princip. num. 80. & probat. Tiraquell. ubi ſupra, num. 43. ad fin.*

15 Secundo, † quia fructus pendentes ex eo, quod de proximo ſeparandi ſunt à fundo, conſiderantur tanquam res mobiles & non tanquam immobiles, *Bald. in l. fructus, n. 2. C. de act. emt. Machell patrocin. 15. à num. 15. Tiraquell. ubi ſupra, nu. 44. in princ. & Barboſ. d. num. 80.* Et licet habeantur pro collectis, eo quod brevi & quaſi ſtatim ſint à fundo ſeparandi, *argum. l. cetera. §. ſed ſi paravit, cum ibi notatis. ff. de legat. 1. & in l. penult. ff. de milit. teſtam.* nihilominus in rei veritate non ſunt collecti, colligendi tamen brevi ſunt à tutore vel curatore, & fructus ſunt, non vero alia res.

16 Sed pro vera reſolutione huius controverſiæ obſervandum eſt, iura quæ dicunt, fructus pendentes cenſeri partem rei, intelligenda eſſe, quatenus ad iuris interpretationem pertinent, ſecundum quam ſemper cenſentur inclu[si] in re principali, *Alexand. in l. centuria, num. 40. ff. de vulg. & pupill. ſubſtit. Iaſ. in l. cum filio, nu. 175. ff. de legat. 1.* non autem ſecundum propriam rei ſignificationem.

17 Nam † qui fundum ſimpliciter promittit, ſuæ promiſſioni ſatisfacit, ſi eum tradat ſine fructibus, *Carol. Mol. in l. unica, 222. C. de ſentent. quæ pro eo quod intereſt &c. & late Barboſ. ubi ſupra, d. n. 80.*

18 At † vero in caſu prædicti *§. ſi fructibus*, ideo fructus pendentes tempore venditionis pertinent ad emtorem, quia propter eos res ipſa vendita plus videtur valere, *l. in leg. Falcid. 9. ff. ad Falcid. l. fi. §. fructus, ff. quæ in fraud. credit.* Pretium igitur pro re promiſſum videtur conſtitutum ſecundum prædictam æſtimationem & ſic etiam pro fructibus pendentibus. Et ita merito cenſentur comprehendi in venditione, & pertinent ad emtorem, *ut plurimos citans contra alios probat Barboſ. ubi ſupra, n. 81.*

19 Hinc † eſt, quod licet fructus ſati & percepti poſt perfectam venditionem, non pertineant in effectu ad emtorem, antequam venditor in mora conſtituatur, *ut in l. fructus, C. de act. emt.* fructus tamen pendentes tempore venditionis cum effectu videntur pertinere ad emtorem, quia cenſentur incluſi in ipſa venditione, & ideo ſi ante traditionem eos venditor percipiat, tenebitur eos reſtituere emtori, vel eorum æſtimationem ſolvere, *ut probat cum Ruin. Barboſ. ubi ſupra, n. 81.*

20 Similiter † etiam videmus, quod teſtatore iubente omnia bona ſua mobilia diſtribui, fructus immobilium pendentes in hoc legatum venire, ut qui brevi (hoc eſt) de proximo ſperantur fieri mobiles, & ad hoc erant ordinati & deſtinati, ſecundum ſuam propriam naturam, & ideo perinde eſt, ac ſi tempore teſtamenti fuiſſent res mobiles. Ita iure probavit Paul. Caſtrenſ. *conſ. 132. videtur dicendum quod dictum fundamentum, col. 2. verſ. graviter ego puto, lib. 1. quem ſequitur Dec. conſ. 472. teſtator legavit, col. 1. n. 5. in fin. & idem voluit Iaſ. in l. ſi fideiuſſor, §. ſi ſatiſdatum, col. 1. verſ. 2. nota, ff. qui ſatiſd. cog. & Tiraq. ubi ſupra, d. n. 44.*

21 Ubi † etiam cum Bart. quod in fructibus pendentibus cadit ſequeſtrum, ac ſi eſſent ſeparati à ſolo, licet ſint pars ſoli, quia brevi ſperantur ſeparari, & ita cenſentur res mobiles. Et quamvis Alc. *conſ. 182, nu. 2. lib. 9. & Carol. Ruin. conſ. 134. num. 13. vol. 1. & Cravet. conſ. 577. n. 6. & cum eis Mantic. de coniect. ultim. volunt. lib. 9. tit. 3. num. 6.* improbent prædictam doctrinam & opinionem Pauli de Caſtro & ſequacium, nihilominus opinionem præfatam in fructibus de proximo colligendis, in quibus loquitur ipſe Paulus veriorem & tenendam credit eius opinionem noviſſime Simon de Prætis *de interpret. ultim. volunt. lib. 4. dubitat. 7. nu. 61. pag. 304.* ubi eam late probat allegans alios auctores idem tenentes contra Alciat. *ubi ſupra, & num. præced. ad fin.* inquit omnes aſſentire *in l. cetera, § ſed ſi paraverit, ff. de lega. 1.* quoad mentem & diſpoſitionem teſtatoris rem deſtinatam cedere legato, & mihi non diſplicet opinio Pauli, quæ procul dubio procederet, ubi ſimul de hoc concurreret coniecturata mens teſtatoris legantis res mobiles, nempe computantis fructus pendentes inter ſua bona mobilia, vel quia res immobiles ſuas vincularet, ut perpetuo eſſent in ſua familia cum prohibitione alienationis, ut colligitur ex Tiraquel. *ubi ſupra, num. 46. ibi, at hic longe eſt diverſa ratio. &c.* Et ita conſului. Et hoc recte procedit, tametſi alias legato fundo fructus pendentes veniant, *ut cum aliis probat Tiraq. ubi ſupra, ſub num. 42. ibi, & idem quoque.*

22 Non † obſtat etiam & ſecundum *d. l. in ratione, la. 2. in prin. ff. ad leg. Falcid.* quia ibi, *ideo illud*, quoniam fundus fructibus maturis relictus videtur illo tempore pretioſior fuiſſe, & ideo prædicti fructus augent hereditatis æſtimationem fundi nomine, ſicut quando venditur fructibus pendentibus in caſu *d. §. ſi fructibus.* At in ſpecie noſtræ quæſtionis non agimus de æſtimatione ſui fundi minoris, in quo ſunt fructus pendentes, ſed decima auferenda de ipſis fructibus, poſtquam fuerint collecti à tutore vel curatore quod eſt valde diverſum.

Ad tertium reſpondemus, nihil obeſſe in propoſito, quia tempore mortis defuncti, qui fideicommiſſum reliquit, fructus non erant collecti nec a ſolo ſeparati, ſed pendentes in ipſis fundis, & ſic faciunt unum corpus cum fundo Vnde non mirum, quod hereditatem ipſam augeant, & reſtituendi ſint cum ceteris bonis defuncti, quæ tempore eius mortis reliquit, quia tempus illud attendendum eſt, quoad hoc.

At vero in noſtra quæſtione licet tempore, quo tutela incipit, fructus ſint pendentes, poſtea tamen durante tutela tutor eos colligit, & ſeparat à fundo, quod

tum-

Digitized by Google

tempus potius conſiderari debet, quam inceptæ tutelæ, iuxta verba & mentem noſtræ legis fori.

23 Et † ita videtur tenenda hæc noſtra ſententia, niſi eam quis grano ſalis æquitatis condire velit, nempe ut pro rata laboris tutor vel curator decimam de his fructibus pendentibus tempore, quo incepit tutela vel cura, lucretur, & ſic deducto ex prædicta decima, quod par erit alieno labori tribuendum arbitrio boni viri, prout in caſu converſo ſtatim dicemus, quando tutela vel cura finitur pendentibus fructibus.

24 Sed † quid in fructibus pendentibus tempore, quo tutela vel cura finitur vel in penſionibus & redditibus minoris, quorum dies ceſſit eo tempore, non tamen venit, an eos decimet tutor vel curator? Late pro & contra articulum hunc controvertit Baeca *d. cap. 28. num. 11. cum ſequentib.* & tandem potius ſibi videri affirmat, tutorem tales redditus decimare non poſſe: quoniam licet dies ceſſerit, non tamen venit, neque fructus aut redditus ſunt collecti: nihilominus ex ſupra dictis in priori caſu inducenda videtur: & in hoc ſecundo æquitas *l. ſi ſirs*, ut pro rata laboris tutor lucretur, quicquid contrarium exiſtimet Baeca *ubi ſupr. ſecundum Petrum Barboſ. in d. l. divortio. in princ. n. 14. in princ.*

SUMMARIA.

1 *Impenſa an deducantur ex fructibus, priuſquam tutor vel curator deducat ſuam decimam? & numeris ſequentibus per totum caput: reſolvitur affirmative, num. 2. & 24.*

3 *Fructus verbum prolatum à lege ſemper intelligitur deductis impenſis, ſed hoc ex fictione & interpretatione iuris potius, quam ex propria & civili huius vocabuli ſignificatione, & hoc procedit, etiamſi dicatur in lege, quod integri fructus reſtituantur, ſecus in diſpoſitione hominis, ut in nu. 4. procedit etiam in l. viva, hoc eſt in verbo, fructus prolato à Principe, ut in n. 5.*

6 *Impenſa pertinentes ad perpetuam rei utilitatem non deducuntur ex fructibus.*

7 *Decima Eccleſiaſtica ſolvenda eſt non deductis impenſis, eſtq́ue ſpeciale in his decimis ſecundum Legiſtas, ſed ſecundum Canoniſtas nihil eſt ſpeciale in hoc, ſed quia decima hæc debetur per modum quota, non deducuntur impenſa, non tamen eſt vera eorum opinio, ſed Legiſtarum, & n. 17. & 18.*

9 *Colonus partiarius non poteſt impenſas deducere ad ſolvendam partem fructuum domino fundi debitam.*

10 *Cap. tua nobis, de decim. vera ratio decidendi, & num 18.*

11 *Colonus partiarius tenetur ſolvere decimam, & n. 19.*

12 *Impenſa deducuntur ex decimis perſonalibus, & numero 20.*

13 *Impenſa deducuntur ex fructibus ſolvendis Principi nomine tributi in recognitionem dominii, & nu. 21. ubi limitatur.*

14 *Gabella fructuum ſolvenda Principi favore publico, an debeat ſolvi non deductis impenſis? & n. 22.*

15 *Fructus quoties debentur Eccleſia vel pia cauſſa, an ſint prius deducenda impenſa, & n. 23.*

16 *Fructuum vigeſima debita in Regno Portugallia tutori minoris, intelligitur deductis impenſis.*

CAPUT XXXVII.

An decima tutoris vel curatoris intelligatur deductis expenſis circa fructus factis, necne?

1 QVæritur ſatis oportune in propoſito, † *an priuſquam tutor vel curator deducat decimam omnium fructuum ſui minoris, de ipſis fructibus ſint deducenda impenſa circa ipſos facta, necne?*

Hanc quæſtionem late in utramque partem examinat Baeca *de decim. tutor. cap. 29. per totum*, ubi tandem pluribus fundamentis hinc inde adductis, inquit *nu. 7.* quod opinio affirmativa de iuris rigore vera videtur, tamen quod contraria ſententia & ſic negativa ſuas habet etiam iuris rationes, quas ibi & numeris ſequentibus commemorat, & *num. 11.* inquit, quod in ſumma prima opinio ex iuris rigore vera videtur, ſed ſecunda & ſic negativa videtur æquior. Dubius igitur & anxius videtur eſſe hic auctor in hac quæſtione.

Ergo † vero affirmativam ſententiam procul dubio probo: & ſic quod prius deducendæ ſint expenſæ circa ipſos fructus factæ, quam decima tutoris vel curatoris, quam in terminis probaverunt & profeſſi ſunt adverſus Baecam Ioan. Garſiam. *de expenſ. & melior. c. 1. n. 21. cum ſeqq.* & D. Barboſ. *in l. fructus, 7. nu. 21. ad fin. & nu. 22. in princ. ff. ſol. matr.* 2

Et † hæc ſententia illo potiſſimum probatur fundamento, quod quando verbum, *fructus*, profertur à lege, ſemper intelligitur de his, qui ſuperſunt deductis expenſis, *ut in d. l. fructus, & in l. 1. C. de fruct. & lit. expē. l. quod in fructus, 46 ff de uſur. Bart. in d. l. fructus. n. 6. Felin. in cap. ad noſtram, el 1. de iureiur. late Tiraq. lib. 1. retract. §. 15 glo. 1. in princ. Baeca d. c. 29. n. 3. Barboſ. in l. fructus, ſub num. 7.* ubi refert Imol. ibi. *nu. 1.* exiſtimantem hoc procedere ex propris & civili huius vocabuli ſignificatione, quod & tenet Menoch. *de recuperan. poſſeſſ. remed. 15. num. 574.* dicens, fructus proprie dici deductis impenſis pro illis factis, *ſequitur Octavian. decis. Pedemon. 83. n. 7. & Corraſ. in l. divortio, in princ. n. 11. ff ſol. matrim.* Verius tamen eſt, verbum *fructus* proprie & ſecundum veritatem ſignificare omne illud, quod percipitur, etiam non deductis expenſis, ut colligitur ex Varrone *lib. 4. de ling. Lat. col. 11,* dicente, fructus dici à ferendo, quia res, quas producit fundus, dominus fert ad fruendum, *l. item ſi fundum, 10. in princ. & l. arbores, 66. ff. de uſufruct. & comprobat. Hippolyt. Riminald, conſil. 36. n. 8. lib. 1.* Tantum igitur ex fictione vel interpretatione iuris verbum, *fructus*, refertur ad eos, qui ſuperſunt deductis impenſis, *iuxta gloſſ. in d. l. fructus, verbo, impenſa, Bald. num. 2. Aret. 3. & Socin. n. 5. dicentem receptum, & probant Innoc. & Abb in ca. paſtoralis, n. 7. de decim. & Barboſ. in d. l. fructus, nu. 7. ad fin.* quamvis adverſus regulam huius fundamenti ſint nonnullæ difficultates, illas recte reſolvit Barboſ. *ubi ſupra, nu. 8. cum ſeqq.* Sed quia hæc materia utilis eſt, & quotidiana in praxi, & ex infra dicendis noſtra principalis ſupradicta ſententia affirmativa magis corroborata manebit, liceat mihi calamum aliquantulum differre. 3

Obſervandum † eſt igitur, quod præfata iuris regula, quæ habet, quod verbum *fructus*, prolatum à lege ſemper intelligitur de his, qui ſuperſunt deductis impenſis, etiamſi in lege dicatur, quod integri fructus reſtituantur: adhuc namque intelligetur de integris fructibus, ſcilic. deductis impenſis, ut colligitur, *ex l. 1. C. de his quibus ut indign. iuncta l. ſi à domino, 39 ff. de pet. hered. ita tenent Bal & Sal. in l. 1. C. de fruct. & lit. expenſ. col. 2. Alex. & Aret. nu. 7. & Iaſ. nu. 18. in d. l. fructus, ff. ſol. matrimon. Corn. conſil. 289. videtur col. ult. lib. 1. Aret. in d. l. divortio. col. 2. ff. ſol. matrim. & Catelian. Cotta in memorab. verbo, fructus, in fin.* & nuncupatim hoc reſtringens ad diſpoſitionem legis tenet Rom. *in d. l. fructus, n. 5.* Nam ſi in diſpoſitione hominis de integris fructibus fiat mentio, intelligitur ea diſpoſitio, non deductis expenſis, *argum. l. ſi. C. ad leg. Falc & probat Alex. conſ. 133. in 4. lib. 5. & Car. Ruin. conſil. 05. n. 8. lib. 1. quos refert & ſequitur Barboſ. in d. l. fructus, num. 13.* tametſi Alexan. *ibi, col. 2. ad med.* hanc declarationem improbet: ex quo ceſſat controverſia Dd. quos refert Baeca *d. cap. 29. num,* dicens, ſe fateri, hoc de fructibus integris non ita expeditum eſſe. Sunt enim plures auctores, qui pro & contra tenent, cum revera controverſum hoc non ſit, ſi fiat diſtinctio inter diſpoſitionem legis & hominis, *ut prædiximus, ut docet Barboſ. in d. l. fructus, n. 13.* 4

Cum

Cum ergo lex noſtra ſori, decimam ſimpliciter fructuum tutori vel curatori deferat pro ſuo labore, conſequitur maniſeſte deducendas eſſe prius expenſas, cum etiamſi concederet integram decimam ſructuum, adhuc idem eſſet dicendum per ſupradicta. Quod ſi tutor vel curator tempore, quo ſuſcepit tutelam vel curam, promittat reſtituere pupillo omnem rem cum omnibus fructibus, videtur, quod decimam deducere non valeat ex ſupradicta reſolutione, nihilominus in hac ſpecie tenendum eſt, quod in ea reſolvimus *ſupra hac 3. part. cap. 20. per totum.*

5 Secundo † principaliter eadem regula, de qua ſupra, ampliatur, ut procedat, etiamſi verbum, *fructus*, profeፋratur à lege viva, id eſt, ſi proferatur à Principe. Intelligitur enim etiam tunc ex identitate rationis deductis expenſis, *juxta reg. d. l. fructus, ſecundum Jaſ. ibi, num. 16. ſequitur Capic. deciſ. 20. num. 7. & Tiraqu. lib. 1. de retract. §. 15. gloſſ. 1. num. 6. & eos referens Barboſ. in d. l. fructus, num. 14.* idem probans in reſcriptis & impetrationibus *ſecundum Vincent. ibi, num. 7. & Covar. lib. 3. variar. reſol. cap. 13. num. 1.*

6 Nunc † eadem regula limitanda eſt, primo ut procedat in impenſa facta gratia ipſorũ fructuum: Aliæ namq; impenſæ pertinentes ad perpetuã rei utilitatem, quamvis debeantur ex fructibus, tamen non deducuntur, ut colligitur *ex d. l. divortio. fin. ff. ſol. matrim. & tenet gloſſ. verbo, impenſa, in d. l. fructus, Paul. num. 3. & Vincent. 4. Pariſ. conſil. 94. num. 25. lib. 2. Tiraquel. in tract. primogen. quæſt. 74. num. 4. Menoch. conſil. 64. num. 32. lib. 1. quos ad hoc refert & ſequitur Barboſ. in d. l. fructus, ſub d. num. 14.* ubi late diſſerit, an expenſæ factæ ad cuſtodiam & conſervationem, videantur factæ gratia ſructuum.

Ex quibus infertur ad deciſionem illius quæſtionis, ſi arbores fundi pupillaris & tabernæ aut domus corruant, ita ut oporteat eas reficere arboreſque ſufficere, an prius ex fructibus minoris deducenda ſint neceſſaria ad refectionem, & poſtea deducenda ſit decima ex reſiduis fructibus. Ex ſupra modo namq; reſolutis conſtat, hanc impenſam fructus ipſos non reſpicere, ſed proprietatem: Ergo ipſa non eſt deducenda ex ſructibus prius, quam decima.

Nihilominus tamen text. *in l. fundi Trebatiani, ff. de uſufruct. legat.* contrarium probare maniſeſte videtur. Inquit namque, quod etiamſi uſufructuarius ad refectionem non teneatur, ille tamen, cui fructus dantur, reficere tenetur rem, in qua habet jus percipiendi fructus.

Sed adhuc eſt tenendum, quod prædiximus, ſcilicet tutoris decimam minime minuendam, ex eo, quod bona ſint reficienda *ex ſupradictis*, & præterea *ex l. uſufruct. legato, in fin. ff. de uſufruct.* ibi, *quoniam igitur omnis fructus rei ad eum pertinet, reficere eum ædes per arbitrum cogi:* Ergo ſi non omnis fructus ad eum pertinet, reficere non teneretur: Ad tutorem autem vel curatorem ſolum pertinet decima: ergo eius ratione ad refectionem non tenetur. Et nominatim hoc probatur *in cap. paſtoralis de decim.* Nec obſtat text. *in dict. leg. fundi Trebatiani*, quia intelligi debet, quando omnes fructus ad aliquem pertinent, non vero quando pars eorum, ut modo dicebamus, & in terminis ita tenet Baeca *d. cap. 29. num. 16.*

7 Secundo, † regula ſupradicta de expenſis deducendis de fructibus limitatur in decimis Eccleſiæ: in illis namq; verbum *fructus*, intelligit non deductis expenſis, *text. in cap. tua nobis, & in cap. paſtoralis de decim. expreſſa l. 13. ibi: No ſacando de ello, &c. tit. 20. part. 1.* Eſtq; ſpeciale in his decimis, *ſecundum Bart. in d. l. fructus, num. 6. & cum eo tranſeant communiter Legiſtæ, ut ibi aſſerant Claud. poſt princ. & Vincent. n. 9. Baec. de decim. tut. c. 29. n. 1. & 9. & refert Barboſ. in d. l. fructus, n. 15. verſ. limita 2.*

8 Canoniſtæ † vero contendunt, nihil ſpeciale eſſe in his decimis: ſed in hac materia ita eſſe diſtinguendum, vt ſi per legem fiat mentio ſructuum, ſimpliciter locum habeat regula ſuperior, nempe vt deducantur expenſæ: ſi vero fiat mentio de quota parte fructuum, procedat diſpoſitio *d. ca. tua nobis, & cap. paſtoralis, de decim. ita poſt Hoſt. tenet Abb. in d. cap. paſtoralis, col. fi. Matth. de Afflict. deciſ. Neapol. 252. num. 8. Capic. deciſ. 20. num. 12. Tiraqu. in tract. de primog. quæſt. 74. num. 9. & alios referens Baeca d. cap. 29. n. 8. Corraſ. in d. l. fructus, n. 11.* Ergo iuxta hanc ſententiam Canoniſtarum, cum decima fructuum tutori vel curatori debita ſit quota pars fructuum, non ſunt deducendæ expenſæ de ipſis fructibus, antequam decima deducatur, quod eſt contra noſtram ſententiam, quã defendimus *in noſtra quæſt. prin.* de qua *in tit. huius cap.* & in favorem contrariæ opinionis Baecæ, quam improbavimus.

Sed hæc Canoniſtarum diſtinctio tuta non eſt, nec vera ex textu *in extravagan. 1. verſ. in ſolvendo, de decim. inter communes*, ubi ſolvitur quota fructuum, hoc eſt, decima Papalis, & tamen deducuntur expenſæ, *notavit glo. in clem. 2. verbo, taxationem, in fin. de decim. Domin. conſ. 85. à num. 3. Aret. in d. l. fructus, col. 3. poſt prin. & ibi Barboſ. nu. 16.* qui ex hoc prædictam diſtinctionem Canoniſtarum reiicit atque confundit. Quare ipſe, cum varient ſcriptores circa veram rationem, *d. ca. tua nobis, vt patet ex traditis per Soc. in d. l. fructus, Capic. deciſ. 20. num. 8. Tiraqu. lib. 1. de retract. §. 15. gloſſ. 1. num. 14. Rebuff. de decim. quæſt. 11. à num. 5. & Ioan. Garſ. de expenſ. cap. 1. num. 17.* ad veram rationem præmittendum eſſe cenſet.

9 Quod † ſi fundus locetur colono partiario, vt is tertiam partem ſructuum domino fundi reddat & reliquos ſibi retineat, non poterit is colonus impenſas ex ſructibus deducere, quia operas & impenſam videtur ponere pro ea parte fructuum, quæ ſecundum conventionem apud eum remanere debet. Et hæc eſt communis ſententia, vt plures allegans, affirmat eam probans ac defendens idem Baeca *ibi ſub nu. 16. cum ſeq.* vbi reddit rationem diverſitatis inter hunc caſum & alterum ſocietatis, in qua vnus ponit operam & alius pecuniam. Quare is, qui ponit operas, non teneatur ſumtus ex ſuo facere, ſed deduci debent ex corpore ſocietatis, ſecus in colono partiario. Is namque tacite videtur ſe obligaſſe ad ponendas operas ſuo ſumtu: & prædicta communis ſententia de colono partiario approbatur expreſſe *in l. 14. ad fin. ibi, caſi alguno, tit. 20 part. 1.*

10 Ex † hac igitur communi ſententia infertur vera ratio decidendi *ad d. ca. tua nobis, inquit Barboſ. vbi ſupra, num. 19.* Nam Summus Pontifex ibi ita arguit: *Deus eſt Dominus orbis, qui conceſſit terras colendas hominibus, reſervata ſibi certa parte fructuum.* Prout igitur quando temporalis dominus dat terram colendam alicui, reſervata ſibi certa parte fructuum, colonus non deducit impenſas, quia recipiendo partem fructuum, tacite videtur ſe obligare ad operas & ſumtus neceſſarios ad fructus percipiendos, *ut ſup. dictum eſt*: Ergo idem recipiendum eſt in decima, quia in ea militat fortior ratio, *ut inquit advertere Sot. lib. 9. de inſt. & iur. qu. 4. art. 2. col. 2. ad med.* nempe in decimis cenſeri contractum quoddã genus ſocietatis inter Deum & hominem. Homo enim ſemina ſua labores & ſumtus ponit, exponitque ſe huic periculo confiſus Deo. Cum igitur Deus ſua benignitate cumulatam frugem referat, ſatis eſt, quod homo pro periculo & labore novem retineat & unum integrum Deo reddat, *ſequitur Ioan. Garſ. de expenſ. cap. 1. nu. 17.* Addit Barboſ. clarius hoc dicere potuiſſe, quod in decima homo conſideratur tanquam colonus partiarius, ac ob id deducere non poteſt impenſas, benigniuſque cum eo actum videri, cum Deus ſibi tantum decimam

reſervaverit,& alii domini maiorem partem ſibi ſoleant reſervare. Item Deus auget fruges, quod alii domini minime præſtare poſſunt. Ex quibus plura deducit Barboſ. *ubi ſupra, num. 19. cum ſeqq.*

Primo nihil eſſentiale contineri in decimis, ſed ſatis eiſdem terminis idem eſſe recipiendum in quibuſcunq; fructibus, *ut conſtat ex ſupra traditis*, quidquid exiſtimet Joan. Garſ. *d. c. 1. n. 1. verſ. 2.*

Secundo, non eſſe veram rationem Canoniſtarum ſupra relatam, & quod potius docere debuiſſet, quod ideo ex decimis non deducuntur impenſæ, quia in eis bonino reſpectu Dei cenſetur colonus partiarius.

11 Tertio, † colonum partiarium teneri ſolvere decimam ob rationem, de qua per Ant. Nat. *conſ. 409. n. 7. libr. 2.* licet alias colonus partiarius ad unera realia vel juxta mixta non teneatur, *Octavian. deciſ. Pedemont. 83. à num. 3.*

12 Quarto, † deducit veram interpretationem *ad ea paſtoralis, de decim.* ubi ex decimis perſonalibus deducuntur impenſæ, quia in eis ceſſat ratio ſupra aſſignata: non enim ſolvuntur ex fructibus, qui à terra percipiuntur, ſed ex eo, quod acquiritur per induſtriam & laborem perſonalem.

13 Quinto, † colligit adnotationem ad tradita *per Dd.* quos ibi citat, dicentes, quod ſi Principi ſolvantur fructus nomine tributi in recognitionem dominii univerſalis, non deducuntur impenſæ, *argum. text. in d. cap. tua nobis, de decim.* ubi decimæ æquiparantur tributis: Sed, inquit Barboſ. hoc non eſſe verum, quia ratio ſupra aſſignata in decimis ceſſat in tributis, & probat cum aliis Baeca *d. cap. 29. num. 2.* & Tiraquell. *de retract. tit. 1. §. 15. num. 12.* contra alios, quos retulerat *num. 11.* niſi terra eſſet Principis & per colonum ſolveretur certa pars fructuum, tunc enim non deducerentur impenſæ, *ſecundum Barboſ. ubi ſupra.*

14 Sexto, † ex ſupradictis improbat Barboſa Baldi deciſionem *in d. l. fructus, ad fin. ff. ſolut. matrimon.* tenentis, quod prout favore juris divini decimæ intelliguntur non deductis impenſis, ita etiam & gabellæ fructuum, quæ ſolvuntur Principi, favore publico debent ſolvi, non deductis impenſis juxta æquiparationem *l. fin. C. de ſacroſanct. eccleſ.* quod & probat idem Bald. *in l. ſi à domino, §. fin. ff. de petit. hered.* Paul. Caſtrenſ. *in d. l. fructus*, & ibi Ruin. *num. 6. ad fin.* & Claud. *num. 7.* Matth. de Afflict. *deciſ. 252. n. 7.* Tiraqu. *de primog. quæſt. 74. num. 8.* Lnriot. *de fructibus axiom. 5.* Avend. *lib. 2. de exſequend. mand. Reg. cap. 14. num. 15.* ad eundem Tiraquel. *de retract. tit. 1. §. 15. gloſſ. 1. num. 11.*

Sed hanc traditionem, inquit Barboſ. ex ſupra traditis confundi, quia non eſt verum, Eccleſiam & Rempublicam æquiparari per viam regulæ, ſed tantum hæc æquiparatio invenitur facta in caſu particulari, *d. l. fin.* ut adverſus Bald. advertit Imola *in d. l. fructus, & Tiraquel. d. §. 15. gloſſ. 1. num. 12.* quibus & aliis rationibus contra prædictam traditionem Baldi in gabellis tenet Barboſ. *ubi ſupra, poſt Imol. & Cuman. num. 3. in d. l. fructus, & ibi Jaſ. num. 17. & Zaſ. num. 9. Capic. deciſ. 20. n. 8.* ultra quos eandem ſententiam videtur tenere idem Bald. ſibi contrarius *in l. non amplius, per text. ff. de legat. 1.* dicens, quod ſi debeat ſolvi gabella ex legato, ſolum ſolvetur de eo, quod onere legati deducto ſuperfuerit, quem ibi Dd. ſequuntur, & plura in hanc rem adducit Segur. *in l. ſi ex legati cauſſa, col. 13. ff. de verbor. obligationib.* & ita in ſpecie quæſtionis gabellæ tenuit D. Caſtillo *in l. 70. Tauri, verbo, el alcavala, in addit.* dicens gabellam ſolvendam eſſe de pretio rei venditæ, quod reſtat deductis expenſis in venditione, & hanc doctrinam notandam eſſe, à dictis legibus quaterni gabellarum dixit Mexia Pontius idem ſequutus *in pragm. panis, concluſ. 2. num. 94. Baptiſt. Villalob. in ſuo ærar. com. opin. lit. E. num. 3.*

Septimo, † ex ſupradictis & reſolutis corruere videtur, inquit Barboſ. *in d. l. fructus, ſub num. 21.* quod tentavit Socin. *ibidem n. 2.* dicens, quod vbicunq; debentur fructus Eccleſiæ vel piæ cauſſæ, non debent deduci impenſæ, *argu. d. cap. tua nobis, quem ſequitur Afflict. deciſ. 252. num. 8. Capic. deciſ. num. 9. Rebuff. in tract. de decim. qu. 11. num. 6.* Nam ſecundum ipſum Barboſ. extra caſum *d. cap. tua nobis*, nitentem ratione, de qua ſupra, *fructus*, qui debentur Eccleſiæ vel piæ cauſſæ intelliguntur deductis expenſis, iuxta regulam generalem, de qua ſupra, & quod ita in ſpecie poſt alios reſolvit Tiraquel. *de retract. tit. 1. §. 15. gloſſ. 1. nu. 13. & Baeca dict. cap. 29. num. 1.* 15

Octavo & vltimo † ex prædictis colligit Barboſ. *ubi ſupra, n. 21. ad fin.* explicationem *ad l. ordinamen. Luſitania, lib. 1. titul. 65. §. 56.* dum tutori pro labore concedit vigeſimam partem fructuum, qui percipiuntur ex bonis pupilli. Nam id intelligendum eſt deductis expenſis, *vt etiam probat Ioan. Garſ. de expenſis, c. 1. num. 20.* quidquid contrarium probet magis Baeca *dicto cap. 29. num. 10.* 16

Nunc vero ſigillatim videamus breviter, an ſupra dicta & deducta à Barboſa ſint vera & tenenda necne?

Et in primis, † quantum ad opinionem Legiſtarum dicentium ſpeciale eſſe in decimis debitis Eccleſiæ, ut de ipſis non deducantur expenſæ, quod improbat Barboſa: cenſeo recte ſuſtineri poſſe opinionem prædictorum Legiſtarum, ſi aſſignemus rationem ſpecialitatis, quæ patet ex ea, quam pro vera tradit ipſe Barboſa ſupra relatus, & infra etiam dicenda: & quia extra caſum decimarum ex fructibus alias debitis Eccleſiæ vel piæ cauſſæ deducuntur expenſæ, vt cum veriori ſententia probavit idem Barboſa *ubi ſupra*, cuius opinionem ſequemur infra. Ergo ſpeciale eſt in decimis Eccleſiæ debitis, vt de ipſis non deducantur impenſæ. 17

Opinionem † vero Canoniſtarum, de qua ſupra, minimè probo, quia eſt contraria ſupra dictæ opinioni veriori Legiſtarum, & quia nihil intereſt quoad expenſas deducendas vel non deducendas, quod in lege fiat mentio ſimpliciter fructuum, vel quotæ partis, & ideo merito improbatur, præcipue cum ſit textus *in extravagant. de decim. ut ſupra expendimus*, vbi quoque tenentes contrarium retulimus. 18

Quantum autem attinet ad veram rationem *d. capit. tua nobis, de decimis*, decidentis, non eſſe deducendas expenſas ex decimis Eccleſiæ debitis, probo eam, quam ſupra retulimus ex Soto & aliis, eſtque expreſſe probata *l. 14. tit. 29. part. 1.* ibi; *Otra razon ay porque la non deven ſacar (ſcilicet, la ſimiente) ca nueſtro Sennor Dios no deve ſer de peor condicion que los omes en ſus heredades: ca ſi alguno da à otro ſu heredad por cierta coſa, o por cierta quantia que le den por ella, no deve en que la labra ſacar las deſpenſas, nin la ſimiente, nin otra coſa ninguna, ante que en ſennor tome aquello que ha de tomar, pues ſi los omes eſto puedē fazer en ſus en heredades, mucho mas lo deven guardar a Dios que es Sennor de la tierra, y de todas las coſas que ſon en ella.*

Tertium † de colono partiario, quod teneatur ſolvere decimam, probo ex eadem *l. prima*, in verbis modo relatis, ibi, *Nin otra coſa ninguna.* 19

Quartum † quoque, quod ex decimis perſonalibus deducuntur impenſæ, probo. 20

Quintum, † quod de fructibus, Principi ſolvendis nomine tributi, in recognitionem dominii univerſalis deducantur impenſæ, niſi terra eſſet Principis & per colonum ſolveretur certa pars fructuum, admitto & ſequor. 21

Circa † ſextum, quod priuſquam gabella ſolvatur, deducantur de pretio impenſæ neceſſariæ, ad contractum ipſum, ex quo debetur gabella, celebrandum. 22

Pro

Pro reſolutione huius articuli controverſi obſervandum cenſeo diſtinctionem Bartoli communiter approbatam, *in l. ſed ſi hoc, §. cuidam, ff. de condit. & demonſt. teſte Laſarte de decim. vendit. cap. 16. n. 2.* quæ habet, quod ſi lege vel ſtatuto es veatur, quod ex pretio, quod ad venditorem pervenerit, ſolvatur gabella ſex denariorum pro libra, ea ſolvi debet deductis expenſis, quæ in proxenetis aut ſubhaſtationibus aliove modo factæ ecunt, quis pretium rei dicitur deductis expenſis & labore, *ut est gloſſ. fin. ad med. in l. per diverſas, & ibi docet Bart. n. 6. C. mandat.* & juxta huna caſum procedit, quæ tradit Ant. Gomez, *1. tom. variar. reſol. cap. 12. num. 25.* & omnis allegata per noſtros Cohiſpanos *ubi ſupra*, qui in applicatione huius diſtinctionis ad leges gabellarum huius Regni valde erraruot.

Si autem lex vel ſtatutum ita diſponat; ut ex pretio, quo res venierit, gabella ſolvatur, tunc abſque ulla impenſarum deductione ex toto pretiu coovento, & per contrahentes in venditione deducto, ſolvenda eſt: quia verum eſt, rem tanti venditam eſſe, & hic eſt caſus *l. 1. tit. 17. lib. 9. nov. collect. Reg.* ibi, *De todo el precio por que venderen:* Igitur ad huius Regalis decimæ computationem non ſunt deduceodæ prædictæ expenſæ, juxta communem illam & veram Bart. diſtinctionem: ſed integra decima ſolvenda eſt ex toto integro pretio venditiunis, *ut recte tenet Parlador. lib. 2. rer. quotid. cap. 3. §. 7. num. 46.* Et hoc jure ntimur ſecundum Laſar. *ubi ſupra*, licet id vix defendi poſſe dicat Joann. Oroſ. (cum legem illam Regiam non viderit, non enim ſic loquebatur. *l. 2. quaterni gabellarum*) *in l. cum quadam puella, §. quoties, num. 4. ff. de juriſdict. omn. jud.* Et licet contrarium recte rem iſtam non conſiderantes tenere videantur ceteri Hiſpani ſupra citati, ſed noſtra hæc ſententia veriſſima eſt & tenenda, & in praxi quotidie obſervari eam videmns, *ut diximus in noſtro lib. de gabellis.* Et ſequitur Giron *de gabella, in prælud. num. 31. & iterum in 5. part. num. 41. & Azevedo in d. l. 1. num. 152. & 153. tit. 17. lib. 9.*

23 Septimum, † quod ſupra retulimus ex Barboſ. nempe ut extra caſum *dict. cap. à nobis*, fructus qui debentur Eccleſiæ vel piæ caoſſæ, intelligantur dedoctis impenſis, mihi placet.

24 Octavum & ultimum, † qnod impenſæ deducantur ex fructibus minoris, antequam tutor vel eurator eius deducat ſusm decimam, verum eſſe cenſeo & tenendum contra Baecam *ubi ſupra*, & cum his ſumus expediti à noſtra quæſtione principali.

SUMMARIA.

1 Decimare an poſſit tutor vel curator ſemel atq; iterum fructus, ſi res minoris bis in anno fructificet, & num. ſequentib. per totum cap. part affirmativa probatur, num. 3.

2 Venditio ſimplex roſarum viridarii intelligitur de primis fructibus, non de ſecundis, quos in eodem anno producit viridarium & quomodo intelligatur, num. 7.

4 Lex mandans maritum lucrari fructus dotis, intelligitur de primis & ſecundis fructibus, ſi res bis anno fructificet.

5 L. boves, §. hoc ſermone, cum ſimilibus, ff. de verb. ſignific. non habet locum in verbis legis, & præterea non procedit, quando eſt cadem ratio in ſecundo actu, quæ in primo, ut in num. 6.

8 Decimare poteſt tutor vel curator fructus rei caſtrenſis, vel quaſi, pupilli vel adulti ſui.

9 Decimam poteſt petere tutor vel curator etiam tranſacto triennio, non enim comprehendit eum lex Regia, præſcriptionem ſalarii famuli triennio inducens.

CAPUT XXXVIII.

An tutor vel curator deducat ſemel atq; iterum decimam, ſi res minoris bis in anno fructificet?

Res † minoris ſi bis in anoo fructificat, quæritur, *an tutor vel curator eos duplices fructus decimare poſſit, hoc eſt, bis in anno?* 1

Et videtur quidem prima facie pro minore judicandum ex regula vulgari, quæ habet, *quod verba ſimpliciter prolata intelliguntur pro prima vice, l. boves, §. hoc ſermone, ff. de verb. ſignif.* ſed lex noſtra fori concedens tutoribus decimam fructuum pro labore ſimpliciter loquitur, dicens, *Y tome para ſi el diezmo.* Ergo de primis fructibus intelligenda eſt.

Secundo facit, quia prædicta *l. fori*, eſt correctoria juris communis, ut non ſemel in ſuperioribus docuimus & minoribus præjudicialis atque odioſa. Ergo reſtringenda eſt, in quantum fieri poſſit, ſed poteſt verificari in primis fructibus ſingulis annis. Ergo ultra eos extendenda non eſt, *l. quod vero contra, ff. de legibus, cum ſimilibus.*

Tertio, † quia ſic etiam videmus, quod ſi quis vendat ſimpliciter roſas ſui viridarii & fructificet bis in anno, venditio intelligitur de primis fructibus, non de ſecundis, *argum. l. boves, §. hoc ſermone, & l. dotis, § promiſſio, ff. de jur. dot.* Ita in terminis tenet Bald. per text. ibi, *l. divortio, §. quod in anno, ff. ſol. matr* ubi Barboſ. *num. 7.* cum tex. ad hoc expendit & refert eſſe communiter receptum dictum Bald. ex Baeca *de decim. tut. cap. 30. num. 2.* qui tamen hoc non dicit, licet id teneat alios allegans, *ſequitur Rebuff. in d. § boves, verſic. 3. obſervandum.* 2

Ego † autem in terminis noſtræ quæſtionis principalis contrarium probo. Imo quod tutor vel curator in hac ſpecie decimet non ſolum primos fructus, ſed etiam ſecundos ex generalitate noſtræ legis, quæ utroſque comprehendit. Nec maior ratio eſt in primis, quam in ſecundis, cum decima detur pro labore adminiſtrationis, & tutor ita laboret circa ſecundos fructus, ſicut circa primos. 3

Secundo, † *ex d. §. quod in anno*, ubi lex dictans maritum lucrari fructus dotis, intelligitur de primis & ſecundis fructibus, ſi res bis in anno fructificet: Ergo ita & eodem modo ſi res minoris eodem anno bis vel decies fructificet, toties tutor vel curator eius fructus decimare poterit, prout in terminis noſtris recte probavit Baeca *d. c. 30. num. 7. cum ſeqq.* ubi hoc aliis rationibus comprobat. 4

Non † obſtat primum fundamentum contrarium regulæ, *l. boves, §. hoc ſermone, cum ſimilib.* quia ipſa non habet locum in verbis legis. *ut poſt alios notavit Alexa. in l. ſi cum dotem, §. eo autem tempore, ff. ſol. matr. Iaſ. in l. duobus, §. ei qui numero, ff. de jurejur. late Tiraqu. in d. §. hoc ſermone, & ibi Rebuff. in verſ. ultimo limitatur, pag. 543. in pr. & Baeca ubi ſupra, n. 9.* Sed decima tutoribus defertur à lege fori. Ergo non minus decimabunt ſecundos fructus quam primos. 5

Præterea † regula *dict. §. hoc ſermone*, non procedit, quando eſt cadem ratio in ſecundo actu quæ in primo; *arg. l. illud, cum ſimilib. ff. ad leg. Aquil. ſecundum Rom. conſ. 504. quem ad hoc refert & ſequitur Rebuff. ubi ſup. in 2. lim. ibi*, & idem quando eadem ratio eſſet, *ut prædiximus*. Ergo & eadem iuris diſpoſitio eſſe debet. 6

Non etiam obeſt ſecundum, nempe quod noſtra lex fori ſit correctoria & odioſa, ac proinde ſecundos fructus minimè comprehendere, quia reſpondemus, quod etſi hoc ita verum ſit, nempe eam legem eſſe correctoriam & odioſam, nihilominus ſervanda eſt & utroſque fructus comprehendit, tam in eius generalitate, quam in ratione ab ea expreſſa, & ubicunque ratio expreſſa eſt in lege; non dicitur extenſio, quod ſub ea ratione continetur, ſed virtualis comprehenſio & incluſio; *ut reſolvimus late lib. 3. pract. qu. 17, num. 78. cum pluribus ſequentib.* quanto magis, quando deciſio legis eſt generalis, *prout, d. l. fori*,

7 Tertium † de roſis viridarii ſimpliciter venditis nihil nocet ex ſupradictis in reſponſione ad primum, & quia Doctores id tenentes loquuntur in venditione roſarum, vel fœni, ſimpliciter non in longum tempus nec per plures annos. Nos vero loquimur in fructibus plurium annorum vel totius temporis, quo tutela vel cura duraverit. Denique illud de roſis viridarii ſimpliciter venditis, quod intelligatur tantum de primis roſis, non de ſecundis eiuſdem anni, non eſt vſquequaq; abſolutum. Eget namque diſtinctione, an viridarium ſoleat prius bis in annis ſingulis fructificare vel non.

8 Ex † eadem generalitate noſtræ legis *fori*, deducitur, etiam tutorem vel curatorem decimare poſſe fructus rei caſtrenſis, vel quaſi pupilli, vel adulti ſui, *ut recte probavit Baeca d. cap. 30. n. 16.* vbi id aliis comprobat fundamentis.

9 Et † *n. 20.* addit, quod alia lex noſtra Regia præſcriptionem ſalarii famuli triennio inducens, non comprehendit tutorem pro ſua decima, quia is famulus non eſt, ſed potius loco domini habetur, *l. qui fundum, §. ſi tutor, ff. pro emt. l. 15. tit. 14. part. 7. Bart. & alii Doctores quos ibi refert*, quinimo habetur loco patris, *ut in d. l. 15.* Ergo non eſt exercenda adverſus eum prædicta lex Regia de præſcriptione ſalarii famuli trienuio loquens, & ideo merito ad Baecam *vbi ſupra*, ſe refert Azevedo *in l. 6. n. 11. tit. 15. lib. 4. nova collect. Reg.*

SUMMARIA.

1 Remedia quæ cõpetant tutori vel curatori collectis fructibus, non tamen exportatis finita tutela pro ſua decima conſequenda. & n. ſeqq. per totum caput.

2 Tutor vel curator poteſt prohibere minorem eiuſq; curatorem, ne ſe inſcio fructus colligat, niſi miſſo inſpectore, vt ſibi conſulat pro ſua decima.

3 Dominus fundi tempore meſſis poteſt mittere famulum inſpectorem, ne fraus fiat in fructibus dividendis inter ipſum & ſuum colonum.

4 Vxor poteſt inhibere viro ſuo ne ſe inſcia fructus colligat niſi præſente homine, quẽ mittere vult, ne ſibi fraus fiat.

5 Decimarum domini poſſunt prohibere, ne ipſis inſciis fructus colligantur.

6 Tutor vel curator, qui reſtituit pupillo maiori facto integre res ſuas, poteſt ab eo conducere decimam, licet non à tertio poſſeſſore fructuum.

7 Tutor vel curator poteſt retinere res pupilli vel adulti penes ſe exſiſtentes pro ſua decima.

8 Creditor ratione debiti non poteſt retinere rem debitoris ſui, niſi quando debitum oritur ex melioratione facta in ipſa re.

9 Sartor poteſt retinere veſtes pro ratione pretii ſibi debiti pro ſartura.

10 Decimam poteſt propria auctoritate capere tutor vel curator, niſi in caſu, de quo in n. 12.

11 Tutores poſſunt propria auctoritate ſibi ſatisfacere de bonis minoris de eo, quod ſibi minor debet.

13 Tutor & curator in ratione, quam reddit ſuæ adminiſtrationis reputare poteſt decimam ſibi debitam & ſalarium, quod ſibi debetur pro adminiſtratione, ut in n. 14. Calculatores debent admittere hanc reputationem, quando in eis non fuerit exortum aliquod dubium rationabile, ut in n. 15.

16 Tutor vel curator poteſt ſuam decimam conſequi actione tutelæ contraria, imo ea competit etiam adverſus quemlibet poſſidentem rem pupilli, etiam eo nihil petente, ut in n. 17.

18 Actio tutelæ contraria eſt bonæ fidei.

CAPUT XXXIX.

De remediis competentibus tutori vel curatori pro ſua decima conſequenda collectis fructibus finita tutela.

QUÆRO † modo, *quæ remedia competant tutori vel curatori, collectis fructibus, non tamen exportatis, finita tutela pro ſua decima conſequenda?* Et in hoc reſolvendum eſt. 1

Primo † poſſe tutorem vel curatorem in prædicta ſpecie prohibere minorem, ejuſque curatorem, ne ſe inſcio fructus colligat, niſi miſſo inſpectore, *ut in leg. 2. ibi, ſub aſpectu curialium, C. quand. & quib. quarta pars debeatur.* 2

Cujus † argumento Dd. decidunt, quod ſi inter me & colonum fundi mei fructus ſint dividendi, quod tempore meſſis poſſum mittere famulum inſpectorem, ne fraus fiat in fuctibus, *ita docet Alex. in l. divortio, §. fin. col. fin. verſ. luxuria hoc unum, ff. ſol. matr.* & ibi Bald. dicit, quod uxor poterit inhibere viro, ne ſe inſcia fructus colligat, niſi † præſente homine, quem mittere vult, ne ſibi fraus fiat, prout eos refert & ſequitur Baeca *de decim. tut. c. 31. n. 5.* dicens, vide caſum in quo loquuntur. 3 4

Secundo, † quia qui habet partem in fructibus ratione decimæ, videtur habere partem in fundo, hoc eſt, in re, & ideo poteſt prohibere dominum, ne ſe inſcio fructus colligat, ut loquendo in decima docent plures auctores, quos refert & ſequitur Baec. *ubi ſupra, n. 2.* ubi in terminis decimæ tutoris noſtræ *l. fori* idem probat. 5

Et † *num. 6.* quod ſi tutor pupillo majori facto res ſuas integre reſtituiſſet, poſſet ab eo conducere decimam, licet non à tertio poſſeſſore fructuum, *ut docet Bart. in l. quod ſi nulla, ff. de legat. 1. ita Bart.* ſed in hoc obſervabis, quod diximus *ſupra, c. 20. per tot.* 6

Secundo, † ſi minor jam major factus noluit tutori relinquere decimam, ſed fere omnia ſua occupaverit tutor vel curator poterit ratione decimæ retinere res pupillares vel adulti, quæ apud ſe fuerunt, *ut in l. 1. §. præterea, ff. de contrar. & util. act. tut.* ubi quod tutor poteſt uti retentione ad conſequendum, quod ſibi pupillus debet, *& ita notant Dyn. & Alb. & alios allegans tenet in terminis Baeca d. c. 31. num. 8.* 7

Confirmatur † ex doctrina Bart. *in l. ſi non ſortem, §. ſi centum, n. 7. ff. de cond. indeb.* ubi tenet, quod etiamſi ratione debiti nullus poſſit retinere rem debitoris ſui, *ut in l. fin. C. commod. & ibi Dd.* hoc non habet locum, quando debitum oritur ex melioratione facta in ipſa re, *ut in l. ſi area, 33. in fin. ff. de cond. indeb.* quam doctrinã ſequuntur Dd. *in d. l. ſi centum*, & probatur etiam *in l. in reb. 18. §. 4. eſſunt, ff. commodat. & in l. Paul. ff. de doli except.* & tenet Catol. Ruin. *conſ. 100. ad fi. lib. 4. Burſ. conſ. 85. n. 31. lib. 1. & diximus late lib. 3. pract. quaſt. 68. n. 7. & poſt nos Barboſ. in d. l. divortio, §. fin. n. 71. ff. ſol. matr.* 8

Sic † etiam ſartor poteſt retinere veſtes ratione pretii ſibi debiti pro ſartura, *teſte Bald. in l. fin. C. commod.* & ſcriptor poteſt pro ſalario retinere membranas vel codicem ſcriptum, *ut notant Bart. Bald. Ang. Iaſ. & Alex. in addit. ad Bart. in d. §. ſi centum, Cyn. & Salyc. in d. l. fin. C. commod. & in l. ſi non inducta, C. in quib. cauſ. pign. vel hypothec. contrah. quos refert & ſequitur Baec. d. cap. 31. n. 9.* ſed tutori debetur & datur decima, eo quod coluit rem minoris & laboravit in ea. Ergo poterit uti retentione ejus pro ſua decima. 9

Tertio, † tutor poterit propria auctoritate capere decimam fructuum minoris, ut patet *ex ſæpe citata l. fori, ibi Y tome para ſi el diezmo.* Verbum namque, *tome*, correſpondet verbo Latino, *accipiat*, quod eſt verbum directum *ſecundum Bart. in l. centurio, ff. de vulg. & pupill. col. 4. quem & alios refert & ſequitur Baec. ubi ſupra, num. 10.* 10

Accedat, † quod tutores poſſunt propria auctoritate ſibi ſatisfacere de bonis minoris de eo, quod ſibi minor debet, *arg. l. 5. §. plane ſi forte, ff. de contr. & util. act. tut. l. quoties, §. ſicut, ff. de adminiſt. tut. Paul. Caſtr. conſ. 379. primo videndum eſt, utrum remiſſio facta, verſ. præterea eſt, lib. 1. Boer. in conſuet. Bitur. tit. de conſuet. jur. perſo. §. 12. col. pen. verſ. & an tutoris, Baec. d. c. 31. n. 11. diximus late ſup.* 11

Si

12 Si † tamen tutor res omnes minoris nulla facta deductione decimæ reſtituiſſet minori facto maiori, non poſſet poſtea propria auctoritate accipere decimã, *ut recte conſuit Baeca ubi ſupr. ad fin. d. cap. 31. verſ. fateor tamen.*

13 Quarto; † cum tutor & curator in computatione & ratione, quam reddit ſuæ adminiſtrationis, reputet ſumtus & expenſas factas circa res minoris, jure quoque reputabit ſimul ſuam decimam, ut certum ſalarium ſibi à lege debitum & taxatum, ut tanto minus oneris contra ſe remaneat, velut ipſe minorem ſuum oneret: Cum enim hæc decima ratione ſui laboris in adminiſtratione impenſi ſibi à lege fori deferatur; conſequens eſt, ut in ipſamet rationis redditione deducatur tanquam exitus ac introitu, ut patet, tum ratione, tum etiam *ex verſic. fin. d. l. fori*, ibi; *Y tome para ſi el diezmo de los frutos per razon de ſu trabajo, y quando viniere à edad, dexele todo lo ſuyo ante el alcalde por el eſcripto con que lo recibio, &c.* Decima enim, quam accipere debet tutor vel curator, non eſt minoris, ſed tutoris vel curatoris, cui delata eſt jam atq; accepta per ipſum.

14 Tandem † hæc noſtra ſententia comprobatur *in l. à tutoribus, §. final. ff. de adminiſtrationibus tutor. & in l. 1. §. ſi pupillus, ff. de tutorib. & ration. diſtrahend.* ubi probatur, quod in reputatione bonorum pupilli poteſt tutor reputare ſalarium, quod ſibi datur pro adminiſtratione, hoc eſt, poteſt retinere ſalarium, cum reſtituit rem pupilli, per quæ jura ita in terminis tenet Baeca *de decim. tut. cap. 33. num. 5.*

15 & † ita debet admitti & recipi hæc decimæ reputatio per calculatores rationum, quando non fuerit exortum in eis aliquod dubium rationabile ſuper ablatione decimæ.

16 Quinto, † tutor vel curator poterit ſuam decimam conſequi actione tutelæ contraria, *l. 1. §. an in hoc judicio, ff. de contrar. judic. tutel.* ubi quod hæc actio non ſolum datur tutori pro expenſis factis in re pupilli, verumetiam pro eo, quod pupillus obligatus eſt præſtare tutori.

17 Imo † datur etiam non ſolum adverſus tutorem, verum etiam adverſus quemlibet poſſidentem rem pupilli, etiamſi pupillus nihil petat, nec directa actione tutelæ agat adverſus tutorem, *l. quid ergo, §. fin. l. 1. §. hanc actionem, ff. de contr. jud. tut.*

18 Et † hæc actio tutelæ contraria bonæ fidei eſt, ſicut directa, *Jaſ. in §. actionum, num. 70. Inſtit. de act. Baec. d. cap. 33. num. 6.*

SUMMARIA.

1 *An decima ſolvenda ſit in ipſiſmet fructibus in ſpecie; vel ſufficiat offerre æſtimationem pro ea?*

2 *Sufficit pro decima oblatio æſtimationis in pecunia numerata, & eſt unus caſus, ubi aliud pro alio ſolvi poteſt, licet contrarium verius.*

3 *In ipſiſmet fructibus in ſpecie decima ſecundum veriorem ſententiam ſolvenda eſt, nec ſufficit æſtimationem offerre.*

4 *Compenſatio non admittitur de quantitate pecuniæ ad quantitatem fructuum, limita ut ibi.*

5 *Decima non eſt deducenda de qualibet re; ſed res eſt definienda ſecundum arbitrium boni viri inſpecta rerum qualitate, an admittat diviſionem vel non.*

6 *Regula generalis eſt, quod quando ex diſpoſitione legis vel hominis ſit præſtanda pars quotativa, puta 4. 6. decima non ſit deducenda de qualibet re; ſed quod res ſit definienda arbitrio boni viri, ut ſupra.*

7 *Pro decima neque peiores, neque meliores fructus dandi ſunt, ſicuti in legitima filij.*

CAPUT XL.

An decima ſolvenda ſit in ipſiſmet fructibus in ſpecie; vel ſufficiat æſtimationem pro eis offerre, & an in qualibet re dari debeat?

QUæritur † præterea, *an decima ſolvenda ſit in ipſiſmet fructibus in ſpecie, an vero ſufficiat offerre æſtimationem pro ea?*

2 Et † videtur primo ſufficere offerre æſtimationem in pecunia numerata ex text. *in l. fundi Trebatianus, ff. de uſufruct. legat.* ubi probatur, quod ſi alicui debeantur fructus, ſufficit quod ei offeratur æſtimatio, ut patet ex illis verbis text. *quæro an poſſit tutor heredis fundum vendere, & legatario quantitatem offerre annuam, quam vivus paterfam. ex locatione fundi redigere conſueverat, reſpondi poſſe:* & ibi notat gloſſ. *verbo, poſſe*, hunc eſſe unum de caſibus in quibus aliud pro alio ſolvi poteſt.

3 Nihilominus † tamen contrarium & rectius in ſpecie noſtræ quæſtionis determinat Baeca *de decim. tut. cap. 32. num. 2.* imo, quod de ipſiſmet fructibus decima eſt ſolvenda, neque ſufficiat offerre æſtimationem *ut patet ex Bart. in l. cum qui, in fin. princ. ff. de his quibus ut indig. & ex aliis auctoribus, quos in hoc refert & ſequitur Baeca ubi ſupra.*

4 Secundo † probatur, quia compenſatio non admittitur de quantitate pecuniæ ad quantitatem fructuum, *gloſſ. Cyn. & Bald. in l. neq; C. de compenſat. Innocent. & Imol. in cap. ad noſtram, de jurejur. Baeca ubi ſupra, n. 3. & plures referens Barboſ. in l. divortio, §. ob donationes, ſub n. 23. verſ. ult. ff. de ſolut.* ubi hoc verum intelligit, ubi fructus ſunt ſtantes, & debentur ut ſpecies, veluti fructus dotis & decima tutoris: quam reſtrictionem in propriis terminis decimæ tenet etiam Baeca *ubi ſupra, n. 3. verſ. hac opinio, & n. 4.* ſic reſpondens *ad d. l. fundi*, ut ita ſit intelligenda.

5 Nec † deducenda erit prædicta decima de qualibet re, ſed res eſt definienda arbitrio boni viri inſpecta rerum qualitate, an admittat diviſionem vel non: quod in legitima tenet Bald. Imol. Alex. & ceteri *in l. non amplius, §. cum bonorum, per text. ibi, ff. de legat. 1. Alex. in l. Marcellus, §. res quæ, num. 10. ff. ad Trebell. & agit de hoc Ant. Gom. per tex. ibi, in l. 14. Taur. nu. 3. ubi cæteri Gloſſatores.*

6 Generaliterq; † quod quando alicui ex diſpoſitione legis vel hominis ſit præſtanda pars quotativa, puta quarta, ſexta, decima, non ſit deducenda de qualibet re, ſed quod res ſit definienda arbitrio boni viri, inſpecta rerum qualitate, an admittant diviſionem vel non, probat expreſſè *l. 2. C. quãdo & quibus quarta pars debeatur, lib. 10. & ibi notat Bart. Bald. in rub. ff. de rer. diviſ. colum. 2. Bart. in leg. ſuus quoque, ff. de hered. inſtitut. & alii Dd.* Quod & in decima tutoris eſt omnino ſervandum; *ut inquit Baec. d. c. 32. n. 7.*

7 ubi † quod neque peiores neque meliores fructus pro decima ſunt dandi; ut in filij legitima; notant Dd. quos ibi citat.

SUMMARIUM.

1 *Decima tutori & curatori an debeatur totius anni, in quo ipſe deceſſit ante finem anni? & num. 2.*

CAPUT XLI.

An decima debeatur totius anni in quo tutor vel curator deceſſit ante finem anni?

1 TUtor † vel curator deceſſit certa parte anni; collectis vel non collectis fructibus, quæro, *an totius illius anni decimam illorum fructuum eius heres habere debeat, an vero pro ratâ temporis quo vixit?*

Hanc quæſtionem late differit Baeca pro & contra *in tract. de decim. tut. cap. 32. n. 8. cum ſeqq.* & tandem diſtinguit dicens, quod aut quæritur, an tutor mortuus tranſmittat ad heredes decimam fructuum collectorum, vel reddituum iam debitorum, quorum dies venit; & indubie tranſmittit eam, etiamſi decimam vel fructus nomine decimæ non acceptaverit, quia lucra, quæ deferuntur à lege, etiam non agnita tranſmittuntur ad he-

redes, *ut in l. infantis, C. de bonor poſſeſſ. infant. delat.* & in lucris conſtante matrimunio acquiſitis, quæ etiam non agnita ad heredes traoſmittuutur, *ut docuimus lib. 2. practic. quaſt. 123. per totam.* Si tamen tutor vel curator moriatur ante fructus collectos, vel antequam dies redditus venerit, tunc tenet & probat Baeca partem negativam, ſcilicet quod non tranſmittatur ad heredea jus decimandi redditus vel fructus, quorum dies ante eius mortem nondum venit, licet jam ceſſerit, eamque opinionem pluribus nititur comprobare fundamentis. Et præcipiuum eorum eſt, quod, ſi uſufructuarius moriatur fructibua maturis, fructus non pertineut ad ejua heredem, ſed ad proprietarium, *juxta l. ſi uſufructuarius, ff. quibus modis uſufruct. amit. l. in ſingulos, ff. de annu. legat.* & quod ſi fructus fideicommiſſi pertineant ad fideicommiſſarium, non ad heredem, licet maior pars anni elapſa ſit tempore, quo venit diea fideicommiſſi reſtituendi, *l. Herennius, ff. de uſur.* Tandem ſuam hanc opinionem confirmat Baeca ex altera prupria, quam tenuit pro potiori *in c. 28. euſd. tract.* nempe quod tutor non decimet fructua collectoa finita tutela: licet maturi fuerint durante tutela, & idem in redditibus, quorum diea nondum venerit, licet ceſſerit & proximus ſit. Tandem *in fin. d. cap. 32.* inquit, quod hæc opinio ſibi probabilior videtur. Nam favet pupillo & moderatur diſpoſitionem *l. fori*, jua Romanum hac in parte abolentis. Nam leges correctoriæ reſtringendæ ſunt. Adverſantur enim juri communi à viris prudentia & doctrina clariſſimis elucubrato. Quid tenendum? Ego quoad primum membrum diſtinctionis eidem Baeccæ conſentio, quia vera eſt eiuſdem ſententia & indubia.

Quoad † ſecundum vero teneo pro rata laboris tutoria vel curatoris, decimam de his fructibus pendentibus tempore eius mortia pertinere ad heredes tutoris vel curatoris prædefuncti eiſdem rationibua, quibua ſupra, *cap. ad fin.* idem probavimus contra eundem Baecam *in quaſt. praced.* de qua per eundem *cap. 28.* ad quem meum locum remitto lectorem, ne hic proxime ibi dicta repetam.

SUMMARIA.

1 *Tutor & curator à quo tempore incipiat lucrari decimam? & num. 2.*

2 *Tutor à die ſcientia tenetur de periculo tutela.*

CAPUT XLII.

A quo tempore tutor vel curator incipiat lucrari decimam?

1 CAlculatores † rationum in hac materia neceſſario ſcire debent, à quo tempore decimam tutoribua & curatoribus minorum dare debeant vel admittere. Ideo prope finem huius operis hanc quæſtionem tangere & decidere ſatis utile erit.

2 Quare † ſi tutor vel curator datus ſit ſub conditione, perſpicuum eſt, ipſam decimam fructuum minorum non lucraturum, niſi à tempore impletæ conditionis, quoniam ante ipſam impletam tutor non eſt nec curator, *l. Titius, §. ſed verum eſt, ff. de excuſat. tut.* Quod ſi tutor vel curator non eſt, adminiſtrare non poteſt, *l. ſi is qui, ff. de eo, qui pro tutor. &c.* Ergo non lucratur decimam, ut hoc argumento & aliis hanc opinionem & recte probavit Baeca *de decimis tutor. cap. 33 num. 7.*

Si vero tutor & curator pure datus ſit, tunc etſi videatur non ſtatim ipſum decimam lucraturum, quouſque adminiſtrare poſſit ſervatis ſolemnibua, ſcilicet confecto inventario, & præſtito juramento, dataque cautione & decreta tutela vel cura, atque à judice permiſſa adminiſtratione, quia ante hæc adimpleta non poteſt adminiſtrare, *ut diximus ſupra, in 1. part. cap. 5. num. 21.* Non enim datur decima, niſi pro labore adminiſtrationis, *ut in noſtra l. fori.* Nihilominua tamen humanius & prudentius agendum eſt cum tutore & curatore in hac ſpecie, nempe ut ſtatim à die ſcientiæ incipiat lucrari decimam.

Quoniam † ſtatim eſt tutor vel curator, & de periculo tutelæ vel curæ tenetur, antequam ſolemnia ſervet, 2
ut enim Bart. & aliis probat Baeca d. c. 33. n. 9. 10. & 11. ubi quod à die ſcientiæ tenetur de periculo tutelæ, *l. quidam decedens, §. Papinian. & ibi notant Dd ff. de adminiſtrat. tut. Alb. in l. ſi tibi, in fin. C. de adminiſtr. tut.* & inventarium & cetera ſolemnia conficere & adimplere debet, quamprimum poterit, *ut late diximus ſupra, in 2. p. c. 1. per totum, cum ſeqq.* Ergo decimam ſtatim incipere debet lucrari, quia abunde laborat, qui de periculo tenetur, & ſedulo ſe præparat adimpleoda ſolemnia, eaque revera adimplet & adminiſtrat. Et ita in terminis merito reſolvit Bacca *d. c. 33. n. 9. cum ſeqq.* cuiua ſententiam ipſe veram eſſe intelligo, cum tutor vel curator non ceſſet, nec differat multum adimplere ſolemnia ex negligentia. Alias namq; ſi notabiliter negligens eſſet in his obſervandis, ita quod damnum propter hoc ex ſua negligentia minori inferetur pro tempore hoc, quo male ſe habuit in omiſſione adminiſtrationis ex defectu obſervationis ſolemnium, non quidem habere debet decimam, cum ipſa non detur tutori vel curatori male adminiſtranti pro eo tempore, quo male in adminiſtratione ſe habuit, *ut reſolvimus ſupra, hac tertia parte, cap. 14. nu. 23. & in terminis reſolvit Baeca dicto cap. 33. num. 12. ibi, dummodo non ceſſet ex negligentia.*

SUMMARIUM.

1 *Tutor an ſuccedat pupillo decedenti non obſtantibus agnatis?*

CAPUT XLIII.

An tutor jure communi attento & etiam lege fori, qua decimam fructuum ei concedit, poſſit ſuccedere pupillo?

COntroverſum † valde eſt, *an jure communi attento, tutor ſuccedat pupillo decedenti non obſtantibus agnatis vel cognatis?* gloſſ. namque *in l. qua tutela, 74. ff. de regulis iuris, gloſſ. 1. in fin. argumento text. ibi in princip.* 1
tenet partem affirmativam in tutore teſtamentario vel dativo, quam ſequuntur plurea relati per Antonium Gomez. *in leg. 8. Tauri, numero 24. & per Baecam de decimis tutorum, capite 33. numero 14. & ſequuntur Cynus & Albericus numero 1. in leg. 1. C. unde vir & uxor, & Alexand. in addition. ad Bartolum in dicta leg. quo tutela:* verum eam reprobant ibi Bartolua & Albericus & inquit Corneus *in leg. nutritoribus, in principio, C. commun. de ſucceſſ.* quod hanc opinionem ſequuntur ceteri, & poſtea ad medium dicit, quod hæc opinio Bartoli videtur magis communis, eamque tenet & defendit, & allegat alioa plurea prædictam gloſſam reprobantes, Cagnol. *in dicta leg. qua tutela, numero 6.* & Tiraquellus *in tractatu de mort. in ſecunda parte, declaratione 14. numero 5.* & hanc ſecundam opinionem contra illam gloſſam refert eſſe magis communem ex Corneo *ubi ſupra,* Antonius Gomez *in dicta leg. 8. Tauri, numero 24.* qui cum hac ſecunda opinione tranſit eamque probat Baeca *dicto capite 33. numero 16.* quia nulla lege cavetur, ut tutor ſuccedat pupillo, quinimo lex ſexta, *ad finem, titulo 13. partita ſexta,* inquit, *Que ſi por ventura el que muriere ſin parentes no fueſſe caſſado, eſtea*

eſtonce heredad todes ſus bienes la camara del Rey: Intelligc ut ex præcedentibus patet, quando ſic decedeos non haberet agnatos nec cognatos, maritum vel uxorem. Ecce ergo, quomodo tutoris noo fit mentio, ſed fiſci: fiſcus igitur tutorem ſemper excludit. Jure autem noviſſimo fori Regii, non decima fructuum pupilli vel adulti datur ejus tutori vel curatori, cum nutritor non ſuccedat infanti, quem nutrivit, quia ei datur merces pro nutritione, ideo contentus ſua mercede æquum eſt, ut non excludat fiſcum, ut reſponderunt Angel. & Paul. *en d. l. nutritoribus.* Procul dubio tutor vel curator non ſuccedat minori, neque excludet fiſcum ab eius ſucceſſione, cum hodie *ex d. l. fori*, merces prædicta detur tutori vel curatori, ſcilicet decima fructuum: & etiam jure communi attento, quo ſalarium non debebatur tutori, adhuc ſecundum veriorem & receptiorem ſententiam tutor non ſuccederet pupillo, nullis relictis agnatis vel cognatis, *ut ſupra reſolvimus*, & in terminis noſtris attenta *l. fore*, ita tenet & probat Baeca *dict. cap. 33. num. 15. cum ſeqq.*

S U M M A R I A.

1 *Decima fructuum minoris an ſit concedenda tutori vel curatori non ſolum bonorum exſiſtentium in Hiſpania, ubi lex fore ſervatur, ſed etiam exſiſtentium extra hac regna? & num. 3*

2 *Datio tutoris ſimplex à judice unius territorii vim ſuam extendit ad bona alterius territorii.*

CAPUT XLIV.

An decima fructuum ſit concedenda tutori vel curatori non ſolum bonorum, quæ ſunt in Hiſpania, ubi lex fori ſervatur, ſed etiam quæ ſunt extra hæc regna, ubi non adſit prædicta conſuetudo, ſed jus commune ſervatur, ut tutori non detur nec debeatur ſalarium?

1 HANC † quæſtionem ultimo in utramque partem differit Baeca *de decim. tutor. cap. 34.* & tandem *num. 7. cum ſeqq.* verius eſſe cenſet atque tuendum, ut tutor decimet non ſolum fructus & redditus bonorum, quæ ſunt ſita in loco, ubi prædicta *l. fori*, ſervatur, ſed etiam rei ſitæ, ubi dicta lex non ſervatur, ſequutus Paulum Caſtrenſem, qui hoc io ſimili conſuetudine lucrandi tutorem omnes fructus expreſſe tenet *conſ. 274. ſuper iſtis dubiis, num. 1. lib. 2.* quia dicta conſuetudo valida eſt & potuit extendere ſuum effectum ad bona, quæ pupillus habet alibi ratione perſonæ pupilli ſubditi iuriſdictioni ſtatuentium, *argu. l. magis puto, §. illud quæri, ff. de rebus eorum*: idem probat Caſſan. *in conſuet. Burgund. rubric. 6. §. 4. verbo, & ſuiƈt la dicta femme, num. 1. verſ. conſuetude*, & ipſe quoque libenter ſequor, dummodo tutor vel curator bona omnia prædicta adminiſtret.

2 Simplex † namque datio tutoris à judice vnius territorii vim ſuam extendit ad bona alterius territorii; *leg. propter litem, §. liset, ff. de excuſat. tutor. d. l. magis puto, §. illud, ff. de rebus eorum, l. 1. in fin. ff. de tuto. & curat. dat. ab his, & tenet alios referens Tiraqu. de primog. quæſt. 46. verſ. tertia datio, n. 20. & Bacca d. c. 34. n. 2.* de quo ſupra diximus *in hoc tract. 1. part.*

Et procedit prædicta ſententia præcipue, cum *lex noſtra fori*, generaliter loquatur & in rem, ibi; *Delos a guardar con todos ſus bienes, y toma para ſi el diezmo de los fructos*; argumento traditorum à Doctoribus *in ſimili quæſtione*, quos refert Tiraquell. *ubi ſupra, d. quæſt. 46. num. 4.* Non enim lex fori diſtinguit, ſed omnia bona iubet tradi tutori adminiſtranda, *Y que mantenga al huerfano de los fructos, y tome para ſi el diezmo.* Si ergo ex fructibus & redditibus, quibus alere debet minorem, ſumere debet tutor decimam, conſequitur, ut ex fructibus & redditibus bonorum ſitorum extra regnum decimam quoque ſumere debeat, quandoquidem ex eiſdem alere debet minorem, ſi idem tutor vel curator eadem quoque bona recte adminiſtret; utpote ſub ſua cura exſiſtentia.

Alias † namque, ſi alius tutor vel curator datus eſſet illorum bonorum extra regnum conſiſtentium, datus in his regnis ad bona in illis exſiſtentia, decimam illorum, quæ extra regna ſita ſunt, minime auferet, quia non ſunt ſub ſua cura & adminiſtratione, nec ſuo periculo cedunt aut ſubſunt, ſed illius, cui adminiſtratio eorum commiſſa eſt, qui juxta conſuetudinem patriæ mercedem accipiet vel non. 3

S U M M A R I A.

1 *Exſequutores teſtamentorum an poſſint & debeant habere decimam fructuum bonorum defuncti vel aliquod ſalarium pro labore, num. ſeqq. per totum caput diſputatur in utramque partem, primo affirmative, poſtea negative, & juxta hoc ultimum reſolvitur, n. 11. cum ſeqq. & hoc regulariter, & num. 25. Expenſa tamen bona fide facta debentur, ut in num. 26. & nu. 27. Quis eas ſolvet, an heres vel legatarius? Limitatur regula prædicta in ruſticis, &c. ut in num. 28. & 29. & ſtante legitima conſuetudine in contrarium, ut in n. 30. & quoties teſtator aliquid eis reliquit pro labore, num. 31.*

2 *Dignus eſt mercenarius mercede ſua, Matth. 10. nemo militat ſuis ſtipendiis, nec qui plantat vineam de fructibus non edit? quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat? & qui bene præſunt presbyteri, duplici honore habentur, & alia ſimilia hic adducuntur.*

3 *Tutores & exſequutores teſtamentorum æquiparantur.*

4 *Adminiſtrator quicunque & quocunque nomine, titulo & cauſſa adminiſtraverit, tenetur reddere rationem.*

5 *Adminiſtrator quilibet, qui rationem non reddiderit, tenetur ad intereſſe declarandum per juramentum in litem.*

6 *Pater gerens negotia filii, quando non eſt ejus legitimus adminiſtrator, tenetur eidem reddere rationem.*

7 *Frater maior, qui in vita patris habuit adminiſtrationem, tenetur eius adminiſtrationis rationem reddere.*

8 *Exſequutor ultimæ voluntatis tenetur rationem reddere ſua adminiſtrationis.*

9 *Adminiſtratoribus congruum eſt, eisque jure dari debet ſalarium juxta laborem impenſum.*

10 *Exſequutores teſtamentorum (quicquid alias ſit de jure) de conſuetudine tamen debent habere ſalarium, ſed contra num. 32.*

12 *Erubeſcimus, cum ſine lege loquimur.*

13 *Exſequutor teſtamentarius non poteſt præciſe compelli ad acceptandum officium, etiam ad pias cauſſas, niſi ſemel tale munus obiviſſet.*

14 *Exſequutor teſtamentarius datus præſens & tacens non cenſetur acceptaſſe officium.*

15 *Ubi eſt temporale præmium, ceſſare videtur caritatis præmium.*

16 *Actus caritatis eſt beneficentia in proximum.*

17 *Recipiens pretium pro ſpiritualibus peccat, niſi in caſu, de quo infra, num. 18.*

18 *Locatio operarum pro re ſpirituali an & quando fieri poſſit? & num. 19.*

20 *Epiſcopus abſque emolumento debet exſequi pias defunctorum voluntates, & num. 21.*

23 *Ratio generalis extenditur ultra caſum legis, & plura alia in propoſito adducuntur.*

24 *Rectores vel decuriones civitatis vel villæ, an debeant habere ſalarium à Republica pro labore occupationis in ſuis negotiis intra civitatem vel foris proficiſcentis.*

CAPUT XLV.

An exſequutores teſtamentorum poſſint petere & habere decimam fructuum & redditųum bonorum defuncti pro ſuo labore?

1 QVæro, † *an exſequutores teſtamentorum, hoc eſt, los teſtamentarios, y albaceas, y cumplidores de teſtamentos, iure conſuetudine & tuta conſcientia poſſint petere, habere, vel ſibi ſumere decimam fructuum bonorum defuncti, vel aliquod ſalarium pro labore, opera & induſtria in exſequutione teſtamentorum a ſe impenſis, nihil ſibi ob id relicto in prædicto teſtamento, vel quando relictum eſt impar labori ſuſcipiendo vel ſuſcepto?*

2 Et † profecto prima facie res videtur clara: Matthæi enim 10 habetur: *Dignus eſt enim mercenarius mercede ſua*, & 1. ad Corinth. 9. *quis militat ſuis ſtipendiis unquam? quis plantat vineam & de fructibus non edit? quis paſcit gregem & de lacte gregis non manducat?* ſic qui bene præſunt presbyteri duplici honore habeâtur, *ut cavetur 1. ad Timoth. 5.* ubi D. Auguſt. *Accipiant*, inquit, *ſuſtentationis neceſſitatem à populo, mercedem diſpenſationis à Domino*, quod latius pluribus exornat Menuch. *conſ. 228, n. 14 lib. 3.* Ergo ita etiam huiuſmodi exſequutores teſtamentorum pro officiu caritatis & pietatis aſſumto & bene adimpleto, ſuſtentationē accipere debent ex bonis defunctorū quæ adminiſtrarunt, & in pios uſus converterunt.

3 Secundo, † quia *iuxta l. 2. fori*, huius Regni, *tit. de la guarda de los huerfanos, lib. 3.* quotidie in uſu forenſi recepta atq; practicata, & in Regalibus tribunalibus admiſſa, minorum tutores & adminiſtratores decimam partem fructuum ſibi pro labore & adminiſtratione percipiunt & exigunt. Sed tutores & exſequutores teſtamentorum æquiparantur, *ut notat gloſſ. in l. antepen. ff. de tutel. & ibi Bart. Alb. & Raphael cum gl. in l. uxor, §. 1. ff. de falſ.* & probat alios allegans Baeca *de decim. tut. & c. c. 20. num. 22. in verſ. ſed quod tutores*: & D. Spin. ſtatim citandus. Curator enim & tutor proſpiciunt perſonæ minoris, exſequutor autem curat animam defuncti, dum reſtituit aliena, & Chriſti miſericordiam eleemoſynis & piis Chriſtianæ diſciplinæ inſtitutionibus conciliat defuncti manibus: Ergo utriſq; decima debetur.

4 Facit etiam: † nam quilibet adminiſtrator in re ſibi commiſſa ſuſcipit onus & laborem, cum de adminiſtratione rationem reddere teneatur, quocunque nomine, titulo & cauſſa adminiſtraverit, *l. 1. §. officio, ff. de tutor. & rat. diſtrah.* que in text. Bart. *n. 2*, Bald. & omnes ſummo conſenſu ad quamlibet adminiſtrationem producunt, *& in l. ſi ita fuerit, ff. de manum. teſtam. Baec. de decim. tut. c. 2, n. 152. & 154. & 157.* congerit plurimos huius ſententiæ auctores eos ſequutus Marzar. *conſ. 61. n. 29.*

5 Quinimo † ſi rationem non reddiderit quilibet adminiſtrator, tenetur ad intereſſe declarandum per iuramentum in litem, *& Iacob. de Arot. & Bart. in d. l. 1. §. officio*, & contra parvos adminiſtratores conſuluit Corn. *conſil. 106. n. 4. in verſ. cum præſupponatur, quod dicti parvi, libr. 3. & Alciat. in leg. 1. in fin. in verſ. ceterum actionis ope, C. de edea, ubi alios allegat & Bertrand. conſ. 18. n. 4. verſ. conſulo igitur, lib. 2. in antiq. Crav. conſ. 218. in princ. Marca conſil. 20. num. 14.*

6 Et † adeo verum eſt, quemlibet adminiſtratorem teneri reddere rationem ſuæ adminiſtrationis, ut etiam patrem legitimum comprehendat, quando non eſt legitimus adminiſtrator, ſed gerit alias negotia filii: tenetur namque filio rationem reddere per actionem negotiorum geſtorum, *l. litis, §. pater, ubi hoc notat expreſſe Bart. de negot. geſt. Chaſſan. in conſuet. Burg. d. rub. 6. §. 7. verſic. quarto hoc in practica obſervari affirmat.*

7 Et † ideo ſubiungit in terminis fortioribus, quod frater maior, qui in vita patris habuit adminiſtrationem, tenetur rationem illius adminiſtrationis reddere, *ut per Socin. conſ. 73. difficultatem, n. 10. volu. 3. ubi allegat Abb. conſ. 13. vol. 1. adde Corn. conſ. 105. viſis atteſtationibus, n. 10. vol. 3. & Marzar. d. conſ. 61, n. 30. & Baec. d. c. 2. num. 152. & 153.*

8 Et † in terminis exſequutoris ultimæ voluntatis, quod teneatur rationem reddere ſuæ adminiſtrationis, tenet Gerard. *ſing. 84. ex l. ſi heres, ubi Dd. ff. de condict. ob cauſ. & ſequitur Baeca d. c. 20. n. 23. & prius c. 2. num. 150. & Matien. alios referens in d. l. 14. glo. 1. n. 67. tit. 4. lib. 5.* ubi id ampliat etiam in exemto, & etiamſi à teſtatore ſit ei remiſſa rationis redditio, & de ſupradictis diximus late *ſupra, c. 1. huius 3. part.*

Cum ergo adminiſtrator & exſequutor ultimæ voluntatis, ſuſcipiat onus & laborem, adminiſtrando & rationem reddendo ſuæ adminiſtrationis, prout iure ad id tenetur per ſupradicta, quod maximus labor eſt, *ut in d. l. ſi heres*,

9 Pro † huiuſmodi labore mercedem ſeu ſalarium recipere congruum eſt, *l. contra publicam, Cod. de re milit. lib. 12. ibi, quia honoris argumentum non ambitione, ſed labore ad unumquemq; convenit evenire, l. unicuiq;, in prin. C. de prox. ſacr. ſcrin. lib. 12. l. 2. C. de offic. mag. offic. Boer. de auctor. magni conſ. n. 145.* Nemo enim gratis laborare cogendus eſt, *ut ſupra probavimus in 1. fundam. huius part.* nec tenetur de ſuo facere beneficium, *ca. precaria. 10. qu. 2. c. cum ex officii, de præſcr.* & ideo cuicunque adminiſtratori, iuxta laborem impenſum debetur ſalarium, ut probat late Baec. *de decim. tut. c. 2. per tot.* ubi exemplificat in pluribus perſonis. Quinimo *ut ſupra c. 2. huius 3. part. n. 3. probavimus*, licet attento iure communi tutori vel curatori non ſit dandum ſalarium pro adminiſtratione, ex iuſta tamen cauſſa propter magnum laborem, & ne ex eo damnum in ſuis rebus patiatur iudex, imo & contutores poſſunt & debent ei in recompenſam ſalarium moderatum damni dare & aſſignare, ne ſibi ſuum officium damnoſum ſit: Ergo ita etiam & eodem modo exſequutori teſtamenti dandum eſt ſalarium ex eadē iuſta cauſſa, ne damnū patiatur ex d. officio.

Tertio ſic vidimus, quod heredi datur quarta Treb. pro labore ſuo, quādo gravatur à teſtatore reſtituere aliis hereditatē, *ut in tot. tit. C. & ff. ad. Treb.* Ergo ita etiā exſequutori teſtamenti dandum erit præmium laboris.

Nec dicatur, quod cum officium exſequutoris teſtamenti ſit ab initio voluntariū, *ut habet communis, de qua infra in 2. fundā. contrariæ par.* non debetur ei ſalarium, quia non eſt novū. ceteris adminiſtratorib. qui non adminiſtrant lege cogente, ſed voluntarie, uti ſunt mandatarii & negotiorū geſtores, dari ſalarium, hoc eſt, laboris præmium, *l. idemq;, § idem Labeo, ff. mandati, Baec. d. c. 2. n. 2. probat late Menoch. conſ. 228. n. 20. cum ſeqq. libr. 3.*

10 Quarto, † quia quicquid ſit de iure, de conſuetudinē tamen exſequutores teſtamentorū ſolent habere ſalarium, *ut affirmat Avenda. lib. 1. c. 2. prætor, n. 8. ibi ſic de cōſuetudine:* motus auctoritate, *l. 30 quæ eſt 31. tit. fin. lib. 8. ordinamenti veteris.* qua cavetur; *Que el cabeçalero o teſtamentario de otro que recibiere el teſtamento, y no lo publicare faſta treynta dias ſiguientes ante los alcaldes del lugar, o ante qualquiera dellos pierda lo que le fuere mandado per el teſtamento: y ſi no le fuere mandado coſa alguna pierda el ſalario, que deve aver por ſu trabajo ſegun uſo de cabeçalero, y peche cien maravedis para la nueſtra camara.* Præſupponit igitur hæc lex, quod exſequutor teſtamenti debeat habere ſalarium pro uſu officii. Eandem opinionem de iure Regio veriorem eſſe & videri probandam affirmat Bacca *d. c. 20. n. 20. cum ſequentib. uſq; in fin. & prius d. c. 2. n. 19. & c. 5. n. 31.* & audacter Doctor Spino *in ſuo ſpecul. teſtamentorum, gloſſa 28. num. 78. in verſ. ſed his non obſtantibus*, qui etiam pro ſe allegat, *l. 4. tit. 2. lib. 5. ordinamenti veteris*, ubi cavetur; *Que ſi el cabeçalero no publicare el teſtamēto dento de un mes, pierda*

lo que

Digitized by Google

lo que deve aver de la manda, y ſi ninguna coſa le ovieren mandado pague el diezmo de lo que montare el teſtamento. Quæ lex deſumta fuit ex l. fori *decima tertia, titul. quinto, libro quinto,* & ſignificant illis verbis prænarratis, ſcilicet, (*pague el diezmo de lo que montare el teſtamento*) exſecutorem negligentem, ſin nihil ei legatũ ſit amittere decimam, quæ ſibi datur in præmium laboris. Deinde adducunt dictam *l. 31.* iam prius expenſam & in hoc citatam per Avend. *ubi ſupra*, iuncta additione marginaria *dict. l. quarta*, dum dicit, *cononer da Hurtc. de Penas*, hoc eſt *in d. l. trigeſimaprima.* Ergo ſequitur, quod decima, cuius meminit *dict. l. quarta*, eſt ſalarium, quod exſecutori datur, cuius meminit d. *l. 31.* & inquit Spino *ubi ſupra*, ſe intelligere *dict. l. 4.* non de omnibus bonis contentis in teſtamento, ſed de illa re, vel de illis rebus, quibus durante annu ſibi dato ad adminiſtrandum & diſponendum adminiſtravit, & ratione præſtita adminiſtrationis, conſtat exercuiſſe pro ● à teſtatore fuit iniunctum & præceptum.

Hæc ſunt præcipua præter alia minuſcula, quæ pro hac parte affirmativa adduci poſſunt.

11 Nihilominus † tamen contraria ſententia regulariter tenenda eſt in iudicando & conſulendo, & ſic negativa etiam in foro conſcientiæ. Imo quod huiuſmodi teſtamentarii exſecutores ultimarum voluntatum, non poſſint iure decimam, nec aliquod ſalarium pro labore ſuo ſibi vendicare, nec ſumere ex ſequentibus patebit.

12 Primo, † quia nulla lege hoc cavetur (quod ipſe ſciam) & erubeſcimus, cum ſine lege loquimur, *l. illam, C. de collat.* in illis verbis, *eo, quod nulla conſtitutio ſuper huiuſmodi collatione poſita eſſet*, quem textum notant ibi Bald. Iaſ. & alii ad hoc, quod paria ſunt facere contra legem, & facere ſine lege, quæ eſt mirabilis doctrina *ſecundum Baldum in capit. in Geneſi, numero 10. de electio.* quam ita appellat Iaſon *in dict. l. illam, num. 8. idem Iaſ. in l. vinum, numer. 8. ff. ſi certum petatur; Beccius conſilio 23. numer. 5. & conſil. 25. numero quarto, & conſilio vigeſimo ſeptimo, numero 11. & conſilio 35. num. 4. & conſil. 43. num. 11. lib. 1.*

Secundo, quia exſecutor teſtamentarius non poteſt præciſe compelli ad acceptationem huius officii, etiam ad pias cauſſas, niſi ſemel tale munus agnoviſſet, ut communis habet *per textum ibi, in capit. Ioannes, 19. de teſtamentis ſecundum D. Covarru, ibi numero tertio*; quem late pluribus modis comprobat Ioannes à Canibus *in tractatu de exſecutione ulti. voluntat. in prima part. quæſtione 4. num. 35. cum ſequentibus, quem refert & ſequitur Didacus Perez in l. 4. titul. ſecundo, libro quinto ordinamen, pag. 142. columna prima, in princip. in verſi. decimo nono dubitari ſolet: tenet etiam Bart. in l. at ſi quis, §. poteſt tamen, ff. de religioſ. & ſumt. fun. Bald. in l. ab eo. §. primo, numero 2. ff. de arbit. Decius conſi. 91. n. 2, Ciſuen. in l. 13. Tauri, num. 4. & ibi Ioan. Lup. num. 3. & Tellus Fernandez numero ultimo, Matien. l. 7. gloſſ. 6. numer. 1. lib. 5. novæ collect. Reg. & in l. 14. gloſſ. 1. num. 30. titul. 4. lib. 5. Spino d. gloſſ. 28. num. 18. facit. l. 38. Tauri, ibi, no quiſieren, & l. 7. tit. 10. part. 6. in verſi. e ſi los teſtamentarios non quiſieren cumplir la manda, &c. Padilla in l. 1. num. 20. ad fin. ff. de legat. 2.*

13 Quinimo † exſecutor datus præſens & tacens, non cenſetur acceptaſſe officium exſecutionis communis, *ſecundum Barbat. n. 11. D. Covarn. 4. in d. c. Ioannes, Ioannes à Canibus ubi ſupra num. 42. & probat Iaſ. in l. qua dotis, n. 98. ff. ſolut. matrim. communis ſecundum Padillam, qui eos refert ubi ſupr. num. 23* ubi *n. 24.* limitat, quando poſt mortem teſtatoris agnoverit tacite vel expreſſe officium exſecutoris ſibi iniunctum, *& Matien. in d. l. 14. d. n. 30.* ubi etiam limitat, niſi fuerit coniunctus vel amicus teſtatoris, *& num. 31.* refert idem eſſe, quando exſecutor teſtamenti, mortuo teſtatore recepit teſtamentum, idq; legerit & tacuerit, ex hoc namque agnoviſſe munus videtur, *argum. l. filiusfamilias, ff. ad Maced.* Ergo cum hoc officium à principio ſit voluntarium, poſſitq; exſecutor nominatus illud reſpuere, quæ iniuria quæſo fiet ei voluntarie illud agnoſcenti, ſi ſalarium vel decima non ſolvatur, cum id munus ob Dei amorem poti- 14
us, atq; ex caritate, quàm virtute præmii pecuniarii exſequatur. Vnde ſolvitur, quod ſupra in contrarium dicebamus, nempe, quod ceteris adminiſtratoribus, qui non ſuſcipiunt officium lege cogente, ſed voluntarie, ut ſunt mandatarii & negotiorum geſtores, debetur & datur ſalarium, quia procedit in hominibus ſolitis locare operas ſuas, ex quibus ſe ſuſtinent, & in his, quæ non ad pietatem & caritatem principaliter ſpectant, ſed ad parandum victum. Nos vero loquimur in hominibus divitibus, nonq; ſolitis locare operas ſuas, & in ſpectantibus ad caritatem, & ob Dei amorem, prout eſt pias defunctorum exſequi ultimas voluntates, & pro exoneratione conſtientiæ & ſalvatione animarum ſuarum, & tandem ut ſimile officium ſibi morientibus gratis ab aliis rependatur, cuius verum præmiũ repoſitum erit ſibi in cœlis.

Tertio accedat, quod officium hoc durat per exiguũ tempus, hoc eſt, per annum, & potius dicitur opus pium exercere, quam onus ſubire, *tex. in auth. de Eccleſiaſt. tit. §. ſi quis pro redemtione, l. 7. ibi, porque es obra de piedad. tit. 10. par. 6. cum ſimil.* Sed caritatis opera abſque præmio ſunt exercenda.

Quia † ubi eſt præmium temporale, ceſſare videtur caritatis præmium, quod ſpirituale eſt. 15

Et † caritatis actus eſt beneficentia in proximum, *S. Thomas 2. 2. q. 31. art. 1.* 16

Sed qui pro ſpiritualibus præmium recepit, peccatum committit, *Sanctus Thomas ſecunda ſecunda, quæſt. 100. art. 1. Navar. in Manuali, cap. 23. num. 99. Soto de iuſtit. & iure, lib. 1. quæſt 5. arti. 2.* Eſtque propoſitio notiſſima & veriſſima, *ut reſolvimus libro primo Canonicarum quæſt. cap. 29. n. 2.* ergo hic exſecutor teſtamenti nihil poteſt præmii temporalis exigere; cum huiuſmodi opus præmium cœleſte habeat, quod comprobatur *ex leg. 35. tit. 12. part. 5. ibi, Caprua el ſe movio a criar el moço por razon de piedad è de miſericordia, entiendeſe que lo hizo por aver galardon de Dios è porende no es tenido el moço de le dar alguna coſa por el bien hecho que le hizo.* 17

Nec obſtat, ſi dicatur, quod licet huiuſmodi exſecutor dicatur opus pium exercere, nihilominus poteſt licite petere & conſequi ſalarium.

Sicut videmus, quod pro labore, qui antecedit admi- 18
niſtrationem ſacramentorum, poteſt quis habere & cõſequi præmium temporale, veluti ſi ſacerdos rogetur, ut eat extra civitatẽ vel locum ad celebrandam miſſam, huiuſmodi labor itineris, quem patitur ſacerdos, eſt pretio æſtimabilis, cum non coniungatur operationi Sacramentorum. Et quamvis quis teneatur gratis Sacramenta adminiſtrare, obligare ſe tamen illa miniſtrare in certo loco & tempore, hoc poteſt pretio æſtimari, *ut late probavimus d. c. 29. num. 12.* Vbi qualiter hoc ſit intelligendum declaravimus. Similiter etiam licitum eſt accipere vel dare, aliquid pro ſuſtentatione ſpiritualia miniſtrantium ſecundum ordinationem Eccleſiæ, & conſuetudinem approbatum, ac Epiſcoporum conſtitutiones, qui taxare poſſunt, quanto ſtipendio ille dignus ſit, qui tali ſervitio Eccleſiæ mancipatur, dum tamen abſit emtionis & venditionis cogitatio, *ut ex pluribus probavimus, d. c. 29. n. 5.*

Denique † locatio operarum locum habet in illis ex- 19
ercitiis ſpiritualibus, quæ principaliter ſunt corporalia, prout eſt obligatio exercendi munus Vicarii, Epiſcopi vel Parochi, vel Capellani, vel Concionatoris per unum annum, menſem, aut hebdomadam, *ſecundum Innoc. re-*

ceptum in cap. quoniam, ne prælati vices ſuas, Caietanum in Summa, verbo, ſimonia in 6. regul. ubi idem eſſe aſſerit, in officio iudicis, Doctoria etiam in Theologia & aliis huiuſmodi, quibus debentur certa ſtipendia. Quod etiam probavimus *d. c. 29. n. 25.* Ergo à fortiori debebitur exſecutori teſtamenti ſalarium & præmium temporale pro ſuo labore corporali principaliter impenſo, quamvis in opus pium & caritatis tendat, cum non agatur de ſacrorum adminiſtratione, ſed de ſtipendio laboris: præcipue cum teneatur rationem ſuæ adminiſtrationis reddere & de ſuo ſolvere, quod male adminiſtraverit.

Non inquam obſtant hæc omnia, quia in noſtra ſpecie propria, de qua agimus, contrarium reperitur expreſſum in iure, nempe, ut exſecutori teſtamentorum ad piaa cauſſaa non ſolvatur ſalarium, nec aliquod præmium temporale, *ut in ſeq. fundamento.*

20 Quarto † moveor ea textu *in l. nulli, 28. in verſ. cum autem vir religioſus, ibi. & ſine ullo diſpendio prædicta geſta conficiant, ne humanitatis obtentu, relicta pecunia iudicorum diſpendiis erogentur, C. de Epiſcopis & clericis, tex. in l. ſi quis ad declinandā, 37. C. eod. tit. ibi, nullo penitus ex hoc lucro vel œconomo vel Epiſcopo vel ſacroſanctæ Eccleſiæ relinquendo.* Sed ne illi text. *in dicta l. nulli.* in verbis præcitatis reſpondeatur, loqui in expenſis tabellionis, & ſic iudiciariis, ut innuere videntur, non vero in ſalario vel præmio debito exſecutori teſtamentario, & dictam *leg. ſi quis ad declinandam,* loqui in lucro, non vero in ſolutione laboris impenſi in exſecutione teſtamenti, adeſt nobis ſingularis lex Regia, quæ idem probare videtur in exſecutore piæ cauſſæ, prout eſt Epiſcopus, nempe, *l. 5. titulo decimo, partita ſexta,* in illis verbis: *(E ambien el Obispo que eſte oviesſe de fazer, como los otros eſcriva nos que eſcriven alguna coſa de las que ſon dichas en eſta ley, y no devon tomar para ſi por razon de trabaio que lievan en eſto ninguna coſa de aquellas que ſon dadas para ſacar los captivos, ante lo devē fazer de grado e ſin precio ninguno, e eſto es porque ſon dexadas para obra de piedad: e los Obiſpos ſi contra eſto fizieſſen errarian en quatro maneras, la una contra Dios, è la otra contra el anima del finado, è la tercera contra los pariētes del muerto, è la quarta el ſennor de la tierra, que es guardador de los bienes de ſu ſennorio.*

21 Et † quamvis hæ leges loquantur in exſecutione relictorum ad redemtionem captivorum, quæ cauſſa eſt piiſſima & admodum ſavorabilia, tum defunctis tum etiam captivis redimendis: idem tamen dicendum videtur in exſecutione ceterarum cauſſarum piarum, ex rationibus expreſſis *in dict. l. Reg.* cum officium exſecutorum ultimarum voluntatum verſetur præcipue in exſecutione legatorum piorum, nempe, circa celebrationem miſſarum & aliorum ſacrorum, eleemoſynas pauperibus elargiendas, & alia pia opera pro exoneratione conſcientiæ defuncti, & reſtitutione male ablatorum aliorumque onerum defunctorum, & ſic pro pro ſalvatione animarum ipſorum, ſicut quando aliquid eodem fine relinquitur pro redemtione captivorum.

22 Cum † igitur in omnibus his militet eadem ratio, idem ius in utriſque ſtatuendum eſt, *argumento l. illud, cum ſimilib. ff. ad legem Aquiliam.* Imo ex rationibus aſſignatis in eadem lege Regia, hoc virtualiter comprehenditur & decidendum venit: ſiquidem principalis ratio, quæ movet Legislatorem, eſt favor animæ defuncti. Ceteræ etiam rationes, ab eo ibi conſideratæ, hic etiam concurrunt, nempe illa, *la una contra Dios,* & illa, *la tercera contra los parientes del muerto, è la quarta el ſennor de la tierra, que es guardador de todos los bienes de ſu ſennorio,*

23 Et † quoties ratio legis eſt generalis, extenditur ultra caſum legis, *l. prima, §. ſexum, & ibi Bar. de poſtul.* Eſt communis, *ut reſolvimus in noſtro tract. de iura. confirm. 2. part. c. 2. n. 2. & lib. 3. pract. q. 13. n. 104.*

Similiter etiam ratio finalis, ac principaliter contemplata ad aliquam diſpoſitionem, non modo non reſtringitur ad caſum deciſum, verumetiam extenditur ad omnes illos caſus, qui veniunt & inſeruntur ſub ratione finali expreſſa, *l. his ſolis, ibi, ſatis cautum putamus, C. de revoc. donatio. communis ſecundum Parſ. conſil. 16. num. 24. & 25. lib. 3. & nos dicto lib. 2. pract. quaſt. 17. & 18. num. 75.* ubi *numer. 76.* quod hoc procedit, etiamſi ſequeretur legum correctio, & eſt communis opinio, *ut ibi reſolvimus, & nu. 77.* quod etiam procedit in exorbitantibus, *& num. 78.* quod ratio expreſſa debet attendi, tanquam virtus animantis ipſius legis, & tanquam genus prædicans de ſuis ſingulis ſpeciebus, *num. 79.* quod cum multi habent eandem rationem, licet de uno fiat mentio, id fit exempli cauſſa, ut non reſtringatur ad expreſſa tantum, nec dicitur extendi conſtitutio etiam odioſa, quando extenditur ex ratione expreſſa: & *num. 80,* quod quando expreſſa eſt ratio diſpoſitionis, in ea comprehendi intelliguntur omnes caſus, qui ipſi rationi conveniunt, non quidem per viam extenſionis, ſed ſicut genus comprehendit ſuas ſpecies, & *num. ſequen.* plura alia in propoſito adduximus iſtis comprobantia præſentem hunc noſtrum ſermonem, & præcipue *num. 100.* quod ratio dicitur lex communis ad omnes caſus, & non inſpicitur, an in diſpoſitione ſit idem caſus, vel non, ſed tantum ratio conſideratur, niſi ratio diverſitatis reddatur: *& num. 101.* quod quando ratio legis eſt generalior, & deciſio particularis, tunc ratio illa generalis pro ipſa lege habetur, & deciſio loco exempli eſt ſecundum communem opinionem: Similiter, quod quando verba diſpoſitiva proprie non decidunt caſum certum, ſi ratio diſpoſitionis illum decidit, ille caſus dicitur proprie eſſe in diſpoſitione, quod adeo procedit, *ut ibi num. 103.* quod talis ratio faciat caſum omiſſum prædicari, veluti de ipſa lege: & *num. 104.* quod quando ratio legis expreſſa aliquem caſum ambit & complectitur, perinde eſt, ac ſi ab ea fuiſſet expreſſe deciſus: Ratio enim diſpoſitionis eſt ipſa diſpoſitio, vel ſaltem potiſſima pars ipſius, veluti ſuus ſpiritus & anima, *ut ibidem quoque adduximus n. 105.* Sed & huc plura ſpectant, quæ ibidem numeris ſequentibus cumulavimus, ut intelligamus ex rationibus expreſſis, in prædicta lege Regia. Pariter noſtrum quoque caſum comprehendi: ſiquidem in eo idem favor animæ concurrit & conſidebat.

Quinto † facit deciſio Guidon. Papæ *68. num. 2. cum* 24
ſequentib. ubi reſpondit, quod Conſules & Syndici civitatis Grationop. qui in illo anno currente in redditione ſuorum computorum petierunt ſalaria ſibi ſolvi pro certis viagiis & laboribus, per eos ad cauſſas eorum ſyndicatus ſuſtentis, pro & nomine eiuſdem civitatis, non bene moti fuerunt hoc petere, niſi tantummodo expēſas bona fide factas, niſi aliud haberet conſuetudo, quæ tamen fuit reperta, quod ipſi Conſules non conſueverunt habere, niſi tantummodo ſumtus & expenſas per eos bona fide factas. Et ita in conſilio fuiſſe concluſum, dictos Conſules non poſſe petere ſalarium, ſed ſolum expenſas, hoc dicit eſſe notandum pro futuris ſyndicis, ſi petere vellent ſalaria, & notat ibi eius additio *in prin.* & ad Guidonem ubi ſupra ſe refert Avendano *dict. cap. 2. num. 8. in verſ. & quando proficiſcuntur,* Sed idem Avend. *in dicta prima parte, capit. 4. numer. 46. in verſ. imo neq; rectores,* inquit, quod hoc male ſervatur in practica, quando rectores pergunt cum correctore ad viſitandum terminos civitatis. Idem aſſerit Baeca *de decim. tut. cap. 1. n. 30.* Ceterum intra civitatem vel populum ſalarium non debent habere, ut per Guido. Pap. *ubi ſupra,* & late Mexiam *in pragmat. taxæ panis, 1. concl. n. 69. fol. 22.* ubi quod conciliorum rectores ſalarium non poſſunt nec debent habere, ad hoc, quod operibus publicis conſtruendis ſeu reficiendis interſint ſeu præ-

ficiantur, & quod illud reſtituere tenentur iure fori & populi, *ut per plura comprobant Dominicus & Philippus Franc. in cap. ſtatutum, §. aſſeſſorem, de reſcript. lib. 6.* ita ut remiſſio eos non eaculet à reali & vera reſtitutione, *ut poſt eoſdem ſcripſit Guilher. Bened. in ſecunda parte repet. ca. Raynutius, in verſi. ſi abſque liberis moreretur, el ſegundo, nu. 33. ad fin. de teſtamen.* maaime cum dicti officiales in eorum receptione iurent ſervare ſtatuta, & bonum publicum reſpicere, nec ei adverſari, & quod omnibus, quibus valuerint modis, id curabunt, & eius damnum evitabunt, quæ ſunt intelligenda, quando intra vel prope populum, quem regunt, illa fierent opera, ſeu alias occuparentur. ſecus autem ſi ad alia deputarentur negotia, rempublicam concernentia, eatra eius terminos, limites, ſeu diſtrictum peragenda, in quo officialis deberet eques ire, aut eum oporteret aliquas expenſas facere pro annona frumenti vel carnium emenda, vel pro legatione facieoda. Nam tunc populi concilium iudicis auctoritate atque decreto poteſt in eapeditione cuiuslibet negotii taliter ſe habentis, ſalaria adminiſtratoribus deputare, pro exigentia temporum & perſonarum qualitate, *ſecundum Lucam de Penna & Plateam in l. 1. C. de praben. ſalar. lib. 10.* Hactenus Meaia *ubi ſupr.* Quod ſi eſſet unus laborator, aut alii, qui quotidie lucrarentur eorum diætas, tunc de iure deberet eis ſolvi ſalarium qualibet die ultra eapenſas, aliter enim eis officium eſſet damnoſum, quod nun eſt dicendum. Ita declarat Guid. Pap. *ubi ſupra, nu. 6.* dicens, quod ita ſervat ſtylus illius curiæ Parlamenti Delphinatus, & aliarum curiarum citra teſtes: & ſequitur ibidem Addit. Guidonis, limitans etiam in perſonis, quibus ex officio debetur ſalarium, *ut in l. 1. & ſequen. ff. de var. & extraordin. cogmt.* Et quando eſſet perſona, quæ conſueviſſet locare operas ſuas, *ut in l. ſi tibi, ff. de praſcript. ver. Ioan Fab. in §. fi. Inſtit. mandati.* Ergo ita & eodem modo dicendũ eſt in eaſecutoribus ultimarum voluntatum, imo & maiori ratione, cum eorum officium à principio non ſit neceſſarium, ſed voluntarium, nempe, ut his regulariter non debeatur ſalarium pro labore ab eis impenſo intra civitatem vel populum, præter eapenſas bona fide ab eis factas, niſi ſint laboratores aut alii, qui quotidie lucrarentur eorum diætas, vel ſi eſſent ſoliti operas ſuas locare, *ut infra dicemus.*

25 Et † in terminis, quod de iure pro commiſſaria non debeatur ſalarium, conſtat ea Speculatore de inſtrument. edit. *ſub rubr. de ultimarum voluntat. exſecutoribus, num. 70. ibi, & talium exſecutoris, non ex praſumtione temeritatis, nec pro lucro terreno, ſed ex neceſſitate caritatis gerunt, &c.* & tenet, alios allegans Avend. *dicto cap. n. 8. ibi, de iure autem.* Et quod huiuſmodi eaſecutorea teſtamentorum non debeant habere decimam fructuum bonorum defuncti, tenet nuncupatim Palatius Rub. *in l. 31. Tauri, nu. 10.* & quod decimam nec ſalarium habere debeant, probat late D. Azevedo *in l. 6. numer. 20. titu. 4. & in l. 14. num. 7. eodem tit. libr. 5. nova collect. Reg.* reprobans Baecam *ubi ſupra*, tenentem contrarium & dicens, quod eius doctrina ſemper ibi falſiſſima viſa fuit, & quod male id aſſerit Baeca, tum experientia, quæ eſt rerum magiſtra, & in practica communi uſitata; tum etiam, quia dictæ leges ordinamenti Regii non iubebant ſolvi decimam teſtamentario, ſed tantum, quod ipſe teſtamentarius in pœnam negligentiæ in non publicando teſtamento coram iudice intra terminum earum ſolveret decimam contentorum in teſtamento, ſi nihil in eo fuiſſet ſibi relictum: Ea hoc ergo colligi non poteſt, decimam deberi teſtamentario pro ſuo labore, & ita de iure procul dubio cenſeo eſſe tenendum pro regula, nempe, *Quod exſecutoribus ultimarum voluntatum non debeatur ſalarium, nec decima bonorum defuncti, aut fructus eorum, cum ſequentibus declarationibus.* 26

Prima † eſt, quod licet his exſecutoribus ultimarum voluntatum ſalarium nec decima debeatur, eapenſæ tamen bona fide factæ in ea re, bene & iuſte debentur, & deducendæ ſunt ex bonis defunctorum, *ut probatur ex adductis per Guido. Papa ubi ſupra, & ſequaces.* Et in terminis, quod exſecutor teſtamenti poſſit ea eiſdem vel aliis bonis hereditatis, iuſtiſſime petere & exigere expenſas, quas fecerit in eaigendo bona teſtatoris, & fructus eorum, ad peragendam exſecutionem, tenent Archidiaconus, Ioannes Andr. Dominic. & Philipp. Francus *colu. penult. in c. fin. de teſtament. in 6.* Paulus Pariſ. *conſ. 26. num. 18. libr. 4. D. Covarru. in dicto cap. Ioannes, in fin. de teſtament.* Quibus adde Baldum, *in l. id, quod pauperibus, in fin. C. de Epiſcopis & cleric. quos refert & ſequitur Matien. in l. 14. tit. 4. gloſſ. 1. num. 19. libr. 5. nova collect. Reg. ultra quem idem probat Speculator, ubi ſupra, n. 83. & ibi Ioannes Andr. in addit. litera A. verbo, miniarum.*

Ubi † quod expenſæ moderatæ, quas exſecutores facient pro exſecutione, fient eapenſis legatariorum, vel de quantitate ad illa deputata, non eapenſis heredis, pro cuius utilitate non fiunt, nec ſuis propriis, quando itinerando oportet illos expendere, puta eundo vel mittendo ad loca, ubi ſunt captivi redimendi, de quibus etiam deducetur, quod domi expendiſſent, niſi forſan ex opera viverent, cui tunc vacare non poterunt, vel clerici eſſent, qui præſentibus diſtributionibus vixiſſent, & quod ſi pro certis legatariis facta fuiſſet eapenſa, illis ſolis imputabitur, ut ſi pro uno ſolo legato non liquido oportuit pro liquidatione facti, vel iuris, à longe liquidari. Item, ſi propter id equum vel alium apparatum oportuit emi, non manebit apud exſecutorem, ſed illi dabitur, cui imputata fuit impenſa. Tandem Ioannes Andreas cenſet, verba teſtatoris eſſe ponderanda. Si enim teſtator iuberet viginti captivos redimi, omnis impenſa, de qua ſupra, imputatur heredi: ſed ſi leget mille pro redemtione captivorũ, de iſta ſumma ſine alio heredis gravamine fient eapenſæ neceſſariæ. 27

Secunda declaratio dictæ regulæ eſt, † ut procedat, præterquam in ruſticis, & aliis hominibus, qui ea ſuis operis quotidianis viverent, vel eſſent ſoliti locare operas ſuas, veluti famuli defuncti relicti ab eo exſecutores, qui alias ſalario eſſent convicti, vel alii ſimiles. Hi namq; ſi in exſecutione teſtamenti ſe occuparẽt, tam in populo quam extra, ſalarium petere poterunt perſonale, iuxta qualitatem ipſorum, & pro modo patrimonii defuncti & laboris, *ut patet ex ſupradictis, & tenet Azevedo in dict. leg. ſexta, titulo 4. numer. 29. libro 5. nova collect. Reg.* loquens in teſtamentario, qui eſſet officialis, & talis, qui pro implendo teſtamento perderet acquirere ex operibus officii ſui, quia tunc iuſtum eſſet, quod aliquid pro ſalario & in recompenſam damni ſolveretur ei. *Idem Azevedo in dict. l. decima quarta, numero ſeptimo, ad fin.* Agunt enim hi de damno evitando, & ideo eis non debet eſſe officium damnoſum. 28

29 Qua ratione † & tertio idem eſſe cenſeo dicendum in alio eaſecutore teſtamenti, qui in ſuis agitandis & conſervandis rebus debet eſſe intentus & occupatus, & ut adimpleret teſtamentum illud, in quo exſecutor eſt relictus, non potuit, ut debuit & ſolebat ſuis negotiis adeſſe, nec intendere, ob quod damnum aliquod vel lucrum ceſſans iuſte conſiderari poſſet. Tunc etenim aliquod ſalarium in ſatisfactionem damni provenientis in officio vel patrimonio ſuo ob eaſequutionem teſtamenti à ſe factam, eſſet ei aſſignandum per iudicem,

dicem, prout etiam cenſuit Azevedo *dicto numer. 7. ad finem*, dicens, id præſertim eſſe verum in teſtamento alicuiua hominis divitis, decedentis abſque deſcendentibus vel aſcendentibus, ut alicuiua prælati vel altarina Eccleſiaſticæ dignitatis cum amplo patrimonio decedentis.

Cui adde, quod ſi agimus de ſatisfactione damni emergentis, id reſarciendum eſt ex patrimonio cuiuſque defuncti, reſtrictius tamen, ſi id opulentum non ſit vel defuncti, etiam relinquentis heredes neceſſarioa: ſi vero nullum damnum emergens ſit, vel vere lucrum ceſſans in homine ſulito negotiari, qui hoc iuſte petere poſſit; tunc nullum ſalarium exſecutori huiuſmodi ſolvendum eſt, ut habet noſtra ſententia.

30 Quæ verificari poteſt & debet regulariter in hominibua divitibua vel magnatibus, aliſque nobilibus & clericia, qui non ſolent operas ſuas locare, nec de ſuo patrimonio aliquid amittunt, vel deſinunt lucrari, eum nō ſint ſoliti negotiari aut mercari ex officio, ut revendant: tunc enim licet laborem impendant in exſecutione ultimarum voluntatum, nullum ſalarium petere iure poſſunt, nec ſibi capere ex bonis defuncti aut retinere, cum id munua ſponte agnoverint, & ob officium pietatis & caritatis, non vero coacti aut inviti, nullo iure ſibi permittente, ſed potiua contradicente, ſalarium habere.

Quarto † eadem ſententia declarari poteſt, ut non procedat in locis, ubi legitime fuerit conſuetudo præſcripta exigendi & dandi ſalarium aliquod exſecutoribus, & in hac ſpecie procedere poterit deciſio textua *in dicta l.31. tit. fina. De las penas, libro 8. ordinament*, ut conſtat ex illis verbia, ibi, *Pierda el ſalario que deve aver por ſu trabaio, ſegun uſo de cabeçalero.* Cum ergo lex hæc de uſu loquatur, & ad uſum ſe referat, de eo conſtare ante omnia debet, alias prædicto uſu non probato ſolvendum non erit ei ſalarium, eo autem legitime probato, ſolvetur. Sic etiam ſunt intelligendi Avand. & Baeca *ubi ſupra*, pro parte contraria adducti, cum allegent ad hoc prædictam legem Regiam, & dictum Doctoris debeat intelligi iuxta quotam, quam allegat, ſecundum Bartol. *in l. non ſolum, §. ſi liberationis verba, numero 7. ff. de liber. leg.* communiter receptum. Denique Spino dum dicit, quod in hoc caſu ex conſuetudine iam diu obtenta relinquitur huius adminiſtria ſalarium iudicis arbitrio, fallitur. Nunquam enim vidi nec audivi, vigere prædictam conſuetudinem, tametſi plurimis annis in negotiis forenſibus verſatus fuerim. Imo potius ſcio contrarium eſſe in uſu in locis, ubi commoraverim. Quare id potius affirmare credendū eſt ex dictia Avendæ & Baec. *ubi ſupra*, quem ex proprio viſu, & Azevedo *ubi ſupra*, contrarium etiam aſſerit, & tanquam antiquus practicus teſtatur, *ut diximus.* Tandem auctor hic, ſcilicet, Spino nobis nihil nocet, ſed potius in noſtram reincidit ſententiam: Salarium enim, quod ipſe in reſolutione quæſtionis cenſet ſolvendum eſſe exſecutori, adiicit eſſe moderandum à iudice, attentia facultatibua defuncti; videlicet hia, quæ ad adminiſtratorem pervenerunt & qualitate exſecutoris, & laboris ſuſcepti, & quod potuit ex illo labore de bonis propriis perdere, vel lucra non capere. Ergo revera iſte auctor in calce ſuæ reſolutionia ſe gloſſat & declarat, ut ipſa procedat reſpectu damni emergentis & lucri ceſſantis, non vero alias: Itaque potius dicendum eſt, tenere noſtram ſententiam, quam contrariam.

31 Quinto † & ultimo hæc noſtra ſententia declaratur, ut procedat, quoties teſtator nihil reliquit teſtamētariis ſuia pro labore exſecutionia teſtamenti, vel non cavit, ut ſalarium ſolveretur eidem: ſecus vero erit, ſi ei aliquid pro eo reliquerit vel præceperit ei ſalarium eſſe ſolvendum: tunc namque eius voluntas ſervanda erit & exſecutor ea in ſpecie iuſte in utroque foro id conſequi poterit, quod ei fuerit relictum legatum, ſcilicet, vel ſalarium, ultra iſtas expenſas, argumento doctrinæ Speculatoris, *titulo de ſalario, colu. 2.* ſcribentis, quod ſi ille, cui ſalarium datur, aliquid expenderit, repetere id poterit præter ſalarium, *prout eum refert & ſequitur Baeca de decim. tit. c. 21. n. 21.* Atquin legatum, quod exſecutori teſtamenti relictum ab eodem teſtatore pro labore exſecutionis, iuſte conſequi poſſit, vel ſalarium, ſi ei præſtari caveatur in teſtamento, nullua iuſte dubitare poteſt, tum ex eiſdem legibus Regiis ſupra citatis, tum etiam ex notiſſimis iuris principiis.

Reliquum eſt, ut ſatisfaciamus fundamentis prioris partis affirmativæ. Et primum quidem non obeſt, quoniam loquitur & procedit in mercenario, militibus, agricolis & paſtoribua, qui omnea ſunt mercenarii, & locant operas ſuas ideoque iuſtiſſime eis debetur ſalarium pro ratione officii. Quinimo ſi occupentur in exſecutione teſtamentorum, eadem ratione eis debebitur, *ut ſupra obſervavimus in ſecunda declaratione.* Secundum etiam de lege fori huius Regni minus obeſt, quoniam loquitur in tutoribua & adminiſtratoribus minorum, non vero in exſecutoribus teſtamentorum; in quibua nulla lege id cautum reperitur, ſed potiua contrarium. Vnde æquiparatio ſupra facta procedit in aliis; non vero reſpectu ſalarii, in quo contrarium reperitur expreſſum, ut oſtendimus, præmaxime, cum dicta *l. fori*, ſit correctoria iuria communis Partitarum, nempe, *l. 35. tit. 13. part. 5.* quam ſupra retulimus, quo iure attento nihil debebatur tutori pro ſua adminiſtratione. Quod autem ex iuſta cauſſa tutori detur ſalarium, etiam attento iure communi, *ut ſup. dicebamus*, in compenſationem damni ex adminiſtratione ſibi provenientis, non obeſt regulæ prædictæ, quoniam idem probavimus ſupra in ſimili ſpecie in exſecutore teſtamenti, in ſecunda declaratione principali. Quod autem in contrarium contendimus, eſt alias regulariter verum. Hæc autem eſt una ſpecies, in qua regula ceſſat.

Tertium de Trebellianica, quam ſibi detrahit heres gravatua reſtituere hereditatem, eſt diverſa materia & de ſeparatis non fit illatio, *ut in iurib. vulgaribus.*

Quartum de conſuetudine etiam ceſſat, quia fatemur, ſtante legitima conſuetudine ſuper hoc, ſalarium exigi poſſe ab exſecutore teſtamenti: verum contendimus ipſam non extare, eaq; non exſtante de iure regulariter ſalarium non deberi, nec exigi poſſe ab exſecutore teſtamenti.

Præterea, verba dictæ *l. 31. tit. fin. lib. 8. ordinam. ver.* ſupra in contrarium ponderata per Avend. & reliquoa, ibi: *Pierda el ſalario que deve aver por ſu trabajo*, non inveniuntur poſita in *d. l. 14. nova collect. Reg.* neque illa, *pague el diezmo*, olim poſita, *d. l. 4. tit. 2. libr. 5. nova collect. Reg.* ſed eorum loco adiicitur, *pague el danno.* Quare, ut præmiſi, nunquam vidi in praxi obſervari, ut exſecutori teſtamenti daretur ſalarium, id quod in mea perſona non ſemel expertua ſum ſimul cum ſociis meis Canonicia, qui fuimua exſecutorea teſtamentarii cuiuſdā Epiſcopi & alteriua Canonici divitis, & quamvis multa ſuperfuerunt bona: ſolutis debitis minime auſi fuimus aliquid pro labore magno impenſo nobia ſumere nec petere, cum non ſimua ſoliti operas noſtras locare, nec aliquid ex re noſtra amiſerimus, ſed laborem impendimua ex caritate, & teſtatores iidem nihil nobis reliquerunt aut ſolvi iuſſerunt.

SUMMARIA.

1 Tutor, qui tempore ſuſcepta tutela erat pauper, & poſtea reperitur dives, an præſumatur ditatus ex re pupilli, vel ex ſua induſtria, & numeris ſeqq. per totum caput. Reſolvitur in favorē tutoris, niſi aliis indiciis contrarium probetur, ut in n. 2. & ſeqq. & n. 20. Rationes ponun-

penuntur, n 3. & 4. Nonnulli tamen tenent contrarium, ut ia n. 6. Sed pracedens ſententia eſt communis & teaenda & nu. 18. ampliatur, ut procedat etiam in curatore, & numeris ſeqq. ampliatur aliis modis.

5 *Paupertate praterita non infertur neceſſario ad praſentem paupertatem, ſed diſtinguitur nu. 10. & vide num. 16.*

7 *Accidentia extrinſeca non praſumuntur, ſed intellige, ut in a. 13.*

Divitia ſunt accidentia, cum naturaliter quilibet naſcatur nudus & pauper, eodem n. 7.

8 *Divitiarum qualitas non creditur, niſi probetur.*

9 *Divitia acquiruntur & amittuntur fortuna impetu, & num. 15.*

11 *Impenſa neceſſaria pro victu & veſtitu, non ſinit, ut ita de facili divitia commutentur, & ideo tam divitia quam paupertas ſunt probanda, ſed vide contrarium num. 17.*

12 *Praſumtio illa, quod quis cenſeatur locupletari ex ſua induſtria, & non ex re aliena, eſt iuris praſumtio.*

14 *Pauper quis non praſumitur, quando paupertas eſt fundamentum intentionis ipſius, puta, quia velit admitti ad legatum factum pauperibus, vel alias.*

19 *Adminiſtrator quicunque negotiorum alterius, praſumitur effectus liber ſuo labore & induſtria, non autem ex bonis eius, cuius negotia tractavit, & quomodo hoc ſit intelligendum.*

21 *Mater, qua ab initio erat pauper, & in fine tutela dives reperiatur, praſumitur omnia emiſſe ex bonis & pecuniis propriis.*

22 *Procurator non praſumitur ex patrimonio domini locupletatus.*

23 *Vaſallus non praſumitur bona qua habet ex bonis domini acquiſiſſe; ſed ex ſua induſtria.*

24 *Vxor, rector hoſpitalis, ſocius, & alii, ex ſuis praſumuntur ditati, non vero ex rebus alienis, & de uxore vide etiam in n. 29. & quid de correctore & aliis iudicibus, d. n. 24.*

25 *L. ſi defunctus, C. arbit. tutel. non procedit quoties aliqua coniectura exſtat contraria. Secundo limitatur, ut in numero 26. quando nulla adeſt induſtria nulluſque labor.*

27 *Pralati & cateri Eccleſiarum adminiſtratores, an & quando praſumantur ditati vel non ex reb. Eccleſia.*

28 *L. ſi defunctus. C. arbit. tutel. intellectus, & n. 30.*

CAPUT XLVI.

An tutor pauper praſumatur ditatus ex bonis pupilli?

1 PRo coronide † huius tertiæ partis ſupereſt illa quæſtio examinanda, *An tutor, qui tempore ſuſcepta tutela erat pauper, & poſtea reperitur dives, praſumatur ditatus ex re pupilli, vel ex ſua induſtria*, ut calculatorum, quod ſit in hoc officium, videamus.

Et quidem legem habemus in hoc velut expreſſam, niſi cavillis quorundam obnubiletur, nempe *l. ſi defunctus, 10. C. arbit. tutor.* cuius littera hæc eſt.

Si defunctus tutelam veſtram adminiſtravit, non rerum eius dominium vendicare vel tenere potes, ſed tutela contra eius ſucceſſores tibi competit actio: debitum autem aliis indiciis comprobari oportet: nam quod neq; ipſe, neq; uxor eius quidquam ante adminiſtrationem habuerunt, non idoneum huius continet indicium: nec enim pauperibus induſtria, vel augmentum patrimonii, quod laboribus & multis caſibus quaritur, interdicendum eſt.

2 Clare † igitur colligitur ex hoc textu, imo aperte decidit, quod tutor, qui tempore ſuſceptæ tutelæ erat paupar, & poſtea reperitur dives, non præſumitur ditatus ex re pupilli, ſed ſua induſtria, niſi aliis indiciis contrarium probetur, *& ibi notant Ioannes Faber, Bald. Angel. & Salycet. & in l. patruus, Cod. commun. utriuſque iudicii*, & eſt caſus clarus & apertus ad hoc ſecundum Franciſcum Cremenſ. *inter conſil. Alexand. conſil. 62. numer. 13. volumine 4. & ita reſpondit Riminald. conſil. 300. num. 96. & plures allegans Bacca de decim. tut. cap. 18. numer. 26. ſequitur Menochius lib. 6. praſumtione 28. numero 2.* ubi, quod ille textus optime hoc probat in illis verbis: *non enim pauperibus*, &c. Præſupponit namque textus ille induſtria & laboribus augeri patrimonium, ſicque divitem aliquem fieri: quod etiam oſtendit Vlpian. *in l. cura. §. deficientium, ff. de mun. & honor. & text. in dicta l. ſi defunctus*, eſt clarus ad hoc *ſecundum Maſcard. de probat. tertio tomo, concl. 1393. num. 9. additio Bernardi Diaz reg. 9. & Burg. de Paz. conſil. 43. n. 1. & 8.* Eſtq; magis recepta opinio à noſtratibus, & probata illis iuribus, tametſi nonnulli contrarium teneant, *ut infra videbimus.*

Cuius quidem † receptæ ſententiæ duplex eſt ratio. 3
Prima, ne alias reſultet delictum, quod vitandum eſſe ſcribit Iuriſconſultus *in l. Pomponius, §. ex facto, ff. de acq. poſſ. l. merito, ff. pro ſoc. Maſc. ubi ſupr. n. 11. Aret. conſi. 31. col. 2. verſ. praterea ille tex. Cor. conſi. 103. col. 2. ad fin. lib. 1. & alios allegans Aymon Crav. conſi. 244. ſub nu. 61. verſic. & in terminis*, ubi qualiter probetur, quem acquiſiſſe de pecunia aliena, licet ex hoc argueretur delictum.

Secunda † ratio eſt, quia conſentaneum eſt rationi & 4
æquitati, ut homo, qui natus eſt ad laborem ſicut avis ad volandum, ſua induſtria & laboribus indies efficiatur dives ac locuples, quemadmodum hanc eſſe iuris præſumtionem affirmarunt plures, quos refert & ſequitur Menoch. *ubi ſupra, nu. 1.* Non enim circa paupertatem
ſufficit probare quem olim fuiſſe pauperem, † quia ex 5
præterita paupertate non infertur neceſſario ad præſentem paupertatem, cum habeamus præſumtionem, quod unuſquiſque poteſt ex ſua induſtria acquirere & lucrari, *ut in d. l. ſi defunctus, ita Ancharan. conſ. 5. pro parte nobilis, n. 3. verſi. conſtat enim quod probatio, col. 1. & in c. ſemel, col. penult. verſ. ultimo dicit Nicolaus, de reg. iur. in 6. Paſian. de probat. lib. 1. c. 54. n. 25. & 26. fol. 172.* ubi citat Bald. *in l. 3. n. 18. in verſ. & qui dicit paupertatem, col. fin. C. de probat. & alios.*

Sunt † tamen nonnulli, qui contrarium probare ni- 6
tuntur, nempe, verum non eſſe, quod præſumatur quis indica ditari, ſcilicet Cumenſ. *in l. 2. ff. de except.* Salyc. *in l. quod nomine, in fin. ff. de condict. indeb.* Aret. & Alex. *in l. ex diverſo, §. ſi in iudicio, in fin. ff. ſoluto matrim.* Sylvan. *conſ. 86. col. 4. prope med.* quos in hoc citat Menoch. *ubi ſupra*, eos tamen improbat *n. 4.* ſed refert & ſequitur Alciat. *regula 2. praſumt. 27. n. 3.* ubi *n. 4.* concordare nititur has opiniones contrarias, ſed ſua concordia eſt contra prædictam magis communem ſententiam. Hanc etiam ſecundam opinionem tenet Nat. *conſ. 358. contra fratres: n. 7. verſ. quod comprobatur, vol. 2. Soc. in l. 2 §. ſane, n. 6. verſ. nec etiam illa ratio, col. 1. in fin. ff. de excep. & alii relati per Paſian. ubi ſup. n. 29.*

Fundamenta † huius ſecundæ opinionis ſunt hæc. 7
Primum, quod accidentia extrinſeca non præſumuntur, *l. ſi vero, §. qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſd. cog.* atq; divitiæ ſunt accidétia, cum naturaliter quilibet naſcatur nudus & pauper, *c. ſicut, el ſecundo, 47. diſt. & tradit Lucas de Pen. in l. 2 C. quando & quib. quarta pars debeatur, lib. 10. & Affl. deciſ. 377. n. 5. Maſcar. de prob. 1. tom. concl. 525. n. 2. & alios allegans Paſian. ubi ſup. n. 16.*

Vnde † cum qualitas divitiarum ſit regulariter re- 8
pugnans naturæ, quia nemo naſcitur dives, non creditur, niſi probetur, *ut ex gl. in d. l. ſi vero, §. qui pro rei qualitate, & aliis probat late Maſc. de probat. concluſ. 525. n. 1. cum ſequentib.* ſed potius quis præſumitur pauper, niſi probetur contrarium, *ut in d. §. qui pro rei qualitate,*

idem

idem Muſcardus concluſ. 1154. in princ. numer, 1, cum ſequentibus.

Secundum fundamentum huius ſecundæ opinionis
9 eſt,quia divitiæ acquiruntur & amittuntur fortunæ impetu, *l.ſi is qui,§.1.ff.de acquir.rer. dom.& in l. pluno,ff.ut in poſſeſſ.legat.* Ergo ob incertitudinam nulla poteſt eſſe iuris præſumtio.

Tertium fundamentum huius partis eſt ex doctrina Alber. *in d.§.qui pro rei qualitate,n.5.verſ.quid dicemus,* ubi ait, quod qui ab antiquo fuit pauper, adhuc præſumitur eſſe pauper , & ſequuntur plures, quos congetit Patian. *de probat.lib.1.d.c.54.ſub nu. 26. in verſi.tu conſidera* , & ſic contra ſecundam rationé adductam pro prima magis recepta ſententia, *nu.27.* diſtinguit inter prædict, opinionea contrarias , an qui ab antiquo fuit pauper , præſumatur nunc pauper in hunc modum.

10 Quod † aut de paupertate præterita non conſtat,niſi ex naturali coniectura , quod quilibet naſcatur nudus, & tunc magis communis opinio eſt, ut ea non ſufficiat ad faciendum , quod de præſenti quis ſit pauper, & in hoc caſu veriſſima eſt opinio Ancharan. Bald. & ſequacium , de quibus ſupra in ſecunda ratione prioris ſententiæ principalis , qui dicunt ex paupertate præterita non præſumi paupertatem præſentem, *l. cura , §.deficientium,ff.de mun.& honor.*

Aut ultra naturalem nuditatem conſtat etiam per probationem facti , quod quis de præterito fuit pauper, & tunc poteſt obtinere opinio Alber. & aliorum,ut ſcilicet , qui fuit ſemel ab antiquo pauper , adhuc præſumatur eſſe pauper, & quod banc diſtinctionem videtur ſentire Zabarell. qui loquitur in probationibus facti *in cap.unico.in 6.oppoſitione, in verſic. poſtquam autem probatum eſt ſemel de talibus,colum.penult. de ſcrutinio.*

11 Nec obſtat , † quod quilibet præſumatur acquirere ex induſtria ſua , quoniam impenſa eſt etiam parata, tam pro victu,quam pro veſtitu,quæ non finit,ut ita de facili divitiæ cumulentur , maxime cum aliud ſit ex induſtria lucrari , & aliud diteſcere , & propterea utrumque eſt probandum,id eſt,tam divitiæ,quam paupertas, *ut tenent plures relati per Puteum . ut ſupra ſub num.17.in verſi.nam licet quis,* ubi numeris ſequentibus banc concluſionem limitat tribus modis.

12 Præterea,† *ut inquit Salyc.in l.quod nomine,ſub num. ſecundo,verſic nl.ſed his non obſtantibus,ff.de condict.indebiti,* præſumtio illa, quod quis cenſeatur locupletari, eſt præſumtio levis,& non violenta,neque neceſſaria.

Sed retenta magis communi & veriori ſententia cótraria in articulo & quæſtione principali probata *in dicta l.ſi defunctus,C.arbit.tut.* ad primum fundamentum ſup.adductum pro ſecunda opinione.

13 Reſpondetur , verum † quidem eſſe accidentia non præſumi,quando nulla ſubeſt cauſa,ea tamen ſubſiſtente ſecus eſt , ut in noſtro caſu , in quo adeſt induſtria & labor, quibus divitiæ comparari ſolent. Ita & recte Menochius *ubi ſupr. num. 7.* unde licet quilibet præſumatur pauper, niſi probetur contrarium, ſatis tamen dicitur probari contrarium ſaltem præſumtive ex induſtria & labore tutoris.

14 Sic non præſumitur quis pauper , † quando paupertas eſſet fundamentum intentionis ipſius,puta,quia vellet admitti ad legatum factum pauperibus , vel alias: tunc enim abſque probatione pauper non præſumitur, iuxta gloſſam *in dicto§.qui pro rei qualitate,* ubi etiam ſequuntur omnes , & de communi teſtatur plures congerens Maſcardus *dicta concluſione 1154. num. 5. & 6,* & cum veriori & magis communi ſententia Patianus , *ubi ſupra,dicto cap.54.numero decimo & decimoſeptimo* , ubi loquitur in divitiis & paupertate , ut non præſumantur , ſed quod debeant ab eis probari , qui ſe fundant in illis.

Ad ſecundum † fundamentum contrarium adductum pro ſecunda opinione , Reſpondet Menoch. *ubi ſupra,num.9.* divitias aliquando ſolo fortunæ curſu acquiri, ſicut illæ ſunt,quæ nobis aliquando ne cogitantibus quidem obveniunt, & de his loquuntur præcitata iura : hocque in caſu procedit prædictum ſecundum fundamentum, aliquæ vero divitiæ ſunt , quæ etſi fortunam quodammodo comitantem habeant , attamen non ex ipſa ſola fortuna, ſed ab ipſo labore & induſtria proveniunt,& de his nos loquimur. 15

Ad tertium reſpondetur , † vltimum membrum diſtinctionis ſupra relatæ ex Patiano, nempe eum pauperem præſumi de præſenti , quando per probationes facti conſtat, eum de præterito ſemel fuiſſe pauperem,nó eſſe verum,ſiquidem contra textum *in l.ſpadonem,§ qui ubſolutus,ff.de excuſat.tut.* vbi habetur , quod qui ſemel fuit à munere excuſatus ſub prætextu forte paupertatis, ſi de novo vocetur ad onus tutelæ , debebit novas probationes facere, nec ſufficiunt primæ. Ergo ex præterita probatione paupertatis non infertur ad paupertatem præſentem. Similiter eſt alius textus contra prædictum membrum Patiani, *in dicta l.cura,§.deficientiú, ff.de mun,& honor.* vbi dicitur,quod, qui propter inopiam à primo onere ſemel excuſatus fuit, ſi vocetur ex intervallo ad novú onus , non excuſabitur ea primis probationibus paupertatis, ſed noviter paupertas eius ab ipſo erit probanda, *vt ait Alexand. in dicto §.ſi in iudicio,in fin.* Ergo non eſt verum, quod ſemel probatus pauper per probationes facti , adhuc præſumatur eſſe pauper. Et veriſſima efficitur ex his noſtra magis communis ſententia antea in terminis probata , *ex dicta l.ſi defunctus, C.arbitr. tut.* quæ habet,quod tutor, qui tempore ſuſceptæ tutelæ erat pauper , & poſtea reperitur dives , non præſumatur eſſe ditatus ex re pupilli , ſed ſua induſtria & labore , niſi aliis indiciis contrarium probetur. Similiter etiam ex ſupradictis Baldi , Ancharani, & ſequacium opinio , de qua in ſecunda ratione prædicta magis communis ſententia verior ſit, nempe, vt circa paupertatem de præterito non præſumatur in præſens, *vt in dictis iuribus modo relatis.* Ex quibus ita vltimo tenet & probat contra prædictum tertium fundamentum ſecundæ opinionis ſupradictæ contrariæ idemmet Patianus, *ubi ſupra, dicto num. 29. in fin.* Ex ſic ceſſat hoc tertium fundamentum, & remanet ſatis probata & defenſata noſtra prædicta magis communis & verior ſententia, de qua *in d.l.ſi defunctus.* 16

Quinimo Salycetus *in dicta l. quod nomine* , non reſpondet *dicta l.ſi defunctus*, quæ , meo iudicio, vrgens & clara eſt pro communi ſententia. Sed neque ipſe Salyc. tenet contrarium expreſſe, ſed tantum dicit, quod præſumtio locupletationis non eſt violenta & neceſſaria, *ut in d.§.ſufficientium,* eſt tamen ſufficiens, vt excludamus delictum, præſumendo tutorem ſua induſtria & labore acquiſiſſe divitias, non vero ex re pupilli.

Nec reſponſio Alexandri, *ubi ſupr. ad dictam leg.ſi defunctus,* eſt bona, quia, vt conſtat ex eadem l. præcipue in verſic. *nec enim,* bene probatur ibi, præſumi ditatum tutorem laboribus & aliis caſibus: imo ipſemet Alexander *in l. rei iudicatæ. §.ſi in iudicio,colum. fina. ff. ſoluto matrimon.* videtur remanere cum prima opinione. Non eſt igitur ab ea recedendum in puncto iuris, nec in iudicando & conſulendo.

Non † etiam obeſt aliud de impenſa parata pro victu 17
& veſtitu, quæ non finit, vt divitiæ ita de facili cumulentur, maximè cum aliud ſit ex induſtria lucrari , aliud diteſcere, vt ſupra pro ſecunda opinione dicebamus.

Quoniam, vt ex præcedentibus patet , non ſolum præſumitur quis ex ſua induſtria lucrari pro victu & veſtitu, ſed etiam diteſcere, vt probatur *in dicta l. ſi defunctus, ad fin.* ibi, *augmentum patrimonii, quod laboribus &*

multis

multis caſibus quaritur, &c. & à communiter accidentibus contingit ſæpenumero. Tametſi his temporibus ob noſtra peccata raro homines ditentur, propter bella, ſeditiones, & iniuriam temporis; nihilominus tamen iuris præſumtio vera eſt, quam prædiximus ex dicta l. *ſi defunctus*, præmaxime ut evitemus delictum, hoc eſt, ne tutor ditatus præſumatur ex re pupilli, ſed potius ex ſua induſtria & labore, comite quoq; fortuna.

18 Nunc † autem noſtra hæc & communis ſententia ſic defenſata amplianda eſt. Primo, ut procedat quoque in curatore adulti eiſdem rationibus.

Secundo extenditur, ut procedat eadem præſumtio, & locum habeat generaliter in eo, qui negotia alterius adminiſtravit. Nam adhuc præſumitur iſte effectus dives ſuo labore & induſtria, non autem ex bonis eius, cuius negotia tractavit, ſicut de tutore adminiſtrante bona pupilli cenſuit *dict. l. ſi defunctus*, & communis ſententia. Et ita in officiali ac adminiſtratore rerum fiſci, vel Reipublicæ docuit Bartolus contra gloſſam ibi *in l. defenſionis facultas, C. de iure fiſci, lib. 10. quem ſequitur Dec. conſil. 6. n. 1. & conſ. 175. in fi. Corraſ. lib. 3. Miſcel. c. 5. num. 6. refert & ſequitur Menochius ubi ſupra, num. 10.* dicit communem Boſ. *in ſua practica criminali, titulo de fiſco, num. 49.* & eum referens dicit veriorem. Additio Bernardi Diaz. *dicta regula 9. ſequitur idem Menochius lib. 3. præſumtione 52. num. 4.* ubi in idem citatur Benuent. Stracha *in tract. de mercatura, part. 4. nu. 37.* & tandem Menochius *ibidem num. 8. ad finem*, inquit, quod iſta eſt communis opinio, quam ipſe ibi veram intelligit, quando res eſſet admodum dubia, & coniecturis diſcerni non poſſet, quomodo adminiſtrator fiſci vel Reipublicæ acquiſierit, ad fugiendas alias quatuor opiniones Doctorum diverſas, quas ibi in hoc articulo retulit. Prima & ultima fuit opinio Lucæ de Penna, qui hoc iudicis arbitrio relinquendum cenſuit, ut is pro qualitate perſonæ adminiſtratoris, officialiſque arbitretur, an is acquiſierit ex propriis bonis vel ex publicis. & propterea ad cõniecturas recurrendum eſſe, id quod docuit Bal. *in l. cum oportet, in princip. numero 13. in fin. Cod. de bonis quæ lib. & Bartolus in tractatu de duobus fratrib. nu. 8.* Perpendet autem iudex (inquit ibidem Menochius *num. 8.*) quod ſi adminiſtrator iſte habebat aliqua bona, & erat ita induſtrius & diligens, & adminiſtratio tenuis erat, quod veroſimiliter non ex bonis publicis, ſed propriis & adhibita propria induſtria acquirere potuerit, & tunc exiſtimare poterit, ex bonis publicis non acquiſiviſſe: ſi vero contra erat is admodum inops & negligens, & tamen effectus eſt adeo dives, ut veroſimile nõ ſit acquiſiviſſe propria induſtria ex bonis ſuis, tunc dicendum eſſe præſumi quæſiviſſe ex bonis publicis. Quã ſententiam probare videtur Menochius cum prædicta declaratione, nempe, ut quando res eſſet admodum dubia, & coniecturis diſcerni non poſſit, quomodo acquiſierit, retinenda ſit communis ſententia huius ſecundæ ampliationis: ſcilicet, quod præſumendum non ſit quæſiviſſe ex bonis publicis, ſed ex propriis. Itaque in hac ſpecie procedit noſtra ſecunda ampliatio ſupradicta, ſic etiam Petrus Surdus *de aliment. titulo 5. quæſtione 8. nu. 32. folio 263.* alios allegans, tenet, quod bona aliena adminiſtrans, præſumitur acquiſiviſſe de pecunia propria, ſi induſtrius, vel bona habet propria: ſecus quando adminiſtrator eſt pauper.

19 Et iuxta † ſupradicta cenſeo intelligendum & declarandum eſſe Cavalcan. *in indice 1. par. deciſ. in verſic. tutor & adminiſtrator pauper*, dum tenet poſt alios, quos citat, quod tutor & adminiſtrator pauper, effectus dives præſumitur locupletatus ex bonis pupilli & domini, cum non poteſt ex bonis ſuis & ſalario alimenta ſibi & familiæ adminiſtrare, & ideo tenetur oſtendere, quomodo pecunias tam magnas acquiſivit, & eundem Cavalc. *deciſ. 39. n. 32. 1. part. deciſ. 163.* dicentem in negotiorum geſtore.

Nempe, † ut ſi reddita ratione adminiſtrationis per 20
tutorem aut adminiſtratorem, ipſe reperiatur factus dives, cum ante tutelam eſſet pauper, non præſumatur per hoc factus locupletior & dives de bonis pupilli & domini, niſi probationibus & coniecturis manifeſte hoc colligeretur, ſed de bonis ſuis propriis & ſua induſtria hoc feciſſe præſumeretur, ſecundum Franciſc. & Cremenſ. *ſingu. 6. in ſeis, quicquid, in fin.* & alios, quos refert & ſequitur in propoſito idem Cavalcan. *de tutor. & curat. numer. 223.* dicentes, quod erit coniectura contra eum, ſi non fecerit ſolemnia, inventarium, & librum rationum, & ſi eius facultates non ſufficerent ad victum & veſtitum, totiuſque familiæ, cum eius exercitio, habita conſideratione ad illius & filiorum ſuorum vitam & exercitium, quibus ceſſantibus, tutor de ſuis bonis & eius induſtria factus dives erit præſumendus, attento, quod nemo locupletior factus ex re aliena, ſed ex fructibus alienis præſumitur, niſi probetur. Ita plures referens tenet & declarat Cavalc. *in dicto tractatu de tut. & curat. num. 223. & 224. & iterum deciſ. 37. num. 36.* ubi quod ſufficit, quod diligenter reddantur rationes arbitrio boni viri, *ſecund. Dec. & alios, quos ibi ad hoc citat.*

Tertio † ampliatur præfata magis communis ſen- 21
tentia, ut procedat etiam in matre, quæ ſi ab initio erat pauper, & in fine tutelæ dives reperiatur, puta ſi fundũ maximi laboris & domum emat, præſumitur omnia emiſſe ex bonis & pecuniis propriis, *ita Cremenſ. ubi ſupra.* Et videtur quoque ſenſiſſe Baldus *in Authen. licentiam, C. de Epiſcopis & clericis, refert Aret. d. conſ. 21. num. 3. & Maſcar. d. concl. 1393. n. 11e, & Bacca de dec. tut. d. c. 18. n. 26.* ubi etiam citat Seguram idem tenentem, & dicit magis notandum, quoniam parva & fere inutilis eſt fœminæ induſtria, *Abbas conſ. 36. libr. 2. Bolognin. in l. etiam, C. de donation. inter virum & uxorem, & Aretin. ubi ſupra*, eandem ampliationem refert & ſequitur Burgos de Paz, *conſ. 43. n. 8. & 9.*

Sic † etiam procurator minimè præſumitur ex patri- 22
monio domini locupletatus, *ut late per Antonium de Butrio, Ioannem ab Imola, & Doctores in c. 1. de pecul. clericor.* & ſecundum eorum iudicium in facti contingentia interrogatus conſuluit Alciat. *conſ. 18. ſequitur Addit. Bernard. Diaz. in d. reg. 9.*

Vaſallus † etiam non præſumitur quæſiſſe, quæ ha- 23
bet ex bonis domini, ſed ſua induſtria, *ita voluit Andr. de Iſern. in cap. 1. col. 2. de contractibus inter maſc. & fœm. quem ſequitur ibi Matth. de Affl. & Catell. Cotta in memo. ſuris, verbo, concubina, & additio Bernardi Diaz. ubi ſupra, & Bobadilla in ſua Politic. de corregidores, libr. 2. cap. undecimo, num. 8.* Idem † probat *En la mugor caſa-* 24
da, y en el Rector del hoſpital, y en el companero y en el mayordomo del ſennor. Sed numero 6. limitat: *En el Corregidor, Conſejero, y Preſidente, que antes de entrar en el officio eſtava pobre y neceſſitado, y ſubitamente apareció rico; y en el numero 7. refiere y ſigue à Baldo, que dize que el fiſcal puede a los tales adminiſtradores quitarles los dichos bienes.*

Nunc † veniamus ad declarationes & limitationes 25
dictæ magis communis ſententiæ, & ſic ad d. l. *ſi defunctus, C. arbit. tut.* Declaratur primo, ut non procedat, quando aliqua exſtat contraria coniectura, quã demonſtraretur, aliquem non fuiſſe effectum divitem ſua induſtria & labore, *ita Pariſ. conſ. 99 n. 34. lib. 3. refert & ſequitur Menoch. de præſum. 28. n. 13.* vel quando aliis indiciis id probaretur, *ut in d. l. ſi defunctus, ibi, debitum autem aliis indiciis comprobari oportet*, & ſic quando probationibus & coniecturis hoc colligeretur, ut declaravimus ſupra cum Cavalc. ſecundum ampliationem principalem noſtræ magis communis ſententiæ.

Secun-

26 Serundo † derlaratur eadem magis recepta ſententis, tradita *per d.l.ſi defunctus*, ut non procedat prædicta præſumtio, quando nulla adeſt induſtria nulluſque labor: tunc namque non præſumitur pauper effici dives, *ut Decius & Corraſ.in locis pracitatis & inſuper Rom. conſi. 274.& in conſi.346.col.ult.& conſi.175.in fin.Sylvan.conſ. 86.n.6.in verſi.item diſpoſitio*, quos ad hoc refert Menochius *d.lib.6.praſumt.28.nu.11.* dicens, quod ſolet afferri exemplum in prælatis, qui in congerendis opibus ſuã non collocant operam & diligentiam, *& num.12.* addit,
27 quod quando in † prælatis & ceteris Eccleſiarum adminiſtratoribus aliqua ineſt induſtria & aliquis labor, præſumitur eos comparaſſe ſibi illas divitias ſua induſtria, non autem ex bonis Eccleſiæ: quam reſolutionem in prælatis Eccleſiæ probat etiam additio Bernar. Diaz. *ubi ſupra*, alios allegans, loquens in prælato habente aliquod officium lucroſum, vel in prælato induſtrioſo. Et in tutoribus & curatoribus, aliisq; adminiſtratoribus, & prælatis Eccleſiarum: ſupradictam reſolutionem magis communem cum prædictis declarationibus tenet & probat D. Caſtel. *in ſuo tract. de cuentas, par.13. per totum* bene eam declarans, & tandem relinquens hoc cognitioni & arbitrio iudicis ex indiciis, præſumtionibus & coniecturis.

28 Tertio † declaratur ſecundum Salycet. *in auth. litentiam, nu.2. C. de epiſc. & cleric.* ut procedat, quando eſſet dubium, an acquiſita poſt tutelam finitam ab eo, qui fuerat tutor, præſumerentur ex bonis pupilli acquiſita, an ex re & induſtria propria? Verum ſi agitur de bonis acquiſitis à tutore, durante ipſa tutela, quando, antequam eam ſuſcepiſſet, nihil aut parum in bonis habebat, contrarium præſumitur, nimirum ex bonis ipſius pupilli fuiſſe acquiſita, *ut voluit Salyc. ubi ſup. quem ſequitur Auguſt. Bero, conſi.91.n.59.vol.1. quos refert & ſequitur Maſcard. d. concluſ.1393.n.12.& 13.* & quoad primum dictum Salyc. eum ſequitur plures referens Cavalc. *de tut. & curat. num.223.*

Ego vero dubito de hac declaratione & reſtrictione, ſiquidem ex identitate & generalitate rationis, expreſſe *in d.l.ſi defunctus, ibi, neque enim pauperibus induſtria vel augmentum patrimonii, quod laboribus & multis caſibus quaritur, interdicendum eſt.* Non enim video, qua ratione magis id dicendum ſit de acquiſitis poſt tutelam finitam, quam durante tutela: utroque enim caſu & tempore eadem ratio militat: ergo idem ius ſtatuendum eſt. Nec non & alia ratio concurrit, ne ſcilicet alias reſultet delictum. Præterea licet Salyc. *ubi ſupr.* dicat, quod in *d. l.ſi defunctus*, eſt quæſtio, an poſt tutelam de bonis pupilli dicantur quæſita, non tamen id probat, nec addit aliud eſſe de quæſitis, durante tutela. Deniq; prædicta limitatio eſt contra mentem magis communis ſententiæ ſupradictæ, & contra tertiam ampliationem ſupra relatam & generalitatem, *d.l.ſi defunctus*, & in terminis contrarium conſtat ex Burgo de Paz. *dicto conſilio 43. num. 8. &* cæteris Doctoribus ſupra relatis.

De uxore † autẽ acquirente, conſtante matrimonio, 29
ex cuius bonis præſumantur acquiſita, agit Bernardus Diaz. *regula nona*, ubi ponit regulam, quod ex bonis mariti *per l. Quintus, ff. de donatione inter virum & uxorem*, & ibi eius additio: & refert plures limitationes remiſſive, de quibus etiam per Aymon. Cravet. *conſi.244. ſub n. 6.* & per Cremenſem *ubi ſupra*, ſecus ſoluto matrimonio, *ut late per Burgos de Paz. dicto conſilio 43. num. 1. cum ſequentibus* ubi *num. 4.* idem probat cum aliis, etiam conſtante matrimonio, nempe, nunquam eſſe præſumendum, uxorem ex bonis mariti eſſe ditatam, ſi in contrarium violentior & crebior præſumtio ſit. Idem tenet Bobadilla *ubi ſupra, num. 8.* nempe, quod non præſumatur ditata ex bonis mariti.

Et ibi † etiam declarat præſumtionem dict. *l. ſi. de-* 30
functus, eſſe intelligendam ſecundum D. Caſtillo *in l.27. Tauri, in gloſſa, in verſiculo 13.* fuit conſideratis qualitatibus perſonarum & rerum, & an prædictæ perſonæ habeant ſubſtantiam & induſtriam ad negotiandum, & acquirendum aliis viis, vel ſi contra eos reperta fuerit aliqua fraus vel uſurpatio: tunc enim præſumitur, eos ditatos ratione officiorum & turpiter, iuxta diſtinctionem Caſtelli *ubi ſupra*. Lavs Deo.

Finis Tractat. De Tutelis & Curis.

INDEX

INDEX LOCVPLETISSIMVS OMNIVM MEMORABILIVM RERVM IN HOC DE TVTELIS ET CVRIS Tractatu, in tres Partes diviſo, contentarum, ordine Alphabetico, in ſtudioſorum gratiam rite contextus.

P. partem, C. capitulum, indicat.

A

ABſolutio, & pœnitentia impoſita à parocho, qui per ſuſceptionem ſecundi beneficii curati, privit erat privatus ipſo jure, an valeat: & de indulgentiis conceſſis à falſis quæſtoribus, qui tamen communi opinione exiſtimabantur veri, p. 3. cap. 8. num. 6. & 7.

Accidentia extrinſeca non præſumuntur, intellige ut in num. 13. parte 3. c. 46. num. 7.

Acquiſita à filio negotianti cum pecunia patris quomodo ſint dividenda, par. 3. cap. 31. num. 4.

Actio eadem licet competat contra tutores, & contra magiſtratus, ſolet tamen à jure diſtingui, par. 1. c. 15. num. 24.

Actio tutelæ contraria eſt bonæ fidei, par. 3. cap. 39. num. 18.

Actus caritatis eſt beneficentia in proximum. par. 3. c. 45. n. 16.

Actus in dubio præſumitur factus nomine proprio potius, quã alieno, par. 2. c. 10. num. 3.

Actus nullus factus à tutore nomine pupilli ſibi præjudicat quoad minuendam decimam, par. 3. c. 34. num. 18.

Actor univerſitatis rationem reddere tenetur, p. 3. c. 1. num. 14.

Accuſatio ſuſpecti tutoris; vel curatoris coràm judice majore loci, ubi minor ſua bona habet, præſente eo fieri debet, contra quem accuſatio producitur, par. 2. c. 18. num. 7.

Ad removendum patrem ab adminiſtratione filii ſui pupilli ſufficit negligentia, & culpa, parte 1. c. 8. num. 4.

Adminiſtrator quivis non poteſt remittere jus ſui principalis, par. 2. c. 6. num. 13.

Adminiſtrator quilibet rerum alienarum faciens id quod ut talis adminiſtrator tenetur facere, quamvis nomine ſuo id faciat, præſumitur & cenſetur facere tanquam alius adminiſtrator, par. 2. c. 10. num. 3.

Adminiſtrator Eccleſiæ, & minoris emens pecuniis ipſius, ei acquirit, par. 2. c. 19. num. 7.

Adminiſtrator quicunque rationem reddere tenetur ſuæ adminiſtrationis, p. 3. c. 1. num. 3. & 9.

Adminiſtrator qui de facto, prætermiſſo juris ordine aſſumſit adminiſtrationem bonorum pupilli vel alterius, tenetur reddere rationem p. 3. c. 1. n. 10.

Adminiſtrans cum mandato vel ſine mandato, tenetur rationem reddere, par. 3. c. 1. num. 11.

Adminiſtrator rei communis cum alio tenetur ei reddere rationem adminiſtrationis, p. 3. c. 1. num. 12.

Adminiſtrator & ejus heredes tenentur ſemper ſtatim requiſiti rationem reddere, p. 3. c. 1. num. 30.

Adminiſtrator quilibet negotiorum geſtorum factor ac procurator ad negotia tenetur libros facere, & rationem quolibet anno reddere ſuæ adminiſtrationis; alias poteſt contra eum in litem jurari, p. 3. c. 1. n. 31.

Adminiſtrator quilibet, negotiorum geſtor, theſaurarius, & ſimilem perſonæ, & mater uſufructuaria librum adminiſtrationis conficere tenentur, & in forma rationis, ut ſingulatim omnia contineat, ita ut reperiri poſſint falſa & vera, alias tenebuntur ad intereſſe, p. 3. ca. 1. num. 55.

Adminiſtrator quilibet expendens in re aliena, qui eſt obligatus rationem reddere, ſi in dubium revocetur, tenetur probare quæ in rationibus ſcripſit geſſiſſe vel impendiſſe, vera eſſe, p. 3. c. 1. n. 147.

Adminiſtratoribus bonorum majoratuum cum ſequeſtro ſubjiciuntur lite pendente inter creditores, atq; commendatarum vacantium aſſignatur ſalarium, p. 3. c. 7. num. 5.

Aditio hereditatis facta a patre pro filio infante tanquam tutore, qui in veritate non erat tutor, licet poſſit adire tanquam pater, non valet, quia hoc non egit, p. 3. c. 9. num. 13.

Adminiſtratio & gubernatio horum regnorũ Hiſpaniæ, tripartita eſt, ut hic, p. 3. c. 41. nu. 3.

Advocatus, Doctor, vel poteſtas, cui conſtitutum eſt certum ſalarium pro ſuo officio, & per ejus culpam ſtetit non implere officium, an privetur ex hoc ſalario totius temporis, an ſolum futuri temporis, quo per eum ſtetit, p. 3. c. 13. num. 7.

Adminiſtrator Reipublicæ negligenter & doloſe adminiſtrans privatur omni ſalario, ſed intellige, ut in num. 27. par. 3. c. 14. num. 21.

Adminiſtrator quicunq; & quocunque nomine, titulo, cauſſa, adminiſtraverit, tenetur reddere rationem, par. 3. cap. 45. num. 4.

Adminiſtrator quilibet, qui rationem non reddiderit, tenetur ad intereſſe declarandum per juramentum in litem, par. 3. cap. 45. num. 5.

Adminiſtratoribus congruum eſt, imo jure dari debet ſalarium juxta laborem impenſum, p. 3. c. 45. num. 9.

Adminiſtrator quicunq; negotiorum alterius præſumitur effectus liber ſuo labore, & induſtria, non autẽ ex bonis ejus, cujus negotia tractavit, & quomodo hoc ſit intelligẽdum, p. 3. c. 46. num. 19. & 20.

Æs alienum prius deducendum eſt quam computatio facienda, par. 3. c. 34. num. 24.

Æſtimatio rerum non requirit quod apponatur in inventario, par. 2. c. 1. num. 95.

Ætas quæ eſt legitima, ſive perfecta viginti quinque annorum, parte. 3. c. num. 3.

Agens ad excluſionem matris à ſucceſſione pupilli ob non petitum tutorem, debet probare non ſolum filium puberem mortuum, & tutorem non petitum, ſed etiam quod filius ſupervixit matri poſt annum, & intra annum non fuiſſe petitũ tutorem, par. 1. c. 16. num. 83.

Agnati, ſi per ſtatutum præferrentur cognatis in ſucceſſione, præferuntur etiam eiſdem in tutela, par. 1. c. 2. num. 14.

Agnatus proximior intra quatuor menſes a die ſcientiæ petere debet tutelam, vel curam, p. 1. c. 8. n. 63.

Alienatio rei immobilis minoris facta ſine judicis decreto, vel abſente curatore, eſt nulla, quo caſu minor, vel ejus heres nedum poteſt agere contra emtores, ſed etiam contra quoſcunq; poſſeſſores, & ad fructus quoq; agere poteſt, ſi emtor non fuit bonæ fidei, ut in num. 10. par. 2. c. 5.

tio rei immobilis evideoret ipſi otilis, an valeat ſecta ... ique juris ſolenoitate, p 2. c. 5. n. 33.

Alicnatio legalis vel hypotheca tacita a jure, indocta boootum immobilium minotis, valet ſine decteto, par. 2. cap. 5. num 68.

Alienatione prohibita alicujus rei, cenſetur prohibita pignoratio ejuſdem, num. 6. ſit quod in ſtatuto probibente prædii alienationem, p. 2 c. 21. n. 2.

Alienatione prohibite per contractum intet vivos, non videtor prohibita per teſtamentum, p. 2 c. 14. n. 13.

Alienare, vel pignorare, eut bypothecare noo poteſt cutetor, bona mioopis ſine decteto Prætoris, par. 2. cep 21. num. 1.

Alimeotorum favore onns adjectum non præſumitur cauſſa legati, p. 1. c. 22. n. 4.

Alimentorum legate conſetvantur indiſtincte quod motiatur is, cum quo legatarius debet morari, niſi quando onus alimentis adjectum teſpiceret commodum filiotum eaſteorum in pupillari ætate p. 1. c. 22. oum 5.

Alimenta ſtatute per pattem liberis, quos heredes ſcripſit, ſunt præſtanda & reputanda per tutorem, vel cutatorem, niſi ea ſint ultra viret facultatum quod ſi modice ſint, poterit tutor ea pinguiora præſtare cuique ad condecentem quantitatem, p. 2 c. 3. n. 21. & 20.

Alimenta præſlita per tutorem ſuis minotibus eis ſervientibus an ſint reputanda, p. 2 c. 3. n 46 & 47.

Alimenta ſunt præſtanda tutoti, vel curatori minoris, ubi juſta ſubeſt cauſſa, p. 3 c 2. n. 9.

Alimenta de jure debent ſolvi de redditibus & aceeſſionibus patrimonii, non verò de proprietate, par. 3. cap. 1e. num. 7.

Alimenta debentur patrono inopi ab Ecclesia, par. 3. cap. 20. num. 18.

Alimenta eb Eccleſie noo ſunt præſtanda patrono inopi, quoties deductis expenſis neceſſariis pro febrica ipſius nihil ei ſupereſt, p. 3 c. 29 n. 19.

Alteri per alterū hodie acquiritur ſtipulatio, & ſequuta acceptatione abſentis temeoet irrevocabilis, ut num. 12. & ex ea competit jos eaſecutivum, ſi inſtromentum in quo ſit alias habet executionem paratam, ut num. 13. & non ſolum actio utilis verum etiam directa competit, num. 14. nec hodie requiritur ceſſio, nom. 15. p. 2. c. 17 num. 11.

Amicus negotia amici gerens gratis, quemvis oon teneatur librum conficere, ite exacte & diligenter, ot elias jura fieri maodant, debet tamen eum conficere ſaltem negligentet, quia teoetur tatiouem reddere, pat. 3. cep. 1. oum. 56.

Annus à jure conſtitotus ad petendom tutorem à matre, aliisque conſanguineis impoberum, poteſt cauſſa cognita per judicem abbreviari, ſi popillo moltum intereſt, per. 1. cap. 16. num 71.

Anno primo elepſo, per qoem primos conſangnineus excluditur à petitione tutelæ, elius ſequens io gradu, an excludatur per laptum alterius anni, per. 2. cap. 16. oum. 39.

Annus datus metri & aviæ, aliiſque conſenguineis pupilli ad petendum ei tutorem, quando ſiogulis incipiat currere. par. 1. c. 16 n. 36. 37. & 38.

Anomala dicitor totela matris, & aviæ, parte 1. cep. 2. num. 2.

An privetur ſucceſſione pupilli per ſola ſponſalie de præſeoti contrecte, p. 1. c. 16. n. 119.

Ao recte ſit detus turor, vel curator ea inquiſitiooe quetuor concorrere debent, ot hic. p 1. c. 3. 0. 22.

An decima ſoluenda ſit in ipſiſmet fructibus, in ſpecie, vel ſufficiat offerre æſtimetionem pro ea, p. 3. c. 40. num. 1.

Apopolo in Regem fuit trenslatum imperium, par. 1. c. 18. num. 10.

Apud Anglos fructos rei pupillaris ad Regem pertinet, quoniam pupilli in tutela Regis vivunt, par. 3. ca. 2. n. 14.

Apud Portugaliam vigeſima pers fructuum tutori pro tutelæ labore cooceditur, p. 3. c. e. n. 14.

Apud Hiſpanos decima fructuum pars tantum detor totoribus pro labore adminiſtretionis, p. 3 c. 2 n. 17.

Argumeotum hoc non procedit: aliquis tenetur ed conficieodum inventarium; ergo propter ejus omiſſionem jurandum eſt adverſus eum in litem, p. 2. c. 2. n. 15.

Argumentum é prætetito io præſens non valet in his, quæ curſu temporis mutantur, p. 2. c. 19. n. 30.

Aſſeſſor qui ſoa culpe in medio officii removetur pro quo tempore debeat hebere ſalarium, p. 3. c. 14. n. 23.

Aſcendentes tencotur alere ſuos deſcendentes ſpotios, p. 2. c. 3. num. 41.

Aſceodentes majoriam fecientes ex facoltate regia, qui legitimam debent ſuis deſceodentibus, tenentur eis alimeota, & dotes præſtare in loeum legitimæ eis debitæ, etiam ſi alias habeant unde ſe alant, p. 2. c. 3. n. 32.

Avia eiſdem rationibus quibus metet excloditur ab hereditate pupilli, cum ei nuptias iotempeſtives procuravit, p. 2. c. 8. num. 12.

Avia materna poſt matrem edmittitor ed popilli edocetionem, p 2 c 8. n. 11.

Avus vel pater poteſt in teſtamento filio ſuo, quem babet in poteſtete, tutorem dare cum conditione ibi poſite, p. 1. c. 3. num. 1.

Avus & avie aliique deſcendentes per lioeam metetnam, an poſſint ſuis deſcendentibus turorem relinquere, par. 1. c. 4. num. 11.

Avia tenetur nepotibus ſuis infra anoum tutorem petere, alias privetur ejus ſucceſſione, & quando ei iocipiat currere hic annus, num 36. 37. 38 p. 1. c. 16. n. 35.

Avo & avia conenrrentibus, matre & avo peteloo item petre & avia quis ſit admittendus ad tutelam oepotum, p. 1. c. 8. n. 13. eum ſeq.

Aviæ vili, improbæ, impudicæ, vel imprudenti denegetur educetio nepotum, etiam ſi vidua ſit, & alie eligitur petſona idonea p. 2. c. 8. n. 25.

Aogmentum rei non pertinet ad uſufructuarium, niſi quoad uſumfructum, præterquam ſi ſit ſeparatum a re in qua babet oſumfructum, quia tunc nec in eugmento habet uſumfructum. p. 3 c. 30 n. 11.

Aureliæ dantur fructus tutoribus nobilium, idem apud Hiſtrianos, p 3 c. 2, n. 12. & 13.

Auctoritas tutoris vel curatoris in jodicio vel extra non poteſt præſtari per procuratorem, nec Epiſtolam nec per nuncium, p. 2. c. 4. n. 5.

Autbenticæ ſacramente pubetum, ſi edverſus vend diſpoſitio non procedit, ubi intervenit dolus, ſive ex propoſito, ſive re ipſa. p. 1. c. 15. 0. 30.

B.

Beneficiom ordinis competit qoendo ſunt plures tutores, quorum aliqui geſſerunt aliis minime gerentibus. p. 1. c. 15 num. 11.

Beneficium ordinis, non datur nec competit, ubi qui non geſſerunt tutelam ſuot in commuoi, vel proprio dolo, p. 1. c. 15. num 12.

Beneficium ordinis non datur, nec competit ubi gerentes geſſerunt ea corum maodato, qui non geſſerunt, non tamen ſufficit in bac ſpecie ſimplex permiſſio, per. 1. cap. 15. num. 13. & 14.

Beneficium ordinis non datur pro neglectis, in bis enim omnes æqualiter ſine beneficio ordinis tenencur, par. 1. cap. 15. num. 15.

Beneficium diviſionis impenditur tutoribus omoibus gereotibus, vel nullis gerentib. ita ut non ſit locus ordinis beneficio, ut obligetio inter omnes dividator, qui ſolvendo reperti fuerint, per. 1. cep. 15. num. 16.

Beneficium diviſiooir competit etiam fidejoſſoribos, etiam ſi ſint in ſolidum obligati, p. 1. c. 15 n 17.

Beneficium diviſionis competit fidejoſſoribus, & tutotibus, non ſolum in modum exceptionis, ſed etiam per officium judicis poſſunt impetrare, ut ioter eos dividatur obligatio, p. 1. c 15. n 18.

Beneficium diviſionis an pertineat ed tutorem, qui ex communi dolo convenitur, affirmative eligitur rejecte contraria de qua in n. 18. p. 1. c 15 n 19.

Beneficium diviſionis facilius conceditor qoam utilis actionis, parte prima capitulo 15. numero. 22.

Beneficium ordinis non competit pro oeglectis & doloſe adminiſtratis, quia differentie ſunt hæc beneficia, parte prima c. 15. num. 23.

Beneficia cedendarum ectionum dantur tutoribus ſolventibus pro contutoribus, ut ſibi ſolventibus cedantur a pupillo ectiones negotiorum geſtorum competentes illi adverſus tutores, ut eos poſſint exigere, ſi quando ſolveodo eſſe reperti fuerint, parte prima c. 15. num. 28.

Beneficium cedendarum actionum competit tutori convento ex communi culpe, vel ex culpa alterius, ſecus ſi conveniatur ex communi dolo vel alterius, parte prime capit. 19. num. 29.

Beneficiom cedendarum actionum oon comprehenditur ſub renunciatiooe geoerali omnium beneficiorum, niſi ſpecialiter renuncietur, p. 1. c. 15. n. 30.

Benefi-

Beneficium utilium actionum datur tutoribus conventis atque exactis contra alios tutores, quo caſu actiones ab eo, qui pupillus fuit, ceſſæ non ſunt, p.1.c.15.n.31.

Beneficium cedendarum actionum nihilominus neceſſarium fuit, non obſtante beneficio utilium actionum ex ratione da qua hic, p.1.c.15.n.32.

Bona protutoris ſunt tacite obligata pupillo, par. 2. cap. 3. num. 45.

Bona emphyteutica minoris non poſſunt alienari ſine decreto judicis, parte ſecunda c.5 n.23.

Bona minoris immobilia in emphyteuſin dari non poſſunt ſine decreto judicis, & debita juris ſolennitate, neque in ais conſtitui uſusfructus, aut uſusfructus minoris conſtituens in alieno prædio alienari ſine decreto prætoris, idemque eſt da quavis alia ſervitute reali, p.2.c.5.n.24.

Bona minoris quaſi dominii eorum alienari non poſſunt ſine decreto, parte ſeconda, c.5. n.26.

Bona minoris abſque decreto remitti non poſſunt, nec cedi actio, quam minor habet, ad rem, p.2.c.5.n.27.

Bona immobilia minoris permutari non poſſunt abſque decreto, nec alio modo alienari per compromiſſum ante tranſactionem, niſi per eam minus retineret ipſa bona, aut ſi poſſent alienari ſine decreto, ut in n. 29. ſi tamen eo caſu, quo valet compromiſſū, minor læditur, poterit reſtitui, ut in num. 30. p.2.c.5.num.28.

Bona minoris alienari non poſſunt etiam pro eo alendo, fame laborante, ſine debitis juris ſolemnitatibus niſi res dilationem non patiatur, aut moram, p.2.c.5.n.34.

Bona immobilia minoris hypothecari non poſſunt ſine decreto judicis, & quid ſi emat eo pacto, ut res maneat hypothecata pro ſecuritate ſolutionis pretii quo ipſa venit par. 2. c. 5. n.35. & 36.

Bona minoris immobilia in dotem dari neque expreſſe obligari poſſunt abſque decreto judicis, & in num. 52. par. 2. c. 5. num. 31.

Bona minoris propter nuptias donari non poſſunt, neque in arrhas dari, ut in n.54. quamvis jure communi minor teneretur donationes per nuptias uxori facere, ſed ſecus eſt de jure regio ut ibidem p.2.c.5.n.53.

Bona immobilia minoris non poſſunt alienari ad pias cauſſas ſine decreto prætoris, p.2.c.5.n.55.

Bona immobilia minorum donari non poſſunt ſine decreto, procedit etiam in donatione remuneratoria, par.2.c.5.num. 57. & 58.

Bona immobilia minorum poſſunt alienari propter utilitatem ipſorum, p.2.c.5.n.76.

Bona adminiſtratorum minorum viginti quinque annorum ſunt ipſis tacite obligata & hypothecata pro ratione adminiſtrationis reddenda, & reliquis ſolvendis, hoc procedit, ſi tutor vel curator inventarium non fecerit, parte 2.c.16.n.1. & 2.

Bona tutoris vel curatoris ſunt tacite obligata non ſolum pro adminiſtratis, ſed etiam pro neglectis, par. 2. cap. 16. num.3.

Bona protutorum & procuratorum ſunt tacite hypothecata pro ratione reddenda, p.2.c.16.n.13.

Bona dotalia matris & aviæ tutricis ſunt tacite hypothecata pro ratione reddenda, p.2.c.16.n.14.

Bona actorum datorum a tutoribus & à curatoribus ſunt etiam tacite hypothecata, p.2.c.16.n.15.

Bona curatoris ad litem dati minori ſunt tacite hypothecata ipſi minori, p.2.c.16.n.16.

Bona fidejuſſorum & heredum tutorum & curatorum ſunt etiam tacite hypothecata minori, vel ejus heredi, parte ſecunda c.16.n.17.

Bona propria heredum tutorum, vel curatorum an ſint tacite hypothecata minori, & num. 29. par. 2. cap. 16. num. 18.

Bona minorum non ſunt tacite hypothecata tutoribus, & curatoribus pro alimentis & impenſis, retentio tamen ei competit, p.2.c.16.n.20. & 21.

Bona curatoris furioſi, prodigi, muti, & ſurdi, & ſimilium perſonarum, ſunt ipſis tacite hypothecata, par. 2. c. 16. num. 22.

Bona patris legitimi adminiſtratoris quando ſint tacite hypothecata vel non filiofamilias pro adminiſtratione, parte ſecunda c.16.n.25.

Bona actoris dati à judice loco tutoris vel curatoris non ſunt tacite hypothecata minori, parte 2. cap. 16. numero 28.

Bona tutorum & curatorum acquiſita poſt ſuſceptam tutelam ſunt etiam tacite hypothecata minoribus, par. 2. ca. 16. num.30.

Bona procuratoris, ſive curatoris ſunt tacite obligata pro reddenda ratione adminiſtrationis, par. 2. cap. 17. num. 13.

Bona tutorum & curatorum ſunt tacite hypothecata à jure pro omnibus, pro quibus ipſi tenentur, par. 3. cap. 1. num. 109.

Bonis abſentis proximior ejus conſanguineus curator dari debet cum fidejuſſoribus & reliquis ſolemnitatibus ſicut bonis captivi, p.3.c.17.n.3.

Bona confiſcata non ſpectant ad firmarium, & ſic ad conductorem commoditatis, atque fructuum, ſed contrarium num.12. p.3.c.24.n.4.

Bona delinquentis ante condemnationem non cenſentur hypothecata fiſco, neque jus aliquod conſiderabile habere videtur in eis, num.18 p.3.c.24.n.19.

Bona & ſubſtantia defuncti dicuntur deducto ære alieno, p.3.c. 34.n.4.

Bona matris pro adminiſtratione tutelæ, vel curæ filiorum ſunt tacite obligata, ejuſque dos retineri poteſt pro dicta adminiſtratione, donec reddat rationem & retentio in dote hoc caſu admittitur, p.1.c.8.n.49. & 50.

Bona matris & mariti cum ea contrahentis ſecundum matrimonium, ſunt tacite hypothecata pro reddenda ratione tutelæ filiorum prioris matrimonii, ſed hoc locum habet, quando mater adminiſtravit bona filiorum tanquam eorum tutrix ſecus alias, p.1 c.9.n.29.& 30.

C.

CAutela legitima præſtanda à tutore & curatoribus, hoc eſt, ſatisdatio cujus periculo accipienda ſit, par.1.c. 16. num. 29.

Cautela Cæpollæ ad hoc ut invitus quis non cogatur ſuſcipere tutelam, vel curam, procurando ut non reperiatur aliquis qui pro eo velit fidejubere, improbatur, niſi adſint aliquæ circumſtantiæ, p.1 c.21.n.36.

Cap. at. Regum lib.3, adductus & interpretatus, par.2. cap.5. num. 79.

Cap. tua nobis, de decimis vera ratio decidendi, par.3. c.37.n. 17. & 18.

Cæcus tutor aut curator eſſe non poteſt, ſi utroque oculo careat, ſecus ſi uno tantum, p.1. c.20. n.21.

Cæcus, mutus, ſurdus, furioſus, aut valetudinarius deponere poteſt tutelam antea ſuſceptam, p.1 c.21.n.16.

Citatio prima quomodo fiat contra minores vel defenſores eorum & quid de jure Regio, p.2.c.6.& 7.

Citatio aliqua non requiritur ad dandum tutorem vel curatorem pupillo, vel furioſo ſine inquiſitione, par. 1. cap. 4. num. 18.

Clauſula rebus ſic ſtantibus, &c. in omnibus actibus, & diſpoſitionibus cenſetur ſemper appoſita etiam juratis, par.1 c.1. num.23.

Clericus ſucceſſurus pupillo, qui ei non petiit tutorem infra annum privatur ejus ſucceſſione ſicut laicus, p. 1. cap. 16. num. 75.

Clerici in ſacris non conſtituti lovitl coguntur ſuſcipere tutelam par. 1. cap. 1. n. 27.

Clerici non coguntur aliquam recipere tutelam, poſſunt tamen recipere legitimam, ſi volunt intra quatuor menſes a tempore ſcientiæ mortis patris pupillorum, p.1.c 1.n.26.

Coitus cuſtodis carceris cum muliere incarcerata puniatur, & quid ſi ſit meretrix, n.14. vera reſolutio hujus quæſt. ponitur in n.17.p.2.c.18.n.12.

Coitus tutoris vel curatoris extra figuram matrimonii habitus cum pupilla, vel adulta, durante tutela, vel cura ante finita, punitur pœna deportationis & confiſcationis bonorum omnium, p.1.c.12.n.10.

Collector Cameræ Apoſtolicæ ejuſque generalis conductor omnium fructuum & emolumentorum atque jurium Epiſcopatus vel Archiepiſcopatus vacantium, habere debet ſucceſſiones parochorum decedentium, quæ in hoc Epiſcopatu Civitatenſi vocantur luctuoſa, niſi aliud conſuetudine fuerit obtentum, p.3.c.58. n.4.

Colonus Regis eidem obligatus non poteſt eſſe tutor, vel curator minoris, & quomodo intelligatur, par. 1. cap. 20. n.15. & 16.

Colonus partiarius non poteſt impenſas deducere ad ſolvendam partem fructuum domino fundi debitam, par. 3. c.37. num. 9.

Colonus partiarius tenetur ſolvere decimam num.10. par.3.cap. 37. num.11.

Commiſſi utilitas non quæritur uſufructuario, ſed pertinet ad proprietarium, p.3.c.24. n.3.

Comitia vulgo (las cortes) a Romanis primam originem traxerunt, poſtea vero tam in Regno Caſtellæ, quam Luſitaniæ conſuetudo introduxit, p. 1. c. 18. n. 48.

Communis uſus loquendi hodie habet ut faciendo mentionem de quarta vel quinta parte totius intelligatur, par. 3. c. 22. num. 4.

Compenſabilia an ſint debita in diverſis monetis, par. 3. capit. 5. num. 35.

Compenſandi animus intelligitur, ſi teſtator dixerit ſimpliciter, quod legatarius debeat eſſe contentus legato, & plus petere non poſſit, p. 3. c. 5. n. 56.

Compenſandi animum non cenſetur habuiſſe teſtator, ſi ſimpliciter dixerit quod legatarius plus petere non poſſit, dummodo recte conſtet ea præcedentibus & ſubſequentibus ſenſiſſe de bonis ſuis, p. 3. c. 5. n. 62.

Compenſandi animo, an cenſeatur factum legatum per gravatum fideicommiſſario, p. 3. c. 5. n. 66.

Compenſatio legati cum decima fructuum minoris tutori debita non fit, quando utrumque non conſiſtit in quantitate, ut etiam generaliter quando alias compenſatio fieret ea præſumpta mente & voluntate diſponentis, parte 3. capit. 5. num. 34.

Compenſatio quæ provenit ex præſumpta voluntate, vel mente diſponentis, an fiat ſive debitum ſit in ſpecie, ſive in quantitate, parte 3. c. 5. n. 37.

Compenſatio tantum fieri debet pro concurrenti quantitate, parte 3. c. 5. n. 50.

Compenſatio fit quando teſtator dixit ſe legare matri uſumfructum pro omni & toto eo, quod ipſa petere vel exigere poſſet in ſua hereditate, idem eſt ſi pater relinquat filiæ centum pro omni jure quod filia poſſet prætendere, in qua ſpecie maternas dotes petere non poterit, part. 3. cap. 5. numer. 54. & 55.

Compenſatio regulariter non cadit, nec debet diſtinctio fieri, quomodo fiat prohibitio de non petendo, parte 3. cap. 5. num. 63.

Compenſationis conjectura ceſſat quoties legatarius qui fuit prohibitus amplius petere de bonis teſtatoris habeat aliquod jus in bonis illius, ad quod verba illa poſſint referri, alias ſecus, p. 3. c. 5. n. 71.

Compulſio judicis an ſit neceſſaria, & quod debitor alleget creditorem minorem eſſe, & ideo ei non eſſe ſolvendum, vel ſufficit ſimplex auctoritas judicis, & an tunc opus ſit appellare à mandato judicis, quando conſtat, creditorem revera eſſe minorem 25. annorum, p. 2. c. 22. n. 25. & 26.

Conditio, quæ tacite ineſt actui, ſi exprimatur, & ſic non facit actum conditionalem, p. 1. c. 11. n. 9.

Conductor ſylvæ privati poteſt ſylvam cæduam ſuo tempore cædere, p. 3. c. 27. n. 12.

Conjux an conſequatur lucrum ex lege vel pactum delatum ex matrimonio nullo vel putativo, part. 3. cap. 8. numer. 18. & 19.

Conductor fructuum & omnium emolumentorum & jurium prioratus, debet habere ſpolia ſeu ſucceſſiones decedentium ad priorem alias pertinentia, p. 3. c. 28. n. 3.

Conductor fructuum Archidiaconatus non debet habere ſolita præſtari Archidiacono in ingreſſu ſuo & jucundo adventu & ratio differentiæ inter hunc caſum & poſitum ſupra, n. 3. ponitur primo n. 9. p. 3. c. 28. n. 6.

Conductor fructuum non conſequitur collationes ſeu præſentationes beneficiorum p. 3. c. 29. n. 16.

Connexa rerum veniunt in tutelæ judicium, alia vero in quæ perſeveraverit tutor poſt finitam tutelam in actione negotiorum geſtorum, p. 2. c. 19. n. 14.

Confeſſio facta in judicio reſpondendo petitioni actoris videtur facta in vim contentioſæ juriſdictionis, par. 2. cap. 6. num. 17.

Confeſſio procuratoris, quæ ſurgit ex contumacia ipſius in non reſpondendo poſitionibus eſt valida, p. 2. c. 6. n. 18.

Confeſſio redditus non præjudicat tutori ſeu adminiſtratori, donec accepterur impenſa & è converſo, par. 3. cap. 1. num. 52.

Confeſſio prælati de recepta debitoribus Eccleſiæ, an Eccleſiæ præjudicet, p. 3. c. 1. n. 78.

Confeſſio tutoris, curatoris, exſecutoris, & alios adminiſtratoris extra judicium, & in judicio facta, quando noceat, vel non minori, aut ceteris dominus, p. 3. c. 1. n. 79.

Confeſſio facta in inſtrumento publico redditæ rationis legitimæ & liberationis reliquorum factæ ab adulto, vel ab ejus curatore, vel tutore pupilli, an liberet ipſum primum tutorem & curatorem, ajuſque heredes ab obligatione iterum reddendi eam, p. 3. c. 1. n. 113.

Confeſſio ſecundi tutoris, quod ratio primi tutoris ſit bene reddita, non nocet pupillo, p. 3. c. 1. n. 121.

Confeſſio facta per procuratorẽ procuratorio nomine, non nocet ei, tanquam perſonæ propriæ, ſi apparet quod aliter ſe habeat veritas, p. 3. c. 34. n. 19.

Confirmatio codicillorum præcedentium teſtamentum ad valorem tutelæ in codicillo relictæ hodie neceſſaria non eſt, p. 1. c. 23. n. 4.

Confirmatio tutoris dati in teſtamento legitima non requiritur, vide quomodo intelligatur, ibidem par. 1. cap. 3. num. 19. & 20.

Confirmatio codicillorum præcedentium teſtamentum non requiritur, quando in prædictis codicillis datus fuit tutor, par. 1. c. 6. n. 3.

Conſilii ea eſt natura, ut ſequendum neceſſario non ſit, par. 1. c. 8. num. 5.

Conſuetudo deferens tutoribus omnes fructus eſt reſtringenda tanquam odioſa, p. 3. c. 2. num. 16.

Conſuetudo non valet quod tutor non teneatur reddere rationem, p. 3. c. 1. n. 29.

Conſuetudo quod in alienationibus rerum immobilium minorum, non interveniat decretum judicis valet, par. 2. cap. 5. num. 73.

Conſuetudo minuens ſolemnitates jure requiſitas ad alienationem rerum minorum valida eſt, p. 2. c. 5. n. 9.

Conſuetudo conficiendi inventarium eſt ſervanda, par. 2. cap. 1. num. 83.

Conſuetudo ad hoc ut valeat, an requiratur binus actus judicialis, vel ſufficiant extrajudiciales, parte 2. capit. 1. numero 33.

Conſuetudo non faciendi inventarium excuſat, parte 2. cap. 1. num. 32.

Conſuetudo in creatione tutoris, curatoris, ſyndici, vel actoris attenditur, p. 1. c. 8. n. 40.

Conſuetudo ut mater etiam minor vigintiquinque annorum aſſumeret tutelam vel curam filiorum, valida eſt, & obſervanda, & an ſimilis ſit conſuetudo in Regnis Caſtellæ & Luſitaniæ, p. 1. c. 7. n. 28. & 29.

Correcta ratione legis cenſetur correcta ipſa lex, parte 1. cap. 2. num. 19.

Creditores & legatarii alii que ſua intereſſe putantes citandi ſunt ad inventarium conficiendum per heredes, parte 2. cap. 1. num. 85.

Curator poteſt dari ad unam duntaxat rem, ſecus in tutore, p. 1. cap. 1. num. 35.

Curator bonorum filii impuberis relictus cenſetur etiam ex voluntate electus tutor, ac proinde tanquam tutor confirmari poteſt, legitimiſque præferendus erit, declara, ut ibi, par. 1. c. 3. num. 18.

Curatores teſtamentarii non ſatiſdant, par. 1. cap. 5. numero 2.

Cura non reperitur niſi una, ſcilicet, dativa: teſtamentarius namque curator non ſuſtinetur, niſi ſubſequuta fuerit judicis confirmatio, p. 1. c. 12. n. 6.

Curatores, fatuo, dementi, & mente capto non legitimi ſed dativi aſſignantur, p. 1. c. 12. n. 7.

Curator teſtamento relinqui non poteſt, teſtamento datus tutor in eo confirmari poteſt à judice, par. 1. cap. 12. numero. 8. & 9.

Curator furioſo per patrem in teſtamento dari poteſt, & tunc non ſatiſdat, p. 1. c. 12. d. n. 8. & rejicitur juris Canonici limitatio, ibi. num. 9.

Curatores vocantur dati majoribus 14. annorum, minoribus tamen viginti quinque annorum ſanæ mentis, parte 1. cap. 19. num. 2.

Cura furioſi eſt legitima, mente capti vero eſt dativa, par. 1. cap. 19. num. 3.

Curatores dandi ſunt prodigo, mente captis, ſurdis & mutis, atque his, qui perpetuo morbo laborãt, requiritur tamen cauſſæ cognitio, ad hoc, ut aliqualiter de furore vel alia cauſſa ob quam datur curator conſtet, parte prima, capit. 19. num. 4. & 7.

Curator prodigo dari non poteſt antequam illi ſit bonis interdictum, præterquam ſi aſſet notorius prodigus, ut in n. 6. p. 1. c. 19. num. 5.

Curatoribus legitimis deficientibus judex vadit ad dationem curatorum, non tantum ex inquiſitione, ſed etiam ſine ea. p. 1. c. 19. num. 8.

Cutator bene dati poteſt ad unum actum,licet tutor regulariter certæ tei dari non poſſit,niſi ad adeundam hereditatem. par. 1.c.19.n.9.& 10.

Curatores inviti dantur , ſiva dentur principaliter negotiis, & ſecundario perſonæ,vel è coutra , part. 1. capit. 19. numeto 12.

Curator bonorum non datur invitus,niſi adſit cauſa, ot ibi n.14. fallit ex neceſſitate,vel commoditate & hoc quando à judice præcipitur,ſecus ſi ab apparitote,intellige,ut ibi,num. 15. par; 1,c. 19. n.13.

Curatur bonorum invitus datut ad mandatum principis ſupremi , niſi juſtam habeat excuſationem , parte 1. capit. 19. num.16.

Curator ad litem vel lites invitus an detur , part. 1. numer.17. & 20.

Curator ſemel ab adulto accepto , tenetur hic & ſtare cogitur ſub ejus cura uſque ad viginti annos , par. 1. capit. 19. num.18.

Curatorem adultus invitor accipere cogitur de mandato Regis, p.1.c.19.n 19.

Curator etiam poteſt pupillo dari carenti tutore per judicem etiam ex officio,p.1 c.19.n.21.& 22.

Curatorem ad lites dabit judex , qui liti præeſt , etiamſi ſit delegatus, p.1.c.19 n.23.

Curator ad lites infanti dãdus non eſt,ſed tutor, parte 1, cap. 19. num.24.

Curator ad lites melius eſt,ut unus detur,quãmvis plures dari poſſunt,ſed præſens dari debet , part. 1. capit. 1. 19. num. 25.

Curator ad litem quandocunque revocari poteſt , ſecut eſt in tutore, p.1.c.19.n.26.

Curator ad litem vel ad lites inventarium facere non tenetur, p.1.c.19.n. 27.

Curator in teſtamento relinqui non poteſt , ſed relictus , ſi ita expediat,confirmari debet à judice,& an hoc procedat etiam ſi adultus curatorem nolit habere,part. 1,capit.19.numero 28. & 30.

Curatores adiungi ſolent ob augmentum facultatum , non tamen prius dati tutorea adminiſtratione earum liberantur , p. 1.c.19.n.42.

Curator appellatur datus tutorem habenti impeditum , alii appellant eum tutorem, poterit judex dare tutorem vel curatorem,& erit utilius quod detur tutor , & ſiunt ejus officium ſublato impedimento priotia ; part. 1. capit. 19.num.43.44. & 45.

Curator ad lites non tenetur facere inventarium, part.2.capit.1. num.55.

Curator furioſi prædium ſeu alia bona immobilia alienare non poteſt abſque decreto judicis,p.2.c.5.n.26.

Curatores minorum donare poſſunt ex rationabili cauſſa, ſicut dari alimenta fratri minoris naturali,matri, vel ſorori minoris egentib.p.2.c.6.n.24.

Curator durante officio dotans ſuam minorem ſimpliciter de ſuis bonis incerta dotis quantitate,quæ excedit vires ſui patrimonii non tenetur in exceſſu , par. 2. capit. 11. num. 3

Curator hoc faciens ſcienter, vel donaſſe videtur,vel cum doloſe fecerit , ei non ſuccurritur , parte 2. capit. 11. num. 4.

Curator certam quantitatem dotis ſuo minori promittens excedentem ſuas facultates,ſi ſe,ſuaque bona ad id obligaverit, de ſuis bonis exceſſus ſolvet, p.2.c.11.n.5.

Curator furioſi ſine expreſſa obligatione bonorum non poteſt adminiſtrare,in aliis curis ſufficit tacita , parte 2, capit.16. num.14.

Curator, impuberi à prætore datus , ſi negotia geſſerit quaſi curator, ceſſat actio protutelæ,p.2.c.17.n 2.

Curator adoleſcentis , an decimam fructuum bonorum ejus habere debeat,p.3.c.3.n.1.

Curator ſecundario curat perſonam adoleſcentis , par. 3. cap 3. num.8.

Curator furioſi, prodigi & ſimilium perſonarum , an decimam fructuum habere debeat,p.3.c.3. n.9.

Curator furioſi habens dilucida intervalla ſolum habere debet decimã pro tempore furoris, non vero pro tempore dilucidi intervalli,p.3.c.3.n.12.

Curator furioſi durante cura,rationem reddere tenetur , p.3.c.1. num. 110.

Curatores ad lites rationem reddere tenentur , parte 3. cap.1. num.16.

Curatoris bonorum captivi officium , parte 3, capit. 17. num. 2.

Curator bonis abſentis datus non poteſt ſolvere debita,de quibus non conſtat, nec dare inſolutum etiam curator datus hereditati jacenti , nec poteſt dari curator bonis abſentis ad ea vendenda ad inſtantiam creditorum , niſi abſente illo per veram contumaciam,p.3.c.17. n. 5.

Curator bonorum,neque actiones movere, nec adverſus quemque agere poteſt,niſi in rebus tempore perituris, parte 3,c.17. num. 8.

Curatores bonorum dantur ſolum ad cuſtodiam , par. 3.cap.17. num. 9.

Curator bonorum æquiparatur procuratori , parte 3. capit. 17. num.11.

Curator bonorum etiam minoris,non tamen datus ejus perſonæ,decimam habere non debet . part. 3. capit. 17. numero 17.

Curator certæ rei inventarium conficere non tenetur, nec jurare utilia facere,& inutilia prætermittere, quamvis debeat cavere & defenſionem promittere. p.3.c.18.n.1.

Curator ad litem decimam non deducit ; part. 3. capit. 18. num. 3.

D.

DAtio tutoris ſimplex à judice unius territorii vim ſuam extendit ad bona alterius territorii , part. 3. capit. 44. num. 2.

Datio tutelæ potius eſt actus juriſdictionis contentioſæ , quam voluntariæ, p.1.c. 16 n.9.

Datio tutoris mixti ſemper imperii eſt alias majoris ; alias minoris,& delegari non poteſt,niſi pupilli facultates ultra 500. ſolidos non ſint,ut ei delegatio fiat , qui alioquin juriſdictionem habebat,quod procedit etiam in curatoris datione, p.1. c 16.num.27.

Datio curatoris alicui facta ut furioſo,qui non erat talis,ſed prodigus vel è contra ambitietur, p.1.c.16. n.162.

Debitores vel creditores minorum non poſſunt eorum eſſe curatores,& quod debeant jurare ab initio circa hoc,par.1.cap. 20.num. 2.

Debitor modicæ quantitatis poteſt eſſe tutor , vel curator minoris , & quid ſi lis ſit ſuper eo debito , parte 1. capit. 20. numero 3.

Debitor minoris non poteſt eſſe ejus tutor ; p. 1. c. 20. num. 3.

Debitor minoris cui & quando ſolvere debitum debeat , ut ſolutio ſecura fiat, ne iterum ab eo exigatur , parte 2.capite 22. num.1.

Debitor ſciens qualitatem tutoris vel curatoris perdituri pecuniat,ſolvendo ei, non liberatur, p.2.c.22.n.21.

Debitor ſolvendo tutori vel curatori non liberatur ; quando tempore ſolutionis læſio ex ea ſolutione minori contigerit, ut in exemplis hic n 27.p 2.c.22.n.22.

Debitor ſolvendo minori etiam cum auctoritate tutoris vel curatoris,non liberatur omnino , quatenus ipſe minor eam pecuniam perdiderit , ita ut ex ea non ſit factus locupletior , p. 2.c 22. n. 23.

Debitum illud dicetur neceſſarium , quod habet initium & cauſſam neceſſariam , veluti cum quis ſine facto ſuo lege obligatur,p.3.c.5.n.10.

Debitum voluntarium appellatur, quod habet initium voluntarium , quia deſcendit ex contractu, vel quaſi, quamvis poſtea ſit neceſſarium. quod eſt intelligendum habito reſpectu ad originem debiti non ad id quod,in alterius conſequentiam provenit , ut in dote , parte 3. capit. 5. numero 11. & 12.

Debitum tutelæ non dicitur ex cauſſa neceſſaria ; ſed voluntaria,niſi tutor invitus compulſus fuit acceptare officium. p. 3. c.5.num.13.

Debitum fideicommiſſi quoad gravatum dicitur neceſſarium, p.3.c.5.n.67.

Debita jure naturæ non amittuntur per non confectionem inventarii,p.3.c.8.n.12.

Debitores minorum quando poſſunt conveniri ex inventario ab eorum tutoribus vel curatoribus , confecto deperdito inſtrumento originali debiti , p.2.c.1.n. 86.

Decima fructuum & reddituum minoris an danda ſit tutori vel curatori , cui ſimpliciter legatum relictum eſt in teſtamento,ut deciditur in n.9.p.3.c.5.n.1.

Decima fructuum & reddituum minoris ; an danda ſit tutori honorario,& dato cauſſa notitiæ,diſtinguitur in n.10. p. 3.c. 6. num. 1.

Decima non debetur tutori cauſſa notitiæ dato, niſi ſimul cum aliis eorum conſenſu adminiſtret,ut in num.14. & tunc cautela datur contutoribus, ne ab eis petatur ſalarium majus decima,p.3.c.6 n. 11.& 16.

Index in Tractatum Dn. Gutierrez

Decima fructuum, & reddituum minoris an danda ſit pro tutoris, p. 3. c. 7. n. 1.

Decima non datur ſequeſtro, parte tertia, capite 7. numero 9.

Decima non datur negotiorum geſtori, ſed expenſas petere poteſt, & ſalarium pro re, quæ pretio vel ſalario fieri ſolet, p. 3. c. 7. n. 19.

Decima an detur tutori qui multo tempore rem pupilli utiliter adminiſtravit reputatus communiter tutor, poſtea vero apparet tutelam non valuiſſe, vel ex defectu ipſius qui datur, vel ex perſona ejus cui datur, reſolvitur negative, num. 14. p. 3. c. 8. n. 1.

Decima an danda ſit tutori deſignato in teſtamento id ignoranti ſed diligenter adminiſtranti bona pupilli, reſolvitur negative, expenſæ tamen neceſſariæ & ſalarium moderatum ſibi præſtantur, ut in num. 4. p. 3. c. 9. n. 1.

Decima non datur tutori adminiſtranti, non tanquam tutor, ſed tanquam amicus vel conjunctus, parte 3. capit. 9. num. 10.

Decima fructuum & reddituum bonorum minoris an detur ſecundo tutori vel curatori, dato primo impedito ob cauſſam legitimam, & numeris ſequentibus, diſtinguitur in n. 3. p. 3. c. 10. num. 1.

Decima fructuum bonorum, quæ tutor adminiſtravit ſibi danda eſt, reliquorum tamen bonorum in quibus ſibi petit adjungi curatorem, qui ea adminiſtravit, non dabitur illi primo. p. 3. c. 10. n. 5.

Decima an debeatur & danda ſit tutori vel curatori Regis & numeris ſequentibus, reſolvitur negative, parte 3. capit. 11. num. 1.

Decima an danda ſit tutoribus, vel curatoribus Ducum & ſimilium perſonarum amplos redditus habendos, par. 3. capit. 11. num. 8.

Decima an danda ſit tutori quando redditus pupilli adeo ſunt tenues, ut vix ſufficiant pro ipſo pupillo alendo, & numeris ſequentibus, reſolvitur affirmative, numer. 2. parte 3. capit. 12. num. 1.

Decima Papalis non eſt ſolvenda à clericis, quando eorum res adeo ſunt tenues, ut vix ſufficiant pro alendis ipſis clericis. p. 3. c. 12. n. 6.

Decima pro ſolutione anni ſterilis præcedentis an fertilitas anni ſequentis proſit, p. 3. c. 12. n. 12.

Decima non eſt danda tutori non gerenti, quod procedit etiam ſi partem adminiſtraverit; nam neque hujus partis decimam habebit ut in numer. 3. Sed contrarium numer. 5. & procedit etiam ſi ex ceſſatione tutoris nullum damnum obveniat pupillo, ut in num. 9. p. 3. c. 13. n. 1.

Decima non debetur tutori gerenti, qui abſuit cauſſa reipublicæ, niſi abſentia eſſet modici temporis, ut in numer. 12. vel utilis pupillo, & ipſi, ut in numer. 13. parte. 3. capit. 13. num. 11.

Decima non debetur tutori, qui caſu fortuito impeditus non adminiſtravit, p. 3. c. 13. n. 14.

Decima debetur tutori non gerenti per ſe ſed per alium, parte. 3. c. 13. n. 16.

Decima debetur tutori vel curatori, cui ex pluribus fuit commiſſa adminiſtratio per judicem, & ceteri non adminiſtrantes nullam partem decimæ conſequentur, idem ſi plures ſunt tutores vel curatores, & unus gerit & alii non, ut in num. 18. p. 3. c. 13. n. 17.

Decima fructuum & reddituum minoris non eſt danda tutori vel curatori male gerenti, p. 3. c. 14. n. 1.

Decima an ſit danda tutori vel curatori male partim adminiſtranti & partim bene; reſolvitur, n. 23. diſtinguitur & limitatur diſtinctio duobus modis, num. 24. & 25. p. 3. capit. 14. num. 19.

Decima fructuum non privatur tutor vel curator eo quod minorem in domo ſua non aluerit, dummodo ei alibi alimenta præſtiterit, vel per eum non ſteterit, quominus præſtaret, p. 3. c. 14. n. 31.

Decima non datur tutori neganti ſe eſſe tutorem, ac proinde alimenta non dantur, p. 3. c. 14. n. 32.

Decima non datur tutori vel curatori damnato ratione doli vel negligentiæ minori reſarcire fructus vel intereſſe &c. ut hic, p. 3. c. 14. n. 33.

Decima debetur tutori vel curatori remoto cauſſa inimicitiæ vel paupertatis, ſi tamen pupillum, nec ejus res læſit, & ſic de ſimilibus, p. 3. c. 14. n. 34.

Decima an danda ſit curatori fœminæ luxurioſe viventi, p. 3. c. 15. n. 1.

Decimam ſolidam an quilibet plurium tutorum adminiſtrantium, nulla facta diviſione tutelæ poſſit deducere vel una tantum pro omnibus tutoribus dividenda, inter eos deducenda ſit. Reſolvitur numer. 4 quod una tantum ſit deducenda pro omnibus, declaratur numer. 9. parte 3. capit. 16. num. 1.

Decima an detur curatori bonorum abſentis, &c. & numeris ſequentibus, n. 6. pars negativa probatur, parte 3. capit. 17. num. 1.

Decima non eſt præſtanda tutori vel curatori certæ rei vel actus ad adeundam hereditatem, p. 3. c. 18. n. 2.

Decima fructuum an debeatur tutori vel curatori adminiſtranti poſt tempus tutelæ vel curæ finitum, & numeris ſequentibus diſtinguitur ut in dicto n. 1. Salarium tamen condignum ei præſtandum eſt, ut in numer. 7. parte 3. capit. 19. num. 1.

Decima fructuum & reddituum minoris, an deducere poſſit tutor, vel curator, qui tempore ſuſceptæ tutelæ vel curæ promiſit integre reſtituere pupillo vel adulto omnem rem ſuam, vel bona ſua cum omnibus ſuis fructibus, & numeris ſequentibus per totum capitulum, numer. 4 & 5 fundatur pars negativa, ſed num. 6. cum ſequen. affirmativa probatur cum limitatione, de qua n. 13. p. 3. c. 20. n. 1.

Decima fructuum expreſſa renunciatione facta à tutore vel curatore non habente alias unde ſe alat, non valet, par. 3 capit. 20. num. 12.

Decimam an petere poſſit tutor vel curator, qui finita tutela vel cura, omnia bona reſtituit minori, nulla ſibi deducta decima, p. 3. c. 20. n. 14.

Decima fructuum, & reddituum an danda ſit coadiutori Regis, vel ducis minoris viginti quinque annorum & coadiutori Epiſcopi. Reſolvitur negative per totum, c. part. 3. capit. 21. num. 1.

Decima pars fructuum tutori vel curatori præſtanda pro labore adminiſtrationis, intelligitur una de decem partibus fructuum, novem reliquis remanentibus minori, ut in decima frugum parochiali Eccleſiæ debita, deciſum extat jure Canonico, & ita ſe habere conſuetudo indubia hujus regni, ut ibi n. 7 par. 3. c. 22. n. 3.

Decimam fructuum tutori & curatori præſtanda eſt de omnibus fructibus tam naturalibus, quam induſtrialibus inter quos enumerantur penſiones, domorum redditus, vecturæ navium, & cetera ſimilia, quæ nonnulli auctores, fructus civiles appellant, p. 3. c. 23. n. 1.

Decimam pædagiorum vectigalium & portoriorum tutor & curator habere & percipere debet, parte 3. capit. 23. num. 51.

Decimam mulctarum condemnationum an tutor, vel curator habere debeat, & per totum caput reſolvitur affirmative, n. 5. cum ſequentibus, p. 3. c. 24. n. 1.

Decima mulctarum, & confiſcationum pro delicto commiſſo tempore primi tutoris vel curatoris lata tamen ſententia condemnatoria tempore alterius vel eo finito, ad quem ſpectet, & numer. ſequen. reſolvitur, numer. 32 part. 3. capit. 24 num. 11.

Decimam an tutor vel curator habere debeat ex lapidicinis, aurifodinis & ſimilibus, & numero ſequenti per totum caput, & quid in aliis fodinis, numer. 19. part. 3. capit. 25. num. 1.

Decimam lignorum cæſorum, an habere, & percipere debeat tutor, vel curator, & numeris ſequentibus per totum caput reſolvitur n. 20. p. 3. c. 27. n. 1.

Decimam venationum, eorumque reddituum juris venandi, vendıti vel locati tutor vel curator habere debet, p. 3. c. 27. num. 21.

Decimam piſcium & reddituum eorum habere debet tutor vel curator, & columbarum, numer. 28. part. 3. capit. 27. num. 29.

Decimam utilitatis protocolorū, an tutor vel curator deducat, & numeris ſequentibus, p. 3. c. 17. n. 30.

Decimam an deducat tutor vel curator ex donis annuis, alliſq; muneribus, quæ vaſalli offerunt ſuis dominis temporalibus, minoribus viginti quinque annorum, & per totum caput deciditur, n. 10 p. 3. c. 28. n. 1.

Decimam juris præſentandi, & commodi inde provenientis minori ex jure patronatus Eccleſiaſtico ſibi competente, an tutor vel curator deducere poſſit, & per totum cap. diſtinguitur, numer. 9. junct. numer. 17. parte. 3. capit. 29. num. 1.

Decimam partuum ancillarum & augmenti rei, an deducat tutor vel curator, & num. ſeq. per totum cap. præcipue n. 6. cum ſeq. par. 3. c. 30. n. 1.

Decimam non deducit tutor ex quibuslibet redditibus minoris, ſed ex his quæ natura vel functione apti ſunt ad alendum pupillum, ut hic p. 3. c. 30. n. 8.

Decima

Decima fructuum & reddituuoi minoris deferrur à lege ſore tutoribus,& curatoribus pro labore,p.3.c.30. n.5.
Decimam augmenti oon deducet tutor vel curator, niſi quoad fructus ejus,p.3 c.30. n.13.
Decimat tutor, vel curator fructus rei alienati prohibitæ, p.3.c. 30.num.17.
Decimam lucri, & negotiatiooís cum pecunia minoris exercitæ an percipiet tutor vel curatos, parta 3. capit. 30. num. 19.
Decimam de donatia pupillo tutor ooo deducet, pat. 3. cap.30. oum.20.
Decimam ooo deducet curator ex operis & artificio ſui adulti. p.3.c.30. n. 23.
Decimam an deducet tutor vel curator ex annuis redditibus ſui minoris quando debitores ejuſdem habebant aliquam exceptiooem qua ſe tueri poterant, ad eos non ſolvendos & tamen gratis, vel alias omiſerunt eam opponere, ut minori condooaretor, p.3,c.30 n.24.
Decimare an poſſit tutor vel curator fructus vel redditus illicite acquiſitos.& oum.ſequeot,per totum cap, præcipue,num.2. p,3.c, 31. n,1.
Decimam fructuum vel reddituum Eccleſiaſticorum minoris ao deducat tutor vel curator, & num. ſeqoentibus per totum caput,reſolvitur oegative,p.3,c.32. n.1.
Decimam an tutor vel curator deducat ex fructibus debitis minori,& alii copulative,vel a[illegible]rnative in ſolidum,& numeris ſequentibus per totum caput præcipue,numer. 4. 5.& 6.& 8. p.3.c.33.n.1.
Decimam ſolum deducet tutor vel curator de viginti aureis, pro quibus pupillus gravatua fuit quotannis præſtare alteri centum modios frumeoti annuos,quos ipſe pupillus habet,& n,11.p.3 c.34. n,10.
Decimare poteſt tutor fructus pupilli,etiam alteri legatos, quoties legarum ooo voluit, parte 3. capit. 43. oumero 12.
Decimare poteſt tutor fructus pupilli legatos alteri poſt aliquot annos, interim quod oon præſtarur, patt. 3 capit. 34. num. 13.
Decima ſupplenda eſt tutori vel coratori ex aliis rebus minoris pro fructibus,quos ipſe minor culpa ſua contrivit vel perdidit,p.3.c.14. n.14.
Decimare ao debeat tutor, vel curator debitum remiſſum pupillo,pro fructibus abeo cum auctoritate ſui tutoris, vel curatoris eidem a creditore remiſſis, patt. 3. capit. 34. o.15.
Decimare an tutor vel curator poſſit fructus pupilli vel adulti qoos ipſe remiſit debitori cum auctoritate ipſius tutoris vel curatoris, oomioe taotom minoris præſtita, & numer.19,p.1, c.34.n.17.
Decimare eos tantum fructus poteſt totor vel corator, qui ad minorem re vera pertinent, oon vero quos ipſe fatetur ad ſe pertinere,p.3 c 34.n 20.
Decimam an deducat tutor vel curator de annuis redditibus.& numeris ſequentibus ad finem capitis, præcipue numer, 8.p, 3. capit.35. n,1.
Decimam an deducat tutor vel curator de fructibus maturis tempore quo tutela vel cura incipit, & de collectis ea finita, aotea tamen maturis,& numeris ſequentibus per totum c,11. 13.& 23,pat.3, c, 36, n,1.
Decimam an tutor vel curator de fructibus peodeotibus tempore quo tutela vel cura finitur vel peoſionum & reddituum minoris,quorum dies ceſſit eo tempore,nou tamen venit,p.3 c,36.n. 24.
Decima Eccleſiaſtica ſolvenda eſt non deductis impeoſis, eſtque ſpeciale io bis decimis, ſecundum Legiſtas,ſed ſecundum Canooiſtas nihil ſpeciale in hoc, ſed quia decima hæc debetur per modum quotæ non dedocuntor impenſæ, non tamen eſt vera eorum opinio,ſed legiſtarum, & numer.17 & 18.p.3.c.37. n,7.
Decimare an poſſit tutor vel curator ſemel atque iterum fructus ſi res minoris bis io aono fructificet, & num. ſeq. per totum cap pars affirmativa probatur, numer. 3, part. 3.capit.38. num. 5.
Decimare poteſt tutor, vel curator fructus rei caſtrenſis vel quaſi pupilli, vel adulti ſui, parte 3. capit. 38. nom. 8.
Decimam poteſt petere tutor vel curator, etiam tranſacto triennio,non eoim comprehendit eum lex Regia,præſcriptionem ſalarii famuli trieooio inducens, parte 3. capit. 38. nom. 9.
Decimarum domini poſſunt prohibere ne ipſis inſciis fructus colligantur,p.3,c. 39. n,5.
Decimam poteſt propria auctoritate capere tutor vel curator niſi in caſu de quo o,12.p.3,c. 39. o.10.
Decima noo eſt deducenda de qualibet re, ſed res eſt definieoda ſecundum arbitrium boni viri inſpecta rerum qualitate, an admittat diviſiouem vel oon, parte 3. capite 40. oum. 5.
Decima tutori & curatori an debeatur totius aoni, in quo ipſe deceſſit ante finem anni, & numero 2. parte 3. capite 41. oum. 1.
Decima fructuum minoris an ſit concedenda tutori vel coratori,non ſolum bonorum exiſtentium in Hiſpania, ubi lex fori ſervatur,ſed etiam exiſtentium extra hæc regna,& n.3. parte 3.c.44 nom,1,Definitio tutelæ cujuſque intellectus, parte 1, c 1 num. 1.
Deficiente uno ex pluribus tutoribus teſtamentariis, quaodo oon poſſit alius io ejus loco conſtitui, parte 1. capite 5. num.11.
Defectus ſolemoium facit quem dici non tutorem, parte 3, cap, 8 num.16.
Decretum judicis non reqoiritur in matre, cui à lege tutela defertur,intellige ut ibi,p.s c.5.n 8.
Decretum judicis decernentis tutelam filiorum matri tranſeunti ad ſecundas nuptias ſimul cum alio vel [illegible] eſt nullum, ſed ſi alter tutor decretus cum matre ſolus ſit ſufficiens ad adminiſtrandam tutelam non debet alius datīvus conſtitui,p.1, c 8 n 84.
Decretum judicis an ſit neceſſarium in pace facienda per minorem cum auctoritate ſui tutoris & curatoris ſubtilis quæſtio, & pro utraque parte diſcuſſa affirmativa dejecta parte 2. cap, 7.n,6.
Decretum judicis ne ſum requiritur in contractibus venditionis & alienationis rerum immobilium minoris ſed etiam io tranſactione, quæ alienationis oomine venit, niſi minor tunc nihil dimittat,vel diſtribuat, parte 2. capite 7.numer 13 & 14.
Decretum judicis oon impedit reſtitutionem in integrum, ſi minor ex eo lædatur,& quomodo hoc iotelligatur, parte 2.c. 22,n 24.
Delinquens ſtatim efficitur ſervus pœnæ & incipit ſe obligare ad eam,p,1 c 24.n.15.
Differentia eſt inter patrooum tutorem dantem liberto & extraneum dantem tutorem extraneo impuberi ab ipſo heredi conſtituto,p,2 c 4,n.13.
Differeotia inter renuntiationes aliorum, & Velleiaoi illa conſtituitur,quod illa ſpecialis eſſe debet, parte 1. capit 8, n. 31.
Differentia circa conventionem inter tutores & eorum fidejoſſores,p.1,c.15. n. 9.
Dictum Doctoris debet intelligi juxta qnotaoi quam allegat,p. 2.c.14,n.22.
Dignus eſt merceoarius mercede ſua, Matth. 10. nemo militat ſuis ſtipendiis, nec qui plantat vineam de fructibus non edit, quis paſcet gregem,& de tali grege nou manducat: & qui bene præſunt presbyteri duplici honore digni habebuntor, & alia ſimilia adducuntur, parte 3. capite 45. num. 2.
Divitiæ ſuot evidentia, cum naturaliter quilibet naſcatur nudos & pauper,p.3,c.46.0.7.& 8.
Divitiarum qualitas oon creditur,niſi probetor,patre 3.cap.46. n.9.
Divitiæ acqoiruntur,& amittuotur fortunæ imperio, n.15,parte 3, c 46 n,10.
Diſpoſitio teſtatoris relinqoentis totores ad electionem matris, vel mulieris,non valet, valebit tamen præceptum ut tutela de conſilio mulieris adminiſtretur, quamvis id tutor ſequi noo teneatur,p.1.c,8 n. 3,& 4.
Diſpoſitum io totore de jure locum habet in curatore, parte 3, c 3, n. 6,
Diſpoſitum in tutoribus pupillorum extenditur & locum habet in curatoribus furioſorum, & ſimilium, pa, 3. capit. 3, nom. 10.
Depoſitarios juris patronatus de per ſe, vel com univerſitate ooo præſentat ad beneficium, parte 3. capite 7. nomero 57.
Depoſitario ao ſit daodum ſalarium, parte 3. capite 7. numero 54.
Differentia maxima eſt inter curatorem bonorum ſeu ventris, & curatorem pupilli, prodigi,& furioſi,ut hic, parte 3. capite 17 0.7,
Docentes in publica univerſitate cenſentur docere de maodato Regis, quoniam Regia facultate conſtituitur univerſitas,p.1, c.21.0 28.

Doctores quando loquuntur dubitanter, eorum dictum non poteſt habere ſtabilem auctoritatem apud alios , cum non ſit firmum dicenti. p.2.c.12.n 15.
Doctores ſunt intelligendi ſecundum quotam quam allegant, p.2.c.12. n,16.
Dolus ſeu culpa in adminiſtrando non præſumitur & allegans tenetur id probare, p 2.c.14.n.2.
Dolus futuræ adminiſtrationis etiam expreſſe remitti non poteſt, p.3.c.1.n.39.
Dolus in adminiſtratione in omittendo commiſſus facilius cenſetur remiſſus, p.3.c.1 n 40.
Dolus verus nunquam cenſetur remiſſus , niſi ut hic, quod verum eſt in dolo præterito, ſecus ſi de futuro, par.3.cap.1.n.40. & 42.
Dolo remiſſo tutori futuro ex cauſſa legitima , nihilominus adverſus ipſum , ob dolum verum agi poteſt, licet factus tutor locupletior non fuerit, p.3.c.1,n. 46.
Dolus futurus remitti non poteſt, p.3.c.14.n. 5.
Dolus futurus adminiſtrationis commiſſus , in omittendo remitti poteſt, p 3. c.14.n 15.
Dolus verus nec præſumptus futurus remitti poteſt per teſtatorem, p 1.c.8.n, 90.
Dominus directus fundi an debeat habere quotam partem pretii remiſſi à feudatario creditori pro remiſſione alterius debiti ſibi facta, p.3.c.34 n.16.
Dominus manumittens ſervum impuberem erit ejus tutor. & ex lege duodecim tabularum tutela hæc ad patronos, liberoſque eorum pertinet, p.1.c 13.n 1. & 2.
Dominus poteſt revocare confeſſionem procuratoris in caſibus in quibus ſibi nocet probando contrarium , parte 2. capit. 6. num 20.
Dominus fundi tempore meſſis poteſt mittere famulum inſpectorem ne fraus fiat in fructibus dividendis inter ipſum , & colonum, p.3.c.39.n 3.
Domus paterna vel avita alienari non poteſt, ſed requiruntur plura de quibus n.82 & ſeq. p.2 c.5.n.77.
Donatio ab adoleſcente facta conſanguineo tutoris filio forte, aut filiæ, vel nepoti tutoris non valet, p.2.c.14.n,11.
Donatio cauſa mortis facta à minore non valet, & ſi aliquando valeret, poſſet revocari ab his, & dato quod eſſet irrevocabilis poſſet minor in integrum reſtitui adverſus eam , parte 2.c. 14.num 19.
Donatio facta à minore cum juramento in favorem ſui curatoris, vel adminiſtratoris an valeat, p.2.cap.15. n,23.
Donatio jurata puberum valet, & tenet , ſed non in favorem ſui curatoris, vel adminiſtratoris, ut in p.2.c.15.n.25.
Donatio facta à minore cum juramento in favorem ſui curatoris vel adminiſtratoris an valeat, & numeris ſequentibus , p. 2.c.15. n. 23.
Donatio nunquam præſumitur, ſed potius quem ferunt quam donare, & potius error quam donatio , etiam in facto proprio & ſtultitia, quam donatio, par.3.c.20.n.10.
Donatio non dividitur inter virum, & uxorem , quamvis fructus ejus ſint communes, p.3.c.30.n.21.
Dos relicta vel data per heredem teſtatoris ejus filiæ an compenſetur cum dote relicta eidem per patrem , par. 3. cap 5. num. 74.
Duo caſus quando non ſunt æquiparati à jure communi per modum regulæ generalis & generaliter expreſſe lege nova loquens in uno, non habet locum in alio, præſertim , cum in caſu omiſſo ſit aliter proviſum , parte 2. capit. 15. numero 14.
Duæ tutelæ ſimul cum cura bonorum non excuſant ab onere quartæ, p.3.c.17.n.10.
Duplex reperitur definitio in jure nominis & rei , parte 1. cap.1. num.3.
Duplex praxis formandi libellum in cauſſis contra minores habentes tutores vel curatores refertur in 2.par. cap. c. num.4. & 5.

E.

EA quæ non renaſcuntur in fructu non ſunt , per. 3. capit. 25. num.3.
Eadem ſolemnitas jure regio requiritur in teſtamento nuncupativo inter liberos quæ inter extraneos alias deſideratur, quo procedit etiam in teſtamento in ſcriptis, parte 1, capit. 8, num.58. & 59.
El deſmeſurado , & ſic factus furioſus vel mente captus, tutor vel curator eſſe non poteſt , p.1.c.7.n.13.
Electio facta per judicem quando plures tutores , ſive legitimi ſive teſtamentarii concurrunt, approbatur a lege Regia , par. ſ.c.14.num.2.
Eminentes in qualibet diſciplina ubicunque doceant, excuſantur à tutela & cura, p.1.c.21.n 29.
Emptor rerum minoris quando dicatur bonæ vel malæ fidei , p. 2.c.5. n. 12.
Emptor rei Eccleſiæ indebite alienatæ , & induſtriales quoque fructus in hac ſpecie ab emptore malæ fidei reſtituendi ſunt in quantum poſſeſſor factus fuit locupletior, licet ſint conſumti, p.2.c. 5. n,13.
Epiſcopi , vel monachi ex nulla lege tutores vel curatores fieri poſſunt, niſi miſerabilium perſonarum, cum non ſint qui ad eorum curam præfici poſſint, quia tunc tenetur Epiſcopus curam ſuſcipere vel alii clerico committere , par. 1. cap. 1. num. 30.
Epiſcopus abſque emolumento debet exſequi pias defunctorum voluntates p.3.c.45.n. 20.& 21.
Error juris bonam fidem producit quoad acquiſitionẽ fructuum, & ad præſcribendum , & multo magis ſi cum errore juris ſit admiſſus error facti, ut n. 15. & excuſatur emptor ab ea mala fide, ſi adſint conjecturæ ignorantiæ juris ut n. 16.par.2.c.5. num.14.
Error juris tunc bonam fidem producit quoad acquiſitionem fructuum, quando jus illi non reſiſtit nec aſſiſtit , ſecus in errore juris expreſſe reſiſtẽtis abſque diſtinctione poſita hic, p.2.c.5.n.17. & 18.
Error communis facit legem , inducitque validitatem actorum, p.3.c 8.n.2.
Error in facto juſtificat poſſeſſionem , & facit lucrari fructus, p.3 c.8.num.10.
Erubeſcimus cum ſine lege loquimur , p. 3. c.45.n.12.
Exactores ſive receptores reddituum regalium legati & judices excuſantur è tutela & cura, non tamen a ſuſcepta, par.1.c.21. num.4. & 5.
Excommunicatus publice & nominatim denuntiatus tutor aut curator eſſe non poteſt, alias ſecus , part. 1. capit. 20. num.23.
Exceptio falſi tutoris, & curatoris poteſt opponi in quacunque parte litis. p.2 c 19.n.8.
Excluſus e ceſſione tunc excluditur à tutela, quando tutela eſt regularis, ſecus vero in irregulari, p.1 c.2.n.12.
Excuſatio tutoris vel curatoris intra quantum tempus & quomodo proponi debeat, & de praxi in hoc, parte.1. cap.21. num.33.
Excuſans ſe à tutela dativa non amittit legatum ſibi factum in teſtamento abſque aliquo injunctæ tutelæ onere, parte.1.cap. 22.num.16.
Exſecutio ut fieri poſſit in omnes fidejuſſores tutorum , cautela conceptionis inſtrumenti aſſignatur , par. 1. capit. 12. num.13.
Executores teſtamentorum emere poſſunt palam & bona fide auctoritate judicis vel coexſecutoris rem defunctorum , par. 2.c 15 n. 22.
Executores teſtamentorum rationem reddere tenentur , parte 3.c.1.num.15.
Executio regulariter locum non habet contra tutorem vel curatorem bona ſuorum minorum non poſſidentem pro debitis eorundem minorum, p.2.c.25.n.1.
Exſecutio & adminiſtratio non poteſt eſſe apud unumquemque in ſolidum, p.3.c.16.n.7.
Exſecutores teſtamentorum an poſſint & debeant habere decimam fructuum bonorum defuncti , vel aliquod ſalarium pro labore , diſputatur quæſtio pro utraque parte per totum caput, & reſolvitur negativè & hoc regulariter , ut num. 25. p. 3.c.45.n.1. cum ſeq.
Executor ultimæ voluntatis tenetur rationem reddere ſuæ adminiſtrationis, p.3.c.45.n.8.
Executor teſtamentorum quicquid alias ſit de jure , de conſuetudine tamen debet habere ſalarium, ſed contra in num. 35. p.3.c.45.n.10.
Executor teſtamentarius non poteſt præciſe compelli ad acceptandum officium etiam ad pias cauſſas , niſi ſemel tale munus agnoviſſet, p.3.c.45.n. 13.
Exſecutor teſtamentarius datus præſens & tacens non cenſetur acceptaſſe officium, p.3.c.45.n.14.
Exercens actum alterius ſub certo ſalario mandatum , idem ſalarium petere poteſt, p.3.c. 16.n.4.
Expenſa autem quinque ſolidorum eſt modica , parte. 3. cap.1. num.156.
Expenſæ vero modicæ probantur per juramentum rationem reddentis, p.3 c.1.n.154.
Expenſæ modicæ vel magnæ, parvæ ſive minutæ quæ dicantur, judicis arbitrio relinquitur, p.3.c.1.n.157.
Expenſæ reſtituendæ ſunt tutori, licet excedant valorem omniũ facultatum pupilli, ſi ſit utiliter expenſum, p.3.c.1.n.141.

Expenſa vero quæ apparet facta eo ipſo præſumitur facta opera & impenſa adminiſtratoris, ad cujus curam & officium ſpectavit hoc facere, p.3.c.1. n.160.

Extraneus an, & quando poſſit impuberi extraneo à ſe heredi inſtituto, tutorem dare, p.1.c.4. n.13.

Extraneo emente rem cum pecunia minoris, an ſaltem in ſubſidium res ſit emta efficiatur minoris, p.3.c.1. n. 85.

F.

FAllit regula generalis docens, alimenta debere ſolvi de redditibus & acceſſionibus patrimonii, non vero de proprietate, quando minor non poteſt ſuſtentari ex fructibus hereditatis, quia tunc ne fame pereat, præcedente cauſſæ cognitione & judicis decreto bene poteſt vendi proprietas. parte 3. cap. 12. num 8.

Fallit ſecundo prædicta regula quando ipſemet, qui daturus eſt alimenta eſt alendus ex ipſis, tunc enim permiſſum eſt rem vendere, p.3.c.12.n.9.

Fallit tertio quando miniſtri domini rei ſunt alendi, tunc enim obligatur dominus res proprias vendere, parte 3. capite 12. num.10.

Fallit quartò quando alicui eſt præſtanda certa portio pro alimentis & fructibus alicujus prædii ad id deſignati, tunc enim ſi prædium illud non reddatur tot redditibus quanta eſt portio, debent ſuppleri, & perſolvi ex aliis rebus teſtatoris, p.3.c. 12.num.11.

Famulus recedens à ſervitio domini ſine ejus culpa ante tempus conventum, amittit ſalarium, ſed contrarium eſt verius, ut in num.28. declara ut in n 29. p.3.c.14 n. 22.

Famulus recedens a ſervitio domini ejus culpa ante tempus conventum, ſalarium conſequi debet, parte 3 cap.14. numero 30.

Farina non eſt fructus prædii ob formam à frumento diverſam, quare qui frumentum dare promiſit, farinam ſolvere non poteſt, p.3.c.23.num.9.

Fas eſt clericis accedente conſenſu ſuperioris eſſe tutores miſerabilium perſonarum, p.1.c.1.n.31.

Fœmina non poteſt eſſe judex niſi regina ſit, vel alia domina heres alicujus dominii, p.1.c.18.n.34.

Fœmina ſuccedit in regno deficiente maſculo ejuſdem gradus, & ſic fuit ſemper obſervatum, atque uſitatum in his regnis Caſtellæ, quod & in aliis majoratibus obſervatur, par. 1. cap. 18.num. 37.

Fœminæ poterant à principe ſpecialiter poſtulare tutelam filiorum. p.1.c.8.n.6.

Fideicommiſſum relictum filiæ dotis nomine compenſatur cum dote, & quod amplius eſt in ſumma legatum debetur, p. 3.c.5.n.20.

Fideicommiſſarius univerſalis tenetur inventarium facere, ſi primus heres illud non fecerit, non tamen adverſus eum juratur in litem, neque adverſus majoratus ſucceſſorem, p.2.c. 2.num.10.

Fidejuſſor tutelæ debet eſſe locuples ſecundùm qualitatem inventarii, p.1.c.12.n 22.

Fidejuſſor valde idoneus ſupplet inopiam debitoris, par. 1. cap. 12. num. 20.

Fidejuſſor tutoris non tenetur ad ea, quæ poſt pubertatem ſponte geſſit tutor, p.1.c.16.n. 143.

Fidejuſſor tutelæ non connumeratur in numero trium tutelarum ad excuſationem quartæ, p.1. c.21.n.12.

Fidejuſſor debitoris pupilli ejus tutor eſſe non poteſt, par.1.c. 20.num 9.

Fidejuſſor tutoris non tenetur ad ea quæ tutor nulla neceſſitate cogente, ſed ex voluntate ſua poſt pupillarem ætatem geſſerit, ſecus in neceſſariis, hoc eſt, pro his quæ tutor gerere tenebatur, p.2.c.19 n.19.

Fideicommiſſum reciprocum inter fratres minores remitti poteſt, & ſuper eo tranſactio fieri, nec competit reſtitutio, par. 2.c.5.n. 70.

Fiduciaria tutela, quæ dicatur, p.1.c. 13.n.8.

Filia, cui relinquitur à patre legatum pro dote, non poteſt pro concurrenti quantitate petere dotem. niſi filia repudiet legatum p. 3. c.5.n.78.

Filia inſtituta in re certa & juſta plus non petere de bonis patris poterit, præter legatum conſequi dotes maternas, etiam ſi legati vires tranſcendant legitimam, p.3.c.5.n.61.

Filius primogenitus Regis captivi, vel impotis mentis, ſi ſit idoneæ ætatis poteſt regni regimen ſuſcipere etiam proprio & prærogatio jure, imo poteſt pater adhuc vivens filium ſibi regni coadjutorem aſſumere, & in vita coronare, p.1.cap.18. num.14. & 15.

Filius non conficiens inventarium non præjudicat ſibi in quarta ſibi debita jure naturæ, & ſic in legitima, ſecus quoad creditores paternos, n. 44. quod neque etiam tertiæ partis meliorationem amittat, filius propter non confectum inventarium, n.45. & quomodo intelligatur, p.2.c.1.n.43.

Filius rationem reddere debet de his, quæ vivente patre adminiſtravit, p.3.c.1.n.20.

Filio curatori patris vel matris an danda ſit decima, par. 3.c.4. num.9.

Filius curator patris tenetur reddere rationem, par. 3. cap. 4 num.10.

Filius communiter vivens cum matre licet vadat ſæpe ad fundum matris, & fructus ad communem habitationem exportet, non tamen ex hoc dicitur poſſidere, parte 3. cap. 5. num. 70.

Filius non excluditur à petitione ſupplementi legitimæ cujuſcunque, quibuſcunque verbis prohibeatur amplius legato petere etiam eo agnito, p.3.c.5.n.73.

Filius non communicat cum fratribus illicite acquiſita cum pecunia patris, p.3.c.31.n.6.

Filiusfamilias clericus per ſuſceptionem ſacrorum ordinum non liberatur à patria poteſtate, quoad temporalia, ſed quoad ſpiritualia bene liberatur ab ea, p.3.c.32.n.5.

Finita tutela tutor tenetur admonere minorem, ut ſibi petat curatorem, alias tenetur, part. 1. cap. 16. numer. 142. & 147. & 149.

Forma ſubſtantialis eſt, quæ dat eſſe rei, par. 1. cap. 8. numero 26.

Fundanti ſe in ætate alicujus hominis ſive agendo, ſive excipiendo incumbit onus probandi. p.2.c. 19. n.25.

Furioſus ſi ſimpliciter detur tutor, intelligitur ita dari cum compos fuerit, interim tamen dabitur a judice alius, par.1.c.7. num. 14.

Frater an teneatur dotare ſororem ſpuriam, ſicut eam tenetur alere, p.2.c.3. n. 40.

Frater adminiſtrans bona fratris tenetur facere inventarium, ratio tamen, quæ ab eo exigitur non debet eſſe rigida, p. 3.c.5. num. 20.

Frater clericus non ſolum alere ſororem inopem, ſed etiam dotare tenetur, p.2.c.3 n.21.

Frater clericus poteſt etiam uterinam ſororem, ſi velit, de redditibus Eccleſiæ dotare, p.2.c.3.n. 39.

Frater dives tenetur fratres atque ſorores inopes alere, etiam male merentes de patre, adeo quod pater non poſſit ei interdicere alimentationem, ut in n. 20. & etiam fratrem exheredatum, & proſequitur hæc materia uſque ad n. 26. par. 2. c. 3. num.19.

Frater dives non tenetur ſororem uterinam dotare, ſed tantum ex eodem patre natam, & in hoc diſtinguitur hic, par.2. cap. 3.num.34. & 35.

Frater dives tenetur fratres & ſorores inopes alere, ſive ſint conſanguinei, ſive uterini, p.2. c.3. n. 33.

Frater dives non tenetur alere fratrem divitem, vel alium habentem unde ſe alat, & an procedat in alimentis, quæ frater primogenitus tenetur præſtare ſecundogenito, par 2.cap.3. n.30. & 31.

Frater impuberis emancipati, patre decedente, erit ejus tutor, & hæc appellatur fiduciaria tutela, p.1.c.13.n.8.

Frater majoratus poſſeſſor non tenetur alere vel dotare fratrum, vel ſororum filios, etiam eorum parentibus mortuis, niſi eis legitima à primo inſtitutore debeatur. p.2.c. 3.n. 42.

Frater majoratus poſſeſſor non tenetur alere fratres vel ſorores habentes patrem, vel ſaltem matrem qui illos alere vel dotare poſſint, p. 2.c.3.n.43.

Frater major, qui in vita patris habuit adminiſtrationē, tenetur ejus adminiſtrationis rationem reddere, par. 3. capit. 45. num.7.

Frater nunquam videtur, expendere pro fratre animo donandi, ſed potius animo repetendi, niſi contrarium probetur, par.3. c.4.n. 15.

Frater non ſolum dotem ſorori inopi dare tenetur, ſed etiam ultra dotes à patre vel ab avo relictas alia, quæ ad dotem adduntur ſubminiſtrare & exhibere debebit veſtes & jocalia, quæ ſponſis dantur, p.2.c.3.n.38.

Fratres poſſunt exigere rationem a fratre, qui adminiſtravit bona patris, licet exactio non debeat eſſe ſcrupuloſa, ſed debet ei credi in his quæ veroſimilia ſunt, p.3. c.4.n.11.

Frater qui exiſtens cum fratribus in communi, bona communia adminiſtravit, rationem reddere tenetur, parte 3. cap. 1, num.19.

Frater tutor fratris vel ſororis proculdubio decimam habebit, p.3.c. 4. n.12.

Frater vel ſoror adminiſtrans bona communia quam rationem debeant reddere, p.3.c.1.n.66. & 67.

Fructus

Fructus reſtituendi ſunt deductis expenſis, & laboribus in eis colligendis impenſis, p.3.c.17.n.14.
Fructus dicuntur & intelliguntur, deductis impenſis factis in eis colligendis, etiam a malæ fidei poſſeſſore, item deducta mercede laboris in eis colligendis impenſa, ut num. 9. par.3. cap.19.n.8.
Fructus aut naturales, aut induſtriales dicuntur, & qui ſunt illi & hic, p.3 c 23 n.1. 3. & 4.
Fructus induſtriales dantur, quos ſuos facit poſſeſſor pro cultura & cura, p.3. c.23 n.4.
Fructuum civilium tertium genus datur ſecundum aliquos nempe uſura, domorum penſiones, navium vecturæ, atque his ſimilia, ſed non eſt vera hæc denominatio, ſed potius hi fructus connumerantur inter induſtriales, par. 3. cap.23 n.5. & 6.
Frumentum inter fructus induſtriales connumeratur, par.3.c. 23 n.7.
Fructus, quos nonnulli appellant civiles, proprie non dicuntur fructus, ſed obventiones, veniunt tamen generaliter appellatione fructuum, p.3.c.23.n.16. & 17.
Fructuum appellatione venit palea, p.3 c.27.n.24.
Fructuum appellatione non venit, niſi illud, quod renaſcitur, & ſubinde reddit ſaltem aptitudine & in genere ſuo, p. 3. cap.28. num. 7.
Fructuum vel redituum appellatione non veniunt jura, p.3.c. 29. num 13.
Fructuum appellatione non veniunt partus ancillarum, ſed bene appellatione reddituum, p 3.c.30. n. 2.
Fructus primogenii non ſunt pars primogenii, nec videntur alienari prohibiti ideo communicantur inter virum & uxorem, par 3.c.30.n.18.
Fructibus beneficii vel aliis redditibus annuis ad certum quoddam tempus conſtitutis, vel datis in dotem a clerico, vel alio conſanguineo mulieris pro ſuſtinendis oneribus matrimonii & dote ipſius mulieris, ut ſæpe fit, ipſi reſtitui debent mulieri, vel ejus heredibus, ſoluto matrimonio, par. 3. cap.35. num. 5.
Fructus quos maritus percepit ex annuo reddituu in dotem dato, ſoluto matrimonio ſunt uxori reſtituendi, par. 3. cap. 35. num. 6.
Fructus prædii in dotem dati ad onera matrimonii ſuſtinenda non conferuntur, dicto n.7. p.3.c.35.n.7. &.8.
Fructus pendentes fructus non ſunt ſed pars rei, & quomodo intelligatur, p.3.c.36. n.3.
Fructus pendentes, cenſentur eadem ſubſtantia cum re, par.3.c. 36.n.4. &.5.
Fructus pendentes magis cenſentur res immobiles, par. 3. cap. 36.num.7.
Fructus immaturi tempore quo finitur uſusfructus, non pertinent ad heredem uſufructuarii, ſed ad proprietarium, par.3.c. 36.num.9.
Fructus pendentes ex eo quod de proximo ſeparandi ſunt à fundo conſiderantur, ut res mobiles, p.3.c.36.n.15.
Fructus verbum prolatum à lege ſemper intelligitur deductis impenſis, ſed hoc ex fictione, & interpretatione juris potius, quam ex propria hujus vocabuli ſignificatione, & hoc procedit etiamſi dicatur in lege, quod integri fructus reſtituantur, ſicut in diſpoſitione hominis, ut in num.4. procedit etiam in lege viva, hoc eſt, in verbo fructus prolato à Principe, ut in n.5.p.3.c.37.n.2. &.3.
Fruct. quoties debentur Eccleſiæ, vel piæ cauſſæ, an prius deducenda impenſa, &.n.23 p.3.c.37.n.15.
Fructuum vigeſima debita, in regno Portugalliæ, tutori minoris intelligitur deductis impenſis, p.3.c.37. n.16.

G.

GAbellarum conductores, an excuſentur à tutela? 1.par.1.cap. 20.n.19.
Gabella prædii, vel fundi venditi annuo cenſu onerati non debetur ex toto ejus pretio, ſed ex reſiduo deducto prius capituli ipſius annui cenſus, p.3.c.34.n.25.
Gabella fructuum ſolvenda Principi favore publico, an debeat ſolvi, non deductis impenſis, ut num.22. par.3. cap.37. num. 14.
Galliæ tutoribus nobilium perſonarum dantur omnes fructus, p.3. c.2.n.11.
Gloſſæ ultimæ in l. omnes, 6.C.ad Sen. Tertull. intellectus, par. 1.cap.9.num.17.
Gerens negotia privata alterius rationem reddere tenetur, ſed non juratur adverſus eum in litem, p.2.c.2.n. 8.9. & 10.
Gerens ex facultate, quæ non competit, quamvis poſſet gerere ex altera facultate, quæ competebat, non tamen geſſit ea hac, ſed ex illa, nihil agit, p.3.c. 9. n.18.
Geſta à judice ignorante, ſe eſſe judicem, nullius momenti ſunt, etiam ſi revera juriſdictio ei fuerit commiſſa, par. 3. cap.9. num.7.
Geſta à procuratore ignorante ſe habere mandatum, non valent, quamvis revera id habeat, ſed in his regnis in praxi & ſtylo palatii contrarium ſervatur, p.3.c.9.n.3.& 4.
Geſta per matrem & aviam, quæ non renunciavit ſecundis nuptiis, & Vellejano, ſi non ſit ſibi oppoſitum, valent idem in tempore perituris, & quæ concernunt utilitatem pupilli, par. 1.c.8.num.38.
Geſta ab executore ignorante ſe eſſe executorem non valent, p.3.c.9 n.1.
Geſta a tutore minus ſolemni non valent, nec tenent, p.3. cap.8. n 15.
Geſtor negotiorum alienorum, qui tenetur rationem reddere, conficere quoque librum debet, ſed hoc limita & declara, ut ibi, p.3.c 1. n.63.
Guardadores ſeu herfanos in Hiſpania dicitur, tutor & curator minoris, p.3. c.3.n.4.

H.

HEredes tutorum & curatorum, etiam de lata culpa tenentur, non vero de levi, p. 2.c.12.n.9.
Hereditatem pauperiorem facit, falcidiamque auget, non ſolum, quod heres præſtitit, ſed etiam, quod præſtaturus eſt, p.3.c.34 n.9.
Hereditas infanti delata debet adiri, per ejus patrem, vel tutorem ſolum, & quid quando majori infanti defertur, par.2.ca. 1.num 111.
Heres committens fraudem, in rebus hereditatis privatur quarta falcidia in omnibus, p.3.c.13.n.4.
Heres gravatus reſtituere alteri hereditatem, tenetur rationem reddere fideicommiſſario, de iis, quæ in fideicommiſſo ſubjecta, culpa ſua deteriorata ſunt, n. 12. Sed non juratur adverſus eum in litem, ut in n.9. Perdet etiam falcidiæ ſeu Trebellianæ detractionem ob non confectum inventarium ut in n.13.p.3.c.2.n.4.
Heres gravatus per fideicommiſſum rationem reddere tenetur, p.3.cap.1.n. 18.
Heres gravatus reſtituere hereditatem, lucratur fructus. non tamen maturos tempore aditæ hereditatis, par.3.capit.36. num. 11.
Heres gravatus reſtituere hereditati, ſi rem emat nomine hereditatis, ipſi hereditati acquirit, ſi fideicommiſſarius id acceptaret, idem eſt in curatore bonorum hereditatis, emente pecuniis hereditatis, etiamſi ſuppreſſo nomine officii id feciſſet, & etiam nomine proprio, p.2. c. 10. n.6.
Heres gravatus reſtituere fructus deductis redditibus, deducet partus ancillarum, ſecus ſi gravatus eſſet reſtituere deductis fructibus, p.3.c.30.n.3.
Heres non lucratur fructus maturos, ſed augent hereditatis æſtimationem fundi nomine, qui videtur illo tempore fuiſſe pretioſior, licet alias non teneatur fructus imputare in falcidiam, p.3.cap. 36. n 10.
Heres, qui totam hereditatem reſtituit, non deducta quarta, an poſtea eam petere poſſit, p.3 c.20. n.15.
Heres repudians, quod ſibi relinquitur à teſtatore, gratia conditionis implendæ, an detrahat Trebellianicam, par. 3. cap.5. num. 77.
Heres, qui hereditatem aliis reſtituere debet per fideicommiſſum, tenetur ad inſtantiam fideicommiſſarii inventarium conficere, p.2.c. 2.n.3.
Heres tenetur conficere inventarium, ſi non vult teneri ultra vires hereditarias, p.2. c. 2.n.2.
Heres ejus, qui poterat excludere, non petentem tutorem pupillo, & tacuit in vita ſua, an poſſit eum excludere, par. 1.cap. 16.n.127.
Honori facultatibus, & propriæ vitæ præponi debet, p.2. cap.7. num.7.
Hoſpitalarii rationem reddere tenentur, p.1.c.3. n.17.
Hypotheca expreſſa bonorum intervenire quoque debet in inſtrumento curæ, vel tutelæ, ſed ejus omiſſio non vitiabit dationem tutelæ, vel curæ, cum ſufficit in hoc caſu tacita à jure inducta, p.1.c.8.n.37.
Hypothecata res retineri poteſt ratione hypothecæ, p.1.c.8.n.51.
Hypotheca tacita in bonis tutorum, & curatorum minorum, quo tempore incipiat, p.1.c.16.n.31.

I.

ILlicite adquiſita durante matrimonio, vel ſocietate non ſunt communicanda, nec dividenda inter virum & uxorem, neque inter alios ſocios, p.3.c.31.n.7.

Illa

De Tutelis & Curis.

Ille merito repellitur à rotela, & cura, de quo eſt timor, ne dilapidet bona minoris, nec erit admittendus etiam cum cautione, p.1.c.7.n.17.

Impeditus duo debet probare, de quibus hic, ad hoc, ut impedimento juvetur, p.1.c.16.n.150.

Impeditus morbo perpetuo, tutor vel curator eſſe non poteſt, temporali autem morbo impadita interim datur curator, p.1.c.20.n.22.& 28.

Impediens alterum à conſequotione legati, vel gratuitæ donationis, dolo, vi, vel fraude tenetur eidem ad reſtitutionem arbitrio boni viri, ſecus ſi abſque vi aut dolo, aut fraude, citam odio, vel ut ſibi conſulat, alterum ad mutationem voluntatis induxerit, p 2.c.14 n.6.

Impuberes, doli tamen capaces, utputa proximi pubertati facientes ſuo a contractus obligantur juramento, par.2.cap 7.num.24.

Impenſæ de fructibus ante omnia deducendæ ſunt, & fit æſtimatio laboris pro fructibus colligendis, & in ipſius rei cura, & adminiſtratione impenſi, cum eiſdem fructibus, juxta debitam, & meritam mercedem omnino compenſandæ, p.3 c.12.n.3.

Impenſæ, an deducantur ea fructibus prius, quam tutor, vel curator deducat ſuam decimam, & n ſeq. per totum c, reſolvitur affirmative, nu.2.& 24.p.3.c.37.n.1.

Impenſæ pertinentes, ad perpetuam rei utilitatem non deducuntur ex fructibus, p.3.c.37.n.6.

Impenſæ deducantur ex decimis perſonalibus, & num.20.par.3.c 37.num.12.

Impenſæ deducuntur ex fructibus ſolvendis, Principi nomine tributi in recognitionem dominii, & n.21. ubi limitatur, par.3.c.37.n:13.

Impenſæ deducuntur ex decimis perſonalibus, & n.29 par.3.c.37.n.12.

Impenſa neceſſaria pro victo, & veſtitu non finit, ut ita de facili divitiæ commutentur, & ideo tam divitiæ, quam paupertas ſunt probanda, ſed vide contrarium, num.17.par.3.ca.46.num.11.

In dubio ſemper bona præſumuntur licitè acquiſita, par.3.c.31 n.13.

Inducente aliquo teſtatorem blandis verbis, vel adulationibus, ut eum heredem inſtituat, cum tamen prius alium heredem inſtituiſſet, licet hoc ultimum teſtamentum validum ſit, primus tamen heres inſtitutus avocavit à ſecundo hereditatem per actionem de dolo, vel in factum, p.2.c.14 n.7.

In expenſis a conſanguineis factis non requiritur tam ſtricta probatio, ſicut in aliis, n 161 & declaratur, n.163. ubi etiam in expenſis, non modicis ſtatui juramento, ſi perſonæ qualitas veriſimilitudo, & judicis motus, cum hoc concurrant, p.3.c.1.n.167.

Infans neque ipſe ſolus, neque cùm intervento tutoris pacem facere poteſt, p.2.c.7.n.6.

Infirmitas perpetua excuſat a tutela, p.1.c.21.n.15.

In fructu non eſſe dicitur, quod non renaſcitur, ut marmor, vel lapis, hoc declaratur, n.11.p.3.c.24.n.2.

In generali conceſſione non venit illud, quod ſpecialiter deſtinatum eſt, & reſervatum perſonæ, p.3.c.28.n.8.

In Hiſpania abolevit uſus tutoris, cauſſa notitiæ dati, p.1.c.17 num.9.

In legitima tutela ſucceditur eodem modo, quo in hereditate bonorum, ſive inter aſcendentes, & deſcendentes, ſive inter collaterales, p.1.c.2.n.17.

Inimicitia capitalis cum patre minoris, excuſat à tutela vel cura, & quæ dicatur capitalis inimicitia, ut ibi, par.1.cap.21.num.18.

Initiom ſpectandum eſt in delictis, ut intelligatur ad quem pertineat punitio, declaratur, n.21.p.3.c.24.n.16.

In ipſiſmet fructibus in ſpecie decima ſecundum veriorem ſententiam ſolvenda eſt, nec ſufficit æſtimationem offerre, p.3.c.40.n.3.

In pactis circa adminiſtrationem tutelæ non oportet admitti provocationem, niſi ex magna cauſſa, p.1.c.14.n.4.

In pro tutelæ judicio oli m uſuræ veniebant, hodie vero non, ſed licitum intereſſe, p.2.c.17.n.5.

Inſtrumentum, in quo tutor promiſit, reddere rationem cum ſolutione reliquorum, non habet executionem paratam, ſed via ordinaria id petendum eſt, & offerri debet rationis redditio, p.3.c.1.n.35.

Intellectus legis poſt ſuſceptam, ff. de excuſatione tutorum, p.1.c.7.n.9.

Intellectus, l.fi.C.arbit. tut. juncta gl.1.circa id, an vitricus poſſit eſſe tutor privignorum, p.1.c.8 n.81.

Interpretatio in dubio capienda eſt, favorabilior deſcendentibus teſtatoris, p.3.c.5.n.16.

Inventarium eſt caput omnium rationum, par.3.cap.1.num.50.

In inventario debent omnia ſigillatim ſcribi, par.2 c.1.num.24.

Inventarium augendum eſt, ſi augeantur bona facto inventario p.2.c.1.n 25.

In inventario non ſunt ponenda debita, quæ debet pupillus, ſed quæ ipſi debentur, p.2.c.1.n.29.

Inventarium, quod ſit cæptum licet non perfectum ſufficit ad hoc, ut tutor agere poſſit, p.2.c.1.n.31.

Inventarium fieri debet, poſt decretam tutelam, non vero ante, p.2.c.1.n.14.

In inventario nihil omitti debet, etiam ſi ſit minimum, p.2.c.1.n.5.

Inventarium ideo dicitur, quia in eo ſcribuntur reperta, & inventa in bonis pupilli, p.2.c.1.n.2.

Inventarii conficiendi forma per tutores, & curatores, p.2.c.1.num.3.

Inventarii conficiendi formæ, ſubſtantialia obſervanda ſunt, quamvis alias verba mutentur, quæ ſubſtantiam non mutent p.2.c.1.n.4.

Inventarium conficiendi, excuſat neceſſaria & juſtiſſima cauſſa, p.2.c.1.n 34.

Inventarii remiſſio facta à teſtatore, ſi eſſet contra utilitatem pupilli, poteſt judex non ſequi ejus voluntatem, unde ſi apparet nova cauſſa, quæ non fuiſſet cognita teſtatori, cogi poſſit tutor, & curator per judicem ad conficiendum inventarium, ut in n.40. ſimiliter, ſi adeſſet ſuſpicio, quod tutor, vel curator ſupprimeret res minoris, idem poſſet judex facere. p.2.c.1.n.39.& 41.

Inventarii non conficiendi, an ſit juſta cauſſa longa litis pendentia, ſuper excuſatione tutelæ teſtamentariæ, in caſu, de quo hic, p.2.c 1.n.48.

Inventarium factum a tutore, vel curatore minorum, an proſit illis, quoad eorum creditores, p.2.c.1.n.49.

Inventarium factum ab uxore, de bonis mariti defuncti, cum diviſione & partitione facta cum heredibus mariti, ſufficit pro ipſis, maxime, ſi in cap. vel in fine inventarii hoc dictũ ſit, p.2.c.1.n.51.

Inventarium per pupillum, ejuſque tutorem factum non ſufficit pro ſubſtituto, ſed hic tenetur aliud inventarium facere, p.2.c.1.n 52.

Inventarii omiſſio, non viciat tutelam, neque geſta per eum, p.1.c 12.n.36.

Inventarium tutoris, vel curatoris, an fieri debeat in præſentia judicis vel cum ejus licentia, reſolvitur, num.83. par.2.cap.1.num.81.

In inventario tutorum, & curatorum ſumma privilegiorum & inſtrumentorum minorum deſcribenda eſt, par.2.c.1.num 90.

In inventario tutorum & curatorum inſtrumenta eorum, quæ pupillus debet, non ſunt ponenda.p.2.c.1.n.91.

Inventarium debet fieri expenſis pupilli, part.2.c 1.n.99.

Inventarium hæreditatis adeundæ, aliud eſt ab inventario conficiendo per tutores & curatores, par.2.cap.1.num.109.

Is autem, cui prælegata eſt liberatio à rationibus reddendis non tenetur in eis ponere aut probare, niſi hactenus, ut dolus, & lata culpa excludantur, p.3.c.1.n.164.

Iter agentibus ſervitia, & operas præſtantibus ſalarium præſtatur arbitrio judicis tractandum ex bono, & æquo, juxta laborem impenſum, & negotii qualitatem, &c. par.3.cap.7.num 20.

Iudæus hodie repellitur à tutela Chriſtiani, par.1.cap.20.num.29.

Iudicis arbitrio relinquitur, quando magis induſtria hominis, quam ipſa natura, & è converſo fructus proveniant, par.3.c.23.n.2.

Iudex decernere poteſt, ut pupillus alatur apud tutorem, niſi tutor eſſet ſucceſſurus pupillo ab inteſtato, par.2.cap.8.num.29.

Iudex nemine etiam accuſante poteſt removere tutorem, vel curatorem ſuſpectum, p.2.c.18.n.8.

Iudex debet reſpectu minorum tutoris & curatoris officium ſuſtinere, & omnino providere, quæ noſcat minoribus expedire, p.2.c.18.n.9.

Iudex etiam, ſi permiſerit adminiſtrare, non ideo videtur confirmare, niſi adjiciat ſe ratũ habiturum ab eo geſta, tunc enim valerent auctoritate judicis confirmantis, par.3.cap.8.num.25.

Iudex omni caſu providere debet, ne quis cum aliena jactura locupleretur, contra naturalem æquitatem, par.3.cap.12.num.5.

Iudex

Iudex ea officio etiam nemine petente poteſt providere curatorem bonis abſentis, idq; poteſt petere. quilibet ex conjunctis abſentis, debet tamen eſſe judex competens abſentis, qui ejus bonis curatorem providere poſſit, ut in num. 5. par. 3 cap. 17. num. 4.

Index cautus dans tutorem pupillo, non exprimat, quod dat etiam reſpectu bonorum, quæ ſunt extra territorium, quia adminiſtratio, & bona licet alibi poſita veniunt in conſequentiam perſonæ, cum tutor principaliter datur perſonæ, p. 1. cap. 55. num. 6.

Index loci, cujus eſt dominus pupillus, non poteſt ei dare tutorem, p. 1. c. 16. n 7.

Iudex civitatis, habitationis minoris oriundi, ab altera vicina, à qua bannitus eſt, poteſt ratione neceſſitatis ei dare tutorem, quia ibi convenitur quàmvis alias non liceret, par. 1. cap. 16. num. 10.

Iudices illi, qui tutores dare poſſunt pupillis, curatores dare quoq; poſſunt, p. 1. c. 16. n. 11.

Iudices, qui poſſunt dare tutores dativos, poſſunt & legitimos, p. 1. c. 16. n. 13.

Iudex originis minoris, vel ipſius patris, poteſt ei dare tutorem, & curatorem, p. 1 c. 16 n. 14.

Iudex loci, ubi major pars bonorum fuerit, poteſt tutorem vel curatorem dare minoribus, ſed an ad hoc requiratur, quod ibi quoq; domicilium habeat, late diſcutitur, n. 17. & ſeq reſolvitur negative, p. 1. c. 16. n 16.

Iudex ordinarius Eccleſiaſticus dare debet tutorem vel curatorem clerico, non vero laicus, p. 1. c. 16. n. 20.

Iudices chartulari, habentes poteſtatem a Principe, vel à Comite Palatino. poterant jure communi tutores & curatores dare, quod hodie jure Regio non procedit, p. 1. c. 16 n. 21.

Iudex competens dationis tutelæ vel curæ, exiſtente matre vel avia non debet devenire ad tutorem dandum, niſi ea citata, quo caſu, ſi appareat eam eſſe negligentem, judex dabit tutorem legitimo non exiſtente, p 1 c. 16. n 22.

Iudex competens debet per ſe, & non per alium dare tutorem, ſi ſubſtantia minoris fuerit ultra quingentos ſolidos, ſecus ſi infra eos, part. 1. cap. 16. num. 24.

Iudex antequam tutori etiam teſtamentario tutelam decernat, habet inquirere an duraverit teſtatoris voluntas, & an ſit utilis vel damnoſus pupillo, p. 1. c. 3. n. 13.

Iudex antequam confirmet tutorem ſuſpectum ſcienter datum à patre, debet inquirere an res ita ſe habeat. ut pupillo damnoſus ſit. quia tunc non ſequeretur voluntatem patris, quamvis in dubio pro conſilio patris præſumi debeat, par. 1. cap. 3. num. 16.

Iudex confirmat tutorem inutiliter datum à patre filio non exiſtenti in patria poteſtate, aut in codicillis non confirmatis, & hoc ſine inquiſitione, ſecus vero in alio inutiliter dante tutorem, p. 1 c. 3. num 17.

Iudex tenetur confirmare tutorem datum, à matre inſtituente filium heredem, ſecus ſi filium non inſtituit, p. 1. c. 4. num. 6. & 7.

Iudex non tenetur de neceſſitate providere tutorem petitum, & nominatum a matre tranſeunte ad ſecundas nuptias. ſed eſt in ejus arbitrio dare illum, vel non, diligenter tamen ſuper hoc inquirere debet, p. 1 c 8. n. 68. & 69.

Iudex non tenetur, nec debet ſequi voluntatem patris præcipientis, ut mater filiorum ſuorum tranſiens ad ſecundas nuptias, ſit tutrix eorum, niſi aperte oſtendatur in hoc utilitas eorum, pa. 1. c. 8. n 95.

Iudex non debet ſequi voluntatem teſtatoris remittentis tutori confectionem inventarii, ſi apparet hanc remiſſionem eſſe contra utilitatē pupilli, quod etiam poterit facere ex aliis ſimilibus, & juſtis cauſſis, nempe recedere à voluntate teſtatoris. p 1. c. 8. n. 96.

Iudex tutorem dare non poteſt ad tempus, nec ſub conditione, n. 6. & 7, Ratio differentiæ inter teſtatorem, & judicem traditur, p. 1. c. 11. n. 8.

Iudices tres ſunt competentes ad dandum tutorem pupillo, nempe domicilii pupilli, vel adulti, originis ipſius minoris, vel ejus parentis, & loci, ubi minor habet majorē partē bonorum ſuorum, licet aliud velit Ant. Gom. in n. 12. p. 1. c. 16. n. 2.

Iudex domicilii pupilli eſt competens ad dandum, tutores pupillo, abſq; concurſu judicum originis, & loci, ubi pupillus habet majorem partem bonorum, p. 1. c. 16. n. 4

Iudex aditus pro alimentis taxandis minoribus modum ſervandum ſtatuit, & quomodo judex in hoc ſe habere debeat, par. 1. c. 3. n. 8.

Iudex ex officio nemine petente removere poteſt. tutorem, qui neglexerit providere pupillo, imo eum poteſt punire, pro facti qualitate, ut in n. 52. p. 1. c. 3. n. 51.

Iudex patre, vel avo hoc non providente, eligere debet perſonam idoneorem, qui amet perſonā pupilli, & qui ei poſt mortem ſucceſſuros non ſit, penes quem educari debeat, arbitrio ergo judicis cum cauſſæ cognitione, & magna cura hoc relinquitur, à jure tamen regulato, p. 2. c. 8 n 5.

Index advertere debet, ne ſtatuat pupillum educare apud eum, qui eſt ſucceſſurus ei, etiam ſi pater aliud juſſerit, pa. 2. c. 8. n. 6. & 7.

Index poſſet decernere pupillum educandum apud eum, qui ejus ſucceſſor, proximus ſit, par. 2. c. 8 n. 8.

Index non arbitratur pupillum eſſe educandum penes matrem vilem, aut turpem, p. 2. c. 8. n. 10.

Iudex poteſt arbitrari, puellam eſſe reponendam in monaſterio, ſi dubitetur de educatione apud conſanguineos, p. 2. c. 8 n. 13.

Iudex in hac materia educationis pupillorum agere debet ut pater, non permittendo pupillam morari apud eum, qui inſidiaretur caſtitati, vitæ, animæ, bonis moribus, nuptiis, aut ſponſalibus, vel patrimonio ipſius pupilli, ut in n. 26 p. 2. c. 8. n. 18.

Iudex pro arbitrio poteſt decernere, ut pupilla apud ſponſum educetur, pro ſponſæ qualitate, p. 2. c. 8 n. 19. & 20.

Iudex ex cauſa poteſt remmittere confectionem inventarii, ut in ſpecie hic poſita, p. 2. c. 1. n. 46.

Iuramentum quotieſcunque ſervari poteſt, ſine interitu ſalutis æternæ ſervandum eſt, etiā quando filia gratis renunciat cum juramento hereditati paternæ, & ſtante metu reverentiali patris, p. 2. c. 15. n. 24.

Iuramentum tutoris requiritur, pro validitate tutelæ, p. 1. cap. 12. n. 35.

Iuramentum minoris vigintiquinque annorum ſupplet defectum decreti judicis, p. 2. c. 5. n. 72.

Iurati in litem an poſſit contra alias perſonas, quæ tenentur inventarium conficere, ob eum non confectum, quam tutores & curatores minorum, p. 2. c. 2. n. 1.

Iurari in litem ratione præſumti doli ob non confectum inventarium, contra eum poteſt, qui habet officium publicum, ſeu publicam adminiſtrationem, non autem contra eum, qui ſolum tenetur reddere rationes ex aliqua cauſſa privata, p. 2. c. 2. n. 16.

Iuriſdictio dandi tutores, an prorogari poſſit, de conſenſu partium? p. 1. c. 16. n. 8.

Iuſtin. in §. nos. autem, de Attil. tut. quod hodie jure magiſtratus competit, jus dandi tutores, ſine juſſu præſidis, vel legis, ſi ſubſtantia pupilli ſit infra quingentos aureos, par. 1. cap. 16. num. 26.

Iuſſus reſtituere fructus integros, poteſt deducere expenſas factas in eis colligendis, p. 3. c. 10 n. 11.

Ius præſentandi, ſive eligendi, eſt fructus juris patronatus, par. 3. c. 29. n. 2.

Ius præſentandi ad beneficia competit marito conſtante matrimonio, cui univerſitas bonorum quibus jus patronatus annexum erat, in dotem data fuit, p. 3. c. 29. n. 3.

Ius patronatus. durante matrimonio, acquiſitum dividitur in his regnis, inter virum & uxorem, p. 3. c. 29. n. 5.

Ius præſentandi ad ſacerdotia competit uſufructuario univerſitatis bonorum, cui jus patronatus annexum eſt, & etiam poſſeſſori majoratus, p. 3. c. 29. n. 6.

Ius patronatus, nec præſentatio non venit, quoties fit mentio fructuum ad alicujus ſuſtentationem, p. 3 c. 29. n. 10.

Ius patronatus eſt individuum, & ideo non venit in diviſionem, p. 3. c. 29. n. 11.

Ius præſentandi non tranſit in patrem, par. 3. c. 29. n. 14.

Ius patronatus, an tranſeat in fideicommiſſarium? par. 3. cap. 29. num. 15.

L.

LAna, & lac inter fructus induſtriales connumerantur, par. 3. cap. 23 num. 13.

Lapides Lapidicinæ, in qua lapis renaſcitur, ad maritum pertinent, durante matrimonio, tanquam fructus fundi, ſecus, ſi in ea lapis non renaſcitur, ut in num. 3. etiam, ſi ea lapidicinæ inventione in fundo dotali is utilior reddatur, ut in n. 4. ſed contrarium, n. 8. p. 3. c. 25. n. 2.

Lapides exciſi à fundo dotali, etiamſi non renaſcantur, ſi tamen ex eorum inciſione fundus fructuoſior, ac utilior efficiatur, ad maritum pertinent, alias ſecus, ut in num. 9. par. 3. c. 25. num. 8.

Lapides & cetera metalla, quæ non renaſcuntur, quamvis proprie & ſtricte loquendo non ſint in fructu, habentur tamen loco fructuum, conventionum, atque commoditatum, ideoque is, qui fructibus frui debet, commoditatibus, atque proventibus fruetur, p. 3. c. 25. n. 15.

De Tutelis & Curis.

Lapidicinarum comodum ex vena aperta in fundo dotali, ante matrimonium ad maritum pertinet, p.3.c.25.n.14.
Lapis cæſus ex fundo majoratus, quamvis non renaſcatur, pertinet ad majoratus poſſeſſorẽ, propter quam, ſi ex eo fundi deterioratio magna contingat, p.3.c.25.n.20.& 21.
Lapis excisus ex fundo majoratus, qui renaſci ſolet proculdubiò ad poſſeſſorem majoratus pertinet, p.3.c.25 n.22.
Lapis excisus ex fundo majoratus, ex vena non denuò in vita majoratus poſſeſſoris inventa, ſed antiqua, indiſtincte pertinet ad eum, p.3.c.25. n.23.
Laudemia, & alia, quæ ſolvuntur propter renovationem emphyteuſis, pertinent ad uſufructuarium, p.3.c.24 n.10.
Læſio debet in minoribus conſiderari, tempore contractus emergens, namque poſt contractum ad eam non ſpectant, p.2.c.22. n 10.
Læſio in majoribus 25. annorum. an ſit ultra dimidiam juſti pretii, nec ne, tempus contractus attenditur, p.2 c.22.n.11.
Leges fori non ſunt propriè leges, ſed potius quædam ſcriptæ conſuetudines, & ideo per eas non eſt judicandum, niſi quatenus per uſum receptæ fuerint, unde allegant incũbit onus probandi uſum earum. non vero neganti, p.1.c.7.n.24.& 25.
Leges hujus regni punientes concubinas conjugarorum, locum etiam habent, ſi illi ſint tantum deſponſati, p 1.c 9.n.13.
Legis teſtamento adſi. ff. de teſtam tut intellectus, p 1.c.12.n.28.
Legis 2.§. ſi mater, verſ. confeſtim, ff. ad Tertull. intellectus, p. 1. c.16.n. 80.
Legis 13.tit.16.pa.6.declaratur litera, & caſus per totum caput, p.1.c.19.n.1.
Legis 14.tit.16.p.6.caſus, & litera declaratur, p.1.c.20.n.1.
Legis 18.tit.16.p.6.intellectus, p.2.c.3.n.36.
Legis 17.tit.16 p.6.declaratur in c 4.p.2.n.1.
Legis 2.tit.7.partita.3. intellectus, p.2.c 4 n.8.
Legis 18 tit.16.p.6.intellectus, p.2.c.5.n.1.
L.1.§.ſi minor. ff de rebus eorum intellectus. p.2.c.5.n.39.
Legis, 3.§. quid ergo, ff. de contrar. & util. act. tut. intellectus, p.2.c.5.n.50.
Legis 19.& 20.tit.16.p.6.litera refertur, & declaratur per totum caput, p.2.c.8 n.1.
Leg. ſi pupilli, §.1. ff. de neg geſt. intellectus, & n 27.p.2.c.13.n.7.
Legis 7.tit.1.part.5.litera & caſus refertur, & declaratur, & ad praxin reducitur, p.2.c.13.n.8.
Legis 3.tit.18.p.6.declaratio & intellectus, p.2.c.18.n.14.
Legis, in venditione, §.1 ff. de bon. auct. jud. intellectus, &c.n.13. p.2.c.20.n.4.
Legis tutelæ.9.ff. de adminiſt. tut. intellectus, p.2.c.20.n.5.
Legis, 4.tit.1.partita, 5.intellectus, p.2.c. 21. n.4.
L.1.C. de fundo dotali, & legis, alienatum, 67. ff. de verborum ſignif. cum l. fin. C. de rebus alienis, non alienand. contrarietas & difficultas, ſed concordia communis aſſignatur, & defenditur, p.2.c.21.n.7. & 8.
L.1.C. ſi adverſus ſolut. intellectus, p 2.c.22.n.16.
Legis ſancimus, 25.C. de adminiſtratione tutor. & §. at ex contrario, inſtitutis, quib. alienare licet, vel non, p.2.c.22.n.17
Legis, 3.C. ſi tutor, vel curator intellectus, p.2.c.22 n.18.
Legis, 4 tit.14.partita, 5.intellectus, p.2.c.22.n.19.
L.21.tit.16.partita.6.litera refertur, qua præcipitur, tutorem, ejuſque fidejuſſores, & heredes rationem reddere teneri, p.3. cap.1.n 4.
Legis 35.tit 12.partita.5.intellectus, p.3.c.3.n.129.
Legis 35.tit.12.partita.5.intellectus & declaratio, p.3.c.4.n 5.
Legis 7.tit.13.partita.6.loquens in uxore inope mortuo marito, locum tenet in marito inope, mortua uxore, p.3.c.3.n.26.
Legis Barbarius Philippus. ff. de officio prætoris, ibi adducuntur, & plura ex ejus deciſione congeruntur, n.3.4.& 5.p.3.c.8.
Legis ſi heres, cujus. ff. ad l. falcid. intellectus, p.3.c.5.n.79.
Legis Barbarius Philippus, ff. de offic. prætoris, regula non procedit in tutore. imo ad hoc ut locum habeat ejus regula, requiritur, ut hoc publice interſit, geſta valere, p. 3. c.8.n.23.
L.2, in prin. ibi proinde, ſi privati conſentiant, ff. de judiciis intellectus, p.3.c.9.n.8.
Legis, ſi ex lapidicinis, 33. ff. de jure dot. intellectus, p.3.c.25.n.10
L. Sciant, qui, C. de legat. tut. & l. 12. tit.16. partit.6. diſpoſitio procedit, quando pupillus moritur, & decedit impubes, ſecus ſi factus pubes moriatur, niſi quando per ſtatutum duraret tutela, uſque ad 18. annos, ut in numer.78. part. 1. capit.16. num. 77.
L. Sciant qui, C. de legit. here. & d. l. 12. tit. 16. part. 6. diſpoſitio procedit, dummodo pupillus moriatur poſt annum a tempore, quo indiguit tutore, ſecus ſi moriatur intra annum, part.1. c.16. n.79.
L. fin. tit.12. partita.4.intellectus, p.1.c.16.n.120.
L. pater Severinam, §. conditionum verba, ff. de condict. & demonſt. declaratur ibi, & præcipue, n.160. cum ſeq. p. 1. ca.16. num. 159.
L. 3. tit. 15. partita. 2. diſpoſitio procedit, etſi Regina prægnans remaneat, p.1.c.18. n.16.
L.3.tit.15.part.7.diſpoſitio, quomodo ſit intelligenda, p. 1. c.18. n.27.& 29.
L.3.tit.15.partit.7. contraria conſuetudine hujus Regni eſt ſublata.p.1.c. 18. n. 28.
L.4.tit.5.partit.5 an corrigatur per l. 22. tit. 11. l. 5. novæ collect. Reg.p.2.c.15. n.11.
L.23.tit.11.lib.5.nov.collect.Reg.& l.4.tit. 5.partita. 5.concordia & intellectus, p.2. c.15. n.15.
L.4.tit.5 p 5.limitatur deficiente utilitate minoris, ſed hoc procedit interveniente quoque fraude, dolo, vel machinatione adminiſtratoris, præter læſionem, p.2.c 15 n.16.& 17.
L. etiam. ſi patris, ff de leg.1, intellectus, p. 3.c.13.n.8.
L.4.tit.29.partit 2.intellectus, p 3.c.17. n 12.
L. item, ſi fundi, in prin ff. de uſufr. & l arbores, 66.§.2.ff. eod. tit. intellectus, p 3.c. 25.n 7.
L.27.tit.11.partit.4.intellectus, p 3.c.25.n.18.
L.24.tit.25.lib.4.novæ collect. Reg. declar. p.3.c.27. n. 36. & 37.
L. Sylva cædua, 30. ff. de verb ſignif. declaratio. p.3.c.27.n.3.
L.3.in princip.tit.5 partit, 6.& l.7.tit.4. De las labores, lib. 3.fori intellectus, p.3 c.1. n.5.
L. ſi fundus, 9. ff ſolut matrim. intellectus, p.3. c.35.n.3.
L. in ratione la 2. in prin ff ad l. falcid intellectus, p.3.c.36. n.22.
L. boves, § hoc ſermone, cum ſimilibus, ff. de verbor ſignif. non habet locum in verbis legis.& præterea non procedit, quando eſt eadem ratio in ſecundo actu, quæ in primo, ut in n. 6. p.3.c.38 n.5.
L. ſi defunctus, C. de arbit. tutel. non procedit. quotiens aliqua conjectura extat contraria, ſecunda limitatur, ut in n.16. quando nulla adeſt induſtria, nullusq; labor. p.3.c.46.n.23.
L. ſi defunctus. C. de arbit. tut. intellectus, & n 2.p.3.c. 46.n. 28.
L 4 tit. 5. partit. 5 an corrigatur per l.23.tit 11.lib. 5. nov. collect. Reg.& num ſequ. p.2.capit.15.n.11.
Leg 23.tit.11.l.5.nov collect. Reg. & l.4.tit.5. part. 5. concordia. & intellectus, p.2.c.15.n. 15.
L. tutor, qui repertorium, ff. de adminiſtratione tut loquens de juramento in litem contra tutorem, vel curatorem, cum inventarium non fecit, pœnalis eſt favorem pupilli continens ideoque ad alios caſus detrahenda non eſt, part.2.c.2.n.11.
L.4. tit.5. partit.5. limitatur deficiente utilitate minoris, ſed hoc procedit interveniente quoq; fraude, dolo, vel machinatione adminiſtrationis, præter læſionem, ut in n.17. p. 2. c. 15.n.16.
L.24.tit.25.l 4.novæ collect. Reg. declaratio, & n, 37. p. 3. c.27. num 36.
Lex ipſa cenſetur correcta, quando ejus ratio corrigitur, p.1.c.28 num. 19.
L.2. C. de teſtam tut. non eſt correcta per l. hac conſultiſſima, §. ex imperfecto. C. de teſtam. p.1.c 6.n 5.
L.1 tit.7.lib.3.fori. qui fuerit.20. annor. ad minus poteſt eſſe tutor vel curator, p.1.c.7. n.23.
L.12.tit.16.partit.6 caſus ad literam refertur, p.1.c.16. n.1.
Lex nova loquens in uno ex duobus caſibus æquiparatis a jure communi locum debet habere in alio, etiam in pœnalibus & correctoriis, p.3.c. 3.n.7.
Lex correctoria ex ratione, in ipſa expreſſa extenditur, ubi eadem ratio militat, niſi ratio eſſet impulſiva, vel ſi lex correctoria loqueretur taxative, p.3 c.23 n.18.
Lex mandans maritum lucrari fructus dotis intelligitur de primis & ſecundis fructibus. ſi res bis in anno fructificet, p.3.ca. 38.n.4.
Lex Sylva, 11. ff de uſufructu intellectus. p.3.c.27.n 13.
Legitimus tutor deficientibus teſtamentariis, matre & avia ſuccedit in tutela, p.1.c. 2. n. 13.
Legitimo ſtante ad tutel. non pervenitur ad dativũ, p 1.c.9.n.21
Legitimi tutores ſunt conſanguinei proximiores pupillorum, deficientibus tutoribus teſtamentariis matre & avia, & quid debeant jurare, idem eſt decedentibus teſtamentariis. in vita patris pupillorum, vel ipſo mortuo impubere adhuc filio, p.1. ca.12. n.2. & 3.
Legitimi tutores in Francia, quomodo creentur, p.1.c.12.n 2.
Legitimi tutores debent ſatisdare, non tamen requiritur iſta ſatisfactio ad inchoationem naſcentis officii, ſed ad executionem ipſius, & ideo in alia die, quam in die datæ tutelæ, & in alio inſtrumento dari poteſt, p.1. n.10.& quid ſervetur de jure Regio, n.14. praxis refertur, n.12.
Legitimus tutor, etiamſi ſit perſona multum fida, & honeſta adhuc ſatisdare tenetur, niſi quando non inveniret fidejuſſores, p.1.c.12.n.23. & 24.
Legit. filiis debita jure naturali minuitur ære alieno, p.3.c.34.n.5
Liberatio generalis facta à teſtatore, ab obligatione reddendi rationem. non prodeſt matri, nec alii adminiſtranti. ſi dolum committat, vel reliqua poſſideat, & quid operetur prædicta liberatio, p.1.c.8.n.52, 53. & 54.

Liberatio facta abſque calculatione nihil valet, p.3.c.1.n.75.
Liberari per teſtatorem, reddendis rationibus adminiſtrationis, an, & quando eas reddere teneatur, lariſſime hic agitur, cum pluribus numeris ſeqq. p.3.c.1.n.32.
Liberatio minoris cum juramento facta, & etiam cum auctoritate curatoris, & decreto judicis aſſerendo, rationem adminiſtrationis, ſibi fuiſſe redditam, non liberat tutorem ab ea reddenda, ut in n. 113. p 3 c.1.n 120.
Liber rationum in aliquo falſus, præſumitur in totum falſus, p. 3. c.1. n. 57.
Liber rationum, qua forma & ordine debeat eſſe confectus, & quid continere debeat. p 3.c.1.n.62.
Licentia mariti etiam expreſſa uxori tranſeundi ad ſecundas nuptias, vel conſenſus filiorum liberat eam ab aliis juris pœnis, non vero ab honore petendi tutorē filiis, p.1.c.16 n.122.
Lis non excuſat a tutela, vel cura ſuſcipienda, niſi ſuper omnibus bonis, vel ſuper hereditate controverſia ſit, p.1.c.20.n.14.
Lis magna ſuccedens inter tutorem, vel curatorem & minorem ſuper tota hereditate minoris, vel magna parte ejus excuſationem præbet, p.1.c 2 . n.7.
Locatio operarum pro re ſpirituali, an & quando fieri poſſit, & n.19. p.3.c 45. n 18.
Legatum factum novercæ, non præſumitur factum favore filiarum, p.1.c.22. n 7.
Legatum relictum alicui, tanquam tutori conſequitur adminiſtrans, non tanquam tutor, ſed tanquam negotiorum geſtor, p.2.c.17.n.21.
Legatum cenſetur relictum tutori pro adminiſtrat. p.3.c.13.n.2.
Legatum relictum pluribus tutoribus, vel executoribus teſtamenti, unus gerit, alter non, gerens conſequitur ſolidum legatum, & alter non gerens, nec heres non, p.3.c.13.n.19.
Legatum factum tutori omnis ſumma, in qua debitor fuerit, ex adminiſtratione non comprehendit debitum ratione doli, & in n 9 nec etiam res illas, pro quibus teſtator agere poterat rei vendicatione, ut in n.13. nec quod ex reliquatione deberet ut in n 14 p 3.c.14.n.4.
Legari poteſt tutori damnum, quod ipſe ſenſerit ex tutela, ſed intellige, ut in n.2 p.3 c 14. n.8.
Legatis fructibus alicui, deduci debet prius pars fructuum, quæ colono præſtanda eſt, p.3.c 34. n.7.
Legatum omnium bonorum mobilium comprehendit fructus rerum immobilium pendentes, ut qui brevi ſperantur fieri mobiles, p.3.c.36. n.20.
Legatum, vel fideicommiſſum in dubio non intelligitur eſſe relictum animo compenſandi, niſi id ſpecialiter fuerit expreſſum. quod procedit, quando debitum eſt voluntarium, ut in n 3 niſi ex conjecturis aliud colligatur, ut in n 4. p.3.c 5.n.2.
Legatum, vel fideicommiſſum intelligitur eſſe relictum animo compenſandi cum debito neceſſario, niſi quando non teſtator, ſed ejus heres erat debitor legatarii, p. 3. c. 5. n. 5. & 6.
Legatum relictum tutori cujus datio confirmari debet a judice, compenſatur cum decima, p 3. c. 5. n. 30.
Legatum factum a patre filio, quem deſignavit tutorem fratris pupilli, non compenſatur cum decima, niſi filius recuſet eſſe tutor, quia tunc amittat legatum, ut in n.33. p.3.c. 5. n.35.
Legatum relictum executori videtur relictum ratione laboris, niſi uxor vel filius ſint executores. p.3.c.5. n. 32.
Legatum ſpeciei relictum à tutore non compenſatur cum decima fructuum ſibi a lege debita, p 3.c.5. n.36.
Legatum non compenſatur cum debito neceſſario, quando apparent demōſtrationes, vel ſigna non cōpenſandi, p.3.c.5.n.39
Legatum relictum tutori, quod eſt exigendum, eo tempore, quo etiam decima compenſatur cum ea, p. 3. c. 5. n. 45.
Legatum, vel fideicommiſſum relictum tutori ob aliam cauſſam, veluti pro conſervanda familia, non compenſatur cum decima, p.3.c.5.n 46.
Legatum relictum ei, qui poſtea à judice datus fuit tutor, non compenſatur cum decima, p.3.c.5.n 4.
Legatum ſimpliciter relictū tutori, eſt tantum compenſandum cum decima, pro concurrenti qualitate, non vero ultra, niſi teſtator juſſerit legato contentum eſſe debere, & quod amplius petere non poſſet pro decima, ut in n. 51 p.3.c.5. n 49.
Legat. acceptans cenſetur onus annexū agnoſcere, p.3.c.5.n.52.
Legatum marito factum, uxori non eſt compenſandum cum arrhis, quas ei debet, p.3.c.5. n. 77.
Legatum relictum alicui tanquam tutori conſequitur illud, ſi adminiſtret, non tanquam tutor, ſed tanquam negotiorum geſtor, p.3.c.7 n.5.
Legatum non compenſatur cum lucro, debitu ratione oneris, ſtante ſtatuto, ut maritus uxore mortua lucretur quartam partem dotis, ſed contrarium eſt verius & tenendum, ut in n.25. p 3.c. 5. n.8.
Legatum relictum tutori teſtamentario ſemper, niſi aliud conſtet, videtur relictum in præmium laboris, p 3.c.15.n. 22.
Legatum relictum à patre filio computatur in legitima eidem debita. p 3.c.5.n.22.
Legatum computatur in quartam falcidiam, etiamſi relinquatur filio heredis contemplatione ipſius, p 3.c.5. n. 23.
Legat. relictū filiofamilias tutoris contemplat. patris compēſatur cum decima fructuum patri debita, p.3.c.5.n.27.
Legati alii reſtituendi poſt certū tēp⁹ relicti tutori intermedii temporis compenſatur cum decima, p.3.c.5.n.28. & 29.
Legum antiquatum de abrogatione cum agitur, illud ſolet ſignificari verbis expreſſis, aut honorifica aliqua præfatione, & ubi lex Regia non exprimit, non eſt de ejus intentione jus commune corrigere, p.2.c.15.n.12.
Legatum factum tutori, de omni eo, in quo damnatus fuerit in adminiſtratione futura ad reliquorum remiſſionem extenditur, ſi tutor ex eis non factus locupletior, p.3.c.1.n.45.

M.

Magiſtri Grammaticæ, Rhetoricæ, Dialecticæ vel Phyſicæ docendo, & operando per eam in ſua patria, vel alibi juſſu Regis, nec non, & Doctores legum ſervientes Regibus tāquam judices, vel conſiliarii & Philoſophi excuſationem habent a tutelis vel curis, dummodo exerceant officium ſuum, p.1.c.21.n.26. & 27.
Magiſtratus præponens tutorem pupillo excutiendus, & priuſquam agatur contra tutores non gerentes, ſed hoc receſſit ab aula curiarum, & uſus illud non admiſit amplius, ſed immediate conveniuntur ipſi tutores, p.5.c.13.n.27.
Magiſtratus male proſpiciens pupillo de tutore, licet mero jure teneatur ei in ſolidum, ex æquitate tamen competit eis beneficium diviſionis, p 1.c.15.n 21.
Majoratus de rebus particularibus, ſeu de rerum quota, ſucceſſor inventarium facere non tenetur, p.2.c.2. n.11.
Majoratus inſtitutio ex horum regnorum conſuetudine ex legē facta videtur, ut filius primogenitus familiæ caput, atq; tobuc fratres, & ſorores egentes alere, & dotare teneatur, quæ obligatio in omnes primogenitos in infinitū transfunditur, p.2. c.3.n. 29.
Major defectus erat jure communi omiſſio inſtitutionis heredis vel aditionis hereditatis, quam preteritio, vel exheredatio p.1.c.5.n.18.
Major viginti quinque annorum debet eſſe tutor, vel curator, etiam fœmina, niſi adſit ſtatutum contrarium, part.1.cap.7. numero 18.
Major infante poteſt cum auctoritate tutoris, vel curatoris pacem facere, ſecus vero abſq; ea, nec cōſentire paci, p 2.c.7.n.3.
Majoratus poſſeſſor tenetur majoratui reſarcire damnum cauſatum fundo ex lapidicinæ nova inciſione, vel ex alio uſu antiquæ quā prædeceſſores uti non conſueverunt, part.3. ca 25. numero 24.
Majoratus poſſeſſor habebit dimidiam partem theſauri, quæ jure domino fundi competit. p. 3. c 26.n.11.
Majoratus poſſeſſor uſufructuarius & maritus, ſylvam non cæduam cædere non poſſunt, ut hic limitatur & declaratur plurimis modis, n.16.17.18. & 19. p.3.c.27.n.15.
Majoratus poſſeſſor indiſtincte poteſt ſylvam cæduam cædere, dummodo id faciat, ut paterfamilias feciſſet, p.3. c.27.n.14.
Majoratus poſſeſſor poteſt piſcari piſces ſtagni, alios ſubrogando, p.3.c.27.n 27.
Major ſeptuaginta annorum, & minor viginti quinque annorū, excuſationem habent à tutela vel cura, p.1 c. 21. n.24.
Male morigeratus tutor, vel curator dari non poteſt, & quis ſit male morigeratus, p.1.c.7.n.16.
Maritus non lucratur partus ancillæ dotalis, ſed in ſolidum pertinent ad uxorem, ut in n.10. p.3.c.30. n.9.
Maritus, quamdiu durat matrimonium, habere debet dimidiā partem theſauri, in fundo dotali inventi, eo vero ſoluto, uxori reſtituenda eſt, ſi vero ipſe inveniat theſaurum, dimidiam ejus habebit ratione inventionis, ut in n. 19. p 3. c.26.n.15.
Maritus conſtante matrimonio, pro ſylvæ conſuetudine cædere poteſt, arbores ſylvæ uxoris cæduæ, non vero arbores fructiferas. p.3.c.27.n.11.
Maritus non habebit commoditatē lapidum exciſorū, ex fundo dotali, quando venæ apertio tempore ſuo facta non ceſſiſſet in utilitatē fundi, ſed ad uxorem pertinebit. p. 3.c.25.n.18.
Mariti ex nobiliſſimis lucrantur quartam partem dotis, ex vi ſtatuti, eam marito mortua uxore deferentis, p. 3. c.6.n.8.
Maritus putativus, an lucretur fructus dotis, ſicut eos lucratur verus maritus, p.3.c 8.n. 20.
Maritus putativus, dicitur habere cauſſam oneroſam in dote non lucrativam, ſicut verus maritus, p. 3. c.8. n.21.
Maritus, qui totam dotem reſtituit, nulla facta deductione impenſarum neceſſariarum, poteſt eas repetere, quaſi ſolvens indebitum, p.3.c.an. n.16.

Maritus,

Maritus, poteſt judicium uxoris poſtremum maritali ſermone in ſe provocare, ſine vi, & fraude, ſecus alias nec ſuggerendo falſas cauſas, p.2.c.14. n.4.

Maritus poteſt reſtituere illicite acquiſita, anteqoam ad communionem ea adducat, p.3.c.31. n.8.

Maritus lucratur fructus fundi dotalis exiſtentes tempore, quo fuit datus in dotem, etiamſi paulo poſt matrimonium diſſolvatur, p.3.c.36. n.2.

Maritus & uxor, quãvis cœpto matrimonio, ſignificatione nominis intelligantur, dotali tamẽ prædio tractatu propoſito, idem jus tam de uxore, quam de ſponſa obſervari debet, p.1. c.9.n.8.

Maritus, an dicatur ante conſummationẽ matrim.p.1. c.9.n.12.

Maritus non debet eſſe curator ſuæ uxoris, p.1.c.21.n.31.

Maritus non poteſt creari curator uxoris ſuæ, p.1.c.20. n.30.

Maritus non prohibetur dari curator, ad litem uxoris ſuæ, niſi lis eſſet magni præjudicii, p.1.c.20. n.32.

Maſculus non fœmina debet eſſe tutor aut curator, p.1.c.7.n.39.

Mater, quæ ab initio erat pauper, & in fine tutelæ dives reperiatur, præſumitur omnia emiſſe ex bonis, & pecuniis propriis, p.3.c.46.n.21.

Mater tenetur reddere rationem adminiſtrationis bonorum filiorum ſuorum, p.3.c.1. n.23.

Mater, avia, ſoror, & nutrix orphani tenetur accuſare tutorem ejus ſuſpectum, p.2.c.18.n.4.

Mater vel avia conjuncta perſona agens prius tutorio nomine, non poteſt poſtea venire, ut conjuncta perſona, p.2.c.19.n.10.

Mater vel extraneus promittens dotem pro filia, vel extranea, ultra ejus patrimonium, vel ſubſtantiam, quando de exceſſu teneatur, p.2.c.11.n.6.

Mater adminiſtrans bona filiæ, ſi det fundum communem ei in dotem, videtur ſuam partem donare & idem eſt in fratre, ut in o.8.p.2.c. 11.n.7.

Matri tutrici filiorum, an detur decima fructuum bonorum ſuorum, p.3.c. 4. n.8.

Mater bonæ famæ, dum ſecundas nuptias non contraxerit, præfertur in educatione liberorum, p.2.c.8 n.9.

Mater removetur ab educatione liberorum, ſi ſuſpecta ſit ex eo, quod pro filia immaturum & inæquale matrimonium procuraverit, p.2.c.8.n. 14.

Mater in hac materia educationis filiorum, in dubio præfertur fratri adulto ipſius pupilli. niſi pupillus magis commode apud fratrem educari poſſet, & utilius foret ipſi pupillo, ut in n.16. vel quando pro fratre extat conjecturata patris voluntas, ut n.17.p.2.c.8.n.15.

Mater tranſiens ad ſecundas nuptias, removetur ab educatione filiorum, niſi apud alium magis idoneum alimentari non poſſint, & in matre & vitrico ceſſet omnis ſuſpicio, ut in n.22. repellitur tantum mater, ſi ſucceſſura eſſet pupillæ ab inteſtato in tota, vel in tertia hereditatis p.2.c.8.n.21. & 23.

Mater, contra quam eſt ſuſpicio, quia convolavit ad ſecundas nuptias, an repellatur ab educatione filiorum, p. 2. c. 8. n.24.

Mater volens aſſumere tutelam filiorum, dicitur habere filios in poteſtate, p.1.c.2.n.8.

Mater datur tutrix filiorum, propter affectionem quam habet ad filios, non vero propter hereditatem, p.1.c.2.n.9

Mater excluſa per ſtatutum a filiorum ſucceſſione, non cenſetur excluſa à tutela, vel cura, p.1.c.2. n.10.

Matre minore exiſtente, & ideo non admiſſa ad tutelam, quis præferri debeat, avus maternus, an paternus, p. 1.c.2.n.22.

Mater & avia cedunt teſtamentario tutori, ceteris præferuntur, p.1.c.2.n.24.

Mater, an & quando poſſit filio tutorem relinquere in ſuo teſtamento, & confirmatione ejus a judice facienda, p.1.c.4.n.1.

Mater filios in poteſtate non habet, p.1.c.4 n.2.

Mater ſi teſtetur inter liberos, an uni alterum tutorẽ relinquere poſſit, p.1.c.4. n.3.

Mater, ſi ſolum inſtituat filium in legitima, an poſſit ei dare tutorem, p.1.c. 4.n.4.

Mater tutrix relicta in teſtamento mariti, non tenetur, ſatisdare, p.1.c.5. n.3.

Mater non habet exercitium adminiſtrandi, niſi ei decernatur à judice, niſi ea, quæ dilationem non recipiunt, vel quæ eſſent proculdubio, utilia pupillo, p.1.c 5.n.9.

Matre tutrice filiorum tranſeunte ad ſecundas nuptias in ejus locum ſufficitur tutor legitimus, niſi ipſa adierit judicem, ut alium daret tutorem, quia tunc eſt locus tutori dativo, ſecus ſi mater nunquam aſſumſit tutelam filiorum: quia quamvis poſſit petere, tamẽ judea non tenetur petitũ dare, p.1.c.5.n.12.

Mater minor viginti quinque annorum tutrix filiorum eſſe non poteſt, defertur tamen tutela, tunc temporis vel cura dativo, p.1.c.7.n.26.27.

Mater minor vigintiquinque annis relicta tutrix filiorum ſuorum, in teſtamento patris eorum, an ſtatim poſſit eſſe tutrix, p.1.c.7.n.32.

Mater minor viginti quinque annis relicta tutrix filiorum ſuorum non adminiſtrat ante completam ætatem, ſed alius datur à judice, p.1.c.7.n.34.

Mater & avia poſſunt eſſe tutrices, vel curatrices filiorum vel nepotum, p.1.c.7.n.40.

Mater & avia hodie jure recentiori tutrices filiorum & nepotũ eſſe poſſunt, p.1.c.8.n.7.

Mater etiam filii ſpurii tutelam petere poteſt, niſi talis filius ſit de damnabili coitu natus, vel niſi mater ſit illuſtris, p.1. c.8.n.10.& 11.& habet locum in avia, ut ibid.

Mater & avia non coguntur invitæ ſuſcipere tutelã filiorũ & nepotum ſuorum, ſed volentibus jure permittitur, p.1.c.8.n.19.

Mater, & avia relictæ in teſtamento tutrices non indigent confirmatione, ſed ſolum habent tutelã coram judice agnoſcere renunciando ſecundis nuptiis, & Vellejano, p.1.c.8.n.19.

Matre & extraneo datis tutoribus in teſtamento uterq; erit tutor, p.1.c 8.n. 20.

Matris & aviæ tutela eſt legitima, & non dativa, p.1.c.8.n.21.

Mater & avia poſſunt eſſe tutrices non ſolũ minorũ, ſed majorũ furioſorũ, vel mente captorũ, & præferuntur aliis, p.1.c.8.n.23

Mater & avia ſuſcipientes tutelam filiorum debent renunciare Vellejano & ſecundis nuptiis, & non requiritur juramentum, p.1.c.8. n.24.

Mater & avia ſuſcipientes tutelam filiorum non ſolum Vellejano & ſecundis nuptiis, verum etiam alii cuicunq; legum beneficio renunciare debent, p.1.c.8.n.32.

Mater, & avia ſuſcipientes tutelam quamvis renunciaverint Vellejano & ſecundis nuptiis, non poſſunt pro debito tutelæ incarcerari. Vide duas contrarias, p.1.c.8. n.33.

Mater vel avia habent privilegium, ut conveniatur ultra quam facere poteſt, cui renunciari non poteſt, & cui hoc beneficiũ competit, incarcerari non poteſt: & hoc privilegio gaudent omnes aſcendentes, quibus honor, & reverentia debetur, p.1. c.8.n.34. & 35.

Mater & avia relictæ tutrices vel curatrices filiorum vel nepotum ſuorum in teſtamento, an debeant renunciare ſecundis nuptiis & Vellejano, p.1.c.8.n.39.

Mater exiſtens in montibus & locis remotis, in quibus non poſſet facile conſulere peritiores, excuſatur. ſi non fecerit renuntiationes à jure requiſitas ad valorem tutelæ, nempe aliarum nuptiarum, Vellejani, p.1.c 8.n 42.

Mater vel avia tutrix tenetur jurare utilia facere, & inutilia prætermittere, & inventarium conficere, & rationem reddere adminiſt. ſuæ ſive tutrix fuerit, ſive non p 1 c.8.n.43. 44.&.45.

Mater etiam ſi bene & optime adminiſtraſſet bona filiorũ, ſi tamẽ non confeciſſet legitime inventarium, nec poſſet reddere rationem, non ideo excuſaretur, mitius tamen cum ea agitur, ſi nõ ſuſcepta tutela male adminiſtraverit, p.1. c.8.n.46.& 47

Mater quæ tutelam ſuſcepit præter inventarium librum rationũ conficere tenetur, alias præſumeretur dolus contra ipſam. & juratur in litem contra eam, p.1.c. 8. n. 48.

Matre vel avia relicta à patre tutrice in teſtamento imperfecto, confirmatio requiritur etiam inter liberos, p.1 c.8.n 56. & 58.

Mater non poteſt dari per judicem tutrix aut curatrix tanquam extranea, p.1.c.8. n. 61.

Mater vel avia intra quod tempus debeant petere tutelam filiorum, vel nepotum ſuorum, p 1.c.8.n.62 & 63.

Mater, vel avia non removetur a tutela vel cura. etiam ſi habeat litem cum minoribus, ſed adjungitur eis alius tutor, vel curator, p.1.c.8.n.64

Matre tutrice filiorum tranſeunte ad alias nuptias orphan' ſtatim ab ea auferendus eſt, p.1.c.8.n.66

Mater tranſiens ad ſecundas nuptias poteſt petere aliquem tutorem dari filio ſuo, non ſolum generaliter, ſed etiam pluribus nominatis, p.1 c.8.n.71.

Matris judicium in dando tutore judex ſequi non tenetur, ſed ſecundum ſuum arbitrium alium eligere poteſt, p.1 c.8.n 72.

Mater quæ tranſivit ad ſecũdas nuptias teſtatore volẽte, an poſſit eſſe tutrix teſtamentaria comuniũ liberorum, p.1.c.8.n 87.

Mater contractis ſponſalibus an amittat tutelam, p.1.ca.8.n.92.

Matre tutrice filiorum nubente, judex loci. ubi hoc contigerit, ſtatim debet eos a ſua tutela & poteſtate extrahere, cõſanguineoq; viro probo, & ſuſpicione carenti tradere, p.1.c.9.n 1.

Mater an per ſponſalia ſolum contracta amittat tutelam filiorũ ſuorum, quam antea habebat, p.1.c 9.n 2.

Mater tutrix filiorum ſuorum volens tranſire ad ſecundas nuptias, ſi fecerit filiis dari alium tutorem, non recuperabit tutelam, ſi mutato conſilio non nubat, p 1.c.9.n.3.

Mater tutrix filiorum ſuorum tranſiens ad ſecundas nuptias an amittat tutelam ante traductionem ad domum: deciditur affirmative, p.1.c.9. n.4.

Mater per tranſitum ad ſecundas nuptias nedum amittit tutelã, vel curam legitimam, ſed & teſtamentariam, p.1.c.9.n.16.

Mater luxurioſe vivens amittit tutelam filiorum, p.1.c.9.n.19.

Index in Tractatum Dn. Gutierrez

Matre tranſeunte ad ſecundas nuptias, vel luxurioſe vivente, ad quem tranſeat tutela filiorum, p.1.c.9.n.20.

Mater expulſa a tutela liberorum, propter tranſitum ad ſecundas, nuptias ſi iterum viduetur, an poſſit aſſumere tutelam liberorum ſuorum, p.1.c.9.n.26.

Mater etiam poteſt tutorem filiis ſuis dare ad tempus in teſtamento, vel ſub conditione, imo & extraneus cum minorẽ heredem inſtituit, poterit eidem tutorem, vel curatorem ad tempus, vel ſub conditione relinquere, p.1.c.11.n.10.

Mater vel avia ſuſcipientes tutelam filiorum, vel nepotum ſuorum, an teneantur ſatisdare, p.1.c.12.n.16.

Mater & ceteri conſanguinei pupillorum tenentur ei petere tutorem, alias privantur eorum ſucceſſione, ſi inteſtati decedãt quod verum eſt etiam in aliis ab inteſtato ſucceſſuris, & hoc intra annum, p.1.c.16.n.32, 33. & 34.

Mater naturalis tantum intra annũ quoque tutorẽ pupillis ſuis petere tenetur, alias privatur ejus ſucceſſione, p.1.c.16.n.40.

Mater non ſolum privatur ſucceſſione pupilli, quando fuit negligens in petendo ei tutorem, ſed etiamſi illum petiit, & tutor non fecit inventarium, vel alia ſolemnia a jure requiſita: quia ſi mater non ſollicitavit, ſucceſſione privatur, ac ſi non petiiſſet, ſecus eſt in tutore teſtamentario, vel legitimo, p.1.c.16.n.41. & 42.

Mater tenetur petere confirmari tutorem in teſtamento minus legitime relictum, alias privatur ſucceſſione, & quid ſi unus tutor ex pluribus idoneis datis deceſſerit, vel temporalẽ excuſationem accepit, an mater teneatur alium ejus loco petere p.1.c.16.n.43. & 44.

Mater, ſi decretum fuerit, tutore pupilli accuſato, ei adjungi alios, teneatur eos petere, alias incidit in ſententiam conſtitutionis, p.1.c.16.n.45.

Mater, ſubſtituta fideicommiſſaria, non privatur fideicommiſſo, licet non petierit tutorem pupillo, p.1.c.16.n.47.

Mater quoque tenetur petere curatorem pupillo ſuo, in caſibus in quibus eſt neceſſarius curator, alias privatur ejus ſucceſſione, p.1.c.16.n.48.

Mater prægnans tenetur quoque petere curatorem bonis, alias ſi poſthum⁹ naſcatur & moriatur, ei non ſuccedit, & an ventri quoque curatorem dari petere teneatur, p.1.c.16 n.49.

Mater petens tutorem filiis ſuis minus idoneum, & inhabilem, habetur ac ſi non petiiſſet, & privatur ſucceſſione. Idoneus intelligitur in propoſitu, dummodo ſit dives facultatibus, licet non moribus, p.1.c.16.n.51. & 56.

Mater privatur hereditate pupilli propter non petitum tutorem, etiam quoad legitimam, p.1.c.16.n.53.

Mater tutorem non petens, vel curatorem filio ſuo furioſo, privatur ejus ſucceſſione, p.1.c.16.n.54.

Mater, quæ data opera petiit tutorem ſuis pupillis defunctorie, vel privilegio munitũ, vel oneratum tribus tutelis privatur eorum ſucceſſione, niſi in caſu, de quo hic, p.1.c.16.n.55.

Mater, quæ prioribus tutoribus excuſatis, vel rejectis intra annum aliorum nomina non ediderit, privatur jure ſuccedendi filio impuberi decedenti, etiam ſi non fuerint omnes excuſati, vel rejecti, idem eſt, ſi deceſſerint, ut in n.58. ampliatur alio modo, n.59. p.1.c.16.n.57.

Mater, quæ tutorem petiit filiis ſuis tempore debito, compulſa tamen a liberis vel cognatis, amittit eorum ſucceſſionem, non vero, ſi cum peteret, non cunctaretur, admonita eſt, p.1.c.16.n.60.

Mater privatur ſucceſſione filiorum ſuorum, quando eorum pater prohibuit petitionem tutoris, quoniam per matrem eorũ adminiſtrari voluit, ſi nec petat, nec legitime tutelam adminiſtret, p.1.c.16.n.61.

Mater filiabus quoque ejus impuberibus tutorem petere tenetur, ſicut & filiis ſub eadem pœna, p.1.c.16.n.62.

Mater, quæ forte abſens à liberis præventa eſt in petitione tutoris, vel ab aliis, privatur ſucceſſione filiorum impuberum, ſi ita demum forte id fecit, cum fruſtraretur, alias ſecus, par.1.c.16.n.63.

Matre deficiente, ceteri conſanguinei, qui ſucceſſuri ſunt pupillo ab inteſtato, tenentur ei petere tutorem infra annum, quod procedit, etiam ſi ſint ſexagenarii, vel majoris hac ætatis, p.1.c.16.n.64. & 65.

Mater, quæ ut tutrix recte adminiſtravit bona pupilli, non tamen fuit tutrix legitima, amittit ejus ſucceſſionem, ſed intellige, ut in n.67. p.1.c.16.n.66.

Mater vel alius conſanguineus elapſo anno, non petito tutore, an poſſit moram purgare, p.1.c.16.n.68.

Mater non petens tutorem filiis intra annum, amittit eorum ſucceſſionem, etiam ſi maritus eidem tutrici reliquiſſet liberationem ab adminiſtratione, p.1.c.16 n.69.

Mater privatur ſucceſſione filiorum ſuorum non petens eis tutorem infra tempus etiam minus anno ad id per ſtatum præfixum, p.1.c.16.n.70.

Mater & ceteri conſanguinei non petentes tutorem pupillis privantur etiam ea hereditate, quæ eis obveniret ex forma ſtatuti, p.1.c.16.n.72.

Mater tutrix relicta in teſtamento filiorum, ſi non petiit adminiſtrationem ſibi decerni, & inventarium fecerit, & alia quæ facere debebat, nec alium tutorem petierit, privatur hereditate, p.1.c.16.n.74.

Mater tutrix teſtam. tenetur facere inventarium, p.1.c.16 n.75.

Mater ruſtica non excuſatur a petitione tutoris, quæ non conſuluit peritiores, etiam ſi non potuerit eos conſulere, vel unũ conſuluit, niſi ſaltem utiliter adminiſtraverit bona pupilli, p.1.c.16.n.76.

Mater ſi nimium ſe arctavit in fine anni ad petendum tutorem, & pupillus mortuus in fine anni, de quo anno ſupererant pauci dies, infra quos veriſimiliter non potuiſſet peti & decerni tutela, an privetur ſucceſſione, p.1.c.16 & n.82, 84. & 85. & reſolvitur negative.

Mater non prius excluditur, quam ſit tranſactus integer annus, in quo tutor non ſit petitus à matre, parte prima, c.16.n.83.

Mater ſi petiit curatorem pupillo petenti, & conſentienti non privatur ejus ſucceſſione, licet tutorem petere debuiſſet, p.1.c.16.n.86.

Mater nec conſanguinei tenentur petere curatorem puberi, ſolum pupillo, quando tutor eſt impeditus, p.1.c.16.n.87.

Mater, quæ miſit procuratorem ad petendum tutorem filio ſuo, qui fuit mortuus in itinere, & propter ejus mortem fuit tardata petitio tutoris, non privatur ſucceſſione pupilli, p.1.c.16.n.88.

Mater & alii ſucceſſionem pupilli ſperantes, tenentur ſuis ſumptibus ad onus petendi tutorem, & hoc quomodo intelligatur, p.1.c.16.n.89.

Mater minor viginti quinque annis, licet tutorem non petierit pupillo ſuo dari, non privatur ſucceſſione, & procedit etiamſi mater efficiatur major, in n.91. & quid ſi hoc contingat intra annum, n.92. p.1.c.16.n.90.

Mater minor effecta major viginti quinque annis infra annum mortis mariti, durante pupillari ætate filiorum ſuorum, tunc ſtatim quod compleverit ætatem minorem incipit ei currere annus ad petendum tutorem, p.1.c.16.n.94.

Mater quæ tempore mortis mariti erat minor vigintiquinque annis, & fuit effecta major poſt pupillarem ætatem filiorum ſuorum, non privatur eorum ſucceſſione ob non petitum tutorem, p.1.c.16.n.95.

Mater effecta major vigintiquinque annis filiorum ſuorum, & ante annum completum filii impuberes decedunt non petito tutore ſibi a matre, non privatur eorum ſucceſſione, niſi veniſſet ad eam ætatem in qua ex forma ſtatuti haberetur major vigintiquinque annis, ut in n.97. & 98. & an procedat in maſculo majore vigintiquinque annis, p.1.c.16.n.96.

Major an privetur ſucceſſione pupillorum ſuorum ob non petitum eis tutorẽ intra annum ſtãtibus conſanguineis, quibus legitima tutela defertur, reſolvitur affirmative, p.1.c.16.n.99.

Mater prodiga cui fuit interdicta adminiſtratio bonorum excuſatur, ſi non petierit tutorem filio ſuo impuberi intra annum, p.1.c.16.n.108.

Mater nec conſanguinei pupilli tenentur ei tutorem petere quando intereſt pupilli ut non petatur, ut quia ſibi eſſet factũ amplum legatum ſub conditione, ſi tutores non habuerit, p.1.c.16.n.100. idem quando pupillus non erat ſolvendo, n.101.

Matre præventa ab alio conſanguineo infra annum in petendo tutorem, an excuſetur, p.1.c.16.n.104.

Mater vel alius quid debeat petere tutorem abſens, ignorãs, vel infirmitate impedit⁹, aliave magna cauſa excuſatur, & quomodo intelligatur, n.106. p.1.c.6.n.105. Quæ geſſit tutelã minus legitime, vel paſſa eſt tutorẽ minus legitime gerere & erat in tali loco, in quo erat penuria peritorum, & diſtat a civitatibus, ubi erat copia eorum excuſatur propter ſimplicitatem & præſumptam ignorantiam, p.1.c.16.n.107. Vel alius qui petere debebat tutorem, qui tamen ſit bannitus, vel miſſus in exſilium, excuſatur ſi eum non petierit, & quomodo hoc intelligatur, p.1.c.16.n.109. Non tenetur petere tutorem filio ſuo pupillo habenti ſubſtitutum pupillarem, ex quo tale onus ad ipſum ſubſtitutum, pertineat, p.1.c.16.n.111. Heres inſtituta rogataque reſtituere hereditatem filio ſuo puberi facto remiſſa ſatiſdatione, non tenetur petere tutorẽ, p.1.c.19.n.112. Non tenetur petere tutorem filio ſuo pupillo, quando relict⁹ eſt ei tutor teſtamentarius, niſi in caſibus de quibus in n.114. p.1.c.16.n.113. Non tenetur petere tutorem filio ſuo pupillo, quãdo alii præferũtur ei in tutela ex forma ſtatuti, vel diſpoſitione teſtatoris, p.1.c.16.n.115. Non petente tutorẽ infra annũ avia & ceteri conſanguinei, & ſi per aliũ annũ ſteterint, quod tutorẽ nõ petierint, non privãtur ſucceſ. niſi mater mortua eſſet p.1.c.16.n.116. Tutrix filiorũ tranſiens ad ſecundas nuptias, non petito alio tutore, nec reddita ratione & reliquis ſolutis

incidit

De Tutelis & Curis.

incidit in pœnas juris, q̄ quidem jure canonico non ſunt ſublatæ, quia reſpiciunt favorem filiorum, ut in num. 118. p. 1. c. 16. num. 117. Habens licentiam tacitam à marito tranſeundi ad ſecunda vota an per hoc videatur liberata ab onere petendi filiis tutorem, par. 1. c. 16. n. 121. Tenetur filio pupillo petere tutorem, etiam ſi nullus alius filius ei ſuperſit, alias privatur ejus ſucceſſione, p. 1. c. 16. n. 123. Non petens tutorem filio ſuo impuberi intra annum, quibus bonis privatur, & n. ſeq. quid de fideicommiſſaria & vulgari ſubſtitur. part. 1. c. 16. a n. 124. uſque ad n. 127.

Matre Prodiga cui bonis interdictum eſt, non privatur ſucceſſione pupilli ob non petitum ei tutorem, p. 1. c. 16. n. 128.

Mater, quæ ante annum ingreditur monaſterium, etiam ſi efficiatur de tertio ordine, non privatur ſucceſſione filiorum, ob non petitum tutorem, p. 1. c. 16. n. 129. Secundum conſuetudinem Turon. habet novem dies poſt annum ad petendum tutorem, p. 1. c. 16. n. 130. Non petens tutorem filiis intra annum, licet privetur ſucceſſione, non tamen interim privatur tutela, p. 1. c. 16. n. 131. Et ceteri conſanguinei pupilli non petentes ei tutorem, non privantur ejus ſucceſſione in conſequentia ante condemnationem, p. 1. c. 16. n. 133. Tutrix filiorum tranſiens ad ſecundas nuptias non petito tutore eiſdem privatur eorum ſucceſſione, p. 1. c. 16. n. 134. & declaratur, n. 135. Regis debet eſſe primus & major tutor non relictis eidem aliis tutoribus a Rege, mortuo ejus patre & hoc donec non nupſerit, & cum ipſo ſtare velit, p. 1. c. 18. n. 43. Regis, & ceteri ejus tutores electi juxta formã legis Regni an debeant fidejuſſores præſtare, p. 1. c. 18. n. 44. Tutrix filiorum tenetur inventarium conficere mox ut creata fuerit tutrix filiorum ſuorum, neque ad id habet, n. 13. ponitur differentia inter matrem non petentem tutorem filiis ſuis intra annum & tutorem adminiſtrantem & non facientem & perficientem inventarium, p. 2. c. 1. n. 12. Tutrix filiorum non conficiens inventarium, quatuor pœnas incurrit, de quibus hic agitur, p. 2. c. 1. n. 15.

Matrimonium præcedens tutelam rite contractum, validum eſt, ac proinde cura ſuperveniens, non dirimit matrimoniũ legitime contractum inter adultam & filium curatoris, p. 2. c. 12. n. 4. Contractum inter adultum, & filiam curatoris validum eſt, & pœna non incurritur, p. 2. c. 12. n. 5. Contractum inter protutorem & procuratorem, vel negotiorum geſtorem, & adultam, cujus bona per eum adminiſtrãtur validum eſt, p. 2. c. 12. n. 6. Contractum inter matrem pupillæ, cum tutore filiæ ſuæ, vel cum filio tutoris eſt validum, p. 2. c. 12. n. 7. Hodie attento jure canonico non eſt prohibitum inter prædictas perſonas olim prohibitas, neque inter Senatorem, & libertam, p. 2. c. 12. n. 8. Contractum contra prohibitionem judicis eſt validum, imo etiam contra prohibitionem legis, aut Romani Pontificis, quando illa prohibitio habet temporalem cauſſam, ſecus ſi perpetuam, p. 2. c. 12. n. 16. Primum per verba de præſenti contractum præfertur ſecundo, etiam ſecuta copula conſummato, p. 1. c. 9. n. 7. Contrahens cum Regina vocari poteſt Rex, licet ab ſtirpe Regia non deſcendat, p. 1. c. 18. n 36. & 39.

Miles actu ſerviens tutor aut curator etiam volens eſſe non poteſt, p. 1. c. 20. n. 20. In curia Regis exiſtens, vel alibi ejus mandato, vel ex cauſſa Reipublicæ excuſationem habet, a tutela vel cura, imo nec volens admittitur ad prædictam tutelam vel curam, p. 1. c. 21. n. 25.

Minor poteſt teſtari, ſine licentia ſui curatoris, etiam contradicente curatore, p. 2. c. 14. n. 15. Poteſt jubere in teſtamento, quod res immobiles vendantur ſine auctoritate curatoris, p. 2. c. 14. n. 16.

Minoris venditio juramento firmata in favorem ſui tutoris vel curatoris valet, p. 2. c. 15. n. 21.

Minor tam in civilibus quam in criminalibus non habet legitimam perſonam ſtandi in judicio, ideoque ei provideri debet, de curatore & praxis in hoc ſervanda refertur, p. 2. c. 14. num. 9. & 10.

Minoris contractus cum tutore vel curatore, ſi ex eo minor læditur, eſt nullus propter dolum & malam fidem tutoris, ſeu curatoris, p. 2. c. 15. n. 27. Venditio juramento firmata in favorem ſui tutoris, valet, p. 2. c. 15. n. 21. Contractus cum tutore vel curatore, ſi ex eo minor læditur, eſt nullus propter dolum, & malam fidem tutoris, ſeu curatoris, p. 2. c. 15. n. 27.

Minor viginti quinque annis non poteſt eſſe tutor alterius minoris, p. 3. c. 3. n. 5. Non tenetur ſolvere mutuum ſuo nomine acceptum, per tutorem vel curatorem ejus, niſi probetur converſum fuiſſe in ſuam utilitatẽ, p. 2. c. 21. n. 11. Non reſtituitur adverſus hereditatis reſtitutionem ſibi factam, vigore fideicommiſſi à teſtatore injuncti, etiam ſi poſt factam reſtitution. emergat damnũ, ut in n. 7. reſtitui tamen poterit, tunc minor adverſus agnitam hereditatem, ſi ſibi damnoſam eſſe intelligat, ut in n. 28. p. 2. c. 22. n. 6. An reſtituatur adverſus ſolutionem a ſe indebitè factam, p. 2. c. 22. n. 28. Faciendo pacem, & remittendo injuriam, non dicitur remittere damna, & intereſſe, p. 2. c. 7. n. 9. An poſſit ſine judicis auctoritate, & decreto alienationem rei immobilis, utilem ſibi facere, p. 2. c. 7. n. 12. Cum tutoris auctoritate, vel etiam tutor nomine minoris, non poteſt ſemper, & in omni caſu facere pacem, ſed tunc demum, quando expedit illam facere, alias ſecus, quod prius debet apparere in judicio, per cauſſæ cognitionem, p. 2. c. 7. n. 15. & 16. An reſtituatur adverſus pacem a ſe factam & injuriam remiſſam in caſibus in quibus valida eſt talis pax injuriæ remiſſio, p. 2. c. 7. n. 25. Per ſuum curatorem in litem poteſt revocare confeſſionem ſui tutoris vel curatoris in caſibus, in quibus ſibi ea nocet probando errorem p. 2. c. 6. n. 25.

Minores 25. annor. olim excuſabãtur, hodie nova conſtitutione prohibentur ad tutelam, vel curam aſpirare, unde puberes poterant olim curam gerere aliorum, impuberes autem minime, p. 1. c. 7. n. 19. 20. & 21. Viginti quinque annor. tutor datus dolo acceptãs tutelam obligatur, ut major, neque reſtitutione in integrum adjuvatur, p. 1. c. 7. n. 31. Viginti quinque annorum relictus tutor in teſtamento admittendus erit ad tutelam, & adminiſtrabit cum major fuerit 25. annorum, interim tamen dari debet curator, non tutor in ejus locum, p. 1. c. 7. n. 35. & c. 36. 37.

Minore effecto majore vigintiquinque annorum ceſſavit officium curatoris interim dati ad adminiſtrandam tutelam, p. 1. c. 7. n. 38.

Minor 25. annis relictus tutor in teſtamento, licet interim non poſſit tutelam exercere, completa tamen ætate legitima erit tutor, interim tamen alius a judice dari debet, idemque eſt in ſervo minore, p. 3. c. 10. n. 3. & 4.

Minore habente domicilium in uno loco, ratione originis, & in aliis ratione habitationis, & in alio ubi nullum domicilium habet, res ſita, quæ expediat vendi, quilibet judex poterit decretum interponere ſuper venditione, par. 1. capit. 16. num. 19.

Minoribus vigintiquinque annis heredibus non obeſt crimen inultæ mortis, etiam ſi ſtatim poſt aditionem efficiantur majores, p. 1. c. 16. n. 93.

Minor 25. annis ad Reipublicæ adminiſtrationem non eſt admittendus, p. 1. c. 18. n. 3. Per contractum matrimonii, an efficiatur major, ita quod liberetur a curatore ſuo, reſolvitur negative, & tunc curator cogetur ei alimenta & ſumtus, juxta vires facultatum miniſtrare, & poterit minor veniam impetrare, p. 1. c. 20. n. 34. & 35.

Minores heredes exiſtentes alicujus defuncti inventarium facere tenentur, ſed & omiſſo duplex eis remedium ſupereſt, nempe reſtitutionis in integrum, & actionis contra negligentes, p. 2. c. 1. n. 50.

Minor faciendo pacem, & reconciliando ſecum inimicos dicitur lucrari, cum ejus intereſt inimicitias quæ ſumtus & expenſas magnas afferunt vitare, non autem dicitur aliquid remittere aut perdere, etiam ſi remittat damna, & intereſſe, p. 2. c. 7. n. 70. 71.

Minori agenti contra protutorem eadem privilegia conceduntur, quæ adverſus tutorem, p. 2. c. 17. n. 10.

Minor 14. annorum ſuum tutorem, vel curatorem ut ſuſpectum accuſare non poteſt, major autem ea ætate poteſt cum conſilio ſuorum conſanguineorum, p. 2. c. 18. n. 5.

Minor poteſt donare res, quæ ſervãdo ſervari nõ poſſũt, de quibus hic, p. 2. c. 5. n. 59. Si conſulte ac juſtam & honeſtam cauſſam, ſibique alioqui utilem donationem fecerit, reſtituendus non eſt, p. 2. c. 5. n. 60. Regulariter donare non poteſt, fallit in caſibus, de quibus hic, p. 2. c. 5. n. 60. Vel ejus tutor aut curator, an poſſit vendere, vel alienare prædium, ſine decreto pro redimendo teſtatore, vel conſanguineo a carcere vel captivitate, p. 2. c. 5. n. 69. Qui veniam ætatis impetravit, an poſſit bona ſua immobilia alienare, ſine decreto, p. 2. c. 5. n. 71. Reſtituitur adverſus adjectionem ab alio factam in re majorum ſuorum, p. 2. c. 5. n. 85. Conſtitutus ſub tutela vel cura alterius non poteſt alteri ſe obligare: limitatur in contractu utili minori, & ſic in ipſius favorem, p. 2. c. 4. n. 22. & 23. Vel alius, qui bona non ſervatis ſervandis alienata cum fructibus recuperat, an & quando pretium ſolutum, vel pecuniam debitam reſtituere teneatur cum legitimo herede, p. 2. c. 5. n. 19. & 21. Seu ejus tutore vel curatore, an poſſit facere pactum de retrovendendo, p. 2. c. 5. n. 37. Non poteſt remittere, vel renunciare, aut deſinere acquirere rem ſuam immobilem, ſine decreto, p. 2. c. 5. n. 40. Ætas cenſetur probata per decretum judicis, quo ei providet de curatore, & actio curatoris prædicta, in quorum præjudicium operetur, ut in n. 24. & 25. refertur quædam bimembris diſtinctio in hoc de præſumtione minoris ætatis per dationem curatoris & tribus numeris ſeqq. tres caſus

diſtinguuntur, & decidunrur, p.2.c.19. n.23. Finita rutela tenetur obſervare locationem factam per tutorem, etiam ſi duret ultra tempua, quo durat tutela, idemque eſt dicendum ab alio quocunque adminiſtrerore bonorum legitimo a lege vel ab homine, ut in n.7. ratio differentiæ inter bonc caſum & alium ſucceſſoris majoratus ponitur, num. 11. par.2, capit.20. num. 6.

Mobilibus legatis continetur pecunia cambiia rredita, p.2.c.5. num 47.

Monumenta majorum ad alios tranſire impium olim ducebatur, p.2.c.5 n. 80.

Mulier ſponſata, jure commuui quoque diciturmaritata, p.1.c. 9.n.10. Nupta poteſt teſtari ſine licentia viri, par. 2. cap.14. n.14.

Mulieres, ſi res pupillares adminiſtraverint, rationem reddere teneotur, p 2.c 17, n 16.

Mulier tutelā gerere prohibetur propter infirmitatē intellectus, & imbecillitatem conſilii: p.1.c.18, n.1. & 2. In regionibus, in quibus conſtitutum eſt ut mortuo marito habeat dimidium fructuum rerum mariti poteſt præſentare p.3.c.30.n.8. Nulla capi poteſt, pro debito non deſcendente ex delicto, niſi ſit impudica, p.1.c 8. n. 36. Præſumitur amore magis ardere ad ſecundum virum, quam ad liberos, p 1.c.8.n.67.

Mulierem deprehenſam in adulterio poteſt ſponſus propria auctoritate occidere, p 1 c.9.n.14.

Mulieri luxurioſe viventi poteſt fieri per judicem interdictio bonorum, tanquam prodigæ, ſecus in viro, & quomodo intelligatur, declaratur, p.1.c 9.n.21.24 & 25.

Mulctæ & confiſcationes pertinent ad eum, cui uſusfructus jurisdictionis competit etiam bonorum immobilium, p.3.c.24 n.8, & 9. Et condemnationes juriſdictionis uxoris factæ pro ſoluto matrim. pro delicto commiſſo, eo durante ſunt in ſolidum uxoris, declaratur in n.31.p.3 c.24. n. 3. Et confiſcationes ſunt fructus jurisdictionis, p.3.c.24.n. 6. Et confiſcationes bonorum etiam immobilium dotalium pertinent ad eum cujus ſunt fructus dotis pro oneribus matrimonii, & num.9. p.5.c.24.n.7.

Mutuum acceptum per tutorem, vel curatorem ſub pignoribus bonorum mobilium pretioſorum ejuſdem minoris probari debet converſum fuiſſe in utilitatem ipſius, par. 2.cap 21 num. 10. Acceptum per procuratorem acquiritur domino, procuratori autem nihil acquiritur, p 2. c.13.n 16.

Mutus, & ſurdus tutores dari non poſſunt teſtamentarii, legitimi, aut dativi, p.1 c.7.n 3. & 4. & etiam ſi intelligeret ad motum labiorum, ut in n.11.

N.

NAturali filio, cui nihil relictum eſt, fruſtra à patre tutor datur, nec confirmatur ſine inquiſitione, p.1.c.4.n.15.

Negotiorum geſtor, quibus rationibus teneatur librum conficere p 3.c.1,n.59. Tenetur rationem reddere, de negotiis geſtis, p.3 c.1.n.12.

Neſciens legere & ſcribere, quando excuſationem babeat à tutela, vel cura, p.1.c 21. n.17.

Non habet locum regula legis Barbarius, niſi in cauſſa, in qua eſt juriſdictio & confirmatio ſuperioris. Item procedit in favorem Reipublicæ, & eorum, qui coram ſervo geſſerunt, non vero in favorem ipſius ſervi, p.3.c.8. n.24. & 26.

Nonnunquam tamen prætor recedit a voluntate patris, in educatione filiorum, ut in caſibus hic expreſſis, p.2.c.8, n.4.

Noviter inventa, ſi non ſunt poſita in inventario, debent poni in libro rationum, p.3.c.1, n.76.

Nulla cura eſt legitima, niſi furioſi & prodigi, par.1. capit.12. num. 5.

Numerus 5. liberorum excuſat à tutela, vel cura, in quo numero computantur liberi in bello amiſſi, p.1,c,21.n.1. Duodecim liberorum, an excuſet a muneribus patrimonialibus, & etiam à tributis, p.1.c.21, n 3.

Nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit, par. 1. capit.9. num.5.

Nuptiarum ubi fit mentio non ſufficit nubilis ætas, ſed oportet, ut matrimonium re ipſa contrahatur, p.1.c.9.n.15.

O.

ODium patris pupilli cum tutore legitimo non obſtat, quia illud morte fuit extinctum, p.2.c.18.n 26.

Officium procuratoris conſtituti per pupillum non ceſſat finita tutela, idem in Syndico ſponte ſuſceptēte officium, ſecus in officio curatoris conſtituti per tutorem ante litem conteſtatam ex decreto judicis, p.2. c.19.n. 6. Officium tutoris, ſive adminiſtratoris eſt in ſolidum apud quemlibet eorum, p. 3.c.16.n.2.

Offenſus poteſt licite proſequi ſuam, vel ſuorum injuriam jure dice, & ſine animi rancore, quod procedit in pupillo, ejuſque tutore, in quibus regulariter ceſſat malus animus, & cordis rancor, p.2.c. 7. n.8.

Omiſſio renunciationis ſecundarum nuptiarum & Vellejani præjudicaret creditoribus pupilli, quibus mater promittit, quod filius ejus debet. & ſi mater conſtitueret actorem, non præjudicaret ſibi, quia juvatur Vellejano adverſus filium contra eam parentem, p.1.c. 8. n.30.

Omnia, qui rationem reddere tenetur, inventarium conficere debet, p.2.c.2. n.5.

Onera impoſita ſuper fructibus, vel redditibus minoris, an deduci debeant, antequam tutor, vel curator eos decimet, & numeris ſeqq per totum caput reſolvitur affirmative, ut n.3. probatur, ibi numeris ſeqq. ampliatur, num.9. par.3. cap.14. num.1.

Onus injunctum per viam conditionis ſemper eſt implendum, & cenſetur adjectum in favorē alterius, quam legatarii, p.1.c. 2 .n.8. probandi tutelam vel curam eſſe finitam, ut reddatur ejus ratio, vel ut ab ejus onere quis liberetur, incumbit hoc dicenti pupillo negāre, p.2.c. 19 n. 21. Probandi rationem legitime non fuiſſe redditā incumbit id alleganti, & quomodo id probetur, p.3.c.1 n.118. & 119. Noviter impoſitum rei pupillari an minuat decimam fructuum tutori, vel curatori debitam, & numero 27. parte 3.c.4 n.26. Penſionis, vel annui redditus ſuper rebus & fructibus minoris jam conſtituti, prius deducendum eſt, quam decima, præterquam pro tempore priori ante conſtitutionem penſionis vel cenſus, par.3.c.34. num.27

Opera inter fratres, an præſumatur gratuita, & fraterna carrere impenſa, necne, p.3 c. 4. n.13. Fratris viventis cum alio fratre in communi eſt pecunia penſanda. p 3.c.4.n.14.

P.

PActum reſolutivum contractus contra Eccleſiam vel minorem ementem valet, p.2.c.5. n.38.

Pacti formalis venditionis expreſſo præterito, & aliis conditionibus, & pacti informis, de vendendo differentia. par,2.c. 5.n. 67.

Pars ſcienter omittens opponere exceptionem falſi tutoris, vel curatoris videtur eſſe in culpa, & ideo non babet actionem ad expenſas & intereſſe, p.2.c.19. n.9.

Partus ancillarum in lucem editi durante matrim. dividuntur inter virum & uxorem, & n.14.p.3.c.30. n. 4. Ancillæ in fructu non ſunt, p.3.c.30 n.7.

Pater dando tutorem filiis, videtur dediſſe filiabus, tam natis, quam naſcituris, p.1.c. 3. n. 2. Diſſipans omnia bona filii ſui pupilli removetur ab adminiſtratione. & datur tutor bonis pupilli propter malos mores patris, p.1.cap. 1.n.3 Licet poſſit dare tutorem vel curatorem filiis ſuis impuberibus, nonnunquam tamen ab hoc receditur, p.1.c.3.n.12. Minor 25. annis, ſcienter dans filiis ſuſpectum tutorem ejus voluntas ſervanda eſt, p.1.c.3. n.11. Poteſt dare tutorē filio ſuo non exiſtenti in poteſtate, & licet inutiliter dederit, confirmatur tamen à judice ſine inquiſitione, p.1.c.3.n. 17. Non ſolùm filio heredi inſtituto, ſed etiam exheredato poteſt tutorem dare, p.1.c.3. num.24.

Patronus, an & quando impuberi liberto poſſit tutorem dare, p.1.c.4.n.12.

Pater naturalis relinquendo filio aliquid quocunque modo, infra tamen a lege diffinitum, poteſt ei tutorē dare, p.1. c. 4.n. 16. Non tantum in teſtamento filiis, quos in poteſtate habet, ſed etiam in codicillis teſtamento confirmatis, poteſt tutores dare, p.1.c.6.n.1. In diſpoſitione inter vivos, vel in teſtamento imperfecto, vel codicillis, & ab inteſtato filiis tutorem dare poteſt, p.1.c. 6.n.4.

Patre & matre naturali concurrentibus ad tutelam filiorum, præfertur pater tanquam legitimus, licet ſit naturalis tantum, p.1.c.8.n. 12.

Pater gerens negotia filii, quando non ejus eſt legitimus adminiſtrator, tenetur eidem reddere rationem, p.3.c.45.n.6. Legitimus adminiſtrator filiorum, licet ſecundo nubat, non perdit prædictam legitimam adminiſtrationem filiorum, p. 1.c.9.n.22. Legitimus adminiſtrator amittit adminiſtrationem, ſi male gerat, aut dolum, ſeu negligentiam committat, & ſic perdit uſumfructum ſibi alias competentē ratione patriæ poteſtatis, p.3.c.14. n. 16. Poteſt filio naturali herede inſtituto, vel extraneo patrem non habenti, dare in teſtamento tutorem, quem, licet extraneum heredem inſtituit, & confirmari debet, p.1.c.11.n.1.3. & 4. Non poteſt dare tutorem in teſtamento filio ſuo ſpurio, p.1.c.11.n.2.

Patrona, ejuſque liberi ſuſcipientes tutelam liberti, admonentur ſatiſdare, p.1.c.12.n.17.

De Tutelis & Curis.

Pater tutor filii emancipati an teneatur ſatisdare, par. 1. cap. 12. num. 13.

Patronus non præfertur in tutela matri aut aviæ, & multo minus avo materno, vel paterno de jure Regni Caſtellæ, & conſuetudine Luſitaniæ, ſi liberi ſint, p. 1. c. 13. n. 3. Ejuſque liberi coguntur ſatisdare, ſi eorum perſona vulgaris, vel minus honeſta ſit, alias ſecus, p. 1. c. 13. n. 4.

Pater emancipans filium ſuum impuberem debet eſſe ejus tutor, eſtque tutela legitima, p. 1. c. 13. n. 5. Tutor filii ſui emancipati non debet ſatisdare, niſi cauſſa cognita, p. 1. cap. 13. n. 6. Non erit tutor filii ſui, quando ejus mater, quæ de mariti moribus ſecus ſuſpicatur, filios ſuos ſub ea conditione inſtituit heredes, ſi á patre emancipati fuerint, p. 1. c. 13. n. 7. Quando non eſt legitimus adminiſtrator bonorum filiorum tenetur eis rationem reddere de geſtis, p. 3. c. 1. n. 24. Ubi doloſe adminiſtravit bona, in quibus erat legitimus adminiſtrator, tenetur rationem reddere, p. 3. c. 1. n. 25. Ceſſante dolo, & culpa, alius in adminiſtratione, cum ſit legitimus adminiſtrator, rationem filio reddere non tenetur, p. 3. c. 1. n. 26. Legitimus adminiſtrator filii, quando ob culpam removeri poſſit ab adminiſtratione, p. 2. c. 16. nu. 26. De bonis, in quibus non eſt legitimus adminiſtrator tenetur indiſtincte reddere rationẽ & reliqua reſtituere, p. 2. c. 16. n. 27. Tenetur reddere rationem filio de fructibus caſtrenſibus, vel quaſi caſtrenſibus prout ſunt præbendæ de filii, tanquã extraneꝰ, quia in eis non habet uſumfructum, ideoque tenetur eos præcipuos reſtituere ipſi filio, p. 3. c. 32. n. 4. non ſolum in teſtamento filiis, quos in poteſtate habet, tutorem dare poteſt, ſed etiam in codicillis teſtamento confirmatis, p. 1. cap. 23. n. 1. in diſpoſitionẽ inter vivos, vel in teſtamento imperfecto, vel in codicillis ab inteſtato, filiis tutorem dare poteſt, nec hoc hodie correctum eſt ex l. hac conſultiſſima, § ex imperfecto, C. de teſt. par. 1. c. 23. n. 3.

Patri tutori filiorum, an ſit danda decima fructuum, cum numeris ſeqq. pars affirmativa eligitur, & probatur, n. 6. & limitatur, n. 7. p. 3. c. 4. n. 1.

Pater tutor filiorum tenetur facere inventarium, & rationem reddere, ejuſque bona ſunt tacite hypothecata ad hoc, p. 3. c. 4. n. 2. Cogitur ſuſcipere tutelam filii, etiamſi alias tres tutelas habet, p. 3. c. 4. n. 3. Ex legis diſpoſitione eſt tutor filii emancipati, & in præmium emancipationis retinet dimidium uſusfructus bonorum filii ſui emancipati, p. 3. c. 4. n. 4. Qui eſt tutor vel curator filii emancipati, non poteſt ejus bona immobilia, ſine decreto alienare, ſecus eſt in patre legitimo adminiſtratore filii, p. 2. c. 5. n. 22. Legitimus adminiſtrator filii, an compromittere, vel tranſigere poſſit ſuper adventitiis filii, p. 2. c. 5. n. 32. Cui eſt relicta generalis liberatio ab actione tutelæ per filium, non tenetur reliqua reſtituere, idem eſt in avo, & in patruo tutore relicto a nepote, & in matre tutrice, non tamen in extraneo, ut in n. 34. niſi concipiatur legatum, ut in n. 35 p. 3. c. 1. n. 33. Nullus vellet ſuam filiam apud matrem ſecundo nubentem morari, p. 3. c. 8 n. 7.

Patruus tenetur rationem reddere de bonis maternis ſui nepotis, per eum adminiſtratis, & de fructibus eorum, alias poterit jurari in litem per nepotem contra patruum, pro ratione ejus, quæ ſua intereſt, p. 3. c. 1. n. 11.

Paupertas excuſat a tutela vel cura, quando quis nihil habet in bonis, niſi quod acquirit labore manuum ſuarum à prælarnsa tantum non excuſat hæc paupertas, par. 1. capit. 21. num. 13. & 14.

Pauper, quis non præſumitur, quando paupertas eſt fundamentum intentionis ipſius, puta, quia velit admitti ad legatum factum pauperibus, vel aliis, part. 3. capit. 46. numer. 14. 15. 16. 17. & 18.

Paupertate præterita non infertur neceſſario ad præſentem paupertatem, ſed diſtinguitur num. 10. & vide n. 16. p. 3. c. 46. n. 5. & 6.

Pax facta per minorem, vel per ejus tutorem, quando valet, & per totum caput, p. 2. c. 7. n. 1. Facta a minore infante, jurata ſine tutoris aut curatoris auctoritate bene valet, & tenet, idemque eſt in pubere doli capace pacem jurante, p. 2. c. 7. n. 15. & 2.

Pecunia deſtinata ad emtionem prædiorum, an poſſit converti in alium uſum, ſine decreto, p. 2. c. 5. n. 4. Regulariter eſt de rebus, quæ ſervando ſervari non poſſunt, ut in n. 46. p. 2. c. 5. num. 42.

Pecuniarum magna quantitas ab immobilibus non differt, p. 2. c. 5. n. 43.

Pecuniæ diſpoſitæ ad emtionem prædiorum dimidia pars pertinet ad mulierem ſtante ſtatuto, quod ipſa ſi ſupereſt marito, ſuccedat in dimidia parte bonorum immobilium ipſius mariti, contrarium in n. 49. p. 2. c. 5. n. 44.

Pecunia deſtinata ad comparanda bona immobilia, non mutat qualitatem, nec ſubſtantiam pecuniæ, nec immobilium naturã aſſumit, ſed res mobilis cenſetur, ut in n. 48. p. 2. c. 5. n. 45. Invẽta ſemper præſumitur eſſe alicujus certi hominis árequã conſtet de requiſitis neceſſariis ad conſtituendum theſaurum, p. 3. c. 26. n. 5.

Penſiones non veniunt appellatione fructuum, ſecundum nonnullos auctores, verius tamen eſt contrarium, ut in n. 17 p. 3. c. 23. n. 15.

Per alterum ejus nomine factæ paci minor, abſque tutoris auctoritate conſentire non poteſt, p. 2. c. 7. n. 4.

Perpetua infirmitas excuſat a tutela, p. 1. c. 21. n. 15.

Perſona loquentis nunquam cenſetur comprehenſa in generali ſermone, p. 3. c. 11. n. 2.

Protutores & curatores citra appoſita inventario, vel confeſſa per eos in ſcriptura privata ſibi præjudicant, etiam ſi aliud teſtentur, n. 101. & non admittitur probatio in contrarium, n. 102. 103. & 104. idemque in aliis probationibꝰ, quæ adverſus præſumtionem juris, & de jure admittuntur, part. 2. capit. 1. num. 105.

Pignus, vel hypotheca factum, de re tutoris, vel curatoris in ſecuritatem contractus, quem in favorem ſui minoris celebravit, validum eſt, p. 2. c. 21. n. 12. Vel hypotheca factum, de re minoris pro contractu & negotio tutoris vel curatoris ipſius non minoris invalidum eſt, niſi minor poſtea factus major vigintiquinque annorum conſentiat, ratumque id habeat, p. 2. c. 21. n. 13.

Piſces, qui in ſtagno ſunt, dicuntur pars fundi, ſi multiplicentur & creſcant, ſecus ſi ibi ſint repoſiti cuſtodiæ cauſſa, p. 3. c. 21. num 26.

Plenam liberationem conſequitur debitor, quando ipſi pupillo ſolvit abſque tutoris, vel judicis auctoritate, & quomodo intelligatur, vide ibi, p. 2. c. 22. n. 2.

Pleniorem liberationem conſequitur debitor minori ſolvens, quando eum auctoritate tutoris, vel curatoris ſolvit, Vide ibi, p. 2. c. 22. n. 3.

Pleniſſimam liberationem conſequitur debitor, quando ſolvit præcedente judicis præcepto, & quid requiratur ad hoc, quod ſolutio fiat cum auctoritate judicis, probatur num. 13. p. 2. c. 22. n. 4.

Pluribus agnatis & cognatis ejuſdem gradus concurrentibus ad tutelam, quid ſit faciendum, p. 1. c. 2. n. 12.

Pluralitas nominum non præſumitur, n. 12. diſtinguitur, n. 13. quædam concordia refertur, n. 14. & 15. p. 1. c. 10.

Pluralitatem allegantis incumbit onus probandi, part. 1. cap. 10. num. 10.

Plures tutores ſimul conſtituti, non ſolum viriliter obligantur, ſed ita etiam, ut quilibet eorum in ſolidum conveniri poſſit, p. 1. c. 15. n. 1 & eſt 1. regula.

Pœnæ exactio, pro delicto commiſſo anno primi conductoris, non tamen in eo ſententia lata condemnationis, ſed poſtea alio anno alterius conductoris, ad quem eorum pertineat, & n. ſeq. communis ſententia eſt, quod ad primum, ut num. 16. contraria eſt verior, ut n. 17. declaratur. n. 24. 25. 26. & 29. p. 3. c. 24. n. 14.

Pœna non cenſetur debita, niſi a tempore condemnationis, ut n. 20. p. 3. c. 24. n. 18.

Pœnæ fiſcales ex juriſdictione majoratus obvenientes, eo anno, quo deceſſit ultimus majoratus poſſeſſor, ad quem pertineat remiſſive, p. 3. c. 24. n. 33.

Populus cum auctoritate tutoris poteſt contrahere ſocietatem, etiamſi tutor non loquatur, dummodo ipſe non ſit frater, vel patruus pupilli, p. 2. c. 15. n. 3.

Poteſtas recedens per unum menſem, antequam debeat, nihil habere debet de ſalario, ſed contra, n. 26 p. 3. c. 14 n. 29.

Præcedens regula procedit, quando unus tutorum geſſit tutelã mandato aliorum contutorum, tunc enim omnes abſque beneficio ordinis tenentur in ſolidum, p. 1. c. 5. n. 2.

Prælatus, qui paſſus eſt rem Eccleſiæ præſcribi, tenetur ipſe cum ſuis heredibus damnum reſarcire, idem eſt in quolibet factore & adminiſtratore, ac etiam in ſocio adminiſtrationem habente, & in moroſo, cui propter bellum & tyrannidem fuerant extorta bona creditoris, p. 2. c. 9. n. 35. aut beneficiarius, an teneatur obſervare locationem rerum Eccleſiæ à prædeceſſore factam remiſſive, p. 2. c. 20. n. 10.

Prælati & ceteri Eccleſiarum adminiſtratores, an & quando præſumantur ditati, vel non ex rebus Eccleſiæ, par. 3. capit. 46. n. 27.

Prælatus invalidus lucratur fructus, p. 3. c. 8 n. 9.

Præmium conſtitutum a Rege primo intranti caſtrum, pluribus ſimul intrantibus, cui debeatur, p. 3. c. 16. n. 5.

Præſentatus ab uxore, quæ in majoratu ſucceſſit, præfertur, p. 3. c. 29. n. 4.

Præſes Caſtellæ curam habet generalem omnium rerum gerendarum,

darum, ad quem omnes accurrunt, part. 3. capit. 11. numer. 4.

Præſumtio fortior vincit debiliorem, p. 2. cap. 14. n. 12. illa, quod quis cenſeatur locupletari ex ſua induſtria, & non ex re aliena eſt levis præſumtio, p. 3. c. 46. n. 12.

Primus majoratus poſſeſſor, nedum inventarium conficere debet, rationemque reddere, ſed etiam ſequentes reſpectu ceterorum, & n. 7. ſed non juratur adverſus eos in litem, ut in n. 9. & 10. p. 2. c. 2. n. 6.

Prima demonſtratio eſt, quando ob unam cauſſam eſt debitum legatum vero ob aliam diverſam, p. 3. c. 5. n. 40.

Primogenitus, qui tenetur dare fratri vitam, & militiam non liberatur, eo, quod teſtator relinquat, ſecundo genito caſtrũ, ex quo poſſit ſe alere, p. 3. c. 5. n. 7.

Princeps indulgere poteſt, ut mater tutrix filiorum tranſiens ad ſecunda vota retineat tutelam filiorum ſuorum, part. 1. cap. 9. num 18.

Principium eſt attendendum, quando finis habet neceſſariam conſequentiam ad principium, p. 3. c. 5. n. 21.

Privilegium perſonale antelationis, quod habet pupillus in actione tutelæ, non tranſmittitur ad heredem, etiam ex ſe deſcendentem, p. 2. c. 16. n. 19.

Privilegia omnia conceſſa minoribus extenduntur ad furioſos, mente captos, & ſimiles perſonas, p. 2. c. 16. n. 23.

Proavia, deficientibus matre & avia admittitur ad tutelam pronepotum ſuorum, quia proavia vere eſt avia, p. 1. cap. 8. num. 17.

Probatio in contrarium admittitur contra inventarium confectum per heredem, ſecus contra factum per tutorem vel curatorem, p. 2. c. 1. n. 89. minoris ætatis, quæ fit ex inſtrumento curæ, vel decreto tutelæ, ad quid valeat, p. 2. c. 19. n. 29.

Probantur expenſæ conjecturis motu judicis approbandæ, ſi ſint modicæ, ſecus ſi magnæ, p. 3. c. 1. n. 149. etiam teſtes & domeſtici admittuntur, niſi quando agitur de probatione æſtimationis ædificiorum, quia tunc requiritur depoſitio architectorum, qui ſunt periti illius artis, p. 3. c. 1. n. 150. etiam expenſæ per libros, in quibus deſcriptæ ſunt, ſi tamen utiles ſunt vero ſimiles, & ea juſta, & honeſta cauſſa factæ, & perſona ſcribentis ſit fide digna, præcipue, cum ſit mortua, p. 3. c. 1. n. 151. etiam in articulis impenſæ concernentibus articulo recepti non impugnatos per dominum, ſed acceptatos ad augmentationem ſummæ recepti per ſcripturam ſeu confeſſionem reddentis rationem, p. 3. c. 1. n. 151.

Probari etiam debent expenſæ, licet rationes contineant multa alia vera & veriſimilia, p. 3. c. 1. n. 153.

Procedit etiam regula, licet tutores non ſint legitime conſtituti, p. 1. c. 15. n. 3.

Procedit prædicta regula multo fortius, quando tutores non adminiſtrantes ſunt in dolo, p. 1. c. 15. n. 4.

Procedit non ſolum in favorem pupillorum, ſed etiam creditorum hereditariorum, p. 1. c. 15. n. 5.

Procurator Cæſaris, atque procurator generalis cum libera, vel procurator Reipublicæ donare non poteſt, niſi ſpecialiter hoc ſibi concedatur, p. 2. c. 6. n. 2. habens mandatum ad tranſigendum & componendum cum poteſtate non poteſt debitum gratis remittere, p. 2. c. 6. n. 3. cum libera poteſt remittere debitum, egentiſſimo debitori, p. 2. c. 6. n. 8. ad negotia contrahens procuratorio nomine, an teneatur de evictione, p. 2. c. 13. n. 5. ad lites & negotia, rationem reddere tenetur de geſtis, p. 3. c. 1. num. 13. conſtitutus ad tempus poteſt finito tempore cauſſas & negotia incoata finire, p. 2. c. 19. n. 7. procuratorio nomine recipiens mutuum, & per ſtipulationem promittens ejus ſolutionem, an ipſe quoque remaneat obligatus, p. 2. c. 13. n. 26. tam proprio, quam appellativo nomine promittens, an remaneat obligatus, p. 2. cap. 13. n. 28. & 29. ad faciendum mutuum ſub uſuris, in abſentia domini recipiens pignora, an finito officio teneatur ad eorum reſtitutionem, & num 31. p. 2. cap. 13. numer. 36. non præſumitur ex patrimonio domini locupletatus, p. 3. c. 46. n. 22. nomine domini emens, tenetur ad pretium, p. 2. c. 13. n. 6. qui voluit ſolum dominum obligare, ſi id conſtat non remanet ipſe procurator obligatus, p. 2. cap. 13. n. 9.

Procurator contrahens procuratorio nomine, quando ei nihil adquiritur, non tenetur de evictione finito officio, part. 2. c. 13. n. 10.

Procuratores ſimpliciter aliquid conficientes, non tamen ſe obligantes, non tenentur, ſed ſolum dominus tenetur, ſed intellige, ut in n. 14. p. 2. c. 13. n. 11.

Procurator non tenetur ex contractu geſto domini contemplatione, idem eſt, quando explicatur actus, qui ſolum domino competit, ut in n. 13. niſi in caſu, de quo n. 14. ſcilicet, in procuratore dato in rem ſuam, aut ſe offerente, cum ſciret cautum non eſſe, vel ſi ſe liti obtulit loco defenſoris cum ſatisfactione, p. 2. c. 13. n. 12. ſive contrahat, ſive compareat in judicio, tenetur ſe oſtendere procuratorem, alias tenetur parti ad intereſſe, p. 2. c. 13. n. 15. qui fidẽ ſuam aſtrinxit, tenetur etiam finito officio, idem eſt, ſi proprio nomine ſe obligavit id. in tutore & in curatore, ut in n. 18. id. eſt in eo, qui ſe fecit procuratorẽ in eo, in quo non erat, quia in his caſibus videtur fidem ſuam aſtrinxiſſe, ut in n. 19. p. 2. c. 13. n. 17. obligãs, ſe, ſuos heredes, & bona tenetur, p. 2. c. 13. n. 20. cujus contẽplatione celebratur contractus tenetur & remanet obligatus, p. 2. c. 13. num. 21. contrahens, nulla facta mentione officii, an obligetur, diſtinguitur, p. 2. c. 13. n. 22. tenetur de evictione, quando ex contractu per eum geſto procuratoris nomine aliquid ei acquiritur, puta actio directa, vel pretium rei venditæ ab eo, p. 2. c. 13. n. 23. actum gerens procuratorio nomine, qui ſolum procuratori convenit, & ipſum tantum reſpicit, prout eſt promiſſio rati, & judicatum ſolvendi, videtur fidem ſuam aſtrinxiſſe, p. 2. c. 13. n. 25.

Pro decima nec pejores, nec meliores fructus dandi ſunt, ſicuti in legitima filii, p. 3. c. 40. n. 7.

Prodigus tutor, vel curator dari non poteſt, p. 1. c. 7. n. 15.

Profecturus longe in ſervitium Regis, vel cauſſa Reipublicæ excuſatur a tutela vel cura pro tempore abſentiæ, interim tamen minores & ſua bona ſub cura alterius debet relinquere, qui bene curaret, reverſus tamen eos recuperat, ſicut prius, excuſationem tamen habebit ab aliorum tutela vel cura per annum, p. 1. c. 21. n. 6.

Proxeneta, quo mediatore res acquiritur, tenetur ad reſtitutionem uſurarum, p. 3. c. 31. n. 12.

Prohibitio ſecundarum nuptiarum, in matribus viduis nutricibus filiorum ſuorum eſt juris publici in favorem ipſorum, p. 1. c. 8. n. 93.

Prohibitus ſimpliciter aliquid facere, nec etiam alteri facienti conſentire poteſt, quando eſt eadem ratio prohibitionis, p. 2. c. 7. n. 5.

Prohibere, ne quid de hereditate petatur, vel de bonis, an idem ſit ad inducendum animum compenſandi, vel non, p. 3. c. 2. 5. n. 64. & 65.

Promiſſa centum annuatim ſolvenda ad ſuſtentanda onera matrimonii non ſunt conferenda, ſicuti prædium datum ad onera matrim. ſuſtinenda non efficit fructus collationi ſubjectos, p. 3. c. 35. n. 7.

Promittens fundum ſimpliciter ſatisfacit, ſi eum tradat ſine fructibus, p. 3. c. 36. n. 17.

Pronomen, quicunque, Latine, quicunque, vel quilibet diſtribuit actum unicuique, in ſolidum, & quomodo hoc intelligatur, agitur n. 8. p. 3. c. 12. n. 3.

Proprietarius inveniens theſaurum in re emphyteutica habebit dimidium theſauri ratione inventionis, & alia dimidia ratione fundi, ad emphyteutam pertinet, idem dicendum eſt in extraneo inveniente theſaurum, in fundo emphyteutico, quia theſaurum divider cum emphyteuta, ut in num. 10. p. 3. c. 26. n. 9.

Propinqui ut alio dato tutore, intra quod tempus petere poſſit tutelam, p. 1. c. 21. n. 37.

Propter noſtrum affirmare, vel negare non redditur oratio vera, nec falſa, p. 3. c. 34. n. 21.

Prorea non poteſt donare, p. 2. c. 6. n. 4.

Protocollorum utilitas, quæ non renaſcitur, non dicitur eſſe in fructu, & ideo non pertinet ad uxorem uſufructuariam, ſed tantum uſusfructus pecuniæ, p. 3. c. 27. n. 31.

Protocolla & regiſtra notarii non comprehenduntur hodie in fructibus bonorum notarii, nec vendi poſſunt per ejus heredes, p. 3. c. 27. n. 34.

Protocollorum utilitatis medietas non pertinet ad uxorem notarii defuncti, p. 3. c. 27. n. 35.

Protutor quis ſit, & quomodo de adminiſtratione teneatur, p. 2. c. 17. n. 1. prove procurator, an teneatur de non geſtis, p. 2. c. 17. n. 4. eandem fidem & diligentiam præſtare tenetur, quam tutor, p. 2. c. 17. n. 8. non poteſt rem pupilli vendere, quod ſi vendat poteſt eam pupillus petere, p. 2. c. 17. non poteſt pupillo acquirere, ſed jure regio, ſecus ut in nu. 11. part. 2. capite 17. num. 10.

Protutores & procuratores inventarium, & librum rationum conficere tenentur, reddereque rationem ut veri tutores & curatores, alias in dolo eſſe præſumuntur. part. 2. capit. 17. n. 19.

Protutor, ſi depoſuit bona pupilli apud tertium ſcriptura publica confecta, de reddendo depoſito illi, vel pupillo, depoſitarius reddens & reſtituens depoſitum, pro tutori deponenti liberatur, adeo ut pupillus major factus contra eum agere non poſſit, p. 2. c. 17. n. 20. tenetur reddere rationem ſuæ adminiſtrationis, p. 3. c. 1. n. 8.

Protutori bene & utiliter gerenti res minoris dandum eſt ſalarium moderatum, pro ſuo labore, p. 3. c. 7. n. 3.

Poberes

uberes ſanæ mẽtis inviti curatores non accipiunt, ipſi tamen curatores inviti dantur, p.1.c.19.n.11.& 12.

Pupillus educari debet apud eos, quos pater & avus præceperit, unde ſi juſſerit educari penes novercam ipſa in hoc præferenda erit aviæ maternæ, concurrentibus qualitatibus, ſeu requiſitis, de quibus hic, p.2.ca.8.n.2.& 3. educari non debet apud matrem tranſeuntem ad ſecundas nuptias, neque apud ejus maritum, p.1.c.8.n.83.

Pupillo competit actio adverſus unumquemque magiſtratum in ſolidum, abſque beneficio diviſionis, quando ipſi magiſtratus dolo pupilli non proſpexerunt, p.1.c.15.n.20.

Pupillus domicilium habere videtur in loco, ubi habet majorẽ partẽ fortunarum ſuarum, p.1.c.16.n.18. Auctore tutore non poteſt ipſi tutori fideicommiſſum reſtituere, p.2.ca 9.n.46. etiam cum tutoris auctoritate donare non poteſt, p.2.c.6.n.5. ſine tutoris auctoritate ſocietatem ſibi utilem contrahere poteſt, p.2.c.4.n.24. vel ejus heres tenetur probare, quod tempore ſuſceptæ adminiſtrationis debitores erant ſolvendo, p.2.c.16.n.9. vel heredes ejus tenentur probare, quod tempore, quo tutor cepit adminiſtrare, debitores erant ſolvendo, par.1.c.1.n.98.

Q.

QVando debetur pars rei per verba numeralia, puta 1 duæ partes, tres partes, vel quatuor partes, tunc n. intelligitur de re diviſa in duodecim partes, ſecus vero ſi debeatur pars per nomina quotativa, puta, duas, tertias, &c. par.3.c.22. num.6.

Quantitas patrimonii æſtimanda eſt deducto eo, quod explicandarum venditionum cauſſa impenditur, numer. 8. p.3.c.34.n.9.

Quarta pars dotis ex ſtatu pertinens ad maritum ſoluto matrimonio, intelligitur de dote vera, non vero de eadem, quæ ſolum conſtat per confeſſionem, p.3.c.34.n.22. demonſtratio eſt, quando talis debitor neceſſarius ſimpliciter inſtituit heredem ſuum creditorem pro parte, p.3.c.5.n.43.

Quinta demonſtratio eſt, quando jam prius debitum neceſſarium fuerit declaratum in re aliqua certa, p.3.c.5.n.44.

Quarta Trebellianica datur etiam Principi, ipſique Cæſari, ſi heres inſtituatur & cogetur de hereditate aliis reſtituenda, p.3.c.6.n.9.

Quæſtio ſtatus tutoris paſſiva, vel activa, tribuit excuſationem tutelæ, p.1.c.21.n.23.

Quod procedit in quacunque ſpecie alienationis, part.1.cap.15. num.2.

Quilibet de populo poteſt tutorem, vel curatorem ſuſpectum accuſare, p.2.c.18.n.3.

Qui poteſt accuſare tutorem, vel curatorem minoris ſuſpectum poteſt etiam id facere contra curatorem ventri datum, & etiam contra jam natum in teſtamento datum legitimum vel dativum, p.2.c.18 n.6.

Quis tutor præferatur, quando mater dat filio communi alium tutorem ratione ſuæ partis, quam pater dedit, part.1.capit.4. num.5.

R.

RAtio ob quam requiritur, quod mater vel avia aſſumens tutelam filiorum renuntiat Senatuſconſulto Vellejano, p.1.c.8.n.98. optima prohibitionis, ne mater aſſumens tutelam filiorum ſuorum tranſeat ad alias nuptias, vide, p.1.c.8.n.65. differentiæ, quare tutor in teſtamento relinqui poſſit, curator vero minimè, p.1.c.19.n.29.

Rationum reddendarum tutelæ, vel curæ adminiſtratæ materia tota ex bono & æquo pendet, ut late hic declaratur, p.3.c.1.n.1. redditio, quot complectatur, p.3.c.1.n.69.

Ratio realiter & cum effectu eſt reddenda, & à capite, p.3 c.1.n.70. præſumitur non recte reddita ex brevitate temporis, p.3.c.1.n.72. eſt præciſe ſumta, nec ſufficit ſolvere reliqua, p.3.c.1. num.73.

Rationem reddidiſſe non dicitur ille, qui non ſolvit reliqua, p.3.c.1.n.75.

Ratio reddita ratione erroris retractari poteſt, niſi interveniat pactum vel tranſactio de ſtando calculo, p.3.c.1.n.115. ſemel reddita inter mercatores poteſt peti, ut iterum calculetur, allegando errorem, p.3.c.1.n.117.

Rationem eſſe redditam, aliud eſt, & aliud, confiteri eſſe redditã, p.3 c.1.n.120.

Rationes reddi debent in loco, ubi adminiſtratio facta eſt, niſi in caſibus de quibus n.126. p.3.c.1.n.125.

Ratione expreſſa in leg. licita, eſt extenſio ad caſum, ubi eadem ratio militaverit, p.3.c 3.n.11.

Rationes exigere vetitus non impeditur reliqua exigere, neque dolo geſta, niſi in caſu, de quo hic, intellige tamen, ut in n.11. p.3.c.14.n.7.

Ratio generalis extenditur ultra caſum legis, & plura alia in propoſito adducuntur, p.3.c.45.n 23. reddita ratione erroris retractari poteſt, niſi interveniat pactum vel tranſactio de ſtando calculo, p.3.c.2.n.105.

Rector Eccleſiæ, Syndic. & procurator fabricæ Eccleſiæ, finito officio tenetur petere alium ejus loco ſubrogari, p.2.c.19.n.17. hoſpitalis annuum conſtitutus poteſt locare res hoſpitalis ad triennium, p.2.c.20.n.8.

Rectores, vel decuriones civitatis, vel villæ, an debeant habere ſalarium a republica pro labore occupationis in ſuis negotiis intra civitatem, vel foris proficiſcentes, p.3 c.45.n.24.

Recipiens pretium pro ſpiritualibus peccat, niſi in caſu, de quo infra, n.18. p.3.c.45 n 17.

Redditus Eccleſiæ, quando non ſufficiunt prælato ægrotanti, ejuſque coadjutori præfertur prælatus, & parochiani compellantur ad providendum coadjutori, p 3.c.12.n 4.

Reddituum appellatione annuæ præſtationes comprehenduntur, p.3.c.33.n.20.

Redditus annui impoſiti ſuper bonis immobilibus minoris deducendi ſunt priuſquam ejus fructus decimentur a tutore vel curatore, p.3.c.34.n.25. añui vitalitii in dotem dati, an ſint reſtituendi uxori, ejuſve heredibus ſoluto matrimonio, an vero viri fiant abſque onere reſtitutionis, aut ſint communes, p 3.c.35.n.2.

Regula generalis eſt, quod quando ex diſpoſitione legis, vel hominis ſit præſtanda pars quotativa, puta, 4.6. decima non ſit deducenda, de qualibet re, ſed quod res ſit definienda arbitrio boni viri, ut ſupra, p.3.c.40.n.6.

Regulare eſt, quod pater minor viginti quinque añis poſſit dare filiis ſuis tutorem etiam ſuſpectum, dummodo ſciat ſuſpicionem, & hoc al quando fallit, ut ibi, p.1.c.3.n 14. & 15.

Regulam qui habet pro ſe, habet intentionem ſuam fundatam in caſibus non exceptis, p.1.c.7.n.33.

Regis nova electio fieri debet per proceres & ſtatus regni, deficientibus omnibus ſanguinis Regii, p 1.c.18.n.11.

Regnorum adminiſtratio & regimen decedente Rege cum filio minore, committendum eſſe proximiori ſucceſſori in regno, nec electioni tunc locum eſſe, ſunt qui argument, part.1.cap.18.n.12.

Regis tutela finitur ejus pubertate, ita quod non ſit ei dandus curator, aut alius quicunque nomine loco Regis adminiſtrator, non tamen debet ſolus & proprio motu, & conſilio, adminiſtrare, intellige & limita, ut in numer.9.& 14. part.1.c.18. num 7.

Regis tutela vel cura, quo tempore finiatur, p 1.c.18 n.1.

Rex pubes omnia poteſt, quæ alias major 25 ſecundum opinionem Ioannis de Imola, ſed non eſt vera. part. 1. capit. 18. num. 4.

Rex pubes poteſt exercere ea, quæ ſunt juriſdictionis, non vero regnum adminiſtrare, ſine curatore ſecundum Bartolum, ſed reprobatur ejus opinio, p.1.c.18.n.5.

Rex minor vero titulum regni, & regiam juriſdictionem habet, non tamen actualem adminiſtrationem, nec exercitium juriſdictionis, p.1.c.18.n.6. Franciæ minor adminiſtrationem regni ſuſcipere debet, cum 14. annos agit lege lata in illo regno per Carol.V. Francor. Regem, par.1.c.18.n 8 ſicut quilibet privatus poteſt filio ſuo tutores relinquere & nominare non ſolum inſtrumento, vel epiſtola, ſed etiam verbo, nec eſt opus, tunc aliqua judicis inquiſitione, ſeu confirmatione, ut in n.18. differentiaque conſtituitur inter Regem & privatum, p.1.c.18.n.17.

Regi furenti tutor dari debet, ſicut Regi impuberi, part.1.cap.18. num.24.

Rex minor maſculus, poſtquam fuerit ætatis 20. ann. poterit per ſe ſine tutore, & curatore exercere juriſdictionem, atque regni adminiſtrationem ſumere, p.1.c.18. n.26.

Regina effecta furioſa & mente capta, quæ jam erat nupta, ſi aliter proceribus regni & procuratoribus civitatum non placuerit, probanda eſt circa ejus tutelam & curam diſpoſitio. l. 3. tit.15 partit.2. p.1.c.18.n.35. nobilitat maritum etiam ex progenie Regia non provenientẽ, & etiamſi nubat duci, vel comiti, dicetur Regina, idem in Duciſſa nubenti alicui ſimplici militi, p.1.c.18 n.39.

Rei traditæ ad fruendum, quæ ad certum uſum & emolumentum erat jam deſtinata, cenſetur ad eum uſum tradita, qua ſemper frui ſolita eſt, p.3.c.25.n.15.

Relictum vel datum alicui tanquam tutori non conſequitur illud, ſi non adminiſtrat tanquam tutor, ſed tanquam conjunctus, vel negotiorum geſtor, p.3.c.9.n.11.

Reliqua & dolus, an & quando per teſtatorem adminiſtratori cenſean-

cenſeantur remiſſa, etiam in futura adminiſtratione, p.3.c.1.n. 36 37.& 38.

Remedia, quæ competant tutori, vel curatori collectis fructibus non tamen eapot tatis finita tutela pro ſua decima conſequen-da, & numeris ſeqq. per totum caput, p.3. c. 39.n.1.

Remedium, quod dabitur majoratus ſucceſſori timenti bonorum ſubtractionem, ut poſſit ſibi circa hoc conſulere, p 2.c.2. num.17.

Remiſſa actione generali verborum formula, dolus commiſſus in præterita adminiſtratione cenſetur remiſſus, quoties ex dolo nullum adeſt adminiſtratori lucrum, p. 3.c.1.n. 44.

Remiſſio eſt donatio, p 3.c.20.n.9.& renunciatio facta præſumitur, quinimo ſemper eſt facienda interpretatio, ut evitetur remiſſionis præſumtio, & potius præſumitur error etiam, in facto proprio, quam juris proprii renunciatio, p.3. c.20. num.7. & 8.

Remittent in contractu adminiſtratori ſuo, ea quæ male fecit, videtur etiam illi remittere dolum commiſſum, par.3 cap.1. num. 43.

Remittere injuriam non eſt notari infamia, p.2.c.7.n.10.

Renunciatio facta a minore hereditatis jam ſibi acquiſitæ multum differt a renunciatione hereditatis acquirendæ, p. 2.c.15. nu.29. aliarum nuptiarum requiritur pro forma ſubſtantiali valoris tutelæ matri factæ alias non valebit, quia non dicitur continere levem ſolemnitatem, ut n.27. idem in renunciatione Vellejani, ut n.28.p.1.c.8.n.25.

Reo petenti copiam inventarii danda eſt, qua tantum probetur, tutorem eſſe actorem, non vero plus, p.2.c.1. n 78.

Reſtitutio rei juſte captæ pro executione debiti non fit cum fructibus, quando confirmatur exſequutio & ea gratia in ſententia præcipitur, ut ſoluto debito cum expenſis res exſecutione capta reſtituatur debitori, p. 2.c.5 n 20.

Res in dubio ſecundum Bartol. intelligitur dividi in 12. partes & ex hoc cautela datur, ut in libello dicatur duas partes, de tribus totius rei, alias intelligitur in dubio de 12. partibus p.3. c.22.n.2. illicite acquiſitæ non ſunt dividendæ, quamvis alias lucra ſint dividenda ea diſpoſitione legis, vel hominis, p.3. c.31.n.50. emta ea pecunia natis donata vero, revocata donatione per ipſum vendicari poteſt in ſubſidium, p. 3.cap.1 o. 86 emta ex pecunia dotab. quando efficiatur dotalis, vel non, p.3.c 1.n.87.& 88. emta ex pecunia dotali per extraneum, qui non eſt ſolvendo res vindicari poteſt utiliter per mulierem, ſed ſi ibi offeratur æſtimatio rei, poſſeſſor liberatur, p. 3.c.1.n. 89. quæ in pondere, numero & menſura conſiſtunt, poni debent in inventario ſecundum ſuum pondus, numerum & menſuram, p 2.c.1. n. 96. quotieſcunque pervenit ad caſum a quo incipere non potuit, ſi diſpoſitio eſt perfecta, non vitiat actus, ſecus ſi non eſt perfecta, p.1 c.7 n.8.

Retentio eſt magis favorabilis, quam petitio, p.2 c.3.n.18.

S.

Salarium competens aſſignandum eſt tutori vel curatori Regis, prout decet tanto officio & Regis auctoritati, nec non & ſumtus, arbitrio procerum Regni nominatum tutorem, ſalva in omnibus ipſius Regis voluntate: nam ſi pater tutorem filio dederit, ipſe ſalarium conſtituet, quod ſi id omiſit, iidem proceres pro ſuo arbitrio conſtituent, p.3.c.11. n.7.

Salarium an tutori ſit aſſignandum a judice, quando non ſuperſunt fructus, p.3.c.12. n.13.

Salarium an ſit tutori aſſignandum, quoties tenues fructus colliguntur, p.3.c.12.n. 14.

Salarium promiſſum advocato pro victoria plurium cauſſarum, an proportionabiliter debeatur pro ea cauſſa, in qua vicit, licet in aliis vincatur, & quid ſi ſua culpa ſteterit adimplere officium, p 3.c.13.n.6 & 7.

Salarium conſtitutum pro officio, quod unus ſolebat obire, dividitur inter plures ad id electos, p.3.c.17. n.6.

Salarium ſolvendum eſt curatori bonorum ventris, & ſimilibus juxta hic poſita, quod ſi non ſit ſolitus locare operas ſuas, dabitur ei ſalarium moderatum pro famulo, ut in nom. 15. p.3. c.17.n.13.

Salarium condignum præſtandum eſt curatori adminiſtranti, poſt finitum tempus tutelæ, ut in n.7.p.3.c.19. n 1.

Salarium dari debet, etiam laboranti in re aliena, part. 3.cap.19. num.10.

Salarium coadjutori principis, vel ducis minoris 25. annor, vel Epiſcopi præſtandum eſt, juxta rei qualitatem, per totum, cap. p. 3 c.21. n. 2.

Salarium debetur pro officio gratuito gravi & difficili, & ſi ab initio ſuſcepti muneris promiſſum non fuerit, p.3.c.2.n.10.

Salarium ſolvendum eſt adminiſtratoribus Eccleſiæ communiter reputatis validis, p.3.c.8.n.13.

Satiſdationis tutelæ de ſubſtantia non eſt, quod patrim. tutoris, vel curatoris valeat tantum, quantum facultates pupilli vel adulti, p.1. c.12.n 21. omiſſio inducit nullitatem tutelæ, p.1.c. 12.num.30. & 33. niſi in caſibus, de quibus, in n.32.

Sartor poteſt retinere veſtes pro ratione pretii ſibi debiti pro ſartura, p.3.c.39.n.9.

Scientia & maturitas conſilii deſideratur iure quodam naturali, & divino ad exercendam juriſdictionem & imperii poteſtatem, p. 1.c.18.n.2.

Secunda demonſtratio animi non compenſandi eſt, quando legans expreſſit, quod de bonis ſuis legat, p.3.c.5.n 41.

Sententia ferri non poteſt contra minorem, ſi tutor vel curator citetur, & nolit liti adeſſe, p.2. c.4. n.11.

Sententia lata contra tutorem. non debet exequi in ejus bonis, ſed in bonis ipſius minoris, fallit quando executio fieret pro condemnatione expenſarum tutore non habente juſtam cauſſam litigandi, p.2.c 4.n 12. quod reſpectu pœnæ cenſeatur declaratoria procedit in pœnis ipſo iure impoſitis, ſecus alias, p 3 c.24 n.22.

Sequeſtri officium eſt colere, colligere & conſervare, ſic que eſt curator bonorum, p.3. c.7.n 5.

Separatio, quod eſt a ſolo in fructibus naturalibus, eſt ceſſio obligationis in civilibus, p.3.c.36.n.12.

Sequeſter mandatarius, ceterique adminiſtrantes, atque negotiorum geſtores, an inviti cogantur ſuſcipere adminiſtrationem, p.3.c.7.n.6.

Sequeſter & omnes commiſſarii non habentur loco domini, non ejus perſonam repræſentant, prout habentur & faciunt tutores, ſed habentur loco ſimplicium geſtorum, & cuſtodum, p. 3.c.7 n.7.

Sequeſter, & ſic ſimplex commiſſarius non poteſt conferre beneficia, vel ad ea præſentare, quamvis curator datus perſonæ hoc poſſit, ſed contra n.6. rejecta concordia, de qua n. 18. p.3. c.7.n.8.

Sequeſter ob cuſtodiam pecuniæ apud ſe depoſitæ, ſalarium petere non poteſt, p.3.c.7.n.9. nudusque miniſter nullum commodum ſentire, vel ſperare debet, p.3.c.7.n.10.

Sequeſtro veſtium, vel ſimilium ſalarium non eſt dandum, niſi forte tabernam, domum vel conclave conducat, vel ſolita mercede pro ſuo defraudetur, p.3. c. 7.n.11.

Sequeſter factus ea partium contendentium voluntate ſalarium habere debet, p.3.c. 7. n 12.

Sequeſter factus a judice an ullam mercedem habere debeat ratione curæ, & cuſtodiæ p.3.c.7 n.13.

Sequeſtrum cadit ſuper fructibus pendentibus, ac ſi eſſent ſeparati a ſolo, quia brevi ſperantur ſeparari, & ita cenſentur res mobiles, p.3 c.36.n.21.

Servus relictus tutor filiorum teſtatoris poteſt deducere decimam, licet propter tutelam fiat ipſo jure liber, p.3.c 5.n.82. relictus tutor in teſtamento a domino filiorum ſuorum, licet antea nō ſit manumiſſ⁹, liber efficitur. p.1.c.10. n. 1. minor. 25. annis relictus in teſtamento remanet, licet tutor ante viginti quinque non fiat, ibid.n.1.

Servus alienus relictus, nec tutor, nec liber erit, ibid. p.1.c.10.n.1 alienus pure tutor dari non poteſt, ſecus cum conditione, cum liber erit, quomodo intelligatur, p.1.c.10 n.5.

Servo proprio tutore relicto, an ſit libertas directa, quæ ei competit, an fideicommiſſaria, reſolvitur quod directa, part.1.c. 10.n.2.

Servi minorum, an & quando alienari poſſint. p.2.c.5.n.85.

Servus non acquirit domino illicite acquiſita, p. 3.c.31.n.3.

Statuta laicorum etiam generalia, & pro utilitate Eccleſiæ non ligant clericos, p.3. c.32.n.3.

Sylva cædua, quæ ſit, p.3.c.27.n.2. quæ non habetur, ut cædatur, non dicitur ſylva cædua, quantumcunque ſi cædatur, renaſci poſſit, ut eſt ferens glandes, p.3.c.27.n. 4 cædua, quæ tamen cæſa non renaſcitur, non dicitur cædua, p. 3 c. 27.n.5.

Sylvæ germinales. vel generales, vel criminales ſunt in fructu, ſicut ſylvæ cæduæ, ideoque pertinent ad maritum uſufructuarium & emphyteutam, ut in n 8.p.3.c.27.n.7.

Sociis ſolum communicatur, quod ſupereſt, deducto ære alieno & omnibus oneribus, p.3. c. 34. n.6.

Socrus datus curator nurui ſuæ poſt contractas nuptias, debet ſe excuſare, ne incurrat infamiam, p. 1.c.20.n.31.

Solemnitates requiſitæ ad alienationem bonorum minorum, an ex curſu temporis præſumantur interveniſſe, vel non, p.2.c. 5.n.7. ſtatutariæ intervenire minime debent, in minoris pace facta cum tutoris, vel curatoris auctoritate, præcipue, ſi pax ſit jurata, niſi in caſu, de quo n.18.p.2 c.7.n.17.

Soluta pecunia tutori, vel curatori, cuilibet ſucceſſori, vel ſervo actori profuit ſolventi, p.2.c. 22.n. 12.

Solutum indebite præſumitur per errorem ſolutum, ac proinde repetitioni locus eſt, etiamſi ſit error in facto proprio, p. 3 c. 20.n. 17.

Solvens minori debitum, quandoque plenam, quandoque pleniorem

pleniorem liberationem acquirit, & quomodo intelligatur, vide ibi. p.2.c.22.n.2. & 3.
Solutio redditum, vel penſionum, vel aliorum hujuſmodi, quæ pupillo, vel adulto accedunt, non requirit auctoritatem judicis, dummodo, &c. ut in n.20. p.2.c.22. n.5.
Solutio debiti facta tutori, vel curatori minoris nomine ipſius, quod ut valida, & firma, ita ut adverſus eam minor reſtitui non poſſit, etiamſi pecunia depereat late proſequitur, & n.15. p.2.c.22. n.9.
Solutio facta minori, etiam cum auctoritate tutoris, vel curatoris neceſſario requirit auctoritatem judicis, ad hoc, ut deperdita pecunia non competat minori reſtitutio in integrum, alias nec ipſa competit, p.2. c.22. n.14.
Specificari debent expenſæ, minutæ in ſcriptura rationũ, p.3.c.1. n.158.
Sponſati vocabulum, quomodo apud Hiſpanos intelligatur, & quid importet. p.1.c.9.n.9.
Sponſus & ſponſa de præſenti revera vir & uxor dici poſſunt, p.1.c.9.n.6.
Spontaneus geſtor, qui ab initio acceſſit, quando teneatur de neglectis, p.2.c.17.n.5. & 6.
Statutum loquens in fructibus, non habet locum in fructibus pendentibus, p.3.c.36. n.8.
Stipulatio, vel promiſſio facta in favorem ſtipulantis. & tertii extranei copulative, de decem, an valeat de jure communi & regio, & in quo valeat, & n.4. & quid quando alternative; n.7. p.3.c.33.n.2.
Stipulatio rei dandæ non comprehendit fructus pendentes tempore contractæ obligationis, p.3. c.36.n.13.& 14.
Subrogatio corporum facit, ut ſemper eadem res dicatur, p.3.c. 27.n.28.
Subhaſtatio rerum minorum, quomodo fieri debeat, part.2.cap. 5. num.5.
Subſtitutus pupillaris tenetur petere tutorem pupillo intra annum, alias privatur jure ſubſtitutionis, p.1.c.16. n.46.
Subſtituto pupillorum, quibus in teſtamentu fuit relicta eorũ tutrix mater minor 25. annis, ob non petitum tutorem, propter ignorantiam jure ſubſtitutionis non privantur, part.1.c. 16.n.132.
Succeſſor majoratus non tenetur obſervare locationem factam per prædeceſſorem, ratio ponitur, n.11. p.2.c.20.n.1. particularis non tenetur obſervare locationem factam à prædeceſſore, ſecus ſi ſit neceſſarius ſucceſſor, ut miſſus in poſſeſſionẽ ex primo vel ſecundo decreto, ut in n.4.& 12.p.2. c.20. n.3.
Sufficit pro decima oblatio æſtimationis in pecunia numerata; & eſt unus caſus, ubi aliud pro alio ſolvi poteſt, licet contrarium verius, p.3.c.4. n.2.
Supereſſe aliquid debet in fine anni, de rationibus pupilli, ſi commode ita fieri poteſt, alioqui redditus omnes expendi poſſunt, & quid ſi redditus non ſufficiant, p.2.c. 3.n 9.& 10.
Surdaſter, vel parum audiens, tutor vel curator eſſe poteſt, p.1. 7.n.12.

T.

TAcita hypotheca in bonis tutorum & curatorum minorum, quo tempore incipiat, p.3. c.16. n.31.
Tertia demonſtratio eſt, quando teſtator voluit, ut legatum perpetuo non permaneret penes legatarium, p.3.c.5 num. 42. & 47.
Tertius rei poſſeſſor, ſuper qua annuus cenſus conſtitutus eſt, qui ratione hujus poſſeſſionis coactus fuit recognoſcere ipſum cenſum, non tenetur cenſum ſolvere. quando ſine ejus fraude res ad alium pervenit, p.1.c.1. n.24.
Teſtator, an ſicut poteſt prohibere falcidiam, poſſit quoque Trebellianicam prohibere, p.3.c. 20. n.2.
Teſtator uſus verbis univerſalibus, vel æquipollentibus an cenſeatur tacite detractionẽ Trebellianicæ prohibuiſſe, p.3 c 20. num.3.
Teſtator cenſetur minus gravare heredem, quam ſit poſſibile, adeo ut potius toleretur, quod legatũ ſit nullum, quam quod gravetur heres, ut in n.18. & procedit etiam in legato relicto uxori, alias honoratæ, p.3.c.5.n.17. & 19.
Teſtator hodie poteſt prohibere falcidiam, p.3.c.5.n.80.
Teſtator non poterit remittere confectionem inventarii in præjudicium creditorum, p.2.c.1.n.4.
Teſtator non poteſt facere, ſive nominet tutorem, ſive non, quod ipſe non auferat decimam fructuum, nec in eam tutorem gravare, p.3.c.5.n.59.
Teſtator non videtur excludere matrem prohibendo, aliud petere in bonis, & hereditate ſua, quando dotes legatariæ conſiſtunt, in bonis ſtabilibus, & immobilibus, p.3.c.5.n.69.
Teſtator poterit ſpecialiter vetare, ne conficiatur inventarium, p.2. c.1. n.35.
Teſtator poteſt ſpecialiter vetare, ne conficiatur inventarium auctore legitimo, & dativo, p.2.c.1.n.35.
Teſtator quamvis remiſerit tutori confectionem inventarii; nihilominus deſcriptio bonorum fieri debet, ad faciliorem probationem, & ne bona occultentur, p.2.c.1 n.38.
Teſtator ſi inſtituendo uxorem ſuam heredem cum onere hoc, ut debeat ſuam dotem conferre cum hereditate, videtur eam inſtituere heredem animo compenſandi, cum debito dotis, adeo, &c. ſi autem de dote non fecerit mentionẽ per alia quæcunque verba generalia, non cenſetur factá compenſatio cum dote, p.3.c.5.n.57. & 58.
Teſtamenti factionem paſſivam non habens, tutor aut curator eſſe non poteſt, nec mulier, ut in n.25 nec ſervus, n.26. p.1.c. 10.n. 24.
Teſtamentum factum ab adulto, in favorem tutoris, vel curatoris, per impreſſionem factum eſſe cenſetur p.2.c. 14.n.12. factum ab adoleſcente in favorem tutoris, vel curatoris circumvento, & inducto dolo ſui adminiſtratoris ad teſtandum, reſcinditur Principis beneficio, ad inſtantiam venientium ab inteſtato. p.2.c.14.n 20.
Theſauri inventori incumbit onus probandi, non extare memoriam temporis, quo fuit abſcondita pecunia, quo probato dicenti illam pecuniam eſſe ſuam, vel abſconditam a majoribus ſuis incumbit onus probandi, p.3. c.26.n 6.
Theſaurus eſt quædam vetus depoſitio pecuniæ, cujus non extat memoria, ut jam dominum non habeat, ſic enim fit ejus; qui invenerit, quod non alterius ſit, p.3 c.26. n.10.
Theſaurus ut proprie dicatur duo cupulative requiruntur: primum, quod non extat memoria temporis, in quo theſaurus fuit reconditus: ſecundum, quod ignoretur, quis ſit illius dominus, p.3.c. 25. n.2.
Theſaurus non cenſetur, nec inventori conceditur pecunia inventa, ea forma excuſa, ut ex illa conſtet receutis eſſe memoriæ, p 3.c. 26 n.3.
Theſaurus non cenſebitur, etſi non extet memoria abſconſionis, ſi tamen ex inſtrumento ſimul incluſo conſtet, de eo, qui abſcondit: & ideo non acquiretur invẽtori, ſed potius heredibus abſcondentis tradetur, nullaque eis opponi poterit præſcriptio, eis vero non apparentibus, fiſcus tanquam bona vacantia occupabit, p.3.c.26.n 4.
Theſaurus in re emphyteutica inventus pertinet omnino ad emphyteutam, p.3.c.26. n.8.
Theſaurus non eſt fructus fundi naturalis, aut civilis, p.3.c.26. num.14.
Tranſactio facta cum quibuſdam adminiſtratoribus, ceteris, cum quibus non eſt tranſactum, non prodeſt. p.1.c.15.n.33.
Tria onera tutelarum, vel curarum non affectata, à quarta excuſant, non tamen præſtant vacationem ab aliis muneribus publicis, ut n.9 nec quando ante excuſationem finita eſt una tutela, vel cura trium prædictarum, p.1.c. 21. n 8 & 10.
Tutela dativa fratris finitur, ſi alter frater effectus legitimæ ætatis, velit tutelam fratris ſui pupilli aſſumere, p. 3 c.4.n.17.
Tutela de jure antiquo deferebatur agnatis, excluſis cognatis; ſecus de jure authenticorum, p.1.c. 1 n. 15.
Tutela ei dari debet, cui hereditas defertur, contra ius commune, ſed contrarium verius, p 1 c.2.n. 20 & 21.
Tutela eſt jus ac poteſtas in capite libero ad tuendum eum, qui propter ætatem ſe ipſum defendere nequit, p.1. c. 4 n.20.
Tutela & cura ſunt onus, & ideo minoribus non committitur; p.1.c. 7. n.21.
Tutela & cura, quo tempore finiantur, p.1.c.16. n.141.
Tutela expreſſam etiam conditionem, quandoque poteſt habere, quæ tamen non recipit ſubſtantiam actus, ſed executionẽ, p.1.c.24.n.5.
Tutela honoraria non excuſat ab onere quartæ tutelæ, p. 3 cap. 6. num.5.
Tutela in regno Portugalliæ ad biennium tantum datur à judice; nec ultra id tempus, tutores eam ſuſcipere coguntur, in Caſtella vero jus commune, & Regium Partitarum in hoc ſervatur, p 1 c.24. n.6.
Tutela matris & aviæ eſt legitima, non autem dativa, part. 1. c. 2. n.4.
Tutela permiſſione, approbatione. forma & incremento, à jure civili fuit inducta, materia vero & origine à jure gentium exordium cœpit, p.1.c.1. n.17.
Tutela Regis, an ſit decernenda, & per quos, p. 1.c.18.n.42.
Tutela Reginæ finitur pubertate, non vero per ejus matrimonium, p.1.c.18.n.30.
Tutela vel cura teſtamentaria, à quo tempore currere incipiat, p.1. c. 5. n.14.
Tutela vel cura non vitiatur, niſi veniat ad caſum, à quo incipere non potuit, p.1.c. 7. n.7.
Tutela una ſufficit ad excuſationem ſecundæ, ſi tam diffuſa, & negotioſa illa ſit, ut pluribus cedat, p.1.c.21.n.11.

Tutela

Tutelæ datio actus legitimus eſt, non recipiens diem, nec conditionem, ſed hoc in tutela datiua a judice procedit, non vero in teſtamentaria, vt in num. 2. Ratio differentiæ in hoc aſſignatur, num. 3. p. 1. c. 24. n. 1.

Tutelæ munus honorificum eſt, & inter munera publica computatur, ibi num. 7.

Tutelam jus deferr tutoribus, ſuper perſonis minorum, etiam ipſis invitis vel non petentibus, p. 1. c. 1 n. 18.

Tutelam tacitam & intrinſecam conditionem habet & recipit, p. 1. c. 24. n. 4.

Tutor accuſans injuriam factam pupillo, non dicitur calumnioſa agere, p. 3. c. 1 n. 107.

Tutor a die ſcientiæ tenetur de periculo tutelæ, p. 1. c. 42. n. 2.

Tutor ad donandum dari non poteſt, p. 2. c 6. n. 6

Tutor an poſſit remittere ius redimendi pupillo competens in præiudicium pupilli, vel fateri lapſum eſſe tempus redimendi p. 2. c. 6. n 14

Tutor an ſuccedat pupillo decedenti non obſtantibus agnatis, p. 3. c 43. n. 1.

Tutor ante decretam ſibi adminiſtrationem a iudice vel inventarium confectum, an poſſit facere pacem nomine pupilli, reſolvitur affirmative, p. 2 c. 1. n. 69.

Tutor antequam confirmetur, poteſt alius a iudice dari, & hic datus revocari non poteſt, p 1. c. 2. n. 26.

Tutor ante omnia debet facere inventarium, de omnibus rebus pupilli, in quo contineantur eius privilegia & inſtrumenta, manu tabellionis publici, cum iudicis licentia alias a tutela, vt ſuſpectus removebitur, niſi iuſtã cauſſam oſtendat impedimenti, & tunc debet illi præcipi, vt ſtatim illud conficiat, p 2. c. 1. n. 10. & 17.

Tutor qui inventario non appoſuit omnes res, dolo feciſſe videtur, niſi ea cauſſa, vt quia tempore confectionis inventarii aliquæ res ſibi occultæ eſſent, n. 7. limitatur in filiis heredibus, n 8. & 9.

Tutori ponitur cautela & proteſtatio, ne officiat tutoribus omiſſio, p 2 c. 1. n. 6.

Tutor ſi antequam accuſetur ſuſpectus, & adminiſtret, feceritque ſolemnia non facta per hæc accuſari non poterit, poſtea ſuſpectus, & admittetur ad agendum, & adminiſtrandum, ſecus ſi adminiſtraverit, antequam faciat inventarium, vt in n. 29. p. 1. c. 1. n. 11.

Tutor à patre relict⁹, debet nominari deſignari, aliàs ſi ſint duo eiuſdem nominis, ita vt dignoſci non poſſit, de quo ſenſit teſtator, nullus erit tutor, p. 1. c. 18. n. 1.

Tutor a patre datus filius ſuis in teſtamento non inſto, aut non vt lege præſcribitur, confirmandus eſt à iudice, perinde, ac ſi teſtamento tutor eſſet, ad cuius imaginẽ ſatiſdatio ei remittitur, idemque eſt in alia patris diſpoſitione circa filiorum aducationem, p. 1. c. 23 n. 2. & 5.

Tutor aut curator in claris compromiſſum, & translationem facere non põt. alias tenetur ſecus in caſu dubio, p. 2. c. 5 n. 31.

Tutor adeo tenetur pupillum defendere, vt poſſit advocatum eius agere in cauſſa quam adverſus eius patrem defendebat, p. 2. c. 24. n. 21.

Tutor ad hoc ut non teneatur poſt finitam tutelã, petat minori curatorem dari, alias, ſi quid interim adminiſtraverit, tenetur, p 2. c. 19 n. 16.

Tutor adminiſtrator, & ſocius, ad hoc, ut teneantur de neglectis, tenentur probare ſe adhibuiſſe omnem diligentiam in adminiſtratione & exactione debitorum, p. 2. c. 9. n. 38.

Tutor agricola propriis manibus, pupillare prædium arans, & ſimilia faciens, ultra decimam fructuum repetet, vel reputabit pretium operæ tuæ, ſi ſolitus eſt locare operas ſuas, p. 3. c. 2. num. 19.

Tutor aliquanto inferior petitus à matre præfertur legitimo præcipue avo materno, p. 1. c. 8. n. 75.

Tutor alius dari poteſt, in locum teſtamentarii tutoris, qui deceſſit, vel in civitate eſſe deſiit, quando duo, vel plures fuerint tutores teſtamentarii, ceterum ſi nullus ſupereſt, legitima tutela ſuccedit, & alii caſus ponuntur, in p. 1. c. 12. n. 4.

Tutor a matre petitus, ſi conſtiterit per inquiſitionem idoneum eſſe, debet dari a judice, & ad hoc tenetur, p. 1. c. 8. n. 73.

Tutor aut curator, qui negligens fuerit convertendo, pecunias ſui minoris, in emtionem prædiorum, vel in partem honeſti lucri, tenetur & condemnabitur in id, quod intereſt, præſertim ubi erga ſeipſum tutor, vel curator diligens in hoc fuiſſet, idem, eſt, ſi tardius hoc feciſſet: nam tenetur ad intereſſe, ut n. 16. & 17. p. 2. c. 9.

Tutor autem in dubio remotus, ex qua cauſſa erit judicãdus remotus, p. 2. c. 18. n. 21.

Tutor poteſt donare de bonis pupilli, pro facienda pace ad favorem pupilli, p. 2. c. 6. n 23.

Tutor cauſſa notitiæ non datur ut gerat, ſed ut contutores inſtruat, p. 3. c. 6. n. 12.

Tutor cauſſa notitiæ datus tenetur ſi contutores male gerentes non fecit ſuſpectos, vel ſi eos ex vero non inſtruxit, part. 3. c. 6. n. 13.

Tutori cauſſa notitiæ tacite ſolvitur niſi hoc ſit prohibitum, p. 3. c. 6. n. 15.

Tutor cogitur tutelam ſuſcipere, etiamſi eſſet abſens & ignorans, p. 1. c. 1. n. 21.

Tutor conjunctos ſecundum opinionem Angeli indiſtinctè eſt removend⁹ in totum poſt litem conteſtatam, ſed non eſt hoc tenẽdum nec etiam ante litem conteſtatam ut in num. 15. p. 2. cap. 18. num. 13.

Tutor conventus non ex communi, ſed ex proprio dolo non habet beneficium diviſionis, p. 1. c. 15. n. 26.

Tutor credens ſe tutorem, non tenetur de periculo, ſi vere tutor non ſit, p. 3. c. 8. n. 22.

Tutor creditor pupilli in pecuniam non poteſt ſibi ſatisfacere in bonis immobilibus, p. 2. c. 9. n. 49.

Tutor cui competit jus retinendi reliqua, ſi ea ſolvat pupillo finita tutela, nihilominus poteſt ea petere & retinere, p 3. c. 20. num. 18.

Tutor cui jure Gallico datur fructus aufert ſolum fructus, qui renaſcuntur, p. 3. c. 25. n. 5.

Tutor cum ſecundus datur habenti tutorem impeditum, primus deſinit eſſe tutor, & tenetur hic ſecundus ſolemnia obſervare, & magis dicitur adminiſtrator quam tutor; unde in omnibus quæ ſunt juris, auctoritatem non poteſt interponere nec gerere, ut in n. 47. 48. & 49. p. 1. c. 9 n. 46.

Tut. curator, vel prælatus an poſſit alienare ſine decreto molendina & alia bona, ſita juxta flumen obnoxia inundationi, p. 1. c. 5. n. 61.

Tutor curator, & adminiſtrator Principis, vel alicujus optimatis, poteſt pro dignitate domini facere donationes & remiſſiones, p. 2. c 6. n 9.

Tutor curator, vel alius adminiſtrator poteſt reprehendere jure ſanguinis rem ſui patrimonii, durante officio, p. 2. c. 15. n 18.

Tutor dari debet ad tuendã perſonam & bona pupilli, non vero ad unam tantum rẽ, vel certã litem tantiſper: limitatur ut ſolum ad adeundam hereditatem poſſit dari tutor, p. 1. c. 1. n. 55.

Tutor dari non debet quamdiu extant conſanguinei proximiores de agnatione vel cognatione, licet ſint de alieno territorio, p. 1. c. 2. n. 27. & 28.

Tutor datur principaliter perſonæ, quia tenetur principaliter curare educationem atque inſtitutionem illius, ſecundario datur tamen bonis in univerſum, p. 1. c. n. 19.

Tutor datus a judice ſeculari non habet poteſtatem in bonis ſpiritualibus vel Eccleſiaſticis pupillo competentibus, p. 3. c. 32. num. 4.

Tutor datus à patre qui cauſſam mutavit, puta, qui de amico factus eſt inimicus, vel de divite pauper, non eſt confirmandus à judice, p. 1. c 20. n. 17.

Tutor datus à patre ſuſpicionis non ignara, non removatur, p. 1. c. 18. n. 2.

Tutor datus a patre quamvis ſuſpectus confirmadus eſt, dummodo pater conſcius fuiſſet, & non ignoraſſet de tali ſuſpicione, ibid. n. 9. datus cauſſa notitiæ dicitur ille, qui in id præcipue datur, ut inſtruat contutores qualitatẽ & naturam rerum pupillorum ignorantes, p. 1. c. 17. n. 2.

Tutor datus cauſſa notitiæ tutor eſt, & talis appellatur, eidemq; inopi alimenta debentur, p. 1 c. 17. n. 3.

Tutor cauſſa notitiæ datus, dux & oculus eſt ceterorũ tutorũ, p. 1. c. 17. n. 4.

Tutor datus cauſſa notitiæ in omnibus pertinentibus ad adminiſtrationem & acceſſionem, tenentur ut ceteri tutores, & periculo ſuo omnes obligati, p. 1. c. 17. n. 5. & 6.

Tutor cauſſa notitiæ datus non debet gerere, quoniam non in hoc datur, ſed ut ceteros contutores inſtruat, p. 1. c. 17. n. 7.

Tut. dat⁹ filio poſthumo adminiſtrans ante nativitatẽ poſthumi non debet habere pro illa tempore, ſed pro tempore quo bene & utiliter adminiſtravit poſt ejus nativitatem, durante ejus vita, p. 3. c. 17. n. 16.

Tutor datus in teſtamento contrahens poſtea inimicitias cum teſtatore præſumitur ex hoc revocatus, niſi teſtator poſtea diu vixerit, & tacuerit, p 2. c. 18. n. 25.

Tutor datus ex inquiſitione ut recte ſit datus, qui non concurrere debent, p. 1. c. 3. n. 22.

Tutor datus a patre exiſtente matre in medio an ſit à judice confirmandus, p. 1. c. 3. n. 23.

Tutor datus a patre filio impuberi, quẽ habuit ex concubina, ſi eum heredem inſtituat, confirmandus, eſt, p. 1. c. 4. n. 14.

Tutor dativus ſatiſdare tenetur rem pupilli ſalvam fore, p. . c. 12. num. 25. & 26.

Tutori duæ limitationes aſſignãtur, n. 27. datus ab aliquo prædictorum trium judicum quando prædicta loca ſunt diverſa, ad diverſaſq; juriſdictiones pertinent, prævalet, p. 1. c. 16. n. 3.

Tutor datus ad unum articulum vel ad adeundam hereditatem inventa-

De Tutelis & Curis.

inventarium facere non tenetur, licet tutius ſit, quod illud faciat, & in eo tantum ponat jus adeundi illã hereditatem, p.2. cap.1.n.54.

Tutor dari non poteſt ſurdus, mutus, mente captus, hoc eſt, furioſus, prodigus male morigeratus, minor viginti quinque annorum, mulier, niſi ſit mater & avia, & renunciet Vellejano, p.1.c.7.n 2.& 3.

Tutor dativus cedit legitimo, legitimus teſtamentario, p 1.c.2. num. 24.

Tutor dativus qualis eſſe debeat, p.1.c. 16.n.30.

Tutor datur principaliter perſonæ, & ſecundario rebus, curator vero principaliter rebus, & ſecundario perſonæ, p.1.c.1.n.37.

Tutor debet bona pupilli recte & fideliter adminiſtrare, & non minorem curam, affectionem & diligentiam habere in gubernando & adminiſtrando rem pupilli quam propriam, aliter enim de neglectis & male adminiſtratis & indebite tenebitur præter duos caſus relatos in n. 205. & annalis liberatio relicta per teſtatorem proſit heredi tutoris, nu.126. p. 2. c. 1. num.124.

Tutor debet petere intereſſe ſecundum mercatorem qui dat minus ut in n.9.p.2.c.9.n.9. debet uſuras, etiam finito officio, uſq; ad diem, quo tutel. reſtituit; heres tutoris tenetur ad uſuras pecuniæ, quæ in ejus manus pervenit, p.2.c.9. n.20.& curator tenetur ad actus inchoatos per tutelæ & cur defin entiã non perfectos, adminiſtratione non ſum in curatorem tranſlata, p.3.ca.1. n.100. & curator tenẽtur ad id quod acquirere potuerunt, & non acquiſierunt, p.3. ca.1. n.101.& curator poteſt eſſe quicunque qui non reperitur prohibitus p.1. c.7.n.1. & curator deſcribens introitus pupilli permiſſe cum rationibus ſuis eſt in culpa, & juratur in litem contra eum, p.3.c.1.n. 58 durante tutela non poteſt vectigalia conducere, conducta tamen ante retinet, p.1 c. 29.n.17.

Tutor & adminiſtrator, qui in ejus uſum & utilitatem bona minoris convertit tenetur ipſo jure in duplum & ad damnum & expenſas, & intereſſe minoris ſolvenda, p.2.c.1.n.132.& coadjutor Regis æquiparatur, & uterque liberam habet adminiſtrationẽ, p.3.c.11.n.5. & curator decimat lapides ex lapidicina provenientes, etiam qui non renaſcuntur, dummodo alias fundus utilior & fructuoſior reddatur, p.3.ca.15. nu. 6.& curator in ratione quam reddit ſuæ adminiſtrationis reputare poteſt decimam ſibi debitam, & ſalarium, quod ſibi debetur pro adminiſtratione, ut in n.14.

Calculatores debent admittere, hanc reputationem, quando in eis non fuerit exortum aliquod dubium rationabile, ut in n.15.p.3.c.39.n.13.

Tutor & curator à quo tempore incipiat lucrari decimam. & n. 2.p.3 ca.42 n.1 & curator tenẽtur ſi lites injuſte inſtruant, & hoc ſi injuſte, temere, & calumnioſe id faciat, nec ſufficit temeritas, ſed requiritur, quod calumnioſe egerint nomine pupilli, p.3.cap.1.nu, 104 1.& 106.& curator tutela vel cura durante non poteſt cogi regulariter rationem adminiſtrationis reddere, ſed bene poſſunt conveniri ſpeciali actione furti, p.3. c.1.n.110.& curator an durante officio poſſint conveniri pro rationibus ſuæ adminiſtrationis reddendis, necne, & numeris ſequentibus, p.3.c.1.num.165. & curator librum rationum conficere tenentur ſub pœna non conficientis inventarium, adeo, ut etſi teſtator remiſerit confectionem inventarii, adhuc librum rationis omiſiſſe non videatur, p.2.c.1.n.112.& 113.

Tutor & curator perſeverare tenetur in connexis ante tranſlationem adminiſtrationis in alium, non vero poſt, p.2.c 19 n.15.

Tutor & curator, eorumque heredes finita tutela vel cura tenentur rationem reddere adminiſtrationis, p.3.c.1. n.2. & curator imminente periculo in rebus minoris & ipſius adminiſtratoris, quam præponere debeat, & ſalvare, & num.128.& quid dicendum in dubio, n.129.p.2.c.1.n.127.

Tutor & prælatus æquiparantur, valetque argumentum de uno ad aliud in favorabilibus, p.3.c.8. n.8.

Tutor etſi ex ſcientia tutor ſit, geſta tamen ab eo non valent quamquam ſolennia ſervaverit, p.3.c 9.n.5.

tutor etiam accedente judicis decreto non poteſt bona immobilia donare, p.2.c.6. n.7.

Tutor exiens a tutela alicujus minoris invitus non cogitur eſſe curator deinceps ejuſdem minoris, etiamſi pater familias qui eum tutorem dedit adiecerit, ſe eum curatorem dare, p.1.c.21. n.10.

Tutor vel curator adminiſtrans vel patiens ſe confirmari præjudicat ſibi in excuſatione, p.1.c.21. n. 35.

Tutor ex quo ſcivit ſe tutorem datum & adminiſtrare ceſſavit, ſuo periculo ceſſavit, p.3.c.1.n. 102.

Tutor faciendo pacem pro pupillo dicitur utiliter pro eo agere, etiam quod de pupilli bonis aliquid donaret, vel damna & intereſſe remitteret, p.2.c.1.n.72.& 73.

Tutor gerens per contutorem debet habere decimam, non enim videtur ceſſare ſed gerere, nihilominus tamen gerenti plus ſolvendum eſt quam non adminiſtranti, part.3.capit.16.n.11. & 12.

Tutor Hiſpalenſis, hoc eſt rerum ibi exiſtentium conveniens & exigens ibi debitorem redituum Segovienſium ubi erat alius tutor, decimabit præd. redditus. p.3.c.16. n. 16.

Tutor hodie attento jure Regio non poteſt emere rem pupilli ſive palam ſive vana fide ſub pœna dicta, l 23 tit.11.lib 5. nov. collect. reg. præterquam ſi talis emtio fiat a tutore cum judicis auctoritate, & decreto, vel contutoris, p.2.c.15. n.19.

Tutor honorarius, vel datus cauſſa notitiæ tenetur facere inventarium, p.2.c 1.n. 53.

Tutor honorarius non adminiſtrat, p.3.c.6. n.2.

Tutor honorarius datur ut pupillus ſit magis honoratus, ejus auctoritate & protectione, p 3 c. 17. n. 1.

Tutor honorari' non tenetur jurare, ſe omnia recte & ad minoris utilitatem geſturum, nec prætermiſſurum utilia, nec admiſſurum inutilia, p.3.c 6. n.4.

Tutor honorarius tenetur facere inventarium, p.3.c.6.n.16.

Tutor honorarius non poteſt matrimonium contrahere cum pupilla, p.3.c. 6. n.7.

Tutor illegitimus vel falſus, qui non erat tutor aut inventarium, & cetera ſolemnia non fecit, itẽ procurator falſus an teneatur de evictione, p.2.c.13.n.4.

Tutor impuberis ſolus poteſt facere pacem exploſa diſtinctione, de qua hic p.2.c. 7.n.19. & 20.

Tutor in caſu certo quod non potuit ſalvare res pupilli, ſed ſuas, non eſt in culpa, p 2.c.1.n. 130

Tutor in cauſſa propria non poteſt ſibi auctorare, niſi hæc auctoritatis interpoſitio ad utilitatem pupilli principaliter trãſferatur, p.2.c. 9 n.45.

Pupillus tutore autore non poteſt ipſi tutori fideicommiſſum reſtituere, p 2. c.9. n 45.

Tutor in dubio præſumitur nomine ſui pupilli emiſſe, p.2.c.10. num 5.

Tutor jure communi ſe auctorante, poterit emere à pupillo majore infante palam & bona fide, p.2.c.15. n.13.

Tutor invalidus non poteſt in geſtis conveniri actione tutelæ, ſed negotiorum geſtorum, p.3.c.8. n. 17.

Tutor lata ſententia condemnatoria contra inimicos pupilli an pacem facere poſſit, injuriamque remittere, p.2.c.7. n. 22.

Tutor legans aliquid pupilli creditori ex cauſſa tutelæ non cenſetur hoc facere animo compenſandi, niſi contrarium caverit teſtator, ut in n.24.p.2.c. 14. n.23.

Tutor legitimus ante præſtitam ſatiſdationem, nec procuratorem, nec actorem in judicio facere poteſt, nec per ſe ipſum comparere, alias proceſſus erit nullus, nec adminiſtrat niſi tempore peritura, vel niſi forte patrimonium pupilli ſit modicum, p.1.c.12.n.15.

Tutor legitimus etiam valde dives tenetur ſatiſdare, p.1.ca.12; num.19.

Tutor liberatus per teſtatorem à rationibus reddendis ſi tamen ſine decreto judicis tutelam adminiſtrevit tenetur rationem reddere, p.3.c.1.n.48.

Tutor licet in dubio teneatur utilitatem pupilli præferre ſuæ, ſecus eſt ubi conſtat, quod ſi faciat commodum pupilli non poteſt facere ſuum, p.2. c.14.n.8.

Tutor licet tutela finita, perfecerit domũ cœptam durante pupillari ætate non tamen tenetur ad alia, p.2.c. 19. n.13.

Tutor litem cœptam in prima inſtãtia, vel in gradu appellationis durante tutela ea finita proſequi tenetur, niſi de curatore adulto provideri fecerit, p.2.c 19. n. 11.

Tutor malus non eſt tutor, ſed prædo, p 3.c.14. num.18.

Tutor manifeſte prodigus datus à patre pupilli ſcienter confirmandus eſt, p.1.c. 3. n.10.

Tutor negligens removeri poteſt & debet à tutela, & cura, & omni alio munere & removeri poteſt propter generalem ſuſpicionẽ, nec oportet tunc exprimere cauſſã ſuſpicionis, p.2. c.18.n.19 & 20.

Tutor nominatus non erit tutor, ubi duo ſunt ejuſdem nominis, & neſcitur de quo ſenſerit teſtator, & intellige, ut ibid.p. 1.n.7.8.9. 10.& 11.

Tutor nomine pupilli minoris ſeptẽ annorum, vel majoris hujus ætatis abſentis debet agere & defendere jus ejus omnibus cauſſis movendis tam per eum quam contra eum: duplex praxis contra hoc refertur, p.2.c.4. n. 2.& 3.

Tutor nomine pupilli more civitatis poteſt mittere encenia magiſtris & ſuis conjunctis, & remittere debitum non liquidum ex rationabili cauſſa, p.2.c.6. n.25.

Tutor non conficiens inventarium quando tenetur id conficere incidit in ſuſpicionem furti rerum minoris, & poteſt ſubjici torturæ, & cauſſam dicit in carceribus quod etiam procedit de jure Canonico & in clerico tutore, juratur que præterea contra eum in litem, ut in n.27. ſed non contra ejus heredem,

niſi lis eſſet conteſtata contra defunctum, ut in n.28. afficitur & pœna infamiæ tutor inventar. non conficiens. pa.2.c.1.n.29.
Tutor non conficiens inventarium mox ut creatus fuerit, prout de jure tenetur, ſed poſt quam ſuſcepit adminiſtrationem bonorum, eiſque ſe immiſcuit, poteſt accuſari, & removeri ut ſuſpectus, & contra eundem dolus præſumitur, non tamen incurrit alias pœnas, nec aliquid poteſt obiici inventario, ſed ſi nihil adminiſtravit, licet tardius venerit ad confectionem inventarii, & ad gerendum, nihil poteſt ei obiici a quocunq; p.2.c.1.n.29.
Tutor non excuſatur, ſi poſuit actorem cõi opinione reputatum fidelem & diligentem, ubi ſup. nu. 118 non eſt neceſſe ut habitet in eadem domo cum pupillo, ibidem, n. 5 non poteſt auctoritatem præſtare in actu qui tendere poſſit principaliter in ejus commodum, p.2.c.15.n.4.
Tutor non permittitur in arbitratores & amicabiles compoſitores compromittere, ut alte & baſſe procedant. p.2.ca.6. n.10.
Tutor non poteſt alterare feudi naturam in præjudicium fiſci, p.2 c.6.n.22.
Tutor non poteſt opponere nullitatem tutelæ propter defectum inventarii, aut aliarum ſolemnitatum, p 2.c.1. n.76.
Tutor non ſolum datur rebus, ſed ut inſtruat pupillum bonis moribus, & faciat omnia quæ pertinent ad ejus cõmodũ. & ſie juratre debet utilia facere & inutil prætermittere, p. 1.c.1.n.36.
Tutor non tenetur exigere debitum cujus exactio carior eſſet, quam ipſa ſors debita p.2.c.9.n 59.
Tutor non tenetur de periculo tutelæ, niſi à diu ſcientiæ, p.3.c. 9.num.6.
Tutor non tenetur exhibere bona mobilia in inventario ſcripta, ſi probet veriſimile eſſe illa eſſe corrupta. vel conſumpta ſecundum naturam ſuam, p.3.c 1.94.
Tutor non tenetur mittere triticum & alias res ubi plus valeant, ut ibi vendantur, ſatis namque eſt eas vendere, ubi exiſtunt, neque tenetur expectare tempus, in quo nimio pretio vendantur, præſertim cum ſi ob multam moram corrumpantur, pereant periculo tutoris, ſed ſatis eſt, ſi pretio ordinario ubi ſunt vendantur, utile tamen eſt diem venditionis inſeribi, p.2.c.1.n 120, & 121.
Tutor non tenetur ponere in inventario debita pupilli, de quibus in bonis ſuis non reperitur inſtrumentum, ſed poſtquam eu exegerit, ponet in inventario, ſicut res de novo obvenientes, p 2.c.1.n.92.
Tut. olim qui pecunias pupilli in ſuos uſus propria auctoritate convertebant, tenebantur uſuras pupillo dare, pa.5.ca.9.n.3.
Tutor per legatum generale ſibi factum à teſtatore à rationibus reddendis eſt abſolvendus ab ea actione, quod inventarium non confecerit, p 3.c.1.n. 47.
Tutor petitus a matre, ſi eſt idoneus, facta inquiſitione judex poteſt matris conſilium ſequi, p.1.c.8 n.72.
Tutor plus æquo in alimentis pupilli conſumens non id reputat, p.2.c.3.n.7.
Tutor poſt pupillarem ætatem adminiſtrans, ſive ſcienter vel ignoranter id faciat non obligatur de periculo adminiſtrationis illius temporis, p.3 c.19.n.5.
Tutor poteſt dari in teſtamento pure vel ad tempus, vel ſub conditione juxta teſtatoris voluntatem. p.1.c.11.n.1.& 5.
Tut. pōt perſcrutari ut res ponantur in inventario, p.2.c.1.n.65.
Tutor poteſt omittere confectionem inventarii quando pupillus inops eſſet, ita quod forſan major eſſet expenſa, quam pretium rei pupillaris. p.1.c.1.n.47.
Tutor poteſt recuſare ſolutionem rei illicite acquiſitæ pupillo faciendã, cũ teneatur ad ejus reſtitutionem, par.3.cap.31. n.9.
Tutor poſtumi antequam in lucem ipſe poſtumus edatur, tranſactionem facere non poteſt, p.2.c.7.n. 21.
Tutor poteſt repudiare legatum ſibi à teſtatore relictum, etiamſi caverit teſtator, ut eo legato ſit contentus tutor pro adminiſtratione, & labore tutelæ, nec aliud amplius ratione decimæ petere poſſit. adhuc namque poterit repudiare hoc legatum cum proteſtatione deducendi decimam à lege ſibi delatam, p.3.c.5. n. 81. poteſt ſibi ſolvere quod pupillus ſibi debet, & a tempore debitæ moræ deſinunt currere uſuræ hodie neceſſe, & hoc niſi ea pecunia ſit æſtimata ad emtionem prædiorum, ut in n.42.& quid ſi debitum ſit ſimplex ſine uſuris, n.43.& in alio debito quocunque, præter mutuum, n.47. dum tamen requiruntur ad hoc, ut tutor poſſit ſibi ſolvere, ut in n. 48.p.2.c.9.n.41. præſentat ſimul cum pupillo, & præſentatus ab eo præſentato præfertur a pupillo ſi pupillus infans ſit, p.3. ca.29.nu.7. præſumitur ſolviſſe de pecunia pupilli, præſertim quando adminiſtrator non erat dives, ut poſſet præſumi eam pecun., quã ſolviſſet ſuam fuiſſe, p.5.ca. 10.n. 8. prim. abſens cauſſa reipublicæ dato ob id curatori minori deſinit eſſe tutor. & ſecundus curator eſt, p.1.ca. 19.nu.50. principaliter datur perſonæ, ſecundario rebus, p.3.c.3.num.2. prius oſtendere debet introitus, quam exitus, p.3.cap. 1,n.51. pro ſalute animæ pupilli poteſt abſque judicis decreto pecuniam uſuris extortam reſtituere, & ibidem, an poſſit idem facere in exceſſu juſti pretii pro re minoris vendita in publica ſubhaſtatione exacti, p.2.c. 7. n. 11. pupillarem pecuniam in prædiorum emtionem non convertens ultra intereſſe pupillo ſolvendum ſuſpectus removetur, p.2.c.18 n.24.
Tutor pupilli eſſe non poteſt ille, cujus filius eſt debitor aut creditor minoris, ſi pater habet uſumfructum in bonis talis filii, p.1.ca 20.n.10 pupilli poteſt munera ſolemnia mittere parentibus & cognatis pupilli de bonis ipſius, ſi ſecundum qualitatem & conſuetudinem hoc facere debuit, dominus, idem in pupilli nobilis tutore, p.2.c.6.n.10.
Tutor quando poſſit præſtare pupillo neceſſaria ad honeſtas recreationes & eleemoſynas, p.2.c.6.n.15.
Tutor qui alias a patre pupilli emit fundum, poteſt fundum ſibi tradere p. 2.c.9.n.5. qui aliquid uſurarie acquiſivit tenetur illud reſtituere, etiam ſi pupillus id poſſideat, par.3. cap. 31.n.12.
Tutor qui tempore ſuſceptæ tutelæ erat pauper & poſtea reperitur dives, an præſumatur ditatus ex re pupilli, vel ex ſua induſtria & à numeris ſequentibus per totum caput reſolvitur in favorem tutoris, niſi aliis indiciis contrarium probetur, ut n.2.& ſequentibus, & n.20. rationes ponuntur n. 3. & 4. nonnulli tamen tenent contrarium, ut in n. 6. ſed præcedens ſententia eſt cõis & tenenda, & n.18. ampliatur, ut procedat etiam in curatore, & numeris ſequentibus ampliatur aliis modis, p.3 c 46.n.1.
Tutor qui aliquid ſupprimit in libro rationum habere animũ furandi præſumitur, p.3.c.1.n.74. qui bona fide opus incoatũ a patre pupilli perficit non tenetur, p.2 ca.1.n.122. qui continuat mercantiam, vel negotia patris pupilli præſumitur nomine ipſius pupilli continuare, p.2.c.10. nu 9. qui dedit pecunias magnas ad ſocieturem officii in perſonam alterius qui poſtea deceſſit, & prædictæ pecuniæ fuerunt perditæ tenetur ad damnum earum, rationes de qua hic, p 2.c. 9. n.14.
Tutor qui emit rem a patre minoris defuncto, poteſt eam ſibi tradere abſque alia ſolemnitate, p.2.c. 5. n.63.
Tutor qui jam adminiſtrationem bonorum pupilli depoſuit licite rem pupilli, ut quilibet extraneus emere poteſt, ſi tamen rationẽ tutelæ reddiderit, p. 2.ca.15. n 20. qui inventario non appoſuit omnes res, dolo feciſſe videtur. niſi ea cauſſa, ne quia tempore confectionis inventarii aliquæ res ſibi occultæ eſſent, ut in n.7. præterquam in filiis heredibus patris reſpectu mobilium in eadem domo exiſtentium, quia non poſſunt allegare ignorantiam, ut in n 8.& 9. ponitur cautela, & proteſtatio ne noceat tutoribus & curatoribus omiſſio appoſitionis in inventario aliquarum rerum ignoranter facta, p.2. c.1.n. 9.
Tutor qui inventarium non fecerit, vel bona dilapidaverit, in totum removetur, idemque eſt, quando pupillam ante tempus vel non condigno maritare voluerit, p 2 c 18.n.12.
Tutor qui in dolo verſatus fuerit, ut quia dedit pupillam indigno, tenetur ad intereſſe pupillæ, p.2.c.11. n.12.
Tutor qui jure Gallico fructus lucratur non lucrabitur ſucceſſiones pupillo obvenientes, p.3.c.30.n.15.
Tutor qui neglexit præſtare alimenta pupillo, puta, recedendo à domo nulla facta proviſione removeri poteſt, & quid tunc judex facere debeat, p.2.c.3.n. 48 & 50. qui non eſt idoneus ad damnum pupillo reſarciendum, ob non exercitum fœnus pecuniæ pupillaris, vel omiſſam comparationem prædiorum, extra ordinem coercebitur, p.2.c.9.n. 19. qui pecuniã à ſe debitam à ſe ipſo non exigit, quæ in emtionem prædiorum non convertit ad intereſſe pupillo tenetur, p.2. c.9. n. 18.
Tutor qui poſt finitam tutelam adminiſtrat tanquam tutor, crimen falſi committit, p.3.c.19.n.2. qui poſt pubertatem pupilli in adminiſtratione perſeveraverit, tutelæ actione totius temporis rationem præſtare cogitur, alias ſecus, p.3.c.19.n.12.
Tutor qui rationem reddidit. & inſtrumenta ac jura reſtituit, non cogitur litem cœptam perficere, p.2.c.19.n.2.
Tut. qui reipublicæ cauſſa abeſt. deſinit eſſe tutor, p.3.c.10. n.2.
Tutor qui repertorium non fecit, doloſe tenetur in id quod pupillo intereſt, quod ex jurejurando in litem æſtimabitur, ut in num. 18. ubi quod bonorum uſurpator reputabitur, & infamiæ ſubjacet, & in duplum rei non ſcriptæ puniatur. p.2. c.1.n.17.
Tutor debet reficere prædia & cetera, quæ ad ſui conſervationem reparatione indigent, coleteque prædia, aut locare, prout expedire judicaverit, & tenetur greges nutrire, & poſt vendere ſeu permutare, atque alienare ſine decreto veſtes attritas, jumenta minori non neceſſaria, triticum, vinum, & oleũ, atq; his ſimilia, p 2.c.1.n.119. Reges an leges poſſint condere, p.1.c.18 n.47. regulariter non eſt alendus de bonis pupilli, niſi ſit pauper, ut in n.13. p.3.c.1.n.131.
Tutor regulariter tenetur de levi culpa, præterquam in exigendis debitoribus pupilli, in quo non tenetur de levi culpa, ſed lata culpa requiritur, p 3.c.1.n.97.

relictus

Google

relictus ab inimico ſuo nuper reconciliato jam mortuo, non habet excuſationem tutelæ, p.1.c 21 nu.11. relictus à matre an debeat confirmari cum inquiſitione vel ſine ea attento jure regio, p.1.c.4. n.8.

Tutor relictus a matre filio an debeat ſatiſdare, p.1 c.4.n.10.

Tutor remotus a tutela tanquam ſuſpectus, aliter quam per accuſationem non efficitur infamis, p.2, c.18 n.22.

Tutor reparare debet ſarta tecta, ne pupilli frumentum pluviis corrumpatur, p.2, c.1.n.118. repetit a pupillo contrario judicio tutelæ quidquid in alimentis impenderit, p.2. c.3, n.16.

Tutor ruſticus vel curator aliuſve adminiſtrator qui pedes iter facere ſolet pro pupillo, eques non debet proficiſci, p.3. c.1.n. 136. ſcriptus à patre filiis ſuis vel non juſto teſtamento, aut non ut lege præcipitur, confirmari debet perinde ac ſi teſtamento tutor eſſet, ad cujus imaginem remittitur ei ſatiſdatio, nec nunc requiritur inquiſitio, p.1.c.6 n.2. ſcriptus a patre aut non juſto teſtamento, aut non ut lege præcipitur confirmandus eſt a judice abſque inquiſitione & ſatiſdatione, p. 1.ca.3. nu 9. ſaltem interpellatus debet creditori ſatisfacere de bonis pupilli minus damnoſis, ſi apud pupillum non eſt pecunia, vendendo dicta bona, p 3, c.1 num.99. ſe defendere aut excuſare non poteſt a ſolutione intereſſe minoris omiſſi, ſi dicat cautius egiſſe mutuando pecunias pupilli, quam ſi illas depoſuiſſet ad partem honeſti lucri, p.2.c.9.n.22.

Tutor ſemper videtur adminiſtrare tutorio nomine, etiamſi non dicat, ſi tamen ſciebat ſe eſſe tutorem, ſecus ſi ignorabat, p 3.c.9. n. 9. ſi antequam accuſetur ſuſpectus fecerit ſolemnia omiſſa, non poterit per hoc accuſari ſuſpectus & admittitur ad agendum & ad adminiſtrandum, ſecus ſi poſt querelam factam de removendo ob ſolemnia non facta ea facere voluerit, p.2.c.18.n 16. ſi non fecit inventarium, non valet auctoritas ejus, p.1.c.12.n 34.

Tutor ſi rationem debito tempore reddere differat, aut neglexerit etiam ſi poſtea eam reddat, ut ſuſpectus eſt removendus, p.2 c.1.n 20.

Tutor ſi tanquam tutor agat juri ſuo non præjudicat, ſicut ſi proprio nomine conſentiat alienat. vel ſi propria bona obligavit, p.1. c.1.n.22 tempore finitæ tutelæ exiſtente ſolvendo ſequentis temporis periculum ad tutorē non pertinet, p.1.cap.19.nu.42.

Tutor adminiſtrare tenetur bona fide res pupilli, nempe, domum fulcire, agrum curare, debita exigere, p.2.c.1. n.123.

Tutor tenetur pecuniā pupillarem convertere in emptionem prædiorum venalium, alias tenetur ad intereſſe honeſti lucri, ſi pecunia eſſet ſufficiens ad illorum emtionem, vel pecuniā deponere ad licitum & honeſtum lucrum apud fidelem mercatorem, & prædictum intereſſe declaratur per juramentum in litem, ut n.81. limitatur tamen, ut in n. 82 p.3.c.1.n,80. & 82.

Tutor tenetur pupillum bonis moribus inſtituere, faceréque eum legere & ſcribere, nec non & officium ſuæ conditioni & facultatibus ſuis aptius diſcere, & juxta eas alere, p.2. c.3, n,1.

Tutor tenetur erga pupillum ad ea omnia quæ diligens paterfamilias ſolet expedire, p.2.c.3, n.49.

Tutor tenetur reficere expenſas ſi motaverit aut emendaverit libellum nomine pupilli, idem erit ſi fuerit condemnatus in expenſis propter peremptam inſtantiam, vel ſi non appellaverit, vel appellationem non fuerit proſequutus cum bonam cauſſam minor habeat, p.2.c.4.n.17.& 18.

Tutor tenetur defendere pupilli cauſſam, nullamque utilē occaſionem omittere, p 2.c.4 n.19.

Tutor teſtamentarius ſatiſdare non tenetur, & ideo ob ſatiſdationem non præſtitam accuſari non poteſt nec propter omiſſionem promiſſionis de faciendo utilia, ut in n.22.p.2.c.1.n.21.

Tutor teſtamentarius repudians legatum in teſtamento ſibi relictum an teneatur compenſare illud cum decima, pa.3.cap.5. num.76.

Tutor teſtamentari⁹ non adminiſtrans tutelam, amittit legatū ſibi relictum in eo teſtamento, p.1,c.22.n.9.

Tutor teſtamentarius cui eſt relictum aliquod legatum cum injunctæ tutelæ onere, ſi, etſi velit, non poteſt aſſumere tutelam propter militiam vel aliam cauſſam, non amittit prædictū legatum, p.1,c,22.n.10.

Tutor teſtamentarius recuſans tutelam, vel ſe excuſans ab ea, non amittit legatum ſibi relictum, quando conſtat teſtatorem alia contemplatione reliquiſſe, quam ob recompenſanda onera tutelæ, p.1.c.22 n.11.

Tutor teſtamentarius conſanguineus teſtatoris non amittit legatum ei relictum ob recuſationem tutelæ, p.1.c.22. num.12.

Tutor teſtamentarius recuſans tutelam non amittit legatum ſibi relictum cum onere reſtituendi, p.1.c.22.n 13.

Tutor teſtamentarius an attento jure noviſſimo authen. ſemper & indiſtincte amittat legatum ſibi relictum in eodem teſtamento, recuſando tutelam, eo quod teſtatoris voluntatem non adimpleat, p.1,c.22, n.14.

Tutor teſtamentarius recuſando tutelam, licet amittat legatū, non tamen amittit ſubſtitutionem pupillarem, p.1,c,22. n,15.

Tutor teſtamentarius quotiens venit confirmandus, ſi confirmetur eſt teſtamētarius, ac proinde eſt præferēdus legitimo, p.1,c.2, n.25.

Tutor teſtamentarius etiam inventarium conficere tenetur, p. 3 c.1.n.16 teſtamentarius ſatiſdare non debet, neque tenetur, niſi ſit malæ famæ, & incognitus teſtatori, p.1.c.5, num,1. & 4.

Tutor teſtamentarius non poteſt adminiſtrata ſine judicia decreto, niſi aliud teſtator diſpoſuerit, p.1,c 5,n 6.& 7.

Tutor teſtamentarius poteſt etiam ſuſpectus poſtulari, p 2.c.18. n,23. teſtamentarius præfertur legitimo dativo matri & aviæ ſed mater & avia præferuntur legitimo, & dativo, p.1,c.2,n,6, & 7. legitimus deficientibus teſtamentariis matre & avia ſuccedit in tutela, p.1 c.2. n. 13, teſtamentarius recuſans tutelam vel excuſans ab ea, regulariter amittit legatum, & quidquid a teſtatore in teſtamento erat relictum & quomodo procedat, n.2.& 3 p.1.c.22.n.1.

Tutor teſtamento datus ſi hoc ignorans geſſerit non tenetur quaſi tutor, p.2.c,17 n 7.

Tutor teſtamento datus non poteſt appellari honorarius, ſi ei injungatur cura exigendi rationem, p.3.c, 6 n,1.

Tutor tutela finita non ſolum tenetur minori petere curatorem, ſed etiam debet ei adminiſtrationem transferre & rationem reddere, p.2, c.19. nu. 19 & 2. ubi taxatio alimentorum eſt immodica poteſt illam reſtringere, p 2.c 3.n. 18. vel adminiſtrator non tenetur ponere in inventario id quod domini non eſt ſed an res depoſitas vel commodatas, & ſic alienas repertas in bonis pupilli teneantur ponere, agitur in n. 98. part,2, cap. 1. num. 97.

Tutor vel adminiſtrator bonorum præſumitur ſibi ſatisfacere de credito, & procedit etiam in mulieribus adminiſtrantibus bona pupillorum circa repetitionem ſuarum dotium, p.2.c.9. n.51. vel curator, ejuſve filius, vel nepos olim matrimonium contrahere non poterant cum pupilla adulta, quod adeo verum erat ut matrimonium contractum inter prædictas perſonas nondum reddita ratione tutelæ, vel poſt redditam nondum exacto vigeſimoquinto anno, & alio utili anno eſſet nullum, alias ſecus, p.2.c.12. n,1. 2,&3.

Tutor vel curator vel ſic adminiſtrator neceſſarius contrahens nomine officii non tenetur de evictione, fallit hæc concluſio duobus modis, ut in n.1.& 3, infra p.2. c,13, vel curator an poſſit perſuadere alicui morienti, ut ſibi relinquat quod pupillo ſuo relinquere volebat, ponitur & reſolvitur bimembris, n. 1. p.2,c.14 n.3. vel curator tunc dicitur palam & bona fide contrahere quando adhibito alterius contutoris conſenſu emit, idem eſt quando tutor cum auctoritate judicis contrahit, ut in n. 7. verius eſt ut hoc quoque jure communi attento requiratur inter ventus amicorum, ut in n.8.p.2.ca. 15.n. 6. vel curator tenetur in toto adminiſtrationis negotio de geſtis & neglectis, p.2.c, 16 n 4.

Tutor vel curator tenetur horrea reficere & vetus frumentum vendere, nec tenetur id vel vinum minoris conſervare, in tempus cariſtæ, ſed poteſt vendere occurrenti & cōt pretio, nec tenetur mittere in alium locum, & in rationibus ſuis debet ponere tempus venditionis alias inſpicitur tempus majoris valoris, part,2. cap.16,num,5. vel curator tempore redditionis rationis exhibere debet libros rationum adminiſtrationis rei pupillaris, p.3.c,1.n.45.

Tutor vel curator convertendo pecunias minoris in propriā utilitatem poteſt dici prædo, & contra eum in litem juratur, p. 3.c,1.n.51. vel curator tenetur reſtituere adulto inſtrumenta, alias poteſt adverſus eum ob dolum vel latam culpam in litē jurari, p.3.c.1,n.91.

Tutor vel curator tenetur ſibi conſignata non legitime alienata tanquam reliqua reſtituere, p.3.ca.1.n,92.

Tutor vel curator debet rationem reddere fructuū & reddituū ſecundum quod communiter percipi potuiſſet, part,3, cap. 1. num, 93.

Tutor vel curator tenetur reddere pupillo librum rationum finita tutela vel cura, nec non & heres tutoris vel curatoris, p.3. c,1.n,60.& 61. vel curator tenetur ſi dolo vel lata culpa neglexerit exigere, p.3.c.1 n,96.

Tutor vel curator inutiliter datus à patre, confirmatur à judice ſine inquiſitione, ſecus vero ſi ab alio detur, part, 1, capit. 3, num. 17.

Tutor vel curator legitime datus non poteſt incipere adminiſtrare antequam decretum judicis accedat, p. 1, c. 3. n. 21.

Tutor vel curator non poteſt adminiſtrare ante inventarium alias infamis eſt & poteſt ut ſuſpectus revocari, & geſta ab eo, & ante confectionem inventarii ſunt ipſo jure nulla, ut in n.58. & contra illos eſt præſumptio juris, & de jure, & poteſt jurari in litem, ut ibidem, & n 59. limitatur, ut in num. 60. & 66.p.2,c,1.n,57.

vel curator ante decretam adminiſtrationem & confe-ctionem inventarii poteſt gerere ea quæ ad utilitatem pupilli ſpectant, dummodo non poſſint obeſſe pupillo, ſed tantum prodeſſe, ut in n. 68. p. 2. c. 2. nu. 66

Tutores vel curatores non tenentur conſervare frumentum vel vinum minoris in tempus cariſtiæ, ſed poſſunt id vendere occurrenti & cõi pretio, nec tenentur mittere in alium locum, p. 2. c. 1. n. 62.

Tutor vel curator in rationibus ſuis ponere debet tempus venditionis alias in ejus ꝑjudicium inſpicietur tempus quo plurimum illo menſe vel anno valuit, debet tamen expectare tempus congruum, & vendere juſto pretio, & in loco fori, & ad utilitatem minoris, & non ad beneplacitum ſuum, alias tenetur ad intereſſe, p. 2. c. 1. nu. 63. & 64.

Tutor vel curator agens ante inventarium removetur, quia non poteſt agere, nec conveniri in judicio, nec extra inventario non confecto, & quid ſi ſit cœptum inventariũ non tamen perfectum, p. 2. ca. 1. n. 74. & 77. licet de ſtylo curiarum aliud ſervetur, ut in n. 79. vel curator inveniens theſaurum in fundo lui minoris, integre ſibi dimidiam ejus percipiet partem ratione inventionis p. 3. c. 26. n. 19 & 20.

Tutor vel curator datus a judice Eccleſiaſtico minori clerico ad ſua bona adminiſtranda ſalarium condignum habere debet, vel decimam per imitationem legis civilis, quia deſuit in hac ſpecie jus canonicum, p. 3. c. 32. n. 6.

Tutor vel curator poteſt ꝓhibere minorem ejuſque curatorem, ne ſe inſcio fructus colligat, niſi miſſo inſpectore, ut ſibi conſulat pro ſua decima, p. 3. c. 39 n. 2.

Tutor vel curator qui reſtituit pupillo majori facto integre res ſuas poteſt ab eo condicere decimã, licet non a tertio poſſeſſore fructuum, p. 3. c 39. n. 6.

Tutor vel curator poteſt retinere res pupilli vel adulti penes ſe exiſtentes, ꝓ ſua decima, p. 3. c. 39. n. 7.

Tutor vel curator poteſt ſuam decimam conſequi actione tutelæ contraria, imo ea competit etiam adverſus quemlibet poſſidentem rem pupilli, etiam eo nihil petente, ut in n. 17. p. 3. c. 39. n. 16. & 17. vel curator, aliuſve adminiſtrator qui ſemel reddidit rationem, reddere illam iterum non tenetur, ſi ratio ſufficienter reddita fuerit, ſecꝰ alias in n. 18. p. 3. c. 1. n. 814

Tutor vel curator eas expenſas ꝓ pupillo faciat, quas ꝓ ſe feciſſet, p. 3. c. 1. n. 137. vel curator, vel alius adminiſtrator an teneatur ſolvere mercedem domus minoris, vel domini, in qua vixit, p. 3. c. 2. n. 169.

Tutor vel curator ratione adminiſtrationis regulariter jure cõi ſalarium petere non poteſt, fallit in duobus caſibus, poteſt n. judex ei juſte ſalarium conſtituere ex juſta cauſſa, quæ relinquitur arbitrio judicis, p. 3. c. 2. n. 1. 2. 3. & 7.

Tutor vel curator peregre ꝓficiſcens ꝓ negotio ſuæ adminiſtrationis, an præter decimam fructuum poſſit deducere & reputare etiam perſonales expenſas neceſſarias, p. 3. c. 2. n. 18.

Tutor vel curator debet curam habere de pupillo vel adulto, & illum mittere ad ſcholas, & ſecundum illius quantitatem, conditionem & ingenium & facultates facere addiſcere ſcientiam, & artem, debitaſque mercedes debitis temporibus ſolvere magiſtris & artificibus, alias tenentur, &c. ut hic, p. 2. c. 3. n. 2.

Tutor vel curator ultra decimam fructuum non auditur, ſi petat quod dedit actori, vel negotiorum geſtori, ut omnia debitorum exigeret, & alia faceret incũbentia officio tutoris, n. 21. ſecus jure cõi attento, quo ſalarium tutrici non debetur, nec datur, ut in n. 22. p. 3. c. 5. n. 20.

Tutor vel curator, aliuſve adminiſtrator peregre ꝓficiſcens an ultra decimam poſſit capere alimenta, p. 3. c. 5 n. 22.

Tutor vel curator ita demum debet collocare pecunias pupillares in emtionem ꝓdiorum, vel in redditus annuos, ſi hoc facere potuerit, alias ſecus & melius eſt ſolvere debita pupilli, quam emere ꝓdia & cui incumbat onus probandi potuiſſe collocare vel non, vel convertiſſe in ſuos uſus, agitur, n. 29. calculatores regulariter non habent poteſtatem, aut juriſdictionem ad condemnandum in reliquos tantum ſuum judicium interponendi ſuper reliquis, & intereſſe, juxta diſtinctionem, de qua, p. 2. c 9. n. 28. 29. 30. & 31.

Tutor vel curator, ſi uſuras exactas uſibus ſuis retinuerit, earum uſuras ꝓſtare tenetur, p. 5. c. 6. n. 32.

Tutor vel curator debet deſcribere in inventario bona quæ invenit penes minorem ſtatim quo fuit datus ipſe tutor, vel curator, & omnes res deſcribi debent per ſigna, latera, & confinia, ſicut in libello ponerentur, p. 2. c 1. n 93. & 94.

Tutor vel curator effectus ſurdus aut mutus poſt ſuſceptam tutelam vel curam, an deſinat eſſe tutor, vel curator, pa. 1. ca. 17. num. 5.

Tutor vel curator mittens pupillæ ad domum ſponſi, ejus munera nuptialia, an poſſit ea pupillæ imputare, part. 2. capit. 11. num. 9.

Tutor vel curator aut alius conſanguineus pupillæ recipiens aliquid ꝓ ea maritanda, an teneatur id ei reſtituere, p. 2. c. 11. num. 10. & 11.

Tutor vel curator aliter quam conſtitutum eſt adminiſtrãs, tenetur ex mala adminiſtratione, & punitur multis pœnis, p. 2. ca. 16. num. 7.

Tutor vel curator pecuniam ſui minoris in ſuos uſus convertẽs vel ſi otioſas eſſe paſſus eſt, tenetur ad intereſſe, vel ſi agros non coluit ad fructus quos communiter præſtare ſolent, p. 2. c. 16. nu. 7. vel curator tenetur ex dolo lata culpa & levi, & de hoc non tenetur in exigendis nominibus debitorum, nec de leviſſima culpa, & quomodo lata culpa in hoc probatur, late hic, p. 2. c. 16. n. 8. 9. & 10.

Tutor vel curator faciens aliquid quod nomine alieno eſt obligatus facere, licet id faciat nomine proprio, ꝓſumitur & cenſetur facere nomine pupilli, niſi actus principaliter non ſpectaret ad pupillum, ſed ad ipſius tutorem etiam pertinere poſſet, ut in n. 4. p. 2. c. 10. n. 2.

Tutor vel curator ſublatus ab adminiſtratione tãquam ſuſpectus ratione doli remanet infamis, ſecus, ſi ratione negligentiæ: lata tamen culpa in hoc dolo non æquiparatur, niſi alias infamia ipſo jure incurreretur, p. 2. c. 18. n. 17. & 18.

Tutor vel curator tenetur collocare in matrimonium minorem ſuam eique dotem competentem conſtituere juxta facultates patris & dignitatem mariti, ut in n. 1. quid ſi ſciente ei majorem dotem facultatibus conſtituat, p. 2. c. 11. n. 1.

Tutor vel curator alẽs & dotãs fratres, & ſorores pupilli, quos ipſe pupillus alere & dotare tenebatur, nihil judicio tutelæ pupillo, vel ejus ſubſtitutis præſtare tenetur, idem in ꝓ tutore & curatore, p. 2. c. 3. n. 44. vel curator negligens in convertendo pecunias pupillares in emtionem prædiorum, vel exercitium honeſti lucri, quod intereſſe ſolvere debeat, ac reſpectu fructuum prædiorum quæ emere debuerat, per rationẽ liciti lucri pecuniarum, p. 2 c. 9. n. 37.

Tutor vel curator licet juſtam cauſſam pupilli tueri debeat, malam tamen defendere non tenetur, alias impenſas pupillo imputare ꝓhibemur, p. 2. c. 4. n. 14. & 15.

Tutor vel curator in dubio præſumitur moviſſe litem animo calumniandi injuſte ac temere, p. 2. c. 4. n. 16.

Tutor vel curator hodie tenetur pecuniam pupilli, vel in emtionem prædiorum expendere, vel eam alicui mercatori tradere ad partem honeſti & liciti lucri recipiendam, idemque eſt in aliis adminiſtratoribus, & quid in hoc ſervetur, vide n. 6. niſi in teſtamento ſit relicta tutori liberatio, ut in n. 7. quia tunc non tenetur de neglectia, nec contra eum jurare in litem, niſi in dolo deprehendatur, p. 2. c. 9. n. 5. & 7.

Tutor vel curator in ea pecunia ubi frequens eſt redditorum annuorum venditio, ut in noſtra Hiſp. contingit, maxima culpa dignus cenſebitur, qui pecuniam pupilli in id negotium expendere neglexerit, ac ꝓinde damnandus erit in id, quod pupilli intereſt ejus pecuniam otioſam fuiſſe abſque ullo lucro apud tutorem vel curatorem, ita tamen ut levius & moderatius intereſſe ſolvatur, ut in exemplo hic poſito, n. 24. p. 2 c. 9. num. 23.

Tutor vel curator modicam pecuniam minoris non tenetur dare ad lucrum, p. 2. cap 9. n. 25. vel curator finita tutela vel cura novas cauſſas non poteſt agere, alias repelli poteſt, par. 2. c. 19. num. 3.

Tutores vel curatores lites & negotia inchoata durante officio eo finito perſequi tenentur, alias faciunt litem ſuam, p. 2. c. 19. num. 4.

Tutor vel curator finito officio non convenitur paſſive, par. 2. c. 19 n. 5.

Tutor vel curator non conficiens inventarium mox, id eſt quãprimum poteſt, removeri à judice tanquam ſuſpectus poterit, p. 2. c. 1. n. 53.

Tutor vel curator non poteſt, accipere ꝓ labore adminiſtrationis plusquam decimam fructuum de rebus minoris, etiamſi ab ipſo ei plus fuerit ꝓmiſſum, ut adminiſtrationẽ ſuſcipiat, præterquam in tribus caſibus hic poſitis, p. 3. c. 22. n. 8.

Tutor vel curator deducit decimam ex lapidibus exciſis lapidicina jam aperta ante tutelam vel curam, p. 3. ca. 25. n. 16.

Tutor vel curator non deducit decimam lapidum ex lapidicina ab eo aperta, quando venæ apertio non ceſſiſſet in commodum fundi, p. 3. c. 25. n. 17.

Tutor vel curator attento jure 7. partitarum an poſſit pignorare res mobiles pretioſas minoris, quæ ſervando ſervari non poſſunt, p. 2. c. 21. n. 3. vel curator minorum ſi bona eorum habeat, eaque non exhibeat ut pignori capiantur, poſſunt in carcerem detrudi donec exhibeant, p. 2. c. 23. n. 2.

Tutor vel curator ſi poſt decretum præſidis ſublata pecunia, quæ ad comparationem poſſeſſionis fuerat depoſita, ſibi prædium comparaverit, eſt in electione minoris rem emtam ſibi capere, vel pecuniam cum uſuris legitimis, p. 3. c. 1. n. 83. & 84.

Totor

Digitized by Google

De Tutelis & Curis.

Tutor vel curator bona mobilia pretioſa minorum, aurum & veſtes cæteraque mobilia pretioſa minoris vendere non pôt ſine decreto prætoris, & aliis requiſitis ad alienationem prædii ruſtici, &c. ſecus vero eſt dicendum in aliis bonis mobilibus, quæ ſervando ſervari non poſſunt, p. 2. cap. 21. n. 1. 2. & 5.

Tutor vel curator an teneantur ad intereſſe, pupilli pecuniarum, quas omiſit exigere, vel pretii bonorum mobilium, quæ vendere tenebatur, & id omiſit facere, & n. 34. p. 2. c. 9. n. 33.

Tutor vel curator etiam non requiſitus tenetur reddere rationem, p. 3. c. 1. n. 7.

Tutor vel curator, procurator rationem adminiſtrationis reddere tenentur etiam poſt longum tempus viginti annorum, & uſque ad triginta annos, p. 3. c. 1. n. 27.

Tutor vel curator in reddendis rationibus debet exhibere inventarium & librum rationis, & alia plura facere & oſtendere, quæ hic continentur, p. 3. c. 1. n. 28. vel curator finita tutela vel cura, non minus obnoxius eſt ad adminiſtrandum connexa priſtinæ adminiſtrationi, ſicut tutela, vel cura durante, & periculum ad eum pertinet, p. 3. c. 19. n. 11.

Tutor vel curator tenetur à ſeipſo exigere debitum, p. 2. c. 9. num. 40.

Tutor vel curator obligans perſonam ſuam, & omnia bona ſua, finito officio, tenetur ad ſolutionem, quia hoc faciat nulla lege cogente, p. 1. c. 1. n. 24. vel curator quando reddit rationem, tenetur exhibere inventarium legitimum & perfectum, alias eſt in dolo præſumpto, & ultra pœnam infamiæ. & alias tenetur minori, quatenus in litem juraverit, p. 3. c. 1. n. 49.

Tutor vel curator ultro rationes reddere poteſt nondum finito officio, periculo tamen tutelæ, vel curæ obnoxius remanet, p. 2. c. 1. n. 5. vel curator magnatis debet dari & provideri per ſolum Regem, p. 1. c. 16. n. 23.

Tutor vel curator Hiſpalenſis cui cura gregis demandata ſit, ſi boves fugiant in regionem Segovienſem, ibique pariant, decimabit partus eorum, p. 3. cap. 19. n. 17. Vel curator ſuſpectus dicitur ex pluribus cauſſis, p. 2. c. 18. n. 1.

Tutor vel curator non reſtituens bona ſtatim finita tutela vel cura conſtituitur in mora ipſo jure abſque interpellatione, & a die moræ non ſuunt lucrandi fructus, p. 3. c. 19. n. 3. & 4.

Tutor vel curator cui ſoli judex cauſſa cognita adminiſtrationem commiſerit, ille ſolum decimam percipiet, p. 3. c. 16. n. 15.

Tutor vel curator minoris eſſe non poteſt qui ejus rem poſſidet, nec habens rem communem cum eo, p. 1. c. 20. n. 4.

Tutor unus ex pluribus relictis in teſtamento non poteſt adminiſtrare ſine ſatiſdatione facta contutoribus & pupillo, niſi à teſtatore fuerit deſignatus ad adminiſtrandum, p. 1. cap. 5. n. 5.

Tutor unus vel curator ex pluribus ſimul conſtitutis omnia ſuo nomine gerens altero nolente gerere, ſolidam decimã conſequetur, p. 3. c. 16. n. 13. utiliter gerens conſervat ſibi expenſas factas, idem ꝓ tutore, & curatore, & alio adminiſtratore, p. 3. c. 1. num. 140.

Tutorum etymologia Alberici rejicitur, p. 1. c. 1. n. 10.

Tutorem habenti tutor dari non poteſt, alias dato erit nulla, etiamſi ex diſpoſitione ſtatuti id fiat, p. 1. ca. 19. nu. 32. habenti poteſt dari tutor in pluribus caſibus, de quibus ſupra nu. 34. uſque ad 41. parte prima, c. 19. n. 34. idoneum pupilli tunc dicuntur non habere, quando non haberent legitimos, niſi ſuſpectos, ſecus vero eſſet, ſi alii eſſent tutores teſtamentarii quia tunc matre tranſeunte ad ſecundas nuptias, tutela potius redit ad eos, quam ad matrem iterũ viduam, p. 1. c. 9. n. 27.

Tutorem propriam rem pretioſiorem re pupilli vel parem pôt ſalvare relicta re pupilli, quam ſalvare non potuit adhibita diligentia debita, p. 2. ca. 1. nu. 131. tantum petere non ſufficit ſed requiritur quod id fiat cum effectu taliter quod tutor detur & adminiſtret cum effectu, p. 1. c. 16. n. 25.

Tutore primo dato deſinente eſſe tutore in perpetuum, tunc ſecundus in locum ipſius ſuffectus tutor eſt, & idem tutore prima ſe excuſante, & a parte adminiſtrationis, ut in n. 52. & tunc hic ſecundo loco datus verus tutor eſt, & omnia facere poteſt, p. 1. c. 19. n. 51.

Tutores ante confectionem inventarii tutores ſunt & adminiſtrare poſſunt ſub pœnis legalibus, præterquam poſt litem conteſtatam ſuper ſuſceptione tutelæ, p. 2. c. 1. n. 80. aut curatores non debent aut poſſunt pecunias minorum in aliquod exercitium, puta, in ſocietatem collocare, niſi illud in uſu fuiſſet patri pupilli, p. 2. c. 9. n. 25.

Tutores cæſarum conſtitutionibus tenebantur ſtatim accepta tutela, vel ex pecuniis pupillaribus prædia emere, vel eaſdem pecunias, juxta uſurarum modum fœnori dare, p. 2. c. 9. n. 1.

Tutores & curatores poſſunt alimenta præſtare ſorori pupilli non habenti alias unde ſe alat, eamque liberalibus artibus inſtituere, quia ad id pupillus tenetur, p. 2. c. 3. n. 27.

Tutores & curatores minorum intra quod tempus inventariũ conficere teneantur, reſolvitur cum vera & concordi ſententia, quod mox, id eſt, quam primum poſſit, & quod habeant tempus, alias heredibus conceſſum, p. 2. c. 1. n. 10. & curatores negligentes in exigendis debitis minorum ſi debitores non ſolvendo efficiantur quando ad damnum teneantur, p. 2. c. 15. num. 11.

Tutores & curatores pro reliquis carcerari debent, præterquam mater tutrix vel curatrix filiorum ſuorum, p. 2. c. 16. n. 12.

Tutores & curatores poſſunt vendere fructus minorum, etiam qui biennio non corrumpuntur ante confectionem inventarii, p. 2. c. 1. n. 61. & curatores adimplent faciendo inventariũ quam primum poſſint certum & verum coram tabellione, & teſtibus, etiam ſine judice, licet melius ſit, ut id fiat de judicis licentia & confectum ducatur coram judice, cum juramento de quo hic, p. 2. c. 1. n. 84.

Tutores & curatores non tenentur apponi facere in inventario exemplum inſtrumentorum debitorum ſuorum minorum, ſi tamen id ſolenniter fecerint, tenentur eo uti ſi opus fuerit, alias pupilli eos judicio tutelæ convenire poterunt, p. 2. c. 1. n. 87. & 88.

Tutores & curatores reputãt omnes ſumptus quos faciunt in re & patrimonio minorum, veluti ſi ædificent, vel reficiãt, vel agros colant, p. 3. ca. 1. n. 138. & 139. & curatores in adeundo hereditatem minorum quid videre & conſiderare debeant, p. 2. c. 1. n. 110.

Tutores & curatores non ſolum lites cœptas ſequuntur ut eas perficiant, ſed etiam incipiunt eas quas petere poſſe putant, etiamſi non ſint tempore perituræ, p. 3. c. 1. n. 143.

Tutores & curatores non debent plus ꝓ ſuis minoribus expendere quam ꝓ ſe expenderent, itaque moderata eſſe oportet ſalaria advocatorum & procuratoris legitimos ſumptus, p. 3. c. 1. num. 144. & curatores deducunt expenſas litium utiliter à principio inſtitutarum, etiamſi inutilẽ eventum habeant, p. 3. c. 1. n. 145. & curatores aliique adminiſtratores, ſicut poſſeſſores hereditatis poſſunt ſibi recuperare meliorationes utiliter factas, licet non extent res in quibus factæ ſunt, p. 3. c. 1. n. 14.

Tutores & curatores donare gratis non poſſunt de bonis ſuorum minorum, neque gratis remittere jus pupillo competens p. 2. c. 6. n. 1.

Tutores & curatores variis ex cauſſis excuſantur, pa. 1. c. 21. n. 1.

Tutores tenentur de caſu fortuito, quando dolus eum præceſſit, p. 3. c. 1. n. 108. & curatores in rationibus reddẽdis conſervant ſibi expenſas in alimentis & aliis rebus minorum factas, non enim videtur alimenta prædicta donare, cum ea cogatur præſtare, ut in n. 128. ꝓcedit etiam in tutore & curatore ſanguine conjuncto, puta, patruo & fratre, ut in n. 130. & 131. ubi quid ſi pupillus operatus ſit tutori, p. 3. c. 1. n. 127.

Tutores & curatores reputãt expenſas quas ipſi faciunt domo egreſſi ſi alibi res minoris vel furioſi gerẽda ſit, debet tamẽ ex his deduci quas domi erãt facturi, niſi domi viverent ex artificio, p. 3. c. 1. n. 134. & 135.

Tutores & curatores reputant in ratione adminiſtrationis ſumptus litis, p. 3. c. 1. n. 142. & 143.

Tutores & curatores tenentur ſi extiterunt in mora exigendi nomina debitorum, & ipſa fuerint deteriorata, p. 3. c. 1. n. 95.

Tutores & curatores ſi domos minorum ruentes non refecerunt ad omnia damna & intereſſe tenentur, p. 3. c. 1. n. 103.

Tutores & curatores tenentur tutelæ & curæ judicio minoribus ſuis reſarcire quidquid dolo vel culpa eorum levi amiſerint, vel cum poſſent non acquiſiverunt, de leviſſima tamen culpa non tenentur, p. 2. c. 14. n. 1.

Tutores & curatores palam & bona fide poſſunt emere rem minorum ſuorum, & non vitiatur contractus hodie attento jure Regio, ſecus eſt ut n. 9. unde non ꝓcedit in his regnis opinio Decii, conſ. 410. n. 2. & ſeq. in n. 10. p. 2. n. 15. n. 5.

Tutores & curatores non poſſunt regulariter emere rem minorum ſuorum ex rationibus de quibus hic p. 2. c. 15. n. 1.

Tutores & curatores dicuntur minorum domini & eorum bonorum, & habent a lege mandatum cum libera, p. 1. c. 1. n. 15.

Tutores & curatores ſi non reddiderint rationes finito officio pœna quaſi falſi tenentur, & contra eos juratur in litem, p. 3. c. 1. n. 6.

Tutores & curatores jure communi in uſu erat quod Romanæ præfectus urbis, vel prætor, ſecundum ſuam juriſdictionem, in provinciis autem præſides ex inquiſitione crearentur, vel magiſtratus juſſu præſidum ſi non erant magnæ pupilli facultates, part. 1. c. 16. n. 25.

Tutores & curatores confecto inventario, quid debeãt facere, p. 2. c. 1. n. 115.

Tutores & curatores cauti atque prudentes ſolent à judice petere, ut decernat quæ alimenta minoribus ſint præſtanda juxta qualitatem perſonarum, p. 2. c. 3. n. 15.

Tutores & curatores eam diligentiam adhibere debent circa adminiſtrationem rerum pupillarium quam paterfamilias rebus ſuis bona fide præbere debet, p. 2. c. 1. n. 157.

De neceſſitate teneatur ad finem perducere, quæ dilationem non admittunt, p.2, cap.1, n.67. Dicuntur quaſi tutores atque defenſores, & ſic s tuendo, eo, quod pupillum defendere debent, p.1. c. 1. n.4.

Tutores etiam poſt pubertatem aſſiſtere debent, & teneantur defenſioni cauſſarum pupillarium, ſi nondum rationem reddiderint, nec rem ad curatorem tranſtulerint, intellige de cauſſis certis, ut in n.2. & 4. p. 2. c.19. num. 1. Et executores teſtamenti tutoribus æquiparantur, p.3 c.45. n.3.

Tutor. fidem integram ab omnique furto abſtinentiam præſtare debent, alioquin fures cenſendi ſunt, & divinam iram ſentient, p.1. ca. 1. n.12. hodie in prædictis caſibus non tenentur ad uſuras, ſed ſolum ad intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis boni viri arbitrio, p 2. ca. 9, n 4. in præmiſſa ſpecie poſſunt tutori conſtituere ſalarium, p. 3. c 2. n 6.

Tutor. in ſubſidium tenentur pecunias pupillares ad honeſtum lucrum dare, p 1. c. 9 n 8.

Tutor. jurare debent quod hic continetur, ſed an requiratur pro forma, & valore tutelæ, quod tutor juret non ſolum utilia facere & inutilia prætermittere, ſed etiam addere, quod pupilli defenſionem abſque ulla dilatione ſuſcipiet, alias tutela non valet, p.1 c.12. n.31.

Tutor. merito initio ſuſceptæ appellationis juramentum & ſatiſdationem præſtant. p.1. c.1. n 13. non habentur loco domini quando pupillos bonis ſpoliant, p 1. c.1. n. 16. plures dati a judice pro rerum exigentia omnes ſatiſdare tenentur, p. 1. c.12. num. 29.

Tutor. plures licet in ſolidum teneantur, regulariter tamen habent inter ſe quatuor juris beneficia; primum ordinis, ſecundum diviſionis, tertium ceſſionis actionis, quartum, utilis actionis, p 1. c.15. n.10.

Tutor. plures vel curatores ſi reperiantur dati à diverſis judicibus, cujus datio præferenda erit, p.1. c.16. n.31. tutores vel curatores adminiſtrationem tutelæ, vel curæ inter ſe dividentes, quisque eam ſolum partem fructuum & redditium decimæ quæ ſibi in diviſione obtigerit niſi aliud in diviſione conveniat, p.3. c.16. nu. 14.

Tutor. poſſunt propria auctoritate ſibi ſatisfacere de bonis minoris de eo quod ſibi minor debet, p.3. ca. 39. nu. 11. regi impuberi, deficiente patris judicio qui eligatur, part. 1. capit. 18. num. 20.

Tutor. regis quot eſſe debeant, p.1. ca. 18. nu. 25. regis quid jurare debeant, p.1. c.18. n.43 revera non ſunt, qui pupillos potius ſpoliant quam defendunt, p.1. c.4 n.12.

Tutor. teſtamentarii an poſſint eſſe debitores, vel creditores minorum, ubi diſtinguitur, an hoc ſciverit, vel ignoraverit teſtator, ſufficit tamen aliter de ſcientia conſtare, quam ex verbis teſtamenti, n.7. in dubio præſumitur ignorantia, p.1. c. 20 n.6. & 8.

Tutor. vel curatores tempore redditionis rationis tenentur probare debitores eum quibus contraxerunt ejus conditionis tempore contractus fuiſſe, ut diligens paterfamilias his crediturus fuiſſet, p.3. c.1. n.90.

Tut. vel curatores ſi ruentes domos minorum non refecerint ad damna & intereſſe teneantur, p.2 c.16. n. 6. Vel curatores minorum non debent vendere nec alienare immobilia eorum, quod ſi aliud fecerint ſine decreto judicis, poteſt contra eos in litē jurari, ut in n.3. idem eſt in adminiſtratoribus civitatis, vel univerſitatis, abſque ſolemnitatibus alienantibus bona communia, p.2. c.5 n.2. & 4. Vel curatores providendi vulgo concepti dandi ſunt a judicibus ſuæ originis vel maternæ, p 3. c. 16. n.15.

Tutoribus & curatoribus Regum, Principum & Illuſtrium perſonarum recompenſatio debetur & tribuitur ratione adminiſtrationis, p.3. c.2. n. 8 Et curatoribus pluribus adminiſtrationibus, unus ſine alio non poteſt rationem reddere, p.3. c.1. n. 111. Vel curatoribus pluribus adminiſtrantibus quomodo conveniri ipſi poſſint, p.3. c.1. n.115.

Tutoribus pluribus conſtitutis aut datis, ortaque inter eos diſcordia ſuper adminiſtratione, poſſunt contutores eligere unum, cui committatur, & per judicem decernatur adminiſtratio, at vero ſi quilibet adminiſtrare voluerit, judex eligat unum ex eis, p.1. c.14. n.1.

Tutoribus pluribus relictis in teſtamento à patre filiis ſuis adminiſtrabit deſtinatus a patre, & ceteri erunt tutores honorarii, ſi non fuerit aliquis deſtinatus inter ſe eligatur unus, & ſi inter ſe concordare nequiverint, judex eligat meliorem & utiliorem pupillo & decernat ei tutelam, part. 1. capit. 14. num. 3.

Tutori dependenti pecunias pupillares ad lucrum apud campſorem committet eo tempore reputatum virum bonum, vide ibi, p. 2. c.9. n.10.

Tutori honorario, & etiam dato cauſſa notitiæ recte ſolvitur, niſi interdicta eis fuerit à prætore adminiſtratio, p. 1. c.17. n.8.

Tutori incumbit onus probandi, ſi opponatur ei, quod non fecit inventarium, p. 2. c.1. n.75.

Tutori invalido licet non debeatur decima, ſalarium tamen moderatum & expenſæ ſolvuntur, p. 3. c.8. n.27.

Tutori permiſſum olim erat pecuniam pupilli ſub uſuris dare ad alimenta pupillo exhibenda, p. 2. c 9. n. 2 Vel curatori ſuſpecto poſtulato quouſque cognitio finiatur, interdicitur ei adminiſtratio, & alius in locum ejus adminiſtrationis eſt ordinandus, præterquam ſi illis ſit conjunctus, quia tunc datur illi conſocius ſi ſuſpicio ſit debilis, & parvi momenti, pa. 2. c.18. num. 11.

Tutoris appellatione an veniat curator & è contra latiſſime declaratur uſque in finem, p.1. c.16. n. 151. Confeſſio quando noceat pupillo, p.2. ca 6. n.16. & 19. Confeſſio in libro rationum vel apocha de pecuniis exactis vel receptis a debitoribus pupilli an eos liberet, & ita ut pupillus agere non poſſit poſtea contra eos, p.3 c 1. n.77.

Tutoris nominatio jure Regio conſervatur, hereditate non adita per heredem, vel nullo herede inſtituto, idemque eſt à fortiori dicendum, rupto teſtamento ex cauſſa præteritionis, vel exheredationis, p.1 c. 5. n.16. & 17. Officium eſt alere pupillum pro modo facultatum ejus, quando judex ſuper hoc non eſt aditus ex cauſſa tamen poteſt hoc tutor abſque judice facere, ut in n.4. & 5. p. 2. ca. 3. num. 3. Quatuor ſunt ſpecies, nempe matris & aviæ. & iſta dicuntur anomala. & extraordinaria, p.1. c. 2. n. 2. Scientia quando dicatur ſcientia pupilli & ipſi noceat, p 2. c.6. n.15.

Tutor regis facta electione & præſtito ab eis juramento juxta formā legis Regiæ Partitarū: deven meter al Rey en ſu guarda, & cetera, ut hic, p.1. c. 18. n. 41.

Tutorum Regis qualitates, p.1. ca.18. n.21. Triplex ſpecies: teſtamentarii, legitimi & dativi, p.1. c.2. n.1.

V.

VBi eſt temporale præmium, ceſſare videtur caritatis præmium, p.3. c. 45. n. 15.

Venditio prohibita trahitur ad omnem alienationem rerum majorum, p.2. c.5. n.78.

Venditio ſimplex roſarum viridarii intelligitur de primis fructibus, non de ſecundis, quos in eodem anno producit viridarium, & quomodo intelligatur, numer. 7. part. 3. capit. 38. num. 2.

Verba ſunt intelligenda juxta ſubjectam materiam, ubi plura exempla adducuntur, p. 1. c.16. n.138.

Verbum debet, licet regulariter loquendo importet neceſſitatē, ſicut verbum oportet, aliquando tamen decentiam & honeſtatem large importat, p 1. c. 16. n.139.

Verbum guarda, generalius eſt quam tutela, & ſic comprehendit tutelam & curam, p.1. ca. 8. n.22.

Verbum poteſt, exponitur pro debet. ſed regulariter denotat potius actum voluntatis quam neceſſitatis, niſi aliter verba verificari non poſſint, p. 1. c.7. n.6.

Vvæ fructus artificiales dici poſſunt quoad plantationem vitium & ipſarum amputationem ac terræ culturam, part.3. c.23. num. 10.

Vinum inter fructus induſtriales connumerari debet ob novam formam, quam ei homo ſua induſtria tribuit, & num. 12. p.3. c.23. num. 8.

Vir ſeu maritus Ducíſſæ, Comitiſſæ, vel Marchioniſſæ, an ſit Dux, Comes, vel Marchio, p.1. c.18. n.40.

Vitricus an poſſit eſſe tutor privignorum ſuorū ad nominationem matris, regula eſt quod non, & vide ibi tres fallentias, p. 1. c 8. n.77. 78. 79. & n.80.

Vitricus an poſſit eſſe tutor ſui privigni, remiſſive, part. 1. ca. 20. num. 33.

Voluntas teſtatoris pro lege habetur, p.1. ca. 5. n.7.

Voluntas teſtatoris tunc eſt lex, quando contra legem non diſponit, alias ſecus, p.1. c.8. n.94.

Voluntas teſtatoris remittentis neceſſitatem reddendæ rationis, debet eſſe immutata, ſed hoc debet intelligi, ut in n. 10. p.3. c. 14. num.6.

Vſus lapidicinæ & ceterarum fodinarum, licet in eis fructus non renaſcantur, poteſt locari, p.3. ca. 25. n.13.

Vſufructuario recuſante inſtante proprietario, inventarium conficere, quomodo conſuletur ipſi proprietario, part. 2. cap. 2. num. 18.

Vſufructuarius quotæ partis bonorum ex legato ſibi relicto non tenetur ad ſolutionem æris alieni, p.3. c. 34. n. 2.

Vſufructuarius cædere poteſt ſylvam cæduam, eaq; uti ſicut bonus paterfamilias ea uti ſolebat, ſylvam tamen non cæduam cædere non poteſt, niſi in vineæ uſum, dum tamen deteriorem fundum non faciat, ut numer. 10. part. 3. capit. 27. num.9.

Vſufruct;

Vſufructuarius arboribus vento evulſis frui non poteſt, niſi pro ſuo uſu aut reparatione domus, ſylvæ ubi naſcuntur, p.3.c.27. num.21.

Vſufructuarius et majoratus poſſeſſor quando venari & occidere poſſit feras vsvaui, p.3.c.27, n.22.

Vſufructuarius poteſt piſcare piſces ſtagni, eoſque occidere modo alii iu locum eorum ſubſtituātur. p.3.ca.27.n.25. Non ſolum accipit annuam mercedem, ſed etiam quod ſuperea m erogatur, & ſic non ſolum fructus ordinarias, ſed etiam extraordinarios, p.3.c.28 n.2.

Vſufructuarius & majoratus poſſeſſor poſſunt arbitrio boni viri cædere pinetum deſtinatum ad cædendum, p.3.c.27.n.6.

Vſufructuarius inveniens theſaurum in fundo, in quo habet uſumfructum ratione inventionis dimidium, quod qui partem theſauri habebit, p.3.c.26.n.18.

Vſufructuarius an habeat theſaurum ſaltem durante tempore uſusfructus, & n. 13. ratio differentiæ inter uſufructuarium, & emphyteutam ponitur, n.17.p.3.c.26.

Vſus redditorum vitalitium durante matrimonio jure communi attento, eſt mariti, ſed jure noſtro Regio, eſt cōis inter virum, & uxorem, p.3.c.35.n.4.

Vxor agens via executiva contra heredes mariti ex publico inſtrumento, quod ex forma ſtatuti habet executionē paratam ad dotem, mortuo marito non poteſt impediri propter non redditam rationem adminiſtrationis tutelæ filiorum ſuorum p.2.c.9.nu.52.

Vxor a ſponſa quid differat, p.1.c.9.n.11.

Vxor conſtante matrimonio rerum dotalium domina eſt, toleraturq; dominium apud duos diverſis reſpectibus, p.3.c.26. num.16.

Vxor cui legatus fuit uſufructus cum onere, ne dotes peteret acceptando legatum videtur dotibus renonciare, par. 3.ca.5. num.53. Poteſt inhibere viro ſuo, ne ſe inſcia fructus colligat, niſi præſente homine quem mittere vult, ne ſibi fraus fiat, p. 3.c.38 num. 4.

Vxor, rector hoſpitalis, ſocius, & alii ex ſuo præſumuntur ditati non vero ex rebus alienis, & de uxore, vide etiam in n. 29. & quid de correctore & aliis judicibus, dicto, n.24.p.3.cap.46. n. 24.

Vxor ſoluto matrimonio non tenetur præcice locationem factam per maritū obſervare, ſed in ejus poteſtate eſt conductorem expellere, licet cogatur cautionem præſtare de qua hic, & hic tenebitur colono expulſo intereſſe ſolvere, & hoc ſecundum magis comunem ſententiam, p.2.c.20.

Vxor ſoluto matrimonio tenetur obſervare locationem rerum paraphernalium ſuarum, quas maritus adminiſtrabat nomine uxoris factam, p.2.c.20.n.9.

Vxor vel alia perſona relicta à teſtatore domina, Maſſaria adminiſtratrice, & gubernatrice domus ſuæ & filiorum ſuorum, cenſetur ex hoc adſcripta ad adminiſtrandum, part.1.capit.5. num.13.

F I N I S.

71

Digitized by Google